Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Sevilla
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

ABBATIS

PANORMITANI

COMMENTARIA

Secundæ Partis in Secundum Decretalium Lib.

Quamplurium Iurisconsultorum, qui probe hucusque aliquid iis addidisse apparuerunt, Adnotationibus illustrata.

Hac postera vero editione recognita, atque ab innumeris erroribus, quibus ob temporis vetustatem, et librariorum recentem iniuriam vbique deprauata, mutila passim, & plerisque in locis decurtata vsque adeo deprehendebantur, vt nullus plane sensus esset, tam in textu, quàm in allegationibus, summo studio vindicata, & integritati suæ restituta.

Quibus præter eiusdem Panormitani QVÆSTIONEM quandam in Parmensi Gymnasio disputatam, REPETITIONEM in c. Per tuas. de arbitris. in Alma Bononiensi Academia editam, & INTERPRETATIONEM ad Clementinas epistolas, quæ tamen omnes in veteribus cod. reperiebantur.

Profecto his nostris typis accessit Practica eiusdem Panormitani, vt Pontificij & Cæsarei iuris studiosi Theoricam haberent coniunctam cum praxi in omnibus ferè curiis obseruari consueta.

LVGDVNI.

M. D. LXXXVI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TITVLI ET CAPITVLA
quæ hoc volumine explicantur.

De probationibus.
Rubrica. 2
1Cap.Ex epistolæ. 2
2Sicut consuetudo. 4
3Ex literis. 6
4Proposuisti. 7
5Tertio loco. 9
6Iurauit. 10
7Post cessionem. 11
8In præsentia. 14
9Licet causam. 21
10Per tuas. 25
11Quoniam contra. 26
12Ad nostram. 32
13Cum causam. 32
14Causam. 33
15Cum bonæ. 34
De testibus & attestationibus.
1Cap.Placuit. 34
2In nomine domini. 35
3Quoniam. 37
4In omni. 37
5Quoties. 38
6Insuper. 39
7Ex parte. 40
8Si qui testium. 43
9Sicut nobis. 44
10Veniens ad nos. 45
11Causam quæ j. 46
12Cum nuntius. 47
13Super eo.j. 48
14Decætero. 48
15In causis. 49
16Cum tu. 49
17Fraternitatis. 51
18Intimauit. 53
19Causam ij. 54
20Personas. 54
21Iudæi. 55
22Super eo.ij. 55
23Licet vniuersis. 56
24In literis. 56
25Cum venisset. 57
26Series. 58
27Præterea. 59
28Cum à nobis. 59
29De testibus. 60
30Constitutus. 61
31Præsentium. 62
32In nostra. 64
33Tam literis. 65
35Ex tenore. 67
36Significauerunt. 67
37Cum causam. 69
38Veniens. 72
39Tuis quæstionibus. 74
40Dilecto. 75
41Significauit. 76
42Cum causa. 77
43Albericus. 77
44Cum in tua. 78
45Constitutis j. 79
46Constitutis ij. 80
47Licet ex quadam. 80
48Per tuas. 81
49Licet dilectus. 82
50Præsentata. 83
51Nuper nobis. 84
52Venerabili. 84
53Cum clamor. 85
54Testimonium. 86
55Vltra tertiam. 88
56Non debet. 89
De testibus cogendis.
1Cap.Causam. 90
2Cum super. 90
3Super eo. 91
4Præuenit j. 91
5Præuenit ij. 92
6Cæterum. eod.
7Præterea. eod.
8Super his. 94
9Cum contra. 93
10Dilectorum. 93
11Venerabilis. 93
De fide instrumentorum.
Rubrica. 94
1Cap.Si scripturam. 95
2Scripta vero. 97
3Ex literis. 99
4Accepimus. 100
5Contingit. 101
6Inter dilectos. 101
7Quod super. 104
8Pastoralis. 105
9Cum dilectus. 105
10Cum Ioannes. 107
11Ex parte. 109
12Si perpetuus. 109
13Imputari. 110
14Si cautio. 110
15Cum P.tabellio. 112
16Si instrumenta. 113
De præsumptionibus.
1Cap.Sicut noxius. 114
2Afferte. 115
3Ex studiis. 116
4Nullus dubitat. 116
5Nonne bene dicimus. 116
6Mandata celestia. 117
7Quosdam. 117
8Quanto. 117
9Scribam. 118
10Quia verisimile. 118
11Illud quoque. 119
12Literis. 120
13Tertio loco. 121
14Literas. 122
15Cum in iuuentute. 123
16Dudum. 123
De iureiurando.
Rubrica. 126
1Cap. Ex administratione. 127
2Peruenit j. 128
3Peruenit ij. 128
4Ego.n. 129
5Nullus. 130
6Debitores. 130
7Ad nostram j. 131
8Si verò. 132
9Ex rescripto. 134
10Querelam. 135
11Tua nos j. 136
12Cum quidam. 136
13Sicut ex literis. 137
14Veritatis. 137
15Verum. 138
16Veniens. 138
17Breui. 139
10Quanto. 141
19Venientes. 142
20Ad nostram ij. 142
21Ad nostram iij. 143
22Ea te. 144
23Quintauallis. 145
24Tua nos ij. 151
25Quemadmodum. 151
26Et si Christus. 153
27Sicut nostris. 154
28Cum contingat. 155
29Sicut,& infra. 160
30Nimis. 162
31Petitio vestra. 162
32Ex literis. 163
33Intellecto. 164
34Mulieri. 164
35Clericus. 165
36Iuramentum. 166
§.Sanè. 168

a¶ Rubrica. Super ista rubrica vide Cy.& Bal.in rubrica.C.eo
b¶ Facilius. Super hoc vide gl.in rubr.de reg.iur.lib.6.
c¶ Criminalibus. Vide do.Ant.in c.afferte de præsum.
*d Sed.Sap. ¶De arbitrariis. Vide Fel.in c.si quando.s.de rescr.vbi ponit,qñ in his quæ sunt positiui iuris sufficiat pro rõe voluntas.
e¶ Confessio. Pro hoc est text. c.cũ cã. 2.resp.de rap. vbi q̃batio, & ꝓfessio ponũtur,vt diuersa, dũ tex.dicit,vel probationib.viri,vl ex mulieris ꝓfessione vide gl.in l.sed & si possessori.§.si cũ.d hæ.ver. ꝓbatum esset.in fin. ff.de iurei. & dt hic. d.Ab.qđ si statutum dt:q̃ nõ admittatur ꝓbatio.qđ nihilominus admitteret ꝓfessio.An ãt appellatione q̃uicti ꝓtineatur ꝓfessus gl.facit q̃sic. relata ad tex.in c.cũ ad sedem.in verb.testium.đ rest.spo.Sed in ꝯrium facit tex.c. nos in quemquam. 2.q.1.& indubitãter in statutis cum sint stricti iuris ñ ꝓtinet, vt no.Ab.in c.vn.vltra medium.de scruti.sed probo qđ ꝓfessio sit ꝓbatio allegãa do text.opt.in l. 1.in fi.de interr.act.ibi,ſ tantummõ ad ꝓbationes. Et adde hic. q̃ licet dicamus qđ ꝓfessio de credulitate æquè ꝑiudicet,sicut ꝓfessio de veritate, vt est gl.sing.in c. ex lris.de iurei.tñ talis resp.de credulitate non est ꝓpriè ꝓfessio sed ꝓbationis reꝛuatio,vtno.voluit Bal.ī l.2.§.quod observari. C.de iur.cal. quem refert, & seq̃t eius scholaris Pe. de An. in c.j.circa fi. de iur.cal.li.6. Et quod ꝓfessio non sit ꝓbatio,sed ꝓbationis reꝛuatio, tenet ẽt do. Ant.ī c.licet cãm.de ꝓb. & c. si sacerdos. de of.or.& c.in præsentia. de renun. & Pau.de Cast.in c.j.de ꝓfess.De quo vide p Pe.de Anc.in c.1.de ꝓfes.li.6. vbi est opt. tex.in 2.q.1.Et istud idem, qđ dicit d.Ant. hic,all.& seq̃tur Lu. R o.ī rep.l.admonẽdi.ff.de iurei.Et vide Arc.6.q.vlt. in c.accusator.circa pr. vbi dicit qđ ꝓfessio non est vera probatio, licet ꝓbet quo ad ꝑtu dicium cõfitentis. Et ita dt tenere Cõpo.ī d.c.bone.ac cle.

NICOLAI DE TVDESCHIS
Siculi, Abbatis monachen. Archiepiscopi Panormitani, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalis, secunda pars

COMMENTARIORVM (SEV LECTVRAE) IN SECVNdum Decretalium, cum Summariis, Additionibusq; hactenus apponi solitis. Additis nunc demum Additionibus iuris vtriusque doctoris Sebastia. Sapiæ Genuensis admodum frugiferis, fœliciter exorditur.

¶De probationibus. Rubrica.

1 *Probatio est rei dubiæ per argumenta ostensio.*
2 *Probatio est proba actio.*
3 *Confessio non est probatio,sed probationis releuatio.*

Hæc rubrica Satis ꝓtinuata fuit superius in præcedẽti rubrica: a sed magis specifice ꝑt sic ꝓtinuari. Suprà in præcedenti titulo visum est de ꝓfessionib.p quas aduersarius releuatur ab onere probandi: veruntñ quia parte negante habet asseuerans ,ꝓbare 6.q.vlt. accusator.merito subiicit de probationi.& præmittit.primo genus: vt postea facilius b descendat ad spẽs:sic ẽt fecit ꝓpilator fforum. & C. ¶Hic Io.An.super rubr.formauit duas qq. & duas appositiones:& qa satis vtiles sunt ad illumi nãdum intel. iuuenum, ideo eas annectam. Primò namq; q̃rit,quid sit probatio. Secundo vnde dicatur. ¶†Ad primum respon.ſm Azo.& Accur.C.c.super rub.quod est rei dubiæ per argumenta ostensio.Gof.hanc diffinitionem impugnat: quia ex ea sequitur qđ probatio non fiat testib.& instrumentis: cũ simplr dicatur in diffinitione per argumenta,&c. nam arg. non comprehendit in se testes vel instrumenta: sed sola inuestigatione inuenit veritatem: vnde dr arg.quali argute inuentum: vt dicit tex.c.forus.de ver.ſi. Ipse vero Gof.diffinit sic, q̃ ꝓbatio est rei dubiæ per testes vel instrta, & plerũq; per indicia & presumptiones ostensio.& dicit plerunq; qa non in oi cã sufficiunt indicia & ꝓsumptiones.vt ī criminalib.nisi essent violẽtissimæ: vt dicã in c.tertio loco.j.c. sed Host.dicit, q̃ ñ est hæc sufficiens: cũ & multis aliis modis fiat probatio, q̃ nõ ꝓtinentur in diffinitione Gof.de qb.remittit ad ſum.c.ti. §.fi.remitto te ad Spe.c.ti.§.fi.& ẽt remitto te ad bo.text. cũ gl.in ver.qa nec ꝑdicta testium. s.de resti. spo.c.cũ ad sedẽ.vnde. vñ plus placet sibi prima.Et resp.ad decr.forus,super qua se fundat Gof.q̃ arg.ſumitur ibi ſtricte & ꝓprie.vt dialectici ſumũt sed in diffinitione ꝑdicta ſumitur large, ,ꝓ omni specie ,ꝓbõis sicut instrm q̃nq; ſtricte q̃nq; large ſumit. Dicit tamẽ vt Gof satisfiat dici posse.q̃ probatio est rei dubiæ legitimè facta declaratio. Sed certè ista diffinitio Host.impugnari ꝑt qa nõ est ꝓuertibilis cum suo diffinito, sicut dẽt cũe q̃libet bona diffinitio.vt no.gl.sup rub.s.đ ſum.tri. & inst.de obl.in pr.sequeretur.n,q̃ oĩs declaratio rei dubię esset ꝓbatio: quod est falsum eũ extra iudicium multis modis declaretur res dubia,tñ non est ꝓbatio.vnde sic p̃t diffiniri,prout proprie ſumitur probatio in titulo nr̃o: quod est rei dubiæ in iudicio per legitimos modos facta declaratio. p̃t ẽt satis ſustineri prima,sed oportet impropriarevera. 2 argumenta.vt s.dictum est. ¶†Ad secundũ vnde dicatur probatio. resp.Io.And.ſm Pla. quod dr à probẽ aduerbio,facit.n.probẽ qui probat,manifestat.n.dubium,vincit aduersarium,& euitat pœnas non probantium, vel ſm eum dr ꝓbatio,quaſi propalatio vel manifestatio ei⁹ quod est dubium:vel tertio dico q̃ probatio p̃t dici quaſi ꝓba actio: & capitur actio prout ſonat ī factum, non prout iuris est,ſm quod capitur inst.de act.& obl.ī pr.&no.gl.in c.dilecti.de iud.sed prout capitur in illa oratione.Actiones.nostras quesumus domine adiuuando prosequere,&c. vt sit sensus , q̃ ꝓbatio est quidã probus actus, vel quod illa actio p q̃ sit probatio,debet esse ,ꝓba.i.legitima & necessario cõcludẽs.j.c. ca.in p̃sentia. ¶Venio nũc ad oppositiones. primo op.de superfluitate rub. nam ex quo autor de specieb. probationum tractaturus erat ſtatim: vt pater in sequẽtib.ti.supfluum fuit hoc genus premittere: & sic est ꝯ id qđ pollicitus est in prœmio.resecatis supfluis &c.Resp.Io.An.q̃ licet intra tractet de quatuor specieb.probationũ, ꝓgrue tñ hũc rub. p̃misit.sub qua id prosequitur, quod vel adaptatur alteri illarum specierũ,vel spectantib.ad plures ex illis.vel includit omnẽ speciem ,ꝓbandi. De primo patet.qa tractat in nigro de probatione virginitatis per aspectum.j.e.,ppoſuisti.& c.cãm.de prob.limitum per libros antiquos,famam & adminicula.j.c.cum causam.de probatione filiationis per notationem:& opi.vicinæ.j. e.per tuas.de probatione per literas ordinariorũ.j.c. post cessionẽ. & ſm.q̃ non poterãt ꝓgruè adaptari ad aliq̃ specierũ q̃ subiiciũtur. De sẽdo ſ.de pertinentib.ad rubr.seq.pater j.c.c.2. vbi dr quod q̃ ꝓ instrm probauit,seu p testes nõ cogitur iurare.ad idẽ c.tertio loco. j.e.vbi dr, q̃ ꝓbatio testium illo casu p̃fertur probationi p instrm & sic de aliis q̃ ꝓgrue poterant adaptari rubricis sequẽtib.Sed dices tu:quare hoc non reseruauit tibi: Resp.quia æquè poterat hic,sicut ibi adaptari:fuit ergo hoc de arbitrariis, de quib.nõ p̃t reddi ratio. l.nõ omnium.ff.de ll.De tertio.ſ.quod hic includit in aliquib.omnem ſpeciem probandi:& sic non ita poterat æquè adaptari ad aliq̃ speciem patet exemplũ in c.j.j.e.vbi dr, q̃ reus non cogitur probare de iure actoris seu ſua iura exhibere ad idem.j.e.ex literis.vbi dr quod in cõi iudicio probant actor & reus. Item q̃ dubia ,ꝓbatio nõ releuat probantem.j.e.in præsentia. & multis aliis de quibus in rigro. ¶†Secunda oppositio est:q̃ malesit hæc rub.ſituata:cum.n. ꝓfessio sit probationis species.d.ca.cum ad sedẽ.de rest.spo. ex quo valebat tractare,& præmittere prius genus debuit illam rub.de cõfessis ponere huic.Sol.Io.An.quod ꝓfessio propriæ loquendo

a¶ Sed tu vide Bar.in l.tritic ũ.ff.de ver.ob.vbi dicit, q̃ ꝓfessio ñ est noua dispositio,sed ꝓbatio.Item attende. q̃ idem qđ dicit d.Ant.hic, dicit Bal.in rub.C.de prob.sed Sal.ibi per multa motiua tenet ꝯ cõmunem opi.qđ ꝓfessio sit ꝓbatio,cuius opi. sustentari p̃t: p tex.d.l. j.§.fi.ff.de inter.act.& in l.fi.§.licentia.vers.approbari vel p tormẽta seruorũ.&c.C.de iudeli. An aũt iurm dicatur esse probatio, Sal.in d.rub. dicit q̃ sic:p tex.in l.sed & si possessori.§.fi.ver.pinde.ff.de iureiu.sed ille tex.ñ probat per verbũ perinde q̃ est not.similitudinis. S; p eo alle.opt. tex.in d.l.fi. §.licentia. Sed ad istam q.vide omnino quod no. dixit Nico. de Mat. & ibi Bal. ꝯ eum. l.fi. & in auth.ibi posita. C. si cer.pe. Et qđ ꝓfessio sit ꝓbatio,est tex.cũ gl.in vers.ꝓbatio.in aut.si qs aliquo. C. de eden. Et cũ dicto d.An.hic concordat Pau.de Ca.in l.Publica.ff.deposi.& all.Io. An.hic,& in d.c.bonæ.ibi,hinc ẽ qđ putant. de ele. Dicit tã Inn. in c.cũ ꝓtingat. de of.del.super gl.in ver.indigeat quod illud dr vere apparere quod constat per confessionem.

¶Adde an cõfessio dicatur ꝓbatio. Ale. ſ.3.5.li.2.&an ſtatutum loquens de cõfesso habeat locum. in ꝓncto,vide Fulg. consil.124.Barb.

Ant.Franc.

¶Circa hoc,an confessio sit probatio. Dicas absq; dubio verũ esse: q̃ proptie loquendo ñ est probatio, sed potius releuatio ab onere ꝓbandi,vt plene p̃sto.

An.in

Universidad de Deusto
Biblioteca

An. ī c. bonæ. de ele. a in nouel. & in rub. d prob. & hī in c. accusator. 6. q. vlt. & vide Bal. in c. j. §. sacramētū. de ꝓsue. recti feu. in vſi. feud. & Bal. in rub. ff. de prob. & per d. Ale. in d. l. ſi q. ī ſi. pr. ff. de iurei. & in l. Publia. in §. j. ff. dep. & vide Bal. in rub. C. de prob. vbi dixit, ꝙ probatio per ꝓfeſſionem ſuam iuratam non dr̄ probatio ſed potius releuatio ab onere probandi, de quo vide per Pau. d Ca. in ꝓſ. ſuo 173. & ideo in ſtatutis, q̄ de' bent intelligi. vt l. 3. §. hæc verba. ff. d ne. & l. j. in §. ſi is q̄ nauē. ff de exerci. appellatione probationis non veniret confeſſio, quod eſt nor. a Sceb. Sap. ¶ Releuatio. Vide Alex. in ꝓſ. 9 3 3. inci. viſa ſcriptura. vol. j. Bart. Soc. in rub. ff. de confeſ. vbi tenet ꝙ ꝓfeſſio ſit ꝓprie probatio. vide de hoc artic. Iaſ. in l. cum te. C. de tranſa. b¶ Specierū. Aduer. 14 qui ꝓfeſſionem q̄n ꝓfeſſio facta poſt da. 15 tum libellū: & ī criminalib. nō hr̄ quis ꝓdemnato, niſi ſe. 16 quatur ſnīa. Ita notā. 17 ter dicit Bar. in l. j. C. de ꝓfeſ. & l. proinde. 18 ſſiliū, ne quis ex con. 19 feſſione ꝓdemnetur prius, q̄ ꝫ ipſum deī. 20 libellus, licꝫ ꝓfiteatur. & q̄uis ex ꝓcep. 21 to nō irrogetur infamia. l. quid ergo. §. q̄. 22 tū ob hoc. ff. de his q̄ 23 no. infa. intellige, de infamia iuris: Infa. 25 mia vero facti bene. 26 irrogatur: vtsētit gl. 27 in d. §. q̄tū. Hinc ban 28 niti nō ſunt infames. 29 infamia iuris: vt vo. Iuit Bal. ī d. §. q̄tū, tñ ſunt infames de fa. 30 cto. Et an appellatio ne ꝺdemnatorū in 31 ſtatutis veniant illi q̄ 32 ꝓfeſſi ſunt poſt datū libellū. Bar. ī d. l. j. C. 33 de confeſ. tenet q̄n: & multum mandat 34 hoc tenendum mēti Ber. de Forte. Ant. Fran.

¶ Ad hoc adde q̄ Ile dr̄ cōdemnatus, ꝫ quem eſt lata ſnīa, q̄ ſit valida, non aūt p ſnīam inualidā. l. 3. non eſt probatio ſed probationis releuatio quod bene no. pp ſtatuta facientia mentionem de probatione in materia odioſa, vt nō includāt ꝓfeſſionem. fac. l. eum qui. ff. de iure. & c. j. de ꝓfeſ. li. 6. vbi purā & ſimplicē negatiuam deduco in poſitionem, q̄ tū proba re non poſſum: vt ibi dr̄. ꝙ ruenter ergo præmiſit de ꝓfeſſione p q̄ releuatur aduerſarius ab onere probandi: poſtea ſubmittit d̄ ꝓbatione ī genere. vt facilius pateret mā ſpecierum. b Ego clarius dico ſic. ꝙ quia ad probationem non ꝓuenitur, niſi in defectū ꝓfeſſionis, q̄a in ꝓfeſſum nullæ ſunt ptes iudicis niſi in ꝺdemnando. l. j. ff. de ꝓfeſ. 2. q. 1. no. ī quē̄ꝫ. merito prius præmiſit de confeſſione: quia habita non curatur de alia probatione.

CAP. L

1 *Princeps obligatur ſaltem naturaliter ex contractu inito cum ſubdito.*
2 *Imperator poteſt conuenīri à ſubdito ſuo coram Papa.*
3 *Papa habet poteſtatem in temporalibus habitu.*
4 *Papa habet poteſtatem in temporalibus habitu.*
5 *Princeps non recognoſcēs ſuperiorem poteſt eſſe iudex in cauſa ſua.*
6 *Appellatur ad Papam à ſuperiore non recognoſcente ſuperiorem.*
7 *Inſtrumenta communia rē proprietatis ſunt edenda. 28*
8 *Inſtrumenta communia ex natura negocij, ut ſunt ſcripta ab exercente aliquod officium, ſunt edenda.*
9 *Vſurarij tenentur edere inſtrumenta etiam in ſecreto conſecta.*
10 *Notarius tenetur edere inſtrumenta communia propter materiam quæ in eis continetur.*
11 *Inſtrumenta originalia & communia inter partes ratione materiæ eque in eis continetur, ſunt edenda.*
12 *Inſtrumenta non originalia, ſed exemplata, pecunia parti non ſunt edenda.*
13 *Inſtrumenta propria pecentis debent edi, & poſſunt uentilari.*

Ex epiſtolæ. Reus actori ſua ꝓpria inſtra edere non tenetur. ſic coīter ſummatur. infra tñ multipliciter limitatur. In 1. parte ponitur petitio. In ſecunda ipſius repulſio. ibi: ſed ad hoc. ¶ Caſus literalis. Inter Iuſtinianum principem & anteceſſores Tancredi regis quædam pacta facta fuerunt, in quibus continebatur, quod anteceſſores ipſius Tancredi, & ipſe, quædā obſequia debebat imperatori, in quorū poſſeſſiōe erat ī perator. iſte rex Tācredus ignorabat illa pacta, vñ petiit à dño pap. Greg. vt ſcriberet imperatori: vt requireret pacta illa in cartophylacio ſuo, & faceret inde copiā, vt p hoc colligeret qd deberet facere imperatori, & qd ī perator ſibi ſeruare deberet. Sup hoc rñ. Papa regi Tācredo dicēs, qd illud facere nō p̄t: q̄a nulli dicēdū eſt, ea q̄ ꝫ te ſunt apud te metipſum debes regrere documenta, & in medio proferre. B. ¶ † No. c primo ſing. ex iſto text. principē obligari ſaltē nāl'r ex ꝫctu inito cū ſubdito: adeo ēt q̄ ſucceſſor teneā ad illius obſeruātiā, ſi ꝫctus eſt initus noīe diguitatis q̄ t; Cy. in l. digna vox. C. d le. & lo. An. & *coīter* ſequentes hic facit l. Ceſar. ff. de publ. ꝓ hoc facit, q̄a obligatio eſt d iure nāli cui ēt prīceps ſubiicit cū nō poſſit tollere ea q̄ ſunt iuris nālis, vl diuini ad hoc, qd no. Inn. in c. ſi in eccl'iarū. de ꝓſti. vbi hoc ſentit ad idē cle. paſtoralis. de re iudi. Item dico in papa maximè vt aſtringaī diſpōni iuris diuini. ad hoc, qd dixi poſt Io. And. in c. ſi gnificaſti. ſ. de fo. ꝓ. facit qd no. ī gl. in c. nō eſt de voto. & in l. q̄to. de iureiu. & ꝓ Inn. ī c. cū inter P. de renū. ¶ † No. 2. non min⁹ ſingulr ſqueniri imperatorē poſſe. ꝓ tali obligatiōe nāli à ſubiecto, corā papa; & dico, qd poterit queniri: Prīo rōne peccati: d iuit. & tūc ꝓ denūciationē euāgelicā vl iudicialē: vt ibi. Sc̄do p̄ t itelligi, vt adeaī directa via, vt papa tāq̄ ſupior reddat i⁹ manu regia, ſicut olim fiebat, anteq̄ eſſent introducte actiones. l. 2. de orig. iur. & qd no. Inn. in d. ca. que in eccl'iarū. de cōſti. † Et hoc ꝓcedit te nendo *coīe* opi. maximè canoniſtarū, q̄impator immediatè h3 ī perū à papa: † ita q̄ circa papā tanq̄ vnicū vicariū Dei, ſit poteſtas tpalis habitu: q̄ ptātē exerceat in grauib. negotiis, & vbi dar̄ defectus iudicī. ad hoc qd no. in d. c. nouit. & ibi dixi. & per Inn. ī c. 13 ex ſuſcepto. de fo. cōp. 13. aliud ſentiat gl. ī c. q̄ñ. 10. diſſed tene primū. Et p hoc limita no. p legiſtas. in l. vna. C. ne qs ī ſua cā. † & qd dixi in c. cum veniſſent. de iudi. vt nō recognoſcēs ſupiorē poſſit eſſe iudex ī cā ſua ꝓquo facit l. ꝓximæ. ff. de his q̄ in reſt delē. & l. & hoc Tyberi⁹. de hæ. inſti. gl. iñcto tex. in c. guiliarius. 23. q. 4. Et hęc ꝓcedūt, q̄ñ ſupior agit ꝫ ſubiectū: ſed ſi ſubiectus agit ꝫ dñm, pōt eū ꝙueniri corā ſummo pōtifice: p ſupradicta. Et primum ēt limita p no. & p ing. dictum Hoſt. in c. cum Ioā. de fi. inſtru. vbi dicit † q̄ à ſupiore nō recognoſcēte ſuperiorē pt appellāri ad papā Hæc oīa defendi pñt, per ea q̄ dixi in d. c. nouit. & in d. c. 13 ex ſuſcepto. ¶ Not. ibi, in medium q̄s. &c. q̄ iudicium dr̄ medium hoc iō, qa ē medium inter actorē & reum ad idē C. de iud. l. nulli. & ita exponit Io. And. hic, & bñ. Ex quo clarius colligiē qd̄s. dixi de principe ꝙueniēdo corā papa iudicialiter. Aliq̄n mediū capiē, ꝓ hac vitā: qa t3 mediū inter Paradiſum & infernū. tenēdo opi. corū, q̄ dicūt: q̄ infernus eſt ſub terra. 23. q. hæc aūt vita, alia nō colligo: qa veniūt infra examināda. ¶ Gl. ī q̄rit, qd ſit chartophylaciū, & ndet vt in ea pt3 & dic qd dr̄ à charte. & phylatteio qd ē idē, qd ſeruare, quaſi locus vbi ſeruāt chartæ, alibi hr̄ gazophylaciū, & dr̄ à gaza, qd̄ eſt idē quod diuitiæ, & phylace, quaſi locus vbi reponūtur diuitiæ, vt eſt rex iuncta gl. ī c. 2. 90. diſt Op. & videtur q̄ quis teneatur edere inſtrm ꝫ ſe: & nūc intro mām huius capituli, vt patet in l. ſi. C. de edē. & l. i. §. ededa. ff. e. & j. de fi. inſtr. c. G. perpetuus. ¶ Glo. 2. metu ꝫrij exponit, qd nulli eſt dicendum, ſi reo, quaſi ſentiat. gl. licet reus non teneaī edeī ſua inſtra actori, actor tñ teneī edere reo. vnde intelligit, ꝙ imperator hic erat reus, quatiēſecus ſi fuiſſet actor. nihil ad hoc gl. all. ſed tex. eſt no. frm *coīter* literaſ quitur Bar. in l. ſi. C. de eden. præal. & ita tenet Ale. & Io. An. hic. & j. dicam rationem diuerſitatis. Excipit ēt iſta gl. alios caſus: vt hr̄ in ea, &

ſaltem natu a *D. in sent. ima qa tiuchean ubi tur venire ē Gomez 2 Vas. ct. n. Auria. alqat. 9 nz D Sem in 2 nrz pue-*

a ¶ Eis mandatum. Adde ill'd ſeq. ꝓſ. 92.
b ¶ In vſurario. Adde quod tunc eſt neceſſe ꝙ ante ꝓnuntiet vſurarius, vt voluit Ro. ꝓſ. 226. Ber.
¶ Adde qd̄ diſpō. d. cle. j. hēt locū, q̄n de vſuris agit: vt eſt tex. expreſſus ibi: & not. Car. in 4. no. & extēditur ad idem quod voluit gl. ibidem in ver. cenſura. ꝫ qd̄ facit quod voluit Frā. Are. in cōſ. 158. inc. copioſe & ſubtiliter. vbi determinat: q̄ diſpoſitio. c. q̄ q̄. devſu. non hēat locū in Iudæis. quod ē ēt ꝫ id, quod voluit Lau. de Rod. de Fio. in c. ꝓſu a luit. de vſu. q. 146. v-b
bi diſponit, qd̄ determinō. c. ga fruſtra. d vſu. habet locū in Iudæis. & d. cle. j. hēt ēt locum in his, q̄ carī⁹ vendūt merces ſub credentia', q̄ ſunt ēt vſurarij, iuxta no. in c. in ciuitate. ver. debitores. de vſur. & c. nauigāti. e. ti. B. For.
c ¶ Vſurarij. Adde hic Bal. l. diſſolute. C. de ꝺd. ex lege vbi dr̄, q̄ ſicut vſurarius tenet edere libros rōnum, ita publican⁹. Sed an hoc ſit verū, vide Ro. in l. quanta. ff. d pub. vbi bo. tex. Et vide oīno q̄ not. in cle. j. in ver. Cæterum. de vſuris.
d ¶ Teneī notarius. Adde vt per Fed. ꝓſ. 260. & Ro. ꝓſ. 78. B.
e ¶ Vide Alc. de Im. in l. ſi. C. de eden. vbi ad hāc reg. tradidit. 18. fallēt. Et qd ꝫ doctor teneaī edere propria inſtra reo, vide hic per oēs & p Bar. & alios in l. ſi. & ꝓēudem in l. poſtq̄. §. ſi dies. vt le. no. ca. & Bal. in d. l. ſi. in rep. Paduana. & d. de Ro. dec. 33. inc. ita ſi in li bello. & Bal. in l. ſi. C. de ꝓc. imp. off. & l. q ſtipendia. in ſi. C. de ꝓc. vbi limitat hoc & per eundem. in l. j. §. editiones. ff. e. & ꝓ Spe. in ti. de inſt. edi. §. nunc dicamus, in plurib. ver. illius. §.
f ¶ Matrimoniali. Vide Bal. nouellum tract. de dote ī 9. parte in 19. ſpāli. ¶ Ro. in l. j. ff. ſo. ma. & in aut. ſimiliter. in quinto ſpec. ali. C. ad l. fal.

ea, & in gl. ſi. ſed per hæc dicta gl. non hr̄ plene mā huius c. latius hic attingunt doct. ca. non iſtæ & legiſtæ, maximè Bar. in l. ſi. & l. 1. C. de eden. & l. j. §. editiones. ff. e. ¶ Sed clare colligendo oīa, faciunt tria membra. Q̄ñ; enim inſtra ſunt cōia. Q̄ñ; ꝓpria ipſius pertētis, q̄ñ; ꝓpria ipſius à quo petuntur. † Primo caſu aduerendum, quod p̄t dici cōia multifarie. Aut ſunt cōia quo ad ꝓprietatē ipſorum inſtrorum: vt ga sūt cohæredes, & ſunt inſtra hæreditaria. l. cæreræ. §. fi. & l. ſi q̄ ſunt. ff. fa. er. ſeu eis pariter donata, vl̄ legata, vel cōi pecunia empta, vel alio mō. ita quod ſunt cōia vtriuſq; quo ad ꝓprietatem: & tūc in dubio poſſunt ex cā peti, vt edantur. vt d. ll. & c. G. ꝓpetuus. de fi. inſt. & l. j. ff. e. cum ſi. ¶ Q̄ñ; dūr cōia ex natura negotij: vt ga sūt geſta ab exercente aliquod offiū, vel aliq̄ artem, & ex ꝓſuetudine tenebat librū, vbi ſcribebat oīa negotia officij, & illa tenetur ede re. l. q̄dam. ff. de eden. & l. j. C. e. fm vnū intel. quem ponit Ia. Bu. & ſequitur Bart. in l. q̄dā. ff. e. vbi ēt p eum, quaſi videatur hoc eis mādatum à vt ſcripturam ꝓficiant. Idem ēt ibi Bar. in vſurario. *b* per quod vſ reprobare gl. in cle. vna. ſ. cęterū. de vſu. q̄ dicit, q̄ ibi ꝓponi tur caſus ſpālis: ſed certè nō bñ reprobat vt ſatis colligitur ex illo tex. vñ dicerē, q̄ q̄dam ſunt perſonæ q̄ ex neceſſitate officij ꝓficiūt libros: vt tutor, curator, ꝓcurator, & ſimiles & iſti tñr edere: qa rōe officij vſ eis mādatū d. l. q̄dā. Quædam ſunt perſonæ q̄ exercent aliq̄ artem: non tñ aſtringuntur ad libros faciendos: & tūc aut ex ꝓſuetudine faciūt, ſeu edūt libros in publico: & idem, qa rōe ꝓſuetudinis vſ eis mandatū: & hoc caſu, ꝓcedit d. Iac. Bar. † Aut nō hñt libros in publico, ſed in ſecreto in domib. ad ipſorum inſtructionem duntaxat: ſicut faciunt iſti vſurarij exercentes vſuram, ñ palam, cum altari ſeu bancha parata, & tunc rñr iſti non ꝓpelluntur: qa ſunt inſtra propria: vt ſ. dicam in vlt. memb. Ceſſat. n. illa ratio qd̄ videatur eis mādatum ex ꝓſuetudine: & hoc caſu, ꝓcedat ſpālitas in
g inſtra cōia ꝓp mām ī eis ꝓtētā, charta tñ ñ ē cōis, nec ex ſe nec ex nā negotij: & iſta aut ſunt penes notarium, q̄ ꝓficit, aut penes par
h tem. Primo caſu tenetur notarius edere ſatisfacto ſibi de ſua mercede: qa ad hoc teneī rē officij. vt ſ. dixi. ad hoc in c. q̄ñ ꝫ. de ꝓb. & l. ſi quis ex argentariis. §. ptinere. ff. de edē.
i ¶ Aut ſunt penes partem aduerſam. & tunc aut ſunt originalia, & tenentur edere: qa illa emplata ex pecunia partis: & tūc illa poſſunt dici propria reſpectu proprietatis chartæ: & de his dicā. ſ. in vlt. membr. vbi tractabo de
k inſtris propriis ipſius à quo petūtur. † Sed o mem. principali, q̄ñ ſunt ꝓpria ipſius petē tis: & tunc in dubio debent edi: p̄t. n. tunc tanḡ propria vendicari, & p̄t agi ad exhiben dū. l. ſi. C. ad exh. no. in l. vna. C. de ꝺd. ex lege.
l † Tertio & vl. mēb. principali, q̄ñ ſunt ꝓpria ipſi⁹ à q̄ petūtur aduerte. aut petūt ex parte rei ab ipſo actore ad exceptionē fundatā: & *coīter* tenetur q̄ dēt fieri editio. p l. fin. C. e. & ar. in l. diſſolute. C. de ꝺd. ex lege. & l. q tabulas. ff. de fur. fac. c. accedens. 2. ſ. vt lit. non ꝫt. rō qa rei ſunt fauorabiliores. Itē reus ſtimulatur, & non p̄t venire paratus ſicut actor q̄ appenſate venit. Item actor impugnat, reus ſe defēdit. Itē qa inſtra ſūt *coīter* penes actorē qui hēt pinguius ius: ideo reo facilius ſubue
m nitur. quod no. † Aut petūtur ex parte actoris: & tunc aut reus eſt illis vſurus & tenetur edere, vt l. j. §. ededa. ff. de ed. ſaltē illā partē q̄ vtitur. vt c. ꝫtingit. de fi. inſt. & c. cū plonæ d
n pri. li. 6. Aut ñ eſt vſur⁹. & tūc aut petit actor ad intentionē ſuam fundatā coadiuuāda: & tūc tenetur edere exemplum, ego peto à te fundum ſempronianum quem mihi vendidiſti: fundaui intentionē meam ꝙ mihi vēdidiſti, nunc eſt ꝓtentio in ḡtum ille fundus extenditur: certè quo ad adiuuandam intētionem meam ꝓbatam, cogit̄ reus edeī ſua inſtra cum ñ petam principi⁹ ad impugnandum. ar. l. aquę ꝫcubinam. §. cū ita. ff. de le. 3. & hoc tenet Bar. in d. l. fi. & d. l. j. C. de eden. alias in d. l. q̄dā. & ita tenent noſtri Moderni hic. Aut petit actor à reo ad replicationē ſuam fundandā: vt ſ. dixi. & idem: ſicut. n. actor tenetur edere reo ad exceptionem ꝓbandam, vt ſ. dixi ſic & reus actori ad replicationem ſuam fundandam: cū replicatio ſit q̄dā exceptio exceptionis, l. 2. ff. d exc. no. ī cā nobis. de exce. & ar. op. ad dictum principale in d. l.
* ſi. C. de eden. vbi hoc *coīter* tenetur per doct.
16 & tenēt nſi Moderni hic. † Aut petit actor ad intentionem ſuam probandam: & regulariter ñ tenetur reus edere vt hic & l. q. accuſare. C. de eden. dēt. n. venire paratus, & ñ
17 ḡrere inſtra d̄ domo aduerſarij. † Licet ſecꝰ ſit in ꝓſſione, cum poſſit petere à reo, faciendo poſitiones. Ratio āt diuerſitatis no. per Io. An. in c. j. de cōfeſ. li. 6. nam reſpectu ꝓſeſſionis partis nō potuit venire paratus, cū non ſit in ptāte ſua ſed reſpectu inſtri ſic, cum potuerit à principio ſibi ꝓcauere: & iō ſibi imputandum eſt ſi non fuit diligens: cū vigi
18 lantib. & non dormientib. iura ſubueniant. de præſc. vigilanti. † Fallit in fiſco cui, licet actori, tenetur reus edere ꝓpria inſtra ad intentionem ſuam fundandam. vt l. ne quiſq̄. ff. de eden. & hoc in ciuili. In criminali vero non cogitur priuata perſona edere ꝫ ſe, ēt fiſco: qa valde durum eſſet in cā criminali exigere ꝓbationes de domo rei. iſte eſt no. tex. fm vnam lec. q̄ approbat & ſeq̄tur Bar. in l. 2. §. di
19 uus. ff. de iu. fiſ. & de editione à fiſco, vel ꝫ eum ſienda, diſtingue, vt le. & not. in l. fraudem. §. neque. & §. præcedenti. & in l. 2. præal. ff. e.
19 ¶ Et p hoc arguit Io. An. idē eſſe in cā matrimoniali ſ ſuper quo remitti ad no. p eū in addi. Spe. in tit. de inſtru. edi. §. videdū. verſi. ex ꝑmiſſis. inſi. vbi refert hoc fuiſſe diſputādo terminatū, vc; qd̄ ſi ego ꝫxi cū illa, q̄ dr̄ habere aliū virum, & prouoco eā ad diuortium, poſſum petere vt exhibeat inſtra primi ꝫctus, vel inſtra d oralia q̄ ſcif hēre, vel veriſimiliter præſumit̄ qa ſi hoc ſpāle in fiſco, fortius idē erit in cā matrimoniali, vbi ſūt multa ſpālia, & maxime cū ver
20 taī in ea piculū aīæ: ꝙ bñ no. & credo ꝙ ēt poſſit excipi cā eccl'iæ
f q̄ nō minus ē priuilegiata q̄ fiſc⁹ & in ſimili no. doct. in c. ſi. de iud. & c. venerabilis. eo. ti. in c. 1. de reſti. in integ. Idē poſſet, dici fm d. An. in dotib. in alimentis, in legatis ad pias cās in eccl'iis, in hoſpit. ibi.
20 & aliis fauorabilib. ſaltē vbi nō adeſt copia, ꝓbādi. † Idē fm eū, vbi manifeſte arguit̄ peccatum ī retentione inſtri, & aliqua fides p̄ſtāri de retētiōe inſtri, vt tunc ſaltē poſſit agi ꝓ viā denunciationis euāgelicæ. ego puto hæc oīa ꝓcedere, q̄ñ nō p̄t haberi copia probādi. Si autē eſt ꝓſens notarius habens originale, nō video bonā cām violādi regulas iuris, & extēdēdi ita priuilegium ꝫ. c. ſane. de priui.
Ceſſat. n. tunc rō peccati, cum poſſit de facili ab eo copia haberi: &
21 oīa ꝓcedunt ad petitionē partis. † Sed nunq̄ iudex ſ ex officio ſuo
g poſſit reum ad hoc ꝓpellere. Inn. vī hic dicere q̄ ſic, ſi magna ęgtas eum mouet: vt puta, qa originalia ſunt deperdita. Dicit tñ poſtmodū qd̄ reū nō cogeret edere ꝓpria inſtra, niſi ex magna cā: & vī limitare dcm̄ ꝓcedēs: puto q̄ de mēte. Inn. fuerit q̄ſi originalia cōia ſunt deperdita & exēpla ſunt ꝓpria ipſius, l. 3 illa ſint ſua, quia ꝓpria pecuniis redemit: nihilominus qa ꝓtenta in eis ſunt cōia. iudex ex officio ſuo ꝓpellet ad editionē: qd̄ ſatis placet. arg. l. 1. C. de edend. ī fi. ſed ſi ſūt ꝓprie ipſi⁹ rei, ēt quo ad ꝓtēta: ſ ī aliquo, poſſit actor tūn dare intētionē ſuā, tūc. n. niſi ex cā magna iudex nō faciet exhiberi proquo facit qd̄ not. do. de R ot. deci. 208. vbi hoc vīr tenere, licet ſint varij inter ſe, vidēt tñ ꝓcludere qd̄ ſuprà dixi, qa l. 3 ps non arcte tur edere parti, iudex tñ ex officio ſuo facit illa exhiberi, vt ex ei collig at iuſtitiā, qd̄ ēt vī placere hic d. An. q̄ dicit magnam cām fore, ſi
h alteri parti periiſſet copia h ꝓbādi, maximè ſi nulla culpa potuiſſet imputari, & alleg. Spec. in d. §. videdū. ver. ex ꝑmiſſis. vbi inuenies ſatis de hac materia: ibi Spe. vī in hoc tenere d. Inn. hic. Ego multum dubito an hoc dictū ſit verū prīo per iſtū tex. vbi iſte reus nullā habebat ꝓbationē & maximè excuſabaī ex antiquitate facti, cū fuiſſent illa pacta inita inter p̄deceſſores ſuos: & tñ papa negauit offiū impartiri. Item iura ciuilia videnī hoc ſimpliciter denegare. l. q accuſare. C. de ed̄. cum ſi. Nec ꝓcedit id ꝙ dr̄ de iudicis offō: qa non oportet impartiri offiū ſuum ad cōmodum priuatum: vt no. Inn. ī c. ad noſtram. 2. de iureiu. facit. c. 4. §. hoc autem iudicium. de dam. infect. Item iſta iura redderēt quaſi inutilia, cum nunq̄ petāt à reo, niſi q̄ñ non poſſunt haberi alitūde: fateor tamen ꝙ vbi ſubeſſet cau

Positiones verę hucſq; ga ꝓ puris negna. nemo ē tenax videre poſi

tionēs. quas & poſtea ꝓ puris negatiuis nemo dubitat, & in clem. ſepe. ſ. verum. de ſig. In criminali ſ. Ben tenēt ex Rot. m. 7 C. de edend. tenet Ioan. Fon. 27

et alii ſ. Abb. conc. ſel. h. m. Dec. 15 Prag. reprobant. ꝙ ſola priuilegia

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Cuius interest. Adde quod voluit Rom. cons. 24. Ber.
*Sebast. Sap.
a ¶ Cuius interest. vide Bal. in l. peripimus. C. in his. C. de ap. vbi dicit, q̃ notarij dẽnt dare copiam actorũ partib. & ſi negãt cogi pñti: & idem dicit Bal. in l. 2. C. vt lit. pẽ. & hoc ẽt procedit i criminalib. quia dẽt dari copia iuquiſitionis, & articulorum ſm Ale. in pſ. 75. vo. 1. & Barth. Vero. in pſ. 66. inci. decreuit. & And. Sic. pſ. 47. vo. 1. Vide quod pleniſſimè ſuper hoc facit in tex. l. is. apud quẽ. C. de eden. Et adde ſi ſimili, q̃ notaui poſt Ab. in c. j. de li. ob. Et idẽ quod hic dr̃, dicũt Bal. Ful. & Pau. & Ca. ĩ l. is apud quẽ. C. de eden. & all. l. cum ſepè. C. de erog. mil. an. li. 12. & l. 4. §. fi. ff. fi. regun. Sed eſt melior text. in fi. in ver. & expenſas ſcẽm q̃ titatẽ, &c. C. de bo. aut iud. poſ.
b ¶ Debeat. Adde Feder. all. pſ. 270. Ber.
c ¶ Ante litem cõte. Adde Fed. conſ. 111. Ale. conſ. 3. lib. 2.

2 3 tertio, ſed ⁊ quemlibet aliũ ſic & per † hoc infert ibi Bart. quod aliquis eſt excommunicatus in curia eꝑi ad mei petitionem, quodſi copia illius excõicationis debet dari ei, cuius intereſt, q̃ reſpectu alterius probat, ar. l. ex ea. ff. de poſt. & quod ibi uo. & ita ſimpliciter tranſit ibi Bar. ſed certè nimis generaliter fuit ibi locutus. & aliter vr̃ hoc limitare in l. 2. §. diuus. ff. de iu. fiſ. & in §. neq; pal. vnde dico, q̃ ⁊ hoc dictum Bar. & Ant. vr̃ tex. l. quædam. in fi. & l. ſi qui. §. pertinere. ff. de eden. vbi clarè patet, q̃ ille qui non mandauit per ſe, vel per alium, nec ſuccedit in ius mandantis inſtra ꝑfici, non ꝓt petere editionem: & gl. in d. §. neq; cum qua tranſit ibi Bart. intelligens finaliter per illum tex. quod tertius ꝓt ſi vult edere ⁊ alium: ſed non compellitur ſi non vult: ſed in fiſco eſt ſpeciale: qa ẽt tertius ſi vult non ꝓt edere ⁊ fiſcum: vt ibi dr̃. Item fiſcus non tenetur edere tertio. & ſi vult edere, debet recipere cautionem, de qua ibi, vt non vtatur illis ⁊ fiſcum. & in his no. ſpecialitas in fiſco vt voluit ibi gl. &
24 Bar. poſt eam † Veruntamen Bar. ind. l. 2. §. diuus. vr̃ limitare dictũ ſuum generale. in d. §. editiones. dicit enim ibi, q̃ à quocunq; officiali poſſunt peti à quolibet de populo acta quæ ſunt continentia damnationem, banna, infamiam, excõicationem, & ſimilia. q̃ afficiunt perſonam, qa iſta faciunt fidem quo ad omnes. ar. ĩ d. l. ex ea. & ſic vr̃ ſentire. ſecus in aliis actib. Item adhuc in illis afficientib. pſonam: dubito an illud dictum ſit verum, cum nullibi probetur: & in ꝓrium faciunt iura ſuperius pal. fortè tamen iudex ex officio ſuo poterit facere: vt no. in d. l. 2. ſm vnum intel. Nec ob. quod faciunt fidem quo ad omnes: quia iu multis aliis actib. ciuilib. faciunt fidẽ quo ad non mandantes: & tamen illi non petere: nec tertius compellitur. niſi velit: vt no. gl. in d. §. neq; æquitatem tamẽ hẽt vt ex iudicis officio poſſint lenter, ſi acta ſint publicata, ſed inter alios ꝑfecta: ſed de inſtris confectis non in iudicio, ſed iure priuatorum forte iudex non poſſet ꝟfficium ſuum impartiri. ar. in d. l. quædam. in fi. & d. §. pertinere. & hoc ſing. no. in primo caſu dunt taxat procedit generalitas illius. l. is apud quem. ¶ † Quæro nunc. Supra viſum eſt, an & quando poſſit peti editio inſtrumentorum: nũc q̃ro quo
b iure peti debeat. b Reſp. In. & Io. An. poſt eum tangunt hic aliqua, ſed imperfectè. Sed tu diſtingue notabilius poſt Bart. in l. quædam. ff. de eden. Aut. n. prætendit quis intereſſe ratione proprietatis, & petit actione ad exhibeudum. l. 3. §. ſciendum. ff. ad exhi. dico ẽt q̃ ſa, in qua exhuberaret iudicis ꝟfficium poſſet ꝓcedere illud dictum: vt in ſimili no. eſt ĩ c. cum nobis. in fi. de ele. & c. oblate. & c. ꝓſti tut⁹. de ap. & d. §. hoc autem iudicium. In cã autem priuata non video q̃ hoc poſſet practicari: ẽt per viam denunciationis euangelicæ: cum ex quo ignoratur tenor inſtri, non poſſit detinens conuinci de notorio peccato: & quod teneatur ⁊ ꝟſcientiam quod reg ritur in hac via procedendi: iuxta no. per In. in c. nouit. de iud. de quo tñ dicẽdum vt ibi no. vnde Bar. de hoc caſu non vr̃ aliquid cogitaſſe in locis præal. & hoc bene not. † Hæc tamen procedunt, q̃n agitur inter ipſas partes: ſi autem litigio vertente inter duos petitur ex cã inſtr̃m cõſiſtens penes tertium nõ ⁊ eum: ſed vt fidem in aliquo faciat inter litigantes: tunc fieri debet editio: qa ceſſat ratio huius c, ſicut. n. q̃s cogitur teſtimonium ferre. l. ſi q̃n. C. de teſti. & j. de teſti. per tot. ita & inſtr̃a edere. Fallit in fiſco ⁊ quem non edunt tur inſtr̃a à tertio, niſi ſint propria ipſius petentis. l. in fraudẽ. §. neq; ff. de iu. fiſ. & hoc tenet d. Ant. hic pro hoc facit: qa vt dixi, ceſſat hic ratio ꝟſtitutionis, cum non dicatur ſibi, vt edat ⁊ ſc. & hoc no. de quo tñ ſatis ꝓt dubitari ex quo ipſe non mandauit tacitè vel expreſsè illa confici: vt l. ſi quis ex argentariis. §. pertinere. ff. de eden. & ſentit Bar. in l. q̃dam. ff. c. vt ſubiiciam ĩ ſeq. di. ſeu. q. Nec ob. q̃d dr̃ de teſtimoniõ: quia ad teſtificandum q̃s cõpelli ꝓt per rõem, q̃ ſupra tetigi in ꝑſeſſione, ſed in editione inſtri ceſſat iſta rõ cum id ſibi imputetur, quare ſibi à principio nõ ꝓuiderit. Item aduerte, quia reperio hoc dictum d. Ant. originaliter poſuiſſe gl. in l. in fraudem. § neq; pal. ff. de iu. fiſ. & ſenſiſſe. Bar. ĩ l. j. §. editiones. ff. de eden. vbi no. dicit ſe putare indiſtinctè, q̃ oĩs ille cuius intereſt, ꝓt petere vt fiat copia actorum publicorum, per text. d. l. is apud quem. C. de eden. qui gñaliter loquitur & per l. in fraudem §. neq; præal. vbi ponitur ſpeciale, quod ⁊ fiſcum non eduntur à
25 tertio, ſed ⁊ quemlibet aliũ ſic & per † hoc infert ibi Bart. quod aliquis eſt excommunicatus in curia eꝑi ad mei petitionem, quodſi copia illius excõicationis debet dari ei, cuius intereſt, q̃ reſpectu alterius probat, ar. l. ex ea. ff. de poſt. & quod ibi uo. & ita ſimpliciter tranſit ibi Bar. ſed certè nimis generaliter fuit ibi locutus. & aliter vr̃ hoc limitare in l. 2. §. diuus. ff. de iu. fiſ. & in §. neq; pal. vnde dico, q̃ ⁊ hoc dictum Bar. & Ant. vr̃ tex. l. quædam. in fi. & l. ſi qui. §. pertinere. ff. de eden. vbi clarè patet, q̃ ille qui non mandauit per ſe, vel per alium, nec ſuccedit in ius mandantis inſtra ꝑfici, non ꝓt petere editionem: & gl. in d. §. neq; cum qua tranſit ibi Bart. intelligens finaliter per illum tex. quod tertius ꝓt ſi vult edere ⁊ alium: ſed non compellitur ſi non vult: ſed in fiſco eſt ſpeciale: qa ẽt tertius ſi vult non ꝓt edere ⁊ fiſcum: vt ibi dr̃. Item fiſcus non tenetur edere tertio. & ſi vult edere, debet recipere cautionem, de qua ibi, vt non vtatur illis ⁊ fiſcum. & in his no. ſpecialitas in fiſco vt voluit ibi gl. &
26 Bar. poſt eam † Veruntamen Bar. ind. l. 2. §. diuus. vr̃ limitare dictũ ſuum generale. in d. §. editiones. dicit enim ibi, q̃ à quocunq; officiali poſſunt peti à quolibet de populo acta quæ ſunt continentia damnationem, banna, infamiam, excõicationem, & ſimilia. q̃ afficiunt perſonam, qa iſta faciunt fidem quo ad omnes. ar. ĩ d. l. ex ea. & ſic vr̃ ſentire. ſecus in aliis actib. Item adhuc in illis afficientib. pſonam: dubito an illud dictum ſit verum, cum nullibi probetur: & in ꝓrium faciunt iura ſuperius pal. fortè tamen iudex ex officio ſuo poterit facere: vt no. in d. l. 2. ſm vnum intel. Nec ob. quod faciunt fidem quo ad omnes: quia iu multis aliis actib. ciuilib. faciunt fidẽ quo ad non mandantes: & tamen illi non petere: nec tertius compellitur. niſi velit: vt no. gl. in d. §. neq; æquitatem tamẽ hẽt vt ex iudicis officio poſſint lenter, ſi acta ſint publicata, ſed inter alios ꝑfecta: ſed de inſtris confectis non in iudicio, ſed iure priuatorum forte iudex non poſſet ꝟfficium ſuum impartiri. ar. in d. l. quædam. in fi. & d. §. pertinere. & hoc ſing. no. in primo caſu dunt taxat procedit generalitas illius. l. is apud quem. ¶ † Quæro nunc. Supra viſum eſt, an & quando poſſit peti editio inſtrumentorum: nũc q̃ro quo
b iure peti debeat. b Reſp. In. & Io. An. poſt eum tangunt hic aliqua, ſed imperfectè. Sed tu diſtingue notabilius poſt Bart. in l. quædam. ff. de eden. Aut. n. prætendit quis intereſſe ratione proprietatis, & petit actione ad exhibeudum. l. 3. §. ſciendum. ff. ad exhi. dico ẽt q̃ poterit agi rei vendicatione, quæ datur ratione dñij. vt no. glo. in l. diſſoluté. C. de condit. ex lege. Si autem dicit inſtr̃m eſſe ſuum propter. tunc agit famil. ercif. fa. ercil. l. ſi quæ ſunt. hoc d. intelligo, q̃n dicit eſſe ſuum pro parte ratione cõis hæreditatis, quia tunc datur illa actio famil. ercif. & ita loquitur illa l. ſi quæ ſunt. ſed ſi eſſet commune inſtrumentum alio modo: tunc daretur alia actio ſm naturam communitatis. Q̃nque petitur rõne alterius intereſſe quam proprietatis: & tunc ſi quidem ſunt inſtrumenta pertinentia ad contractus, & ad actus inter viuos, diſtinguendum eſt, q̃ aut ſunt confecta ex neceſſitate alicuius ⁊ctus, vel quaſi ⁊ctus p̃cedentis & agitur actione deſcendente ex eo ⁊ctu vel quaſi. Exemplum, ego ago ⁊ tutorem vt edat libros tutelæ. certè agam actione tutelæ, ago ⁊ ⁊ procuratarem, & agam actione mandati: & ſic de ſi. de quo die vt le. & no. in l. quædam. præal. & l. 1. §. offiñ. ff. de tut. & rat. diſtr. Si verò talis ⁊ctus non præceſſit, & tunc aut ille qui illa inſtr̃a, vel rões habet, confecit me mandante tacitè vel expreſsè ex natura alicuius officij, & cogitur mihi edere ex edicto, de edendo. vt l. prætor. in pr. & l. ſi quis ex argentariis. §. pertinere. ff. e. facit ele. j. de vſu. ſm vnum intel. intelligendo q̃non ponat caſum ſpalem: vt ſ. dixi: aut hoc nõ confecit me mandante: ſed alio modo apud eum ſunt: & tunc ſi quidem per alium me mandante fuerunt confecta: ita q̃ ad me pertinent, & poſſum petere q̃mihi edantur vt ili actione in factum. d. l. quædam. §. his aũt. ver. quod ſi dolo. Si verò me mandante confecta non fuerunt, ſed in eis aliqua mea vt ilitate continentur: & tũc aut hoc quis petit ab extraneo, ita q̃ non a parte cum qua litigat ſibi edi: & non ꝓt pẽtere. d. l. ſi quis ex argentariis. §. pertinere. fallit in fiſco ſm Bar. in d. l. 3. ff. e. & no. quia per hoc apertè ſentit ⁊ illum dictum d. Ant. de quo in præcedenti dict. in fi. vt à tertio non poſſit peti: licet in teſtimonium tertius vocari poſſit: aut hæc petunt inuicem actor & reus: & tunc diſtingue vt ſ. dixi. Aut ad intentionem fundãdam & coadiuuandam, aut exceptionem & replicationem probandam: & dic vt ſ. Si verò ſunt inſtrumenta pertinentia ad vltimas voluntates, tunc petuntur per interdictum de tab. exhib. vel per edictum quemad. teſt. aper. vt no. gl. in d. l. quædã. Sed op. ⁊ prædicta: vr̃ enim q̃ nunquam petatur editio per ti. de edend. quia ego non poſſum petere editionem, niſi mandauerim inſtr̃m ꝑfici per me, vel per alium: ſeu ſucceſſerim loco illius. vt d. l. q̃dam. & d. §. pertinere. ergò ſemper agetur actione mãdati: quia vbi adeſt illa actio ceſſat actio per edictum de eden. vt d. l. quædam. So. vt not. in d. l. q̃dam. per Ni. Mat. But. & Bart. mandatum ſemper eſt gratuitum. l. 1. §. fi. ff. man. & ideò ſi rões conficiuntur ab eo qui ſponte ſuſcepit mandatũ. hẽt locũ actio mandati, vt in procuratore licet ſi ꝓficiantur ab argentario, & hodie à notario, q̃a iſti faciunt ex neceſſitate officij non datur actio mandati. vt ſ. dictum eſt: ſed per edictum de
6 eden. ¶ †† Supra viſum eſt, an q̃n & qualiter, ſeu qua actione inſtra debeant edi: nunc quæro quo tpe inſtra ſunt in iudicio producenda. In. hic dicit, q̃ aut actor facit de inſtro mentionẽ in libello, aut
c non. Primò caſu debet edi ante li. ꝓte. Exemplum, ego peto centũ q̃ mihi debes ex tali inſtro &c. ſi. n. hoc caſu nõ fieret editio ante li. ꝓte. non poſſet reus deliberare an vellit cedere, vel ꝓtendere. ar. C. de eden. aut. ſi q̃s in aliquo. & c. 2. de fi. inſtr. dicit tñ, q̃ ſi non habet illud inſtr̃m in pñti, procederet ad vlteriora, licet non exhibeatur. ſecundo caſu, q̃n non facit mentionem in libello, non cogitur edere niſi vtatur eo. de quo in Spe. de inſtr. edi. ſ. nunc dicamus. ver. q̃d ſi quis. Bart. limitat primum dictum in l. ſi legatum. ff. de eden. per illũ tex. & latius in l. edita. C. de eden. vbi dicit, q̃ q̃nq; in libello fit mentio de aliquo inſtro. nõ per modum limitationis, ſed per modum cuiuſdam aſſertionis probationis. Exemplum, dicit actor, q̃ Titius vendidit mihi talem rem pro tanto pretio; & quod de hoc rogatus eſt talis notarius, vel quod de hoc apparet publicũ inſtr̃m manu talis notarij; & tunc cum reus poſſet deliberare ex illo libello abſq; eo, quod videat inſtr̃m, cum non fiat mentio de inſtro ad limitandum contenta in illo libello: ſed ſolum vt oſtendat quod contenta in libello probare ꝓt: non eſt neceſſe, q̃ in principio fiat editio: & hoc caſu non procedit dictum Inno. Q̃nque fit mentio in libello de inſtrumento limitatiuè: vt q̃a declarat & limitat libellum. Exemplum, dico in libello, q̃ Titius vendidit mihi fundum pro tanto pretio, provt apparet in inſtro confecto manu talis notarij: & tunc aut reus veriſimiliter non eſt informatus de illo inſtrumento, quia ad eum non pertinet, & debet ei fieri copia ante li. ꝓte. quia alias deliberare non poſſet. & in taliſcaſu procedit dictũ Inn. Si verò eſt tale inſtrumentũ de quo veriſimiliter de⁹ eſt inſtructus. Exemplum, petit legatarius legatum ab hærede, prout continetur in tali teſtamento, & tunc non debet fieri copia: quia apud hæredem præſumitur eſſe tantum, & præſumitur eſſe inſtructus de petito, vt probatur in l. 2. ff. c. Nec ob. poſt quam §. ſi dies. ff. vt le. no. ca. vbi etiam hæredi inſtrumentum editur: quia fatendum eſt quod reſpectu probationis ſiendæ producitur inſtrumentũ etiam, cum agitur contra hæredem: ſed non editur reſpectu deliberationis. Adde hoc enim vt obtineat condemnationem, oportet quòd

a ¶ Seb. Sap. ¶ Tale inſtr̃m. Notandum tñ q̃ vbi ſit editio ante litem cõte. opus eſt: q̃ adhuc producat illud inſtr̃m editum poſt litem ꝓte. a ſi ſup eo actor vult ſumere ꝓbationes. Ita tenet Fed. de Se. pſ. 160. inc. caſus talis. Ale. in l. ſæpe. ver. idem circa ſextum. ff. de re iud. & pſ. 37. inci. viſo. vol. 2. Prima enim editio fit ad deliberandum: ſecũda fit ad ꝓbandũ.
b ¶ De hoc vide In. in d. clem. 1. de vſur.
Sebaſt. Sap.
c ¶ Et conſule. Vide Bal. in l. fi. C. de ꝑcib. impe. offe. & l. 2. §. fi. ff. quemad. teſt. ape. & Ang. in conſ. 114. ĩc. ſup facto ꝓdicto d ¶ Nomen cõſulis. Adde. Ang. pſ. 178..
c ¶ De hoc p. d. Ant. in c. ꝓtingit. de fi. iſt. vbi latè per eum, & ẽt per Bart. & Bal. in d. l. in ciuile. ff. de le. vbi elegãter dr̃t Bal. q̃ iſta q. de ꝓductione ſtatuti, nõ hẽt locũ 27 cum: niſi q̃n allegat ſtatutum alterius ciuitatis: qa nõ eſt neceſſe producere ſtatutum vbi litigatur: qa libet tenetur ſci b rc. Et vide Io. de Lig. in rep. c. cũ dilectus. de ꝑſue. vbi elegãter examinat hunc paſſum. Et adde q̃d not. Bar. in l. præſcriptione. circa fi. ver. no. ſecundo q̃ licet circa. C. ſi ⁊ ius vel vti. pu. &an ſtatuta vr̃ reformationes ciuitatis. ĩ qua litigãt, ſint edẽda in iudicio, videla. But. ĩ l. 2. C. q̃ ſit lon. ꝑſuet. ad quẽ in hac q. ſe remittit Ang. in l. cum prolatis. in fi. 2 28 ff. d̃ re iu. Et adde hic quod no. doct. in c. j. circa pr. de ver. ſig. li. 6. & vide Dom. in c. j. ver. item no. ar. 10. diſ. & in ca. fi Romanorum. 19. diſt.
¶ Pro intellectu huius decr. vide q̃d ſcribit Ro. ĩ rep. l. ãdmonendi. ver. itẽ an valeat conſuetudo. de iurei. Item vid̃ quod ſing. per iſtũ text. dicit Bal. hic. Item limita iſtum text. per Dom. in ca. j. ver. no. conſuetudinem. de iuram. calum. lib. 6.

probationis ſiendę producitur inſtr̃m, ẽt cũ agitur ⁊ hæredem: ſed ſi editur reſpectu deliberationis. Ad hoc enim vt obtineat ꝓdemnationem, oportet q̃ fundet intentionẽ ſuã. Ego putarem, q̃ ẽt in 1. caſu, cum ſimpl'r fit mẽtio de inſtro ĩ libello, debeat fieri editio ante li. conte. ſi eſt tale inſtr̃m a de quo reus veriſimiliter non eſt informatus: vt q̃a dixit q̃ fuit ⁊ctum cũ defuncto, cum reus fuit hæres ar. op. in d. l. ſi legatum & ſi credo Inn. in tellexiſſe. Sed aduerte, q̃a hæc dicta ꝓcedũt in inſtris quib. actor eſt vſurus: ſed q̃ nõ ſtra vt bene ſit ꝓportionabilis mãæ: c. procedit vbi petit q̃naliter inſtr̃m edi. quare dico, q̃ſi petunt propria inſtra, vel cõia poſſunt peti quandocũq; etiã ante iudicium ſeu citatiõẽ ſiẽdã, vt ſic actor poſſit deliberare, an debeat litẽ mouere ar. d. l. ſi q̃ ſunt. ff. fami. ercif. Sive ro petunt alienа tunc reus vel actor poterit petere tẽpore ⁊ decẽti: nã actor eo caſu, quo petere ꝓt, auditur. vt puto ẽt ante iudiciũ. Exẽplũ in fiſco, nõ poterit narrare q̃ intẽdit mouere litem ⁊ talem rõnẽ iuris ſuper quo ipſe habet inſtr̃m, vñ vt poſſit bene venire ĩ ſtructus, petit illũ cõpelli ad edẽdũ ar. in l. fi. C. de eden. hoc intelligendo q̃ hic ĩte fuiſſet admiſſus ſi fuiſſet priuilegiatus vt fiſcus. In reo vero ad fundandã ſuã intentionẽ credo q̃ poterit petere poſt receptũ libellũ. In actore vero non priuilegiato q̃ petit quo ad adiuuandã intentionem ſuam, poterit petere poſt q̃ fundauit intẽtionẽ ſuã. Si ad replicãdũ, tũc poſt q̃ reus excepit, q̃a alias rectè non poſſet rñdere exceptioni ipſius rei, oĩa. n. de bent ſuiſt porib. conuenire. ar. in l. nimis propere. C. de excep. rei iud. & 23. q. 4. c. ſi eccl'ia. peto inſtra cõia, debent integraliter exhiberi. arg. in l. ſi quæ cum l. præce. ff. fam. ercif. & tenet gl. in d. §. editiones. Bar. ibi limitat quãdo ſunt cõia reſpectu ꝓprietatis: vt puta, qa ſunt de hereditate cõi: ſi aũt eſſent cõia reſpectu vtilitatis tm̃ ſeu ꝓtenti, vt puta inſtr̃m emptionis & vendi. factę inter te & me cum pecunia mea redemi à notario tunc. n. non dr̃ cõe, vt teneatur edere cum die & ꝑſule. al leg. Inn. hic. hoc tñ Inn. non tangit hic ſpecifice: ſed tũ dicit q̃ iſte q. ſua pecunia redemit, nõ teneẽ edere tanq̃ cõe: q̃d dictũ ſatis placet. Dic ergo de tali inſtro ſicut de alieno vt ſtatim ſubiiciã, q̃ſi q̃: peto iſtra mea, ꝓpria & tũc in dubio debentur integraliter edi, qa poſſum illa vẽdicare, ſeu agere ad exhibẽdũ & nõ tñ vt deẽ copia. vt no. in l. diſſolute. C. de cõdi. ex le. & l. fi. C. ad exhib. & ſ. dixi. q̃n̄q; pero inſtr̃m alienũ & tũc ⁊ũderãda eſt cã petẽdi. aut. n. peto: vt qa illud volo redarguere de falſo: aut vt deliberẽt, an faciat ꝓ producente, aut ad intentionẽ meam fundandam, aut ad coadiuuandam: aut exceptionem vel re
29 plicationem probandam. † Primo caſu, cum volo illud redarguere de falſo dẽt edi integraliter cum die & ꝑſule. l. optimã. C. de ꝓh. & committen. ſtipu. quod procedit ſm gl. ſalle. q̃n volo redargue re de falſo circa diem & ꝑſulem: ſecus ſi circa cõtenta in inſtro: tũc n. ſuperflue ederetur dies & ꝑſul. nã ex editione diei & ꝑſulis poſſet adminiſtrari mã fabricãdi falſũ aliud inſtr̃m ſimulando illud fuiſſe prius editũ: vt dicit tex. in d. c. editiones. & ideo dicit ibi gl. q̃ petens editionem debet interrogari ſolẽniter circa quã partẽ vult inſtr̃m redarguere de falſo: & dicit Spec. in §. videndum. verſi. facienda eſt in ti. de inſtru. edi. q̃ iudex poterit exigere iurm̃ à parte, q̃ credit ĩ ſtr̃m ſe poſſe redarguere de falſo circa diem & ꝑſulẽ: & etiã innuit
30 q̃ facit l. fi. C. de fi. inſtr. approbat Bal. in § editiones. ¶ † Secundo caſu principali, q̃n petit editio vt deliberetur an faciat ꝓ producente
c debet fieri ſine die & ꝑſule: cvt in d. §. editiones. & ſiet tantum in illo capitulo ſuper quo eſt q̃: licet debeat coram iudice ſtegraliter legi. ne forte in fine corrigat vel limitet præcedentia: vt probi tur: ĩ c. cum perſonæ de priuil. lib. 6: & in c. cõtingit de ſi. inſtru. putat tñ Bar. in d. §. editiones q̃ ſi non põt deliberare niſi edantur dies & cõ ſul: putavnus creditor agit ⁊ alium hypothecaria vñ vult informa ri de anterioritate obligationis: & ſic oportet q̃ ſciat diem inſtri, q̃ debet tunc edi cum die & ꝑſule: ſed ne deſ ſibi materia fabrican di aliud prolato die tunc dicat prius diem obligationis ſuæ, & poſtea petat copiam ab aduerſario, quod ſatis placet. arg. in d. l. 1. §. rões. ff. de eden. Idẽ dic in omnib. ſequẽtib. caſib, vt ibi eſt fienda editio alieni inſtri, q̃ q̃n fiat ſ. dixi, fiat ſine die & ꝑſul. d. §. editiones niſi talis eſſet mã inſtri, quod nihil prodeſſet habere copiam ſine die per ſupraſcripta. In effectu oĩa p̃dicta ſic bñ ꝓcludo, q̃ editio alieni inſtri vbi fienda eſt ſolũ neceſſario ãt reſpectu partis de qua eſt cõtrouerſia vt d. c. cum perſonę. & c. ꝓtingit. & fit ſine die & ꝑſule niſi circa diem & ꝑſulem velit aduerſarius illud redarguere de falſo: vl niſi inſtri copia nihil ſibi prodeſſet ſine die ꝑfecti inſtri & conſule.
31 ¶ † Ad duo tñ aduerte primo, q̃vbi petitur editio alieni inſtri non eſt neceſſe originale tradere, niſi ad per legẽdum coram iudice: ſed ſufficit dare copiam partis neceſſariæ vt d. c. cum perſonæ. & d. c. cõ
32 tingit. ¶ †† Item vr̃ ſi quis illo vtitur vt ſufficiat oſtendere iudici ad videndum & ꝓlegendũ ne ſit falſum, vel in fine ſe corrigat, ſed poſt ea ſufficit relinquere copiam in iudicio: & eſt hoc cautum ne pdan tur originalia ad hoc illud c. cum perſonæ. q̃d no. Cy ĩ l. fancimus. C.
33 de diuer. reſc. & Inn. in c. cum in iure. de of. del. in fi. ¶ † Secundo ẽt
d ſcias, q̃ hodie non apponitur in inſtro nomen ꝑſulis, d ſed apponebatur olim cum roma regeretur per ꝑſules: ſed ſufficit hodie appo nere nomen Papæ & imperatoris: vt dicit gl. no. in c, quoties 1. q. 7. & no. illam gl in q̃tum dicit in noĩe Pape. nam in aut. vt ꝓpo. nomẽ imperatoris ſolũ dr̃ de imperatore: ſed de hoc dic vt no. in ꝓœ huius compi. ſed ſicut olim fiebat editio noĩs ꝑſulis, ita & hodie fiet editio iſtorum principum, q̃ ſuccedunt loco illorum ꝑſulum: & hęc not. benè tu canoniſta: maximè q̃a habes hanc mãm plenè & clare
34 diſcuſſam. † Qualiter aũt debeat fieri editio ſtatuti, an debeat ꝓdu
e ci totum volumen an ſolum vnum capitulum, vel pars capituli ſuper quo eſt q̃. dic vt no. Bar. ſuper rub. de no. op. nun. & c. io p. eum in l. omnes populi. ff. de iu. & iur. vbi in effectu vult, q̃ ſi allegatur ſtatutum alterius ciuitatis ſeu loci, etiam ſi ſit publicum debet produci ſaltem illud ſtatutum: non autem totum volumen: aut allegatur ſtatutum illius loci: & tunc eſt publicè notum q̃a incorporatum in volumine ſtatutorum non eſt neceſſe producere: q̃a ius loci eſt notum: aut non eſt in volumine, puta, eſt reformatio facta ad ius q̃ ꝓbabil'ter ꝓt ignorari, & debet ꝓduci: quod ſatis placet. & facit ad hanc di. quod ipſe no. in l. cum prolatis. ff. de re iu. & ca. ſæpe. de app. in prin. iuncto c. paſtoralis. cum ibi no. de fid. inſtr.

CAP. II.

1 *Reus poteſt licite recuſare iuramentum ſibi delatum actore non probante,*
2 *Conſuetudo introducens ſuperflua remedia tanquam irrationabilis non valet.*
2 *Conſuetudo exigens ſine iuramentum ſeu aliquid ultra plenam probationem non valet: ſed cum cauſa ſic.*
4 *Conſuetudo facit ualidam probationem alias inualidam.*
5 *Conſuetudo valet principe etiam ignorante.*
6 *Conſuetudo rationabilis derogat legi non habenti clauſulam derogatoriam.*
7 *Caſus in quibus uni creditur.*
8 *Conſuetudo damnata per legem ex noua cauſa uel ex ueteri non detecta: poteſt induci iterum.*
9 *Statutum quod ualeat teſtamentum cum duobus teſtibus ualet.*
10 *Conſuetudo pactum uel lex reſtringens facultatem probandi ad certam ſpeciem probationis, non valet, & talis conſuetudo non excludit in totum aliam probationem.* 11.

Sicut conſuetudo. Actor qui plenè probauit non dẽt compelli iurare. vl' ad idem ſic. Nõ valet ꝑſuetudo vltra probationem plenam exigens iurm̃. ego ad intellectum ſummo ſic. Non valet ꝑſuetudo exigens ſine cauſa ratio

Universidad de Deusto
Biblioteca

* Sebast. Sap.

a ¶ Si actor. Vide Spe. qui idem tenet in ti. de iu. dela. §. i. latè Ab. in c. fi. ver. circa predicta quæritur, & de iureiur.

b ¶ Semiplene. Adde qñ dicatur semiplenè ꝓbatū vt possit deferri iuramentum. Alex. §. 3 2. li. 1.

* Sebast. Sap.

c ¶ Esse falsum. Contrarium sentit Aret. §. 23. inc. in pñti cõsultatione cir. fi. vbi dicit, quod ꝓsuetudo q̃ ē ꝺ ius positiuũ in dubio ꝑsumitur rõabilis. & hoc ꝓcedit sine dubio i ꝓsuetudine tanti tẽporis, cuius initij memoria ñ existit. vt per Gem. & Car. Alex. in c. frustra. 8. di. & per Abb. in cons. 7. vol. 2.

d ¶ Vide d. Ant. in c. dilecti. ver. item no. q̃ statutum de iudiciis. Et de statuto addente solennitatem iuri cõi in testamentis, vide Ang. in cõs. 36. & qd̃ ipse Ange. not. in cons. 127.

Sebast. Sap.

¶ Cõsuetudo. Vide Bal. in cõs. 352. inci. in puncto iuris cõis vol. 4. Ang. cõs. 126. inc. testamẽti factio.

e ¶ Adde qd̃ hoc dictum Io. an. refert etiam d. Ant. i c. si de consuet. in rep. & de hoc vide late per Bartol. in l. cunctos pp̃os. C. de sũ. tri. & per Bal. in l. fi. C. de testa. & p Bal. & Ange. in l. 3. ff. de testa. & vide Bal. in l. si nõ speciali. ver. item no. in hac l. C. testa. vbi dicit, quod valet consuetudo vt fiat testamentum sine solennitate iuris. Vñ dicit q̃ valet consuetudo quæ est Venetiis, vt fiat testiũ coram solo sacerdote. Et adde hic Bal. in d. l. fi. C. de test. verſ. qd si statutum dicit quod i testa. &c. vbi dicit qd̃ si statutũ dr, q̃ possit fieri testiũ cũ duobus testib. idem erit in donatione cã mortis. Item hoc adde Bal. in l. nõ possunt. ff. de le. vbi dicit, qd̃ statutũ disponẽs qd̃ valeat testiũ cũ duobus testib. intelligit etiã nõ rogatis. Et idẽ dicit Paul. de Ca.

nabili vltra plenam probationem iurm, seu aliquid aliud. primo narrat ꝙsuetudinem, q̃ scõ improbat ibi, cum nos tunc demum.

¶ Casus literalis. Consuetudo est in quadam terra, q̃ si aliqs intentionem suam fundauerit testib. vel instrñis: nihilominꝰ deferebatur ei sacrm, quod si ꝑstare nollet fides ꝓbationib. suis ñ habebatur. Dicit Papa q̃ ad hmõi iurm recurrendum est tunc demum, cũ aliq legitimæ ꝓbationes deesse noscuntur. vnde talem ꝙsuetudinem reprobat B. ¶ No. j. q̃ qs dr fundare intentionem suam, cum ꝓbat id quod intendit. ¶ Not. 2, q̃ iurm qñq; appellatur sacrm, nõ tñ intelligas q̃ sit de septem sacramentis ecclesiæ. de quib. per gl. in c. veniens. de trãsa. sed dr sacrm largè, quasi sacræ rei signum. ¶ Not. non valere ꝙsuetudinem irrationabilem, præsertim ꝺ ius diuinum ẽt inquantum concernit ꝓiudicium hominis.

1 ¶ † Vlt. not. vnam licitam causam recusandi iurm iudiciale. f. qñ pars plenè probauit. idẽ est si actor nil ꝓbauit, & iurm defertur reo, ꝑt enim licite illud recusare. vt not. in c. fi. de iurei. qa sicut actore plenè probãte dẽt reus ꝺemnari ita eo prorsus deficiente dẽt reus absolui d. c. fi. & l. q accusare. C. de edẽt. sed actore semiplenè b ꝓbante, seu ꝓsumptionẽ habente locus est delationi iurꝰ. vt c. fi. ꝑal. & sic intellige & diffinigue hunc tex. ꝑt ẽt colligi quod ad Papam pertinet tollere ꝙsuetudinem irrationabilem laicorum maximè qñ deuiat a iure diuino, & est peccati nutritiua. ad hoc c. ex parte. de ꝙsue. ¶ Nunc intrando intellectum. c. op. nam ꝙsuetudo derogat legi & canoni. l. de qb. ff. de ll. & c. fi. de ꝙsue. ergo ista ꝙsuetudo dẽbat valere hic. Sol. gl. fi. quod ꝑrium procedit vbi ꝙsuetudo est ratio nabilis. sed hic obuiabat rõi. Et ex gl. possunt colligi tres irrationabilitates consuetudinis huius c. primo qa erat ꝺ ordinem iudiciorũ, & non declarat in quo forte in hoc, qa acto re probante reus absq; alio dẽt ꝺemnari qa in ore duorum, &c. & testes & instra parem vim obtinent. c. cum Ioannes. de fi. instr. sed ꝙsuetudo hic habebat oppositum. Scõ videbatur hęc ꝙsuetudo introducta ꝑ errorẽ: forte. n. putabant iurm indistincte deferendum. & hoc errore ducti introduxerunt cõsuetudinem, iõ est extirpãda. l. quod vero. ff. de le. no. plenè in c. fi. de ꝙsue. Tertio. quia ex quo semel erat iuratũ de calumnia non erat amplius iurandum. C. de iur. cal. aut. hoc sacramentum. Hæc vlt. ratio non valet, qa ista sunt diuersa iura. nam primum est de calumnia, & fm erat de veritate dicenda: & hæc iura bene pñt in eadem cã ꝓcurrere. vt est text. in c. i. de iur. cal. li. 6. Item hæc ꝙcurunt quotidie, vbi nõ est plenè ꝓbatum. Io. an. reddit tres bonas rationes probandi. Prima, quia erat ꝺ naturalem rationem q̃ non admittit supflua. Deus enim & natura nihil faciunt frustra. & superfluis remediis non est ꝟtendum. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. ca. & in hoc no. istum tex. q̃ ꝙsuetudo finit introducens superflua remedia, cã non subsistente legitima non valet tanꝺ irrationabilis: quod. n. ratione caret, extirpandũ est: vt dicit tex. c. cor epi. 68. di. & fortior est ratio q̃ cõsuetudo. 8. di. veritate. Secũda rõ, quia erat ꝺ ius scriptũ: vt patet ex præcedẽtib. Tertia rõ, qa erat ius diuinum. fm quod non iuratur nisi ex cã, sic ꝙsuetudo ꝙuersa reprobat. f. vt facta plena ꝓbatione reus debeat absolui si iuratit. f. e. ad nostram. & per istam decr. vr probari fm Io. an. non valere consuetudinem necessario ad probationem requirẽtem tres testes si. n. nõ valet consuetudo q̃ est ad plenam ꝓbationẽ duorum testium. addit necessario iurm partis. ergo nõ valet q̃ addit necessario tertium testem. Aduerte, quia fm hoc ex tendimus

terminos huius c. ad aliam speciem ꝓbationis: vt non valeat ꝙsuetudo exigẽs ꝑsuperfluã probationem. ¶ Hic examinabo tria. primo, nunquid valeat ꝙsuetudo exigens ꝑsuperfluam probationem: secundo, nunquid valeret detrahẽs ltĩmẽ ꝓbationi. tertio, qd si restringit facultatem probandi postulans certam speciem: puta instrorũ duntaxat vel testiũ. † Ad primum Io. an. sentit vt ꝺ. dixi ꝙsuetudinẽ nõ valere: ꝑ hoc istũ text. inducẽdo vt supra. sed ipsemet Io. an. apertissime sentit oppositum in ad. Spe. ti. de instr. edi. §. cõpendiosæ. ver. 3 nũquid mouet, quia † sicut consuetudo inualidã probationem, facit validã: vt probat̃ in ca. cum dilectus. de fi. instr. sic e contra validam ꝺ invalidam facere potest. ad hoc c. cum olim. de cle. cõiu. cũ ibi no. oppositorum. n eadem est rõ. de iureiu. intellecto. d. Ant. di. cit se putare, q̃ si ꝙsuetudo cã non subsistẽte addit ꝓbationẽ iuſalẽ plenè probationi, vl aliam ꝓbationem probationi nõ valet vt hic, sed cã subsistente valet si est dubium de existentia legitimę cãe. subdistinguit, q aut ex eo quia non admittitur legitima probatio per testes, vel instra ꝙtingit alium ditari cũ iactura alterius & non valet ꝙsuetudo. ista tem de canonica equitate. Si aũt ex hoc nõ ꝙtigit alium ditari cũ iactura alterius, valet consuetudo: q̃ nihil ad hoc mẽbrũ allegat

c & certe puto vltimũ esse falsum: qa ex quo ꝙsuetudo ista est ꝺ ius ꝑsumitur prima fronte irrationabilis, vñ oportet q̃ stans ꝙ ca, ꝓbet rõabilitatẽ alias succumbit. vt c. 3. de eo q mit. in pos. cã rei ser. & no. i c. fi. de ꝙsue. Ad hoc. n. vt ꝙsuetudo ꝓiudicet iuri dẽt esse rõnabilis i c. fi. de ꝙsue. & sic oportet q̃ ꝓbetur illa qualitas rationabilitatis. & dubia probatio non ꝛeleuat probãte in c. in pñtia. de, ꝓb. Gas. de cal. & d. Car. post cum, dicunt q̃ ꝙsuetudo non ꝑt indifferenter exigere iurm, vel aliquid aliud vltra plenam probationem: qa

& lex hoc facere non posset cũ esset ex toto tollere ius diuinũ: nõ ãt interpretari, ꝺ no. in c. fi. de ꝙsue. sed in aliqb. causis hoc posset introducere ꝙsuetudo, sicut & lex, vt videmus in testamentis. de test. cum esses. C. de testi. l. si vnus. 2. q. 4. c. ꝑsul. no. gl. in c. licet. de testi. vñ dñt. q hoc non valuit, qa indifferenter in oĩ cã exigebat iurm vltra plenam probationem. & hãc opi. fuit sæpe secutus, sed nũc cogitani diutius, & vtã fuit mihi: hæc theorica falsa. Primo, qa hæc ꝙsuetudo non erat vniuersalis p tot. orbem, sed localis: vñ non esset tollere ius diuinũ inducendo ꝙsuetudinem vel statutũ in certo loco, vt ꝓbatio duorum testium non sit sufficiens, sed qd̃ ꝑstaretur iurm vl aliquid aliud vltra puta tertium testẽ. remanet. n. ius diuinum in se validum & obseruãdum, vbi cã violandi vel interpẽndi nõ subest. Quid. n. si certo loc. hoĩes sint ita deprauati, vt facillime corrũpant duo testes, dicemusne q̃ non valeret ꝙsuetudo, vel statutũ exigens firmiorẽ ꝓbationẽ: certè nemo sane mẽtis diceret: cũ & ipse Deus hoc faceret casu adueniente: sicut. n. in testis illud fuit immutatũ: qa sæpe fallitas fuit detecta in nũero duorũ testium: eodẽ mõ ddm in oib. causis alicuius loci, vbi falsitas in tali ꝓbatione indifferẽter ꝓpetuaretur: qa eadẽ rõ q̃ est de parte quo ad partẽ, dẽt esse de toto quo ad totum. ff. de rei ven, l. q̃ de tota. & c. pastoralis. §. sed cum totũ. ff. de of. del. & qd̃ fortius sit, idẽ putarem de vniuerso orbe, si ad hãc fraudẽ ꝙmittentiam hoĩes sic essent deprauati: cũ illa reg. iuris diuini, in ore duorum vel trium & c. nõ sit ꝑceptũ morale: ita vt ex trãsgressione ineurratur mortale peccatum sed iudiciale, fundatũ sup certa rõe, qua deficiente qa veritas ñ reperitur nũc in duob. fatis mutari ꝑt iuris dispõ, ad hoc tex. opt. in ar. ĩ l. si hoĩem. ff. man. & qd̃ no. In. in c. qd̃ sup his, de vot. & l. si factõ. ff. de vul. & pu. sed vbi cã rõabilis hoc statuẽdi vel ꝙsuetudinẽ inducẽdi ñ subsisteret. satis putũ ñ valere ꝙsuetudinem, seu statũ. nec in toto nec in parte. & hoc casu intelloistũ text. hoc. n. ñ apparet d rõabilitate ꝙsuetudinis nec aliq̃ alleg. merito ex rõib. ꝓdictis p a gl. vẽiebat re, ꝓbãda. facit qd̃ no. In. c. pleriq; ĩ fi. de im. ec. & c. q̃ ecclesiæ. de ꝙst. pl. egitas in ſñi. C. cũ ꝺ ius vel. vti. pu. & 4. di. erit ãt lex. Et ex ꝓdictis infert ad id qd̃ dixi ĩ tertio sũmario q̃ si v. ꝙsuetudo, vl statũ exigẽs sine cã iurm, seu aliqd aliud vltra plenã, ꝓbõe sec b ãt cã ltĩa vl rõabili subsistẽte. Venio nũc ad 2. an valeat statũ vl ꝙsuetudo detrahẽs ltĩæ, ꝓbõi: vt puta vt steẽ deõ vni c testis, v Instro alicui d priuativl q̃d ꝑse. Io. an. ĩ ad. Sp. ĩ loc. ꝑal. sẽtit sic, vt sæpe colligit ex dictis suis. §. recit. & vl, ꝓbari in c. cũ dilectus. de fi. instr. Disputat ẽt in loco. ꝑal. Io. an. in ꝙsuetudo e

auth. quod sine. C. de test. all. Bal. in d. l. nõ possunt. Secus dicit Pau. de Ca. si statutũ diceret q̃d valeret testiũ cum quatuor. vel quinque testib. quia tunc debent esse rogati. & est rõ qa primo casu statutũ reducit rem ad iusgentium, quo non requiritur q̃d testes sint rogati: alio vero casu nõ: sed dicit qd̃ tñ ꝺ dictum Bal. facit text. cum gl. ff. diuus. de mi. tes. vbi lex priuilegiat militem vt possit testari cum duob. testib. tã tummõ. & tñ dẽnt esse rogati. Adde q̃ dicta Io. an. quo ad primum fuerũt originaliter. Old. cons. 105. vbi tenet, quod quo ad obtinẽdum bñficium legitimitatis fm ius ꝺ ꝙsuetudinem loci i quo dẽt decidi qõ dr illegitimus vel non bñ legitimat. Et an valeat ꝙsuetudo Venetorum: qd̃ quis possit testari corã duob testib. similiter fuerunt verba Oldr. ꝙst. 248. & vide Bal. ꝙsi.

263. 2. lib. Et an testes debeant esse rogati, vide R o. consi. 306. vbi inter alia allegando Lapum tenet, quod in testamento ad pias causas debẽt esse rogati. Et quo ad primo dicta vide Math. no. suis. fo. 3.

a Ant. Fran. ¶ An valeat cõsuetudo Venetorum quod testiũ factum corã duob. testib. valeat, & an tales testes debent esse rogati. primo dico, quod consuetudo populi dicit & est ius ciuile: vt ꝑ Bal. latẽ in le. certum. C. a vnde cog. & per nouissimos in repe. l. de quib. ff. de legi. Et q̃n consuetudo est tanti tẽporis quòd non sit memoria in ꝓriũ, illa habet vim priuilegij principis. l. 2. §. ductus aque. ff. de aqua. quoti. & esti. & est gl. in c. super quibusdam. in §. præterea. inversic. memoria. de verb. sig. & habetur in c. hoc quippe. 3. q. 6. & in c. con questus. 8. q. 3. & in c. mos antiquus. 65. dist. & no. Bal. in c. 1. quæ sint regalia. in v fib. feud. & in c. folennib. C. de fid. instr. & in le. 3. C. de natu. feno. Sed clarum est: quod si princes vellet tollere, vel mouere solẽnitates testiũ & alias quæ sunt introductæ de iure positiuo. & reducere nos ad ius diuinũ, q̃ illud facere posset, quia est supra ius positiuum, vt vulgarib. iurib. ergo per talem consuetudinẽ tã diu obseruatam, inducitur priuilegium cõtra ius diuinum: pro ut etiam voluit Inn. * in c. 1. in gl. 1. in fi. de apostat. hæc enim consuetudo tamdiu obseruata, & priuilegiatiua reducit nos ad ius diuinum, seu iusgentium, vt in ore duorum vel triũ stet omne verbum, vt in ca. cum esses de testa. & in c. in omni negotio. de testib. Et hæc consuetudo ĩer uari debet etiam in castris, & villis ipsi ciuitati subiectis: vt ꝑ Barto. in l. ex ea in fi. princ. ff. de postu. vbi se remittit ad plenè not. per eum in l. cũctos populos. C. de sum. trin. etiam hic alleg. Licet enim sit verum quod consuetudo iuri cõi ꝺria non sit seruanda, vt per Bar. in l. oẽs C. de decur. lib. 10. & plenè no. in l. 2. C. quæ sit longa cõsuetudo. tñ illud est verum, & procedit, nisi talis consuetudo sit rationabilis legitima & præscripta, prout videtur esse ista, secundum gl. in c. cum causam. de re iud. & plenè per Ale. post alios in l. de quib. præallega. Et in specie de ista consuetudine testandi coram duob. testib. habetur per eundem Ale. post Bal. & dost. in l. si non speciali. & in l. fi. & ibi per Paul. de Ca. C. de testam. & habetur per Bar. in l. si arrogator. in fi. de adop. & in l. 1. in 7. q. C. de sum. trinitate. & ibi etiam per nouissimos late, vbi concluditur talem consuetudinem valere, quod bene tene menti.

a ¶ Consuetudini. Et idem dici Bar. not. in repeti. l. de quib. ff. de legib. vbicunq; cõsuetudo inducitur ꝺ autoritatẽ superioris, quod est in lege expresse derogante consuetudini, non potest induci cõsuetudo sine consensu principis. & ita propriè est in casu hic posito de testamẽto. Et quod in consuetudine requiratur expressus principis consensus, quædo lex derogat ꝙsuetudini. tenet Dinc. 1 1. di. in summat circa finẽ, allegãdo Io. An. in d. §. cõpendiose. verſied nunquid de instru. edi. Adde, q̃ si lex ciuilis. i. statutum disponat aliquẽ actũ nõ posse ꝑ bari nisi ꝑ quatuor testes, vel quinque, si iurm fuerit interpositum super illo actu poterit iurm ipsum super tali actu ĩterpositũ maximè coram iudice ecclesiastico per duos testes, ꝓbari, siue iurm fuerit implicitè, siue explicite. præstitum in illo actu. Et an ipsius iurm per duos testes probari poterit coram iudice ecclesiastico sãltẽ, præ dicta omnia sing. decidit Imo. in repeti. c. cum contingat. de iureiu.

¶ Adde an consensus principis requiratur in consuetudine. Ale. consi. 6. 1. lib. & consi. 227. 4. lib. Antonius Franciscꝰ.

¶ Tu dicas quod in inducenda consuetudine requiritur expressus consensus principis, vel populi non recognoscentis superiorem vt per Inno. in c. 1. de consuetu & per Bal. in l. de quib. ff. de legi. & per Bar. in l. omnes populi. ff. de iustitia. & iure. & per Floria. in l. venditor. in §. fi constat. ff. com. mu nia prædi. & habetur per Ioan. Andr. in c. fi. de censi. lib. 6. & vide dom. Abb. in c. fi. in verſic. quarto requiritꝰ. post gl. ibi: de ꝙsuetudine. & in c. cũ ex officij. de ꝑs. in quib. locis plenè traditur de hac materia.

possunt plures, & ita etiam numerus illorũ 7 minui. ad hoc † quod no. gl. in c. nuper de testi. vbi notãtur aliqui casus in quib. statur dicto vnius. & per Inn. super rub. de consecrat. eccle. vel alta. & per gl. in c. licet vniuersis. de testi. & 30. casus ponit Spe. eo. ti. §. restat. ver. hoc tamen fallit. vide gl. & Io. And. in c. omnis vtriusque. de pœ. & re. & allego aliũ tex. sing. in mã secundum intellectum Inn. quẽ ponit in d. c. nuper. videlicet. 1 1. q. 1. quicunque vbi imperator statuit, vt in causis vertẽtib. in ciuili prætorio credereturꝰ testimonio filius episcopi, adeo vt alia pars non audiatur in contrarium. habes ergo illum tex. sing. in numero testium, respectu instrorũ habes alium tex. sing. in d. c. cum dilectꝰ ad præ dicta vide tex. expressum fm lect. Host. in c. 1. de app. vbi de consuetudine creditur testibus deponentib. de credulitate & fama loci. ideo vbi copulatiuè tex. mandat inquiri veritatem per testes idoneos & famam loci, & vide quod ibi dicam. Secundò mẽbro principali, quando lex & habet clausulam derogatoriam ad consuetudinem, Ia. sentit aperte, & Io. An. post eum in addi. præallcg. quod consuetudo non potest induci ꝺ talẽ legem idẽ sentit Bar. ĩ l. de quib. ff. de legi. & in l. omnes populi præalleg. & pro hac opi. adduco hãc rationem, lex semper loquitur. C. de hæ re. l. arriani. ergo semper lex reprobat consuetudinem, & per consequens de nouo induci non potest. hoc idem sentit Pau. & Ioã. de Lig. in cle. si vna. de reb. eccl. non alie. sed ego allego tibi tex. cõiuncta gl. fi. inverſi. cõ suetudine de ele. in cle. statutum. vbi apertè probatur, quod consuetudo semel dãnata ꝑ legem potest iterum induci. † Sed reducendo ad concordiam prædictas opi. dicerẽ, qd̃ ex causa noua verisimiliter non cogitata ꝑ legem damnantem consuetudinem, vel ex antiqua tunc nõ detecta, q̃ tunc si fuisset verisimiliter princeps non damnasset consuetudinem potest consuetudo semel damnata ĩduci de nouo. argu. opti. in l. si hominem. ff. man. & quod ibi no. Bar. vbi ex tali causa noua procurator generalis inhibet speciali. ne procedat ad iniunctum sibi mandatũ, ad idẽ quod no. Bal. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. facit optimè. c. non debet. de consan. & affi. non. n. debet rẽphensibile reputari, si fm varietatẽ tporum statuta mutentur humana. Itẽ mẽs ꝛeꝛatio legis est ipsa lex, nõ aũt verba. C. de legi. l. non dubium. & in regula fi. de reg. iurg. iur. lib. 6. & ibi per Dy. sed insp̃ecta ratione legis nõ est verum dicere, quod ista ꝙsuetudo dãnetur per legẽ antiq̃. qa nõ est illa sed alia ex quo non inducit̃ noua rõne tunc ꝙsiderata: si vero induceretur ex antiqua rõne seu noua, tũc veriſili. cogitata nõ põt de nouo induci: & hoc casu ꝓcedat ꝺria

9 opi. & hoc quo ad fm. † Nũc ifero quo ad a

c liã spãlẽ qõnẽ, an valeat e ꝙsuetudo v statutũ

b * Seba. Sap. ¶ Quando lex. Quod consuetudo non valeat ꝺ legem derogantem consuetudini, tenet Bar. in l. de quib. in 9. & 10. oppo. vbi laꝺ. ff. de legi. cum multis allegatis per Ale. in l. si mihi & tibi. §. fi. ff. de legat. primum & in leg. si non speciali. C. de testa. Alexand. in consilio 195. incip. viso testamento. in 3. volumine. & in disputatione sua incip. Sigismundus. Sed limita quinque modis, vt elegantur tradit præceptor meus Rochus Curtius in ca. fin. suprà, de consuetudi.

c * Sebast. Sapi. ¶ An valeat. Vide Oldr. in consi. 248. incip. præsuppo sita consuetudine. in 2. q. Io. de Imo. in l. 3. ff. de testa. Alex. in l. i nõ speciali. C. de testa. Angel. in consil. 233. incip. in causa prædicta. & in consi. allegato paulo supra vbi etiam allegaui Bald. consulentẽ-

disponens

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Sebast Sapia. ¶ Consuetudo. Vide de hac quæstione Alc. in ꝓsil. 30. 6. incip. viso ꝓcessu. in prin. 5. vol. & in consi. 50. incip. in cã & lite eo. vol. And sicu. in consi. 19. in 1. vol.

b ¶ Consuetudo seu. Adde q̃ ibi ex statuto nõ admittit̃ ꝓbatio ꝫ instrm̃ tũ admittet̃ probatio ꝑ quos testes Hoc fuit no. d. Cy. in d. l. optimam. C. de ꝓbat.

& ꝯmittit ꝓ quẽ refert & sequitur Ab. ī c. cũ Ioã. de fid. instr. pro quo ipse allegat tex. ī l. testiũ. C. de testi. Sed circa qõnem hic tactã p d. Ant. vi de gl. inver. autẽ. in c. cũ medicinalis. de sent. excõ. lib. 6. & vi de Bal. in l. quoties §. fi. ff. de ꝓba. & qđ qñ ꝫ instrm non põt admitti probatio nisi ꝑ aliud instrm tñ ꝫ ꝓsumptionẽ, q̃ resultat ex instro admittẽ ꝓbatio ꝑ testes. Ita dicit gl. in l. iurisgentiũ. §. qđ fere. in verſ. approbet ff. de pact. & Bar. in l. j. ff. đ. a apo. pu. lib. 11. & in l. sciendum. de verbo. obligationib. & Bar. in l. gñaliter. C. đ nõ nu. pe. Sed ꝫ istud dictum facit: quia idẽ deberemus iudicare de eo quod præsumptiue surgit ex istro qđ iudicamus de eo qđ exꝑsse ꝓtinet in ī stro. nam dicit not. Bar. in l. ad probationem. la. j. C. de prob. quod si statutum dicit quod instrm̃ gua rentigiatum habeat executiõẽ paratam nõ solũ qđ ex presse ꝓtinetur in istro, habebit executionẽ paratam, sed etiam illud quod tacitè ex præsumptione sumpta ex istro. Et ita dicit se consuluisse. & dicit, quod fuit primum consiliũ, quod tradidit vnquam ad requisitionem iudicis de hoc dubitantis. Et idem dicit d. Ant. in c. cum olim. in vlt. no. de censi. Sed ꝫ riũ dicit do. Ant. in proœ. Greg. pro ista etiam parte facit quod accessorium nam principalis sequitur, vt reg. accessoriũ. li. 6. cum simi. Item multos casus in quib. reprobari potest testmũ per testes quando de iure communi vel statuto alio modo instrumentum nõ admittitur pro bono nisi per aliud instrumentum. Vide per do. Ant. in d. c. cum Io. verſicu. ad primum. de fide instru. Et adde hic, quod si dicit statutum, quod à certa quantitate vltra non possit probari debitum per testes: tamen si producitur instrumentum & testes simul se inuicem coadiuuant bene admittuntur testes. Ita dicunt Iacob. Butr. & Bal. in l. certi condictio. §. qñ. ff. si cert. peta. & sequitur Paul. de Castr. in d. §. quoniam. circa prin. vbi vide Bart. Et ponunt exemplum, si quis vellet probare promissionem per publicum instrumentum de cõseruando indemnem & per testes vellet probare quantitatem damni, quod licet quantitas damni excederet quãtitatem taxatam à statuto, nihilominus admittitur propter coniũctionem instrumẽti. Et pro isto dicto bene facit singu. dictum do. Anto. in d. c. series de testi. Et an possit quis renunciare facultati ꝓbãdi per testes, ita quod non possit probare nisi per instrumẽtum: dic quod non: sed domi. Anto. in cap. si diligenti in verſic. per hoc dicunt. de foro competent. qui ad hoc allegat gloss. in aut. vt ma. debit. §. quia vero. Et idem concludunt Bald. & Angel. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. Et adde hic quod not. domino Anton. post Innocen. & Hostien. in capit. significauit. j. de testi. vbi dicunt quod quando examinantur testes ad perpetuam rei memoriam, sufficit quod adhibeantur testes per quos postea probabitur examinatio. Et sequitur ibi Abbas, & tamen textus illius capituli significauit. vult, quod de dictis testium examinatorum ad perpetuam rei memoriam conficiatur publicum instrumentum.

Et adde hic duos casus in quib. contra instrumẽtum non admittitur ꝓbatio per testes, quos enumerat Io. An. in sua summula de testi. in ver. quid si testes sint diuersi. in fin.

¶ Adde hic Ang. in l. 1. §. pueritiam. ff. de postu. vbi dicit quod si ex forma statuti ꝫ instrm non potest admitti probatio, nisi per aliud instrm allegãs se habere ꝓbationes paratas per testes, non põt petere se remitti ad curiam cõpetentis iustitiæ & per iudicem laicum: quia nõ denegat iustitiã ex quo statutũ ita disponit.

¶ Adde Bal. ī l. 3. ff. de vsu. in aposto. & vide Bar. in d. §. qm̃. vbi dicit, quod si ex statuto suo solutio non potest probari nisi ꝑ scripturã, sufficiat probare solutionem legitima ꝓbatione iuris, & sine alia ꝙscriptura: quia ꝑ ꝙsumptioiuris est ge nus probationis, & est iuris scripti. Itẽ adde hic: qđ illud q̃ nõ põt probari nisi per scripturam põt tñ certificari per testes. Ita dicit d. Ant. in c. auditis de testi. in inte. ver. no. 6. dicens de hoc esse ibi casum qui alibi nõ reperitur. Itẽ adde hic quod no. d. Ant. in c. licut post gl. de re iu. Item adde qđ si ex forma statuti ꝫ instrm cõfessionatum non debet ad mitti probatio per testes tamen si pro ducuntur testes parte præsente, & tacente valet probatio: secus si pars ꝫ staret. Ita determinat Bal. in l. certi condictio. §. qñ. in fi. ff. si cer. pet. Item adde, quod quando contra instrm non admittitur probatio, nisi per scripturam illud ītelligitur. qñ quis vult probare ꝫ tenorẽ instrī: sed si vellet probare ꝫ solennitatem instrumenti admitteretur probatio per testes, ſm Bart. in l. iurisgentium. §. quod ferre. in fi. post gl. ff. de pact. Item quid si statutum dicit quod debitum à centum libris supra non possit probari nisi per instrm, & debitum principale erat, de nonaginta, & vsura & ītereſſe est de quinquaginta verbi gratia: an debeat fieri cumulatio tanquam vnius debiti excedentis sũtiam centum: & per ostendens non possit probari nisi per instrm: Vr dicendum quod sic per text. optimum in l. si plures. in fin. ff. de pact. Sed in ꝓrarium facit text. in l. eos. in prin. C. de vsur. Et de hoc expresse, & in terminis tenuit Bar. in d. §. quoniam. post. Iac. But. ibi Non obst. tex. in l. si plures. in fi. quia dico quod loquitur in materia fauorabili in qua bene fit coaceruatio sortis vsurarũ seu interesse. Et facit l. fi. C. qui bo. ce. pos. Nos autem loquimur in statuto oſe. Et facit l. fi. C. qui bo. ce. pos. Nos autem loquimur in statuto odioso in quo probationis facultas angustatur. contra l. quoniam. C. de hæretic. merito non debet fieri coaceruatio ad impediendũ probationes per testes. Pro hoc l. si idẽ cum eodem. in prin. & quod ibi not Bar. ff. de iurisd. om. iud. tex. in l. fancimus. §. pe. C. de noua. & quod dixi de vsuris, vel interesse, idem dico si esset debitum, qđ & creuisset per inficiationem & ad hoc allego id quod no. Bar. in d. l. eosdem. in prin. & tex. in l. ītẽ veniũt. §. cũ ꝑdiximus. de pesi idem cũ eodẽ. in prin. & tex. in l. ītẽ veniũt. §. cũ ꝑdiximus. de pesi. ti. here. Itẽ adde Bar. in l. Iulianus & in l. verum debitorẽ. ff. de ꝙd. in debi. vbi ponit nota, dictum in materia. & adde ꝙ quando est præsumptio ꝫ excipientẽ, qa exceptio non est verisimilis, tunc excis

Universidad de Deusto
Biblioteca

a * Sebast. Sapia. ¶ Canonia. Qđ canonicus propriè non dr̃ habere successorẽ. ponit Fel. in c. quoiam abbas. ff. de of. deleg. Bar. in l. bonorum. ff. rem ra. habe. Ang. in cons. 245. incip. quia oẽ bonum. Pe. de Anch. in regula priuilegium. ver. §3 iuxta p̃dicta quæro. de re. iu. b ¶ Nunc q̃ro qualiter. Adde qđ in iudiciis duplicib. p̃curator cogitur p̃stare duplicẽ cautionẽ, sc̃3 de rato, & iudicato soluẽdo, tex. est ĩl. si de functo. ĩ fin. ff. đ p̃cu.

Anto. Francisc.

¶ Circa istam mãm cautiõis de rato p p̃ curatorẽ p̃stãdæ, vid q̃ habent in l. non solũ. in §. si statut. ff. de p̃cu. & p Bal. in l. obseruare. in §. p̃fici ff. de off. procon. & le & dicit Bar. ĩ d. l. non solũ. in §. est & alius qđ in cã restit. ĩ integ. debet p̃stare ri cautio de rato, & đ iudicato soluẽdo: & eod. mõ d3 p̃stari ĩ iu diciis duplicib. in cã stat. & vbi tutor ac cusat̃ de suspecto, &c. iudicio rei vendi. & spũalib. in quib. oĩb. d3 p̃stari duplex cautio, fm d. Gard. ĩ cle. 1. in 10. q. de p̃cu. Et adde, qđ si cautio rati nõ fuit petita ante li. p̃te. nõ p̃t peti post neq; d3 p̃stari, niliab eo, q̃ interc̃sit post litẽ p̃te vt in l. Põponius. in §. rati. ff. de p̃cu. & p Bart. in l. 2. in fi. C. de p̃sort. eiusdẽ litis. Et adde qđ cautio rati p̃stita ĩ p̃ima cã, p̃t peti, & dẽt p̃stari et in cã applõnis vt p Bar. in l. 3. C. de procurato. 7

c ¶ Iudiciũ. Adde qđ in simili. q. no. gl. magna. & ibi Ant. in ca. qm̃ abbas. de offi. de* leg. Adde hic Imo. in l. hmõi. §. fi. deleg. 1. vbi dicit, qđ q̃n est dubium super facto. nunq̃ recurrit ad iudiciũ sortis: sed tunc demũ, q̃n factum est certum, sed i3 est dubium. & de hoc dicit gloſ. sing. in l. 1. C. vti possidẽ.

Anto. Franc. ¶ Circa istud quãdo sit recurrendum ad iudiciũ sortis: dicas: qđ sors dr̃ iudicatio diuinę voluntatis im ambiguitate humana, vt ĩ c. sors nõ est. 26. q. 2. & ibi gl. q̃ dicit, quod sors ideo est prohibita ñ quia sit in se mala, sed ne propter assiduitatem quis trahat̃ ad idolatriam. Et adde, quod fortius iudicio locus est, & est permissum tale iudicium, etiam si fiat sors per taxillos. l. si duob. & ibi per Bar. & Ale. post Bal. C. cõia de le. & per Bar. in l. si duo. ff. vti. pos. vbi dr̃ quod est iudiciũ fortunæ, & fieri potest sine peccato, maximè in diuisionib. faciendis inter habentes bona cõia, puta inter fratres, aut alios Et adde quod tale iudicium sortis in calib. permissis nõ patitur appellationem: vt per Bart. in d. l. si duob. C. communia de lc. Adde tũ iũgẽdo dico hoc casu sic: qđ si ex p̃suetudine vl̃ statuto, vel aliter habuerit iste canonicus sup tali fundo ĩtam administrationẽ, potenter agere & q̃ueniri sicut q̃libet hñs p̃ administrationẽ a iure, vtvoluit Inn. qđ bñ. no. ĩ c. fi. ne p̃la. vi. suas. † Aut nõ fuit p̃secut̃ ĩtã ptãte administrãdi: & tũ, p̃cedit d. Io. An. vt adinuicẽ possint agere: ga nil deperit ecc̃læ ſ3 ad uersus exñeũ. nõ vl̃. n. habuisse hoc casu illũ fundũ p̃cario, & remãsisse ĩ possessiõe ecc̃lię sicut cætera bona p̃ hoc bo. text. ĩ ca. clerici. 16. q. 3. & c. possessiones. ca. cã. q. 1. & hoc ca sure ct̃e dr̃ canonicũ nõ hr̃e administratiõẽ p̃bẽdæ suæ, & q̃ aliud ẽ in locatiõe, q̃ talis canonic⁹ facit respectu successoris: q̃ ĩalio administratore ecc̃læ & sic vt no. in d. c. fi. ne p̃la. vi. suas. Aut ex bonis ecc̃læ sũt p̃stitutæ p̃bẽdæ ppetuæ, ita qđ sũt solidę p̃bẽdę datæ ĩ bñficiũ firmũ, maximè si vniunt canonicatib. sicut ĩ plerisq; ecc̃liis fit, & tũc, p̃cedit aliud d. Inn. vt di cam⁹, q̃libet p̃bẽdã hẽre iura sua, sicut alia dignitas seu administratio: & qđ p̃bẽdari⁹ ĩha beat ĩtã administratiõẽ. & facultatẽ agẽdi & defendendi. sicut ali⁹ rector ecc̃liastic⁹, nõ. n. apparet rõ quare iste nõ dẽat hr̃e administratiõẽ p̃bẽdæ suę, ex quo bñficiũ ẽ ppetuũ, & ĩrẽ, & ppetuo p̃stitutũ, sicut q̃libet ali⁹ habẽs bñficiũ vt sing. sẽtit hic Inn. ĩ 2. gl. optimè ad hoc facit iste tex. & hæc sin. not. sunt maxìè ad mãm. illi⁹. c. fi. ne p̃la. vi. suas. l3. do. ibi sim p̃r penè oẽs dicãt canonicũ nõ hr̃e administratiõẽ bonorũ p̃bẽdæ: ſ3 eẽ limito p supra dicta, nec al⁹ hoc cogitaui: ſ3 nouissimè in mẽte accidit. & p hoc reduco ad p̃cor. di. Inno. & saluo d. Io. An. & limita d. doct. ĩd. c. fi. & p hoc vlt. facit c. res 12. q. 1. iũcto. c. vlt. cũ gl. ĩ ver. p̃curatori, vl̃ saluãdo d. In. & Io. An. hic. & ĩ d. c. fi. ne p̃la. vi. suas. p̃t sic dici, qđ canic⁹ hñs distinctã p̃bendã p̃t agere & q̃ueniri, p iurib. p̃bẽdæ, & q̃tũ ad hoc dr̃ hr̃e ltiã administratiõẽ vt hic ĩ tex. & p Inn. † Sed ñ dr̃ hr̃e administratiõẽ simp̃r, vt possit obligare locãdo vl̃ ẽhẽdo ipsã p̃bẽdã seu bona ipsius vltra tp̃s vitę suę, sicut p̃t ali⁹ p̃lat⁹ seu rector q h3 ltiã administratiõẽ vt voluit Inn. ĩ d. c. fi. & Io. An. post eũ, & cõiter alij doct. ibi. & p tẽ rõ diuersitatis: ga p̃bẽda dat̃ canonico rãq̃ vsufructuario, seu vsuario. dat̃. n. p̃ricipalr, vt ĩ de viuat, ñ vt p̃curatori seu administratori: vt p̃bat̃. 12. q. 1. c. res cũ c. seq. iõ rãq̃ vsufructuarij vl̃ vsurarij ⁹ ñ p̃t rẽ vltra ipsi⁹ vitã iuſ suo loc̃ar. vtĩ l. si q̃s domũ. ff. lo. finiſ. n. tale i⁹ morte ĩst. đvsuf §. finiſ. ita accidit ĩ canoĩco, nã p̃prie ñ dr̃ hr̃e successorẽ nisi ĩ p̃bẽda seu canonia: ſ3 ĩ aliis iurib. succedit capl⁹m, ad qđ ptinet, p prietas p̃bẽdæ, & ius canoniæ: sic ĩtelligas. c. relatũ. 2. de test. & gl. no. ĩ c. qđ sicut de elect. ver. p̃sentiſ. ĩ fi. q̃ vult, successorẽ p̃lati posse a ger̃ đ 2tẽptup̃ decessoris: ga successit i honor & oner. ñ sic ĩ successore canõici. & lati⁹. vid ibi p Inn. & fm p̃dicta. ĩtellige gl. ĩ c. p̃nti. de offi. or. lib. 6. q̃ vult canõicũ dici simp̃r & p̃sonal⁹ bñficiatũ. dr̃. n. simp̃r nõ ga h3 curã ad mãm. illi⁹. c. fi. ne p̃la. vi. suas. l3. do. ibi sim p̃r penè oẽs dicãt canonicũ nõ hr̃e administratiõẽ bonorũ p̃bẽdæ: ſ3 eẽ limito p supra dicta, nec al⁹ hoc cogitaui: ſ3 nouissimè in mẽte accidit. & p hoc reduco ad p̃cor. di. Inno. & saluo d. Io. An. & limita d. doct. ĩd. c. fi. & p hoc vlt. facit c. res 12. q. 1. iũcto. c. vlt. cũ gl. ĩ ver. p̃curatori, vl̃ saluãdo d. In. & Io. An. hic. & ĩ d. c. fi. ne p̃la. vi. suas. p̃t sic dici, qđ canic⁹ hñs distinctã p̃bendã p̃t agere & q̃ueniri, p iurib. p̃bẽdæ, & q̃tũ ad hoc dr̃ hr̃e ltiã administratiõẽ vt hic ĩ tex. & p Inn. † Sed ñ dr̃ hr̃e administratiõẽ simp̃r, vt possit obligare locãdo vl̃ ẽhẽdo ipsã p̃bẽdã seu bona ipsius vltra tp̃s vitę suę, sicut p̃t ali⁹ p̃lat⁹ seu rector q h3 ltiã administratiõẽ vt voluit Inn. ĩ d. c. fi. & Io. An. post eũ, & cõiter alij doct. ibi. & p tẽ rõ diuersitatis: ga p̃bẽda dat̃ canonico rãq̃ vsufructuario, seu vsuario. dat̃. n. p̃ricipalr, vt ĩ de viuat, ñ vt p̃curatori seu administratori: vt p̃bat̃. 12. q. 1. c. res cũ c. seq. iõ rãq̃ vsufructuarij vl̃ vsurarij ⁹ ñ p̃t rẽ vltra ipsi⁹ vitã iuſ suo loc̃ar. vtĩ l. si q̃s domũ. ff. lo. finiſ. n. tale i⁹ morte ĩst. đvsuf §. finiſ. ita accidit ĩ canoĩco, nã p̃prie ñ dr̃ hr̃e successorẽ nisi ĩ p̃bẽda seu canonia: ſ3 ĩ aliis iurib. succedit capl⁹m, ad qđ p̃tinet, p prietas p̃bẽdæ, & ius canoniæ: sic ĩtelligas. c. relatũ. 2. de test. & gl. no. ĩ c. qđ sicut de elect. ver. p̃sentiſ. ĩ fi. q̃ vult, successorẽ p̃lati posse a ger̃ đ 2tẽptup̃ decessoris: ga successit i honor & oner. ñ sic ĩ successore canõici. & lati⁹. vid ibi p Inn. & fm p̃dicta. ĩtellige gl. ĩ c. p̃nti. de offi. or. lib. 6. q̃ vult canõicũ dici simp̃r & p̃sonal⁹ bñficiatũ. dr̃. n. simp̃r nõ ga h3 curã ad mãm. illi⁹. c. fi. ne p̃la. vi. suas. l3. do. ibi sim p̃r penè oẽs dicãt canonicũ nõ hr̃e administratiõẽ bonorũ p̃bẽdæ: ſ3 eẽ limito p supra dicta, nec al⁹ hoc cogitaui: ſ3 nouissimè in mẽte accidit. & p hoc reduco ad p̃cor. di. Inno. & saluo d. Io. An. & limita d. doct. ĩd. c. fi. & p hoc vlt. facit c. res 12. q. 1. iũcto. c. vlt. cũ gl. ĩ ver. p̃curatori, vl̃ saluãdo d. In. & Io. An. hic. & ĩ d. c. fi. ne p̃la. vi. suas. p̃t sic dici, qđ canic⁹ hñs distinctã p̃bendã p̃t agere & q̃ueniri, p iurib. p̃bẽdæ, & q̃tũ ad hoc dr̃ hr̃e ltiã administratiõẽ vt hic ĩ tex. & p Inn. † Sed ñ dr̃ hr̃e administratiõẽ simp̃r, vt possit obligare locãdo vl̃ ẽhẽdo ipsã p̃bẽdã seu bona ipsius vltra tp̃s vitę suę, sicut p̃t ali⁹ p̃lat⁹ seu rector q h3 ltiã administratiõẽ vt voluit Inn. ĩ d. c. fi. & Io. An. post eũ, & cõiter alij doct. ibi. & p tẽ rõ diuersitatis: ga p̃bẽda dat̃ canonico rãq̃ vsufructuario, seu vsuario. dat̃. n. p̃ricipalr, vt ĩ de viuat, ñ vt p̃curatori seu administratori: vt p̃bat̃. 12. q. 1. c. res cũ c. seq. iõ rãq̃ vsufructuarij vl̃ vsurarij ⁹ ñ p̃t rẽ vltra ipsi⁹ vitã iuſ suo loc̃ar. vtĩ l. si q̃s domũ. ff. lo. finiſ. n. tale i⁹ morte ĩst. đvsuf §. finiſ. ita accidit ĩ canoĩco, nã p̃prie ñ dr̃ hr̃e successorẽ nisi ĩ p̃bẽda seu canonia: ſ3 ĩ aliis iurib. succedit capl⁹m, ad qđ p̃tinet, p prietas p̃bẽdæ, & ius canoniæ: sic ĩtelligas. c. relatũ. 2. de test. & gl. no. ĩ c. qđ sicut de elect. ver. p̃sentiſ. ĩ fi. q̃ vult, successorẽ p̃lati posse a ger̃ đ 2tẽptup̃ decessoris: ga successit i honor & oner. ñ sic ĩ successore canõici. & lati⁹. vid ibi p Inn. & fm p̃dicta. ĩtellige gl. ĩ c. p̃nti. de offi. or. lib. 6. q̃ vult canõicũ dici simp̃r & p̃sonal⁹ bñficiatũ. dr̃. n. simp̃r nõ ga h3 curã

aĩarũ. dr̃ p̃sonal⁹ ra p̃prie ñ h3 successorẽ: ſ3 capl⁹m ad qđ ptinet, p prietas succedit. ſ3 nõ canoĩc⁹, nisi respectu p̃bẽdæ, vt p̃dixi & qđ illa gl. intelligat̃ de canoĩco, p3 ex iurib. q̃ allegat: & qa sic videt̃ eã ĩtelligere tã Host. q̃ Io. An. q fuerũt autores illi⁹ dicti. c. relatũ p̃al. iver. moriẽtis. & c. req̃siti. eo. ti. & sẽtit Io. An. in c. 2. de deci. & ĩ regl̃a nemo p̃t li. 6. ĩ mercu. & idẽ vl̃ velle gl. ordi. ĩ ca p̃titi 8 ces. 12. q. 3. † Quæ dicit, qđ si aliqd relinquit canoĩco à propĩquo, vl̃ exñeo ñ acq̃rit ecc̃lię q d. c. req̃siti. ĩ fi. vbi dr̃ qđ relictũ fcm clerico ñ hñti administratiõẽ ñ acq̃rit ecc̃l⁹: & sic vult qđ canoĩc⁹ ñ hr̃et administratiõẽ. ſ. vt p̃lat⁹. † Nũ quæro qualr̃ b hic vtraq; p 9 b sona sustinet vices duorũ. Rñdet gl. 2. ga hoc iudiciũ finiũ regũdorũ ẽ duplex cũ q̃libet sit actor & re⁹: & hĩc ẽ qđ q̃libet d3 p̃sita re duplex iurm calũniæ, & c. vt ĩ gl. fatet tñ c qđ ille sit p̃ricipalis, q̃ prio ad iudiciũ ẽ, puo cauit. Aduerte ad declaratiõẽ text. & gl. qđ in hoc iudicio finiũ regũdorũ iõ q̃libet dr̃ actor & reus: ga q̃libet agit, & q̃ueniť, vt ter mini antiquit⁹ positi vl̃ de nouo abeo qui habuit p̃tãt terminãdi, obseruãť. ff. fi. regũ. l. 2. ĩ fi. & l. eos. iõ q̃libet iurat đ calũnia, vt actor & re⁹, sc̃3 q nõ calũnioſe agit, nec calumniosè excipit: & sic p̃stabit iurm vnum sub duplici forma: vt ĩ gl. Itẽ scias qđ hoc iu iudiciũ q̃nq; dat̃ ĩter duos quorũ vterq; ꝛtẽdit possidere, & ꝓprietatẽ terminorũ hr̃e & hoc casu practica ꝓcedẽdi colligitur ex l. 3 incta gl. C. finiũ regũ. Nã prio iudex cognoscet đ possessiõe ſcdo ꝓprietate: tertio mittet agrimẽſorẽ ad mẽſurãdũ, vbi q̃libet p̃tẽdit certa iugera seu mẽſuras terrę: quarto, p suã ſniã statuet terminos, hẽt. n. iudex ĩ hoc iudicio ptãtẽ statuẽdi terminos d̃ no uo, si enidẽtiorib. signis statui p̃t, vt euitẽť ſcãdala ẽt tollẽdo đ fũdo alteri⁹, & faciẽdo sibi pecuniã refũdi ab alia parte: vt est tex. no. iſti. đ offi. iud. ĩ fi. & dic vt ibi: & ĩ casu p̃ dicto, q̃n q̃libet p̃tẽdit se possidere vsq; ad certos termios rectè ꝓcedit hoc iudiciũ si 10 niũ⁹ regũdorũ. † Quã q̃libet dẽt ꝓbare de possessiõe & iure suo: & ĩ hoc differt hoc iudiciũ cõe ab aliis, qa ĩ aliis sibgularib & simplicib. iudiciis ñ tenet re⁹ aliqd ꝓbare, nisi velit. Et an & q̃n debeat admitti si velit vo lũtarie assumere on⁹ ꝓbãdi, dixi plenè ĩ c. 1. đ ordi. cog. Si vero alter tũ possidet, & reli quꝰ dicit qđ p vsurpatiõẽ tũc si ꝓuocat⁹ ad iudiciũ ẽr ĩstat, vt termini antiqĩ⁹ positi ob seruẽť, adhuc vterq; ꝓbabit đ ꝓprietate: ga ĩ ꝓprietate vterq; ẽ actor & reus: & sic ĩtel ligo iſtũ tex. vl̃ dic, q̃iste arch. q possidebat allegab. p̃scriptiõẽ: iõ ĩ ea ꝓbãda erat actor. ĩ. de p̃sc. c. illd. q̃nq; ꝓuocat⁹ nihil petit. ſ3 so lũmõ negat narrata pactorẽ: & tũc ñ credo qđ necessario teneat aliqd ꝓbare, ſ3 actor ñ ꝓbãte re⁹ dẽt absolui. ĩ c. fi. đ iureiu. & dic: & sic erit idẽ qđ ĩ siplicib. iudiciis respectu. oneris ꝓbãdi: poterit. n. si vult: qa mos ei gerẽd⁹. l. circa. ff. đ ꝓb. gl. ifta ĩ 2. par. d colli. ar d rẽd⁹. l. circa. ff. đ ꝓb. gl. ifta ĩ 2. par. d colli. ar

Tit: D probationib. c. ex litteris. 7

ex tex. qđ vna p̃sona vicem duarum sustinet. alleg. multas 2cor. adducit posi. odũ in 2rium multa iura, & finaliter duas solutiões ponit & nota bñ vltimã. d. Ant. dicit, qđ si officia sunt 2patibilia, qs fortiri p̃t vicem duorum: si sunt incõpatibilia secus nisi aliud operetur hoc vel iuris dispensatio: vt colligi põt hic, ex iurib. præalle. in gl. sed certè hæc sol. nõ satisfacit: quia hoc est de quo quærimus ſ. q̃ sint 2patibilia, vel incõpatibilia, & puta quod in istis nõ põt dari certa doctrina: sed fm qualitatẽ & varietatẽ factorum, & personarum ac officiorum qs põt, vel nõ p̃t fũgi vice plurium. Gnaliter potest quis sustinere vices plurũ, vñ non p̃t esse aduocatus, & assess for. seu iudex. l. quisquis. C. de postu. l. nemo. C. de assess. vel iudex & testis 4. q. 4. c. 1. de verbo. signi. c. forus. vel iudex & notarius causæ, & Inn. in c. cum à nobis. de testi. videtur probari. in c. q̃n 2tra. de p enim ĩ illis credatur alias verbo iudicis. fortius scripturæ ipsius: cum no. Bar. in aut. nisi breuiores. C. de sen. ex breui reci. & in d. l. nemo. acta, vt in istis modicis eorũ scripturis credat ẽt si alias nõ sint nomodo exercitium vnius actus non præstet impedimentum exercitiõ alterius quo casu appello officia incõpatibilia. ar. opti. in d. l. in l. consul. ff. de adop. vbi dr̃, quod si filius fa. est prses põt sẽmepti etiam in l. vn. ff. de offi. cõsul. vbi q̃sul potest apud sẽmetipsum ma numittere seruum suum: & sic repræsentat personam dñi, & per a ponealiud exemplum bonum in notario a, qui si alias est iudex p̃t tariis. sic intellige gl. no. in l. iubem⁹. C. de sacrosc. eccl. & ibi per Bar. Jegiis. quorum exercitia mutuo se impediunt, vt quia est de collegio vnius artis, vt no. Innoc. in c. dilecta. de excess. præla. plenius per Bar. in l. fi. ff. de colle. illic. secus si non se mutuo impediunt, vt qa est de collegio disciplinatorum, & de collegio vnius artis. hinc est: quod non p̃t quis habere duo beneficia curata. in ca. de multa. de præben. & olim etiam nõ poterat esse pluralitas in beneficiis simplicib. quia quodlibet exigebat residentiam de cleri. non resi. c. cõquerente & impossibile erat residere in diuersis beneficiis: vt no. in c. non p̃t. de præben. lib. 6. & ex se patet. & multa alia exempla po 12 de gl. in d. l. si consul. quæ ponit vltimã theoricam huius gl. † Vel põt quis sustinere vices duorum nisi impediatur, aut propter im potentiam facti: quia non sufficit de facto exercitio vtriusque d. l. b nemo. & de præbend. qa intñ, & c. de multa. & l. 1. ff. de col. illi. aut in facto suo: ita qđ nõ p̃t esse iudex & actor: cum nõ possit sibiipsi testis & iudex. cum nõ possit seipsum examinare: & sic in similib. quandoque impeditur propter p̃sumptionem seu suspicionẽ affectionis amicitię vel inimicitiæ: vñ non põt esse iudex, vel aduocatus & procurator, & testis 2. q. 6. statuendum. de testi c. fi. lib. 6. cum ĩcompatibilia, & per consequẽs an & quando quis possit sustine 13 re vices plurium, alię gl. sunt faciles. ¶ † Extra gl. quæro de poena turbantium fines. Io. an. post Host. dicit, quod in hoc non est pœna arbitraria: sed splendidiores personæ si euulserint terminos, relegantur: humiliores vero castigantur, & ad opus biẽnio dantur: sed & si criminaliter agatur ex lege agraria pœna quinquaginta aureorum est statuta: & si seruus sit, pœna est capitalis. ff. de ter. mo. l. 1. 2. & 3. & cum hac breui distinctione transit hic d. Ant. sed certè hæc distinctio non est perfecta, cum iura variè loquantur in hac materia. quare tu latius distingue post Cy. in l. 1. C. de accu. Aut. n. quis amouit terminos ignoranter aut scienter: si ignorãter: vt ga credebat alios lapides furari, tũc potest peti vt amouens terminos verebrib. cedatur. l. 2. in fi. ff. de ter. mo. & nihilominus fm eũ tenet furti: ga diuersi sunt effectus delinquendi: pro hoc bo. text. in l. si stuprũ ff. de iniur. Si scienter, aut amouit gratia occupandi confines, & punitur temporaliter: relegatur. n. habita consideratione ætatis. vt d. l. 2. aut amouit non gratia occupãdi 2fines, & tunc refert, aut fecit gratia obseruandarum finalium quæstionum: & sic. vt præstaret materiam litiũ, & punitur corporaliter. vt d. l. 3. in fi. Si vero amouit nec gratia obscurandi, nec gratia occupandi, tunc punitur pecunialiter. vt d. l. i. in prin. secundum Cyn. de quo etiam videas per gl. in d. l. 3. Sed aduerte, quia Cy. non videtur facere differentiam in ter splendidas personas & humiles: quam tamen sentiunt Ioã. An. Host. & Bar. in d. l. 2. & satis hanc differentiam videtur ibi innuere

posset vtrique officio deseruire & ambo essent compatibilia, fm Bar. in d. l. 1. & habetur per Bal. in l. 1. §. idemque. C. de no. Codi. fa. Imo. ex causa posset quis triplici officio fungi. l. fin. & ibi Bart. C. de excu. artific. li. 10. & habetur per Spe. in ti. de iura. cal. in §. 3. ver. qđ si aliqtiđ & in ti. de censi. in §. 2. Et adde q̃ si vnus eligitur ad plura officia compatibilia dẽt hr̃e duo salaria sicut gerit duo offi cia. Ita Bal. ĩ l. binos. ĩfi. C. de aduo. diuer. iu & p eũdẽ in c. 1. đ feu. guard. ĩ fiib. feu. & hr̃ p Paul. d Ca. ĩl. si eadẽ. ff. de of. assess. & vide Ang. ĩ aut. vt. determina. sit nũer⁹ clericorũ: & ĩ §. illud in auth. vt iud. sineq̃ quo suſ. p apostilll. ĩte hic alle. vbi dicit, q̃ deputatus ad duo officia, d̃ tenere familiã, q̃ vtroq; oĩõ, & a3 stare ad duos ſyndicat⁹, & alias 2sului apud ciuitatẽ Pistorij: quod cũ q̃dã testator ordinasset qđ in ciuitate legerẽť duę lectiões vna ordinariè in mane & alia sero, & statuisset salariũ ꝓ vna quaq; lectiõe, & fuisset deputatus ad legẽdũ vtraq; lectiõẽ q̃dã excellẽs doctor cum dubitarer⁹ an ra deberet habere vtrũ que salarium consuluiq̃sic, exiſtẽs Ferrarię: cuiq̃silio se subscripserũt clarissimi Io. Maria Riminal⁹ Ferrariẽsis, & Bulgarinus de Bulgarinis Senen. q ambo legebãt ordinariè de mane ĩ aure ciuili, & ĩ ad ꝓpositũ tex. in c. fi q̃s iusto. ĩ §. porro. de ele. li. 6. vbi hr̃ qđ q̃s p̃t hr̃e duas voces ĩ electiõe, vnã noĩe proprio, & aliam tã quã procurator alterius⁹. Et tñ verũ: q̃ talia nota ñ p̃t diuidere, ga qua rõne & qua sciẽtia vnũ eligit d3 aliũ eligere, & eodem modo potest ¶ quis esse delegatus & subdelegatus ac delegat⁹, non tamen potest diuersas ferre sententias: vt in c. super quæstionum. in §. si vero. de offi. delega. & habetur in c. sicut non suum. 46. dis. Ant. Fran. ¶ Quæ dicatur mã, seu via brocardica, dicas quod quando sunt iura in vtranque partẽ diuersa. quæ cum difficultate & vix possunt concordari tunc dr̃ esse brocardia, ad quod vide d. Car. in cle. 2. in §. ab ol im. de sepul. Se. S. a ¶ In notario. An q̃s possit esse iudex & notarius, vi. per Deciũ in consi. 42. versiculo, descendo ad septimum. Et an quis possit habere plures dignitates, tangit Bald. C. de nouo Codi. confir. §. 1. Et an quis possit fungi duplici officio, ponit Roma in consil. 25. incipiẽ. viso facto. Lapus alleg. 99. incipien. commune. Florentiæ. Bal. in l. si consul. ff. de adoptioni.

b ¶ Et si. Hoc tamen intellige & limita, vt per do. Anto. in ca cum contingat de rescrip. ver. ad primum oppono.

CAP. IIII.

1 *Iuramento non creditur. si ex aduerso cõtrariũ probatur.*
2 *Virginitas qualiter probetur.*
3 *Iudex quando recurrat ad iudicium petitorium.*
4 *Peritis in arte stat̃ sine iuramento. 12.*
5 *Periti debent plures adhiberi in causa ardua.*
6 *Vnus peritus. sufficit in paruo præiudicio, & ubi non exigitur magna industria.*
7 *Vn⁹ pit⁹ sufficit in re magnæ ĩdustrie. sed parui p̃iudicij.*
8 *Doctores quot requirãtur in approbatione scholaris, & præsentantes computantur in nu. 2. & 9.*
10 *Peritus in arte est eligendus per iudicem.*
11 *Sententia lata per dicta peritorum, non retractatur perperitiores affirmantes contrarium.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quod vbi, vide Ale. in l. quibona §. qui damni. ff. de dam. infe. & in le. 2. §. si absens. ff. si ex noxa. cau. aga. & in consi. 114. incipien. in causa & lite. in quarto vol.

b ¶ Probatur cõtrariũ. Tu põdera, qa hic loquitur de probatione quæ oculis ꝓspicitur quo casu fuit doctrina Azo. C. ad le. Aquiã. vi de Bal. in l. cõtra ne gantẽ. C. ad legẽ Aqui. & vide quæ remisi ad Bal. in l. 1. C. de iura. c. vnde Ang. & plenius Ioã. de Imo. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dãinfect. And Barb.

c ¶ In ver. vnde Ad de quod illã gl. Ale. de Im. in l. itẽ apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniuriis. dicit esse singu. ad hoc quod virginitas per aspectiõe linteaminũ sanguino lẽtorum probaẽ.

¶ Quomodo probetur virginitas, vide ꝑ Ale. l. itẽ apud Labeonẽ. in §. si gs virgines. ff. de iniur. 1 & vide dom. Car. in cle. 1. in xv. q. de cõ. a sangu. & affi. & in c. fraternitatis de eo q b cogno. ꝓsang. vxor. suæ, vbi dixit, q mulier cognita carnali ter, quę est arcta debet censeri virgo nisi reperiatur prægnans. De arctitudine habetur in ca. fraterniratis de frigi. & malefi. Et hoc 2 quia fm eum, semẽ transfusum ex clausura pudoris postea reintrauit clãustra, vt dixit fuisse. in Frãcia compertum. Et memini audiuisse quo iam clarissimo c præceptore meo. in cano nib. Anto. Rosello, dum allegaret illam gl. in ca. hec imago, quod quãdo mulier incipit patimenstrua ex caliditate sãguinis qui emittit ex menstruo corroditur pellicula quę est invase mulieris, ita quod cum 3 maxima difficultate potest cognosci, an sit virgo. Dixit tamen Bal. in l. si quis aliquid in §. qui non dum. ff. de pœnis qđ pupilla stuprata nõ potest perdere virginitatem, sed adulta sic irrecuperabiliter & talis virginitas corrupta non potest restitui quod etiam voluit Sali. in l. vnica. C. de rap. virgi. & ideo violator virginis nõdum mature, fm Bal. in l. si quis non dicã rapere. C. de epis. & cleri. debet de capitali. tñ tex. in d. §. qui nondũ. dicit quod dẽt poni in exilio. Ni si 2 cordãdo dicas, qđ si venerit in fortiã iudicis d3 decapitari: alias debet poni in exilio. Et hoc modo vtrumq; dictũ poterit sustẽtari.

¶ Sine iuso credit. Põt forte dici, q iste matronę non teneatur in-

12 *Doctores examinantes & præsentantes scholarẽ debent iurare.*

14 *Sex requiruntur ad magisteria dignitatem.*

15 *Doctoratus est dignitas.*

19 *Mulier potest intrare religionẽ inuito marito, si matrimonium non est consummatum.*

Proposuisti. In virginitate ꝓbãda attestatio matronarũ assertioni viri ꝑferẽ. Vel summa sic, Nõ creditur marito asserenti ẽr cum iuso vxorem cognouisse, si vxor per matronas attestãtes per ipsius corpis aspectum probaẽ ꝗriũ. cõis diuisio. sed a ibi, vł. ¶ Casus literalis. Inter Ovirum. & S. mulierem corã delegatis iudicibus matrimonij qõ vertebaẽ, corã quib. mulier proponebat se nec a viro cognitam: nec potuisse cognosci, qđ tã ꝓprio iuso q̃ iuso. 7. mulierũ probauit, q̃ per aspectũ corpis eã esse virginẽ asseuerant, viro ꝓ suum iusum in ꝗrium asserente, quæritur cui sit potius fides adhibẽda. Rñdetur qđ iuso puellę, & testimoniis aliarum septem mulierum est potius credẽdũ. B. ¶ † No. 1. ex tex. iuncta gl. 3. cũ iurib. allegatis i ea. & maxime c. ꝗtinebãt. de despõ. ꝑub. q vbi a ex aliqua dispõne statur iuso alicuius, illi nõ credit, si ex aduerso ꝓbaẽ ꝗriũ. b qđ no. sing. pro statutis q̃ qnq; dispõnũt credẽdũ iuso officialis i aliquare, procedunt. n. nisi ex aduerso probetur legitimẽ ꝗriũ. hoc aptissimè, ꝓbaẽ hic, iũcto d. c. ꝗtinebaẽ & rõ est, q a iusm vni9 nõ est integra ꝓbõ j. d testi. l. 3 vniuersis. l. iurisurãdi. C. de merito si afferẽ ex aduerso ꝓbõ integra d3 admitti, & ꝑualere probationi minus integrę. ar. in l. admonẽdi. ff. de iureiu. & q no. in c. fi. e. ti. qđ sẽtit Gaſd cal. i c. ꝗtinebat: ꝑalle. ¶ † No. bo. tex. ad instruendũ qual'r sit ꝓbãda virginitas, & qual'r testes habeat sup virginitate deponere: probatur. n. ꝓ matronas seu mulieres in hoc instructas, q̃ deponunt eã virginem: q a eã viderunt, & inspexerunt in locis, vbi deprehendit virginitas. 2 cor. c. cãm mſimonij. j. e. nec est necesse: q magis specificẽ reddat cãm sciẽtia & vide ad mãm duas gl. no. i c. hæc imago. 23. q. 5. i ver. vñ. c &c. seq. quarũ prima ĩtruit partẽ puellę ad docẽdũ se fuisse prima nocte virginẽ, si maritꝰ dicit eã nõ reperisse virginẽ: vc3 paſpectũ linteaminũ sanguinolentorũ. Alia vero gl. docet partẽ mariti ad ꝓbãdũ eã nõ fuisse virginẽ, faciẽdo ꝓbõnẽ ꝗriã. f. qđ linteamina prime nocti is nõ sint sanguinolẽta: & hec remedia fuerũt ĩuẽta in veteri testõ: & hoc pp defectũ, pbõnũ i tali re secreta: alias ãt sa tis diceremẽ vilia & fallacia: tñ vt dicit Arch. in d. c. hec imago mulier cognita millies de facili ſcit ĩuenire remedia ꝗria. ¶ † Vltimo iste tex. ĩducit ad duo: primo qđ vbi ꝓbãda ẽres in qua iudex nõ est ĩstructꝰ, nec ĩstrui ꝑt siue qa huius rei i expertꝰ est, siue qa honestas nõ patiẽ, recurrẽdũ est ad iudiciũ perito rũ i illa arte: & fm illorũ testimoniũ iudex ꝑfert sñã, si. n. dubitaẽ de virginitate recurriẽ ad matronas in hoc ĩstructas, vt hic. & c. cãm. j. e. & l. j. ff. de vẽ. ĩſpi. vbi hẽ, q̃n dubitaẽ an mulier sit ꝑgnans, si dubitaẽ an vulnꝰ sit

rare in aliquo, qa nõ inducunt testes, sed tanq̃ perite, non ad ꝓbationẽ, sed ad ꝓsumptionẽ cui stãdũ est, donec ꝗriũ probeẽ. Pro hoc facit gl. in simili in c. cũ olim. el. j. de priuil. Sed o tex. in c. veritates. de dol. & ꝗtu. ibi: cũ nulli Prelati, &c. maximè cũ hic textꝰ dicat Te stimoniis. qđ ꝛtellige de ñ iuratis, vt tex. i c. tua d coha. cle. & mul

letale. aut mortale, recurriẽ ad iudiciũ medicorũ vt in c. significasti. 2. de homi. Si peritia scholaris, recurriẽ ad sũũ doctorẽ. l. nemini. C. de aduo. di. iud. vide tex. cũ gl. i c. 1. 12. q. 1. de ſinib. ad agrimensorẽ. j. de ꝑscr. qa indicate. l. 3. C. fi. regun. & sic de sim. ¶ Inducit sed o iste tex. qđ istis peritis in arte sine iuso creditur. ad hoc ponderat Ioa. An. ver. testimonio positum in litera, sunt. n. testimonia sine iuso prolata de coha. cle. & mulierũ. tua. de quo tñ remittit ad no. j. de frig. fraternitatis. Nũc discutiamus vtrũq; dictũ: qa materia est pulchra & quotidiana. Et primo circa primũ dictũ q̃ro, d nũqd sufficiat attestatio vnꝰ peri ti ſarte illa, an requiraẽ plures: & vł q̃plures: e vt hic & in c. significasti. de homi. vbi in plurali dł peritorũ iudicio medicorũ: & sic reqrunt plures. 4. q. 3. ca. fi. §. vbi numerꝰ ad idẽ c. matrimonij. j. eo. & de frigi. fraternitatis cũ si facit illud gñale, dictũ vnius, dictũ nullius, 3 vnſuer. de testi. & l. iurisiurãdi. C. eo. i ꝗriũ facit c. qa indicãte. de ꝑsc. ibi agrimẽsoris d ifinitione, &c. & l. 3. C. fi. regũ. Bar. hoc tractat in l. 1. §. 1. ff. de vẽ. inſpi. & in l. ꝛstitutione ffo rũ, & in vtroq; loco ꝛcludit, qđ si in eodẽ loco reperiuntur plures f debẽt plures adhiberi: alias sufficit vnꝰ. alle. tex. in auth. de non alie. §. qđ aũt ver, vt neq; & est ille text. multũ no. hoc dictũ optimè ꝓbãs idẽ segẽ do. Ant. hic. † Ego potiꝰ inuestigãde veritatis cã, quã reprehẽdẽdi, seu emẽdadi dicerẽ sic: qđ aut i re multũ ardua exquiriẽ iudiciũ peritorũ, puta, vbi agiẽ de vita hoĩs, anvulnus fuerit mortale vel nõ: & tũc l. 3 Ĩ loco nõ reperiaẽ nisi vnus, nihilominus mitteret aliis vicinis seu extrẽtib. Ĩ loco vicino. cũ Ĩ istis arduissimis d beãt eẽ, ꝓbatiõ es luce clariores: & maximè Ĩ hoc casu vbi periti deponũt de credulitate, & nõ de certa sciẽa: vt j. dicã, ꝓ hoc d. c. signifi casti. videm⁹. n. Ĩ simili qđ si in depositiõe clerici nõ sint in prouincia epi Ĩ sufficiẽti numero, vocaẽ de locis vicinis: vt no. 3. q. 8. suggero. facit c. fi. in fin. 63. distẽ. Itẽ videm⁹ Ĩ simili, qđ pro testib. in sufficiẽti numero recipiẽdis, remittiẽ ad loca remota de fideiuſ. ꝛstitutus. & l. si qñ. C. d testi. Et idẽ forte eisdẽ rõnib. & iurib. posset dici, qđ agiẽ de graui ꝑiudicio in dãnũ alteri⁹, & istꝰ piti habẽt deponere tanq̃ testes: qa in tm debẽt esse numero plures: inquãtũ nõ deponũt de certa sciẽtia sed de credulitate & estimatiõe. ad hoc. c. ꝑterea. de testi. & c. ꝑsul. fm vnũ intell Ĩ m. 2. qu. 4. Nec ob. mihi. d. §. qđ aũt. sup quo se fundat Bart. qa in casu illo piti fi veniũt ad testificãdũ, vt testes i qrtiosꝰ iudicio Ĩ ꝑiudiciũ alteri⁹: sed potius vt boni ĩstructores ad ꝗeruãdũ idẽnitatẽ ec cl'e, vł & sine eis illud fieri ꝑt, sicut hodie fit: qa nõ obseruaẽ illa solẽnitas cũ eccl'a alienat directũ vel vtile dñiũ. vt no. Ĩ c. de reb. ec. nõ alie. li. 6. † Aut fi agiẽ de graui ꝑiudicio: & tũc si Ĩminet explicãda res facilis, Ĩ qua fi exigit magna Ĩdustria: nec venit tãq̃ testis ad exponẽdũ Ĩ ꝑiudiciũ alteri⁹, puto vnũ sufficere, ẽt si Ĩ loco reperiãt plures: & sic Ĩtelligo. d. c. qa Ĩdicãte. j. de ꝑscr. cũ si. † Aut est res magis gra uis. q̃ nõ ita de facili pcipiẽ p vnũ. & veniunt

quis asserat se peritum in arte, ex hoc tamen si aliud appareat, non præsumitur peritus in arte secundum Bal. in c. r. §. si instrumentũ. in ti. de natu. feu. Pro quo no. gl. in c. si forte. de electꝰ. libr. 6. Et vide Ang. in l. 4. in prin. ff. de dam. infect. vbi dicit, quod si statutum vult quod debeat adhiberi iudicium medicorum. an de vulnere sit remansura cicatrix si sit notorium quop sit remansura non debet adhiberi iudicium medicorum.

peritꝰ tan

a ¶ Mitti vicinis, an debeat mitti doctorib. extra locũ, si non sunt in numero sufficienti: vide text. in l. si qs. C. de profes. & me. li. x. vbi dł, septẽ iudicãtib. qa ego dubito an illi septẽ dẽant eẽ gcordes ad deprem iudicãtib. quasi velit dicere debere esse gcordes. sed Old. dixit q si quatuor dicunt doctorandũ insufficientẽ, & tres doctores deponunt ꝗ, statur illis quatuor, volui Nico. de Nea. in l. i. in prin. ff. de ven. inſp. vide quę ibi remisi. ergo sic sentit quòd maior pars sufficiat. cogita. Andr. Barb.

b ¶ Dubitaui. tu põdera, qa si debet approbari à septẽ vt d. l. si quis, videntur ex a cludi pſentates, qui non approbant, sed deponunt illum sufficiẽrem anteq̃ examinetur: & sic vir illum approbasse: ergo non debent interesse examinationi. Andr. Barb.

c ¶ Cõputari. Adde quod voluit idem Abb. cons. 25. li. 2.

d ¶ Inter eos discordia. Iter peritos i arte quib. magis creditur, vide Bal. in ca. j. i ti. qui. mo. feu. amit. & per Bal. in proœ. fforũ. in pr. p Rom. in l. 1. §. fi. de ver. obl. vbi allegat ad hoc gl. sing. in c. vt veterum. 9. dis. Itẽ an isti periti in arte cõpellãtur arbitrari si nolunt, sicut testes: vide p d. Ant. in c. cum dilecti. el picolo. de pur. can. Item quod magis sit credẽdum testi perito in arte q̃ aliis, tñ Spe. in c. tit. de prob. §. j. vers. hoc quoq;. nõ est de me dico. vbi ẽt ponit d cãpsore, q Rõ. peusſit scholarẽ cũ falca stro. & vide Bal. in l. si in rixa. ff. ad l. Iul. d 9 sicar. Item adde qđ iudex qñ cũq; ꝑt ex c officio suo ẽt parte non petente, corrigere dictum deponentium de peritia. Ita no. Bar. in l. arbitrio. ff. qui sat. cog.

Item adde q ẽt in statuto appellatione medici venit medicus non doctoratus seu non graduatus, fm Bar. in l. sciendum. §. deinde. ff. de ædil. edi. quod bñ not. ad statuta volẽtia stari dicto medicorum: sed si statutũ dicit q debeat stari dicto peritorum, si nõ sit ibi nisi vnus peritus, eius dicto stabitur. Et pro hoc dicto facit quod not. Bal. in l. C. vnde vi. & vx. vbi dicit, q̃ stante statuto, q mulier nõ posset ꝺhe re sine consensu duorum propinquorum, si mulier non habet nisi vnum propinquum, ille solus adhibetur. sed ꝗrium dicit Abb. in c. quoties. j. tit. i. dicens q cum illo propinquo adhiberi vnus. Et all. ad hoc Bar. in l. j. de leg. j. pro cuius dicto vide Bal. in l. conuentionẽ. C. de nup. tex. & ibi Bal. in c. i. in ti. de contr. inuest. & de q hic formata per d. Ant. vide per Bar. in l. bonorum. ff. de bo. pos. & Bal. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. & in terminis eleganter per Ro. in l. 1. §. fi. de verb. obl.

d ¶ Adde Ale. cons. xv. li. & ibi vide an medicus debeat esse doctor, & an appellatione medicorum veniant obstetrices: & an præsumatur pro teste dicente se peritum. vide Franc. Are. cons. 50.

prius, qui satis approbat eum præsentando, & postea in actu ipso. Non ob. d. l. nemini. loquitur. n. in alio casu, qñ quis scilicet surrogatur in locum aduocati deficientis, tunc examinabitur non à collegio, sed ab alio magistratu, & doctor suus deponet prius de sufficiẽtia. In practica tñ seruatur, q pſentes nõ dent voces: sed satis credo de iure posse sustineri, q proxime dixi, maxime ad pplendum numerum septem requisitorum. vide ad oa prædicta de omnib. istis peritis, & ẽt de doctore circa discipulum, per Spec. e. ti. §. fi. ver. hoc quoq; notandum. vbi inter cetera dicit, q semper credendũ est magis peritis. ad hoc c in nostra. de testi. per quem tex. dico, q non debet attẽdi ad numerũ peritorum, data inder eos discordia, sed potius ad peritiam, cũ super ea fundetur ipsius testimonium. & debent esse isti periti bone opinionis, & fide digni, & experti in illa arte. ad hoc bo. text. in c. fi. de frig. & mal. & q non attendatur ad numerum, sed potius ad peritiam, optime facit tex. in l. i. ver. sed neque. C. de vet. iu. enu. & qd 10 no. Io. An. in c. j. de const. † Secũdò circa hoc e quæritur, per quem eligentur isti periti. e Io. An. in addi. Spe. in ti. de homi. §. i. ver. de facto quæritur. refert Gui. de Suz. in proœ. fforum. tenuisse, q si partes concordent in aliquem, illũ iudex deputabit: alias ipse iudex assumet. all. in simili, q cauerur in plurib. tutorib. volentib. administrare per vnum, sed non concordant in personam: tunc. n. iudex interponere debet partes suas. inst. de sat. tu. §. finaũt. ego hoc puto verum in facto dependente à plena facultate partiũ, alias iudex ex officio suo illos deputabit. ad hoc c. fi. de frig. & mal.

11 & c. causam matrimonij. j. e. † Tertiò circa f hoc cadit dubium⁶ not. valde & quotidianũ, nunquid sñia lata ad dicta peritorium veniat retractanda, si producãtur postmodum peritiores affirmantes ꝗrium. & pone in terminis, iudex ad dictum medici deponentis vulnus Titij fuisse mortale, cum plures vulnerat sent occisum. condemnat Titium de occiso: qui Titius dicens medicũ falsum dixisse, petiraẽ sepulturam occisi peritiores medicos adhiberi: nũquid debeant assumi: & si dixerint contrarium, an retractabitur sententia prius lata: Io. An. in addi. Spe. præal. refert dictum Gui. de Suz. in loco iam dicto, tenuisse q sic: sicut retractatur sententia lata per falsos testes, vel instrumenta. C. si ex falſ. instr. l. falsam. & l. si. ff. de re iu. & l. diuus. & de excep. cum venerabilis. & sic transit Io. An. hoc dictum expresse approbat hic d. An. adducit l. admonendi. ff. de iurein. & quod leg. & no. in c. 2. de purg. vul. in quibus retractatur sententia lata per probationes non plenas, seu integras superuenientibus probationibus integris. Ex hoc dicto infert ipse, q omnis sẽtia g lata cum attestationib. de credulitate, g

Io. An. in c. significasti. de homi. quod sñia medicorũ declarantium vtrum de illo vulnere sit remansura cicatrix, nõ trãsit in rem iudic. Et illud ponit Spe. in ti. de homi. §. i. ver. sed pone. Et idem dicit Bal. in l. si ab hostibus. §. i. ff. fol. ma. & Flor. in l. si dominus seruum. cum l. seq ad fi. ff. ad l. Aquil. & Ro. in rep. l. admonendi. de iu. iur. ver. septimo si lata. Idem dicit Ang. in l. quod si nolit. §. si mancipium. ff. de edil. edi., p quo vide quod no. Bal. in addi. Spe. in ti. de confes. & in l. si quis testib. C. de testi. ad hoc vt dictum testis deponentis de peritia valeat, velut medici deponentis an vulnus sit mortale, vel an sit remansura cicatrix, necesse q dicat, q diligenter facta inquisitione dicit, q vulnus nõ est mortale. Et ideo cautum est quod notarius scribat: quod talis medicus facta diligẽti inquisitione taliter deponit.

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita no. determinat Bar. in l. semel. per illum tex. C. de re mi. li. 12. An autem testes deponentes, necessario teneantur reddere causam dicti sui: vide per d. Ant. post Inn. in d. c. cum causam. el i.

¶ Adde Præpositum in c. fraternitatis, ꝓxime alle. vbi an sñia possit dicto peritorũ retractari. Et ꝙ sñia lata fm ꝓsilium sapientis possit retractari, tenet Ro. conſ. 228. secutus d. Ant. hic, & Io. And. vbi aliud notabile verbum vide. Ber.

¶ An sñia lata ex dicto peritorũ possit a retractari: primo dicas, ꝙ qñ cã est cõmissa ꝓsilio sapientis seu periti, illa ꝑt p iudicẽ finiri, & expediri, ẽt ꝓsilio nõ expectato, fm Bart. & Ang. ī l. ad principẽ. ff. de ap. & hĩ ꝑ Bal. ī l. ex illo. C. c. & adde, ꝙ dicta peritorũ faciũt ꝓsumptionem ꝓ sñia ferenda, licet nõ necessitẽt index ad sententiandũ: vt no. ī c. sicut. de re iu. Et adde, ꝙ tales periti non debent iurare de veritate, sed ꝙ nõ deponẽt de gña vel odio, ī ſ. ꝓterea. ibiq; ꝑ gl. inſt. de re. di. est verũ: ꝙ si scñ ꝑt ꝓfecte sciri, vt mẽ de not. in d. l. j. §. sed neq; ex multitudine. C. de vet. iu. enu. vbi dr, ꝙ sepe sñia vnius forsan & deterioris, plures & meliores in aliqua parte superare potest: quare ergo debet retractari prima sententia, quæ ꝑt esse iustissima, maxime cum fuerit silentio partium confirmata. de re iu. quod ad consultationem. & ꝑ hãc rationem patet, quia æquitas non patitur illam retractari, maxime ne processus sit in infinitum cũ postea possunt adhuc alij peritiores adduci: & sic iterum retractaretur secũda sñia, quod est ridiculũ dicere. ar. c. 2. de reſcr. li. 6. & ꝑ hoc ẽt tollo aliud motiuum. d. Ant. de l. admonendi. & c. 2. de purg. vul. illa. n. iura ponunt casum singularissimũ, & loquuntur, quando prima sñia fuit lata per probationes non integras, & à iure reprobatas. vt d. c. 2. vel ad iuramentum parti delatum per iudicem, quo casu si postea apparet ꝓbatio integra, & plena, retractatur, qd certe cessat in casu nro: cum secunda probatio non sit plena & integra: & cum peritiores etiam deponãt de credulitate sicut primi, vt ſ. dixi: vnde ille casus non debet extendi ad casum non habentem consimilem rationem. vt no. in si. per Io. An. in c. 2. vt lit. pen. li. 6. vbi voluit, ꝙ ẽt ex identitate rationis nõ debet extendi casus q̃ valde inuitur æquitati contra alias reg. iuris. Item d. l. admonendi. loquitur in instrumẽtis nouiter repertis q̃ iuramentum præſtitum per

vel ad consilium ſapientis repertis testib. melius informatis, vel ſapientiorib. consulentibus oppoſitum poterit retractari: & hæc dicta dubitando hactenus fui ſecutus: ſed nunc in lectura habito tpe maturius inueſtigandi, a viſa mihi ſunt hæc dicta non vera. a vnde credo ꝙ nec de rigore nec de æquitate talis sñia veniat retractanda, ex quo appellatum non extitit. De rigore patet: quia publicatis atteſtationib. maxime lata sñia q̃ tranſiuit in rem iudicatam. non poſſunt alij teſtes adduci ſup articulis directe ꝓriis: prout ī c. fraternitatis. de teſti. & in cle. 2. c. tit. Timetur enim ſubornatio teſtium, ẽt peritorum, cum in hoc iura non diſtinguant, imo pariter oẽs repellunt: vt in iurib. præal. ẽt vbi aperte pars vult probare falſitatem quod plus eſt. nam prætextu vere falſitatis nõ retractatur sñia iam lata, ni ſi ꝓbaretur indirecte, vel adiiceretur articulus corruptus: vt ſic non ſit articulus directe ꝓrius, vt patet ex not. per gl. in d. cle. 2. & ꝑ Io. And. & alios in c. licet. j. c. & ſic tollitur illud ſimile Guid. de ſu. & primum motiuum. Item ex alio tollitur apertius: iura. n. alle. ꝙ cum loquuntur, cum vere & aperte ꝓbatur falſitas: ſed in caſu noſtro hoc ceſſat, cum etiam ſcda probatio ꝑ peritores ẽt fundetur ſup ꝓſumptione & credulitate: & poſſibile eſt, ꝙ licet iſti ſunt peritiores: nihilominus primi potuerunt dicere melius veritatem: b vt eſt tex. valde not. in d. l. j. §. ſed neq; ex multitudine. C. de vet. iu. enu. vbi dr, ꝙ ſepe sñia vnius forſan & deterioris, plures & meliores in aliqua parte ſuperare poteſt: quare ergo debet retractari prima ſententia, quæ ꝑt eſſe iuſtiſſima, maxime cum fuerit ſilentio partium confirmata. de re iu. quod ad conſultationem. & ꝑ hãc rationem patet, quia æquitas non patitur illam retractari, maxime ne proceſſus ſit in infinitum cũ poſtea poſſunt adhuc alij peritiores adduci: & ſic iterum retractaretur ſecũda sñia, quod eſt ridiculũ dicere. ar. c. 2. de reſcr. li. 6. & ꝑ hoc ẽt tollo aliud motiuum. d. Ant. de l. admonendi. & c. 2. de purg. vul. illa. n. iura ponunt caſum ſingulariſſimũ, & loquuntur, quando prima sñia fuit lata per probationes non integras, & à iure reprobatas. vt d. c. 2. vel ad iuramentum parti delatum per iudicem, quo caſu ſi poſtea apparet ꝓbatio integra, & plena, retractatur, qd certe ceſſat in caſu nro: cum ſecunda probatio non ſit plena & integra: & cum peritiores etiam deponãt de credulitate ſicut primi, vt ſ. dixi: vnde ille caſus non debet extendi ad caſum non habentem conſimilem rationem. vt no. in ſi. per Io. An. in c. 2. vt lit. pen. li. 6. vbi voluit, ꝙ ẽt ex identitate rationis nõ debet extendi caſus q̃ valde inuitur æquitati contra alias reg. iuris. Item d. l. admonendi. loquitur in inſtrumẽtis nouiter repertis q̃ iuramentum præſtitum per

ctat. de teſt. ver. teſtis dixit aliqua vera eſſe: ga creditur, &c. pro quo eſt tex. in d. l. j. in pr. & ibi Bar. de vent. inſp. & in l. ſemel. C. de re mil. li. 12. & facit quod no. Bal. in l. ſolam. ver. quid ſi teſtis reddit cãm. C. de teſti. Et idem dicit R. om. in l. j. §. fi. de ver. ob. Sed Ang. in l. ſi vacantia. C. de bo. vac. li. x. dicit, quod doctor deponens de peritia. diſcipulus ad doctoratũ: debet iurare de veritate. Sed ſecus dicit eſſe in medico deponẽte, an ſit remãſura cicatrix, vel ſi obſtetrice deponente an mulier ſit ꝓgnãs: ga ſufficit, q̃ illi iurẽt d credulitate. Et ẽt an dẽat credi dicto vni⁹ periti in arte tũ, vide p Bar. in proœ. ff. forum. in fi. prin. & ẽt p lect. in l. quoties. C. de põde. auri. lib. x. p Bal. in l. ꝓparationes. in 6. q. & ibi per Sal. C. de fi. inſtr. & per Bal. in l. directas. C. de teſtam. per Bal. in l. iudices. C. de ſenten. per Ant. in auth. de non alie. §. quod autem. & in aut. vt prœp. no. imper. in fi. Quod ſi vnus tñ eſt in ciuitate peritus: non ſit neceſſe ire ad alium locum, eſt de mente Bart. in l. idemq; per illum tex. no. in ver. facilem. ff. pro ſoc. & in tract. ſuo de teſti. in ver. lata culpa. Aduerte tamen, ꝙ licet quis aſſerat ſe peritũ in arte, ex hoc, ſi aliud appareat, nõ præſumatur peritus in arte, ſecundum Bal. in c. i. §. ſi inſtrumentum. in ri. de natura feudi. Pro quo bene facit, quod no. gl. in c. ſi forte. de elec. li. 6. Et vide Ang. in l. j. pr. ff. de dam. inf. vbi dicit, ꝙ ſi ſtatutum vult ꝙ iudex debeat habere iudicium medicorum, an de vulnere ſit remanſura cicatrix, ſi notorium eſt ꝙ ſit remanſura, non debet adhibere iudicium medicorũ. Et adde hic quod not. d. Ant. in c. quintauallis. de iu. iu. vbi dicit, quòd ſententia arbitratoris non tranſit in rem iudicatam. Iſti enim æſtimatores vel periti, de quibus hoc dicit ſunt quaſi arbitratores. Et vide Bar. in tract. de teſtib. ver. teſtis. qui dicit vera eſſe, quia credit, vbi dicit, quòd periti artis qui aſſumuntur non vtteſtes, ſed magis vt iudices aſſumuntur ad illum articulum.

¶ Adde in hac materia R. o. conſ. 20. §. etiam allegato.

¶ Adde in hac materia Ro. conſ. 20. §. etiam allegato.

& pondera vnũ qd vt nouũ, ꝙ pp multa hic ſ̃ interuenit iuſm marronarum. Primũ qa erãt multæ: qa ſeptẽ quo caſu ꝓſumitur ꝙ verũ dicãt, vt l. ſi. C. de fide. Scdò, qa interuenit iuſm vxoris, & ſic ſ̃ interuenit dũ- 1 taxat teſtimonium a illorũ. nec doct. nec gl. intẽdũt ꝙ iurẽt, qñ interuenerunt tot mſonæ vt iuſm partis, quo caſu, vt hic dr Bal. datis iuſris ꝓriis præferẽ illud, qd eſt reprobatum teſtibus. And. Barb.

Sebaſt. Sapia.

3 ¶ Dignitas eſt. Vide Ale. ꝓ. ſ. 27. inc. in cã & lite. in fi. vol. 2. An. Sic. ꝓ. ſ. 57. vol. 2.

Zacharias.

a ¶ Dignitas eſt. adde Iac. Reb. ī l. curialeſ. n. 1. & 2 apo. Cel. C. de decu. li. 10. Et ibi qualis ſit dignitas. Bar. & Alex. in j. cõſti. fforum, & l. ex eo tpe. ff. de teſt. mi. Cal. in cle. 1. & 2. de magiſt. Alex. ꝓ. ſ. 94. vol. j. Quib. adde qd no. ī apoſt. ad iſtũ in c. clerici. n. 3, verſſit dignitas. ſ. de iud.

b ¶ Adde hic c. qd interrogati. 27. q. 2.

Zacharias.

b ¶ Vbi factũ negatiuũ eſt coarctatũ Adde tu de hoc ple- b nè ꝑ Bar. in l. 1. & ibi Ba. Rebuf. C. de can. fru. vr. Ro. li. 12. & l. j. C. de ſec. tab. Ang. 2 faut. de her. & fal. ſ. hinc nobis. in fin. & Ale. in l. j. ff. ſi cer. pe. 4 & ꝑ cũ ꝓ. ſ. 42. vol. 3.

Sebaſt. Sapia. 5

c ¶ Sigillum. Nũqd 6 creditur ſigillo, vide 7 Fel. ī c. qd ſup. ver. in gl. ī ver. ignota. ſ. de 8 fi. inſtr. Vide Ale. ī l. q̃ dotis. ī fi. ff. ſo. ma. 9 Ale. in l. 2 ſententiæ nũ. 10 C. q̃ nõ & q̃ iudex. 11

Zacharias.

d ¶ Alternatiuè fa- cta. Ita no. Car. ī cle. ſæpe. §. 1. q. 8. de verſig. Bal. ī ſi quidem. C. de excep. Arch. c. qualiter. 2. ſ. de acc.

requiruntur ad promouendum ad magiſteriam dignitatẽ. Primò peritia docẽdi. Secundò, facũdia dicẽdi. Tertiò, ſubtilitas interpretãdi. Quartò, copia dicẽdi. Et hæc colligũtur ex l. vna. C. de ꝓfeſ. qui in vr. Cõſt. li. 12. Quintò, morum excellẽtia, vt d. l. magiſtros. Sextò, virtus fortitudinis, vt ſciat reſiſtere aduerſus vim fortunę, vt l. reddatur. C. de profeſ. & me. li. 10. & ibi Bar. & iõ pauci digne attingũt dignitatẽ doctoratus, vt dicit Bar. poſt Cy. in 1 ſl. oẽs ppli. ff. de iu. & in. † Et dixi dignitatem: fm vnũ intel. ī c. ẽto. de magi. ſentit Bal. ī l. ſi. C. de iud. & l. oẽs. ff. de decu. li. x. vide p eundẽ in proœ. fforũ. licet aliud ſentiat in l. ex eo. ff. de mil. teſt. niſi legerit p 20. annos. d. l. vnica. de. pfe. ſed dic ꝓcordãdo, ꝙ eo ipſo ꝙ incipit legere, aſſumit q̃dam dignitatem, cũ habeat inriſd. vt in auth. habita. C. ne fi. ꝑ. pa. ſed poſt ꝓtinuationem lecturæ, per 20. an. adipiſcitur maiorẽ dignitatẽ, vt d. l. vna. ſed hæc vltima rõ cludit in doctore legẽte, ſed in nõ legente poſſet dubitari Bart. tñ in d. l. oẽs. ſentit ꝙ idẽ, dũ ibi dixit, & in d. l. ſi. C. de iu. ꝙ indei nõ ꝓt doctorari: ga doctoratus eſt dignitas, & legẽdi ꝑ doctoratũ, & efficitur magiſter ſaltẽ habitu. & hoc inſerere volui ꝓp canoniſtas, q ſ̃ hũt alibi hãc mãm pulchrã & quotidianã.

¶ Vlt. hic quæro pro declaratione tex. quare hic ponderatur ſeu capitulatur ex parte mulieris, ꝙ nõ fuerit cognita, nec à viro potuiſſet cognoſci. So. vt ſentit. j. forte gl. agebatur ad diſſolutionẽ mſrimonij, ꝓp impotentiam mariti, quo caſu nõ ſufficit ꝙ vxor nõ fuiſſet tñ hoc ſolũ ſufficit ad diſſolutionem matrimonij, ſed dic, vt le. & no. in c. laudabilẽ. & c. 16 ſi. & c. 1. de fri. & malef. † Scdò ꝓt intelligi. ꝙ hæc põderantur ad effectũ c. is qui. & c. ſi. de ſpon. an ſpõſalia trãſiuiſſent in mſimonium per carnis copulã. vel tertiò, ga fortè mulier volebat intrare religionẽ, qd ei licebat inuito marito, ſi matrimonium non erat ꝓſummatum, vt c. ex publico. de cõuer. coniu. ſed tunc ſuperflue ponderatur, quòd non potenè ꝑ rat cognoſci. d. c. ex publico. b

CAP. V.

1 *Alienatio rei eccleſiæ probatur etiam per ſcripturam priuatam ſigillo epiſcopi ſignatam.*
2 *Clerici eccleſiæ poſſunt teſtificari in facto eccleſiæ etiam in eius fauorem.*
3 *Reus poteſt uti pluribus defenſionibus.*
4 *Negatiua coarctata ad certas perſonas: poteſt per indirectum probari.*
5 *Collegiati in facto collegij admittuntur in teſtes.*
6 *Papa poteſt conuinci de crimine per duos teſtes.*
7 *Iudicium accipitur pro plena probatione, pro violenta præſumptione, & pro notabili ſigno maleficij.*
8 *Reus condemnatur ex indiciis indubitatis, ex dubitatis uero torquetur.*
9 *Indicia indubitata quæ ſint.*
10 *Maleficium eſt notorium, ſi malefactor deprehenditur in ipſo delicto, uel in actu propinquo.*
11 *Iudex inducitur quatuor gradus ad fidem & ad credulitatem.*

Tertio loco. Probatio teſtium præfertur inſtro. ſic cõiter ſummatur. ſed hæc ſummatio parum vtilitatis affert, p. c. cũ Ioannes. ī. de fi. inſtr. vbi hoc latiſ⁹ diſcutitur. vſi ego ſummo aĩr, & ſic. Singulares de vniuerſitate pñt ad commodum vniuerſitatis reprobare inſtrm falſo ꝓfectũ noũe vniuerſitatis. Primò ponitur qõ. Secũdò rñdio, ibi. ſed qrñ. ¶ † Not. ꝙ alienatio rei eccleſiæ ẽt immobilis ꝓt probari ẽt per ſcripturã ſigillo eccleſiæ ſigillãtã. nam hic nõ interuenit ſcriptura publica alias ipſa ſola feciſſet ẽt fidẽ ſine ſigillo, vt no. per In. in c. inter dilectos. de fi. inſtr. nec ex hoc tex. hoc comprehẽdi ꝓt. & ꝓ hoc dicto facit c. 2. de fi. inſtr. & cle. j. de proc. & d. c. inter dilectos. ¶ No. 2. ꝙ vbi factum affirmatiuum eſt coarctatũ b ad certas perſonas ẽt collegiaĩr, ꝓt negatiua ꝓbari per illas perſonas ſingulariter deponẽtes, dummõ nõ ſint ſingulares ī dictis ſuis, alias obſtaret c. cũ dilectꝰ. de ele. de quo aliqd ī. 2 ¶ † No. ꝙ clerici eccleſiæ ꝓt teſtificari in facto eccleſiæ, & ī ſpius fauorem ẽt deponendo ſuper facto ꝑ vel nõ facto ab eis collegiaĩr, 3 eſt bñ no. ¶ † Not. ꝙ ſigillum appoſitũ qñque adulterinũ, qñque c furtiuum. Et dr adulterinum fm Io. An. qñ eſt aliud ſigillũ ſimile. Furtiuum verò dr, qñ eſt verũ ſigillum furtiue appoſitũ: vt qa ſine d ꝓſenſu q̃entis. Et no. ꝙ valet hoc caſu exceptio alternatiue d facte: tũ qa in qualibet parte alternatiue ꝓcluditur mens excipientis, vti, de quo in reg. nullus plurib. de re. iu. in 6. tum qa reddit exciens incertus ex facto aduerſarij, iuxta no. per In. in c. ſtitutus. de reſt. in integ. & facit l. quæ de tota. §. incertè. ff. de rel ven. ¶ No. vlt. exqſitum & ſingularem modum probandi falſitatem inſtri. ſ̃fecti nomine alicuius collegii, vt illi de collegio deponãt, ꝙ collegium nunq̃ voluit ꝓſentire, qñ illius rei mẽtio habebatur. & ſic debẽt ſe fundare ſuper facto collegij: nõ aũt ſuper facto eorum: dicẽdo ego nõ ꝓſenſi, nec ego, &c. qa ſic eſſent ſingulares in teſtimoniis ſuis, & nõ facerent plenã fidẽ. de ele. cũ dilectus. de teſti. tam literis. ſ. c. cli 4 cet. cum ſi. † Contra hoc, & ꝛ tex. opp. iſti. n. de eccleſia ſatagebant probare negatiuam, quæ eſt improbabilis: ſ. q nõ ꝓſenſerãt. de ele. bonæ. ergo debebant ſuccũbere, vt ibi, & in c. cũ eccleſia. de cã poſ. & prop. Sol. dicit gl. j. ꝙ directè ꝓbari non poteſt: vt in ꝓrio ſed indirecte ſic. de teſtib. ex tenore. l. optimam. C. de ꝓh. & com. ſtip. l. & ita indirectè probabant hic. Inn. primo tenet, ꝙ indirectè probetur hæc: poſt dicit, ꝙ hic nõ probatur negatiua, ſed tñ preſumptiones pro negatiua quib. ſtatur niſi ꝓbetur ꝓrium. & probabiliter ꝓt dici fm cum, ꝙ vbi cunq; agitur de falſitate inſtri per eos, qui inſcripti ſunt, vel non inſcripti in inſtro probetur fides inſtri. ſ. de ſi. inſtr. c. cum Ioannes. C. de fal. l. vbi. Io. An. dicit, ꝙ ſi iſti fratres ꝓcordarent de die & loco ꝓctus, poſſunt directe probare negatiuam ſicut affirmatiuam, per ea quæ no. in d. c. bonæ. Aduerte, an negatiua poſſit directe vel indirectè probari non eſt mã noſtra: ſed plenè no. in d. c. bonæ. Itẽ gñaliter qualiter reprobetur inſtrm per teſtes inſcriptos, vel non inſcripto, plenè dicetur in c. cum Ioannes. de fi. inſtr. & aliqui j. dicetur. hic autem ſolũ tractamus de reprobatione inſtrimenti confecti nomine collegij, ſingulis de collegio deponẽtibus hic In. vt ſ. dixi, negatiuam hic non probari: ſed tñ preſumptiones pro negatiua gl. vero dicit quod probatur negatiua indirecte & cũ * his duab. ſol. trãſeunt hic *communiter* doct. Cõtra ſol. ſeu intellectum facit, quia per præſumptiones nõ debet recedi à probatione perfecta: cum tandiu ſtãdum ſit inſtro donec probetur ꝓrium l. cum præcib. C. de prob. & c. cum Ioannes. præall. cum. n. verſetur in dubium nunq̃ d inſtrm per claras probationes reprobari poſſit, vt hic in gl. mag. & no. in d. c. cum Ioannes. fortius ergo per preſumptiones non debet euacuari fides inſtrumẽtũ. ꝙ autem ſolutionem ſeu lectu. gl. facit: quia iſti ſolũ deponebant quod quoties de hoc interffes aliqua erat mẽtio ꝓ illo totius q̃entis fuit in ꝓrio, & c. Hoc. n. probatio nõ ꝓcludit directe nec indirecte, ꝙ inſtrm iſtud nõ emanauit à capĩo, nec potuerit capĩm ꝓgregari inſcijs illis teſtib. & ꝓſentire. oportet. n. ad hoc vt ꝓbatio negatiuè valeat, vt neceſſario cõcludat rem aliter ſe habere nõ poſſe, vt d. c. bonę. in gl. in ver. ſingulares. Item iſti teſtes nõ deponebant ꝺdictionem capituli interueniſſe die & loco q̃entis in inſtro: ergò nõ debet reprobari inſtrm, vt d. c. cum Ioannes. & fortè pp has rões fuit motus Inn. hic, ad dicendum ꝙ negatiua nõ probatur ẽt indirectè hic, ſed per præſumptiones negatiue tũ, & ex his remanet intellectus huius c. dubius. Ego pono intellectum clariſſimũ ꝙ hic oẽs fratres eccleſię fuerũt producti in teſtes, qui dicebãtur aĩs ꝓſenſiſſe illi alienationi, vt patet ex illa indefinita: cumque fratres, & c. vel ſaltẽ maior pars, ſine quib. capitulum nõ poterat valide ꝓgregari. 10. q. 2. hoc ius porrectum, qui dicebãt, ꝙ cũ inter fratres de hoc aliqua erat mẽtio oẽs ꝺdicebant. & ſic deponebãt de facto collegii. nec poterat eis inſciis ꝓgregari capitulum ergo ſatis indirectè probatur negatiua, cũ eſſet coarctata ad certas perſonas, q̃ deponebant in ꝓrium. & fm hũc intellectũ ꝓt ſaluari opi. gl. ſi autem minor pars capituli depoſuiſſet, certè nõ probaſſent, cũ ſine minori parte potuiſſet eis inſciis ꝓgregari capitulũ alio tpe. & ꝓſentire. & ita eſſet interpretandum. arg. c. cum tu de teſti. & d. c. cum Ioannes. niſi reſtrinxiſſent ſe ad locum & diem ꝛctus, vt ꝙ tota illa die fuerũt in loco, vbi ꝛctus dicebatur celebratus. ꝙ non potuiſſet ꝓgregari capitulum, & ꝓſentire, quin ipſi vidiſſent: tũc ſatis ſaltem indirectè probaſſent negatiuam, iuxta no. in d. c. bonæ. Ex his potes ſumere bonam & tutam practicã rebeinde ſentit oppõem. ꝙ iſti fratres eccleſiæ, cum eſſent affecti ad augmẽtum eccleſiæ, nõ debebant admitti ad teſtimoniũ, ar. c. tam literis. de teſt. Sol. ꝙ hic admittũtur propter defectum teſtium: ga natura negotii erat talis, ꝙ per extrinſecos ꝓbari nõ poterat, cum ad capitulum extranei nõ conſueuerunt admitti. de teſt. c. 5 veniens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Sebast. Sap. ¶ Sentit. Et ita firmat Alex. in cons. 68. inc. viso, & discusso. ver. nec obstat. vol. 2. & cons. 136. inc. in causa. eo. vol.

b ¶ Instrumento. No. duo testes reprobe instrm: quia posset esse verum, qñ testes inscripti in instro non adiuuant viua voce. Secus tamen si adinuarent viua voce: de quo tñ latius in c. cum Ioannes, & l. i. in fi. ff. quod cuiusq; vniu. in fi. vbi bo. rex. multa pñt ex hac gl. colligi. primò, q actus capitulares pñt probari per illos de collegio ēt si aliquatenus reddātur suspecti: qa pp defectum testium surgentem ex nā rei admittuntur testes, nō omninò integri. ad hoc d. c. veniēs. vide bo. gl. d. c. cum dilectus. de ele. & quod no. per In. & alios in c. 2. de arb. Secundò colligitur, q singulares de collegio non admittuntur in testes in fauorē collegii, nisi in defectum aliorum testium. & p hoc fa. c. & si Christus. in fi. de iu. iu. & sentit Spe. in ti. de teste. §. i. ver. sed nunquid ꝫrium sentiunt doct. in c. & si Christus. qd vī verius per c. insuper. & c. cū nuntius. ĵ. de testi. & dic plenius vt ibi dicam. Opp. & vī q testes hic non debeant prætendere instro cū parē vim hēant testes & instra in litib. exercēdis. l. in exercendis. C. de fi. instr. & c. cū Ioannes. e. ti. & par in parem nō hēt imperium. de e. c. c. innotuit. & l. ille à quo. §. tēpestiuum. ff. ad Treb. ¶ Gl. vlt. circa hoc multum instat allegādo p & ꝫ & 2 cludit tria. primum, qñ testes, prætendunt instro vel cō. secundò, quales debeant esse testes ad hoc, vt prætendant instro. tertiò, quot testes requirātur, ponēs in fi. aliquos casus in quib. nō admittitur p batio ꝫ instrm. & ex his gl. satis est clara. Gof. in c. cū à nobis. ĵ. de testi. vt hic refert Io. An. dicit iudicē debere cōsiderare qualitatem tabellionis, ĵ. de præsc. ad audientiam. & condōem testium. 4. q. 3. si testes. & sm hoc alteri præferri, si instrm vel testes. Si vero omnia sint æqualia, & sint probationes obscuræ, absoluet reum. ŝ. e. c. ex literis. cum si. & vide de hac mā gl. pleniorem, 4. q. 3. si testes. Ego hāc mām plenissimè examinabo in d. c. cū Ioannes. vbi melius cadit. & cōiter examinatur. Vltimū tñ dictū Gof. q data paritate inter condōem notarij & testium, absoluatur reus. non placet, qa ex quo testes sunt idonei sicut notarius, debēt duo testes viua voce deponentes prætendere dicto notarij: quia dicta probatio testium est vera, & nālis, & iuri diuino cōsona, in ore duorum, &c. Ista vero probatio q fit per instrm est extraordinaria & artificialis & quodammodo miraculosa, vt credatur pelli animalis mortui, aliis nō loquentib. vt not. p In. ĵ. c. cū P. & c. cū Ioannes. de fi. instr. vbi plenius tangam. ¶ Vlti. no. bene vnū incidēter tactum in gl. q indicia hñt æqualem vim cū testib. & instris, all. bo. tex. in l. indicia. C. de rei ven. ꝫ hoc facit qa testes & instra faciūt plenā p bationē ēt in criminalib. De quo per Io. An. in reg. semel malus. de re. iur. li. 6. in mer. vbi tractat, an crimen possit probari per instrm. vide ēt per Cy. in l. sciant. C. de prob. & per Bal. in l. fi. ff. de quæst. vbi ēt dicit post Bal. in Linci tiule. C. de furtis. q si res furtiua reperitur apud aliquam personam nō grauem est indiciū sufficiens. Quod ēt voluerunt Bal. & Im. in l. fi. ff. de hæ. inst. Et tene mēti, q iudex, ēt vigore arbitrij sibi concessi, non pt sine indiciis aliquem torquere. Ita Pau. de Elea. in c. grauis. de depo. & no. Alex. in l. filius familias. ff. de do. Adde, quòd indicium est triplex, angens, & indubitatum, vt per Io. An. in add. Spec. in ti. de no. cri. §. vr autem. & per Bar. in l. fi. ff. de quæst.

c ¶ Torturam. An autem fama sit sufficiens indicium ad torturam, vide hic d. Ant. in c. veniens. ĵ. ti. prox.

¶ Adde Ro. cons. 8. Bar. cons. inc. an fama: cum dicto Syndici.

¶ Vtrū fama faciat sufficiēs indicium ad torturā: dicas rī. q nū, nisi sit iūcta cū aliis indiciis, vi p Bar. & Alc. in l. de minore. §. tormēta. & l. fi. & l. i. §. item Cornelio. & ibi per Alc. post gl. ff. de qq. & Alc. in l. 3. in fi. q est verum nisi sit vehemēs, vt l. 3. §. eiusdem. ff. de testi. & per Io. An. in c. si qs. de pur. can. & Bar. in consi. de pacis. burgo. & p Bal. in c. i. §. iniuria. de pa. iu. fir. in vi. seu. vbi ēt dicit testes ēt viles debere admitti ꝫ vehemēter infamatū, vt voluit In. in c. cū l. & A. de re iu. & per Alc. in l. fi. ff. de qq. & istud vltimū intellige verū si fama vehemēs hēt originē à iusta suspicione, nō aīs, sm Sal. in l. ea quidē. C. de acc. & adde quod fama vehemēs dr ex arbitrio iudicis. sm Bar. ī pr. præal. & p Sal. ī l. fi. C. de qq. & adde, q bona fama elidit indicium sumptū à mala fama, vt p Bal. ī l. fi. C. de pb. & p Alc. ī l. fi. ff. de qq. vbi dāt, q non solū elidit indicia sumptū ex mala fama, sed elidit in dicia quodcūq; sit. qa tale indiciū tūc nō sufficeret ad torturā ꝫ plonā honestā & grauē, sed ꝫ vi iem sic. qd ēt tenet Ang. in l. milites. C. de quæst. & vide per Ang. Are. ī tra. mal. in gl. i. ver. fama publica præcēdēte. & ibi per apostillātes.

Sebast. Sapia.

d ¶ Exēplū. Hoc ēt exēplū tradit Bal. ī l. neque natales. C. de pb. & dt Bar. ī l. 2. ff. de fur. q tale homicidiū est manifestū. Cū quo trāsit Alc. ī pr. ī 14. inc. pōderatis. vo 3. Nūq daūt tale indiciū sit potēs vt qs pdēnet capitaliter, vide Gan. ī tra. mal. sub rub. de pēum. & indubitatis indiciis. Pau. de Cast. pr. 209. inc. visa ingītione. 2 par Bar. Ver. cons. 6. inc. veritas primi dubii.

e ¶ Istud idē dt Bal. in l. neq; natales. C. de prob. vbi ēt dr. q si reperiatur schola ris camera cū puella nō psumitur q dicerēt, pr nr. Et vide Bal. ī l. sciant cuncti. C. de pb. Pe. de Anc. in reg. semel malus. vers. ex quib. vī li. 6. Imo in l. fi. ff. de hæinst. & vide in tract. de allutio. sup vers. quoquò momēto temporis. Bal. in l. fi. C. de hær. inst.

¶ Adde an ex indubitatis indiciis quis possit damnari. R. o. pr. 451. Pau. de Cast. consil. 97. in antiq. Cæp. cōs. 27. & 38.

¶ Indicia indubitata sufficiunt ēt ad pdemnationem, vt si sit inuentus aliquis vulneratus, vel occisus in domo, & fuerit quis visus exire de ea domo cum gladio sanguinolento, de quib. indiciis indubitatis hī in c. afferte de præsum. & per Bar. ī l. 2. ff. de fur. & per Spe. in ti. de prob. §. 1. ver. 13. & ibi per Io. An. in add. & per Imo. in l. fi. ff. de hæ. inst. & per Bal. in l. sciant. C. de prob. & l. quicunq; C. de ser. fu. Dicit tñ Bal. in l. neq; natales. C. de prob. & l. fi. e. ti. q iudex facit litem suam, si iudicat sm indicia indubitata. Et Pau. de Ca. cons. 196. dicit q indicia indubitata sufficiunt ad pdemnandum in pœnā pecuniariam, nō aūt in pœnā mortis. In crimine aūt adulterij pt qs præsumptionib. pdemnare, per l. fi. qui adulterii. C. de adul. De quo ēt p Bar. in l. fi. ff. de of. procon. & le. & per Abb. in c. tertio loco. de præsum. & per Gand. in tract. malef. in rub. de ind. & præsum. vbi dicit plura esse indubitata indicia. Et vide ēt per Alex. in l. absentem. ff. de pœ. vbi dicit iudicem corporaliter puniri si pdemnat aliquem ex præsumptionib. quod intendo ad pœnā mortis, aīs aūt nō, per supradicta.

Seius

a ¶ Inimicitia. quid aūt si qs fuerit minatus Titio mortē, & Titius post paucos b dies reperitur mortuus, an ex hoc psumatur ille Titiū occidisse? vide Bal. in l. metū. C. qd met. cā. & Ab. ī recollectis, ĵ. c. lras. de psump. vbi ēt ponit aliā similē q. Adde Cæp. ps. 29. Bal. ps. 70. vbi dt, sæpe minus faciūt homines, qui magna minantur.

Ant. Fr. ¶ Si qs reperiē mortuus, an psumaī occisus ab eo, q de proximo est minatus sibi mortē: dicas, q hmōi minæ absq; dubio faciunt indiciū ꝫ minātē ex qualitate & persona minātis, ita Sal. post Cy. ī l. i. C. Si qs Imp. maled. Q d est verū, c ff. de adul. hoc vltimum c non placet, qa iste nō est actus, ppinquus adulterio, quia fortè intrauerat nesciente muliere, vt sæpe repertum est: sed ,pcederet hoc dictum, qñ reperiretur cum muliere in actib. venereis: puta osculando vel ,pfabulādo in loco secreto: & ita vī velle gl. & idem Bar. in d. l. capite qnto. & sic limito ēt dicta Tho. & Io. An. De secundis indiciis. ſ. dubitatis, q ſolum ſufficiunt ad torturam, remittit ibi Io. An. ad no. per eum post dictū Tho. in ti. de no. cri. §. vt aūt. & ſeq. & ibi inter cetera dicit q argūm, preſumptio, & ſuſpicio ſunt indicia. all. no. in l. 2. C. de fal. & l. abſentem. ff. de ne. & l. 1. in fi. ff. de q. cum multis ſi. ego de his vltimis indiciis, & an & qñ ſufficiant ad torturā, & qñ ſufficiat vnum indicium, & an requirātur plura, & q indicia ſint ſufficientia, & an ſufficiat q ,pbetur per vnum teſtē, remitto ad no. per Bar. in d. l. fi. ff. de q. nō eſt. n. verū quod præſupponit dictus Tho. quodlibet indicium ſufficere ad torturam, vt no. per Bar. in d. l. fi. pōdera tñ q dict⁹ Tho. dicit pſumptionem eſſe indicium. & q per indicia quis pt quinci de grauiſſimo crimine, ſi ſunt vrgētiſſima. & ſic ſm hūc intellectum poſſet intelligi d. l. indicia. & iſta glo. in ,ppriis indiciis. ſed mihi plus placet quod prædixi. q illa nō ſunt ,ppriè indicia. ſed magis præſumptiones violētæ, & vrgētiſſimæ, quæ hñt iudicis animum inducere ad crudelitatem. & ſic impropriè ponitur ver. indicia. in d. l. indicia. & in d. l. ſciāt. No. tñ dictū Tho. & Io. And quod ſatis poſſet ſuſtineri. nec eſt curādum de vocabulis ex quo idem reſultat effectus. nā vī dicit In. in c. quia veriſimile. de præſum. diſputatio de vocabulis eſt pertinaria relinquenda. ¶ † Et vide Bart. in l. admonendi. qui vtitur aliis vocabulis. Dicit. n. q p tres vel quatuor gradus iudex adducitur ad credulitatem & fidem. Primò. n. cū cā introducitur per actorem & negatio ſequitur per reum: iudex adducitur in dubitationem: qa nō præſumit adhuc nec pro actore nec pro reo. Secūdò, ex aliquo leui indicio vel argumēto inducitur ad ſuſpicionem & hæc appellatur ſuſpicio. Tertiò, ſi argumenta inſurgunt fortiora, incipit opinari, & appellatur opinio: nec tñ ſufficit ad fidem & credulitatem: ſed parum deficit. Quartò, ſi aliqua adhuc magis exiguntur in cauſa adducitur ad credulitatem & fidem: ita quod iudex poterit ferre ſniam. Dic ergo q in iure habemus multa vocabula, vt indicium, argumentum, ſuſpicio, & præſumptio: & alia appellatur leuis, alia vehemens, alia probabilis, alia violenta, & c. de quib. in c. literas. & in c. quāto. ĵ. de præſum. Item habemus opinionem, credulitatem, ſcientiam, & fidem, nec poſſumus de omnibus illis prædictis dare certam doctrinam: ſed iudex habet ex arbitrio ſuo examinare an ſint talia quæ inducere debeant animum ſuum ad tortūrā, vel ſemiplenam, vel plenam probationem. & ideo dicitur in l. 3. ff. de teſti. §. eius. quòd nullo modo diffiniri poſſunt quæ ſufficiant ad probationem, ſed iudex ex ſuo ingenio debet hoc ex multis arbitrari. & vide text. pulcherrimum. ad idem c. ex literis. ŝ. e. & c. in noſtra. & c. præterea. ĵ. de teſti. cum ſi. Et extendi me in prædictis vſtra quàm fortè materia ſubiecta patiatur: ſed non ſunt hæc aliena à titulo noſtro, & aperiunt intellectum ad infinita iura. & hæc ſufficiant hic, &c.

CAP. VI.

1 *Verba de futuro inducunt ſponſalia de futuro, niſi verba de futuro ſint executiua matrimonij, quo caſu inducuntur ſponſalia vēl matrimonium de præſenti.*
2 *Allegans impedimentum poteſt eſſe teſtis ubi non ueritur intereſſe ſuum.*
3 *Ius quod procedit limitatiue ad regulas iuris, poteſt extendi data paritate rationis.*
4 *Publicatio proceſſus tunc impedit ne admittantur amplius teſtes, quando ſententia, poteſt tranſire in rem iudicatam, alias ſecus.*
5 *Sententia tranſit in rem iudicatam, quando vltium ſententiæ eſt per partes remiſſibile. ſecus ſi non.*
6 *Sententia non tranſit in rem iudicatam, ubicunque veritate non defecta imminet peremptio.*
7 *Publicatio non impedit quominus alij teſtes producantur.* (ceatum.

Iurauit. Io. And. ſummat hanc decret. dupl. r ſm gl. primo. ſic, Etiam in cauſa, m matrimoniali publicatis atteſtationib. ſuper eod. art. teſtes produci non pñt. & reſpicit hæc ſummatio ſm eum ver. partib. puplicatā. Secundò ſummat ſic, Contra dicta plurium teſtium vnicus teſtis admitti nō debet. & hæc ſummatio colligitur ibi, quidā alius, &c. & in antiqua decr. Sed mihi hæ ſummationes nō placēt. Prima. n. eſt ꝫ. c. cum in tua. ĵ. de teſt. & ꝫ id quod ipſemet Io. An. tenet in c. ſeriosa. e. ti. Secūda eſt de indubitato: ideo ſequendo verū intell. m ſummo ſic, Vbi agitur de m matrimonio ꝫhendo p batō impedimēto & publicatis atteſtationib. alij teſtes ſuper defectu impedimēti admittendi nō ſunt. h. d. no. Cōis diuiſio. 2. ibi, quia vero. ¶ Caſus literalis. Quidam iurauit q quandā acciperet in vxorē, quam cum veller traducere, iuramētis ſm morē in iudicio Itūmo exhibitis. alij probauerūt illos quinto gradu conſanguinitatis adinuicem attinere: teſtib. à partib. publicatis. quidam aliusvolebat probare q nullo conſanguinitatis gardu ſe attingunt: quæritur qd in hoc caſu ſit agendum? Reſp. q ſtandum eſt p batione priori. Ber.

1 ¶ † No. quid importēt hæc verba quæ *communiter* ſolent poni in inſtrumento, Talis promiſit ſe ducturum, ſeu accepturum talem in
* vxorē, denotāt. n. ſponſalia dūtaxat de futuro. hoc. n. denotāt verba hic ſequentia: ibi, cum vellet traducere, & c. quaſi primo ꝫxerat per
d verba de futuro, nunc volebat contrahere per verba de præſenti. d Aduerte quia ſi illud verbum, traducere, denotat factum, i. q de facto volebat ad domū traducere: tanq vxorem, tunc notabile iſtud non colligeretur ex text. ex tñ verum in ſe, ex quo verba ſonant in futurum, vt promitto me ducturum, vel accepturū. vel de ſponſaturum, vel q accipiant, vel per verba ſimilia ſemper ꝫhuntur dūtaxat ſponſalia de futuro: ſecus ſi verba ſunt de pñti: vt accipio te in meam vxorem, vel duco te vel per ſimilia verba. hęc probātur clariſſime in c. ſicut ex literis. & c. pe. ĵ. de ſpon. & idem dic vbi ſonant verba in futurum, ſed ſunt executiua matrimonij: quia tunc tacitè præſupponunt matrimonium de præſenti. Exemplum. ſi dico promitto, quòd tenebo te pro legitima coniuge. vel promitto, illum in virum habiturum, vel ſimilia verba executiua matrimonij, tunc enim tacitè contrahitur matrimonium de præſenti. text. eſt no. in c. ex parte. de ſpon. & eſt ratio, quia qui vult conſequens, vult & antecedens, & not. in c. cum M. de conſt. de quo plenius in d. c. ex parte. & hæc not. pro inſtrumentis nuptialib. & vide quod not. Io. An.
2 in ſum. ſua de ſpon. ¶ † No. 2. q in cauſa matrimoniali allegans impedimentum ad matrimonium impediendum, poteſt eſſe teſtis: & ſic idem poteſt eſſe denuntiator & teſtis. Idem puto eſſe dicendum in omni caſu vbi non comparet pro intereſſe ſuo, ſed ad peccatum impediendum: quia tunc tollitur omnis ſuſpicio falſi: & ſic eſt caſus no. in quo non repellitur teſtis tanquam ſuſpectus. licet vl no. de teſti. ex quo ſatis probatur & defenditur hoc notabile, facit c. præterea. 2. de ſpon. ¶ Not. ibi, ſecundummorem, & c. q etiam in cauſa matrimoniali attēditur conſuetudo. De hoc die vt plenè no. in c. ĵ. de ſponſ. & loquitur hic de more ſeu conſuetudine quæ hodie eſt redacta ad ius commune, vt in c. fi. de clan. deſp. & dic vt ibi. ¶ No. q olim non poterat matrimonium contrahi in quinto consanguinitatis gradu: hodie vero prohibitio non excedit quartum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Zacharias.

a ¶ Quilibet de populo. adde, q̄ p vtū a de populo ꝛ admittitur ad impediēdum matrimonium probādo ītīmū impedimentū, de quo in c.fi. qui ma. ac. pos. & vī. e. ti. ¶ Vlt. no. tu iuuenis quod dixi in vlt. summario, ex quo limitatur illud cōe dictum q̄ in cā matrimoniali nō ob. publicatio attestationum, quominus alij testes produci possint: & q̄ sit ſpālitatis rō statim videbis cum gl. ¶ Op. & vī. q̄ nō ob. publicatione attestationum pnt a ij testes ꝓduci, vt c. cum Ioannes. de fi. inſtr. gl. in prin. resp. q̄ super eisdem articulis vel di recte ȝriis recipi nō debēt vt hic, & d.c. fraternitatis. de test. sed super nouo articulo dependēte ex priori recipiuntur, & hoc casu loquitur ȝrium. Sed ȝ hoc iterum op. gl. vī. n. q̄ super eisdem articulis seu directe ȝriis pnt testes recipi. vt c. ſeries. j. de test. vbi probata ꝓsanguinitate, & publicatis attestationib. recipiuntur testes ad eas improbandas. Gl. ponit 4. solones. Prima. q̄ illa decr. ſeries. nō tenet fm Vin. sed vt dicit Io. An. & bñ Vin. hoc dixit olim, qñ adhuc illa decr. nō erat in ista compilatione: sed hodie nō posset hoc dīre, per id qđ hf̄ s. in ꝓœ. resecatis superfluis, &c. quare ipsemet Vin. postea mutauit sñam in 2. apparatu, & dedit alias sol. ad illud c. ſeries, quas ibi referā q̄ cōiter nō tenētur: iō nō curo hic referre. Secunda sol. gl. est, q̄ ȝrium loquitur q̄n impedimentum est probatum ad ſeparādum mſimonium. iam ȝctum: tūc. n. in fauorem mſimonij admittūtur testes ad probādum ȝrium: qa est maximum periculum in ſeparādo mſimonium ītīme ȝctum. de testib. licet ex quadā. in fi. hic vero loq̄tur probato impedimēto ȝ ſponſalia de futuro quo casu nullum subest periculū si nō ȝhat: iō dēt observari regula iuris: qa publicatis at testationib. &c. Host. hāc lect. impugnat, qa hæc diuersitatis rō inter ȝctum & ȝhendum reprobatur fm eum j. de ſpon. c. præterea. 1. & 2. j. ti. prox. c. cum in tua. vult fortè allegare illa iura, qa pct̄ñ imminet nō perficiēdo ſpōſalia fm promissionē, maximè vbi iurm interuenit vt hic in prin. Cal. ſequitur gl. dicēs eam ꝓcedere ꝓbato impedimēto: secus vero nō ꝓbato impedimēto: qa tūc admittun tur testes publicatis attestationib. ad probandum impedimentum. Rō diuersitatis est, qa in primo casu nō subest periculū si nō ȝhāt, cum ſponſalia possint dissolui pari ꝑsensu. de spon. c. 2. & iō obseruanda est cōis rſa iuris, q̄ publicatis attestationib. &c. qa cessāt rō exceptionis. sed in 2. casu subest periculū si ȝhe

6 quod plus est j. de re iu. tenor. c. lator. & c. consanguinei. † Concludo ergo breuiter hāc mām, & multas alias consimiles, q̄ vbicunq; imminet pct̄ñ veritate nō manifesta, nec sñia trāsit in rem iu. nec ob. publicatio attestationum quominus alij testes possint produci super eisdem capitulis vel directe ȝriis de sñia probatur ī d. c. lator. & hoc expresse tenuit Host. vbi dicā latius. & aliquid in c. ꝓsanguinei. e. ti. q̄ vbi obstet publicatio ēt in eadē instātia expresse voluit gl. d. c. ſeries. vbi firmat istum intellm ad hoc c. in gl. fi. Sed aduerte, quia Io. An. d. c. ſeries. voluit limitare omnia prædicta. Dicit. n. q̄ in hoc est fauor matrimonij: quia cum in aliis causis non liceret probare falsitatem directe priorum testium: quia hoc esset producere testes super articulo directe ȝrio, q̄ nō licet, vt in cle. 2. de test. mātrimoniali tū hoc licebit. vt in d. c. ſeries & expressius in c. cum in tua. e. tit. item in cā mſimoniali super capitulo super quo deposuerunt testes, si non probauerunt poterunt alij produci poſtulare nō ob. quod in aliis causis nō liceret: & not. sin, hoc vltimum: quia alibi nō probatur hoc dictum in eadē instāti, nisi per argumenta à ſimili, vt patet ex prædictis. sed omnia prædicta limitat in eo q̄ stat pro matrimonio. Et no. sing, hanc limit. quam nō memini alibi legisse. sentit. n. per hoc q̄ publicatio nō ob. in cā mſimoniali & per ꝑns nec trāsit in rem iud. in præiudicium illius. ī. qui stat pro matrimonio: secus ȝ eum qui stat ȝ matrimonium, quod est valde sing. sed nihil all. Io. Cal. in d. c. ſeries. quē sequitur d. Ant. qui tenet idem esse in eo qui staret ȝ matrimonium, vt si allegaret aliquod impedimētum perpetuum, cū tunc subsit eadem rō. sed vt euitetur periculum animæ. adducit no. in c. lator. de re iud. & quia æquè fauor est dissoluere matrimonium ȝ legem Dei ȝctum, sicut legitimum consolidare. & hoc dictum plus mihi placet q̄ opi. Io. An. quia hæc ſpālis prouisio nō est fundata super fauore matrimonii, sed potius pp periculum animæ. ad hoc no. Io. An. & Host. in d. c. lator. vbi dñt istud c. ꝓcedere, vbi vertitur periculum animę. & apertè sentit gl. c. ſeries. dico ergo, q̄ siue stet pro matrimonio, siue ȝ. habeant prædicta locum. pro primo vide text. e. cām matrimonii. ī. e. pro secūdo vide text. iuncta gl. c. j. de consan. & af. Adde tñ vnam limit. q̄ credo veriſſimam, vt publicatis attestationib. admittatur ſtans pro matrimonio vel ȝ ad probandum q̄ nō probauerat aliàs directe ȝrium. præmissa tñ aliquali causæ cognitione. Nō. n. indistinctè est audiendus ne hoc faciat vt corrumpet testes, vel cā vexandi aduersārium, vel cā differendi negotium, seu illudēdi iudicium: quia vbi periculum magis vertitur. ibi cautius est agendum. de ele. vbi periculum. li. 6. facit c. j. de iu. cal. li. 6. sed dēt examinari quare istos testes prius nō produxerat, & quales sunt, & si videt ītīmam cām admittet j. aliàs secus. nam in c. cum in tua dicēcesi. & c. ſeries. de test. habuit legitimam cām producendi, vt ibi no. pro hoc facit no. dictū In. in c. fenor. de re iu. vbi idē dicit in eo qui vult admitti post sñam appellatione nō susp̄sam, & sic limitat illa c. lator. tenor. & ꝓsanguinei. & per hoc habes declarata multa iura & verificatam hanc 2. lectu. Tertiò gl. ponit 3. sol. q̄ in c. ſeries. nō potuit reus ex articulis productis per partem, informari super probatione ȝria: quia posūt articulum nimis generalem, & ꝓfusum, q̄ illi erant cōsanguinei: sed testes deuenerunt ad specialitatem ponendo a. & b. in primo gradu vnde visis attestationib. fuit instructus super probatione ȝria: ideo admissus fuit post publicationem: quia non est sibi imputandum quare prius non probauit sed gl. nō persistit in hac sol. dicens, q̄ ex quo pars dicit illos esse ꝓsanguineos satis potuit pars ꝓbare ȝrium, sed certè gl. male reprobat hāc sol. quia difficillimum & prope impossibile est probare quod aliqui nō sint consanguinei. nisi probatio consanguinitatis restringatur ad certas personas: quia tunc indirecte potest probari ȝrium: & licet hæc solu. non sit necessaria ad c. ſeries. ga speciale est in matrimonio, tamen in se est vera & valde not. & eam tenet Inn. in c. ex tenore. j. de testi. vbi latius attingam. Quarto sol. gl. q̄ hic producebatur vnus testis ȝ probationem plurium: sed hec sol. est indubitabilis & de modico seruiret. ¶ Extra gl. ponuntur duæ alīæ lect. quæ nihil valent: ideo non curo recitare, tene 2. lecturam declarantem, & suppletam vt super ea dixi.

CAP. VII.

1 *Ordinarij appellantur episcopi & eorum inferiores.*
2 *Excommunicatus repellitur ab officiis & beneficiis.*
3 *Procurator dicitur habere officium.*
4 *Tempus delationis & assumptionis iuris inspiciatur. ut quis sit capax officij.*
5 *Litere ordinariorum sigillatæ authentico sigillo cum testium subscriptione probant indistincte.*
6 *Litere*

a ¶ Capacitas. Vide Bal. ī rub. C. de cōd. ob turp. cau. circ. fi. 7 vbi dī, q̄ si bānitus fi tpe imburſatiōis fit bānit⁹ aliq̄s, licet tpe exactionis fuerit rebānitus, nō tñ po terit esse de priorib. De qua ēt Bart. in l. vsufructus. in fi. ff. de vſufructu. in gl. in prin. resp. q̄ super eisdem articulis vel di recte ȝriis recipi nō debēt vt hic, & d. c. fraternitatis. de test. sed super nouo articulo dependēte ex priori recipiuntur, & hoc casu loquitur ȝrium. Sed ȝ hoc iterum op. gl. vī. n. q̄ super eisdem articulis seu directe ȝriis pnt testes recipi. vt c. ſeries. j. de test. vbi probata ꝓsanguinitate, & publicatis attestationib. recipiuntur testes ad eas improbandas. Gl. ponit 4. solones. Prima. q̄ illa decr. ſeries. nō tenet fm Vin. sed vt dicit Io. An. & bñ Vin. hoc dixit olim, qñ adhuc illa decr. nō erat in ista compilatione: sed hodie nō posset hoc dīre, per id qđ hf̄ s. in ꝓœ. resecatis superfluis, &c. quare ipsemet Vin. postea mutauit sñam in 2. apparatu, & dedit alias sol. ad illud c. ſeries, quas ibi referā q̄ cōiter nō tenētur: iō nō curo hic referre. Secunda sol. gl. est, q̄ ȝrium loquitur q̄n impedimentum est probatum ad ſeparādum mſimonium. iam ȝctum: tūc. n. in fauorem mſimonij admittūtur testes ad probādum ȝrium: qa est maximum periculum in ſeparādo mſimonium ītīme ȝctum. de testib. licet ex quadā. in fi. hic vero loq̄tur probato impedimēto ȝ ſponſalia de futuro quo casu nullum subest periculū si nō ȝhat: iō dēt observari regula iuris: qa publicatis at testationib. &c. Host. hāc lect. impugnat, qa hæc diuersitatis rō inter ȝctum & ȝhendum reprobatur fm eum j. de ſpon. c. præterea. 1. & 2. j. ti. prox. c. cum in tua. vult fortè allegare illa iura, qa pct̄ñ imminet nō perficiēdo ſpōſalia fm promissionē, maximè vbi iurm interuenit vt hic in prin. Cal. ſequitur gl. dicēs eam ꝓcedere ꝓbato impedimēto: secus vero nō ꝓbato impedimēto: qa tūc admittun tur testes publicatis attestationib. ad probandum impedimentum. Rō diuersitatis est, qa in primo casu nō subest periculū si nō ȝhāt, cum ſponſalia possint dissolui pari ꝑsensu. de spon. c. 2. & iō obseruanda est cōis rſa iuris, q̄ publicatis attestationib. &c. qa cessāt rō exceptionis. sed in 2. casu subest periculū si ȝhe

b ¶ Prima. Vide tñ Ang. ī l. ꝓsentaneū. ī 3 gl. in ver. cōe facto. C. quō & q̄n iu. vbi dī, q̄ ex solo fugitivo sine aliquo pct̄o ſponſalia ēt iurata. d. c. 2. ita & tacitè poterit sibi ꝓiudicare pariendo publicationem attestationum super impedimēto vel nō appellādo à sñia latā ȝ ſponſalia. exemplum in mſimonio, si publicatio attestationum est facta, vel sñia lata pro mſimonio. vt quia ab actore dicebatur ȝctum: à reo vero negabatur. nullo alio impedimēto allegato. nullum. n. subest pct̄ñ si nō admittuntur testes de nouo ad probādum q̄ nō fuerit ȝctum. cum possit reus de nouo ȝhere. & sic potuit sibi tacitè præiudicare. Si vero vitium sñæ nō est remissibile per partes, tūc nec sñia trāsit in rem iu. nec ob. publicatio attestationum. Exemplum in ſpōſalib. si probatū nō est impedimētū, vt ȝ. dixi post Cal. exemplum in mſimonio, idem quod in ſponſalib. vel si probatū fuit impedimentū per quod mſimonium venit dissoluendum. p. t. n. probare ȝrium non ob. publicatione: quia nec sñia obstaret hoc casu, quoniam alij testes produci possint: & ȝ sit ſpālitatis rō statim videbis cum gl. ¶ Op. & vī. q̄ nō ob. publicatione attestationum pnt a ij testes ꝓduci, vt c. cum Ioannes. de fi. inſtr. gl. in prin. resp. q̄ super eisdem articulis vel di recte ȝriis recipi nō debēt vt hic, & d. c. fraternitatis. de test. sed super nouo articulo dependēte ex priori recipiuntur, & hoc casu loquitur ȝrium. Sed ȝ hoc iterum op. gl. vī. n. q̄ super eisdem articulis seu directe ȝriis pnt testes recipi. vt c. ſeries. j. de test. vbi probata ꝓsanguinitate, & publicatis attestationib. recipiuntur testes ad eas improbandas. Gl. ponit 4. solones. Prima. q̄ illa decr. ſeries. nō tenet fm Vin. sed vt dicit Io. An. & bñ Vin. hoc dixit olim, qñ adhuc illa decr. nō erat in ista compilatione: sed hodie nō posset hoc dīre, per id qđ hf̄ s. in ꝓœ. resecatis superfluis, &c. quare ipsemet Vin. postea mutauit sñam in 2. apparatu, & dedit alias sol. ad illud c. ſeries, quas ibi referā q̄ cōiter nō tenētur: iō nō curo hic referre. Secunda sol. gl. est, q̄ ȝrium loquitur q̄n impedimentum est probatum ad ſeparādum mſimonium. iam ȝctum: tūc. n. in fauorem mſimonij admittūtur testes ad probādum ȝrium: qa est maximum periculum in ſeparādo mſimonium ītīme ȝctum. de testib. licet ex quadā. in fi. hic vero loq̄tur probato impedimēto ȝ ſponſalia de futuro quo casu nullum subest periculū si nō ȝhāt: iō dēt observari regula iuris: qa publicatis at testationib. &c. Host. hāc lect. impugnat, qa hæc diuersitatis rō inter ȝctum & ȝhendum reprobatur fm eum j. de ſpon. c. præterea. 1. & 2. j. ti. prox. c. cum in tua. vult fortè allegare illa iura, qa pct̄ñ imminet nō perficiēdo ſpōſalia fm promissionē, maximè vbi iurm interuenit vt hic in prin. Cal. ſequitur gl. dicēs eam ꝓcedere ꝓbato impedimēto: secus vero nō ꝓbato impedimēto: qa tūc admittun tur testes publicatis attestationib. ad probandum impedimentum. Rō diuersitatis est, qa in primo casu nō subest periculū si nō ȝhāt, cum ſponſalia possint dissolui pari ꝑsensu. de spon. c. 2. & iō obseruanda est cōis rſa iuris, q̄ publicatis attestationib. &c. qa cessāt rō exceptionis. sed in 2. casu subest periculū si ȝhe

Ang. ī l. ꝓsentaneū. ī 3 gl. in ver. cōe facto. C. quō & q̄n iu. vbi dī, q̄ ex solo fugitivo sine aliquo pct̄o ſponſalia ēt iurata. d. c. 2. ita & tacitè poterit sibi ꝓiudicare pariendo publicationem attestationum super impedimēto vel nō appellādo à sñia latā ȝ ſponſalia. exemplum in mſimonio, si publicatio attestationum est facta, vel sñia lata pro mſimonio. vt quia ab actore dicebatur ȝctum: à reo vero negabatur. nullo alio impedimēto allegato. nullum. n. subest pct̄ñ si nō admittuntur testes de nouo ad probādum q̄ nō fuerit ȝctum. cum possit reus de nouo ȝhere. & sic potuit sibi tacitè præiudicare. Si vero vitium sñæ nō est remissibile per partes, tūc nec sñia trāsit in rem iu. nec ob. publicatio attestationum. Exemplum in ſpōſalib. si probatū nō est impedimētū, vt ȝ. dixi post Cal. exemplum in mſimonio, idem quod in ſponſalib. vel si probatū fuit impedimentū per quod mſimonium venit dissoluendum. p. t. n. probare ȝrium non ob. publicatione: quia nec sñia obstaret hoc casu, quoniam alij testes produci possint: & ȝ sit ſpālitatis rō statim videbis cum gl. ¶ Op. & vī. q̄ nō ob. publicatione attestationum pnt a ij testes ꝓduci, vt c. cum Ioannes. de fi. inſtr. gl. in prin. resp. q̄ super eisdem articulis vel di recte ȝriis recipi nō debēt vt hic, & d. c. fraternitatis. de test. sed super nouo articulo dependēte ex priori recipiuntur, & hoc casu loquitur ȝrium. Sed ȝ hoc iterum op. gl. vī. n. q̄ super eisdem articulis seu directe ȝriis pnt testes recipi. vt c. ſeries. j. de test. vbi probata ꝓsanguinitate, & publicatis attestationib. recipiuntur testes ad eas improbandas. Gl. ponit 4. solones. Prima. q̄ illa decr. ſeries. nō tenet fm Vin. sed vt dicit Io. An. & bñ Vin. hoc dixit olim, qñ adhuc illa decr. nō erat in ista compilatione: sed hodie nō posset hoc dīre, per id qđ hf̄ s. in ꝓœ. resecatis superfluis, &c. quare ipsemet Vin. postea mutauit sñam in 2. apparatu, & dedit alias sol. ad illud c. ſeries, quas ibi referā q̄ cōiter nō tenētur: iō nō curo hic referre. Secunda sol. gl. est, q̄ ȝrium loquitur q̄n impedimentum est probatum ad ſeparādum mſimonium. iam ȝctum: tūc. n. in fauorem mſimonij admittūtur testes ad probādum ȝrium: qa est maximum periculum in ſeparādo mſimonium ītīme ȝctum. de testib. licet ex quadā. in fi. hic vero loq̄tur probato impedimēto ȝ ſponſalia de futuro quo casu nullum subest periculū si nō ȝhāt: iō dēt observari regula iuris: qa publicatis at testationib. &c. Host. hāc lect. impugnat, qa hæc diuersitatis rō inter ȝctum & ȝhendum reprobatur fm eum j. de ſpon. c. præterea. 1. & 2. j. ti. prox. c. cum in tua. vult fortè allegare illa iura, qa pct̄ñ imminet nō perficiēdo ſpōſalia fm promissionē, maximè vbi iurm interuenit vt hic in prin. Cal. ſequitur gl. dicēs eam ꝓcedere ꝓbato impedimēto: secus vero nō ꝓbato impedimēto: qa tūc admittun tur testes publicatis attestationib. ad probandum impedimentum. Rō diuersitatis est, qa in primo casu nō subest periculū si nō ȝhāt, cum ſponſalia possint dissolui pari ꝑsensu. de spon. c. 2. & iō obseruanda est cōis rſa iuris, q̄ publicatis attestationib. &c. qa cessāt rō exceptionis. sed in 2. casu subest periculū si ȝhe

b ¶ Prima. Vide tñ Ang. ī l. ꝓsentaneū. ī 3 gl. in ver. cōe facto. C. quō & q̄n iu. vbi dī, q̄ ex solo fugitivo sine aliquo pct̄o ſponſalia ēt iurata. d. c. 2. ita & tacitè poterit sibi ꝓiudicare pariendo publicationem attestationum super impedimēto vel nō appellādo à sñia latā ȝ ſponſalia. exemplum in mſimonio, si publicatio attestationum est facta, vel sñia lata pro mſimonio. vt quia ab actore dicebatur ȝctum: à reo vero negabatur. nullo alio impedimēto allegato. nullum. n. subest

1 *Literæ ordinariorum sigillatæ sine subscriptione testium probant in leuibus causis.*
2 *Literæ delegatorū in remissione cause sibi commissæ probant. ut superior possit procedere.*
3 *Literæ delegatorum quod fuerit processum sic, & sic. non probant.*
4 *Literæ delegatorum sigillatæ authentico sigillo probant de modico præiudicio.*
5 *Literæ arbitrorum non probant.*
6 *Excommunicatus obligat & obligatur, sed exercitium non habet.*
7 *Delegatio facta per consulem ante ingressum prouincie, non valet. sed conualidatur tempore ingressus. pro consule in uoluntate durante.*
8 *Procurator absoluens ab excōmunicatione ex tacita uoluntate constituentis pōt acceptare iterum procuram.*
9 *Excommunicatio siue tēpore constōnis. siue assumptionis, siue utroque impedit validitatem procurationis.*
10 *Procurator excōicatus repellitur ab exercitio procure.*
11 *Reus excommunicatus potest esse in iudicio.*
12 *Gesta cum procuratore excommunicato sunt nulla.*
13 *Procurator datus ad substituendum, uel nudus minister, non potest alium substituere.*
14 *Deportatus non amittit potestatem eligendi.*
15 *Excommunicatus non potest esse procurator etiam pro consorte.*

Post cessionem. Per literas ordinarij probatur quis excommunicatus nisi ȝrium doceatur. ita summat Io. And. veruntū hęc summatio nimis gñalis est, vt patebit ex j. dicendis. iō summo sic, Si per literas ordinarij probatur quis excōmunicatus, à procuratione repellitur. h. d. & hæc summatio quenit text. & tit. & nullā patitur calūniam. nam d. Ant. summat aliter, & eius summatio nec ꝛgruit tit. nec attingit principalem mām c. dicit n. sic, Procurator excōicatus tpe alsūptionis mandati, ab agēdo iudiciali⁹ repellitur. Hæc summatio potius ꝛgrueret ti de sen. exc. vel ti. de iu. cū nullā mētionē faciat de probōe, maximè q̄ fit p lras, sup quarū effectu pēdet principaliter prolixa & subtilis mā huius c. & iō tene præcedentem. Diuiditur ꝛpendiosè in duas part. In j ponit repulsionis cām. In ij. repulsionē, ibi, ipsum. ¶ † No ibi, iudicis ordinarij q̄ nō solum literæ eorum faciunt fidem maximè in sñia excōicationis. vt c. curæ. 11. q. 3. & c. j. de tre. & pa. sed ēt lræ cuiuslibet ordinarij. vt hic. hoc. n. verbum, ordinarius. nō solū ꝓprehēdit eos q̄ sunt gñales ordinarij. de of. or. cū eps. lib. 6. & c. j. e. ti. sed ēt inferiores, & spāles ordinarios, vt est tex. iuncta gl. no in c. ordinarij. de of. or. li 6. Fac. c. cū ab ecclesiarum. e. ti. qd sentiūt hic *communiter* doct. quod est no. pro diſpositionibus facientibus mentionē de ordinariis & not. ex hoc. tex. q̄ quilibet habens ordinariam ptātem pōt dici iudex. ex quo infero, q̄ poterit suam iurisdictionem iudicialē, seu in figura iudicij exercere: & ad hoc quod no. in d. c. cum ab eccle siarum. dixi plenè in c. cum contingat. de fo. ꝓpe. ¶ No. de ver. standum. q̄ licet cōiter ponatur, vt differat ab eo qui sedet, hic tñ & in multis locis ponitur ꝓ fide adhibenda, quasi nō sit vltra q̄rendum seu ꝓcedendum, sed illis stādum, & quiescēdum. aliqñ alī⁹ ponitur, vt c. intelleximus. de iu. cum si. ¶ Not. q̄ plena ꝓbatio pōt reprobari. concor. c. tertio loco. s. e. & c. cum Ioannes j. de fi. inſt. & l. cum precib. C. de ꝓb. vide quod not. gl. c. ferrum.

2 50. di. & quod no. ī c. is q. j. de ſpōſ ¶ † No. q̄ excōicatio repellit excōicatum nedū à bñficiorū ecclesiasticorū adeptione. j. de cler. exmi. postulatis. le. & no. in c. cum bonæ. de æt. & qual. Ītē ab honorabili officio & publico. c. decernimus. de sen. exc. lib. 6. sed ēt ab officio vili & onerosō, vt est offiū procuratoris, ad quod ēt infames saltē de iure ci. ꝓmouēntur. ānsti. de exce. in fi. dixi plenè in c. imperatorū. de iu. cal. & hoc in odiū sui: q̄nia posset esse sibi vtile. Item vt facilius resipiscat, & vt euitetur aliorū periculū in cōione, vt c. pia. de exce. li. 6, Et bene no. ex isto tex. q̄ excōicatio existens tempore assumptionis mādati, nedum repellit ab exercitio ꝓcurationis. sed ēt reddit eum incapacem, vt nulla ptās ēt habitu trāseat in eūdē sicut in simili impedit acq̄sitionē bñficij ecclesiastici, & aliorū officiorū publicorū, dictis iurib. statim all. Et no. ex hoc & ex tex. q̄ ꝓcurator dī hēre officiū & largo mō quodlibet ministeriū, q̄ necessario est explicandum, pōt dici offiū. vt ꝓbatur in c. cū in cunctis. §. inferiora. de ele. iuncto c. 1. de ꝑsue. li. 6. vt dicit Tull. offiū esse, quod nā aut legibus necesse. est adimplere. & dī fm Io, Cal. ab efficiendo quasi efficium. sed pp sermonis decorem mutata est litera e, ī o. vel dic, q̄ dī offiū ab officiendo per ȝrium, qa offiū nemini debet officere, seu esse damnosum. de ele. cū nō deceat. li. 6. facit 14. q. 5. denique sicut lucus dī à lucco per ȝrium, & hoc no. pp statuta facientia mentionem de hūtib. offiū. ¶ Vltimò no. ibi, assumpsit, &c. q̄ ad

a hoc vt alicui offiū valide acq̄ratur, regritur capacitas a persona, nedum tpe dilationis, sed ēt tpe assumptionis, qa eo tpe ius sibi acq̄ritur in re, de præb. si tibi absenti. li. 6. pro hoc bo. tex. in simili in §. in extraneis inſt. de hæ. qual. & dif. si ergo tēpore collationis seu delationis beneficii seu officij quis est habilis, sed tempore acceptionis est inhabilis, nihil sibi acq̄ritur, vt hic. item è ȝ, vt c. si eo tpe. de resc.

3 li. 6. & j. super gl. fi. aligd dicā hæc sufficiant pro no. ¶ † Venio nūc ad apparatum & scias per hoc c. cōiter habet mām prolixam, & difficilem, nitar abbreuiare, & declarare ȝtum potero & principaliter diuiditur ī duas par. In j. tractatur de fide adhibēda literis iudicum tā ordinariorum. q̄ delegatorum. & arbitrorū, qui sunt quasi iudices. l. j. ff. de arb. & ista pars expedietur cū gl. j. Secūda pars tractat de effectu excōicationis circa procurationis officium, & ista expedietur cum gl. 2. Venio ad j. partem & quæro, quia hic adhibetur fides literis ordinariorum in probāda excōicatione nunquid istud sit re gulare ī aliis actib., pbādis? Gl. j. al. primò q̄ sic. secūdò nititur ꝓbare ȝrium. tertiò ponit tres opi. ego vltra gl. ponā sex. & sic erūt 9. opi. adiicia pro 10 quod mihi breuissimè videbitur & q̄n mā satis difficillima est, & male per tex. declarata. recitabo s. dictas opi. vt q̄sq; studiosus cui ingenij talētum Deus ȝtulit, possit melius veritatem discernere. & primò expediā in iudicib. ordinariis. motiua ad vtrāq; partem patēt ex gl. & opi. j. recitādis. & incipiendo ab opi. gl. ¶ Prima fuit opin. Hug. dicētis, q̄ sp statur scripturæ sigillo eps sigillatæ: qa vicem hēt publici inſtri per iura in prin. gl. al. hāc opi. secutus est

b Host. & multi alij, dicentes q̄ literis eporum & aliorum ordinario rum creditur sigillatis eorū sigillis, ꝓ hoc istud c. & j. de fi. inſtr. c. 2. & alia iura hic all. in prin. gl. in c. pe. j. de pur. can. & dicit Host. mirādum de tenētib. ȝrium: nā si offiū tabellionis ꝛcessum foret vili & abiectæ personæ, facit scripturā authenticā: multò fortius offiū epa lis dignitatis & ordinis: cū in sua ꝛsecratione solēniter profiteatur, & iurer se canones seruaturū. sicut ergo creditur inſtro tabellionis cū testium subscriptione, sic & fortius credendum est lris epi cum sigillo: cū fides epi videatur sponderare fidei tabellionis. de fi. inſtr. c. pe. & vlt. facit & quæstā al⁹ persuasiones ad c. qñ. j. e. quod vī fuit conclusioni obstare. resp. q̄ logtur qñ lræ nō apparent sigillo epi si

c gillatæ. sed ipse viua voce dicit, q̄ ita processit. vel logtur fm eundē qñ iudex hoc extrēdit in chartalario manu publica, seu per duos viros idoneos non ꝓfecto: sed hic loquitur qñ apparent lræ sigillatæ. Nec ob. fm eum aliud motiuum, q̄ dignior est viua vox, cui nō creꝺ ȝrium ꝓbatur per plures. j. de testi. cū à nobis. vel dicit rñdendum per no. s. c. tertio loco. q. d. q̄ non sp viua vox est digntior, vt ibi no. nā videmus q̄ voci vinæ tabellionis nō creditur, & tñ instro ipsius sicita nec viuæ voci epi, sed ipsius lris sigillatis sic, sed hæc opi. quæ

* *communiter* reprobatur per doct. no. diuersitatem inter scripturā publicam manu confectā, & lras sigillo epi sigillatas. nā vt dicit Io. An. parationem lrarum deprehendi poterit: sed si verū sigillum furtiue sit à cancellario forsan dormiente surripi sigillū, à notario vero im ter notarium, & epm seu alium ordinariū. Item fm Io. Cal. offiū ta bellionis est scribere. non ergo mirū si suæ scripturæ auctoritatem præstet. j. de fi. inſtr. c. pe. & vlt. nec ſequtur præstat auctoritatem. ergo suæ scripturæ est fides adhibenda. ista. n. sunt diuersa aliquid face auctoritatē præstare. in cle. si vna. de reb. cc. non al. l. j. ff. de aut. præst. & rñ pt nomine propriè ȝhere. & sic actum facere. Ad dec. pen. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sigillo epi. adde de hoc ddm, vt no. i apost. ad istū in c. in pntia. nu. 5. ver. prætatorum. S. de ren.
b ¶ Probetur p lras. Vide Car. in cle. 1. q. 6. de exce. & quod posui in apo. ad istū in c. prudētiam. nu. 11. ver. per literam. S. de offi. deleg.
c ¶ Sigillū authenticum. Quod in lenib. sigillo stetur, tenet Spec. in ti. de remiss. §. vtile. vers. sed nunquid remissio. Bal. in l. pacta nouissima. C. de pact.
d ¶ Procuratore. de hoc vide p d. de R. o. decis. 47. fm ordinē meum. Et an p solū sigillum dñi credatur dicenti se ꝓcuratorē esse illius, absq; alio mandato, vide per Dom. post Arc. in c. quauis. de procur. lib. 6.

autem. & hanc opi. tenuit Ber. Hispa. adducebat l. 4. §. fin autem. C. de arb. fallit fm eum si literæ essent redactæ in actis per tabellionē, d. l. donationib. ī. de fi. inst. c. inter. vel si habeat testium subscriptionem. 16. q. 3. is aūt. & l vt perfecti°. C. de an exc. Vin. ēt secutus fuit hanc opi. excipiebat tñ tres casus. s. cum litere eꝑi hñt sigilū capituli, p c. statuimus 10 q 3. de ele cū inter. vel qñ apparent sigilla plurīū eꝑorum. de cle. per. cū. j. vel c ordinarius delegat cām p suas lras: qui ia iudicium redditur in inuitum. Inter stipulatem. §. 1. ff. de ver. ob. Hæc opi. mihi nō placet, nec video eā approbari à do. vf. n. mihi q ꝓ ista ꝑ istum text. & tex c. 1. de treu. & pa. & 11. q. 3. curæ. vbi credit lris solius ordinarii: nec aliqd dr de subscriptionæ testiū, seu sigillo capituli, vel defectu tabellionis ad idem c. j. de sen. ex. li. 6. & c. ad ꝓbandū. de re iu. q. oꝫa probāt de snia excōicationis: multaq; alia iura reperiuntur super aliis actibus, vt 18. di. c. j. & c. si cps. & 19. q. 2. & c. 1. 2. & 3. & de temp. ord. nec eꝑi. cum multis si, item exceptiones Vin. sunt nimis gñales, vt indifferenter credatur literis sigillatis eꝑi, & capituli, seu plurium prælatorum, cum hoc nulli caueatur excepta auctoritate Papæ. de prob. cle. literis. & iura al. per eum loquuntur in casib. specialib. vt ī. dicetur. ¶ Tertia est opin. gl. nostri distinguentis inter iudicialia & extraiudicialia: vt primo casu non credatur sigillo eꝑi[a] seu aliorū iudicum, nisi habeat testium subscriptionem, per c. qñ. ī. e. secundo casu credatur præsertim in snia excōicationis, vt hic, & in iurib. præal. in gl. vsque ad fi. fuit opi. Io. An. & vide gl. d. c. curæ. hanc opi. tenuit Inn. hic: videtur tamen in primo discrepare in iudicialibus. sentit enim per c. quoniam. ī. e. quod in eis non credatur literis iudicis ēt cum subscriptione testium, sed oportet q acta sint descripta per notarium, vel duos viros idoneos, per d. c. qñ. postea in alia gl. vī recedere in totum. iudicio meo ab hac opin. gl. maxime in extraiudicialib. dicit enim super ver. per literas. quosdā tenere, ꝙ hodie non crederetur istis literis, de quib. in tex. intantum vt quis vitetur in iudicio tanquam excōicatus, per d. c. qñ. nec est ꝺ. d. c. curæ. 11. q. 3. quia ibi secundum eum non dr, ꝙ vitetur per tales literas in iudicio, sed in ecclesia tñ: quia non est hoc ei præiudiciale, sed salutiferum, & medicinale: dummodo non contemnat. 2. q. 1. multi. per quod sentit, ꝙ si eꝑs mandat excōicatum à se in iudicio vitari literis suis non parebitur: sed oportet ꝙ aliter doceatur de excōicatione: secus si mandet eum vitari extra iudicium. Et hoc videtur sentire per rationem suam, ꝙ literis eꝑi etiam de gestis per se extra iudicium non creditur in graue præiudicium alterius. Alii vt hic refert Io. And. circa articulum excommunicationis ponunt aliam limitatio. videlicet ꝙ literæ eꝑi probant excommunicationem oppositam in vim dilatoriæ, sed non in vim peremptoriæ. huius diuersitatis ratio est, quia minus afficit seu ledit primo modo opposita q secūdo: nam primo modo arctatur excipiens ad probandum ī octo dies: secundo vero casu debet dari tps longius, vt no. in c. pia. de exce. li. 6. tacit qd Ie. & no. in cle vna de exc. Io An. non vī hoc placere, sed potius esse distinguendum fm eum in forma literę: vt si sit pure testimonialis ci non stetur: vt quādo epi[s]copus ad petitionē partis scribit ei, ꝙ excommunicauit talem. si vero sit ꝓmulgatoria snię, tunc ei stetur. ad primum facit quod no. 3. q. 9. testes. hæc opi. tertia non videtur vera vt indistincte credatur in extraiudicialib. corruit. n. ex rationib. 8. ad. ꝙ primam opin. grauc enim esset dicere ꝙ eꝑs ꝓ suas literas suo sigillo sigillatas, posset nocere cuicunque scribēdo vt vult. & facit aperte in ꝑrium illud c. 2. de fi. instru. intelligedo vt s. Item aperte facit in ꝑrium mens c. qñ. ī. e. licet. n. illud loquatur in iudicialib. idē videtur in extraiudicialibus, in quibus posset qñque imminere maius periculum, quàm in iudicialibus: ergo idem dicendum ad hoc quod no. Io. An. in c. dispendia. de reser. lib. 6. in nouel. & quia in iudicio quasi ꝑhitur. l. 3. idem scribit. ff. de pecu. si ergo in quasi ꝑcīb. nō creditur literis eꝑi
* seu cuiusliber iudicis. vt d. c. qñ. fm verū & *communem* intellectum: ergo multo minus in veris ꝑcīb. in quib. minus exuberat potestas iudicis. Et no. hanc rōnem, quia nemo tangit, ꝙ me minerim. & satis vrget ꝑ primam & istam tertiam opin. Quid autem dicendum
b respectu excōicationis, an probetur per literas b qualescunque & qualiterq; opponatur ī. dicam. ¶ Quarta opi. ponitur hic per Gof. & Pe. dicētes per iura alle. in 2. par. gl. ꝙ eꝑo aliquid contentiose dicenti, & constituenti se partem non creditur. si aūt aliquid scribit iure ordinario, tunc creditur sibi vt iudici, de eo quod fit corā eo, vel per eū: vt in c. curæ. hæc opin. corruit per c. qñ. ī. e. & per supradicta. Item ipsemet Gof. in q. 14. vt hic refert Io. An. tenuit id quod hęc gl. quod ēt vī tenere Spe. in ti. de prob. ꝙ fi. in. ver. 10. ibi. n. refert curiam tenere non credi sigillo episcopi, nisi sit authenticum. de fi. instr. c. 2. de sen. exc. cum medicinalis. lib. 6. de fi. instr. cum dilectus. & hic. vñ dicit sigilla eꝑorum & officialiū suorū, & precipue abbatum exemptorum & notariorum iurisdictionem habentiū fidem facere, ēt in negotiis alienis: inferiorem vero non nisi in eis quæ sunt suæ iurisdōnis. & dicit hoc placere Inn. de fi. instr. c. 1. & 2. no. bene hanc opi. Hosti. in practica: sinut. n. viri magnę auctoritatis. sed profectō hæc non videntur indistincte vera per rationes ꝰperius tactas, & infra tagēdas nec est verum ꝙ Inn. hoc simpliciter tenuit vt ipse all. imo vī patet ex dictis suis in c. j. de fid. instr. posuit in hoc tres opi. quas etiam hic recitauit Io. An. & statim per ordinē dicā
4 sicut ī. poſſicitus fui. ¶ † Quinta opi. ponitur per Inn. in d. c. j. vt colligitur ex prin. mag. gl. ꝙ litera dr authentica, qñ habet sigillum au
c thenticum cum subscriptione testium, nisi in leuibus, in quib. creditur sine subscriptione testium: cum non sint multum præiudicialia. 11. q. 3. curæ. 73. di. & 62. per totum. 98. di. c. 1. & 2. arg. 97. di. nobilissimus. sed Host. ibi dicit, quod aliqua ex eis sunt præiudicialia multum, & in aliquibus ex eis requiruntur plura sigilla. de eler. pereg. c. j. sed opi. In. iudicio meo multum est propinqua æquitati, & veritati, vt ī. latius dicam. ¶ Sexta opi. ponitur per eundem Inn. in loco statim all. in medio illius gl. vbi dicit ꝙ an credatur literis abbatis, vel archidiaconi, vel aliorum prelatorum de his, quę extra iudicium fiunt, & quantum eis credatur. i. vsque ad quā summam, & inter quas gentes, totum relinquitur ꝰsuetudini. nam & ꝰsuetudo tales scripturas publicas facit. de fi. instr. cū dilectus. C. de eman. l. i. & 9. q. 3. 2 quæstus. Nec ob. fm eum hoc c. curæ. & c. j. de treug. & pac. quia possunt dici specialia in sententia excōicationis pp participationis periculū. de rap. c. 1. & 2. alꝰ ꝓstat ꝙ eꝑo vel alteri dicenti sibi dedi, vel talem citauit, non creditur, nisi aliter probetur. ī. ē. qñ. No. bene quia sentit c. qñ. habere locum vniuersaliter cessante consuetudine hæc opi. quatenus vī se fundare super ꝰsuetudine vt aliter literæ non probent, posset procedere in multum præiudicialib. secus videtur in leuibus. & sic concordabit cū præcedenti opi. alias non esset vera cum in multis leuib. credatur literis prælatorum cessante etiam consuetudine, vt s. dixi & latius ī. ¶ Septima opi. colligitur ex dictis Inn. in fi. illius gl. præal. vbi dicit, ꝙ creditur literis cuiuslibet prælati de his, quæ ratione sui officii facere debet, vel poꝛest, vt archiepo vocati suffraganeos ad concilium, vel ad alium suffraganeum consecrandum. 18. di. si epiſcopus. 6 s dist. non debet. vel in subsidium extraneos quos etiam vocat simpliciter episcopus. 7. q. 1. pōtifices. vel quando capitulum vocat canonicos. de cle. cum inter vniuersas. & c. statuimus. 19. q. 3. & c. curæ præall. 72. di. per totā. Item creditur qñque fm eundem licet ad officium scribentis non spectet, vt in literis testimonialib. de ordinibus vel
d morib. alicuius. de cle. pereg. c. j. Item in procuratore. dad impetrandum & ꝺicendum constituto: & in omnibus aliis, vbi nullum vel modicum præiudicium alii generatur: nam in prædictis casib. Et si non constet sigillum eorum esse qui scribāt, vel etiam si homines modicæ auctoritatis scribant, creditur eis fm Inn. in præal. c. j. in fi. de fi. instr. Aduerte quia per fi. gl. suæ potest restringi id quod s. dixi in prin. huius opi. vt intelligatur hæc opi. in his quæ sunt modici præiudicii & non in aliis, licet spectent ad officium suum. & tunc concordabit cum prima opi. & limitabit eam & nō notabitur de tanta diuersitate. attamen ipsemet Inn. in c. 2. de fi. instr. vī multum à prædictis discrepare, dicens, ꝙ sigillis inferiorum prælatorum ab eꝑo nō creditur, nisi hoc habeat ꝰsuetudo. d. c. cum dilectus. de fi. inst. nisi

a ¶ Authēticū. Qd valeat ꝰsuetudo ꝙ credat sigillo. tenet Ge. ī c. quis. de pe. li 6. cui' meminit pce ptor me' Roc. Cur. ī c. fi. ver. ex præmisso notabili. s. de ꝰsu.
b ¶ De hoc, an & qñ credatur lris eꝑi vide ple. p Arc. in c. quasꝛ. 7. q. 1. Et vide Arc. post gl. c. curæ. 11. q. 3. & gl. c. testes. 3. q. 9. Et an sit credēdū lris, de credentia, vide p d. Ant. & Abb. ī c. fr̄nitati. de cle. ñ ref. vbi distinguit post Bar. ī l. Lucius. ff. de fideiuſ. an sint lr̄æ gñales, & iis nō est credēdū, nec obligāt scribētē, an sint spāles: & tūc secus. Et de hoc artic. an credatur lris eꝑi, vide oīnō per d. de R. o. dec. 12. fm ordinē meū nouissimū. Et vide Arc. ī d. c. testes. 3. q. 9. vbi dt, ꝙ credit lris eꝑi de excōicatione ñ ī aliis. Et dt', ꝙ de hac mā plenè no. In. & Host. ī c. i. de fi. instr. Et de isto artic. qñ credat lris eꝑi, vide p Arc. 6. q. 1. placuit. vbi refert & seqꝫ dicta In. ī d. c. j. de fi. instr. & ī hac mā vide no. dictum quod posuit Do. post Arc. ī c. 9 ī aliq. prope fi. 51. di.
¶ An lre eꝑorū sigillatæ fidē faciāt ī exiudicialib. vide Bal. vltra hic dicta p In. & Ab. ī l. cā q. C. de fideic. Et dicas, ꝙ lris eꝑi sigillaris ēt sine testib. credit ī ꝑcernētib ei' offiñ, vt p d. de R. o. dec. 22. ic. fuit dubitatū. ī no. & in dec. 358. Et an hmōi lr̄æ eꝑorū, p bēt ī curia seculari, vide Bal. ī l. si qua p calūniā. C. de epi. & cle. Et an lr̄æ officialiū, pbēt sine testib. vide Bar. & Ang. ī l. si publicanus. §. de reb. ff. de pu. & vide Ab. ī c. cū à nobis. ī. de testi. vbi dt, ꝙ in ꝑcernētib. offiñ suū, pbāt ꝙ vī ea ex mē te gl. c. j. de fid. instr. Bart. tñ ī l. ꝓgruit. ff. de of' pfe. ēt simplr ꝙ, pbāt. tñ Ab. ī c. cū à nobis. de test. ꝓall. dt, ꝙ lris sigillatis derogatur ꝑ duos testes. De quo vide Pau. Cast. ꝰsuo 33.

inst. nisi forte habeant iurisdictionem: quia tūc in his quæ sunt suæ iurisdictionis instra cuiuslibet iudicis ordinarij vel delegati reputarentur authētica. ar. ī. de testi. cum à nobis. Hæc opi. posset saluari & reduci ad præcedētia, intelligendo quando instra habent testiū subscriptionem: vel in casibus spālib. in quibus. procedit, c. cū à nobis. super quo se fundat, alias In. redargueretur d ꝓrietate, de qua eum not. Host. reducens hæc ad opi. suam de qua satis in prima dictū fuit. ¶ Octauam opi. posuit Arch. in c. vt circa. de cle. lib. 6, & 6. q. 2. placuit. ꝙ lra eꝑi nō probat, nisi habeat sub scriptionem, vel nisi hoc habeat cōsuetudo. ad hanc opi. vī hic accedere Io. An. qui dicit, quod regritur subscriptio testium, & vī velle ꝙ subscriptio debeat fieri manu ipsorum testiū subscribētiū: quia al's ꝙ subscriptionē non esset plene, puisum fraudib. cum posset apponēs furtiuum sigillum subscribere, seu inscribere testes nūc mortuos tpe tñ datæ ipsius scripturæ viuos: & sic non posset reprobari. ad hoc quod no. in c. ex tenore. de testi.
¶ Nona opi. est Ioan. Cal. hic q dicit se credere ꝙ lris eꝑi, vel cuiusuis ordinarij ēt sigillatis si nō habent testium subscriptionē, non creditur: si sigillum est authenticum & hēt. testium subscriptionem bñ credit & hoc per c. 2. de fi. instr. inductū. vt s. per rōes all. ꝓ hac part. fallit quod dictum est nō credi, fm eum in quibusdam casib. Primo in leuib. & non præiudicialib. vt cū scribitur de morib. & ordinibus clericorum, & hmōi de quibus supra. in dubio tñ an sint leuia vel non dicernat iudex discretus fm eum: & non is cuius sunt literæ: quia esset suspect° facit. ī. ti. i præterea. & c. in nostra. Item fallit s. do in excōicatione. vt hic & ſimil. & hoc in literis promulgatoriis. Quid aūt in testimonialib. multum instat Cal. tandē in fi. vī tenere gñaliter ꝙ nō ꝓbant sālua ꝰsuetudine, & sāluis leuib. & nō priudicialib. Tertio fallit ꝑ ꝓducentē vel sigilla ꝓcedentē. ī. de sol. si quorūdam. ff. dep. publia. q. 7. quoties. de ꝓc. cle. j. Quartus casus. cum hoc hēt. loci cōsuetudo. d. c. cum dilect°. de fi. inst. alias dicit tenēdū literas quo runcunque ordinariorum non probare sine testium subscriptione. & in hoc pōderat tex. c. 2. de fi. inst. vbi tex. voluit ꝓuidere non solum locis vbi est vsus tabellionū, vt per eos conficiantur instra, sed cum testium subscriptione. sed ēt locis vbi non est tabellionum vsus, vt apponatur sigillum authenticum, tñ cum testium subscriptione. Item ponderat. c. qñ. ī. e. vbi duo viri idonei æqparantur fidei tabellionis cuius scriptura sufficeret quo ad acta sine testium subscriptione, vt ibi no. quasi velit dre Cald. ꝙ iudici noluit credere, sed in defectū notarii voluit hre duos viros idoneos: & tacite vī velle ꝙ cū subscriptione duorū testiū crederet scripturæ iudicis sigillatæ q ēt not. ī. d. c. qñ. & satis placet mihi p d. c. 2. & p d. c. qñ. ī. fi. aduerte ꝙ hæc opi. Cal. respū rī æ vī incidere cū opi. Arc. nec loqtur clare, an regratur subscriptio manu testiū: sicut voluit Io. An. an vero sufficiat inscriptio manu pscribētis lr̄as seu instrm. gg d. An. hic dicat Io. Cal. tenere ꝙ sufficiat inscriptio per c. 2. de fi. instr. & c. j. de proc. sed ego nō video ꝙ Io. Cal. hoc aperte dicat imo potius posset innui ꝰrium ex verbis suis, cū vtatur ver. subscriptione. ipse tñ d. An. vī trāsire cū illa opi. sufficiat inscriptio. & idem Car. Anteꝫ annectā quid sentiam in hac mā, præmittā vnam dec. R ot. satis vtilem in practica, licet ex toto nō placeat, vt ī. dicā. & qa multa dicta pñt ex ea colligi, inserā, ꝓpria verba ipsius collectoris. Fuit. n. dubitatū inter eos, vtrū credatur literis eꝑi solo suo sigillo sigillatis sine tabellatione & testib. super resignatione ex causa permutationis facta in manib. suis, & per ipsum admissa, & collatione subsecuta. Et licet in hoc dubio possent fieri multa argumenta, & allegari pro & ꝙ. de quib. in isto c. tñ attenta gñali ꝰsuetudine totius orbis, qua reputatur sigillum eꝑi authenticum, & q ēt seruat palatium apostolicū in his, quæ spectant ad ipsius officium, & quę inter suos subditos extra cām eius propriam fidem faciunt dūmodo nō procedat vt iudex, qa tunc secus, vt e. qñ ꝓ. ī. e. & c. cū à nobis. ī. de test. fuit per omnes dominos terminatum & conclusum, q in casu prædicto literæ eꝑi faciant plenam fidem, dummò prædicta omnia in sua litera contenta coram eo, & per cum. vno & eodem tpe facta, & complera existant: aliàs nō facerent fidem nisi de vltimo actu suo, vel partium, prout no. per In. in c. qñ. præal. Ratio prædictæ conclus. patet per supradicta, qa oīa & singula præmissa spectant ad officium suū: & inter subditos suos extra iudicium per eum expediuntur. de renun. e. admonet. de rer. perm. quæstum. & c. j. e. ti. li. 6. pro qua concl. faciunt expresse no. per In. Host. in c. 1. & 2. de fi. instr. & per Host. hic nō ob. ſtylus paiatū, quo cauetur, q nō creditur literis eꝑi ꝑ apostolicum imperātem, in quib, eꝑs dicere, se primo contulisse beneficiū q Papa seu executor. hoc enim contingit non ꝙ sigillum eius non sit authentieū quia imo est, vt prædictum est: sed pp fraudem quæ timetur, quia sæpe imo frequenter accidit, ꝙ eꝑi vel eorum cācellarij ꝑ apostolicos impetrantes anticipāt datas: & quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, vt malitiis obuietur. de rese. sedes. & c. ex tenore. ff. de rei ven. in fundo. & est istud in palatio apostolico inuentum, in quo ēt seruatur, ꝙ lris eꝑi in causa propria fides nullatenus adhibeatur. C. ne quis in sua causa. ī. rubro & nigro. & 4. q. 3. c. si testes. § nullus sed in hoc casu videlicet vltimæ collationis factæ per eꝑm ꝑ apostolicum impetrantem quodammodo eꝑs vī facere testimonium in causa propria, vt ipse collationem suam propriā, factam forsan in personam fratris neporis vel ꝓsanguinei, aut familiaris: collationi apostolicæ factæ alteri personæ sibi exnēæ præferret, & ita solebat sp dicere in ꝓsiliis reuerēdissimus pf. d. de Fosonato S. R. o. ec. cardinalis. dū erat in Rota. Præterea ēt posset assignari alia rō diuersitatis, quare in primo casu creditur lris eꝑi, & nō in sedo: qa in primo casu non ꝑ fieri collatio alteri q permutāti. per cle. vn. de rer. perm. & sic quodammò illa collatio est necessaria, qa de necessitate iuris nō ꝑt fieri alteri. In 2. vero casu est locus gratificationi, & ꝑt ꝓferri cui vult, vt le. & not. de præb. relatum. & c. tribi q. de rese. li. 6. sed prelati modernis tpib. plusꝛequentes cardinalitatis affectum q iudicium rōis, sæpe ex inordinata affectione promouent suos. de præb. c. grauc. & machinant oēs fraudes quas pñt ꝑ aplīcos impetrātes de ren. c. 2, li. 6. de ꝓcef. præb. c. j. e. lib. hæc sunt verba illius decisq est in ordine. 22. in qua vñr velle dñi ꝙ ēt in præiudicialib. credit lris eꝑi sine subscriptione in spectātib. ad offiñ suum: & in hoc vñr accedere ad 7 opi. s. recitatā, & deuiare ab opi. Arc. & Io. An. & Cal. de quib. nullā faciunt mētionem, & multa alia pñt colligi ex dictis ipsorum, q ī. statim pōderabo. ¶ Ego vero licet inter tātos, & tales doctores nō deberem calamū apponere, tñ vt nō captiuem intell'm, & vt maiorem viam posteris ad veritatē inueniendā prebeā, ponā ꝙ dec. opi. vnā ꝓclus. respectu ꝓlixitatis materiæ nō longā, sed ꝑpēdiosam. 11 5 ꝙprehēdētem q talis est. † lris eꝑi seu alterius ordinarij authētico b b sigillo sigillatis, & testiū subscriptorū manu ꝓpria roboratis creditur, tā ī spectātib. ad offiñ sigillāris, q in alienis negotiis: & tā ī leuib. q arduis siue sint ꝓmulgatoriæ, sive dispositiuæ, sive testimoniales attestātes tñ factū de pnti fm dat. ī lr̄arum, sive ꝓinear exiudicialia sive iudicialia. sine subscriptione vero non credit, nisi in casib. s. exceptis per Io. Cal. in quib. creditur ēt si sint testimoiales attestantes factū de prærerito: sine sigillo verò & subscriptione ēt in prædictis casib. exceptis nō creditur. si al's nō ꝓstat eas esse ordinarii. Declaro nunc singulas partes huius ꝓclus. Primò. n. requ, vt lr̄æ sint sigillatæ sigillo authētico. hoc dico per c. 2. de fi. inst. & c. fr̄ca noni ci. de of. or. li. 6. cum si. Cessante ergo sigillo lr̄æ cēsentur oīnò prius uatæ, ex quo nō sunt manu tabellionis ꝓfectæ: & sic nō facerēt fidem. d. c. 2. de fi. instr. l. scripturas. C. q po. in pig. ha. l. ꝓparationes. C. de fi. instr. nisi in leuib. si ꝓstat eas esse ordinarii, vt ī. dicā in fi. ꝓclus. Sedò requ, ꝙ lr̄e sigillatæ sint subscriptæ manu propria ipsorum testium. Moueor primo per motiua Io. An superius recitata. Item ꝰria, sed certè potius faciat, p. cū faciat mētionem de subscriptione: & verbum subscriptio ꝓhendit, ꝓprię, & fm *communem* vsum * loquendi subscriptionem factam manu testium, vñ dr subscriptio quasi subtus scriptio. item cum in lris priuatis regratur subscriptio ipsorum testium. l. scripturas. not plenè in c. 2. de fi. instr. ergo & in istis cum magis attrahātur ad nām priuatarum q publicarū. cum in defectu notarij regrit inscriptionem seu subscriptionem duorū virorum idoneorum. ergo eadem ratione idem dicendum in extraiudicialib. vt non credatur literis episcopi. seu ordinarij in præiudicium alterius si nō habeant ad minus subscriptionem duorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Vide oīnò d.de Ro.dec.341.ī ordine meo nouissimo vbi hoc ampliār. Et an credatur lr̄is eṗi dicētis se instituisse aliquē ī bñficio ad ꝓtationē talis patroni, vide per d.de Rot.dec.404. in ordine meo nouiss.

b ¶ Et an credatur lr̄is eṗi ī factis bñficiorū, si narrāt solēnitatem ꝓtationis ꝑcēssisse, vide p Ro. ī l.sciēdū. ī x.q.prin. inc. & ro qđ si cōstat clericum per eṗm. ff.de ver.ob. Sed an verba enūtiatiua ꝑ dēt̄ ꝑ, ꝓferētē, vī ꝙ ñ ꝙ tex.l.ñ eplis. C. de ꝓb. Sed ꝑ sol.vide ibi Bart. Et dato ꝙ iudicēt ꝓferēti, rñ ñ iudicant eius hr̄di, vt est text. fm̄ vnam lect. in l.rões. de prob. nisi iuraue rit, vt in auth. quod obtinet. eo. tit.

c ¶ Quæro. Vide Bal. in rub. C. de fid. instr. ver. fm supple mētū. vbi dicit, ꝙ si priores ꝑ rusini figillant scripturā, in qua ꝓtus alicuius ꝓtineatur, nō ꝓbatur ꝓctus, dicit tñ, ꝙ creditur hmōi literis, ēt sine testib. de eo quod spectat ad offīm sigillantis, pro hoc quod dixi in ducendo illud c. qm̄. & j. tangam. moueor nō minus, imo principaliter per hāc rōem voci eṗi non creditur in præiudicium alterī. 6. q. 2. si tm̄. & c. placuit. ī 11. q. 3. si is forte. & d. c. qm̄. ergo nec lr̄is suis cum is qui inducitur ad falsum dicēdum, nō minus induci ꝑt ad ſcribendum, & sigillum suum apponēdum, & inscribēdum testes, q nunc mortui sunt ꝑ tm̄ date lr̄arum viuos. oīa. n. ista pendent ā volūtate sua, & pauperi innocēti deficiet ꝓbatio negatiue. & sic erit in facultate iudicis desolādi, & quodammō necādi, & spoliandi oēs subditos suos faciendo lr̄as mō prædicto, quod est ꝑ oēm æquitatē. & si iura deficerēt nō deficit rō, & aperta mens d.c.qm̄. & c. si tm̄. & c. placuit. præal. Nec ob. illa rō. In. idem esse in notario cuius voci nō creditur tm̄ eius scripturæ creditur: quia rō diuersitatis est in promptu: nā notarius apposuit testes per quos poterit ꝓrium ꝓbari: sed eṗs solū apposuit sigillū suum qđ est in facultate sua, nec ꝑt reprobari. Et si dicerēs ēr eṗs ꝑt apponere testes sicut notarī[us], resp. quod notarius est ad hoc offīm electus, & approbatus: nec est verisimile, ꝙ committat falsum, cū sit persona media, ordinarius vero nō est ad hoc deputatus. itē nō est persona media. cū plerunq; pp multa imminentia capiat odium subditorū actiue & passiue, de acc. qualiter. 2. & sic q̄ que vellet vlcisci, qđ nō est permittēdum. Item offīm notariorū est exorbitās, & supernāliter scriptura sua facit fidem, iuxta no. per Inn. in c. cū P. tabellio. de fi. instr. ergo non debet hoc extēdi ad ordinarios: satis est ꝙ ipsi habeant offīm iudicādi: nō. n. cū hoc debent hīc offīm attestandi. ar. c. forus. de ver. si. & 4. q. 4. c. 1. nō ob. c. 2. de fi. instr. ybi tex. facit mētionem de inscriptione, & nō ob. c. 2. de inscriptione & nō de subscriptione, dico. n. ꝙ verbū inscriptio largo mō ſumitur: nā oēs inscripti ꝑt dici subscripti quasi intus scripti. Tertio dico ī cōclusione, ꝙ tales lr̄e faciunt fidem tā in spectantib. ad offīm suum, q̄ in alienis negotiis. hoc probo per d. c. 2. de fi. instr. vbi tex. indistincte loquens æquiparat eas instro ꝙfecto manu

a tabellionis. ad idem d. c. cum pro nobis. vers. neq; hoc ponūt d.ª de Rot. dec. 302. vbi dīt, ꝙ ēt in prædiuidicium apostolici expectatis faciunt fidem tales lr̄æ a testib. vel notario subscripte. Et no. ꝙ vtuntur verbo subscriptione facit pro his q̄ dixi in præcedenti art. Dixi quarto, ꝙ faciunt fidem tam in leuib. q̄ in ardūis. hoc probāt q̄ statim dixi in præcedentib. quæ gñaliter loquitur. Dixi quintò quod probāt siue sint promulgatoriæ, seu dispositiue, ꝓmulgatorię sunt literæ q̄ aliquid ꝓmulgant seu disponunt, exemplum in literis promulgantib. excōicationem. item in literis citatoriis, seu sñiam aliquam continentib. & sim. & hoc probatur hic & in c. 2. de dila. & c. qm̄. in fi. fm̄ intellectum quem statim dabo ad illud c. & d. c. cum à nobis. & c. 2. de fi. instr. dum gñaliter loquuntur. Dixi sexto idem

b si sint testimoniales attestātes tū factū de ꝓti fm̄ data lr̄arū, & dīr testimoniales, ꝙ a attestātur aliqd factū, vel nō factū, puta, ꝙ Titius permutauit bñficiū cū Sēpronio, vel ꝙ mutuauit illi x. vel fide. hoc ꝓbatur in prēal. in. gñaliter loquentib & sentiūt d de Ro. dec. 302. præal. maximè, ꝓbatur in d. c. 2. vbi tales lr̄æ instro publico æquiparantur. Septimo, dr̄ in 2cPone, siue ꝓtineant iudicialia siue extrajudicialia. istud probatur per d. c. q̄ n. in fi. dum præsupponit, quod citra notarium & duos viros idoneos, possunt acta probari per legitimā documenta, sed tales literæ sic sigillatæ & subscriptæ obtinēt vim publici documenti, vt d. c. 2. ergo, &c. non tamen credo sufficere literas sigillatas sine subscriptione testium quod etiam aperte sentiunt d. de Rot. in decis. 302. licet quidam teneant contra sed primum est verius per rationes quas ſ. dixi in 2. parte conclusio. & exmente illius c. quoniam. dum notat falsam assertionem iniqui iudicis quæ satis adesse poterit in literis remota subscriptione testiū. Octauo dicitur, ꝙ sine subscriptione testium non credatur, hoc probatur per ea quæ ſ dixi in 2. par. conclus. Nonò dicitur, ꝙ fallit in casibus ſ. exceptis per Io. Cal. nam vt patet in eis subscriptio testium in illis nō requiritur. Nunquid autem hoc sit indistincte verum in sñia excōicationis, statim dicam declarata prius tota conclus. Decimò, dicitur in cōclusione ꝙ in casibus exceptis creditur sine subscriptione, ēt si sint literæ testimoniales de præterito. hoc probatur in c. curæ. 11 q. 3. & c. 1. de treug. & pa. & de rap. c. 1. 72. & 73. dist. per totum. in literis de ordinibus quę sunt de præterito, vel de bona conuersatione in præteritum. & similibus quæ sunt modici prædicii. Vndecimò & vltimò dicitur, ꝙ sine sigillo & subscriptione non creditur, etiam in casibus exceptis, nisi aliter constet eas esse ordinarij. hoc probatur per id quod dixi ſ. in j. par. conclus. sed si constat eas esse ordinarij propter modicitatem prædicii creditur: nam sigillum apponitur, vt detur fides quòd scriptura sit sigillantis. si ergo aliter constat non est vis quid ex æquipollen

c tib. fiat de testi. licet ex quadā. l. certum. ff. si cer. pe. Sed rūc quæro, nunquid indistincte credatur lr̄is sigillatis sine subscriptione testium, vt videtur ſ. opi. super gl & Io. An. ī & Io. Cal. vbi acquiescere illi opi. vt indistincte faciant fidē si sint ꝓmulgatoriæ: siue opponatur in vim peremptoriæ: vt puta quia annullant actum ea probata: vt quia collatio beneficij fuit facta cū pendente: siue opponatur in vim dilatoriæ: quia opponitur ad effectum repellendi actorem in iudicio: secus si sint testimoniales. d. An. ēt vt tādem tenere vt indistincte, ꝓbēt, siue tractetur de leui, siue de modico ꝓiudicio. faris n. est ꝙ id quod principaliter ꝓtinet non est in se magni prædicii: quia excōicatio est medicinalis: licet aliquo accidēti ꝓsiderato posset esse magni prædicii: Debemus. n. fm̄ cum attendere id quod principaliter submittitur in literis non quod in ꝓnam venit accidentaliter. l. j. ff. de au. tu. & hoc in promulgatoriis. In testimoni. dib. aūt de præterito Inn. tenet, ꝙ faciant fidem in extrajudicialib. vt ſ. dixi. d. An. dicit, ꝙ in his in quib. exigitur qualisqualis præsumptio creditur istis literis testimonialibus: puta vt vitetur excōi

6 catus extra iudicium & sic ꝓcedit opi. Inn. in aliis vero ꝓcedit alia opi. † Ego indistincte tenerem quod supra dixi in conclusione, vt si tractetur de modico prædicio, credatur lr̄is sigillatis sine subscriptione aliàs secus: licet contineant excōmunicationem. pondero. n. rōem quare non creditur sine subscriptione que militat ēt in excōicatione si producitur in facto arduo. Quid. n. si ordinarius volens cassare electionem factam de inimico suo. facit ꝓduci literas suas promulgatorias excommunicationis falso confectas: dicemus ne illis fidem esse adhibendā si negetur, maxime si concludatur irregularitas illius. vt quia dicitur celebrasse post datam illarum literarum: certe nulla æquitas hoc patitur: & multum resistit mens illius c. q. ſ. hoc. n. c. & c. curæ. & c. i. de treu & pa. & consimilia loquuntur in actu modici prædicii. & hæc sufficiāt quo ad literas ordinariorum. † Venio nunc ad literas delegatorum. nūquid creditur ipsorum sigillis, vide Host. in c. pe. de pur. can. & Compo. in c. capituli. de refer. & c. i. de ele. li. 6. & maxime vertitur dubium

* super remissione causæ sibi ꝓmiſſæ. q̄ faciunt doct. nostri: vt Io. Cal. & d. Ant. *communiter* sequuntur dictum Gul. in Spe. in tit. de remiſ. §. vtile. ver. sed nunquid vbi dicit ꝙ super remissione facta creditur,

8 vt sic superior possit procedere ad vlteriora. † Super processu vero ibi facto, vt ꝙ sic. vel sic fuerit factum: non creditur, si illud fuerit iudiciale: sed oportet ꝙ illud cōstet ꝑ legitimā documēta. ſ. c. qm̄. nisi in literis Papæ diceretur, quicquid ſ. super hoc feceris nobis ꝑ literas tuo sigillo sigillatas referas. & c. tūc. n. creditur non virtute literarum sed virtute commissionis factæ. de resta. c. cum clamor.

9 † Si vero fuerit extrajudiciale: puta, quia executus fuit ministeriū sibi commissum, & sibi creditur, ex quo cōstat de sigillo suo: quia agitur de modico ꝓiudicio: quia partes ꝑt coram superiore iustiam prosequi: & dicit ꝙ sic seruat curia. Breuissime dicerem, ꝙ in omnibus casibus in quibus ſ. dixi non credi ordinario: multo fortius nec delegato. arg. in c. quoniam. ī. eo. In casibus in quibus dixi credi ordinario: dico credendum de legato, si habet sigillū authenticū. & hoc in spectantib. ad officium suum, in aliis aūt censeri debet priuata persona. ar. l. j. ff. de of. eius cui man. est iu. & de of. del. fa-

10 one. † Venio ad literas arbitrorum quib. fm̄ *communem* opi. fides non adhibetur. nec hēt dubium fm̄ Io. An. quòd ad casum nostrū, cum arbiter ex volūtate aditus ex compromissaria ptāte excōicare nō possit, vt no. in c. i. de of. or. idem dicit quò ad alios casus per l. ne in arbitris. C. de arb. nec mirū fm̄ eum cum ēr infamis possit esse arbiter, ff. de. arb. l. Pedius. alias parui. & 3. q. 5. infamis. §. tria & talium literis crēdere absurdū esset. Nec ob. ī. de test. ꝓrata. quia ibi factum narrat, quod satis placet: ga arbiter nō est publica persona, nec gerit offīm publicū. iō idem dicēdum de eo sicut de lr̄is priuatorum, de quorum fr̄is plenissimè dicetur in c. 2. de fi. instr. Quid aūt si iudices sunt plures, nunq; eis credatur. die vt no. & dicā in c. qm̄. ī. e. & c cū à nobis. ī. de test. Et quid de lr̄is Papæ dicendum vt in cle. vn. de prob. aliquid dico in c. fi. de sic. ab int. ¶ Nunc veniamus ad fm̄ passum principalem huius c. videlicet ad effectū excōicationis circa ꝓcurationis actū. Et circa hoc gl. fi. colligit duo ex tex. satis leuia primū, ꝙ tps ꝓcurationis factæ ātrēdendum est. Secūdum colligit argu. ꝙ excommunicatus ad impetrandum non est admittendus, &c. de hoc vltimo hic vt hodie habes in c. i. de refer. lib. 6. circa primum non videtur glo. ponderasse text. quia ponderat tempus assumptionis mandati, non autem constitutionis: sed vt materia habeatur

a ¶ Initiū vide Spe. in ti. de iudice dele. in §. 1. in princ. Et ad hoc quod initiū spectari debeat, vid̄ pulchras q̄stiones, quas ponit Alb. de Rosa. in l. j. ff. de orig. iuris. Vide ēt Bal. in l. præcipimus. §. fi. C. de appel. & Car. & in Imo. in cle. fi. de resc.

b ¶ Et aliū sibi obligare. Ego, salua isti[us] pace, tenerem ꝙ excōicatus, licet se ꝓsit alij obligare, & in hoc cōueniunt oēs doc. nō tm̄ alios ꝓsit sibi obligare. vt iste sentit vt per Spe. ī ti. de proc. §. fi. vers. qđ si excōicatus. Gemi. in c. j. §. i. in prin. & ibi in apo. Cel. C. de iure pa. li. 6. & per Ale. in l. si qs arbitratu. ī prin. de ver. obl.

c ¶ Occultū. Nunqđ gesta per excōicatū occultum valeant, tradit Fel. in ca. Rodulphus. ver. aduertē. ñ. S. de resc.

d ¶ Alium substituere. Adde pro hac q. Bal. in addi. ad Spec. in ti. de procu. ver. j. & Card. in cle. 3. 16. q. eo. tit.

d ¶ Substituere. Vid Bal. in l. q̄is. in 5. q. C. de proc. cum allegatis per Ale. in l. j. §. item acquirimus. ff. de acq. poss. vbi latè de hac materia.

e ¶ Et addē quod no. Bar. in l. institutio talis. in fi. ff. de 2d. inst. vbi ponit vtrum valeat ꝓstitutio procuratoris, cum dominus dicit constituo illum quē titius nominabit & ille q habet nominare, est in habilis.

¶ Adde tu pro

quæ tunc non valuit cōualidatur tempore ingressus ipsius: proconsule in eadem voluntate manente: ergò idem dicendum in casu nostro ꝙ licet impedimentum esset tempore constitutionis, ex quo nunc erat absolutus tempore assumptionis cōstituente in eadem voluntate manente, debet constitutio qualidari. & idem erit dicendum quando erat excommunicatus tempore cōstitutionis & assumptionis & quo nunc est absolutus dño in eadem voluntate manente. Vinc. Pe. Abb. Io. An. & Spe. de proc. post prin. tenētes primam partem resp. ad ꝓria ꝙin d. c. licet actus ꝓstitutionis tenuit à principio nec desiit valere per dissensum procuratorum, merito dño in eadem voluntate manente ꝓfirmatur. Ad l. obseruare respondet ꝙ legatio non fuit sibi ex toto nulla: ꝙa proconsul. ibi ante ingressum prouinciæ habebat iurisdictionem saltem in habitu: vnde potuit illam transferre. ad hoc qđ no. in c. pastoralis. §. i. de re ſer. per ingressum ergò ꝓuinciæ assumit exercitium iurisdictionis illud delegato participat si illum nō reuocat ex vi prædecessoris ha

1 bitus sed in casu nostro actus ꝓstitutionis fuit nullus: cum incapacitas esset tpe delationis vel vtroq; tpe. ſ. delationis & susceptionis ad iura superius alle. item dic clarius & melius ad. d. c. licet ꝙ ibi volūtas ꝓstituentis non fuit erroneæ: ideo data perseuerantia potuit

beatur simul attendenda sunt quatuor tpa. Primū, qñ erat excōicatus tpe ꝓstitutionis, sed tpe assumptionis mandati, & exercitij erat absolutus. Secūdum cē, qñ tempore cōstitutionis non erat excommunicatus, tempore vero assumptionis sic. Tertiū qñ erat excommunicatus tpe constitutionis, & tempore assumptionis sed tempore exercitij erat absolutus. Quartum quando vtroque tēpore erat absolutus, sed tempore exercitij erat excommunicatus. Venio ad primum. Ber. & Io. An. post eum, dicit non valere cū

a ꝓsideremus initium. & vt in gl. pro hoc facit: quia capacitas & habilitas requirūtur respectu acquisitionis fiendæ: etiā respectu ipsius delationis temporis seu confessionis: vt in §. in extraneis. inst. de hære. & quali. & dif. & in c. dudū. de ele. & in c. si eo tpe. de resc. li. 6. & c. auditis. ā ele. cū multis. Sed circa hoc ꝑ declarationē huius ar. & totius materię quę ritur excommunicatio vitiet ipso iure actū constitutionis: vt sic nihil acquiratur cōstituto: an vero requiratur exceptio tempore exercitij. Inn. sentit hic ꝙ requiratur exceptio alias tenent omnia gesta sicut tenerent cum actore excommunicato ante repulsio nem: vt in c. pia. de excc. li. 6. Spe. in ti. de ꝓc. in prin. tenet processum non valere cum ex communicato tempore constitutionis: licet secus si fuisset excommuuicatus post. & hoc videt tenere Io. do. An. cal. & *communiter* doct. iudicio meo. de hoc videtur hic casus: nam hic non dicebatur ꝙ esset excommunicatus tunc: sed quod esset excōmunicatus tempore assumptionis officij: quia tunc nō tenuit procuratoris constitutio: & ideo tūc non debet admitti, licet nunc sit absolutus & sic gesta cum isto nō debent tenere, sicut nec gesta cum falso procuratore. de resc. ex parte decani. de procu. ex insinuatione. & in

1 c. in nostra. l. 3. ff. de iudi. cū ſ. † Et hæc sing. no. quia multum limitant no. in c. veritatis de do. & contu. ibi. n. cōclusum fuit, ꝙ excōmunicatus potest alij obligari. & alium sibi

b obligare, licet exercitium actionis sit sibi interdictum tempore excōmunicationis. & tamen vides hic, ꝙ licet procurator obligetur alteri, & alium sibi obliget, nihilominus non tenet actus: & hoc ideo quia hic defertus sibi officium saltem publicū auctoritate. ff. de proc. l. i. cuius non videtur capax:

2 vt plenius dixi ſ. in quodā notabili. † Sed ꝛ hoc & ꝛ text. opp. intelligendo ꝙ tempore assumptionis mandati esset absolutus. d. c. licet de procu. lib. 6. vbi patet, ꝙ si procurator constitutus semel desseruerit, nihilominus potest post eam consentire domino in eadem voluntate permanēte. ad idem. l. obseruare. §. fi. ff. de offī. procō. vbi delegatio facta per proconsulem ante ingressum ꝓuinciæ,

ille acceptare qñcumq; ar. eorū quæ le. & no. & no. in c. si tibi absenti. de præb. li. 6. sed in casu nostro fuit erronea aut respecta facti: qa credebat illum non excōicatum: aut respectu iuris, qa putabat excōicatum posse ꝓstitui ꝓcuratorem: vnde superueniēte absolutio ne ꝓstituens vī perdurare in prīcipe ꝓsenſu erroneo: merito ex sola noua susceptione nil agitur. in c. j. & in c. ꝓposuit. de cōiu. ser. & no.

3 in c. i. de eo qui dux. in ma. † Et per no. in dictis iurib. vī inferendū, ꝙ si ꝓstituens nunc certificatus d absolutione perseuerat in sua vo

c luntate, ꝙ tunc ex noua volūtate ille ꝑ acceptare de nouo: quod satis puto verum: ēt sine expresso ꝓsensu. licet d. An. videāt hic regrere patientiā, & expressum ꝓsensum post absolutionē. sed tūc nihil um esset dubiū: vñ puto sufficere tacitum modo ꝓdicto, facit qđ dixit. Inn. in c. ex parte decani. de resc. Idē dic si perseuerans in ꝓsensu erroneo ex postfacto ratū habuit gestum ꝑ istum nomine suo: quia quis potest ex postfacto ratificare gesta suo nomine: vt in regula ratihabitionem. de reg. iur. li. 6. & l. licet. C. de proc. & l. licet. ff.

4 de in. quod hic voluit Io. Cal. † Et ex prædictis nunc patet decisio ad omnia membra prædicta siue ergo sit excommunicatus tēpore cōstitutionis, siue tempore susceptionis siue vtroque tempore, impeditur validitas procurationis: quia causatur ex cōsensu vtriusque data ergò in capacitate in altero non valet. facit. c. ei cui. de ꝓb.

5 li. 6. & d. §. in extraneis. nisi ratificetur ex voluntate continuata no do prædicto & ita *citra* tenetur hic. † Vlt. memb. qñ tpe ꝓstōnis & tpe assumptionis erat non ligatus sed tpe exercitij reperitur legatus, dicit Io. An. & bene, ꝓcuratorū valere: sed q̄liu sic ligatus manet non procedetur cum ipso. sed cum fuerit absolutus vtetur primo procuratorio repellitur ergo hoc casu propter communionis periculum, sed non propter defectum procuratorij. de exc. pia. li. 6.

6 † Sed dubium est, nunquid hoc procedat indistincte, siue sit pro parte rei, siue pro parte actoris: vī enim ꝙ excommunicatus possit esse procurator pro parte rei. cum ipse reus possit esse in iudicio. de

* iudi. intelleximus. sed *communiter* tenetur oppositum, vt indistincte repellatur quia reus necessarius: non mirum si admittitur: quinimo fm̄ vnam opi. debet tunc respondere per procuratorem. d. c. telleximus saltem necessitate vt ibi. procurator vero est voluntario

7 rius quo casu cessat ratio. c. intelleximus. † Sed annecto quæstionē quo ſint indistincte & nulla: vnde si excommunicatio superuenit post actū perfectū ꝓstitutionis & assumptionis, tunc puto valere gesta anteq repellatur, per c. pia præal. quia in isto non defuit potestas sed solum poterit repelli propter communionis periculum. Dubium vero est eo casu quo constitutio non valuit impediente excōmunicatione. Io. An. sentit hic post Spe. in loco præal. ꝙ non tenet. & supra terigi. sed Io. cal. hic aliter distinguit, dicendo, qñ erat publice excommunicatus non valuit ꝓstitutio, nec ea quæ postea fecit

c de re iudi. ad probandum. Idem si erat occultum. sed ꝓstituēs scie bat cum excommunicatum q̄tum ad ea quæ tenderent in fauorē ipsius scientis: si autem ignorabat & ille erat occulte excommunicatus, tunc tenent gesta ratione publici officij. ar. in d. c. ad probandum. & l. Barbarius. ff. de of præt. & sic dicit se intelligere no. in c. ſi. de procu. hoc non placet hic d. An. quia officium procuratoris nō est publicum sed priuatum: ideo non debet esse differētia inter publicum & occultum. de do. & contu. veritatis. de ele. nihil alle. pro hoc vltimo expressam theoricam Inno. in c. cum dilectus. de consue. & Io. An. in c. i. de resc. ꝓp. li. 6. & ideo indistincte puta t do. Ant. gesta non valere. & quod mihi satis placet pro hoc all. bo. tex. cum

8 materia sua in l. j. ff. quod cum fal. tu. vbi patet quòd gesta cum falso tutore qui putabatur verus, non habentur rata, nisi iudex à principio aliter decreuerit: quod an procedat in procuratore ibi no. ꝑ Bar. Ex his sing. no. id quod dr̄ de gestis ratiōe publici officij valere: procedit in officio publico auctoritate, & vtilitate secus si esset publicū auctoritate & vtilitate priuatū vt offīm tutele, proc. & similiū quod no. diceres tu quare valēt gesta cum actore excōicato ante q̄ repellatur. d. ca. pia. & non sic cum procuratore excommunicato: respondeo, quòd in ipso domino non decst potestas agendi. sed potest repelli propter communionis periculum. Si ergo non fuit re

9 pulsus renent gesta, sicut si de facto contraxisset. vt no. in c. veritatis sed ī excommunicato qui fuit ꝓstitutus procurator deficit po-

18 testas agendi cum non valuerit constitutio: vt ſ. dictum est. † Sed quæro de quæstione non minus dubitabili, nunquid excommunicatus de facto constituatus procurator potestate subsstitueu-

d di possit valide alium substituere. Io. An. instat hic, & gl. & cle. reest nulla pp capacitatē ipsius ꝓstituti, non ꝑt ēt substituere, vt d. cle. li ab agēdo: vt ga fuit excōicatus post assumptionē mādati. Io. cal. fatet primum, qñ simpr fuit data ptās subsstituēdi: secus si fuit de-

e putatus nudus minister ad eligēdū siue noīandum aliquē quē extunc dns ꝓstituebat ar. j. q. j. si iussus fuerit quasi sentiat ꝙ hoc vltimo casu videat, & sit ꝓstitut[us] nō ab excōicato sed ab ipo dño, quo

optime

Universidad de Deusto
Biblioteca

opi. Cal. quãdo fuit cõstitutus nudus minister, facit quod voluit Ro. cõs. 409. Fe. 293, Pe. de Anch. cons. 293. vbi volũt, quod licet executor esse non possit religiosus, tamen possit eligere alium executorem.

Anto. Fran. ¶ Circa hoc de executore, dicas primo, q executor debet dari, qui sit idoneus: aliàs potest remoueri. l. fi. & ibi per Bart. C. de spor. & eius loco potest alius per episcopum subrogari, vt per Ang. in aut. de ec. tit. §. fi quis æ- quæro, an excommunicatus possit esse ꝓcurator pro suo consorte. Io. An. videtur dubitare ꝙ possit alle. cle. religiosus. præal. videtur tamen posteà sentire contrarium. & hoc apertius tenet do. An. mouetur, quia consortium litis non supplet inhabilitatem personæ quo ad excõmunicationem: qa hoc casu nulla subest, necessitas agẽdi vel defendendi pro consorte nisi esset causa indiuidua: quia tunc ex persona sua posset defendere cõsortem absque aliquo mandato l. 2. §. ex his. ff. de ver. obl. secus in religioso, qui potest etiã esse primo casu procurator pro cõsorte qa ex quo habet per se esse in iudicio nõ impeditur contemplatio, si est pro consorte. Ego allegarem aliam rationem in excommunicato, vt repellatur duplici ratione: prima, qa vt. s. dixi. incapax est huius officij, & non potest negari quin pro parte consortis assumat negotium & officium procurandi. Item in odium sui, vt cum videat se repelli ab omni actu, citius inducatur ad satisfaciendum, ꝙ quo fuit excommunicatus. ar. c. pia. præall. Si fui prolixus, sunt excusandus propter pro lixitatem materiæ quæ quotidie est in vsu.

1 Optime facit. l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de le. 2. vbi per deportationem non amittit quis potestatem eligendi, seu nominandi. sic nec per excommunicationem. d. An. vi velle ꝙ et simpliciter dat. ad substituendum possit substituere: qa dare mandatum ad substituendum, & substituere expeditur per viam actus: sed excõicatus valide cõtrahit fm cõmunem opi. no. in c. veritatis. præalle. Sed certè hæc sua opi. mihi non placet: quia in iudicio quasi ꝓhimus. l. 3. §. idem scribit. ff. de pecu. & tñ non valent gesta eum excõicato procuratore ꝓstituto: vnde credo ꝙ ex communicatus nõ ꝑt ꝓstitui procurator ẽt ad negotia quia non vi capax officij publici saltem auctoritate: vt s. dixi: licet ex ratione. d. An. vi inferendum ꝙ posset. constitui procurator ad negotia: quod non placet. vt s. dixi. nam ꝓstitutus ad iudicia ꝓstituitur ad quæ si contrahendum, & tamen non valet vt hic & s. dixi. ita & fortius si ad vere ꝓhẽdum: cũ utroque casu subsit eadem ratio. ✝ Vltimo aquæro, an excommunicatus possit esse ꝓcurator pro suo consorte. Io. An. videtur dubitare ꝙ possit alle. cle. religiosus. præal. videtur tamen posteà sentire contrarium. & hoc apertius tenet do. An. mouetur, quia consortium litis non supplet inhabilitatem personæ quo ad excõmunicationem: qa hoc casu nulla subest, necessitas agẽdi vel defendendi pro consorte nisi esset causa indiuidua: quia tunc ex persona sua posset defendere cõsortem absque aliquo mandato l. 2. §. ex his. ff. de ver. obl. secus in religioso, qui potest etiã esse primo casu procurator pro cõsorte qa ex quo habet per se esse in iudicio nõ impeditur contemplatio, si est pro consorte. Ego allegarem aliam rationem in excommunicato, vt repellatur duplici ratione: prima, qa vt. s. dixi. incapax est huius officij, & non potest negari quin pro parte consortis assumat negotium & officium procurandi. Item in odium sui, vt cum videat se repelli ab omni actu, citius inducatur ad satisfaciendum, ꝙ quo fuit excommunicatus. ar. c. pia. præall.

Si fui prolixus, sunt excusandus propter prolixitatem materiæ quæ quotidie est in vsu.

CAP. VIII.

1 Potest quis donare se & omnia sua bona monasterio, ut efficiatur cõuersus, & non monachus.
2 Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum facta ecclesiæ valet.
2 Alliciens quem ad ingressum religionis propter bona sua, non debet ex hoc commodum habere.
4 Fundari se super actu, est satis actum probare: licet non probet habilitatem personæ.
5 Probatio dubia de per se non releuat probantem. 6.
7 Exceptio quæ reddit dubiam petitionem actoris, ſt potest interuenire delictum eam excludit. 8.
9 Probatio in genere non prodest: si quælibet species in genere non consequitur ad effectum qui proponitur.
10 Probatio generalis non declaratur secundum subiectam materiam vel intentionem proferentis.
11 Minor. 25. annis alienat bona sine curatore & decreto, intrando monasterium.
12 Minor quando possit alienare in pari causa.
13 Naturalis an & quando excludat substitutũ. 14. & 18.
15 Conditio si sine filiis &c. in c. persona quæ sine vocato non potest habere naturales, non intelligitur de naturalibus.
16 Conditio si sine filiis decesserit ex suo corpore, in persona illius, qui habere non potest sine peccato, reiicitur.
17 Filiorum appellatione veniunt naturales, si expresse vel tacite apparet de voluntate testatoris.
19 Spurius non excludit substitutum.
20 Adoptiuus non excludit substitutum.
21 Naturalis an excludatur à successione matris per substituum, per no. in c. Ioan tutum.
22 Statutum, quod succedat naturalis: non valet.
23 Bastardi an veniant sub statuto puniente illos de familia, vel domo.
24 In emphyteusi data alicui & filiis suis veniunt naturales ex tacita mente contrahentis.
25 Naturales non veniunt appellatione filiorum in emphyteusi ecclesiastica.
26 Hæredum appellatione in re transmissibili veniunt extranei, nisi aliqua iniquitas resultaret.
27 Emphyteusis legari potest etiam irrequisito domino.
28 Concessio emphyteusis simpliciter facta, intelligitur usque ad tertiam generationem.
29 Emphyteusis ecclesiæ extenditur in perpetuum ubi alienatio ualeret.
30 Rogatus filius uel nepos restituere parentem tenetur restituere si habeat postea filios.
31 Bona quæ subiacent restitutioni non possunt per se dari monasterio.
32 Allegans etatem debet probare.
33 Solennitas resultans ex actu probato tollitur per contraria probationẽ, nisi in ætate & sana mente præsumpta.
34 Probatio ambigua interpretatur contra probantem.
35 Iudex potest iterum ex officio uterrogare testes obscuros seu ad petitionem partis.
36 Substitutio expirat per religionis ingressum nisi substitutus sit locus pius.
37 Ecclesia detrahit saleidiam de legato ecclesiæ.
38 Priuilegiatus in causa præfertur priuilegiato in genere.
39 Priuilegiatus habens potentius priuilegium, præfertur alteri priuilegiato minus potens habenti.
40 Priuilegiatus non utitur priuilegio contra priuilegiatũ paris potentiæ.
41 Substitutio non euanescit: si institutus non ingreditur monasterium. sed ipsum instituit.
42 Conditio impediens matrimonium reiicitur.
43 Substitutio non euanescit: si substitutus si clericus.
44 Substitutio nõ euanescit: si institutus efficitur monachus, sed monachatus non tenet.
45 Substitutus non excluditur per monachationem factam in fraudem, & fraus probatur per cõminationes. 46.
47 Statutum. q. pena applicetur hæredibus offensi, habet locum in professo offenso, & applicabitur uel filio si erit hæres, uel monasterio, si erit hæres.
48 Substitutus excluditur, si institutus sub conditione, si decesserit sine filiis ex suo, corpore natis, ingrediatur monasterium.
49 Volens ingredi monasterium potest testari ut miles.
50 Testamentum nõ rumpitur per ingressum monasterij fratrum minorum.
51 Testamentum rumpitur per ingressum monasterij, & tradionem bonorum ex interuallo.
52 Testamẽtũ rumpitur p simplicem ingressum monasterij.
53 Pater uolens ingredi monasterium non potest priuare descendentes uel ascendentes legitima.
54 Prodigus & furiosus tũc nõ consistens in furore possunt testari sine curatore, uolentes ingredi monasterium.
55 Filius non potest relinquere pro anima sua, sine consensu patris.
56 Filius per ingressum monasterij perdit medietatem usus fructus in aduentitiis.
57 Pater per ingressum monasterij perdit medietatem usus fructus.
58 Substitutus excluditur, si institutus sub conditione, si decesserit sine filiis ex suo, corpore natis, ingrediatur monasterium.
59 Legitima debetur filio statim quod eius pater est ingressus monasterium.
60 Ingressus religionem fratrum minorum: non potest reuocare testamentum.
61 Ingressus monasterium quod habet in communi: testando inter liberos potest reuocare, inter alios uero non.
62 Bona ingredientis religionem minorem neniunt ad succedentes ab intestato.
65 Fratres prædicatores & alij qui non sunt astricti tantæ mendicitati: possunt capere bona ingredientium, & ea pro uictu uendere.
64 Bona professorum sunt sub dispositione episcopi.
65 Bona professorum in genere subalterno fuit totius ordinis.
66 Bona professorum in specie applicantur illi monasterio quod est ingressus, nisi illud alteri subiaceat.
67 Monachus claustralis unius monasterij si efficitur Prior alterius monasterij, acquirit prioratui.
68 Bona morientis infra annum approbationis, an acquirantur monasterio.
69 Feudum non transit in monasterium, si seruitium est in certum: alias semper transit.
70 Emphyteusis transit in ecclesiam per ingressum: nisi dominus reuocet.
71 Feudum receptum pro se & filiis non transit in monasterium.
72 Vsufructus transit in monasterium per ingressum.
73 Bona quæ alienari non possunt, transeunt in monasterium.

Tit. De probat.

a ¶ Applicatur monasterio. Et qñ legatur monacho cum hoc qđ nullum ius quæratur monasterio, vide Bald. in l. j. C. de his quæ pe. no. & in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. de pact. And. Bar. Ant. Fran. ¶ Quicquid acquirit monachus, dr acquirere monasterio, siue de consensu abbatis acquirat siue simpliciter: vt in c. cum ad monasterium de sta. reg. & ideo dice- bat Bar. in l. si liber- tus. ff. de stipu. ser. ꝙ etiam si monachus mandato meo stipuletur acqrit monasterio sicut seruus acquirit dño. Et habetur per glo. & Bar. in l. cum hæredes. in §. fi. ff. de acq. poss. & per Inn. in c. cũ olim de pri. & adde quod acquirit monasterio, deducto tñ ære alieno fm Io. An. in ca. j. de obl. ad ratioci. in no uel. & per Bal. in c. j. qui succe. tenẽ. in v- sib. feu. Et ideo dicebat Inn. in di. c. cum olim. ꝙ monachus potest prodesse, & ñ obesse monasterio. Et idem Bal. in l. Se- nus. C. de pac. Vñ legatum sibi factum non recipit sine licẽtia abbatis: vt p Abbatem in d. ca. cum ad monasterium. & ideo sibi relinquat, cũ hoc, ꝙ nihil monasterio ꝓfaciẽs. vale bit legatum: vt ple- ne traditur in d. c. cũ ad monasteriũ & iõ dicimus mõasteriũ agit ad legatum factum monacho, ẽt si sit legatũ alimẽto rũ: vt ꝓ Bart. in l. ser- uos. ff. de alimẽ. leg. p tex. in l. filius. de cõ di. & demõ. & habe tur per Bar. in l. cum hi. §. causa. ff. de trãs. & per Bal. in c. j. in §. persona p quos fiat inuest. in vsi. feu. Ad quod vide gl. in c. nonnulli. de reſcr.

b* Quot modis dicantur verba directa, vel obliqua, vide per Bart. in l. 2. circa prin. C. communia. dele. Et. de hoc d. An. in ver. nor. vnã practicam ibi merè directam, & idem videtur sentire do. An. in ca. Raynutius. de resta. dum dr qđ dr substitutio directa, non ciuilis q̃ do verba substitutionis sonant, ꝙ substitutus à se capiat, non ex manu alicuius: sed hoc verbum Deuoluatur, hic positum videtur tale. Sed Bar. in l. centurio circa fin. in ver. septimo dubitatur. ff. de vulg. & pup. dicit ꝙ verbum Deuoluatur est commune verbum. Et idem tenet Bal. in l. Lucius. in princ. ff. de vulg. & pup. & Per. de Anch. in repe. circa prin. & Bal. in l. iam hoc. de vulg. & pupil. Et adde hic ꝙ ista verba, sequatur, reuertatur. vel restituatur, nõ sunt ver

c. in præsentia. 14

ba merè directa ita dr Ang. in l. j. in fi. ff. de don. Et de isto verbo. De uoluatur, vide Bar. in l. 2. ad fi. ff. de ali. & ciba. lega. Et de istis & silibus verbis, quæ ponuntur in institutionibus, an sint directa vel cõia, vide pleuè per Bal. in l. fi. de sacrosc. ec. per Bar. & Modern. in d. l. centurio. Et in ista materia tene menti hanc doctrinam, Vbicunque ꝓceptio habet fieri d manib. alicui nunquã substitutio dicitur directa. sed si deicommissaria, fm Bar. in l. si quis. in fi. ff. de vsufru. lega. Et vtrum ista verba, si filius meus decesserit, bona mea dẽtur & distribuantur inter pauperes Christi per tales fideicõmissarios meos, intelligatur facta substitutio directa vel obliqua: vide per Bar. in d. l. centenario. & ibi per Imo. & Bar. in l. fundi Trebatiani. in fi. ff. de vsufruct. leg. Et quando testator dicit, Et si Deus faceret aliud ẽ filio meo volo quod bõa mea perueniãt ad talem: an dicatur substitutio directa, vel obliqua, vide per Bar. in l. Publia. in princ. ff. de posit. Item adde ꝙ verbum remanet, est verbum cõmune, secundum Bart. in l. tale pactum. §. fi. circa princ. ff. de pactis. Item quod verbum, volo, est verbum directum, secundum Barto. in l. quoniam indignũ C. de testamen.

¶ Adde quæ verba dicantur directa, q̃ communia quæ obliqua, Fulg. consi. 43. de verbo, Motie tur: Ro. consil. 159. de ver. Peruenire, vi de Alexan. consilio. vndecimo. tertio li. c ¶ Consortes. Quo modo debeant formare libellum consortes eiusdem litis, tradit Fulg. in consilio. 184. incipiente visis. vbi dicitur, quod si paterẽt primò expressis corũ. nominibus propriis deinde adderẽt clausulam, & cuilibet tiam, vt ibi per eum.

In præsentia. Dubia probatio non releuat probantem. sic summat communiter. Vel sic. Si rogatus restituere totam hæreditatem eo sine liberis decedente intret monasterium euanescit fideicommissum, & hæreditas applicatur monasterio. nec ad inualidandũ ingressum sufficit probare minorem ætatem tpe ingressus, si ex aduerso geminatus ꝓbetur ingressus. h. d. intelligẽdo ꝙ fuit hæc substitutio fideicommissaria: si vero fuit directa: summa sic. Substitutio facta a filio eo decedente sine liberis euanescit per ingressum monasterij. & tunc adde id quod est in primo summario ibi: nec ad inualidandum ingressum &c. vsq; ad finem & vterque intellect est verus in se. Dico tamen, ꝙ primus intellectus est verior, ꝙ hic fuit substitutio fideicommissaria, licet d. An. hic dicat ꝙ fuit cõpendiosa: & ꝙ illud sit verbum directum deuoluerunt &c. sed pro primo dicto alt. tex. apertum in l. hæredib. §. j. ff. ad treb. vbi h. d. Rayn. & idem dicit tenere Host. in sum. de testa. ex quo aliquis est institutus, secus si nullo instituto qs diceret. volo ꝙ bona mea deuoluantur ad talem: & de hoc ibi latius. Diuiditur principaliter in tres partes. In prima processus narratio. In secunda ibi dilect auctoris. diffinitio In tertia ibi nos diffinitio nis confirmatio. Prima subdiuiditur in quatuor. Nam primò ponitur actoris petitio. secunda ibi verum, rei responsio & reconuentio: tertia ibi: ad hæc: actoris replicatio: quarta ibi verum rei duplicatio. ¶ ✝ Nota. quod cõsortes eiusdem litis possunt eodem libello reum conuenire. & consequenter totus processus iudiciarius simul super vtroq; postea fundari. ¶ No. 2. secundum vnum intellectum quod procedit iste libellus: peto omnia bona quæ tibi obuenerunt ex hæreditate talis aliter bona non specificando, hoc ꝓcedit indubiè si intelligatur text. quod ista- gebant petitione hæreditatis: quia cum hæc sit actio vniuersalis non est necesse aliquid exprimere nec i principio, nec in ꝓgressu in dicti. sed tantum executionis tpe. l. 4. ff. de peti. hæred. dixi plenè in ca. 2. de libel. oblat. ii

autem intelligatur, quod agebatur rei vend. & quod petebant bona illa restitui respectu dominij: tunc esset iste tex. in hoc valde no. & decideret no. per Inn. in c. certificari. de spul. vbi hoc disputat. ¶ No. tertio: reum posse dare in causa reconuentionis libellum directè contrarium libello actoris, vide ad materiã no. per Inn. in c. ex ꝙquestione. de restitu. spo. & in c. cũ ꝓtingat. de off. dele. ¶ Not. quarto, quem posse donare se & omnia bona sua monasterio per modum conuersionis, licet aliter non fiat monachus: & erit iste conuersus monasterij, secundum gl. singul. in c. vt lex continentiæ. 27. q. j. Item iste talis est magis astrictus monasterio: quam monachus: censetur enim quasi seruus monasterij: adeo quod etiam causa maioris religionis non potest inde discedere secundum illã gl. sing. quidam tamen in hoc vltimo contra vt no. ibi Arc. ¶ ✝ No. 5. ex hoc & ex text. casum singularem, in quo quis potest in vita se priuare facultate testandi, & donando se, & omnia bona sua loco religioso. Per hoc arguit multum sing. Bar. in l. fi. C. de pac. quod valet donatio omnium bonorum facta ecclesiæ præsentiũ & futurorum & sic in fauorẽ ecclesiæ posset se priuare facultate testãdi, licet non intret religionem. quia sicut potest fauore ecclesiæ dare se & omnia bona sua, ita & sua sine se. Et no. sing. illud dictum: quia Bar. de illo dicto nullam mentionem facit in lege ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de ver. obl. vbi tractat plenè hanc materiã. Posset tamen illud dictum morderi: quia quando confert etiam se, videtur tunc mori, cum per ingressum fingatur mortuus. 16. q. j. placuit. l. deo nobis. C. de epi. & cle. ideo non mirum si potest donare præsentia & futura: qa etiam si expresè non donaret, tacitè tamẽ transeunt in monasterium, si aliter prius nõ disponit. 19. q. 6. quia ingredientibus. & in c. si qua mulier. & in c. nunc autem. & in auth. ingressi. C. de sacr. ec. sed hæc ratio cessat, qñ nõ intrat ipse monasterium. Sed pro hoc d. Bar. quod est satis pium & fauorabile ecclesiis ego alleg. gl. quę hoc sentit in d. ca. vt lex ẽtinentiæ. hanc materiam latius attingam in c. fi. de suc. abinte. ¶ ✝ No. quẽ licitè oblationem suã posse iuramẽto firmare. nec ex hoc oritur præsumptio contra recipientes tale iuramentum. ꝙ hoc fecerunt allicientes cũ propter sua bona temporalia habenda. Hoc dico, propter tex. valde fin. 20. q. 3. c. ſtituit vbi dicitur, quòd si religiosi alliciũt aliquem ad religionis ingressum propter sua bona temporalia habenda nullum inde commodum consequi debent. ¶ Nota. ibi: eum constet, quòd actus indubio non præsumitur geminatus. & ideo quia facta non præsumũtur nisi ꝓbentur, facit c. cum in iure. de offi. dele. & ꝓbatur in c. cum Ioannes.

eorum insolidum: non valet libellus, quia contineret repugnan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 ¶ Adde q illud quod dr, quod dubia probatio non releuat ꝓbāte est verum qñ probatio nihil ꝛcludit: sed qñ necessario alterum duorum ꝛcludit, quorum alterū sufficit, tunc releuat. ita dicit ꝺo. An. in c. plerunq; in fi. de resc. r. ¶ Adde, quod dictū testis dēt de necessitate ꝛcludere. l. non hoc. C. vnde cog. & c. in pñtia. de ꝓbat. Et ita hæc duo iura in quadā pulchra. q. allegat Bar. p ea decidendo qōnē in l. de minore. §. tormēta. ver. quæro quid si te stis dicat hoc audiui. ff. de qō. pro hoc optime facit, quod sing. dicit Bal. in l. vnica. C. de ꝛfessio. de cuius dicto latè scripsit Bart. de Bel. post Imo. in cle. j. de homici. Item adde Bart. in l. 2. in fi. ff. de duob. reis. vbi dixit, qđ verba dubia testis sp intelliguntur contra proferētem. De quo dicit se plene dixisse in l. inter stipulantem. Et vide do. An. in c. causam. circa fi. de resc. Et vide quod not. Bar. de Bellenzi: post d. An. in c. cum clamor. circa principium. de te 4 stis. Et vide etiam d. de Ro. in antiquis. 220. quæ inci. deci. Item no. Alle. Inno. hic, q dictum testis interpretatur ꝓ ducentem. Et idem dicit Io. de Lig. in c. causam. de resci. Et vide bo. gl. in c. cum clamor. de testi. Sed ꝛtra istud facit quod no. gl. in l. stipulatio ista §. hæc quoque de ver. obli. quæ dicit, q verbum testis sumitur latissima significatione, vt probet ꝓ producente. Et vide quod no. in text. in ca. abbate. de ver. sig. Et ad primū vide Bal. in d. c. causam. de resc. Idem di 6 cit Spe. ti. de sta. homi. ver. 15. Et pp hoc dr D. notanter ꝛ. 17. q. si testis deposuit, testatorem tpe, quo fecit testamentum, esse insanum non ꝓbat ꝛcludēs, quia insanus potest intelligi, videlicet de insania mentis, quo ad intellectum: & insania non regulata ratione iurīs positiui, & allegat istum tex. Et pro his faciunt optime quæ scribit do. An. in c. ex parte. de resc. Item adde quod cum d. An. in d. c. plerunque concor. Do. in c. j. ver. no. bene. de pact. in 6. & d. An. in d. c. ex parte, ad hoc allegans tex. in c. per tuas. qui fi. sint leg. ¶ Adde quæ posui in apost. Ad Bart. in impressione de Tortis. Et an dubia probatio releuet probantem, vide Fulg. cons. 19. & 89. & 184. Et an verba testis interpretentur contra producentem, vide Ale. cons. 110. i. lib. ¶ Circa hoc de probatione dubia, an prosit, & releuet probantem de fi. instr. & hoc verum nisi subsit causa vrgens pſumēdi: vt est tex. noī. c. cū tu. de testi. vbi dicet plenius. ¶ †No. sing. ex isto text. q fundāti se sup certo actu, satis est ꝓbare fuisse bñ illum actū gestū: licet aliter non ꝓbet habilitatē pſonæ ad illū actū exercendū. Hic eñ sindicus monasterij duntaxat ꝓbauit illū obtulisse se & sua, & ex hoc pſumitur illū fuisse idoneum respectu ætatis & iudicij rōne, adeo q asseréti ꝺriū incumbit onus ꝓbādi, & quod plus est nō sufficit ꝓbare aliqd pſumptiue ꝺ istā pſumptionē, sed oportet q ꝓbō cōcludat necessario, sicut apparet hic q aduersus illam pſumptionē q erat idonea ætate, nō ꝓfuit illa ꝓbatio gñalis q erat minor annis. qđ facit ad no. p In. in c. innotuit. de eo, q fur. or. rec. p Bar. in l. sciendum. ff. de ver. obl. ¶ No. vlterius ex hoc tex. q sicut ꝓbatio ex parte actoris dēt ꝛcludere necessario: vt est tex. no. in l. matrem. C. de ꝓbat. ita & exceptio ex pte rei vt hic. & ꝛcordat. c. auditis. de pſcri. & ꝑt dici vtrūq; dictum ꝓbari hic cū pp recōuentionis actū isti fratres canales essent actores & rei nec ad aliquē effectū sufficit illa ꝓbatio gñalis q erat minor annis. Vlt. ꝓbata oblatione ex alia parte suę cubicurrent tam in cā ꝙuentionis q recōuentionis qđ no. ¶ †Itē ex ꝑdictis & ex tex. colligo vnā notabilē limitationē ad illud dictū vulgare: dubia ꝓbatio nō releuat &c. †, pce dit eñ qñ ꝓbō est dubia in se, & ex facto suo secus ār si offuscatur ex ꝓbatione exceptionis aduersarij, declaro hæc ꝓbatio facta per istos fratres qđ ille oblat erat minor annis, erat in se sine facto aduersarij dubia: q a non ꝛcludebat necessario intentionē istorū ideo merito non profuit eis: sed negari non potest quin aliquatenus offuscauerint & reddiderint dubiam ꝓbationem monasterij super oblatione facta, cum possibile potuerit esse quod iste erat minor annis tempore secundæ oblationis: & tamen hoc non sufficit ad tollendam probationem perfectam monasterii: quia, vt dixi. illa in se erat perfecta: licet aliquatenus offuscata per probationem rei. Satis. n. est quod ꝓbationē penitus non elidit. Et sic, ꝓbat iste text. decisionē gl. sing. in cle. fi. de resc. & concordat. c. auditis. de præscriptio tenet Bar. in l non solū. §. sed vt probari. ff. de ope. no. nun. vbi singu. videtur hoc dictum limitare vt procedat vbi nō ꝓsumitur dolus tum. †Si aūt ꝓsumeretur dolus tum tenet qđ exceptio reddens ꝓbationē actoris seu accusatoris dubiū eā penitus excludit. Ponit exemplū statuto est imposita pœna nobili intrāti palatium, nisi tpe concilij generalis accusatur nobilis qđ de mense maij intrauit palatiū, & ꝓbat: reus ꝓbat qđ die. 25. maij. fuit factū ꝛcilium generale. & sic ex cā permissa potuit de mense maij intrare palatium. Concludit ibi, quod probatio accusatoris tollitur per hanc exceptionem dubiam. cū non ꝓbauerit quod illa die qua intrauit fuit factū ꝛcilium generale: potuit eñ esse qđ intrauit priꝰ: vel postea: sed qa ex dicas regulariter q non, vt hic & in l. neque natales. C. de proba. & in l. non hoc. C. vnde cog. cum sim. Quod intellige tam ex parte actoris, quam rei: vt in l. matrem. C. de prob. & habetur per gl. in l. 2. ff. de pet. hær. & in l. cum actum. ff. de neg. gest. & in cle. fi. de reb. ec. non alien. & per Bal. in l. pen. C. de sent. quæ sine cert. quant. profe. & in l. 1. C. de fur. Tamen probatio dubia potest coadiuuari per cōfessionem rei: vt est glo. sing. in c. j. de rescrip. li. 6. Et adde etiam quod vno casu ꝓbatio dubia sufficit: vt si dico, quòd tu deteriorasti rem ecclesiæ & quod rem alienasti. vel deteriorasti si probo alternatiue quod alienasti, vel deteriorasti, possum obtinere qa ꝓ quēlibet illorū actuum ecclesia potest rem petere. Et licet probatio non concludat per se ī vno vel ī duobus deductis & allegatis nihilominus valet. Ita not. dixit Gem. in cap. j. de pact. & haberur per Inno. in ca. ex parte abbatissę. de priui. & per Bald. post Cy. in l. filius. §. si quis per illum tex. in ver. item. facit. ff. de li. & post & habetur per Ale. in l. 1. in §. fi. ff. de iti. actuque priua.

Sebast. Sap.

¶ Tempore licito. Quomodo illud dictum procedat declarat Ioannes de Anan. & Aretin. in capit. cum dilecti. in septimo nota. ī. de accusat. & Fel. sequitur in capitu. 1. ī. de re iudicat. Aliter declarat idem Felyn. in capit. auditis. versicul. obstat. 3. ī. de præscript. & in capi. nonnulli. §. sunt & alii. §. de resc. r. aliter dec. hic.

a ¶ Similem gl. vide in c. Raynaldus. in ver. descendentes. de testa. & facit gl. in c. statutum. 2. de hære. li. 6. Et vide gl. in cle. 1. de bapt. hic all. p Abb. & qđ ibi late notaui super Ab. & latè p Pe. de Anc. in rep. c. canonū statuta. de ꝓst. in 6. prin. §. sito. Et vltra ꝑdicta ad qđ Im. post gl. & Bar. in l. ex facto. §. si qs rogatus. ff. ad Tre. all. in gl. ¶ Adde an appellatione filiorū veniāt nāles, maximè cū ab ecclesia filij nominātur: vide Ang. cons. 20. & 91. b ¶ An aūt filius legitimat⁹ excludat substitutū, vide ꝙ Im. in l. ex facto. in prin. de 1 vulg. & pup. q tenet q nō & idē dicit tenere Sal. ī l. gñaliter. §. fi. de inst. & sub. Et vide de hoc p d. An. in repe. c. p venerabilē. q. §. fi. sint leg. Et an & qñ fit mētio de filiis legitimis & nāli bus ꝓphētanē legitimati, vide Ang. ī ꝙ. suo. 70. Et de illa q. an legitimat⁹ excludat substitutū, vid ꝓ Ang. in q. sua inc. nobilis qđā genere. Ad quē ī hac. q. se remitti Im. ī l. ſi qs posthumos. in prin. ff. de li. & post. vbi dicit, q si pater substituat filio suo ī sacris ordinib. ꝛstituto, si decesserit sine liberis: tunc spuri⁹ nat⁹ ex filio ī sacris excludit substitutū: qa de eo cogitasse vī pr, cū filius ī sacris si possit nisi filiū spuriū ꝓcreare. b Sed ꝺriū ibi 13 Imo dicēs ita tenuisse ēt Ang. post Bar. in l. hr dib. §. fi. ff. ad Tre. sal 13 no nisi iste spuri⁹ eēt legitimatus, nā dicit q tūc bñ excluderet substitutū. Itē de articulo illo, an ī dispositione statuti appellatiōe filiorū ꝓtinetur filius nāl is, vide Bal. ī l. ciuile. ff. de in. & iu. & l. qđ vero. ff. de ll. & l. parente. de in ius vocā. Tex. Cy. & Bal. in l. libertinū. C. de inter. mat. & oī no D. in d. c. statutū. 2. de hære. in 6. post Ang. ī suis, pfilius. Io. An. ī additiōib. Spe. in rub. qui fil. sint le. in 2. q. Bal. in l. gene 14 raliter. §. fi. de inst. & sub. & per Franci. de Are. in hoc ca. Et ad de Bal. in l. filium ff. de his q sunt sui. vbi dicit in fi. q bastardi non succedūt in em 15 phyteusi ecclesiæ. Adde hic Bal. in l. fi. C. de his, qui vē. eta. impe. vbi per illum tex. dicit q si quis re ceperit emphyteusim p se & filiis, trāsibit ad legitimatos. Et de illa q. an appellatione filij ꝓtineatur legitimatus, vide per Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideic. & in l. si quis ita. de le. 2. an statutū loquens de filiis legitimis & naturalib. habeat locū in legitimatis, vide per Pe. de Anch. in repe. c. canonū statuta. in sexto principali §. sito. ver. qđ si statutū loquit de ꝓstitutione. Et de illo articulo, an legitimatus excludat substitutū, vide per Im. post Bal. in l. Gallus. §. fi. eius. in fi. de li. & posth. & per Io. An. qui tenet q sic in ad di. Spe. ī ti. de succes. abinte. §. fi. in addit. vltima. Itē vide Bal. in l. cā q. verſ. denuo q̄ro. C. de fideic. vbi dicit. q filius naturalis succedit in feudo ꝛcesso, p se & filiis procreatis, & pereā dūs, si dns tpe cōcessionis sciebat illum hēre filiū naturalē.

¶ Adde in legitimatus excludat substitutū. Ale. ꝙ. 2. & 20. & 67. & 94. Et ibi vide, an retineat iura agnationis: de quo ēt per Io. de Ana. ꝙ. 28. & an appellatione fratris veniāt fratres illegitimati, & an tales retineant iura agnationis: vide per eundem cons. 85. & quod voluit Bal. ꝙ. 119. 2. li. Pe. de Anc. cōs. 287. Pau. de Ca. cons. 78.

b ¶ Filius. Vide Ale. in cons. 25. inc. circa primum dubium in j. vol. latius in cons. 2. inci. visis codicillis. eo. vol.

c ¶ Ex. verbis hoc ēt tenet Ale. in cōs. 94. inc. ꝙsideratis. ī j. vo. d ¶ Coitu idē tenet Ang. Are. insti. de iure natu. in prin. & Nicol. de Vbal. in tract. successionum. Vide tamen Arc. in cons. 68. inc. reuocatur. vbi aliter sentit.

e ¶ An aūt ē valeat. An valeat statutum vel cōsuetudo q̄ puri succedant patrib. vide Bal. in cōs. 226. in 3. parte. Paul. de Ca. in cons. 227. fin antiq impressionē. & Pet. Rauennatem in tract. de consuet.

ceperit emphyteusim p se & filiis, trāsibit ad legitimatos. Et de illa q. an appellatione filij ꝓtineatur legitimatus, vide per Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideic. & in l. si quis ita. de le. 2. an statutū loquens de filiis legitimis & naturalib. habeat locū in legitimatis, vide per Pe. de Anch. in repe. c. canonū statuta. in sexto principali §. sito. ver. qđ si statutū loquit de ꝓstitutione. Et de illo articulo, an legitimatus excludat substitutū, vide per Im. post Bal. in l. Gallus. §. fi. eius. in fi. de li. & posth. & per Io. An. qui tenet q sic in ad di. Spe. ī ti. de succes. abinte. §. fi. in addit. vltima. Itē vide Bal. in l. cā q. verſ. denuo q̄ro. C. de fideic. vbi dicit. q filius naturalis succedit in feudo ꝛcesso, p se & filiis procreatis, & pereā dūs, si dns tpe cōcessionis sciebat illum hēre filiū naturalē.

¶ Adde in legitimatus excludat substitutū. Ale. ꝙ. 2. & 20. & 67. & 94. Et ibi vide, an retineat iura agnationis: de quo ēt per Io. de Ana. ꝙ. 28. & an appellatione fratris veniāt fratres illegitimati, & an tales retineant iura agnationis: vide per eundem cons. 85. & quod voluit Bal. ꝙ. 119. 2. li. Pe. de Anc. cōs. 287. Pau. de Ca. cons. 78.

b ¶ Filius. Vide Ale. in cons. 25. inc. circa primum dubium in j. vol. latius in cons. 2. inci. visis codicillis. eo. vol.

c ¶ Ex. verbis hoc ēt tenet Ale. in cōs. 94. inc. ꝙsideratis. ī j. vo. d ¶ Coitu idē tenet Ang. Are. insti. de iure natu. in prin. & Nicol. de Vbal. in tract. successionum. Vide tamen Arc. in cons. 68. inc. reuocatur. vbi aliter sentit.

e ¶ An aūt ē valeat. An valeat statutum vel cōsuetudo q̄ puri succedant patrib. vide Bal. in cōs. 226. in 3. parte. Paul. de Ca. in cons. 227. fin antiq impressionē. & Pet. Rauennatem in tract. de consuet.

16 in d. l. hæredibus. † Et si finit dictum. sine liberis ex suo corpore descendentibus habetur hæc conditio pro non adiecta: quia inuitat actu perditionis bonorū ad illicitū cōtū: sicut non valet illa quę inducit viduitatem, vt si non nupserit. ff. de cōdi. & demon. l. cū 17 talc. ita no. dixit Bar. in d. hæredibus. † Aut il la verba conferuntur in personam quæ potest habere legitimam & naturalem prolē, & tunc si potest tacite apparere de voluntate defuncti: quia in aliqua parte testamēti sc cit mentionem de naturalib. arg. l. qui filiab. ff. de leg. 1. & naturalis excludit substitutum. 18 arg. in d. l. fi. de iure delibe. † Aut non potest c sic apparere ex verbis testamenti: & si erat ipse qui rogauit homo positus in dignitate, neque inhonestę conuersationis, & venerabilis homo: & tunc naturalis ñ excludit substitutum: quia non est verisimile quòd talis homo voluerit substitutum excludi per talem naturalem. ar. in l. generaliter. in fi. C. de insti. & sub. & d. §. si quis rogatus. alias si non est talis qui rogauit, substitutus excludetur per naturalem, vt ibi. hoc verum in filio na 19 turali: † secus ī spurio nato ex damnato coi d tu, d qui non potest esse vxorius: talis enim nullo casu excludit substitutum. ar. in aut. ex 20 complexu. C. de inoff. nupt. † Idem in filiis adoptiuis tantum. in l. si ita. ff. de le. 2. hæc vera, q naturalis in dictis casibus non excludit substitutum: nisi substitutio fieret fœminæ. 21 † Ratio: qa matri talis filius succedit, nisi sit illustris l. ti qua. C. ad orph. & insti. de suc. co. §. vulgo. & ideo in fœmina non est recurrendum ad supradicta: sed indistincte naturalis excluderet substitutum: ita dicit Bart. in d. §. si quis rogatus & pro eo alle. tex. secundum vnam lect. quam ponit ibi gl. in d. l. hæredibus. §. j. ff. ad Tre. sed Bart. in d. hæredib. hoc reprobat: quia in istis principaliter inspicitur voluntas testatoris vt in d. §. si quis rogatus sed non videtur consonum voluntati testatoris q. in fœmina indistincte senserit de filiis illegitimis, cum magis sit horridum fœminis q masculis habere filios illegitimos. ar. l. si qua illustris. præal. & hoc mihi plus placet. No. tamen ex dicto illius gl. ar. op. q vbi in loco est statutum q̄ tūc indistincte naturalis excludet substitutum: quia propter dispositionem. Lmunicipalis vī d tali filio cogitatum. 22 † An autem valeat tale statutū: vide quod c no. in c. per venerabilem. qui fi. sint le. & per Fede. cons. 275. vbi tenet q non valeat: quia dat materiam peccandi. Idem Bar. in l. testamenti fictio ff. de test. Nunc attende, quia si bene ponderas omnia predicta vna cum iurib. præall. fundantur super tacita voluntate testatoris siue disponētis. Et ex his infero vnam no. conclusionem q vbicūq; ꝑ apparente tacita voluntate disponētis, siue ex veritatis in dispositione, siue qa est eadem rō in filio legitimo & naturali semper appellatione filij, venit filius naturalis tantum, etiā si tractetur de pena, sine de commodo, siue dispositio sit in vltima voluntate, siue in legibus, siue in statutis. vel in aliis contractib. hæc probantur ex prædictis & per no. plene per Cyn. in l. quisquis. C. ad l. iul. ma. vbi tractat an in dispositione illa penali, includatur filiorum appellatione, spurij: iunctis notatis per eum in l. quicunque. C. de ser. fug. vbi tractat, an & quando statutum debeat extendi ex identitate rationis. Adde etiam alium modum coniecturandi voluntatem disponētis ex no. p Bar. in l. p nunciatio. ff. de ver. si. & l. fi.

C. de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ In emphyteusi. De emphyteusi q̄ nō trāsceat ad filios nāles tenet Io. de Imo. in l. quod dī. ff. de ver. ob. Ale. in pl. 94. inc. ꝓsideratis. in j. vol. plenius in cons. 128. inc. consideratis. c. vol. & in cons. 60. inc. visa legitimatione. in secundo volu. Pet. de Anch. in cons. 406. inc. circa primum quæstum. R. o. in cons. 35. inc. visa facti ſeric.

b ¶ Qui comprehendantur appellatiōe hæredum in ſubſtitutiōe. Adde q̄licet appellatione hæredum regulariter cōtineatur hæres hæredis, vt eſt tex. in l. q. dam C. de hære. inſti. & in l. paterfa. ff. de vulg. & pu. & gl. apud Canoni. in ca. ſi. de ſepul. tamen in legato vſufructꝰ, appellatione hæredis intelligitur de primo hærede tantum text. eſt in l. antiquitas. C. de vſufru.

c ¶ Et vide per Bal. in Letiam. ff. ſol. ma. Et adde vnum ſingquod dicit Bal. in l. ex facto, 2. ff. de hære. inſtit. vbi dicit q̄ ſi cōceditur alicui feudum proſe & hæredib. quod ſi teſtator inſtituit vnum in legitimam, ille ſuccederet in feudum pro rata legitime. Et de hoc vide Pau. de Ca. in l. quoties. C. de hære. inſtit. & eandemmet quæſtionē ponit Bal. in l. j. 49. q. ff. de re. diui. Et quādo alicui eſt cōceſſum feudum, vel aliquid aliud pro ſe & hæredib. ex ſuo corpore deſcendentibus an extendatur ad deſcendentes hæredes q̄ non deſcenderunt ex proprio corpore puta quia ſunt nepotes vel vlteriores ſi gradu: vide Sal. in aut. ſed & ſi quis. C. de ſecund. nup. Et ſi conceſſum ſit aliquid alicui pro ſe & poſteris intelligitur de deſcendentibus ex filiis maſculis hoc dicit Bart. in l. j. ff. de iure immu. & facit ca. vbicunque. de pœnis in ſexto. Sed ſi dictum eſſet pro ſe & filiis maſculis & fœminiis, extenditur etiam ad fœminas viduas: ſecus ſi eſſent maritate, ſm Bar. in l. quoties. de priu. ſchola. li. 19. Et adde Ang. conſ. 182. vbi ponit vnam quæſtionem ad propoſitum: & ibi criam ponit, an & quando filius non hæres ſuccedit in feudo. Et adde Bal. in l. Gallus, §. nunc de lege. quem ſequitur Imo. ff. de libe. & poſthu. vbi dicit quod ſi quis recepit emphyteuſim pro ſe & deſcendentibus per virilem ſexum, poterit ſuccedere in emphyteuſim neptis ex filio, licet non poſſit ſuccedere nepos ex filia Et adde hic Bald. in l. ſed ſi hac. §. liberos. ff. de in ius voc. vbi dicit, q̄ſi ſit conceſſum alicui feudum pro ſe & liberis ſuis, filia fœmina ſuccedit in feudo. Et ibi dicit etiam q̄ fœmina ſemper ſuccedit in feudo actiue: puta ſi ſuccedat domino feudi. De iſta quæſtione vide etiam per Imo. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de le. 2. & in l. quod dī. de ver. obl. & per Bal. in l. 2. C. de iure emph. ſed Inn. in c. potuit. in ſi. menti. de loca. dicit, q̄ ſi qs ſtipulet emphyteuſim pro ſe & filiis ſuis non ſuccedit filia fœmina: & all. Arch. in c. ſi qs ſuadēte. 17. q. 4. Et adde hic Ang. conſ. 218. vbi dī, q̄d ſi qs recipit emphyteuſim, q̄ ſe & filiis maſculis & vna fœmina ſi recipiēs habuit plures ſe

C. de fideicō. quod autē diſpoſitio loquitur per verba ſignificantia nālitatem & veniūt nāles: ſecus ſi per verba ſignificantia agnationem. † Et in vtroq; loco videas p Bar. an baſtardi dicātur de familia vel de domo nobiliū, & ſic ꝓhendant ſub ſtatuto punīen te certo caſu illos de domo vel familia nobiliū. Si vero ex ꝓdictis nō ꝓt apparere de tacita volūtate diſponētis, & tunc eſt magis dubiū, credereē tñ quod vbi agit de filiorū cōmodo, q̄d veniunt nāles ex quadā humanitate & benegnitate. ar. opt. ex l. g̃naliter. §. 1. C. de inſt. & ſubſt. vbi text. opt. ad materiam quod intelligo in nāli nato ex coitu nō inceſtuoſo ſeu ſimili, tales eīn nō veniunt: q̄a non dēnt dici filij, maximè hoc caſu vbi tractaī de ipſorū honore & cōmodo: vide bo. tex. in c. vno. 35. q. 7. Si vero tractaī de odio maximè pœnali: tunc nō intelligerē nāles; q̄a nō apparēte rōne diſpoſitionis ſeu tacitæ volūtate diſponentis iſti naturales veniunt potiꝰ ex quadā benigna interꝓtatione q̄ ex ꝓprie ſignificatione. d. l. g̃naliter. & eſt bon. text. in l. filiū. ff. de his q̄ ſunt ſui vel alie. iur. q̄ interpretatio ceſſat in odioſis, & maximè in ſtatutis de iureiu. in noſtra. l. 3. C. hæc verba. ff. de neg. geſt. & reg. odia. de reg. iu. li. 6. & vide in mā bo. gl. in l. filij. ff. de verb. ſig. q̄ reſtringit verbū filij, in mā odioſū. & ſecundū omnia ꝓdicta diſtingue & intellige gl. hic & 24 in d. cle. vna de baptiſ. † Et p hoc decidit q̄ hoc vide Pau. de Ca. in l. quoties. C. de hære. inſtit. & eandemmet quæſtionē ponit Bal. in l. j. 49. q. ff. de re. diui. Et quādo alicui eſt cōceſſum feudum, vel aliquid aliud pro ſe & hæredib. ex ſuo corpore deſcendentibus an extendatur ad deſcendentes hæredes q̄ non deſcenderunt ex proprio corpore puta quia ſunt nepotes vel vlteriores ſi gradu: vide Sal. in aut. ſed & ſi quis. C. de ſecund. nup. Et ſi conceſſum ſit aliquid alicui pro ſe & poſteris intelligitur

minas filias vitiat ſtipulatio quo ad filiā, nec obſtat nſri q̄d inueſtitus de illa nō ſenſerit: & ibi dē q̄ inueſtitus de emphyteuſi ꝓt ipſam vni filiorū aſſignare aliis excluſis & ſic dī ꝓcedimus tibi & tuæ ſobolī: vel tibi tuæ ꝓgenici: de quo verbo ꝓgenici, vide p Do. i. c. dñs. in 5. no. 61. di. vel tibi & tuis poſteris q̄d importēt illa verba, ēt de his oīb. & q̄plurimis aliis hmōi verbis vide p Ro. plene in l. j. ff. ad Sil. Et qñ qs recipit emphyteuſim p ſe & filiis ſuis vel nepotib. an ſuccedere dēant filij vel nepotes nō hæredes: vide p Im. poſt Bal. ī l. Cai ff. ſol. mat. Et ſi qs recipit emphyteuſim ꝓ ſe & filiis & nepotib. an hoc caſu appōne nepotis ꝓtineat filiis fratris, vid Im. in l. ſi dotali. ff. ſol. mat. Et de multis ſiſīb. verbis q̄ apponunī in ꝓceſſione emphyteuſis. vide plenèp Im. in l. ex facto. 9. ſi qs rogatus j. ff. ad Treb. & p Bī di. Caprā. in repe. c. ſi parer. de teſta. in ſexto. Itē de recipiente in emphyteuſim ꝓ ſe & filiis vid Imo poſt Bal. in l. apud Iulianum. §. ſi qs alicui dē le. j. Qui at veniāt appōne aliorum de cognōne, maximè ī mā pœnali, vide late p do. ī c. q̄cūq; de pen. in ſexto Itē add Arch. 17. q. 4. in ca. ſi quis ſuadēte. vbi dicit quod ſi eſt conceſſum priuilegium mihi & poſteris meis, extenditur ad filias fœminas. Et ad materiam adde no. per Imo. & Mod. in c. ſi quis. preſbyterorum. de reb. ecc. non ali. Item adde. quod quando dico concedo tibi & generi tuo, nō veniunt baſtardi: quianon dicūtur eē de genere, ſm Bal. ī l. ſi. circa med. C. de natur. liber. Item de prædictis vide Nel. um de Floren. in tract. ſuo de bannitis: in prima parte, in 9. q. Item feudum conceſſum alicui pro ſe & filiis maſculis, non intelligitur conceſſum fœminis adæquatiue, videlicet defieientibus filiis maſculis, ſecundùm Bald. ſin. in ca. cæterum. de iud. & ibi etiam dicit ſing. quòd ſi contingat tres filias ſuccedere in feudo, quarum vna moriatur relicto filio maſculo, alia moriatur ſine hærede, ſuccedat maſculus & proferetur tertie ſorori ſuperuenienti. ¶ Adde an in emphyteuſi conceſſa pro ſe & filiis, includantur naturales Alex. conſ. 88. & 128. j. li. & an pater poſſit in feudo vel emphyteuſi prēiudicare filio, cum ſunt acquiſita pro ſe & filiis vide Petr. de Anch. conſ. 124. & vide Bald. conſ. 19. li. 5. Et an fœmina ſuccedat in feudo, & quando, vide Ro. conſil. j. & 32. & an appallatione nepotis veniat filius fratris: vide Fede. conſi. 39.

c Sebaſt. Sap. ¶ Feudum. Vide Ang. in conſil. 350. incip. chariſſimè frater. & in conſilio 110. incip. ſanctiſſima. Cardina. in conſilio 54. incip. quod domina. Fulgo. in conſilio. 218. incip. Petram. & domi. Abba. in conſilio tertio, incipiente nitar. in tertio dubio. in ſecundo volumine. vbi concludunt quod in feudo appellatione hæredis non veniunt extranei.

all. ver

a ¶ Appellatione hæredū. Et ad illud ſi hēaī loco filij monaſterium pondera gl. in §. ea lege. in ſtum dicāt iure ſuorum pondera ga tex. iſte hoc ſi ꝓbat: q̄a pars monaſterij iſtud hic allegat. & verba appoſita in allegatione partis non faciūt q̄s vt p Io. An. in c. diſſecto. de ꝓb. nec iudex. q̄ tulit ſniam fundauit ſe in hoc ſed ſolū: q̄ ꝓbatio ætatis erat dubia: vt patet ex litera. Illud colligiē hic ex dictis d. Ant. pondera ſm Pe. quia hic erat minor, q̄ ñ poterat hēre veros filios: ergò nec fictos vide Io. d Im. in l. Lucius. ff. de he. inſt. Andr. Bar.

b ¶ No. q̄ aꝑhēdanē appōne hæredū. Et Pau. de ca. in d. l. gallus §. ēt. Et adde, q̄ ſi cet regulr appōne hæredis ꝓtineat hæres hæredis, tñ ſi prīceps concedit alicui priuilegiū, ꝓ ſe & hīde ſuo loquendo in ſingulari, nō in plurali: puta, tibi & hæredi tuo: iſtud priuilegiū nō trāſibit niſi ad primū hæredem Ita q̄ cludit Bar. in l. j. vltra mediū. ff. de poſt. prin. Item d hoc q̄ ꝓtineantur appellatione hæredis, vid Abb. in c. quibuſdā ſup gl. in ver. ad hæredes. de pen. Itē adde, q̄ ſubſtituio facta, ſi deceſſerit ſine hærede, ſi euaneſcit ēt decedēte eū filiis nālib. licet appōne hæredis ꝓtineant filii. Ita determīat Io. An. poſt la. de Are. ī addi. Spe. in ti. de reſta. §. ſi. ī additio ma. ver. eſt & alia q̄ō. Itē adde, q̄ habens filiū ex filia, nō dī ſine liberis: vī eſt tex. ī Li. C. de poſt. inſer. Et eodē mō ille q̄ hēt filios ſibi nō hēredes, vt l. filiꝰ familias. §. cū qs. d le. j. d quo vid gl. ī l. ex fācō. §. ſi. ff. ad treb. b ¶ Diſtinguit. Vide Ol. in cā. 21. inc. thema. tale eſt poſt Pe. de Anc. in pl. 121. inc. ꝓ & q̄. cum allegatis per d. Ia. in l. 2. in 35. q. C. de iure emphy. vbi ponit. qd ſi qs ſtipulatus eſt emphyteuſim ꝓ ſe & hære de ſuo, vel hæredibus ſuis, an intelligatur de primo hærede.

c ¶ Extraneo hanc eſſe cōem opi. atteſtaē Ale. in pl. 120. inci. ſuper eo quod quæritur. in j. vol. de quo vide Ia. ſin l. 3. ver. ſucceſſiuè iuxta prædicta quæro. C. de iure emph.

c ¶ Extraneo Adde, q̄ ſi ceditur feudū alicui ꝓ ſe & q̄buſcunq; hęredib. ſuis, tranſit hoc feudū in legatarios. Et hoc dixit Bal. in c. j. in ſi. prin. de ꝓhib. feu. alie. ꝓ Fed. Et vide Bal. in l. i. in 34. q. ff. de rer. diuiſ. Et d. Bal. in d. c. j. de ꝓhib. feu. alie. ꝓ Fed. allegat & ſeq̄tur Ro. in d. l. id tps. & in re legata. ff. de vſuc. ſm ꝑriū tex. idem Bal. in c. §. donaī qualit. olim feu. alie. pot. Dixit ēt Ro. in d. §. in re legata, q̄ ꝓ appōne ſucceſſoris intelligaī de ſucceſſore, vniuerſali, vt l. q̄dā. §. 2. ff. d ede. tū ſi fuerit ꝓceſſum feudū vī emphyteuſis ꝓ ſe & ſucceſſoribꝰ. ſuis qualitercūq; tranſit ī ꝓticularē ſucceſſorē. Pro cuiꝰ dicti veritate ēt videdū q̄d no. Bar. ī l. vt iuſſurādi. §. ſi liberi. ff. de ope. li. & q̄d no. Bal. ī l. liberti. C. de ope. li. Q̄d aut appōne ſui nō ſolū intelligaī de ſucceſſore ꝓticulari, ſed vī, vltra tex. ī l. q̄dā. §. is ār. ff. de edē. Firmat ēt Bal. ī l. emptori. C. locati. Sed ī ꝑriū eſt tex. & ibi bona gl. in l. flumiū §. adduīt. de dā. infec. & ī l. ēt ī rē. ff. de iurei. Sed primā ptē firmat Imola ī l. q̄d dī. ff. de ver. obl. dicēs, q̄ verū ē q̄ nō ꝓhēdit ur ſucceſſor ꝓticularis: tñ ſi ꝓcedat aliq̄ alicui ꝓ ſe & ſuis hīdib. & ſuis ſucceſſorib. per verbū hīdib. intelligit de vī ſucedētib. de iure ci. p

ferunt à ꝓcedente: puta a teſtatore, vel ab aliquo dño: idem vī tranſeat ꝓceſſio ēt ad ex traneos hæredes l. in anna. lib. C. de le. & l. ſciē dum. de ver. ſig. hoc verum, niſi aliqua iniq tas reſultaret ex mentem teſtantis: vt in caſu huius gl. & hæc no. per hoc infertur ad doci ſionem. 2. q̄onis. Quid ſi hæc verba, ꝓferantur in ꝓcto emphyteutico, & ſi proferantur in re priuati vel ciuitatis, capiunt ꝓprie, & ꝓcernunt etiam extraneos hæredes: quia in ſui natura poſſunt taliꝰ res ꝓcedi in emphyteuſim perꝑpetuam. li. C. de iu. emph. i. & 2. 27 ff. ſi ager vect. vel emph. pe. † Vñ plus fing. dicit Spe. in d. ver. 113. q̄ ēt legari poteſt ex c traneo dño irrequiſitō: quia ex quo donaī in vltima voluntate, nō ꝓtinet ad alienatiōnē & ſic nō hēt locū. c. ſi. de loc. vide tñ Bar. in l. ſi. C. de ip. emph. & in l. in quentionalib. ff. de ver. obl. vbi vī ſentire ꝑrium, cū diſtinctione tñ. Si aūt ꝓceſſio ſit ab eccleſia, tūc in ſurgit dubietas ꝓdictos. §. ēphyteuſim. & §. licentiam. vidiſtis ſ. Spe. varium & opi. Io. An. & glo. in d. §. emphyteuſim. & in auth. ſi quas. C. de ſac. ec. tenet q̄ ꝓceſſio hodie pōt fieri in ꝑpetuū: ſed ille gl. poſſent reduci ad opi. Io. And. aliter diſtinguit Cy. in d. auth. ſi quas, reperio in hoc Bart. varium. nā in l. q̄d dī. ff. de ver. obl. & l. ſi tibi dicem. §. ſi pactus. ibi d pact. vī velle emphyteuſim eccleſiæ nō trāſmiſſibilē ad eīneos hæredes ſed in auth. ſi quas. vī tenere ſimplr q̄ ille. §. emphyteuſim ſit correct ad p §. licētiā. dt. n. q̄ pr dari in ꝑpetuū. i. q̄diu ſoluet pēſio. d. An. diſtinguit, q̄ſi conceſſio ſit ex eā neceſſitatis: vt q̄a res eſt ruinoſa vel vrgēt debita eccleiæ, vel ex cā vtilitatis, q̄a eſt modici redit, q̄ tūc ꝑmittūtur ꝓceſſiones in ꝑpetuū, q̄a in his caſib. per mittit alienō direct dñiū, forti vtilis tñ. ad hoc de re. ec. nō alie. ad aures. & 10. q. 2. ꝑpetua. Si aūt ſit ſine cā, & puta, q̄ eccleia ꝓſueuit talē rē dare in emphyteuſim: puta q̄ ceſſante ꝓſuetudine poſſit ꝓcedi perꝑpetuo quo ad deſcēdētes, ſed quo ad eīneos nō, & hoc 28 caſu ꝓcedat opi. Io. An. † Limita tñ ꝓdicta, q̄ſi cōceſſio fieret ſimpliciter, ēt vbi poſſet fieri in ꝑpetuum nō dēt intelligi niſi ad ter c tiam generationem ꝓdictum. §. emphyteuſim. & credo q̄d hoc voluit Spe. id. ver. 113. ſionis: tangit Bal. c. i. in ꝑmēto. de iu. Et vide ēt circa ꝓdicta, q̄d ñ ꝑt dari in extraneos, nec in dēcēdētes niſi vſq; ad iij. generationē. Dicit ēt, q̄ſi ſimplr ꝓcedit, ita vī ꝓceſſa. De quo ēt vide p Bal. ſi. C. de hæ. inſt. Et facit quod no. Bal. c. 1. ſi. de feu. da. in vic. & legis cō. & ij. circa med. C. de iur. emph. vbi dicit, q̄ præſcribēs emphyteuſim eccleſiaſticam, intellr præſcribere vſq; ad tertiam generationem tūm. ¶ Adde Azo. in ſum. de ſacr. ec. in ſi. Io. de Lig. ī c. potuit. de loc. ver. ſed attende. Et vide Bal. in l. ēt. ff. ſol. ma. Et an res eccleæ poſſint dari in ēphyteuſim vide per Arc. in c. apoſtolicos. 12. q. 2. vbi dicit q̄ſic, aliq̄a. ver. 7. q̄rit. Et vtrū emphyteuſis eccleaſticū tranſeat ad hīdes eīneos, vide per Io. de Im. poſt Bar. i. quod dī. ff. de ver. obl. & d. l. ēt. f. ſo. ma. & aliq̄d per eū in l. in ſulā. in pr. ff. ſo. ma. & aīgd per Ant. ī c. ſi diligēti. de ſſc. & q̄res eccleæ poſſint dari ī emphyteuſim, ē tex. c. hoc. ꝓſultiſſimo. circa pr. de re. ec. ſi ali. li. 6. Et q̄ēphyteuſis eccleæ per Bar. & Bal. in l. ſi. C. de hæ. inſt. & in aut. defuncto. C. ad Ter. Bar. §. ſi pactus. ff. de pact. & in l. Gallus. §. quidam certe. ff. de li. & poſth. ¶ Qui veniant appōne filiorum: ſiue hoc verbū ꝓferaī ī numerō ꝑſali, vel ſingulari: ſiue ſim in mā ſtricta & odioſa, ſiue in mā larga & fauorabili: an q̄tineaī baſtardi, ſpurii, nāles & alꝰ illtime nati: & an veniāt adoptiui, & itīmi tñ, & ſi in diſpōe fit mentio de liberis, an veniāt liberi j. gradus, vel ēt vlteriores deſcēdētes, & q̄d ī mā feudali vel in mā emphyteuticaria: & an veniāt tā maſculiq̄ fœminę.

neſit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptimo vide Bar. in l. si quis ita. ff. de testa. tu. & in l. g siliab. in §. j. ff. de lej. & in l. gallus. in §. instituens. ffde. li. & posth. & in l. 3. §. sed in certum. ff. de. ven. pos. mit. & in l. liberorū. ff. de verb. sig. & p Ale. in pl. 170. in secunda parte & per Paul. de Ca. in pl. 177. & vide q̄ habent in l. filium diffinimus. de his quifunt sui vel alieni iuris. & vide Bal. in l. precib. C. de impub. & aliis subst. vbi iter reliqua dixit, q̄ filiorū appone venit ñ tm̄ q̄ est natus, sed ēt q̄ est in vtero in mā fauorabili. de quo in l. 2. §. fi filius. a ff. ad Tertu. & in l. q̄ in vtero. ff. de statu. homin. & vide Paul. de Cast. in pl. 356. & 805. & in pl. 77. vbi tractat d̄ substitutione facta alicui. Et vide Ale. 1 pl. 14. quarta pte pl. & p An. Sicu. in pl. q̄d incipit, spālis. q̄d est post pl. Ale. in quarta pte pl. vbi ēt pōit q̄d si fiat mētio d̄ filiis 1 ꝯctu emphyteutico: & vide Io. de Imo. & Io. de Prato post ipsum in l. cū auus. ff. d̄ adi. & de. Et an veniant spurij vl̄ itimati, aut al's illtime nati: vide q̄ hēntur p Bar. & v-truq; Imo. in l. ex facto. §. si qs rogat'. ff. ad Treb. & in l. generaliter. §. cū aūt. C. d̄ inst. & subst. sub d̄i. tact. & in l. cū acutissimi. C. de fideic. & l. aut. nisi rogati. C. ad Treb. & vid q̄ hēnt in l. cū adoptiuus. C. de decu. li. 10. & in l. si ita q̄s. in fi. de le. 2. & in l. adoptiuū. ff. d̄ in j. voc. vbi p Alex. post alios q̄ pōit q̄d si ī lege, vel statuto, vel priuilegio, vel ꝯctu fiat mētio de filiis. an veniant adoptiui, & sic ītimi tm̄: & q̄d ꝯctu feudali: & an ēt veniāt posthumi. vide Bal. Ang. & Imo. in l. si q̄s posthumos. ff. de liberis & posthu. & p Spe. in ti. de emp. in §. 6. i ver. 73. Et q̄d de fratrib. vl̄ filiis fratrū, q̄n fieret mentio de agnatis vel de hæredibus & maximè q̄n esset cōis vsus loquēdi q̄ tales ēt trāsuersales 2prehēderent. & nō solū liberi primi gradus vide quæ hēnt ī l. liberorū. vbi p Ale. de ver. sig. & in l. si filius. & in l. filia. ad Mace. & vide ēt p Inn. in c. si vero. de sen. exc. vbi ēt p Abb. & alios: & per q̄d veniant hæredes extranei, q̄n est facta mentio in ꝯctibus: & maximè in ꝯctu facto ab ecclesia. De quo p̄ gl. & doct. tam antiquos q̄ modernos in l. ēt. ff. sol. mat. Et an veniant nepotes ex filia fœminser. & vide tex. in c. statutum. de hære. li. 6. & per Bal. in l. maximū vitium. C. de liber. præte. & per Rom. in l. patris. de in ius vocan. vbi dicit, q̄ statutum de compromisso fiendo inter patrem & filium intelligitur etiam de filio naturali tantum. De quo habetur per Bal. in l. libertum. C. de inter. matrimo.

a ¶ Sufficiens causa. Nota tamen, q̄ quando fundus est sterilis, & datus est in emphyteusim usque in tertiā gnationē si fundus ille ex opera & arti ficio emphyteutæ fuit factus melior, transit vltra tertiam generationem, etiā ad hæredes extraneos. Ita dicit Bart. in l. quicunque. per illum tex. C. de. omni. agro. deserto. lib. 11. sequitur Rom. in repet. rub. de arb. sed reprobat idem Roma. in l. etiam. in prin. ff. fol mat.

b ¶ Fundans. idem tenet Card. in cons. 5. inci. quos habeat probare in titul. de proba. Imo. in cons. 23. inc. in casu præmisso. Bald. in consi. 164. incip. factum tale circa fin. in prima parte Alexan. in consil. 149. incip in casu proposito. in 5. volu.

c ¶ Haber probare. Adde quis debeat ætatem, probare, & qualiter probetur Bar. consi. incip. ser. Simon. Et quid sit dum cum dubitatur: an sit minor, per Alex. cons. 21. lib. 1. Et si per statutū inducatur certa forma probandi ætatē, an alia forma si ex cluſa, per Pau. de Ca. consi. 141. Et quando quis impugnat contractum ratione minoris ætatis, sit præsumptio q̄ fuerit habilis vide Aret. cons. 64.

¶ Circa probationē ætatis, dicas, q̄ dēt probari per eum, in quem iudex ex aspectu trāstulit onus, p bāc alias debet probari per illū qui se ī maiore vel minore ætate fundat, siue agēdo, siue excipiendo: vt l. cū te minorē. & ibi p Bar. Bal. & doc. C. d̄ pb. & vide Bal. in d. l. d ætate. ff. de inter. ac. & in l. de ætate. ff. de mi. & in l. i. in fi. ff. de exc. & in l. eadē ordine. ff. de fer. vbi Bar. vbi q̄ dicit, iudicē esse adeundū, q̄ pūtiet super ætate. Et vide Io. de Imo. in l. 3. in §. duæ causæ. ff. ad Carbo. & Bal. in l. data opera. C. q̄ accusanon pos. & vide gl. in c. pūbyter. 77. di. & per Spe. in ti. de actio. in ver. quid ergo. Alex. in l. de ætate. de minori. Et adde quod ætas probatur per instrumentum matrimonij: non autem per instrumentum dotis promissæ pro matrimonio iam ꝯcto: sed pro ꝯhendosic, præsumptiue tm̄: vt per Bal. in addi. Spe. in ti. de in integ. rest. in ver. per instr. matrimonij. Et vide Bal. in l. neq; natales. de pb. vbi ponit de isto mō pbandi ætatē p instrm matrimonii. Et add q̄ pbatur ex ordinariis modis. vel per priuatas scripturas. p indicia, & p testimonia domesticā: vt p Bal. l. si minorē. C. de in int. rest. & l. 2. de his q̄ ven. æta. imp. p gl. Bal. & Bart. ll. 2. in pr. ff. de excu. tu. vbi dr, q̄ pbar per scripturā natiuitatis factā per pfem. q̄ ēt voluit Bal. ī rub. d fi. instr. Et d mō pbandi ætatē. vide Spe. in ti. de pb. §. j. in ver. re stat. in §. 1 ver. 4. 5. & pe. Et quār pberur: vide ēt p Pau. de Ca. pl. 53. vbi ēt ponit, an possit pbari alio mō q̄ mō tradito à statuto: & ēt q̄ sic. ſ. p modos à iure approbatos. & vid Bar. in l. minor 25. an. ex aspectu. ff. d̄ min. Pōt ēt pbari p mfem, ſ. nō plenè. fm Bar. ī l. ēt. de prob. & p eundē post gl. ī l. 2. ff. de exc. Pōt ēt pbari per nutricē: vt l. de tutela. & ibi per Bal. C. de in int. rest. & p plūctos. & pt pbari p cō patrē. vt p Bar. pl. inc. in q. vertēte inter d. Sim. & ēt p vicinas: & p obstetrices q̄ vi derunt eū nasci tali tpe. Et tene mēti, q̄ ætas minor nō 5t pbari, nec allegari se maiorē fm Paul. de Ca. in d. pl. 53. Et adde ēt q̄ sīa lata sup ætate inter aliquos, ñ facit ius inter oēs, fm Bar. in d. l. de ætate. 4. q. d̄ min. & vide Bal. in l. fi. ī fi. C. d̄ suis & leg. Et adde ēt q̄rtas nō pbata est prīa cā restōnis. l. fi. & ibi Barto. ff. si minor se maiorem dixerit.

a ¶ Quandocūq; Ad de Ro. pl. 26. & 369.

Sebast. Sap.

b ¶ Interrogare. Ad dc, q̄ ēt interrogare pt post publicatas at testatiōes: vt no. Bal. in l. bonæ fidei. C. de re. cred. & Ab. ī c. fraternitatis. j. de testi. vbi Maria So. & Bal. in c. i. §. fi. n. dñi. quid sit inuest. in vsi. feud.

c ¶ Expiret substitutio. Adde Bar. consi. 1. & Aret. cons. 53.

causa. hoc est verū. nisi iudex ex aspectu trāsfundat onus pbādi in alium. vt l. minor 25. an. ex aspectu. ff. de min. & iō. isti patrui succubuerunt q̄a fundabant excep. suam super minori ætate q̄ necessariò non pbauerunt. Dices tu: quare monasteriū obtinuit cū probauit maiorē ætatem sup̄ qua se fundabat: Rndeo, q̄a principaliter nō fundabat se super maiori ætate: sed sup obsone q̄ probauerat: ætas aūt allegabat implicitè ad actū q̄ principaliter pbato actu; sicut aliæ solennitates in trinsecæ psumuntur: vt no. l. sciendum. ff. de ver. ob. p Bar. & c. innotuit. de eo q̄ fur. or. re

3 ce. p In. † Et p hoc hēs vnum casum not. in quo ætas psumitur qū, si venit accessorie ad actū. pbatum, q̄ solum maiorib. quenit: & adeò psumitur q̄ pbatio minoris ætatis eam nō excludit nisi necessariò p̄cludat minorē ætatē: vñ nō sufficit qualisq̄alis, pbatio. vt hic fin. pbatur. & nescio q̄ alibi ita bñ pbetur: & multū l̄itat no. p Inn. in c. innotuit. de eo qui fur. or. rec. vbi dt, q̄ qñ solennitas psumitur ad actū, de facili tollit illa psumptio p̄riam psumptionem, arg. ga in c. verisimile. de psum. hoc. n. d. nō. p̄cedit in idoneitate psonæ respū tpis & sanæ mētis, q̄ psumuntur ad actū, sed oportet q̄ defectus plenè probetur: vt hic. Rō aūt p̄dictæ p̄clōis est, q̄a cum ætas varieē sp cursu tpis, ius nō psumit nec p maiori nec p minori ætatē, licet pbetur q̄ olim fuit minor, facit quod no. Io. An. in c. fū inter R. de ele. Sed ꝛ illud q̄ statim ſ. in no. tetigi, q̄ ætas idonea psumitur ad actum pbatum, multum ob. vnū d. Io. An. in c. fraternitatis. 4. q. j. de testi. vbi dicit, q̄ætas inest pfessioni, sicut pubertas mfimonio. de re. c. j. de desp. imp. c. j. li. 6. adeò q̄ pbans pfessionem vel mfimonium, nō hēt necesse pbare ætatem vel pubertatē, nisi negetur, & sic ex hoc vlt. sentit, q̄ pbanda est ætas p pbantem pfessionem si ætas negetur, & sic ex quo patrui negabant, monasterium debat pbare, vel debat succumbere. licet Io. An. nō al. iura pro d. suo, ego al. c. cum nobis. de ele. prope fin. vbi instanti pro electione fuit necesse pbare ætatem ltimam: & quia non potuit probare fuit repulsus. ad idem ca. attestationes. & c. fi. de desp. imp. facit in simili in l. matrem. C. de prob. ꝛrium est difficile: sed pt re

3 5 sponderi duobus modis. Primò q̄ monasterium erat hic ī possessione istius professi seu oblati: ideò oīa debent præsumi legitimè in terc essisse: & ex ꝛrio præsumeremus de lictū in recipientib. non ltimo tpe: secùs vbi monasterium directè ageret ꝛ oblatum vel pro fessum, & per eum qui iurauit ille negaret le gitimam ætatem: tunc. n. monasterium haberet probare: vt in ꝛriis: tunc & multum restringeret hoc c. & oīa s. dicta. Secundò pt dici, q̄ d. Io. An. nō est verum: nec iura superius al. apertè probant ꝛrium. nam c. cum nobis non dicit. q̄ alio negante habeat electus probare idoneam ætatem: sed q̄ iudex ex officio suo processit, q̄a in electione multum exuberar offiñ iudicis. & pro hoc opti. facit c. cum dilecti. e. ti. vbi in fi. innuitur q̄ negan ti ætatem electi incumbit onus probandi. & facit e. i. de ele. li. 6. & quod no. Io. An. in reg. infamib. in mercu. alia iura superius alle. hoc

3 4 non probant si benè ponderentur. ¶ † Op. vſ. n. q̄ illud verb. dubium quod erat minor an. dēbat interpretari in fauorem actoris, & ꝛ reum. l. si quis intentione ambigua. ff. de iu. cum sī. glo. in ver. verbum dubium. rndet q̄ hoc ptingit religionis fauore, p quā multa ꝛ iuris regulas pstituta sunt: vt in l. sunt psonæ. ff. de rel. & sump. fu. Hæc so. nō est bo. tum q̄a ex litera patet q̄ sīans fundauit se super mero iure: tum q̄a pp fauorem religionis nō dēremus alij iniustitiam facere. ar. in

c. ex tenore. de so. p̄. iō glo. transit ad aliam so. q̄ verbum actoris ambiguum bñ est pro eo interp̄tādum: sed verbum ambiguum testium suorum ꝛ eum & in fauorē rei: vt hic: & est rō. q̄a qui probat, clarè dēt probare: aliàs succumbit: vt hic. & c. inter dilectos. de fi. in stir. & hæc so. melior. declara tñ, vt plenè

3 5 dixi in c. cum ad sedem. de rest. sp. † Sed opp. & aliter, q̄a iudex saltem debuit iterū testes interrogare vt verbū dubiū declarēt. gl. ista rndet, q̄ iudex benè potuit hoc facere ex officio suo, sed nō ad instantiam partis. No. bñ gl. ad duo. Primo, q̄ iudex p̄t ex offō suo q̄ cunq; a interrogare b ēt testes. vt declarent a b verba obscurè prolata. idem no. glo. in c. per tuas. & c. cum clamor. j. de testi. quod limita fm no. per. In. in c. cum Ioannes. de fid. instr. vbi dicam. & hoc no. ad litationem c. præterea. de test. cog. No. 2. ex gl. q̄ ad petitionem partis nō dēt iudex iterum examinare testes qui obscurè deposuerunt, q̄a timetur verisimiliter de subornatione: hoc intellige, si fuerint prius debitè examinati: aliàs secùs: vt

3 6 le. & no. in d. c. per tuas. & die vt ibi. ¶ † Quæro, vtrū indistinctè per religionis ingressum c expiret substitutio c facta in defectum liberorū. Gl. si, dicit, q̄ aut substituitur persona privata & euanescit: q̄a hoc casu ingressus monasterium fingitur hīe hæredem. vt hic. & in aut. de san. epi. §. sed & hoc pūti. si aūt substituitur ecclesia seu locus religiosus. vel iubetur expendere in pias cās: tunc nō expirat substitutio seu fideicommissum per religionis ingressum: vt d. §. sed & hoc pūti. vbi hæc distinctio seu dria probat: & est diuersitatis rō: q̄a q̄ expiret substitutio per religionis ingressum inductum est ꝛ ppriam significationem verborum in fauorem piæ cāæ: vbi ergò substitutio seu fideicōmissum dēt extendi in piam cām, cessat d. rō cum non debeamus impropriare verba in fauorem piæ causæ seu religionis in preiudicium alterius religionis seu piæ cāæ. ad hęc c. cū cā. de pb. priuilegiatus. n. ñ vtitur priuilegio ꝛ pariter priuilegiatū, vbi pariter ꝛcurrit priuilegium vtriusq; vt d. §. fi & hoc pūti. & plenè p Bar. ī aut. quas actiones. C. d fa.

3 7 san. ec. Et per hanc gl. & d. §. sed & hoc pūti. videtur quidā solennis do ct. Fr. de Alb. † q̄ licet de legato ecclesiæ priuatus hæres non de trahit falcidiam priuilegio ecclesiæ: vt in auth. similiter. C. ad l. falc.

d plenè not. in ca. fi pater. de testa. li. 6. secùs si ecclesia est hæres. quo casu ꝛcurrit priuilegium cum priuilegio: & sic ꝛcastatis priuilegiis vtuntur iure cōi. ad hoc l. assiduis. C. qui pot. in pig. ha. & hoc statis placet, licet gl. hoc nō benè firmauerit. e. pontifices. 12. q. 3. Sed dices tu, nōne ecclesia petit restōnem ꝛ aliam ecclesiam. de in int. re. c. auditis. ff. de mino. & sic priuilegiatus vtitur priuilegiis ꝛ pariter priuilegiatum. so. hoc casu nō est priuilegiatus quilibet respū causæ de qua agitur: licet in gne sint pariter priuilegiati: nam si minor vel ecclesia lædit ur, in hoc casu læsionis solū reperitur priuilegiata persona læsa: & qñ iste articulus est quotidianus, fubiicio hic q̄dam bona d. Bar. in aut. quas actiones. pal. vbi sic distinguit cum q̄

e ritur, an priuilegiatus vtatur priuilegio ꝛ pariter priuilegiatū, aut q̄ritur vtrum priuilegiatus possit vti priuilegio ꝛ priuilegiatum eo casu, quo ab ipso priuilegiato aduersario suo priuilegium ꝛsequi

3 8 tur. & ista propriè materia tractatur. l. fi. C. de fruc. & lit. exp. † Quidoq; quilibet est priuilegiatus principal'r. & tunc q̄rq; quis g̃haliter est priuilegiatus & in gne, sed nō in ea causa de qua agitur, sed vnus tm̄ est priuilegiatus: & tunc vtetur priuilegio suo ꝛ alium priuilegiatum. vt est casus in l. vt. ff. ex qui. cau. ma. & d. c. auditis. licet. n. vtraq; ecclesia sit priuilegiata in gne: tū in casu quo agitur est pri uilegiata solū ecclesia læsa seu ꝛ quam pscribitur, nō altera q̄ præterq; est priuilegiatus respū eiusdem causæ q̄ agitatur. hæc est vna regula infallibilis: siquidem vnus hēt priuilegium potentius alterius. ille pfertur q̄ hēt potentius: potentius aūt pt esse q̄a vnus certat

4 0 uorabiles: vt l. verum. §. fi. cum l. sc. ff. de min. † Si verò causæ priuilegiorum sunt pares, vel priuilegia sunt paris potentiæ: tunc cū concurrunt, ambo pariter admittuntur: vt l. priuilegia. ff. de pri. cred. & ob. & in reg. in pari cā. de re. iu. li. 6. & hæc no. per q̄ potes al. pro & ꝛ ad q. §. decisam. ¶ No. 2. principaliter ex pr. q̄ monasterium hr loco hę

f redis. alij dñt, q̄ loco filij: vt not. in aut. nisi rogari. c. ad Treb. & in

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit ꝙ ij; testor dixerit se velle ꝙ monasteriū non posset excludere substitutū, reiiciet ꝛditio tāq turpis. Et addeq si testor dixerit, si filius meus decesserit sine liberis substituo Sēpronium: & adiecit, Volo ꝙ verba testi seruenť de verbo ad verbū: tunc monasteriū nō hēbitur loco filij, ita ďt hoc sīn. Bal. Et si dixerit ēt testor, substituo ei Sēpronium si decesserit sine liberis ex se procreatis, tūc monasteriū nō excludit substitutū. hoc fuit d. Ab. antiq c. Raynuti⁹. de test. quē refert & seq tur Bal. ī marg. In ista sup ver. substitutio. Et idē credo si fa cta substōne p verbū decesserit fine liberis, testor adiecit, ꝙ volebat verba testi sui seruari ad lram. ar. eorū q̄ i fine ex defensiōe suā no. Bal. in l. fi. C. de his qui fi. di. Dicit tāq lfa ďr q̄ oculo vſ, ñ q̄ solo intellectu pcipitur, & & vtrū ille cui fcā est substō fideicōmissaria, si decesserit sine liberis Itūmis & nālib. si intret religionē fratrū minorum, sit locus substitutioni: vide Ange. pſ. 88. Et vide ēt Ang. cōsi. 38. Et de isto arti. q̄n pingressum monasterij excludať substitutus, vide Im. post Ang. ī l. in pupillari. circ. fi. de vulg. & pu. Et ꝙ monasteriū habeat loco filij ex proprio corpore nati tenet Lap. alle. 129. de quo vide oīo in terminis p Bal. ī l. Deo nobis. de epi. & cler. Et adde hic Bal. circ. fi. &c. j. de eo q sibi & hær. maſ. vbi dicit, ꝙ nascēres siue per masculos siue p fœminas, dūr descendere ex corpore primi parētis. Et de hoc dicit esse ibi tex. no. Item vidē q̄ hic scribit Bal. Item de ꝓdicta q. vc; an monasteriū succedat loco filij ex proprio corpore nati in substitutione, vide p Io. de Lig. c. Raynaldus. de testa. & p Im. post Bart. in d. l. si ita quis. §. cui. ff. de le. 2. ¶ Adde tu q̄ monasteriū hēatur loco filii, Fulg. pſi. 53. & q̄ ēt loco mariti. & q̄ euanescat substitō.

¶ Circa istū passum, an & q̄ monasteriū excludat substitutū, q̄n substō est fcā per illa verba, Si institutus decesserit sine filiis vel liberis: vltra hæc dicta per apost. auth. si qua mulier. C. de ſa. ſan. ec. sed Bart. in vtroq; loco tenet ꝓrium: qa sequeret ꝙ monachus hſet monasterium in ſua prāte q̄ est falsum. de ele. si religiosus. li. 6. vſ. dicit ꝙ nulla lex est in mūdo vel decr. q̄ hoc probet. ad hoc c. rūdetur in d. aūt. nisi diceres: ꝙ solum ꝓbat ꝙ hſ loco hſdis. sed certè si illa allegatio q̄ ponitur in tex. dū facit mētionem de hſde esset vera. vt sentire vſ Bar. tunc bū ꝓbaret tex. iste ꝙ hſ loco filii: qa verbum hæredis capitur hic strictè ꝓ liberis, patet quia in substōne fuit facta mētio duntaxat de liberis: videlicet, si sine liberis &c. nūc allegabatur ꝙ parte monasteriꝭ ꝙ nō ďr decedere sine hſde, q̄ monasteriū sibi hſdem instituit. & debet exponi sine hſde. i. sine liberis, aliàs ista al. nō ꝛcluderet intentionē allegantis pp verba substitutiōis. Si ergò vis saluare d. Bar. oporet dicere, ꝙ ista fuit all. partis, q̄ nullo iure ꝓbatur. nam deciſio huius decre. simitur ex aut. de ſan. epi. §. sed & hoc pñti. vbi nō ďr ꝙ monasterium hēatur loco filii, vel hſdis: sed ꝙ oēs istæ ꝛditiones si nupserit, si habuerit liberos, & ſimiles appositæ in persona in stituti ad faciendū locum substituto tolluntur & hūr pro nō adiectis, si institut⁹ intrauerit monasteriū. & hoc iō ne timore restōis fiendæ retraheret à vita ꝓtemplatiua, & de hoc aſigd ī. tangam latiùs. hæc n. ſufficiant ad declarādum illud verbum hſdis posituſ in tex. & gl. ¶ No. vlterius ex gol. substitutionē vel fideicōmissum ñ euanescere. si restō est facta loco religioſo, vel ecclesiæ, vel in aliā pīā cām debeat expendi: nā log tur magis clarè hæc gl. q̄ tex. in d. §. sed & hoc pñti. quod placet hic. d. An. ga cum ille §. sit exorbitās à iure ſufficit locū ſubſtitutum esse pium, licet nō sit æqualiter pius cū monasterio, ꝙ institutus ingreditur: ꝙ ſatis placet per prædicta.

¶ †Ex ꝓdictis deciſam puto q. q̄ ponit hic Io. An. nunqd euanescit substitutio si institutus fi egredit monasterium sed ipſum hæredem instituat? gl. in d. aut. nisi rogati. dicit. ꝙ nō. & idē tenent *cōiter* doc. licet q̄dam ꝛ. quorum opi. est æquior ſm Hoſt. licet prima sit cōior: sed tene primā vt veriorē & ægorem: nulla. n. æqtas dēt surgere ad ſpoliādū alium fauore religionis. ar. 17. q. 4. ca. fi. hoc. n. casu cessat rō illius §. sed & hoc pñti. cum nō impediatur vita ꝓtemplatiua. nec dēt ille §. sic exorbitās ī ꝓiudicium aliorū extendi. ar. l. q verò. ff. de ll. † Alia ēt q. deciditur per premiſſa, q̄d si substitutio est facta de aliquo sub ꝓditione si nō ingrederetur monasteriū, *communi* tenet ꝙ talis ꝓditio hſ pro nō adiecta. nā si ꝓditio indirectè impediens seu retrahens à vita ꝓtemplatiua hſ pro nō adiecta: vt hic. & in d. §. sed & hoc pñti. fortiùs & ista. q̄ directè impedit religionis ingreſſum. Itē ꝛditio ſimilis non impedit mſimonium carnale. l: cū tale. ff. de ꝛd. & demō. l. 2. C. de ind. vi. tol. multominus mſimonium ſpuāle, cū sit maius bonum. facit c. i. & fi. ff. de ꝛd. ap. † Quæro vlterius ꝓsequendo hanc gl. fi. q̄d si rogatus restituere hſditatem vel legatum fiat clericus. nunqd euanescit substitutio? Gl. resp. ꝙ sic: duob. tñ interuenientib. videlicet, ꝙ ꝓ perpetuò remaneret in eccla: & relictum expēdatur in pias cās. Aduerte, qa gl. loquitur in his gñaliter, & aliqtulum obſcurè: & ꝓrium prima fronte vſ determinare ſ. in fi. vlt. q. & gl. est sic locuta: qa sic gñaliter de clerico loquitur tex. in d. §. sed & hoc pñti. nec doc. alter hoc declarāt: ideò ꝓ declaratione sciasq & vltra ea q̄ al. sunt ñ. in apo. mag. dicas ꝙ hoc ꝙ monasteriū excludat substitutū, & hēatur loco filii, est fauore pie cāe, non tā ꝓ tacentem testātis, imò ex ꝓsumpta eius mēte: ſ. vbicunq; per verba testōris apparet ꝙ ñ voluit monasteriū excludere substitutū: nec voluit illud eē loco filiorū, ñ puto q̄ ꝛ voluntatē testātis monasterium admittat: qa voluntas testōris ſp est attendenda: & dēmus illā ingtum possum⁹ ferre. l. i. C. de ſa. ſanc. ec. imò dicim⁹, ꝙ voluntas volūtati ſp est fauēdū. & per Bar. & Ale. ī l. cū hii. in pr. ff. de trans. & l. si pars. ff. de inof. tes. & per Io. An. ī c. Ioānes, de testa. ſ. q̄n ex verbis testōris ex quib. datur nobis intelligi eius mens: vt l. Labeo. ff. de ſup. leg. nō dēm⁹ ab illa recedere. l. nō aliter. ff. de le. 3. Si ergò testor voluit, ꝙ monasteriū excludere substitutū, vel ꝙ ſolū substitutus excluderetur per filios natos ex ꝓprio corpore substituti. ñ video quo possit dici, ſalua mēte testōris, ꝙ monasteriū dēat admitti: qa cū sīn⁹ in casu certo & clāro ñ hēmus ꝛjecturari ex cōiecturis. qualis fuerit mens testōris. ar. l. ille. §. cum in verbis ff. de leg. 3. l. continuus. §. cum ita. ff. de ver. obl.

¶ Substōnem. Vide nouā ſitationē datā ad istud c. q̄ infertur ex hoc d. quē ponit Bar. So. in rep. l. cum quis. ver. circ. fm. ff. de cond. & demon.

¶ Statuto. & ď hoc vide Pet. de Anc. ī re pe. c. canonū. de pñti. in 6. pr. quæſi. illius quæſiti. verſi. procedo vlterius.

Sebaſt. Sap.

¶ Statuto loci. Vide Rom. in ſin. 450. incip. iſta.

tutum vrbis veteris. Pe. de Anc. in c. i. ver. pcedendo vlteri⁹. ſ. de pſt. Faciunt not. p Bar. & Mod. in l. 4. ff. de verb. obl.

Seb. aſt. Sap.

a ¶ In hac opi. iſtā eē cōem opi. attestatur Ale. pſi. 35. inc. ſuper ꝓtentis. 3. vo. & cōſ. 121. inc. viſo thema te. 2. vol. teneť Ang. conſi. 80. incip. hæc quæſtio ſubtilis.

b ¶ Dotis. Adde hic ꝙ ſtatutū de lucrāda dote p maritū, ñ hēt locū in dote vxoris, q̄ de pſenſu mariti ingreſſa ē monasteriū ſm Lap. al. 129. vide gl. in c. placuit. 2. 16. q. 1. & quod ibi not.

¶ Adde Pet. de Anc. conſ. 278.

¶ An statutū vel pactum de lucro dotis hēat locū vxore ingrediente monasteriū, dicas ꝙ ingreſſus religiōis, & mors nālis vſu ræparari, vt l. inſulā & ibi q̄ doct. ff. ſo. ma. & l. Deo nobis. in pr. C. de epi. & cle. & ibi per Bar. & Ale. in l. deceſſerim. ff. q̄ ſatiſd. co. Q̄d est verū ī casib. à iure ex preſſis tantūmō. vt no. p nouiſſimos in c. ſuſceptū. de reſc. in 6. & c. ſi epſs. de ſupp. ne. pl. & per d. de Ro. dc. 379. inc. fuit dubitatū. dicas tñ ī ꝓpoſita q. ꝙ istud ſi hēt locū ī ſtatuto de lucro dotis ꝓ morē vxoris ſi ꝓpſa vxor ingrediatur monasteriū, ſm Io. An. in c. fi. in fi. pr. & do. inter vi. & vxo. Et vide Ale. l. cū dotē. in pr. ff. ſo. ma. vbi al. gl. c. placuit. hic al. faciēdo ex illa rām, ꝙ vbicunq; mors ciuilis nō inducit eundē effectum, quē inducit mors nālis, vbi ēt æquaratur alteri. Et idē dicit esse in pacto de lucrādo dotem. ꝙ nō hēt locū in morte ci. & sic in ingreſſu monasterij facto ꝓ ipſam mulierem. ꝓ text. in l. 2. de pac. dot. ꝙ dicit esse menti tenendum.

c Seb. Sap. ¶ Placent. Cōtrariā partem defendit Ful. pſ. 53. inc. q̄n. & latè And. Sic. conſ. 13. inc. clemen riſſimi. in 1. vol.

d ¶ Rumpat. vtrum ꝓ ingreſſum monaſterio. 18. q. 1. vno. ſed hoc lucrum sequ pœna ꝓuenit ex iniuria illata monacho. ergo, &c. Sedò, qa monasterium est iſti hſs ab intestato: qa tanq̄ miles celeſtis militiæ ꝓt pro parte decedere testatus, & ꝓ parte intestat⁹, & plenè ꝓ ibi circa hoc instat. Ego ī hoc ar. sic dicetē, ꝙ aut instituit monasteriū & filium hſdes, & tūc lucrū applicabitur eis ꝓportionib. hſditariis: aut instituit filium in totū, & tunc applicabiť filio: si verò instituit monasteriū institūto filio in re certa: & tunc applicabiť monasterio: qa filius sic institutus ī re certa hſ loco legatarij. l. quoties. C. de hæ. in sti. in sum. ergò dic, ꝙ applicabitur ei, qui est hſs. i. qui succedit in ius defuncti: quia ille est ꝓpriè hſs. ff. de ver. ſi. l. si hſdis appoſne. Nō ob. motiuum Fed. ꝙ quicq̄ acquirit monachus acq̄rit monasterio. & c. quia fateor q̄n ipſe directè acquireret: ſi in casu nō ſtatutū desert hſdi: & institutus ꝓ desjunctum est verus hſs ipſius. Nec ob. rō Io. pagla. qa strictè capiendo filius est hſs. q̄n hoc ñ est verum: qa lex, ex facto. in fi. loquitur in casu ſpāli: iō ibi restringitur nomen hſdis, vt ſuper 1. glo. pleniſſimè dixi: & sic reduco ad eordiam d. eorum. Faciunt ēt ꝓdicta ad aliam q. satis no. 48 ¶ † Quid si tastōr dedit substitutum sub ꝛditione si institutus decederet sine liberis ex se ītimè descendentib. vel ex corpore suo nascētib. nunqd euanescit substitutio ꝓ ingreſſum religionis: Hæc q. satis pulchra & quotidiana est, & idem pt dici q̄n testōr per alia verba ꝓtinentia nālitatem fecit substitutionem. doct. sunt varij in hac opi. nam Iac. Bel. disputauit hanc q. & posuit in d. §. sed & hoc pñti. & ꝛcludit substitutionem dicto modo ꝛceptam nō expirare per ingreſſum religionis: quia testator per illa verba eligit nālitatem, nec relinquit voluntatem suam interpōtationi iuris: secùs q̄n locutus fuit gñaliter, vt si sine liberis deceſſerit, &c. tunc ſuccedit iuris interpōtatio, q̄ cessat in casu certo: quia in incertis ñ certis opus ē ꝛjectūris. de re. iu. c estote. In hac opi. accedere vſu r Mart. similiter & Hoſt. & Io. An. vt no. ff. eos. c. Raynaldus. de test, ꝓrium tenuit Bargarotus dū esset Bononiæ, cum hæc q. esset de facto. & Dyeqtur in l. iita qs. ff. de le. 2. & Ricar. malū. & Bar. in aut. nisi rogati. & l. si ita qs. pāl. & sic ꝓstmodū eleganter ꝛsuluit in q. ſtūn. Primò p rōnem q̄ faciebat Dyn. ex filio eorum q̄ tacitè insunt nihil operatur. ff. de ie. i. & l. 3. & ca. significasti. de ele. sed hæc verba ex suo corpore vel ex ītimè natis, insunt in illis verbis, si sine liberis decesserit. ergò nihil operatur ex filio: ꝙ insunt patet ēt q̄n ꝙ illa verba si sine liberis, &c. nō veniunt filij ītimi tūm: vt d. l. si ita quis. §. fi. ergò solum intelligitur de nālib. & tñ fauore monasterij expirat talis substitutio ꝓ religionis ingreſſum. Sedò moueturpe rōnem Ricar. malū. istud fideicōmissum seu institutio si decesserit sine liberis. &c. reprobatur, & pro nō ſcriptis hſ: non ideò qa monasterium non hſ retur loco filij: sed qa præbet impedimentū vitæ ꝓtemplatiuæ: seu retrahit à vita ꝓtemplatiua eligenda. nā institutus timens ne bona ſua cogatur restituere ſi decesserit ſine liberis, inducit ad ꝛhendum mſimonium, & remouetur à ꝓposito religionis & castitatis. & ideò Imperator tale grauamē voluit haberi pro nō adiecto. & hoc voluit tex. in d. §. sed & hoc pñti. dum dit, tales ꝛditiones inualidas, & ꝓ nō ſcriptis, sed hæc ꝛditio de qua in q. nostra est multo plus ꝛpria vitę ꝓtemplatiuę castitati & religioni q̄ illa de qua in d. §. sed & hoc pñti. & hic. ergò fortiùs dēt illa haberi pro nō adiecta. & ita ēt refert & tenet Cy. in d. aut. nisi rogati. Tertiò probat à simili illud ꝙ relinq tur cā dotis b de necessitate inteilligitur pro mſimonio carnali, sine quo nō ꝓt dici dos: vt l. 3. ff. de iu. do. & c. & si necesse. de don. inter vir. & vxo. nā pro introitu monasterij nō datur dos. de ſim. c. nō satis. & ca. veniens. & tñ illa ꝛditio seu cā remittitur institūto seu legatario intranti monasteriū. licet non posset dici ꝙ ciuiliter impleatur: vt d. §. fi & hoc pñti. ergò licet in casu q. no ſtræ nō posset dici impleta ꝛditio ciuiliter, ꝙ monasteriū dicatur ex se natum: nihilominus rōne ꝓdictā dēnt bona apud monasteriū remanere. Idē dēt & ꝓt dici de eo ꝙ relinquitur cā donationis pp nuptias: vt hſ in d. §. Quartò, probat sic, inter monasterium & monachum nō ďr matrimonium ſpuāle, cum solus abbas dicatur ſponſus. de elec. quia pp. sed ſi fideicommissum relinquitur sub ꝛditione si nuptias ꝛxerit, & ille grauatus monasteriū ingrediatur nō tenetur ad fideicōmissum: vt d. §. sed & hoc pñti. ergò apparet ꝙ nō est ideò ꝙ videatur defeciſſe ꝛditio fideicommiſſi, & ideò ꝙ tale grauamen hſ pro non adiecto & pro non ſcripto: cum vitæ cōtemplatiuæ ꝓrietur. ergò idem dām in q. nostra. Quinto & vltimò probat isto modo: ego videoꝙ ſaliqd relinquitur mulieri cum onere restituendi si nupserit, q̄non tenetur restituere si nupserit. l. quoties. ff. de condi. & dem. & l. cum ita legatum. cum l. ſe. ff. e. quod tā limita pr out no. in aut. cui relictum. C. de indi. vid. to il. ergò multomagis non valet istud grauamen, de quo in q. nostra, cum sit impedimentum religioni & vitæ cōtemplatiuę, quæ longè melior est quam actiua. & hæc opin. placet d. Ant. licet non alleget conſilium & motiua Bart. quæ multum mihi placent: ‹ ipſam veritatem cōtinere vſu r. pro hac conclusiōne vide bo. tex. in l. Titiæ ſi nupſerit. ff. de cond. & demō. vbi dicit ꝙ si testator reliquit Titiæ ducenta si nō nupſerit, & si nupſerit reliquit centum: si Titia elegerit nuptias. debet habere ducenta: & tamen non impeluit ꝛditionem, sed illa hſ pro non adiecta: quia retrahit à matrimonio carnali ꝛhendo. idem & fortiùs si à ſpuali: & per hoc clariſſimè patet intel. illius §. sed & hoc pñti. & huius c. obtinet ergò hic monasterium: nō quia habeatur loco filij vel hæredis: quia fuit illa all. partis: vt ſ. dixi: sed quia hſ pro non adiecta, si voluit intrare monasterium & infertur ad decisionem q. ſ. tractatarū & multarum aliarum similium. ¶ Expeditis & ſuppletis gl. ex quib. patuit clariſſimè intel. huius ca. & multorum iurium ciuilium & cānonicorum, descendam ad aliam non minus vtilem materiam extrinsecam huius ca. quæ versatur circa bona ingredientium religionem ꝛdito vel non condito per eos prius testō. Et primò veniamus ad causam testi: quia cessat causa intestati quando hſ ditas ꝓt adiri ex 49 testō. l. quandin. ff. de acq. hæ. & 12. q. 5. c. fi. ¶ † Quæro igitur nunquid ingrediens religionem possit ꝛdere testūm de bonis ſuis, & disponere prout ſibi placuerit, dic ꝙ sic. tex. no. vſ 19. q. 3. quia ingredientib. & c. pe. ſ. nunc autem. sed melior text. est & multum ſing. in aut. de mona. §. illud. vbi dř ꝙ ante ingreſſum ꝓt de bonis ſuis disponere vt voluerit: & per istum text. iuncta l. j. ff. de mil. testa. not. dicit Bar. in aut. si qua mulier. C. de ſa. ſanct. ec. ꝙ sicut miles cui datum est priuilegium vt possit testari quō voluerit: vt in d. l. 1. pōt filios præterire & exhæredare, & sine legitimo numero testium testari: & ꝓt decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, & similia. ita vt volens ingredi monasterium, licet de monasterio nullam mentionem fecerit in testō, monasterium nō ꝓt ꝙqueri: quia permiſſum est ſibi testari quō voluerit. Item si prætererit vel exhæredauerit filium nō, poterit rumpere testūm, poterit tū ītimam peredicendum in ſimilib. ſolennitatibus ſm eum. Si. n. hoc permittitur militi armatæ militiæ, qui pugnat pugna corporali: multomagis dēt ꝓmitti militi celeſtis militię, qui pugnat pugna mentali, & cō auth. de mona. & 16. q. 1. qui verè. & per hæc decisa remanet qō, in tum per religionis ingreſſum, vnde sit testōr reliquiſſet aliquid * monasterio iure institutionis tunc *communiter* tenetur ꝙ non rumpatur testūm per religionis ingreſſum vt no. hic. & in aut. si qua mulier. Si † verò nihil est relictum, & intrauit monasterium fratrum minorum, idem dicendum ꝙ non rumpitur: imò sicut morte naturali confirmatur. de cel. miſ. cum Marthe ita & hic morte ciuiliter quia post ingreſſum non possunt fratres minores disponere de bonis ingreſſi, vt in cle. exiui de paradiſo. de ver. ſi. hoc tenet Bart in d. d. Ant. Hoc dubium remanet qn nihil reliquit monasterio. & intra tæ sunt opi. quas seriatim hic non proſequor: quia hoc est materia satis prolixa onerato. Vnde expediam satis succinctè remit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 ex causa.§.Papinianus.ff.de.min.&in aut.ex cā.de lib.præt.Et adde q̄ testū non ꝓfirmatur per ingressum monasterij,vel p̄ pfessionē, sicut ꝓfirmatur morte nāli.iuxta text.c.cum Marthe.de cel.missa. nisi monasterium sit tale, q̄ habere non possit proprium in communi:nec in particulari:vt per Bar.in l.j.ver. q̄ro dicit hic.ff.de testa.

a ¶Ex dictis.An ingrediēs monasteriū teneatur relinquere quartā ascendentib, & adde,q̄ gl.19.q.3. si q̄ mulier.tenet q̄n. Et de hoc vide Spe.i ti.de sta.mon.ver.& ad mām huius decr. vide quasdam cōes, quas nor.post Abb. in cle.1.circa princ. de relig.dom.

¶Circa hoc de quarta,seu legitima relinquenda ascendētib. per ingredientē monasteriū, vide Bal.& Ale.in aut.si qua mulier.C.d sacrosc.ec.& in aut.nouissima.C. de inf.testa.Si.n.monasteriū est loco filij,prout hic dicit,si vr esse necessarium, q̄talis legitima,siue quarta relinquatur casu quo filius testari possit:qa in successionib.pria cā est filiorū:vt inst.de hæ.q̄ ab intest.§.j.&in aut. de hæ.q̄ ab intest.§.j. &ideò sup hoc puto multū cogitādum.

b¶Filij.an,& gñ monasterium hēatur loco filij, declarat An. Sic.in rep.l.cū acutissimi.C.de fideicom. & latissimè Fe.hic.

b¶Loco filij,primò adde hic Arc.in ca.si qua mulier.in pr.19. q.2.vbi dicit monasteriū ita demum haberi loco filij, q̄n instítutus, cuius facta est substō si decesserit sine liberis intratur monasteriū, & so lū instituerit monasteriū hr̄dem : quia tūc habebitur loco filij,vide Bald.in c.1. circa pr.de mi.ya&al. qui bellica arma depo.Lap.al.39.in 10. col.Et Bal.in auth.si qua mulier.post pr.C.de sa.san.ec.sic tertiò no.Et per Bal.post glo. in l.si ita quis promiserit.§.ea legi.circa fi.ff.de verb.ob. Quid dicit se de hoc plenè dixisse in l.si ita quis.§.1.de leg.2.Et per Bar.plenè in consi.sto quod inc.Harienſis , quidam filium. quod consilium habeo post lect.Bart.super prima.ff.noui à charta.9.Et vtrum monasterium habeatur loco filij & posthumi, vide Cy.Bar.Bal.in aut. nisi rogati.C.ad Treb.Itē adde hic Bal.in l.filium.in fi.de his q̄ sunt sui.vbi dicit,q̄ hæc est quædam fatuitas dicere q̄ monasterium habeatur loco filij:imò potiùs debet haberi loco parentis.Et ideò dicit,quod in ꝓtractib.monasterium non hr̄ loco filij.Ex cuius verbis potest inferri vnum singulare,q̄ si dono tibi aliquid, si decessero sine liberis:q̄ licet ingrediar monasterium,per hoc nō irritetur donatio.Sed dicas contrarium,quia licet regulariter in contractib. monasterium non habeatur loco filij, tamē speciale est in ꝑctu donationis,vt est tex.in §.fed & hoc præsenti.in auth.de sanctiſ.epiſc¶Religio nem.Adde And.Sic.cons.60.Lap.alleg.26.

cendo & concludendo: & idem faciam in aliis q̄stionibus quas infra tractabo.vide ergò de mate.19.q.vlt.si qua mulier.vbi ꝓpriā opin.tractantur:licut ēt recitant hic Inn.& Io.An.& non eligunt Bar.post alios prolixè prosequere in d.aut.si qua mulier.&tandem ꝓcludit hoc modo,q̄ aut ille qui fecit testū cogitauit de ingressu,& tūc n rūpit testū:vt vr̄ casꝰ d.aut,si qua mulier.de mo.§.illud.frustra.n.permitteretur disponere , nisi valeret dispositio.Aut fecit testū simpliciter,nō cogitans ingredi monasterium:& tunc per ingressum rūpitur,tanquam per nouam collationem seu voluntatē , cum.n.oīa bona sua dat expresse vel tacitè monasterio vr̄ reuocare primum testū, sicut primum tollitur

51 per ſcdm:vt in l.sancimus.C.de test.¶D. Ant.distinguit inter expresse ꝓferentem bona sua tpe ingressus,nulla tū mentione facta de testo:& tacitè ꝓferentem : vt primo casu distinguatur , an incontinenti post testū conditum bona sua tradiderit, an ex interuallo.& primo casu non vr̄ reuocasse:sed potius contulisse ad tps vitæ suæ, non.n.est verisimile q̄ ita incontinenti voluerit mutare animum suum.ar.l.non ad ea.ff.de cond. & dem.Secundo casu,q̄n ex interuallo,tūc præsumendum est voluisse mutare : & licet de hoc videatur dubitare,tū in hoc videtur

52 magis persistere. †Secūdo casu principali, q̄n tacitè contulit,tenet indistinctè q̄non videatur reuocasse:quia ex quo aliter expresse non disponit,vr̄ velle ipsum testū remanere. & subiungit , q̄ licet monasterium debeat suam habere portionem: potetit tū illā consequi aliter quam rumpēdo testū.vnde prima dist.d.Ant.mihi plus placet,quàm diffinitio Bar.quia r̄ testū non tollitur tractu tēporis:sed opus est uona dispositione.C.de testa.l.sancimus.quæ hic non interuenit , nec debemus præsumere opi.mutatam.de bap. maiores.& l.eum.ff.de proba.Sed inquantū sentit d.Ant.q̄ monasterium debet habere portionem suam illud non placet.quia nullo iure probatur: imò potiùs innuitur contrarium in d.§.illud.vbi dr̄ q̄ potest de bonis suis disponere prout vult:& q̄ aliis non confert remanet penes monasterium.ad idem, d.aut.si qua mulier. vbi monasterium tenetur ꝓmerari in numero filiorum,q̄n intrauit non disponendo priùs de bonis inter filios: secùs.n.si priùs aī ingressum disponit, Item monasterium non dēt duci spe bonorum tpalium ad recipiendum aliquē in monachum:aliàs.n.esset simoniacum,si q̄s præcisè teneretur aliquid cōferre monasterio pro ingressu:ēt hoc fieret ex dispositione le-

d¶Et eripitur.An filius ingrediens monasteriū desinat esse in potestate patris : dic q̄ sic , inquantum patria potestas esset onerosa monasterio:secùs inquantum esset ei fauorabilis.Ita dicit Bal.post Gul.& Iac.But.in Deo nobis.C.de epi.& cler.& idem Pau.de Ca. in l.sub conditione.ff.de lib.& posthu.Ad hoc optimè facit: quod not.Bart.in l.item si

gis seu statuti:vt not.dicit In.in c.cum M.de ꝓbat.facit c.q̄n.ca.veniens.& c.pe.de sim.& hoc vr̄ sentire Bar.in d.aut.si mulier.licet aliter ibi gl.sentiat in d.auth.si qua mulier canonizata.sed primum absq; dubio verius est

53 per rōnes prædictas.†Item ex dictis ◦in i.q. a deciditur an pater in testō priuare descēdentes vel ascendentes ltīma sua q̄ue debetur iure naturæ in aut.de her.intest.venient.dic,q̄ si nō relinquit eis aliquid, per hoc testū nō rumpitur, per ea q̄ s̄ dixi.Sed dubium est,vtrum possint petere ltīmam: & de descendentibus clarum est,q̄ p̄t ꝓdictione d.aut.si qua mulier.sed de ascendentib.de descēdentib.nō extantib.est magis dubium.gl.dubitauit in d.aut.si qua mulier.sed Bart.& Cy.ibi determinant ꝓrium : & nostri doc.*communiter* hic, vt In.& Io.An.& alii:quia nō est versū q̄ mo

b nasterium habeatur per oīa loco filij b vt supgl.si.fuit plenè dictū.&idcò descendentib. nō extantib.ascendentes dēnt admitti.ff.de inof.test.l.nam & si.al.tex.sin.in materia iudicio meo.in aut.presbyteros.C.de epi.& cl. vbi specificè fit mentio de ascendentib.non extantib.descendentib.& licet loquatur in

54 clericis,idem eadem rōne dicendum est de religione ingredientib. †Sed nunquid minor,prodigus,vel furiosus possit testari , vel aliter de bonis suis disponere intrando religionem ◦etiam sine auctoritate curatoris si

c * quem hēnt:*communiter* tenetur,q̄uis,dummodo tpe dispositionis& ingressus non fuerit furiosus.hoc apertè sentit Io.And.hic,vt̄ dixi in vlt.no.& plenè prosequitur Lap.Al.26. vbi videas.fundamentum huius dicti est, q̄ ingrediens religionem habet liberam facultatem de rebus suis disponendi : vt in d.§.illud.in auth.de monachis.Item quia in istis spiritualibus non curamus de patris vel curatoris auctoritate:vt in c.si annum.de iudi. ii.6.& 20.q.2.c.1.&§.& not.Io.An.in ca.2. de regu.Sed dubitatur de filiof.non dico de persona:quia certum est quod potest ingredi monasterium inuito patre ex quo est 9.i

d bes, & eripitur per ingressum à patria potestate:vt no.gl.in c.1.20.q.2.& in l.si ex causa. §.Papinianus.ff.de min.vbi etiam Bar.& Fede.cōs.74.Sed dubitatur de bonis,& de hac quæstione per Cy.in auth.ingressi.C.de sac. san.ec.vbi dicit,q̄ de bonis castrensibus, vel quasi non est dubium:quia ffilius de illis potest disponere sicut paterfa.l.pe.C.qui testa. face.poss.nec etiam de profectitiis est dubium.de quib.non potest disponere:quia illa sunt patris.Dubium ergò remanet in bonis aduentitiis : quia r̄ de illis disponere non potest in vita patris: nec etiam de con-

quòd sic:quia ingressus religionis liberat ingredientem à quocunque peccato , q̄ videtur esse maius quam liberare quē à patria potestate.Et quod talis ingressus tollat omnia peccata,est glo.in cap.scripturæ.de voto. & in capit.admonere.33. qō.2.Pro quo facit quia si tēporalis dignitas ,vel consularis aut senatoria liberat filium à patria potestate : vt in l. finali.§.nec res sitæ. & ibi per Baldum. C.de bonis que liberis.& in authentic. episcopalis dignitas. C.de episcopis & clericis.&in capitu.per venerabilem.qui filij sint legitimi.& per Innocen.in capitu.indecorum.de ætate & qualita.eodem modo & longè magis debemus dicere , quòd ingressus religionis habeat filiū liberare à patria potestate.Et in dictis locis etiam habes,an si pater ingrediatur religionem habens filium in potestate,ipse filius liberatur à potestate paterna.

¶Adde an filius fam.possit testari de aduentitiis etiam ad pias causas.Pau.de Cons.202.in primo expressis.

¶Dicas,quòd filius familias non testatur etiam de consensu patris, nisi eligendo sibi sepulturam:vt in l.qui in potestate.ff.de testa.iuncto cap.licet.de sepult.in 6.& habetur in l.fenium.C.qui testat.facere poss.& in l.finia.in §.filiis autem.vbi per Baldum plenè. C.de bonis quæ lib.& habetur per Spe.in ti.de instr.edi.in §.12.vers.5.& ver.15.in pr.& per Bar.in auth.in successione.C.de suis & legit.in quibus locis habetur quod etiam de aduentitiis non testatur.

sensu na

a ¶Vel quasi. Vide caut.quæ ex hoc elicitur quā ponit Bar. Ver.caut.161.q̄ qñ 55 l.Deo nobis.C.de epi.& cle.†In ꝓrium al.d. filiusf.vult testari in uito pr̄e efficiat clericus, & sufficit pria tonsura,quam caut. multum commendat.Iaſon l.filiæ licet. co.2.circa finem.C. de collat.

b¶Castrensia bona. Vide Bal.in auth. de test.C.de col.vbi vr̄ cū Petro sentire Bar. in all.l.filiæ cuius.& per Bal.in l.in dona tione.vbi in fi.refert Nico.de Ma.tenere ꝓrium.& Pau.Ca.ꝑ. 182. de quo plenè per Card.in cle.2.q. 6.de magist.

c¶Alia q.Vide Spe. tit.de sta.mon.§.j. q. 47.Ab.ī c.cū scimus. ī.de reg.Io.de Im.in l.cum filio.ff.de le.j.

d¶In seculo.Ponderā ad illud, an possit cōcedi perpetuò vt transeat: quia al's dixi , & fortè nō malè in fauorem fratrum mōtis olīueti,q̄si ecclesia vult trāsear, & est sibi vtile, q̄ tunc transibit qa in fauorē eccleſiæ est inducta vt ſ̄ transeat: b ergò ſeqtur, in fauorem transibit. Facit q̄ hr̄ in l.2.C.de iure emp.qñ emphyteuta nō ſoluit canonē, q̄cadit si dñs vult.facit q̄ hr̄ in ſimili in cap.admonet.de renun.Andr.Barb.

e¶Ingrediens.Vide Pe.de Anch.ꝑ.342. inc.in his dubiis.ī 5. dubio.& 274.inc.,p & ꝓ. & ꝑſil.439.inc. ego aūt.Alex.in l.si cū dotem.ff.ſo.mat. & ꝑſil. 13. inc. circa primum dubium.3. vo.& ꝑſi.130.inc.visotheme. in 2.vo.

f¶Mnlier,in 5.col, ver.tanquam. Et vide gl.ī ver.mortem. in l.1.ff.de testi.quæ dicit,q̄ per mortem naturalem impletur testū non per ciuilem.Et vide Bar.ibi: &ibidem Bal.& Pau. de Cast.qui ponunt q.istam ih terminis. Et vide Bal.in l.cum pater. §.hæreditatis. hic al.& in d.l.ex facto.& in l.ſtatius.§. Cornelio. de iur.ſiſ. Cyn.Bald.& Sal.in l. Deo nobis.de epi.& cleri. vide latissimè

autem.C.de bon.que lib.sed in casu nostro quando pater monachatur perditur patria potestas facto ſuo:ergò videtur q̄ perdat di-

58 midiam ꝟsusfructus.quod no.†Sed quia su

c pra visum est , q̄ ingrediens◦ monasterium potest condere testamenrum: ita q̄ salua debet esse legitima descendentium seu ascendentium:nunc quæro,an hæres filij , legatarius,& similes qui aliquid debent capere ex testamento vel sine testamento:vt descendētes seu ascendentes debeant expectare mortem naturalem istius testantis:an verò debeant habere immediatè post ingressum : faciet dubium,quia ingressus monasterij habetur pro mortuo.16.q.1.placuit.2.l.Deo nobis.C.de epi.& cler.Cyn.&

f Bart.tenet ꝓrium in d.aut.si qua mulier.¹Bart.autem distinguit q̄, aut quandoq; ista mors ciuilis quę inducitur per ingressum monasterij habet omninò quò ad bona eundem effectum, quem habet mors nālis: vt pura, si quis ingreditur religionem fratrum minorum qui non p̄t aliquid habere,nec in particulari,nec in communi:& tunc hæres habebit omnia bona incontinenti.arg.in præal. Deo nobis.in pr.sed q̄n talis mors ciuilis non habet omninò eundem effectum:quia saltem in cōi illa religio p̄t bona retinere,tunc hæres institutus debet expectare mortem nālem,& sic per ꝑns alij legatarij,& interim dispō testatoris erit in ſuſpenſo ſeu in pendenti.Poterit.n.antemori hæres quàm testator.ar. in l.ſtatius.§.ſi.ff.de iu.fiſ.& C.de do.inter vi.& vxo.lres.& idem in alia q.dicit Bart.de filiis,vt demum post mortem nālem possint petere legitimam: & non ante:quia interim ipse hēt p̄tātem diuidendi prout vult.prout colligitur ex d.aut.si qua mulier.Item portio ltīma filio non debetur nisi post mortem nālem.l.1.§.si impleri.ff.de coll.bon.Item est possibile q̄ iste filius moriatur antequam pater:ergò,&c.ff.de iure fiſ.l.ſtatius.§.fi.fm Bart.habebit ergò iste filius interim alimenta à monasterio ſm Cy.& cum hac opi.transit hic d.Ant.licet ſpecificè

59 non attingat ltīmam filiorum.†Mihi satis placet cōclu.prædicta respectu hæredum & legatariorum.ar.l.cum pater.§.hæreditatem. ff.de le.2.vbi per deportationem non tenetur quis restituere q̄ debebat in casu mortis.ita q̄ expectatur mors nālis , cum illa mors ciuilis non habeat effectum totalem mortis naturalis, mximè qa posset ꝓtingere q̄ illud collegium destrueretur , & sic mendicaret in vita sua : vel quid simile posset sibi accidere.ideò satis ꝑgnum est:vt expectetur mors naturalis, sed respectu ltīmæ filiorum non placet illa opi.per tex.sing.in c.cum regul.simus.ī.vbi apertissimè probatur,q̄ filius in vita patris p̄t legitimam petere,nisi velis diuinare q̄ pater fuerat ibi mortuus.tex.tū ibi innuit ꝓrium vt ibi sentit Io.An.& clarius Pe.de Anc.& Car.& Bart.& Bal.in aut.ingressi. & sic saltem ꝙdictione illius c.poterit petere ltīmam post professionem patris , licet monasterium sit capax bonorum.hoc etiam suadet æquitas maxima : ex quo.n.pater eum abiicit à cura sua,æquissimum est , vt non habeat mendicare alimenta à monastetio. ad hoc adduco illam aut.si qua mulier.licet Bart.eam adducat pro

60 & quicquid sit maximam habet hæc opi.æquitatem.†Ex his deci

g ditur alia q.ª an post ingressum monasterij posset reuocari per ipſū monachū testū antea ꝙditū.Pe.& Cy.ī d.aut.si qua mulier.simp̄r tenent.q̄ sic.Bar.distinguit vt ſ.q̄ qñ ingressus monasterium fratrum minorum,nullo mō p̄t reuocari:quia sicut post mortem naturalem testū ꝓfirmatur irreuocabiliter ex parte testatoris: ita per ingressum huius religionis.Item quia fratres minores nō p̄t post professionem factam aliquid disponere de reb.humanis: vt in cle. exiui.de ver.sig.quare credidit in eis non habere locum illam aut. si qua mulier.quæ permittit post ingressum disponere inter liberos.Secundo casu,qñ fuit ingressus aliam religionem: putat, q̄ p̄t ipse reuocare testū donec videtur tex.in ſimili ſm eū in l.res vxoris.C.de don.inter vir.& vxo.&cum hac opi.Bar.transit hic d.Aut. qui ex hoc ꝓcludit,q̄ licet primum testū fuerit conditum cum 7. testib.valebit tamen ſm cum duob.vel trib.de test.c.relatum & c. cum esses , quia nunc actus ſubiicitur dispoſitioni iuris canonici,

61 Item q̄ valebit ſimplex reuocatio,licet non ſit elapſum decennīū: sicut exigitur in l.sancimus.C.de test.†Ego inuestigandę veritatis gratia tenerem in ꝓrium q̄ excepto casu aut.si qua mulier, nullo modo posset amplius de bonis disponere.per text.no.in d.§.illud. in aut.de mon.qui iudicio meo hoc benè probat.ibi.n.dicitur, q̄ volens intrare monasterium p̄t prius quomodo voluerit disponere:posteà verò nullam habet facultatem disponēdi:&gratioſe fuit concessus casus aut.si qua mulier.qñ verò disponit liberis existentibus, tunc posſit inter eos disponere prout ibi dicitur: non autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Ingressum. Vtrū ingrediens monasterium possit testari post ingressum, vide ēt p Arc. c. nunc āt. 19. q. 3. vbi ponit, an possit testari intra annū ꝓbationis. Et ꝛcludit hoc pēdere ex futuro euentu: qñ si ꝓfitebitur, eius testū nō valebit, cū nō appareat ꝙ tūc voluit esse monach⁹: al's secùs. Et dicit, ꝙ si ꝛtingat eū mori intra annū, ꝓbationis, valebit eius testamentum. Et vide d. Ant. c. de his, circa fi. de sepul. vbi in alia q. vī ponere pro ꝛstā tiq; ingressus possit testari intra annū probationis. De quo vide per Do. in c. nō solum. de reg. in 6. vbi all. Item adde hic q. quam ponit Lap. al. 47. in fi. & Bal. in aut. si qua mulier. ver. tertio principaliter q̄rit ur, C. de sa. san. ec. Et ꝙ ingressus monasterium possit testari intra annū probationis. tenet Bal. in l. generali. circa pr. C. de sa. san. ecc. Et ad hoc all. Io. An. ī nouellis. ca. bñficium. de re. li. 6. Sed vide Dñi. in c. nō solum. de re. li. 6. & Spe. in ti. de statu mo. ver. 53. vbi ꝛcludit ꝙ poterit testari inter filios, sed nō ex traneos ēt si fint filij nāles. Sed ipse met Spe. in e. ti. ver. 55. dicit, ꝙ licet ingressus possit testari inter filios, tñ eis ñ poterit facere substitutionē pupillarem, cū eos non habeat in potestate. ar. l. is. de vulg. & pupil. Item vide Spe. in ti. de stat. mo. ver. 57. vbi dicit, ꝙ si cut monachus non ꝓt testari, ita nec ꝓt ꝛfiteri de dote vxoris suę nec ꝓhere. Itē ꝙ nouitius ꝓt testari intra annum, tenet Do. post. Io. An. in c. bñficium. 4. coll. de reg. iur. Et quid si ingressus monasterīū, cui bona sunt acquisita, ꝓfitetur se recepisse certam quantitatem noīe dotis ab vxore, vel se recepisse nomine vsurarum, quas vult restitui. Dic ꝙ non ꝓt, nisi hoc faciat, de ꝛsensu abbatis ſm Bal. in aut. si qua mulier. circa pr. C. fac. san. ec. vbi ad vtrumq; d. al. Spe. Et si ꝓt, ꝓfessus religionem instituit filiū in dimidia bonorū, & de alia parte nihil dicit, reliqua pars applicat monasterio. ſm Bal. in aut. si qua mulier. ver. sexto q̄ritur, ponam⁹ pro illum rex. ꝙ tene menti: quia est pulchra limitatio ad multa iura.

¶Adde an existens intra annum probationis, habeatur pro laico vel religioso. Pet. de Ancha. consi. 44. Et an ingrediens religionem possit testari. vide Lap. alleg. 26.

b ¶Quod bona. Et ꝙ fratres incapaces bonorum ꝓt capere vt vēdant, & ex illis pecuniis inecessariis sibi prouideant. tenet Arc. c. qa ingredientib., 19. q. 3. & dicit se de hoc dicturum in c. de viduis. 27. q. 1. & dicit idem Im. in l. apud Iul. §. fi. in fi. ff. de le. 1. all. gl. in d. c. 1. de rel. do. in 6. Item adde, ꝙ m onasterio incapaci bonorum ꝓt relinqui pro alimentis. Ita dicit Ang. in l. si stichum. §. stipulatio. ff. de ver. ob. de quo vide per Bar. in l. seruos. ff. de ali. & cib. le. & vide tex. & ibi Bar. in l. legatum. ff. de cap. dim. & in l. si in metallum. ff. de his quæ pro non scripha. Item vide Arc. in c. de viduis. 27. q. 1. circ. medium. vbi dicit, ꝙ quicquid dicant hodie talia monasteria incapacia bonorum volunt habere bona ingredientium, nō vt retinca. sed vt vendant. Sed subiungit Arc. quo iure faciunt: gñaliter enim præcium succedit loco rei: vt ff. de vsuf. l. qa pro prætio. & de trib. l. procurator. §. nostra. Et ꝙ possit legari fratrib. minorib. pro alimētis. tenet Bar. in l. obseruare. §. 1. ff. de of. procō. & l. ciuitatib. ff. de le. 1. & in trac. de ali. & in 3. parte. de quo vide aliquid per Bart. in l. quadā. ff. de pœ. & Fed. cons. 4. & cōsi. 11. inc. fratres prædicatores. Et per Im. & Ro. ī l. si stichum. §. stipulatio. ff. de verb. obli. Et vide Petr. de Anch. & Imo. in c. 2. de test. Pet. de Anch. & Car. in cle. exiui de paradiso. de ver. sig. Et Bal. in aut. ingressi. in l. piruilegia. in fine. C. de sa. san. ec. & text. in cle. dudum. de sepult. Item adde ꝙ frater minor est incapax emolumenti & cituli. Vnde si instituitur, est perinde ac si homo mortuus institutus fuisset ſm Bal. in l. eam quam. C. de le. vbi ponit de multiplici ꝛncapacitate. Item frater minor nō excludit sūb stituturn secundum Bal. in l. cum acutissimi. de fideicom.

¶ Adde an frarres minores sint capaces relictorum, per eundem Abbatem consi. 46. 2. lib. quis succedat fratribus minoribus. vide Romanum. 9. filio 296. Et an ipsi succedere possint, per eūdem consilio 277. Quid autem de fratribus Sancti Augustini, vide per eundem consil. 235. & Cal. consi. 10. Quid de fratrib. de monte Carmeli, vide Lapum allegatio. 6.

¶An bona ingrediē tis monasteriū omninò incapax bonorum applicentur monasterio, vel cui: dicas, Quod si monasterium est capax, absque dubio illi applicentur: vt in auth. ingressi. & ibi plenè de materia. C. de sa. sanct. ec. Sed si monasterium est omninò incapax, ipsa bona debent vendi, & in necessitatem monasterij conuerti: vt per Spe. in tit. de statu mona. in ver 2. & ibi per Bal. in add. & per d. Car. in cle. exiui de paradiso. in §. proinde. In 2. q. de verbo. sign. Vltra autem necessaria, & pro indulgentia monasterij applicantur bona venientibus ab intestato. Et ideò dicebat do. Card. in d. cle. exiui. in fin. eum verò. de verbo. sign. quod bona ingressi religionem Sancti Francisci, quæ est incapax & in particulari, & in cōmuni applicantur venientibus ab intestato, non autem ecclesiæ, vel monastrio, quod ille est ingressus.

c ¶Fratres. Quod fratres minores sint incapaces, tenet Car. ꝛ. 102 inc. super dubus. in 2. dubio. Ab. consi. 27. inc. dubium super quo. in 1. vol. Ro. in consi. 296. inc. in casu proposito. & in consi. 296. inc. circa declarationem. De mendicantibus verò vide Card. in consi. 66. inc. in dubio præmisso. circa finem cum allegatis per Ale. in l. apud Iulianum. §. constat. ff. de legat. 1. Per. de Ancha. in consil. 55. incip. Ioan. Andr. & Raph. Cuma, in consi. 159. inc. viso. & Alex. in consi. 88. inc. eximie Dominc. in 1. volu.

possun pe

a ¶Secundò dubitatur. Pondera, quia vñr duo dubia. primum, an possit concedi in extraneos: secundò an videatur cōcessum, si ver ba hoc important. Vidi dubitari de vxore eo casu, quo verba comprehendunt etiam extraneos. & hoc per d. c. emphyteusim. And. B.

¶b Generalissimo. Adde Cal. ꝛsi. 23. de ꝛreg. vbi ēt de infra dicendis, & ad quem ꝛspectent de iure cōi bona ingredientis monasterium, vide Lap. 129. & cui acqrantur bona transeuntis ad aliud monasterium, vide p eundē all. 62.

¶Circa hoc an appli a centur bona ingressi monasterio, si liberē ab illo monasterio, & aliud forsan ingrediat, iuxta formā c. 1. d. re. vel si forsan sit expulsus à monasterio, an sint sibi bona restituenda: vide Bal. ī ad. Spe. in tit. de sta. mo. ver. 4. & Spe. in ver. 7. & ver. 25. vbi dicit Spe. ꝙ bona remanent monasterio, à quo est expulsus: ſm Bal. in add. de quā ſ. dicit, ꝙ bona sunt sibi restituēda. tñ vide Car. in cle. 1. §. qa verò. 3. q. vbi dicit de sta. mo. ꝙ talia 64 bona sunt applicanda monasterio, ad ꝙ accedit, vel illi monasterio, in quo si est expulsus à primò petatur per diœcesanū. Et vide Spe. in tit. de sta. mo. §. 2. ver. 23. & vide per d. Ab. in ca. quanto. de of. ord. & per Card. in c. quòd te. de cler. coniug.

c ¶Aliud. Item adde ꝙ frater minor q est incapax, licet efficiatur ēps, vel al's capax bonorum, ꝓp hoc ñ recuperat bona ab his, qui successerunt patri ingressō ꝓp ipsius fratris minoris incapacitatē. Ita determinat Bar. in tractatu min. in⁴. 4. li in antep. q. Pro quo faciunt quæ scripsit post d. Ant. d. Bar. de Bell. in c. quia diligētia. de elec. Et vtrū si filius efficitur frater minor, deinde exiit ad monasteriū illud, & intrauit monasteriū capax bonorū, an succedere possit patri. vide Bart. in d. tract. min. 4. li. in pe. q. Et quid si instituti & substitutus in testō rōne instōnis reperitur capax, & añ euentum institutiōnis ingreditur monasterium mendicātium incapax bonorū, tandem tpe euentus substitutus fortè ex dispositione Apostolica est abbas vel monachus in monasterio capace bonorū, possit succedere ex substitutione. Bald. in l. ex facto. §. fin. per illum tex. ff. de vulg. & pupil. concludit quod sic.

¶Adde Roma. consi. 263. ſ. alleg. Ang. consi. 91. ꝯ. etiam alleg. vi-

de Abbatem cōsū. 111. ꝯ. alleg.

d ¶Probationis annū. no. de eo qui moritur infra annū, ꝓbationis: vide Raph. in d. si quis. vbi tenet ꝛ Iac. Pe. & Cy. vide Io. de Im. in ca. 2. de test. vbi idem ſequtur. Vide Pe. in d. c. 2. vbi ſequtur Cy. & c. cum causam. de ele. & in ſua disp. quam fecit Paduæ, & in d. c. 2. de testa. & ꝛsi. 15. ego tenui contrarium per noua motiua in d. c. 2. vide ibi omninò. And. Barb.

¶In hoc casū de eo q moritur ꝯ. annū, ꝓbationis in monaste rio. cui sint applicā da eius bona: putarē aliter esse distinguēdum: quia si certum est ꝙ iste intrauerit simplr ex eā probationis, & morte præuentus pendēte tpe probationis nullam fecit ꝓfessionē: crederem bona applicari venientib. ab intestato, si nullam fecit disponem: quia ex ex quo erat in mōasterio ad probationem tūmodo, non possumus dicere, ꝙ ab professionem ta citam vel expressam bona sint acquisita monasterio, q̄ non acqruntur illi ꝙ simplicē ingressum, sed ꝙ professionem, vt in aut. ingressi. & in aut. si qua mulier. C. de sac. san. ec. si verò est ingressus monasteriū simpliciter nō declarato ꝙ illud fuerit ingressus cā standi in probatione: & hoc casu quāuis iura ꝓcedant sibi annū ad probandum. v. t c. licet. de regu. tunc si moriatur añ lapsum anni probatiōis. nulla facta dispositione de bonis suis, putarē ꝙ habuerit animum permanendi in religione, & per ꝛns ꝙ bona ex tali ingressu, qui vī esse factus animo permanendi in religione, applicarentur ipsi monasterio: per no. in d. aut. ingressi. iō puto cogitandū super hoc.

Sebast. Sap.

e ¶Probationis cau sa. cum Abb. transit Bened. Capra. consi. 145. inc. punctis qui dam iuuenis. de quo art. vide plenè ꝯ. An Sic. in c. 2. ꝯ. de testa.

f ¶Feudalis. Vide Bal. in c. cæterum. de iu. vbi dicit, ꝙ in successione canonicus regularis succedat in feudum. vide Io. de Lig. in ca. fi. de pac. constan. in ver. libellariè. in fi. vbi dicit ꝙ mūtus, surdus, furiose operam vel seruitium personale, sed cōmodum pecuniarium:

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ spallam porcelli, nisi pactū, vel ꝓsuetudo patriæ aliter disponeret. q firmat do. Ant. in c. cum apud. circa fi. de desp. & remittit ad nām feudi in ti. eṗm vel Abb. §. mutus. & est vltra eum text. in c. 1. in fi. an mutus vel alr imperfectus, vbi est ēt tex. an remaneat feudum p̄mum. Et circa illud: q dixi de monacho, adde gl. in l. de quibus. ff. de ll. vbi dicit,

a quòd si feudalia talia dēnt feruitia, q̄ p̄ monachus nō succedit in feudo, extēditur ad canonicum n̄a rem. Et d monacho an succedit ī feudo, vide glo. in j. C. de ll. Et adde. Mod. hic tenēt indistinctē q̄ feudum nō' transeat in monasteriū, qa per hoc fieret deterior ꝑditio dñi, cū feudū nūq̄ posset redire ad dñm pp mortem vasalli: qa ecclesia nūq̄ morif. q̄ fortè cōtigisset. si transferrent in ecclesia. Et de q. hic posita vid ꝑ Bal. in c. 4. in ecclesiarū. de ꝓsti. vbi ēt ponit.

b Sola fecerunt mentionē. Quæro + qd de b emphyteusi nunqd transeat in monasteriū. Io. An. tenet q̄ sic. ar. l. peto luci titi. §. j. ff. de le. 2. & licet ſm eū sit ar. in ꝓrium in aut. de ali. & emph. §. j. remittit ad Spe. de emphy. §. nunc aliqua. ver. 120. vbi plenè reperies. & ver. seq. Bar. in d. aut. ingressi. dicit q̄ de hac q. est tex. in d. aut. de ali. & emph. §. j. vbi dicit q̄ transit in ecclesiam, nisi dñs reuocet: sed si dñs vult potest reuocare ſm rū. & idem tenet Spe. in loco p̄æal. & ibi dicit Io. An. q̄ de hoc non est q. ſm. Dy. qa in d. aut. est casus: & hoc dicit verum & æquum maximè pōderatis pactis quæ ponuntur de non alienādo in ecclesias, milites, vel potentes. & idem sentit Spe. §. ver. 96. quia durior efficeretur ꝓditio domini si transiret in ecclesiā q̄nō sic de facili

c quòd si feudalia talia dēnt feruitia, q̄ p̄ monachus nō succedit in feudo, extēditur ad canonicum n̄a rem. Et d monacho an succedit ī feudo, vide glo. in j. C. de ll. Et adde. Mod. hic tenēt indistinctē q̄ feudum nō' transeat in monasteriū, qa per hoc fieret deterior ꝓditio dñi, cū feudū nūq̄ posset redire ad dñm pp mortem vasalli: qa ecclesia nūq̄ morif. q̄ fortè cōtigisset. si transferrent in ecclesia. Et de q. hic posita vid ꝑ Bal. in c. 4. in ecclesiarū. de ꝓsti. vbi ēt ponit. transeat in monasterium. & si superueniat iustum impedimentū seruiet ꝑ substitutū. Si aūt incertū, seruitium est p̄standum: tunc sentit q̄ nō transit: qa vī est acta industria pſonæ. & ſm hanc distī. credo limitandū & restrigendū tex. ca. q clericus. in vſi. feu. si de feu. fue. ꝓtr. vbi simp̄r dī q̄ si feudatarius efficitur clericus vel monachus ad mittit feudū. & miror q̄ doc. de illo tex. nui

d phyteusi nunqd transeat in monasteriū. Io. An. tenet q̄ sic. ar. l. peto luci titi. §. j. ff. de le. 2. & licet ſm eū sit ar. in ꝓrium in aut. de ali. & emph. §. j. remittit ad Spe. de emphy. §. nunc aliqua. ver. 120. vbi plenè reperies. & ver. seq. Bar. in d. aut. ingressi. dicit q̄ de hac q. est tex. in d. aut. de ali. & emph. §. j. vbi dicit q̄ transit in ecclesiam, nisi dñs reuocet: sed si dñs vult potest reuocare ſm rū. & idem tenet Spe. in loco p̄æal. & ibi dicit Io. An. q̄ de hoc non est q. ſm. Dy. qa in d. aut. est casus: & hoc dicit verum & æquum maximè pōderatis pactis quæ ponuntur de non alienādo in ecclesias, milites, vel potentes. & idem sentit Spe. §. ver. 96. quia durior efficeretur ꝓditio domini si transiret in ecclesiā q̄nō sic de facili

e pdit ius suum. + Quid aūt si recipit in feudū j. circa fi. si de feudo fuerit controuersia.

¶ Adde. an feudum transeat in ecclesiam. Franc. de Aret. consi. 14. Cal. consi. 4. de feud. vide etiam Ang. consi. 10. & cons. 283.

¶ An feudū p ingressum monasterij reuertatur ad dñm. vel trāseat in ipsum monasteriu̇m, vide Bal. in l. qui se ꝑris. C. vſi lib. & c. de eq qui ar. bel. depo. in vſi. feu. vbi tenet q̄ nō transit in monasteriū. Et pro hoc facit, qa feudum ēt per oīa relinqui non p̄t. c. 1. §. donare. q̄ feuda olim poterant alienari: vbi per Bal. & hī in c. j. de cog. feud. in vſi. feu. vbi per Bal. Cæp. Vero. in 28. dif. & per Bal. in c. j. de pac. iur. fir. vbi vī esse casus de hoc, quod est verū, ēt de 2sensu filiorū vasalli legantis, ſm Bal. in c. 1. de proh. feu. alie. per Fed. & idem tenet Ia. Aluarotus in c. 1. an agna. vel fi. & vide Spe. in ti. de feu. in §. quoniā. in ver. 19. per Bal. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. & in l. communia. de leg. & per Pau. de Ca. 2si. 161. Est tn̄ verum q̄ feudum p̄t 2cedi monacho: & si illud 2cedatur ei, tale feudum bn. acgrirur monasterio: imputatur. n. quare ipsum feudum monacho 2cessit: vt no. voluit Bal. in l. cum oportet. C. de bo. q̄ li. Sciebat. n. vel scire debebat, q̄ quicqd acgrit monachus, acquirit ipsi monasterio: vt in aut. ingressi. C. de ss. san. ec. & c. cum ad monasterium. de stat. mon. Et ad prædicta vide Bar. in l. 1. in 2. q. C. de leg. vbi dixit, q̄ feudum nō debetur monacho, si ingreditur monasterium post inuestituram acceptam. & per consequens patet, quod non transit in monasterium. Et ad prædicta vide etiam Ale. consi. 30. & 136. in 1. par. consi. a Feudalia. Vide Ale. in consi. 10. inc. viso testamento. in 5. volum. Oldr. in consi. 224. inc. factum est tale.

b Quæro qd de. Et ad istā q. vid Bar. ī aut. nisi rogati. C. ad Treb. & q̄ trāseat. tenet Arc. ī aut. si qua mulier. v. ltra med. 18. q. 3. de quo vide oīo ꝑ Bal. in aut. ingressi. ver. quod. in emphyteusi. C. de sacro. ec.

c Vsufructu. Quod vsufructus trāseat ī monasteriū ꝑ ingressum religionis. tenet Arc. in d. c. si qua mulier. 19. q. 3. Et an vsufructus quō hēr p̄ in bonis aduentitiis filij. finiatur, si ipse p̄ ingrediat monasterium: vide Bal. post gl. in aut. ingressi. ver. septimò q̄ro. C. de ss. san. ec. vbi dicit, q̄ vsufructus inseparabilis non transit in monasterium, sed transibit vtilis vsufructus seu 2moditas. Adde q̄ bona of-

ferentis se ecclesiæ seculari. vel alicui hospitali vel capellæ, non acq runtur illi loco, nisi se offerens ea offerat, ſm Bal. ī aut. ingressi. ver. tertiò oppono. C. de sacros. ec. ver. vlt. opp. idem dicit de intrusis in monasteriū ꝑ delictum, q̄ bona sua nō acgrantur monasterio. Et adde hic solēnem q. quam ponit Bar. in l. Deo nobis. C. de epi. & cl.

transeat cum eo. vide ple. in Spe. in §. præall. ver. 153. & seq. vbi vī velle q̄ transeat in ecclesiam, & quātō tpe ibi vide d. An. putat ꝓrium: quia monasterium nō est ver⁹ filius, & verba ꝓhentium stricte debent intelligi l. qe quid astringende. de ver. ob. q̄ satis placet, ne ꝓhentes decipiantur fauore religionis. de

72 do. per tuas. ¶ + Quærit, quid de vsufructue c existente apud ingredientem nunquid transeat in monasterium. Io. An. q̄ sic, & durabit ſm eum in vita ingredientis tantum. inst. de acq. per arro. §. vsus etenim. & vsusfru. & seq. de vsufr. §. finitur. vide hoc per gl. 19. q. vlt. si qua mulier. & idem tenet gl. & Spe. de stat. mo. ver. 47. Idem tenet glo. in aut. idem est. C. de bo. que lib. idem Bar. & alij in d. aut. in-

73 gressi. & hoc teneas. ¶ + Quæro quid de bonis collatis ingredienti ex lege vt alienari non possint. Io. Andr. dicit quod transeunt in monasterium. argu. ff. de fun. do. l. 1. ff. de leg. 3. l. pater. & in eo quod leg. & no. de iure pat. ex literis: licet sit ārg. contra. ff. de leg. 2. l. peto luci titi. §. fi. cui contrario quidam adhærent. Cy. tenet primum in d. aut. ingressi. quod satis placet: qa hæc est alienatio legis & accessoria ad pſonam ingredientis: facit quod leg. & no. in l. si ita quis. §. si ea lege ff.

74 de verb. obl. ¶ + Sed quæro. quia supra vidimus de bonis quæ acquiri possunt monastetio ratione ingressus tam ex testamento q̄ ab intestato, nunc quero, quo iure hec bona acquirantur monasterio. Et scire debes, q̄ q. ista potest esse duplex. primò. ratione bonorum quæ prouenient tempore ingressus. se cundò. ratione eorum quæ obueniunt post ingressum ratione tamen ipsius ingressus: vt hæreditates legitimæ vel testamentariæ seu donationes vel similia. de primis sentit In. q̄ monasteriū venit iure hæreditario. dicit. n. q̄ dfia est inter monasteriū hr̄dem, & filiusfamilias habet bona aduentitia ingreditur monasterium, pro prietas illorum bonorum quæritur monasterio detracta Falcidia patris, & vsufructu qui debebatur. Et de istis quæstionibus an per ingressum monasterii feudum, emphyteusis, vel vsusfructus amittatur, habes per glo. Cy. & doct. in auth. ingressi. C. de sac. san. ec. Bal. ponit in tit. si pe feu. fuer. contro. c. qui clericus. in fine. & in l. quisquis presbyter. C. de epis. & cler. rex. & ibi per Bal. in ca. 1. circa prin. de mili. vasall. qui belli. arm. deposuit. Et quanto tempore retineat feudum monasterium, quando vasallus ingreditur monasterium. vide per Spe. in tit. de loca. §. nunc verò aliqua: ver. 55. Ad quem in hac quæstione se remittit Dominicus in ca. 1. de im. ecc. in. 6. Item ad materiam adde quod de ingressu monasterij non transferuntur in monasterium iura collegii secundum Io. And. in c. beneficium. de reg. iur. lib. 6. & sequitur ibi do. Dominic.

¶ Adde an emphyteusis transeat in monasterium, Petr. de Ancha. consilio. 421.

c Ant. Fr. ¶ An vsusfructus, qui debetur monacho ante ingressum monasterij, per ingressum finiatur, vel debeatur monasterio ex persona ingressi, & vsque ad quod tempus. Dicas, q̄ transit in monasterium, & apud monasterium permanet vsq; ad mortem naturalem ipsius monachi, vt voluit gl. in aut. ingressi. & ibi Bar. & Bal. C. de sacros. ec. & idem Bal. in aut. excipitur. ver. quærit glo. nunquid si pater. C. de bo. quæ li. & l. 1. C. de bon. ma. & in l. fi. C. de vsu. & ha. & in l. vxori vsumfructum. de vsufr. leg. & habetur per Spe. in tit. de stat. mon. ver. 17. & per Bal. in c. si clericus. ad fi. de contr. fen. Et quid si vsusfructus relinquatur monacho post ingressum, an sibi, vel monasterio acquiratur: dicas: quod acquiritur monasterio, & non monacho. ad vitam tamen ipsius monachi: vt est glo. in auth. ingressi. not. gl. magna & no. doct. in c. cum ad monasterium. tenet Bart. in d. auth. ingressi. & vide Bal. in l. quicquid. in 1. q. C. de bonis mater. vbi dicit, quod si vsusfructus esset relictus monacho contemplatione monasterii. eriam mortuo monacho remaneret penes monasterium, neque finiretur morte naturali ipsius monachi.

alium

a ¶ Possessionem. Monasterij acquirit possessionem bonorum ingressi absque aliqua appreh̄ensione. & idem tenet d. Ant. hic, & in c. ex literis. de consue. Host. & Pet. de Anch. in c. 2. de testa. de quo p Arch. in c. si qua mulier. post gl. ibi. 18. q. 3. per Spe. in tit. de stā. mo. §. j. ver. 61. & per Bal. & Sal. in d. aut. ingressi. per Bar. in l. qui vnius. §. fi. vbi etiam hoc tenet. Ro. de ac a qui. pos. & in l. si ado ptauero ff. de preca. & p Io. de Lig. in ca. cum simus. de regu. vbi dicit, quod monasterium nō potest agere interdicto recuperandæ q̄ præ supponit possessionem, qa eam nunq̄ apprehendit in bonis ingressi. & vide Pe. de Anch. in repe. reg. sine possessione & all. Io. An. in hoc c. in pſentia. & Bald. in d. aut. ingressi. ver. tertio oppono.

a ¶ Adde an monasterium debeat adire. Ale. cons. 88. 2. li. Sebast. Sap.

¶ Possessionem. Vide Abb. pſ. 53. incip. succinctè, & conclu 7 siue. 1 j. vol. Ale. in l. cum hæredes. in pr. ff. de acq. poss.

b ¶ Vtrum monachus æquiparetur seruo, vel filiofa. Et adde quod In. no. eum æquiparat seruo, in ca. cum olim. l. 2. de priui. vbi vide Bar. in l. 1. ver. quo ad decimum, & vlt. C. q admit. cōcludit quod monachus æquarat seruo, vertitur vtilitas monasterij. Etiam vide Bar. in l. j. ff. de stipu. ser. Et q̄d monachus 76 æquiparetur seruo: tenet Paul. de Castr. in l. j. ff. de iur. del. all. Inn. in d. ca. cū olim. cir. med. & gl. ī c. nō dicatis. 12. q. 1. ſ. Ro. ī l. q. quid. ff. de acq. pos. dicit, q̄ æquiparatur seruo, vel filiofa., put occurrit vtilitas monasterij. Et dicit q̄ de hoc plenè dixit ī l. is qui hæres. §. neque filius. & l. is potest. & l. seruus. ff. b fa. b qui adit hæreditatem sibi delatam iure de acq. hær.

¶ Adde an monachus æquiparetur seruo, & an ipso inuito Abbas possit adire hæreditatem. Ang. consi. 91. & consi. 133. Ant. Fran. ¶ An monasterium æquiparetur seruo, vel filiofa. vide Bar. & Inn. in l. j. §. si fructuarius. ff. de stip. ser.

c Zacharias. ¶ Adibit monasterium. Tu vide plenè de hac q. & seq. iunctis præcedentib. Bal. in l. j. q. 10. C. qui admit. ad bo. pos. & Pau. de Castr. in consil. 1.

Ant. Franc. ¶ An monasterium possit adire hæreditatem delatam monacho quando monachus non vult: vel non potest adire, quia si absens, vel furiosus. vide Spe. in ti. de stā. mo. in ver. si hæreditas. & Bal. in l. j. 10. q. C. qui admit. & vide Bal. in l. ff. de vulg. & pup. & Cy. in l. fi. C. de bo. quæ lib. & vide Bald. in l. Deo nobis. §. hoc etiam. C. de epis. & cle. Et an monasterium possit adire vel repudiare hæreditatem delatam monacho, eo inuito. & quid si monachus, cui delata est hæreditas, moriatur vel fiat episcopus ante aditam, vel repudiatam hæreditatem, quis tunc possit adire, vide Bal. in d. l. 1. in 10. q. C. qui admit.

*Sebast. Sapia.

c ¶ Monasterium. nūquid in adītione consensus monachi vide Feli. in c. ex rescripto. ī. de iureiur. & nunquid abbas possit repudiare hæreditatē inuito monacho, tradit Baldus ī l. bonorum. C. qui admit. in l. is qui hæres. §. fin. ff. de acquihere. Angel. in consi. 80. & consi. 91. & Ias. in l. legatum. ff. de legat. i. & nūquid mortuo monacho monasterium possit adire hereditatem. vide Bart. inde Neratius. ff. ad l. Aquil.

d ¶ Hoc est verum. donec permanserit monach̄ in illo monasterio: nā si exiret monasteriū non esset amplius obligatum creditorib. vt dicit Bart. in l. adulter. §. fi. ff. de adult. quod ego intelligo. quando monasterij monacho exeunti sua bona restituisset: qā quando sit plenè habes ī c. quod à te. de elect. coniug.

e ¶ Et adde Bart. in l. fi. ff. de ado. vbi dicit quod monasterium subiit omnia onera ingressi. Et ideò dicit Bart. in l. si quis à liberis. §. item rescritum. ff. de libe. agno. quē retulit Ab. in c. transmissæ. super gl. in vers. quæstio mota qui filij sint legit. quod monasterium tenetur alere filios ingressi: licet ꝓrium: videatur dicere Bar. in tract. de alimētis. Et vide hic q̄ d. Ant. q dicit, q̄d monasterium teneē soluere debita ingredientis pro quātitate bonorum quæ transtulit in monasteriū. Item adde hic quod no. R. o. in l. q̄ seruus. in fi. ff. de acq. poss. vbi dicit, q̄ d q̄ si monasterium apprehendit bona iniustè quæsita per monachū poterit monasterium cōueniri vt satisfaciat illi, à quib. monachus iniustè quæsiuit. Et de hoc dicit expressè. not. Spe in ti. de stat. mo. §. j. ver. 19. & ver. 50. Item vide q̄ hic no. Bald. ver. sed quid ecce. Et Im. in cle. ne in agro. ver. deinde quærit. de stā. mo. Item vide S. Th. in 4. sent. di. 38. q. 1. ar. 3. circa medium, vbi dicit, quod si ingredientes monasteriū intendebāt statim obligari. non p̄t amplius exire. & monasteriū tenetur soluere debita sua. Si verò non intendebāt statim obligari: p̄t exire monasterium, & soluere debita sua. De quo vide Do. in c. præterea. in fi. & Bal. in l. arrogatorē. p illū tex. ff. de pec. & plenè per Bal. in d. aut. ingressi. ver. q̄ro 6. C. de sacros. ec.

alicuius

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Adde an monasterium teneatur ad debita. Abb. ꝑ.111. & an de male acquisitis vel possessis per monachum ipso exeunte in seculo & illa transferente in monasteriū, possit monasterium cōueniri. Et an stetur cōfessioni facte ī vltima voluntate ipsum monachum, vel religio sum. vide Ang. cons. 233.

¶ An monasterium teneat̄ soluere creditorib. monachi vel illis dimittere bona ingressi, vt ei satisfiat, vide Bal. in add. Spe. post Spe. ibi in ti. de sta. mo. ver. 2. q. ritur. & vide Cy. in l. si peculiū. ff. de pe. leg. & Jn. de obli. ad ra. vbi ꝓcluditur q̄ sic, q̄est verū, si se & sua obtulit monasterio: sd si se obtulit. & non sua, non tenetur. ita Bal. sing. in l. 1. C. de hær. vel ac. ven. & in ad. Spe. in tit. de reo. ver. monach⁹ an posit. & vide d. Card. in cle. 3. in 6. q. de ꝓcu. Et an teneatur monasteriū ex ꝺctu vel delicto abbatis, vel monachi, vide gl. in c. cū dilectus. de or. cog. & Jn. in. c. cum olim. de priu. & Bal. in aut. ingressi. ī 6. q. vbi ēt per Bald. C. de sacrosc. ec. & ibi ꝓcluditur q̄ sic, q̄ etiam voluit gl. in d. l. si peculiū. §. j. de pec. leg. tñ non tenet monasteriū vltra q̄ habuerit de bonis monachi. q̄ ēt voluit Bar. in aut. si qua mulier. C. de sacrosc. ec. & tenet Car. in d. cle. 3. & vide eundē in cle. 1. §. qa verò. ī 6. q. monasteriū non tenet, nisi sit factū locupleti, vel nisi quatenus sit versum in vtilitatem monasterij. Et adde, q̄d monasteriū tenet ad oīa onera monachorum & ad collectas soluendas pro ipsis monachis, vt voluit Bal. in l. 9. nera, & l. fi. ff. de adopti. & per Aic. in l. is cū quo. de aq. plu. arcen. Et an monasterium teneatur alere filium ingressi in 3ōpem, hꝰ per Dyn. & Bar. ī l. si qs à liberis. ¶ itē rescriptū. in fi.

1 alicuius ad aliquem peruenit. l. 2. C. de imp.
2 7 8 & aliis subst. † Et pro hoc sentiunt doctores hic, quod libellus concipietur ꝑ monasterium. Legistæ verò sentiunt, quod ꝑ monachum. vt in d. auth. causa quæ sit cum monacho. hæc opi. doct. nostrorum plus placet, q̄ ista amplius non inuoluant in istis. ar. 16. q.
7 9 1. placuit. & d. §. illud. ¶ † Vltimo. vt nil ad materiam subiectam deficiat potest quæri, quid si non teneat ingressus, vel reuocatur legitimè ex postfacto: nunquid reuocentur bona tacitè vel expressè collata. vide per canonistas in c. quod ad te. de cler. coniug. per
8 Bar. in aut. ingressi. C. de sacrof. eccle. † Item quid de bonis clericorum tam ecclesiæ regularis quam secularis. vide glo. no. cum ibi not. 27. q. 1. vt lex continentiæ. & plenè per Bar. in d. aut. ingressi. vbi sentit, quod potest quis dare omnia bona sua ecclesiæ seculari cui se dedicat. vt nihil sibi remaneat & nihilo minùs potest facere testamentum non tamen in præiudicium ecclesiæ: sed hæredis qui poterit si voluerit hæreditatem damnosam adire: nam hæreditas potest esse sine aliquo corpore: cum sit nomen iuris. l. hæredi tas. ff. de pet. hære. & not. quia hoc facit pro his quæ ipse not. in l. fi. C. de pactis. & ꝺrium. no. per eum in l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de verb. obl.

CAP. IX.

1 *Quid sit territorium, honor, & districtus.*
2 *Idem terminus potest præfigi ad duos actus eodem tempore concurrentes.*
3 *Dilatio probatoria dicitur peremptoria.*
4 *Exceptio falsitatis cum corruptione potest opponi post publicatas attestationes & sententiam.*
5 *Præsumptio legis non excludit quem à facultate opponendi peremptoriam uel quasi.*
6 *Infamis infamia facti non excluditur à testimonio in causa ciuili.*
7 *Leuis opinio quæ sit.*
8 *Dictis testium quibus magis credatur.*
9 *Intrans possessionem alterius, dicitur uiolenter commit tere, aut iniustè possidere.*
10 *Copula apposita tempori à quo probatur possessio, quid denotet.*
11 *Probatio euidentissima quæ sit.*
12 *Dominus pro hominib. suis potest agere etiam pro iure eo ipsis commisso. & 14.*
13 *Iudex potest ex officio statuere terminum, & si non potest atur, & non statuit, non tenetur in syndicatu.*
14 *Citatio iudicis quando ualeat.*
15 *Renuntiatio & publicatio attestatorum non excludunt probationem fiendam per instrumentum.*
16 *Conclusio in causa excludit instrumentū de probationem.*
17 *An sufficiat quod testis sit iuratus in termino.*
18 *Falsitas quando post sententiam accusetur.*
19 *Probatio falsitatis testium non retractat sententiam, quando iudex non fuit secutus eorum dicta.*
20 *Sententia lata ex falsis allegationib. uel dolo contra absentem uel contra minorem uel ecclesiam est nulla.*
21 *Corruptio testium sufficit ad retractationem sententiæ.*
22 *Retractatio sententiæ quæ non tenuit ob falsitatem fit officio iudicis, quod durat triginta annis*
23 *Retractatio sententiæ ob falsitatem quæ tenuit & direcle fuit petita, fit per in integrum restitutionem.*
24 *Exceptio de falsitate auditur perpetuò.*
25 *Agens contra testem ciuiliter ad interesse agit infra 30. annos.*
26 *Agens criminaliter de falso quatenus audiatur.*
27 *Sententia erronea in criminali potest retractari.*
28 *Proponens factum qualificatum, ad utrum que probandum uidetur se astringere.*
29 *Probans factum sine qualitate, non probat id quod intendit.*
30 *Duo ad quæ non fuisset quis admissus distributiuè, debet utrunque probare deducens in libello.*

CAP. IX. Licet ¶ In interdicto, vti possidetis obtinet qui iustiorem titulum probat. ita cōiter summatur: sed certè hæc summatio est nimis generalis, & vī requirit. tit. in hoc interdicto, ꝺ id q̄ hꝰ. insti. de interdi. §. retinendæ. ideò summo sic. Si actor & reus in interdicto retinendæ possessionis probant, obtinet is qui antiquiorem possessionem probat titulo maximè iustificatā, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit. h. d. not. & ꝓbatur satis hoc summarium in ver. ex præmissis. pondera ver. maximè. Dividitur decisa in quinq; partes. In prima processus decisa narratio. In secūda ibi, porrò. fauentium exceptio ꝺ testes ecclesiæ & ipsius ecclesiæ responsio: Papę interlocutio, & interlocutionis rō. In tertia ibi, post hoc corruptionis & falsitatis noua exceptio ipsius probationis & reprobationis commissio. In quarta ibi, q̄q̄ testes fauentinorum impugnat primo ꝓbatorios, secundo reprobatorios. In quinta ibi, ex premissis. allegando ꝓcludit pro ecclesia. ¶ Casus litералis. Inter archiep̄m Rauen. ex vna parte. & cōe fauentiæ ex altera, quæstio vertebatur super iurisdictione, honore, & districtu in villa S. Petri, & q̄busdā castris, & terris aliis quæ de iure ad Rauen. ecclesiam pertinebāt, ꝓcuratores vtriusq; partis pp hoc ad sedem Apo. accesserunt lite ꝺtestata. super prædictis per ꝓcuratores prædictos & iuro calumniæ præstito: qa vtriq; parti erat plurimū onerosum testes producere corā Papa. Mandauit Papa epō Placētino vt infra tres menses testes reciperet quos vtraq; pars tam super principali negotio q̄ in personas testium duceret producendos: statuendo q̄; partib. terminū in quo cum attestationib apud sed. Apo. se præsentent. Tandem partes cum attestationib. ꝓparuerunt corā Papa: attestationib. publicatis syndicus fauentinorum ꝓposuit se velle in personas testium ex parte altera productorū quæcūq; obiicere, & probare. Syndicus archiep̄i ꝺ̄ resp. illud fieri nō debere. Papa interloquendo decreuit ipsum non audiendum, cum infra tres menses vt in literis dñi Papæ mandabatur id facere non curauit. Post hoc syndicus prædictus obiecit in testes productos quod corrupti falsa dixissent Papa dicit, quod talis exceptio non solum ante sniam, sed ēt post p̄t opponi. quamuis credetur quod talis exceptio per cogitatam malitiam ad differendū negotium proponeretur, eam admisit mandans quibusdam iudicib. vt testes quos super hac exceptione procurator fauentinorū duceret producendos reciperēt ī. mensem. Indulto ex tunc altero mense procuratori ecclesiæ Rauen. intra quem ad reprobationem illorū testes produceret corā eis: iudices prædicti receptis testib. prædictis attestationib. ad dñm Papam remiserunt prout receperant in mandatis. Post hoc d. Papa examinauit testes hinc inde ꝓductos. Et quamuis ꝓcurator fauentinorum multos testes produxerit super negotio principali: vix tñ ex illis sex tantum modo remanserunt, qa quidam sibimet ꝺ dixerunt in seriem sui dicti: & quidam alij sibi in suis testimoniis singulares. Et alij qui inducti fuerant ad reprobandū testes ecclesiæ Rauen. plures reprobantur: qa sibi inuicem ꝺdicunt: & alij licet pauci numero malæ famæ sunt & opinionis, & ex alia cā ēt repelluntur qa non probant id, ad quod eorum syndicus se astrinxit, videlicet q̄ corrupti falsa dixissent. qui etsi de corruptione aliqua videātur dixisse, de falsitate nihil dñt. Ex prædictis apparet euidenter, q̄ ecclesia Rauen. p testes plures quib. potius lux veritatis assistit sufficienter probauit q̄d à 40. annis & citra, tā pradicta loca possedit, p quod patet quod si fauen. à 50. annis citra, vt testes sui vīr deponere aliqua perceperunt in locis prædictis. illa inceperunt ꝑcipere sine iusto titulo cū duo insimul & eodem modo insolidum eandē rem possidere non possunt, & fauentini titulum non ostendunt. Sed ex priuilegiis imperatorum & Romanorum pontifi. ꝑcessis ecclesiæ Rauen. colligitur manifestè possessionem ecclesiæ in prædictis iustam fuisse: & ita per ꝓns apparet, q̄ fauentini minus iustè & sine titulo aliquo in locis prædictis occupauerūt. qa verò syndicus ecclesiæ Rauen. petiit cōe fauentiæ à vi turbatiua seu inquietiua sup præmissis prohiberi: Papa videns in hoc casu non sic esse locum in terdicto vti possidetis ita possideatis, cum ꝓbationes ecclesiæ Rauen. longè sint potiores & ideò sit in interdicto superior ꝑdemnauit cōe fauentiæ ipsi ecclesiæ sup iurisdictione, honore atq; districtu, & aliis gñaliter pertinentib. ad hoc in locis prædictis quo ad possessorium iudicium quo tātummodo actū est, sibi perpetuum silentium imponens. Et prohibens eisdem vt neq; per se, neq; per alios super prædictis præsumant aliquat̄nus ecclesiam molestare. Bernard. ¶ Notabilia nomine & facto possunt ex hoc tex. multa colligi. ¶ † Et primo, quod in loco temporali possunt ecclesiæ compe

Sebast. Sap.
a ¶ Districtus. Vide Fel. ī c. Rodulphus. versū. districtus. §. de resc. vbi latè.
Sebast. Sap.
b ¶ Idem terminus. Vide Ale. in l. 2. circ. fi. ff. de re iudi.
c ¶ Peręptoria. Ade eundē ꝑ. 64. li. 2. Zacharias.
¶ Adde tu melius p Lanf. de Ori. ī c. q̄n §. §. dilationes. in pr. vers. omnis autem. dilatio probatoria. J. de probat.
d ¶ Interrogare. Ade Ale. ꝑ. 41. lib. 4.
e ¶ Infamia facti. Ade & limita vt p Ro. sin. suis. fing. inc. dubitatio est magna.
Sebast. Sap.
e ¶ Infamia. Vide Ale. ꝑ. 152. inc. viso ꝓcessu. 5. vol. Io. de Ana. in c. j. J. de ac. & Alex. ꝑ. 111. inc. circa primū in pr. in. j. vol.
Sebast. Sap.
f ¶ Dictorum qualitas. Vide Ale. ꝑ. 27. inc. in cā & lite. in fi. 12. vol. & ꝑ. 16. inci. visis. in fi. eo. vol. Pe. de Anc. ꝑ. 254. inci. in q̄e p̄byteri. cir. fi. & ꝑ. 189. inci. tribus de causis.
g ¶ Verisimiliora. ad de Ale. ꝑ. 81. li. 4. q̄d dictū testis non veri simile est suspectū. vide eundem cons. 102. lib. 2.
Sebast. Sap.
h ¶ Vbi copula. vide Ale. ꝑ. 110. inc. visis. in j. vol. & 108. inci. in cā & lite. in 2. vol. & cons. 118. inci. in causa. c. vol. & Mod. Taurinen. in repe. l. Cel. ff. de vsuca.
i ¶ Et citra. adde Alexan. cons. 108. lib. 2.

1 ꝓetere tria iura separata: videlicet iuridictio, xonor, & districtus. iurisdictio potest capi largo modo: vt sumitur in l. 2. & 3. ff. de iurisdict. om. iu. & per gl. in cle. vni. de fo. comp. Honor. qa illi de loco vocabant ecclesiam dominam, & ita vt dominam honorabant eam, occurrendo nunciis suiis eorūdemq;
2 mandatis parēdo. Districtus[a] idem est quod territorium. vt in cle. ne Romani. de ele. & territorium dī à terrendo. l. pupillus. §. territorium. ff. de ver. sig. ita quod habebat ptātem exercendi iurisdictionem nedum in incolas loci: sed ēt in omnes delinquētes ibidem. ſ. J. districtum seu territorium. Qualiter aūt ecclesia exerceat iurisdōem tpalem, dic vt hꝰ in c. fi. ne cle. vel mo. li. 6. ¶ † Not. 2. ibi, de iure ad se ſpectare & c. quod certum q̄d ꝓtens alicui de iure speciali p̄t dici de iure ſpectare ad eum, nec vitiatur libellus si illud nō
3 ꝓerat de iure cōi: quod est valde no. Facit si prās datur alicui à principe, vel à partib. terminandi aliq̄ ꝓtrouersiam de iure vt possit & debeat vt ꝑmissarius hīe respectum ēt ad iura spālia: debet. n. illud verbū gñaliter intelligi maximè q̄n mā subiecta non subiicitur dispositioni iuris cōis vt hic erat ꝓcor. bonum. ī c. j. vt lit. pen. & c. 3. de eo qui mit. in po. vbi alquid dixi, ēt tetigi super rub. de ꝓsue. & vide per d. Ant. in c. Quintaullis. de iurei.
4 in fi. ¶ † No. 3. ex hoc principio iuncta decisione quæ ponitur in c. cum cām. J. de testi.
b quod idem terminus[b] p̄t à principio præfigi ad producendum testes probatorios, & resic est in facultate iudicis ad mittere testes sup principali reprobatorios. simul de quo dicam plenè post Io. An. in c. ex parte. de testi. & no. bene hoc, qa habes causa in quo idem terminus posset præfigi ad duos actus quod procedit q̄n illi actus possunt simul ꝓcurrere in eodē tpe vt hic, aliàs si ordine successiuo essent expediendi secus
5 ver. post dationem cm. ¶ † Not. 4. ex ver. porrò. iūcto d. c. cum cām. de testi. q̄ omnis dilatio
c probatoria censetur peręptoria: ita q̄d non apparente impedimento, non dēt dari sēda dilatio ꝓcor. l. fi. ff. de dila. cum ibi no. faciūt
6 no. in c. 2. de dila. vbi bo. gl. ¶ † No. 4. q̄ exceptio falsitatis testiū cum corruptione p̄t opponi & directè ꝓbari post publicatas attestationes. & hoc ideo, qa vī articulus nouus pp attestationē corruptionis de qua prius non fuerat capitulatū. de quo j. & per gl. in cle. 2. de testi. Et no. bene q̄ huic exceptioni & ꝓbationi ob. lapsus termini p̄fixi ad ꝓbatorios & reprobatorios testes ꝓducendos, & hoc ꝺ odiū falsitatis q̄ ēt post sniā p̄t opponi
7 vt hic. ¶ † No. 6. ibi, nonnulli crederent &c. quem non dē re excludi à facultate falsitatē proponendi & pro bandi exceptionē peremptoriam vel quasi pp leuē præsumptionem ortam ꝺ opponentē. ſecus dic vbi p̄sumptio de malitia esset vehemēs, de quo vide no. per Inn. in c. post electionem. de ꝓcess. ꝓb. ibi hoc ꝓcludit, & est hic bo. tex. p eo. In excludenda verò dilatio ia non exigitur tam vrgens præsumptio pp mo
d dicitatem præiud cij vt ibi no. per eū facit c. pia. de exce. li. 6. ¶ No. 7. ibi, de singulis circunstantiis subtiliter & c. q̄d ēt parte non dāte interrogatoria iudex p̄t ex officio suo testes de causis & circūstantiis singulis subtiliter interrogare. d & hoc ideò ga hæc tēdūt ad veritatem inuestigandā, & hīdam ad hoc iudex debet laborare. 30. q. 5. iudicantē. & l. vbicūq; ff. de inter. J. de fi. instr. cū Ioannes. de testi. cū cām. Et no. tu canonista q̄ subtilitas tendens, ad veritatē elicien
8 dam ꝑmendatur de iure canonico. ꝓcordat c. capellanus. de fer. & quod no. in c. dilecti. de iud. ¶ No. 8. hic multum detrahentia fidei testium. Primo, si ꝺicant sibiipsis. i. quod quilibet testis ꝺicit sibi: secus si plures plurib. ēt ab eadem parte ꝓductis. de quo dic vt no. in c. in nostra. J. de testi. Secundo si sint singulares in dictis suis. J. de
9 testi. tā literis. & de ele. cū dilectus. Tertio, si sint malæ famæ. Quarto, si sint leuis opinionis. & de testis. vide in c. testimoniū. de testi. & c. omnib. 2. q. 5. † Et no. sin. fm vnum intell. quod infamia facti-

non repellitur in toto à testimonio in cā ciuili: sed pendēt ex iudicis arbitrio ꝑsiderata qualitate & quantitate infamię, & ita p̄t intelligi tex. ibi, nulla vel modica &c. p̄t ēt referri ver. nulla. ad ver. malæ famæ. & ver. modica. ad ver. leuis opinionis. & tunc ꝓbaretur q̄ infamia facti ex toto repellit ēt ī ciuili. de quo dicam plenè in c. testi-
8 monium. præal. † Leuis opinionis dīr dupl̄r fm Abb. hic vel quia quotidie mentiuntur, licet nullī lædant, vel dic, ga facile, omnib. omnia credunt. vt no. gl. in d. c. omnib. & tene bene menti, q̄ talis dicatur leuis opinionis. Quinto, si non ꝓbat clarè id. ad quod sunt inducti seu ad q̄d se astrinxit ꝓducens. Sexto si sunt corrupti. Septimo si sunt falsi, vide ad hoc tex. in c. testimoniū. de testi. ¶ No. 9. ibi se astrinxit. fm verum intell. q̄d ꝓponēs duo quorū vnū venit qualificatiuè ad reliquū, ita q̄d est vnū dictū qualificatū. vī se in dubio astringere ad vtrūq; probandum: nec sufficit probare alterū: licet illud per schalas sufficiat. q̄d tenet Bar. in l. diuus. ff. de re iud. & J. latius dicam, licet secus sit in mandato qualificato, ga distribuitur in duo mandata. in c. cum dilecti. de do. & ꝓtu. & l. Celsus. ff. de arb. & c. fi. de rest. spo. q̄q̄ posset dici, q̄ ibi tenetur mandatarius ad vtrūq; si vtrūq; p̄t explicari. vt in d. c. fi. & sic nulla vī dria. sed pars præsumitur posse ex quo se astrinxit & imputetur sibi si non potuit. ideò dicit Io. An. bonū ꝓsilium esse, vt in fine articulorū seu capitulorū protestetur pars quod non astringit se ad probandū, nisi id, q̄d necessariò sibi incumbit: & sic faciunt boni practici q̄d no. ¶ No. 10. ex ver. ex premissis. quatuor quorum quodlibet distributiuè sufficit: & fortius si ꝓcurrūt omnia simul ad faciendā alterutrā partem obtinere in interdicto vti possidetis, probata possessione p vtrāq;
f partem. Primo pluralitas testiū, vt qa altera pars plures testes produxit. facit J. de testi. in nostra. Secūdo dictorū qualitas[f] vt qa sunt
9 de præsc. † vbi per In. qui inter cætera no. dicit. q̄d data paritate testium dicentiū ꝓriū plus creditur illis quorū dicta ꝓsonant iuri cōi facit l. 3. ff. de testi. & vide gl. fi. in c. i. de præsc. li. 6. & q̄ sunt aptio
g ra vel verisimiliora negotio arbitrabit iudex ex variis ꝓiecturis. ar. illius. l. 3. & c. præterea. præal. Tertio possessionis prioritas. & hoc bene no. quapp dīr hic doct. & principaliter In. q̄ sola probatio anterioris possessionis sufficiebat huic ecclesiæ ad obtinendū in hoc interdicto vti possidetis, facit q̄d no. Bar. in l. Celsus. ff. de vsuc. & per Inn. in c. fæpe. de rest. spo. vbi reperies bona dicta ad hoc. hæc oīa vī
seq. Bar. in l. si duo. ff. vti pos. & ad hoc alle. istum tex. & p̄t esse rō q̄
10 aperte colligit ex hac litera. † Et no. ēt Io. An. hic in ver. temeritate videlicet. ex quo n. ꝓstat aliquē rem aliquā possidere intrās possessionem illius dī aut violentiā ꝑmittere, aut iniustè possidere, nisi probet q̄ iustè possideat, pro hoc l. cū q̄rebatur. C. vnde vi. & quod no. In. hic. & Bar. in locis præal. q̄d no. sing. in practica. & licet dicat hic Io. An. hoc intelligendū de reb. corporalib. quæ non p̄nt eodē modo à plurib. possideri: secus in incorporalib. fm eū adducit no. in c. j. de iurep. Ego puto idē esse in incorporalib. q̄tū ad effectū, vt hic apertissimè ꝓbatur. Quarto, ꝓbatio melioris tituli: ex quo no. q̄ licet in rerdicto vti possidetis nō sit necesse ꝓbare titulū vī insti. de interd. §. retinēdæ, tñ est multū vtilis titulus: ga data paritate ꝓbationū obtinet is qui meliorē titulū probat. quare testes sui præ-
11 ferunt̄ sup possessione tanq̄ deponentes verisimiliora, ex quo hēt titulū ꝓcurrentē cū dictis eorū. vt hic no. ꝓbatur. ¶ † No. 6. & tenementi, ꝓcopula apposita rpi à quo ꝓbat̄ possessio denotat ꝓtinuationē possessionis ab illo tpe vsq; ad tps ꝑfinitū: secus vbi copula
h non apponit: ga tunc p̄t verificari possessio in vno momento. De claro hoc, tex. n. hic fm doc. & bñ. ió in ꝓbatione ecclesiæ apponit
i copulā & q̄ possederat à 40. an. & citra[i] & in ꝓbatione cōis nullam copulā apponit. sed dī q̄ possederat à 50. an. citra, qa ex parte ecclesiæ fuit ꝓbata ꝓtinuatio possessionis q̄ importat illa copula &, sed non fuit probatum ex parte cōis. & ideò clara & bona practica est vt in articulis ponatur illa dictio &, ad denotandum ꝓtinuationē & melior & clarior practica erit, vt articuletur, quod per 40. ann. & per totum illud tps possedit. Quomodo autem probat ꝓtinuatio dixi in c. cum ad sedem. de rest. spo. per Bar. in l. Celsus. ff. de vsu.
12 ¶ No. 12. illud generale ad quod quotidie allegatur hæc litera. q̄d duo insolidum eadem rem simul &c. ¶ † No. 13. ex ver. ex priuilegiis. quod probatio quæ elicitur ex priuilegiis seu instrīs indubitata dī euidentissima, facit ad statuta exigentia certo casu probatio uem euidentissimam seu euidentissima documenta: sicut in simili loquitur tex. in c. pia. de excep. lib. 6. facit quod no. Inn. in c. ex insinuatione. in fi. de app. & vide tex. no. in l. licet imperator. ff. de le. gimam libellandi & pronuntiandi in hoc interdicto vti possidetis
Aduerte tamen, quod potuisset petere interesse molestationis de præterito, vnde dicit hic Ioan. An. post quod imputet sibi ecclesia
in quantum non petiit sibi ꝓcommune condemnari super interdicto q̄tī sua intererat pacificè nō possedisse: q̄ ꝺēnatio facta fuisset
l. si duo. §. fi. q̄ no. & dic formali[l], q̄ tria p̄nt ꝺduci ī libello, & ꝺēnationes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Panor. super secunda secundi Decret.

a Seb.Sap. ¶ Agere posse. Vide Bar.in l.i.§.fi.ff.de iniur.Bar.in c.i.§. iniuria.ver.quæro si iniuria.de pac.iura.fir.& Car.in cle.1.in 2.q.de resq.& venera.sancto.

b ¶ Nimis generalis. Adde quod d.de Ro.dec.388.inc.Præpositus dixit,q̃ dñs p̃t tantum agere pro turbatione,& molestatione subditi, cum sua interest.

c ¶ Officio. Vtrum iudex possit assignare terminum ad p̃bandū parte non petente. Et idem dicit Bar.in l.1.C.vt quæ desunt aduo.quem refert & sequtur Paul.de Cast.in l.i.§.ait p̃tor.ff.de iu.del.circ. prin. Et de hoc vide plenè per Ange.in l.a 2.C.de temp.app.& in l.debitorib.circa prin.ff.de re.iudi. Et q̃possit,tenet Sal.in l.2.cir.pr.C.vt intra cert.tẽp.cau.termi. Et an possit dari dilatio parti, ea inuita: vide p Bal.in c.præterea.de dil.Et an iudex possit ex officio suo nõ solũ assignare primã dilationẽ, sed ēt secundã & tertiam, parte non petente. Bald.in l.fi.in tpe.ant.quis. de fer. arguit pro & ꝛ, sed non firmat.

¶ An iudex ex offõ possit assignare terminum ad probandum, vt deueniat ad finem litis. Ita Bart. no.in l.i.C.de dil.Ita ēt Abb.in c.finem litib.in pr.de do.& p̃t. & maxime,q̃n videret instãtiã perire:quia ex officio partes citari: vt per Abb.in c.pe. de dol.& ꝛtu.& per Ale.in l.4.§.hoc aũt. ff.de dam.infe. Imò iudex p̃t ex officio ꝓpellere testes ad iurandũ ēt si partes remisissent tibi iurm. Ita Bal.& Alex.post eũ in l.1.ff.de ser.& tenet Spe.in ti.de te ste.§.sequitur.ver.& nota.Põt etia iudex ex officio, ēt partib.non petentib.& prorogare,& abbreuiare terminum,& dilationem ad probandum,vt plenè traditur in c.consuluit.de offi.deleg.

d ¶ In l.i.Vide quæ dixi in rub.alias in c.i.de dila.And.Barb.

e ¶ Posse syndicari.Not.non posse syndicari iudicem ex eo, q̃a nõ supplebit ex officio suo.Vide Bar.in l.consentaneum.C.q̃o & q̃n iu.Spe.in tit.de of.iud.§.impedit.post prin.d.Ant.in c.super hoc.de renunt.Bal.in l.1.ff.de magi.conue.And.Barb.

f ¶ No.hoc dictum.Et adde quod idē dicit ipsemet Panor.in c.pe. ẽ.de iud.& Paul.de de Cast.in l.properandum.in prin.& Ale.in l.3. C.de iud.Ad idem facit quod scribit Panor.c.fi.ẽ.de resc.vbi dicit, quod dicitur quod iudex non condẽnans partem in expensis tenetur resarcire de suo:habet locum, quando expensæ fuerunt petitæ à parte per glo.fi.ibi,fi.Et adde quod sufficit vnica interpellatio secundum Bar.in l.mora.in prin.ff.de vsur.& in l.Titia Seio.§.vsuras. ff.de leg.2.& Fel.c.i.in c.ex literis.de const. Confirmo dictum Pan. hic per alium bonum simile: quia stante statuto,quod capitaneus teneat ferre sñam secundum consiliũ sapiẽtis,quia vt plurimum sunt ignari literarum, intelligit si pars petierit: aliàs secùs,secundũ doct. in d.c.fi.de reseri. & d.Ant.in d.c.penult. de iudi.& Ale.cons. 264.incip.viso processu triusque causæ.

¶ Adde quod stante statuto, quod iudex teneatur remittere causam ad consiliũ sapientis intra certum tempus,debet intelligi,si cum importunitate à parte fuerit petitum,secundum Ang.cons. 240.

Ant.Franc.

¶ Adde quod iudex negligens p̃t syndicari de negligentia: licet tũc dicat scrupulosa indagatio.l. si seruus. ī prin.ff.de le.i.nisi esset talis negligentia, quæ esset dolo ꝓxima,sed debet syndicari de culpa commissa in faciendo.l. mancipia. C.de ser.fug.l.i.ff.de of.presi.l.iudices.C. de decu.li.10.& habetur in c.dñs.23.q. 1.& per Car.in cle.i. de fo.2pe.Et q̃o puniat iudex negligẽs in officio, vide per Ang.in l.si vacantia. C.de bo.vac.lib.10. & per Alex.in l.si iudex.ff.d var.& extra ordi.cogn.

Sebast.Sap.

f ¶ Satutum. Vide Fel.latè in c.si aũt.ẽ. de reser.& Iasin.l.ad monendi.in lectura in 5.no-ff.de iureiu. Et nũquid quod venit expediendum. officio iudicis, arctet iudicem ad illud expediendum, vide Felin.in capit. exceptionem.ī.de except.

g ¶ Et de hoc vide aliquid per dominum Anto.in c.vltra tertiam. de testibus. Et adde Bal.in l.2.in fi.ff.de testib.in apostilis. vbi dicit, quod datio dilationis probatorie non est de ordine formali iudicij.Et vide Bartol.in l.vnius.§.cogniturum.ff.de quæstioni.vbi per illum text.dicit, quod valet defensio sine termino. Et idem tenet Imol.post Ioan.de Lign.in clement.ſæpe.versi.septimo quæro.de verbo.signifi.Et quod valeat probatio sine dilatione tenet Bal.in l. prædie ante finem.ff.de fer.in apost.in duobus locis: & Bar.in extra uag.ad reprimendum.in ver.figura.

¶ Adde Bar.cons.97.& vide quæ posui in d.l.fi.de feriis.

h ¶ Vlterius quæritur.Adde Ro.cons.443.

sequi Io.

Tit. De probat. c.licet. 23

a Seb.Sap. ¶ Terminus. Vide Gem.in c.i.§.si qs.de excep.in 6.Abb. cons.2.inc.consilium.in fi.in 2.vol.Ale.cons.inc.in causa.in 3.vol. iurauerint in termino.Et de hoc per Bar.in l.si qñ.C. de testi.& ibi plenius per Bal.& per Bar.in l.damni.§.Sabini.ff.de dam.infe.& per Im.in cle.i.de of.del.

Et faciunt tacta hic per d.Anto.ad q.de teste,q̃ ē habilis tpe depositionis,vel ē ꝛ quod tps inspici debeat. De qua q.plenè p Io.An.in rub.fãctũ legitimẽ.ī Merli.6.& ī Spe.de teste. §.1.ver.quid si testis erat. Cuius decisionem refert & sequtur Arc.ī c.p̃stituimus. 3.q.5.& per Bal.& p doct.in l.ad testimn. §.2ditionẽ.ff.de testa.per Bal.in l.si verò.ff.de testa.mili.& in l.Antisius. in pr. ff.de acq.hær.& per Ang.plenè in suo ꝛs. 296.inc.In Dei nomine &c.In proposita quæstione consuluit multum ẽganter,&c. Et aliqd p Bal.in l.3.in princ. ff.de testi.& ibi etiã aliquid per do.Fl.Et de q.hic posita per d.Ant. vide per Bal. in l.2.C.vt lit.pend. & in rub.C.si ex fal. instr.vbi vī attingere veritatem huius passus. Et vide Bald. Ang.& Im.in l.quibus dicb.in pri.ff.de 2di.& dem.& Bald. Ang.& Mod.in d.l. Antisti⁹.Et vide Bal. in aposti.in l.1.ff.de testi.vbi dicit,quod quãdo testis iurauit vno tpe,& deposuit a alio,sufficit q̃ notarius scribat diem iuramẽti,q̃n testis deposuit intra terminũ assignatũ.Etiam dicit,si iurasset ante terminum,& deposuisset post terminũ Et an si testis erat bãnitus tpe iurã.& cancellatus de bãno tpe depositionis,valeat eius.dictũ,vide Alb in 3.par.sta.q.70.Itẽ vide Bal.in l.2.C.de sacrof.eccl.vbi dicit q̃ nõ solum dies depositionis trahit ad diem iurī ,sed ēt locus depositionis trahitur ad locum iurī. Et vide Bar.de Bel.in cle. i.de of del.Item vide Dom.in d.c.pia.§.2.de exce.li.6.& in c.in nomine domini.de testi.Bar.in suis recollectis,in c.1.de fer.Adde hic, q̃ illud,quod dicitur sufficere testem iurare in termino hominis:secus est in termino legis:quia intra ipsum debet iurare,& deponere.Ita singulariter dicit Bald.in d.c.in nomine domini. vbi etiam ponit,quando testis solum iurauit in termino,an postea cum deponit, pars sit iterato citanda:vide ibi per eum. Si præfigitur terminus ad probandum,& probatum habendum,nõ sufficit testes iurasse ante terminum,nisi depositerint.Et de hoc per Bal.in cle.1.de of.del.Et quando est solum præfixus terminus ad probandum,an sufficiat q̃ iurauerint in termino:vide per Bal.in l.i.in pr.de testi.in apost.vbi refert distinctionem cano.sed cam non videtur sequi.Et q̃nõn: sufficiat testes iurasse in termino,quando est præfixus terminus ad probandum, & probatum habendũ.tenet Bal. in l.2.in ver.item facit ad aliud,C.vt lit. pen.& Arg.expresse in l.damni.§.Sabini. ff.de dam.infe.vbi vide.Quarto casu q̃n fuit datus terminus ad probandum & probatũ habendum *communiter* tenetur, vt non sufficiat sola productio,sed etiam requiritur examinatio in termino, quasi illa verba denotant omne complementum probationis: & sic quod sint examinati.de quo per Io.An.in d. c.pia.& Butr.in auth.si dicatur.alias,si testes C.de testi.puto tũ q̃ etiã hoc casu sufficiat partem ad hibuisse diligẽtiam:q̃a actus examinationis non pertinet ad partem, sed ad iudicem,pro hoc q̃s.adi q̃s expresse datur terminus ad examinare faciendũ. Quinto & vltimo casu,q̃n datur ad ꝓbandum & ꝓbatum habendum per omne genus ꝓbationis, sicut hodie in multis locis practicatur, dicit d.Ant. q̃ lapsus huius termini hẽt vim cõclusionis in cã.quo ad probationes factì. non quo ad allegationes iuris,vnde putat,q̃ non excludit probationem per 2fessionem: quia illa non est probatio, sed ꝓbationis relevatio.vt no.ẽ.super rub.puto quod in præcedenti casu restringitur terminis ad probationem fiendam per testes:nõ autem debet extẽdi ad productionem instrumentorum, cum enim illa habeat à iure terminum limitatum, videlicet conclusionem in causa.de fi.instr.cum dilectus, nõ debet illa probatio includi, vbi apertè ad hoc terminus præfix⁹ non fuit:quia non est angustanda probationum copia, nisi exprimantur talia verba in quib.satis tacitè includatur ꝓductio instrumentorũ.pone exẽplum in cle.sæpe.de ver. si,videlicet ad producendum omnia acta & munimenta quib.partes sunt vsuræ:vt ibi in tex.& gl.& not.illam practicã quæ satis põt obseruari in causis summariis: vt ibi probatur.In aliis autem:vide quod dicam ī c.cum dilectus. præal. sed in hac vltima q.formata satis includitur probatio per instrumenta p illa verba.per omne genus probationis,&c.

b procedit,q̃n datur terminus ad probandũ apertissimis documentis.de quo per Spe.in d.ver.& in d.c.pia.præal.& ita reperi posmodum apertè tenere Bar.in l.damni.§.Sabini. ff.de dam.infe.vbi vide.Quarto casu q̃n fuit datus terminus ad probandum & probatũ habendum *communiter* tenetur, vt non sufficiat sola productio,sed etiam requiritur examinatio in termino, quasi illa verba denotant omne complementum probationis: & sic quod sint examinati.de quo per Io.An.in d. c.pia.& Butr.in auth.si dicatur.alias,si testes C.de testi.puto tũ q̃ etiã hoc casu sufficiat partem ad hibuisse diligẽtiam:q̃a actus examinationis non pertinet ad partem, sed ad iudicem,pro hoc q̃s.adi q̃s expresse datur terminus ad examinare faciendũ. Quinto & vltimo casu,q̃n datur ad ꝓbandum & ꝓbatum habendum per omne genus ꝓbationis, sicut hodie in multis locis practicatur, dicit d.Ant. q̃ lapsus huius termini hẽt vim cõclusionis in cã.quo ad probationes factì. non quo ad allegationes iuris,vnde putat,q̃ non excludit probationem per 2fessionem: quia illa non est probatio, sed ꝓbationis relevatio.vt no.ẽ.super rub.puto quod in præcedenti casu restringitur terminis ad probationem fiendam per testes:nõ autem debet extẽdi ad productionem instrumentorum, cum enim illa habeat à iure terminum limitatum, videlicet conclusionem in causa.de fi.instr.cum dilectus, nõ debet illa probatio includi, vbi apertè ad hoc terminus præfix⁹ non fuit:quia non est angustanda probationum copia, nisi exprimantur talia verba in quib.satis tacitè includatur ꝓductio instrumentorũ.pone exẽplum in cle.sæpe.de ver. si,videlicet ad producendum omnia acta & munimenta quib.partes sunt vsuræ:vt ibi in tex.& gl.& not.illam practicã quæ satis põt obseruari in causis summariis: vt ibi probatur.In aliis autem:vide quod dicam ī c.cum dilectus. præal. sed in hac vltima q.formata satis includitur probatio per instrumenta p illa verba.per omne genus probationis,&c.

c

d Et an per lapsum d termini indifferenter excludatur pars à productione instrumentorum restringatur beneficium iuris. no.gl.in d.cle.sæpe.vers.non ob.& dicam latius in d. c.cum dilectus. hæc sufficiant quo ad istam gl.& multi alij casus possunt addi ad fi.huius gl.in quib. iudex supplet ex officio statuendo terminum:sed relinquendum est summistis. ¶ Gl.2.in effectu ꝓsequitur quatuor.primo an indistinctè q̃ falsi possit ꝓponi post sñam.sed o ibi,& not.ꝓsequitur,an sufficiat probare testes falsum dixisse, absq; eo quod aliquid probetur de corruptione tertio ibi, sed nunquid.an sufficiat corruptionẽ ꝓbare absq; fallitate. quarto ibi,item no.nunquid sñia lata p falsos testes vel instrumenta falsa teneat,& si tenear, quibus remediis & infra ꝙtum termin⁹ possit retractari. ¶ Veniq

e

1

dum possint ꝓduci instra:vide per Spe.in ti.de dilationib.§.videndum ver.quid si data. Et ibi immediatè post.ver.quid si datus:ponit quod si datus est terminus ad producenda omnia instrumẽta quib.intẽdit vti in causa, audiatur producẽs instra,post terminum de quo etiam,vide in ver.quid si post terminum datum. Item adde hic Bal.in l.properandum.in pr.C.de iudi. Item adde hic q̃d q̃n per statũ post certum terminum excluditur nõ potest iurm deferri, nec ẽt pars interrogari ad partis petitionem. Ita sing.dicit Ni.Mat. in l.fi.aut.ibi posita.C.si cer.pe.licet Bal.ibi ẽ.Item adde q̃ quando gs nõ fuit admissus ad ꝓbandũ in termino,p̃t ꝓbare post terminũ

ad primum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

er si sit ꝯclusum in cā. Item sin. dicit d. Ant. in c. tam lfis. de test. circ. pr. per gl. in c. ex. ꝑquestione. de rest. spol. Itē adde hic, q̄ qñ à iudice est assignatus terminus peremptorius, ad ꝓbādum, vel excipiendum nunq̄ per ipsum termin. ꝓfixi excludit, nisi monitus fuerit bis à iudice vt ꝓbaret vel excip̄eret. Ita sing. dicit Ang. §. si quis ät. in aut. de hær. & fal. in pr. no uiter dicēs de hoc ibi esse casum. Ad q̄d vid q̄d no. idē Ang. in §. si qs. ꝑ redēptione. aut. de ecc. ti. Itē adde hic q̄d no. Do. c. frequēs. §. solet. cir. pr. rest. spol. vbi ponit de termino dato ad iudiciū finiēdum. Itē add hic ea q̄ no. scribit d. Ant. in c. item cū qs. de rest. spo. & Bal. in l. ff. q̄d vi. aut clā. Item de illo articulo qñ ꝓfigit̄ terminus ad agendū, an post terminū qs audiatur, vide p Bal. in auth. ad hoc. ver. q̄ro. & nūqd si ego diffinio. C. de vsur. p Inn. c. cū in tua. q matr. ac. posᵗ. & in c. cām. q fi. sint le. Et vid q̄d latè scribūt post d. Ant. in c. cū olim. de testi. Et add de hic d. de R. o. deci. 70. fm ordinem meū nouissimū vbi dñt, qsi ꝓfixus est alicui terminus ad recipiendos & examinandos testes sufficit q̄d infra terminū sint recepti, & adhibitā fuerit aliqualis cognitio d̄ examinādo eos. Itē adde hoc q̄d not. Bal. in §. qñ aūt in fi. insti. de exeu. tut.

¶ Adde an post terminū possint ꝓduci instrumenta. Vide Ro. ꝑ. 225. Et an post cōclusum in cā, per eundem. cons. 176. Et an a posᵗ ꝓduci parte absente p eundē ꝑ. 508. Et an instrumē- 22 de re iud. cum A. ¶ † Concludetum possit verbo ꝓduci, & an post ꝯclusum in cā, vide Ful. ꝑ. 139. Et q̄ ꝑbari pñt post ꝯclusum ī cā, vide Ro. sin. suis, an bis debeat moueri à iudice ille, cui statuit̄ terminus ad agendū. vide p Ale. ꝑ. 108. lib. 6.

a ¶ Sua. Vide Bal. in l. falsum. C. si ex fal. instru. Mo. in l. diuus. ff. de re iudic. vbi plura de hac matereria.

b ¶ Absentem dolo. b Vide Ale. post Im. latè ī l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. ob. & l. si is ad quem. ff. de acqui. hære.

c ¶ Et ad hoc vide bo. gl. ī l. j. C. sen. rescin. nō posᵗ. & glo. in l. pe. C. si ex fal. instr. hic alle. iur. gl. quæ tenent, q̄ fuficiat ꝓbari solam testium falsitatem. sed Bart. in aut. qui semel. C. de proba. dicit, q̄ post didicita testificata non possunt probare solā falsitatem testium directam, nisi vellem probare falsitatem cum corruptione. & alleg. d. cle. 2. de testi. & idem dicit Bal. in l. si quis testib. C. de testib. & ita dicit tenere Canon. Dicit tñ, q̄ qñ opponitur falsitas cū corruptione post sūam, oportebit probare iudicē eorum dictum secutum, vt l. 2. C. si ex fal. instr. & in c. cum I. & A. de re. iud. Sed Spe. in ti. de teste. §. satis vtiliter. ver. quarto fallit. dicit, q̄ crimine falsi publicatis attestationib. pñt ꝓduci testes. Et vide d. Ant. in c. fraternitatis. de test. Sed q̄d publicatis attestōib. nō pt opponi sola directa falsitas tenet Spe. in ti. de teste. §. qualiter. ver. sed opponitur ad id, q̄d §. dictum est', & idē dicit d. Ant. ī c. feries. de testi. reprobando gl. ibi positā. in c. ex tenore. de testi. Sed tu limita hoc esse verū, nisi articulus fuisset ita ꝓsusè non specificatè positus, vt pars super directa, vel ꝑria falsitate probandā non potuisset bene instrui: vę puta, g̃naliter opposui ꝯ instrm d falso, & post ea probaui quod ille, qui dicebatur ꝓfecisse instrm mortuus erat ante ꝓfectionem instrī: certè aduersarius etiam si sint publicate attestationes: poterit, ꝓbare q̄d ille tunc viuebat. h. d. Io. An. in addi. Spe. in tit. de teste. §. sæpe. ver. ad fasitatē directā. d. An. post Io. An. in c. ex tenore. vers. plᵉ dicit. de testi. Et adde hic Arc. in c. si testes. §. si qs testib. 4. q. 3. vbi dicit q̄ rescinditur sūa, ꝓbata falsitate: vt in l. j. & 2. C. si ex fal. instru. Multò fortiùs poterit, ꝓbari falsitas, licet sint publicate attestationes: cū multo minus præsumatur subornatio ante sūam q̄ post. Et quod publicatis attestationibus non liceat, ꝓbare solam falsitatem, sed solum indirectè: tenet & firmat Pau. de Cas. in l. diuus. ff. de re iud. & idem dicit Domi. in c. filij. in fi. de hære. in sexto.

supra: & aliquid in c. feries. ī. de testi. Aut fuit lata sententia ꝯ absentem: & tunc si ꝯ minorem, sententia est nulla fauore minoris ætatis. no. Ber. in l. diuus. & l. 1. C. si ex fal. instru. præal. & idem dicam in sententia tali modo lata contra ecclesiam. arg. in c. 1. de in integ. rest. & no. quod poterit falsitas probari modo prædicto: si vero ꝓtra alium: & tune sententia tenet, sed veniet retractanda. vt ī. dicam, sed oportet quod probetur falsitas, vt §. dixi. & per hoc est declaratum aliquantu- 24 lum vltimum dubium. † Venio nunc ad ter c tiam quæstionem. an sufficiat probare solam corruptionem absq; falsitate glo. instat. finaliter videtur concludere, quod sic, si iudex fuit secutus dicta corruptorum: alias fecus, per illud. ca. cum. I. & A. finaliter hanc opinionem videtur seq Bar. in l. diuus. si probetur testem fuisse corruptum pecunia vt testimonium diceret ī hac causa, licet exp̄sse non fuit actum vt ferret iniustum & falsum testimonium: quia secundum eum hoc ipso probatur falsum. l. 1. si ad leg. Cornel. de fal. Ioann. Andr. videtur hic distinguere, quod ante sententiam sufficit probare solam corruptionem, quia agitur solum ad testes repellendos, q̄ profecto repellendi sunt, cum sint periuri: quia contra iuramentum receperunt precium: sed post sententiam nō sufficit probare nudam corruptionem: quia tunc agitur ad sententiam retractandā, non ad testes repellendos: potest esse ratio quia non sequitur, fuit corruptus, ergo dixit falsum do. Ant. transit cum doctrina Bart. do. Card. tenet opinio Ioann. Andr. dicit enim, quòd licet ex corruptela probetur testis falsus quo ad hoc vt puniatur de falso. vt d. l. 1. ff. de fal. non tamen per hoc sequitur, quòd dixit falsum, & ex hoc solo possit retractari sententia fallit secundum eum in causa matrimoniali. vt in ca. sicut. de testi. Ego ibi latius dico super intellectu huius ca. & pono duas opi. Prima, quod aut testis recepit pecuniam vt diceret falsum testimonium. & sic promisit extra iudicium: & tunc cū præsumptio sit quod sic dixerit. ar. c. per tuas. ī. e. l. generaliter. C. de non nu. pe. & c. inquisitionis. in fi. ī. de accu. debet hoc probato retractari sententia: quia satis probatur præsumptiuè ēt falsitas: & sic procedit dictum Bart. Aut probatur simpliciter quod testis recipit pecuniam vt testificaretur: & tunc procedat opi. Io. And. & hæc opi. essēt satis æqua, saltē pro opi. concordādis. ar. c. cum tu. ī. de testi. Alia opi. quæ mihi videtur verior est, vt indistinctè sufficiat probare corruptionem per tex. sin. in d. c. sicut. nec est verum, q̄ ponat casum ꝑ specialem in matrimonio & minore, vt quidam, vbi volunt. hoc probo per si. huius c. cuius ratio super qua fundatur decisio. est generalis. ad omnes causas. & ibi solum fundat se tex. super corruptione, dicens, quod testimonium istorum corruptorum cum sint periuri non est aliquatenus admittendum. & dic admittendnm. ſ. cum effectu vt susteneatur sententia: cum sententia esset ibi lata & ibi dico latius euacuando materiam illius & quicquid sit, saltem æquitas maxima suggerit, vt non sustineatur sūa lata ad dictum corruptorū & periurorū, cū videat retractari sūam latā ad dicta ꝓpiratorū, q tñ verimilius potuerunt dicere veritatem: nec saltem sunt periuri. de quibus tamen dicendum vt in d. ca. cum I. & A. vbi de istis conspiratoribus. 23 & hoc quo ad tertiam q. † In 4. q. glos. resp. quod sententia lata per falsos testes, seu falsa instrā bene tenet, sed est retractanda, per l. diuus. præal. Contrarium tñ tenuit gl. in c. cum venerabilis. de exce. ſ. a quod sūa nō teneat. & ponit gl. hic aliquos modos retractationis: sed non loquitur per fectē vnde ꝯclude sic capiendo dicta Io. An. in d. c. cum venerabilis. de exce. vbi melius tāgit q̄ hic. & Bar. in præal. l. diuus. & primo nunq̄id teneat, dic vt colligitur ex suprādictis. in 2. q. qualiter aūt retractetur, dic, q̄ in casib. in quib. sūa non tenuit pt ꝓcēsit per officū iudicis: & sic vsq; ad 30. annos. si tñ victor fuit cōscius falsitatis, tunc cum sit in peccato: puto, q̄ de iure canonico pt agi sp per viam denuntiationis Euangelicæ: quia tenet rem cum peccato ad hoc quod in similibus no. Inn. in c. ad aures. de præscr, & in c. ga pleriq;. de im. ec. licet. n. istæ actiones personales vel officium iudicis quod datur loco actionis, præscribatur regulariter spacio, 30. an. l. licet. C. de præscr. 30. an. secus tñ est vbi directè agitur de peccato, & ius agendi, fundatur super peccato: vt est tex. iuncta gl. no. in c. admonere. 33. q. 2. & ſ. aliquid tan- 26 gam. † Vbi verò sūa tenuit & petitur dire ctè retractatio ex vitio falsitatis, oportet ve nire ad ꝓbūficium restōis in inte. & d. l. diuus. & sic infra quadriennium: q̄a tanto tpe clauditur istæ restōnes in c. 1. & 2. de rest. in integr. & cle. vna. c. ti. quod habet locum non solum ī ecclesiis & minorib. sed ēt in maioribus. vt l. fi. C. de temp. in inte. rest. peteꝑ. in ea fib. in quib. maiorib. ꝓetit beneficium restitutionis in integrum ex iuxta causa, vt ibi, & idem est vbi deducitur per viam replicationis ad eūdem effectum: vt q̄a actor vult intentare actionem prius intētatam in qua succubuit ex falsis probationib. reus excipit de re iudicata, actor replicat de vitio falsitatis: certè inepte agit, nec admittitur talis replicatio: q̄a vult insringere sūam sūe beneficio restitutionis, q̄d non licet. d. l. diuus. hoc tñ limitat no. Io. An. in d. c. venerabilis. qñ excipitur de re iudi, ꝯ actorem intentā- c tem primā actionē in qua succubuit. † Secus si iste sit alius. puta, peto electionē tuā cassari pp crimen vel defectum: excipis de sūa absolutoria: replico de ipsius nullitate & falsitate, putat ipse, q̄ procedet replicatio & erit perpetua. vt ꝯ petat q̄s cūq; excipitur & idem dicit de duplicatione, vt si petis electionem ꝓfirmari, excipio de crimine, replicas de absolutoria, duplico. de ipsius nullitate & falsitate: ꝓcedet duplicatio ēt sine tpis prēiudicio. certū est. n. fm eum, quod ego ꝯ quem mō fuit sūa principal. formata, non teneor petere restōnem ꝯ illā. Hoc dcm̄ secundum limitatio ad l. diuus. non pl̄s mihi: quia cum ista sit actio popularis ꝓsumitur vno agēte ad hoc, quod no. in c. cum dilecti. de ele. ī gl. pe. ꝯ est no. ideo opus est petere restōem nisi in casib. ibi no. Aut vult q̄s. de falsitate excipere aduersus petentē executionē sūæ, & ꝑpetuo audietur fm cōem opi. in d. l. quere la. C. de fal. & p Bar. ī d. l. diuus. & p doct. hic, & d. c. cū venerabilis. per l. pure. ff. de do. exc. & l. q agnatis. ff. d exc. sic nō est opus in modū exceptionis venire per viā rest. in int. q̄a ñ petit hic retractatio sūæ, sed solū ad repul- 28 sionem executiōe excipit. † Aut vult succūbens agere ꝯ testem falsum, vel ꝯ producentē: & si vult agere. ciuiliter ad interesse aget infra 30. an. absq; alia. rel. tōe: quia hic intentat actionem in factum ad interesse, nec petit principaliter retractationē sūæ, post vero agere nō pt q̄a tanto tpe tolluntur actiones personales. d. l. sicut. & sic intell. r gl. hic. & quod not. in d. l. querela. & l. diuus. facit l. falsos testes, seu falsa instrā bene tenet, sed est retractanda, per l. diuus. præal. Contrarium tñ tenuit gl. in c. cum venerabilis. de exce. ſ. a quod sūa nō teneat. & ponit gl. hic aliquos modos retractationis: sed non loquitur per fectē vnde ꝯclude sic capiendo dicta Io. An. in d. c. cum venerabilis. de exce. vbi melius tāgit q̄ hic. & Bar. in præal. l. diuus. & primo nunq̄id teneat, dic vt colligitur ex suprādictis. in 2. q. qualiter aūt retractetur, dic, q̄ in casib. in quib. sūa non tenuit pt ꝓcēsit per officū iudicis: & sic vsq; ad 30. annos. si tñ victor fuit cōscius falsitatis, tunc cum sit in peccato: puto, q̄ de iure canonico pt agi sp per viam denuntiationis Euangelicæ: quia tenet rem cum peccato ad hoc quod in similibus no. Inn. in c. ad aures. de præscr, & in c. ga pleriq;. de im. ec. licet. n. istæ actiones personales vel officium iudicis quod datur loco actionis, præscribatur regulariter spacio, 30. an. l. licet. C. de præscr. 30. an. secus tñ est vbi directè agitur de peccato, & ius agendi, fundatur super peccato: vt est tex. iuncta gl. no. in c. admonere. 33. q. 2. & ſ. aliquid tan- 26 gam. † Vbi verò sūa tenuit & petitur dire ctè retractatio ex vitio falsitatis, oportet ve nire ad ꝓbūficium restōis in inte. & d. l. diuus. & sic infra quadriennium: q̄a tanto tpe clauditur istæ restōnes in c. 1. & 2. de rest. in integr. & cle. vna. c. ti. quod habet locum non solum ī ecclesiis & minorib. sed ēt in maioribus. vt l. fi. C. de temp. in inte. rest. peteꝑ. in ea fib. in quib. maiorib. ꝓetit beneficium restitutionis in integrum ex iuxta causa, vt ibi, & idem est vbi deducitur per viam replicationis ad eūdem effectum: vt q̄a actor vult intentare actionem prius intētatam in qua succubuit ex falsis probationib. reus excipit de re iudicata, actor replicat de vitio falsitatis: certè inepte agit, nec admittitur talis replicatio: q̄a vult insringere sūam sūe beneficio restitutionis, q̄d non licet. d. l. diuus. hoc tñ limitat no. Io. An. in d. c. venerabilis. qñ excipitur de re iudi, ꝯ actorem intentā- c tem primā actionē in qua succubuit. † Secus si iste sit alius. puta, peto electionē tuā cassari pp crimen vel defectum: excipis de sūa absolutoria: replico de ipsius nullitate & falsitate, putat ipse, q̄ procedet replicatio & erit perpetua. vt ꝯ petat q̄s cūq; excipitur & idem dicit de duplicatione, vt si petis electionem ꝓfirmari, excipio de crimine, replicas de absolutoria, duplico. de ipsius nullitate & falsitate: ꝓcedet duplicatio ēt sine tpis prēiudicio. certū est. n. fm eum, quod ego ꝯ quem mō fuit sūa principal. formata, non teneor petere restōnem ꝯ illā. Hoc dcm̄ secundum limitatio ad l. diuus. non pl̄s mihi: quia cum ista sit actio popularis ꝓsumitur vno agēte ad hoc, quod no. in c. cum dilecti. de ele. ī gl. pe. ꝯ est no. ideo opus est petere restōem nisi in casib. ibi no. Aut vult q̄s. de falsitate excipere aduersus petentē executionē sūæ, & ꝑpetuo audietur fm cōem opi. in d. l. quere la. C. de fal. & p Bar. ī d. l. diuus. & p doct. hic, & d. c. cū venerabilis. per l. pure. ff. de do. exc. & l. q agnatis. ff. d exc. sic nō est opus in modū exceptionis venire per viā rest. in int. q̄a ñ petit hic retractatio sūæ, sed solū ad repul- 28 sionem executiōe excipit. † Aut vult succūbens agere ꝯ testem falsum, vel ꝯ producentē: & si vult agere. ciuiliter ad interesse aget infra 30. an. absq; alia. rel. tōe: quia hic intentat actionem in factum ad interesse, nec petit principaliter retractationē sūæ, post vero agere nō pt q̄a tanto tpe tolluntur actiones personales. d. l. sicut. & sic intell. r gl. hic. & quod not. in d. l. querela. & l. diuus. facit l. literr. & audietur infra 20. an. vt l. ſpecia. præal. & cum hac dist. intelligo. d. c. cum venerabilis. nam ibi ponitur falsa allegatio facti ex male intellectis no. in d. l. querela. Hoc vltimum procedit de iure ci. de iure āt canonico dubitarur, nunquid crimina præscribantur tpe. & dicit hic Vin. q̄ fm canones actio criminalis non clauditur tempore. 24. q. 3. d ecce. vbi dr, q̄ vbicunq; crimina clamerint 3 opunienda sunt. † Et ex hac rōe dixit B. com. doctor antiquus iudicem etiam post centū annos & vltra posse reuocare suum errorē: quia fm canones vsq; ad centum annos & vltra posset accusari: ergo & erroneum sūam retractare. & sic volunt isti q̄ sine præscriptione tpis posset de iure can. sūa erronea reuocari, & accusatio criminis instituī. quæ sing. not. in practica. & facit gl. in præal. c. admonere. iuncto text. Inn. tamen hic refert quosdam tenere q̄ per directam accusationem de falso nūquam retractabitur sententia, sed punietur falsarius lege cornelia de falsis. & clarius hoc sequitur d. Ant. hic, dicens, quod ex quo sūa transiuit in rem iudicatam, & sublata est facultas petendi restōnem, amplius non audietur: & sibi imputet qui restōem infra legitimum tempus non petiit, & per hoc limitat primum dictum seu corrigit. fm vero dictum limitat, dicens se putare, q̄ inquantum agitur, ad pœnam naturaliem delicti, solet obseruari dispositio d. l. querela. quasi sententiat. secus vbi agitur ad pœnitētiam. ad hoc quod no. in d. c. admonere. Ego quo ad primum dictum puto dicēdum, quod ex quo sūa est talis ex cuius obseruātia non imminet pcīm, falterm non remissibile per partē, quod non audietur quis post tpa legitima de quib. ſ. ar. c. quod ad consultationem. ī. de rest. & eorum quæ nota. per Inn. c. quia plerique. de immu. eccl. secus autem vbi immineret pec catum: quia tunc semper posset dicto de errore reuocari. vt in cap. lator. & cap. consanguinei. & quod in eis not. ī. de re iud. Quo ad secundum de præscriptione respectu fallitatis accusandi, distiguo, an sint crimina, quæ impediunt ordinis executionem vel retentionem beneficij. etiam post peractam pœnitentiam. & in istis non obstabit præscriptio temporis: deniamus enim in istis accusationib. à regulis iuris. vt in cap. inquisitionis. de ac. & rō in istis satis est euidētissima. & in hoc casu intelligo primā opi. & pt procedere gl. in d. c. admonere. ista. n. peccata nedum non alleniantur tpe, imò efficiuntur grauiora. de ꝑsuc. c. fi. In aliis verò non sic impedientib. tolletur directa accusatio tpis prefixi à iure ciuili. cum non reperiamus ꝯrium de iure canonico. ar. c. i. de no. op. nun. & c. auctoritate. de ꝓcess. præb. li. 6. sed respū pœnitentiæ peragendæ sp pt impeti. & sic pt intelligi gl. in d. c. admonere. fm alium intell. & q̄a crimina nō debent remanere impunita. de collu. dete. c. crimina. de sen. exc. vt famæ. 25. di. qualis. & quod no. in c. sup eo. de rap. & per hoc sit expedita hæc gl. cum materia sua. ¶ Gl. in ver. reprobationem. not. tres reprobationes posse fieri in causa. Io. An. dicit. quod melius dicetur tres probationes. & dic vt plenè dicetur in c. licet dilectus. all. in gl. ¶ Gl. in ver. leuis opinionis. quærit quomodo ꝓtitit q̄ isti testes erant leuis opinionis. Resp. q̄ potuit constare dupliciter, vl̄ per alios testes reprobatorios, vel p relationem judicis qui examinauit testes. habet. n. referre quanta fides sit testibus adhibenda. No. bene ex hac gl. examinatori credendum. si in actis redegit testes esse leuis opinionis, vt q̄a forte hoc deprehendit in actu depositionis. Idem Inn. in c. qñ. ī. c. vbi aliqd dicetur. ¶ Gl. in ver. se astrixerit op. de c. significauit. in fi. de app. & de præb. cum iam dudum. cū si. in quib. sufficit probare alterum ex duob. āt copulatiuè narratis, si quodlibet illorū ꝯcludit intentum proponentis: sed in casu nostro sufficiebat ad testes repellendos probare corruptelam, vel falsitatem. vt ſ. dictum est. ergò &c. ¶ Glo. resp. ſatendo quodlibet istorum sufficere de p se: quod patet ex verbis text. dum ponderat, q̄ iste se adstrixit ad vtrūq; probandum. quasi sufficisset alterum, si se non adstrixisset, licet quidam dicant ꝯrium & minus bene. Ad ꝯrium supra formatū gl. resp. q̄ hic se adstrinxit. ideò non sufficeret alterum probare. secùs si se non adstrinxisset. ex hoc sentit gl. q̄ expresse iste se adstrinxit & apertius tenet hic Host. & ideò sed m eum nō ꝓfuit probatio alterius all. simile in l. fi. C. de fideiuss. aduerte quia Io. An. super tex. aliter refert Host. dixisse. dixit enim secundum eum quod se adstrixit eoipso, quod hæc duo de quib. in tex. sic connexè proposuit. & idem secundum Io. And. si copulatiuè: secùs si disiunctiuè. remittit ad not. in c. inter cæteras. de rescr. ideò cauti aduocati faciunt protestationem in fine articulorum, quod non adstringunt se ad aliquam probationem superfluam 13 quam supra recitaui in notabili. ¶ † Et Bar. in l. diuus. ff. de re iudic. aliter dixit, & notabilius iudicio meo; & cum vt hic sequi d. Ant. c quod q̄ponuntur duo copulatiuè vel disiunctiuè, vnū tñ nō venit qualificatiuè ad alterū, & tunc non vt in dubio se adstrixisse ad vtrūq; ꝑbandū vt in ꝯriis. q̄q; vnū venit qualificatiuè ad alterū, & tunc cum vnicū sit factū, licet qualificatū vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

q̄ qñ duo ponuntur qualificatiuè, est necesse vtrūq; ꝓbare, secus si proponerentur non qualificatiuè per illū tex. Et q. dixi ꝓponūtur qualificatiuè, in tm̄ est verum, q̄et si protestaretur q̄ nō vult se astringere ad nō necessaria, talis ꝓtestatio nō iuuat, vt dicit Dom. in c. ab eo cir. pr. ds ele. in 6. Et de illa cl'a quæ ꝙsueuit cōiter apponi fine articulorū, vc; nō se astringens a ad ꝓbandū nisi necessaria: vide p Ant. in rep. c. cū M. Ferra. de ꝓst. De qua ēt vide p d. Ant. in c. 2. de resc. & p Bar. in l. circa. ff. de prob. & Car. i c. qualiter. 2. d acc. & Sal. in l. in causis. C. de app. Et qd operetur in libello dicta cl'a, non se astringēs &c. vide per Ant. i c. dilecti. de iu. Et vide quod ista oppositione falsitatis cū corruptione qualificaf posita scribit d. Ant. hic. Et adde q̄ ēt q̄ 32 qualificatū. ✝ Vnde si ꝓbat factū sine qualitate, non ꝓbat id q̄ ꝓposuit: sed est aliud factum, iuxta no. per Cy. in l. 1. & 2. C. de ꝓba. merito non obtinet. Sed dices tu quare nō obtinuit hic cōe, cū per testes ꝓbauerit corruptionē? & sic p ꝙns falcitatem? Resp. q̄ testes ꝑ plene ꝓbauerunt hic corruptionē, vt pareꝫ ibi, videanꝫ aliq̄ dicere &c. V. tra gl. d. hic Vin. q̄ꝛ ꝓbari falsitas p dicta aliorū testiū ꝓut productorū ad̄ publicationem, vel p ꝓpria dicta ipsorū testiū si ꝓbi ꝫdicūt. & hoc intelligo ſm no. in c. nſa. de testi. vel tertio ſm cū poterat ꝓbari p instra. No. bñ hoc vltimū q̄ sicut instrm̄ ꝓt reprobari per testes, c. cum Ioannes. de fide instr. ita & testes. pñt reprobari per instra ꝓbando per ea directè ꝫriū, ſ. hoc intelligo inſpecta qualitate facti testiū & notariorū. iuxta not. in c. tertio loco. ſ. e. & preal. c. cum Ioannes. No. ēt q̄ directa ꝫria probatio per instra admittitur post publicationem attestationū. vide ꝫ. ti. j. series. & q̄ ibi dicā. Secūdo ista gl. sentit tacitè oppositionem, qd̄ non debeat hic admitti ꝓbatio ꝫria publicatis attestationibus. cle. 2. de testi. cū multis si. Resp. q̄ poterit falcitas indirectè probari: & no. bñ hanc gl. pro his quæ ſ. dixi, q̄ falsitas directè ꝓbari non ꝓt publicatis attestationib. rōe prædicta, & qñ dicatur indirecta probatio dic, vt no. in d. c. series. & c. ex tenore. de testi. vel secundo ſm gl. poterit ꝓbari q̄ corrupti fuerunt inde ꝑcium recipiendo. & no. bene gl. ga sentit illa opi. Bart. q̄ corruptus pecunia præsumit falsus, & satis ex hoc ꝓbatur falsitas. & no. bene pp auctoritatē hujus gl. Vltimo gl. quærit, quid si ad plenū fuisset probatum alterū istorum. ſ. corruptela vel falsitas nunqd iudex feret snām ꝫriam sequendo dictum corruptorū vel falsorū? Resp. q̄ sic, in causa priuata: sibi. n. imputandum est, qui ad vtrūq; se obligauit. secus dicit in causa in qua vertitur fauor publicus: ga tunc iudex vt periuri: vt in c. testimonium. de testi. So. Dictum Bar. in d. ſ. quid autem. potest intelligi, quando quis non repellitur vt simpliciter criminosus, sed vt corruptus, qui falsum dixit in hac causa ꝫ me. Sed si repelleretur simpliciter vt criminosus periurus, non posset repelli nisi fuisset sententiatū eum fuisse criminosum in illo crimine: vt est tex. 4. q. 3. c. si testes. ſ. item lege Iul. Sed ista sol. non militaret iure canonico, quo sufficit ad repellendum à testimonio, quod nūc possit conueniri de crimine: vt est tex. in c. super eo. 1. & c. testimonium. de testi. Et ideo soluo aliter, & dico, q̄ quando quis vellet repellere testem vt simpliciter periurum, habet necesse ei opponere crimen à principio: vt in aut. si dicatur. C. de testi. & c. præsentium. de testib. Et ista esset. qñ probaretur ipsos corruptos falsum dixisse contra alium. Sed dictum Bar. in d. ſ. quid autem: intelligitur qñ quis opponit falsitatem cum corruptione post publicatas attestationes: quo casu tunc demum habeo priuilegium, vt possim opponere eam post publicatas attestationes, & post conclusionē meam, sed probem, specifice q̄ corruptio fuit ꝫ me. Cogita tamen bene, quia ista est noua consideratio. Sed dico, q̄ isto casu bene sufficit probare corruptionē non esse factam ꝫ me specifice sed ꝫ illum, in cuius locū succedo ego, non solum iure hereditario, vel testamentario, quia hæres representat personam defuncti, vt text. in ſ. fin. instit. de hære. qua. & dif. vel iure cessionario: ga surrogatus sapit naturam &c. vt in ca. cum ecclesia Vulterana. de ele. sed etiā alio iuris priuilegio ad hoc allego text. in l. 2. ff. de cess. bon. & in l. si ventri. ſ. fi. ff. de priui. credit. & in l. ait prætor. ſ. i. ff. quæ in frau. credit. quod tene menti: quia multum limitat dictum Bar. in d. ſ. quid autem.

¶ Circa istā clausulam appositam in libello, non me astringens &c. quid operetur dicas, quod ista clausula omissa facit succumbere istum, qui non probat oīa ſmpl'r deducta: quia vī agēs, seu excipiēs ad omnia narrata se astringere. l. habebat & ibi Bar. ff. de instit. sed si apponatur operatur, vt plura ꝓponēs nō teneatur oīa ꝓbare, vt no. In. in c. ex parte. de priuil. & no. l. scire. ſ. scire. ff. d excu. tu. & in l. interpositas. C. de transa. & hī p Bar. in l. diuus in j. q. ff. de re iu. & l. pp litem. de exc. tut. Et ideò dicebat Bal. quod quando qs plura proposuit apposita ista clausula, sufficit vnum tantum ꝓbare. Ita Bal. in l. fi. in 5. q. C. de edi. di. Adr. tol. Et de hac clausula vide Spe. in ti. de libel. concepto. ſ. fi. in ver. penul.

a ¶ Adstrinxisse. Vide not. per Bart. & alios in l. non solum. ſ. sed vt probari. ff. de op. no. nun. Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. Ro. ꝙ. 144. inc. inquisitio. cir. pr. Ale. ꝙ. 1. inc. in causa & lite. 2. volu. & aliis plurib. cōsiliis relatis per Marsilium in l. si quis cum quæstio. ver. vlterius antē exeam. ff. de quæst. vbi multa accumulat ad ꝓpositum: & Fel. in c. 2. ver. restringitur. qnq; modis. ſ. de resc.

b ¶ Cum armis. Adde Bar. cons. ingip. accusatio fuit instituta. Ale. cons. 73. & 121. lib. 1.

b Seb. Sap. ¶ Cum armis. Vide Abb. in c. examinata. ſ. de iud. & Maria. So. in c. conquestus. ad fi. de foro competenti. Bal. in l. in causis. ſ. de accusa.

a ¶ Molestātē. adde Anc. ꝙ. 175. Ale. ꝙ. 76. libr. 1. & in aliis consiliis, vt tabula demonstrat.

Sebast. Sapia.

a ¶ Molestātē. vide Ang. Aret. ni ſ. quadrupli. instit. de act. Ale. ꝙ. 136. inc. ī cā & lite. vol. 2. ī pract. Pap. in for. libel. turbatę posſe. ſ. in verb. præsentialiter.

b ¶ Et iō dixit Bar. ī l. qd iusſit. in pr. ff. de re iud. qd si sunt duo hūtes guerrā, iudex ꝑt præcipere, q̄ vnus nō vadat ad domū alterius, per text. l. j. ſ. fi. ff. de off. præf. vr. Et vide no. verbum Bal. in l. j. ſ. ges. ff. de off. ꝑſe. vr. Ant. Frā. ¶ Ad istud dicas, qd iudex dēt ſp̄ quidere, ne partes veniāt ad arma: ga ei' offiū est, partes ꝫcordare, si sunt discordes, ꝓpellēdo ēt eas ad electionē arbitrorū, vt ꝓ Bar. ī l. de die. ff. q̄ fat. co. 34 & no in c. vt circa de ele. li. 6. ✝ Aut fuisset ad &l. obseruādū. ff. iu. & ꝓ Ale. ī l. athletas. ſ. ītē si qs. ff. de his, q̄ not. inf. Et vide gl. c. j. de mu. pe. Et iō iudex ꝑt partib. inhibere, ne accedāt ad posſessionē, q̄ est suſpicio rixe inter ipſas partes. l. æquiſſimū. & ibi p Ale. ff. d vſufr. l. fi. ff. d of. pc. Cæſ. Vide Pau. Cast. cons. 336. & Bar. in l. j. C. de fideic. lib.

Zacharias.

c ¶ Sorte qñq; dirimatur. Adde Ia. Rebuf. ī l. 2. nū. 4. & ibi remiſ. ī apo Celſ. C. qñ & qui. quar. pars. & ibi in gb. permit titur iudiciū sortis, & qñ illi ſletur, & q̄ in casib. permiſſis à tali iudicio non appelletur, nec restō in integrum detur. Ant. Franc. ¶ Circa hoc de iudicio sortis, dicas, q̄ est iudicium fortunæ. l. si. duob. ī pr. & ibi Bal. C. com. de le. vbi ēt ꝓ Ale & ꝓ Bart. ī l. si duo. ff. vti posſ. Et ꝓ istud iudiciū multo ties, ēt inter priuatos, fit diuiſio, ꝙ Sp. in ti. de iud. ſ. 4. ver. & scias. Et de tali indicio hī in l. i. C. de hīs, q̄ se defe. & hī ꝓ gl. ī c. si testes. 4. q. 3. & c. sors. 26. q. 2. Et copulatiuè præsertim in eadē oratione. Primo casu, credo qd̄ nec in cā priuata nec publica: seu vbi vertitur cōmodum publicum, sufficit ꝓbare factū sine qualitate, vel ipsam qualitatem sine facto: qa istud ꝓbatum nūc non est illud quod fuit deductum in libello vel articulo, sed aliud: vt l. denūciasse. ff. de adul. & in c. fi. de resti. ſpo. & elegāter per Cy. in l. 2. C. de pröba. vbi dicit, quod si per accusationē vl' inquisitionē fuit processum ꝫ aliquem super insultu cū armis vel percussione cum sanguinis effusione, & solū fuit probatus insultus vel percussio sine armis, non dēt sequi cōdemnatio: quia hoc est aliud factū: & posſet, vt credo, attentari, quod ēt in alio ꝓcessu non facient fidem: illæ ꝓbnes ēt super nudo facto: quia testes deposuerūt ex articulum: & sic nō iurati. de testi. c. de testib. & iō voluit simpl'r hic tex. quod ꝓbatio alterius nō sufficiat. Secundo casu subdistinguo, quod aut illa plura in eadem orōne deducta, erant talia, ad que fuisset admissus qs à principio ēt distributiuè, aut nō: si nō tūc puto quod nō sufficiat alter utrius probatio: ga presumitur quod in fraudē vtrunq; deduxit: vſi puto, quod si publicatis attestationib. qs capitulauerit, quod testes fuerūt corrupti. & falsum dixerūt. & postea, ꝓbauerit solū falsitatem directā hoc nō sufficit: quia vī in fraudē capitulasse de corruptione, vt liceret pro bare directè falsitatem testium, vt ſ. dixi. & quod vna via prohibetur, altera via non debet admitti. de proc. tuæ. & fraudib. obuiandum est. de diuor. quāto. facit o ꝑt. quod leg, missus distributiue, & tunc aut expresè se adstrinxit ad vtrūque probandum, & procedat d. gl. quo ad hunc casum. nam in causa priua ta non sufficeret. quia potuit sibi præiudicare. ar. opt. in l. si quenerit. ff. de re iu. & de reg. ad apostolicā. sed in cōcernente fauorē publicum nō potuit se adstringere ī damnum ipſius: sed ad excluſionē ipſius proponentis fic: vt in fi. gl. & in iuribus quæ ſ. all. ad corroborationē ipſi'. si aūt se non adstrinxit aperte, sufficit alterum ꝓbare ex quo illud sufficit ad vitoriam: vt dixi in princ. gl. & no. has cōsiderationes nouas quas puto veriſſimas.

¶ Gl. in verſ. sed quare op. in eo, qd tex. ꝓponderat cōe nō probasse aliquem titulum. duplici enim ratione non dēbat vrgeri ad probandum titulū, tū quia posſessor ñ tenetur regulariter ostendere titulum suæ posſessionis. tūc ēt qa in hoc interdicto vti possidetis obtinet ille, qui nec vi nec clā nec precario possidet tpe lit. cōt. inſt. de interd. ſ. hodie & sic ad obtinēdum sufficit ꝓbare nudā posſessionē. Gl. instat finaliter. mens eius est, q̄ vbi altera pars ꝓbaret posſessionē, altero nil vel paru probāte, ꝑcedit ꝫrium: sed vbi vtraque pars ꝓbaret posſessionem & sic iura sunt dubia dēt tūc probari titulus: qa sic presumitur qd probātis iura sunt potiora: & dic vt ſ. dixi Host. clarius solu. q̄ ex eo q̄ archiepſs primo posſederat, & titulū ꝓbauerat, orta erat præsumptio ꝫ Fauentinos, q̄ violēter illā posſessionē occupauerāt, & ad hāc ꝓsumptionē tollēdā vtile erat ꝓbare titulū. Itē reqrebat titul' ſm eum pp seruitia quæ sibi deberi dicebat, ad quæ non sufficit tempus, ꝓbare. de cens' peruenit. de hoc vltimo dic plenè vt ibi not. de primo, supra tetigi' in notabilibus.

¶ Op. ꝫ tex. in eo quod innuit hic non fuisse locum interdicto vti possidetis, cū archiepſs sol' veraciter posſideret & sic ob. l. si duo. ff. vti posſ. vbi pater, q̄ hoc interdicto agere ꝑt ille qui possidet ꝫ molestātem, & ꝫ inquietantem gl. mag. sentit hoc ꝫrium in prin. & sol. quod bñ locus est interdicto, cū vnus possidet, & alter ingeratur: nec hic dē ꝫrium: sed nō est locus vt index pronunciet vti possidetis ita possideatis: qa nō cadit hoc casū ista pronunciatio cum alter non posſideat, & hoc 35 vult iste tex. ¶ ✝ No. hoc dictum gl. q̄ hoc in terdictum non semper datur inter duos, qui contendūt se posſidere, sed q̄sque inter posſidentem & molestantem, a licet gl. senserit ꝫrium in c. cum dilectus. de cau. pos. & prop. sed primum dictum sequuntur cōiter doct. ibi, & hic. & dico hoc, ꝓbari apertiſſimè per 36 istum. ✝ Sed quæro de practica pronunciandi in hoc interdicto vti possid. Sol. dic ex mēte huius gl. mag. q̄ sīque vnus probauit se posſidere tūn, q̄sīque vterq;, sed diuerſo mō & diuerſo iure. q̄sque eodem mō & eodem iure. Primo casu, pronūciatur solum pro eo qui probauit: & practica pronuntiandi est hæc, præcipitur ei vt desiſtat à molestatione de pñti, & vt nō moleſtet in futurum, & poterit condemnari ad interesſe molestationis de præterito, si hoc fuit petitum, vt ſ. plenè dixi. Secundo casu, qñ vterque probat posſeſſionem diuersō mō, & diuersō iure, iudex pronūciabit pro vtraq; non tñ sic in ꝙſuo vti possidetis, & c. sed distinguet qualitates posſessionum prout quisq; probauerit, vt puta, quia tu probasti te habere posſessionem proprietatis ciuilem: ego pronuncio te ita posſidere, vti possides, &c. vt in gl. & ſm In. debet addere in ſnſa. & circa istam posſessionem vim tibi fieri prohibeo. hoc ſp̄ iudex debet addere, cum de hoc interdicto pronūciat, C. vti posſ. l. vna. ſm eum & bene, & dicit ibi Cyn. q̄ debet addere ad illa verba, pronuncio te possidere, vt proprietarium, & licet tibi facere omnia quæ spectāt ad proprietarium, & de altero ꝑt dicere, pronuncio te posſidere vt vſufructuarium. & liceat tibi facere omnia quæ spectāt ad vſufructuarium, & sic de ſimilib. & omnia ista debent ſimul coniungi ad maiorem dilucidationem rei. In tertio casu, q̄sque vterq; probat eodem iure, & eodem modo se posſidere: gl. dicit, q̄ ſialter melius ꝓbauit: puta probādo anteriorit atem posſessionis, vēl meliorem titulum, vel per meliores testes, ipſe ſolus obtinebit. & pro eo pro nūciabitur: vt in prima practica dixi, seu primo modo. & probatur hoc, vt dixi in no. Si verò probationes, per omnia sunt æquales, feretur snīa ꝫ eum qui in iudicio pronoucauit, & absoluetur pronoucatus. qui tenet locum rei. ſ. e. c. ex literis. Si ſimul ad iudicium prouocauerūt, & sic omnino sunt paria, gl. ponit tres opi. quidam. n. dñt, q̄ iudex debet pronunciare in confuſo vti ꝓſſidetis ita posſideatis: quod nō placet gl. qa continet impoſſibilitatem. cum impoſſibile ſit vtrunque eandem rem eodem modo posſidere. Item dicit, q̄ poneret arma in manib. ꝓtendentium, ꝫ. l. æquiſſimū. ff. de vſufr. ideo alīs & ſecūdi dicunt iudicem debere hoc casu supersedere: ga in re incerta non deberet certam snīam ferre. 11. q. 3. graue. & facit pro hac opi. ſm Io. An. vt partes tedio affectæ componant inter ſe, vel per communes arbitros. Sed ꝫ hanc opi. facit, quia ex dilatione sententiæ partes contendentes inſolidum posſidere, de facili veni b rent ad arma, & his b ſcandalis iudex debet occurrere. d. l. æquiſſi- 37 mū. ¶ ✝ Tertia opin. est, vt hæc dubietas ſorte dirimatur. I. sed cum ambo. ff. de iud. & hoc iuſtius est: & de cōſuetudinē approbatur ſecundum Hoſt. sed Accur. tenet contrarium, C. vti posſ. l. j. quia iudicium ſortis nō habet locum in facto incerto. idem Bar. in l. ſi duo. c præal quia licet quæſtio iuris ſorte quandoque dirimatur. c d l. sed cum ambo. quæſtio tamen facti non, vt I duo sunt Titii. ff. de testa. tur. Io. An. videtur transire cum hac tertia opi. gl. dicens, eam debere intelligi, niſi vtraque partium reſiſtat iudicio ſortis: tunc enim mutuo ſe impediunt ſecundum eum. adducit not. in c. fi. de ſortil. vnde ſi vterque consentiat iudicio ſortis, quæſtio non videtur mihi dubia. cum enim in hoc partes conuenire possint. arg. l. ſi conuenerit. ff. de re iud. ſi autem vterq; vel alter diſſentit, placet mihi contraria opi. vt non recurratur ad ſortes, ne iniuria fiat alteri. Ad hoc quod no. ſuper rub. de ſpon. duo. ſed vt ſaluetur hoc casu gl. intelligo eam vt ſorte dirimatur qs debeat ſuſtinere partes actoris, cum ambo ſimul ad iudicium procurauerunt. Hæc enim est quæſtio iuris vt probatur in d. l. ſed cum ambo. non autem debet dirimi ſorte quis dicatur posſeſſor, quia hæc est quæſtio facti. & ſic habes hāc tertiam lectur. & gl. in j. parte declaratam. Extra gl. ponit Vin. quar- d tam practicam seu opinion. poterit enim iudex ſecundum eum pronunciare vtrunque posſidere medietatem pro indiuiſo donec de proprietate conſtabit, & quamquam hæc opin. non placeret in hoc, quia non fuit perſitum. & ſic obſt. c. licet Heli. de ſimo. Bar. tamen in l. ſi duo. ff. vti posſ. hanc opin. tenet licet non all hoc dictum Vin. probat hac ratione, ſi enim duo ſunt fructuarij in fundo: quia cuilibet est vſusfructus relictus inſolidum. faciunt ſibi partes per concurſum, & vterque erit in posſeſſione pro medietate. l. ſi. in pr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff.vti pos.Idem videmus in duobus legatariis quibus eadem res insolidum est legata:nam si quilibet ꝑbat se possidere, & quod possideat medietatem pro indiuiso,tunc faciant sibi partes per cōcursum.l plane.ff.de le.j. ita in proposito videtur dicendum,q̄ ex quo ostendunt titulum equalem vel nullum ostendunt,cum habeant saltem titulum à iure gentium, quasi occupauerint rem vacātem iudex pronuntiabit vtrunque istorum possidere communiter & pro indiuiso.& hoc satis mihi placet,vt sic vterq; obtineat.arg.bo. hic à contrario. & ad dictum seu impugnationem Inn.resp.q̄ satis vtraque pars hoc petiit,dum quilibet peteret alium à molestatione compesci.debet enim iudex vtrique precipere ne alterum molestet, quominus medietatem pro indiuiso possidere liceat. Dicit etiam ibi Bar.quod poterit iudex diuidere si vult.hoc ego puto verum, si vtraque vel altera pars instat:aliàs nō debet iudex super nō petito tacitè vel expressè se impedire. arg.l.fi.C.de fideic.lib.& l.4. § hoc autem iudicium.ff.de dam inf. ¶Nunc quæro,quia ꝙ.visum est de practica pronūciandi super hoc interdicto vti possidetis,pro quibus rebus competit.Resp.hic gl.quod locum habet pro possessione sola retinenda.ff.vti pos.l.i.datur etiam pro iuribus incorpōralibus & vsufructu.ff.vti pos.l.vlt.&dicit Gof.& bene,quod datur pro iuribus quasi vti possidetis.& dic,q̄ datur vtile interdictum vti possidetis:sicut in simili de interdicto vnde vi, dicit In.in c. querelam.de ele.& dixi vtile interdictum, quia mens legis congruit:sed non verba.de quo plene not.per Cy.in l.ex placito.C.de rer.perm. & datur hoc interdictum etiam possessori,vt hic in gl.& in tex.pro rebus vero mobilibus competit interdictum vtrobi.& expone,vt hic in gl.quam no.& vide Spec.in ti.de pet.pos.§.j.ver.non tamen. vbi dat consiliū in apprehendenda possessione & priuando aduersarium,cū credit probationes esse æquales super possessione.¶Gj. vlt.op.ꝫ tex.in eo q̄ ſnia fuit hic lata ꝫ commune,cum tamen sin dicus communitatis fuisset in iudicio, & cum eo fuisset lis contestata,vt patet in c.pe.de iu.cal.vbi narratur idem factum:& sic ob. l.i.C.de sen.& interl.om.iud.& no.in c.querelam de ele.gl.remittit ad ibi not.Secundo dicit,q̄ ecclesia non multum curat de hac solennitate, & sic non fit vis an feratur ꝫ dominum an ꝫ procuratorem.Idem no.gl.c.suscitata.de in inte.rest. Io.And.refert hic quosdam dicere,q̄ commune iniuriosè exegerat ista seruitia,& ꝫ iniuriantem debuit sententia ferri.C.de iniur.l.vlt. & cum hoc transit hic d.Ant.Sed certè hoc non procedit,ga hic non agebatur actione iniuriarum quæ infamat: sed interdicto vti possideris quod nō infamat,sicut nec alia interdicta.l.neque vnde vi.ff.de vi & vi ar.&
8 sic cessat ratio l.fi. ¶†Dic ergo melius non ponendo in hoc specialitatem in ecclesia, q̄ vbicunque administrator generalis est in iudicio, potest sententia ferri, & in personam procuratoris & in personam domini:& ita fuit hic.& in d.c.suscitata.vt no.Bar.in l.stipulario ista.§.si stipulet.ff.de ver.obl.secus est vbi simplex procurator interuenit in iudicio. Ratio diuersitatis est,quia in iudicio quasi ꝫhimus.l.3.ff.de pecu.no.iij c.pia.de excep.lib.6. sed procurator non habens generalem administrationem directe ꝫhendo verba concipit in personam suam,& non in personam domini,vt not.in l.multum interest.C.si quis al.vel sibi.ideo sententia ferenda est in personam procuratoris qui quasi ꝫxit:sed generalis administrator, vt tutor, procurator, œconomus seu sindicus vel actor potest etiā ꝫhendo concipere verba in personam domini: & illi acquirit vtilem actionem,vt l.eum qui §.actori.ff.de consti.pec. sic & in quasi contractu,vt in iudicio,possunt verba concipi in personam domini,vt hic:& sic in hoc non.no.diuersitas inter ius canonicum & ius ciuile.& bene n.o.hanc rationem:quia doct.nostri simpliciter tractant cum gl.& de materia dic vt plenè not.in d.c.querelam. vide etiam Bar.in d.l.j.C.de sen.& interl.om iu. ¶Vltimo scias q̄ In.hic hic posuit gl.mag.& intricatam,referam tamen id quod est vtilitatis. ¶Opp.ergo contra tex.ex quo enim archiepiscopus probauit se possidere dicta loca, cum omni iurisdictione, honore, & districtu.& commune probauit de quibusdam seruitiis duntaxat, debebat sententia ferri pro vtroque. & sic dicta testium erant ad concordiam reducenda. arg.c.cum tu.j.de testi.nam respectu istorum seruitiorum quæ commune perceperat,cessabant rationes literæ: quia duo eādem rem,&c. & quia archiepiscopus melius probauerat:quia istæ probationes reflectebātur ad diuersa,& non ad idem: & possibile est, q̄ aliquis habeat generalem iurisdictionem in loco,& quod alter percipiat ibidem aliqua iura. argu.c.cum olim.de
1 præscr.not.Inn.in c.conquerente.de of.or.Sol.Inn.multum instat, vt s.dixi, sed vera & clara sol.est, q̄ commune prætendebat hic habere non illa seruitia specialia duntaxat,quæ probauerat:sed omnē
2 iurisdictionem, honorem, & districtum sicut asserebat & prærenuitia perceperat, & sic istæ probationes reflectebant ad idem, melius de iure suo: & duo eandem rem eodem modo possidere non possunt,vt litera, & sic militant rationes hic all. & satis hic intellectus congruit literæ.nec debuit iudicari pro communi quo ad ista seruitia:qui ea non petebat vt prædixi.nunquid autem obtinuisset si specifice egisset pro istis seruitiis:Inn.variat,sed Host.videtur sentire quòd non:quia ex quo ecclesia probauit de antiquiori possessione, generaliter præsumitur communē illa occupasse violenter & illicite, vt in litera. Ego putarem hoc dictum procedere si hæc seruitia includerentur sub generali iurisdictione ecclesiæ: secus si essent alia seruitia, alias non debita ecclesiæ: tunc enim potuisset commune illorum possessionem acquirere, & etiam præscribere ecclesia etiam inscia:quia non ageretur hoc casu de præiudicio ecclesiæ,sed subditorum, vt no.voluit Inn.in c.conquerente.præall. & ibi videas & hæc sufficiant.

CAP. X.

1 *Natus ex adultera præsumitur natus ex legitimo patre,non ex adultero.*
2 *Natus ex concubina præsumitur natus ex concubinario.*
3 *Bastardus dicitur esse de consanguinitate patris quo ad impotentiam contrahendi matrimonium.*
4 *Matri asserenti filium non esse natum ex suo marito non creditur.*
5 *Extrajudiciale dictum & primum prædonerat secundo iudicialis & cum iuramento.*
6 *Neptis appellatione venit filia fratris ex usu loquendi, qui præfertur proprio significationis vocabuli.*
7 *Papa nominans aliquem nomine dignitatis scienter,non videtur illum approbare.*
8 *Confessio de filiatione directè facta in iudicio,vel nominato præsente,constituit nomium in quasi possessione filiationis.*
9 *Nominatio & communis reputatio excludunt nominantem dicentem contrarium etiam cum iuramento.*
10 *Confessio prima cum solennitatibus excludit confitentem ad dicendum contrarium.*
11 *Testis dicens oppositum in iudicio,vis quod dixit extra iudicium, sine iuramento probat.*

Per tuas. Si qui nominent aliquem filium,& ita *communiter* reputatur non creditur postea alteri eorum iuranti contrarium.h.d.Communis diuisio secunda ibi,quia. ¶Casus literalis.Quidam ciuis Tiburtinus T.nomine quandam concubinam tenuit per septennium,nec interim prolem suscepit ex ea,postmodum vero ab ipso recedens ad ipsum nō post multum tempus est reuersa, & in domo ipsius filium peperit dicens se illum suscepisse ex eo,ipse tamen dicebat, quod filius eius non fuisset cum per septennium stetisset cum eo nec concepisset: tandem deiectus instantia mulieris filium recognouit.Cum autem dictus filius R.nomine ad ætatem virilem peruenisset subtraxit Sophiam neptem ipsius T.& carnaliter cognouit eandem:postmodum mater ipsius cœpit coram multis publicè confiteri iurans quod R.filius eius Sophiam nulla consanguinitatis linea attinebat, affirmans per idem iuramentū se illum de alio,quàm de prædicto T.fuscepisse.quærebatur an dicto mulieris esset standum, vt sic idem R.Sophiam valeat habere in vxorem? Respondit Papa,quòd cum mulier illa primo asseruit se dictum R.de præfato T.fuscepisse. & idem T. ad instantiam illius suum filium recognouit, & filius illius communiter nominatus fuit,& habitus ab vtroque,iuramento illius in contrarium postmodum præstito non est standum: quia nimis indignum est, vt quod quisque voce dilucide protestatus est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. vnde per consequens apparet quòd dictus R. Sophiam neptem d.T.cuius prima facie præsumitur consobrinus habere non potest aliquatenus in vxorem.Ber. ¶No.1.q̄ quemadmodum natus in domo ex vxore præsumitur filius mariti.l.si vicinis vel aliis scientibus.C.de nup.ff. de in ius voc.l.ga.semper.quod intellige si tempore conceptionis maritus erat presens,secus si absens.l.filium.
ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.ita natus ex concubina in domo præsumitur filius concubinarii: vt hic & vide gl.notab.magis clara in c.Michael.de fil.presb.& plus probatur hic: quòd etiam præsumitur filius.licet multo tempore per prius prolem ex ea habere non potuisset, & ab eo quandoque diuertisset,quod not.†Et pro hoc all.rex.valde not.in l.miles.§.defuncto. ff.de adult.vbi probatur,quòd licet probetur vxorem fuisse adulteram tempore conceptionis filii, ex quo tamen illo tempore iacebat cum marito.præsumitur potius filius mariti q̄ adulteri fauore filiationis. ¶† Ita dicerem etiam in concubina, vt licet illo tempore cognoscerētur ab alio, ex quo etiam iacebat cum concubinario,potius præsumatur filius concubinarij, quàm alterius, quia fauorabilius & honorabilius hoc est filio,quàm quòd dicatur vulgo conceptus. arg.in auth.licet.C.

a ¶Concubinarij. Adde Ang. consil. 101.vbi dicit,quod licet naturales sint in quasi possessione filiationis,spurij tamen non sunt.
Sebast.Sapia.
a ¶Concubinarii. Vide Ab.in c.transmissæ.qui fil.sint le. Pet.de Anch. cons. 126.inc.videtur prima facie.& Capr.in cons.2. inc.cum viso.in 2.dub.Alex.in cons.157.inc.circa primum.in 2.dub. in 2.vol.

de na.lib.

a ¶De consanguinitate. Adde An.ꝑ.30.vbi vide quot sunt genera bastardorum.
3
b ¶Filiatio. Adde a qualiter probetur filiatio Alc.in l.neque professio.C.de testa. & l.si posthumus.§.fi.cum gl.in ver. probetur. ff.de lib.& posthu.
* Sebast.Sapia.
c ¶Ad quæst.Vide Alc.in l.neq; professio.C.de testa. & l.si posthumus.§.fi.cū gl.in ver.probetur. ff.de lib.& posthu.
d ¶Quam secundo iudiciali. Adde eundem cons.52.
* Sebast. Sapia.
e ¶Fratris.vide Ab.cōsi.79.inc.illud de iure.vo.j. Ang.Are. in §. quarto gradu. inst.de grad. Corn. cōs.139.inc.placet. vol.2.Soc.in l.cum vir.ff.de cond.&de.
f ¶Dignitatis.adde Lap.all.7.& q̄ confessio patris apud acta cōfitentis illum legitimum,probet, aliis concurrentib. tenet Bal. cons.72. 2.lib.
Sebast.Sapia.
g ¶Ex nominatione.vide Ful.ꝑ.138. inc.visis. & Ang.ꝑ. 137.inc.per decisionem.in fi. & Ale.ꝑ. inc.viso.vol.1. & ꝑ. 124.per totum.vo. 2.& cons.25.vol.4. vbi late quomodo probetur filiatio.

de na.lib.& inst.de hæ.quæ ab inte.post pr.& quod not.in c.tanta.qui fil.sint legi.& c.nisi. de renun.ergo ita est præsumendum.ar.inst. de iu.perso.prope fi.& satis bene facit hęc litera in arg. quod bene no.
3 ¶†No.2.q̄ bastardus dicitur esse de consanguinitate a patris, quò ad impotentiam cōtrahendi matrimonium cum aliqua de consanguinitate patris & sic quò ad prohibitionem coniugij non interest,an sint producti ex coitu vxorio,an fornicario.quod bene no.& idem per hunc tex.no.gl.super arbore consanguinitatis. sic etiam affinitas contrahitur per illicitum coitum.vt c.diſcretionem. de eo qui cog.consang.vx.fuæ. & facit ad q. an bastardus sit de domo vel familia patris de quo per Bar.in l. fi.C.de ver.sig.& l.pronuntiatio. ff.de ver.si.
¶No.3.q̄ filiatio probatur præsumptiuè:vere autem,saltem ex parte patris probari non potest.l.Lucius.ff.de cond.& dem.& satis patet ad sensum mater autem certa est l. quia. ff.de in ius vo. ¶Et no.quomodo probatur
b filiatio:b ga per communem reputationem, & nominationem parentum & aliorum de quo in c.transmissæ qui fil.sint le.& hoc puto verum,quando non potest probari de ne cessitate, alias autem ex quo quis natus est in domo mariti ex vxore sua adeo præsumitur filius mariti,vt non admittatur volens illum dicere suum non esse filium,nisi probet secum tempore conceptionis filij non concubuisse,vel propter absentiam,vel infirmitatem,vel quid aliud.text.est not.in l.filium. ff.de his qui sunt sui vel al.iu. facit l.si vicinis vel aliis scientibus.C.de nupt. Idem puto in nato ex concubina retenta in domo, vt est gl.no.ꝯ.d.c.Michael.facit gl.iuncto tex.l.imperatores.ff.de prob.sed quia hæc diuertebat
4 a concubinatu,& sic non fuit semper detenta in domo. ponderatur communis reprobatio & tractatus qui in tali casu debet attendi.vt dicit illa gl.not.in d.c.Michael. ¶† Et
c hæc faciunt ad q. c quam ponunt legistæ in d.l.filium. & d.l.si vicinis. vbi referunt fuisse quandam reginam que susceperat filium ex quodam milite:sed communiter reputabatur filius regis,& tanquam filius regis succesſit in regno post mortem regis: demum regina veniens ad mortem dixit filio, q̄ non erat filius regis, quare ad dictum soliis matris cessit regno. An autem tenebatur sibi
* credere,dicunt doct. *communiter* ibi q̄ non, & hoc procederet etiam si ambo parentes negarent, vt probatur in
5 c.transmissæ.in fi. iuncta gl.in versic.iudiciis.qui fil.sint legitim. ¶†Not. & tene mēti, q̄ potius statur primo dicto extraiudiciali
d etiam sine iuſo q̄ secundo iudiciali.& etiam cum iuſo:quod satis puto indistincte verum, qñ fm dictum venit in fauorem ꝓfitētis, seu asserit id ꝙfitēs quod præsumitur apperere sicut mulier hic, vt
6 filiꝰ cuitaret mortem sibi ꝙminatā. nisi illā puellā q̄ priꝰ illicite cognouerat duceret in vxorem: vt colligitur hic ex facti qualitate.& sic loquitur l.generaliter.C.de non nu.pec. vñ fuit sumptum illud quod qſq; sua dilucida voce &c.Quid si secūdum dictum iuratum tendit in fauorē vel dānum alteriꝰ,vt in teste,profecto est pulchra
e tris si.in c accedēs.de acc.& hoc est ex cōi vsu loquendi.nam proprie appellatione nepotis venit filius filij vel filiæ, vt not.dixit tex. in l iuriscōsultus.§ nepos.ff.de gradi. sed communis vsus loquendi attendendus est etiam in dispositione odiosa. vt no.de nepote: dicit Io.And.in c. fundamenta. de ele.lib.6.in nouel. licet in contrarium & minus bñ iudicio meo dixerit Fed.in cons.suis.sed pro primo dicto facit quod no. Bar.in l. omnes populi ff.de iust.& iu. & Inn.in c.olim.de ver.sig.& gl.c.nonnulli.de rescr.vt in qualibet dispositione ēt statutaria communis vsus loquēdi præferatur proprie significatiōi vocabuli quod no. ¶Venio nūc ad gl.& op.videtur enim q̄ sola nominatio non faciat eum filium.l.non epistolis. & l.non nudis.C.de prob.Sol.gl.i.fatendo contrarium, quod hic nō fuit sola nominatio, sed etiam tractatus,vt in litera Host.dicit, q̄ nec tractatus facit quē filium, licet inducat præsumptionē pro
11 vel ꝙ filiationē.l.etiam matris.ff.de proba quifil. sint leg.per tuas.

& c.transmisse.cum fi.credo.q̄ nec gl.senserit ꝓrium: licet improprie fuerit locuta.dico ēt q̄ nominatio & tractatus requiruntur qñ filiusnon fuisset natus ex concubina vel vxore domi retenta: alꝰ autem sufficit sine nominatione & tractatu quod fuerit natus in domo vt no.dicit gl.d.c.Michael per.l.filium.ff.de his qui sunt sui vel al.iu. & d.l.si vicinis vel aliis scientib. & §. latius dixi. Item scias quod etiam in nato extra domū sola nominatio etiam incidenter facta constituit quē in quasi possessione filiationis: donec ꝓrium probetur, qñ fit in actu qui magis conuenit filio quam extraneo: vt pura si dixit bene veniat filius quem volo habere & tenere res meas ita no.dixit Bar.in l.i §.iulianus. ff.de li.ag.ar.l.quidā ff.de ꝓb.
7 & vf eum sequi hic d.Ant. † Sed ego non credo hoc dictum procedere per tex no.in cle si summus pontifex.2. resp.de sen.exc.vbi dicitur, quod si Papa nominer aliquē seu quouis modo tractet ti-
f tulo alicuius dignitatis etiam scienter nō per hoc videtur eum approbare in illa dignitate.Ad idem c.si Papa.de priuil.li.6.& l.neque professio.C.de testa.maximè:quia verba suprascripta solent quandoque dicit ei qui diligitur vt filius, licet non sit filius, & sic non probat hoc esse quòd ab hoc contingit abesse.de transl.præl.c.2.&
8 l.neque natales.C.de prob.† Confessio tamen de filiatione directe facta in iudicio bene constituit nominatim in possessione filiationis.vt no.in d.§.Iulianus.& idem puto in confessione extraiudicia li directè facta nominato præsente.ar.l.certum.§.si quis absentem. ff.de confes.cum materia sua.& quod no.in c.fi.s.de confes.& facit à contrario.l.non nudis.& l.non epistolis.C.de prob.quæ loquuntur in cōfessione seu nominatione propter aliud facta.& sic in verbis enunciatiuis propter aliud prolatis: secus in verbis directè & propter se prolatis. arg.d.c.si Papa.& l.ex hac scriptura. cum materia sua.ff.de don.& quod no.in c.fi.de suc.ab intest. & hæc no.quia aperiunt multum intellectum huius c. ¶Opp.& videtur,quòd potius debuit hic iudicari contra filiationem quam pro:quia in contrarium concurrebat prima assertio paterna, dum nolebat istum recipere pro filio:nec præsumendum est sine legitima ratione fuisse motum. Item concurrebat secunda assertio materna iurata: & plus debet credi secundo dicto iurato, quam primo sine iuramento.arg.c.de testibus.ꝯ.de testi.gl.2.format in effectu ista contraria. & sol.prope fi.quod hic concurrebat fauor filiationis & communis opi.& nominatio vtriusque parentis.pondera bene gl.quia sentit,quod vbi cessasset nominatio,& communis opin.potius starētur secundo dicto iurato quam primo.Item quia hic concurrebat fauor filiationis. contra hanc rationem surgit Host.dicens, quod hnic proli cum esset legitima fauor non debetur. vnde assignat ipse duas rationes quare statur potius primo dicto.Prima,quia præsumebatur matrem nunc dicere contrarium,vt euitarer mortem filii,vt s.dixi.arg.l.isti quidem.ff.quod met.cau.Secunda ratio,quia primum dictum contrarium secundo dubitationem inducit,& in dubio via tutior est eligenda, quæ non erat in non contrahendo, Ioan.And.dicit quòd si hæc litera intelligitur in matrimonio iam contracto,prout magis colligitur ex facti qualitate,illa ratio Host. non est bona, sed potius contradicit qua si tutior via esset tunc. vt non dissolueretur matrimonium. arg.c.licet ex quadam.in fi. ꝯ. de de testib. & ideo simpliciter tenendum quod posuit in summario quasi velit quod hic cum primo dicto concurrebat nominatio & cōis reputatio. & hoc est quod voluit glos.hic in fi.sic etiam transit hic d.An. ¶†Ego habeo pro indubitato,vt secundo dicto non
9 sit standum,licet iurato.vbi cum primo concurrit communis re-
g putatio.duab.rationib.Prima quia ex nominatione & communi reputatione & tractatu plenè probatur filiatio eo modo quo probari potest:à qua plena probatione durum esset recedere per assertionem vnius licet iuratam:aliàs enim sequeretur absurdum,q̄ parentes possent ad eorum beneplacitum filios proprios ab eorum cura & successione repellere,negando filiationē proprio iuramento.contra.c.transmissæ.in fi.qui fil.sint leg.cum gl.sua.& Imperatores,iuncta gl.ff.de probat.vbi est casus. & l.filium.de his qui sunt sui vel al.iur.Secunda ratio,quæ ponitur.hic in tex.quia nimis iniquum esset quod quisque sua dilucida voce,&c.Ex his habes clarissimas rationes decidendi in c.nostro.Sed dubium esset extenden-
10 do & ampliando terminos literæ. ¶† Quid si primo dicto non concurreret communis reputatio & tractatus, numquid præualeret secundum dictum cum iuramento. Ex dicto gl.& *communi* lect. videtur dicendum q̄ sic. Ego adhuc dicerem oppositum si prima confessio emanasset cum suis solennitatibus & principaliter propter se, quia tunc non debet admitti ad dicendum contrarium etiam cum iuramento vt apertissimè probatur hic,iuncta l. generaliter.C.de non nu.pe.Iniquum enim nimis esset,vt qd quisque sua dilucida voce pfessus est,&c.vt hic & in d.l.generaliter.& §.aliquid dixi.& pro ista opi.facit quod no Bar in l.eos.ff.de fal.ad idem l.vbi repugnantia.ff.de reg.iu.& c.solicitudinem.de ap.& c literas de
11 præsump. ¶†Et hæc faciunt ad q.quidam extra iudicium dixit & afferuit certum quid vno modo, demum productus in testem in

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Secundo dicto. adde q̄ posui §. fino. & Ro. meli⁹ ℣. 45. vbi all. d.de Ro. declarādo articulum, de quo p Bal. ℣. 44. ii. 5. p Ang. ℣. 228. Fran. de Aret. ℣. 13. Zachar. ¶Adde qd licet Bar. in l. cos. ff. de fal. Ant. de Bu. in c. cū ītua. ỹ. de test. Pet. de Anc. in cle. j. cir. fi. ver. vero è cōuerso. e. ti. & ibi Car. alle. p eorū opi. istū text. & isti Ic. inq̄sitionis. §. 3. ỹ. de acc. tenuerint qd ſtetur primo dicto eẋiudiciali, ēt nō iurato, ỹ b fm iudiciale iuratū. cōs tū opi. est ī ỹriū. q̄ primo visa est tenere gl. c. cū cām. & ibi Io. An. q̄ dt tenere cōiter Canon. ỹ Bar. hic Sal. ī auth. si dicatur. C. de test. Bal. ī l. nullū. in pr. e. ti. & c. j. §. fi. n. dño. ī ti. qd sit inuest. ī vſu. feu. vbi dt esse casū exp̄ssum ỹ Bart. Idē tenet ℣. 168. inc. dicet. assessores eūtes post Bar. sicut ceci. vol. 5. Io. de An. ī al. c. inq̄sitionis. §. 3. de ac. Ro. ī l. q bona. §. §. si q̄s stipulaturus. ff. de dam inf. & ℣. 505. inc. cū testis eẋ iudiciū. & nouiſ. per Fel. in c. cum in tua. vbi refert, & sequitur istum ỹ. de testi.

b ¶Secundo dicto. Hāc esse opi. magis cōem atteſtaī Ale. ī cons. 74. incip. viſo testō. 1. vol. & 221. inc. viſa facti narratione. 2. vo. Calcan. cōs. 29. inc. ga cā. & Bar. Ver. ℣. 61. super j. dub. Vide late per Ang. de Are. ī tract. malef. in verb. falsārio. & Fel. in c. cum in tua. ỹ. de testi.

c ¶Potest. Adde Fr. Aret. cons. 83. iudicio dixit oppositum seu aliō modo: nun
a quid sit credendum secundo dicto ª iurato in iudicio: an primo extra iudiciali sine iurō: hæc gl. in fi. vī sentire q̄ potius sit standum secundo, cū iuro. Bar. in d. l. cos. ff. de fal. apertissimè tenet ỹrium, dicēs, q̄ nedum nō creditur dicto secundo, quinimo p̄ de falso puniri, per d. l. cos. 2. resp. quæ p̄fecto l. nō probat: ga loquitur de his qui varia & ỹria testimonia protulerūt. d. Ant. in d. c. cū in tua. de testi. vbi refert hoc dictum Bar. dicit se putare secūdum dictū non valere ỹ primū, maximè si primū trāſiuit in tractatū. aīl. hoc c. qa ex primo dicto iūcto secūdo saltē quincitur mendax, & sic in p̄tō. dicit tū q̄ per hoc includitur falsitas, vt voluit Bar. Possibile. n. est prius dixi mēdacium vt q̄placeret partib. sed nūc dixit verū, & nō omnis mēdax punitur pena falsi. l. j. ff. de fal. putat tū q̄ sit suspectus de falso. Ego simp̄r dicerem stādum secūdo dicto ᵇlicet aliqualiter ei detrahatur ex priori dicto ỹrio. ar. c. præterea. de test. cog. cū ibi no. per Inn. Moueor principaliter: qa ad hoc vt credatur testi, deferī iurm, vt timore iurī cogatur dicere veritatem. d. c. de testib. ỹ. de testi. &. 4. q. 3. si testes. §. item iuxurādi. quapp præsumēdum est, q̄ nūc dixit veritatē & nō prius, vide simile ī eo q vnū dixit añ torturā & ỹrium dixit post torturā. ſtatur. n. secūdo testimonio, qa tūc metu torturæ præsumitur dicere veritatē, vt l. si postulauerit. §. sed & si negauerit. ff. de adul. idem no. Bar. in d. l. cos. ita dicendum in proposito. cū iurm sit quædā tortura spūalis nec dēt præsumi immemor suæ salutis, maximè in hoc vbi non tractatur de suo dāno vel commodo. 1. q. 7. sancimus. ¶Secūdo de hoc vī bo. tex. c. inq̄sitionis. verſ. aut ēt. de ac. vbi ti q̄s dixit se immicū alicuius eẋ iudicium, creditur nihilominus sibi postea testificāti ỹ illū in iudicio, si præsumatur primo dixisse in fraudē, vt nō testificaretur ỹ illū, & sic mēdacium simplex nō repellit indistinctè à testimonio, ita in p̄posito præsumēdum est. q̄ primo id dixit, vt partib. morē gereret, sed postea timore iurī dixit verū. & hoc experiētia efficax rerū magistra cōprobat. ¶Tertio vide gl. opt. q̄ hoc tenet in c. cām quæ. ỹ. de testi. & est gl. si in fi. quæ dicit plus, q̄ primū dictū ỹrium nō ob. secundo ēt si primum fuit receptum in forma testimonij, dummō ex aliqua causa non valuerit attestatio recepta: puta, qa recepta à iudice nō suo. quod no. & p̄ista parte ỹ Bar. audiui concluſiue q̄ſuluisse Bal. & incipit q̄ſi lium, licet assessores: & tenuisse in d. l. cos. ac Ang. eum secutū. & vide quod no. in Spe. in ti. de teste. §. j. ver. quid si idē. puto tū q̄ si primum dictum fuisset iuratum, q̄ nō valeret secundum: ga quincitur necessario de periurio, ponēdo se inter duo ỹria iuſa. de iu. iu. c. tua. & quod ibi no. Fa. d. c. literas. de præsum. & sic cum iuro posset saluari theorica quam dat ibi Bar. cū timetur de variatiōe testium, vt prius faciat extra iudicium corā testib. q̄ſi teri cum iuro. Sed prædictis ob. iste tex. & d. l. generaliter. vbi etiam cum iuro non p̄t quis venire ỹ confessionem suam. sed rūdeo, vt §. dixi q̄ p̄cedit q̄n quis q̄fitetur seu negat in facto proprio, vel quasi seu q̄n asserit se cūdo id, quod præsumitur appetere: tunc. n. ob. sibi confessio sua: secus autem quando assumitur in facto alieno: durum enim esset q̄ ex simplici assertione possit præcludere viam veritatis indagandæ. simile in tortura. vt §. dixi & in d. c. si inquisitionis. & hoc bene no. quia habes intellectum ad multa.

CAP. XI.

1 *Negatiua quæ habet inclusam affirmatiuam, non est proprie negatio.*
2 *Negatiua an possit probari.*
3 *Relēni iudex creditur vbi datur potestas iudici uel arbitro ut procedat sine scriptis.*
4 *Acta iudicij debent stare penes notarium.*
5 *Sententiæ uenit appellatione a Clerum.*
6 *Transgressores dicunt constitutionis non incurrunt poenam, si finis ad quem tendit constitutio non violatur.*
7 *Extraordinarium iudicium quid sit.*
8 *Instrumenta producta in iudicio non sunt de actis, sed productio sic.*
9 *Sententia lata in fauorem absentis non citati non valet.*
10 *Nuncio publico & iurato creditur.*
11 *Processus contumaciæ punitius uel fundatus super contumacia non valet, & si iudex eam ignorat.*
12 *Relatio nuncij potest fieri notario, uel iudici, etiam non sedenti pro tribunali.*
13 *Recusatio iudicis danda est in scriptis.*
14 *Recusatio non uenit appellatione exceptionum stricte, sed large sic.*
15 *Interrogationes & positiones quomodo differant.*
16 *Taciturnitas non respondentis habetur pro confessione.*
17 *Productio instrumenti post quam esset conclusum in causa, an reuocet.*
18 *In foro conscientiæ tenetur quis emendam damni, dolo uel lata culpa dati, secus si leui uel leuissima.*
19 *An & quando præsumatur pro iudicis sententia & processu.*
20 *Solennitas probatur per illum qui stat pro solennitate, non per excipientem ubi iure requirit scripturam.*
21 *Iudex dicens in sententia per A. & B. fuit bene probatum: præsumitur pro eius sententia, si non retulit se ad acta.*
22 *Iudex debet sententiam retractare constito sibi de iniustitia, etiam si iniustitia fuit detecta per unum admissum de facto ad respondendum.*
23 *Sententia potest retractari, quatenus pars pro qua fuit lata, dicit iniustam esse.*
24 *Antiquum factum quomodo accipiatur.*
25 *Appellatio non suspendit censuram, sed bene præsumptionem ipsius respectu iustitiæ & processus.*
26 *An ex præsumatur pro processu iudicis si iudex illum recitauit in sententia.*
27 *Instrumentum non facit fidem nisi de eo quod potuit interuenire illo die quo factum fuit instrumentum.*
28 *Præsumitur pro laudo nisi pendeat reclamatio.*
29 *Iudex sibi non sit credendum.*
30 *Iudex potest deputare notarium ad recipiendos testes.*
31 *Receptiones testium, depositiones & confessiones ubique possunt fieri dummodo fiant de mandato iudicis.*
32 *Quando plures sunt adhibiti ad scribendum, sufficit quod unus scribat, & alij subscribant.*
33 *Iuramenta testium debent scribi per notarium.*
34 *Iudex uidens testes nescire debet facere scribere in actis, quanta fides sit eis adhibēda.*
35 *Notarius mandato iudicis debet scribere uacillationem.*
36 *An instrumenta semel producta & exemplata in iudicio sint iterum producenda.*
37 *An post litis contestationem teneatur iudex docere de sua iurisdictione, & an procurator de mandato.*
38 *Testes & confessiones partium ueniunt appellatione legitimorum documentorum.*

Quoniam contra. ¶Istud ca. est valde famosum. & h. d. in summa. Iudex dēt habere notariū vel duos viros idoneos, qui scribāt acta iudicij: alias si quid difficultatis emerserit per superiorem punietur. nec credetur ei super processu, nisi in gtum per acta vel alias per ītima documenta q̄stabit. Diuiditur in tres partes. In 1. ponitur constōnis causa. In 2. constitutio, ibi, statuimus. In 3. pena, ibi. iudex aūt. ¶Casus literalis. Quia iudices aliq̄n in præiudicium alterius partis aliqua asserebāt in quē: & litigator veram negatiuam ỹ assertionem iudicis, p̄bare
c ¶ non poterat: ne ergo falsitas præiudicet veritati: statuit cōcilium. vt tam in ordinario iudicio q̄ eẋordinario iudex habeat sp aut publicam personā si p̄t. aut duos idoneos viros, qui fideliter vniuersa iudicij acta p̄scribāt: videlicet citationes, dilationes & omnia quæ in litera per ordinem explicantur: designādo loca, tempora, & personas & omnia sic p̄scripta partib. tribuantur. ita qd originalia penes scriptores vel iudices remaneant, vt si super processu iudicis orta fuerit dubitatio, per acta possit veritas declarari. ita videlicet, vt sic honestis & discretis iudicib. deferatur. q̄ per improbos & iniquos innocentium iustitia nō lædatur. Iudex vero qui constōem istam neglexerit obseruare, si pp ipsius negligētiam aliquid difficultatis emerserit, per superiorem pena debita castigetur: nec p ipsius p̄sumetur processus, nisi quatenus in cā ītimis p̄stiterit documentis. Ber. ¶Nor. ibi, iniqui iudicis. iudicem dici iniquum, cū male se hēt in officio suo, & hoc ideo quia iudex debet vti æquitate. 4. q. 4. c. 1. vnde fm Io. An. falsitas propriè est in teste qui debet vti veritate, de cri. fal. c. 1. 11. q. 3. quisquis. iniquitas in iudice, qui debet vti æquitate, d. c. 1. quod no. pro forma & practica formandi processum ỹ testem, vel iudicem. ¶Nor. 2. ibi, verā negationē, & c q̄ negationum quædā est vera q̄dam nō vera, & appellat Host. veram illā, q̄ est pura, simplex & indeterminata. Io. An. intelligit tex. in vera determinata. nā si dicatur q̄ citatus tali die, & sic sit determinata, nihilominꝰ p̄t deficere probatio de ỹrio. & iō text. hic divit, q̄n que. quasi aliq̄n
c probari p̄t. ¶††Ego dico, q̄ vera negatiua est illa, quæ nō habet in
1 se inclusam affirmatiuam, siue sit determinata siue nō, §. de renun. super hoc. in fi. vbi not. Si enim habet in se inclusam affirmatiuam, illa non est propria negatio, vt si dico, quod non consensi sponte, includit enim quod per metum consensi: & hoc est affirmatiuum.
2 quod † directè probari potest sed negatiua vera nunquam directè proba

a ¶Adde inquantum sentit iste tex. in ver. Adhibeat. s. q̄ iudex habeat eligere notariū, & post q̄ elegerit, non poterit eū mutare vſq; in finē cæpta dicit Bal. in l. 2. C. qūo & q̄n iu. cir. fi. ver. sed nūquid possit vti. Idē dt de nūtio. Et adde Bal. in l. fi. verſ. q̄ro si notarius. C. de re iu. vbi dicit q̄ si notarius q cœpit scribere acta, se absentauit. alius p̄t mādato iudicis redigere scripturas in publicam formā. Secus si primus notarius esset pñs. arg. l. si lōgius. ff. de iud. Et vide ad istam q. gl. in aut. de hæ. & falc. §. si vero absunt. quæ dt q̄ il-3 le notarius q cæpita scribere acta, debet perficere vſq; ad finem causę. Itē adde hic Bal. in l. j. cir. pr. C. de rela. vbi dt, q̄ tabellio causæ dēt eligi de cōi cōsensu partium, & expēsis vtriusque partis. all. not. in aut. de trien. & sem. §. quod sepe. sup ver. artificij. Ad quod adde tex. & ibi no. per la. de Bel. ib aut. de def. ciu. §. deinde eos. Iste tñb text. hic de electione notarij, nō facit mentionē aliquam de partium cōsensu, sed de iudice tantū. Adde hic Bal. in l. j. C. de spor. vbi dt, q̄d si vnus notarius cepit scribere acta vnius processus, non p̄t scribere ali⁹ acta illius processus, nisi cōtingat primum impediri: qa, vt dt Bal. ī aut. sed iudex. C. de epis. & cle. illec notarius, qui cepit primo scribere, dēt complere. Etiam q̄ iudex non possit, post q̄ elegit, & amplius mutare notarium in causa, tenet Pau. de Ca. in l. testamenta. C. de test. vbi ēt idem dicit de nuntio all. l. in fraudem. §. quoties. ver. manu commentarien si. ff. de iu. fis. quam dicit Bal. consueuisse allegare. Sed de primo articulo, videlicet, an iudex possit mutare notarium, vide etiam per Bar. in l. cū sententiam. C. de sen. & interl. om. iu. & per In. in c. cum in iure. prope fi. de of. del. vbi vī sentire q̄ sic.
¶Adde, an in Ieuib. acta scribi debeant, vide Ant. de Butr. cons. 33. Ale. cons. 61 li. 2. & an notarius, qui cepit scribere acta, debeat perficere, vide Ro. cons. 281. vbi dicit, quòd nec de consensu partium alius substitui potest, & vide Bal. cons. 338. prox. all.
Ant. Fran. ¶An notarius, vel nuntius semel electus possit mutari, dicas, q̄ tales sunt eligendi per iudicem quod intellige, siue ordinarium, siue delegatum, vt per Bal. in l. 2. C. de sport. & c. pastoralis. de off. dele. & per Bar. in tract. ad reprim. ver. per nuntium. & per Ang. Are. in tract. malef. ver. publico nūcio. Imo p̄t eligi ēt per arbitrum in cā p̄promissa. l. sed interpellatur. § arbiter. & ibi per Bal. ff. de arb. Et semel electus nō p̄t, nec debet remoueri, nisi ex cā superueniente, propter quam remoueatur, vt per Spec. in tit. de cita. §. j. ver. sed nunquid. & hī per Bar. Bald. Ang. & Sal. in l. tres denuntiationes. C. quom. & quan. iu. & l. consentaneum. e. ti. per Io. de Im. in l. ex consensu. §. fi. de app. & per Ang. in l. si vacantia. C. de bo. vac.
* b Seb. Sap. ¶Seu iudici. Vide Alex. in l. sciendum ff. de ver. ob. & Ant. de But. in cons. 24. incip. quæstio hæc.
b ¶Publica persona. Ideo dicit Rom. in sing. quod rogatus potest cogi à superiore.
* d Seb. Sap. ¶Idoneo. Vide Capr. ℣. 77. inc. cū viso. & Dec. ℣. 120.
* e Seb. Sap. ¶Super exemplari. Vide Bart. in l. Sempronius proculo. ff. de le. 2. l. si quis ex argētariis. §. fi. ff. de eden. Bal. in l. publicati. q. 8. & l. nouſtram. C. de testi.
f ¶Hic nō fit mentio de publicatiōe attestationū, tū dubitatur an illa sit de substantia. Et gl. dicit q̄ sic, in l. prolatam. C. de sen. & interl. om. iu. sed ỹriū. sentit Inn. in c. cum Bertoldus, de re iu. Sed vide quod ibi no. Et ex his dubitatur. qd de captura, an sit de processu. Et q̄sit, est tex. cle. j. circ. fi. de hæ. inst. & no. Pet. de Anch. & Car. ī cle. j. de excess. præl. Sed ego dicerem pro nūc, q̄ illa cle. loquitur de captura, q̄ sit in criminalib. aī sniam. sed si pro cā ciuili fieret captura post sniam dicerem q̄ cū ipsa snia non dicatur de processu, multomagis captura, q̄ hēt fieri post sniam. qd de decreto iudicis, an gtineatur appōne actorū, vide per Bal. in l. 2. cir. pr. ver. sed an decretum. C. vt li. pen. An aūt data libelli dicatur d processu, vide Bart. & Bal. ī rub. C. de in ius vo. Quæ autem propriè dicantur acta. ponit gl. l. acta. ī pr. ff. de re iu. An autem ex quo insſrm est, p̄ductum in iudicio, dicatur eẽ de actis In. in c. cum in iure. in fi. de off. del. dicit qd insſrm nō dr de actis, sed bñ idem nominib⁹, & officiis eorum. Et ex prædictis not. q̄ q̄nque vnū & idem habet diuersa nomina. & hoc propter diuersos effectus. Dicitur. n. notarius, quia redigit in notas seruus publicus, qa seruit publice, &c. sic limita. l. si idem codicilli. C. de codic. vbi vī innui ỹriū. ¶Not. ibi: aut duos viros idoneos, &c. quod vnus q̄tūcunque idoneus non æquiparatur notario: quia ille est approbatus, & gerit officium publicum. & sic, collige q̄ in pertiuētib⁹ ad officium alicuius plus debet
d sibi credi q̄ alteri quantumcūque idoneo. d fac. c. ad audientiam. de præscr. & vide no. in c. cum parati. de app. sed duo testes bñ æquiparantur notario: vt hic. & in c. cū Ioannes. de fide instru. & in l. in exercendis. C. de fide inſtr. ¶Nota q̄ officium notarij in causa versatur circa ttia dum taxat. Primo vt vniuersa iudicij acta conscribat fm iudicis præceptū, apponendo locum & tps scripturę: & quod requiratur iudicis præceptū, seu auctoritas, facit tex. ibi, iudex semper adhibeat &c. & ỹ. aliquid dica. de loco & tpe: vide tex cum ibi no. in c. abbate sane. de re iu. lib. 6. vbi declaratur quare ista inseruntur. Secundò vt acta rum exempla tradat partib. Tertiò, vt actorū originalia penes se retineat: vt si q̄d difficultatis postea emerserit ad ipsa habeatur re
4 cursus. † Et per hoc est expedita quæst. qua quæriē quid si iudex dicat, quod velit acta remanere penes eū, & notarius velit q̄ penes se: certe proferendus est scriptor per istam literam. Item quia si de sua scriptura dubitare tur posset sibi periculū imminere: vnde sua interest: vt penes eum remaneant. Nec ob. c. fi. ỹ. eo. quia ibi de facto acta remanserunt penes iudicē & hoc tenet Io. An. hic. & facit iuramentum quod ipse notarius præstat. de quo in c. sicut. ne cle. vel mo. dicit tamen Io. An. q̄ de facto seruatur, quod si notarij, sunt officiales episcoporum comitum, vel rectorum qui ciuitatibus p̄sunt, cogūtur finito ipsorū officio dimittere acta in camera officij quod gesserunt & pro hoc more bene facit fm eum. d. c. ad audientiam. de præscrip. & quod leg. & no. ỹ. e cum causam. dicit tñ æquū talia duplicari. vt penes vtrosque remaneat quod satis mihi placet: vt sic consulatur & officio quod gesserūt & ipsi notario & iura varia reducentur ad p̄cordiam. ¶No.
e ex p̄dictis & ex tex. q̄ si super exemplari oritur dubitatio recurrendum est ad originalia.
5 f ¶††No. hic ª 14. q̄ sunt de. actis iudicij & de psa productio. Sed subiicit, q̄ alij aliter tñ dūt post litis contestat. Adde hic Bal. in l. 2. in fi. C. de app. vbi dicit, q̄ nō exceptio, sed exceptionis, p̄posito, nō insſrm, sed ipsius insſrī productio dīr de actis. Et all. In. in isto c. q̄n ỹ. Item adde hic quod no. Io. An. in c. ỹuis. circa fi. in ver. actis. in nouell. de elect. lib. 6. Et q̄ sola productio insſrī nō sit de actis, tenet Bal. ỹ Inn. hic, & in l. 2. C. de eden. An aūt libelli oblatio sit de actis, vide d. Io. de Ana. per Bal. in rub. C. e. & l. presbyteri. C. de epis. & cle. Et qd gtineatur appellatio ex actorum, vide gl. in l. illud. in ver. actor. & quod ibi Bal. no. C. de sacrof. eccl. tex. cum gl. in l. gesta. C. de re iu. Et vltra s. all. an snia contineatur appōne actorum, vide Bal. in l. interrogatam. C. de lib. cā. per Inn. in c. consuluit. cīr. pr. de of. del. vbi ēt no. dixit, q̄ delegatio iurisdictionis non dr de actis. Et idē dicit Arc & Io. An. in c. si à subdelegato. de of. del. li. 6. De materia per Bpe. id ti. de dila. §. j. ver. sed pone iudex. & p Bal. in aut. clerici. de epi. & cle. Sed pro parte affirmatiua q̄ appellationes actorum gtineatur snia, facit tex. c. cum æterni. ver. vt in omnibus quæ in causis, & c. & apertè Dom. de re iu. lib. 6. Et quod apertè debet Bar. in l. is apud quem. in fi. C. de eden. Item de hoc dixi, an libelli oblatio sit de processu, vide per Bald. in l. j. C. q̄n lib. prin. da. & in l. j. ff. de in ius vo. Item adde q̄ ỹsilium sapientis interpositum in

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa, dē esse ā actis, ſm Iac. de Are. ī tra. ſuo de ꝓsilio ſapientis, cir. fi. Et prædicta tenē mēti, an ſtatuta annullātia totum processum, niſi per notariū banchi ſcripta fuerint oīa acta cauſę. & vtrum ſnīa dicatur esse de ꝓcessu, atl. tex. c. prudentiam. de off. del. ī pr. ibi, ꝓcedere in cā ſine calculo. &c. & ibi d. Ant. & tex. in c. decet. circ. fi. de im. gc li. 6. & tex. ī cle. 1. cir. fi. verſ. eorūdem aūt. de for. comp. Et ad iſtam q. pondera tex. c. inter monaſte- * rium. de re iud. Et ꝓ opi. qd ſnīa dicatur esse de actis, est tex. ī l. actorū. ff. de reiu. Et hoc expreſsē firmat Bal. ī 1. 2. cir. pr. C. vt lit. pen. rndendo ad text. illū, q vī innuere ℨrium. De hoc ēt vide per Im. & Pau. Ca. ī d. l. actorum. Et an appſone actorum ꝓsequatur ſnīa absolutoria ab obſeruatione iudicij. & dī hīi ꝓ Inn. in c. ꝓſuluit. de of. dele. & Ang. in d. l. actorū. dicit hoc hīi per Io. An. in add. Spe. in ti. de ſent. §. ſpecies. ī pr. Et vide d. Ant in c. ab excōicato. d re a hanc opi. q ſit de actis, ſequitur etiam Cald. in d. cum dilectus. de cau. poſ. & prop. in ver. ſuſam. & ꝓ hac dictione, &c. facit quod not. in l. Gallus. §. & quid ſi tm. ff. de libe. & poſth. vide per Bart. in l. in 6 fraudē. §. neq; in fi. poſt gl. ibi ff. de iu. fiſ. ꝓ Io. An. in c. in pīncia. de renū. & per Gui. de Suz. ī l. 2. C. b eden. & per Bal. in c. cū I. & A. de re iu. Et de hoc, an appſone processus ꝓtineatur ſnīa, vid Dom. poſt Io. An in c. vt ſuper. de arb. lib. 6. Et vide Bar. de Bellen. ī c. fi. cir. prin. de fer. Et ad partem negatiuam, vide tex. l. pen. C. de ſen. q̄ ſine cer. quan. & tex. c. ne aliquem. quem ponderat ibi Dom. in vlt. not. de priu. li. 6. ¶ Adde qd ſnīa ſit de actis, Bal. conſ. 338. §. all.

* Sebaſt. Sapia.

a ¶ De actis. an ſnīa ſit de actis. vltra all. hic ꝓ Fel. vide Bal. in conſ. 137. vol. 3.

* Sebaſt. Sapia.

b ¶ Mortalis. Vide plenè per Fel. in c. 1. 7 exceptione. vide quod no. Spe. in ti. de dila. §. j. ver. & no. & pondera q̄ hic inter acta nō fit mētio de ſententia: & ſic videtur quod ſententia non ſit de actis ſeu proceſſu iudicij. & ſic facit vt appellatione actorum aut proceſſus non comprehendatur ſnīa. ℨrium tenet hic Io. An. ſup ver. proceſſu remittens ad no. per ſe in c. in præſentia. de ren. & vide per eūdem in add. Spe. ſuper rub. de ſen. prola. vbi latius diſputat, concludēs q̄ eſt actus. Ad hunc tex. rndet quod hic intendit tantū prouidere q̄ acta deſcribātur, vnde nō erat opus exprimere de ſnīa cum de illa iam per ius erat prouiſum. hæc rnſio mihi non placet: quia ſicet foret prouiſum, vt ferretur in ſcriptis. C. de ſen, ex bre. re. per tot. 2. q. 1. in primis. de re iu. c. fi. li. 6. non tñ erat prouiſum vt redigeretur ī actis publicis. ſicut hic dicitur de actis ſeu proceſſu, vnde ſatis erat olim q̄ ſnīa ferretur in ſcriptis: licet & inde non fieret publicum inſtrm vel in actis publicis non redigeretur, vt eſt caſus ſm cōem & verū intellectum in c. Albericus. de teſt. & ideo dico q̄ iſte tex. potius ꝓbat q̄ ſit de actis & quod debet redigi in ſcriptis: ſicut alia acta ad hoc inducō literam ibi concluſiones, &c. vnde ponderaver. &c, cum ſequentibus, q̄ aperte innuunt q̄ etiam ſnīa ſit redigenda in ſcriptis, cū illa ſequatur poſt concluſionem. & idem de appſone à diffinitiua. Nam §. tñ ſentit de appellationib. ab interlocutoria, quia illud verbum, ſegtur verbum, interlocutiones: aliud enim quid opararentur illa verba, &c. quæ occurrerent competenti ordine conſcribenda, cum poſt concluſionem non ſperentur alia acta præter ſnīam. & appellationem. Ad hoc c. cum dilectus. de fi. inſtr. & quod no. In. in c. paſtoralis. de eauſ. poſſ. & propr. & quod ſnīa ſit de actis, fa. c. cum æterni. de re iu. li. 6. & c. cum inter. de re iu. & optimè in alio facit iſte tex. per arg. à maiori. nam ſi ſnīa interlocutoria quæ etiam fertur ex actis debet redigi in ſcriptis publicis, vt hic, fortius diffinitiua, quæ eſt maioris præiudicij. & hoc no. & a hanc opi. q̄ ſit de actis, ſequitur etiam Cald. in d. cum dilectus. de cau. poſ. & prop. in ver. ſuſam. & ꝓ hac dictione, &c. facit quod not. in l. Gallus. §. & quid ſi tm. ff. de libe. & poſth. 6 ¶ †Vltimò hic not. q̄ q̄ conſtitutio ꝓtinet aliquid non ꝓ ſe principaliter, ſed ad finem alicuius mali euitandi, tranſgreſſores non illaqueant ad pœnam, ſi finis ad quem principaliter tendit cōſtitutio nō violatur. & idem puto reſpectu peccati mortalis. dummodo conſtitutio nō contemnatur. vide quod pulchrè no. Arc. poſt B. Tho. in c. vtinam. 76. di. vides. n. q̄ acta mandantur deſcribi, ne nocēs lædatur. vnde ſi conſtitutio iſta nō ſeruatur, nō punitur iudex, ſi nulla difficultas ex commiſſione conſtitutionis emergat, quaſi tūc ceſſet finis huius conſtitutionis. Facit quod no. In. in c. quia plerique. de im. ec. hoc bene no. quia multa ſunt ſtatuta, præſertim in eccleſia, quæ non ordinantur principaliter ꝓ ſe. ſed ſunt inſtructiua bonorum, vt precepta indicētia ieiunia & ſimilia. ¶ Veniamus nūc ad examinationem gl. iuxta morem, & primò quæritur in gl. i. quare dixit text. q̄ negatiua non eſt directa probatio? Reſp. quia indi rectè bñ ꝓt probari, directè autem non. hoc declara prout no. in d. c. ex tenore. al. in gl. Io. An. hic dicit q̄ etiam directè probari potest per confeſſionem aduerſarij. de temp. or. dilectus. de æta. & qual. c. vlt. de confeſ. c. 1. li. 6. ſed dic melius q̄ per confeſſionem non probatur propriè negatiua: quia confeſſio non eſt probatio, ſed probationis releuatio, vt ipſemet Io. An. voluit §. e. ſuper rub. vbi dixi, & ſic ſtat propriè vniuerſaliter iſte tex. q̄ nulla eſt directa probatio. ¶ † Quæro 2. quod dī- indicium extraordinariū, de quo text hic facit mētionem gl. 2. dat duos intellectus. Primus vt intelligatur de iudicio inſtituto ſine accuſatore, vt q̄ñ iudex ꝓcedit per viam inquiſitionis, vel denūciationis. & no. vtrunq; intellectum pro intellectu ſtatutorum. item not. & tene menti gl. q̄ proceſſus geſtus per viam ingſitionis dī extraordinarius, & idem vī ſentire Inn. in c. cum oporteat. de acc. ſed ℨrium no. in c. dilecto. de ſen. exc. lib. 6. quod ſit via ordinaria, vide tū, quod dixi §. ſup rub. * de iud. vel dic & tertio ſm Vin. & communiter doct. hic, q̄ iudicium agitatum coram arbitro pōt dici ordinarium, cum arbitraria ſint redacta ad inſtar Iudiciorum. ff. de arb. l. j. & in ſcriptā proceditur. C. de arb. l. pe. nec verbo arbitri creditur. l. nē in arbitris. C. e. & hoc limita vt §. dixi. & gliber iſtorū intellectuum ſaluari poteſt niſi aliud appareat ex quoad hoc vltimum de voluntate partium per ſupradicta. Vide tñ multos caſus in quibus acta nō requiruntur per doct. in c. i. de li. obl. vbi dixi. ¶ Glo. 3. primo colligit quod tabellio æquialet duobus teſtibus, quandoque tribus, vt in iuribus all. in gl. & facit l. 1. iuncta l. dominus. ff. de teſta. & l. hac conſultiſſima. C. qui teſt. fa. poſ. dic vt plenè not. in c. cum Ioannes. de fi. inſtr. & c. cum à nobis. de teſta. ¶ Sed o colligit gl. quod plus creditur ſcripturæ tabellionis q̄ ſcripturæ ep̄i, dic vt plenè dixi in c. poſt ceſſionem. §. c. ¶ Tertiò op. q̄ ſcripturæ tabellionis non dēt credi ſine teſtium ſubſcriptione. in aut. de hær. & fal. §. ſanc imus. cuius ℨrium innuitur hic gl. reſp. q̄ ℨrius procedit in ℨctib. ſed in iudicijs creditur circa acta ſolius tabellionis ſcriptura, c vt hic, vbi de teſtib. nulla fit mentio. fatetur tū q̄ tutius eſt teſtes adhibere ſi haberi pñt. ¶ No. bene hanc gl. & quidquid dicatur * ſatis facit iſte tex. & in l. in donationib. C. de don. ſm communem intellectum quem vī ſequi ibi Bar. adducit ad hoc illam l. valde no. & idem Gof. & In. hic & c. poſt ceſſionem. §. eo. Hoſt. dicit hoc verum vbi non vertitur in dubium de ſcriptura notarli, aliàs non creditur. aut. de fi. inſtr. § ſi quis igitur. & §. ſi vero. ad l. in donationib. nititur * rndere ſed minus bene Io. An. dicit communiter ſeruari quod in litis conteſt. & in interlocutionib. ſcribuntur teſtes in aliis non. apud aliquos vero obſeruatur q̄ in diffinitiua tantum ſcribuntur, cum illa ſit finis & terminus actorū. ff. de re iu. l. 1. & vbi maius periculum vertitur ibi cautius eſt agendum. de ele. vbi periculum. li. 6. Ipſe tñ Io. An. vī velle q̄ de iure non requiruntur teſtes cum debeat credi ſcripturæ tabellionis, quæ teſtem ſine præſentia teſtium examinauit in ſecreto: ſed Hoſt. dicebat illud ſpeciale, examinatio debet ſic fieri in ſecreto. ℨ. de teſti. venerabili. ſed ego dico, q̄ hæc non eſt bona reſponſio: quia bene poſſunt adhiberi teſtes, ſed ipſi teſtes non debēt examinari ſimul: vt probatur in c. vt officium. de hæ. li. 6. vbi pp grauitatē facti iubetur duas religioſas perſonas adhiberi in examinatione teſtium: & hoc eſt bonum ꝓfilium in qualibet cauſa. vt teſtis poſſit ꝙinci de falſo. ad hoc quod not. Inn. in c. Albericus. ſ. ti. j. & quod dicam in c. ſicut. e. ti. & ſic arguendo ex d. c. vt officium. per locum à ſpeciali ſatis probatur q̄ in actis iudicialib. non ſit ne- 8 ceſſe teſtes adhiberi. tene ergo primum. ¶ † Et aduerte, quia non omnia quæ ſcribuntur in actis probantur per ſolam ſcripturā notarij: ſed oportet: q̄ ſint de actis vñ tenet Lap. ſua al. 88. quod inſtrm procurationis vel delegationis nō probatur per ſolam ſcripturam tabellionis abſq; inſcriptione teſtium, quia iſta non ſunt acta iudicij ſm eum quod no. bene. & vī eum ſequi. d. Ant. hic ego all. In. in c. cū in iure. in fi. de of. del. vbi no. dicit: q̄ ſola productio inſtrorum eſt de actis, & ſic de productione ſcriptura tabellionis facit fidem duntaxat: & ſic intelligit. tenorem autem inſtri non probat, niſi aliter ſolenniter fuerit exemplatum. refert alios tenere ℨrium, & de hoc vltimo aliquid ℨ. in practica tñ cautiī eſt ſeruare ꝓſuetudinem regionis: & vbi de ea non apparet, teſtes debent adhiberi omnib. actib. præiudicialib. propter opi. ℨrias. & propter no. in d. l. in donationib. ¶ Gl. in ver. citationes. primo q̄rit, quare citationes ſcribuntur: & ponit aliquos effectus vt patet in ea, ſed nō ponit meliores effectus. ego dico, q̄ citatio eſt fundamentum iudicij. inſti. de pœ. tem. lit. in fi. & omnia quæ fiunt in præiudiciū abſentium ſine ci- 9 tatione non valent. vt c. omnia. & c. caueant. 3. q. 9. quinimo. ¶ † Et ſententia lata in fauorem abſentis non citati, nō valet: vt eſt gl. no. in l. ea. quæ. C. q̄uo & q̄ñ iud. facit l. furioſo. cum ibi no. ff. de re iud. 10 & ideo vt appareat validitas actus deſcribuntur citationes. ¶ † Sed ℨ hoc & ℨ tex. op. gl. nā ſi creditur nuntio citanti, fortius debet credi iudici & ſic nō debet eſſe opus ſcribere. Sol. hæc gl. q̄ hodie non creditur ēt nūtio, niſi ſit iuratus. & hoc ſm ꝓſuetudinem Longobardorum: ſed auctoritate & diſpoſitione huius c. non debet credi etiam tali nuntio: ſed oportet q̄ legitimè gſter. vt hic in fi. vult gl. q̄ hodie etiam nuncio non creditur: & hoc etiam tenebat Io. vt hic refert

a ¶ Continci per nuncium. Adde an credatur nūcio iurato, Paul. de Ca. ſ. 275. Ro. 2ſ. 406. Et ibi an præſumatur commiſſio, & an citatio præſumatur facta ad inſtantiam partis, vide per Are. conſ. 36.

Zach. ¶ Adde q̄ nūcio ſoli in ꝙernentib. ſuum offiū creditur. ita no. Fel. ī c. j. ver. quarta ꝙſo. §. de iud. inferēs q̄ licet credatur nūcio dicēti ſe citaſſe. nō tñ ei creditur ſi dicat iudicē ſibi com miſiſſe. Refert Bal. hic, & in l. his ſolis. C. de reu. don.

Ant. Franc. ¶ Circa hoc dicas, q̄licet ſit credēdū nūcio reſe rētis ſe aliqd, feciſſe, tñ pt ℨrium, pbari, ſm Paul. Ca. ī l. 2. C. a ſi ex nox. ca ag. & hīi per Bal. ī l. 1. C. de re iu. & ī tract. ſchiſm. Et vide q̄ hīi ī c. cū parati. de ap. & adde q̄ iudex pt nō credere, ſi ſibi ꝓſtet de ℨrio. puta, ſi dicat ſe habuiſſe ꝙmiſſionē de aliquo faciendo à iudice, & iudex dt nō dediſſe talē commiſſionem. Fuit dictū Azo. ī ſum. ad l. Aquil. qd repetit & ſeq̄tur Bal. ī l. ℨ negātem. e. tit. & l. j. C. ſi aduer. lib. & l. ſi tutor. ī fi. C. in qb. cau. reſt. ī int. nō eſt nec. Et adde, q̄ nuntius faciens falſam citationem vel relationem, tenetur de fal * ſo, vt q̄ Bar. & Ale. ī l. q noie. ff. de falſ. & l. diuus. ff. de re iu & vide Spe. ī tit. de exc̄ept. ver. ſed quæritur. Et tene menti vnum, qd dicit Bal. ī l. all. l. 2. C. de ſpor. q̄ vbicūq; nūcius fecit falſam relationem, pt velo leuato, & ſine ꝓceſſu remoueri ab officio, & ēt tenetur parti ad intereſſe, vt plenè p Cy. Bal. & Sal. ī l. fi. C. de req. reis. Et an magis ſit credendum nūcio, q̄ notario, vide quæ plenè habentur per Cy. & Bal. in l. ſi quis decurio. C. de fal.

Sebaſt. Sap.

a ¶ Per nūciū. Vide Ang. Aret. in §. quadilatio, ſi forte poſtea negaretur. Secunda vt ſciatur an fuerit peremptoria vel non: nam prima non debet eſſe peremptoria, niſi ex cauſa. de dila. c. i & in hoc gl. dupliciter male loquitur. Primò quia c. i. de dilat. loquitur de dilatione citatoria. & tex. hic loquitur de dilatione deliberatoria, vel ꝓbatoria. Item & citatoria poteſt eſſe peremptoria etiam ſine cauſa, dummodo non ſit nimis breuis. & ſic loquitur c. r. de dila. Ad hoc 24. q. 3. de illicita. & l. contumacia. ff. de re iu. Deliberatoria vero vel probatoria ſemper intelligitur peremptoria ſine qualibet alia cauſa, etiam ſi nō exprimatur. vt patet 3. q. 3. inducīæ. §. offeratur. & l. fi. ff. de ſer. dixi plenè poſt gl. in c. 2. de dila. Tertia ratio eſt ſecundum gl. vt ſciatur, quando quis poſſit puniri vt cōtumax: quia non debet quis excommunicari, vel miſſionem pati niſi poſt tertiam citationem, vel vnam tantum peremptoriam, in expenſis tamen factis per alteram partem poterit condemnari ex contumacia in prima citatione. No. bene hanc gl. ad plura, primò, quòd non debet miſſio fieri niſi præcedente trina citatione, vel vna peremptoria, & quod poſtea non requiritur alia citatio in actu miſſionis, ſicut obſeruatur in excommunicatione, vt in c. ſacro. de ſen. exc. & c. 1. de iud. hoc etiam voluit gl. l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infe. vbi per Bart. vide quod dixi in c. j. de iud & c. quoniam §. in aliis. vt lit. non cont. Secundo nota, quod ex prima citatione licet non poſſit procedi ad pœnam contumaciæ: poteſt tñ procedi ad ꝓdemnationem expenſarum, quas fecit pars præſens. idem not. in c. quere lam. de proc. vbi plenius de hoc. hoc tñ limita ſm ea quæ dixi in c. cum dilecti. de dol. & cont. vbi omnino vide. No. 3. ex gl. iudicem b non debere contumacem condemnare niſi ſibi prius conſtet b de 11 cōtumacia. ad hoc 2. q. 6. ſi quis. † Et aduerte ad vnum no. dictum Bar. quod repetit in duobus locis in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infe & in l. multum intereſt. ff. de cond. & de. vbi dicit, quod etiam præſuppoſita contumacia, ſi tamen iudex eam ignoraret nō valet proceſſus contumaciæ punitiuus ſeu fundatus ſuper contumacia: quia ig norat id quod eſt cauſa & fundamentum ſui proceſſus. dicit de hoc caſum in l. hoc autem. §. 1. ff. ex quib. cauſ. in poſ. ea. & all. In. in c. cum contingat. de off. deleg. vnde dicit ſe reprobaſſe ſemel quendam proceſſum in quo prius erat facta condemnatio contumaciæ: & poſtea erat facta relatio per nuncium de citatione. ideo dicit cautelam eſſe, vt iudex dicat viſis citationibus, relationibus contumaciæ, & toto proceſſu, &c. & dic quòd licet ſit tutum, non tamen credo neceſſarium, ſatis enim eſt quòd ex actis pateat contumacia: & ſic conſtet iudicem inſtructum. Facit cap. i. de ſent. 12 excom. & hoc bene not. quia doct. noſtri. non ponunt. † Nunquid autem ſufficiat quòd nuncius rerulit notario, dicit Bart. in præall. §. Iulianus. quòd ſic: quia per notarium poteſt fieri fides iudici, ſicut & inſtrumenta poſſunt produci ſoli notario. l. eos. §. ſuper his. C. de app. ex quo concluditur non eſſe neceſſe quòd commiſſiones de citando, vel relationes nunciorum fiant iudice ſedente pro tribunali. arg. l. ſed interpellatur. ff. de arbit. & vide quod dixi in c. 2. de dilat. & quod not. in l. à procedente. C. de dilat. quod bene not. pro 13 intellectu huius cap. ¶ † Gl. ſuper verb. recuſationes, colligit quòd iudicis recuſatio danda eſt in ſcriptis. alleg. in argum. ℨ. de app. c. ſecundo requiris. dicunt Hoſt. & Ioan. Andr. quòd in hoc non egemus argumento: quia eſt expreſſum. C. de iudic. l. apertiſſimi. quod recuſatio danda eſt in ſcriptis. Aduerte: fateor enim quod danda eſt recuſatio in ſcriptis, per l. apertiſſimi. & l. cum ſpeciali. C. de iud. & ibi gl. format libellum recuſationis. & tenet Spec. in tit. de recuſ. §. fi. verſic. ad hoc reſpondeo. ſed dico quòd hoc non colligitur ex iſto text. hic enim ſolum præcipitur vt acta redigantur in ſcripris per notarium cauſæ. Nihil enim diſponitur de parte, an & quando debeat aliquid facere in ſcriptis, & regulariter præter ſententiam & recuſationem & libellum nil dandum eſt per partem in ſcriptis. & de libello adhuc ſunt opiniones, vt not. in c. i. de libel. obl. tenet etiam Bart. in d. auth. niſi breuiores. & facit quod ſtatim dicam in ſeq. gl. Sed quæro, ad quid ſcribit recuſatio. gl. iſta ſecundo reſpondet, quòd quo ad effectum iudicandi validitatem vel inualiditatem proceſſus: quia propoſita recuſatione iudex non debet procedere ſuper peincipali: & ſi proceſſerit caſſabitur quicquid facit poſt appellationem. Not. & pondera gl. quia ſentit apertiſſimè, q̄ c niſi appelletur, valet proceſſus geſtus poſt propoſitam recuſatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Post recusatio- a nem. Idem tenet In. in c. cum speciali. de ap. nem. vide Ro. consi. & ibi dicam an hoc sit verũ indistinctè: me-
220. vbi refert mul lius enim ibi cadit quàm hic. ¶ Gl. in ver. ex-
tas opin. ceptiones, colligit in prin. q exceptio danda
b ¶ Differentia est. est in scriptis, & redigenda est in actis. Host.
Adde Pau. de Castr. dicit q de necessitate non est exceptio porti-
consi. 228. in primo genda in scriptis. sed redigenda tantum in a-
expressis. ctis per notarium causę & bene declara-
Sebast. Sap. ta vt dixi in gl. præced. An autem sufficiat
c ¶ Quia ponens. scribere exceptiones, & offerre scripturam
Hanc differentiam iudici absque alia verborum expressione. vi-
etiam tradit Bart. in de gl. c. appellatio. de ap. lib. 6. quæ concludit
l. 2. §. quod obserua- q sic. & facit ibi tex. in argu. Sed opp. contra
ri. C. de iu. calum. in tex. de superfluitate: nam s. præmisit de recu-
l. 1. ff. de interro. act. satione: nunc iterum submittit de exceptio-
nota, tamen caute- ne, cum recusatio non sit aliud quàm excep-
lam, quod si interro tio. gl. ista resp. q exceptiones propriè sunt
gationes fiunt post illæ quæ proponuntur contra aduersarium,
litem contestatam vel contra rescriptum: recusatio vero con-
ad probandum, & 4 tra iudicem: & sic nulla superfluitas. † Nota
ad decisionem cau- bene glos. q propriè & strictè recusatio non
sæ, non tenetur in- comprehenditur sub ver. exceptionis. & sic
terrogatus respon- videtur q in materia odiosa verb. exceptio.
dere. sed debet pete non comprehendit recusationem, sed in ma-
re q quod actor po- teria larga & favorabili sic. quod no. propter
nat asserriuè. Ita no. statuta imponentia pœnã excipienti vt non
Abb. in c. pen. versi. extendantur ad recusantem iudicem. alia dic-
quarto dicit. s. de iu- ta gl. sunt clara. Et in fi. adde, quod plenè no.
ram. calumn. sequi- in c. inter monasterium. de re iud. & c. pasto-
tur, Franc. Curt. in rali. de except. ¶ Gl. in ver. petitiones. quærit
tracta. positionum, quare petitiones debent dari in scriptis. & re-
in quarto brevilo- spond. vt in ea patet. Sed auerte tu, quia vt di
quio. xi in aliis gl. præced. hic non probatur q pe-
d ¶ Officium iudi- titio siue libellus debet dari in scriptis, sed q
cis. Adde quod vo- debet redigi in scriptis per notarium causæ.
init Bald. consi. 132. & hoc videtur semper necessarium in causis
lib. 5. etiam quæ expediuntur simpliciter & de pla-
e ¶ Reuocare. adde no sine strepitu & figura iudicij: de quo dic
Alex. consi. 72. lib. 2. vt dixi, & no. in cle. sępe, de ver. sig. Et generaliter, an valeat iudicium sine libelli oblatione dixi in c. j. de li. ob. No. tamen ex rationib. gl. quòd non solum interest partis libellum offerre, sed etiam iudicis, qui habet formare sententiam secundum formam libelli. Ex quo infertur partem non posse remittere in uito iudice confectionem libelli. de quo tamen est dicendum vt not. in d. c. j. & in d. cle. sæpe. ¶ Gl. in ver. responsiones, quærit quare responsiones rediguntur inscriptis. respondet vt appareat lit. cont. esse factam, & c. vt in gl. ¶ Quæro quia tex. mandat hic interrogationes scribi, de quibus interrogationibus intelligitur glos. in verb. interrogationes. respondet dupliciter. Primò intelligendo depositionibus quas fecit actor, super quibus vult aduersarij confessionem habere: vnde exponit interrogationes. i. positiones. & ad istas positiones reus respondet aut per verbum credit, si solum fuit iuratum de calumnia, aut per verbum assertiuum, puta concedo si fuit iuratum de veritate. & ex hoc & ex tex. gl. colligit differentiam inter responsionem quæ fit ad libellum, & illam quæ fit ad positiones. nam prima appellatur responsio. secunda appellatur confessio, vt in litera. Secundo intelligit gl. tex. in interrogationibus propriè sumptis, quæ, f. fiunt à iudice ex officio suo. 30. q. 5. iudicãtem. dicit etiam quòd pars potest interrogare partem & aduoca-
3 stus etiam, & valet responsio per iura all. in ca. † No. ex gl. plura. pri-
b tio: sed propriè & strictè differentia est inter interrogationem & positionem. quod no. propter statuta, & differunt in hoc quia po-
c sitiones fiunt assertiuè. ita q ponens c confiteatur in ea contenta, de iu. iu. c. cum in positionib & c. 2. de test. li. 6. sed interrogationes fiunt interrogatiuè, ita quòd interrogans non confitetur, vt dixi in c. fi. de confes. Item positiones fiunt à parte, vt in c. j. de confes. li. 6. & in cle. sæpe de verb. sig. Interrogationes verò fiunt à iudice l. j. ff. de interrog. act. quod ibi not. & de his differentiis vide bon. gl. in d. c. 1. de ꝓbat. & ex hoc dico limitando istam gl. fi. dum dicit, quòd etiam pars & aduocatus possunt interrogare dic enim, q licet valeat responsio de facto emanata: pars tñ non tenetur ad talem interrogationem rñdere. vt not. gl. d. l. j. & l. fi sine interrogatione. ff. de interr. act. no. gl. c. pe. de iu. cal. vbi habes bo. gl. de his interrogationib. & ibi aliquid dixi. vide etiam gl. in c. indicantem. prælł. quæ no. dicit, q si pars vult interrogare, oportet, q prius ponat. f. faciendo positionem. & sic consitendo: & hoc ne videatur calumniose interrogare. sed alud est cum iudex interrogat: Remediũ ergo est
d vbi pars non vult confiteri q imploret officiũ iudicis, vt ipse interroget vt no. in d. l. j. de materia positionũ vide in c. 1. & 2. de ꝓbat. li. 6. & in cle. sæpe. & per In. c. dudum. 2. de cle. & per legistas in 2. §. quod obseruari. C. de iur. cal. aliquid tetigi in c. pe. præll. Secundò no. ex hac gl. & responsio quæ fit ad libellum non est proprie confessio. nam tex. ponit hic ista vt diuersa. Quid autem releuat confessio, ex quo reus contestando negauit contenta in libello. not. in d. cle. sæpe. ver. & qa. in gl. 2. in fi. & vide in Spe. in tit. de posi. §. 3.
16 ver. sed patronus. † Vltimo inquantum gl. dicit, q aduocatus interrogat. limita vt §. Item intellige, quando clientulus hoc habet ratum. vide quod leg. & no. in c. cum causam. de ap. ¶ Quæro quia tex. mandat inscribi confessiones: quid si pars voluit respondere, sed tacer? Gl. in vers. confessiones, dicit, q debet scribi ipsa taciturnitas, s. q pars interrogata tacuit: nam ex hoc habetur pro cõfitente. ff. de interr. act. l. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. Itẽ dicit Io. An. q si negat debet scribi negatio: & bene eadem ratione qua scribitur confessio, & taciturnitas subnectitur: tamen gl. quod huiusmodi confessiones quæ fiunt post lit. contest. possunt reuocari si docetur de errore. & no. quod gl. loquitur de confessionibus factis post litem contest. de antea factis nil dicit. Dic tamen plene de hac materia vt dixi in c. finita. de confess. ¶ Gl. in ver. productiones instrumentorum, quærit, quare scribuntur istæ productiones, ex quo in strumenta reperiuntur in iudicio. respondet vt sciatur, an fuerunt producta tempore competenti: quia post conclusionem in cau-
17 sa produci non possunt. de fi. inst. cum dilectus. † No. bene gl. quia vult, quòd si de facto admittatur productio instrumenti post conclusionem in causa, illa nõ releuat contrarium sentiunt d. de Rot. dec. 5. vbi iudex sciens post cõclusionem admittit aliqua quæ non
e debebat admittere: videtur enim tunc reuocare e cõclusionem. ar. c. cum renunciatur. 32. q. 1. admissio enim vnius contrariorum est alterius exclusio. facit quod not. gl. in simili in c. j. de elect. li. 6 Ego puto hoc verum indistincte, vbi causa legitima suberat: quia tunc poterit reuocare suam interlocutoriam. de appel. cum cessante & fa. c. pastoralis. in fi. de cau. pos. & prop. quam satis tacite reuocauit per actum contrarium. arg. c. ex parte. j. de ap. & c. cum M. de const. Si autem causa legitima non suberat, adhuc puto idem, si aduersa pars fuit præsens & non contradicit. arg. l. quod iussit. ff. de re iu. & sibi imputari potest. ar. l. acta. ff. de re iu. & quod leg. & no. in c. cum causam. de testi. in fi. si autem pars ignorauit vel sciuit & contradixit, ac appellauit, non credo quòd proficiat admissio soluis iudicis per no. in d. c. cum cessante. & per Inn. in c. querelam. de elect. & c. sacro. de sen. ex com. & Bar. in d. l. quod iussit. ¶ Gl. in ver. interlocutiones quæritan per hoc interlocutoria sit in scriptis ferenda? resp. q non: quia hic tantum dicitur quod redigatur in actis nõ autem quod feratur in scriptis. No. bene hãc gl. quæ facit pro his quæ dixi s. super gl. recusationes, & rectius loqtur hęc gl. quam fecerit ibi. & in gl. seq. Aliud dicit gl. in diffinitiua: illa enim ferẽda est in scriptis: nõ tamen dispositione huius c. vt §. dixi sed aliorum iurium. 2. q. 1. in primis. adde c. fi. de re iu. li. 6. & l. 1. C. de sen. ex bre. re. ¶ Gl. in ver. appellationes. & seq. sunt claræ: & no. ex gl. illa in ver renunciationes. q per conclusionem, in causa præcluditur via non solum probationibus, sed etiam allegationibus, quæ consistunt in iure, & in facto vide Inn. in c. pastoralis. de cau. pos. & prop. & gl. in c. cum dilectus. de fi. instr. ¶ Gl. in ver. loca tempora. quærit de quibus locis & temporibus intelligitur. tex. respondet, quòd de his in quibus hæc acta confecta sunt, & de loco & tempore inferendis instrumentis, & quare inferantur, vide tex. cum ibi not. in c. abbate sane. de re iu. li. 6. ad finem, & in fi. gl. vide circa hoc quod plene dixi in c. 1. s. e. tit. ¶ In gl. in ver. negligentiam. in fi. not. bene tu inuenis hanc glos. & etiam in foro animæ hanc pœnam quæ partis est interesse. metuere iudex debet: quia negligentia vel dolo suo hoc damnum, prouenit parti quod sentiunt hic docẽt. vt j. dicam. & vide latius in c. calumniam. de pœ. & idem in aduocato: vide gl. in c. 1. de confes.
18 li. 6. ¶ † Vide tamen omnino sin. dictum In. in c. licet dignum. de
f hom. circa fi. vbi vult, q in foro animæ f quis tenetur ad emendam damni, quando fuit in dolo vel lata culpa. quæ æquiparatur dolo. l. quod neruа. ff. de pos. secus si fuit in leui vel leuissima culpa, licet. n. tunc posset agi ad emẽdam damni in foro contentioso, lege aq lia q̃ tendit ad ꝓseruationem patrimonij, vt l. in lege aquil. ff. ad l. aq l. secus in foro animæ: sed imponetur pœna iuxta modũ culpæ. arg. 15. q. 1. inebrianerunt. quod ꝓbetuo no. & adde gl. sing. in c. fraternitatis. 12. q. 2. quæ dicit, q mera pœna non habet locũ in foro pñali.

Seti quæro

1 ¶ Sententia. An præsumatur pro sñia, vide quæ scribit Inn. in c. j. circa fi. ver. item plus dicimus. de ꝓbr. vti. vel muti. & in c. cum in iure in pr. de of. del. Item adde q si per inspectionem actorum appareat defectus alicuius solennitatis iudicialis, talis inspectio clidit pñsumptionem, q̃ viget. Quod pñsumi dẽat ꝓ solennitate actorũ tex. est quẽ ibi all. D. An.

¶ Sed quæro ad declarationem materiæ huius gl. quid si iudex non est soluendo? Dicit Host. super tex. q alia pœna mulctabitur ad arbitrium superiorum. all. j. de male. c. 2. de do. & ꝓtu. finem facit pro dicto huius ca. de multa. ver. his quoque. de præb. & pro dicto. Host. facit hæc litera cũ remissionib. s. factis Et credo per verbũ castigetur, hic positum, q non solũ punietur ad interesse partis: sed ẽt arbitrio iudicis, fm modũ, culpæ. ad hoc bo. tex. in simili in c. sacro de sen. exc. & idem vr sentire hic In. in ver. animaduersione, & alle. inst. de obl. q̃ ex quasi deli. in prin. ¶ Sed q̃ro q̃n iudex dr committere hanc negligẽtiam, vt sic sit locus pœnæ? Sol. dicit Host. q̃n negligit habere tabellionem, vel duos viros idoneos, vel negligit aduertere q d scribatur & pp hoc aliquod falsum ꝓmittit, quod forte postea reprobatur: & sic oportet de nouo ꝓcedere & grauaf pars laborib. & retractaf locũ hẽat pœna ẽt si nõ diligenter animaduertit ad id q̃ scribit notarius. & p hoc induco literã ibi: q fideliter vniuersa & c. ¶ Gl. vlt. in effectu facit duo. nam primo opponit, & duas solutiones tradit vnã in pr. aliã, ppe si. secundo principaliter quærit de vna q. & solquit secunda ibi: sed pone. † Opp. igitur q̃ tex. a in fi. in eo q dicit pro iudicis sñiæ & processu, non præsumendo nisi quatenus ꝓstat per legitima documenta. quare ob. multa iura. s. de ele. bonæ. de renũ. in pñtia. cum alle. in pr. gl. Sol. gl. primo fm Io. qui dixit præsumẽdum pro iustitia sentẽtiæ si de ea constat. f. q sit rectè & iustè lata: sed non præsumitur de rectitudine ꝓcessus. f. quòd ordo iudiciarius fuerit obseruatus, nisi probetur per legi documenta: vt hic & idem sentit gl. in sententia excommunicationis: & licet in ea sit speciale quod probetur per literas epi. s. eo. post cessionem tñ non præsumitur q rectè lata fuit si negetur: sed oportet q per iudicẽ vł aduersarium probetur q legitimo modo fuit lata: per c. sacro. de sen. exc. Prædicta procedunt fm Io. An. nisi acta sint deperdita: qa tunc sufficit probare perditionem: vt in ca. cum olim. de pri. vt probetur processus per testes. alia fuit opi. Inn. 4. & loquitur de commentatore qui fuit Papa: & fecit lecturam qua quotidie vtimur, distinguẽs inter sentẽtiam latam præsentibus partibus vel earum procuratoribus à qua non fuit appellatum: & illam quæ non fuit prædicto modo lata. vt primo casu ex quo constat de sententia intantum præsumitur pro ea, q̃ si aliqua pars tium vellet ipsam impugnare ratione processus fm eũ. No. bene. hæc dicta Host. q̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

*Sebast. Sap.

¶ Contra ius. An & qñ ſnīa lata ꝑ ius ſit nulla, vide Ias. poſt Bar. & alios in l. pen. ff. de iu. & iu. Ale. in l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. obl. in l. ſi is ad quē. ff. de ac. hæ. Et de ſnīa q̄ cōtinet notoriā iniuſtitiā, q̄ ſit nulla, ꝓbat optime tex. in l. ſi ps iudicātiū. in pr. verſ. niſi ap. ff. de inof. teſt. vbi Ange. declarat, qñ dicat ꝓtinere notoriā iniuſtitiā ꝺ quo ēt per peru. latè in c. dilecto. in 5 5. q. ver. ſcdo aduerte. ꝛ. ꝺ ap. a

Sebast. Sap.

b ¶ De facto. Vide Ro. ꝛpl. 184. inc. am pliſſimè doct. in fin. Aret. in pſt. 73. inci. diligēter. Ale. in pſi. 77. inc. in cā & lit. in 2. vol. & pl. 212. inc. viſo. in prin. c. vol. & in l. iudex poſtq̄. ver. ſexto. fallit. ff. de re iud. vbi ēt tradit qñ pars pōtēt ſnīam iniuſtā, de quo ēt ſcribit dē Ale. 71. ſi fu' pluriū. §. j. ff. de leg. j. c ¶ Et pſumit. ldē dt D. Ant. in c. cū inter vos. in fi. de re iu. Et vide qd no. D. An. in c. veniēs. j. de teſti. & qd ibi no. Bal. in c. 1. §. ſancim'. in ti. quo tpe miles iuxta fi. Et adde hic, q̄ ſolū pre ſumit ſi his, q̄ ipſe exerceat per vīa cōtentioſæ iuriſdictionis.

Sebaſt. Sap.

d ¶ In rē iudicaram, limitanē ſingul. iſta ꝺa qd ꝑ ꝓceſſū pre ſumat, & ꝓ ſnīa qñ tranſiuit in rē iudicatā, vt nō ꝓcedant qñ petiē ꝛmatio ſnīæ corā ſuperiore vide Fel. in referētē in c. cum veniſſet in 1. no. ꝛ. de teſti.

mādant ſic ſcripturas fieri, cū & impoſſibile eſſet ſcripturam ſp fieri: quoniam qñq; ex argumentis. qñq; ex præſumptionib. iudex fundat motū animi ſui: & ex ſimilib. vt l. 3. & l. ob carmen. ff. de teſt. & vide tex. opt. in c. cām. j. de re iu. merito hoc caſu ꝑſumitur ꝓ iudice & nō ſic in alio. & no. bene hanc driā quia credo q̄ nemo ſpecificè eam attingit quod viderim: & credo eſſe veriſſimā: & habes rōnem multorū iurium: & hoc quo ad ſm articulum. Verio ad tertiū, qñ. ſ. non fuit appellatū &c. & in hoc ſubdiſtinguo, q̄ qñque quis impugat ſententiā reſpectu iuſtitię qñq; reſpectu ꝓceſſus primo caſu aut error ꝛ ius ſcriptū eſt expreſſus in ſnīa & non præſumitur pro ea, nec omiſſio appellationis purgat hoc vitium nullitatis: vt in cap. j. ꝛ. de re iu. & c. cum inter. e. ti. ſi expreſſim. ff. de ap. & l. 2. C. quando prouo. non eſt neceſſ. hoc intellige quando ſolum erat expreſſa cauſa ꝛ ius 4 ſecus ſi eſſet expreſſa etiam alia non ꝛ ius: licet ſit contra ius litigatoris: tunc ſententia nō eſt nulla ex hoc capite vt no. vult Inn. in c. in præſentia. de renun. & hoc caſu dicendum ſicut quando nulla eſt cauſa expreſſa: de quo ſ. dicam. Qñq; talis error ꝛ ius nō eſt expreſſus: ſed alias continet notoriā iniuſtiam: & tunc adhuc puto ſnīam eſſe nullā nec pſumitur pro ſnīa: licet intra dicendiū non fuerit appellatum vt tenet Inn. in c. fraternitatis. de frig. & maleſi. & vī bo. text. ſm vnum intel. in c. inter cætera. ꝛ. de re iud. vbi latius dicam. qñq; non ꝓtinet notoriā iniuſtiam, ſed allegatur error patens ex actis. & in hoc ſunt op. nā. Cy. in l. j. C. de errore cal. indiſtinctè vī ꝓcludere ſnīam nullā & iſtum impugnātem admittendū ad ꝓbādum talē errorem: qa ſnīa iuſtificatur ex actis cum ad ea ſp ſnīa referatur. facit. c. cum ad ſedē. de re ſti. ſpo. Inn. & Hoſt. hic poſt eum ſentiunt op poſitum. dicit eñ hic Inn. q̄ ſi iudex dicit in ſnīa per. A. & B. fuit, ꝓbatum, nihilominus præſumitur pro ſententia, licet ex actis nihil appareat per illos probatum, ar. in ca. in præſentia. de renun & de re iudi. cauſam. ff. de re iud. l. cum prolatis. Nec ob. ſm Hoſt. ſi dicatur, errorem fuiſſe expreſſum in ſententia: quia iſte error contra ius litigatoris: & ideo imputādum eſt ei, qui inſta decendium nō appellauit. Nec ob. c. 2. de pur. vul. quia ſm eum ibi notorium erat ſententiam non tenere. tum quia reus fuerat cōdemnatus per probationem à iure improbatam: tum quia fuit repertum publice cōtrarium eius quod videbatur fuiſſe probatum. ideo potuit ſententia retractari. de ap. ſolicitudinem. §. ſi vero & not. bene caſum illius. ca. 2. ſed attende quia ipſe Inno. ſentit contrarium in ca. cum Bertol. ꝛ. de re iu. vbi dicit ſententiā retractā dam, etiam citra appellationem, ſi iudex dicit per A. & B. fuiſſe probatum: vt patet ex actis, ſi poſtmodum ex inſpectione actorum non reperitur per illos probatum: ſed concordo, q̄ aut iudex non retulit ſe ad acta, ſed ſimpliciter dicit per. A. & B. fuiſſe probatum & procedit dictum Inno. & Hoſt. hic aut retulit ſe ad acta: puta dicendo ſic, per. A. & B. fuit probatum vt patet ex actis: & tunc procedat illud dictum Inn. & ſic in veritate loquitur ibi. & hoc ſentit do. An. hic & clarius in c. cum Bertol. de re iu. & ad hanc diſtinctionem eſſet reducēdum dictum Cy. in d. l. j. & dictum d. de Ro. deci. 334. vbi dicunt, ſententiam nullam quando error patet ex actis, aliàs dictum Pau. de re iud. paſtoralis. in cle. j. & Arch. de ſen. exc. Romana. li. 6. & hanc reddo rationem pro diuerſitate caſuum: qñ enim expreſſe retulit ſe ad acta rūc clariſſime patet de errore iudicis: quia vī expreſſum in ſententia qñ conſtat ex actis ad q̄ expreſſe ſe retulit, patet in ſimili in l. pen. C. de ſen. q̄ ſine cer. quanti. & qd no. Inn. in c. ſi. de libel. obla. ergò talis ſnīa eſt nulla ſicut qñ iudex errauit in calculo in ipſa ſnīa vt d. l. j. C. de erro. cal. & l. j. ff. q̄ ſen. ſine ap. re ſcin. ſed in alio caſu qñ expreſſe non retulit ſe ad acta non patet neceſſario de errore iudicis. forte enim aliquid iſti teſtes dixerunt poſtmodum interrogati per iudicem viua vo-

ce. ar. c. cum Ioanes. de fide inſtr. & licet præſumptio ſit in ꝛrium, tñ alia præſumptio quæ oritur ex auctoritate iudicis tranſit in rem iudicatam ex taciturnitate partis in non appellando tanquā fortior elidit illam præſumptionem minus fortē. & ſatis eſt q̄ notoriè & indubitanter non ꝓbat de errore ſnīa eū facit ius inter partes. Lingenuum. ff. de ſtat. ho. & c. cum inter. de re iudi. facit illud dictū Inn. in d. c. in pūtia. de renun. & hoc no. qñq; non allegatur error patens ex actis: ſed ſimpliciter allegatur iniuſtitia, & petitur acta ꝓduci ad probationem, vel aliter, & tunc in dubio obſtat iſti exceptio rei iu
2 dic. d. c. cū inter. & l. res iudicata. ff. de re iu. † Sed dubiū eſt, qd ſi de
b facto fuit admiſſus ad diſputandū ꝺ iuſtitia vel iniuſtitia, & ꝓtitit de ea tunc In. in c. cum dilecta, de reſc. & in c. cum Bartoldus. de re iu. tenet iudicem debere illam ſnīam retractare: qa de qua re iudex cognouit & c. l. de qua re. ff. de re iu. & c. cum ſuper. de cau. poſſ. & proprie. & imputandum eſt parti non opponenti ꝓ prius exceptio
3 nem rei iudicatæ. † Et dicit ſing. In. in c. qa plerīq; de immu. ec. q̄ ſi pars pro qua lata eſt illa ſnīa fatetur illam iniuſtam dēt illa retractari. ar. in aut. ſed iam neceſſe. C. de don. ante nup. Sed in ꝛrium facit qd not. gl. in cle. ſi appellationē. de ap non. n. pūt partes renuntiare huic tranſitui in rem iudicatā, & dare iuriſdictionem iudici ad quē d. Ant. hic ꝛcordat, q̄ aut de iniuſtitia fuit diſputatum corā iudice q̄ nō poterat adiri niſi remedio appꝛonis: & ꝓcedit hoc vltimum niſi prius pronuntiauerit ſe iudicem aut iſti ſcientes & volētes progauerunt iuriſdictionem illius: aut fuit actum coram iudice qui poterat adiri ꝓ viā ꝛrele: & ꝓcedet primū dictum. & ſatis mihi placet qa ꝑſumptio primæ ſnīæ ꝓfunditur ꝑ ſdam nec Dian. aī. ſenſiſſe. & hoc quo ad primū memb. ſubdiſtinctionis. Secūdo vero membro qñ impugnat ſnīa ex defectu ꝓceſſus aduerte: quinq; ſeū opi. principales reperio. Primo Io. q̄ vī gl. hic ſequi, vt nunq̄ ꝑſumatur ꝓ ꝓceſſu: ſed oportet ꝓbari ꝓ legitima ꝺcumenta vt hic hāc vī tenere ēt Spe. in ti de ſen. prol. §. iuxta. ver. ſed pone ꝓ attestationib. publicatis. Secunda eſt opi. In. hic & in addi. q̄ refert. hic gl. vt ſi fuit lata ꝛ pūtem, & non appellantem intra decendiam præſumat ꝓ ꝓceſſu: & negāti, incumbit onus ꝓbandi. & cū hac opi. vī tranſire Io. An. hic, & hanc opi. repetit In. in c. cum in iure. de of. dele. licet nō multū firmet pedes. ſentit. n. aliā vt. ꝛ. ſubiiciam. Tertia opi. eſt Hoſt. in c. cum inter. de re iu. q̄ recitat Io. An. ibi: & cū ea ſimpl'r tranſit diſtinguens, an ſnīa ſit lata de recenti, & no præſumitur pro
c ꝓceſſu, an de antiquo. & præſumitur · & dr factū antiquum quo ad hoc, ſm Hoſt. ſi lapſum eſt biennium. ar. c. ex rōne. ꝛ. de ap. Quarta eſt opi. Cōpoſt. in c. bonæ. de ele. q̄ recitat Io. cal. vt nō appellans amplius non audiatur volens ſnīam inſirmare ex ordine: qa nō appellando ꝓfirmauit iudicium. l. fi. C. de ſen. q̄ ſi. cer. q̄ti. ſed qa difficilimum eſt omnia acta recenſere: ideo hanc reprobauit Cal. p rationem huius gl. ſi. qa taciturnitas partis non validat ſnīam nullam. l. ſi expreſſim. ff. de appel. poſſet tamen ſaluari ſm eum in facto an-
24 tiquo; licet ſuper hoc non ſit ius expreſſum. † Et dicitur factum antiquum tēpus biennij, quod datur ad proſequendam & finiendā appellationem. d. c. lex ratione, aut tempus. 20. ann. ar. c. cum venerabilis. de excep. alias relinquendum eſt arbitrio iudicis omiſſio ergo appellationis ſolum transfundit onus probādi defectum in opponente ſm eum. Quinta eſt opi. ſupradicti Inn. quam poſuit in c. bonæ. de elect. & ſentit. in d. c. cum in iure. & hoc antequam feciſſet additionem vt ſimpliciter diſtinguamus an tranſiuerit in rem
d iudi. per lapſum decendij, an non: vt in caſu præſumatur pro ꝓceſſu: ſecundo non hanc opi. expreſſe tenet Spe. in ti. de probat. §. j. ver. ſequitur & in tit. de ſent. prol. §. vt autem. verſi. & no, vbi latius & clarius loquitur quam in alio loco ſuperius alle. hanc opi. vt nō diſtinguatur an ſit lata contra præſentem, vel abſentem, tenent d. de Ro. deci. 217. cum limitatione tamen, vt procedat quando eſt lata in præſentem vel abſentem verum contumacem: ſecus dicūt quando eſt lata in præſumptum vel fictum contumacem: & tunc non præſumatur. Ratio diuerſitatis eſt, quia vera contumacia abſentis ſuppletur Dei. & iudicis præſentia. de do. & contu. veritatis, de arb. c. 2. lib. 6. C. de iudi. properandum do. Ant. ſimpliciter ſequitur ptæcedentem opi. Inn. vt etiam prolata in abſentem contumaciter præſumatur: & pro hac opi. dicit dicit eſſe caſum in ca. bonæ el ꝛ. de elect. Nec ob. ſi dicatur quòd ibi erat notorium: quia tex. ibi aſſignat duas rationes differentes & ideo ſufficiat aliteram adeſſe. inſtit. de nup. §. affinitatis, & quia hæc præſumptio oritur ex auctoritate rei iudic. quæ ita adeſt quando eſt lata in contumacem ſicut qñ in præſentem. vt in c. ſicut. de re iudi. & hoc dicit tenendum de rigore ſatis mihi placet illa opi. ſed de æquitate ſaluando & concordando opi. dicerem ſic quòd aut ſententia fuit lata in præſentem & non fuit appellatum. ꝛ. decendium. & præſumi tur pro proceſſu quantuncunque de recenti ſit lata. addꝺco tex. apertū iudicio meo in c. cum inter. in fi. in ver. ritē. ꝛ. de re iud. vbi dicit tex. q̄ ex quo ſententia tranſiuit in rem iu. oīa præſumuntur rite geſta non ob. aſſertione ꝛria partis aduerſæ pōdera ergo primo illū tex. q̄ ſimpl'r fundat ſe ſuper tranſitu in rem iu. & non ſup antiquitate: vt ex ſuo capite voluit

a ¶ In ſententiis. Verū in ſentētiis quæ nō tranſeunt in rē iudicatā, præſumatur ꝓ proceſſu, vt ſunt ſnīæ cenſuræ. Et de hoc vide p R. o. in d. l. ſciendum. ver. quid in ſententiis cenſurę. q̄ præſumatur ꝓ ſententiis cenſurę, niſi ſit appellatū, tenet d. An. in c. in præſentia. de renun. & in ſuo conſ. quod inc. quæſtio eſt dubia.

b ¶ Viſis. Vtrum ꝓbent verba narrātia. per q̄ iudex dicit viſo libello viſa litis ꝓteſt. & c. vide gl. in ver. fundātur. in cle. literis, de prob. Et ad de mirabilem effectum, quem habent talia verba expreſſa in ſententia, quem ponit d. An. in ca. ſicet cām. c. tit. Et pro illa practica: vt ſnīa exprimāt illa verba, Viſo libello, & viſa li. ꝓte. vide gl. in ver. Libello. in l. 2. C. de ſent. exc. breui. reci. Et an talia verba, pla ta in ſnīa, ꝓbēt acta, vid ꝑ Bar. in l. j. circa mediū. C. de rel. & ꝺ hoc vide p Spe. ti. ꝺ pb. §. videdū reſtat, ver. ſed pone, iudex in ſnīa p la. Bur. in l. a veteris. C. de ꝛhē. & ꝛmittit, ſtip. & p In. in c. cū in iure. circa mediū aliàs circa fi. vltime gl. de of. del. Et vide Bar. in l. acta circa fi. prin. ff. de re iud. vbi dicit q̄ talis narratio in ſnīa probat ſolennitatem ꝓ ceſſus. Et alle. Inn o. 1 d. c. cum in iure. & Spe. in ti. de ſen. pro la. §. reſtat. verſic. in ſententia. aliàs, eſt. §. 26 mendā. de of. ord. & ſup ea. ¶ † Nūc ꝛro an nunc autem. ver. & nota ſm quoſdam. & dicit quod Spec. alle. pro caſu l. fi. C. b ſnīa, vt ſolet fieri: vt puta qa dixit viſis *b* citationib. petitionib. & rñſionib. lit ꝛte. depoſitionib. teſtiū &c., pñſi tiamus & c. pſumatur ꝓ ꝓceſſu tenet In. qd nō: imo plus ꝺt q̄ſi inſtrm ſentētiæ eſt ꝛfectum per tabellionem narrātē ſingula acta interfuiſſe. & in fine narrat ſe his interfuiſſe, nō intelligit log niſi de his q̄ in eodē loco & die corā ipſo fuerūt acta: & ſic clauſula illa tm̄ ad ꝓlationē ſnīæ illa die habita, & reſtringenda, & reliqua narrata nō probātur, facit. c. ſi Papa. de priui. li. 6. & quod no. de cenſi. cum olim ſuper glo. 2. c eſt vbi dicit, q̄ ſi in aliqua ſententia multum antiqua dicitur, q̄ pars fuit citata, q̄ præſumitur citatio. Et ita dicit tenere Inno. in ca Albericus. teſti. Et de quæſtione hic poſita per do. Ant. vide in terminis per Bald. & ibi Raph. in l. fi. ff. quando ap. ſit. Et ꝺ iſta queſtione vide Ang. in l. ſi pręſes. circa prin. C. quomodo & quando iud. qui videtur concludere q̄ verba appoſita in ſententia non probant, niſi quatenus apparet ex actis. Adde Angel. in l. prolatam. C. de ſen. vbi dicit. q̄ ſi iudex in ſententia dicat, Viſis actis: q̄ illa verba nihil operantur, ſi enunciet impoſſibile ſecundum naturam propter temporis breuitatē. Et adde quod not. d. Ant. in c. conquerente. Circa princ. ver. veniamus ad ſententiam. de of. ord. no. illum tex. Item vide in terminis per Spe. in ti. de inſtr. edi. §. reſtat. vbi concludit talia verba iudicis in ſententia prolata non probare Et idem dicit Ang. in l. ſciendum circa medium. ff. de verb. obl. Sed vide Do. Ant. in c. i. ꝛ. de fide inſtru. & per Imo. in l. 4. §. condemnatum. de re iudi. & in l. ſi cum nulla co. tit. Et de hoc vide Lap. all. 44. &c.

¶ Adde an ſi in ſententia dicatur, viſo libello. &c. præſumatur pro ſententia. Ale. conſ. 414. lib.

Anto. Fran. ¶ An & quando præſumatur pro actis, & pro ſententia vide Ioan. de imola. in l. ſciendum. in repetitione. ff. de verborū obligat.

& loco fuit oblatus libellus, & lis cōteſtata adhuc non ꝓbarentur prædicta per illud in ſtrm: quia q̄tum ad illa videtur tantum teſtimoniale & de materia in Spe. de inſtr. ædi. §.
27 reſtat. ad finem ver. in ſumma. † Et ideo no. ſing. hoc dictum Inno. quia quotidie allegatus pro iſtis inſtrumentis multa recitantib. vt non faciant plenā fidem niſi reſpectu eorum quæ poterunt interueniri die confecti inſtri. de quib. notarius tunc fuit interrogatus, pro hoc auth. ſi quis in aliquo documēto. C. de eden. & ibi per Bar. vide gl. in c. abbate. ꝛ. de verb. ſig. ſed q̄tum ad mām noſtram. Hoſt. hic tenet ꝓrium, ex quo notarius hic poſuit in inſtrō vbi & qñ: & coram quib. & quod in præſentia fuerunt acta omnia poſt ea in fine ſe ſubſcribens, ſe ſingulis interfuiſſe dicat, tale eñ inſtrm eſt teſtimoniale fm eum: nec apparet quare fides ſibi non eſt adhibenda. ar. c. tranſlato. de ꝛſti. ſecus dicit. vbi inſtrm eſſet ſimplex recitatorium actorum: quia tunc poſſet procedere dictum Inno. & no. bene hoc dictū Hoſt. in practica, qñ vis vt inſtrm faciat fidē de alias geſtis nunc narratis. & licet doct. tranſeunt hic ſimpliciter cum doct. In. ſic limitato: ego tamen all. no. dictum ipſius Inn. in c. cum in iure. prope. fi. de offi. dele. vbi ſeipſum limitare videtur: vbi dicit, q̄ ad maiorem cautelam faciat iudex omnia acta deſcribi in ſententia: & ſi per alium notarium ſcribatur ſentia, quam acta facta ſunt: tunc iudex præcipiet illa acta deſcribi in ſententia, & publicationi auctoritatem præſtabit. & ad hoc vide Bar. in l. eos. §. ſuper his. C. de appel. ſi autem idem eſſet notarius qui fecit acta, & ſententiam, tunc ſine aliqua ſolennitate publicationis acta ipſius ſnīæ ſcribet ſecundum eum: & ſic clariſſime
d ſentit q̄ vbi eſt idē notarius, q̄ ſcribit acta, & ſententiam, ſatis eſt, q̄ actis recitatis dicat ſe ſingulis interfuiſſe, quod no. licet cautius ſit ſeruare theoricam Hoſt. Adde ēt hic opi. Bar. in auth. ſi quis in aliquo documento. in fi. C. de edē. & l. j. C. de rela. vbi latius ponit, dicens, q̄ licet acta ſimpl'r recitenē in ſnīa: ex quo tñ ſententia fuit lata præſentib. partib. & non ꝺicentibus, probantur ipſa acta per ſnīam: per text. illius l. j. C. de relatio. Ex quo infertur ibi generaliter quod qñ iudex aliqd facit ſeu dicit p̄ſente parte, ſi ſibi diſpliceret debet ꝺicere: aliàs vī conſentire. ar. ibi, quod dicit perpetuo menti tenendum, facit quod no. Inn. in c. ex parte decani. de reſcrip. dicit tamen Bart. quod in ſententiis diffinitiuis & interlocutoriis vbi appellationi locus eſt non videtur pars conſentire, niſi taceat per decem dies, vel per alium actū citius cōſen-

*Sebaſt. Sap.

c ¶ Tali die. Vid Fel. in c. ſicut. ver. intelligē. ꝛ. de re iud. Soci. in conſ. 266. inci. in cauſa verſi. primum deciditur. in 2 parte & in conſ. 031. inc. cum in pſenti in eadem parte & Ale. in conſ. 6 in 4. volu. & Corneū in conſi. 245. inc. videtur. in 2. vo. & d. Fran. Curtium in cōſ. 77. inci. ſup motiuis vbi ēt ponunt quid in ſententia arbitri.

d ¶ Qui ſcribit. vide Bal. in l. fi. circa finē C. de re iu. & Barr. in l. ſciendum. de vœb. obl. & Bal. in l. nō idcirco. C. de iur. & facti ign. vbi alle. Inn. hic, & in ca. cum in iure. de offi. deleg. & vide Bald. in l. ex his verbis C. de teſtam. mili. circa medium. vbi ponit, an notarius hodie poſſit cō ficere inſtrumentū, dicendo quòd ruheri mutuaſti mihi. vbi adde Innoc. hic. Item adde hic quod not. do. Ant. in c. fra ternitatis. de teſtib. Adde hic dominus Ant. in capitul. poſt ceſſionem. ver. ſextus caſus. ſ. eod. vbi dicitur quòd non creditur notario atteſtanti aliquid de præterito: quia non dar ei fides, niſi de his, quæ ſunt edita tempore confecti inſtrumenti. Adde hic Angel. in l. qui ad ciuilia. in fi. C. de app. vbi dicit q̄ ſententia lata in præſentem non contradicentem, omnia enū tiata in ſententia præſumuntur vera, licet tunc interuenire non poterunt. Et ita dicit tenere Innocen. in d. cap. quoniam contra. Adde hic Angel. in l. Imperatores ff. de priuil. credi. vbi dicit quòd renuntiationi factæ in inſtrumento nunquā ſtatur in præiudicium tertij quando enuntiata non poterunt interuenire tempore confecti inſtrumenti, licet ſtetur in præiudicium contrahentium. Et hoc dicit eſſe dictum Io. Andr. in hoc quoniam Sed de hoc vide eundem Ang. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. ſtip. vbi etiam ad hoc alleg. Ioan. Andr. in hoc c. quoniam contra. & vide Ang. in l. ſciendum. ff. de verb. obl. & vide de hoc per d. An. in c. j. ver. ad ſecundum an adhibeatur ꝛ. de fide inſtr. latè per Ro. in d. l. ſciendum. ver. quo ad tertiū. Item adde hic quod no. Bal. in c. cauſam. ad fi. de re iu. & quod ſcribit d. An. in c. cum dilectus. de ꝛ. prę. la. Item vide do. An. poſt do. de Ro. in c. ſollicitè. & quod ibi no. de reſt. ſpo. vbi vide pulchra circa verba narratiua.

tiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

*aSebast.Sap. ¶ Quæritur. Vide Alex. in l. sciendum. ver. item fallit in laudo. ff. de ver. obl. & in 3. 1 19. inc. titulus. quæstionis. in 2. vol. Cal. in cons. 5. sub tit. de arb. & Car. in cons. 240. inc. respondemus ad præmissa. in 2. dubio.

b¶ Arbitri. Vtrum pſumatur pro sñiis arbitrorum vel arbitratorũ sicut pro sententiis iudicũ. Et dic hoc vide per Ro. in l. sciendum. ver. sic dixit etiã. Ex his infertur ad q̃stionem & in ea. l. vbi dixit et Lud. post Ang. q̃ si apparet q̃ arbiter tulit sententiam præsentib. partib. licet aliter nõ appareat de ꝓmissa, tũ pſumitur cõpromissum. ꝓcessisse. Et q̃ pſumatur ꝓ sñia arbitri: tenet D. An. i c. 1 pũctia. de renun. Et idẽ in sñia arbitrorũ tenet Bal. in ꝯclusionib. Spe. i ti. de app. ꝓ quo est c. text. melior de iure, sm D. Car. Im. & D. Ant. in c. nisi essent. circa prin. de præbẽ. Et ꝯpſumatur ꝓsentiis arbitrorũ tenet Bal. j l. vñ si Nerue. ꝓ illũ tex. ff. ꝓsoc. Et ita et ꝺt tenuisse Dy. in illo ꝑ. q̃ inc. Prolomeus. Et vtrũ pſumat ꝓ iudice in cã appſonis, vide D. An. in c. vt debitus. d q̃ ap. ¶ Adde an pſumat ꝓ sñiis arbitrorũ. Añ. de But. pſ. 34. Bal. ꝑ. 100. 5. li. Paul. de Cast. pſ. 73. in primo impressis.

c¶ Pendẽte. Pẽdẽte reductione ad arbitriũ boni viri nõ pſumitur ꝓ laudo dato. Et idẽ tenet. Do. An. in 2ſſuo. q̃ inc. q. hic dubja, &c, & i c. Quintauallis. d iureiu. & in c. in presentia de renun. Et facit quod no. Bal. in l. nã & postea. in prin. de iureiur. Quod limita, vt per D. An. in d. c. in pũctia. de renun. Sed ꝑrium huius vr determinare. Bal. in cõclusionibus. Spe. in tit. de appel.

Ant. Franc. ¶ Circa hoc, an pendente reductione pſumatur pro sententia arbitri. dicas q̃ ñ præsumitur: quia sicut appellatio suspẽdit vires sententiæ: & facit q̃ pro illa non præsumatur vt in l. i. ff. ad Turp. ita & reductio petita suspendit vires sententiæ arbitri. Ita Bald. in ca. j. §. fi. quo tempo. miles. in vsi. feudo. Et vide eũdem Bal. in l. tale pactum. in §. qui prouocauit. in repe. ff. de pact. & per Lanfr. in tract. de arbit. in 7. parte in 20. q. dicas tamen, q̃ reductio nõ impedit executionem laudi, si præstatur cautio de restituendo solutum in casu succumbentiæ. Ita sing. tiat ar. l. ad solutionem. C. de re iu. & l. ab eo. C. quõ & q̃n iud. quod no. dic ergo, q̃ aut pſente parte fertur sñia, in qua recitanẽ acta & ꝓbantur acta ipsa pſaĩam, ex quo nõ fuit appellatũ: siue idẽ notari⁹ scripsit acta & sñiam siue non: quia semper subest eadem ratio siue factum sit antiquum siue recens: aut fuit sententia lata in absente: & cessat tunc ratio Bar. sed serua tunc q̃d §. dixi post In. & Host.

2 8 ¶ Circa prædicta queritur a nunquid sicut a præsumitur pro sententiis iudicium ita presumatur pro dicto seu laudo arbitri b vel arbitratorũ? Dyn. cõ. suo 13. q̃ inc. Prolomeus. ꝙsuluit q̃ sic. & hoc dictũ recitat Io. And. in add. Spe. in ti. de arb §. sequitur. ver. quid actũ fuit in compromisso alle. Lab ea parte. ff. de prob. & inst. defideiu. §. fi. insti. de inuti. stipu. §. si ita scriptum & dicit hoc verum: nisi pẽdeat reclamatio ex putat do. Ant. ꝙ penden b te. reclamatione seu petitione reductionis ad arbitrium boni viri, non præsumitur pro laudo: quia vel hæc præsumptio surgit ab auctoritate rei iudicate quæ hic non adest: vel ex partis pũtia q̃ non vr cõsensisse, ex quo nunc reclamat. & satis mihi placet, vt hoc casu non præsumatur, nec pro iustitia nec pro processu: quia cessat auctoritas iudicialis super qua se fundat. c. in pũtia. de renun. nam & infamis ꝑt esse arbiter. l. pedius. ff. de arb 3. q. 7. c. fames. §. cognitores, & vide Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. versi. quæro q̃n examinatur, ff. pro soc. & facit q̃ dixi super gl. 2. In aliis autem gestis extraiudicialiter nũq d præsumatur c solennitas debita vide In. in c. innotuit. de eo qui fur ord. rece. & Bart. in l. sciendum. ff. de verb. obl. Vltima pars gl. quærit an contra hanc scripturam tabellionis vel duorum virorum admittatur probatio in contrarium & respondet q̃ sic: & est clara. ¶ Nunc gl. expeditis expediam aliqua hic per doct. tacta quæ veniunt ad declarationẽ 2 9 materiæ huius. ca. † Et oppo. Primo contra tex. & videtur q̃ iudicibus sit credẽdum. vt in c. cum dilectus. j. de acc. & de excc. præla. inter dilectos. §. præterea. & ar. in c. 2. de arb. & c. cum dilectus. de cle Sol. In. q̃ vni iudici ñ credit: vt hic: plurib. vero sic: vt in ꝑrio, & sic seruat curia Romana sm eũ licet aliq ꝺi cãt. Ex hoc infert In. q̃ ex quo creditur duobus iudicib. vel duob scriptoribus: ergo: vni iudici, & vni scriptori, & sic duob. credendũ est: q̃d placet Host. qa in ore duorũ vel triũ. & c. j. de test. in omni. de testa. cum esses. & c. * relatum. ff. de test. l. vbi numerus. & ita cõter transeunt doct. hic. ¶ Sed aduerte tu ne deci piaris nam hæc dicta intelligenda sunt q̃n plures iudices assumũtur in testes sup gestis coram se in alieno tũ iudicio non coram se quia in eadem causa nõ possunt esse iudices & testes. 4. q. 4. c. i. de verb. sig. forus j. tit. ꝓx. dilecto. & eadem ratione vnius iudex etiam poterit esse testis coram alio, licet sibi ratione singularitatis non crederetur. in c. licet. j. de test. & hoc satis sentit Io. An. an alia apo. q̃ est in ver. ipsius. Intelligo ergò ꝓpriè hanc literã vt si oritur difficultas super ꝓcessu coram iudice vno, vel plurib. ꝙiudicib. nõ sit stan dum eorum assertioni, ẽt si vellent iurare ratione ptædicta: quia non possunt esse iudices & testes: quia sequeretur vbi essent plures coniudices non esset necessario obseruanda hęc cõstitutio, quod repugnat menti huius constitutionis, & etiam verbis: vt patet in ver. quatenus. & c. ibi: sic discretis & honestis deferatur iudicib. & sic logtur in plurali & ibi per improuidos & iniquos &c. & sic tollitur ꝙsideratio. In. & aliorũ qui põderabant principium dum loquitur in singulari dico ẽt q̃ non indifferenter iudices admittuntur in alio iudicio ad testificandũ. de gestis corã se vel si ex facto vel non facto coram eis laus vel vituperiũ adscriberetur, ideo nõ idonei testes fa ſtem ad plenã fidem faciendam. arg. c. fi. de testi. li. 6. folet notari in c. eũ à nobis. j. de testi. & in c. inter dilectos. de fi. c instr. & c. 2. de arb. & ratio patet e ad sensum facit optime quod leg. & no. 2. q. 6. statuendum. ¶ Nũc quæro, an iste notarius seu duo viri idonei possunt in differẽter scribere omnia fienda per partes, vt sic eis vel eorum scripturis credatur? Inn. dicit q̃non: sed oportet q̃ scribat ea quæ fiunt coram iudice, vel coram alio per ipsum ad hoc deputato: & sic * transeunt *communiter* doct. hic, sed ego dico, quod aliqua leuia sunt, quæ ab ipso solo notario fieri possunt & per ipsum intimabuntur iudici, vt relatio nunciꝫ sup citatione facta, vel instrorum ꝓductio: & similia. vt no. Bar. in d. l. fi finita. §. iulianus. ff. de dam. infe. ad hoc l. eos. ff. de app. §. dixi. Ad vnum tamẽ notabile dictum positũ hic ꝑ Inn. aduerte, & tene mẽti ꝓ practica quotidiana dicit eñ q̃ iudex poterit satis ipm notariũ vel duos viros idoneos deputare ad vtrumq; officiũ ꝛreceptionis testium & scriptoris & hoc habet sm eum generalis consuetudo, quæ optima est legum interpres. ff. de leg. l. minime & l. si de interꝓtatione. §. de ꝙsue. cũ dilectus, dicit ẽt q̃ receptio testiũ positiones & ꝓfessiones vbiq; recipiuntur & scribunt siue in pũtia siue in absentia iudicis. Et dũmõ fiant de iudicis mãdato inter acta iudicij ꝙputanẽ & valent: ga reputanẽ facta coram iudice, ex quo ipsi⁹ mãdato facta sunt sm eum. & hoc placet Host. sm quẽ sñũ ꝙsiliũ est q̃d auctoritate iudicis siue ꝙmissione p eũ facta fides fieri possit, nõ ꝓ illum solũ cui ꝓmittitur, ga sibi tanꝯ in facto ꝓprio nõ crederetur. ar. C. de mand. prin. l. j. C. de test. l. ominib. C. de iure fis. l. prohibitum. li. 10. sed ꝙficiatur super hac ꝙmissione insttm manu alterius notarij vel sigillo authentico sigillatum sm eum

¶ No. bene plura ex ꝓdictis, & nõ tradat vn- 30q̃ obliuioni. † Primo q̃ notarius causæ ꝑt de f putari ad officium receptionis testium: f & sic vti duplici officio in eadem causa. facit adno. per me in c. ex literis. §. e. vbi vide. Ego tamen considero q̃ hoc dictum potest dupliciter intelligi. primo, vt deputetur nudus minister in receptione testiũ: ita quod non efficiat iudex: vt puta examinatis articulis & interrogatoriis & approbatis pſonis testiũ ꝓ iudicẽ fit cõmissio notario sup receptione quo casu efficitur ꝓpriè examinator: nõ aũt

§. si qs aũt. C. de test. & Fel. in c. cum cãm. j. de test. Et q̃ de ipsa ꝙmissione facta notario ꝓ iudicem non ꝑt ipsemet notarius esse rogat⁹ tenet Bal. in l. iurisiurandi. ver. quæro vni test. C. de rest. in l. iudices. in fine. C. de fide instr. Abb. in c. fraternitatis. in fi. j. de eler. non reti denti. Ange. consi. 194. & in auth. vt sponsa. largi. §. & hoc insuper. Ale. in cons. 212. inc. viso. in 2. vol.

iudex

a¶ Sed q̃ro. Subscribẽs se scripturæ per aliũ factæ ꝓiudicat sibi, ac si totũ scripsisset. Ita no. Bart. & Ang. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. ꝓ illã tex. no. faciũt q̃ no. Ale. in l. cũ antiquitas. C. de test. vbi vult q̃ idẽ ꝙeretur subscriptio, q̃tũ si totã scripturã scripsisset: ga facit ꝓ hoc ĩ hac cõsuetudine. §. ex imperfecto. C. de test. q̃ non tñ hẽt locũ q̃n ꝑ scripserit totũ testm, & verũ ẽt q̃n subscripsit. aut h. q̃d sine. C. d̃ testi. & aut. si mõ. C. fi. ercisc. adã nũc stãte statu. q̃ scripturæ mercatorũ faciãt plenã fidẽ, verificaẽ statutũ ẽt in scripturis subscriptis à mercatoribus. Ita notanter de terminãt Pau. & Ale. in l. si stipularius. §. Chrysogonus. ff. de ver. obl. Cõfert nã si qs negauerit subscripsisse ꝓpriè legit & illã subscripsit, ẽt sine subscriptiõe. ita Bal. post gl. in ver. cũ qs ita. in l. 2. C. de re. ali. nõ alie. & vltra ea q̃ tradũt doc. ĩ §. Chrysogonus. hic all. & ĩ l. cũ antiqtas. ẽt §. al. vide q̃ hñtur in l. fideiussio. in §. j. in fi. ff. de pigno. & in l. diuinus. in §. itẽ senatus. ff. d̃ fal. vbi ẽt ꝑ Ale. sed plenius ꝑ eũ ꝑ 168. in 2. pte ꝑ. Ad-

1 ¶ † Secundo no. q̃ receptio testium ꝑt fieri vbique & sic extraiudicium: & sic intellige de nuda examinatione. & idem intellige de positionib. & interrogationib. & ꝓfessionib. recipiendis super eis: quod no. in practica. & vide bo. gl. in d. cle. vna. de of. del. & vide in c. 1. de fer. No. 3. bene istum dictũ Host. vt notario non credatur, sed ipsius scripturę super ꝓmissione sibi facta, & sic vr q̃ notarius nõ possit scribere instrm procurationis, si ab ali quo ꝓstituitur procurator. facit c. nobilissimus. 9. 7. dist. cum ibi no. in c. cum in iure. de of. del. An autem notarius constitutus procurator possit vti instro faciente ad causam confecto tamen per ipsum notarium, vide Io. And. in reg. cum quid vna via. de reg. iur. li. 6. in merc. Circa pſonas istorũ duorũ viro rum q̃ assumunt loco notarii, quærit quales dñt esse. Sol. tex. hic dicit, q̃ dñt esse idonei, & nullã aliã qualitatem regrit. ex hoc tñ ver bo inferunt Io. An. & Host. q̃ dñt esse honesti & bonæ famę: de q̃ b. non sit verisimile q̃ aliq̃ falsitatẽ ꝓmittant: & iõ regruntur duo sm Host. qa nec iurati sunt, nec eis hoc publi cum officium cũ solita solennitate iniunctũ est. No. bene hoc dictũ Host. quia vult, q̃ isti erunt priuatæ pſonæ, nec iurabunt in assum ptione officii. hoc dicebat Abb. nõ esse iure cautum. q̃ iurẽt: tñ dicit cautius esse q̃ iurẽt & mihi satis placet q̃d iurent: & credo q̃ licet expresẽ non cauteatur in iure: tñ satis est de mente iuris cũ isti sunt quasi testes. arg. l. Domitius Labeo. ff. de test. & opt. facit in simili c. peruenit. j. de test. cog. & q̃d dixi in c. 32 propositi. ꝫ. e. ¶ † Sed quæro a nunqd isti a duo viri dñt ambo scribere? Coff. q̃ sic. non eñ sufficit sm eũ alterũ scribere: sicut in simili dr de plurib. arbitris: q̃ aut oẽs pronunciabunt aut nullus. ff. de arb. l. item si vnus. §. item si plures. de quo in c. 2. de arb. li. 6. Host. ẽt & melius sufficere si vnus scribat & alter subscribat, & testificetur, coram eo sic fuisse actum. pro hac parte facit l. cum ab vno. de arbi. li. 6. q̃d vr tollere arg. Gof. vbi vnus pronuntiat nomine suo & aliorum. & plus dicit hic Inn. quod non solum per vnum ex se subscribere possunt: sed etiam per quẽlibet extraneum. ille tamen qui propria manu se non subscribit: debet per sigillum authenticum, vel sua subscriptionem. vel alio legitimo modo norũ facere hoc sua auctoritate factũ fuisse. ar. d. c. cũ ab vno. de of. dele. signi ficasti. & c. pastoralis. & sic sm Inn. quilibet tabellio chartis q̃ aliũ factis auctoritatẽ præstare potest. in auth. de tabellio. Host. autem hoc vltimum. reprobat per id quod legi. & no. in ca. pe. & vlt. de fide instr. Itẽ ex quo iudex elegit industriam & fidelitatem tabellionis, vel duarum pſonarum, non videtur q̃d extraneo id committere possit sine iudicis auctoritate. ad hoc c. fi. §. is autem. de of. dele. sed pro dicto Inn. quod est nõ. & bene menti commẽdandum, facit sing. in c. inter dilectos. j. de fide. instr. vbi casus à ꝑrio iudicio meo, ibi enim ponderatur q̃ tota scriptura instrumenti erat vnius manus & subscriptio erat alterius manus sed notarius in subscriptione dicebat, q̃ totum propria manu scripserat. & hoc erat indicium falsitatis: sed secus si non dixisset quod propria manu rat: & sic innuit q̃ p alium subscribere ꝑt dũ modo ipse subscribat auctoritatem præstãdo & de hoc ibi dicam latius. Item facit pro Inn. quia non qualitas scripturæ sed fides notarij est electa, quæ satis habetur ex subscriptione. ex quo attestatur de prædictis se fuisse rogatum. No. tamen ex primo dicto Inn. q̃ vbi plures notarij ex forma statuti regrũtur ad certum actũ. nõ est necesse quod oẽs b scribat gesta: sed sufficit scriptura vñius eũ subscriptione alteri⁹ seu aliorũ. q̃d tene mẽ 33 ti. ¶ Quæro hic vlterius, † qa dr hic q̃ dẽnt scribi testiũ depositiones, q̃d de iuramentis ipsorũ testium: dr Io. An. q̃ scribi dẽnt, cum præcedãt ipsorũ testium depositiones. ĵ. de testi. fraternitatis. in fi. Idem die de iuto calũniæ licet tacitè possit omitti. in c. 1. de iu. cal. li. 6. & idẽ eadem ratione dic de toto ꝓcessu iudiciali. vt probatur ĩ tex. vbi vniuersa iudicij acta ꝙscribãt. & ibi, nec pro ipsius pſumat 34 ꝓcessu. & c. & hæc faciunt ad q̃ no. ¶ † Quid c si iudex reperit testes vacillare, & seu trepidare, ita q̃ fides integra nõ sit eis adhibenda in dicio iudicis, nunquid hoc debeat redigi in actis: In. hic valde nõ. dicit, q̃ deber is, qui re stes recepit & dicta acta redegit. scribere, seu scribi facere sm suam sanam estimationem, quanta sit eis fides adhibẽdaar. ĵ. tit. j. cum causam quæ. & c. ꝙstituris. 1. & 2. & c. ꝙstitutus. de fideiuss. in fi. & nisi hoc apponatur, tale periculum sm eum poterit accidere, q̃ ꝙne, & nouit ipsos vacillare, bonam sñiam ferat ꝫ ipsorum dicta testium: tñ iudex superior q̃ per appellationem, vel alio modo cognoscet, feret sñiam iniustam sm d. restium, reuocando iustam sñiam: & hoc quia vacillationem ignorabat: & sic sibi non poterit imputari. arg. de fid. instr. cum Ioannes. ad fi. & ille per cuius negligentiam hoc accidit, etiam in foro animæ ꝑt sibi timere, sm Io. An. cum Iesus sit proximus suus propter culpam suam: quia non adhibuit diligentiam quam in offo suo adhibere debuit. facit ĵ. e. ad fi. de off. arc. ea quæ. & negligentia quæ in proprio facto culpãda est, in alieno est vituperanda. ff. so. mat. l. si ꝙstante. §. fi. maritus. & si sñia in causa appellationis instificetur ex actis, est retractanda, nec est præsumendum iudicem fuisse morum ex aliqua causa ad nõ sequendum acta, & depositiones testium: ꝫrium tamẽ vr innuere. c. causam. ĵ. de re iu. & doct. ibi: sed vide quod ibi dicam. nam placet mihi hoc dictum In. hic per c. cum ad sedem. de rest. spo. & per not. in c. in presentia. de renun. & quod no. dicit Io. An. de restitutione in foro aĩæ. die vt plenius. §. remissi, & dixi. Subiungit ẽt circa hoc In. q̃ hanc vacil d lationem d, seu variationem dẽt receptor testis facere describi audiẽte ipso teste: vt sic sit illi ꝫdicendi facultas: partem autem non oportet esse præsentem, sm eum, nec d̃ eo aliquid scire, donec processu sit publicatus: ne ꝓp ipsius ꝫdictionem impediatur causarum processus: nec mirãdum sm eum si testium præsentia requiritur: & ipsius ꝫdictio audiatur, quia sua interest, cum per hoc sit punien dus. vt ĵ. de pœ. super his. & l. nullum. C. de re sti. Nec ob. c. cum dilectus. in fi. de or. co. vbi nulla pœna ingerit testi: qa ibi testis ex proprio dicto non conuincitur, sicut in casu nostro, sed absens per alios testes reprobatur. Nota bene hoc dictum, q̃ in casu c. cum dilectus in fin. nulla pœna testis punitur, cum reprobatur absens per alios testes. & addu co. ca. j. de excep. vbi probatur per verbum sufficit. & ibi dico latiꝰ & dixi in d. c. cum dilectus. nã ex variatione, seu vacillatione punit solam

de tñ q̃ sub scribẽs, ĩ dubio pũnia ꝓsequi re & scientes facere, nisi ꝓbet ꝓrium: ita Barto. in l. Caius. ff. d̃ pig. act. Et An. subscriptio. idẽ operet q̃d tota scriptura, vi de Ale. ꝓ. 147. in 2. parte cons.

*Sebast. Sap.

b¶ Scriptura. Quis subscriptio tñ operetur. q̃tũ scriptura, vide Mod. in l. si ita stipularius. §. Chrysogonus. ff. de ver. obl. vide d. l. Cain l. cũ antiqtas. Qde testam.

Zacharias.

c¶ Testes vacillare. Adde q̃ nõ. tñ dẽt scribi vacillatio, sed illi⁹ q̃titas, vt noscat q̃tũ sit fidei illi testi adhibendũ. De quo & vtrũ possit se defendere testis d̃ũ videt, aut sit notarius, vel examinatorem scribere eius vacillationẽ: dic plene vt no. in apo. ad istũ. §. in ꝑ. nu. 2. ĩ ver. examinator. & potissimũ in apo. meis, vbi plenius cæteris examinaui hunc art.

Ant. Franc.

¶ Dicas q̃ vacillatio testis dẽt scribi ꝓ notariũ in actis. Ad q̃d vide Bal. ĩ l. ꝑsbyteri. C. de epi. & cle. & ꝑ Bar. in l. d̃ qõne in §. tormenta. ĩ ver. & ex hoc dicit In. ff. de qõni. & in l. 2. in fi. prin. & in §. ideoq; ff. d. test. & hoc intellige verũ q̃ notari⁹ dẽt scribere talẽ vacillationẽ d̃ ꝙmissione iudicis: aliãs si ex se scribere ñ ꝓbaret vacillõ. ita sing. voluit Ang. in auth. vt spõ. largi. §. & hoc in sup vbi ẽt ꝓ dẽt talẽ vacillationem scribere, vidente & intelligente ipso vacillante. Et vide Bal. in l. nulli. C. de test.

*Sebast. Sap.

d¶ Vacillationẽ. Vide Ang. Are. ĩ tract. maleficiorũ. ĵ ver. fama publica. ĵ ver. non no q̃ro. vbi ẽt ꝓ iudex ñ dẽt parcere calumnia. q̃d faciat scribere oẽs vacillationes. Vid Ro. in ꝑ. 8. inc. viso. fcõ. circ. pr, & Marsil. ĩ sing. 103. inc. varietas in teste.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶ Nullū. Vide ad ī tellectū illius. l. nullū. multa p Ias. in l. i. §. qui mandatā. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. & p Deciū ī c. ꝓterea. §. d. of. dle:
b ¶ Ampli⁹ ipsa. An ꝓducto instrumēto ad ī necesse ꝓducere instrumēta originalia, ex quo fuerunt adpud acta ꝓducta, & exēplata ā quo vide p Inn. in c. cum a in iure. circa fi. de of. dele. & per. Bal. in re collectis in l. 2. ff. de fide instru. vbi dī, ꝙ copia redacta ī actis facit fidē vt habuit in facto ibi ēt dicit ꝙ instrm regiſtratū facit fidē absq; originali. Et adde hic Bal. in l. 2. ī fi. C. de re iu. vbi dicit ꝙsi vnum instrm est regiſtratū iudicio ꝓ notariū si postea ꝓdatur originale ille nō ꝑtamplius cogi ꝓducere originale: qa illud regiſtratū dicit authēticū. Ad qđ vide In. in c. Alberic⁹. de testi. Et vide ad istā. q. tex. l. fi. C. de fi. instr. & ibi Bart. & Bald. Et adde hic Bal. in apo. in l. fi. ff. de fid. instru. vbi dicit ꝙ si vnū instrm originale ꝓducit apud acta, illud instrm nō dēt remanere apd acta, sed regiſtrari, & originale dēt tradi ei q̄ ipsū ꝓduxit. Et de q. hic posita p d. An. vide p Bar. ī l. chirographis. ff. de adm. tu. p Bart. & Pau. de Ca. vbi est bo. tex. in l. publicati. C. de test. vbi dicit do. Pau. de Ca. ſt. ꝙ ex quod instrm est regiſtratum in actis facit fidē absq; alio originali. Imo ēt pl⁹ dicit ꝙ ēt si non fuisset origiāle regiſtratū in actis sed data copia fuisset parti, si postea peruatus originale, aduersa pars cogeī reddere illam copiam, vt regiſtreī in actis quo facto illi regiſtrato ahibebitur fides sine alio originali. Et alle. Bar. ī auth. si qs in aliquo C. d edē. Et adde Bart. b in l. eos. §. sup his. C. de ap. vbi ēt ꝙ actib. exēplaris dēt dari fides dū tn exēplata sint auctoritate iudi

solum pœna extraordinaria: vt sentit gl. in d. l. nullum. & clarius Bar. l. infamē. C. de pu. iu. vt tū aliqb. & non male frm In. quod ēt teste absente & penit⁹ ignorāte, hoc scribi posit. qđ satis placet Host. tum ne pipsum testē secreta iudicij reuelentur ante attestationū publicationē. ℨ l. vbi. C. d fal. tū ne ex hoc rācores, odia litigia, vel bella oriantur. q̄ ēt vitāda sunt. ff. de vsu. l. æquissimū. tū ne ex hoc quod occultum est infametur testis. ar. 6. q. 1. ex merito. & c. deteriores. tū qa sol⁹ iudex & ñ alius hēt motū sui animi informare. ff. de testi. l. 3. & l. ob carmē. hæc ēt vera Io. an. dum testis testimoniū suū ꝓfert. posteā scribi ñ faciet, nec credeī in hoc ei. hoc placet Host. qñ ex eo intēderet testes punire: vī qñ illud scriberetur post magnū interuallū: al's si hoc vult absq̄ dēr ipsi testi: nihil scribet eo pnte sed ex quo ille exiuit incōtinenti, & an teā alius intromittatur, vel ad alia diuertat. ar. ſ. ti. 2. c. ꝓterea. Sed dices, tu, si pdicta sūt vera, certē daī ex hoc tāta ptās iudici ꝙ qsi sp poterit ad velle suū iustificare vel ꝙdenare. dī Host. esto ꝙ sic sit: tn hoc facere ñ potest sine graui pœna. de re iu. c. i. li. 6. dī ēt ꝙ ꝓsumptio est ꝙ iudice. de ꝓc. in nostra. de pb. nisi. de prese. ad audientiam. cum si. ¶ Sed circa hoc q̄rit † nūq d tabellio dēt scribere hāc
3 vacillationem si ipsā ñ deprehendit. In. primo dicit videri, ꝙ nō dēt hoc in actis. scribere nisi ipse primo bñ videat, & cognoscat qđ ya cillet referī alios dicere ꝙ si sol⁹ iudex dicat in receptione testis testē vacillasse, ꝙ sibi credendū est, & tabellionē hoc debere scribere ad mādatū iudicis ēt si ipse tabellio nil de ti tubatione, vel de vacillatione perpendat. Prima ratio est, quia tabellio ñ hēt auctoritatē in teste recipiendo: sed in scribendo tm. Iudex vero hēt auctoritatem examinādi ēt & dex vero hēt auctoritatem examinandi et & c
4 veritatem nouit. q. ma. ac. posse. vī. & facit fm Host. quod. no. in sum. de testi. §. qs possit esse testis. sub §. & cū eā, vers. dabit aut. pt tn tabellio cum bona ꝑscīa sic scribere: fm In. Et iudex mihi tabellioni dixit, vt scriberem ꝙ testis vacillabat: sed efficacior esset scriptura si adderet: & sic mihi vī ꝙ vacillaret: & hoc si sic hēt veritas: non āt dēt hoc dicere, si tibi non vī, & dēnt ītum possunt cū veritate tn exprimere vacillationem. & hoc dr diligenter no. in practica, hēs. n. ex pdictis quatuor. Primo an iudex dēat scribere vacillōnem & qd si nō scribit. Scdo, an dēt scribi ipso teste vel parte audiēte. Tertio an dēat scribere im mediatē, vel ex ītervallo. Quarto, qd si notarius vacillationem ñ deprehendit, vel sic: & multa alia bona dicta incidenter. ¶ Quæro vlterius de qōe quotidiana & no. dī hic, ꝙ instrī editiones dīt describi, nunquid sit opus amplius ipsa b originalia parti edere, vel in iudicium ꝓducere: Aduerte ad quædam verba not. Inn. dī. n. hic, ꝙ ex quo producta sunt instra iudici, vel ēt coram alio de ipsius mandato, & exemplata: & tunc non agit ad editionem instrorum, ꝓpriorū, ad q̄ nisi ra-

ro agi ſ pt: sed agitur ad editionem actorū, ad q̄ ſo agi pt. vt no. S. e. c. i. prima. n. instra trās lata sunt in acta: & idē est fm eum si non sint exēplata: sed tm scriptū est in actis. talis ꝓduxit instrm cuius principium est tale, & finis talis. nā ex tūc illud instrm vel eius tenor in actis ꝓtandus est. & per hoc dīt quidam ꝙ fm eum: quod ēr rescriptum ꝓcurationis & delegationis inferendum est in actis. Idē tū Inn. fatetur hoc vtile esse. & tutum: sed si nō inferanē post lit. pt. non op⁹ ꝓcuratorē, ꝓbare mandatū, ex quo admissus fuit vsq; ad lit. pt. ff. de ꝓc. l. Pompo. §. ratihabitio. nec iudex cōmissionem sibi factā probare tenetur post lit. cont. sed postmodum In. à prædictis recedit: dicens: vel dic & melius ꝙ bene debet probare scriptū ꝓmissionis, & pro curationis exhibitum in iudicio & scriptum in actis sed nō teneī mōstrare ipsa originalia. nec tenorē eorū, ꝓbare: sed si nō sunt ī actis scripta eū, ꝓbare oportet sic. n. hic innuit scriptis exēsse, sufficit ī actis ꝓtineri talis exhibuit rescriptū apostolicū, & ꝓcurationem suam: nec aliter est necesse tenorē inseri & idē dī d delegationib. & subdelegationib. hęc sunt verba Inn. quæ diuido in duas qōnes. Prima an instra semel, ꝓducta, & exēplata sint de vno, ꝓducēda, an vero sic scripta faciāt fidē. Secūda an post lit. ꝓt. teneatur ꝓcurator docere d mādato, vel iudex d sua iurisdictione.

3 6 † Ad primā vides qđ voluit Inn. ꝓcludit eīm ꝙ nō teneī docere, ēt si ad plenū exēplata sunt, sed ī effectu: vt si dr talis, ꝓduxit instrm ꝓcurationis &c. idē in effectu voluit Host. hic, licet multa verba inserat: sed adducit in ℨ riū sing. dictū. In. in c. cū in iure. de of. dele. ī fi. vbi dr notādū ꝙqñ offerr ī iudicio instrm ꝓcurationis, vel aliud sīe: licet oblatio sit d actis, nō tn tenor instrī: vnde nisi aliās soleni ter publicēr ſp oportet ostendi originale. & hāc opi. recitat & seq vr Spe. de instr. & edi. §. nūc dicam⁹. ver. illud. & de rese. ꝑsen. in prin. ver. his igit. & ver. sed obiicīt. Cōcordarē has opi. hoc mō, qa ut instra nō fuerūt lecta pte ꝑsente nec auctoritate & mādato iudicis ex emplata si sol⁹ notari⁹ hoc fecit: & tūc sola ꝓductio de actis est, & ñ tenor exēplatus: tū qa tex. hic solū dr scribēdas ꝓductiones instrorū: tū qa notarius solus nō ꝑt authenticare scripturas: de qb. ipse principaliter non fuit rogatus. vt in c. pe. & vlt. de fide instr. vide bo. & doct. in c. Abbate. de ver. sig. in ver. fiat fides facit auth. si quis in aliquod documento. C. de edē. Aut instra fuerūt exhibita parte ꝑsente: & iudice plegēte, & examināte an sint sine vitio, & mādāte postmodū ea in
c actis redigi. & hēt locū opi. In. hic. ad hoc iura si: perius alle Not. tn ex dicto Inn. & insuper Host. ꝙ licet instra delegationis vel procurationis non sint exhibita in iudicio, nihilominus probari possunt ꝓ originalia: qa illa non sunt de actis iudicij: quod no. ad pdi cta etiam facit. c. cum ꝑsonæ. de priuil. li. 6.

3 7 & c. contingit. de fide instr. ¶ † Venio nunc ad secundam qæstionem an post lit. ꝓte. teneatur pars docere de ꝓcuratorio, vel iudex de sua iurisdictione: vidistis. In. hic ponentē duas opi. ℨ rias: sed in vltima vt nō teneatur post lit. conteſt. probare, perseuerare vī. sed ipsemet In. in c. innotuit. ī. de eo qui fur. orrece. approbare videtur primam. dicitur eīm ꝙ postquā pars paruerit iurisdictioni alicuius vsque ad lit. conte. si postea opponit de iurisdictionis defectu sibi incumbit onus probandi. ar. l. fi. de prob. & d. §. rati. vide tu de hoc bonam gl. modificantem dictum Inn. in c. 1. de ele. libr. 6. in ver. absentia. ꝛn fi. & remitto te etiam ad ea quæ plene not. in Llicet. C. de procu. vbi per gl. & doct. & inter cæteros Barto. ibi ad plenam indaginem distinguit sic, quòd exceptio procuratoria est quintuplex: quandoque enim opponitur, tu non potes esse procurator quandoque oppo. quod ex natura causæ non potuit

a ¶ Et similes. adde quod voluit Roma. consi. 374.
Sebast. Sap.
b ¶ Cætero. vid Ale. in ſ. 59. inc. viſo, ꝓcessu ver. secūdo rñ deo. in 2. vo. & in ſ. 102. inc. viſo proceſſu. in 5. vol. & in cōſ. 61. inc. viſo. volu. 5.
c ¶ Q̄ñcunque. Add Ro. consi. 384.
Ant. Franc.
d ¶ Fauorem. de statutis laicorum an liget clericos, vel clerici aliàs possint eis a vti. ē amplamateria, de qua in c. ecclesia. S. Mariç. hic all. & hr in l. priuilegia. C. de sacr. ec. adde tn q̄ statuta facta ab inferiorib. non valent ad limitationē, seu preiudicium iurisdictionis superiorum. vt p Bal. in auth. se nouo iure. C. de ser. fugi & & habetur p Bal. in l. debitori. & ibi ēt p Ale. C. de pact. & per Inn. in c. venientes. de iureiu. & p Ale. in l. oēs populi. ff. de iu di. Et vide Inn. ī c. j. de transac. vbi dixit, qđ pōt fieri statuta à laicis, si modo ꝓfirmētur p Papā aliàs nō. b p. d. c. ecclesia S. Mariæ. Et adde ēt q̄ statutū ēt ℨ ius canoni cum pt fieri à populo subdito ecclesiæ Romanæ quo ad tē poralē iurisdictionem. De quo vide p Abb. in c. q̄ clericis de fo. ꝛpet. & p Ale. in ſ. 157. inc. redem ptoris noīe inuocato, viſo themate, &c. Sed vide plene de materia in d. c. ecclesia S. Mariæ.
Sebast. Sap.
e ¶ Rationabilis. Ad hoc istū tex. al. Abb. in c. fi. de cohabitatio. clericor. & mulie. Vide And. Sicu. in repe. rubricæ. C. d qui admit.
f ¶ Probationes. Et ideo dicit D. Ant. in c. fi. de iureiur. q̄ qñ probationes sunt in compatibiles semiplena ꝓbatio ℨ plenam probationem. 3 8 nihil operatur. Secus si essent incompatibiles: cum possit deferri iuramentum in supplementum illi⁹ semiplenæ probationis. Et vide hic Do. An. & ī. hoc

potuit constitui procurator. qñque opp. ꝙ iste qui te constituit non potuit constituere procuratorem. quandoque oppo, contra procuratorem. ꝙ non cāuit. qñq; oppono ℨ procuratorē. tu non es procurator: & in hoc vltimo cōsistit proprie materia nostra. prima exceptio quæ opponitur ratione personæ ꝓcuratori, aut persona est talis quæ neque pro se neque pro alio potest esse iudicio, vt seruus in causis ciuilibus & potest opponi quandocunque: quia reddit iudicium retro nullum. l. 2. §. j. ff. qui satisd. cog. Credo tn ꝙ opponenti semper incumbat onus, ꝓbandi. quia quilibet præsumitur legitimus. c. j. de præsum. & l. j. ff. de procu. & c. j. de test. cum ibi no. quandoq; potest esse in iudicio pro se, sed non pro alio: & mulier miles, minor: & similes. a & tunc debet opponi ante lit. conte. vt l. lita demun. C. de proc. & no. in d. c. in nostra. e. ri. Secundo opp. exceptio de persona constituente. de hoc no. in ſ. nō eo minus. C. e. tit. Tertio. opp. ratione causæ: vt puta in causa criminali. in qua non interuenit procurator. & dic vt plēne not. in ca. veniens. de accusāt. & in c. j. de iud. lib. 6. & in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iu. Quarto opp. de cautione non ꝑstita & ista debet opponi. ante lit. conte. l. Ponpo. §. rati. præal. Quinta est exceptio tu non es procurator, & est materia nostra: & ista quandoq; opp. ab eo cōtra quem procurator litigauit quandoq; op. ab ipso domino cuius domine litigauit procurator Primo casu, si quidem ab initio contēditur de mandato nec deciditur: sed propter dubium procurationis admittitur cum cautione de rato: & tunc non potest hæc exceptio vlterius opponi, nisi opponens inconti nenti hoc probaret. vt l. inter quos. §. alieno. ff. de dam. infe. quādoq; disputatur de mādato, & iudex pronunciat eum procuratorē legitimum, & de cætero b non ꝑt opponi ar. l. 2. C. si ex fal. instr. & quod no. in c. licet. s. e. Idem si instrm procuratoris fuit in iudicio productum, & approbatum: vt no. hic In. sed hoc intelligo vt s. dixi. Si vero de hoc nunq̄ fuit cognitū nec disputatū vtrum haberet mandatū vel non: & tunc ꝑt opponi qñcun c que: fm eum: qa hęc exceptio reddit iudiciū retro nullum. de proc. in nostra. & sic nō obrerardatio, cum reddat ꝓstōem lit. inualidā. dicit tn, ꝙ vbicūq; supradictum est, ꝙ postq̄ d est determinatum quod est procurator, opponi non ꝑt, hoc verū, nisi opponens velit ī se assumere onus probandi istam negatiuā, q̄ posset probare ꝓbando mandatum reuocatum vel instrm falsum. & sic in hoc vī sentire cum hoc vlt. opi. In. & pro hac opi. ego adduco, ꝙ cum singuli actus iudiciales sint distincti & ſeparati, & defectus iurisdōis vel procurationis ꝓcludat q̄libet acta: licet iste non opposuerit & præiudicauerit sibi in aliquib. non tn seqtur ꝙ in oīb. teneatur: & dēt sibi præiudicare. vide doct. in simili in c. non nulli. de resc. & no. gl. in cl. sæpe. prope. fin. de ver. si. in ver. partib. q̄ oīnò vide: fateor tn ꝙ opi. gl. in d. c. j. de ele. li. 6. est multa æqua, sed iure non, ꝓbatur. Vlt. casu, qñ opponitur exceptio falsi procuratoris ab ipso dño, cuius noīe agit: dic ꝙ ſp hoc ꝑt dicere, nisi doceaē de mandato. & ꝓ hoc tex. c. in nostra. de ꝓc. adde no. p In. & aliōs in c. ex parte decani. de
f 8 resc. ¶ † Vlt. hic q̄ritur quare in fi. dr ꝙ non ℨ sumitur pro iudicis processu nisi quatenus ꝑstiterit legitimis domentis, q̄ sint ipsa legitima documenta. Sol. In. dices ꝙ licet ipsa acta nō scribantur per tabellionem, vel ēros duos idoneos, valēt tamen si possunt probari per ꝓfessionem partium, vel per testes, vel alio modo. & no. ꝙ dicit de confessione partis ad hoc al. tex. sing. in c. fi. ī. c. ti. vbi dicam.

Host. sequitur In. qa appellatione documentorum ꝓtinentur testes. ff. de fid. instr. l. i. & c perueniēt. ī. ti. 2. Gof. tamē dicebar quod hic appellabantur legitima documenta: ea, quę sunt confecta per tabellionem, vel duos vīros idoneos: vtrunq; dictum ꝑt ꝓiungi iudicio meo, vt dicamus ꝙ assertioni iudicis nō est standum: & ad hūc finem emanauit hæc constitutio: vti patet in prin. sed oportet ꝙ probentur acta per legitima documenta: q̄ sunt legitima documēta dico, ꝙ omnes probationes legitimę: & sic satisfactum est mēti huius constitutionis. Et ex hoc deciditur quæstio nunquid sufficiant literæ iudicis sal tem cum testium subscriptione. vt plenè dixi in c. post cessionem. de prob. fateor tn, ꝙ licet possit fieri probatio aliter quam per scripturam tabellionis, vel duorum virorum idoneorum, tamen iudex non euadit, pœnā ex quo sua negligentia oritur difficultas probandi. & hoc iudicio meo apertissime vult hæc litera in ver. iudex autem. iuncto ver. nec pro ipsis præsumatur, &c. quæ venit ꝓtinuatiue ad præcedētia.

CAP. XII.

1 *Clerici possunt uti in eorum fauorem. lege uel cōsuetudine laicorum. si est fauorabilis.*
2 *Princeps non potest inuocare legem uel consuetudinem irrationabilem.*
3 *Negatiua quomodo probetur quando est probata affirmatiua, & quomodo admittatur huiusmodi probatio.*
4 *Clericus potest se purgare per duos laicos etiamsi contra eum probatum est per duos clericos.*
5 *Testes ex parte rei quando præferantur. licet testes actoris seu accusatoris sint aliquantulum idonei ores.*

Ad nostram. Si probari potest reum deliquisse. eius probatio ꝙ non deliquerit, non est admittenda. Primo ponit paruam consuetudinem q̄ secundo seruari prohibet. ibi volentes. ¶ Casus literalis. In regno Dacie lex talis siue consuetudo seruabatur, ꝙ si aliqui de criminibus accusabātur quę per legitimos testes probari poterat ℨ ipsos, reputabantur immunes dummodo valerent se purgare, quandoq; vero sacerdotes & clerici Dacie huic legi innitebātur. peruenit hoc ad notitiam Dñi papæ, ipse volens vt hæc mala consuetudo quæ est ꝛria omni iuri extirpetur à clero. mandat quatenus in probatione huius negatiue nullus audiatur: dum tamen ex aduerso possit affirmatiua probari. B. ¶ † No. i. fm Do. An. ar. pro & eā, ꝙ statutum laici ligat ecclesiasticas personas, etiam inquantum causa tractatur coram iudice ecclesiastico, dummodo sit aliàs iustum: quasi sentiat q̄rratio nabilitas istius constitutionis. seu statuti fuit causa impediendi illius effectum: sed certe hoc dictum sic collectum non placet: quia est de directo contra. cap. ecclesia. S. Mariæ. de constit. intelligendo vt ibi dixi: & plene. dixi in c. quod clericis. de fo. comp. Vnde vt saluetur intellectus à ℨ rio sensu huius text. no. aliter: & sic ꝙ lege seu consuetudine laicorum mere priuilegiatiua possunt clerici vti in suum fauorem, d dummodo aliàs sit rationabilis. e & satis colligitur hic à ℨ rio sensu. & est verum, intelligendo fm ea quæ dixi in d. c. quod clericis. nam hæc lex de qua in tex. non ligabat, sed erat priuilegiatiua. & hoc tene menti sic intellectum. ¶ † No. 2. tex. ibi, vt hæc pestis contraria omni iuri, lex contra bonos mores seu peccati nutritiua amittit nomen legis, & appellatur pestis: non oīn habet substantialia legis, cum lex debeat esse rationabilis & c. 4. dist. erat autem lex. & ideo rectè dixerūt Inn. & Host. ꝙ etiam princeps non possit inducere hanc legem, vel talem consuetudinem roborare. 12. di. illa de consue. c. fi. item Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. vbi dicit non valere legem continentem aliquod inhonestum. facit l. leges sacratissimæ. C. de leg. Ex his infertur, ꝙ etiam respectu laicorum non valebit hæc lex. seu consuetudo: quod satis innuunt verba literæ: & ad verbum à clero supple maximè vel h. d. quia forte à laicis nō poterat da facto illam euellere: de iure autem poterat ratione peccati: secundum Host. & bene de iud. nouit. Et fm hoc no. quòd consuetudinem peccati nutritiuam etiam inter laicos ſt Papa tollere: & non mirum cum ex huiusmodi cā emendet legem scriptā ēt ipsius principis. de prese. c. fi. cum ibi no. & per gl. in reg. possessor. de re. iu. li. 6. facit do ꝑsue. c. ad nostram. & c. pe. No. ꝙ purgatio per iurm purgationis est subsidiaria: nunq̄ ēt admittit quandiu probationes legitimè adsunt. ad hoc. c. accedens. de accu. & c. de hoc. de fm. cum si. & vide Spe. in ti. de inquisi. §. nunc tractemus. ver. sed quid si reus. & ibi in add. ¶ Quæro quid intendit litera dum dicit, ꝙ isti poterant se quoquo modo purgare. &c. resp. gl. ꝛexponendo tex. quoquo modo. i. per vīles, & sui similes: & quod esse non debet fm gl. debent enim esse isti purgatores bonæ famæ, &c. Ex hac gl. colligitur vna ratio decidendi ad tex. quòd non valebat ista lex, seu consuetudo: quia admittebat purgatores inhonestos: secus ergo si fuissent honesti. sed contra hunc intel

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quia fines. Adde q̄ ꝓfiñes ꝓbantur p instra., q̄ ad aliū finē principaliter sunt facta. Ita dicit gl. no. in 3 c. cum olim. de cēsibus. & in c. si Papa. de priui. in 6. q. quas gl. all. D. An. in c. cū dilectus. de successi. ab intesta.

Ant. Franc.

¶ Circa hoc de ꝓbatione ꝓfiniū. dicas q̄ ꝓfines antiqui ꝓbātur ꝓ testes ēt de auditu. Ita Bal. in l. quēticula. C. d̄ epi. & cle. Itē ꝓbāt ꝓ auctores terminorū, si eorū nō interest, fm Bal. 4 vbi ꝛ. Itē ꝓbant per instra. vt in l. cenſus. ff. de ꝓba. ꝓbant ēt p indicia, & p famā. vt per gl. in c. cū causam. de ꝓb. & p Bal. in cū aliis. & ibi ē tenēda. Pau. C. de iur. delī. vbi ēt gl. tāgit & de ꝓbatione horū ꝓfiniū, vide p Inn. & Io. de Imo. in c. veniēs. de test.

Sebast. Sap.

a ¶ Quia fines. Qñ ꝓbant ꝓbari fines diœcesis, tradit no. Are. in ꝓl. 42. inc. viso cōsilio. & Ale. post Bar. l. cū aliqs. C. de iudeli. vbi plura ad māteriā huius decr. vidē etiam per Moder. in l. j. ff. si cer. pet.

Sebast. Sap.

b ¶ Et fideli. Vid Ro. ꝓl. 162. in c. liber. regiſtri. Pet. de Anc. in ꝓl. 43. inc. primo de iurib. Corn. Perusi. i ꝓl. 142. inc. videtur.

c ¶ Ad eccleſiā. Vid Bal. in l. exemplo. C. de probat. And. Bar. d ¶ Lapidū. Item ad de, q̄ corrūpēs talia ſcripta in lapidib. tenetur lege Iulia peculatus. tex. eſt in l. qui tabulam. ff. ad le gē. Iul. pec. Item ad de, q̄ valet probatio p chronicā. gl. eſt in ver. nōmagis q̄ communiter ſequūt doct. ibi ē. inter dilectos. de fide inſtr. Et vide gl. in ver. pñs tui. in 1 fi. in c. ſto. de iure. q̄ dicit non credi ſcriptorib. ſepulcrorū. & ibi Io. An. reuertit ad. c. ſane. hic ail. q̄d vī ꝓbare. Et idē ēt, q̄ ille tex. nō loquit aſſertiue ſed ſub dubio forte. Ego rñdeo rem, q̄ poſito q̄ loquatur aſſertiue, ſit intel. facit litera ver. mandamus. quæ apertiſſime innuit q̄ quandiu p̄t probari affirmatiua nō debet quis admitti volens probare negatiuam. & hoc ēt apertiſſime ſentit hic gl. fi. † Tu ſic ꝛclude totam mām, q̄ aut apparente probatione ſuper affirmatiua reus vult negatiuā probare per ipſius iurm, & aliorum ꝓpurgatorum, iurantium ſolum de credulitate iuxta formā. c. quoties. §. porro. de purga. cano. & non dēt admitti, quia iſta non eſt ſufficiens ꝓbatio, vbi p̄t ꝓſtare de veritate p legitimas ꝓbationes. & iſte eſt caſus ꝓprius huius capituli, & ad idem c. accedēs. de acc. & c. d̄ hoc, de ſim. & ver. quoquo mō ponitur hic ad maiorem deteſtationem huius ꝓſuetudinis: vnde idē eſſet ſi ꝓ teſtes idoneos iurantes mō ꝑdicto vellet ſe purgare: aut vult ꝓbare negatiuā indirectè per teſtes deponentes non de credulitate. ſed veritate & dēt admitti. arg. in c. ex tenore. de teſti. & hic in gl. ſi. in hoc caſu nō logī iſte tex. † Ad hoc vide gl. nō. in c. clerici. 81. di. q̄ dicit, q̄ ſi duo clerici, ꝓbant me ꝛmiſiſſe fornicationem tali die, & tali loco poſſum ēt ꝓ laicos ꝓbare ꝛriū indirectè, qa illa die ſp fui in alio loco: debeo abſolui, qa nō ſum reus. ar. c. ex lris. §. e. quod no. bñ: maximè in ꝛtum dicit de teſtib. laicis qui nō ſunt reſpectu ordinis equales clericis. Ex quo infero ad vnū ſing. q̄ teſtes ex parte rei ꝓferuntur, l. icet teſtes actoris ſeu accuſatoris ſint aliq̄tulū idonei ores. faciūt no. in eccla. 2. de ele. & in c. in nfa. de teſti. Q̄nq; & tertio: nō apparent lrīme ꝓbationes ſuper affirmatiua. ſed ꝛ reum eſt ve hemens ſuſpicio, vel infamia, ſeu graue ſcandalum: & tunc admittitur & ēt exigit ꝓpria tio per iurm ꝓpurgandi, & aliorū ꝓpurgatorū, iuxta formā. d. c. quoties. §. porro. de quo ibi & c. inter. c. ti. vide tñ gl. 2. q. 5. i ſ̄byter.

& in c. j. & 2. de pur. can. cū ſi. & hoc voluit tex. hic à ꝛrio. ibi: dum tñ poſſit &c. debent tñ ꝓpurgatores eſſe honeſti &c. vt in c. ꝑtitutus. de pur. can. ¶ Quæro in quo quo hæc lex vel ꝓſuetudo erat iuri ꝛriæ? Gl. 2. inſtat & minus bene iudicio meo: qa tñ exemplificat de iure poſitiuo. ego dico q̄ erat ꝛria iuri diuino naturali, & poſitiuo: ꝛr jabatur. n. l li. regulæ diuinæ. In ore duorum vel triū &c. hic. n. excludebatur iuramentum duorū vel triū ꝓ iſtā purgationem. ſecundo erat aduerſa iuri naturali, qa iſte erat purgandus legitimus teſtis in facto ſuo, & ꝓualebat legitimus teſtib. cui ꝓfecto ratio naturalis repugnat: namvt recitat hic Hoſt. hæc ꝓſuetudo erat in Saxonia, q̄ ſi fur tenens rem furtiuā in tuna manu ſub tunica, volebat cum altera manu iurare, q̄ rem illam non habebat, nec ſciebat vbi eſſēt, ꝏſoluebatur: nec audiebāt agens, petēs vt inſpiceretur quid haberet in altera manu & dicebat hanc legem ſibi datā à Carolo: & intellexi pluribus. ſcolaribus. illius patria. quod ēt hodie eſt, & viget ibi hec lex ſeu conſuetudo. Erat tertio ꝛria iuri poſitiuo vt in iuribus hic all. in iſta gl. merito hæc cō ſuetudo erat præſcriptibilis: quia contra rationem & contra ius diuinum cuius transgreſſio inducit peccatum: vt in c. fi. de ꝓſue.

CAP. XIII.

1 *An credatur libris antiquis hyſtoriis. chronicis ſcriptis in lapidib. uel ſcripturis exarchiuo publico productis.*

2 *Probationes imperfectæ tendentes ad unum cōiunguntur: ſecus ſi tendunt ad diuerſa.*

Spiritualia non poſſunt occupari licet uacantia.

Cum cauſam. Fines diœceſis probātur per libros antiquos, adminicula, teſtes, & famam. Communis. diuiſio. ſecunda ibi, mandamus ¶ Cauſus literalis. Cum inter Colubrien. & Egitan. epiſcopos quæſtio vertebatur ſuper limitationem ſuarum diœceſum, Papa commiſit ſp̄le in crimine hæreſis, ſicut c ſp̄ialiter in ꝓbanda hæretica prauitate admittuntur teſtes ſingulares vt ſing. voluit Bal. ī l. i. C. q. nu. tu. Et fuit dictū. Ia. de Aret. in l. teſtium. C. de teſti. d ꝓbatione p chronicā, all. gl. ī ver. millesimo lego. ca. poſt appellationē. §. formā. 2. q. 6. Et reſcriptia in marmore, q̄d apertè ꝓbet, adducas q̄d no. d. An. ī c. i. de fid. inſtru. vbi dicit, q̄ inſtrm pōt ſcribi in tabulis ligneis, cereis, marmoreis, vl' eburneis Et adde hic gl. ī verbo, tranſtulit in c. venerabilē. de elect. Et vide d. An. in c. ꝓpo ſuiſti. de ꝓſc. eccl. vel alt. Et ibi ēt clarius ꝓ Abb. q̄ refert ad iſtud, ꝓpoſitū. In. ibi in tu. Et addē hic q̄d no. d. An. in c. ad audiētiā. de ꝓſcr. Et vide Io. An. ī ad. Spe. in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicēdū. & per Bal. in ru. C. de. fi. inſtru. & ꝓ Pe. de Anc. ī ꝓſl. ſuo. 12. inc. circa primā dubitationē. vbi arguit ad vtraq; partē. Et vide Bal. & Sal. in l. exēplo. C. de ꝓb. q. dñt, q̄ tales libri cenſuales ꝓbant ꝛ ſubditos, ñ ꝛ alios. Et vide Bal. in l. fi. C. ſine cēſu. vbi dicit, q̄ ſi in libro cēſuali reperīt ſcriptū, ſic eſſe ꝓſuetum p 10. an. nō eſt aliud ꝛrendū. & ꝓ talē librū ꝓbatur cō ſuetudo. Et vide ēt Spe. in ti. de ꝓb. §. 3. ver. 9. & vide Fl. in l. cēſus. ff. de ꝓb. & an libri fiſcales ꝓbent, vide per Bar. in l. illa te. vbi etiam per alios. C. de fid. inſtr.

a ¶ Adminiculū. Idē tenet Ab. ꝓl. 74. inci. duo. in j. dub. in fi. 1. vo. & d. Ant. de But. in c. 2. ver. tertius caſus. j. de fid. inſtr.

¶ Adde Flo. idem tenentē in l. cenſus. ff. de probat. meo tamē iudicio plenam fidem non facit.

b ¶ Cōiungātur. Adde an ꝓbationes imperfectæ coniungātur. Ro. cōſ. 7. & 91. 2 Ale. conſi. 21. 4. lib.

¶ Dicas circa hoc q̄ b ꝓbatio pfecta, ſiue plena, ſit ex plurib. ſimul iūctis, ēt ſi ſint plura indicia. vt per q̄ p libros cenſuales antiquos probetur: tenet Arc. ī ca. ab eo. 11. diſt. Flo. in l. cenſus. ff. de proba.

¶ Add q̄ lris ſculptis in marmorib. de antiquo ſit dāda plena fides, ts Bal. ꝓſl. 310. vo. 5. Et q̄d de libris cenſualib. vide Abb. ꝓſ. 46. Io. de Ana. ꝓſl. 84. Ro. conſ. 127. Et quid de libris archiuipublici, vide per eundem conſi. 105.

¶ De hmōi ſcripturis factis in tabulis marmoreis: aut aliis q̄d, & ꝙtum ꝓbent, vid plenè p Bar. Bal. Ale. & alios nouiſſimos ſcribētes. in l. j. ff. ſi cer. pet. vbi ēt hſ q̄d de chronicis anti quis. De libris āt cenſualib. canonicorū, vel aliorū, q̄ nō ſunt ſcripti manu publi- * ca, ꝓ gl. & In. in ca. ad audientiā. de ꝓſcr. Et vide Io. An. ī ad. Spe. in tit. de inſtr. edit. §. nunc dicēdū. & per Bal. in ru. C. de. fi. inſtru. & ꝓ Pe. de Anc. ī ꝓſl. ſuo. 12. inc. circa primā dubitationē. vbi arguit ad vtraq; partē. Et vide Bal. & Sal. in l. exēplo. C. de ꝓb. q. dñt, q̄ tales libri cenſuales ꝓbant ꝛ ſubditos, ñ ꝛ alios. Et vide Bal. in l. fi. C. ſine cēſu. vbi dicit, q̄ ſi in libro cēſuali reperīt ſcriptū, ſic eſſe ꝓſuetum p 10. an. nō eſt aliud ꝛrendū. & ꝓ talē librū ꝓbatur cō ſuetudo. Et vide ēt Spe. in ti. de ꝓb. §. 3. ver. 9. & vide Fl. in l. cēſus. ff. de ꝓb. & an libri fiſcales ꝓbent, vide per Bar. in l. illa te. vbi etiam per alios. C. de fid. inſtr.

a ¶ Adminiculū. Idē tenet Ab. ꝓl. 74. inci. duo. in j. dub. in fi. 1. vo. & d. Ant. de But. in c. 2. ver. tertius caſus. j. de fid. inſtr.

¶ Adde Flo. idem tenentē in l. cenſus. ff. de probat. meo tamē iudicio plenam fidem non facit.

b ¶ Cōiungātur. Adde an ꝓbationes imperfectæ coniungātur. Ro. cōſ. 7. & 91. 2 Ale. conſi. 21. 4. lib.

¶ Dicas circa hoc q̄ b ꝓbatio pfecta, ſiue plena, ſit ex plurib. ſimul iūctis, ēt ſi ſint plura indicia. vt per

ſufficiunt probationes ñ plenè. ita intellige q̄no. hic ī gl. & c. ſanè. 2. 24. q. 2. & apertè no. In. ſup rub. de ꝓſe. ecc. vel alt. pone exemplū. ſi dubitatur, an eccleſia fuit ꝓſecrata vel infans baptizatus, vel q̄d ſimile. idē puto ſi factum eſt antiquiſſimū, & agitur de modico ꝓiudicio. ar. opt. ex iſto text. & p̄t dici hic expreſſum, nō. n. mandatur hic de libris reptis ſub cuſtodia publica & fideli, ſed indiſtinctè p libros antiquos, &c. qa cū agatur de modico ꝓiudicio, nec verſatur intereſſe burſale, ñ eſt veriſimile q̄ qs ſcripſerit falſum, vel q̄lla ſcriptura tanto tpe fuiſſet tolerata, ſi nō ꝓtinuiſſet veritatē. modicū aūt eſt præiudiciū an hēat iſte eps vel ille. arg. c. cū apīca. de hīs q̄ fi. à præl. Q̄nq; agitur de magno præiudicio: & tūc aut eſt talis liber, vel ſcriptura, cui ab antigs noſtris cōiter creditū eſt. vel reperitur in loco, vbi ſolū reſeruantur ſcripturæ authenticæ, & faciūt plenā fidem: vt eſt tex. no. in d. c. ad audientiā. & de præſc. facit l. cenſus. ff. de prob. no. Bar. in l. j. ff. ſi cer. pet. & ex his infero, q̄ iſtis libris hiſtorialib. ſeu chronicis, qb. à maiorib. noſtris fides cōiter adhibita eſt, credere dēmus. no. Bar. in d. l. 1. vide bo. gl. c. inter dilectos. de fi. inſtr. in verb. magis. & c. venerabilem. de ele. in ver. tranſtulit. Hinc ēt eſt, q̄ dicta Ariſt. hipp. & ſimilium ſidem faciunt: q̄ a *citer* in omnib. ſtudiis recepta ſunt. ad hæc l. ſeptimo mēſe. ff. de ſta. ho. & l. ſi p̄. ff. de ſo. not. Bar. in d. l. 1. aut eſt talis liber ſeu ſcriptura, cui cōiter à maiorib. noſtris creditū non eſt, nec repitur in loco vbi ſeruantur ſcripturæ authenticæ: & talis ſcriptura ſeu liber facit adminiculū 4 ſeu pſumptionem: non aūt plenā probationem: hæc probantur à ꝛrio in d. c. ad audientiā. & fuit de mente In. in loco p̄al. ſuper rub. de ꝓſe. ec. vel alta. quam ſic intelligo. & vide ad mām quod no. gl. ī d. c. ad audientiā. & c. habeo. 16. di. Sed ô dicit iſta gl. q̄ creditur inſtrō produ cto ex archiuo publico. all. multa iura. & eſt archiuus locus in quo reponūtur ſcripturæ publicæ, & facit ꝓ hoc d. c. 1 ſ. e. & ca. ad audientiā. præal. Tertiò dicit gl. q̄ creditur ſcripturæ ſculptę in aliqua columna vel lapide: intellige hoc, vt dixi, vt in nō tendentib. in alicuius ꝓiudicium faciat plenā fidem: ī aliis verò adminiculatur ſm qualitatem loci, vbi repitur & ſm q̄titatem præiudicij d. ca. ſanè plenam aūt fidem nō faciet: vt l. monumentorū. C. de rel. vbi dr̄ q̄ ſcripturæ monumentorū ſeu ſepulchri nō probant proprietatē ipſius, & dic de intelle. huius l. vt ibi plenius no. Vlt. dicit gl. q̄ ſcripturæ quæ olim fiebat in albo prætoris, fides adhibebatur. erat. n. olim locus de albatus ante oſtium pratoris in quo deſcribebantur prætoria edicta. & vide de hoc tex. iuncta gl. in ver. in albo. in cle. 1. de iu. Ex his habes plenè declaratam 1. glo.

¶ Glo. 2. colligit, q̄ per teſtes vtriuſq; parochiæ p̄ſt probari fines diœceſis, & per famam, dicit tñ q̄ fama plenè non probat, ſed adminiculatur. No. benè glo. qa vult per famam ſolam fines diœceſis nō probari. Arc. in hoc non firmat pedes in c. plures. 16. q. 1. & vide per eum de materia huius ca. & c. inter memoratos. 16. q. 3. Tu dic plenè, vel ſemiplenè, vel nihil probet, vt no. Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qq. dicam ēt in c. veniens. 1. j. ti. prox. Gl. vlt. colligit q̄ adminicula, & ſi nō plenè probent coadiuuant tñ ad plenas, ꝓbōnes: ex quo colligit illud q̄ nō ꝓſunt ſingula, & c. † Sed circa hoc q̄ro, vtrū hoc ſit verum indiſtinctè vt probationes imperfectæ ꝛiungantur b ad faciendam plenam & perfectam probationem: vī q̄ non videmus. n. q̄ teſtes ſingulares nihil probāt in c. cum dilectus. de ele. & c. licet. §. e. & multa imperfecta non faciunt ynum pfectum: vt c. quorūdam. cū gl. 1, 33. di. So. aut probationes diuerſæ tendunt ad vnū aut ad diuerſa. Primo caſu ſunt q̄miſcibiles: & ſi ſint ſufficientes ad iudicis animum inducēdum ad plenā credulitatem, inducunt ēt ad plenam probōnem iuxta ea q̄ dixi in c. tertio loco. §. eo. & hoc procedit ſiue iſtæ probationes ſint eiuſdem generis, vt in duob. teſtib. ſiue ſint diuerſi generis, vt vnus teſtis cum fama, iuxta no. in c. 1. de ap. & c. veniens. j. ti prox. Et hoc in caſu quo fama facit ſemiplenam probationem: q̄ qñ ſit, dicam in præal. c. veniens. Idem in aliis præſumptionib. & adminiculis ꝙrrētib. cum vno teſte de viſu vel plurib. de credulitate, vt hic probatur ēt in d. l. 3. ff. de teſti. & 4. q. 3. ſi teſtes. & c. cām q̄. de re iu. & dixi in d. c. tertio loco. In ſecdo caſu, cum tendunt ad diuerſa, tunc nō ſunt cōmiſcibiles. exemplum in plurib. teſtib. ſingularib. Itē vī ſi aliqui teſtes deponunt de mutuo, ſed nō perfectè: & alīqui de cōfeſſione mutui, ēt non perfectè: vt nō ꝛiungantur ad faciendā plenam fidem: qa mutuum & pfeſſio ſunt diuerſa, neq; tendunt ad faciendum vnū totum: cum ſepe ſit vnum ſine reliquo. ad hoc quod le. & no. in l. 2. §. 1. ff. de excu. tu. & l. 1. C. qñ mul. of. tu. fu. facit d. c. licet. §. eo. Hęc ſunt de mēte Bar. in l. 1. §. iidem cornelio. ff. de qq. & l. admonendi. ff. de iureiur. & Cal. in ca. veniens. præal. ¶ Nunc ergò extra gl. op. & vī, q̄ ad iſta adminicula non ſit recurrendum in diuiſione diœceſis: ſed defendus eſt poſſeſſor, donec plenè fuerit probatum de proprietate per ꝛriam partem. l. fi. C. de prob. nec poſſeſſor dēt arctari ad docēdum de titulo ſuę poſſeſſionis. 2. q. 5. in prin. l. cogi. C. de pet. hæ & c. ex literis. §. e. Ex d. In. & aliorum p̄t triplex ſolutio colligi. Primo, q̄ procedat iſte tex. qñ non cōſtat de firma poſſeſſione alterius: aliàs procedit ꝛrium. ꝓ hoc al. bo. tex. cum ibi no. in c. 1. de rel. do. Secunda ſo. q̄ ꝛ poſſeſſorem erat hic vehemēs præſumptio iniuſtitiæ: cum ibi non probauerit eam habuiſſe à Papa, vel ab alio habente in hoc pārtem, nec præſumptio poterat iuuare, cum de nouo hæc loca fuiſſent ad fi- 3 dem q̄uerſa: & ſic talis poſſeſſio non releuat. c. diſt. ꝛ morem. † Et no. hanc ſo. ex qua infero, q̄ ſpūalia iuſtè non poſſidentur, eoq̄ poſſidentur. vnde nudus poſſeſſor p̄t per iudicem molestari. vel ſi eſt præſumptio iniuſtitiæ ꝛ eum, niſi doceat de proprietate. facit c. or dinarij. de of. or. li. 6. & quod no. gl. in reg. beneficium. de re. iu. li. 6. ſecùs eſt in aliis reb. prophanis, quia in illis iuſtè quis poſſidet, nec tenetur tradere poſſeſſionem, niſi probanti proprietatem. d. l. ſi rō nem diuerſitatis puto hanc: hæc temporalia vacantia licet ſint alicuius iniuria & p̄tō occupare: quia q̄ in nullius bonis eſt, hoc naturali rōne occupanti q̄ceditur. inſt. de re. di. & ferè igitur & j. di. ins naturale. præſumitur. n. res illius cui eam poſſidet, niſi ab alio doceatur ꝛrium. Sed ſpūalia non p̄ſt occupari licet vacantia: ſed dēnt haberi à vicario Chriſti, vel alio depurato ab eo, ſeu ab auctoritate canonis, vt dicit hic In. in fi. facit quod no. in c. 2 querente. de of. or di. & quod dixi in ca. olim. 3. de reſti. ſpo. meritò non recurritur ad libros antiquos, &c. Tertia ſol. q̄ libet epūs hic occupanerat inquātum poterat, & ꝓſtabat de occupatione. & ideò Papa mandat q̄ de ci. vt in tex. Vlt. opp. q̄ non poterat ex illo eſſe ꝛtentio hic de finib. quia diœceſes fuerunt limitatè, & ēt prouinciæ longè ante aduentum Chriſti: & ſm traditionem gentilium & collationem ſuorū præſidētium, Apoſtoli poſtmodum ꝓſtituerūt primates & Archiepiſcopos, & epōs. 99. di. c. 1. 80. di. c. j. 13. q. 1. c. 1. Ex dictis doc. colligo quatuor ſo. Prima, q̄ licet Apoſtoli ordinauerunt in quib. locis eſſent epī: non tñ diſtinxerunt ꝑtuum fines ſm In. vnde ſm Hoſt. nes iuriſdōnem inſolidum: facit quod no. c. cum ſit romana. de ap. licet hæc ſo. ſit vera in ſe: mihī tñ non placet quò ad text. noſtrum. quia hic preſupponebatur diuiſio antiquitus facta, cum de ea manerint, non tñ omnia. q. d. fortè iſta erant de illis quæ nōdum fuerunt diuiſa. Tertia ſol. q̄ licet olim fuerit facta diuiſio, tñ proceſſu temporis potuit mutari & offuſcari. ſæpe enim tractu temporis mutatur & perditur ſeu ignoratur rei & loci origo. 12. q. 2. longinquitate. ff. ſi. regū. in finalib, & in c. ex literis. §. e. & hæc bona eſt & vera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶De ipsius ingressu. Vide Ab.in' c.ve-niẽtes.in gl.j.de cõuer.2iu.& c.dudũ.1.no.c.ti.& Bal.in aut. causa.C.de epi.& cl. ¶De mã. vide Pau. Cast.2si.272.inc.qa per primũ.in 2.dub. in pr.vbi dicit q̃ marirus non debet audiri, si petit se restitui ad oscula.

c ¶Cã mrimoniali. Adde hic gl.fi.circa fi.c.cum ad monaste riũ.de sta.mo.&glo. fi.ca.i.de voto. Et ad intell.huius gl. vide Ab.post gl.in ca.rex pacificus. in prooe. Greg. Itẽ dr Aug.1.li. de virginitate, vt refert B.Th.2.2.di.28. q.6.art.6.q̃ neq; ipa virginitas qa virgini tas, sed qa Deo dedi cata est honorat. Itẽ vide quatuor pul chras qq. de castita te, quas ponit B.Th. 2.2.q.7.in oĩb. articulis illius q. Item vi de 5. pulcherrimas qq. de virginitate, quas põit B.Th.2.2. q.152.in oĩb.art.illius q. Adde, q̃ status religiosorũ pferatur virginitati, vt dicit B.Th.2.2.q.186.art. 8.circa fi. Et ita dicit tenere Aug.in li.de virginitate. p quo fa cit tex.in c.ex parte. 2.in fi.de 2uer.2iug. Item q̃ sit 2petẽs dif finitio virginitatis, ponit S.Th.in 4.sen. di.33.ar.j.& in ea di. 2.q.art.3.ponit vtrũ virginitas sit maior aliis virtutib. Itẽ vi de quatuor qq. d̃ gtinẽtia, quas ponit B. Tho. 2.2.q.165. in omnib.art.illius q.

¶ An status religiosorũ pferatur virginitati, dicas q̃ sic, imo ẽt martyres pferuntur. vide B.Th.2.2.q.152.art.4.vbi ẽt ponit q̃uo vigines sequuntur agnũ quocunq; ierit. Et vide eũdem q.184.art.4. & in d.q.152.arti.3. vbi ponit, q̃uo sine ea hñr cæteræ virtutes. Et an virginitas possit per pniam recuperari, & quo miraculo p̃t recuperari: & vide tex in ca.si Pau.32.q.5.vbi hr q̃ virgines fatuæ. de quibus in Euãgelio dñr illæ, q̃ seruant virginitatem carne & nõ

Quarta so. ad idem tendit, & est ẽt vera. & pp multas varietates quæ quotidie fiũt: potuit insurgere ista dubitatio: nam pp delictum populi priuatur ciuitas dignitate cpali. 25. q.2. ita nos. Item fæpe duo epatus per Papã yniuntur: & vna ecclesia sæpe erigitur in cathedralem, & datur sibi noua diœcesis. Et ex his & multis similib. p̃t oriri confusio limitum: quæ debet determinari per ea quę hñr hic. & ad c. plures. 16.q.1.q̃ vr alium modũ præfigere in diffinitione huius quæstionis, multipliciter resp. doct. placet mihi illa vt ista dispositio addatur ad illam: & sic nõ sunt duo remedia successiua non sunt hic alia.

CAP. XIIII.

1 *Mulier nondum à uiro cognita an sit uiro restituenda ces sante causa monachatus.*
2 *Priuilegia uirginitatis quæ sint.*
3 *Monachi uel moniales defenduntur p syndicum monasterij.*
An uitiato ingressu bona collata monasterio reuocentur.

Caulam, p̃t reprobari matronæ per quas virginitas probatur. h. d. Cõis diuisio. secunda ibi: mandamus. ¶ Casus in terminis. Quædam puella 3xit mrimonium cũ quodam iuuene, & traducta ab ipso tandem recessit ab eo, & intrauit monasterium, se virginem & monacham asseuerãs: iuuenis p̃dictus repetebat eandem dicens, q̃ ea carnaliter cognouisset: illa è 3 virginem se esse, ac monacham asserebat, mulier pp de hæc educta fuit de monasterio, & induxit quasdam mulieres ad probandum per aspectum corporis virginitatẽ: tandem vir volebat reprobare mulieres illas, q̃ inductæ fuerunt 3 ipsum: mulier vero dicebat, q̃ timebat violentiam sibi fieri ab illo. Cõsultus Pa. super hoc negotio resp. mandat quibusdam iudicib. quatenus puellam illam ponant interim in illo monasterio q̃ intrauit, vt ibi vsq; ad fin. causæ valeat securè morari, recepturi postmodũ nõ solum probationes viri quas inducere voluerit 3 mulieres illas quas induxit puella ad probãdum virginitatem, verum ẽt alias probationes hoc negotium ptingentes, quas vtraq; pars duxerit producendas: qa dicit canõ q̃ manus & oculus obstetricũ sæpe fallitur. Mãdat adhuc vt honestas matronas, & in hoc prudẽtes deputare procurent ad ingrendum, vtrũ d. puella virginitatis priuilegio sit munita. Ber. ¶ No. ex pr. ibi, & G. puellam, &c. q̃cũ agitur 3 monachũ vel monacham: & reuocatur in dubiũ de ipsius ingressu, 2cipiendus est libellus in psonam ipsius monachi, & nõ monasterij: vt hic, pbatur apertè. Quid aũt vbi nõ reuocatur in dubium ingressus, sed agitur rõne 2ctus, vel delicti prius initi vel 2missi: dic vt leg. & no. in aut. causa quæ sit cũ monacho. C. de epi. & cle. & aliquid tetigi in c. in psentia. ŝ.e. ¶ No. 2. q̃ publicatio attestationum nõ impedit in causa mrimoniali productio nẽ nouorum testium, ẽt si tendat in præiudicium mrimonii spũalis. Hoc. n. fit non tũ in fauorem mrimonij carnalis, q̃tum vt euitetur pcũ imminens in dissolutione ltimi mrimonij. de quo dic vt plenissimè dixi in c. iurauit. ŝ.e. Vel no. sic fm alium intel. quẽ do ad istum tex. non ponendo aliquam spã litatem in mrimonio, q̃ vbicunq; cã est decidẽda per iudicium petitorium, ita q̃ testes non p̃t deponere de veritate, sed de credulitate fm peritiam artis, p̃t testes peritiores publicatione priorum nõ ob. recipi, qa primi de facili potuerunt decipi: per hoc ratio tex. ibi, sæpe manus fallitur, &c. q̃ posset procedere q̃n recipiũtur vel iudicis offo, vt hic, vel ad partis instantiam, cui nihil possit imputari quare illos priùs non produxit. arg. c. fi. qui 1 at. acc. poss. & vide omninò quæ dixi in c. proposuisti. ŝ.c. ¶ Not. productor 1 tes

sties super peritia artis eorum: posse tanquam criminosos & inhonestos reprobari. ¶ Et no. ibi, honestas: prouidas, & prudentes, &c. quales debent esse periti in arte, vt eorum testimonium sit in omni parte validum. non enim sufficit sola peritia, sed etiam honestas requiritur. ad hoc l. magistros studiorum. C. de prof. & med. li. 10. ¶ No. vlt. q̃ virginitas dr habere priuilegium, id est prærogatiuam & dignitatem quandam specialem, quam paucissimi habent: cum vt ait Greg. pauci sine vitio incontinentiæ reperiuntur. 50. di. quia sanctitas tua, multriq; habent corporis integritatem, sed nõ ipsum virtutem virginitatis: q̃ declara vt no. in ca. nisi cum pridem. de renun. in gl. in ver. virtutum flore. & facit q̃ leg. & not. in c. nec solo. 32.q.5. ¶ Insuper potest hic notari vnum bon. d. q̃ in causa in qua exuberat iudicis officium, potest etiam iudex parte non exclusa testes ex officio suo producere, vt probat tex. ibi euretis, & c. Et sentit Io. An. hic super isto verbo curetis, & facit q̃ habetur in ca. constitutus. & c. oblatæ. de ap. & quod no. in 1.4.ŝ. hoc autem iudicium. de dam. infect. ¶ Opp. & videtur quod hic ante omnia mulier erat marito restituenda: vt in ca. ex transmissa. & ca. ex conquestione. de rest. spo. So. gl. 1. q̃ hic ista fatebatur se virginem & monacham: vnde si erat virgo tenuit monachatus: & per consequens non debet restitui. de conuer. coniu. c. 2. & c. ex publico. & pendente isto dubio non debet restitui ne corrumpatur ab eo. † No. & pondera gl. quia sentit, q̃ cessante causa monachatus, sit mulier restituenda marito: licet nondum ab eo cognita fuerit. Io. An. videtur sentire contrarium per illud ca. ex transmissa. quia vt ibi patet non habetur hoc casu posse fio sine copula. & dicit addendum quod dixit in c. dudum. de conuer. coniug. & sic simpliciter transit hic d. Ant. Sed tu dic, quod si habuit possessionem coniugis sine copula, fiet restitutio quò ad cætera dempta copula: si timeatur de corruptione nec possit sufficienter per cautionem prouideri: vt probatur in ca. literas. de restit. spol. Sed in isto casu non fiet: quia allegando ingressum religionis negat spoliationem: & sic ante restitutionem debet finiri quæstio: prout dicitur hic. & de matrim. vide quod plene dixi in c. ex parte. de restit. spo. ¶ Quæro, ad quid volebat iste inducere testes contra mulieres priùs ductas ad probandum virginitatem. Glo. 2. respondet, quòd volebat eas repellere à testimonio tanquam criminosas, &c. Et no. benè glo quales debent esse testes qui assumuntur ratione peritiæ. & dixi super tex. vel secundum In. dic, quòd fortè volebat eas probare fuisse corruptas: vel volebat contra eas inducere alias matronas honestiores, & plures asserentes contrarium, quibus standum est: vt in ca. in nostra. j. titu. proxi. dicente quòd si non sint plures dummodo sint peritiores præuaient dictis aliorum licet plurium. ar. in d. c. in nostra. & tetigi in ca. proposuisti. ŝ.e. ¶ Gl. penãter cætera colligit arg. ex tex. q̃ in causa matrimoniali apertis attestationib. alij testes recipi possunt. Contra quod oppo. de c. iurauit. ŝ.eo. dic plenè ad contrarium illius c. vt ibi dixi. & dic de hoc esse verissimum in se volendo ponere specialitatem in matrimonio: sed aliqui volẽtes hic ponere aliquam specialitatem: vt Gof. dicunt, q̃ hic loquitur de quadam speciali extraordinẽ, pbationũ. in qua ratio legis de pcuntatione attestationis, & ne aliquid addatur, minuatur, vel corrigatur, locum nõ habet fm eum. vnde dicebat hic Vin. q̃ reiteratur probatio hic vt cui gilet bonum cõsiderationis. Item in aspectione instrumentorum. C. de fid. instr. l. vlt. & in aspectione finium. ff. finium reg. si irruptio ne. ŝ. ad officium. quasi velint isti dicere, q̃ hic non est timor de subornatione: quia non habent alia facere, nisi diligenter inspicere & referre. Sed certè hæc rõ non mihi satisfacit: quia videns se succũbere in eã posset corrumpere testes, vt referant se diligẽter examinasse, & reperisse illam corruptam, vel virginem fm appetitũ corrumpentis: dico ergò, q̃ aut est speciale: vt in gl. aut procedit, quando causa decidit ur iudicio peritorum. quia d facili p̃t decipi, vt in tex. & super eo dixi aut procedit ex offo iudicis: vt ŝ. dixi, in quo cessat subornationis timor: vt no. in c. venerabili. & c. cum clamor. j. ti. prox. aut loquitur non facta adhuc publicatione aliorũ testium. nam p̃t testes q̃q; reprobari non publicatis eorum dictis. vt c. licet. ŝ.e. & no. plenè in c. ex parte adde. de test. & sic multipliciter in hoc p̃t intelligi iste tex. ¶ † Vlt. gl. quærit, quæ sunt priuilegia virginitatis: & colligit multa: & inter cætera dicit, q̃ virginitas est sola, q̃ potens est Deo animas p̃tare. in auth. de len. & c. Non intelligas gl. q̃ aliæ virtutes hoc non possint: & sic q̃ verbum sola habeat excludere alias virtutes: qa malè diceret per c. firmiter. ŝ. fi. ŝ. de sum. Tri. vbi dr, q̃ non solum virgines & continentes, sed etiam 2iugati p̃t virtuosè viuendo vitam æternam acquirere. Sed intellige, q̃ illa sola per se est sufficiens sine operib. aliarum virtutum: non tñ intelligas, q̃ sit aliàs vitiosus. sed q̃ etiam habeat alias virtutes accessoriæ tñ: licet non principaliter. Nam impossibile est habere vnam virtutem sine aliis, ita inuicem sunt colligatæ: vt in d. cap. nisi cum pridem. cum gl. præal. & facit 32.q.1. cum renunciatur. & c. de fleat peccator. de reg. iu. Secundò dicit gl. q̃ solum virgines habent laureolam. dicit hic Host. q̃ etiam martyres & prædicatores habebunt

spiritu: prudentes verò, q̃ seruant vtrunq; modũ. & q̃ si pmium virginitatis in cœlo no. c. nuptiarũ. 27.q.1. & vide gl. c. cãm. de proba. q̃ dicit, q̃ hñti aureolam, q̃ datur ẽt martyrib. vide Io. An. in c. 1. in vlt. gl. de sum. Tri. & c. innotuit. de ele. & vide q̃ hñr in ca. incognitus. 32.q.1.r. & de hmõi priulegiis virginitatis per B. Tho. in 3. & ibi per Rich. di. 49. Et tene menti, q̃ sola virginitas repletur paradisum, & põt animas Deo pñtare, & est pr. aliarum virtutũ. De quo vide gl. i. cãm mrimonij. ver. priuilegio. & ibi per Ab. de probat. & adde q̃ virgo gaudet priuilegio casatæ patris. Ita Bar. no. in l. quoties. C. de priuil. scholastici. lib. 12.

a ¶ Laureolam. Adde hic tex. & ibi Arc. in ca. & si ad tps. 11. q.3. Item adde S. Th. in 4. sen. di. 8. q.1. art. 2. circa med. vbi dicit, q̃ laureola ñ cuilibet, datur sed illis tñ qui sunt in statu perfectionis. Item vide b infinitas qq. de laureola, quas ponit B. Th. in 4. sen. dist. 48. q.5. art. 1. 2. 3. 4. & 5. vbi ponit vtrum laureola à fructu sit aliquod aliud pmium ab essentiali: & vtrũ laureola differat à fructu: & vtrum fructus deabeatur soli virtuti ptinentiæ: & vtrum 2ueniẽter assignẽt tres fructus trib. ptinentiæ partibus: & vtrũ rõne virginitatis dẽatur laureolæ: & vtrũ martyrib. & vtrũ Christo, & vtrũ Angelis, & vtrum ẽt corpori. & vtrũ 2uenienter assignentur tres laureolæ: & vtrũ vnus laureolam virginitatis de mã excellentiori hẽat. Has q. vide pulchrè exminatas per S. Tho. in loco ŝ. all.

Anto. Fran.

b ¶ Ingressu. An vitiato ingressu, vel monacho quocunq; exeunte de primo monasterio, & transeunte ad aliud monasterium, cui applicentur bona & an illa transeant in secũdum monasterium: vide quæ plenè hñr in ca. licet. de re, & in aut. ingressi. hic al. & in aut. si qua mulier. c. ti. & vide per Bart. in l. si cõis. in fi. ff. de stipu. ser. & in l. 1. ŝ. si fractuarius. c. tit. per Pau. de Ca. & Ale. in l. cũ fundus. ŝ. 1. in fi. ff. si cer. pe. & p Bal. in l. q̃dam elogio. C. de iu. deli. Et vide Ang. ĩ aut. de epi. & cle. ŝ. si monach'. & p Spe. ĩ ti. de sta. re. ŝ. 6. ver. 13. & 24. & b* Sebast Sap. ¶ Ingressu. vide Bald. in l. 1. C. de ingenu. manu. & in d. auth. ingressi. C. de sacros. ec. 5. q. vbi vr priari his, q̃ dicit Abb. hic.

c ¶ Acta substantialia. Licet pres si possint expresè renũciare, q̃ corã iudice ordinario, vl̃ delegato q̃ cedatur sine subsistialib. iudicij, vt not. gl. in c. fi. de re iu. lib. 6. hf c. 1. de of. del. & vide Ale. de Im. in l. si quenerit. circa pr. ff. de re iu. ti. si dubitetur an iste solennitates interuenerint in iudicio, statur cõfessioni partium, q̃ fuerint factæ. Casus est singu. hic. Et vide q̃ ita firmant hic Io. An. & d. Ant. & ad idẽ vide Ab. in recol lectis. in c. cum causam. 1. circa pr. de testib. Sed contra hoc facit, quia quando quis nõ potest renũciare solennitati alicui, non statur eius confessioni quòd solennitas illa inter cesserit: vt not. Ioan. And. in c. quoniam contra. super glo. fi. ŝ. eod. tit. & probatur in l. qui testamen tum. ff. de probat. & l. cum quisdecedẽs. ŝ. Titia. ff. de lega. 3. Et ideo dicit Ioann. Andr. in addi. Spe. in rub. de re. ec. non ali. q̃ non statur confessioni prælati, q̃ subsit legitima causa alienandi bona ecclesiæ, cum huic solennitati renũciare, nõ posset prælatus. Cũ ego super hac difficili contrarietate conferrem cum domino meo dño Erã. de Aret. ipse dicebat, q̃ in casu huius decre. benè statur confessioni partium, quia erat præsumptio q̃ litis contestatio, & alij actus iudiciales intercessissent ita cir cunscripta cõfessione prætimen ad prædicta q̃ scribit d. Ant c. cum causam. el. 1. de test.

¶ Adde tu quod. Rom. sing. suis singul. inc. tu scis quòd cõfessio. dicit quòd hæc decretalis habet tantum locum in actibus iudicialibus: vnde quod exemplificatur de prælato, non benè con gruit.

1 *Acta originalia si reperiantur apud iudicem de facto non per hoc fides eorum uacillat.*
2 *Confessioni partium statur: si acta substantialia sunt deperditæ uel si dubitatur an interuenerint.*
3 *Rescriptum directum alicui ut faciat sibi exhiberi acta in una causa, an possit dici surreptitium.*

cum bonæ. Acta etiam litis ordinatoria facta corã primis iudicib. fidem faciunt coram secundis. h. d. de eodem facto de arb. cum tpe propriè nõ diuiditur. ponit enim cuiusdam 2missionis formam bimembrem: & sedm memb. ibi, alioquin, ¶ Casus terminis. Inter epm Mesburgen. ex parte vna, & abbatem 2uentum Pigamen. monasterii super statu ipsius monasterij & quibusdam spoliationib. 3 abbatem factis à prædicto epo q̃ vertebatur: super his causa 2missa fuit quibusdam iudicib. coram quib. li. cont. facta fuit, prout partes 2fitebantur & processum in causa: sed nõ de terminauerunt eandem ipsam certis de causis ad Papam remittentes. Præterea Papa causam eandem cõmisit iudicib. istis mandans eisdem quatenus acta originalia quæ apud priores iudices remanserunt debeant inquirere diligenter, & ipsa si pntuerint inueniri: & si qua alia partes duxerint proponenda in scriptis redacta ad suam præsentiam remittant. Si verò acta inueniri non poterunt cũ non reuocetur in dubium de contestatione litis super statu monasterij, & spoliationib. prædictis recipiant probationes partium de nouo, & audiant si partes voluerunt tractare de compositione & q̃ super hoc inuenerint, & causam sufficienter instructam ad d. Papam remittant. B. ¶ No. 1. sing. istum tex. pro consuetudine quorundam iudicum ma xime rectorum & potestatum aliquorum locorum, qui finito officio retinent apud se originalia actorum seu gestorum tempore sui officii. contrarium tamen innuit text. in c. quoniam. ŝ.e. debent enim remanere apud scriptores. vt ibi. vide omninò quæ ibi dixi. Io. An. ibi intelligit q̃ de facto potiùs quam de iure remanserunt hic apud iudices. Et fm hoc collige aliud notabile sic. ¶ † No. q̃licet acta originalia causæ debẽt remanere apud notarium causæ: tamen si reperiantur de facto apud iudicem etiam finita iurisdictione non per hoc eorum fides vacillat. vt hic q̃ tene menti. ¶ † No. 3. & tene sp mẽti. q̃ actis perditis non præsumitur pro contestatione litis, vel aliis actis ordinatoriis, vel decisiuis. nisi aliter probentur interuenisse, puta, per testes vel partium confessiones. Ex hoc & ex text. not. vnum singulare, quòd licet acta c substantialia iudicij non dependeant à partium consensu, vt illa possint omittere, vel nulla ratificare. de lit. contesta. c. vnot. de ele. dudum. el. 2. l. nemo potest. cum ibi not. ff. de leg. 1. quod not. Inno. in c. causam. j. titu. prox. Si tamẽ dubitatur, an ista interuenerint vel perditis actis originalibus, vel alio modo statur ipsarum partium confessioni, vt hic singulariter probatur. Et sic habes casum singularem, in quo super non dependentib. à mera facultate partium statur ipsarũ par-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶ Partium p̃fessio-ni. Quod rr̃ non ste tur. tenet Bar. l. scien dum. ff. de ver. ob. & Bal. in l. iubemus. C. de iu. vbi dicit q̃ par tes non p̃t dispone re ꝺ̃ formã l. Et not. Ang. in l. fed & si qs. §. q̃stiõ. ff. si qs caut.
b ¶ Per testes. Et de inuẽtione modi p̃bandi p̃ testes, & eius causa, vid per B. Th. 2. 2. q. 70. artic. 2.

Anto. Fran.

¶ An stetur confessioni partium de interuentu actorum dicas, quod acta præsumuntur in dubio interuenisse nisi ꝓtrium p̃stet, vel ex inspectione ipsorum actuũ, & processus, vel alio mõ. Ita Bar. in l. hi qui. C. de app. imò dixit Bal. in l. fi. C. de re iu. q̃ acta p̃sumũtur iusta & valida, sicuti ẽt p̃sumit̃ insia. De quo plenè in l. sciendũ. ff. ꝺ ver. ob. & vide Bart. in l. illud. ff. de acq. hæ. & 3 Pau. de Ca. p̃s. 3. & an stetur dicto p̃lati, q̃ subsit ltima cã alienationis rei ecclesiasticæ, dicas, q̃ p̃latus nõ p̃t alienare res ecclesiæ, nisi cũ solẽnitatib. de quib. c. nulli. & toto ti. de re. ec. nõ ali. & c. sine exceptione. 12. q. 2. & hodie nõ p̃t talis alienatio fieri, nisi cũ solennitate, de qua in p̃stitutione Pauli, 2. sub rub. de rebus eccle. nõ ali. & si diceremꝰ: q̃ p̃latus posset dicere subesse ltimã causam, & staretur eius dicto, facile posset ecclesiæ p̃iudicare q̃ nõ est aliquo pacto dicendum. Ideò puto super hoc eẽ multum cogitandum.

* Sebast. Sap.

b ¶ Per testes. vide vnum, q̃ ex hoc noui ter infert Ant. Sic. in rub. de fid. in rep. ver. ex quo infero vnũ q̃ tibi videbitur nouũ.
c ¶ De testib. Quare aũt appelletur testis, & vñ dicatur, & q̃ sit eius offiũ. ponit Archi. in ca. testes circa principium. 3. q. 9.
d ¶ Recusari. Adde Ale. cons. 68. 2. lib.
e ¶ Precio. Adde limitandum, vt per Rom. sing. suis.

a tium confessioni: a contra ca. super eo. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. sed dic hoc contingere, quia tractabatur hic de modico vel nullo præiudicio: nec imminebat p̃tis altero casu. acta verò non substantialia possunt partes communi consensu ratificare: vt c. cum causam. præall. & ibi Inn. vide tamen vnum exquisitum modum ratificandi omnia acta etiam nulla per gl. & Bar. l. mutari. ff. de proc. vt si dicat actor libellum de nouo produco: positionem, capitula, testium depositiones, &c. & reus eodem ordine respondeat, q̃ an sit verum aliàs examinaui. ¶ Venio ad gl. & primò colligit. quod acta originalia debent semper remanere apud iudicem siue scriptorem, &c. Not. benè gl. dum loquitur alternatiuè sentit enim quod ca. quoniam. s̃. e. suppleatur per istud, & sic non solùm apud scriptores: vt ibi, sed etiam apud iudicem vt hic remanere debent. dic vt s. dixi. & vide in d. c. quoniam. vbi plenius. secundò colligit q̃ attestationes in vno iudicio receptæ fidem faciunt coram aliis. Aduerte hoc indistinctè verum: si instantia non est adhuc perempta: quid autem peremptа instantia, vide plenè quod dicetur in c. causam. ỹ. ti. 1. & per Bart. in l. cum lite mortua. & l. cum apud. ff. iudi. so. dicit tamen Host. hic probari quod instãtia litis non perit cursu triennii, cum hic lis fuerit inchoata tempore Cælestini. & per In. cõmissa, cui postea successit Honorius. qui non plus vltra triennium vixit, & modo erat coram Greg. Tu plenè de hoc vide quod dixi in c. pe. s̃. de iud. an autem faciant fidem acta adhuc non publicata. vide quod dicetur in c. causam. aliæ. gl. sunt faciles. ¶ † Extra glo. quæro. pone, alicui mandatur, vt faciat sibi exhiberi processum alicuius causæ: nun quid contra talem rescriptum possit de surreptione obiici, puta, q̃ hoc fuit alteri commissum de quo nõ est facta mentio in secundo. Inno. & Host. q̃ sic de resc. cæterum. nisi per appellationem vel alio modo ad superiorem fuisset causa deuoluta: quia tunc valet. de of. del. pastoralis. §. præterea. vel si partes fuissent absolutæ à primo iudice ab obseruatione iudicii. C. de iud. l. properandum. & no. hoc vltimum, vel aliter expirasset iurisdictio primi iudicis. & hæc sufficiant.

¶ De testibus & attestationibus. Rub.

¶ Rubricæ huius cõtinuatio patet ex continuatione facta in præcedenti titu. vel magis specificè continuando ad rubricam proximam præcedentem continuatur sic. Supra visum est de probationibus in genere, meritò vt materia magis clarescęret subiicit de speciebus probationum, plures enim sunt ipsius species. Nam quandoque probatur per testes, b quandoque per instrumenta, per prę sumptiones, & per iusiurandum: ideò de his omnib. tractat in sequentib. & quia probatio quæ fit per testes efficacior est aliis, cum fiat viua voce. ỹ. de fid. instr. cum Ioann. cum ibi no. ideò præmittit tractatum de testib. & postea submittit de aliis speciebus. Sed pro declaratione rubricæ quæritur de duobus. Primò quæritur, quare dicit de testibus in plurali, cum in C. & ff. solum fiat mentio in singulari. Secundo quare subiicit de attestationibus, cum sufficiebat dixisse de testib. c sicut fit in C. & ff. Ad primum dicit Io. And. hoc esse de arbitrariis quæ dependent à principum voluntate, de quib. non tenemur rationem reddere. l. non omnium. ff. de ll. not. in ca. si quando rescriptis. vel potest dici fm eum, q̃ ideo dicit in plurali, quia regulariter in qualibet causa duo testes requirunt. ỹ. eo. licet. & 2. & ca. veniens. cum multis similib. Primum tamen plus sibi placeti quod videtur probari per rubricas sequentes, in quib. dicitur in plurali: & tamen non requiruntur plura: vt patet de fid. instr. de præsumpt. & s̃. de procu. vbi dicit in plurali: & tamen sufficit vnus procurator in iudicio. Ego tamen puto, quod ideò dixit in plurali, quia in nigro tractat quot testes requirantur, qualiter præualeant aliis, qualiter reprobentur, &c. vnde ferè totus tractatus est in plurali. Ad secundum quare dixit de attestationibus remittit Io. And. ad no. per eum super rubrica de homici. in secunda obiectione. Secundò soluit, quod tractatus attestationum est per se de quibus tractans specificè aliqua iura: vt in c. in causis. c. præsentium. ca. cum causam. cum multis similibus. & hoc placet. Tractaturus enim auctor de testibus, & personis eorum & numeri requisitione ac de ipsorum depositionibus, seu dictis ne haberet materiam geminandi rubricam: subiicit hic de attestationibus. Et no. quod dictum testis appellatur attestatio: quandoque depositio, dicto c. cum causam.

Sebast. Sap.

f ¶ Edictũ. hoc idem voluit gl. in l. qñ. C. de hę. Probatur c. cũ apud vbi Ab. in j. no. j. de spõ. & Imutus. §. cum quæritur. ff. ꝺ procu. Contrariũ tñ tenet Nell. in tracta. de teste. in prin.

CAP. I.

1 *Testis productus à parte sine aliqua citatione, tanquam suspectus non potest recusari.*
2 *Actus explicandi à ieiuni s.*
3 *Idoneus testis & omni exceptione maior est ille, contra quem nulla exceptio legitima potest opponi*
4 *Testis quando testificatur an necessario debeat esse ieiunus.*
5 *Concilium, cœtus, & conuentus idem important.*

Placuit. Breue est continens tria dicta, & communiter non summatur: sed pro iuuenibus summo sic. Precio nõ debent testes ad testificandum induci, hoc primò. Quisque fidelis ad testificandum induci potest, nisi probetur indignus. hoc secundò. Nemo nisi ieiunus testimonium dicere potest. hoc tertiò. Et partes patent. ¶ Casus literalis, per se patet per illud quod hic dicitur. Bert. ¶ No. 1. ibi: precio, &c. nihil enim dicit de prece, ex quo argue fm Host. q̃ preces interuenire possunt dummodo cesset corruptio: quo casu loquitur ỹ. c. quoties. ¶ † No. benè hoc dictũ quia licitè rogatur q̃s vt testimoniũ perhibeat veritati: ex quo argue: q̃ testis productus à parte sine alia citatione nõ potest tanquam se ingerens & suspectus recusari: q̃a precib. partis producentis potuit induci, vt hic. quod benè not. & sic non debet dici se ingerere. & sic reperi concluisse do. de Ro. ꝺeci. 36. & aliquid subiiciam in c. seq. Quare autem preces & non precium interuenire possunt: dic, q̃ citius corrumpitur precio q̃ã precibus. cito enim, dicit canon, violatur iustitia auro. in c. pauper. 11. q. 3. in collatione tamen spiritualium etiam preces cessare debent. 1. q. 1. sunt nonnulli. de quo vt leg. & no. in c. tuam. de æta. & qua. ¶ No. secundò q̃ dictum f de test. est prohibitorium. s. certarum personarum, sed permissorium regulariter, quilibet enim admittitur nisi expressè reprobetur. ¶ † Not. vltimò vnum actum qui explicandus est à ieiunis, scilicet actus testificandi, an hoc sit de necessitate, an de honestate, dicam cum glo. plures alios actus à ieiuno explicandos, vide per glo. in c. sacra. de consec. dist. 1. & vltra illos addit Host. hic vnum, scilicet predicare verbum Dei. honestius enim sit à ieiuno. vide pulchrum tex. Hier. in c. ecclesiæ principes. 35. di. tamen secundùm Io. An. ser uatur quandoque contrarium: quia post prandium plerunque habetur populus melius, & per prædicationem tũc factam retrahuntur homines à peccatis, vel saltem tunc desistunt & interrumpuntur. aliàs multum tempus impedit consilium sanæ mentis. C. de transact. l. non minorem. saluo quod not. de of. del. consuluit. §. fi. di, quod istud non fit propter defectum rationis & sanæ mentis contingentem post prandium: sed vt deuotius & sobrius recitetur verbum Dei. Nam tempore ieiunii facilius quis compungitur & eleuatur ad contemplationem Dei. iuxta illud Præfatij quod cãtatur in Missa tempore quadragesimali. Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, &c. Q̃is autem dicatur ieiunus vide de bo. gl. in d. c. sacramenta. & no. in c. u. consliterit. ỹ. de acc. & breuiter potest dici ieiunus perfecta digestione, etiam sine dormitione. de consec. dist. 2. tribus. licet quidam contra respectu dormitionis. ¶ Quæro, quid si precio testes fuerunt inducti. Respondet gl. 2. testimonium non valere quia corrupti sunt, & dic, q̃ possunt accusari de falso. l. de fal. no. Baſ. in l. dihus. ff. de re iud. vide quod dixi in c. licet. s̃. ti. prox. Et not. quod alio non probato præsumitur corruptus, & intelligo istum tex. de pecunia non recipienda pro actu testificandi. debet enim dictum testis esse gratuitum. 14. q. 5. non sanè. nam pro expensis fiendis in veniendo, stando, & redeundo licitè datur pecunia. de quo dic vt in c. statutum. in fi. de rescrip. lib. 6. & 4. q. 3. ca. si testes. §. item liberi. ver. venturis. † Vlterius quæritur, quis dicatur idoneus testis, dicit glo. 3. q̃ quilibet præsumitur idoneus nisi expressè reprobetur. de præsum. c. fi. Not. gl. iuncto tex. q̃ ille dr̃ idoneus testis, qui nulla exceptione legitima repelli potest: talis etiam dicitur omni exceptione maior. in c. 1. de consan. & affi.

vbi no

a * Seb. Sap. ¶ Cõgregatio. Vide Fel. in c. capl'm S. Crucis. s̃. de resc.
b ¶ In nomine dñi. Vide quod not. ꝺ. de Ro. ꝺeci. 125. fm ordinem meum nouissimum, & in eo ord. ꝺeci. 167. Et adde, q̃ in casu huius decr. sufficit vna citatio sine peremptorio, fm ꝺ. Ant. post Io. And. in c. consul. de of. del. sed Bal. in l. si qñ. C. de testi. tenet ỹrium, q̃mò exigitur peremptoria: quia in testib. cõsistit tota vis iudicij. Et q̃ non requiritur peremptoria, tenet ꝺ. An. in c. pastoralis. ỹ. de excc. Et vtrum sit necesse q̃ quis citetur ad videndum iurare testes, q̃ citet personaliter, an sufficiat citari ad dñm, vide plenè ꝺ. Ant. in c. fi. de eo qui mit. in poss. & plenè per Io. And. in re. iur. p̃sumitur. li. 6. in mercu. & per ꝺ. Ant. s̃. c. significauit. ver. vlt. gl. ỹ. e. ti. & per Bar. in aut. si quis ab aliquo. C. de testib. Et adde, q̃ qñ examinandus est testis cui certum est nihil posse opponi, nõ est necessaria præsentia partis. Istud dicit ꝺ. Ant. in ca. veniens. 1. ỹ. e. Et qñ datus est terminus ad probandũ vtrũ si pars velit ꝓducere ꝓbatione intra terminum, alia pars sit citanda: vide per Bal. in l. fi. C. qui admit. vbi dicit, q̃ si probationes producuntur in fine termini assignati, non est necesse citare partẽ: secùs si produceren-tur aliàs intra terminum, vt dicit Bart. in l. 2. ante medium. C. de temp. app. & vide q̃ scripsi post Ab. in l. 2. ꝺeci. 36. & aliquid subiiciam in c. seq. Quare autem preces & non precium interuenire possunt: dic, q̃ ci tius corrumpitur precio q̃ã precibus. cito enim, dicit canon, violatur iustitia auro. in c. pauper. 11. q. 3. in collatione tamen spiritualium etiam preces cessare debent. 1. q. 1. sunt nonnulli. de quo vt leg. & no. in c. tuam. de æta. & qua. ¶ No. secundò q̃ dictum de test. est prohibitorium. s. certarum personarum, sed permissorium regulariter, quilibet enim admittitur nisi expressè reprobetur. ¶ † Not. vltimò vnum actum qui explicandus est à ieiunis, scilicet actus testificandi, an hoc sit de necessitate, an de honestate, dicam cum glo. plures alios actus à ieiuno explicandos, vide per glo. in c. sacra. de consec. dist. 1. & vltra illos addit Host. hic vnum, scilicet predicare verbum Dei. honestius enim sit à ieiuno. vide pulchrum tex. Hier. in c. ecclesiæ principes. 35. di. tamen secundùm Io. An. seruatur quandoque contrarium: quia post prandium plerunque habetur populus melius, & per prædicationem tũc factam retrahuntur homines à peccatis, vel saltem tunc desistunt & interrumpuntur. aliàs multum tempus impedit consilium sanæ mentis. C. de transact. l. non minorem. saluo quod not. de of. del. consuluit. §. fi. di, quod istud non fit propter defectum rationis & sanæ mentis contingentem post prandium: sed vt deuotius & sobrius recitetur verbum Dei. Nam tempore ieiunii facilius quis compungitur & eleuatur ad contemplationem Dei. iuxta illud Præfatij quod cãtatur in Missa tempore quadragesimali. Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, &c. Q̃is autem dicatur ieiunus vide de bo. gl. in d. c. sacramenta. & no. in c. u. consliterit. ỹ. de acc. & breuiter potest dici ieiunus perfecta digestione, etiam sine dormitione. de consec. dist. 2. tribus. licet quidam contra respectu dormitionis. ¶ Quæro, quid si precio testes fuerunt inducti. Respondet gl. 2. testimonium non valere quia corrupti sunt, & dic, q̃ possunt accusari de falso. l. de fal. no. Baſ. in l. dihus. ff. de re iud. vide quod dixi in c. licet. s̃. ti. prox. Et not. quod alio non probato præsumitur corruptus, & intelligo istum tex. de pecunia non recipienda pro actu testificandi. debet enim dictum testis esse gratuitum. 14. q. 5. non sanè. nam pro expensis fiendis in veniendo, stando, & redeundo licitè datur pecunia. de quo dic vt in c. statutum. in fi. de rescrip. lib. 6. & 4. q. 3. ca. si testes. §. item liberi. ver. venturis. † Vlterius quæritur, quis dicatur idoneus testis, dicit glo. 3. q̃ quilibet præsumitur idoneus nisi expressè reprobetur. de præsum. c. fi. Not. gl. iuncto tex. q̃ ille dr̃ idoneus testis, qui nulla exceptione legitima repelli potest: talis etiam dicitur omni exceptione maior. in c. 1. de consan. & affi. vbi no

1 *Testis debet astringi iuramento, ut testificetur pro utra que parte.*
2 *Admonitio iudicis habetur pro trina citatione.*
3 *Vna citatio communiter sufficit in meritis cause.*
4 *Actus depositionis testium refertur ad tempus iuramenti.*
5 *An lex quæ prohibet actum fieri apponendo pœnam iudeatur actum etiam annullare.*
6 *Quæ requiruntur ad hoc ut testes dicantur idonei.*
7 *An semper pars debeat citari ad videndum intrare testes.*
8 *Pars debet citari ad videndum publicationem testium quã do proceditur per inquisitionem.*
9 *Iudex potest facere ad instantiam partis, ut testes examinentur clandestinè, quando timetur potentia aduersarij.*
10 *An ualeat receptio testium si pars citata noluit comparere.*
11 *An receptio testium ualeat: si pars citata non potuit cõparere legitimè impedita.*
12 *Testes qui potuissent repelli ab initio: si sint examinati, faciunt indicium.* 5.
13 *An quando testator mandat stari dicto unius informati ca pr. C. de temp ap.*

f an sit assignatꝰ terminus ab hoĩe: & nõ regratur citatio: vt c. sæpe. de ap. aut à iure: & tunc requiritur. Vide tñ eundem Bal. in ꝺ. l. si qñ. C. de testi. Ant aũt qñ vna pars sit citanda: dic, q̃ aut quis producit ad effectum notificationis: & non est citanda. Ita dicit Bald. in ꝺ. l. si qñ. in fi. per tex. in c. charte. 3. q. 9. Et adde hic Bal. in aut. hodie. circa pr. C. de iur. calu. vbi dicit, q̃ licet sit citanda pars in examinatione testis, tñ si prius testis deposuit, & mõ velit declarare dictũ suum, nõ erit iteratò pars citanda. Sed an sit nulla examinatio testium facta parte non citata: dic q̃ sic. fm Bar. in auth. qui semel. ver. quæro quid si publicatio. C. de prob. Et idem dicit Ant. ỹ. e. c. fraternitatis. ver. idem dicit. Et adde, q̃ si notarius scripsit & talis testis iuratus deposuit, non tñ ex hoc præsumitur partem fuisse citatam ad videndum iurare testes. Hoc dicit ꝺ. An. in c. fraternitatis. ỹ. e. & vide q̃ibi no. Et de illo art. qñ est assignatus alicui terminus ad probandum, an qñ vult producere probationes, debeat facere citari aduersariũ, vide Bar. in l. qui ante Calendas. ff. de ver. obl. & in extrauag. ad rep. in ver. de plano. circa med. coniuncto eo, quod scribit Bart. circa fi. illius ver. & q̃ ad videndum iurare testes sufficiat vnica citatio sine peremptorio, tenet ꝺ. Ant. in ca. qñ frequenter. §. in aliis. vt lit. non contes. Et adde hic, q̃ testis examinatus parte non citata facit iudicium. fm Bar. in l. hæreditarias. ff. de cri. expil. hær. Adde hic casum in quo testes recipiunt̃ parte non citata, videlicet in casu ca. præterea. 2. de spon. fm vnam lect. quam refert ibi Ab. Et de hoc. an sit necessaria citatio partis, qñ statutum præfigit terminũ ad producendum, vide Bal. i l. j. in fi. de lib. dim. & Bal. in l. si ea. in fi. C. qui ac. nõ pos & l. i. §. fi. ff. de fer. & tex. huius decr. in nomine dñi. limita, vt per Bal. & Pau. de Ca. post Gul. de Cu. l. ad egregias. ff. de iurei. quãquam eius ꝺ. non sit verum, quia est ỹ casum apertum l. 2. §. fin aũt vel dignitas. C. de iu. cal. Item adde, q̃ in tñ necessaria est citatio ad videndum recipi testes, q̃ si Papa simplr̃ deleget receptionem testiũ, vt ꝺata prãs citandi ptes ad videndã receptionem testiũ. Tex. est in c. ꝑstitut̃. & ibi no. ꝺ. Ant. ỹ. de ap. Item q̃ sufficiat vnica citatio sine peremptorio ad videndũ iurare testes, firmat Bar. in l. si fini ta. §. Iulianus. circ. pr. ff. de dam. inf. & l. cõsentaneũ. C. q̃o & qñ iu. dicit. n. Gul. de Cu. & Bart. in ꝺ. l. ad egregias, q̃ qñ mittit ad mulierẽ pro testimonio, nõ ꝺet ps citari vt veniat ad videndũ iurare mulierem. Secùs dicere fi mitteretur ad aliam personam priulegiata: tam: quia tũc ꝺet citari pars vt vadat cũ tabellione ad domũ priuilegiatæ personæ, vt videat ipsam iurare per text. ỹ aut. vt lit. iurent. §. si verò. sed vide q̃ scripsi post Do. in ca. 2. §. 1. de iu. li. 6. vbi hoc declarauí. Item vide Do. in c. multis. in 2. not. 44. di. vbi per illum tex. dicit q̃ multitudini testium nõ creditur sine partis citatione.

¶ Adde an sufficiat citatio ad domum, cum testes examinãtur ad æternam rei memoriam. Ale. cõsil. 203. lib. 2. & quando citatio partis nõ sit necessaria, cũ certum est nihil posse opponi. vide Ro. consi. 208. Et an pars citanda sit denuo, cum testis vult declarare dictum suum, per eum Roma. consil. 432. Et an præsumatur iuramentum cum notarius scripsit. T. iuratus deposuit, vide Ale. consi. 42. li. 4 inquantum hic addens, reprobat limitationem Bal. & Pau. de Cast. ꝺic, quod fuit reprobatio Rom. sing. suis fo. 10. incip. fuit vnus ex vobis.

Anto. Fr. ¶ Au citatio peremptoriè requir atur in testib. dicas, q̃ ad iuramenta testium videtur requiri peremptoria citatio, sed non ad publicationem processus fm Bal. in l. si quando. C. de test. Sed Bar. in l. consentaneum. videtur tenere contrarium, quod non requira tur citatio cum peremptorio. Et istud credo verius: tamen citatio testium peremptoria requiritur non ad vim probationis: sed ad mulctandum testes, fm Bal. qui ita seipsum declarat in ꝺ. l. si quando. in ver. venio ad materiam vtilem. C. de testi. vbi ꝺicit, quòd sem per requiritur peremptoria citatio ad mulctandos testes, & alios citatos. Sine autem citatione ipsorum testium, & partis ad videndũ ꝺeferri iuramenta, putarem non valere depositionem, tanquam vi ꝺeret testis vltro se ingerere. & sponte ad testificandum venire: nisi veniret citatus, & per consequens redꝺeretur suspectus. vt in ꝺ. l. si quoque ff. de re iud. & l. nam ita diuus. ff. de adoptionib.

b * Seb. Sap. ¶ In nomine dñi. Extende vt per Abb. in c. significauit. in 2. no. ỹ. e. extende etiam ad productionem instrumentorem, vt per Ang. & Ale. & Mod. in l. properandum. §. sinautẽ reus. C. de ind.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶ Quod testes. vide Bal. l. 2. C. de edē. vbi dicit, q̄ si testis q̄ deposuit pro vna pte, interrogatus p alia parte noluit rndere, tollitur fides suo testimonio: vide Ias. in l. præscriptione. in 2. no. C. si ꝫ ius vel uti. publ. Abb. in c. cum dilecti. ī. de accu.

* Sebast. Sap.

b ¶ Qñ iurat. Qñ testes dicant recipi, qñ iurāt vide Fel. & Are. in ca. licet cām. ī. de prob. vbi exponit tā quam diuersa recipere, & examinare: & idem not. Ab. c. cum cām. in pr. ī 4. no. ī. e.

* Sebast. Sap.

c ¶ Nullitatē actus. Qñ actus ꝫ legē sit nullus, vide Ale. ꝑsi. 37. 1. vo. & Dec. ꝑsi. 87. versi. de notario. matriculato. Ias. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

* Sebast. Sap.

d ¶ Tertius casus ad 4 de alium casum q̄te stes examinandi est set omni exceptiōe maiores, & fid digni quib. aliquid opponi nō possit, & quorū dicto esset stādū, hūc casum ponit Alex. ꝑsi. 130. inc. difficultas huius. 1. vo. & dicit hoc esse de mēte Bar. in l. Theopōpus. ff. de dot. præle.

peti. c. quæ in ecclesiarum. de const. ¶ † Not.

3 ꝫ testes debent esse communes, & deponere pro vtraq; parte, & non pro producente tantum. 14. q. 5. non sanè. & ad hoc iuſo adstringi debent: vt not. gl. in c. fraternitatis. ī. e. ¶ † No. ibi, à iudice aut defensore, &c. q̄ iudex potest monere & citare partem per se & per alium, ſ. defensorem. i. nuncium: quin imò plus dico, q̄ ettam vbi req̄ritur trina citatio, sufficit vnica monitio iudicis: quia il la habet vim trinę citationis: vt in l. 2. C. quō & quand. iud. & vide gl. in c. consuluit. de of. dele. in ver. terminum. ¶ † Item no. sufficere vnicam citationem ad actum receptionis testium: & communiter in mediis causæ suf ficit vnica citatio. vide plenè per Inn. & alios in d. c. consuluit. aliquid per eundem in c. ad petitionem. de acc. ¶ Not. ibi, sed etiam ipso præsente facta fuissent, &c. q̄ absens contumaciter habetur pro præsente in sui præiudicium, & actus eo absente explicatus, perin de valet ac si eo præsente factus fuisset, concor. c. veritatis. de dol. & contu. & ca. 2. de arbit. li. 6. ¶ No. q̄ temporaliter impeditus nō tenetur venire, nec per alium comparere. & actus gestus eo absente, licet citatio perinde quò ad affectum inualidatur ac si nulla citatio fuisset facta. de quo aliquid ī. & in l. quæsitum. ff. de re iud. ¶ Item not. ibi, & non ex inevitabili necessitate, &c. q̄ quælibet neces sitas excusat: ideò alibi dicit tex. q̄ leuis febri cula & vetus quartana non excusat. d. l. quæ situm. & no. gl. in ca. placuit. 18. dist. vide ge neraliter no. in c. querelam. de proc. ¶ † No. ibi, ad audiendos testes, &c. iuncta glo. q̄ te

b stis videtur recipi & deponere quādo iurat. actus tantum depositioni s refertur ad tem pus iuramenti. ad hoc l. si quando. C. de testi-

5 & tetigi in c. licet. de prob. ¶ † Vltimò not. q̄ actus gestus contra legem est nullus. concor. 10. dist. vides. & regula quæ contra ius. de reg. iur. li. 6. & l. non dubium. C. de leg. Et antequam vltra progrediar, quia hoc est ſa tis vtile canonistis, quæro, an hoc sit verum indistinctè: maximè vbi pœna est apposita. Distingue, aut dispositio est non pœnalis, aut pœnalis. primo casu, actus regulariter est nullus: vt hic, & iurib. superius allegatis. q̄ intellige, quando lex habet perpetuam causam prohibtionis, id est ratio prohibendi est perpetua: secùs si temporalis, q̄ declara vt no. in c. tua. de spon. duo. vbi gl. & 10. di. vides. & est bona gl. declarans hoc primum memb. q̄ñ dispositio non est pœnalis, in regula quæ ꝫ ius fiunt. præal. quam omninò vide: sed difficultas maxima est in secundo memb. q̄ñ dispositio est pœnalis. in quo varij varia sensērunt, vt not. per legistas in l. non dubium. præalle. vbi plenè. & per Bar. in l. prætor. in pr. ff. de no. ope. nun. Quidam enim simpliciter dixerunt, quod per appositionem pœnæ sistinetur actus: quia lex non videtur tunc simpliciter prohibere: sed vltra processit apponendo pœnam. hoc verum nisi lex inducat vltra penam etiam nullitatem. sicut facit tex in l. iubemus. C. de sac. san. & in cap. quia propter. de ele. Hæc opi. non videtur placere Bart. in d. l. prætor. all. d. l. iubemus. & multa alia iura quæ vltra pœnam inducunt nullita

e tem actus. Sed certè posset respōderi q̄ in illis iurib. lex non fuit contenta pœna extrinseca. sed etiam voluit inducere nullitatem actus. ipse tamen Bar. multum instat in d. l. prætor. & in effectu vult quod aut nullitas actus tendit in præiudicium facientis contra legem, & habebit locum vtrunq; ſ. actus nullitas. & pœna apposita in lege. & hoc in odium ipsius, qui voluit actum gerere contra dictam l. iubemus. Si verò nullitas actus tenderet in præiudicium alterius qui non fecit contra legem, & tunc actus remanet validus, & pœna committitur. Iac. de R. a. & multi alij aliter, & probabilius distinxerunt in d. l. non dubium. quod aut lex est pœnalis separata à lege simpliciter prohibente, & tunc inducitur actus nullitas respectu legis pœnalis: aut non reperitur lex simpliciter prohibens, sed solum respectu pœnæ, & valet actus: quia ex eadem dispositione pœnæ generalis non compatitur se cum speciali: vt in l. sanctio legum. ff. de pœn. sed ex diuersa lege benè compatitur ſm eum. d. Bal. dicit q̄ quandoque nullitas actus non est pœna, vt puta, quando lex detrahit potestati dantis, vel administrātis vel delictum prę fumit. & tunc specialis pœna inserta in lege non facit actum vale-

re: quia sua natura prohibetur. & habet nullitatem intrinsecam. Si autem nullitas propriè loquendo est pœna, tunc habet locum cōsideratio Iac. & aliorum: & hoc inducit ad statutum: quo cauetur, q̄ nullus ꝫ hat quin soluat gabellam de ꝫctu: & si non soluerit gabellam, soluat centum nomine pœnæ. hoc enim casu, vt patet ex prædictis valebit ꝫctus ſm eum. quia lex vltra procedit in ipsonendo pœnam diuersam à pœna nullitatis: vt in præal. l. sanctio. & hoc mihi satis placet. Et ad primum memb. distin. Bal. facit quo not. gl. in cle. 1. de iurep. quam vide. ad secundum & ad d. Iac. & aliorum satisfaciunt iura illa quæ vltra pœnam annullant actum. nam si indu ceretur actus nullitas, frustra iura illud exprimerent. ad vnum tñ aduerte, q̄ limitat vtrunq; memb. non enim semper ex non obser uantia legis inducitur nullitas ipso iure: sed qñq; præstat causam irritandi, qñq; ipso facto irritatur. Scire. n. debes q̄ qñq; lex iubet aliquam solennitatem adhiberi tpe ꝫctus, & tunc si aliter fiat ꝫctus est nullus ipso iure: vt in c. sine exceptione. 12. q. 2. & 10. q. 2. ca. n. §. hoc ius porrectū. & d. l. nō dubium. & c. auditis. cum ibi no. de el. & C. de testā. l. hac consultissima. circa pr. Qñq; lex iubet aliquam solennitatem adhiberi post ꝫctum vel alium actum perfectum: & tunc si illa solennitas non interuenit, non inducitur actus nullitas ipso iure: sed non valet in effectu: quia debet annullari nisi aliud ex presse caueretur in dispositione: & hoc no. videtur probari in l. vniuersa. C. de prec. imp. off. & ibi per gl. & Bar. pone exemplum: dicit statutum q̄ quilibet ꝫctu soluatur gabella 10. solidorum pro libra: certè si non soluitur, ꝫctus remanet validus: licet possit annullari, q̄ procedit etiam si lex dicat aliàs non valeat. debet. n. intelligi non valeat, sine effectu. vt in d. l. vniuersa. secùs si diceret non valeat ipso iure, vel ipso facto. vide ad hoc gl. in regula in pœnis. de re. iur. lib. 6.

6 & hæc no. ¶ † Quæro quia hic excipiebatur testes fuisse vilissimos quæ debent considerari de testib. ad hoc vt dicantur idonei. Gl. 1. ponit versus, quos sic declara. Conditio. i. an sint serui an liberi. debent. n. esse liberi. 4. q. 3. si testes. §. liberi. ad fi. ibi, sexus. vt. ſ. sit masculus non fœmina. hoc intellige vt no. in c. forus. de verb. sig. ibi. ætas vt sit maior 14. annor. si depenit in ciuili: in criminali verò maior 24. q. 3. c. 1. & c. si testes. ver. in testimonium. & vide Spe. eod. ti. §. 1. ver. item excipitur, quod est impubes. ibi. discretio. vt quis sit discretus & mentis compos. ad hoc 3. q. 7. c. infames. §. tria. ibi fama vt nō sit infamis. ſ. eo testimonium. ibi, fortuna, & nō sit pauper. de quo dic vt not. ī. eo. si qui testium. ibi. fides. vt non sit infidelis. s. co. c. 1. cum ibi not. Alij ponunt alios versus, sed non est curandum. & vide Spe. eo. ti. §. iam de interrogatoriis. versi. quid si vnus. ¶ Opponitur, & videtur partem non citandam, vt veniat ad audiendum testes, cum debeant deponere in secreto. ī. e. venerabi. Gl. in ver. audire. dat duos intellectus, primus vt audiat testes. ſiurantes: & iste est bonus intelle. & credo de mente literæ q̄ post publicationem poterit videre attestationes. Secundus intelle. vt intelligatur quando testes recipiuntur in causa publicationis. i. ad eternam memoriam: vt in c. quoniam. §. sunt & alii. vt lit. non conte. & sic dicitur intelligendam aut. de testi. vnde hæc verba quæ sunt in tex. sumpta sunt. & tunc expone ſm gl. ad audiendum testes. i. depositiones testium. Sed certè iste intel. in se non est verus: quia tum testes sunt examinandi in secreto: licet postea publicentur ad futuram memoriam: tene ergò primum intel. dicit tamen Ioan. vt no. 2. q. 1. in primis. q̄ quælibet partium potest interesse depositioni testium: tamen non poterit postmodum super illis capitulis testes producere: sed Bar. Brix. ibi contra, quod videtur verius secundum Io. And. vt li. cet ius testes testimonium dicant: & contra rationem mouebatur Io. An. ſquod pars præsens melius sciret interrogare, habemus remediū ſm Io. An. vt interrogatoria det in scriptis: vt in c. 2. c. ti. li. 6. secundùm quæ testes examinabuntur. vt ibi, & sic etiam seruat generalis consuetudo, vt not. Accur. C. eo si quando. & Spe. e. tit. §. nunc tractandū. in pr. quod satis mihi placet. & videtur de mente omnium

7 iurium † An autem sit hoc indistinctè verum. vt pars debeat citari ad videndum iurare testes? certè regulariter hoc est verum: vt hic. & l. si quando. C. eodem. Excipit do. Anto. tres casus. Primus, vbi factum est notorium & iudex ad sui instructionem recipit testes. ad ducit notata per Innocen. in ca. bonæ. 1. de elect. Tu intellige hoc secundùm notata per eundem Inn. in c. tua. in fi. de coh. ele. & mu. & per glo. in c. ad nostram. 3. de iureiur. Secundus casus, vbi agitur de informatione personæ an sit habilis ad dignitatem. adducit notata per Inno. in d. ca. bonæ. ego allego Inno. in ca. fi. de transla. prælat. in fi. vbi hoc ponit. & intellige hoc. quando procedit extraiudi

8 cialiter parte absente quo casu cessat dispositio huius ca. † Tertius d casus est, quando proceditur per viam inquisitionis: adducit notata in ca. qualiter & quando. 2. §. debet. de accu. sed ego non credo hoc fuisse de mente literæ. nec puto verum in se: quia iura generaliter exigant partem aduersam citari ad testium receptionem. nec distinguunt inter processum inquisitionis & alium: vt hic. & in d. l. si quando. item si in ciuilib. in quib. nō agitur de tanto præiudicio citatur pars, vt nullo modo supplantetur fortiùs debet citari, vbi agitur

a ¶ De crimine. Casus in quib. peditur ad receptionē testium sine citatione ptis: sed hos, & quāplures alios enumeratos vide p R. o. sin. inc. rl'a est q̄ ad receptionem. & sic licet iste tex. circa fi. dicat, q̄ sp est ad monendus aduersarius, tñ hoc patitur fallentias. Item ad casus hic positos adde, q̄ ēt qñ recipiuntur testes ex offō, est necessarium ad videndum iurare testes. &c. Item adde, q̄ quando partes dederunt licentiam iudici vt possit recipere testes in absentia ipsārum, nulla requiritur citatio ad videndum iurare testes: ſm Bald. in l. si quando. C. de testi. Item adde, quod vbicunq; lex in actu non exigit plenam probationem, sed contentatur solis articulis, ibi possunt recipi testes parte non citata. Ita sing. dicit Do. post Host. in ca. pro humani. §. fin. de ho. in 6. & ibi Host. dicit q̄ vbi subest periculū, pōt recipi testes parte non citata, q̄ d. refert & sequitur ibi Dom. in §. fi. Pro hoc optimè facit d. quod ponit d. Anto. in ca. imputari. de fide instrumen.

b ¶ Hoc idem est de mente In. in ca. cum in tua. ī gl. ſuper ver. de plano. de spon. & ibi vide d. Ant. in ca. fi. post In. & Io. And. in c. 1. versi. ad secundum contrarium. de post. prel. Etiam hoc vide per Do. c. fi for tè. ver. vlt. quæro. de elect. in 6. post d. de R. o. deci. 260. ſm or dinem nouissimum item circa hoc vide Bald. in l. congruit. in fi. ff. de of. præt. & in cap. 1. §. homicidium. de pa. iur. fir. & facit quod no. Bald. in addi. Spe. in tit. de inq. iuxta fi. Et aduerte, quod ille tex. quē all. hic d. Anto. in c. qualiter. §. debet. de accesa. non probat, quòd ad probandū crimen per viam inquisitionis, possint recipi testes non citata: sed probat quòd ad probandum famā, mediante qua possit deueniri ad inquisitionem, possunt recipi testes parte non citata: vt dicit ille tex. in versi. ne, ppter subreptionem nominum insa mandi, & c. Et ideò dicas, quòd non est verū, quod hic dicit hic do. Ant. de inquisitione: quod etiam improbat hic Abb. pro quo contra do. Antonium hic est casus secundum dominum Franciscum de Areti. in l. diuus. §. cum autem. ff. de offic. præsid.

non fuit citata ad videndum iurare testes. &c. Item adde, q̄ quando partes dederunt licentiam iudici vt possit recipere testes in absentia ipsārum, nulla requiritur citatio ad videndum iurare testes: ſm Bald. in l. si quando. C. de testi. Item adde, quod vbicunq; lex in actu non exigit plenam probationem, sed contentatur solis articulis, ibi possunt recipi testes parte non citata. Ita sing. dicit Do. post Host. in ca. pro humani. §. fin. de ho. in 6. & ibi Host. dicit q̄ vbi subest periculū, pōt recipi testes parte non citata, q̄ d. refert & sequitur ibi Dom. in §. fi. Pro hoc optimè facit d. quod ponit d. Anto. in ca. imputari. de fide instrumen.

b ¶ Hoc idem est de mente In. in ca. cum in tua. ī gl. ſuper ver. de plano. de spon. & ibi vide d. Ant. in ca. fi. post In. & Io. And. in c. 1. versi. ad secundum contrarium. de post. prel. Etiam hoc vide per Do. c. fi for tè. ver. vlt. quæro. de elect. in 6. post d. de R. o. deci. 260. ſm or dinem nouissimum item circa hoc vide Bald. in l. congruit. in fi. ff. de of. præt. & in cap. 1. §. homicidium. de pa. iur. fir. & facit quod no. Bald. in addi. Spe. in tit. de inq. iuxta fi. Et aduerte, quod ille tex. quē all. hic d. Anto. in c. qualiter. §. debet. de accesa. non probat, quòd ad probandū crimen per viam inquisitionis, possint recipi testes parte non citata: sed probat quòd ad probandum famā, mediante qua possit deueniri ad inquisitionem, possunt recipi testes parte non citata: vt dicit ille tex. in versi. ne, ppter subreptionem nominum insa mandi, & c. Et ideò dicas, quòd non est verū, quod hic dicit hic do. Ant. de inquisitione: quod etiam improbat hic Abb. pro quo contra do. Antonium hic est casus secundum dominum Franciscum de Areti. in l. diuus. §. cum autem. ff. de offic. præsid.

ex toto nulla, ex quo præcessit citatio: sed non valet quod ad hoc quin possit absens in persona testium obiicere, sicut potuisset, si fuisset præsens. & sic audietur ſm eum vltra casus decre. præsentium. ī. eo. super quo remittit se ad no. per eum super regula præsumitur. de reg. iur. li. 6. in merc. in fi. quæstionis. ibi enim concludit. citatum personaliter qui venire non potuit ad opponendum contra personas testium, restituendum ad facultatem opponendi in personas testium, ea, quæ tunc potuisset opponere, non obstante quod non processit protestatio iuxta formam ca. præsentium. ī. e. & idem conclu dit in citato ad domum, qui nō comparuit, vt in casibus in quibus citatio ad domum sufficit ī receptione testium, valeat receptio eo absente facta. sed ipse allegans citationē ignorasse audietur nunc contra personas testium, licet non seruauerit formam ca. præsentium. sicut audietur fictus contumax appellans. l. ab eo. C. quomodo. & quan. & no. in clem. vna. de dolo & contu. sed vbi non sufficit citatio ad domum receptio erit nulla. & an & quando sufficiat citatio ad domū in testium receptione. vide ibi plenè per Io. And. & quod dixi in c. causam. de dol. & contu. & in c. fi. de eo qui mitt. in poss. Aduerte, ego fateor dictum Io. Andr. verum in receptione facta cōtra fictum contumacem eo casu, in quo valet receptio in fictum contumacem: quia hæc receptio est legitimè facta, & nil suadet retractationem. ar. regule, factum legitimè. de re. iur. li. 6. sed in alio casu quando citatus venire non potuit, & vult probare legitimum impedimentum: credo q̄ dictum Io. An. non sit indistinctè verum. primò, per ipsum tex. à contrario. ibi, & non ex inevitabili necessitate. que verba apertissimè innuunt testimonium tunc non valere, quando venire non potuit ex inevitabili necessitate. Item & secundò nos habemus regulam, quòd acta contra absentem, qui venire non potuit, sunt nulla seu debent retractari, docto de impedimēto. c. cum Bertoldus. de re iudi. & l. 3. §. si fortè. ff. de damn. infect.

12 & cap. querelam. de procur. † Tertiò probo sic: citatio fit ad testes recipiendos, non solum vt possit obiicere in personam cum ad hoc habeat facultatem vſq; ad tempus publicationis. vt in d. ca. præsentium. sed vt videat eos iurare: & in debita forma: & ſi opus erit eos repellere ex toto vt non examinentur, iuxta no. in c. ex parte ade. & c. cum causam. ī. e. & maximum præiudicium est ſi examinati fuerunt vbi prius potuissent repelli à principio: quia tunc facient quale quale ꝑiudicium, licet exceptiones legitimè probētur contra ipsos. vt no. Bar. in l. maritus. ff. de quæst. quapropter non videtur sibi plenè satisfactum, ſi solū admittitur ad facultatem excipiendi: cum fortè non iurauerint, vel non in debita forma: nec tenetur credere iudici nec notario, cum ipse debuisset esse præsens: vel fortè ex toto eos repulisse à principio: vt ſ. dixi. talis ergo receptio damnosa

c ¶ Concludit. Quando ille, cōtra quem absentem & tacitum recepti fuerunt testes, docet de legitimo impedimento, ſi iudex ignorauerit impedimentum, valet receptio: sed pars absens restituitur ad opponendum personas testium, prout prius potuisset opponere. text. & pulchras alias rationes tenet, quòd non solum restituetur ad opponendum contra testes, sed aduersus totam receptionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Impedimentum. Pro hoc vide bo. tex. i. c. si duo. 32. q. 5. fi. pr. ff. de ap. qui dicit hic all. Ab. & d. Ant. segtur hic Abb. collige not. q. ca iudicis de impedimẽto ltimo ptis, reddit snĩam nullã & solũ diffinitiua, si & quelibet actum pro cessus, put est hic in receptione testiũ. & q hoc est casus in d. c. si duob. in fi. pr. de ap. & ẽ de mẽte Bal. in c. j. in ti. de mi. vas. q tu. est. vbi dt, qr ir fcia impedimenti li gat manus iudicis. si priũ exposse vult Bar. in l. fi. ff. de rest. i int. vbi vult, q scia impedimẽti hẽt solũ annullare diffinitiuam nõ aũt interlocutoriã, ẽt si est interlocutoria magni præiudicij, vt missio i possessionem ex primo decreto. Sed credo veriorẽ esse opi. d. Ant. hic, q superius dicta.

b ¶ Faciat indicium. adde, q ñ sufficit, q index ipe recipiat indicia, & examinet testes sup ipsis indiciis, si ẽ necesse q ad hoc vt vigore indiciorũ receptorum possint venire ad torturã ꝛreũ, q q̃ examinat testes, faciat citare ipsum reũ, vt sit pñs iuso testib. deferendo. Ita declarat Ang. Are. in trac. mal. ver. fama publica. versi. q̃ro quar probetur. Et istud voluit Ale. ꝙsi. 6 5. inc. habita super ꝙtentis. 1. vol. & not. idem Ale. in l. fi. in apost. C. de quæst.

c ¶ Nec qõ. De ista q. vide p Bal. i l. si qñ. C. e. vers. septimò q̃ro. & l. j. C. de sen. Itẽ ad hoc vide Do. i ca. j. §. i. in pr. de proc. in 6. sed de isto art. vide Fran. de Are. hic.

d ¶ Actũ nõ valere. vide Bar. Vero. caut. 165. inc. si tu aduocatus vis cãm vincere. & Bar. in l. procuratorib. C. de procu. & in l. pe. C. si aduersus iudic.

fort è absenti qui venire nõ potuit debet valere, vel saltem est retractanda. vñ dicerem & ipso iure nõ valet receptio, vt l. q̃situs. ff. de re in. de app. c. si duob. & not. in c. q̃relam. de procu. aut ignorabat, & talis receptio est retractanda, si hoc postulauerit aduersarius: vt not. in d. c. q̃relam. & d. l. q̃situm. saltem vbi testes pñt de nouo examinari. ar. opt. in c. pñta. & c. cum causam. in fi. ꝙ. e. facit q no. ĩn. in d. c. bonæ. 1. Bar. in l. fi. ff. de qq. & sic salua

1 3 & distingue hanc gl. ¶ †Sed quid si pars nõ fuit citata ad videndum iurare testes? Resp. gl. receptionem non valere: & hoc probatur hic in pr. & in fin. & excipe casus supra notatos, in quib. non requiritur citatio partis. & adde adhuc alium casum quem ponit Bart. in l. Theopompus. ff. de dor. ple. vbi dicit, q si testõr mandauit super aliquib. stari dicto alicuius, quem dixit informatum de intentione sua, ille poterit deponere sup intentione defuncti absq; eo q pars citetur: q a persona sua iam est approbata à defuncto. & sic nil pt obiici: nec ꝙ personam nec ꝙ dictum, cũ defunctus approbauerit personam: & voluerit stare dicto eius: & sic pñtia partis nil operaretur, cum non posset illum trahere ad ꝛriam snĩam, nec eius personam reprobare: secus ẽm eum in teste, q habet deponere ẽm sensum proprium. ego hoc nõ admitterem: qñ citatio fit vt veniat ad videndum iurare testes vt hic. & c. q̃stitutus. de fideiuss. cum ergò iste habeat iurare ex quo deponit super voluntate defuncti: vt ꝙbatur in d. l. Theopompus. ergò dẽt citari pars, de cuius pudicio agitur. item licet nõ possẽt reprobare personam directè, poterit tñ reprobari indirectè dicendo hunc nõ esse illã de quo testõr sensit. ar. in d. l. duo sunt Titii. ff. de test. tu. itẽ vt dixi, nõ tenetur stare verbo iudicis vel notarii, q̃iurauerint, cum dẽat esse pñs, quia pñtia psone facit vt actus iudiciales plurimum 14 valeant. ¶ †Sed circa prædicta q̃ro, nunqd saltem hæc dicta testium pte non citata recep torum, faciat aliquale iudiciũ. Bart. post gl. in l. res hr̃editarias. ff. de cri. expi. hẽ. dicit q̃sic. sed idem Bar. latius & subtilius examinãs materiam in l. maritus. ff. de qq. vbi gñaliter tractat, an testis examinatus, q examinari nõ debuit faciat indiciũ, b dicit quòd ad casum nostrum q̃ non facit ẽt indiciũ, per l. si qñ. C. e. ego dico hoc hic probari apertissimè: vt patet in pr. c ibi nullius momenti, &c. põdera. n. verbum nullus q̃ est vniuersale negatiuũ: & verbum momenti, q̃ excludit omne iudicium q̃tuncunq; modicũ. & vide de hoc verbo momentum, q̃ no. in c. j. de cau. pos. & p-

15 prie. ¶ †Extra gl. q̃ro, nunqd debeant citari testes sicut citatur pars. vt aliter non valeat. testis, nisi prius fuerit citatus. vide per d. de Ro. dec. 360. vbi ꝛcludunt valere, ex quo in pñtia partis & iudicis deposuit. non. n. præsumitur se ingerere, sed potiùs à pte productus. nam vt dicit Spec. fãris est q̃ iudex assignet certũ terminum parti ad producendũ testes. tũc. n. pars ꝓt intrare terminum absq; alia citatione eos producere: vt ipse no. in ti. de teste. §. qualiter. ver. iudex. & vide latiùs in deci. præal. pro hoc d. ego all. c. 2 stitutus. 1. ff. c. vbi vr probari. ad idem ca. licet. de prob. & c. cum cãm. in pr. ff. e. & facit q̃ dixi in ca. px.

16 † Format hic. qõnem Ant. quam dicit esse dñorum de Ro. vtrum ad articulos dandos vel porrigendos sit pscitanda: sed certè d. de Ro. t. non sic loquuntur: sed dñt, q̃ iudex admittens articulos parte nõ vocata nõ grauat eam, si añ fuit citata ad dicendum ꝙ. & dixit ꝙ: & sic apertissimè sentiunt q̃ à principio qñ porriguntur in indicio, pars debet citari, cum possit opponere aliquos esse impertinentes. & non admittendos: & habeat facere sua interrogatoria ad testes examinandos super articulis datis per partem aduersam, vt c. 2. de testi. li. 6. & vide ibi gl. quid sit articulus.

sed dubium dñorum de Ro. est, si benè ponderetur qñ iudex vidit articulos productos per partẽ, & audiuit exceptiones aduersæ partis ꝙ illos: sed tunc vult admittere illos, non obst. exceptionib. aduersæ partis, puta, voluit illos articulos mittere ad partes, vt super illis examinentur testes, vel ipsemet iudex vult recipere testes super illis articulis, & sic eos vult admittere non obst. exceptionib. aduersæ partis: nunqd in hac admissione debeat pars citari. & hæc est propria ipsorum qõ: & vñr ipsi velle q̃ non. Mouentur, quia iste est actus iudicis nec interest amodo partis aduersæ, ex quo semel exceptiones suas dedit: licet ab hmõi admissione tanquam iniqua & suarum exceptionum repulsione possit pars appellare. de appell. dilecto. & c. ex parte. refert ibi collector decisionum Egid. tenuisse ꝛrium: quia hmõi admissio est quædam interlocutoria ad quam est pars vocanda. de act. ad petitionem. & ibi per In. & de ap. si à iudice. li. 6. de of. del. cum ꝙtingat. Hæc n. admissio ẽm eum: est quædam declaratio pertinentium articulorum: & per ꝙs admittendorum. Sed collector resp. q̃ interlocutoria pt ferri parte absẽte, ẽt non per ꝙtumaciam ẽm In. in c. auditis. de proc. præterea ẽm eum siue per appellationem, siue de spãli mandato causa sit in curia: tñ si in curia partes citatæ sunt ad totam cãm, & singulos actus vsq; ad diffinitiuam snĩam inclusiuè, & citationes q̃ sunt postea in curia potiùs sunt, & fiũt ex quadã vrbanitate q̃ ex necessitate. c. i. de ele. li. 6. per In. in c. auditis de proc. de do. & ꝙtu. c. si. d. Ant. putat opinio veram, nisi præcesserit hæc citatio ginalis. & dicit d. In. s. alle. non esse verum: vt no. de ap. ex ratione. per Host. Videte multa sunt tacta s. per d. de Ro. quæ non sunt indistincte vera. Ego dicerem, q̃ citatio benè debet fieri, cum producuntur articuli, & exceptiones sunt ꝙ eos audiendæ. vt s. dixi. sed in admissione nõ video citationem necessariam: quia eo ipso q̃ iudex procedit ad vlteriora vr eos admittere: ideò opus est appellare: alias tenet actus: licet citatio non processerit. de hoc est tex. in c. ex parte. j. ff. de ap. vbi hoc probatur generaliter in qualibet exceptione. & idem Bart. in l. à procedente. C. de dila. nec curo si præcesserit citatio generalis vel non. nam ibi citatio generalis tollitur per primam comparationem. de quo dicit vt dixi in c. si. de dila. nec etiam est verum indistinctè dictum collectoris dum dicit. interlocutorium posse fieri in absentia partis per c. 9 ia. & c. caueant. 3. q. 9. & c. j. de cau. pos. & prop. dic vt dico in c. 1.

17 de proc. vbi de hoc. ¶ †Quæro de notabili quæstione & quotidiana: dicitur hic partem citandam ad videndum iurare testes: quid si citatus fuit dominus, & non procurator, qui contestatus fuerit litem nec dominus citatus comparuit: Hæc quæstio fuit disputata per Lamb. de Rampo. & resert hic Io. An. & Bart. in l. furioso. ff. de re iud. & attende quia quæstio habet locum in quolibet articulo, maximè post lit. conte. Et ad partem quod valeat. inducit, quia causa est propriè domini, ad eum spectat damnum & emolumentum. C. de proc. l. qui stipendia. 2. q. 6. biduum. ver. palam. Item dñs iurat de calumnia: producit testes, exceptiones opponit. ff. de inof. test. l. si suspecta. facit de proc. c. 2. li. 6. Item adesse ꝓt causæ suæ. ff. de proc. l. Paulus respõdit. vide tex. de iure can. c. 2. & de proc. li. 6. Itẽ domino soluitur. ff. de so. l. hoc iure. Item dominus transigit, & paciscitur, & iurm defert, & non procurator. ff. de procu. l. mandato generali. & c. qui ad agẽdum. e. ti. li. 6. item ꝙ dominum fit executio sententiæ. ff. de proc. l. Plautius. satis ergò fuit dñm citari. in contrarium facit hæc decr. & l. si qñ. C. e. vbi dicitur partem citãdam pro curator autem qui contestatus est litem, facit partem, & est dñs in stantiæ in c. 2. de proc. li. 6. ergò ipse citandus erat. Item ad quid dñs citaretur cum causam ad se assumere non ꝓt inuito procuratore.

18 ff. de proc. post litem. & d. c. 2. ¶ †Soluendo dicebat actum non valere procuratore non citato: quia in his quæ pertinent ad litis ordinationem regulariter inspiciemus personam procuratoris. ꝛria verò procedunt in his, quæ inspiciunt peremptionem litis, vel effectum causæ in quib. rõe inspiciemus personam domini: & diligenter not. quia facit ad multa. & hanc decisionem aperte probat Bar. in d. l. furioso allegat. quia ex quo dominus elegit litigare per procuratorem, non ꝛpellitur ꝛparere inuitus, nisi ex causa. vt l. fi. C. de proc. item si posset compelli ad ꝛparendum per se, frustratorium esset consilium iuris. in l. furti, §. qui alieno. ff. de his qui no. infa. dicit tamen Bar. q̃ si sponte dominus comparuit, valebit actus. licet procurator non fuerit citatus: quia licet procurator sit dñs instantiæ directo, tamen dominus est dominus vtiliter: vnde potest vti iure instantiæ sine aliqua cessione. l. in causæ. in fine. de procura. & sufficit procuratorem non contradicere secũdum eum. l. quæ omnia. ff. eodem. Ego puto de hoc vltimo fore casum maximè iuncta glo. in ca. si quem. primo respõso. de procurat. libr. 6. vbi dicit text. quòd si dominus constituit procuratorem simpliciter, & post ea comparuit per se, videtur eo ipso reuocare procuratorem. nisi aliud fuerit protestatus, vel per coniecturas aliud appareat. probat ergò tex. ille dominum posse validè per se comparere. & tacitè reuocare procuratorem: & satis est vt procurator non ꝓdicat. vt dicit ibi gl. an autem à principio posset citari procurator & nõ dominus,

vide

a ¶ Vide q̃ ibi plene notatũ post Abb.

b ¶ Idem tenet Arc. i c. ipsi Apostoli. cir. pr. 2. q. 7. allegando istã gl. & iura & gl. 2. q. 8. in sum. Et vide quod no. in c. de cætero. j. e. & etiam vide per Fed. cons. 22. c ¶ Sed tu vide gl. in vers. iure prohibẽte. in d. c. 2. quæ innuit, q̃ de iure mulier admittatur in causa criminali ciuiliter mota. Sed credo, q̃ illa gl. loquatur de iure ciuili maximè cum ex. i d. c. 2. ad quem se refert illa gl. hẽat locum ẽt in foro seculari, vbi dicit Ioã. An. in nouel. aliter illam gl. non posse saluari. Et de isto art. q̃ñ mulier admittat ad testificandũ, vide per Im. in l. qui testamento. §. mulier. ff. de test. Et vide qsẽri psi post Abb. in c. forus. in fi. de ver. sig.

¶ Adde an mulier possit esse testis i criminali. Ale. ꝙ. 11. li. j. Cæp. ꝙ. 32. & quid in testõ. per eundem cons. 70. li. 2.

Ant. Franc.

¶ An & qñ mulier possit esse testis gñaliter, vide gl. insti. de testa. §. testes. Cyn. & doct. i l. fi. C. de codi. Spe. in ti. de teste. §. j. cer. itẽ q̃ est mulier & ibi Io. An. in addi. d. Ant. & doc. in c. cũ literis. de testi. Arch. in c. 2. de iudi. li. 6. Et vide gl. 3 3. q. 7. in ea. mulierẽ. Et vide que hãr in l. qui testamẽto. §. mulier. ff. de test. Et in specie dicas, q̃ licet rr in testamento non possit esse testis. vt l. 1. C. de testa. tñ ꝓt esse testis in testamẽto ꝙdito inter filios legitimos, & naturales. vt est not. gl. i aut. q̃ sine. C. de testa. Im. voluit Bal. in d. l. testõ. §. mulier. & ibi ẽt Bar. ff. de testa. q̃ poterit esse ẽt testis. in testõ facto, inter bastardos. q̃ dicunt esse menti tenendum. Potest etiã esse testis in testõ facto ad piam cãm, tam de iure ciuili, q̃ canonico. vt p gl. in c. forus. de ver. sig. q̃ cõiter sequunt doc. quicq̃d dixerit Abb. in c. cum esses. de te-

c. quoniam.

excipitur ꝛ eum censetur procuratorem reuocare, & actus cum eo gestus tenet in c. si quem. 2. resp. co. ti. lib. 6.

CAP. III.

1 *Laicus & etiam fœmina admittitur in testem contra clericum, quando de crimine agitur ciuiliter.*

2 *Mulier non admittitur in testem de iure canonico quando de crimine agitur criminaliter.*

3 *Socij criminis an admittantur in testes.*

Quoniam. Mulier testificatur ꝛ clericum, cum de crimine agitur. h. d. ¶ Casus in terminis. Quidam sacerdos infamatus fuit de quibusdam mulieribus, nunciatũ fuit hoc d. Papæ. Mandat Papa defensori Sardiniæ vt cuncta diligenter inquirat: & mulieres illas cum quib. dr deliquisse seu alios qui de hoc aliquid scire dñr ad dominum Papam adducat: vt de prædictis excessib. inquiratur. B. ¶ †No. 2. q̃ licet laicus nõ admittatur in testimonium ꝛ clericum, cum agitur criminaliter. vt in c. de cætero. secus tñ vbi agitur ciuiliter etiam de crimine, siue agatur per viam denũciationis, siue exceptionis, siue inquisitionis, vt hic. & j. c. tam literis. Et no. q̃ non solum mares, sed ẽt fœmine admittuntur, qñ sic ciuiliter agitur eriam si agitur ad priuationem beneficij, vt d. c. tam literis. & c. ex parte Ade. j. e. vbi laici repelluntur: q̃ erant infames & crimino si. aliàs secus. & idẽ Fed. ꝛ. 41. vbi vide. ¶ No. 2. ẽm d. Ant. iudicem ad simplicem denunciationem criminis posse ex ingsitione procedere. hoc dictum indistincte nõ placet. nã ad inquirendũ non debent moueri prælatus nisi seruata forma c. qualiter & qñ. 2. j. de ac. vnde puto q̃ hoc simplr loquẽs sit reducendum ad alia iura. vel intellige in denuntiatione euangelica seu canonica: sed tũc oportet intelligere, q̃ pcesserit monitio ẽm no. in c. nouit. de iu. ¶ No. 3. principalem posse aduocare testes ẽt de alia ꝓuincia, vt veniant ad pñtiam suã. qd ñ inferiorib. iudicib. dicã plene. j. e. cũ cãm. Papa tñ non ꝙsueuit hoc facere, vt d. c. cũ cãm. Sed ꝛ hoc & ꝛ tex. facit: nã mulieres si dẽnt cogi psonalr venire ad iudiciũ cũ testimonij dicẽdi. j. de iu. ca. 2. li. 6. Sed duplex ẽm doct. pria q̃ hoc ꝓcedebat olim ẽm hæc tpa, secus hodie de iure nouo. vt d. c. 2. sed a solu. vt exponatur, mulieres. i. dicta

2 mulierũ. ¶ †Op. & vr q̃ mulier non dẽt admitti ad testificandũ in crialib. vt c. mulierẽ.

a 33. q. 5. & c. forus. ad ver. si. So. procedit ꝛriũ. ẽm gl. j. cum agit de crimine criaaliter, sec⁹ si

b agit⁹ ciuiliter. licet de crie vt hic, & ꝛaliis iurib. all. in gl. vide de hoc gl. in d. c. forus. & c. ex eo. 1 5. q. 3. & in summa ciusdẽ q. & p Arc. in d. c. 2. de iud. li. 6. Cõis ꝙcludo est, vt de iu-

c re ci. admittatur indistincte, nisi vbi reperiẽ prohibita: de iure vero can. rr non admittitur, cum agitur criminaliter, vt in ꝛriis: secus si ciuiliter ẽt de crie vt hic. & simi. & vide plenius in locis ꝓal. & maxime i Spe. c. ti. §. i. ver. item q̃ est mulier. & ibi Io. an. in ad. Spe. recitat lac. de Rauen. tenuisse q̃ ẽt de iure ci. non admittitur mulier in criali: nã si repellitur in testamẽtis. vt l. q testamẽto. §. mulier. ff. de testa. fortius vbi agitur de vita hõis. sed

* Io. An. ibi dicit q̃sic *cõiter* practicatur ꝛrium in foro ciuili: & q̃ habet veritatem vbi per masculos veritas haberi non ꝓt. & certè satis hoc probat. l. ex eo. ff. de test. canonizata vbi ẽ. quid in hermaphroditis, nunquid admittitur hermaphroditus his casib. quib. repellit mulier: die vt le. & no. 4. q. 3. c. si testes. §. hermaphroditus. & l. q̃ritur. ff. de stat. ho. ¶ Op. q̃ ex alio istæ mulieres non debent admitti: quia erant participes criminis. vt c. veniẽs, j. e. ẽ. de conf. c. 1. Sol. gl.

d 2. q̃ hic admittũtur ñ ad plenã probationem, 3 dat simile in ẽrnis. † No. & tene menti hanc lect. q̃ socii criminis, e fortius criminosi qui non fuerunt socij admittuntur in testes ad

ta. Potest ẽt esse testis in codicillis, dũmodo sit literata, vt te illis subscribat: vt dixit Bal. not. i l. fi. C. de codi. Et adde, qd mulier prægnãs tanquã infirma non cogit testificari. Ita Bal. & Flo. in Liuiti. j. ff. de testi. & hr̃ i l. 2. §. fi non pg. ff. si qs cau. vbi dixit Bar. q̃ mulier prægnãs ex alio, ꝛ ex marito, tenet ꝓparere personaliter in iudicio. alias non: qa si vellet testificari deberet mitt⁹ ad domũ eus vt iuret & deponat sicuti mittere tur ẽt si non esset ꝓgnans: vt i l. ad egregias. ff. de iureiu. & c. mulieres. de iu. in 6. Et ad hoc de mulieꝛe prægnante vt nõ cogat testificari vid Ale. in l. Imperator. ff. de sta. ho. qui dicit hoc esse no. pro opi. vulgi, quæ se habet q̃ mulier prægnans non cogitur iurare.

* Sebast. Sapia.

c ¶ De iure. adde sin gulare dictũ Bellen. in c. forus. j. de verb. sig. vbi dicit q̃ testimoniũ fœminarum præferr̃ testimonio virorũ, qñ fœminæ deponunt in fauorẽ rei. & viri in fauorẽ actoris: ꝙ gl. fin. in c. clerici. 8 1. di. Et nun quid in testõ ad pias causas mulier possit esse testis. vide Paul. de Cast. ꝙsi. 36 5. inci. dubiũ facit. Alex. ꝙsi. 105. inci. viso. 4. vol. Et qd in terris eccl̃e, vide Alb. in j. par. sta. q. 103. & Ale. ꝙsi. 84. inci. viso themate. 1. vo. Et qd de testõ rustici, tradit Ias. in l. fi. C. de testa. vide eundem in l. hæc ꝙsiltissima. in prin. C. eo.

Sebast. Sap.

d ¶ Probationẽ. Idẽ tenet Abb. in c. signi ficasti. j. de adulte. & Alex. ꝙsi. 157. inci. circa primũ dubium. quo ꝛritur. in 5. vol.

e ¶ Socij criminis. Adde an socius criminis possit eẽ testis contra socium. Ale. conf. 132. lib. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ant. Franc.

¶De socio criminis dicas primò q̄ nō p̄t sociū accusare. Et est gl. & ibi Bar. no. in l. q̄ accusare. ff. de acc. ver. quæro vtrū sint alij, & dixit Bald. in l. sicuti. C. de q̄st. q̄d si socius præsentat iudici sociū, non liberat ipse à pœna, imò nec liberat p̄miū statuti, f̄m Bar. in l. si qs in graui §. si ex stipulatu. ff. ad Sil. & in l. idē. §. si tibi. ver. vltimo nota. ff. de cōdi. ob turp. cau. Et maximè si sponte deponit, vel accusat vel revelat. sec⁹ si interrogaretur per iudicem, vel statūm daret sibi præmiū, ēt si sit socius crīs, put cōiter fieri videm⁹, f̄m Angel. in d. §. si ex stipulatu. dicas, tū, q̄ reuelans crimen læsę ma- * jestatis est venia dignus, licet nō meretur præmiū. l. q̄squis. C. ad l. Iul. maiest. Et vide Bar. in l. i. §. occisorū. vbi ēt per Ang. & R. o. præalle. & per Abb. i. c. i. de rest. spo. & in c. i. de of. del.

Sebast. Sap.

a ¶Iuris diuini. Vide gl. §. cogitatio. ī aut. vt iu. sine quo. supra. & Io. An. in c. certificari. de sepū. vbi dixi per illū tex. q̄ causæ ecclesiasticæ p̄t dif finiri ex dictis sanctorum: imò dixit gl. in c. de libellis. 20. di. q̄ dictū alicuius sancti corroboratū. auctoritate veteris, vel veteris testi præfertur decisioni Papæ, & imperatoris. de quo plas. in l. j. ff. si cer. pe.

b ¶Officialib. Vide Cæpo. cons. 40. Ale. cons. 33. lib. 4.

c ¶Aduocatus, vel procurator. Adde, an a tales possint esse testes in cā p eos agita ta. Roma. cons. 420.

Ant. Franc.

¶Circa hoc de procuratore, & aduocato, an possint esse testes ꝫ dñm. dicas, q̄d non. si eis sunt manifestara iura partis, nisi forsan pars velit: vt p Spe. ī ti. de teste. §. 1. ver. quid si aduersarius. Imò si qs fuit aduocatus in vno articulo causæ: non p̄t esse aduocatus in ea dē cā in residuo cāæ faciendam præsumptionem: hoc intelligo verū cum agitur ciuiliter. vt hic agebatur. Si aūt ageretur criminaliter dic, vt dixi in c. 1. §. de confes. In criminib. tū exceptis quando que faciunt plenè probationem de quo dic vt plenè no. in c. in fidei fauorem. de hæ. li. 6. & c. j. de testi. e. li. & ꝫ. de si. per tuas. 1. Dātur & alię lect. extra gl. & sit secunda, q̄ iste erāt emendate, ga egerāt pœnitentiā f̄m Inn. sed hoc est diuinare. tertia est f̄m eum: q̄hic fuerunt admisse eū quęstionib. pp infamiā quæ ꝫ presbyterū & ꝫ eas processerat 4. q. 3. si testes. §. item in criminali. vers. si aūt ea. hæc ēt diuinat. quarta lect. vt exponatur tex. ibi, cū quib. peregisse & c. i. quib. sciētib. egit &c. & sic non erant socij criminis. hæc etiam quædam extorsio. tene ergò primam lecturam quā etiam ponit Inn. & est aliis notabilior.

CAP. IIII.

1 *Auctoritates iuris diuini possunt allegari in decisionibus causarum.*
2 *Duæ admonitiones sufficiūt ad ualiditatē denuntiationis.*
3 *Pater an sit idoneus testis pro filio.*
4 *An & quando denuntians admittatur in testem.*
5 *Criminosi & infames, an & quando admittantur ad denuntiandum aliorum crimina.*
6 *Princeps potest limitare ius diuinum.*

In omni. ¶Is qui denuntiat per dictū suum, & alterius probat se * præmonuisse. ita summat Io. An. & cōiter doc. sed certè hæc summatio nimis restringit literam cum id q̄ hic d̄r. de denuntiatione sit positum cā exempli. & exempla nō restringūt dicta. vt in c. i. ne cle. vel mo. facit l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. & maximè ga in secunda auctoritate hic posita nulla fit de monitione mentio: ideò summo sit. Vbi agitur ad correctionē de peccato impediendo principalis persona admittitur in testem. h. d. Diuiditur. nam primo ponit dictum. secundo illud, pbat duab. auctoritatib. prima ibi, q̄ patenter. secunda ibi, idem alibi. ¶Casus in terminis. In hoc c, traditur forma f̄m q̄ denuntiare debet aliquis crimen alterius, qui alium vult denūtiare. Primo. admoneat illum inter se & ipsum solum, & habebitur pro vno teste, q̄tum ad probandum admonitionem. & si se non corrigat adhibeat vnū secum, & sib̄ erunt duo testes, & si adhuc se non corrigat adhibeat duos, & sic erūt tres testes. Et hoc probat auctoritate Dñi dicentis: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eū inter te & ipsum solum & c. vt in ore duorū vel triū testium stet oē verbum. & alibi dicit ego sunt qui testimonium prohibet de me ipso. Et testimoniū perhibet de me pater. qa duorū testimoniū verū est. B. ¶Not. ex prin. iuncta gl. q̄ ḡnalis locutio restrīgitur vbi ex ipsius gn̄alitate resultaret absurditas seu legum ꝫrietas. ¶†No. 2. q̄ in decisionib. causarum possunt allegari auctoritates iuris diuini, imò illud ius præferendum est aliis cū nulla lex valeat ꝫ ius diuinum. 25. q. 1. sunt quidam. ¶†No. 3. q̄ ad validitatem denuntiationis ſufficit p̄esse duas monitiones: vna quæ fit per ipsum monentem tm̄: & sic hæc negatiua non p̄t probari nisi per iurm monentis tm̄: cum non adhibeatur alius. vt no. hic Io. An. & c. nouit. §. de iud. secunda sit adhibito vno vel duob. testib. & ista si negatur probatur per ipsum monentem & aliū, seu alios tunc adhibitos: vt hic, & hoc tene. licet Host. nitatur probare trinam monitionem req̄rī denūciatione Euāgelica. prima f̄m eum per seipsum. secunda per vnum adiunctum. tertia per duos adiunctos. pbatur & sic prima probatur imperfectè. sc̄a semiplene, tertia plenè & sic legit literā, adhibe vnū tecum in secunda monitione, vel duos in tertia. hoc. n. dictum Host. non placet Io. * An. nec *communiter* doct. est. n. lectura extorta & p̄ria alternatiuè quæ hic ponitur. & vide q̄ dixi in c. nouit. de iu. ¶No. casum in quo eo dem facto quis est actor & testis ꝫ c. 1. 4. q. 4. & c. forus. de verb. sig. q̄ q̄ñ procedat statim super glo. j. dicam. ¶†Not. aliud spāle quod pater est idoneus testis in causa filij, ꝫ id q̄d h̄t. 4. q. 3. c. si testes. §. item testis idoneus. sed prædicta procedunt q̄n agitur ad correctionē vel ad prohibitionem peccati. vel ad illumi- * nationem fidei in quib. affectio carnalis *communiter* nil operatur. ga nō agitur de p̄modo principalis personæ, nec de incommodo alterius: imò de ipsius salute. de hoc ꝫ. cum gl. ¶Vltimo no. doc. optimum modum p̄uin cendi aliquem. s. per legem propriam, sicut hic Christus deuicit iudæos. 2cor. 4. 6. di. qui sincera. ¶†Opp. ꝫ tex. in princ. vſ. n. q̄ principalis persona non debet p̄putari in numero testium: qa in propria re nemo est testis idoneus. 4. q. 4. c. nullus. cum si. Gl. i. metu cōtrarij dixit text. restringendum ad causam denuntiationis, vbi debet p̄cedere fraterna monitio: ad hoc vt admittatur qs ad denuntiandum. Et aduerte, qa gl. non aperit vtrum iste denuntiator p̄tetur in numero testiū, ēt quo ad probandum delictum denuntiatum, an solum quo ad probādum monitionem p̄cessisse, vſ tñ potius sentire vt p̄putetur in numero testium solū super denuntiatione facta: & hoc clarius sentit hic Tan. super tex. Ego ex dictis gl. & doct. ꝫfusè hoc recitatis tres principales ll. elicio. Prima, vt iste denuntiator qui d̄r principalis persona p̄putetur in numero testium super denuntiatione facta dumtaxat: & hanc sentit gl. & clarius. Tan. vt dixi: sed hæc le. mihī non placet: qa cū non verificetur nisi in vno casu tm̄. in probanda monitione, male diceret rex. in pr. omni negotio & c. Idem q̄ dicitur in tex. de monitione, d̄r causa exempli quod patet, quia in alia auctoritate quę inducitur ad probandum generalitatē. tex. nihil dicit de monitione, nec ēt log tur de causa denūtiationis: sed Christus perhibebat testimonium de doctrina sua: & sic non debet ita amarè rex. iste restrīngi. Secunda lect. q̄ creditur denūtiāti ēt super crimine denuntiato, vt habeatur in numero testiū, dum modo non sit tale crimen in quo p denuntiationē sequatur depositio: pone exemplum in c. inquisitionis. in pr. ꝫ. de ac. hanc lect. sentit Vin. hic, quasi velit, quod si agatur ad correctionem seu pœnitentiam, vel ad peccatū impediendū p̄putetur in numero testium secus si ad naturalem pœnam delicti directè vel indirectè insligendam. hanc lect. videtur sequi d. Ant. qui dicit idem esse quando agitur ad illuminationem fidei. pro hoc facit secunda auctoritas posita in fi. c. hæc lect. est satis vera in se, sed restringit literam ad exempla posita ad tex. quod non est fiendum: quia vt s. dixi, ea quæ d̄r causa exempli, non restringunt generalem dispositionem legis: vt leg. & no. in c. 1. nē cle. vel mo. nec redditur ratio quare non habeatur pro teste, cum venit indirectè imponenda pœna. depositionis: vt quia est tale crimen, quod impedit ordinis executionem, etiam post peractam pœnitentiam. vt d. c. inquisitionis. Tertia lect. vt intelligatur etiam vbi agitur de crimine probando ad effectum puniendi: sed intelligatur in teste synodi. ad hoc ꝫ. tit. proxi. p̄terea. & hanc lect. ponit Gof. & simpliciter cum ea transit Io. And. & do Ant. videtur ēt eam approbare: sed certè hæc lec. non est vera indistinctè: quoniam istis officialib. b seu testib. synodalib. indistinctè non creditur: vt probatur in l. diuus. ff. de custo. & exhib re. & l. ea quidem. C. de accus. no. 4. q. 4. c. nullus. §. aliquando. dicam latius in d. c. præterea. vnde licet fortè credatur eis vt iudex possit, p̄cedere ad pœnam in istis minoribus delictis. vt l. j. §. quies. ff. de offi. præfe. vrb. & l. leuia. ff. de accu. non tamen creditur in delictis grauibus. vt no. Bart. in d. l. diuus. & etiam ratio naturalis facit. vt isti non computentur in numero testium: quia veniunt puniendi nisi probent denūtiata. d. l. diuus. vnde vt euitarent pœnam de facili deniarent c à veritate: nam video quod aduocatus c vel procurator in causa principali nō admittitur in testem in causa appellationis propter affectionem quam habet ad causam: vt in c. fi. eod. tit. lib. 6. fortius isti non debent computari in numero testium, cum ex non probatione timeant pœnam. facit cap. 2. de calum. & ad cap. præterea. quod videtur aliquantulum obuiare: dic vt ibi dicam. hæc tamen lect. esset vera in minorib. delictis. iuxta no. in d. l. diuus. Pone ergò quartam lect. saluando generaliter tex. q̄tum fieri p̄t cum à verbis non sit recedendū, nisi quatenùs de mente p̄stat per l. non aliter. ff. de leg. 3. ꝫ eandē partē: vt per Spe. in ti. de aduo. §. nunc tractemus in ver. sed nunquid. Et vide Bar. in l. proxiè in fi. pr. ff. de his quæ in testa. del. vbi dixit q̄ aduocatus non p̄t ꝫpelli reddere ꝫsiliū in cā, in qua fuit aduocat⁹ ꝫ cliētē suū. ¶Adde, quod vbi testificans ex testimonio suo posset asseq laudē vel opprobriū possetei ascribi fides ei non adhibetur. Dictum est elegans Io. An. in add. ad Spe. in tit. de test. §. i. ver. sed pone. & de hac mā vide Bar. in l. deferre §. iidem decreuerūt. ff. de in. fis. l. In. in c. ex literis. de trāſ. & Bar. & Bal. in l. oīb. C. de test. & Bal. in l. dictatib. C. de test. Et vide apost. Ale. ad Bart. in d. l. deferre. §. iidem decreuerunt. B. For.

a ¶Infames criminoſi. Adde Pe. de Ancha. cons. 317.

Sebast. Sap.

b ¶Duo testes Sunt tm̄ multi casus in q̄b. duo testes non sufficiūt, vnū p̄bit Ang. §. quanta. in aut. quō oport. epiſc. videlicet, si statūm loquat⁹ de aliquo existente malæ ꝓditionis & famæ. Nō. n. sufficit, p̄bare malā famā per duos testes. Alium casum ponit R. o. in repe. l. si verò. §. de viro. in 53 fallen. ff. solu. mat. & Ale. in l. cū quid. ff. si cer. pet. videlicet q̄n agit de p̄bando excellentiā viri, p quā * derogetur regulis iuris, aliū casum ponit Sali. in l. testiū. C. de testi. videlicet q̄n agitur de probando solutionem canōis emphyteutici. de q̄ per Ias. in l. 2. 2. C. de iu. emphy. Alios casus ponunt Mod. in rep. l. admonendi. ff. de iureiur.

c ¶Grauissima. adde q̄ R. o. sing. suis. dicit q̄d separationē matrimonij testes dēnt esse rogati, per gl. in ca. nostrates. 30. q. 5. Zacharias.

¶Adde q̄ voluit allegare sing. R. o. nu. 212. inc. an ad solennitatem. all. gl. sig. in c. nostrates. per coapostilatorē meū hic alle. & ibi bo. tex.

Ant. Franc.

¶De separatiōe matrimonij dicas, q̄ de iure cano. matrimonium ꝓsummatum non dissolui tur nisi p̄ mortē. c. 2. de trāſl. epi. imò si esset ꝫriū cū frigida & impotente ad procreationem, non dissolueretur pp talē impotētiam. Item not. gl. ī c. fi quis acceperit. 33. q. 1. Et no. Bal. in l. mulier. C. de spon. Dicas tamen q̄ multa sunt impedimenta impedientia matrimoniū ꝫhi & aliqua etiam ex quib. ꝫctum dirimit, & ad probāda talia impedimenta vel ad dirimendum ꝫctū, vel a impediendū, ꝫhendum, non vſ requiri rogitus testiū, dummodo testes de tali impedimento legitimè deponāt & suf de leg. 3. & c. fi. de ver. sig. seu resultaret absonus intellectus, vt p̄cedat in omni negotio, vbi principalis persona non est reportatura aliquod commodum vel damnum, laudem vel vituperium: nec aliqua affectione notat. tunc. n. non subest aliqua rō quare non dēat p̄putari in numero testium: intelligo tm̄, vt nō agatur de p̄iudicio alterius. saltem grauī. & sic saluo dictū Vinc. Nam vbi ageretur de graui p̄iudicio, secùs esset dicendum. Ratio, qa in istis grauib. non est recedendū à cōi forma iudiciorū f̄m q̄ idem non debet esse accusator seu actor & testis. 4. q. 4. c. j. & forus. §. in omni. de ver. sig. Et rō huj⁹ vltimi est, qa præsumptio est ꝫ illū qui instat vt grauet dānum seu grauis pœna alteri infligatur. 2. q. 7. si qs. ergò nō vſ idoneus testis. Ad prædicta facit c. præterea. 2. & c. cū in tua. de spō. cū si. & hoc vſ sentire Io. An. in c. 2. de vſu. li. 6. super gl. qa magis in nouella. Et p hoc cōcludo q̄ litera hæc non sit restringenda, q̄n agitur de stricta denuntiatione, in qua oportet monitionem præcedere sicut *cōiter* vſr doc. intelligere, l. diuersificent in modo seu substantia, p̄bandi, sed intelligo q̄naliter vt prædixi. quod satis proba vltima auctoritas in fi. c. posita. & in fi. c. præterea. & c. cū in tua. vbi tū ageretur purè per viam denuntiationis, posset quis esse nedum actor & testis. vt hic, sed ēt iudex: vt probatur in c. præcipuè. 11. q. 3. & not. Io. An. hic. poterit. n. iudex facere istas denūtiationes, & p̄putari in numero testium. si erit necesse. finaliter p̄cedere, vt iudex, vt d. præcipuè. cum. n. non agat ad pœnam, sed ad pœnitentiā sufficiunt probationes minus sufficiētes. vt no. gl. 2. q. 1. mul ti. vide tū q̄ dixi in c. at si clerici. de iudi. sup gl. i. Item aduerte, qa hæc litera verificatur non solum in actore, sed etiam in reo: q̄n. s. deficiētib. plenis p̄bationib. se purgare dēt. nam tunc p̄putatur ipse in numero testium. ar. c. quoties. de pur. ca. vnde dicit hic Host. & post eum Io. And. q̄ prima auctoritas huius c. p̄gruè adaptatur denuntianti: secūda verò purganti. qui phibet testimonium de seipso. Nam Christus purgauit se aduersus falsas assertiones iudæorū. puto tū, q̄ licet dictū sit in se verum. non tm̄ congruit huic literę, vbi princip⁹ disponitur super actu, p̄bādi: nam reus se purgando propriè non probat, sed se purgat. Pone & quintā lect. magis gn̄alem, f̄m q̄ saluo magis generalitatem, seu generalem, dispositionem huius c. videlicet vt procedat in omni negotio siue agatur p viam denuntiationis siue non: siue agatur de p̄iudicio alterius siue non: siue agatur de directa actione siue non: siue iudicis officiū imploreſ, vt deficientib. aliis probationib. deferatur iurm principali personæ. i. actori, hūti pro se vnum testem, nisi aliud suadeat qualitas negotiorum, seu p̄sonarum. vt probatur in c. fi. de iurei. iuncta gl. fi. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cre. & iureiu. nam tunc ipse ꝓbatā in numero testium, cū nulla cā terminetur dicto vnius testis tm̄, vbi tangitur alterius p̄iudicium: vt in c. licet vniuersis. in fi. ꝫ. e. ti. & tunc oīa plena sunt. In quib. āt causis sit locus delationi iurī in supplementum probationis, dicā plenè in d. c. fi. Et p hæc habes expeditam mām, huius c. intrinsecam & primam partē gl. nam in 2. parte gl. intrat mām non ꝓgruentē titulo nostro quæ satis ad plenū fuit expedita in c. nouit. §. de iudi. † Quæ- 5 rit nam q̄; vtrū infames² & criminoſi admittantur ad denuntiandū aliorū crimina: & p̄cludit q̄ non: sed dic, hoc non p̄cedere indistinctè, & plenè dd̄m, vt no. in d. c. nouit. dicit tm̄ hic Host. q̄ in casib. in quib. infamia repellit à denuntiando: si tm̄ denuntiatus est infamatus aliter, q̄ ex dicto illius denuntiatoris, ecclesia ingrer. alle. de p̄sum. cū in iuuē tute. & no. ga sentit q̄ infamia orta ex p̄sona inhabili non p̄æstat facultatē ingrendi. vide q̄d dixi in c. qualiter & q̄ñ. 2. de ac. ¶Gl. 2. quærit, nunquid hæc auctoritas si peccauerit in te & c. extendat ad oēs, vt sic oēs teneantur denuntiare, vt hic d̄? Gl. resp. vt paret in ea. Host, aliter, sed tu dic, vt plenissimè dixit in c. nouit. de iud. ¶Vltimo op. hic d̄ q̄ in ore duorū vel triū & c. & sic sentit, q̄ per plures non possit fieri probatio, vnde ob. c. licet. de prob. vbi innuitur ꝓriū. sol. gl. vlti. metu ꝓrij vt arbirror, dicit illā auctoritatem exponendam negatiuè. s. in ore duorū vel triū, & nō pauciorū. q. d. q̄ plures p̄t adhiberi, sed pauciores non. & idē dicit in c. l: vniuersis. j. eo. ego non credo q̄ hæc fuerit mens illius alleg atæ auctoritatis sed solū voluit innuere q̄d oīs cā posset instrui p duos vel tres testes: ita q̄ necessariò nō exigant plures: nō tm̄ negat q̄n plures possint adhiberi: & hoc ꝓriè volunt istæ auctoritates positæ in litera, & maximè sc̄a: nā hic non dubitabat q̄n pauciores duob. nō facerēt fidē, sed Ghrist⁹ voluit ostēdere, q̄duo sufficerēt, nec necessariò plures requrērent. & sic diceres quō ī aliq̄b. casib. requrūtur vltra duos vt plenè no. p gl. in d. c. 6 licet vniuersis. † Resp. q̄ illa fuerunt inducta ex dispositione principis q̄ potuit ex cā ius diuinum limitare & interpretari: iuxta not. plenè p Inn. in c. quæ in ecclesiarū. de ꝓfti. & p legistas maximè Bar. in l. fi. C. si ꝫ i⁹ vel vti. pub. sic q̄ñq; ex cā minus sufficiens, p̄batio admittit. iuxta ea quæ plenè dixi in c. sicut. de prob. & casus in quib. sufficit vnus testis dicam saltem remittendo in c. nuper. ꝫ. e. ali quid tetigi in d. c. sicut.

CAP. V.

1 *Duo testes probant in actib. grauissimi præiudicij.*
2 *Consanguinei præferuntur aliis testib. in consanguinitate probanda.*
3 *Defectus consanguineorum ex parte patris, supplebitur ex parte matris, stante statuto, &c.*
4 *Odium priuatum & non publicum repellit quem à testimonio.*
5 *Amicitia carnalis & non charitatiua detrahit fidei testis.*
6 *Testimonium de credulitate valet, ubi credulitas est proxima sensui per quem percipitur ueritas.*
7 *Testimonium de credulitate admittitur, ubi admittitur testimonium de auditu.*
8 *Confessio de credulitate præiudicat confitenti.*
9 *Testis assignans causam scientiæ sufficientem, sī in fine dicat, q̄d credit, an probet.*

Quoties. ¶Dicit quales esse, & qualiter iurare debeant, qui super consanguinitate deponunt. & duo sunt dicta. secundum ibi, probatio. ¶Casus literalis. Quando aliqui volūt separari propter consanguinitatem, consanguinitas illa debet probari per duos vel per tres testes de illa consanguinitate: vel si consanguinei non supersunt, debet probari per meliores & antiquiores illius loci qui iurabunt, quòd non odio, vel amore, vel aliquo commodo quod habuerint, vel quod habent, vel habituri, sunt, ad hoc iuramentum accedunt: & sicut ipsi dicunt rei veritatem accepisse à maioribus suis, & credere ita esse. Ber. ¶†No. 1. quod etiam 1 b in actibus grauissimi præiudicij duo testes *b* faciunt plenam fidem, seu probationem. patet hoc: vbi agitur ad separationem matrimo c nij propter consanguinitatē: nam separatio est res grauissima⁴ vt in c. licet ex quadam. in fi. ꝫ. eo. & in c. debitum. §. de biga. ad hoc vide glo. sing. in c. præsul. 2. q. 4. quæ dicit duos testes sufficere ad probandum crimen contra Papam. Et nota, quod procedit hoc etiam vbi non potest haberi probatio necessariò concludens ex natura rei, vt sufficiant duo testes ad probationem rei, eo modo quo probari potest: sicut patet hic in consanguinitate, quæ directè per testes percipi non potest: sed admittitur in parte testimonium de credu- 2 litate, vt hic. & d. c. licet ex quadam facit c. præterea. ꝫ. e. ¶†No. 2. casum in quo consanguinei præferūtur aliis testibus, scilicet quando agitur de consanguinitate⁵ probanda: ipsi enim præsumuntur melius quam extranei genealogiam propriam scire. ad hoc c. vſ. gma. accu. pol. secus vbi ageretur de alio probando. vt c. super eo. ꝫ. d e. & c. in literis. ¶No. 3. quòd cęteris partib. plus creditur sēniori. facit l. si chorus. ff. de ꝫc. 3. q̄ puto verum vbi agitur de antiquitate

proban

ficientē rōem dedu cant, iuxta ea, q̄ hūr in c. 1. & ꝫoto tit. de matr. ꝫct. ꝫ inter eccle. & not. in ca. non debet. de p̄san. & aff. & c. fraternitatis. de frigid. & c. literas. de resti. spolia.

d ¶No. q̄ testimonium senis p̄sertū testimonio iuuenis. & ad idē est tex. in c. licet ex quadā. ꝫ. eo. & c. 1. 3 5. q. 6. & gl. in §. nūc aūt. cir si. 60. dist. & Spe. in ti. de teste. §. posīq̄. versi. porro. Sed Abb. hic dicit, q̄ id, q̄d dicit iste text. procedit in facto an tiquo. Sed ī factis nō antiquis esset maior præsumptio pro iuuene, q̄ d̄t arbitrio iudicis relinquendū. Et de hoc vide ēt gl. in l. cū qd. in ver. nouū. ff. si cert. pet. Illud aūt scias q̄ Spe. in ti. de teste. §. nunc tractandum. propè fi. dicit, q̄ in testimonio visus magis creditur iuueni. q̄ seni, qa iuuenis perspicaciùs videt.

¶Adde an stante statuto, de quo hic, si non sit nisi vnus, an sit satisfactum statuto Bal. ꝫ. 168. 3. lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Qui veniat appllatione propinquorum. Et adde q̄ iste text. p̄bat q̄ non solum veniunt agnati, sed ēt cognati. De quo vide per Bal. in rep. c. fi pater. de testa. li. 6. vbi pro decisione. q. alle. tex. in l. of ficiales. C. de epi. & cle. & in l. etiam. C. de ac. Et de hoc vide per Pe. de Anch. p̄ſuo in q̄ſtione, quæ vertitur in ciuitate Trigeſti. v t hȳ l. i. C. vñ vir & vxor.

* Sebast. Sapia.

a ¶ Propinquorum. Qui veniant appō ne propinquorū, vide Pe. de Anc. consi. 183. anc. in quæſtione, quæ vertitur. vbi dicit, quod veniunt oēs illi qui veniunt ad ſucceſſionem de iure refert. And. Sic. in repe. l. cū acutiſſimi. C. de fideic. Qui āt veniant appō ne p̄ſanguineorū, traditur p̄ Bart. & alios in l. cū quidam. §. quod dſ. ff. de acq. hæ. vide Bal. p̄ſ. 269. inci. viſo themate. & p̄ſ. 455. ſc. filia. in 4. vol. Nic. de Neap. inſt. de leg. ag. ſucceſ. in pr. vbi ponit pulchram q̄ēm & Fel. p̄ſ. 109. inc. p̄ponatur. & p̄ſil. 158. a rum 4. ¶ † No. ibi, priuato odio & c. quod nō ſc. ſuppoſito. & q̄o accipiatur verbum, p̄ſanguinei, prolatū à teſte, vide Ale. p̄ſil. 82. inc. in cauſa vertente. in 1. vol.

b ¶ Amicitia. Vtrū amicus admittatur pro amico ad teſtificandum. Et de hoc vide Bal. in l. eos. C. de teſti. vbi dt, q̄ ſola amicitia nō repellit à teſtimonio. Et dt de hoc eſſe caſum expreſſum in l. ſciendum. ff. de vſu. ſed gl. tenet ȝrium. 4. q. 5. in ſum. Pro quo facit tex. in c. ſi teſtis. §. item teſtium ſi des. 4. q. 3. Sed R. o. in quodam ſuo p̄ſ. inc. Omnipotentis Dei implo rato ſuffragio. diſtinguit an grauis, an leuis ſit amicitia. Et all. gl. expreſſam in c. inſiſquante. de of. del. Adde gl. 2. q. 5. c. 2. De inimico āt an repellatur à teſtimonio, vide quæ plenè no. poſt gl. & Abb. in c. cum oporteat. de ac. Et adde hic Bal. in l. ſi quis ab hoſtib. D. de teſt. vbi dicit, q̄ amicitia nunquam repellit à teſtimonio, niſi per accidens. ſc. q̄n per amicitiam vnius reſultat odioſitas alterius: qa amicitia eſt virtus, odioſitas vitium: & illud odiū repellit teſtem. Sed ſup hoc vide tex. in l. 3. in pr. ff. de teſti. Et ibi de hoc vide per d. Flo. vbi dicit, q̄ putat, q̄d nulla amicitia repellat à teſtimonio, ſed detrahit benè de fide ſm quantitatem amicitiæ. Et de hoc vide per Bal. in l. j. cir. fi. de teſti. Et ad prædicta facit quod no. d. Ant. in c. accedens. 2. vt li. nō cont. Item vtrum amicitia ſit ſpecialis virtus & vtrum virtus ſit pars iuſtitiæ, vide per B. Tho. in 2. 2. q. 104. art. 1. & 2.

¶ Adde, an inimicus occultus poſſit eſſe teſtis. vide Ale. conſ. 103. & quid de amico, per eundem conſ. 344. lib.

c Seb. Sap. ¶ Credulitate. Vide laſ. in rub. ff. de iureiu. vbi ponit plures caſus, in quib. admittitur teſtimonium de credulitate.

c ¶ Credulitate. Adde, q̄ in caſib. in quib. depoſitio de credulitate plenè probat, ſnīa pp eam lata non tranſit in rem iudicatā. hoc no. d. Ant. in c. propoſuiſti. de prob. Et circa hoc adde quod ipſe ibi no. & adde Abb. poſt Io. An. in c. inquiſitionis. §. vlt. ȳ. de accu. Et adde, q̄ non valet p̄ſuetudo, q̄ teſtib. deponentib. de credulitate plenè credatur eo caſu, quo alias non probarent ſm d. Ant. in c. 1. de app. Vide do. Ant. in c. 2. de iur. cal. Item adde hic quod not. d. Ant. in c. cum cauſam. ver. quæro an teſtis. ȳ. c. Et vide per Pe. de Anch. in c. j. de iur. cal. lib. 6. Et adde, q̄ in his quæ non poſſunt ſciri niſi per credulitatem, ſi teſtis dicit, Scio quantum poſſunt, vel quantum humana fragilitas noſſe ſinit: probat tex. eſt, quem ibi not. d. Ant. in c. j. de ſcruti. Et de hoc art. hic poſito per d. Ant vide per Bar. in tract. de teſte. ver. teſtis dixi aliqua vera eſſe, quia credit. Et adde. hic Bal. in l. teſtium. verſic. item quærit. C. de teſtib. vbi dicit, q̄ teſtis deponens de credulitate probat, ſi ſit credulitas iuncta ſenſui, & munita ratione. Et quod teſtis deponens de credulitate non probet. eſt gl. in i. diem proferre. §. ſi plures. in ver. conſenſerunt. ff. de arbit. Et de hoc vide per Bal. in l. hæredes palam. in fine princip. ff. de teſtam. Et de iſto articulo. vide quod not. d. Anto. in c. literis. de præſumpt. & dici, q̄ non ſunt habendi odio, vt eis ob hoc noceamus, ſed odiendi ſunt propter peccata eorum: hoc tamen ſpectat ad theologos. 5 & quod ſ. dixi de odio. † Idem dic de amicitia eſt. n. duplex, vt dicunt hic doct. quædam carnalis, quæ corruptionē inducit. & de iſta intelligitur iſte tex. ad hoc c. parentela. 35. q. 6. quædam charitatiua, & hæc non impedit teſtem. de quo in Spe. e. tit. in pr. hoc probo. nam ſm legem diuinam debemus diligere proximum ſicut noſmetipſos. & Chriſtus dixit in Euangelio: Nemo maiorem charitatem habet: quàm ad animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. non debet ergo quis repelli à teſtimonio adimplendo legem diuinam. Et propriè charitatiua amicitia eſt: q̄n diligimus proximum non pp aliquas vtilitates noſtras, non pp ſperanda beneficia, vel accepta', non propter affinitatem, ſeu conſanguinitatem, ſed propter hoc tantum, q̄d eſt naturæ noſtræ particeps, & virtuoſus. vide de bo. rex. in c. charitas. §. proxi. de pœnit. di. b 2. Idem. dico, quod amicitia carnalis non repellit ex toto. ſed minus creditur vel parū ſecundum qualitatem & quantitatem amicitiæ. de quo vide bo. gl. in c. in literis. ȳ. c. & per Cy. in l. eos. C. c. & per Io. An. in Spe. in loco præal. adde not. in c. repellantur. de accuſ. 3. q. 5. in ſum. & c. i. & hæc no. & tene menti. Et quis dicatur propriè amicus vide bo. tex. in l. latæ culpæ. §. amicos. de ver. ſigni. ¶ Vltimò no. caſum in quo valet teſtimonium. de credulitate ad idem c. licet ex quadam. ȳ. eo. & c. literis. de præſump. & plus videntur probare hec iura, vt non ſolū tale teſtimonium de credulitate admittatur: ſed etiam ſit neceſſe vt deponatur his caſibus de credulitate. 6 ¶ † Sed quæro generaliter, an & quando c valeat tale teſtimonium de credulitete: e iu. in penul. col. Idem Bal. in l. conuenticula. C. de epi. & cle. cir. me. & in l. ſolam. C. de teſtib. & in l. ſi ſeruus legatus. §. qui quinque. de leg. j. & gl. in l. ſi is qui animo. ff. de acq. poſſ. Et ad id quod dicit hic d. Ant. quod ſi teſtis deponit per verbum. ſcio, in his, quæ non ſubiiciuntur naturali & proprio ſenſui, teſtis dicitur ſubire anceps per iurium. Tu in contrarium vide tex. cum gl. & quod ibi not. d. Ant. ver. oppo. quod non valet. in c. præterea. ȳ. eo. tit. Et limita hoc per d. Ant. in c. fi. de iuram. calum.

¶ Adde an teſtis de credulitate probet Ang. conſ. 4. Fran. Are. conſ. 153. Ale. conſ. 61. 2. li. Co. conſ. 20. Ale. conſ. 134. & 247.

¶ An teſtis de credulitate deponens probet, dicas, regulariter q̄nō quia nihil vī affirmare ita deponēdo, vt eſt gl. cōiter approbata in l. teſtium. C. de teſti. & voluit In. in c. ad hæc. de teſti. & per Ale. latè conſ. 6. in 2. parte. & conſ. 59. & 65. in 4. parte conſ. & idem Bart. in conſ. ſuo. inc. Raynutius. Petri. & Bal. in l. ſiue poſſidetis. C. de prob. & Ale. poſt Ro. in ru. ff. de iurei. quod intellige verum, niſi addatur verbum firmiter, quia dicat teſtis firmiter credo, quia tunc probat ſecundum Bal. in l. j. in antiqua lect. C. de fal. cau. adie. leg. quod dictum refert Lanf. in c. quoniam ȳ. ver. confeſſiones. & idem dicas: ſi addatur ver. Bene puta ſi dicat, Bene credo ſm Bal. in l. ſi ſeruus. §. qui quinque. de leg. j. Et eodem modo ſi addatur ratio ꝛcludens, puta, qa dicat, credo quia vidi, vel interfui, vt per Bal. in d. §. qui quæque. & l. ſi. C. de edi. di. Adr. & in l. ſolam. C. de teſti. & in l. conuenticulam. C. de epi. & cle. & l. data opera. C. qui ac. non poſ. & per Ale. p̄ſ. 3. in 4. patte conſ. Item dicas hoc verum, niſi teſtis deponat veri ſimilia, puta quia dicat q̄ credit Titium cognouiſſe Bertam, qa vidit ſolum cum ſola in loco ſecreto. ſm Abb. hic. Et adde, q̄ ſi teſtis deponit de peritia artis, etiam ſi deponat per verbū credo, probat vt in c. fraternitatis. de frig. & c. propoſuiſti. de prob. & c. literis & c. tartio loco. de præſum. & l. hac edictali. §. his illud. C. de ſec. nupt. & l. j. ff. de ven. inſpi. & l. ſemel. C. de re mili. li. 12. quod adeò verū eſt, vt etiam ſi ſtatutum vel conſuetudo ſit in ȝrium, teſtis deponens per verbum credo, extra caſus ſupradictos non probet ſm Hoſt. & d. Ant. in c. j. de app. & tenet R. o. ſing. ſuis in ver. teſtis. ver. quæro.

vide no

a ¶ Et adde Bald. in apoſt. in l. 3. cir. pr. dicti. ff. de teſti. vbi qui deponit de ſcientia, non debet poſtea in terrogari de credulitate. Et alle. Spe. in loco hic alle. per iſtum Et vide eūdum Bal. in apo. in l. j. in fi. ff. c. vbi dicit, q̄ſi teſtis dicit ſe ſcire, poſtea dicit, ſe credere, non valet eius dictum. Et alle. Io. An. in d. c. inquiſitionis. vbi vide d. Abb. in §. quæſuiſti. circa princip.

¶ Adde an teſtis qui dicit, ſcio & credo rectè deponat. Fran. Are. conſ. 13.

Ant. Franc.

b ¶ Circa hoc de cognatione ſpirituali, an repellat à teſtimonio, hȳ per Bal. in l. parentes. C. de teſti. Et vide Spe. in tit. de reſcr. præſen. §. rōne. aūt. in ver. ſed an pro canonico, vbi dicit, q̄ fortior eſt cognatio ſpiritualis, q̄ carnalis. Et vide gl. 27. q. 2. q. dormierit. & p Ale. p̄ſ. 143. Et qualiter ȝhāt cognatio ſpiritualis, & quibus modis, & q̄n impediat matrimonium ȝhētdum, vī dirimat ȝctum, vide Spe. ī ti. de cog. ſpi. p totum. & 30. q. 3. per totum 7 & in ti. ȳ. de cog. ſpir.

Sebast. Sap.

c ¶ Eſſe iudex. aduerte ñ. q̄ pōt recuſari vt ſuſpectus, vt not. Abb. in c. cum veniſſent. ſ. de iudic.

* Sebaſt. Sapia.

d ¶ Idoneꝰ. Quid āt ſi p̄ſtituatur procurator ad agendum ſimplr vel ad agendum cū dictione taxatiua, vide cumulata per Iaſ. ī l. ſi actionem. C. de procuratorib.

ti. de poſitio. §. 6. ver. hoc autem. & ſecundum predicta limita Spe. in tit. de teſte. §. iam de interrogatoriis. in fi. vbi dicit, q̄ iudex non debet etiam ad petitionem partis aduerſæ interrogare teſtem in fine depoſitionis, an credat ea quæ dicit, ne ſi dixerit ſic, videatur annihilare teſtimonium ſuum. & idem recitat Io. An. in c. inquiſitionis. ȳ. de ac. debet. n. intelligi in his in quibus non valet teſtimo 9 nium de credulitate. ¶ † Item etiam in his caſib. in quib. non valet a tale teſtimonium, putat d. Ant. dictum Spe. procedere, quando teſtis prius nullam aſſignauit cauſam ſcientiæ, vel aſſignauerat promiſcuam ad ſcire vel credere: dicendo. n. poſtea ſe credere, inficit teſtimonium ſuum: ſecus autem dicit, ſi prius reddidiſſet ſufficientem cauſam ſcientiæ, ſeu depoſuit per verba quæ ſapiunt certam & veram ſcientiam. tunc enim licet dicat ſe credere, non inficit dictum ſuum, quia nō eſt veriſimile, quod incontinēti voluerit corrigere dictum ſuum. arg. l. non ad ea. ff. de condi. & dem. Item quia qui ſcit, poteſt credere. vt in c. cum olim. de re iudic. Ego puto hoc dictum d. Ant. procedere largo modo capiendo credere, ſed ſtrictè capiendo ſecundum ſuam veram naturam, ſeu proprium ſignifica tum, puto quod ſuper eodem non poſſunt concurrere ſcire & credere, & quod in ſic, dicente ſit quædam ȝrietas. Nam ſcientia in his quæ ſunt facti, habetur quando illam capimus per proprium ſenſum: vt quia vidimus, vel guſtauimus &c. & iſta ſcientia requiritur in teſte vt in d. c. teſtes. 3. q. 9. Credulitas verò cauſatur ex coniecturis, & ſic ibi non eſt vera ſcientia. vt no. Bart. in l. admonendi. ff. de iureiu. dixi plenè in c. literas. de iur. cal. Nam credulitas ſeu fides eſt medium inter ſcientiam & neſcientiam, quæ ſunt extrema. vt no. in l. admonendi. Scire ergò ſe habet ad certum, credere verò ad dubium. facit c. firmiter credimus. de ſum. Tri. & ſi. cath. non poſſunt ergò concurrere in eodem facto, quia ſi credo, excludo verā tur velle quod non habet indubitatam ſcientiam de his quæ dixi, & hoc eſt fortè quod voluerunt Spe. & Io. An. in locis præalle. ſed quia teſtes rudes non capiunt iſtas ſubtilitates. & ſæpe dicunt ſe credere illud quod ſciunt, & quia largo modo credere referri poteſt ad ſcientiam. vt in d. c. cum olim. ſatis poſſet ex quadam æquitate tolerari dictum d. Ant. quod ſi prius reddiderit verā cauſam ſcientiæ, non inficiatur primum dictum, ſi poſtea dixerit ſe credere. ar. opt. ex his quæ leg. & no. in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff. de ver. obl. per gl. & Bar. vbi verba ruſticorum capiuntur groſſo modo, vt diſpoſitio valeat, & hoc diligenter not. ¶ Nunc oppo. contra text. b in eo, quòd dicit propter cognationem propinquitatis' & c. præbile. Gl. i. metu contrarii dicit, quod litera exponitur intranſitiuè, vt pater in ea Hoſt. autem exponit cognationem. i. cōiunctionem q. d conſanguinitas non eſt, quod de facili non poteſt eſſe niſi ſint in primo gradu vel ſecuudo. ȳ. de diuor. porro. ſecundum Io. And. ¶ Gloſſ. vltima eſt facilis. hodie dicendum ſuper conſanguinitate probanda, vt habetur ȳ. cod. licet ex quadam. per quod ſuppletur iſte tex. in aliquibus. ¶ Extra glo. oppo. videtur enim, quod nedum ſenes, ſed etiam iuuenes admittentur ad teſtificandum, ſi alias ſunt idonei. d. c. licet, & quod not. ȳ. tit. proximo. c. j. doct. fatentur contrarium & ſupplent ad tex. maximè, & dixi de ſenibus: quia melius ſunt ſenes illi ſunt, p̄ducendi rōe prædicta: ſed in defectum admittentur iuuenes ſicut admittuntur extranei in defectum conſangui neorum, & ſic plana eſt litera.

CAP. VI.

1 *Reli gioſi poſſunt eſſe procuratores in cauſis eccleſiarum ſuarum.* (*vel uniuerſitatis.*
2 *Clerici ex illis de uniuerſitate an ex eādo poſſunt eſſe teſtes in cauſis ciuilib. eccleſiarū*
3 *Illi de uniuerſitate non poſſunt eſſe teſtes in fauorem uniuerſitatis in cauſa criminali.*
4 *Illi de uniuerſitate poſſunt eſſe teſtes in cā criminali quæ uertitur cōtra illos qui ſunt de illa uniuerſitate.* (*ſit idoneus teſtis.*
5 *An prælatus uniuerſitatis quæ non habet collegium. ſed ſolus habet adminiſtrationē.*
6 *Epiſcopus an ſit idoneus teſtis in cauſa menſæ eccleſiæ, uel in cauſa totius eccleſiæ.*
7 *Canonicus non eſt idoneus teſtis in cauſa ſuæ prębendæ.*
8 *Procurator. an ex quando poſſit eſſe teſtis in cā uel negotiatione. ȳ habet uel habuit*
9 *Legatarius an ex quando eſt idoneus teſtis in teſtamento ex quo habet legatum.*
10 *Venditor an poſſit eſſe teſtis in cauſa emptoris.*
11 *Prouentus non eſt idoneus teſtis in cauſa in qua fuit prouentus.*
12 *Donator an ſit idoneus teſtis in cauſa donatarij.*
13 *Cedens an ſit idoneus teſtis in cauſa ceſſionarij.*
14 *Socius. ac ſit idoneus teſtis pro ſocio.*
15 *Solicitatores, ex adherentes cauſæ non ſunt idonei teſtes.*
16 *Vasallus nunquid ſit idoneus teſtis pro domino ſuo.*

Inſuper. ¶ Prælatus, & clerici qui cauſam eccleſiæ non procurant, teſtificari poſſunt in ea. h. d. Primo ponit dictum quo poſtea determinat ibi, dummodo. ¶ Caſus in terminis. Prior & fratres S. Trinitatis petierunt vtrum liceat producere de fratrib. ſuis in teſtimoniū in cauſis eccleſiæ ſuæ: ſtatuit Papa, quòd liceat eis hoc facere, dummō vnus aut duo inſtituātur ad agendū & reſp. quorū teſtimonium in cauſis quib. inſtituti ſunt, nō dēt admitti. B. ¶ Not. ibi. liceat vobis & c. iuncta ſuperſcriptione in qua p̄t teſtificari in cā eccleſiæ ſuę, dūmō per ſe non p̄mouēat cām illā c nec mirum. Nam p̄t eſſe iudex in cauſa eccleſię. 2. q. 7. ſi qs erga. & ibi no. in c. cū perſonæ. de pri. li. 6. fortius ergò p̄t eſſe teſtis, cum facilius repellatur qs à iudicando, q̄ à teſtificando: vt le. & no. in c. 1 cum R. de of. del. & de hoc etiam ȳ. dicetur. ¶ † No. 2. q̄ ēt religioſi p̄ſt in propriis perſonis proſequi cauſas eccleſiarum, ac inſtituī pro neſtate tamen deberent inſtituere alios. & ſe non inuoluere ſtrepi. ¶ No. plures procuratores poſſe inſtitui in eadem cauſa. & qualiter d procurator dſ idoneus dum p̄ſtituitur ad agendū & rñdendū. p̄cor. proc. accedens. & c. conſtitutus. ¶ Gl huius c. ſunt multum facies. nec doc. hic attingunt mām capiendi: ſed melius attingunt in c. cum nuncius. ȳ. c. Et materia hæc ſparſa inducit difficultatem, vt ſ.

in proœ

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quæro igitur. ad de Ale. ꝑ. 41. 3. li. vbi ēt ponit, an testis de aliqua vniuersitate a sit idoneus ad ꝓbandum cōsuetudinem illius artis.

b ¶ De vniuersitate. An in cā vniuersitatis admittant singuli vide Bald. & Cy. in l. parentes. C. eo. & ibi no. ad Bal. An. Barb. Sebast. Sapia.

b ¶ De vniuersitate. An pro vniuersitate vnius de vniuersitate possit esse testis, vide Ale. ꝑ. 44. in 2. vol. & ꝑ. 169. 1. vol. & late ꝑ. 69. 2. volu. & ꝑ. 135. in 4. vol. Et multa ꝺgerit Marsilius in l. j. §. ſeruꝰ municipum. per totum ff. de quæſt.

c ¶ Non ſit admittendum. adde Alex. ꝑ. 43. 4. lib. Ro. ꝑ. 7. * Sebast. Sapia.

d ¶ Admittunt. Vide de Maria. Soci. in ca. cū oporteat. j. de ac. & Fran. de Crema in ſing. 59. incip. nemo cogitur.

dum, vel damnum euitādum: cum iuris regula videatur in ꝓrium, C. e. omnib. canonizata. 4. q. 3. ſi teſtes. §. omnib. ꝑt. n. hoc caſu dici, deficit tibi prnbatio non ius. l. duo ſunt Titii. ff. de teſta. tu. & imputetur eis quare à principio non produxerunt teſtes. Nec obſt. iura alle. per Io. An. q̄ licet in defectum probationū admittantur teſtes non omninò integri, vt in illis iurib. non tñ ꝓbant qđ debeant admitti illi de quorū ꝓmodo vel dāno tractatur. Si verò quæritur de his quæ extra capꝰm aguntur: diſtinguit Io. An. in d. c. cum nūcius. q̄ ſi vtilitas illius negotij obuenit ſingl'r ſingulis de collegio non admittuntur ſinguli: ꝙa in re ꝓpria &c. d. §. omnib. ſi verò non ſingulariter, ſed vniuerſo collegio obuenit vtilitas, admittentur. d. l. in tñ. & c. qui manumittitur. præal. & ꝓ hoc ſoluitur ſm qđ ſæpe quæritur de vniuersitate terrarum. & villarū quæ litigāt de paſcuis vel de nemoribꝫ. ſingulorum beſtiæ paſcuntur. & ſinguli ligna ſcindunt: vt hoc caſu teſtimonium hominū de villa non ſit admittendum c per præmiſſa. & remittit ad no. in l. parētes. C. e. ti. Primū membrum diſtinctionis non vr mihi vſquequaq; verum. & ꝓ ꝑs nec ſolutio huius vltimę q. licet. n. aliqua vtilitas obueniat ſingulis nihilominus cauſa eſt vniuerſitatis, & vniuerſitas ꝑt commutare vſum nemoris, vel aliter diſponere de re illa ſuper qua ꝓtenditur. Non ergò debent ſinguli indiſtinctè ex toto repelli à teſtimonio ꝓ illam vtilitatem, quæ ꝓſecutiuè obuenit ſingulis. do inſtantiam in aliis reb. eccleſiæ de quib. ſinguli viuunt: & tñ non repelluntur à ferendo teſtimonio ſuper illis reb. vt hic. & c. cum nuucius. j. e. cum ſi. vide Arch. 14. q. 2. in prin. vbi hoc vr velle. vide inſtantiam aliam magis claram, ſi ꝓtenditur de validitate teſtī, ſeu iuris inſtitu ti. admittuntur legatarij in teſtes, licet ex validitate teſtī legata cōſecuturi ſint. inſti. de teſta. §. legatariis. ga principiꝰ non cōtenditur de iure eorum ſimul. ff. de auct. tut. l. j. vbi tutor non interponit auctoritatem in re principaliter ſibi profutura. ſecùs ſi in ꝑnam. & licet ſit dubiū in legatariis, vt j. dicam. tñ ipſemet Io. And. hoc tenet ne ꝓ iſtam vtilitatem quæ ſecundariò eis obuenit ex toto repellantur: nec omnimoda fides adhibeatur. facit quod no. Arch poſt Lau. loco ꝯ. alle. idem ergò ſaltem dicendum in caſu noſtro, vt ꝓ hanc vtilitatem quæ ſecundario obuenit ſingulis de vniuerſitate, non repellantur ex toto à ferendo teſtimonio in cauſa vniuerſitatis, ſed minus q̄ aliis eis credatur habito reſpectu ad qualitatem perſonarum, & quantitatem lucri. arg. c. & ſi quæſtiones. de ſimo. facit quod dicam de iudice qui eſt habiturus aliquod commodū, nunquid poſſit cognoſcere in dubio an ſua ſit iuriſdictio. j. de ap. ad audientiam. vbi vide. ¶ Circa ſecundum membrum diſtinctionis Io.

in prœmio, quapp hic inferam totam materiā, multa in variis locis ſparſa colligendo.

2 ¶ † Quæro igitur a primo, nunquid indiſtin ēte clerici pñt teſtificari in cauſa eccleſiaſtica huius usꝰ voluminis *communiter* vñr diſponere q̄ ſic: q̄ probatur hic. & in c. cū nūcius. & c. nūp. j. e. & c. ſi Chriſtus. j. de iurei. cū multis ſimilib. veruntamen. c. ſuper prudētia. 14. q. 2. vr hoc reſtringere ad cauſas ciuiles. ſecꝰ in criminalib. aliā reſtrictionem vr text. innuere ī d. c. & ſi Chriſtus. in fi. vt admittātur in ciuilib. aliis teſtib. deficientib. & nō aliter Itē aduerte. ga iura in hoc non faciūt dſiam vtrum ſint clerici ſeculares vel religioſi, an ꝓuerſi, vt ī iurib. ſuperius al. pluries, ſed indifferenter oēs admittuntur. & hoc ga damnū vel lucrum non pertinet ad eos proprio nomine, & ſic non ꝑt dici cauſa ſingulorum. 2. q. 6. biduum. ver. palam. ex qua rōe infertur idem fore dām in hominib. vniuerſitatis ſeculares, vt in cā vniuerſitatis admittātur ſinguli de vniuerſitate[b] ga cauſa non eſt ſingulorum. pro hoc l. in tñ. §. i. ff. de rer. di. & 12. q. 2. qui manumittitur. & ſentiunt doc. in d. c. cum nuncius. Sed plenè proſequꝰ do tam de ſingulis collegiis eccleſiaſticis, q̄ ſeculari bus, diſtingue, q̄ aut cā eſt ciuilis aut criminalis. Primo caſu, dicit Io. An. in d. c. cū nuncius. q̄ aut quæritur de his quæ aguntꝰ in capitulo, & tunc ſingulares de capitulo pñt te ſtificari. j. e. veniens. C. de repu. ꝓſenſu. §. pe. alias ſm eū poſſet deficere ꝓbatio. & bene facit. j. ti. j. c. vlt, ſm Io. An. hoc mēbrum intelligerem, ſi damnum vel lucrū non venit applicandū ipſis ſingulis de vniuerſitate prout ſtatim dicam in ſequenti membro. licet aliud ſenſerit Io. An. Non. n. vr rōnabile, vt ꝓ inopiam probationū q̄s admittatur ad teſtificandum ad commodum ꝓſequen

An. dicit, vt indiſtinctè admittantur ſinguli de collegio, ſi ipſis de collegio obuenit vtilitas. dicit Arch. in loco præal. q̄ licet admittantur ſinguli, tñ minus eis creditur: cum bona ſint vniuerſitatis ipſorum, & ſic aliquam vtilitatem ꝓſequātur. & ſic ſentit poſt Lau. quod iſti non ſunt teſtes integri, & ſic vr, q̄ duo non facerent plenam probationem. hoc dictum putat verum. d. Ant. in c. cum nuncius, quo ad vniuerſitatem laicorum: ſed nō quo ad eccleſiam: qa res vniuerſitatis plꝰ ſpectat ad ſingulos, q̄ res eccleſiæ ad ſingulares clericos de eccleſia. pro hoc dicto facit. qa ipſi diſponunt de rebus vniuerſitatis ad libitum, vt no. in c. dilecta. de exce. præl. & per Bar. in l. fi. de coll. ill. non ſic poſſunt facere clerici de bonis eccleſiæ, vt 12. q. 2. ſine exceptione. cum ſi. Ego putarem hoc dictum ꝓcedere q̄ſi per aduerſam partem producerētur alij teſtes in ꝓrium: ſed vbi non adſunt, niſi teſtes pro vniuerſitate, ſatis putarem eis plenè credendum, ſaltem in defectum aliorum teſtium, dummodo alias idonei ſint. hoc probare vr tex. in c. ſuper prudentia. 14. q. 2. quod c. licet loquatur in clericis, rō tñ eſt generalis, & vēdicat ſibi locum etiam in laicis vniuerſitatis ſecularis. ad idem l. in tantum. §. j. præal. Item nō eſt veriſimile quod qs velit deierare pp iura vniuerſitatis conſeruanda: cum ſoleat negligi quod ꝓmuniter poſſideturꝫ. l. 2. C. qñ & qui. quar. pars deb. An aūt admittantur iſti de vniuerſitate in defectū duntaxat aliorum, an indifferenter. Spe. e. ti. §. j. ver. ſed nun quid in cauſa. vr velle quod in aliorum defectum: q̄ vir affecti ad cauſam. pro hoc dictum. c. & ſi Chriſtus. in fi. ſed Hoſ & *communiter* doct. ibi ſentiunt oppoſitū. & ad c. & ſi Chriſtus. ſupplent maxime. nam iſti de vniuerſitate ſunt melius informati. q̄ forinſeci. & experientia docet quod ſæpe teſtes dñt ſe ſcire, & poſtmodū neceſſario non ꝓcludunt. & hoc ſatis mihi placet, cū iura aliqua hoc pertant indiſtinctè. & maximè facit ratio d. c. ſuper prudentia. & ad c. ſi Chriſtus. do aliam ſol. magis coloratam, quod ibi illi religioſi habebant conſcientiam iurandi, vnde vt ſaluarent ſuam conſcientiā quantum poſſent, Papa ibi indulget eis potestatem iurandi aliis de fiefientib. vt ſatis hæc ſolutio colligitur ex fine illius literę & ꝓ hoc habes primum principale membrum expeditum an in ciuilib. ad- 3
mittanꝰ ſinguli de vniuerſitate ad teſtificandum. ¶ † Venio ad ſecundum membrum, quid in criminib. in quibus dico, quod illi de vniuerſitate non ſunt idonei teſtes in fauorem vniuerſitatis. caſus eſt apertus in d. c. ſuper prudentia. & rationem ponit ibi text. qa in criminalibus tanquam arduis non debent domeſtici ad probationem admitti: ſecùs in ciuilib. vbi agitur de paruo præiudicio ſicut in ſimili videmus, q̄ conſanguineus non repellitur in ciuili, ſed in criminali ſic. vt in c. 1. iuncta gl. 3. q. 5. & maximè hoc procedit, qñ eſt tale crimen pp q̄ ipſa vniuerſitas venit deſtruenda. iuxta no. per Bar. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœ. per Inn. & alios in c. grauem. de ſen. exc. & c. dilectus. de ſi. hæc procedūt, qñ quæritur, an ꝑt teſtificari in fauorem vniuerſitatis. ¶ † Nunquid aūt ꝑt teſtificari in fauorem eorum qui ſunt pariter de vniuerſitate ipſa: diſtingui pariter inter criminalia & ciuilia. vt in ciuilib. poſſint. vide bo. gl. in c. cum R. de of. del. & 3. q. 5. accuſatores. & d. c. ſuper prudentia. Credo tamen quod plus vel minus eis credendum ſit ſecundum quantitatem affectionis & familiaritatis, quæ inter eos eſt iuxta not. per gl. not. in c. literis. j. e. & in d. c. accuſatores. & facit quod dicam in ſeq. membro. In criminalibus verò non admittuntur ſecundum doct. in d. c. cum nuncius. & per d. c. ſuper prudentia. & d. c. accuſatores. quia in eis repelluntur domeſtici & familiares, quales ſunt iſti de vniuerſitate inter ſe. & facit c. repellantur. de accu. & vide per Speo. tit. §. 1. ver. ſed nunquid in cauſa. vbi temperat hoc verum, niſi in defectum. argum. c. ſi. j. tit. proxi. & in c. & ſi Chriſtus. in fi. de iureiu. Ioan. And. in d. c. cum nuncius. dicit, quod nimis largè locuti ſunt doctores: ſed reſtringenda eſt eorum opinio ad iura quæ allegant, quando videlicet eſt ita parua vniuerſitas, quod illi de ipſius corpore cadunt in nomen domeſticorum, vel cohabitantium, vt d. c. ſuper prudentia. & d. c. repellantur. quod ſatis placet. hæc procedunt, quando volunt teſtificari contra extraneum. ſed ſi inter illos de vniuerſitate. tunc admittuntur, quia par affectionis cauſa omnem ſuſpitionem excludit. l. non ſolum. ff. de ritu nup. no. gl. in d. c. cum R. & c. poſtremo de appell. & d. cap. accuſatores. Hinc dicunt doctores in d. c. cum nuntius. quod accuſato prælato ab aliquo de vniuerſitate alij de vniuerſitate recipiuntur in teſtes. argum. 2. q. 7. iuror. & de accuſa. ex parte. de elect. per inquiſitionem. Non enim ſunt magis domeſtici accuſantes quā accuſati. quod not. ¶ † Sed 5
circa prædicta & circa text. contingit dubitari de aliquibus. Et primò, quod de prælato vnius capellæ, qui non habet collegium, ſed ſolus habet adminiſtrationem eccleſiæ, nunquid admitti debeat in cauſa eccleſiæ. Ioan. And. in addi. Spe. e. ti. §: 1. ver. ſed pone, quod adminiſtrator? videtur ſentire quod omninò non admittatur. per c. relatum. 2. j. de teſti. aliter illud cap. non inducit, ſed credo quod voluit ſic inducere. ibi enim dr, q̄ vbi eſt congregatio ſeu collegiū bona ſpectant ad ꝙregationem ſeu collegiū vbi tñ eſt vna ꝑſona ille ſolus habet diſponere de bonis eccleſiæ: & ſic vr iſte teſtificari in facto

a ¶ Vtrum prælatus poſſit teſtificari ī cā eccleſiæ ſuæ, in qua agitāda ꝓſtituit ꝓcuratorē. Et add q̄ opi. In. hic relatā ꝑ dñm Ant. ſegtur Spe. ī tit. de teſte. §. 1. verſ. ſed nūq. dr q̄d mihi placet. An aūt prælatus poſſit teſtificari ī cā ſui capi'i, vide Bal. in l. parentes. C. de teſti. Et de articulo hic poſito: vide ꝑ Im. in l. qui teſtō. cir. fi. prin. ff. de teſta. Et q̄d poſſit ꝓlatus eſſe teſtis. tenet Spe. ī tit. de. ꝓc. §. rōe. quoq;. ꝓſtruētis. cir. pr. ver. item q̄ ꝓſtitutus eſt ab abbate. de quo vi de per Pe. de Ancha. in d. c. pūtiū. de teſti. li. 6. & ꝑ Domi. poſt Pau. in c. iudex ab Apoſtolica. de off. del. li. 6. plenius per Do. in d. c. præſentium.

¶ Adde an prælatus poſſit eſſe iudex in cā eccleſiæ ſuæ. Old. ꝑ. 57. & Cal. ꝑ. 6. de iud. Et an religioſus poſſit eſſe teſtis in cā ſui monaſterij. vide Fulg. conſ. 105.

Sebaſt. Sap.

b ¶ Quod canonicꝰ. Vide Cal. in ti. de iudic. ꝑ. 6. & Abb. in c. cum veniſſent. ſ. de iudic..

c ¶ Adminiſtrator. Adde an ꝓcurator & ſalariatꝰ poſſit eſſe teſtis. Ro. ꝑ. 420. Alex. conſ. 64. Angel. conſi. 233. Quid de colono & mercenario. per Ale. ꝑ. 91. Et quid de adminiſtratore, ēt ꝑ Ful. ꝑ. 174.

d ¶ Et iſtā doctrinā magiſtralem recitat ēt d. Ant. c. 2. de arb. & c. cū à nobis. ꝯ. e.

e ¶ An legatariꝰ admittatur ad teſtificandum in cā teſtamenti. Et de hoc vide per gl. & Bal. in l. oīb. C. de teſti. & vide text. & glo. & ibi Paul. de Caſt. in l. qui teſtō. in pr. ff. de teſt. & per gl. in l. nullus. ff. de teſta. & ibi vide Flo. qui ponit quædam verba ſingularia. Et vide Im. ī d. l. q teſtō. & vide text. & gl. in l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de reb. du. & l. dictantib. de teſta. Item qñ ex teſtificatu & iuſſa ſuper eo in c ſerenda immediatè acꝙreretur ius teſtificāti, tūc repellitur à teſtificando, ſecùs ſi nō immediatè, ſed mediate in ꝓſñā acꝙreretur ius. Hanc doctrinā tradidit Bald. in rub. de rer. di. ver. de quinto aūt. per q̄ doctr. red. diſſ rō: qua relegatarius admittaf ad teſtificandum in teſtō. ꝑ hāc doct. ēt decidūtur multæ qq. ad materiam decretalis noſtræ.

¶ Adde Ang. ꝑ. 274. vbi quid de ſubſtituto.

Sebaſt. Sap.

c ¶ Legatarius. Vide Io. Fa. in ſ. legatarlis. inſti. de teſta. cū multis alle. per d. laſ. in l. dictantib. C. eo. ti. de teſtam. vbi plenè de hac materia. & vide Bart. Soc. in l. ſi quis ita. ff. de reb. dub.

tangit ī d. ver. ſed pone, quod adminiſtrator. & tādem cōcludit, quod pro ōria parte bene ꝑt adduci: qa niſi repugnat. ſed in fauorem illius ꝙ quo geſſit, dicit ſi ſalus, vel vtiperiſi, vel damnum ꝑt ſibi aſcribi. ex aſſiſtentia, vel non aſſiſtentia actus ꝙ quo teſtificatur. non admittaf: alias ſecus. ar. eorū q̄ no. in c. ſi. c. ti. li. 6. quod placet hic d. Ant. putat tñ talē in ſubſidium admitti. alle. de ele. cum dilectus. cum gl. ſita. de do. & cont. cum olim. de ꝓb. tertio loco. cum ſi. vide Bar. in l. deferre. §. iidem decreuerunt. ff. de iu. fiſ. vbi generaliter proſegtur, an & qñ ꝓcurator ſit admittendus, & venit ēt ad deciōnem māe huius ca. & ꝓcludit ſic, q̄ aut eſt procurator ad iudicia & nō ꝑt produci in teſtem ēt per aliam partem. ga ſicut perſona principalis non producitur in teſtem ꝯ. ſed ita nec procurator ꝑt tñ interrogari ſup negotio, vt c. 2. e. ti. li. 6. Aut eſt ꝓcurator ad negotia & producitur in teſtem ſup his q̄ geſſit. & tunc ſi ex hoc ſentiret commodum vel incommodum, nō dēt admitti. exemplum, voto ꝓbare q̄ tibi mutuau. 10. & induco in teſtem illum per quē dico tibi tranſmiſiſſe. Nam ſi iſte diceret ꝯrium, ipſe remaneret obligatus: ideo nō eſt idoneus teſtis. Aut non ſentit commodum, vel incōmodum & tunc de ꝓſenſu partium admittitur, aliàs ſecus, ſicut dicit in proxene ta. vt in auth. de teſti. §. qñ vero. all. gl. q̄ hoc voluit in c. ſi. c. ti. li. 6. mihi ī hoc plus placet, dictum Io. An. vt inſpiciantur termini litis. ſi. n. nullam affectionē præſumitur habere dēt admitti ēt inuita altera parte. ar. l. j. ff. eo. ſi vero fuit procurator in alia cauſa, tunc debet admitti in iſta: ga nil repugnat. & ſatis probatur in iſto. c. Et vide d. de Rot. ad materiam noſtram deciſio. 122. & cl. & plus dicit Inn. per iſtum tex. q̄ ſi duo ꝓſtituuntur ꝓcuratores, vnus in aliquib. negotiis alius in aliis: vnus poterit eſſe teſtis vbi alius eſt procurator. Idem dicit. q̄ ſi ꝓſtitutus ꝓcurator procurationem nō recipit poterit eſſe teſtis. ar. ſ. e. dilecto. Idem ſm eum ſi cæperit, & poſtea renuntiauerit, & dicit hoc ꝓ 1. ff. de teſti. Io. An. dicit poſſe diſtinguit, an procurator ille reaſſumere poſſit cām iuxta decretalem, ſi duo. de proc. li. 6. & eo caſu repellatur, an non poſſit & tunc admittatur. poſtea dicit ſatis eſſe q̄ non poſſit reaſſumere. Item licet prælatus poſſit reaſſumere. tñ ad mittitur, vt hic patet. & hoc placet, & credo, q̄ ſi ſemel teſtificatus eſt. non poſſit amplius reaſſumere cām ne reperiatur in eadem cauſa teſtis & procurator. vide tū quod no. Io. An. poſt Hoſt. in ca. 2. e. ti. li. 6. ¶ † Ex prædictis infertur ad deciſionem multarum quæſtio num. ¶ Et primo, nūquid legatarius[c] poſſit eſſe teſtis in cauſa teſtamenti text. vr apertiſſimus quod ſic in §. legatariis inſti. de teſta. & reddit ibi tex. rationem qa non iuris ſucceſſores ſunt ſed rei ſm gl. ibi & ſine onere. q. d. q̄ non contenditur de iure eorum ſed de ſubſtantia teſtamenti: & ſic de ipſa hæreditate quæ eſt quoddam ius vniuerſale dubium facit. qa in conſequentiam ſunt habituri commodum legati, quia ſi teſtamentum non ſubſiſtit. non debentur regulariter legata vt no. & leg. in l. eam q̄. C. de fideicō. & ſic ratione huius commoditatis & effectionis ſi deberēt admitti. ¶ In ꝓrium facit: quia illi de eccleſia admittuntur in cauſis eccleſiæ licet viuāt de bonis eccleſiæ vt hic ſatis eſt dictum. Item non debemus attendere ad id quod venit in conſequentiam, ſed ad id quod principaliter fit. l. j. ff. de aut. tut. Dubium eſt pulchrum & ſubtile, maximè qa videnti[7] q̄ ſola effectio ad cām ſine alia ꝓmoditate repellit quē à teſtimonio: vt in c. ſi. eo. ti. li. 6. & 2. q. 6. ſtatuendū aliàs ſtatutū. facit. c. perſonas. j. eo. cum ſi. fortius deberent repelli legatarij, q̄ ſunt affecti ad cauſam teſtamenti ꝓ ꝓmoditatem, q̄ inde habituri ſunt & ciō in hoc dubio ſunt opiniones. ¶ Quidā. n. dñt. vt In. c. 3. ſ. c. eos admittēdos in cā teſtamenti: qa nō principaliꝰ ꝓmodum ſentiunt, nec eorum nomine tractatur cā: ꝑt. n. deberi legatum, licet non valeat teſtm. C. de lib. præt. aut. ex cā. nec indiſtinctè legatum eſt præſtandum, licet teſtm ſit validum. C. ad l. Falc. l. 3. & l. irritum. & hæc opi. eſt veriſſima, inquantum in omnem euētum legatum eſt præſtandum: ſed vbi in alterum caſum tñ. non vr procedere: qa licet principaliter nō tractetur de eorum commodo, tñ afficiuntur ad cauſam ꝓ cōmoditatem quæ eis prouenit acceſſoriè. Spe. in ti. de & in ti. de teſte. §. 1. ver. item quod eſt talis. & poſt multa concludit teſtificatur legatarius, quia eſt propria vel conſimilis cauſa à qua repellitur. d. cap perſonas. ſi autem eſt quæſtio inter duos cuius ſit

hæredi

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ An donator possit esse testis pro donatario. & de ista q. vide per Sal. in l. & si ad te. ff. C. ad l. Cor. de falsis.
* Sebast. Sap.
b ¶ Cedēs. Vide Ale. ꝑ. 13. in 1. volu. & ꝑ. 19. in vlti. col. 4. vol. Et nūquid creditor possit esse testis i cā debitoris, tradit idē Ale. ꝑ. 171. in 2. par. & ꝑ. 69. & 78. j. vol.
c ¶ An socius admittatur ad testificandū pro socio. Et de hoc est gl. in l. qui liberi. C. de testi. & ibi Bal. & latè per Spe. & ibi Io. An. in ad. in ti. de testi. §. j. ver. sed nunquid socius. Et vide per Ang. in l. si duo rei. in pr. ff. si qs eau. sit vtrū amicus admittatur pro amico ad testificandū, vide d. Ant. in c. quoties. ⁊. c. Et q socius me⁹ cum quo ⁊tinuè ver sor, non possit testifi cari pro me, ꝓbatur: nā domesticus me⁹ q stat in domo mea non ꝑt pro me testificari: vt ī c. in literis. j. e. sed assidua ꝙuersatio extra domum ꝙparatur habitatio nūin domo, vt dicit gl. no. ſm vnū intell. Io. An. ī c. ad hoc. de Iudæ. ergò &c. Vide hoc arti. per Spec. in e. ti. §. j. ſ. all. ver. nunquid ergò socius, & ꝑ Flo. ī l. nullus. ff. de testi. & per Io. An. iſta ſua ſumma de testi. cir. pr. ver. item repel lit qs à testīonio rōe ſocietatis. Et anſideiuſſor poſſit teſtifica ri, ꝓ debitōr ſup fide iuſſione, vide ꝑ Spe. in ti. de testa. §. j. verſ. 33. & ver. q. d de fide iuſſore. Et per Bal. in l. nullus. in apo. ff. de testi. qui dicit Cy. te nere q̄ūc, in l. dictan tib⁹. C. de testa. & de hoc ēt vide per Bar. in l. cui leget. §. fi. ff. de le. 1. Et ibi etiā de hoc vide per Ang. & Im. q indiſtinctè cō cludūt, q fideiuſſor non ꝑt esse testis pro principali, ſm Bal. in l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de reb. du. vbi ēt di cit, q correus poſſit teſtificari ꝓ correo. q tenet Cy. & Bal. in d. l. dictantib. Itē creditor teſtificatur in cā debitoris: vt l. nō a hæreditas tunc ꝑt esse teſtis. hæc opin. in vlt. memb. corruit eadem rōne qua prima. Tertia fuit opi. d. Simo. Vin. ⁊ hic refert Io. An. dicebat. n. legatarium admitti in teſtem, ita tū q non omnimoda ſibi ſides adhibeatur: qa ſecundario ⁊ringit eum lucrū. adducebat quod hī in aut. de teſti. §. ſi verò. qd dicatur odioſum. Cōtra hanc opi. arguo ſic, omnib. teſtib. ꝑt aliqd relinqui, & nihilominus per eos ⁊firmatur, & approbat teſtū. vt l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de re. du. ergò ſides omnimoda eſt eis adhibenda: alias nō poſſet probari teſtū. ar. l. ſi vnus. C. de teſta. Quartā opi. ponit hic Io. An. q ſi in omnem euentum teſtimonij ſui debeatur legatum, tūc legatarius admittitur in teſtē, alias ſi in alterum euentum tm̄ habeat locū d. opi. d. Simo. & facit ſm eum ad no. in l. nullus. ff. e. vbi diſtinguit in venditore an teneat de euictione, vel nō. Idem ponit Io. An. in ad. Spec. in d. ver. item quod eſt talis, primum memb. ſue diſtinctio nis non habet dubiū. Contra ſecūdum facit quod ſ. dixi ⁊ præcedentē opi. de mā. vide p gl. & Bar. in l. qui teſtamento. ff. de teſt. nil tā noui dūt non reducibile ad ꝑdicta. & vī Bar. ſentire quod ſ. dixi ſm Spe. Quinta eſt opi. Bal. in l. dictantib. C. de teſta. vbi dicit, q ſi eſt qō inter hæredem. & legatarium, tunc lega tarius non debet esse teſtis: ſi verò inter hæredem & aliū tunc ꝑt esse teſtis: dummodo proteſtetur, q non intendit, vt ex hoc aliqd ꝙmodū ſibi applicetur. Sed ⁊ hoc arguo ſic licet. n. ꝓteſtetur, vt ex hoc non ⁊ſequatur ꝙmodum, nihilominùs affectus eſt ad cām. vide bonum tex. in c. perſonas. j. eo. cum ibi no. Et ſi teſtū corrueret, inſurgeret præſumptio ⁊ eum in ſuo legato, ratione cuius lex pmittit appellari. vt l. à ſnīa. ff. de ap. bī puto, q ſi teſtū apparet in ſcriptis ita q non capit totaliter eſſentiam à dictis teſtium, tunc admittuntur legatarij ad probationem & con firmationem teſtī. ita loquūtur proprè iura, quæ admittunt legatarios in teſtes: vt patet inſti. de teſta. or. in pr. vſq; ad illū. §. legatariis & d. l. qui teſtamento. & d. l. dictantib. Et rō admiſſionis eſt multiplex. Primo, qa non agitur principī re de iure eorum. vt d. §. legatariis. Secūdo, qa non pſumitur de facili corruptio ī ſeptē teſtib. inſt. in loco prall. Tertio, qa hńt ſecū præſumptionē ſcripturæ, maximè publicæ, & ſigillorum quæ olim imprimebantur. ſed vbi deeſt ſcriptura. ita qd ſuā eſſentiam capit totale teſtū ex dictis teſtiū, tunc puto iſtorū dicta nō ſufficere: qa ſuſpecti ſunt ſicut notarius eſt ſuſpectus cū aſcribit ſibi legatum in teſtō. C. de his qui ſibi in teſt. aſcri, l. 2. & j. ſi qs legatū. ff. de fal. & hoc intelligę, qū in alterum euentū. tm̄ ſunt habituri legatū. Nam ſi in omnem euentū, indiſtinctè pńt esse teſtes, cū qō eſt inter alios qa nil tūc ibi repuguat. ¶ † Alia q. eſt in venditore, nunquid poſſit esse teſtis in cauſa emptoris. Inn. ſ. c. 3. & gl. in l. nullus. ff. de teſtib. ſentiunt, q non vbi teneē de euictione, alias ſecūs. d. Ant. putat, q ēt vbi non tenetur de euictione, nō admittitur: ſeu dictū ſuum nō eſt integrū, ſi admittatur: qa veriſimile eſt q effectat tē id, qđ egit, ſicut dī in ꝓxeneta. vt l. aut de teſti. §. qū verò. & no. in c. ſi, e. ti. đ q ī Spe. e. ti. §. j. ver. qd đ vēditore. vbi idē ſentit Io. And. & Ia. Rauen. ſatis poſſet dici, qđ ſibi adhibeāt ſides ſm qualitatē perſonæ & cauſæ. ar. eorū. quæ no. in c. literis. j. e. ¶ Iſti. n. ꝓxenetæ cōiter ſunt infirmitatus, & aliqua lucra ꝓſectantur ex validitate ⁊ctus, quæ oīa ceſſant ī perſona omninò integra, maximè in defectū aliorum teſtium. ar. bo. in c. cū dilectus. cum gl. ſua. ⁊. de cle. & j. tit. proxi. c. ſi

1 2 ¶ † Ex his infertur ad ꝙſimilem q. qd in do natore. a Quidam dūt, vt hic refert Io. An. q. ſit idoneus teſtis, qa non tenetur de euictione. ff. de don. l. Ariſto. §. ſi. C. de euict. l. 2. qđ ⁊ vt Pla. & Ia. de Are. qa non eſt idoneus teſtis cuius intereſt ꝓ ſe ſi iſtius intereſt: quod patet. qa perſonale pactum transmittitur in donatariū. ff. de pact. ſi tibi. §. pactum. Itē donans aſſectat valere quod agit, & hæc ratio repellit proxenetam, ſortiūs deberet repel

1 3 lere donatorem. ¶ † Et hac rōe dńt præfati b doc. qđ eccdens⁵ nō teſtificatur pro ceſſionario. facit. ff. ne vis fiat ei. l. i. §. j. & ſm hoc dicit Io. An. inutile eſſe ꝓſilium qđ dat Spe. in tit. de ꝓc. in ſi. vbi dicit, qđ ille q non habet ſup debito ſuo. niſi vnū teſtem cedat actionem, & cū illo teſtificetur pro ceſſionario, ego diſtinguerem in vtroq; dubio, ꝓut dixi in præcedenti. vt ſi nullū intereſſe ꝓtendit, ſit arbitrariū q̄ta ſit fides adhibenda ſm qualitatē perſonarū. ar. c. & ſi quæ⁹tiones. de ſi. & eorū

1 4 quæ no. doct. in c. cū parati. de ap. ¶ † Dubi c tatur ēt in ſocio ⁊ an poſſit teſtificari pro ſocio. Inn. in c. 2. ⁊. c. & Io. An. hic diſtinguunt, quod aut eſt ſocius oīm bonorū, & non admittitur, qa eius intereſt. Si aūt eſt ſocius reſpectu partis tm̄ tunc ꝑt teſtificari ſup parte ſocij: qa ex quo nullum ꝙmodum ſentit. ff. ſi pars hær. pe. l. j. quinimò ego dicerē hoc pro cedere in q tum hī reſpect⁹ an interſit ipſius principī re vel ſecūdario: ſed reſpectu dilectio nis & affectionis diſtinguerem, vtrum ſit ſo cietas talis, quæ faciebat eos ſimul habitare, vel erat maxīa familiaritas inter eos, & tunc credatur plus vel minus pro ſocio, ſm quali tatem amicitiæ vel affectionis, & vtrū ſit cā criminalis vel ciuilis, vt ⁊. diſtinxi, in q. vniuerſitatis, & vt le. & no. in c. ſuper prudentia.

1 5 14 q. 2. ¶ † Quæritur vlterius, hic hī de ꝓcu ratore ad cauſam vt non poſſit esse teſtis, qđ de ſolicitatore. quid de adhærente: dic q repelluntur, qa oēs afficiuntur ad cām. j. e. c. fi. li. 6. cum ibi no, & tenent d. de R. o. dec. 373.

1 6 & 159. ¶ † Vltimo quæritur, qđ de vaſallo d nunquid admittatur in cā dñi? qdam q non ar. c. accedens. ⁴ vt lit. non ꝓte. de quo in Spe. e. ti. §. j. ver. ſed nunquid vaſallus. Io. And. ibi in addi. dicit, ꝙſiderandas qualitates dñi & vaſalli. & ſm hoc q̄ſq; ceſſabit ſuſpicio, q̄ſq; non. fortè. n. dominus eſt potens & ſoler ſeuire in eos qui non dicunt rem ſibi gratam: & ſic de ſimilib. multas ꝓ ſimiles qq. in quib. verſatur affectio teſtium, vide in Spe. e. tit. §. 1. & p Cy. in l. eos. C. e. l. etiam. e. ti. ver. quid de vxore & marito. Item quid de ſubditis alicuius domini vel mercenariis. & ſic de ſimilib. vide aliquid per gl. in c. literis. j. e. ti. Quid de amico, vide 3. q. 5. c. 1. & 2. & per Cy. vbi ſ. plenè per Spe. in loco prælleg. vbi vide. Quid aūt de iudice, aduocato, & notario cauſæ dicā in c. cū à nobis. j. c.

CAP. VII.

1 *Clericus cuius pater adminiſtrauit beneficium uel qui detinet conuenitur, an iniuſtè priuatur beneficio.*
2 *Laici admittuntur in teſtes quādo cōtra clericos agitur ciuiliter uel de crimine ciuiliter*
3 *Coniuſtus de periurio in una cauſa, probatur periurus in qualibet cauſa.*
4 *Confirmatio Papæ alicuius ſententiæ, corruit caſſata illa ſententia.*
5 *Clericus an & quando poſſit accuſari per laicum patronum, parochianum, uel ſimpliciter laicum.*
6 *Exceptio tua non intereſt, eſt dilatoria.*
7 *Procurator in cauſa criminali non poteſt interuenire, ſed ad certum articulum poteſt interuenire.*
8 *In arbitrio iudicis eſt, an primo admittat teſtem, an exceptionem teſtium, exceptis quatuor caſibus.*
9 *An iuſtificetur appellatio ob reiectam probationem uel exceptionem, adeò ut non requiratur amplius probatio exceptionis.*
10 *Iuſtificata appellatione uel non, per quos iudices uenit examinanda.*

Ex parte. Hæc decr. reputatur fortis & eſt ſecundum Ioan. Andr. & dicit quod quidam gl. eam tranſiuerunt quaſi eius dubia non viderent. Aliqui nil gloſſauerunt in ea, vt Bonaguida, Aretinus d. Anto. dicit, quod nec ipſe Io. An. intellectum deberet penitus dilucidauit. quicquid ſit, decretalis hæc haber aliquos notabiles articulos: vt j. patebit: & ſtatim Deo duce videbimus quis melius attingat dubia decr. Et primo ſcias, quod Abbas ſummat ſic decr. Exceptio contra teſtes eſt poſt publicationem di ctorū teſtium, ꝓponenda. Io. An. dicit hanc ſummationem falſam Nam licet ꝓbatio poſſit differri in illud tps, propoſitio tñ exceptionis ⁊ perſonas nō: ſed debet fieri añ publicationem, vt c. pūtium. j. e. Ipſe aūt Io. An. ſummat ſic. Probatio exceptionis propoſitæ ⁊ teſtes differri ꝑt poſt publicationē attestationum. Ego multum miror de hac ſummatione Io. An. quæ licet ſit vera in ſe, in nullo ſummat literam cū in ſummario de ⁊tentis in tex. nulla fiat mētio: & admirari nō ſufficio cū ipſe Io. An. lōge & melius aliis ſolitus ſit compēdioſe & elegan * ter ſummare text. adeo vt *communiter* doct. ſequentes ſoleant cum ſuis ſummariis trāſire. Sed nemo ꝑt esse Iob, vt nō erret ī dictis ſuis, vt ipſemet Io. An. dicit in proœ. nouel. ſup 6. d. Ant. ſm intellectum, qui ſibi vī verus ſum mat ſic. Appellatio quo ad finem exceptionis ⁊ſequendæ, nō iuſtificatur ſolo exceptionis obiectu vel probationis oblatione. quo ad finem aūt deuoluendi ſic. hæc ſummatio vera eſt in ſe. Et melius probatur ex his q̄ leg. & no. in c. interpoſita. j. de ap. cui melius cōgruit q hic. Nam nil attingit de mā huius ti. nec diſcutitur hic principaliter virtus appl'onis, ſed exceptionis ⁊ teſtes propoſitæ, ideo ſummo ſic bſ, Si exceptio iſtīma appoſita ⁊ perſonas teſtium nō admittitur, licitè appellatur. h. d. Im diſtinctè cōcludūt, q fideiuſſor non ꝑt esse teſtis pro principali, ſm Bal. in l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de reb. du. vbi ēt di cit, q correus poſſit teſtificari ꝓ correo. q tenet Cy. & Bal. in d. l. dictantib. Itē creditor teſtificatur in cā debitoris: vt l. nō a hæreditas tunc ꝑt esse teſtis. hæc opin. in vlt. memb. corruit eadem rōne qua prima. Tertia fuit opi. d. Simo. Vin. ⁊ hic refert Io. An. dicebat. n. legatarium admitti in teſtem, ita tū q non omnimoda ſibi ſides adhibeatur: qa ſecundario ⁊ringit eum lucrū. adducebat quod hī in aut. de teſti. §. ſi verò. qd dicatur odioſum. Cōtra hanc opi. arguo ſic, omnib. teſtib. ꝑt aliqd relinqui, & nihilominus per eos ⁊firmatur, & approbat teſtū. vt l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de re. du. ergò ſides omnimoda eſt eis adhibenda: alias nō poſſet probari teſtū. ar. l. ſi vnus. C. de teſta. Quartā opi. ponit hic Io. An. q ſi in omnem euentum teſtimonij ſui debeatur legatum, tūc legatarius admittitur in teſtē, alias ſi in alterum euentum tm̄ habeat locū d. opi. d. Simo. & facit ſm eum ad no. in l. nullus. ff. e. vbi diſtinguit in venditore an teneat de euictione, vel nō. Idem ponit Io. An. in ad. Spec. in d. ver. item quod eſt talis, primum memb. ſue diſtinctio nis non habet dubiū. Contra ſecūdum facit quod ſ. dixi ⁊ præcedentē opi. de mā. vide p gl. & Bar. in l. qui teſtamento. ff. de teſt. nil tā noui dūt non reducibile ad ꝑdicta. & vī Bar. ſentire quod ſ. dixi ſm Spe. Quinta eſt opi. Bal. in l. dictantib. C. de teſta. vbi dicit, q ſi eſt qō inter hæredem. & legatarium, tunc legatarius non debet esse teſtis: ſi verò inter hæredem & aliū tunc ꝑt esse teſtis: dummodo proteſtetur, q non intendit, vt ex hoc aliqd ꝙmodū ſibi applicetur. Sed ⁊ hoc arguo ſic licet. n. ꝓteſtetur, vt ex hoc non ⁊ſequatur ꝙmodum, nihilominùs affectus eſt ad cām. vide bonum tex. in c. perſonas. j. eo. cum ibi no. Et ſi teſtū corrueret, inſurgeret præſumptio ⁊ eum in ſuo legato, ratione cuius lex pmittit appellari. vt l. à ſnīa. ff. de ap. bī puto, q ſi teſtū apparet in ſcriptis ita q non capit totaliter eſſentiam à dictis teſtium, tunc admittuntur legatarij ad probationem & con firmationem teſtī. ita loquūtur proprè iura, quæ admittunt legatarios in teſtes: vt patet inſti. de teſta. or. in pr. vſq; ad illū. §. legatariis & d. l. qui teſtamento. & d. l. dictantib. Et rō admiſſionis eſt multiplex. Primo, qa non agitur principī re de iure eorum. vt d. §. legatariis. Secūdo, qa non pſumitur de facili corruptio ī ſeptē teſtib. inſt. in loco prall. Tertio, qa hńt ſecū præſumptionē ſcripturæ, maximè publicæ, & ſigillorum quæ olim imprimebantur. ſed vbi deeſt ſcriptura. ita qd ſuā eſſentiam capit totale teſtū ex dictis teſtiū, tunc puto iſtorū dicta nō ſufficere: qa ſuſpecti ſunt ſicut notarius eſt ſuſpectus cū aſcribit ſibi legatum in teſtō. C. de his qui ſibi in teſt. aſcri, l. 2. & j. ſi qs legatū. ff. de fal. & hoc intelligę, qū in alterum euentū. tm̄ ſunt habituri legatū. Nam ſi in omnem euentū, indiſtinctè pńt esse teſtes, cū qō eſt inter alios qa nil tūc ibi repuguat. ¶ † Alia q. eſt in venditore, nunquid poſſit esse teſtis in cauſa emptoris. Inn. ſ. c. 3. & gl. in l. nullus. ff. de teſtib. ſentiunt, q non vbi teneē de euictione, alias ſecūs. d. Ant. putat, q ēt vbi non tenetur de euictione, nō admittitur: ſeu dictū ſuum nō eſt integrū, ſi admittatur: qa veriſimile eſt q effectat tē id, qđ egit, ſicut dī in ꝓxeneta. vt l. aut de teſti. §. qū verò. & no. in c. ſi, e. ti. đ q ī Spe. e. ti. §. j. ver. qd đ vēditore. vbi idē ſentit Io. And. & Ia. Rauen. ſatis poſſet dici, qđ ſibi adhibeāt ſides ſm qualitatē perſonæ & cauſæ. ar. eorū. quæ no. in c. literis. j. e. ¶ Iſti. n. ꝓxenetæ cōiter ſunt infirmitatus, & aliqua lucra ꝓſectantur ex validitate ⁊ctus, quæ oīa ceſſant ī perſona omninò integra, maximè in defectū aliorum teſtium. ar. bo. in c. cū dilectus. cum gl. ſua. ⁊. de cle. & j. tit. proxi. c. ſi

1 2 ¶ † Ex his infertur ad ꝙſimilem q. qd in donatore. a Quidam dūt, vt hic refert Io. An. q. ſit idoneus teſtis, qa non tenetur de euictione. ff. de don. l. Ariſto. §. ſi. C. de euict. l. 2. qđ ⁊ vt Pla. & Ia. de Are. qa non eſt idoneus teſtis cuius intereſt ꝓ ſe ſi iſtius intereſt: quod patet. qa perſonale pactum transmittitur in donatariū. ff. de pact. ſi tibi. §. pactum. Itē donans aſſectat valere quod agit, & hæc ratio repellit proxenetam, ſortiūs deberet repel

1 3 lere donatorem. ¶ † Et hac rōe dńt præfati b doc. qđ eccdens⁵ nō teſtificatur pro ceſſionario. facit. ff. ne vis fiat ei. l. i. §. j. & ſm hoc dicit Io. An. inutile eſſe ꝓſilium qđ dat Spe. in tit. de ꝓc. in ſi. vbi dicit, qđ ille q non habet ſup debito ſuo. niſi vnū teſtem cedat actionem, & cū illo teſtificetur pro ceſſionario, ego diſtinguerem in vtroq; dubio, ꝓut dixi in præcedenti. vt ſi nullū intereſſe ꝓtendit, ſit arbitrariū q̄ta ſit fides adhibenda ſm qualitatē perſonarū. ar. c. & ſi quæ⁹tiones. de ſi. & eorū

1 4 quæ no. doct. in c. cū parati. de ap. ¶ † Dubi c tatur ēt in ſocio ⁊ an poſſit teſtificari pro ſocio. Inn. in c. 2. ⁊. c. & Io. An. hic diſtinguunt, quod aut eſt ſocius oīm bonorū, & non admittitur, qa eius intereſt. Si aūt eſt ſocius reſpectu partis tm̄ tunc ꝑt teſtificari ſup parte ſocij: qa ex quo nullum ꝙmodum ſentit. ff. ſi pars hær. pe. l. j. quinimò ego dicerē hoc pro cedere in q tum hī reſpect⁹ an interſit ipſius principī re vel ſecūdario: ſed reſpectu dilectio nis & affectionis diſtinguerem, vtrum ſit ſo cietas talis, quæ faciebat eos ſimul habitare, vel erat maxīa familiaritas inter eos, & tunc credatur plus vel minus pro ſocio, ſm quali tatem amicitiæ vel affectionis, & vtrū ſit cā criminalis vel ciuilis, vt ⁊. diſtinxi, in q. vniuerſitatis, & vt le. & no. in c. ſuper prudentia.

1 5 14 q. 2. ¶ † Quæritur vlterius, hic hī de ꝓcu ratore ad cauſam vt non poſſit esse teſtis, qđ de ſolicitatore. quid de adhærente: dic q repelluntur, qa oēs afficiuntur ad cām. j. e. c. fi. li. 6. cum ibi no, & tenent d. de R. o. dec. 373.

1 6 & 159. ¶ † Vltimo quæritur, qđ de vaſallo d nunquid admittatur in cā dñi? qdam q non ar. c. accedens. ⁴ vt lit. non ꝓte. de quo in Spe. e. ti. §. j. ver. ſed nunquid vaſallus. Io. And. ibi in addi. dicit, ꝙſiderandas qualitates dñi & vaſalli. & ſm hoc q̄ſq; ceſſabit ſuſpicio, q̄ſq; non. fortè. n. dominus eſt potens & ſoler ſeuire in eos qui non dicunt rem ſibi gratam: & ſic de ſimilib. multas ꝓ ſimiles qq. in quib. verſatur affectio teſtium, vide in Spe. e. tit. §. 1. & p Cy. in l. eos. C. e. l. etiam. e. ti. ver. quid de vxore & marito. Item quid de ſubditis alicuius domini vel mercenariis. & ſic de ſimilib. vide aliquid per gl. in c. literis. j. e. ti. Quid de amico, vide 3. q. 5. c. 1. & 2. & per Cy. vbi ſ. plenè per Spe. in loco prælleg. vbi vide. Quid aūt de iudice, aduocato, & notario cauſæ dicā in c. cū à nobis. j. c.

CAP. VII.

1 *Clericus cuius pater adminiſtrauit beneficium uel qui detinet conuenitur, an iniuſtè priuatur beneficio.*
2 *Laici admittuntur in teſtes quādo cōtra clericos agitur ciuiliter uel de crimine ciuiliter*
3 *Coniuſtus de periurio in una cauſa, probatur periurus in qualibet cauſa.*
4 *Confirmatio Papæ alicuius ſententiæ, corruit caſſata illa ſententia.*
5 *Clericus an & quando poſſit accuſari per laicum patronum, parochianum, uel ſimpliciter laicum.*
6 *Exceptio tua non intereſt, eſt dilatoria.*
7 *Procurator in cauſa criminali non poteſt interuenire, ſed ad certum articulum poteſt interuenire.*
8 *In arbitrio iudicis eſt, an primo admittat teſtem, an exceptionem teſtium, exceptis quatuor caſibus.*
9 *An iuſtificetur appellatio ob reiectam probationem uel exceptionem, adeò ut non requiratur amplius probatio exceptionis.*
10 *Iuſtificata appellatione uel non, per quos iudices uenit examinanda.*

Ex parte. Hæc decr. reputatur fortis & eſt ſecundum Ioan. Andr. & dicit quod quidam gl. eam tranſiuerunt quaſi eius dubia non viderent. Aliqui nil gloſſauerunt in ea, vt Bonaguida, Aretinus d. Anto. dicit, quod nec ipſe Io. An. intellectum deberet penitus dilucidauit. quicquid ſit, decretalis hæc haber aliquos notabiles articulos: vt j. patebit: & ſtatim Deo duce videbimus quis melius attingat dubia decr. Et primo ſcias, quod Abbas ſummat ſic decr. Exceptio contra teſtes eſt poſt publicationem di ctorū teſtium, ꝓponenda. Io. An. dicit hanc ſummationem falſam Nam l

a ¶ Simplici fornicatione. Adde Ale. conſ. 62. lib. 1.
b ¶ Laici ⁊ clericū. adde Ale. ꝑ. 97. li. 2.
Zacharias.
c ¶ Ad priuationē bñficij. Quja tūc ciuiliter vī agi, & nō criminaliter, ꝓ tex. ī c. per literas. j. de ſimo. & c. cum cām. ibi dixi in apoſtil. in ver. non agi ſ. co.
Sebaſt. Sap.
d ¶ Fures. Hāc dfiā inter latrones & fures ponit gl. j. C. de poſt. & l. cū duob. §. dāna. ff. ꝓ ſoc. Ang. ī l. prętor. §. aduerſus. ff. de ſepul. viol.
e ¶ Alia cā. Adde Ale. conſ. 14. lib. 2.
Sebaſt. Sap.
f ¶ Hęc ſnīa. hac rōe excōicatus ī vno loco, cēſetur excōicatus vbiq;, vt tradit Ab. ī c. 1. no. 3. đ tre. & pac. & c. ad reprimendam. no. 2. ⁊. de of. or. Hac rōe, ꝓcedit quod no. Bar. & Bal. in l. 1. C. de ſum. Tri. qđ mulier dam nata ad ignē, ſi aufugiat vbiq; erit ſerua penę, & inteſtabilis. Hac rōe ēt procedit quod no. Ang. ī l. ex ea. ff. de poſtu. quod exul vnius ciuitatis de famoſo crimine, nullibi poteſt exercere patriam potestatem in filios.
g ¶ Per laicū. Adde Old. ꝑ. 145. & quid de parochiano, vide Lap. all. 11. Fede. conſ. 104.

Nam licet ꝓbatio poſſit differri in illud tps, propoſitio tñ exceptionis ⁊ perſonas nō: ſed debet fieri añ publicationem, vt c. pūtium. j. e. Ipſe aūt Io. An. ſummat ſic. Probatio exceptionis propoſitæ ⁊ teſtes differri ꝑt poſt publicationē attestationum. Ego multum miror de hac ſummatione Io. An. quæ licet ſit vera in ſe, in nullo ſummat literam cū in ſummario de ⁊tentis in tex. nulla fiat mētio: & admirari nō ſufficio cū ipſe Io. An. lōge & melius aliis ſolitus ſit compēdioſe & elegan * ter ſummare text. adeo vt *communiter* doct. ſequentes ſoleant cum ſuis ſummariis trāſire. Sed nemo ꝑt esse Iob, vt nō erret ī dictis ſuis, vt ipſemet Io. An. dicit in proœ. nouel. ſup 6. d. Ant. ſm intellectum, qui ſibi vī verus ſum mat ſic. Appellatio quo ad finem exceptionis ⁊ſequendæ, nō iuſtificatur ſolo exceptionis obiectu vel probationis oblatione. quo ad finem aūt deuoluendi ſic. hæc ſummatio vera eſt in ſe. Et melius probatur ex his q̄ leg. & no. in c. interpoſita. j. de ap. cui melius cōgruit q̄ hic. Nam nil attingit de mā huius ti. nec diſcutitur hic principaliter virtus appl'onis, ſed exceptionis ⁊ teſtes propoſitæ, ideo ſummo ſic bſ, Si exceptio iſtīma appoſita ⁊ perſonas teſtium nō admittitur, licitè appellatur. h. d. Im diſtinctè cōcludūt, q fideiuſſor non ꝑt esse teſtis pro principali, ſm Bal. in l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de reb. du. vbi ēt di cit, q correus poſſit teſtificari ꝓ correo. q tenet Cy. & Bal. in d. l. dictantib. Itē creditor teſtificatur in cā debitoris: vt l. nō a hæreditas tunc ꝑt esse teſtis. hæc opin. in vlt. memb. corruit eadem rōne qua prima. Tertia fuit opi. d. Simo. Vin. ⁊ hic refert Io. An. dicebat. n. legatarium admitti in teſtem, ita tū q non omnimoda ſibi ſides adhibeatur: qa ſecundario ⁊ringit eum lucrū. adducebat quod hī in aut. de teſti. §. ſi verò. qd dicatur odioſum. Cōtra hanc opi. arguo ſic, omnib. teſtib. ꝑt aliqd relinqui, & nihilominus per eos ⁊firmatur, & approbat teſtū. vt l. ſi quis ita ſcripſerit. ff. de re. du. ergò ſides omnimoda eſt eis adhibenda: alias nō poſſet probari teſtū. ar. l. ſi vnus. C. de teſta. Quartā opi. ponit hic Io. An. q ſi in omnem euentum teſtimonij ſui debeatur legatum, tūc legatarius admittitur in teſtē, alias ſi in alterum euentum tm̄ habeat locū d. opi. d. Simo. & facit ſm eum ad no. in l. nullus. ff. e. vbi diſtinguit in venditore an teneat de euictione, vel nō. Idem ponit Io. An. in ad. Spec. in d. ver. item quod eſt talis, primum memb. ſue diſtinctio nis non habet dubiū. Contra ſecūdum facit quod ſ. dixi ⁊ præcedentē opi. de mā. vide p gl. & Bar. in l. qui teſtamento. ff. de teſt. nil tā noui dūt non reducibile ad ꝑdicta. & vī Bar. ſentire quod ſ. dixi ſm Spe. Quinta eſt opi. Bal. in l. dictantib. C. de teſta. vbi dicit, q ſi eſt qō inter hæredem. & legatarium, tunc legatarius non debet esse teſtis: ſi verò inter hæredem & aliū tunc ꝑt esse teſtis: dummodo proteſtetur, q non intendit, vt ex hoc aliqd ꝙmodū ſibi applicetur. Sed ⁊ hoc arguo ſic licet. n. ꝓteſtetur, vt ex hoc non ⁊ſequatur ꝙmodum, nihilominùs affectus eſt ad cām. vide bonum tex. in c. perſonas. j. eo. cum ibi no. Et ſi teſtū corrueret, inſurgeret præſumptio ⁊ eum in ſuo legato, ratione cuius lex pmittit appellari. vt l. à ſnīa. ff. de ap. bī puto, q ſi teſtū apparet in ſcriptis ita q non capit totaliter eſſentiam à dictis teſtium, tunc admittuntur legatarij ad probationem & con firmationem teſtī. ita loquūtur proprè iura, quæ admittunt legatarios in teſtes: vt patet inſti. de teſta. or. in pr. vſq; ad illū. §. legatariis & d. l. qui teſtamento. & d. l. dictantib. Et rō admiſſionis eſt multiplex. Primo, qa non agitur principī re de iure eorum. vt d. §. legatariis. Secūdo, qa non pſumitur de facili corruptio ī ſeptē teſtib. inſt. in loco prall. Tertio, qa hńt ſecū præſumptionē ſcripturæ, maximè publicæ, & ſigillorum quæ olim imprimebantur. ſed vbi deeſt ſcriptura. ita qd ſuā eſſentiam capit totale teſtū ex dictis teſtiū, tunc puto iſtorū dicta nō ſufficere: qa ſuſpecti ſunt ſicut notarius eſt ſuſpectus cū aſcribit ſibi legatum in teſtō. C. de his qui ſibi in teſt. aſcri, l. 2. & j. ſi qs legatū. ff. de fal. & hoc intelligę, qū in alterum euentū. tm̄ ſunt habituri legatū. Nam ſi in omnem euentū, indiſtinctè pńt esse teſtes, cū qō eſt inter alios qa nil tūc ibi repuguat. ¶ † Alia q. eſt in venditore, nunquid poſſit esse teſtis in cauſa emptoris. Inn. ſ. c. 3. & gl. in l. nullus. ff. de teſtib. ſentiunt, q non vbi teneē de euictione, alias ſecūs. d. Ant. putat, q ēt vbi non tenetur de euictione, nō admittitur: ſeu dictū ſuum nō eſt integrū, ſi admittatur: qa veriſimile eſt q effectat tē id, qđ egit, ſicut dī in ꝓxeneta. vt l. aut de teſti. §. qū verò. & no. in c. ſi, e. ti. đ q ī Spe. e. ti. §. j. ver. qd đ vēditore. vbi idē ſentit Io. And. & Ia. Rauen. ſatis poſſet dici, qđ ſibi adhibeāt ſides ſm qualitatē perſonæ & cauſæ. ar. eorū. quæ no. in c. literis. j. e. ¶ Iſti. n. ꝓxenetæ cōiter ſunt infirmitatus, & aliqua lucra ꝓſectantur ex validitate ⁊ctus, quæ oīa ceſſant ī perſona omninò integra, maximè in defectū aliorum teſtium. ar. bo. in c. cū dilectus. cum gl. ſua. ⁊. de cle. & j. tit. proxi. c. ſi

1 2 ¶ † Ex his infertur ad ꝙſimilem q. qd in donatore. a Quidam dūt, vt hic refert Io. An. q. ſit idoneus teſtis, qa non tenetur de euictione. ff. de don. l. Ariſto. §. ſi. C. de euict. l. 2. qđ ⁊ vt Pla. & Ia. de Are. qa non eſt idoneus teſtis cuius intereſt ꝓ ſe ſi iſtius intereſt: quod patet. qa perſonale pactum transmittitur in donatariū. ff. de pact. ſi tibi. §. pactum. Itē donans aſſectat valere quod agit, & hæc ratio repellit proxenetam, ſortiūs deberet repel

1 3 lere donatorem. ¶ † Et hac rōe dńt præfati b doc. qđ eccdens⁵ nō teſtificatur pro ceſſionario. facit. ff. ne vis fiat ei. l. i. §. j. & ſm hoc dicit Io. An. inutile eſſe ꝓſilium qđ dat Spe. in tit. de ꝓc. in ſi. vbi dicit, qđ ille q non habet ſup debito ſuo. niſi vnū teſtem cedat actionem, & cū illo teſtificetur pro ceſſionario, ego diſtinguerem in vtroq; dubio, ꝓut dixi in præcedenti. vt ſi nullū intereſſe ꝓtendit, ſit arbitrariū q̄ta ſit fides adhibenda ſm qualitatē perſonarū. ar. c. & ſi quæ⁹tiones. de ſi. & eorū

1 4 quæ no. doct. in c. cū parati. de ap. ¶ † Dubi c tatur ēt in ſocio ⁊ an poſſit teſtificari pro ſocio. Inn. in c. 2. ⁊. c. & Io. An. hic diſtinguunt, quod aut eſt ſocius oīm bonorū, & non admittitur, qa eius intereſt. Si aūt eſt ſocius reſpectu partis tm̄ tunc ꝑt teſtificari ſup parte ſocij: qa ex quo nullum ꝙmodum ſentit. ff. ſi pars hær. pe. l. j. quinimò ego dicerē hoc pro cedere in q tum hī reſpect⁹ an interſit ipſius principī re vel ſecūdario: ſed reſpectu dilectio nis & affectionis diſtinguerem, vtrum ſit ſo cietas talis, quæ faciebat eos ſimul habitare, vel erat maxīa familiaritas inter eos, & tunc credatur plus vel minus pro ſocio, ſm quali tatem amicitiæ vel affectionis, & vtrū ſit cā criminalis vel ciuilis, vt ⁊. diſtinxi, in q. vniuerſitatis, & vt le. & no. in c. ſuper prudentia.

1 5 14 q. 2. ¶ † Quæritur vlterius, hic hī de ꝓcu ratore ad cauſam vt non poſſit esse teſtis, qđ de ſolicitatore. quid de adhærente: dic q repelluntur, qa oēs afficiuntur ad cām. j. e. c. fi. li. 6. cum ibi no, & tenent d. de R. o. dec. 373.

1 6 & 159. ¶ † Vltimo quæritur, qđ de vaſallo d nunquid admittatur in cā dñi? qdam q non ar. c. accedens. ⁴ vt lit. non ꝓte. de quo in Spe. e. ti. §. j. ver. ſed nunquid vaſallus. Io. And. ibi in addi. dicit, ꝙſiderandas qualitates dñi & vaſalli. & ſm hoc q̄ſq; ceſſabit ſuſpicio, q̄ſq; non. fortè. n. dominus eſt potens & ſoler ſeuire in eos qui non dicunt rem ſibi gratam: & ſic de ſimilib. multas

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Exceptio tua ñ a
intereſt, dilatoria ē.
iō opponi dēt añ li-
tis cōte. Et idē dicit
Bar. ī l. poſthumus.
§. ſi quis ex his. de in
off. reſt. Et idē dicit
d. Ab. ī c. j. de acc. in
pr. Et adde, quod de
illo dicto c. ſup his. 6
ſing. exclamat Im. ī
l. ille à quo. §. ſi de te
ſtamēto. ff. ad Tre.
ſed de hoc vide Bal.
ī l. qui nō iusto. ff. de
cod. dete. qui arguit
q talis exceptio poſ
ſit opponi poſt liti
gte. ſed non firmat.
Et adde hic Bar. in l.
cū putarem. ff. fa. er.
vbi dicit p illū text.
q hæc exceptio ti-
bi ſi ꝓpetit ius agen
di, ñ ꝑt opponi poſt
ſūſam, nec reddit iu
dicium retro nullū.
Itē illud, quod dicit
hic & d. Ant. limita
multū ſing. per Io.
An. in add. Spe. ī tit.
de ac. iuxta fi. Idem
quod hic gl. vī vel-
le. Bar. in l. ſi vnus. §.
añ omnia. ff. de pac.
b ¶ Clericum ciui-
liter. Vide gl. c. illa.
de acc. & ibi per do.
Abb. An. Bar.
c ¶ Qñ laicus ad-
mittat ad excipien-
dum ⁊ prælatū. Et
adde hic, q dato q
vera eſſet illa q. q
illi, quorū nō inter-
eſt, admittantur ad
excipiendū ⁊ prela-
tum, tñ nō admitte
tur ⁊ eum ad impe-
diendum executio
nem ſuā, niſi eorū
intereſſet. hoc dicit
d. An. poſt Inn. in c.
veniens. 2. ver. opp.
quod not. ⁊. e. quod
dicit ibi Ab. no. pro
intellectu materiæ.
Et adde hic Arc. ī c.
qualiter. cir. pr. 7. q.
1. vbi dicit, qđ laici
ciues admittuntur
ad denūciandū cri-
men ſui epi, ſicut ēt
ꝑt petere prælatū.
Itē adde hic qđ ſcri
bit Domi. in d. c. vt
circa. §. 1. de ele. li. 6
Et an laici admittā-
tur ad excipiendū ⁊
prælatum petētem
ꝓsecrationem, vide
Arch. in ca. qui eps.
23. diſt. Itē adde hic
quod not. Inn. poſt
Lap. in cle. conſtitu
tionē. de elect. Item
adde hic quod exci
piens ⁊ electum in
prælatū, nō repelli-
tur prętextu crimi-

ria. & ſic debet opponi tpe dilatoriarū. vide
plenè per In. c. ſuper his. ⁊. de ac. vbi idem fina
liter cōcludit. Not. 2. ex hoc dicto laicū non
eſſe oīno incapacem accuſationis clericorū,
vñ ſi à principio ñ repellitur non ꝑt amplius
repelli. No. 3. quod lr̄æ ſurreptitiæ impetra-
tæ ad lites etiam reſpectu priuationis fiendę,
ſi ſunt nullæ ipſo iure, ſed elidibiles per exce
ptionem. de quo in c. ad audientiam. de reſc.
¶ † Sed attingendo principalem articulum
huius gl. ſciendum eſt quod variæ reperiun-
tur opi. Et primo Damaſius & Phi. poſuerūt
hic iſtam q. an laicus poſſit clericum ciuili-
b ter ⁊ impetere ſuper crimine, & q poſſit al-
legabant hanc decret. item, ⁊. e. tam literis,
vbi ad teſtimonium admittuntur cum de a-
liqua irregularitate agitur ciuiliter ⁊ cleri-
cum. ergo ad agendū admittentur. Item in
tereſt eccleſię hr̄e plures defenſores, ſicut de
republica dr̄. ff. de no. ope. nun. l. nam reipu-
blicæ. cui cōparatur eccleſia. l. fi. C. de ſacroſ.
ec. poterit ergo quilibet ⁊ malum prelatum
agere, vt ab adminiſtratione remoueatur. In
⁊rium allegabāt vt ad agēdum nō admitta-
tur, niſi cuius intereſt: qa actio eſt ius proſe-
quendi in iudicio quod nobis debetur. inſt.
de act. in prin. ergo cuius nihil intereſt, & cui
nihil debetur, nō admittetur. ff. de var. & ex-
traor. cog. l. vlt. Item qō ciuilis de crimine in
aliquo hēt vim accuſationis: qa per eam per
ditur bñficium. ⁊. de ſim. per tuas. ergo laicus
nō admittetur. Et ſoluendo dixerunt, quod
nō debet admitti. & ad iſtam decr. rñdebant
vt ſ. in gl. dictum eſt, quod hic nō fuit obie-
ctum. & cum dicto ipſorum ſimpl̄r trāſit hic
Io. An. gl. in c. Maximinianus. 81. di. gñal̄r ex
cludit laicum ab accuſatione clericorum, &
ſub dubio fortè excipit patronum reſpectu
criminis dilapidationis: qa tunc ſua intereſt,
cam habeat defendere res eccleſiæ. d. c. filiis,
gl. c. ſtituturum. 16. q. 1. dicit patronū laicum
poſſe accuſare clericū criminaliter de lapida
tione, cum ſuam iniuriam tūc dicatur proſe
qui: ſecus dicit ī alio nō patrono, per no. 2. q.
7. in ſum. ſed gl. d. c. filiis. dicit de patrono, &
quodlibet parochiano vt poſſint accuſare &
denunciare rectorem, ēt ſi ſit rector eccleſię
collegiatæ all. hoc c. & 63. di. plebs. vide gl. j.
in fi. de ac. qualiter & qñ. 2. q. dicit hominem
alterius dioœceſis vel parochiæ impetrātem
inquiſitionem vel denuntiationem ⁊ cleri-
cum nō debere audiri: qa nō præſumitur bo
no zelo venire cū ſua non intereſt. all. hoc c.
in ver. tacito, &c. & idem ibi Gof. & Spe ī ti.
de inquiſ. §. j. ver. ſed nunquid extraneus gl. c.
venerabili. de off. dele loquendo de crimine
dilapidationis dicit. qđ admittitur q libet de
illa parochia ad denūtiandum: quia intereſt
eorū ne eccleſia perueniat ad malū ſtatum.
ar. 16. q. 1. c. vlt. Et ſic vides ḡtum variauerūt
gloſſatores in prædictis & aliis locis Gof. in
c. quod Dei timorē. de ſta. re. gñaliter loquēs
de malo ꝓlato dixit parochianos admittēdos
ad petēdum deſtitutionē prælati: qa eo-
rum intereſt ne ſub malo prælato patiantur
famem & ſtim verbi Dei. 8. q. 1. audacter. ſed
Hoſt. hoc reſtrinxit ibi ad parochianos ꝓno-
ſtros. reliqui añt qui nō ſunt patroni, ñ debēt
admitti ſm eum: qa nō debēt ſe impedire de
iſtis, vel aliis ſpūalib. vt de ele. Oſius. & c. ꝓtin
git. de arb. cū ſi. Fed. de Se. clare tenuit patro-
num admittēdum ad accuſationem prælati
ciuiliter, vt remoueatur à bñficio, vt ponit
ꝓſi. 103. Idē dicit de parochianono vt poſſit
petere illū remoueri ꝓ crimen, vel vt ꝓpel-
latur oſtēdere titulū ſuæ promotionis, ſi de
ea nō ꝓſtat. vt plenè proſequitur ꝓſ. 98. idem
dicit in cōſ. 23. & licet ibi formet q. in paro-
chiano, vī tñ ꝛcludere idem in quolibet lai-
co: quia iſta nō eſt propriè accuſatio ex quo

nō agitur ad expoſitionem, ſed vt remoueatur à beneficio, vt hī in d. c. per tuas. de ſimo.
arg. c. tam literis. ⁊. e. c. & qñ. ſ. eo. & hic vide
Lap. all. 11. vbi tenet patronū ſeu parochia-
num poſſe petere vt rector declaretur priua
tus vigore iuris cōis, ſeu alicuius diſpoſitio-
nis particularis. d. An. dicit, quod ſi agitur de
crimine præcedēte promotionem qđ induc-
it priuationem ipſo iure, admittētur q libet
de ppō: quia eius intereſt ne anima frīs mi-
ſerabiliter decipiatur. Si vero agit̄ de crimi-
ne commiſſo poſtea vel nō inducēte priua
tionem ipſo iure, tūc admittuntur tm̄ paro-
chiani. nihil tñ alle. Sed ⁊ primū membrum
ſuæ diſtinct. vide gl. & doct. in c. dudum. 2. de
ele. ver. deceptæ. Ego dicerem ſic: q aut quę-
ritur, nūquid laicus poſſit accuſare clericum
de crimine criminaliter: & dicendum eſt q
nō, fallit cū ꝓſequitur ſuam vel ſuorum in-
iuriam, vt c. de cætero. ⁊. e. Itē fallit in crimi-
nib. exceptis. de quib. dic vt leg. & no. in d. c.
cum p. de acc. & 2. q. 7. in ſum. Aut quæritur
nunquid poſſit c excipere ⁊ ꝓmouendum:
dico q ſic, ſi eſt parochianus, vel patronus.
vide bo. gl. c. vt circa. de ele. li. 6. in ver. aligd.
plenius per In. in c. ſuper his. ⁊. de acc. vbi diſ-
cutit nūquid hoc caſu admitti debeat q libet
laicus. & inter cætera ponit vnum no. dictū,
dicēs, quod reges & principes admittuntur
ad excipiendum ⁊ promouendū ſi hūt eum
veriſim̄ ſuſpectum de ꝓditione terræ, vel ꝓ-
liorum ſuorū quia intereſt eorum. & idē di-
cendum eſt de quolibet qui ꝑt prætendere
ſpāle intereſſe. Aut quæritur, nūquid poſſit
laicus denuntiare vel accuſare ciuiliter cleri-
cum, & reſpū denūtiandi pp crimen dilapi-
dationis admittere quemlibet laicum. iuxta
no. in c. ſi quis presbyterorū. de reb. ec. nō al.
verſatur. n. in hoc ius publicum, quod ꝓſſit
in ſarcis, ſacerdotib. & magiſtratib. j. di. ius pu
blicum, de hoc tñ dicendum vt plenè no. in
d. c. ſi quis presbyterorū. aut quæritur rō, q
ctu alterius criminis vel defectus: & admitte
rem patronum & parochianos: quia eorum
intereſt hr̄e bonū prælatū. arg. c. audiuctet. &
c. qualis. 8 q. 1. & 61. di. nullus. bñ facit text.
cum gl. 62. di. c. 2. Si. n. admittitur laicus, ꝓſe-
quens ſuam, vel ſuorū iniuriam. fortius dēt
admitti qñ inſtat ꝓ ſalute animæ ſuæ. & ne
eccleſia vergat in pciorē ſtatū: maximè cum
parochani tenētur alere rectorē in defectū.
vide bo. gl. c. omnis chriſtianus. de ꝓſe. di. j. &
quod not. in c. i. & c. de his. ⁊. de ec. ædif. alios
añt laicos quorum ſpāliter nō intereſt, non
admitterem: tñ quia cū hic agitur ciuiliter
d non debent admittidniſi quorū ſpāliter in-
tereſt. 2. q. 6. nō ſolēt. tum quia præſumūtur
nō bono zelo ꝓcedere: cum laici clericis op
pido ſint infeſti. 2. q. 7. laicos & c. laici. maxi-
mè pp̄rōes. d. c. laicos. Nec obſt. rex. à ⁊rio. ⁊. e. de cæteo quia dico,
quod quatenus proceditur ad priuationem beneficij habet quan-
dam ſpeciem accuſarionis, cum ex hoc nullum commodum ap-
plicetur accuſanti. Nec ob. iura quæ admittunt laicos hoc caſu ad
teſtimonium, quia in teſtibus ceſſant rationes prædictæ, cum ve-
niant aſtricti, nec pro intereſſe proprio. & forte eſſet magis hone-
ſtum dicere, vt etiam patroni & laici non admittantur ad accuſan-
dum. ſed ad denunciandum. per ea quę hūr in d. c. laicos. & vt ſentit
iſta gl. hæc procedunt in denūciatione canonica, ſed in euangelica
q ſolū tendit ad pnām, admitteretur q ūlibet laicus non crimino
ſus de quo dicendum vt plenè no. in c. nouit. de iud & c. ſi peccaue
rit. 2. q. 1. & per hoc hēs hunc articu. plenius expeditum hic q alibi.
7 ¶ † Opp. & vī quod per procuratorem nō potuerit iſte miles cām
criminalem agere, vt c. veniens. de acc. l. pe. §. ad crimen. ff. de pu. iu.
ſol. gl. 4. quod hic agebatur ciuiliter ſolū vt remoueretur ab eccle-
e ſia. No. q ciuiliter ⁊ dr̄ agi licet veniat imponenda pena, ꝓbationis
beneficij. Pro hoc vī tex. c. p tuas. de ſim. Et dicit ꝓ tanto agi ciuili-
ter, quia non agitur ad penam nālem delicti. ſed depoſitionem ab
ordine, ad quam eſt inſtituta vera accuſatio, vt c. qualiter & quan-
do. de accu. non tamen eſt cauſa omnino. ciuilis cum pœna priua-
tionis beneficij nō applicetur priuato. Habet. n. quandam ſpeciem
accuſa-

nis, vel infamiæ, &
poteſt conſtituere
procuratorem, cū
actio non ſit popu-
laris, ſed quaſi popu
laris, etiam ſi ipſe e-
lectus nīl petat, nec
nec ꝓfirmationem.
Ita dicit Im. in c. du
dū eccleſia Rotho-
magenſis. de elect.
Item adde hīc gl. in
c. Maximianus. 81.
diſt. gl. in c. conſtitu
tum. 16. q. 1. & in c.
filiis ac nepotibus.
16. q. 7. Itē vide qđ
notauī poſt Abb. in
d. c. ſuper his. de ac.
& vide Arc. poſt gl.
2. q. 7. in ſum. Item
adde hīc quod not.
Lap. all. 11. Et q de
q. hic poſita ſcripſit
Domi. in c. qui epi-
ſcopus. 23. diſt. & in
c. illud. in fi. ea. di. &
per Fran. de Ar. hic.
Itē vide quod ſcri-
bit Ant. poſt Inn. in
c. cum Bertholdus.
de re iud. & Ab. in c.
conquerente. in vl-
tim. not. de cle. non
reſid.
Sebaſt. Sap.
d ¶ Admitti. Adde
q licet laicus etiam
nō poſſit eſſe teſtis
contra clericum in
cauſa criminali, ſi ta
men examinetur, fa
cit indicium con-
tra clericum ad tor
turam. ita ſing. dicit
Abb. in c. de cetero.
⁊. e. & ſequitur Fel.
ibi & Alex. in l. ma-
ritus. ff. de quæſt.
Sebaſt. Sap.
e ¶ Ciuiliter. Vide
quæ traduntur late
per Moder. in rubr.
ſ. de iudi. vbi tradi-
tur quod ſit iudiciū
criminale, & quod
ciuile.

a ¶ In cauſa crimi-
nali poteſt cōſtitui
procurator ad cer-
tum articum. Et de
hoc vide per Spe. ina
ti. de procur. §. j. ver.
ſed nunquid media
cauſa. & plenè per
Bal. in l. reos. verſic.
quæro circa iſtā par
tem. C. de ac. & per
Bart. in l. pe. §. ad cri-
men. ff. de pu. iu. Et
larè p Sal. ī d. l. reos.
verſ. quæro an ſaltē
ad vnū articulum. 8
Et facit qđ not. Spe.
in ti. de leg. §. excipi.
ver. quid ſi in certis
articulis cauſæ non
requiritur quod inb
delegato ſit qua-
litas, de qua in c. ſtatu
tum. §. j. de reſc. li. 6.
Item ad hoc etiam
facit q no. Inn. in c.
graue. de preb. item
facit quod not Ioā.
And. in c. vt inquiſi-
tionis. in nouell. ſu-
per ver. interdictū.
& qđ ibi larè poſt
eum notaui de hæ-
ret. in 6.
¶ Adde, an in crimi
nali poſſit procura-
tor conſtitui. Cald.
conſ. 3. de accuſ.
Zacharias.
¶ Adde cū dicitur
quod regulariter in
criminalibus cauſis
nō compareat quis
per procuratorem,
quod intellr̄ ante
cōclusum in cauſa:
qa poſt pmittitur.
Ita no. Ant. Corſ. ſin
gul. 233. in ver. pro-
curator. alle. caſum
ſingul. in l. quamuis
indubitati. C. ad l. Iu
liam de adul.
b ¶ Vtrū iudex de-
beat incōtinenti ad
mittere probatio-
nem criminis obie-
cti teſti. vel in tem-
pus diſputationis re
ſeruare quod not. ꝓ
intellectu auth. ſi di
catur. C. de teſtib. &
vide Arch. 3. q. 5. in
ſum. ſuper verſi. cre-
dendum. vbi ſub du
bio forte dicit. q il-
la aut. ſi dicatur. in-
quantū dicit teſtem
odioſum recipien-
dum, ſed reſeruari
ei⁹ approbationem
in tempus diſputa-
tionis. nō habet lo-
cum de iure canoni
co: & dicit quod de
hoc not. in iſto c. ex
parte. Item de intel
lectu d. auth. ſi dica-
tur. vide d. Ant. poſt
Io. An. in c. in nomi

accuſationis, iō appellatur accuſatio & non
actio. iō laici ñ dēnt admitti, vt ſ. dixi. faciūt
no. per In. in d. c. qualiter & qñ. in ſi. innodat
aliā ſol. quod hic datus erat ꝓcurator ad cer
tum articulum a non ad totā litem, puta ad
productionem teſtium vel ad videndum il-
los iurare: vel videndum publicationē illo-
rum vel aliquid, ſimile quod de iure ꝑt fieri
etiam ſi criminaliter agatur. all. præall. decre.
veniens. & 5. q. 3. c. 1. §. reos. plus mihi placet
opi. gl. tum quia hic non agebatur criminali
ter: tum quia veniebat hic imponenda pœna
minor relegatione. & exegbilis in abſentem.
dictum tñ In. eſt verū in ſe, & de materia di-
cendum eſt vt plene no. in d. c. veniens. & §.
ad crimen. præall. ¶ † Venio ad gl. in ver. in-
fames. cum qua expediam ſm principalem
articulum huius c. Pro cui⁹ expeditione op.
vī em̄ quod hanc appellationem Papa non
debuit admittere, cum non eſſet interpoſita
ex iuſta cā. exceptio b em̄ ⁊ perſonas teſtium
non debet examinari ante receptionem te-
ſtium: ſed debet reſeruari in tps publicatio-
nis & diſputationis. Satis enim eſt prius præ-
mittere, ptteſtationem: vt c. præſentium. ⁊. e.
videmus. n quod ſpeciale eſt vt admittatur
prius qñ habet teſtis cauſam criminalē cum
parte. in auth. ſi teſtis. §. ſi vero dicatur. odio-
ſus. C. e. tit. itē qñ malitioſe opponitur exce-
ptio: tunc iudex ad obuiandum prorogatio-
ni litium ꝑt recipere, ꝓbationes à principio.
vt c. licet. ſ. de prob. Regulariter ergo nō eſt
prius hæc exceptio examināda. hæc gl. inſtat
& inuolute loqtur dando in effectu tres ſol.
Prima fatēdo hāc exceptionem nō fuiſſe op
poſitam debito tempore, & iō valuit hæc re
ceptio teſtiū, & ſnīa lata quouſq; teſtes fue-
rūt reprobati appellatione nō ob. Sed ⁊ hāc
ſo. facit. qa ſi appellatio in principio non fuit
legitima, non debet inſtificari ex ſubſequen-
ti grauamine. ſpes receptionē poſtea factam
de indignis teſtibus: vt in c. dilecto. ⁊. de ap.
& cle. appellāti. e. tit. & cū appellatio ſua eſſet
manifeſte friuola non debebat amplius audi
ri ēt appellans: vt in cle. vna. de dol. & contu.
& tñ hic auditur presybter ſuper appellatio-
ne ſua. & iō hæc ſol. non eſt bona. Sed a ſo. gl.
eſt, quod ⁊rium eſt regulare & ordinarium,
licet aliter hic de facto contingerit, ſed non
apparet quod gl. velit in hac 2. ſol. pōt enim
intelligi q de facto ſic contingit, ſed de iure
non. & forte voluit intelligere quod gratio-
ſe iſte fuit auditus. vt ſentit in gl. pe. ſed nō ꝓ-
cedit, qa nō apponitur hic aliquod verbum
ſapiens gratiam. & intellectus iuriū nō debēt
trahi ad gratiam intellectus noſtri, vt dicā ſu-
per gl. pe. ſecūdo ſt gl. intelligi quod ī facto
ſic contigit, quia erat caſus ſpecialis, ſed hoc
non colligitur ex tex. Tertiō ſol. gl. eſt quod
exceptio fuit oppoſita poſt receptionem te
ſtium: & ſic tpe debito, merito ex reiectione
potuit appellari. hoc ſol. eſt ⁊ tex. ibi, non eſſe
recipiendos, &c. & ibi, nihilominꝰ iudices ta
lib. teſtib. exceptis, &c. q verba ſatis innuunt
exceptionem fuiſſe propoſitam añ receptio
nem teſtium, niſi ſoluendo velis dicere ſm
Io. An. quod dicta verba tex. ꝓcernūt effectū
receptionis: tunc enim vī recipi qñ ad dicta
illorum iudex pronunciat. ad hoc ⁊. ti. prox.
ex literis. & de ren. ſup hoc. tñ hoc nō ꝓgruit
literæ, cum immediate poſtq̄ miles ꝓduxit
teſtes fuit per presbyterum exceptum. ¶ Ex-
tra gl. reperiuntur principaliter quinq; opi.
Prima Io. & Vin. in decre. cum cauſam. ⁊. e. v-
bi tenent per hanc decr. exceptionis proba-
tionē ſemper à principio admittendam, niſi
in caſibus vbi ius exprimit illam reſeruandā.
inducunt etiam vltra hanc decre. l. ad proba
tionem. C. de proba. Sed dicit Io. An. quod
illa lex poſſet induci in ⁊rium, vide illam le-

gem. quæ in effectu dicit quem non debere
admitti ad probādum quod probatum non
releuat. facit. n. pro opi. vt prius admittatur
probatio reprobationis: quia facta reproba-
tione depoſitio non releuat. ſed in ⁊rium fa
cit, quia poterit eſſe quod iſte teſtis nil dice-
ret, vel per alios qui non reprobantur illud
idem probabitur: ergo non debet admitti
prius hęc reprobatio: quia poterit eſſe quod
nō releuabit, & ꝓ hoc quod ⁊. dicetur. Sed a
opi. colligitur ex verbis Inn. q ſi id quod op-
ponitur eſt publicū, & ꝓbationes offerūtur,
recipi debent, alias ſi requirit temporis tra-
ctatū ſiue fieri debeat reprobatio per teſtes,
ſiue per inſtr̄m recipiatur teſtis, & reſeruabi-
tur probatio reprobationis, poſt publicatio
nē. & hoc per aut. ſi teſtis, ꝓductus. C. e. Ter-
tia eſt opi. Hoſt. qui vī ſentire q ſtatim ſit re-
cipienda probatio. & quod dī de reſeruatio-
ne fienda tpe diſputationis poſt publicatio-
nem, vī intelligere de publicatione ipſius re
probationis reprobatorię: prius. n. debet pu-
blicari q diſputetur. ⁊. e. in cauſis. Quarta eſt
opi. Gul. e. tit. §. 1. ver. ſed quid ſi dr̄. vbi vī vel-
le quod probatio exceptionis ſit differenda,
niſi mora periculum afferat: vt quia teſtes p
quos vult reprobare, ſunt infirmi, vel receſ-
ſuri, vel bellum vel mare intraturi. tunc. n. recipereturdictum illo
rum Io. An. ponit quintam dicens, q exceptio legitima ⁊ teſtes ſp
à principio eſt recipēda. ⁊. e. pñtium. alias ad quid tpe ꝓductionis
citaretur is ⁊ quem producitur, quod tamen omiſſum vitiat ꝓduc
tionem. ſ. e. tit. c. 2. & putat quod iudex non recipiendo exceptio-
nem grauat intantum quod locus eſt appellationi, & forte ſic ꝓti-
git hic ſm eum: ſed recipere probationem exceptionis ſtatim, vel
c differre in tempus publicationis dicit eſſe arbitrarium. e ad hoc ⁊.
e. cum cām. & ſ. tit. 1. licet. exceptis duob. caſib. quos excipit gl. &
tertio de excommunicatione cū opponitur ⁊ teſtem quod eſt ex-
cōicatus, tunc enim propter periculū communionis tenet Io. An.
probationem incontinēti recipiendā. ar. c. decernimus. de ſen. exc.
lib. 6. & remittit ad Spe. loco præal. Adde quartū caſum. ſ. cum op-
ponitur teſti quod eſt ſeruus, & ille dicit ſe liberum, non admitti-
tur, niſi prius oſtendat chartā manumiſſionis. vt in aut. ſi teſtis pro
ductus. C. e. Et tres caſus ex predictis ponit gl. j. in c. cum cām. præal.
Caſum añ ſpālem. ſ. qñ imminet periculum mortis, de quo ſ. in 4.
opi. putat Io. An. nō eſſe ſpālem, & ſic nō rectè excipi à regula nam
fatendum eſt quod pp talem timorem ſtatim recuperetur: ſed per
hoc differtur receptio teſtis ⁊ cuius perſonam excipitur. vñ pote-
runt eodem tpe recipi: & iudex arbitrādo & informando motum
animi ſui ꝑſiderabit hic plura, primò, an id quod excipitur habeat
parem æquitatem cum caſib. ſ. exceptis. Et ſic not. ex hoc dicto Io.
An. quod caſus exceptus extenditur ad alium caſum hñtem parita
tem rationis, ꝓ quo all. tex. no. in c. cū dilecto. de confir. vti. vel inu.
vt eſt gl. l. 1. C. de cond. ind. Item ꝑſiderabitur ſm eum an ſit publi-
cum quod excipitur, & an offerātur ꝓbationes: & an præſumptio
ſit ⁊ excipientem, quod hoc faciat cauſa differendi: & an teſtib. qui
producuntur ſuper principali imminet periculum mortis vel cau-
ſa abſentiæ, cum venerint de longinquo. & ſm hoc & alias circun-
ſtantias plurimas arbitrabitur, an expediat prius recipere probato-
rios, vel reprobatorios: & ſi eligat prius recipere probatorios non
poterit excipiens conqueri. Nam parcitur in hoc laboribus ſuis &
expenſis, fore. n. teſtis nil deponit dicēdo nil ſcire, vel ſi deponeret
multi alij non reprobabiles idem deponerent, & ſic non expediret,
vel nō prodeſſet illum reprobaſſe, imo expediret & prodeſſet non
reprobaſſe, cum fruſtra hoc caſu feciſſet expenſas. Si vero prius re-
cipit reprobatorios, non poteſt excipiens conqueri licet forte vo-
luiſſet differre in tempus publicationis: quia ex quo excipit illum
teſtem non recipiendum, ſatisfaciat iudex deſiderio ſuo ſtatim re-
cipiendo probationem ⁊ illum, & ſi volebat quod ſtatim recipere-
tur probatio, nō debebat excipere ⁊ teſtem. Et idem dicit ſuper di-
ctis reuolutis in producentem teſtem. ⁊ quem excipitur, vt nō ha-
beat cauſam querele ſi iudex eligit ipſum teſtem prius recipere vel
reprobationem aduerſarij prius admittere. Nam ſi prius recipit i-
ſtum teſtem, habet producens quod petit: ſi autem vult prius reci-
pere reprobationem poterit hoc eſſe vtile ipſi, ꝓducenti: quia ex-
ceptione probata non expediebat illum produxiſſe: imo ex pedie-
nent, videtur eligendum ſecundum eum quod differatur reproba-
tio, tum per ſupradicta, tum quia adhuc poſſet reprobatio reproba
ri: & ſic eſt ſuſpicio de longiori tractu. ⁊. e. licet & hoc dicit ſecure
tenendum: quia rationem habet & æquitatem: & ⁊rias opin. con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

* Sebast. Sapia.
a ¶ Appellari. Hoc tñ est verũ indistincte, vt apparet ex no tat. per Fel. ī c. exceptionem. j. de exce.
b ¶ Vtrũ exceptio in personas testium a dicatur perẽptoria, vide ad hoc d. Ant. in c. vltra tertiã. j. e. vbi tenet, ꝙ est qua si peremptoria. Et idem dicit in c. exceptione. ver. quid de exceptione. sed Im. in cle. q̃stõem. de ele. dt, quod hæc exceptio est perẽptoria. Et vide Lap. all. 82. vbi dicit, quod est peremptoria per obliquum.

* Sebast. Sapia.
b ¶ Perẽptoria. vide Marsi. in l. 1 §. diuus Antoninus. ff. ff. de quæst. vbi all. ad hoc text. c. licet causam. ibi, vnde quia talis exceptio. s. de prob.
c ¶ No. magnam restrictionem ad c. interposita. in prin. de p. Et idem dicit d. Ant. hic, & in c. proxim. ver. tu dic, &c. j. e. ti. & ꝙ ibi not. Ant. Fran.
¶ An exceptio, ꝙ personas testium dicatur perẽptoria: dicas qd vſq; ad tñ. inclusiuè, ñ ät post, nisi ī cã mſimonialí, vt est gl. & ibi per Abb, ī c. j. de exce. & ꝑt ẽt opponi & ꝓbari in cã applonis, vt ꝑ gl. & doct. ī c. cũ I. & A. de re iu. Quod tñ dñt oẽs esse verũ in d. c. cũ I. & A. ẽt fi fuit opposita in cã principali & iudex proceſſit ad diffinitiuam vigore testiũ nõ idoneorũ: qa in cã applonis poterit discuti de idoneitate testium, vt p Ab. in d. c. cum ī. & A.

* Sebast. Sapia.
d ¶ Indirectè. Vide Lap. alle. 82. Ant. de Butr. in c. vltra tertiam. j. e.

* Sebast. Sapia.
e ¶ Infero. Nũquid dispositio loquens de dilatoriis exceptionib. vel perem ptoriis. excludat mi stas, vide Fel. in c. pastoralis. vers. & dum dicit. j. de exce. post Ab. ibi. ver. sed circa prædicta.

* Io. An. est satis æqua & *communiter* tenetur. Ego tñ adderem, quod vbi iudex rectè non arbitratur in admittendo prius testem in principali, vel exceptionem probationis, quod poterit appellari: quia hoc reliquitur conscientiæ suæ, sed arbitrio: ideo si non arbitratur tanꝝ bonus vir, potest appellari, a vt c. j. de dila. cum ibi no. & per gl. c. super his. de ac. & per gl. & Bar. in l. si qua pœna. ff. de ver. sig. finge enim quod excipitur in casu simili exceptio, dicemusne iudicem ad libitum posse arbitrari ꝙrium? certè minimè. arg. c. cum dilecta. præal. vel finge, quod habet probationes incontinenti paratas ꝙ testem & factum est quasi publicum, nec imminet aliqua circunstantia in ꝙrium. Et si diceres, quod etiam his casibus nõ habet probabilem causam appellãdi: quia forte nil probauit, vt ſ. dictum est, dico hoc nõ satisfacere. Nam si releuaret qd probatio exceptionis prius admitteretur, ad quid iura in certis casib. probationem prius admitterent? Item dico, quod interesse potest prætendere excipiens, vt testes prius nõ admittãtur: qm̃ si post depositionem reprobentur: tamen eorum dicta faciunt aliquale indicium. l. qui vltimo. in fi. ff. de pœ. no. Bar. in l. maritus. ff. de quæst. dixi in c. 2. ſ. e. quare concludo cum Io. An. quod extra 4. casus ſ. exceptos est in iudicis arbitrio, an pri⁹ admittat testem an probationem exceptionis. sed si fi arbitratur sicut bonus vir poterit ab eo appellari. Et ex his infero ad alium intellectũ huius decr. vltra. intellectum Io. An. & doc. quod hic fuerat appellatum: quia recipiebatur ꝓbatio exceptionis. & quod in hoc fuerat iudex male arbitratus, cum presbyter diceret quod quidam ex testibus essent latrones, & raptores manifesti, quidam in alia causa fuerant conuicti periurio. quod erat quasi notorium. ar. c. vestra. & c. fi. de coha. cle. & fe hæc dicebat probaturũ. Debebat. n. iudex pri⁹ recipere probationẽ exceptionis, cum exciperet de facto publico, & offerret ꝓbationes. & hæc lectu. est magis literæ amica q̃ lect. Io. An. qui vult quod hic fuit appellatũ: quia exceptio non fuit admissa: nam presbyter non simpliciter excipiebat ꝙ personas testium iuxta formam c. pũrium. j. e. sed etiam dicebat illos non recipiendos, vt in litera. & hoc no.
9 ¶ † Sed ꝙ hæc, & ꝙ tex. op. vſ. n. quod ex quo exceptio legitima fuit opposita. & eius oblata probatio, ex sola reiectione fuit iustificata appellatio, vt sic nõ sit necesse ꝓbare veritatem exceptionis, vt ꝓbatur in c. interposita. j. de ap. Et tertium nunc attingo difficilem artic. huius c. gl. in vers. p testes. qa aliæ glo. sunt faciles, attingit hoc dubium in vers. præterea. & sol. dupliciter. primò, quod ꝙrium procedit in exceptionibus dilatoriis, per quas non eliditur principale negotium, secus in peremptoriis vel quasi: nam hæc exceptio ꝙ personas testium est peremptoria[b], saltem per obliquum. & sequentes hanc sol. inducebant ꝓ diuersitate hanc rationem. Si enim peremptoria haberetur pro probata, hoc ipso quod iudex probationem oblatam nõ admisit, de facili posset iudex in fauorem excipientis perimere ius appellati. & facit qd no. Spe. de ap. §. qualiter. vers. sunt quoq;. sed Io. An. dicit hoc nihil esse: quia licet peremptoria[c] habeatur pro probata quò ad iustificandum appellationem, non tamen quò ad consequendum ipsius effectum: imo quòad hoc erit necesse eam probare. Et idem in dilatoria. & idem dicit tenendum. licet Per. & Abb. & Gul. dixerunt illam exceptionem ex probatione repulsam haberi ꝓ probata, per quam non fit præiudicium intentioni actoris. secus si per eam fiat præiudicium perpetuum, vel temporale. sed tene primum dictum Io. An. quem *communiter* in hoc sequuntur doct. & pro hoc adduco hanc rationem, in
* *communiter* appellatione ab interlocutoria solum agitur de iniquitate iudicis, vt d. c. interposita. ergo non debet hoc nocere parti, quæ nõ fuit in culpa. fac. reg. delictum personæ. li. 6. & iniqua conditio non debet alteri per alium inferri. Quare autem dicit gl. hanc exceptionem ꝙ testes esse peremptoriam per obliquum? dic quod ideo quia exceptio peremptoria, ꝑ prièst illa, quæ directè venit ad perimendam actionem seu intentionem aduersarii. inst. de exce. in pr. qualis non est ista quæ proponitur ꝙ personas testium: sed quia testibus meis reprobatis deficiente probatione succumbo. in c. ſæpe de rest. spol. & l. duo sunt Titij. ff. de test. tu. Dicitur peremptoria ꝙ obliquum, i. d indirectè: d quia in effectu perimitur intimè. arg. c. cum dilecta. præal. vel finge, quod habet probationes incontinenti paratas ꝙ testem & factum est quasi publicum, nec imminet aliqua circunstantia in ꝙrium. Et si diceres, quod etiam his casibus nõ habet probabilem causam appellãdi: quia forte nil probauit, vt ſ. dictum est, dico hoc nõ satisfacere. Nam si releuaret qd probatio exceptionis prius admitteretur, ad quid iura in certis casib. probationem prius admitterent? Item dico, quod interesse potest prætendere excipiens, vt testes prius nõ admittãtur: qm̃ si post depositionem reprobentur: tamen eorum dicta faciunt aliquale indicium. l. qui vltimo. in fi. ff. de pœ. no. Bar. in l. maritus. ff. de quæst. dixi in c. 2. ſ. e. quare concludo cum Io. An. quod extra 4. casus ſ. exceptos est in iudicis arbitrio, an pri⁹ admittat testem an probationem exceptionis. sed si fi arbitratur sicut bonus vir poterit ab eo appellari. Et ex his infero ad alium intellectũ huius decr. vltra. intellectum Io. An. & doc. quod hic fuerat appellatum: quia recipiebatur ꝓbatio exceptionis. & quod in hoc fuerat iudex male arbitratus, cum presbyter diceret quod quidam ex testibus essent latrones, & raptores manifesti, quidam in alia causa fuerant conuicti periurio. quod erat quasi notorium. ar. c. vestra. & c. fi. de coha. cle. & fe hæc dicebat probaturũ. Debebat. n. iudex pri⁹ recipere probationẽ exceptionis, cum exciperet de facto publico, & offerret ꝓbationes. & hæc lectu. est magis literæ amica q̃ lect. Io. An. qui vult quod hic fuit appellatũ: quia recipiebatur ꝓbatio exceptionis. & quod in hoc fuerat iudex male arbitratus, cum presbyter diceret quod quidam ex testibus essent latrones, & raptores manifesti, quidam in alia causa fuerant conuicti periurio. quod erat quasi notorium. ar. c. vestra. & c. fi. de coha. cle. & fe hæc dicebat probaturũ. Debebat. n. iudex pri⁹ recipere probationẽ exceptionis, cum exciperet de facto publico, & offerret ꝓbationes. & hæc lectu. est magis literæ amica q̃ lect. Io. An. qui vult quod hic fuit appellatũ: quia exceptio non fuit admissa: nam presbyter non simpliciter excipiebat ꝙ personas testium iuxta formam c. pũrium. j. e. sed etiam dicebat illos non recipiendos, vt in litera. & hoc no.
9 ¶ † Sed ꝙ hæc, & ꝙ tex. op. vſ. n. quod ex quo exceptio legitima fuit opposita. & eius oblata probatio, ex sola reiectione fuit iustificata appellatio, vt sic nõ sit necesse ꝓbare veritatem exceptionis, vt ꝓbatur in c. interpositа. j. de ap. Et tertium nunc attingo difficilem artic. huius c. gl. in vers. p testes. qa aliæ glo. sunt faciles, attingit hoc dubium in vers. præterea. & sol. dupliciter. primò, quod ꝙrium procedit in exceptionibus dilatoriis, per quas non eliditur principale negotium, secus in peremptoriis vel quasi: nam hæc exceptio ꝙ personas testium est peremptoria[b], saltem per obliquum. & sequentes hanc sol. inducebant ꝓ diuersitate hanc rationem. Si enim peremptoria haberetur pro probata, hoc ipso quod iudex probationem oblatam nõ admisit, de facili posset iudex in fauorem excipientis perimere ius appellati. & facit qd no. Spe. de ap. §. qualiter. vers. sunt quoq;. sed Io. An. dicit hoc nihil esse: quia licet peremptoria[c] habeatur pro probata quò ad iustificandum appellationem, non tamen quò ad consequendum ipsius effectum: imo quòad hoc erit necesse eam probare. Et idem in dilatoria. & idem dicit tenendum. licet Per. & Abb. & Gul. dixerunt illam exceptionem ex probatione repulsam haberi ꝓ probata, per quam non fit præiudicium intentioni actoris. secus si per eam fiat præiudicium perpe-

Io. And. ꝙ ꝙrium procedit, qñ offertur, ꝓbatio, q̃ iudex tenebatur recipere, & sic tpe debito & necessitatiuo: sed hic iudex non tenebatur ꝓbationẽ recipere: sed potest differre in tps publicationis testium: vt ſ. dictum fuit in præced. gl. debet ergo iustificari appel latio prætextu exceptionis non admiſſæ, & non prætextu oblatæ ꝓbationis. Decima sol. per eũdem ꝓfirmando opi. suam, de qua in præced. gl. & ẽt saluãdo sec. & opi. illorum q̃ dñt, ꝙ debuerunt iudices ꝓbationes admittere. Dicit. n. ꝙ quis quis offerat ꝓbationes & exceptiones opponat, si tñ appellat pp exceptiones non admiſſas, & non pp probationes oblatas non receptas, non iustificabitur ipsius appellatio, quis probet ſe obtuliſſe. vnde ꝑ dici, ſm eum, qa hic non fuit appellatum pp probationes oblatas non admiſſas: sed pp non admiſſam exceptionẽ. & iõ hẽt iustificare appellationem probando exceptionis veritatem. Et hoc bene not. quia multum limitat & restringit diſpositionem c. interpoſita. Et hẽs practicam
10 appellandi cum probata oblatio non admittitur. ¶ † Sed nunc ꝙ pmiſſos intellect[b] & eorum quẽlibet opp. & intro nunc quartum difficilem articulũ huius c. Aut. n. tenetur intellectus ꝙ ex reiectione oblatæ ꝓbationis fuit iustificata appellatio: & tũc frustra ad effectum reuocandi attentata mãdat Papa inquiri de varitate excep. cũ ex illa applone fuerit ſuſpẽſa iuriſdictio iudicis. d. c. interpoſita. Aut ſi fuit iustificata appo, & tũc dẽbat cã remitti ad priores iudices exceptione non probata: vt c. vt debitus. de app. vel melius debebat Papa mãdare ſuſam ꝓfirmari, cum eſſet diffinitiua iã lata, & licuit ꝓcedere appellatione exiſtente non legitima: vt c. 2. de do. & cont. li. 6. cuius ꝙrium innuitur in ver. ſi vero. vbi Papa mãdat cãm de nouo audiri. Sol. ſuper intellectu illius ver. dãtur multæ lect. duę in gl. pe. & plurimæ extra gl. & dimitto tũc gl. præced. q̃ congruentius expedietur poſtmodum. Primo, qđilla verba, ſi vero res aliter ſe haberet, &c. aduerſentur omnib. præcedentib. ſic. ſ. ꝙ nõ fuerit lata ſnia nec iuſte fuerit quictus p teſtes nõ idoneos. Et tunc ad ꝙrium
* iudices examinari. Sed iſte intellectus non placet Io. An. *communiter*
a doct. qa fugiendæ ſunt lecturæ, quæ ꝙ nãm ſuam iura deducunt ad
b gratias. b Secundus intell. eſt, ꝙ iſta verba ſi vero, &c. ſolũ referãtur ad teſtes: vt ga teſtes non fuerunt idonei. ſnia tũ lata fuit. Sed hic intellectus nõ placet gl. qa fm hunc Papa debuiſſet mãdare ſniam confirmari. Tertius intellectus colligitur ex dictis Inn. vt dicatur, ſi vero aliter. ſ. cum nõ appareat ſniatum, vel ſi nõ eſſent teſtes male recepti. & ſi diceres. ſi teſtes non fuerunt mali, ſnia erat ꝙfirmanda, vel cauſa non erat vlterius examinanda? Reſp ipſe. quod primo Papa mandat inquiri de malis teſtib. quia ex illa cauſa fuerat appellatum: & illud ſufficit probare vt caſſetur ſnia. ſed illa cã ceſſante appellans ad aliam poterat hre recurſum, cum ẽt de diffinitiua appel laſſet. de ap. ꝙſtitutus. §. ſi. vel ex quo ſnia erat ſecuta, appellatio trahitur ad illam: vnde pẽ tunc alias cauſas proſequi, ac ſi à ſnia appellaſſet ſm Ab. Aduerte quia ex dictis Inn. & Abb. pũt colligi tres diuerſæ, & varię lect. Prima, vt ver. ſi vero, &c. intelligatur' qñ ſnia nõ fuit lata, tñ teſtes fuerãt male recepti. & tunc mãdat audiri cãm. ſ. principalem. Secundo ꝑ intelligi qñ teſtes fuerant idonei. ſed iſte appellans vult aliam iniquitatem proſequi, & tunc oportet dicere cãm audiatis. ſ. appellationis, & oportet præſupponere ꝙ fuerit appellatum à diffinitiua, ſed iſte intellectus nõ valet: quia tunc Papa ante omnia mandaſſet reuocari ſpoliationẽ factã poſt ſniam, & omnia attentata reuocari: vt in c. non ſolum. de ap. lib. 6. & c. venientes. de iureiur. quod ẽt vſ ſentire Io. An. & facit gl. in ver. con ſiuerit. Tertius intellectus retentis eiſdẽ terminis, non tñ fuit appellatum à diffinitiua, quo caſu ꝑ aliam cãm proſequi: quia appellatio trahitur ad diffinitiuam ex quo ſecuta eſt. & hũc intellect. ſen tit Abb. poſt In. ſed non procedit: quia appellatio ab interlocutoria non ꝑ iuſtificari, niſi ex cauſis deductis expreſſe in appellatione. vt in cle. appellanti de ap. Et imputandum eſt ſibi quare non ap pellauit à diffinitiua. ad hoc vide quod lcg. & no. in cle. vn. de do. & cont. Quartam lec. ſentit In. hic, in alia gl. vt in ver. ſi vero, &c. au diatur iſte per beneficium reſt. in integrum. vt quia ex aliqua cã ꝓ
d babili fuit abſens: & ſic iudex recipit teſtes criminoſos ꝙ abſentem non ꝙrumacem. Sed hæc lect. nõ eſt vera: quia ſola cã appl'onis iſte erat abſens: & ſic ea non iuſtificata debuit ꝓceſſus valere. Ex prædictis habes ſex lec, ſeptima lec, eſt Hoſt. qui multa inuoluit & in effectu vult vt exponatur text. ibi cãm audiatis. i. ſniam cõfirmetis, ex quo appellatio non iuſtificatur. Sed hæc lect. eſt nimis extorta, vt ẽt fatetur Io. An. non. n. tunc auditur cã: ſed cõfirmatur ſnia. octaua lec. ponitur pet eundem Hoſt. vt ver. ſi vero. intelligatur qñ iudices in nullo proceſſerunt poſt appellationem, ſed quia detulerunt appel lationi, cognitio fuit ab eis abdicata. de ap. cum appellationib. lib. 6. & licet Io. An. dicat hanc lect. poſſe admitti, ego dico ꝙ diuinat. Item oportet intelligere ꝙ ſolum intelligatur facta delatio in caſu ver. ſi vero. Si. n. intelligatur facta delatio ẽt in ver. præcedenti: tunc debuiſſet Papa mandare vt omnia à principio reuocarentur: quia illico fuit ab eis abdicata iuriſdictio. d. c. cum appellationib.

Nonã lec. ponit Phi. vt intelligatur iſte ver. ſi vero, &c. qñ non probat veritatem exceptionis, tñ iuſtificat appellationem probando ꝙ obtulit, ſed non fuit admiſſus, vt d. c. interpoſita. hanc in effectu tenet d. Ant. vt ſ. dicam, ſicet eam ampliet: ſed Io. An. hanc improbat: qa ex quo iuſtificatur appſo ex reiectione probationis oblatæ, non debuit Papa iſtum arctare ab probandum veritatem exceptionis, ſicut facit in ver. mãdamus. Decimã lec. Io. an. ponit vt ille ver. ſi vero. nõ aduerſetur ad ſingulas diſiunctiuas orationis præcedentis: ſed ſolum reſpectu ſententiæ vt intelligatur qñ teſtes non idonei fuerunt recepti, ſnia tñ non fuit lata; quo caſu cum iuſtificata eſſet appellatio, debent ſecundi procedere in cã principali, cũ ſubrogantur loco priorum iudicum. ſ. de ap. vt debitus. & hæc intellectum ſilet omne ꝙrium, & adducit in ar. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. du. Et hunc iuꝛellectum ſentit In. in prima lec. ꝓ eam declarauit. ſed d. Ant. hunc intellectum impugnat; quia ver. ſi vero. non aduerſabitur tunc omnib. præcedentib. ſicut dẽt facere omnis diſpoſitio aduerſatiua: vnde intelligendo vt aduerſetur ad præcedentia, tam reſpectu ſniæ ꝙ reſpectu teſtium, intelligit hunc ver. ſi vero. qñ ſnia non fuit lata: nec conſtitit teſtes non fuiſſe idoneos. Et ad ꝙrium ſ. formatum: ꝙ cã debuit tũc remitti ad priores iudices: reſpondet ipſe ꝙ appellãs à grauamine ꝑ proſequi appellationem reſpectu grauaminis tm̃: item reſpectu iuſticiæ tm̃. ite ꝑ proſequi vtranq; viam, & reſpectu grauaminum & reſpectu iuſtitiæ. Si proſequitur reſpectu grauaminis ſatis eſt ꝓbare grauamen abſq; eo quod probet alr iniuſtitiam. exemplum in eo qui appella abſque eo quod probet aliter iniuſtitiam. Exemplum in eo qui appellauit pp probationem oblatam non admiſſam: ſatis eñ eſt hoc probare ad iuſtificãdum appłonem reſpectu finis deuoluendi negotium ad ſuperiorem abſq; eo, quod ꝓbet veritatem exceptionis, vt d. c. interpoſita. ſi proſequatur appellationem reſpectu iniuſtitiæ debet probare veritatem exceptionis: ſi ꝓſequitur vtrunq; admittitur ad ꝓbandum veritatem exceptionis. vt ſic iuſtificet ex in
c iuſtitia. & ſi in hoc deficit ꝑ illam iuſtificare reſpectu grauaminis, probando. ſ. ꝓbationem oblatã fuiſſe reiectam & ſic accidit hic ſm eum. iſte e. ñ presbyter narrauit ꝙ teſtes fuerunt criminoſi: & ꝙ ꝙ eos excipit & probationẽ obtulit & non fuit admiſſus. & hęc omnia probare volebat nõ ſolum ad finem iuſtificandi appellationem reſpectu deuolutionis: ſed ẽt ad finem cõſequendi finem exceptionis vt in futurum dimitteretur in pace. Iõ Papa gerendo ſibi morẽ primo mandat inquiri de iuſtitia, vtrum teſtes fuerunt criminoſi: quo conſtito mandat vt dimittatur in pace ex quo deſunt aliæ probationes, vt probatur in ver. mandamus. qnon fuiſſet iſte conſecutus iuſtificãdo appłonem ex ſolo grauamine ſpretæ probationis. ſed iterũ de cã cognoſceretur. Si autẽ iſte deficeret in hac via iniuſtitiæ Papa redit ad viã grauaminis, vt cum iuſtificata eſt appellatio ſpreta ꝓ bationẽ oblata, ꝙ ſolum ſufficit ad deuolutionem cauſæ, debeant iſti ſed iudices cãm audire. & ſic procedit ver. ſi vero. & hanc dicit eſſe veram lect. huius c. Sed certe iudicio meo: quamquam hæc lectu. videatur prima fronte continere veritatem, tamen ex multis puto eam non procedere. Et primo quia oportet præſupponere ꝙ hic fuerit iuſtificata appellatio ex oblata probatione, quod nõ puto verum: quia ad iuſtificandum appellationem
d tionem d ex oblata probatione oportet, ꝙ aut interfit realis probatio, vt puta, quia habebat ſecum teſtes vel inſtrumenta, ſm opi.
e Io. An. in d. c. interpoſita. aut ꝙ dixit ſe velle probare incontinenti intra modicum tempus, ſm opi. ipſius d. Ant. quam ſentit hic, & in d. c. interpoſita. & vſ ꝓbari in c. literas. de reſt. ſpol. & facit c. frequens. de reſt. ſpo. lib. 6. quorum neutrum intereſſit hic: ſed iſte iactauit ſe tantum ꝙ volebat probare: & idem tacitè facit quilibet excipiens. l. i. ff. de exc. vñ non obtulit probationem realiter: nec obtulit ſe probaturum incontinenti, & ſic non tẽ ex dici, ꝙ ex hoc iudex cum grauauit, cũ forte ex iuſta cã noluit ſuam exceptionem admittere: & ꝙ ex tali iactatione nõ releuetur

a ¶ Fugiendi ſunt inteſſs, q reddũt dc cretalẽ gratioſam. & hoc dictũ Io. An. q̃tidie alle. Et idẽ dt Ant. ī c. eã te. d reſc.
b ¶ Ad gratias. Sed tu põdera, qa iõ forte voluit p iſtos ſecũdos cãm decidi, quia erat res grauis præiudicij, & aliqđ odiũ oriebatur ex illa appłone: iõ Papa nõ remiſit ad priores iudices: & ſic nõ fuit gratia. An. Bar.
c ¶ Sola oblatio ꝓbõis ſufficit ad finẽ reuocationis atten tatorũ, nõ ad finem iniuſtitię, ꝙſequendæ, & grauaminis. & eſt ver.[9] & bonus intell's huius decre. q fuit d. Ant. Et idẽ dt d. Ant. hic, allegã do Io. An. ī add. Sp. ī tit. de teſte. §. qualiter. vers. ſunt quoq;. Et idẽ dt d. Ant. in d. c. interpoſita. ſ. de ap. & Io. An. ī c. ñ ſolũ. ſup ver. verũ. de ap. ī 6. ī nouel. & c. Romana. §. qđ ſi ſup. vł. gl. de ap. lib. 6.
d ¶ Vtrũ ad iuſtificãdũ appłonẽ reqratur oblatio ꝓbationis realis, vel ſufficiat verbalis. Et de hoc vide ꝑ do. Ant. in d. ca. interpoſita. in prin. de ap.
e ¶ Et vide qđ no. d. Ant. ī c. cũ I. & A. de re iu. vers. q̃rit gl. an ſufficiat. &c. & Arc. 2. q. 6. ei qui. §. appellatore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Vide d. de Rot. decis. 207. fm ordinē meū nouissimū. Et p intelꝛu huius decr. vide Ro. I suis 30. I fap. in d. incip. priuilegiū. l. ad egregias & I fa c. I d. inc. nō ꝓpellitur ꝓsona egregia. Et adde, qđ priuilegio d. l. ad egregias ñ ꝑt renunciari secundum Cy. in l. nec honorē. C. de epis. & cler.

b ¶ In cā criminali. Qđ dfan ꝓsonæ alꝭ priuilegiate ī crimi nalib. ꝓ testimonio cogantur venire ad iudicium. ¶ Adde. qđ vꝝ qđ tāti patres dixerūt ꝙ casū, maxime ibi ꝺ ita ibi gl. in ver. ꝓhibēte. c. mulieres. de iud. in 6. & adde qđ dictū doct. ibi segꝛtur Ab. I c. cū cām. circ. pr. ꝙ. e. vbi dꝛ hoc tenere Ioā. An. in d. c. mulieres. ego vero crederem in hoc artic. fore distinguendū, qđ aut logmur ī ꝓsonis, q̄ pp reuerētiā nō cogūtur venire ad iudiciū, vt testificētur in criminali. R ō, qa ꝯcurrēte reuerētia harū ꝓsonarū, & honore iudicis, qui alit er cogeretur ire ad domū eorū, cū non ꝑt delegare, vꝭ ꝓfe rēd⁹ honor iudicis. c. vt debitus. de ap. Si vero logmur de personis priuilegiatis, vt nō veniant ad iudiciū cā testimonij, nō rōe existētię, sed rōe impotētiæ, vt sunt infirmi, pauperes: vel rōe indecētiæ, seu inhonestatis cuitādæ, vt sunt mulieres: & tūc crederē dictū doct. nō hꝛe locū, sed hēbit locū tex d. c. mulieres. de iud. in 6. R ō, qa licet simus in cā criminali, nō tñ cessat rō impotētiæ, ſicut ī alio casu cessare dēt rō reuerētię, vt ꝛ. dixi. Et hęc mihi vꝛ æqua opi. q̄ ab aliquo ñ vidi tactā. Itē qñ mittitur ad personas priuilegiatas ad domū eorū, ꝓ testimonio, an dēat citari pars vt veniat ad videndum iurare testes, ponit Gul. de Cu. Bar. & Pau. Ca. ī d. l. ad personas egregias. ff. de iu. iur. De quis ab onere probādi veritatem exceptionis, probatur in c. exhibita. de iud. & hic si litera ista bñ pōderatur cum nullibi fundet se super oblatione probōnis, vt ꝛ. dicā. Secūdo nō placet hęc lec. quia hic in ver. ſi vero non aduerſatur oīb. præcedētib. quod facit ꝙ impugnationem suam ad lec. Io. An. cū eiñ in ver. mandamus. nullam faciat mentionem de oblatione ꝓbationis, nec affirmatiue nec negatiue, nō debem⁹ hoc intelligere in ver. ſi vero. qui venit aduerſatiue ad præcedētia. Nam fm ie. suā hic mutaret casum: quia loqueretur qñ fundat se sup ꝓbatione oblata: & tū de hoc nulla fit in tex. mētio. Præterea & fortius si ꝓcederet iste ver. ī ꝓbōe oblata: Papa mādasset de hoc ingri vtrū ꝓbationē obtulerit: non n. est stādū simplici assertioni partis: & tñ Papa simplr mādat cām audiendā, si res alr se hꝛet. Vlterius ꝙ hāc lec. facit ꝙ ipse ponit post lect. Gof. in ꝓcedēri artic. vbi dꝛ, qđ reiectio ꝓbationis oblatæ iustificat appꝓnem, nisi offerēs voluntarie assumat in se onus ꝓbādi veritatē exceptionis, & deficiat in ea ꝓbāda, quia tūc apparet iudicē cū non grauasse in non admittēdo ꝓbōnē nō ꝛcludentē. & sic dicit se obtinuisse ī facto, quod est valde no. & valde rationabile, quia ista iustificatio ꝓcedit ex sola ꝓsumptiōe q̄ cessat apparēte veritate in ꝛrium. vt c. veritate manifesta. 8. di. & licet hic in iustificatione lect. suæ dicat d. An. ꝙ forte poterat probare tpe oblatæ ꝓbationis & nō nunc: & sic nō ꝓstat clare iudicē eum nō grauasse dico, ꝙ ex quo de hoc non fuit protestatus: sed vocluit nunc ꝓbare, sicut & tunc & deficit, satis ꝓsumitur ꝙ ēt tunc defecisset ar. c. ꝓtium. ī. c. & quia ex ꝓti presumitur circa preterita. 34. q. 2. cū per bel ica. prope fi. no. gl. c. scribā. de ꝓsump. Item sic posset dici in qualibet exceptione ēt sine probationis oblatione, vt quod forte tunc tpe exceptionis propositæ poterat probari veritas, sed nō nunc, quod est falsum. d. c. interposita. imputet ergo sibi. quod voluerit in se assumere onus ꝓbandi vbi nō tenebatur. facit quod leg. & no. in c. i. de rest. spol. Quid ergo dicēdum: dico primo. ꝙ saris ꝓbabiliter ꝑt teneri premissā opi. Io. An. vt tota litera intelligatur iustificata apꝓne probando veritatem exceptionis. & ver. ſi vero. aduersetur tñ præcedentib. respectu suæ. Satis. n. ꝑt dici rem aliter se habere ſi nō est per omnia, vt narrabatur per istum appellātem. Ego pono alium intellectum magis clarum & literæ consentaneum: vt ver. mandamus intelligatur vt iacet, qñ iustificatur appellatio probando veritatem exceptionis: qa sic erat necesse ex quo nō interuenerat oblatio ꝓbationis aliquo modorū prædictorum. d. c. interposita. & tunc debent omnia attenta reuocari, ac iste presbyter dimitti in pace. intellige respectu illorum testium crimino sorum, posſea sequitur versū. ſi vero. in quo Papa mādauit ꝙ si res aliter se haberet, deberent isti causam audire. & sine debito terminare, quem ver. intelligo qualitercūq; res se habeat aliter, sed cām audient & determinabunt sine debito, i. fm dispositionē aliorum iurium. verba. n. generalia rescripti debēt reduci ad terminos iuris, in c. causam. de rescr. & quod ibi no. Inn. fac. c. cū dilectus. de consue. & sic si res aliter se habeat q̄ fuerit narrata iustificata tñ appellatione cām principaliter audient & decident. Si vero aliter se haberet, quia etiam appellatio nō iustificatur, causam audient. f. appellationis, & si est lata sententia non eam confirmabunt: si ferēda, remittēt partes ad priores indices secūdum dispositionem iuris, vt ꝛ. de ap. vt debitus. & sic nullum resultat contrarium. cū enim hic Papa loquatur ad querelam appellātis, ñ est verisimile ꝙ voluerit ius nouum cōdere: sed ꝙ fuerit locutus secundum iura iam condita seu posita: & sic generaliter locutus: ga voluit discurrere ꝑ singulos casus in quib. hæc causa poterat esse ista: sed dedit mādatum generale quod poterat adaptari omni casui occurrenti, ne haberet materiam iterū scribendi, & vide in simili bo. tex. in c. ex insinuatione in fi. iuncta gl. in verbo causam audiatis. ꝛ. de ap. & hunc puto verum intellectum huius c. & filet omne ꝓriū secūdum quem hoc c. redditur facilimū, quod solet difficile reputari, & in veritate est potiꝰ ꝓpvarietatem lecturatū quam ꝓp scipsum: & sic habes duos vltimos articulos huius c. clarē expeditos.

¶ Nunc venio ad gl. in ver. molestari. quam seriosè omisi vt ꝓtexeretur melius tota materia præcedens quē gl. quærit: qa Papa man dat istum mitti in possessionē, & missum de fendi: nunquid quilibet delegatus possit nō solum ī possessionē mittere, sed ēt missum tueri. Sol. ponendo duas opi. Lau. dixit quod non possit defendere missum, nisi ei ſpeciale mandetur vt hic, Tan. dicit, quod ante sententiam semper ꝑt, sed post sententiam durat sua potestas vsq; ad annum. rōnes sunt in gl. & vide gl. in c. 2. vt lit. non conte. in gl. 4. arg. in c. 1. de do. & cont. in gl. 2. plenius per doc. & gl. in c. quærenti. de off. dele quorum non nulla ponit do. Ant. hic. sed ego remitto. te ad ibi no. tum quia materia melius ꝙuenit. d. c. quærenti. tū quia hoc c. satis est oneratum in materia sua. & hic sit finis.

CAP. VIII.

1 *Articulus receptionis testium an sit delegabilis.*
2 *Pars aduersa dēt citari ad videndū iurare testes in casibus in qb. mittitur ad domū testiū.*
3 *Testis si commode ad ꝓsentiam iudicis venire potest, compellitur.*
4 *Iudex an teneatur mittere ad examinandas egregias personas.*
5 *Doctor & presbyter sunt exēpti a personæ.*
6 *Clericus productus coram laico, debet iurare coram clerico & deponere.*
7 *Senes an compellantur ferre testimonium & qui dicantur senes.*
8 *Pauper propter paupertatem non repellitur à testimonio.*

a **Si qui testium** a Iudex mittere debet examinatorem discretum ad testes recipiēdos qui ad eum commode venire non ꝑt. & non diuiditur. ¶ No. primò arg. per locum in speciali. q̄ testes regulariter ꝑt compelli, vt accedant ad præsentiam iudicis. vide quod dicā plene. ꝛ. eo cum causam. ¶ No. 2. quatuor qualitates personarum à communi regula exceptas. videlicet valetudinarios, infirmos, senes debiles, & pauperes. Et no. bene quod isti non simplr excipiuntur: sed ita demū si tales sint qđ ad præsentiam iudicis commode accedere non possunt. ¶ † Not. vlt. quod articulus receptionis testiū est delegabilis. vide text. cum gl. in cle. vna de off. dele. Sed quæro, ñquid hoc procedat in cā criminali. doc. b hic, *communiter* tenent quod non. sed tantum in ciuili facit qđ no. ſ. de iudi. at si clerici. in gl. 2. & in d. cle. vna. dic hoc procedere regulariter: vt in aut. apud eloquentissimum. C. de fide inſt. si aūt talis est iudex, quem non decet ire ad domū testium, & testes ita grauantur, vt nō possint accedere ad ꝓntiam iudicis, poterit tūc iudex mittere ad eos, licet cā sit criminalis. vide tex. cū gl. in c. mulieres de iud. li. 6. ¶ † Sed ꝛo, nunqd his casib. quib. mittitur ad domum testium dēt pars aduersa citari, vt vadat ad domum illorum videndū eos iurare. Bar. in l. ad ꝓsonas egregias. ff. de iu. iu. dicit q̄ sic per l. gñaliter. ſ. quod saris placet c quia iura. in hoc loquūtur gñaliter. ſ. c. 2. & quod ibi no. dicit tñ hic vnū no. dictum post Guli. q̄ hoc fallit in muliere q̄ poterit ſn domo deponere parte non citata: quasi ſit inhonestum partem ire ad domum mulieris hoc est satis æquum. Sed de rigore iuris non admitterē ſicut. n. ad eam mittitur notarius seu alius delegatus: vt c. mulieres. ſal. ita & parti: quia tractatur de ꝓiudicio suo iō licitum esse dēt. ¶ Cp. & vꝛ quod non solum ad istos, de quib. in tex. sed & ad alios mitti debet, vt ad alias egregias & honoratas ꝓsonas. d. l. ad personas egregias. Sol. gl. 1. fatetetur ꝛrium & iō supple ad lſam q̄ etiam ad has personas mitti dēt. Item si personæ sunt absentes, habet iudex aliud remedium vt ſcribat iudici loci, quaten⁹ illos recipiat, & attestationes remittat, de fideiu. ꝓstitutis. nā aliis iurib. all. ī gl. Aduerte duo. n. hic tāgūtur. primo. qñ testes sunt in loco iudicis: sed excusantur vt nō veniant ad iudicis ꝓntiā. ſcdo qñ sunt absentes. † Circa primū si commode ad ꝓntiam iudicis venire non ꝑt, iudex mittit ad eos: vt hic. & d. c. mulieres. † Si autem ꝑt venire, sed eos non decet ꝓp honorem d personæ, vt ga sunt honoratæ & egregiæ personæ. d tunc gl. vꝛ vel le vt idem

de Bell. Item adurete, quia dictum doct. & Host. in d. c. significauit. non est verum, & hoc ipsum reprobat Abb. per tex. d. l. ad personas egregias in ver. oportet.

a ¶ In præsentia iudicis. Vide Gem. in c. præsentium. de testib. in 6. Rot. dec. 301. & d. Ant. de But. in c. significauit. de off. or. Nunquid aūt egregia ꝓsona si velit ire ad iudicē, possit, vide Rom. ī sing. 169. inc. tu audiuisti. l. ad egregias vbi ponit, qđ egregia ꝓsona ꝑt renunciare priuilegio. d. l. ad ꝓsonas egregias. de quo ꝙ Ale. in l. a-lia. ſ. elegāter. ff. ſol. matr. per Mod. in l. pe. C. de pact.

b ¶ Quo intelligantur senes. vide per d. Ant. ī c. quī frequēter. in pr. vt lit. non conte. & quod not. post Abb. in c. qđ ſedem. de frig. & mal. 6

¶ Quis dicatur senex, vide Spe. in tit. de teſte. ſ. 2. verſ. sed quos. ſ. testiū ꝓpulsione. ī pr. vbi dicit, qđ hi, q̄ sunt annorum 70. q excusantur à turela, dñr senes. l. 2. ff. de exc. tu. l. i. C. qui æta. ſe exc. li. 10. & l. fi c. ti. Item qui sunt c. annorū, ad quod vide gl. l. 2. b in ver. senium. C. de his, qui nō imp. ſtip. li. 10. Adde, quod senex 70. annorū hō cōpellitur ad testimonium. l. inuiti. & ibi gl. in verb. senex. ff. de teſt. Et istud ꝓcedit de iure can. ſecus est, vt c. gſquis. 11. q. 3. & c. 1. de cri. 8 fal. Sed ſi propter seriū non ꝑt venire ad iudicium, dēt ad eos mitti tabellio, qui recipiat depositionē ſuam, fm gl. doct. hic, & videas d. de Rot. dec. 136. inc. senex. in no. vbi dñt, q̄ senex 80. an. nō tenetur ꝓparere corā iudice, nisi ſit robuſt⁹ Et vide In. & Io. Andr. in c. q̄n frequenter. vt li. nō c cōt. & Flo. in l. in lege Aquil. ſi delectū. ff. ad l. Aq. vbi dicūt quod est in arbitrio iudicis, quis dicatur senex ad effectū, vt possit gs examinari ad perpetuā rei memoriam añ lit. conteſt. & debet de hoc ſummariè cognoſci. Et probatur senectus per aſpectū corporis, fm Bar. in l. i. C. de men. va. lib. 11. & per Ang. ī aut. de quæſtor. cir. fi. vbi dicit, quod probatur ſenium ex eo, quod quis ſit canus in capillis & barbā. Et adde, quod senex præſumitur habere mētem ſanam. & perſeuerantem, niſi ꝓbetur. l. ſenium. & ibi per Bal. in pr. C. qui teſt. fa. poſ. vbi dicit, quod plus valent verba ſenis, quam enſis iuuenis. Pro quo facit tex. c. i. de renunt. & vide Bald. in l. cum antiquioribus. C. de iu. deli. vbi dicit, quod ſenior in regno, & in gubernatione ſtatus, est cōmodior populis, quam iuuenis. ¶ Adde qualiter intelligantur te ſtes ſenes Ol. ꝛ. 94. c ¶ Adde hic gl. ſin. in ver. ſubſtantiam, in aut. de hær. & fal. quæ dicit, q̄ ille nō est idoneus testis, q nō habet bona tanti valoris, quanti est causa, ſuper qua teſtificatur. & de hoc an pauper repellatur à teſtimonio, vi de per Spec. in ti. de teſte. ſ. i. verſ. itē qđ est pauper. Et vide tex. l. 3. in prin. & ibi gl. incip. nota quod pauper. & ibi Flo. ff. c. Et adde hic Ioan. Andr. in ſua ſumma de teſtibus. in prine. vbi dicit, quod quis repellitur à teſtificā dō propter nimiam paupertatem, ſi de ſubornatione poteſt haberi ſuſpicio. Et vide Fran. de Ar. hic.

¶ Adde an pauper repellatur à testimonio. Rom. conſ. 383. Alex. conſ. 15. 3. lib.

Ant. Franc.

¶ Quis dicatur pauper, ad hoc vt poſſit repelli à teſtimonio: dicas hoc eſſe in arbitrio iudicis, conſiderata qualita te teſtium & perſonarum in causa interuenientium, & conſiderata magnitudine cauſæ. De quo vide per Ro. & per Lanfranc. plenè in l. ſi conſtante. in prin. ff. ſol. mat.

¶ Paupertatem. Vide de Aret. in conſ. 13. inci. viſo diligenter themate. quem refert laſ. in l. 2. in pr. ff. qui satisd. cog. vbi declarat quomodo intelligatur pauper in materia teſtium.

d ¶ Primo dicto. Vide d. Pet. in clem. 2. de teſti. vbi loquitur aliter. And. Bar.

CAP. IX.

1 *Primum dictum testis in iudicio non inficitur per secundum extra iudicium.*
2 *Testis corruptus vel falsum dicens tenetur de periurio, & de omni malo quod sequitur ex dicto suo.*
3 *Adulterum toties cōmittitur, quoties veiteratur copula.*
4 *Pœnitentia quæ imponatur pro periurio, & peccato mortali.*
5 *Ebrius delinquens qualiter puniatur.*
6 *Vtrum sententia lata retractetur probata corruptione testium.*
6 *Sententia lata ad dictā eorum qui sunt periuri, potest retractari licet constet ex post facto esse periuros.*
8 *Dispositio huius c. habet locum siue sententia sit talis, quæ transeat in rem iudicatam, siue non.*

Sicut nobis. Corrupti & periuri ad testimonium non de-
* bent admitti. ita *communiter* ſummant doc. Sed hæc ſummatio nil noui affert, cum totum corp⁹ iuris. de hoc plenum ſit, & maxime in c. teſtimonium. ī. c. & 22. q. 5. paruuli. vbi ꝓbatur, q̄ ſemel periurus non debet ampli⁹ ad iuramentum admitti, niſi veniat in ſuū præiudicium. vt in c. cum in eccleſiis, de mai. & ob. Ego vero ſummo tex. vt ponat caſum ſin gul. fm lec quā ī. teneo. & ſic retractanda est ſentētia: ſi cōſtat eam fuiſſe latam ad dictum corruptorium. primo ponitur conſultatio. ſecundo diſtinguens reſponſio. & fm membrum diſtinctionis ibi. ſi vero. primum ibi. ſu per quo. ¶ Caſus literalis. Quidam pro pecunia falſum tulerunt teſtimoniū in causa matrimoniali pp illorum teſtimonium ſnīa diuortij lata fuit: poſtea verò priuatim acceſſerunt ad iudicem aſſerentes nullam conſanguinitatem eſſe inter eos: & dicebant ſe corruptos perhibuiſſe teſtimoniū falſitati. Quæritur, vtrum ad dictum iſtorum debeat ſnīa reuocari? Reſp. quod ſi vir & vxor aut alter eorum ad ſecunda vota tranſierit pnīa dēt imponi teſtib. de periurio, & adulterio vno vel plurib. quib. cauſam dederunt, & diligenter inquirendum eſt coram quib. talis corruptio interceſſit. Et ſi tales exhibeantur per quos veritas dictæ corruptionis poſſit probari, recipiendum eſt eorum teſtimonium, & ſnīa eſt reuocanda. dictum vero prædictorum teſtium cum periuri ſint, non eſt aliqua 1 tenus admittendum. B. ¶ † No. i. q̄ ſi teſtis dixit vnum in iudicio, & ꝛrium eius extra iudi d cium, ſtatur primo dicto d nec inficitur primum per ſecundum ꝛrium, maximè ſi per primum ſnīa lata eſt vt hic apertè probatur. & fac. l. generaliter. C. de non nu. pe. & c. pertuas. de prob. no. Bart. in l. eos. ff. de fal. vbi ad hoc all. iſum tex. ¶ † No. quod teſtis corruptus ſeu falſum deponens non ſolū puniendus eſt de periurio, ſeu falſitate: ſed etiam de omni eo quod ex diſpoſitione ſua iniqua ꝓceſſit, quia qui occaſionem dāni dat, &c. vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sapia.

a ¶ Toties. vide Bal. in l. quicunq;. C. de fer. fug. Car. in cle. 1. ver. si qui. in j. op. de ptiu. Io. de Ana. in c. in tantū. j. de collu.

Sebast. Sapia.

b ¶ In ebrietate. vi- 3 de Ang. de Aret. in a ract. malef. in verb. scienter. & dolose. vbi Aug. Ari. & per Car. Alex. in c. denique. 4. dist. & c. vener. 3 5. dist.

Ant. Franc.

c ¶ Circa hoc, quod dr de ebrio delinquēte, dicas, q ebrietas nimia attenuat delictum, nō aūt in 4 totū extenuat: sed si est parua ebrietas, il la nō excusat à pena, ēt capitali, fm Bal. l. data opera. qui ac. nō poss. Et hoc mō puto intelligēdum Bar. & Ale. in l. respiciēdū. §. delinquūt. & Sal. in l. 1. de sicar. q hoc all. & vide gl. l. fi. §. fi. C. de repud. quæ dt, quod ebrietas est leuis culpa. q dt intellige, de parua & non ptinuata, sed quæ est rata: al's est pctm mortale, vt ca. vnū orarium. §. ea demum. 3 5. di. & no. Ab. in c. si pstiterit. de accusa. licet Car. in cle. j. in pr. de hom. dixerit esse ve 5 niale pctm. per §. criminis. 2 5. di. Sed intelligo q̄ est parua & rata. Et adde, q̄d ebrietas clerico fa cit eum suspendi & deponi, vt c. eps. 3 5. di. nisi forsan sit vnica, & parua: q̄a tunc nō suspēditur, neq; deponitur, vt tenet b Spe. in ti. de acc. §. 3. c ver. & no. co. n. casu debet à cōione submoueri 30. diebus, aut a pr arbitrio epi epi puniri c. fin. & c. ante oia. 3 5. q. 1. Et adde q̄d magna & frequentata ebrietas faceret clericū clericum ēt priuari bñficio. quo ēt deberet primari, si celebraret non facta digestione, vt elenē p Abb. in c. si constiterit. de accus.

ing gl. & vide bo. tex. hunc concordantem in c. vno. de cu. euc & gl. in reg. imputari. de. reg. iu. li. 6. & distingue vt ibi. & hoc probatur ibi, adulterio vno pluribusue. ¶ No. 3. ibi, diligēter inquirendi sunt, &c q non creditur testi qui post depositionem dicit se corruptū fuisse: allegat enim turpitudinem suam: & ideo merito non est sibi credendū: vt in c. j. de cō fess cum simili. ¶ † No. ibi, adulterio vno pluribusue, &c. quod toties committitur adulte rium quoties copula iteratur: licet inter eas dem personas. de quibus vide bo. gl. in c. imitare. 6. q. 1. quæ disputat, nūquid toties agere pnītiā debeo de fornicatione, quoties committo fornicationem cum eadem muliere: & concludit quod sic, & bene facit iste text. ad idem vide bo. tex. in c. ad apostolicæ. de re iud. li. 6. ver. deierauit. vbi probatur quod toties committit quis periurū, quoties venit ɔ iuramentum & idem ibi vide Arc. & idem no. Io. And. & vide in Spec. de sen. proj. §. species autem ver. sed pone. ¶ † Glos. 1. quærit, quantam pœnitentiam debet quis agere de periurio. Respondet quod septem annis per c. quicunq;. 6. q. 1. Sed dices tu, hæc cadē pœnitentia imponitur pro quolibet peccato mortali, vt c. hoc ipsum. 2 3. q. 3. sed dic, q̄d sacerdos duriorem pœnitentiam arbitrabitur infra istud septennium, quod iniungitur pro periurio, quam in alio delicto. nam pro periurio poterit iniungere ei vt ieiunet bis in ſeptimana. & tot pauperes recipiat: non autem sic aspere arbitrabitur in aliis minoribus delictis. Et an necesse sit vt pro quolibet peccato mortali agatur penitentia septennalis, dic quod sic, nisi presbyter aliter arctet tempus, quod pōt cum pœnitentię sint in arbitrio sacerdotis. vide gl. no. in c. sunt plures. de pœn. di. 3. facit c. Deus qui. de pœ. & remiſ. de pœ. dis. 1. mensuram. & multum potest sacerdos indulgere etiam de iusta pœnitentia. vt in ę, quem pœnitet. de pœn. dis. 1. Et quid si iniuste arbitretur. vide glos. bon. in c. mensuram. ¶ Gl. 2. colligit, quod si aliquid imputatur alicui, omnia sibi imputantur quæ ex illo sequuntur † Oppo. de c. inebriaverunt. 1 5. q. 1. vbi dicitur, quod filiæ Loth inebriaverunt eum, & se postea immiscuerunt ei ignoranti quid ageret, quapropter culpandus fuit Loth: nō quantum ille incestus sit, sed quantum illa ebrietas meretur. Et sic videtur probare ille text. quod malum incestus non imputatur ei licet peruenerit ex malo ebrietatis. gl. hic sol. quod primum malum non aggrauatur per sequens, sed vtroque punitur. No. ex hac gl. vnum intellectum ad illud c. vt committēs delictum in ebrietate licet non crederet delictum, punitur de ebrietate & de alio delicto commisso, hunc intellectum ponit ētiam gl. in d. c. inebriaverunt. & addit duos alios, Secundus est. vt puniatur ibi de incestu, sed non tantum quantum mereretur si deliberōne processisset. Tertius intellectus est, quod nullo modo puniatur de incestu, sed tātum de ebrietate quod est veniale peccatum, vt videtur ex text. not. in c. vnum. §. alias ea demum. 3 5 dist. Sed de hoc vltimo dic melius, vt no. in c. clerici. de vit. & hon. cle. & per Arch. 3 5. dist. c. sexto die. & pro secundo intellectu vide bo. tex. in l. omne delictum. §. qui se vulnerauit. ff. de re milit. & l. respiciendum. in fi. de pœ. vbi patet, quòd punitur de delicto commisso in ebrietate. sed pœna minuitur. vnde pro homicidio non punitur pœna mortis. quod bene notabis. & satis hoc potest procedere in omni delicto, in quo vere requiritur dolus, qui excluditur per ebrietatem. facit l. 1. ff. de sicar. Et distingue ad materiā prout notat Bar. in simili in l. quod Nerua. ff. depos. & per d. Ant. in c. cognoscentes. de const. ¶ Vlterius op. contra tex. in eo q̄ videtur facere differentiam, vtrum isti diuisi, per sententiam transiuerunt ad secunda vota vel nō: nam indistincte debet sententia retractari ex quo constare pt ecclesiam fuisse deceptam. j. de re iu. tenor. & c consanguinei.

6 † Gl. pe. faretur ꝓrium, & supplet ad tex. maxime Io. An. dicit hoc dictum gl. procedere si probaretur falsitas priorū testium, sed iste tex. loquitur de corruptione tm̄, ideo facit differētiam, vtrū transierunt ad secūda vota vel nō. Et sequendo & limitādo opi. suam in c. licet. §. de probat. dicit q̄ regulariter non sufficit probare corruptionem post sniam ad effectū retractandi sniam. quasi per hoc nū probetur falsitas. de quo tamē dic vt plene dixi in d. c. licet sed in causa matrimoniali. quia sententia non transit in rem iudicatā, est distinguendum: vt colligitur ex tex. vt si non transiuerint ad alia vota reuocetur snia, alias secus, & ita petat in qualibet sententia quæ non habet vigorem rei iudicatæ: vt puta si ab ea fuit appellatum. cum hac opi. transit hic d. An. sed gl. istam sequitur d. Car. q̄a hæc snia non transit in rem iudicatā: & sic nubendo aliis commiserunt adulterium hæc non est sufficiens ratio ad inpugnandum dictū Io. An. Sed procederet vbi clare cōstaret de errore snię: sed per solam corruptionem nō probatur falsitas fm opi. Io. An. in d. c. licet. Ego pono tres intellectus ad hoc c. Primus. vt sufficiat probare solam corruptionem ēt ad effectum retractandi snia q̄a præsumptio est q̄ corruptus falsum dixit iuxta opin. Bar. in l. diuus. ff. de reiu. dixi in c. licet. præal. Et hoc videtur probare hæc litera, vbi Papa solum mandat inquiri de corruptione: vt paret in ver. si vero. Si autem ex corruptione non præsumeretur falsitas, nō, retractaretur. snia, etiam si ad secunda vota nō transissent. Eadem ergo ratio militat in illis transeuntibus ad secunda vota. Et q̄ præsumpta falsitas: etiam q̄n transierunt ad secunda vota patet. quia testibus imponitur penitentia de periurio, & de adulterio vno vel pluribus, quibus causam dederūt, & sic præsumitur, q̄ dixerūt falsum: alias non dicerentur adulterium commisisse transeundo ad secunda vota. & quo ad pœnitentiam istam imponendam de adulterio ponderatur, an transuerint ad secūda vota ¶ Secūdus intellectus est. vt distinguatur, vtrū pecunia fuit data vt diceretur falsum, vel vt simpliciter diceretur testimonium primo casu sufficit probare solam corruptionem prædicto modo interueniente: secundo nō. & pro hoc facit iste tex. vbi ponderatur, q̄ isti testes dicebāt se corruptos falsum testimonium perhibuisse: & sic posset moderari ɔcedens lectur. & dictum Bar. plus tamen mihi placet dictum præcedens. Tertius intellectus, vt reuocetur sententia probando solā corruptionem. qualitercunq; sit illa snia: per rationem positam in fin. literæ dum dicit snīam reuocandam: quia testimoniū illorum cum sint periuri non est aliquatenus admittendum pondera ergo q̄ tex. in fi. dum ponit rationem decidendi non fundat se super falsitate vera, vel præsumpta: sed tm̄ super periurio quod ex corrutela processit, cum iurauerūt q̄ non precio, &c. s. c quoties. & no.

7 j. c. fraternitatis. ¶ † Et no. verbum in fine positum. f. aliquatenus, per quod vī inferti. q̄ dictum periurorum non debet habere effectum sum si constat eos esse periuros ante snīam siue postea, hic enim rectratatur snia: quia constat illos ad quorum dicta lata fuit snia fuisse periuros quasi snia lata fuerit per probationes reprobatas. facit quod le. & no. in c. 2. de pur. vul. † & cum hec ratio in fine posita sit generalis, dicam dispositionem huius c. procedere, siue snia sit talis, quæ trāseat in rem iudicatam sine non attendenda. n. est ratio quæ extendit & restringit dictum ad limites ipsius rationis. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de le. 2. & c intelligentia de ver. si. no. Dy. in re. fi. de reg. iu. li. 6. & Cy. in l. non dubium. C. de ll. & hæc ject. multū mihi placet: ex qua generaliter posset inferri, quod sententia lata ad dictum eorum qui sunt periuri, venit retractanda: licet ex post facto cōstet eos periuros esse, saltem quādo periurium fuit commissum in eadem causa vt hic fuit. Ex dictis Inn. o. colligitur alius intellectus, q̄ ex sola corruptione possit agi ɔ separatos, vt reintegretur matrimonium per beneficium restit. in integ. vel per condictionem ex canone, quod dicit procedere etiam si transierint ad secunda vota. Et ad rex. supplet maxime, dicit trā q̄ co. casu ageretur cum maiori maturitate seu cū maiori discussione pro cederetur quam quando res est integra. No. hunc intellectum qui iudicio meo non congruit rationi huius. c. sicut præcedens.

CAP. X.

1 *Simonia committitur in iure patronatus.*
2 *Donatio alicuius rei multo tempore facta inducit in ecclesia obligationem in futurum.*
3 *Parochiani, an & quando debeant dare quid loco beneficij pro administratione diuinorum ecclesiæ.*
4 *Plena probatio requiritur in crimine simoniæ, etiam quando agitur ciuiliter.*
5 *Clericus potest remittere debitum ecclesiæ, quando illud concernit utilitatem remittentis.*
6 *Remittere an sit dare.*
7 *Socius criminis, an & quando admittatur in testem contra socium.*
8 *Fama an & quando facit plenam vel semiplenam probationem, & quando nil probat.*

Statutum

a ¶ Committitur simonia, si dar, vel remittitur aliquid tpale, p iure præsentandi in ecclesia. Et ad idem tex. in c. præterea. j. de transac. ¶ Adde Ro. cons. 363.

b Sebast. Sap. ¶ Donatio. Vide Io. Fabrū. & Ang. Aret. in §. patronū. Insti. de re. diuisi. vbi ponit de eo, qui solebat quotannis offerre cæreum capellano. an

9 *Statutū quod fama probet, intelligitur de fama quæ transiit originem a quibusdā indiciis quæ mouerit populū.*

possit cogi à capella no: & ibi ēt ponunt de colono, qui erat solitus dare par caponū. De quo multa p Mod. in l. si certis annis. C. de pact.

c ¶ Ad idem est tex. in l. si fundū. §. si Titio. ff. d Je. l. Iterdū tñ licitum est remittere nō dare: vt no. gl. in c. statutū. §. notorium: i ver. remissione. de reser. in 6. Sed cū hoc tex. & gl. cōcordat tex. in l. si qs delegauerit. ff. d noua. Et vide d. Ant. in c. si quorūdā. de sol. Sed de hoc dic per Bart. & maximè ibi Bal. in l. si mulier. & in l. si qs accepto. ff. de cōdi. ob cām. vbi Bald. in hac materia plura dicit. Et vide Bal. in l. pactum qd dotali. ver. 8. ꝙro. C. de col. & quod not. 1 Dominic. i c. media tores. de test. li. 6. vbi vide. Et hoc intellige, vt p Bar. in trāsactio. C. de transa. Et ꝓ 2cordia huius gl. est tex. in l. in edibus in fi. ff. de do. Et ideo sicut in donatione a vltra quingentos aureos requiritur insinuatio, sic: in remissione: vt dicit gl. no. in l. si qs obligōne. 2 etiam. ff. de calum. ¶ † No. ibi 2suerunt ꝓ beneficio dari &c. q̄ parochiani pñt 2pelli ad soluendū q̄ dare 2sueuerunt presbytero

b eorū. Ex quo notabiliter infertur q̄ donō b alicuius rei multo tpe 2tinuata inducit in ecclesia obligationē in futurū. vt singulis annis sic donetur more solito facit. optimè. c. ad apostolicam. de simo. & vide o inò quod no. in c. peruenit. de cen. vbi plene dico maximè examinando dicta Bar. in l. cū de in rē verso. ff. de vsu. † Et no. ibi pro bñficio &c. q̄ vbi ecclesia non habet sufficientem dotem ad sustentationem pbyteri, licite dant parochiani loco beneficij aliqua tpalia pro administratione diuinorum: q̄nmo ad hoc pñt 2pelli. iuxta no. in c. omnis christianus. de cō secra. di. j quod intelligo qñ sacerdos nescit aliter vitam ducere aliàs secus. ar. ca. clericus

4 victum. 91. di. c. j. de celeb. miss. ¶ † No. vlt. q̄ in crimine simoniæ etiam cum agitur ciuiliter requiritur plena probatio: vnde non sufficit vnus testis etiam cum præsumptione, quæ oritur ex dicto alterius qui fuit delicti particeps nec datur iuramentum in supplementum probationis cum causa sit non letuis. ad hoc quod no. gl. in c. tam literis. j. co. vbi aliq̄ rangam in c. fi. de iureiur. & q̄ ex dicto de se 2fessi. oriatur aliqua præsumptio, tenet expresse hic Inn. qđ no. ꝓ his quæ plene dixi in c. j. s. de confes. ¶ † Sed quæro. q̄d si presbyter feciſſet remissionem post præ-

ff. de dona. Ber. Force.

Ant. Fran. ¶ An remissione liberatoria excedente summam quingētorum aureorū requiratur insinuatio iuxta formam l. sancimus & l. si quis argentum. C. de don. & existimo verius esse q̄ requiratur: quia remittere nihil aliud est, nisi dare vel donare. l. peculium. in pr. & ibi Bart. in ver. itē no. ff. de pri. Et istud intelligerem verū, q̄n debitum quod remittitur est liquidum: aliàs: secus. fm Bal. in l. actione. C. d transa. & l. trāsactio. eo. ti. Et videtur esse ex mente glo. & do. Paul. de Ca. in l. contra iuris. in prin. & in l. tale pactum. in pr. ff. de pac. & habetur per Alex. vbi multa alleg. in l. si mulier. ff. de condi. ob causam. & dicit, q̄ isto casu, quando remittitur debitum liquidum. absq; dubio re quiritur insinuatio. Quod etiam videt sentire Ale. in l. Modestinus. ff. de do. Et pro hoc casu remittitur debitum liquidum. & videtur habere locū rōes inducētes insinuationē: sed vt cessent fraudes & suspiciones euitentur, & vt videatur an ea processerit ex mera liberalitate remittentis propter auctoritatē iudiciariam interuenientem. iuxta no. in d. l. si qs ar. quia in tā ta summa videt cessare præsumptio donationis, iuxta ea q̄ tradūtur in d. l. si qs argentum, & Paul. de Ca. in cons. 113. & in 2f. 88. & per Oldr. in 2f. 173. vbi p onunt causas quare fuit introducta à lege insinuatio: quæ causæ, vt dixi, ita videntur habere locum in remissione debiti liquidi sicut in donatione. Vide tñ Bald. il. j. C. si rec. prouin. & in c. j. in ti. quid iuris si post alic. feu. vasa. illud recu. in vsi. feu. vbi dt, q̄ vbi remitteretur pœna in tali remissione non requirit insinuatio. Ad quod vide Ale. i d. l. Modestinus. de donat.

7 † Opp. contra text. & videtur quod crimē simoniæ sit exceptū debeant admitti testes etiam viles & particpes criminis vt in c. si quis Papa. 76. dist. Respondet gl. 2. quod licet contra laicum admittantur criminosi in criminib. exceptis: contra clericum tamen non admittuntur, nisi clericus sit vilis: vt puta infamatus. vt 2. q. 1. in primis. de hoc dic vt plenè not. in ca. cum p. de accu. illud tamē. c. si quis Papa. nō ex toto soluitur, cum ibi admittātur socij & de se confessi in distinctè. nec ponderatur an illi sint infamati vel nō. Goff. hic dicit quod ibi concurrebant duo crimina simoniæ & lesæ maiestatis. loquitur enim de illo qui Papa viuente conuenticulas fecit de papatus alias licet tales admittantur in crimine lesæ maiestatis non tñ i crimine simoniæ vel fm eum admittitur socius accusans: sed non testis testificans, vel secundum Phi. iste non erat de crimine emendatus & ideo etiam in except. repellendus erat à testimonio: vt in crimine simoniæ. An & quando princeps admittatur in testem. dic vt habetur hodie in c. j. e. ti. li. 6' & in crimine hæresis. dic vt hī in c. in fidei fauorem de hære. li. 6. & vide generaliter de testib. criminosis in d. c. per tuas. iste em de quo in litera erat socius criminis & muneris, ideo fuit repulsus etiam dum ci

8 uiliter ageretur, vt habetur. d. c. j. ¶ † Quero, nunquid per vnum testem & famam potuisset iudex istum cōdemnare de hoc crimine. gl. prædicta allegat pro & contra. & tandem concludit quod licet in ciuilibus sufficiat vnus testis cum fama: secus tamen in criminalibus, in quibus debent esse probationes luce clariores. idem videtur velle Spe. in tit. de no. cri. §. fama. versi. quid si agenti. & vide gl. in c. j. de ap. & 4. q. 3. c. si testes. §. item sæpe quæ volunt famam & vnum testem probare in ciuilib. d. Ant. hic instat, & inter cætera ponit duo, quæ mihi indistinctè non placent. primo, quia in his quæ sunt modici probat. secundo quod in factis antiquis excedentibus memo-

riam

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Vtrum fama plene ꝓbet. Et vide d. An. in c. cū cām. in fi. de ꝓba. & in c. j. de ap. Et an valeat statutū cōi, vt ꝓ solā famā q̄s ꝓbet vsura rius: vide Pe. de Anc. in rep. c. canonum statuta. de ꝓst. in tertio prin. q̄sito, ver. accedat. Et adde, q̄d de iure sola fama nō est sufficiens in dicium ad torturā, ſm Io. An. in addi. Spe. in ti. de ꝓb. ſ. videndum. ver. 13. q̄ refert & sequitur do. Ant. in c. tertio loco. ſ. de ꝓbat. Et quid probet fama vide per gl. in ver. confirmet: & ibi Bal. in l. 3. §. eiusdem. de testi. Per quot autem testes probetur fama vide ptex. & ibi Abb. & quod ibi post eum notaui in ca. tertio loco. de præsumpt. Et an fama cum vno teste probet: vide per do. Ant. j. eo. in ca. præterea. Et an fama cū * tibi auferendam: q̄a *cōiter* iura volunt vt fama non inducat plenam ꝓbationem: cum sæpe fallax sit. de præsum. cum in iuuentute. & ꝓbationes debēt ꝓcludere necessario. de prob. in pūcia. & facit quod dixi in c. cum ad sedem. de resti. ſpo. nec obstant iura allegata p d. An. qa loquuntur q̄n est probanda præscriptio tanti tpis, cuius initij non est memoria. procedit ergo dictum d. An. in istis casib. non autem generaliter in omni facto antiquo. Et cōclu do hanc materiam huius gl. post Bar. in d. §. tormenta. Aduerte varie. n. reperiuntur opi. quidam. n. volebant famam facere plenam fidem: vt no. gl. in l. at q̄ natura. §. si cum me absente. in ver. ꝓmittat. ff. de ne. gest. & C. de prob. l. 4. & l. vbi C. de iure do. & in c. cū cām. s. de prob. alibi gl. vī velle q̄ facit semiplenā probationem: vt no. in l. 3. ff. de testi. & hic & d. §. item sæpe. & c. j. de ap. & l. admonendi. ff. de iurei. & in l. bonæ fidei. C. c. Alij vñr dicere q̄d fama nullo mō ꝓbat, sed probationes iam factas ꝓfirmat. Vnde si vtraq; pars plene probaret, obtineret illa q̄ hēt vltra aliā partē famam. d. l. 4. & d. §. item sæpe. 4. q. 3. dum dicunt ꝓfirmat & c. ideo dicunt q̄ fama non probat cum vno teste, cum solum ꝓfirmat ꝓbōnem iam factā. sed dictū vnius testis nō est ꝓbatio ideo nō ꝑt ꝓfirmari: & hanc opi. tenent la. de Are. & An. de pis. & la. de bel. ītē tenuit ꝑterḡ in causis breuiorib. ar. auth. nisi breuiores. C. de sen. ex breui. reci. Dy aūt in l. excusantur. §. i. de exc. tu. & Cy. in l. fi. C. de testi. & in l. 4. C. de prob. tenent q̄ gl. hic, vt in ciuilib. ꝓbet cum vno teste nō aūt in criminalib. cum aūt requirant ꝓbationes luce clariores: vt in iurib. hic all. in gl. Bart. dicit in d. §. tormenta. q̄ quædam sunt, in quib. sufficit famā esse. licet sic in veritate non sit: & tunc sufficit ꝓbatio famæ: vt. l. Barbarius. ff. de of. præ. & l. i. C. de testi. & l. i. §. arbiter. C. de sen. ad de 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver, veruntamen in his cām iurib. non requiritur veritas, sed sufficit famā subesse: q̄ia requiritur veritas q̄ ita sit, & quædam tunc sunt in quibus ipsa fama seu communis opi. veritatem faciunt. & inducunt: & tunc sufficit probatio famæ: vt l. labeo. ff. de sepult. leg. & l. cum de Ianionis §. a finam. ff. de fun. instr. cum si. Nam ibi sufficit probare per famam q̄ aliqua verba habeant certum intellectum ad inferendū quod disponens intellexit. Quædam sunt in quib. communis opi. seu fama non inducit: sed inducitur ad aliquod probandum & tunc si quidem probatur fama simpliciter ex voce populi non probata aliqua præsumptione, ex qua dicta opi. seu fama originem extraxerit, & non ꝓbat: quia tūc magis dicitur vana vox populi quæ non est exaudienda d. l. decurionum. licet enim non probet sequitur Sal. in l. ea quidem in vltima parte repe. C. de accus. Item vide d. Ant. in c. cum causam. circa fi. de proba. Et Bald. in in c. suborta. vltra medium de re iud. Item glo. hic posita singulariter limita, vt per Do. in ca. j. §. j. de vsu. in 6. Item de prædicta quæstione qualiter debeant deponere testes super fama & quam rationem debeant reddere, vide latius per Maria. in rep. c. qualiter & q̄n. in 29. q. cum 11. seq. 11. q. prin. de acc. & ibi ēt vide per eum. 45. q. prin. quid probet famā. & quantū de eius effectu.

¶ Iam riam hominum, quod est q̄n excedit spaciū centū annorū, fama ꝑplene ꝓbat *b* ēt in ꝓiudicialib. all. ff. de prob. l. si arbiter. & l. in summa. §. idem labeo. ff. de aqua plu. arcē. & Inn. de verb. sig. veniens. & c. q̄d p nouale. primū dictū mihi nō placet, q̄a fama nō habuit or tū ex ꝓbabilib. ꝓiecturis: tunc. n. potius dīr vuaæ voces populi, q̄ nō sunt audiendæ. in c. 2. de ele. & l. decurionum. C. de pen. voluit Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qq. ſm dictum non placet indistinctè. nam imputā dum est parti quare à principio ſibi non prę uidit dicemus ne bonā & sufficientē ꝓbatio nē si ꝑ famā probo. q̄ iam sunt mille anni, q̄ domus tua fuit ecclesiæ ꝓfectā? certè non puto hanc probōnem sufficere ad domum auferendam: q̄a *cōiter* iura volunt vt fama non inducat plenam ꝓbationem: cum sæpe fallax sit. de præsum. cum in iuuentute. & ꝓbationes debēt ꝓcludere necessario. de prob. in pūcia. & facit quod dixi in c. cum ad sedem. de resti. ſpo. nec obstant iura allegata p d. An. qa loquuntur q̄n est probanda præscriptio tanti tpis, cuius initij non est memoria. procedit ergo dictum d. An. in istis casib. non autem generaliter in omni facto antiquo. Et cōclu do hanc materiam huius gl. post Bar. in d. §. tormenta. Aduerte varie. n. reperiuntur opi. quidam. n. volebant famam facere plenam fidem: vt no. gl. in l. at q̄ natura. §. si cum me absente. in ver. ꝓmittat. ff. de ne. gest. & C. de prob. l. 4. & l. vbi C. de iure do. & in c. cū cām. s. de prob. alibi gl. vī velle q̄ facit semiplenā probationem: vt no. in l. 3. ff. de testi. & hic & d. §. item sæpe. & c. j. de ap. & l. admonendi. ff. de iurei. & in l. bonæ fidei. C. c. Alij vñr dicere q̄d fama nullo mō ꝓbat, sed probationes iam factas ꝓfirmat. Vnde si vtraq; pars plene probaret, obtineret illa q̄ hēt vltra aliā partē famam. d. l. 4. & d. §. item sæpe. 4. q. 3. dum dicunt ꝓfirmat & c. ideo dicunt q̄ fama non probat cum vno teste, cum solum ꝓfirmat ꝓbōnem iam factā. sed dictū vnius testis nō est ꝓbatio ideo nō ꝑt ꝓfirmari: & hanc opi. tenent la. de Are. & An. de pis. & la. de bel. ītē tenuit ꝑterḡ in causis breuiorib. ar. auth. nisi breuiores. C. de sen. ex breui. recl. Dy aūt in l. excusantur. §. i. de exc. tu. & Cy. in l. fi. C. de testi. & in l. 4. C. de prob. tenent q̄ gl. hic, vt in ciuilib. ꝓbet cum vno teste nō aūt in criminalib. cum aūt requirant ꝓbationes luce clariores: vt in iurib. hic all. in gl. Bart. dicit in d. §. tormenta. q̄ quædam sunt, in quib. sufficit famā esse. licet sic in veritate non sit: & tunc sufficit ꝓbatio famæ: vt. l. Barbarius. ff. de of. præ. & l. i. C. de testi. & l. i. §. arbiter. C. de sen. ad de 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver, veruntamen in his cām iurib. non requiritur veritas, sed sufficit famā subesse: q̄ia requiritur veritas q̄ ita sit, & quædam tunc sunt in quibus ipsa fama seu communis opi. veritatem faciunt. & inducunt: & tunc sufficit probatio famæ: vt l. labeo. ff. de sepult. leg. & l. cum de Ianionis §. a finam. ff. de fun. instr. cum si. Nam ibi sufficit probare per famam q̄ aliqua verba habeant certum intellectum ad inferendū quod disponens intellexit. Quædam sunt in quib. communis opi. seu fama non inducit: sed inducitur ad aliquod probandum & tunc si quidem probatur fama simpliciter ex voce populi non probata aliqua præsumptione, ex qua dicta opi. seu fama originem extraxerit, & non ꝓbat: quia tūc magis dicitur vana vox populi quæ non est exaudienda d. l. decurionum. licet enim non probet sequitur Sal. in l. ea quidem in vltima parte repe. C. de accus. Item vide d. Ant. in c. cum causam. circa fi. de proba. Et Bald. in in c. suborta. vltra medium de re iud. Item glo. hic posita singulariter limita, vt per Do. in ca. j. §. j. de vsu. in 6. Item de prædicta quæstione qualiter debeant deponere testes super fama & quam rationem debeant reddere, vide latius per Maria. in rep. c. qualiter & q̄n. in 29. q. cum 11. seq. 11. q. prin. de acc. & ibi ēt vide per eum. 45. q. prin. quid probet famā. & quantū de eius effectu.

¶ Et ista opinio d. An. vī optimè cōfundi per tex. sing. in c. si duo. 35. q. 6. vbi est casus, quod ēt in gradib. antiquis excedentib. memoriam hominum non sufficit probatio per famam. Sed respondeas vt per Fran. de Are. hic in suis recollectis. Et de hoc, an in factis antiquis sufficiat probatio per famam, vide text. in c. cum causam. s. fit. j. Bal. in auth. quas actiones circa finem. C. de sacrosc. ecc. & post Inn. in d. c. veniens. de verb. sign. & Bald. in l. non ignorat. C. qui accus. & Bal. in l. comperationes. C. de fide instr. & in l. conuenticula. post Bar. ibi C. de epis. & cle. & Bal. in l. secunda. C. de probat Et opido. An. quæ est communis, tenet etiam Angel. in l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de neg. gest. & do. Ant. in cap. quid per nouale. de verbo. sign. De quo vide per Specu. in titu de probat. §. j. versi. & not. & per Io. Andr. in tit. de notorio crimine. §. fama. in prima additio. ad Spec. Et dicitur factum antiquum, quod excedit spatium centum vel quadraginta annorum. Sed vide quæ not. Bart. de Bel. in cle. j. de reb. eccl. non alien. Et idem in his terminis propriè dicit Inn. in ca. veniens. de verb. sign. ver. quidam tamen dicunt. Et Spec. in titulo de probat. §. j. versiculo & adde quòd præscriptus. de quo vide per dominum Ant. in capitulo quoniam contra de proba. & in c. cum inter. in fin. de re iudicata & per Dominic. in capitu. cum quis. in prin. de sepult. libro sexto. & per Ro. in l. sciendum. de verb. obl. & per d. An. in c. illud. de præsump. vbi etiam ponit quod dicatur factum recens. Et de vtroque etiam ponit d. Ant. in c. in præsentia. de renun. Et quando dicatur quid consuetum ab antiquo vide Ang. in l. an in totum. C. de edi. prīua. Item adde quod illud dicitur factum in proximis dieb. quod est factum post multos annos. Tex tus est in l. qui fundum. in prin. ff. de contrahen. empti.

secundùm

Sebast. Sap.
a ¶Vna vox. Vide Bal. cons. 245. Inci fama vicinia. ante finem. in 3. parte.
Sebast. Sap.
b ¶Alium effectū. Quia ? his quæ sunt difficilis probatiōis, q̄ fama plenè probet, tñ Bal. in consi. 37. incip. casus talis. in i. parte. Ro. in cōs. 76. inc. in causa nobilis viri Pe. de Anc. in cōs. 411. inc. tres domini.
Sebast. Sap.
c ¶In criminalibus. In criminalibus an fama faciat ꝓbationem: vide Ale. in ꝓs. 143. inc. q̄n. abūde. 9 in 2. vol. Io. de Ana. in cons. 59. inc. visa inquisitione. Ol. ꝓs. 142. inc. viso diligēter. Et plenè de mā vide Angel. Are. in a tract. maleficiorum in verbo, fama publica.
Sebast. Sap.
d ¶Hoc ꝓmisso. Vide super hoc forma tam regulā cū suis limitationibus per d. Bar. so. in tractu fallentiarū. in 7. fallentia & de materia vid ꝓ Fel. in c. pūtia. j. e. c ¶An & q̄n acta coram vno iudice faciant fidē corālio de quo ꝓ Bal. l. is apud quē. C. de edē. ver. q̄rit glo. vtrū. & ibi ēt larē ꝓ Bar. ver. vlterius q̄rit hic gl. Et p d. An. in c. ꝓ inquisitionē. de ele. Et adde q̄ scribit d. An. in c. cum cām. ele. j. j. e. & ibi ꝓ Abb. cir. Pr. Et vide Bal. in l. fi. * circa pr. vers. modo q̄ro. C. de re iud. vbi ponit, an & q̄n attestationes factę in vno iudicio, faciant fidē in alio. Et an pē pta prima instantia, acta illius instantiæ ꝓbent in secūda. De quo vide per d. An. in ca. per tuas. infra, eo. & in c. fraternitatis. ver. vēio ad quartum. Item adde, q̄d attestationes in gña li inq̄sitione. faciūt fidē in spāli. H. d. In. in c. bone. j. in gl. sua sup verbo notoria. de ele. quē refert & sequitur Abb. in ca. graue. d e prebē. vbi ēt ad hoc all. Bart. in fi. ff. d qq. vbi I l. si cōcludit ḡrium, nec ei ſm eum tñ adiuuat probationem iam factā d. l. 3. §. eiusdem quoque si veto batur fama: & cum hoc quod traxerit ohiginem ex probabilibus coniecturis tunc dicit Bart. quod in quibusdam casib. facit plenam probationem: at puta in his q̄ sunt modici ꝓiudicij & sic intelligaē gl. in d. l. vbi in qua sufficit ꝓbare per famā q̄d clarius male vtiē subsłantia sua ad effectū vt restituat dotē. Itē q̄n; hēt effectum ſm eum vt transferat onus probā di in aduersarium: vt q̄n quis cōi opinione habetur pro libero: vt l. si mater. C. ne de ſta. defunct. & vide quod not. in c. vn. vt ecc. beneſi. aliter ista fama non facit plenam probationem ſm eum. an autem faciat semiplenam, ita q̄ plenè probet cum vno teste. dicit, q̄ debemus ꝓiderare iudicia & præsumptiones ex qb. fama ipsa traxerit originem: an multum vrgeant an non, & ſm hoc arbitrabitur an fama faciat semiplenam probationem vel non: & sic dicit debere intelligi gl. in d. l. excensentur. ff. de excu. tut. & in d. l. 3. §. eiusdē. ✝ Et ex his infer ad quæstionem statutum disponit q̄n aliquibus. casib. sufficiat probare maleficium per publicam famam Dicit. n. debere intelligi de fama, quæ traxit originem ex pluribus causis quæ induc dū: alias non esset fama. sed magis vana vox populi, de qua non est curandum: vt ſ. dixi debet. n. intelligi statutum de fama legitima ſm eum, quæ verba sunt multum notanda. Et faciunt pro hoc vltimo not. per Inno. in c. cum oporteat. de accu. vbi dicit, quòd testes deponentes super infamia, debent reddere causam sufficiētem sui testimonii. Nō. n. sufficit, q̄ populus haber illum suspectum ad materiam. vide quòd ponit Io. An. in ad di. Spe. super. §. fama. de iudi. vbi ponit duas opi. contrarias antiquorum. Sed ne captiuē intellectum proprium simpliciter referendo. aliorum ingenia, subiiciam in effectu q̄d mihi videē in hac materia satis difficili. aut n. fama processit ex inimicis, & de ea non est. curandum: vt in c. cum in iuuentute. de præsump. & c. licet ex quadam. de rest. & c. qualiter & quando. 2. de accus. Aut non constat. q̄ processerit ex inimicis: & tunc aut versatur in his quæ sunt in assiduo & publico vsu, & proficit in duobus primo ad declarandum vocabulum dubium: vt in d. l. labeo. & l. cum lanionis. §. a finam. præalle. cum si. Secūdo proficit. vt vtilitate publica suadēte ex quo non agitur ſpecificè de præiudicio alterius, teneamus cōem opi. ꝓ veritate: vt d. l. barbarius & in d. §. tria. Aut versāt in aliis, & aut non redditur cā rōnabilis: vnde ꝓcessit fama. & non facit aliquē gradum probationis: vt. ſ. dixi post Bar. sed coadiuuat probōnem pfectā. Aut reddit tur cā probabilis. & ꝓ batur: & tunc possent esse ita stricta indicia & ꝓiecturæ, vt ēt plenè probarent in ciuilib. sed tunc probō solum fingitur ex indiciis & nō ex fama. iuxta ea q̄ plene dixi in c. tertio. loco. de, ꝓb. aut ñ probant ita indicia stricta: tūc puto, q̄ si agit ex ḡctu vel ex rei vendicatione vel quasi seu alia actione, fama non facit gradum ꝓbōis. sed tñ coadiuuat ita loq tur tex. in d. l. 3. & d. §. sæpe. Et est rō ga, ꝓbōnes debent ꝓcludere necessario: vt in c. in pñ tia. de prob. l. non epistolis. C. c. & l. actor. &l. cum res. c. ti. fama. n. sæpe fallax est, vt experientia docet: & de iure ēt diuino reqruntur ad minus duo testes: vt sit plena & ꝓcludens, ꝓbō, vbi agitur de ꝓiudicio alterius: vt legi. & no. in c. licet vniuersis de testi. & hoc voluerunt quidā antiq vt recitat Io. An. in loco præal. Idē puto, vbi nō agit ex ḡctu, si ē ꝓiudicij nō modici vt probaē in c. tam lris. ſ. c. vbi fama & aliq testes singulares nō suffi cerūt ad effectū cassandi electionem electi.
b Si vero agit ad aliū effectū, ? tūc ꝓbat in his q̄ sunt modici præiudicij & q̄ de facili ꝓbari non pñt, vt in ꝓbādo mortem alterius loge absentis, vel quod maritus male vtitur substātia sua, vel in ꝓbandis finib. dicecesum: vt in c. cū cām. s. e. & in similibus hoc verum nisi in casib. in quib. iura exigūnt prescriptionem tanti tpis, de cuius initio nō est memoria tunc enim necesse est probare per famam seu communem opinionem quia aliter impossibilis esset probatio: vt ſ. dixi. & an sit differentia inter famam & communē opi. vide per Io. An. in d. §. fama. in criminac libus e vero quandoq; præstat materiam inducendi purgationem. 2. q. 5. præsbyter si à plebe. & j. de acc. accedens. cum si. Quando que dat materiam inquirendi. vt de acc. qualiter & quando. 2. Quandoq; suspendit ab officio & beneficio, distinguendo tamen, put legi. & no. in c. inter. de purga. & per Io. And. in c. 1. de acc. li. 6. Quandoq; coadiuuat probationes iam factas seu alia admincula. vt in c. præterea. j. eo. Sed gradum probatoris non facit: quia probationes in criminalibus debent esse luce meridiana clariores. C. de proba. l. sciant cuncti. canonizata. 2. q. 8. in c. epiphanium. 5. q. 6. & probatur in d. c. tam literis. vbi ñ facit semiplenam probationem etiam si agitur de crimine ciuiliter. fortius ergo si agatur criminaliter, & hoc no. & hic cadit quæstio, an probationes diuersæ speciei debeant misceri ad faciendam plenam probationem. de qua plenè dixi in cap. cum causam de probat.

CAP. XI.

1 *Acta ordinatoria causæ non perempta instantia, coram surrogato iudice, uel iudice appellationis faciunt fidem sicus coram alio iudice alterius tribunalis.*
2 *Testes recepti in uno iudicio faciunt fidem in alio, quandiuis non publicati.*
3 *Acta in causa profunt omnibus quibus profuisset res iudicata illius causæ: si acta facta sunt contra præsentem, sicus contra contumacem.*
4 *Acta in una causa contra extraneas personas faciunt aliqualem præsumptionem.*
5 *Confessio facta in uno iudicio ratione publicæ utilitatis facit fidem in alio.*
6 *Acta facta in una causa an faciat fidem inter easdem personas in alia causa, quando super eodem agitur uel superdependenti à prima causa.*
7 *Acta facta in una causa faciunt fidem in alia prorsus sæpe rata inter easdem personas.*
8 *Acta aliis ordinatoris perempta instantia pereunt: secus rescindentiæ litis ueritatem.*
9 *Effectus aliorum rescindentium litis ordinationem perempta instantia durat nisi renunciatum sit instantiæ.*

Causam quæ

attestationes in vno iudicio receptæ fidē facinnt in eadem causa & inter easdem personas coram alio iudice. h. d. & non diuiditur. No. quòd acta concernentia merita causæ non restringuntur respectu effectus quo ad personam iudicis coram quo acta sunt, sed operatur effectum suum etiam coram alio iudice. Et idem videtur dicendum de actis concernentibus ordinationem: vt de lit. contest. & similibus probari videtur in c. fi. ſ. de probat. Sed quæro, nunquid sit hoc verum indistinctè. Inn. hic instat. & vide gl. in cle. fæpe. de ver. sig. latius per Bar. in l. cum lite. ff. iudi. fol. & aliquid in l. cum apud. eo. ti. Et vt clarè concludam materiam, aduerte prius quod acta quæ fiunt in iudicio sunt triplicis qualitatis. Quædam enim concernunt ordinationem iudicij. vt citatio, libelli oblatio, lit. contest. satisfatio & similia: quæ alio vocabulo appellantur acta iudicij, seu iudicij ordinatoria: quædam concernunt indagationem veritatis: vt sunt attestationes seu depositiones testium, confessiones, & similia, quæ alio vocabulo dicuntur acta litis seu causæ. quædam concernunt decisionem negotij: vt sententiæ quæ feruntur in causa. & de hoc vltimo tractatur hic sed, est materia tituli de re iudi. & maximè in
1 c. pe & c. cum super. & c. cum inter. eo. tit. ✝ Hoc præmisso. d cum
d ḡritur an actaᵉ in vno iudicio faciat fidē in alio distingue, aut instā tia iudicij non est ꝓempta aut sic: puta ꝓ lapsum triennij de iure ci.

dicit Inn. in d. c. bone. qa non loquitur p̄out refert Abb. in d. ca. graue. sed dicit quod testes, qui fuerūt examinati in generali inquisitione, iterum examinabūtur in ſpēli. De quo vide Abb. in c. ad petitionem de acc. Ad de Bart. in l. j. §. q excusatione. ff. de vac. mu. vbi dicit q̄ acta in vna causa non ꝓsunt in alia, in his, q̄ cursu tpis mutātur Adde Bart. in l. ꝓtor. §. hoc edicto. ver. q̄ro vtrum. & ver. q̄d si ille. ff. vi bo. rap. Vide Bal. in extrau. de pace. Cōstan. in ver. in causis. Et vid Bar. in l. si superatus. ff. de pign. l. admonendi. verū. q̄ro q̄d si dicta testiū. ff. de iureiu. d. An. in c. fi. ſ. de iurei. Itē an acta fcā corā iudice seculari, faciant fidē: si de eo agatur coram iudice ecclesiastico: vid per D. Ant. in c. at si clerici. in pr. de iud. Itē adde q̄ ipse no. in c. ab excōicato. d reser. Item adde, q̄d notauit in c. significauit. j. e. ti. Item de ista materia. q̄ ponit hic D. An. vide Bar. i l. d ætate. ff. de min. Item vide q̄ scribit. Ale. d Im. post doct. in d. l. is. apud quem. C. de eden. super fin. gl. magnæ. Itē an ꝓbationes sup ætate.

vel per

Universidad de Deusto
Biblioteca

factæ coram iudice laico in causa restitutionis, faciãt fidẽ corã iudice ecclesiastico in causa matrimoniali. Dic q̃ sic, ſm Bald. in l. 1. in 4 post. ff. de fer. per tex. in c. 2. de ex. c. li. 6. Item adde hic quod probationes factæ in tela exceptionis, non prosunt in tela officij iudicis secundum d. An. in c. cum dilectus. §. fi. de ordine cog. Et de hoc, an acta facta ī priori iudicio faciant fidem in alio, quando peremptа est prima instantia, vide etiam p Bal. in d. l. gesta. & vide d. Ant. j. c. in c. pertuas. Et quando nõ perit instãtia, sed fuit pronunciatum nullius, an possit de nouo cum eisdem actis iudicarī: vidē Ant. in c. in literis. de off. deleg. Item adde hic quod not. d. Ant. ī c. dilectus. de cap. mo. vbi dicit quod licet peremptа instantia pereant acta litis ordinatoria, tamen nõ pereunt acta litis de cisoria. Ita dicit tenere gl. in c. pe. de iudi. Item quæ acta iudicij pereant per circũductionem edicti, vide per d. Ant. in cap. consuluit. de of. del. Et adde, quod acta facta inter alios, seu testes inter alios recepti, faciunt semiplenam probationem, si testes nõ possunt iterum examinari: quia forte sunt mortui, secundum Bar. in l. admonendi. ver. quæro quid si dicta testium. ff. de iureiu. Sed contra hoc videtur casus in cap. inter dilectos. §. porro, de fid. instr. vbi factũ erat antiquum, & tamen tex. q̃ nullum faciunt præiudicium. Secundo cõtra hoc videtur casus in l. nam & postea. §. fi. ff. de iureiur. & in l. sed & si possessori. §. fina. eod. titul. arguendo de iuramento ad alias probationes: quia iuramentum habet vim sententiæ, & probationis. l. secunda. & l. non erit. §. dato. ff. de inreiurand. Tertio, quia testes illi saltem quo ad tertium, reperiuntur recepti parte nõ citata: & sic faciunt indicium secũdum Bald. in l. maritus. ff. de quæstion. Sed distingue, quod aut quæritur, an semiplene probent quod ad fauorem tertij, qui non fuit in iudicio contra eandem personam, quæ fuit in iudicio. Et dicendum est quod sic. Et ita intelligitur dictum Bar. in d. l. admonendi. & do. Ant. in d. vel per absolutionem factam ab obseruatione iudicij propter ineptitudinem libelli, vel propter ꝓtumaciam actoris ſm vtrunq; ius, iuxta no. in c. consuluit. de of. del. & c. examinata. de iud. & in l. & post edictum. ff. de iudi. Primo casu hęc omnia acta siue sint ordinatoria siue instructoria causæ, fidem faciunt coram iudice surrogato, vt super eis possit procedere sicut predecessor. hęc probantur hic iuncto. c. fi. de probatio. & in l. mortuo. ff. de iud. idem enim videtur iudex ar. l. proponebatur. ff. de iudiciis. & c. innotuit. de ele. & c. ecclesia S. Mariæ. ſ. vt lite pend. Idem dicendum coram iudice appellationis, vt in l. is apud quem. C. de eden. & c. cum ad sedẽ de rest. spo. & c. per tuas. j. de app. cum ibi notatis de satisdatione vero de iudicato soluẽdo, vel iudicio sisti, dic vt plenè legi. & no. in l. cum apud. & l. 3. ff. iud. sol. Sed dubito, quid in iudice alterius tribunalis vtrum acta saltẽ iudicij ordinatoria faciant fidem coram eo vt super illis possit ferre diffinitiuam. Et credo, quòd licet acta concernentia inuestigationem veritatis faciant fidem coram alio tribunali, ar. in l. cum antea. C. de arbi. & c. inter dilectos. de fi. instr. secus puto in concernentib. ordinationem ipsius iudicij arg. opt. in l. 3. in prin. ff. iud. solui. Item hæc acta ordinatoria restringuntur ad ipsum iudicem vel surrogatum: vnde in his obseruatur consuetudo cuiusq; fori: vt in l. 3. ff. e. & no. super rubri. de consue. & hoc quo ad primum membrum quando instantia non est peremptа.

2 †Circa hoc tamẽ dubitatur primo, qd si de positiones testium non fuerunt publicatæ a coram iudice recipiente, nunquid fecerent fidem coram alio iudice: & hæc quæstio ẽt cadit in alio membro, quando instantia est peremptа: vt patet ex j. dicendis. Ia. de Are. in l. gesta. C. de re iud. tenet quòd non faciet fidem. & pro hoc facit ille tex. dum requirit quòd sint redacta in publica monumenta: & idem sentit gl. in l. properandum. C. de iudi. & in c. fi. de prob. super ver. alioquin. Bart. in d. l. cum lite. tenet quòd faciunt fidem, & petetur publicatio ab illo iudice alterius instantiæ coram quo producuntur. ad hoc allegat Inn. in c. albericus. j. c. & vide per eum omnino in c. cum in tua dioceſi. ſ. c. d. Ant. tenet quòd in optione partium: an velint illis fidem adhiberi, an de nouo eosdem testes producere per c. cum causam. j. e. in fi. nisi testes illi essent mortui. ar. ca. præsentata. j. eo. Ego puto quòd coram iudice surrogato siue sit eiusdem tribunalis. siue appellationis in dubio facient fidem: quia cẽsetur idem iudex d. l. mortuo. & l. proponebatur. ff. de iud. & d. l. is apud quem. alias sequæretur quòd sententia lata sine publicatione testium nõ posset confirmari per iudicem ad quem, nisi de nouo procederent testes quòd non est dicendum: cum ad validitatem sententię non requiratur publicatio attestationum: vt no. Batto. in l. prolatam. C. de sentent. & interlo. licet coram alio iudice non surrogato posset dubitari sed nihilominus credo quòd facient fidem & sequor in hoc Bar. & Inn. pro hoc bo. tex. in c. constitutus. j. j. e. Item facit. c. quoniam contra. de prob. vbi notarius scribit depositiones testium ad perpetuam rei memoriam non ergo requiritur publicatio ad fidem faciendam cum auctoritas notarij præstet eis fidem, & non publicatio: vt patet in d. c. quoniam contra. Item publicatio nõ fit ad præstandam fidem ipsius depositionis sed vt disputetur super eorum dictis: vt in c. qualiter. & quando. §. debet. j. de acc. & in c. præsentium. j. e. Non ob illa l. gesta. quia nõ requirit publicationem fiendam. ſ. per iudicem, sed vt publica manu ꝓscribantur. Non ob. c. cum causam. j. e. quia non annullantur ibi testes ex defectu publicationis: sed potius ex alio defectu vt ibi no. Inn. & *communiter* doct. ita quòd nullibi aperte probatur opi. contraria. †Secundo dubitatur circa hoc membrum, & etiam sequentes, inter quas personas faciant fidem hęc acta. So. dicit In. quem sequitur Bar. in d. l. cum lite. quod valerent non solũ inter easdem personas, inter quas facta sunt: sed etiã inter eorũ hæredes, dum tamen ad idem & eodem modo agatur vt in d. c. albericus. C. de libe. cau. l. iubemus. imo plus videtur ſm eum, q̃ omnia acta facta respicientia causam esto q̃ sententia non sit lata, ꝑsunt nõ solum, ꝑducentib. & eorum hæredib. sed etiam omnib. quibus res iudicata prodesset. Exemplum: aliquis à quo petebatur fund⁹ probauit per testes qđ suus erat: postmodum vẽdidit illum Petro: certe ꝑderunt attestationes Petro sicut prodesset ei sententiæ late pro venditore. ff. de exc. rei iu. l. si à te. §. 3. & §. iulian⁹. & bene agit. c. inter dilectos. §. nec attestationes. de fi. instru. arguendo per locum à speciali: hoc tamen notanter limitat Bart. qñ testes seu alia gesta sunt contra præsentem. Si autem contra absentem contumacẽ tunc licet noceat contumacia, non tamen aliis personis quib. alias præiudicasset. si fuisset actũ ꝑ præsentẽ: sicut dicimus in sententia: vt non noceat illis quib. alias nocuisset si fuisset lata ꝑ præsentẽ: quasi tũc videatur per iniuriam suam cõdemnatus. ad hoc l. Pomponius. §. meminisse. & l. q̃ repudiantis. de in off. test. l. si præses. C. de pig. facit c. fi. de empt. & ven. †Inter personas autem omnino extraneas non faciunt fidem: sed aliqualẽ præsumptionem: vt no. Bar. in l. à sententia. ff. de ap. & not. in l. si duo patroni. ff. de iureiu. & per Cy. in l. is apud quem. præal. Aliam †limitationem ponit d. Ant. dicens, q̃ non facient fidem inter alias personas, quando agitur ad vtilitatem priuatam: secus si ratione publicæ vtilitatis vult iudex moueri ex officio suo ratione cõfessionis habite inter priuata in alio iudicio. Exemplum, actore agente contra bẽneficiatum, & nihil probante, reus sponte fuit confessus defectum iuris sui: licet non prosit cõfessio vt sententia feratur pro actore, ex quo nihil probauit de iure suo: nec vt reus priuetur, cum ad hoc non fuerit actum: tamen iudex ex officio suo poterit postmodum inchoando nouam instantiam contra illum procedere virtute confessionis in alio iudicio inter alias personas all. 5pe. de act. & pe. §. super petitionib. & actionib. vers. sed quid si reus. Ego alle. comp. & Io. An. in c. mandatũ. de resc. Et aduerte, quia idem voluit In. in d. c. qualiter & quãdo. in fi. in aliis factis & actis dum ageretur ciuiliter de crimine vt possit ultimo membr. distinctiõis foriter videtur obstare tex. in l. à sententia. in pr. & l. si prolusorio. in pr. ff. de appel. Sed vide quod licet ibi posset appellare tertius, q̃ non fuit in iudicio, tamen ei non præiudicabitur. Quod innuit text. dũ dicit, quod tertius ille bene erat tutus absq; remedio appellationis. In isto tamen articulo do. Anto. hic simpliciter tenet qđ acta ĩter alios facta, solum faciũt aliqua lem præsumptionẽ.

¶ Adde an acta facta in vno iudicio, faciãt fidem in alio. Fulg. cõs. 184. Et an acta facta perempta instantia faciant fidem in causa appellationis per eũdem consil. 172. Et vide Ang. cõs. 258. Et an acta facta in causa conuentionis probent in causa reconuentionis. vide Ale. 5ſ. 82. 1. li. Et an acta facta cum possessore naturali, vel econtra, vide Fulg. consi. 194. Et vide Rom. consil. 352. Et an sit vera, regula, cui nõ nocet sententia, nec nocẽt acta. vide Aret. cons. 82. Et quid de testibus receptis inter alios, vide per eundem cons. 164.

Ant. Franc.

¶Circa istum passum, an acta facta in vno iudicio faciant fidẽ in alio perẽpta instantia inter easdẽ personas, vel inter diuersas: addẽ Bal. Sa. & Mo. ī l. fi. C. d̃ test.

a¶Sebast. Sap. Quid autem si publicatæ fuerunt attestationes in vna instantia, an possint produci in alia tendente ad eundem effectum vide Alex. in consi. 61. inc. viso processu. in 2. vol. & Fel. in c. fraternitatis. ſ. eo. bSeb. Sa. ¶Præsumptionẽ. ¶An acta facta contra reum debitorem. probẽt cõ

a¶Ad idẽ agit. Addẽ Fulg. cons. 165.

Zacharias.

¶Adde qd de factis coram arbitro an faciant fidẽ corã alio in locum primi defuncti electo. Et dic q̃ sic vt p Bal. in c. p̃sentata. j. e. Iac. But. & doct. in l. fi. C. e. ti. no. in l. pe. C. de arbi. non tñ faciunt fidẽ a corã iudice: nisi partes volente. Ita no. in ꝓxime allegata. l. fi. & Spe. in ti. de lit. pt. §. nunc tangamus. ī fi. & ī ti. de ꝓbe. §. nũc videndũ vers. qd de confessione.

Ant. Franc.

¶De actis fa ctis corã arbitris, an faciat fidẽ corã iudice vel aliis arbitris electis ī loco primorũ arbitrorum: dicas: quod si sunt in scriptis redacta, & publicata, fa ciunt fidẽ, ſm Bar. ī l. ne in arbitris. in 3. no. & Bal. in j. col. libi 10. no. C. de arbitris.

Sebast. Sap.

b¶Illa dfia. Vid Bar. ī l. 2. §. j. ff. vi bonor. rap. quẽ refert, sed re probat Matheſil. in no. 192. inc. no. singulare dictum Bart.

Sebast. Sap.

c¶Malæ fidei possessor. Vide Ab. in ꝑs. §. inc. in qõne, q̃ vertitur. in 2. vol. Ale. in cõs. 58. inc. visa peritione. in 2. vol. Et vi de Et Bart. Vero. in cautela. 182. inci. q̃ pacisc̃itur & Fel. ī c. illud ver. & scias. de præscrip.

d¶Et sic fac. iste tex. ad no. in c. fi clerici. ff. de adul. ſ. de iure in q. de eo, cui ꝓcessum est priuilegiũ dispensandi cũ spurio & incestuoso, an possit dispensare cũ spurio & incestuoso simul.

Ant. Franc.

¶Circa istam qõnẽ an habens facultatẽ dispensandi sup vno defectu possit dispẽsare cũ patiente duplicem defectũ, dicas, quod ista qõ de pendet ab illo, an dispositio facta in casu simplici ꝓhendat casum mistum. In qua dicendũ: q̃ si supervtrog: simplici emanauit dispositio, seu fuit ꝓcessa facultas dispensandi, iudex postmodum super illis se fundare: qđ non placet quia multa forte opposuisset ꝑ testes si credidisset q̃ adducerentur ad tantum præiudicium: secus in confessione propria: in illa. n. non cadit excusatio: vt no. Idẽ In. in c. per inquisitionem. de electionib. & ꝑ illam opi. In. reperio gl. in l. si qs ad se fiuudũ. C. ad leg. iul. de vi pub. & Bar. in l. 2. §. j. versi. quero vtrum probationes. ff. vi bo. rap. †Itẽ dubitatur nunquid inter easdem personas acta faciant fidem in alia causa, qñ In. hic qñ: dicit. n. q̃ solũ faciãt fidẽ in alia cã, ad idem agitur, ⁹ vel etiam ad aliud quod tñ pendet ex principali. quale est, si attestationes sint super matrimonio, non valebunt ad probandum legitimationem filiorum. j. eo. Albericus refert alios dicere q̃ valent hoc casu vltimo, quo ad præsumptionem tñ, & nõ quo ad probationem. Bar. in d. cum lite simpliciter transit cum primo dicto, vt valeant, cũ ad idem agitur tantum: sed aliter loquitur in d. l. 2. ff. vi bo. rap. vbi dicit, q̃ si probationes sint factæ in ciuili principaliter circa delictum nõ facient fidem in criminali: vt no. gl. in d. l. si quis ad se fundum. & ꝓbatur ſm cum in l. 3. ff. de test. §. idem diuus. ibi: testib. si testimoniis &c. Et est ratio, quia in crĩali. requiruntur probationes luce clariores. & adde rationem quã. ſ. dixi. & intelligit quod non faciunt fidem. ſ. plenam tñ adminiculãtur ſm eum. ar. l. quæro in fi. ff. de edi. edic. & l. capite quinto. ff. de adul. Aut probationes sunt factæ in causa ciuili super aliquo admiculo ad crimen, & faciunt fidem in criminali: vt l. j. & l. præses. C. de plagia. Aut probationes sunt factæ in criminali, & prosunt in ciuili: intelligit tamẽ inter easdem personas allegat. d. ca. veniens. & d. l. is apud quem. & quod ibi no. & l. cum antea. in fi. C. de arb. Idem dicit inter alias personas quib. præiudicaret sententia. ar. eorum quæ. ſ. dixi allegat in ꝓrium. c. veniens. 2. j. eo. vbi distinguitur, an agatur ad eundem finem, an ad alium. primo casu faciunt fidem: secundo non ad idem quod no. Inn. in c. 2. de ord. cog. vbi dicit, q̃ probationes factæ super exceptione non faciunt fidem super actione. ipse rñdet q̃ illa differẽtia ⁹ an agatur ad eundẽ finem, an ad alium, sibi non placet in quæstione ꝓpositа: sed putat sic dicendum: q̃ aut probationes fuerunt primo factæ in causa vbi sufficit summaria probatio: vel fuerunt factæ non seruato iuris ordine vt ante lit. contest. & super aliqua dilatoria: & tunc non faciunt fidem in alia causa etiam inter easdem personas. & hunc dicit esse casum in d. ca. veniens & sic dicit intelligendum præmissum dictũ Inn. ibi. n. probationes fuerunt receptæ sup dilatoria: secus vbi fuerunt receptæ seruato ordine iuris: & plene ad hoc quod no. In. in c. fi. de ord. cog. & hæc sunt bene notanda. & placet multum responsio ad illud c. veniẽs. Nam tex. ibi ponderat q̃ lit. non contest. fuerant illæ probationes receptæ in alio iudicio. Sed attende quia Bart. loquitur qnando super eodem agitur licet ad alium finem: vt quia de eo primo fuit actum criminaliter, nunc ciuiliter. Nam ratione cõnexitatis seu vnitatis subiecti, satis admitti potest vt probationes in vna instantia faciant fidem in alia. ar. in c. j. de cau. pos. & proprieta. ¶†Sed magis dubium est, nunquid faciant fidem inter easdem personas in alia causa prorsus separata. Et primo videtur q̃ non. ar. in c. inter dilectos. §. nec attestationes. j. de fide instr. vbi impugnabãtur illæ attestationes duabus rationib. Prima, quia inter alias personas. Secunda. quia in alio iudicio receptæ fuerant non ergo sufficit vt inter easdem personas agatur, & in alio iudicio: sed ad alium finem receptæ fuerant. inst. de nup. §. affinitatis vbi patet q̃ nõ sufficit vnam causam cessare sed in contrarium facit. c. cum olim. de verbo. signybi leg. & no. q̃ acta inducuntur notorium. Item instrumentum quandoque facit fidem super eo super quo principaliter non fuit confectum. l. optimam C. de contrahen. & commit. stip. & de præsump. ca. illud facit quod no. gl. 2. in c. cum olim. de cõsib. & hæc pars tanquam æquior plus mihi placet. Non. n. debemus opprimere & angustare veritatem cum his vanis subtilitatibus. arg. ca. eccle. 24. q. 3. & in c. abbate sane. in fin. de re iud. li. 6. ¶† Venio nunc ad secundum membrum principale quãdo est peremptа instãtia in quo dic, q̃ p instãtiæ peremptionem solũ perimuntur acta litis ordinatoria, qui aliàs appellantur acta iudicij: vt citatio, libelli oblatio litis contestatio, satisdatio, & similia non autem perimuntur acta causæ tendentia ad veritatis indaginẽ: vt depositio testium, confessio partium & c. vt probatur ex l. cum lite mortua. præal. iuncta l. cum antea. C. de arb. & l. iubemus. C. de libera. causa. & l. fi. de test. no. in l. properandum. C. de iud. & hęc est conclusio In. hic & Bar. in d. l. cum lite & vide gl. in cle. fæpe. de verb. sig. ver. de sensiones. Ratio diuersitatis est, quia acta respicientia decisionem causæ non sunt acta iudicii. sed causæ q̃ nõ periit: vt ī c. examinata. de iud. ideo nec ipsius acta, nec acta iudicij ordinatoria in tantum pereunt, q̃ non valet postmodum sententia super ipsis lata, quia reperitur lata sine tela iudicij & substantialibus debitis: vt no. gl. in d. l. properandum. §. j. in versi. triennij nec prodest, ꝙ sensus partium & iudicis per l. nemo ꝑt. ff. d̃ le. j. & c. vna de lit. ꝓt. Acta vero causę dempta instantia faciunt fidem in eodẽ vel alio iudicio, ſm quẽ dixi in membro ꝓcedenti. †Sed circa hoc ſm membrũ dubitatur nunqd pempta instantia pereat omnino effectus actorũ pempro rũ In. hic & Bar. in d. l. cum lite. 2cludũt, q̃ horum actorũ iudicij duplex est effectus. Quidam est de futuro vt per ea & sup eis feratur sñia. & ipse perit, vt. ſ. dixit. Alius est effectus iam pfectus de prẽterito ante peremptionem instantiæ. & iste remanet exemplũ, ꝙ litis

c ptestationem qs efficitur malæfidei possessor. c. l. nemo C. de ac. po. & l. certũ. d̃ rei ven. ppetuatur actio. vt l. fi. C. de pſc. 30 vel 40. an. res efficiẽ litigiosa. C. d̃ lit. aut. litigiosa & sic de aliis. ralis ãt effectus nõ perimitur pempta instãtia: qa effectus iam est pfectus, ꝙ hoc d. l. perandũ. & qđ ibi no. §. j. licet aliud sentiat gl. in l. 2. C. de fru. & li. ex

* pen. sed primum dictũ cõter tenetur: sed vide gl. fi. j. eo. significauerunt. quæ vr sentire opposituꝫ Sed ꝑ illa gl. vt saluetur intelligi qñ quis renuntiat instantiæ, & sic loquitur tunc. n. qa vr diffidere de iure suo, tollitur effectus etiam producꝰtus: secus tamen si perit ex iure vel iudicis dispõe, vt sic potius subueniat ei, q̃ est in necessitate ꝓtitutus, ar. c. ab arbitris. d̃ of. del. li. 6. Prædicta oĩa, ꝓcedũt siue acta sint gesta corã ordinario siue corã delegato: vt ī c. fi. ſ. de prob. siue coram arbitro: vt d. l. cũ antea. in arbitris tñ limita, vt hr ī c. ꝓtata. j. e. l. fi. C. eo. ti. & no. bene vnum dictum Host. hic, sentit. n. q̃ acta factum respicientia valẽt: licet perimatur instantia propter ineptitudinem libelli & sic valent ꝓbationes factæ super libello inepto: quod intelligo dummodo non subsit aliud vitium: & facit hoc dictum vt valeãt acta ad alium finem inter easdem personas. de quo ſ. dixi &c.

CAP. XII.

1 *Cessante causa una de pluribus causis simul consideratis ad dispositionem aliquam, cessat dispositio, secus si causæ distributiue considerantur.*

2 *Clericus inductus in testem pro ecclesia sua, ita debet contra ecclesiam testificari, sicut pro ecclesia.*

3 *Clericus an possit cogi testificari in causa secularium, & coram quo iudice debet testificari.*

4 *Monachus & fratres minores an possint testificari sine licentia superiorum.*

5 *Episcopus an compellatur ferre testimonium, & an solus episcopi testimonium sufficiat.*

Cum nuncius. Clerici non sunt à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ sine rationabili causa repellendi. hoc dicit. Quæro, quæ possit esse rationabilis causa repellendi. dic, quod multiplex est: vt excommunicatio, crimen

1 ex parte ade. cum multis similib. ¶†E nota ex hoc, & ex tex. quod

d habilitatus d ad certum actum respectu vnius causę videtur habili-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a¶ Zacharias. ¶ Nō cessat dispositio. Adde Ia. Rebuf. in l. si quis. la 2. num. j. & ibi in apo. Celsi. C. de decu. li. x. Dy. in regula, decet. in fi. & ibi in apo. fi. de reg. iu. li. 6. & quod dixi in apo. ad istum, in c. post teanslationem. §. cæterum. nu. 17. in ver. cessat. §. de renun.

a Sebast. Sap. ¶ Cessat dispositio. Vide Decium in ca. cum cessante. ver. quārto conclusio fallit. j. de appel. b¶ Vtrū clerici possint inter laicos testificari, vide Bal. in apo. in l. 3. ff. de testi. Itē vide beatū Tho. in 2. 2. q. 70. arti. j. in fi. vbi dicit secundū ordinem. q. ministri altaris nō pūt ꝓpelli ad ferendū testimoniū in cā sanguinis. Et vide Spe. in ti. de teste. §. seq̄ver. sed qd de p̄bytero. & d. An. in c. fi. q. s testiū. s. eo. & gl. fi. & ibi Ab. in d. c. fi. de iur. calū. Sed cū clarum sit q̄ clericus nō p̄t testificari ꝛ laicū in causa criminali, vt in d. ca. testimoniū. 11. q. 1. q̄ro vtrū possit testificari ꝓ laico in causa criminali. vī q̄ sic q̄a sicut laic⁹ prohibet testificari ꝛ clericū i cā criminali: vt d. c. de cætero. cū si. j. e. admittitur nō ꝓ clerico in causa criminali: vt est gl. sing. in c. clerici. 8 t. di. ergo ita vī dicēdū in hoc casu ꝙ credo hac ratione, ne clericus ꝓp suū testimoniū faciat accusatorē deficere ī ꝓbatione: q̄a punit pœna talionis: ar. eius. q̄d i simili dixit gl. no. ic. aliōtos. 55 1. di. & do. An. in c. i. d̄ post. Cogita, q̄a non reperio hāc q̄nē tactā p alios. Et tadde hic Archi. 11 q. j. in c. testimoniū. vbi d̄t q̄ i ci. denūtiatione testificāt ꝛ laicū i: iudex ꝛ ad grauiorē sui processerit non ꝓp hoc cleric⁹ erit irregularis: ar. c. platis. d homi. li. 6. An aūt aliquo casu clericus possit testificari ꝛ laicū in cā criali, vide p d. An. in c. dilectorū. j. ti. i. Et dicit Ab. in d. c. de cætero. j. e. q̄ tūc admittit testimoniū clerici ꝛ laicū, q̄s dilectū est ꝛ missum in loco. in quo verisīr nō posset ꝓbari p laicos: q̄ tūc cleric⁹ admittit in subsidiū, nisi ex iudicio criali ꝛmittit pœna sanguinis. Ant. Fran. ¶ An clericus testificet ꝛ laicū in cā criali. vel ciuili, & ꝛ dicas, q̄ in cā criali nō puto clericū aliquo mō posse ꝓpelli ꝛ laicū ꝓp piculū irregularitatis, q̄ posset clericus facile incurrere. iuxta ea q̄ hēnt in c. sniam sanguinis. ne cle. vel mo. Sed in cā ci. puto cū posse admitti ad testimoniū, dummō testificet cū licentia sui superioris, & iuret in manu sacerdotis: vt ꝓ Spe. in ti. de teste. §. i. ver. excipit q̄ est monachus. & p Bal. in l. q̄n. in j. no. C. de test. & p Alb. de Ro. ī aut. si testis, p ductus dicat. C. d test. Et intellige, q̄ isto casu clericus vel debebit examinari p iudicē ecclesiasticū. cui subest. vel p secularē de ꝛmissione ipsius ep̄i. p gl. & Arc. in c. q̄q. 14. q. 2. vbi dicit Arc. esse in electione ep̄i, an ipse examiner, vel alteri ꝛmittat. Et puto. q̄ si mittit examinationē iudici seculari. q̄ cauti⁹. & honesti⁹ sit. q̄ iuret clericus in manu alterius clerici: q̄a cleric⁹ nō p̄t iurare de iure

b causis priuatorum clerici b possunt cogi ad testificandum: vide in hac materia tex. no. in c. q̄q. 14. q. 2. vbi dī q̄d in seculari. negotiis non debent clerici adhiberi in testes in instrumento nec etiam in iudicio si transeundo aliqua viderint vel audiuerint nisi vbi testes laici non reperiuntur. c tunc enim inde fectum admittūtur, ne malus vt bonus estimetur. & veritas occultetur quo casu est im prouidentia ꝓprii ep̄i. vt aut coram se & cō petentib. iudicib. aut aliter honorifice testifi centur: vt dicit ibi rex. Sed oritur dubiū circa illū tex. vtrum possint testificari ī præsentia iudicis secularis coram quo vertitur quæstio, an coram eōdē t. n. Lau. ibi sentit q̄ potuerunt coram iudice seculari per verba illius textus. ibi aut aliter &c. Sed ꝛ eum facit. 11. q. 1. testimonium. ibi nisi in ecclesia &c. 22. q. vlt. ca. nullus ex ecclesiastico & vide oīnō q̄ dixi in c. i. de iur. calum. vbi examinaui intellectum illius. c. nullus. Arch. & Hug. in d. c. q̄q. dicunt per illum text. q̄ est in optione episcopi vtrum ipse examinet testem perse vel alium, & depositionem remittat per tabellionem, vel sub suo sigillo ad iudicē cāæ vel vt faciat examinari illum per iudicē cāæ & ita intelligantur verba illius ca. vel aliter honorifice testificetur &c. iurat enim clericus in manib. alterius cum licentia sui eōi. vt in c. i. de iura. calum. & hoc placet, & sic obseruatur quando testes sunt in alieno territorio: vt in c. cōstitutus. de fide iudi. nullam enim pōtrem p̄- habere iudex laicus in persona clerici. de foro compet. c. 2. & ca. vn. de cleri. coniug. li. 6. Et quid si vacillat dum deponit coram iudice seculari. vide q̄d dixi in c. verum. de foro ꝛpe. Sed nunquid valeat depositio si sponte deponit sine licentia sui prælati coram iudice seculari, vel alio iudice non suo: credo q̄ sic. quia hoc nulibi reperitur exp̄ssè ꝓhibitum: ex quo sponte deponit. & ad c. i. de iur. cal. dic vt ibi dixi. Et ꝓhoc facit iste text. & c. insuper. §. e. cum multis similib. vbi dī. q̄ clerici p̄nt ferre testimoniū in causa eccleſiæ suæ. & nil dī de licentia ep̄i & facit quod dicam in sequenti quæstione. Item p̄suppositō. q̄ male fecerit in nō habēdo licentiam ab eō: non tū per hoc sequitur q̄ testimonium non debeat valere, quia licentia est quoddam accidentale, non aūt de substantia testimonii. & facit c. i. ī e. & ff. eo. l. j. & multa prohibentur, tamen facta tenent. ca. rursus. qui cleri. vel vouen. Et ꝓper hoc soluo q̄nēs: nunq̄ religiosi possint esse testes. Spe. e. ti. §. opponitur. ver. itē excipitur ven. inspi.

¶ Adde Fran. de Are. cons. 160 in 9. ar. vbi all. etiam Ang. cons. alle. ibi Ber. Ant. Fran. ¶ An clericus debeat habere licentiam iurandi & testificādi à suo superiore. vide Spe in rit. de teste. §. i. ver. item excipit. Bal. in l. q̄n. in j. no. C. de test. & Albe. de Ro. in auth. si testis productus dicatur. e. ti. de test. & hī in c. monachi. 16. q. i. & c. i. de postu. Et ꝛcluditur. quod si examinat̄ per iudicem ecclesiasticum. non est opus habere licentiam. sed si per secularē. dēt examinari de ꝛmissione, & ꝛsensu ep̄i, vel sui superioris cui est subiectus. c. q̄q. & ibi p gl. & Arc. 14. q. 2. Et dicas, q̄ est in electione ep̄i. an ipse examinet. vel cō mittat examinationem laico. Dicas, tñ: q̄ licet nō debeant deponere sine licentia superioris, valet tñ testimonium. et sine illa. vt not. Inn. & reliqui post eū in c. i. ne cle. vel mo. & Bar. in auth. de nup. §. i. & in auth. de monachis. in §. cogitandum. & habetur per Lanfr. de Oria. in c. quoniā ꝛ. in ver. testes. de prob. Adde tamen. quod clericus non p̄t iurare in actibus iudicis laici vel secularis. etiam de calumnia vt per Inn. in d. c. i. & per Bar. in l. cum clericis. C. de epis. & cle. & habetur per Ale. in cons. 66. in 2. parte. cons.

quòd est

a¶ Appareat inhabilis. adde Ale. in cōsi. 70. 1. lib. Sebast. Sap.

b¶ Quia quatenus. De snīa q̄ quatenus agitur d̄ habilitatio ne p̄sonæ, faciat fidē in alio, latè ꝓsequit Ale. in l. sæpe. ff. d̄ reiud. vbi multa circa ſtellectū l. ingenuū. ff. de statu. homi. Et de æquiparatione. q̄ facit Ab. hic de snīa ad ꝓfessionem. vide Bar. in l. 2. in fi. C. de ede. vbi vult q̄ in oībus casib. in quibus snīa facit fidē in alio iudicio, ita & confessio.

c¶ Tu vide ibi gl. in ver. vinculis. q̄ p illū tex. dicit q̄d ēt de in re ci. criminosis nō dū p̄dēnatus reputatur à testimonio. Et adde Spe. in ti. de teste. §. 3. ver. item opponitur quod est criminosus. Et licet ad hoc vt testis repellatur à testimonio pp crimen sufficiat q̄ sit p̄dēmnat⁹ vl̄ q̄uictus de crimine. vt dicit tex. in l. 3. & lege Iulia. ff. d̄ testib. tñ ad hoc vt ac cusator repellatur ab accusatiōe, oportet q̄ p̄dēmnatus d̄ crīe. Ita dicit gl. fi. & ibi Bar. in l. qui iudicio. ff. de acc. Sed vide gl. ī verbo. mors. in l. 2. ff. de pu. in. Ad de ēt q̄ indignitatē nō p̄t opponere tertius anteq̄ snīa sit ta super indignitate sed solus fiscus, sm Bal. & Imo. in l. ex facto. §. fi. ff. de vulg. & pupi. qui dicunt esse ad hoc gl. singu. in l. 1 his qui ꝛsequenter §. i. ver. pertinere. ff. fam. erc. Itē an dictū vnius testis faciat in dicium sufficiens ad tortūrā. vide p Bar. ī a l. j. §. Cornelio. ff. de quæstionnibus.

¶ Adde tu Ale. cōs. 87. 2. lib. Et qd si appellauit p̄demnat⁹, an pendēte appellatione poterit testificari. vide per eundē cons. 36. 4. li. Ant. Franc.

¶ An testes crimīosi admittant̄ ad testificādū. dicas, q̄ nisi excipiat de crimine ꝛ cōm. admittūt̄, & dēr specificè oppoquòd est monachus. & in ver. quid de monacho. tenet q̄ sic. & idem de fratre minore & ꝙuersis & similib. religiosis: quia nō reperiūtur prohibiti: imo potius permissi: vt in c. nuper. ī. eo. & hic & in c. & si Christus de iurei. cum similib. idem no. gl. in auth. de monac. §. cogitandum. & Bal. in auth. ingressi. C. de sacr. ec. & sentit Spe. q̄ valeat testimonium ēt sine licentia ep̄i. Ego credo q̄ à principio debent habere licentiam prælati, cum ēt literas non debeant legere sine snīa prælati. 12. q. i. non dicatis. sed si testificati sunt valet testimonium per supradicta. facit l. cum p̄ §. hæreditatem. ff. de le. 2. Et sātis est q̄ nō reperitur tale testimonium à iure prohibitū seu reprobarum & potius est interpretandū vt res valeat quam pereat: in ca. Abbate. de ver. sign. & l. quoties. de ver. obl. allego ad p̄dicta no, tex. in c. veritatis. §. de do. & contu. vbi extra causam monasterii etiam in causa criminali admissi fuerunt in testes Abbates, priores præpositi & alii religiosi: nec aliquid ibi dicitur de superioris cōsensu licentia & habes ibi bo. rex. de prælatis inferioribus citra episcopum. & vide quod no. in c. cum pastoris. in gl. 3. 2. q. 7. ¶ De ep̄is vero dic q̄ qū opus est. ad eos mitti debet pro testimonio ferendo: tamen non compelluntur dicere testimonium sed ꝙponte possunt: vt in l. nec honore. cum auth. seq. quæ inc. sed iudex. C. de epi. & cle. cum gl. sua canonizata. 11. q. 1. c. testimonium. §. nec honore. facit c. fi. de iura. calum. credo tamen, q̄ in defectum a iarum probationum poterit etiam episcopus compelli ad ferendum testimonium p̄ suum tamen superiorem: quia hoc casu vt dixi, cessat omne priuilegium. & facit. c. dilecto. ī. eo. vbi ob hanc causam deputur iudex à iudicando, vt ferat testimonium. & in foro seculari testimonii soluis episcopi sufficit, f̄m singulare priuilegium episcopis ab imperatore tributum. 11. q. 1. f̄m lect. In. in c. nuper. ī. eo. plene dixi in c. sicut. §. de ꝓba.

CAP. XIII.

1 *Instrumentum non infirmatur si post reperiatur inhabilitas testium. & idem in sententia.*
2 *Acta facta in uno iudicio respicientia habilitatem uel inhabilitatem persone: ad unum finem facient fidem in alio.*
3 *Confirmatio de iure ciuili repellit testem a testimonio ferendo de iure canonico sufficit quod possit conuinci.*
4 *Lex canonizata contraria canonibus non est seruanda.*

Super eo. ¶ Crimen nunc probatum repellit testem alias de illo crimine nō damnatum. communis diuisio secunda ibi: respondemus. ¶ Nota q̄ testis quantumcunque toleratus tempore productionis potest prætextu criminis obiecti rerepelli non solum in criminali. sed etiam in ciuili: secus si fuit descriptus in instrumento tempore tolerationis non enim reprobatur a instrumentum si postea appareat inhabilis. l. j. §. Cornelio. ff. de testa. Et idem potest dici quando ad dictum testium inhibilium sententia fuit lata vt non reprobatur: licet postea offerātur probationes super inhabilitate: vt in ca. præsentium. ī. e. tit. nisi fuerit appellatum Nam tunc in causa appellationis possunt crimina obiici: vt est gl. o. nota. in c. j. de except. super ver. per sententiam vel nisi probetur corruptio seu periurium secundum ea quæ dixi in ca. sicut. §. eo. Quid autem in iudice nunquid pussit repelli prætextu criminis, siue sit delegatus. vel ordinarius: vide plene not. in scisciratus. §. de reseri. & aliquid per Inn. in c. eum venerabilis. de except. sed plenius per cundem in c. scisciratus. præall. ¶ No. quòd conuictio vel cōfessio facta in vno iudicio ad certum finem facit fidem in alio iudicio

b quatenus agitur de habilitate personæ. Et est ratio: quia quatenus *b* sententia vel confessio inficit personam. sequitur eam. quocunque se vertit sicut infamia & lepra leprosum 1. q. 1. cito turpem. & l. ingenium. ff. de statu homi. & vide Fede. cons. 23. & plene per Inn. in c. causam. qui fil. sint leg. facit c. testimonium. ī. eo. secus quando alia acta seu confessio non respicit personam. sed priuatam commoditatem alterius: tunc non faciunt fidem quo ad alium. l. fi. ff. de interro. act. & in c. inter dilectos. §. nec attestationes, de fide. instr. & l. cum quæritur. cum duabus seq. ff. de excep. rei iud. ¶ Opp. contra text. & videtur non sufficere quod alias nō fuerint conuicti vel confessi de crimine saltem in ciuili: vt in ca. testimonium. ī. eo. Solu. secundum gl. i. intellige hic quando perseuerant in crimine & distingue in materia. prout ibi plene no. ¶ † Opp. 2. & aliter, videtur enim 3 quod si perseuerent. in crimine non sint repellendi: ex quo hactenus non fuerunt de crimine nunc obiecto condemnati. ef. eo. l. 3. § lege Iulia. c. si testes canonizata. 4. q. 3. lege. §. item lege Iul. & facit. l. athletas. §. calumniator. ff. de his qui no. infa. vbi dicitur quòd calumniator notatur infamia, ita demum si calumniæ causa damnatus fuit, nec sufficit calumniatum fuisse. Sol. gl. quod secundùm leges repellitur criminosus ita demū si fuisset damnatus: vt in contrariis secundū canones satis est quòd nunc possit conuinci vt hic. & in ca. testimonium. ī. e. † Ex quo 4 no. quòd lex canonizata *d* contraria canonibus non est in foro canonico obseruanda: & hoc ideo quia Gratianus incorporando illam canonibus non potuit præiudicare canoni: cum ad hoc nō habuisset potestatem à Papa. iuxta no. in c. 2. de reser. & dicunt hic Ale. & Vin. de iure can. nō sufficit omne crimen, sed oportet ad minus q̄ sit tale: quod à motione repellat & tūc cum eo si fuerit dispensatum. Ego hanc materiam respectu vtriusque iuris plene prosequar in c. testimonium. ī. eo. dic vt ibi. ¶ Extra gl. opp. de ī. ex parte. a de. §. eo. cum ibi not. vbi patet, quòd non repelluntur testes pretextu criminis obiecti quin saltem possint recipi eorum vera dicta. Sol. Io. An. dupliciter. primo q̄ non debent admitti etiam à principio, & sic verbū admitti stat propriæ. Secundo Sol. q̄ non debent admitti. saltem inspecto effectu sed adueniente quòd prima expositio non soluit contrariū. Sed tu dic, hoc verbum admitti, potest intelligi propriè & impropriè reducēdo materiam ad ea quæ plenè dixi in d. c. ex parte. ad de ar. in l. non est nouum. & l. & posteriores. ff. de legib.

CAP. XIIII.

1 *Clerici contra laicos non admittitur in testes in causa, in qua uenit imponenda pœna sanguinis.*
2 *Laici non admittuntur in testes in causa criminali cōtra clericos.*
3 *Laicus admittitur in testem cōtra clericum. ubi crimen clerici nō potest probari nisi per laicum*
4 *Laicus admittitur in testem cōtra clericum quādo eius de lictum est notorium.*
4 *Laicus testificēs contra clericum in crimine saltem, facit indicium.*
6 *Laicus admittitur in testem contra clericum quando agitur de crimine ciuiliter & in exceptis criminibus.*
7 *Qui ueniant appellatione suorum.*
8 *Iniurium propriam & suorum etiam criminaliter quis licite prosequitur etiam de iure canonico.*

c **De cætero.** ¶ Laicus criminali nō testificatur contra clericū accusat tamen prosuo vel suorū iniuria. Primo ponit regulā à qua fēdo excipit ibi nisi. & exceptionē determinat ibi: nec tūc. ¶ Casus literalis. Quærebat vtrū laici recipiēdi sunt in testimoniū vel ad accusationē ꝛ clericos? Resp. q̄ sm canones ñ sunt aliquatenꝰ admittendi

p Bar. & Alc. l. 3. §. lege Iulia. ff. de testi. & p Bal. in l. j. q. 2. C. de testi. & no. c. 3. d testi. li. 6. & est no. gl. in c. ipsi apostoli. 2. q. 7. & hī p Inn. in c. cū P. de accu. & p Bald. in auth. si testis, p duct⁹ dicatur. C. de test. & plene tradit in c. testimonium. hoc eo. ti. Et intellige q̄ repellit ēt si sit emēdatus: vt p gl. in d. ipsi apostoli. Dicas tū, q̄ non omne pctm mortale repellit a testimōio: vt p Ab. in c. inquisitionis. d acc. & hī p Io. An. & Arch. in c. p̄sentium de test. li. 6. Et adde p sola pēdētia, p̄cessus sup crimine ēt si non sit p̄demnatus hēt eū repellere ī alia causa: vt per Bar. in repe. l. Babari⁹. ff. de offi. p̄to. vbi dicit q̄ testis ꝙ quē pōdet, p̄cessus de fallitate, nō p̄t esse testis in alia causa per no. in l. 1. C. de reis post. li. x. Et vide Spe. & ibi p Bal. in addi. in tit. de teste. in §. item q̄ est criminosus.

Sebast. Sap.

d¶ Lex canonizata Vid Fel. in c. 27. ver. lege insertæ. §. de reseri. vbi ponit an leges inserte in Decretis censeantur approbatæ.

e¶ Adde, quod ista decre. habet locum ēt in clerico qui habet solū primā tonsuram: vt ꝛ eū in cā criminali ad accusan. vel ad testificandū, non admittātur laici. Hoc probatur optime per istum text. dum dicit clericum iūcto. c. clericos. 21. di. Et hoc aperte tenet Domi. in c. facer dotes. 2. q. 7. Et adde hic q̄d laic⁹ p̄t deponere ꝓ clerico in cā criminali. Gl. est no. in c. clerici. 81. di. ꝓ qua facit text. cum gl. 18. q. 2. Idecima.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Sebast. Sap. ¶ Aliàs inhabiles. Adde q̄ imo infames admittuntur. vbi aliter veritas haberi nō p̄t. Exēplū ponit Sal. in l. ea quidem. ver. ad q̄ntam q̄onem C. de acc. q̄ñ gs lubebat in p̄fibulo, & fuit decept⁹ ob taxillos falsos. Hoc ēt poterit p̄bari p lenones, & infames p̄sonas. q̄d dictum sequit Ale. in auth. 74. inc. viso themate in j. vol. & Ang. Are. ī tract. maleficiorū. in verb. metitore dimal. dandi.

b ¶ Ibi cuius vniuer 1 sæ vicinæ popul⁹. Et hoc ēt tenet ibi Ab. & idē dt d. Ant. c. cū nō ab hoīe. Et ibi ēt Abbas de iud. Sed vide lati⁹ p eundē Ab. post gl. & d. An. in d. c. cū nō ab hoīe. de jud. Itē scias q̄ laici sunt idonei testes ad p̄bādū fāmiā ꝫ clericī. h. d. d. Ant. post Io. An. in ca. tā īris. j. e. Adde de hoc. Spe. in ti. de test. §. j. ver. ităq̄ est laic⁹. cū seq.

c ¶ Optime facit q̄d no. Bar. in l. si. ff. de ī lit. iur. vbi vult, q̄d q̄ tieſcūq; priuilegiata p̄batio plene pro bat in ciuilib. in criminalib. faciat iudiciū sufficiēs ad torturā. Sed clarū ē q̄d in ciuilibus testimoniū laici ꝫ clericum 3 plene p̄baret, ergò &c. in p̄riū facit, q̄d testis qui p̄hibetur examinari pp ei⁹ reuerentiā ꝫ quem p̄ ducitur, examinat⁹ nullum facit ĩdiciū. vt l. j. §. diuus. i. & ibi Bart. ff. de qq. Et tenet Bar. in l. maritus eo. ti. & gl. in l. j. C. de q̄ō. Sed vna ex rationibus quare laicus prohibetur in crimine testificari contra clericum est ꝓpter reuerētiam: vt quia non est paris cōuersationis, vel gradus vt in d. c. laicos. 2. q. 7. ergo &c.

¶ Adde qualiter intelligatur quod testes minus idonei admittantur ꝓpter defectum probationis. Ale. cons. 64.

d ¶ Et generaliter. 4 an, prohibitus accusare sit prohibitus testificari, vel econtra: vide plene per glo. 4. q. 3. in summa. quæ est magistra nam videtur dicendum q̄ sic, per tex. in ca. fi. ꝫ. eo. & in c. ipū apostoli. & c. testes. 2. q. 7. Sed tu ad hoc vide tex. & gl. in c. licet. circa. fi. de simo. facilius tñ propter crimen repellitur testis à testificando, quam accusator ab accusando: vt no. gl. fi. & ibi Bar. in l. q iudicio. ff. de accu. cuius verba scripsi. ſ. c. prox. Et adde, q̄ sicut minor. 20. annis repellitur à testimonio in causa criminali, vt est tex. 4. q. 3. §. item. in testimoniis. & in l. in testimonium. ff. de testi. ita & minor. 20. an repellitur ab accusando: vt dicit gl. in l. libellorum. in ver. pupilli. ff. de accu. & Bar. in l. qui accusare. c. tit. Sed nunq̄d sicut laicus q̄ prohibetur accusare clericum, admittitur, si ꝓsequatur suam iniuriam, vt est tex. hic ita clericus q̄ prohibetur accusare laicos, vt in c. sicut sacerdotes. 2. q. 7. admittatur si suam, vel suorū iniuriam ꝓsequatur dic q̄ñ. Gl. est sing. in c. laicos. 2. q. 7. q̄d est verum nisi protestaretur quòd non intendit ad vindictam sanguinis. Ita dicit Ioan. And. in nouel. in ca. prælatus. super verbo querelam. de homi. in. 6.

Anto. Franc. ¶ An clericus possit accusare laicum de crimine, etiā cum protestatione quòd non procedatur ad pœnam sanguinis: vide

lictum clerici dicitur notorium: tunc etiam laicos admitterē ad testimonium. tex. adduco no. in ca. cum dilectis, b de pur. can. † Tertio limito vt laici regulariter non admittā-

5 tur. ſ. ad plenam probationem faciendā: sed ad indicium faciendum sic: ſaltem vt subiiciatur torturæ. carg. in l. capite quinto. cum ibi no. per Bar. ff. de adu. & ibi gl. & in l. quæro. in fi. ff. de ædi. edi. & quod not. in ca. i. ſ. de

6 prob. & ſentit Inn. in c. quoniam. ſ. e † Quæ tam limit. ſentit hic Host. vt procedat, quando agitur de crimine criminaliter: vt dixi ſecus ſi ciuiliter, per ca. 3. ſ. e. & hoc die procedere etiam ſi agatur ad priuationem beneficii. Nam & tunc dicitur agi ciuiliter per c. 3. ſ. e. & in c. per tuas. j. de ſimo. & quia ꝓpriè accuſatio tendit ad depoſitionem ab ordine. vt in c. qualiter. & quando. 2. de accu. Et pro hac limitatione eſt bo. tex. in c. tam literis. Item ſi agatur per viam inquiſitionis vel denunciationis. ar. in c. tam literis. & c. quoniam. ſ. e. & ſentit hoc Fed. conſ. 23. & facit, quia his caſibus non agitur ad pœnam naturalem delicti: vt d. capit. qualiter & quando. Nunquid autem his caſib. admittantur laici

d ad accuſandum d ſicut ac teſtificandum: vide de quod dixi in c. ex parte ade. ſ. eo. Quintā limit. ſentit gl. 2. hic, vt admittantur laici in exceptis criminibus ſed tu reſpectu accuſationis clericorum dic, vt plene no. in c. cum p. de accu. & 2. q. 1. in primis. & 2. q. 7. in ſumma. reſpectu vero teſtimonii admittātur laici contra clericos in exceptis criminalib. dic vt plene leg. & no. in c. per tuas. j. ſ. de ſimo. vide in c. in fidei fauorem. de hær. lib. 6.

7 ¶ † Vlt. hic quæritur, quia text. admittit hic laicos ad accuſationem clericorum, cum proſequuntur ſuam vel ſuorum. iniuriam qui comprehendantur hic appellatione ſuorum. Sol. vario modo exponitur per doct. quia in caſu noſtro non reperitur hoc à iure determinatū & ad alios effectus multifariæ exponitur. Nam ſm Accu. illi dñr ſui qui ꝓ eo teſtificarinō p̄nt. vt no. C. ad tur. & l. pe. in prin. & vide p Spe. in ti. de acc. §. 3. in pr. Host. dixit illos ſuos de quib. hñ. ff. de accu. l. j. & 2. Gof. intelligit ſuos oēs illos, ꝓquib. agere p̄t qs actione iniuriarū, quaſi iniuria videatur ſibi illata, vt ſeruī filij, vxor. inſtit. de iniur. §. patif. ff. de iniu. l. item apud Labeonē. §. ſponſum. Item ſi qs defendit mortē ꝓpinquorū l. hi tñ. ff. de acc. & ſic intelligit. 3. q. 9. negandā. Abb. vero dicit hoc poſſe intelligi de oībus ꝓſtitutis in prāte vel nō, dummodo ſint in primo gradu alle. de ſen. exc. ſi vero. P. dt, ꝓ in illis caſib. poterit accuſare, quib. ſine pœna poterit verberare, q hñr in d. c. ſi vero. Io.

c An. in add. Spe. in d. §. 3. dt. q̄d oēs ſunt ſui, ꝓ q̄b. p̄t poſtulari, qui ſunt de tertio ordine nō niāt appellatione ſuorū, vide tex. in c. fi. de ver. ſig. li. 6. & Dom. poſt gl. in c. ſtudeat. circa fi. 50. diſ. Item Adde hic quod no. Bar. in l. fi. in ver. ſed qui dicuntur extranei. ff. de pri. deli. Quæ autem dicantur ſuæ eccleſiæ vide glo. & do. Ant. in ca. pro illorum. & quod ibi notat de præb. Qui autem veniant appellatione proximorum, vide tex. in l. quamuis adulterij. C. de adul. ita ad literam. Bar. de Bellenzi. hic Ego addo regulam, quòd vbicunque in aliqua lege vel diſpoſitione fit mentio de ſe, vel de ſua perſona, vel ſimilibus verbis, quod talia verba comprehendunt nedum perſonam propriam. ſed etiā alios quos circa ſe neceſſario habet puta vxorem, filios, & ſimiles. text. eſt no. a. in l. 3. §. ſed quod dicimus. ff. de ve. leg. Et iſtam regulam didici à Iaſ. dum papie legeret. l. vt vim. ff. de iuſt. & iure.

¶ Adde qui vebiant appellatione, ſuorum. do. de R. o. deci. 460. de renun. in nouis.

poſtulan

¶ Qui veniant appꝓne ſuorū. Dicas, q̄ in hac mā accuſationis de qua hic tractat. ſui dñr parentes, patroni, patronæ, & eorum liberi, frater, ſoror, ſocer, vxor, ſocrus, gener, nur⁹, vitricus, nouerca. & pri uignus: q oēs dñr ſui in mā accuſandi, vel ꝓſequendi iniuriā ſuam, vel ſuorū. Itē ēt amicus intimus venit appꝓne ſuorū: vt ſing. dixit Bal. ī l. j. C. q ac. ſi poſ.

De quo vide p Ale. ī l. i. in fi. ff. de pu. iu. & l. 2. ff. d ac. In alia aūt mā q dicātur ſui. puta, in mā ſucceſſionis, & tranſmiſſionis hēditatis. illa nō adita vel ñ agnita dicas, q̄ ſui dñr, q ſunt in ptāte teſtatoris ſiue 8 eius, de cuius ſucceſſione tractat: vt inſt. de hære. qua. & dif. §. ſui aūt hēdes. & Credo ſ. his pmittit p̄tor, & l. vnica. C. de his, q aū 1 ap. tab. & gñaliter q veniāt appꝓne ſuorū. vide p Bar. in l. cū ſuæ. de le. 3. & l. ſi ita. §. ea lege. ff. de verb. obl. vbi ponit, q̄d de eccl⁹. Et vide p Spe. ti. de acc. §. 3. in pr. Et 4 an q̄ñ deſunt filij appꝓne ſuorū veniāt a fratres, vPagnati, vid p Pau. Ca. ꝓſi. 351. & vide tex. ī cl. cām. iūcta gl. ī ver. ſuorū. & ibi p Car. j. q. de elec. vbi dicit q̄ veniūt ēt ꝓcuratores. & facto res, ad effectū vt dicatur locus nō eſſe tutus propter metum talium perſonarum.

a ¶ Mām huius dec. vide examinatā p le giſtas ſaut. q ſemel. C. de ꝓb. Et ſi eſt cōmiſſa alicui examinatio teſtiū noīatorū, & ipſe ſemel examinauit noīatos ñ poterit iterū eos examinare. Ita dt d. Ant. in c. l; vndiq;. ī fi. de of. del. Et ita dicit determinari p gl. & doc. c. in cauſis. de of. dele. Itē de intel. huius c. & c. vltra tertiā. vide Host. in ſum. de dila. §. & gb. circa pr. ver. vſq; tñ q̄ in ciuilib. & ſeq. Item vide q̄ latè ſcribit Lap. all. 82. vbi an diſpō huius de cre. hēat locū in cauſa matrimoniali.

b ¶ Quod cāæ. Vide Alb. de Ro. in 1. par. ſta. q. 9. & Gemi. ī c. j. 10. di. Pet. de Anc. in c. i. ver. his itaq; prætmiſſis. ſ. de conſtitu.

c ¶ Vtrū ſecūda tiatio, vꝑ publicatio in eā impediat quartam ꝓ ductionē cū ſolennitate. do. Ant. hic ꝑcludit q̄ ſic, li Inn. ꝫ. Sed quantum ad illud de renuntiatione. vide Spe. in ti. de teſte. §. qualr. ver. quarta aūt ꝓductio. Sed de hoc vide Bar. in aut. q ſemel. ver. circa ſcdm. C. de ꝓba. vbi diſtinguit an añ renuntiationē, vel ꝙclōnem, potuerit teſtes ꝓducere, ex tunc nō admittatur, aut nō potuit vel ignorabat ſe poſſe ꝓducer. tūc admittet ad ꝓductēdū cū hac ſolēnitate legali.

In cauſis. 2 Legitur principal⁹ duob. modis ſm lect. cōm, & veris. q̄ in cauſis ecclēſiaſticis & ciuilib. p̄nt fieri tres productiones teſtium: quarta aūt nō admittitur abſq; ſolennitate legali. hoc primò. Sup dictis teſtium p̄t poſt ipſorū publicationē publicè diſputari. hoc ſcdò. & duo ſunt dicta. ſecundum ibi: & ſup.

¶ Not. 1. q̄ cārum q̄dam ſunt eccleſiaſticæ: q̄dam ciuiles. Eccleſiaſticæ p̄t dici dupliciter, vel quia ſpectant ad eccl⁹aſticum forum. vel ſcđæ quia ſunt eccleſiaſticæ ſp̄uales & criminales. Ciuiles aūt dñr illæ q̄ aguntur in foro ſeculari, item q̄ aguntur de reb. t palib. & vide bo. gl. & plenam 11. q. 1. in ſum. ¶ No. 2. q. tl⁹ cauſæ eccl⁹aſticæ regulantur in iudicio ad inſtar ciuilium. facit per locū à ſpāli, cle. diſpendioſam. de iu. & c. j. de iu. cal. lib. 6.

b ¶ No. 3. ibi: in legib. & c. q̄ cauſæ b̄ēt eccl⁹aſticæ r⁹antur in iudicio ſm ll. ciuiles, ex quo ñ ꝺdicunt canonib. & ſic tam in ordinando q̄ in decidendo attenditur ius ciuile iuri canonico non ꝓrium. & pro hoc d. eſt tex. in c. 1. & 2. de no. ope. nun. adeò q̄ vbi ius ciuile expreſſe nō diſponit, p̄t tñ adduci ꝓ ſimile vt not. probatur c. auctoritate Martini. de ꝙceſ. præb. li. 6. & loquitur de illa ſolennitate legali quæ hr̄ in c. vltra tertiam. j. e. & originaliter in aut. e. ti. ſ. q̄a verò. ¶ No. vlt. q̄licet teſtes recipiantur in ſecreto ca. venerabili. j. e. de dictis tñ eorum poſtea p̄t publicè diſputari vt hic. ſimile in electionis ſcrutinio q̄ fit in ſecreto, poſtmodū tñ publicatur & ſup eo publicè diſputatur, vt c. qa ꝓp. cum ibi no. ſ. de ele. & hæc potuit eſſe rō dubitandi: nam videbatur q̄ dēret ſecretè diſputari de dictis ſicut recipiūtur in ſecreto. Sed alia rō immi-

c net in receptione q̄ in diſputatione: q̄a primo caſu dubitatur de falſitate, ſ. e. ca. 2. ſcđo verò nō. ¶ † Opp. & vſ, q̄ plures productiones poſſint fieri in cauſa cum dilatio data ad productionem teſtiū cedat ꝙmodo dēntis producere. nam dilatione pendente iudicis offīn quieſcit. j. de app. ſignificante. & l. ſiue pars. C. de dil. Gl. metu ꝓrij, vt arbittor, exponit text. ibi, productionem. i. dilationem. Et ſic intelligendo de quarta dilatione, vnde in fra primam ſecundam & tertiam dilationē p̄t quis toties teſtes producere, quoties voluerit. ſed quartā dilationem non hēbit nisi cum omni ſolennitate. de qua j. eo. vltra tertiam. & hoc verum ſm gl. niſi obſt. renuntiatio productionis teſtium, vel ſi multitudo

c teſtium eſt. ꝓducta: tunc. n. nedum quartam non hēbit, ſed nec ēt tertiam nec ſecundā. j. e. ſignificauerunt. & ca. cum veniſſet. cum ſi. Deinde ponit glo. ſm. intelle. vt intelligatur tex. in productione ſm q̄ verbum ſonat, videlicet vt in cauſa nō poſſint fieri vltra tres productiones teſtium niſi cū ſolennitate legali: dicit tñ primū ſeruari de facto. & illud dicit Io. An. tenendum. Hoſt. plus placet iſte ſecundus intel. vt tres productiones fiant in vna dilatione. ar. ff. de ver. ſi, ter enixa, vñ hic litera non dixit dilationem, ſed productionem d q̄ ſunt diuerſa. tres ergò fient productiones intra vnam dilationē. quarta fiet cū ſolennitate: quinta verò nullo mō fiet. Et dē prima, cum quis colligit teſtes, quos p̄t habere & p̄ntat iudici eos: cum verò colligit alios & eos p̄ntat dr̄ ſecunda & ſic de tertia. Solent ēt à principio teſtes producendi nominari ſm eum qa forſan ei nō eſt poſſibile ſic ſimpl⁹ p̄ntare, ſed productiones poſtmodum dēnt fieri de noīatis. & vſ tenire Hoſt. q̄ intra q̄libet dilationem poterūt fieri tres ꝓductiones teſtium. d. Ant. aprè non eligit: ſed vſ tenire cum primo intel. gl. ille intel. ſi bñ iura ponderantur, non vſ procedere. primò, qa nō in omni caſu procederet: finge. n. q̄ pars fuit impedita infra primam ſcđam & tertiam dilationē, ita q̄ nullos teſtes produxit: dicemusne q̄ ñ hēat quarta dilationem, niſi cū ſolennitate legali: certè falſum eſt: qa fruſtra tunc iuraretur, q̄ nō didicerit teſtificata. & c. patet ex forma c. vltra tertiā. præall. tñ iſta vlti. Ifa ſimpl⁹ denegat quartam ſine ſolennitate legali: ergò nō dēt intelligi in dilatione. Itē intelligendo tex. in dilatione, ſequeretur q̄ tres dilationes ſimpl⁹, & ſine difficultate poſſent dari tā in cauſis eccleſiaſticis, q̄ in ciuilib. q̄ ēt falſum: vt patet ex l. oratione. & l. fi. ff. de fer. & ex no. c. 2. de dil. vbi vide. per gl. & ideò credo tex. intelligendum prout iacet: & nedum intra vnā dilationem ſicut ſentit Hoſt. ſed ēt in tota cauſa non p̄nt fieri vltra tres productiones teſtiū: niſi cum illa ſolennitate legali. & ita propriè loqtur iſte tex. nullā faciens mentionem de dilatione, qa habuit ergò vnam dilationem vel plures ex eā, nunq̄ admittetur ad quartam productionem, niſi cū illa ſolennitate legali. & eſt rō, qa ex iterata toties productione eſt p̄ſumptio q̄ fuerit p̄cum ſtatus dicta teſtium: & qa fortè illi ñ ꝓbabant, eſt inductus ad productionem aliorū illos priùs ſubornando, iō exigitur iuſm huius p̄ſumptionis purgatiuum. Et ex hac rōne infertur, q̄ ſi fecit plures ꝓductiones teſtium ſi adhuc nō fuerunt examinati, non habebit locū diſpō huius c. qa ceſſat rō ſubornationis & dictorū p̄cuncta tionis. Idem ſi fuerunt examinati: ſed fecit iſtas productiones in actu p̄tinuo, ita q̄ nō potuit ſcire dicta illorum añ productionem, q̄ nunc vult facere. ar. l. p̄tinuus actus. ff. de verb. obl. intelligitur ergò text. de trib. productionib. cū effectu factis: & ita propriè loquitur tex. in aut. e. §. qa verò. vnde ſumpta fuit hæc decre. & q̄ñ interuallo facto poſt tres productiones & receptionem productorum vult facere quartam. Quid aūt ſi nominauit multos teſtes non tñ produxit omnes ſimul: ſed fecit tres productiones nunc vult facere quartam: dic q̄non admitterur ſine vlla ſolennitate: quia eadem eſt rō licet in veritate non omnino. & hoc ideò quia potuit malitioſè plures nominare & figmentis dandus non eſt locus. de diuor. quanto. & pro prædicto intel. facit aut. qui ſemel. C. de prob. q̄ vtitur hoc verbo productione: ſicut facit iſte text. & ſunt prædicta de mente Bar. in d. aut. qui ſemel. licet non moueatur prædictis rōib. Ex his habes clarè intel. huius c. & eius rōnem: & infero, q̄ſi habuit tres dilationes: & impeditus non potuit facere niſi vnam vel duas productiones teſtium: & nunc probando impedimentum petit quartam dilationem, q̄ illa dabitur abſq; vlla ſolennitate legali ex quo non fecit tres productiones teſtium: nam vt dixi iure cauetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

a*Seb.Sap. ¶Fuisse. Vide L.ap.al.82.inc.in causa matrimoniali,vbi dicit,q̃q̃ testes nõ sunt examinati,nõ impeditur quarta productio. Vide de hac materia Georg.Natam in rep.cle.sæpe.de verb.signi. b¶Vide hic d.Ant.in tis attestationib.si pars tiam.ver.si aũt.vbi limitat hoc d.Et ad idem est gl.in ver. producere.in cl.2.de testi.& vide d.Ant.ẽ.e. c.fraternitatis.versi. fallit quartò. An aũt a oportet q̃ probet se impeditum fuisse.a & valeat productio testiũ facta post termiñ assignatũ p̃tenõ opponẽte, vide per Bar.l.añ sniam.circa fi.ff.de app.& per Bal.in l.2.C.de epis. au.vide ad hoc Imo. in ca.fraternitatis,ẽ. c.ti.q idem dicit q̃d. Ant.hic.Et est ratio, q̃a taciturnitas in iudicialib. pro ꝓnsensu hñ: vt est tex.l.cũ ostendimus.§. fi.ff.de fideiuss.tu.& c.2.d ae. in 6.Sed tu ẽ istam opi.instare,potes vrgentib.rõnib.prout tradit hic Fr.de Are. in suis recol.Sed tam dẽ post lõgissimam disputationẽ, tenet opi.cõmunem: per quam adduceit text. in cle.ꝓstitutionem. in fi.de elec.iũcto c. vt circa.eod.tit.in 6. ¶Adde Alex consi. 72.3.libr.

c¶Pro intell.huius decr.vide' oĩnò quæ no.Bart.de Bell.post d.Ant.c.in nostra.ẽ. e.vbi ponit an testes reducantur ad 2cordiam,qñ sunt in numero impari.Itẽ vidẽ sing.caut.ad saluandos testes à periurio quam tradidit gloss. fi.in c.Artaldus.verme sciente. 8.q.3.& vide quod ibi notaui, & quod not.do. Ant.in c.cum eccle sia. §. nos igitur.de cau.pos.& propr.Et videt materia huius decr.quæ scribit Im. post d.Ant.in cl.i.super gl.in verb.simul. de app. & vide gl.fi. quæ est in verbo,pariter.&quod no.do. Ant.in c.bonæ.1.de ele.Item vide tex.& gl.in ca.nihil obstat. de ver.si.& gl.in ver. veritatis.ca.dudum. de 2uer.ꝑiu.& tex.in quotidie.de ꝑse.dist. 2.Adde hic in materia.quod not.Bal.in l.item videndum.ff. de pet.her. Ang.in l. antiqui.ff.pars hæred.pet.gl.in l.in operis. de ista solennitate adhibenda solum in quarta productione & nõ dilatione: & rationem prædixi. ¶†Sed quæro nunquid dabitur ista quarta productio seruata duntaxat solennitate illius c.vltra tertiam.In.dicit q̃ non: sed idem dicit in concessione secundæ & tertiæ: quia licet prima detur sine grandi cognitione causæ:tñ secùs in secunda & tertia.Aduerte hoc dictum Inn.procedere capiendo productionẽ pro dilatione: sed capiendo prout verbum sonat cessat hæc suppletio Inno.ex quo enim est adhuc infra dilationem sibi cõcessam potest facere quartam iurando solũ modo prout ibi dicitur.Et ex hoc apparet q̃ iste secundus intellectus probabilior est: cũ iura canonica & ciuilia nõ requirant in hac quarta productione nisi illam solẽnitatem: vt patet hic & in c.significauerunt.& c.vltra tertiam.ẽ.eo.& aut.qui semel.præal.& tñ in concessione secundæ dilationis requirant aliam causæ cognitionem:vt in d.l.oratione. & l.fi.&no.in d.c.2.de dil.ergò debent intelligi hæc iura de quarta productione.& non de dilatione,cum super dilationib.fit specifice prouisum.ar.in l.sanctio legum.ff.de pœ. dictum tamen Inn.est verum in se,si capitur productio pro dilatione. ¶†Quæro,quid si detur quarta productio sine solennitate nũ quid valent attestationes? Inno.refert opin. Quidam dicunt q̃ non.ar.ca.2.§.sed.in fin. Secundi dicunt contra,nisi fuerit appellatũ. ẽ.eo,significauerunt. Tertij dicunt, q̃ licet contradicatur & appelletur,iudex tamen si cognitionem solennitate ista vel cum causa fit concedere quartam & quintam nisi sit cõclusum & renuntiatum testib.& dicta ipsorum alteri parti sint edita nec aliter seruari debet hæc solennitas per d.§.quia.versicu.vnde fuit assumpta hæc decre.dicit tamen Inno.q̃ licet hoc videatur verum: tñ securius est iudici nunquam dare quartam sine solennitate.& dicunt isti vltimi q̃ concurrentib.prædictis. §.conclusione,renuntiatione, & editione attestationum non dabitur etiam secunda sine hac solennitate.nam eadem est rõ.ergò. &c.de consti.transl.dicit tũ in q̃ prædictus. §.quia verò.non vr facere vim in conclusione vel renuntiatione:sed solum in editione facta alteri parti, vt tunc sit seruanda illa solennitas. Aduerte,quia Inn.&alii quos refert solum considerauerunt illum §.quia verò ad corticem.& non aduerterunt ad iura canonica quæ magis specificè prouidẽt super hac materia,& declarant intrinsecam materiam illius §.quia verò. Vnde considerandũ est, q̃ in iure maximè nostro habemus aliquos terminos in dubio exclusiuos productionis testium: vt est conclusio in causa.nã post cõclusionem in causa etiam instrumẽta produci non possunt.fortiùs nec testes:vt probatur in c.cum dilectus.de fi.instr.nihil enim amplius potest produci quod cõsistat in iure vel facto.vt ibi no. & in c.patroalis. de cau.pos.& propr.Ex quo infero q̃ etiam si pars vnam vel nullam testium productionem fecisset:ex quo tũ permisit in causa cõcludi,non est amplius locus productioni testium,etiam cum solẽnitate legali:& sic ma le dixerunt prædicti doct.quos refert In.vt ꝯ.dixi. Idem dico de publicatione attestationum facta de consensu partium vel renuntiatione vt amplius nõ sit locus productioni testium super eisdem capitulis.vt no.plenè in c.fraternitatis.ẽ.e.& c.cum venissent. quandoq; verò isti termini non interuenerunt in causa:sed data fuit dilatio pro testib. producendis:& tunc si tenes primam lectu: dic,q̃ non debet dari quarta dilatio sine illa solennitate legali: quia est præsumptio ex quo habuerit tot dilationes & intra eas aliquos produxit testes,q̃ fuerunt eorum dicta percunctata:vt colligitur ex c.vltra tertiam. ẽ.e.& idem dic si tenes secundam lectur.vt hæc præsumptio oriatur ex sæpe iterata productione testium interuallo postmodũ interueniẽte aũ petitione quarræ ꝓductionis: vt sic non admittaur quarta productio sine illa solennitate legali: nec curandum est an editio actorum fuit facta alteri parti vel nõ. de hoc enim nõ curat ille tex.nec super hoc se fundat c.significauerunt.& c.vltra tertiã. ẽ.eo.sed solum ex sæpe iterata productione. Et ad §.quia verò,dic vt ibi factum narratur: sic enim acciderat ibi:quia vltra tres productiones factas p alteram partem, altera pars habuerat copiam dictorum testium:sed idẽ est si copiam altera pars non habuisset,dummodò petens tres productiones priùs fecisset:vt patet ex ratione illius §.qui hoc ponderat in pr.& ex isto c.& c.significauerũt.& vltra tertiam,ẽ.e.tit. ¶Nunc veniendo ad q. principalem ꝯ.positam an valeant attestatio b nes recepræ in quarta productione data sine solennitate legali.Breuiter concludo, q̃ si non fuit contradictum,& appellatum valent.videtur enim ꝓcessum ab isto termino exclusiuo,sicut in simili&fortiori casu dicimus q̃ valet testium receptio facta post cõclusionem si non fuerit cõtradictum.vt no. d.de Rot.deci.5.dicam in d.c.cum dilectus. Item de communi ꝯsensu partium possunt acta incidi, & de nouo omnia produci vt l. acta.ff.de re iud.facit c.cum causam.ẽ.eo.& quod no.ẽ.c.c.præsentata.& hæc sunt etiam de mente d.Ant.hic.si autem fuit contradictum & appellatum non tenebunt attestationes:quia sicut est legitima causa appellandi si denegatur quarta productio cum solennitate,d.c.significauerunt.ita & fortiùs videtur legitima causa appellandi si cõcedatur sine solennitate,cum ius hoc dicat,&c.

CAP. XVI.

1 *vniuersitas non debet excommunicari sed omnes de vniuersitate benè possunt.*

2 *Testes deponentes contraria circa actum iterabilem & per multiplicitatem actus.si possunt redarguiad concordiam sunt reducendi,nisi per confessionem partis vel testium appareret de vnitate actus.*

3 *Concordia circa testes est facienda, etiam ubi pars produxit plures,& meliores testes.*

4 *Testes instrumenta,priuilegia,&c.semper reducẽda sunt ad concordiam.*

5 *Testes an reducendi sint ad concordiam ut probent,an ut euitent pœnam periurij.*

5 *Iudicandum est pro reo in dubijs.*

c **Cum tu.** ¶Si fieri põt concordanda sunt dicta testium quæ videntur contraria:vel summa specialius sic.Si qs probat actum gestum post appellationem, & aduersarius probat q̃ante præfertur prima probatio.& actus iudicatur non tenere nisi secundus probet quod ante omnem appellationem.Primò decisè narrat factũ.Secundò diffinit ibi,cum constet. ¶Casus literalis.Quidam præpositus & canonici sui ex vna parte, & archiẽps ipsorum ex altera super quadam sententia excommunicationis

& sic referatur ad tps,non ad q̃titatem portionis.Ita d̃t Bar.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de dam.infect.Et vide in hac materia concordiæ testium.Bal.in prima const.cod.§.in quib.& But.in l.optimam.C. de contrah.& commit.stipu.Bart.in l.stipulatio ista.§.hic quoq;.ff. de ver.obl.facit ad hanc materiam tex.cum gl.in ver.iuri communi in c.cum dilectus de consue.Item adde quod not.d.Ant. in c.trãslato.ver.nota pro cordia.de consti.& in eo c.ver.nota vt salues testes.Et qualiter concordentur testes, quorum vnus dicit,q̃ fuit infra annum, alius intra annum, vide do. Ant.in c.plerunque. ver.nota pro cõcordia.de resc.Et de ista geminatione actus propter concordiã 1 testium, vide quod no.d.Ant.in ca.eam te.in vers.expediam. de resc. Item adde hic Bart.in l.si statuff.de iniur.vbi dicit quod si vnus ex testibus productis dicit, quod fuit factum in 2 ostio, alius dicit, q̃ fuit factum iuxta ostium,reducũtur ad concordiam, exponendo verbum, in, pro verbo iuxta. vt ille qui dicit, factum in ostio intelligatur, id est, iuxta ostium.Item adde hic quod no.Im. in l.diuortio.in pr.ff. solut.matri.dum loquitur de testib.deponentibus factum fuisse tempore guerræ.Item si testis deponit quod Sẽpronius possedit agrum Titii tali tempore: nõ propterea vitiat eius dictum: licet alii testes dicant quod illo tempore ager nõ erat Titii: quia saluatur dictum illius testis dum dicit, agrũ Titii,scilicet qui modo est Titii licet tũc temporis non esset. Ita determinat do. Ant.in c.omnes.i.di. Item addẽ hac materia concordiæ testium quod no.Bar. in l.1.ver.& per hoc potest sustineri.ff.de ope.no.nun.& Dom.20.dist.in sum.in fi.& ipse idem Dom.in cap. quamuis.vltra medium.21.di.& quod no.idem in ca.lator.in fin. 23.di.Item vide quod no.d.Ant.in c.dilecti.de exc.& c.cũ Vintoniẽsis.de ele.vbi ponit de 2cordia testiũ,qñ vnus dr.q̃ fuit primus, alter dicit q̃ fuit tertius.Itẽ adde q̃ testes probant,licet in modico inuicẽ discordent.Ita determinat d.An.ĩ c.2.circa fi.de re.Itẽ adde, q̃ si vnus testis dixit,percussit cũ petra, alter cũ saxo:isti testes sunt 2cordes:vt no.Do.in c.filidior.aliàs si qs viduam,circ.med. 50.dii. a *Sebast.Sap. ¶Deponebant.Aduerte.q̃ Arc.in consi.71.inc.dilig enter.dicit,quod doct.hic volunt:quod quando vnus testis alterius dicit.nõ solum vnus eneruat dictũ alterius, sed ẽt vterq; punitur de falso.istã opi.dicit esse cõem,tñ dubitatur, vt ibi p eum.In ꝓriũ causam habebant adinuicem: ex vtraq; parte testes producti fuerunt, tandem causa delata est ad d.Papam.Vnde ipse testib.examinatis dicit,q̃ testes capituli iurati dixerunt q̃ sniã excõmunicationis lata fuit post appellationem.Et testes Archiepi simpliciter iurati dixerunt,q̃ sniã excõicationis lata fuit ante appellationem, Papa verò dicta testium volens interpretari benignè,ne periurij notentur reatu decreuit sniam illam non tenere,quia vtrunq; esse potuit,sq̃ante senten tiam extitit appellatum&super illa deponũt testes capituli.Et post eãdem sniam iterum fuit appellatum & super illam deponunt testes Archiepi & sic diuersum tempus impedit ꝺdictionem testium.B.¶†No.1.q̃ licet vniuersitas non debeat excommunicari.ca. b Romana.§.vniuersitatem.de sen.exc.li.6.in singulos tamen da vniuersitate ferri potest licet nemo excipiatur: vt puta,excõicamus omnes canonicos talis ecclesiæ.Ratio diuersitatis colligitur ex ca.si sniã de sent exc.li.6. intellige tamen q̃ omnes & singuli sint capaces.hoc dico propter no.in d.§.vniuersita tem.¶†Not.2.vnam bo.& not regulam:q̃ vbi testes actoris & rei vñr deponere contraria circa actum iterabilem & pr̃sumptionem multiplicatis actibus possunt reduci ad concordiam: reduci debent & tunc præsumitur actus multiplicatus:& sic intelligendi sunt testes deponere super diuersis actib.vt hic.quod intellige,nisi constaret de actus vnitate per confessionem partium vel ex dictis ipsorum testium.primum probatur in c.cum Ioannes.de fid.instr.vbi est bo.tex.secundum probatur ex dictis illorum testium qui deposuerunt contra Susanam.Nam ex eo quod deponebant a de eadem hora colligebatur vnitas actus.ideò diuersitas in loco commissi adulterij inducit contra eos præsumptionem falsitatis nec facta fuit pr̃sumptio multiplicatis actib.de hoc vide gl.not. 3.q.9.nihilominus.Et ex illa gl.colligitur.q̃ similis concordia sit fienda alio non obstante in testib.eiusdem partis.quod apertè sentit Io.An.in add.Spe.co.ti.§.iam de interrogatoriis.ver.quid si vnus testis.q̃ no.¶Item not.q̃ si testes vtriusq; partis reducuntur ad concordiam intelligendo q̃ deponant super diuersis actib.non solum euitant periurium sed etiam probant illos diuersos actus super quib.præsumptiuè deponunt, ex quo super quolibet actu datur plena probatio vt hic apertè probatur dum denuntiatur excõmunicationem nõ tenuisse propter appellationem præcedentem.Ex quo infertur.q̃si per duos testes probem q̃ ꝑmisisti adulterium in tali loco: per alios duos probem.q̃ꝑmisisti in alio loco,probatum est adulterium bis fuisse ꝑmissum,quod apertè sentit Io.An.in loco præal.in Spe. ¶No.q̃ in dubiis semper tñ vide Bal.& Ale.in l.duob.§.fi.ff.de iurei.& b*Seb.Sapaſt.¶Non præsumantur.Quod non præsumantur pluralitas actuum vide Ias.in l.1.C.de bon.poss.secundum tab.

c¶Vtrum à diuersa parte producti reducantur ad concordiam, si inter eos est dispar numerus. Adde,quod opi. gl. in d.c.cum ꝓtingat.seq̃t In.ibi &cal. hic,& Bal.ĩ.ꝑst. co. §.qb.& Bar.l.in insulam.§.fructus.ff.solma.&eam reprobat Abb.hic sequendo d.An.sed Im.in l.inter stipulantem.§.1. de ver.ob.dicit q̃ in practica seruaretur opi.Inn.in d.c.cum ꝓtingat.Sed de iure ꝓria est verior.Et idẽ dicit ipemet hic,sub iungens vnũ verbũ q̃ mihi plus placet, q̃ omneq̃ab aliis df. dicit.n. q̃ etiam qñ est disparitas in testibus fiet concordia non solum quò ad euitandum periculum falsi,sed ad probationem faciendã: pro parte tamen, q̃ producit pauciores, non fiet talis cõcordia.Et ita intelligatur gl.in d.c.cum cõtingat.Et ita qui plures produxerit testes, obtinebit. Et omnes hincinde ꝓducti excusabuntur à periurio. Et hanc opinio.credo verissimam. & adde hic Bald.in l.in insulam. in prin.ff.fol. ma.vbi vbi sequitur dictum Inn.in d.c.cum contingat.Et vide etiam Im.in d.l.ĩ insu.am. Et illam opi.Inn.in d.c.cum contingat. sequitur Pau.de Ca. in l.2.§.creditum.ff. si cert.pet.

¶Adde quando testes reducantur ad concordiam. Rom. consi.301.Pe.de Ancha.consil.297.Ro. consi.157.vbi quando non sunt reducendi ad concordiã, nec vt probent nec falsum euitent.

Anto.Fran.

d ¶De huiusmodi concordia testium vide, quæ Barto.posuit: & post eum Al. in l.2.ff.si cerum petat.inilla q.de testibus deponentib. aliquid esse factum ante guerram,&aliqui ẽt deponunt quod fuit factum post guerram: & nihilominus testes concordantur,sed non ad fi.vt probent,sed ad finem vt euitẽt falsum, pro quo ẽt vide Bal.in l.testiũ. C.de testi.in illa q.qñ testis dicit actui,de quo restificatur, fuisse pñtem Titium & Titius examinatus negat se fuisse pñtem:an isti testes dicantur ꝓrij ita vt non possint concordari. Et 2cludit q̃ pũt, & dẽnt 2cordari nõ ad finẽ vt probẽt,sed vt euitent falsum.probare aũt ñ pũt ga ex eorũ dictis primo aspectu ꝓriis reddit ꝓbatio.dubia,q̃ ñ releuat probantem.c.in pñtia de prob.l.neq; nãles.C.e.tit. ¶Et hoc tenet expresse Bal.in l.exercẽdis.C.de fid.instr.Et pro ista quæstione adducebat subtiliter Franc.de Aret.text.fiugu.in c.licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

cām. ī ver. per quod, &c. cum glo. titu. 1.
a ¶ Vtrū diuersæ scripturæ ꝟriæ reducantur ad ꝓcordiam. & ꝙ sic tenet Bart. in l. fi. §. Lucius. ff. de cōdi. indebit.
b ¶ Et adde hic text. §. qui falso & variæ. 4. q. 3.
* Sebast. Sap.
c ¶ Huius literæ. Idē sentit Bar. in l. 1. ī pr. ff. de eper. no. nū. vbi reducit ad eōcordiā d. vnius testis q primò dixerat in palatio epi, postea dixit, iu hoc palatio. vide ibi Alex. & Mod.
* Sebast. Sap.
d ¶ Ad ꝓfessionem ptis. Vide Abb. in c. cū Ioannes. ī. de fid. instr. Fel. in c. cū ꝑtingat. §. de of. del. Ale. in l. inter stipulantē. §. j. ff. de verb. obl.
e ¶ Ibi Spec. dat vnā cau. vt volēs ꝓtestes nō possint reducī ad eōcordiā faciat ꝓ iudex iterū ꝓget ptē vtrū actus de quo ꝟitur, fuerit tm̄ semel gestus: & si ꝓ ita teatur de vnitate actus, nō poterit postea ꝓcordia fieri per iteratio nē actus: p tex. ī c. cū Ioannes. de fid. instr.
f * Seb. Sap. ¶ Si verò ꝓbatio. Alia doctri. colligitur ex no. per Bald. in l. de qb. ff. de il. & l. 2. C. de bo. pos. ſm tab. & p Ab. in c. cū Ioannes. ī. de fid. instr. vc; ꝙ qñ dicta testiū pñt reduci ad ꝓcordiam ꝟgrua interꝓtatione verborū nō solū euitant ꝓ iuriū sed ēt probant: si verò reducuntur in ꝟgrua interꝓtatione solū euitant periuriū. Alia doctr. colligitur ex no. p Bal. rub. C. si ex fal. instr. videlicet, ꝙ si verba testiū reducūtur ad ꝓcordiam capiendo verba impropriè nō solū excusant à periurio, sed ēt probāt, si verò impropriissimè, solū euitant periuria. Et q̄ sit impropriissima interpretatio, declarat Ang. in l. item videndū. ff. de pe. hæ. videlicet illa, q̄ tanquam inepta nō seruaretur, allegata rōe recti sermonis.
g ¶ In foro ꝑscientiæ: in casu dubio faciendā est interꝓtatio vt

misit sibi centum repetitis illis quinquaginta: & sic de si. & vide Bar. in l. 2. §. creditum. ff. si cer. pe. & aliquid in l. Labeo. ff. de sup. leg.
4 ¶ †Sed nunc quæro, vtrum hæc cōcordia maximè ꝓ geminationem actus sit fiēda circa testes vnius partis tm̄, si adinuicem discordant: dic ꝙ sic vt apertè sentit gl. in d. c. in no stra. & 4. q. 3. si testes. & apertius in d. c. nihilominus. 3. q. 9. q̄ nor. dicit, ꝙ illi duo testes qui deposuerunt ꝟ Susannam & discreparūt in loco fuissent reducti ad ꝓcordiam præsumendo geminationem actus nisi deposuissent de eadem hora: itaq; non potuissēt fieri in diuersis locis: idem vult apertè Io. And. in ad. præal. vbi dicit, ꝙ si volo probare mſimo nium ꝟctum induxi duos testes & vnus dixit ꝙ fuit ꝟctum in vno loco: alius dicit in alio, ēst præsumptio ꝙ deponant de diuerso ꝟctu ne periurij reatu notentur. facit quod ſ̄ dixi vt intelligatur d. vnius propriè, & d. alterius impropriè, & no. in d. §. hi quoq;. Item semper subest rō huius literæ. Et idem credo in priuilegiis & instrumentis ab eadem parte productis. licet Io. And. aliud hic dicat per l. a scripturæ. C. de fid. instru. Sed certè primum est verius, ex quo pñt ad ꝓcordiam reduci: vt est tex. apertus ca. inter dilectos, de fi. instr. & tenet d. Ant. hic, & ad l. scripturæ. & ad c. imputari. ī. de fi. instr. dicit, ꝙ loquunt in aperta repugnantia. facit c. nihil obstat. ī. de ver. si.
b idem dicb de dicto vnius testis vt reducatur ad ꝓcordiam si fieri pt: pr rōnem huius litecræ vt fiat benigna interpretatio. vt periurij reatu nō notentur: & sentit gl. præal. & Bar. in d. l. Labeo. facit gl. d. §. hi quoq;. Aduerte tm̄ ad vnum not. ꝙ licet fiat ꝓcordia inter testes vnius partis & alterius: nō tm̄ fit inter dictum testium & ꝓfessionem producentis: vñ si dicta testium sunt nimis gñalia necessariò non concludentia intentum partis producentis: tm̄ non fit reductio ad ꝑfessionem
d partis: d quia pars nō potuit in suum fauorē ꝓferi. 13. q. 2. in pr. ita dicit In. in c. cum cōtingat. de offi. dele. & sequitur Bar. in d. l. 2. §. creditū. ad hoc ego al. tex. no. ca. in pñtia. de prob. dico tm̄, ꝙ cum ꝓfessione partis aduersæ in his in quib. potuit sibi præiudicare, benè fit concordia, vt apertè probatur in ca. cū
5 Ioannes. præal. ¶ †Sed est no. dubium, nunquid testes per geminationem actus reducantur ad ꝓcordiam ēt vt probent, an vt euitent tm̄ periurium. Gl. hic in ver. item. est hic arg. videtur sentire ꝙ non. colligit enim arg. ex text. ſ. ꝙ dubia probatio non prodest ei qui eam induxit: certè hoc d. procedit nō respectu Archiepi, sed respectu canonicorū. hæc gl. est ꝟ tex. cū per suam probationem & interpretationem quæ fit pronuntientur nō excōicati: & sic obtinent intentionem suam. Sed fortè glo. habuit respectū ad eum qui stat pro actu, cui incūbit necessitas probandi. Nam gl. intelligit istū text. vt patet ex seq. ꝙ Archiepūs erat actor: vñ sua probatio tanquam dubia non sibi profuit. Sed aduerte, quicquid senserit gl. ī hoc sunt dubitationes maximè pp dicta Legistarum in d. §. creditum. & d. Ant. multū hic instat. sed breuiter puto sic dm̄: ꝙ aut per reductionem testium ad diuersitatem actuum nō remanet integra probatio sup quolibet actu: & tunc fit reductio nō vt probent, sed vt euitent periurium, vt no. Io. An. in ad. Spe. præal. & Fed. ſi. 162. exemplum, qñ testes remanent singulares ad hoc c. licet. de prob. & c. cum dilectus. de ele. vt ſ. dixi. Aut remanet integra ꝓbatio sup quolibet actu: & tunc si est certa, & clara probō super quolibet actu fit reductio ēt vt probent. tex. est hic. & sentit Ioan.
f An. ī dicta ad. Si verò probō f est æquiuoca seu necessariò non ꝙcludens intentum pro

ducentis, tunc nō probat ad hoc c. in pñtia. ſ. de prob. & opti. probatur c. inter dilectos. præal. §. cæterū. vbi priuilegium ꝙ videbatur ꝟrium fuit reductum ad ꝓcordiam: nō tm̄ in aliquo profuit producēti rōne dictā: eidem dic in testib. eadem ratione. & per hoc habes
6 hanc mām clarè expeditam. ¶ †Vlterius ex gl. ista colligitur arg. ꝙ in dubiis pro reo iudicari ꝙsueuit. & ex hoc sentit vt prædixi Archiepūs hic fuisse actorem, quasi prouocauerit ad iudicium petēdo suam suām ꝙfirmari, vel aliquid simile. & hoc placet Goff. sed Host. ꝟ dicit, dicens se habere notitiam facti. ſ. ꝙ canonici prouocauerunt super iniusta excōicatione: sed ego quòd ad intel. huius c. nullam vim in hoc facerem: nā vt patet per prædicta in quoliber intellectu procederet dispō huius ca. nec Papa fundat se super fauore rei: sed ne testes reatu periurij notentur: c. canonici obtinuerūt hic, non esse, quia essent rei vel actores, sed ꝙ patuit excōicationem latam post appōnem. Sed op. nunc ꝟ predicta & ꝟ tex. & vſq; dubiò Papa potī debuit interptari hos excōicatos: quia illa pars erat tutior pp periculum animæ euitandum. glo. hic in vltima fiu parte instat multū & ꝙcludit hoc fuisse factum ne testes reatu periurij notarentur. excōicatis enim potest prouideri imponendo eis post modum absolutionem ad cautelam. hæc solu. gl. impugnatur per doct. quia eodem modo euasissent periurij, si pronuntiatum fuisset bis sniātum, & semel. appellatum. quare ergò præsumpt it potiùs bis appellatum, & semel sniātum, quam ter: Io. An. soluit duob. modis. primò, ꝙ fortè ꝑstitit bis appellatum. & sic Papa arbitratus est vnam processisse sniām aliam fuisse secutam: vel secundò ꝙ munus solent partes iterare appōnem quàm iudices sniām. ideò &c. vt est regula, inspicimus in obscuris ꝙ est verisimilius. vel plerunq; fieri consueuit. de re. iu. li. 6. vel ſm Host. & Tā. fuit hoc in o-dinum irregularitatis, quia canonici postea celebrauerant. & licet fortè excōicatio sit fauorabilis, irregularitas est odiosa: vel ſm Inn. & Ab. hæc benignā interpretatio: vt excōicatio potius non teneat. est fienda in fo-o iudiciali ꝟrium procedit in foro animæ. ¶ Ex prædictis habes varios modos interpretandi in facto dubio. Primò, vt quamuis factum sit odiosum & pœnale, racurramus ad id ꝙ est verisimile. facit c. literas. de præsum. Secò, vt euitetur de lictum. facit c. absit. 11. q. 3. Item no. ꝙ in dubiò debemus interpretari vt qs non incideret in irregularitatem. est. n. pœna iuris positiui. facit c. is qui. de sen. ex. li. 6. plenè per In. & Host. in ca. ad audientiam. de ho. sed respectu excōicationis est dubium. nam ex verbis
g Host. & Tan. infertur vt in dubiò potius interptemur eam tenere. In. vī hoc velle in foro animæ. sed non in iudicio. Ego crederem, ꝙ quatenus agitur de pœna excōicationis: puta, an valeat collatio beneficij medio tpe facta vel an sit dignus pœna: quia nō eam seruaret vel qd simile, sit vera opi. In. quia in pœnis mitior interpretatio &c. regula in pœnis. & regula odia. de re. iu. li. 6. facit c. dilectis. in fi. de ap. Sed quatenus agitur solum de ipsius vinculo: an tenuerit vel non: dico, ꝙ interptamur eam tenere: q. hoc casu nullum periculum est in hac parte, cum possit petere absolutionem sine difficultate & in alio posset periculum imminere, quia fortè hac interpretatione tutus nunquam pereret absolutionem. ergò accipienda est hæc pars tutior: videtur de hoc casu in c. illud. de cler. excōmi. facit cle. exiui. de ver. sig. & c. illud. de præsum. & 11. q. 3. sententia pastoris. & c. vnic. de sacrā. & hoc sentit gl. dum dixit ꝙ est medicinalis. Secùs ergò vbi esset pœnalis. vt in præcedent. membr. vel vbi aliter immineret delictum seu pœna vt hic ſm intellectū gl. do. Anto ponit aliam solutionem ad principale contrarium. dicit enim, ꝙ ex quo canonici probauerunt excommunicationem latam post appellationem, fundat at i fuit eorum intentio, & licet per probationem Archiepiscopi, qui erat reus, probatio vtriusq; partis redderetur dubia, nihilominus; renuntiandum fuit pro actore cum probatio sua non sit elisa. iuxta not. per gl. in cle. fi. de rescrip. & Bart. in l. non solum. ff. de no. ope. nunt. vide circa hoc quod plenè dixi in c. in præsentia. de probat.

CAP. XVII.

1 *Testis qui in eadem causa iterum producitur, iterum debet iurare, nisi super tota causa iurasset à principio.*
2 *Testis non præsumitur suspectus aut inimicus ex literata depositione.*
3 *Testes post publicationem & in causa principali & appellationis super eisdem articulis uel contrariis non possunt recipi.*
3 *Casus in quibus recipiuntur testes post publicationem super eisdem articulis.*
5 *An sola publicatio sufficiat ad impediendum productionem testium.*
6 *Actus factus qui fieri solet post litis contestationem excludit dilatorias exceptiones.*
7 *Ratio quare timetur magis de subornatione post publicationem quam prius.*
8 *Articuli noui, dependentes, antiqui, contrarij directè & indirectè, quid sit articulus.*
9 *Excipiens de excōicatione si succubuit, potest postea probare de publica excōicatione.*

Qua litate

a ¶ Ad mām huius decre. fraternitatis. adde Ang. in l. per hanc. C. de temp. ap. vbi refert In. tenere in hoc c. ꝙ si testes producti iurarunt plenè dicere veritatem: nec in cā principali, nec in cā applonis pñt examinari testes super nouis capitulis. Sed illud dictum In. intelligit ibi verum Ang. qñ vellet probare per eosdem testes secùs si per alias probōnes. Et idē dicit ibi si ad pro-
10 *Qualitates de necessitate facti quæ non includuntur in articulis non uidentur deductæ.*
11 *Testes super articulis contrariis possunt recipi ubi est timor subornationis.*
12 *Testes examinati super tota causa non possunt amplius examinari; quia examinarentur sup antiquis capitulis.*
13 *Testis debet iurare quod in secreto teneat dictum suum. & qualiter debet iurare. & an præsumatur iurasse tactis scripturis.*

Fraternitatis.

a ¶ In causa applonis super nouis capitulis tm̄, testes noui & veteres producuntur, iuſo ſm morem prius recepto. In prima parte ponitur ꝓsultatio. In secunda rūsio vbi diximus, ꝓsultatio est bimembris. & secundum memb. ibi. & an. ¶ Casus litera lis. Snīa lata est in causa in qua renuntiatum fuit testib. vtrinq; & ꝙclusum in causa appel latum fuit ab illa snīa: q̄ritur vtrum in causa appellatiōis noui testes recipi possint super qōne iudicata, ēt vtrum testib. in prima causa ꝓceptis liceat aliquid de nouo proponere super ipsa qōne. Resp. Papa ꝙ si in causa appellationis noua capitula oriūtur super quibus partes voluerint testes de nouo producere, vel per iam receptos aliquid probare, benè sunt recipiendi solummodo super nouis capitulis delato eis primo iuramento ſm formam recipiendorū testium. B. ¶ No. 1. ꝙ vbi duplici quæstioni ꝑ satisfieri per vnicam rūsionem, non est ſparatim rūdendum. simile in c. prudentiam. de offi. deleg. ¶ Not. 2. ꝙ renuntiatio productionis testiū facta in prima instantia nō se extendit ad ca sum appellationis: qñ super nouis capitulis pñt testes produci. Idem tm̄ videtur respectu eiusdem instantiæ. vt in c. cum veniſſet. §. 1. ī. eo. & plenius vt ibi no. ¶ No. ꝙ secundum latam significationem, omnia quæ ī iudicio proponuntur dicuntur emergere in causa. & sic comprehendit hic tam incidens quā emergens, non aūt hæc differunt sicut in c. 1. de ord. cog. ¶ No. eundem testem posse ēt in eadem causa contra me pluries produci: nec propter hoc præsumitur inimicus maximè cū venit necessitatus ex iudicis officio. 1 seu præcepto. de hoc ī. cum gl. ¶ † Not ꝙ si
b idem testis iterum *b* in eadem causa contra
c me producitur debet iterum iurare c quod intellige. quando producitur super articulis nouis, ad quæ se non extendebat iuramentum. vnde si prius iurasset super causa totaldi cere veritatem, & tantum fuit interrogatus de aliquib. si iterum producitur vt super aliis ſpectantib. ad causam interrogetur nō videtur quod debeat de nouo iurare. ar. in c. cum dilecti. ī. de acc. & ī. eo. c. de testib. iuramentum. n. dēt esse necessārium. vt in c. & si Christus. ī. de iureiur. ¶ No. quod in causa appellationis possūm non oppositum opponere, & probare dummodo faciat ad causam. ī. de fid. instr. cum Ioannes. & per l. hanc. C. de tēp. app. ¶ No. ibi, sup nouis, duntaxat, & c. ꝙ super antiquis capitulis in quibus fuit facta productio, & publicatio testium non pñt testes nec antiqui nec noui produci nec; in causa appellationis. Timetur enim ne vidēs
58. q. Item adde hic circa mām huius c. & ad id ꝙ dicit d. Ant. in 4. q. vnum casum, in quo testimonium valet pro vna parte tm̄, quem ponit gl. ſin. in c. quoniam frequenter. in pr. ver. valent. vt lite non conte. Et alium, quem iuris fictione ponit gl. in ver. compellas. in c. cum causam. ī. e. Et adde, qñ testis primò depo fuit pro vna parte, postea interrogatus pro alia dicit. nolo rndere:
ci nulla adhibebitur fides: quia præsumitur dolo supprimere veritatem, & præsumitur dolosus & criminosus, ideò ei nō adhibebitur fides. Ita Bal. in l. is, apud quem. C. de eden. Item adde inquantūm ista gl. hic loquitur, ꝙ debet iurare quod nec ꝑfece., nec prētio, &c. quod licet non valeat dictum testis corrupti ſm ſi ille, contra quem fuit corruptus, pētat eum examinari valebit eius dictū. Ita inquit Bal. in c. 1. in fi. in ti. si de inue. inter do. & va. lis ord. Sed in ꝟrium vī doctrina Bald. ſuper hoc in l. si quis te tib. C. eo. Item circa hoc de teste q̄ corruptus pecuniā dixit meram veritatē, vide ꝙ plenè no. ca. cū causam. ī. eo. Item alium casum, in quo dictū testis valet pro vna parte tm̄. vide ī ca. hæreticus. 2. q. 7. sed gl. ibi vī destruere illum textum.

Anto. Fran. ¶ De corrūpente testes & de teste corrupto, dicas, ꝙ eorum pens restē perdit causam. ga dī subtrahere probōes parti. fm Cy. l. quidēdum. C. de post. & Ang. ī l. 1. fa. aptè. C. de fal. & tenet d. An. c. cū. cām. hic al. de quo ꝙ Bar. in l. si falsā. in fi. C. si ex fal. instr. & l. ī frau dē. §. quoties. ff. de iure fisc. Et adde ꝙ talis corruptus punit paripœna cum ipso teste deponente fal-sum, vt ꝑ Spe. ī ti. de teste. §. i. ver. qd si is, q̄ tulit testimoniū. Et adde ꝙ ille dī corruptus qūocūq; cōmodū aliquod bursale ꝓsequatur. l. 1. §. fi. & §. pecuniā. & ibi per Bar. ff. de cal. & tene mēti, ꝙ attentans corrūpere, punitur sicut corruptor. l. Imperator Seuerus. ff. de in. fis. & no. Bal. ī aut. nouo iure. 1. q. C. de pe. mā. iu. & no. Bar. l. 1. §. 2. ī pr. ff. de cal. & adde, ꝙ corrūpto facit vt non sit confidēdum de eo, qui ꝓsecutt corrumpi vel corrumpere, vt per Spe. ī ti. de proba. sen. ver. item not.
¶ Adde Franc. Are. cons. 110. & 140. & de teste corrupto. vide R. o. sin. suis. fo. 9.
* Sebast. Sap.

c ¶ Iterum iurare. Hoc intellige non procedere, quando produceretur ad declarandum primum dictum: vt no. Bart. in l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testa. Bal. & Sal. in l. fi. C. de testi. Ale. in l. quibona. §. si quis stipulaturus. in fi. ff. de dam. infec. Imò tunc non requiritur quod pars citetur, secundùm Ro. consi. 482. incip. in casu præmisso. circa fi. & An. Sic. in consi. 7. inc. visis dubiis. in 4. vo.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶An in cā apparonis liceat producere testes publicatis attestationib. in prima instantia: vide Bald. post gl. l. eos. §. si qd aūt. C. de ap. Vide de hoc per Spe. in d. §. satis vtiliter. ver. quarto dr quous, & c. Et an renuntiatio in cā principali, iudicet in cā apparonis, vide per d. Ant. post In. & cibi no. in c. cum ve nisset. ī. eo. Et de arti culo hic posito p d. Ant. vide Ang. in §. suo. 163. aliàs 153. vbi dicit, q de iure ciui. pūt produci testes super eisdem capitulis in cā apparonis: secūs verò est de iure ca. Et dicit q q̄libet opin. seruatur in foro suo. vide Bal. c. 1. §. fin. dño. circa fi. in tit. qd sit inuest. In 3 vfi. feu. vbi dicit, qre gula ista hēt locū q̄n testes ī prīcipali subtraxerunt se à testimonio p̄ce, p̄tio. timore vel odio: vel vbi in principali fuerunt malè examinati. Item adde q no. d. Ant. post gl. c. ad audientiam. 2. de reser. vbi dat no. distinctionē ad l. per hanc. C. de temp. ap. Item adde hic Ang. in d. l. p hāc. vbi dicit q licet ī cā apparonis possint p̄duci testes super nouis capitulis dependentib. ex antiqs. tñ hoc nō p̄t fieri pendente appone ab interlocutoria: qa illa n̄ iustificatur ex aliis causis: vt cle. appellanti. de ap. vel ēt à diffinitiua, vel sit cā electionis cp̄i. vt ī cle. q̄uis. de cle. in 6. Et dicit q si iudex in p̄ria instantia interrogasset de. ti. in cā apparonis ñ posset fieri nouus articulus de tit. & al. In. in hoc ca. fraternitatis. Et sīr dicit, q nō poterit fieri nouus articulus, si testes producti iurarunt plenā dicere veritatem. Et adde hic Bal. in c. i. in pr. in tit. si de inuest. inter do. & va. lis ori. Item ad de hic Arc. ī c. Ofius. 6. q. 3. vbi dicit, q in causa apparonis non 4 licet producere testes, vel probationes super capitulo oīnō nouo, nec super vedat se super renuntiatione sed generaliter loquitur, & quid iuris sit in hac publicatione quò ad vtranq; instantiam dicam plenè infra eodem. vnde obst. 4. q. 3. si testes. §. item in criminali. vī enim suspectus & inimicus ex ita orata depositione cōtra eum. Sogl. q p̄ium procedit in criminali: sed certè hæc so. non est bona qa ex quo testis sespone ne non obtulit, non p̄t præsumi in eo inimicitiæ causa. ar. in l. quæ omnia. ff. de procu. & ca. cum non deceat. de ele. li. 6. Nam & iudex pluries iudicando nō præsumitur inimicus ita vt repelli possit tāquam suspectus nisi aliter probetur grauamē iuxta no. in c. ad hæc. & c. proposuit. ī. de ap. fortiùs nec testis qui tantum deponit super facto. facit c. inter dilectos. & quod ibi no. de fid. instr. vnde intelige p̄ium in eo qui malum testimoniū dixit. vt no. gl. in d. § item in criminali. & vide de hoc in Spe. e. ti. §. 1. ver. item quod in alia. vel intellige illum tex. quando vult deponere super eodem articulo, super quo deposuit non enim potest nisi incontinenti faciat. iuxta no. in ea. præterea. ī. tit. p nox. vt sentiunt Host. hic & Io. And. vide tamen bon. text. ad corroborationem prædictorum. ī. tit. prox. in c. præterea. ¶ Op. vīterius capiendo gl. 3 videtur quod super nouis capitulis non possint testes produci in causa appellationis: qa iudex ad quem nō habet se impedire de nouis qq. eum officium suum sit pronunciare pronocationem duntaxat esse iustam vel in iustam. 2. q. 6. in fin. glo. vt arbitror metu p̄rii intelligit tex. de nouis capitulis, non omninò, sed dependentib. ex antiquis, & quæ ex his oriuntur: exemplum in c. cum Ioannes. de fi. instr. dicit tū gl. hoc non esse speci ale in causa appellationis. nam idem est in instātia principalis causæ vt non obstāte publicatione possint testes produci super nouis capitulis. ī. c. causam. & c. cum venisset. Sed immediatè gl. op. p̄ hoc & p̄ text. videt. n. quod super antiquis capitulis etiā possint testes produci in causa appellationis: quia in ea licitū est probare non probatum. vt l. eos. §. 1. & 2. & d. l. per hanc. respondet glo. q quidam domini legum stant pro p̄rio, & sic obseruant in iudicio seculari. & ad aut. e. ti. §. quia verò. quæ vult q postquam partes didicerint testificata negueunt testes super eisdem articulis producere. resp. q loquitur in causa principali ante diffinitiuam sniam, & leges contra rias intelligunt in causa appellationis. ¶ Sed hoc non placet gl. nostræ: quia aut. illa loquitur indistinctè & eadem ratio, f timor subornationis quæ est in causa principali militat in causa appellationis. pro hoc tex. al. Et aduerte extra gl. licet Io. An. & d. An. p cōmen tauerunt hoc c. varias opiniones antiquorū referant circa hoc, ego tamen non curaui referre, quia esset inuoluere & occupare intellectus maximè iuuenum, nam hodie maximè habemus tex. apertissimum corrigentem illas opiniones antiquorum in cle. 2. e. tit. vbi vide tex. & gl. ibi enim clarè disponitur q testib. publicatis sicut non licet in causa principali super eisdem capitulis vel directè cōtrariis, eosdem vel alios testes inducere ita nec ī causa appellationis reddēs rationem, quia non minus in causa app. quam in principali subornatio sit timenda. & ita recte tis aliis opinionib. concludit Barto. in l. per hanc. C. de temp. ap. dicens illum tex. procedere in articulis nouis, prout hic dr. ¶ † Sed pro declaratione text. & gl. quæro, nunquid distinctè attestationū publicatio impediat testium productionem super eisdem capitulis vel directè contrariis, tam in causa principali quam in causa appellationis cū in hoc istæ instantiæ à pari iudicentur. vt d. clem. 2. So. Io. An. hic in 9. q. dicit quod non: & ponit multos casus ab hac regula prohibitiua exceptos. Et primò in causa matrimoniali. de quo tamen no. in c. series. ī. c. dic vt pelenè in c. iurauit. de proba. Secundò, f m quosdam vbicunq; non ob. exceptio rei iud. ff. de exce. rei iud. l. cum quæritur. de fid. instru. inter dilectos. Tertiò, f m legistas in causa appellationis. fed de hoc die meliùs, vt s. dixi. Quartò, vbi perit instantia: qua quis absolutur propter petitionem ineptam vel f m leges per lapsum triennii. ff. de iud. examinata. C. de iud. l. properandum. §. 1. & §. cum autē. Quintò, quando sunt perdita testium dicta. ff. tit. proxi. ca. fi. Et de isto casu vide plenè in Spe. e. ti. §. satis vtiliter. ad fi. Sextò, cum inter alias personas agitur. ī. eo. constitutis. Septimò cum variatur modus agendi. ī. eo. veniens. Octauò, cum restituitur minor vel ecclesia vt post publicationem super eisdem probare possit. & de hoc plenè per docto. in c. auditis. ī. de in integ. rest. & idem interdum in restitutione maioris ex clausula generali si qua iusta causa, &c. vt no. in c. prox. ī. facit c. ex literis. de in integ. rest. Nonò, in inquisitione quæ procedit ex officio. ī. eo. cum clamor. vbi de hoc quid si ī ius inquisitionem promouit? dic vt ibi no. Decimò, cum quis vult probare directè falsitatem testium cū corruptione. de quo dictum fuit in ca. licet. de prob. & vide gl. in cle. 2. e. ti. Vndecimò, si insciā vel inuita parte & indirctè facta fuit publicatio. idem f m quosdam si facta fuit directè probatio seu publicatio: si pars adhuc testificata ñ didicit. de quo not. ī. c. p̄stitutis. in vl. gl. Duodecimò, in casu c. præsentata. ī. e. Tertiodecimò in casu ca. cum causam. in fi. eo. ti. in vlt. gl. Quartodecimò, cum aliqui b testes fuerunt interrogati nō pleniè, prout habetur in per tuas. ī. c. Quintodecimò, f m Io. And. in c. de testibus. ī. c. in causa criminali in qua f m enim idem testis interrogari poterit super eodem articulo. ff. de cust. reo. l. diuus. & de quæstioni. l. 1. §. vlt. & l. reperi. Sextodecimò, si de partium voluntate processerit f m Io. An. cum fauore partium hec probatio sit inducta. & ex ipsarum facto hęc prohibitio processerit, quare publicationi consenserunt. & sic videtur q̄ huic simili renunciare poterunt. arg. c. ad apostolicam. de reg. maximè cum hoc ñ habeat infallibilem prohibitionem. vt patet ex prædictis, & tenet Host. ī. e. præsentata. pro & cōtra faciunt no. in c. tuis. ī. eo. Decimoseptimò, etiam vltra dictum Io. And' fallit cum testes fuerunt priùs recepti ad æternam rei memoriam. vt in casu ca. significauit. & c. Albericus. ī. eod. nam tunc recipiuntur ad alium finem. & vide Spe. in d. §. satis vtiliter. ver. 17. Decimooctauò, quando testes non fuerunt producti licet articuli erant dati. ī. e. causam. & aut. eodem. §. illud. vbi ponderatur testium productio. c ¶ † Sed circa prædicta dubitatur, nū quid sola publicatio impediat productionē an autem requiratur cum hoc quod pars viderit seu didicerit testificanda. gl. in d. c. constitutis. ī. c. tenet solam publicationem non sufficere al. tex. in auth. eo. §. quia verò idem. Spe. eo. ti. §. satis vtiliter. ver. quid si publicatæ, dicit tamē q Clemēs defendebat contrarium ad hoc c. causam. & c. de testib. & c. cū venisset. ī. c. ti. & contra hanc gl. tenuit Host. in summa. co. ti. §. & vtrum. ver. dicit igitur. quod placet Io. Andr. in d. ca. constitutis. dicit dictum glo. procedere posse quando iudex parte insciā vel inuita publicationem fa ceret: idem Bar. in auth. qui semel. C. de proba. dixit idem si publicatio non valuit, puta quia fa

stationib. possunt produci testes super articulo partim antiquo partim nouo. hoc dicit no. Ant. in c licet causam. ī. ti. 1. quod est contra illum tex. in verbo, nouis duntaxat. Item vbicunque aliquid habet probari per probationem non ordinariam, vt est probatio per testes: sed per extraordinariam, vt per matronas deponentes super virginitate, vī prout essent medici qui deponerent super vulnere, tunc publicatis attestationib. admittuntur testes. illud dicit nota. Abb. post gl. in c. causam. circa fi. ī. de prob. Et illam credo esse rationem, quia tunc cum probationibus non obstaret sententia vt no. d. Ant. in c. proposuisti. ī. de pro ba. & c. fin. circa fi. de iureiu. multominus obstare debet publicatio. Item quando agitur de probatione monachatus publicatis attestationibus possunt produci testes hoc dicit glo. no. in ver. patrem. in ca. præsens clericus. 20. q. 4. Item publicatis attestationib. possunt produci testes super habilitate impetrantis, maximè ad informationem iudicis. Hoc dicunt do. Rot. dec. 6. secundùm ordinem meū 6 nouissimū. De quo vide in terminis f m d. Ant. in ca. auditis. de proc. Et etiam publicatis attestationibus possunt produci testes mistim cū iustrumento. Casus est sing. secundum le. d. Ant. in c. series. ī. eo. & sequitur Rom. in rub. ff. de arb. & notaui etiam in ca. series. Item publicatis attestationibus possunt produci testes in causa criminali. Hoc dicit Bart. in l. diui fratres. ff. de pœnis. & in l. si non defendētur. eo. ti. & in l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæst. & in l. 2. §. si publico. vltra medium. versi. alterius vtrum. ff. de adult. Sed in veritate Bart. in dictis locis non dicit quod possint produci, sed quod possunt recipi. Et sic videtur dicere quod iudex ex officio possit recipere de quo nullus dubitat, per c. cum clamor. ī. eo. Ad quod vide in terminis Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicium. de dam. infect. Sed ipsemet Barto. in auth. at qui semel. ver. hoc est verum. C. de prob. hoc apertiùs dicit, dicendo, quod renuntiatio, vel conclusio non obstat productioni in causa criminali. per text. in Iuris gentium. 6. si paciscar. ff. de pact. Sed ipsemet Bar. in d. aut. ver. quæro nunquid in causa criminali. restringit quod superius dixerat, dicens, q didicisse testificata in causa criminali obstat productioni partis, sed non receptioni, quam fecit iudex ex officio. Et vide Spe. in ti. de teste. §. satis vtiliter. ver. hoc ēt no. vbi enumerat 35. casus, in quib. publicatis attestationibus possunt produci testes. Item publicatis attestationib. potest produci tabellio vt viua voce deponat ad corroborationem sui instrumenti. Ita dicit Bar. in l. ampliorem. circa fi. pr. C. de app. vbi idem dicit de testib. productis ad corroborationem sui instrumenti. Item publicatis attestationibus possunt produci testes, si consuetudo hoc dictet. Ita dicit not. d. Ant. in c. series. ī. c. dicens hoc tenere Spec. in ti. de excep. §. dicto. ver. sed nunquid publicatis. Sed glo. magna. in fi. in c. per tuas. ī. eo. dicit quod illa consuetudo est contra ius: vt etiam notaui in d. c. series. Item publicatis attestationib. possunt pro duci testes super directò contraria probatione, quando ante publicationem articulus fuit ita generaliter, confusè. & non clarè positus quod pars super directo contraria probatione non potuit instrui. Ita no. dicit Io. And. in add. Spe. in ti. de teste. §. sæpe. versículo de falsitate directè. quem refert & sequitur d. Ant. in ca. ex tenore. ver. plus dicit. ī. e. Item quando dati fuerunt articuli iudici per partem super examinatione testium vtrinq; approbati. & iudex omisit super aliquo ex illis articulis interrogare, pars, quæ dedit interrogatoria, etiam post publicatas attestationes potest. peteré. vt ite rum interrogētur super articulis illis datis. super quib. non fuerunt interrogati: qui fortè articuli non erūt circumstantes ad illos antiquos. Hoc dicis Spe. in titu. de teste. §. iam de interrogatoriis, circa fin. in versic. item cautè facit. Et sequitur do. Ant. in c. per tuas. & in c. cum causam. ī. c. Item adde, quod pupillus & rusticus pu blicatis attestationi bus possunt produ cere testes super eisdem capitulis, vt dicit Guli. de Cu. in l. vbi exigitur. ff. de eden. & ibi etiam Baldus in apostilla. Sed illud dictum impro bat ibi Angel. Item multos casus, in qui bus licitum est super antiquis capitulis producere testes publicatis attestatio nibus, vide enumeratos per Imol. post Zenze in clemen. 2. super gloss. in verbo producere. de testi. Item scias cautelam, quam tradidit Bald. in l. fina. in fin. pr. C. de appellatio. vbi dicit, se dare nouum modum, per quem semper poterūt pro duci testes publicatis attestationibus, deponendum de causa in iudicio tradat eorum nomina iudici & se absentet, & postea iudex eos examinabit ex officio suo. Sed istam cautelam per rationes & iura reprobat Rom. in l. 4. §. hoc autem iudicium. de dam. infect. Et adde hic Flo. in l. cum de indebito. prope fi. prin. ff. de prob. vbi dicit, quod ille, qui produxit testes ad probandam præscriptionem, potest post publicatas attestationes eos repetere, vt interrogentur de titulo, vel de continuata bona fide: quia eos prius de hoc interrogare spectabat ad iudicem. Et al. Inn. in c. per tuas. ī. eo. Item adde hic duos alios no. casus in quib. publicatis attestationibus, vel post didicita testificata, possunt produci testes super eisdē articulis, quos ponit Bal. in c. 1. §. item si vasallus. circa pr. in titu. de contro. inuest. Adde hic Ang. in l. per hanc. C. de temp. app. vbi dicitur, quod in causa hæresis, non obstante publicatione processus, possunt produci testes. Et allegat c. fi. de hær. li. 6. Et idem dicit Domini. in c. vt officium. §. verum. de hær. in 6.

¶ Adde an publicatis testib. alii possint produci, Ale. consi. 210. li. 2. Et an valeat consuetudo quod testes recipiantur publicatis attestationib. vide Ro. fo. 4. & an publicatis testib. possint alij produci cū instrumento, per eundem fin. suis fo. 22. Et ibi an testes examinari didicitis testificatis faciunt præsumptionem, & ad supradicta vide Ro. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. & qui Ro. consil. 379. in fi. sequitur dictum Bal. & dicit illud mirabile. Ber.

*a Sebastia. Sapia. ¶ Fateor. Quod ex causa de nouo superueniente possint testes produci post publicatas attestationes, tenet Ang. & Moder. in l. admonendi. ff. de iureiurand. quæ licet loquatur in instrumentis nouiter repertis, habet etiam locum in testibus, & aliis probationibus. Idem tenet Pau. de Cast. in l. oratione. ff. de ser. Bald. in consi. 335. inc. super eo. quæstio quæritur. in 5. parte. & in l. 1. versicu. quartò quæro. C. de condit. indeb. & in l. mancipiorum. ff. de opt. leg. & hanc opi. firmat per infinita Mar. Bonon. in l. 1. §. si quis vltro. ver. item etiam alio casu. ff. de quæstio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quis dicatur oſò nouus articulus, & qñ quot modis dicatur articulus, vide p Spe. in tit. de teſte. §. ſatis vtiliter. ver. an aũt. Et adde q licet ſit renũciatũ productioni in cã, ſi reus facit capi m qñ actor eſt filiusfamilias, & dicit iudicii nullũ, qa litigauit ſine conſenſu pris, ſuper hoc producere poterit teſtes: qa hic eſt nouus articulus. Ita de Spe. in tit. de actore. §. j. ver. quid ſi poſtq. Itẽ quis dicatur nouus articulus, vide p Bal. in l. per hanc. C. de temp. appel.

Anto. Fran.

¶ Qui dicantur articuli noui, vltra ea q̃ hñr per Bart. in l. per hanc. hic all. vide per Bal. in ad. Spe. ti. de ap. ver. nouũ. & ver. egi p̃ colonum. & in Marg. ſuper In. verſi. articulus. Et qñ dicãtur plura capꝫ, ſeu plures articuli, vide Bart. in l. Aurelius. §. idem q̃ſſit. ad fi. ff. de li. leg. & Bal. in l. 2. C. a gò ad primum, ſ. qui dicantur articuli omni nõ noui & breuiter dic, q illi qui ſunt omni nõ impertinentes in cauſa rita q non concludunt nec eoadiuuant intentum articulantis: & ſuper his non admittuntur teſtes ſiue aliorũ ſint publicatæ depoſitiones ſiue non: quia non debet quis admitti ad p̃obandũ quod probatum non releuat. de of. del. cum contingat. & l. ad p̃obationem. C. de prob. ideò iudex principio debet corrigere & etiã delere poſitiones & articulos impertinentes. vt no. gl. in c. 1. de confeſſi. li. 6. Secũda eſt ſpecies articulorum nouorum depẽdentiũ ex antiquis. & qui ſunt iſti Io. And. proſequitur per exempla. d. Ant. huc latè & glo. & Bar. in l. per hanc. prꝫl. Sed breuiter concludo, q̃ ſunt illi qui fundant ſeu coadiuuant intentionem articulantis. in eadem cauſa de nouo format: exemplum in ca. cum Ioannes. de fid. inſtr. oportet tamen, q̃ ſaltem tacitè non comprehenderetur in articulis antiquis quòd ad neceſſitatem facti & probationis. debes enim ſcire, vt fuit de mente In. & Io. An. hic. & magis explicitè per Barto. in d. aut. at qui ſemel. C. de prob. q quædam tacitè includuntur ſub priorib. capitulis ſeu articulis quòd ad neceſſitatem facti, & probationis: exemplum quando articulatur ſuper tali præſcriptione. quæ de neceſſitate requirit titulum: vt puta ſi dico quod præſcripſi rem contra ius commune. vt c. 1. de præſcr. lib. 6. vel dixi contra priuatum me præſcripſiſſe 10. annis: licet enim explicitè non fuerit in articulo mentio facta de titulo, intelligebatur tamen tacitè quòd ad factum & quod onus probandi: quia aliter non erat præſcripto nec obtinuiſſet articulans: & hoc caſu non p̃t ſuper tit. de nouo articulari: quia in effectu poteſt dici antiquum capitulum. & hoc in effectu, voluerunt hic Inn. & Io. An. per multa verba. & pro hoc aut. c. §. quia verò. in ver. additamento. Quædam comprehenduntur ſub priori articulo de neceſſitate

produci p̃nt publicatione non obſt. Aduerte, quia ex iſto tex. & ex p̃. huius gl. pen. colliguntur tres ſpecies capitulorum ſeu articulorum: quidam ſunt articuli omninò noui: quidam noui, dependentes tñ ex veteribus: quidam antiqui. adde alias duas ſpecies quæ colliguntur ex tex. & gl. cle. 2. e. ti. Nam qui dam ſunt articuli directo prioribus p̃rij, qui dam indirectè p̃tarij. Et vt tu iuuenis intelligas, ſcias q capitulum & orticulus capiuntur in materia noſtra vt ſynonima. i. idem ſignificantia: & dicitur articulus pars intẽtionis continens aliquid quod pars probare intendit. hoc probatur in ca. 2. e. tit. li. 6. iuncta gl. in verbo articulis. & ſuper huiuſmodi articulis producuntur teſtes, exemplum, volo probare, q beneficium S. Petri pertinet ad me. faciam ſic articulos. vt teſtes ſciant expſi citè & directè rndere ac concludere intentionem meam. Primò pono q poteſtas cõferendi beneficium, S. Petri ſpectat de iure ad talem prælatum. Item quod talis prælatus erat in poſſeſſione conferendi tali tempore. Item q eodem tempore vacabat illud beneficium per mortem talis. Item q ille p̃latus mihi tunc contulit. His articulis ſeu capitulis probatis fundata eſt intentio mea. Et idem dic in reo quò ad fundandam ſeu probandã exceptionem ſuam: vt puta, reus vult probare in caſu præſcriptionis tibi nõ competere ius in illo beneficio. Articulabit eñ ſic: primò, q collatio beneficii S. Petri pertinet ad eſm. Item q ille prælatus qui aduerſario meo contulit non erat tunc in poſſeſſione conferendi. Item quod erat ex communi catus & c. iſti ſunt articuli ſeu capitula de qui 8 bus fit mentio in text. noſtro. ¶ + Venio ergò ad primum, ſ. qui dicantur articuli omni nõ noui & breuiter dic, q illi qui ſunt omni nõ impertinentes in cauſa rita q non concludunt nec eoadiuuant intentum articulantis: & ſuper his non admittuntur teſtes ſiue aliorũ ſint publicatæ depoſitiones ſiue non: quia non debet quis admitti ad p̃obandũ quod probatum non releuat. de of. del. cum contingat. & l. ad p̃obationem. C. de prob. ideò iudex principio debet corrigere & etiã delere poſitiones & articulos impertinentes. vt no. gl. in c. 1. de confeſſi. li. 6. Secũda eſt ſpecies articulorum nouorum depẽdentiũ ex antiquis. & qui ſunt iſti Io. And. proſequitur per exempla. d. Ant. huc latè & glo. & Bar. in l. per hanc. prꝫl. Sed breuiter concludo, q̃ ſunt illi qui fundant ſeu coadiuuant intentionem articulantis. in eadem cauſa de nouo format: exemplum in ca. cum Ioannes. de fid. inſtr. oportet tamen, q̃ ſaltem tacitè non comprehenderetur in articulis antiquis quòd ad neceſſitatem facti & probationis. debes enim ſcire, vt fuit de mente In. & Io. An. hic. & magis explicitè per Barto. in d. aut. at qui ſemel. C. de prob. q quædam tacitè includuntur ſub priorib. capitulis ſeu articulis quòd ad neceſſitatem facti, & probationis: exemplum quando articulatur ſuper tali præſcriptione. quæ de neceſſitate requirit titulum: vt puta ſi dico quod præſcripſi rem contra ius commune. vt c. 1. de præſcr. lib. 6. vel dixi contra priuatum me præſcripſiſſe 10. annis: licet enim explicitè non fuerit in articulo mentio facta de titulo, intelligebatur tamen tacitè quòd ad factum & quod onus probandi: quia aliter non erat præſcripto nec obtinuiſſet articulans: & hoc caſu non p̃t ſuper tit. de nouo articulari: quia in effectu poteſt dici antiquum capitulum. & hoc in effectu, voluerunt hic Inn. & Io. An. per multa verba. & pro hoc aut. c. §. quia verò. in ver. additamento. Quædam comprehenduntur ſub priori articulo de neceſſitate

facti, ſed nõ de neceſſitate probationis: exẽplum, articulaui quod mutuam tibi cẽtum de neceſſitate facti ineſt tempus: quia oportet q mutuum ſit factum tempore: ſed non ineſt de neceſſitate probatiõis: poteſt enim probari mutuum abſq; tempore. l. teſtium. C. e. iſto caſu admitteretur publicatione depoſitionum non obſt. articulus ſuper tempore, & noua probatio ſuper e. facit opt. ca. ex tenore. ℣. e. ſm vnum intellectum. & tacitè hæc ſe ſerunt Inn. & Io. An. hic. Quædam ſunt quæ non comprehenduntur de neceſſitate ſub priorib. poterant tamen comprehendi & non comprehendi vt aliquæ qualitates quæ p̃nt adeſſe vel abeſſe circa ẽctum. & iſto caſu poteſt fieri ſuper illis comprehenſibilib. noua articulatio, & 9 noua productio. ar. in c. veniens. ℣. e. + Et ex hoc deciditur quæſtio quam ponit hic Io. And. & dicit eam fuiſſe Boaz. de Mantua. Contra ſuã ẽ vel collationem opponebatur excommunicatio iudicis vel executoris qui præbendam contulerat, vel ſcientiam tulerat ſuccubuit excipiens: quia non probauit illam excommunicationem publicam iuxta ea quæ leg. & not. in ca. ad probandum. de re iu. appellauit, & in cauſa appellationis format capitulum ſuper publicitate excommunicationis. quæritur nunquid debeat admitti. dicit Boa. in q. facti fuiſſe obtentum q non: quia nõ eſt nouum capitulum ſed idem cũ priori primò inſufficienter & indiſcrtè propoſito hoc non placuit Io. An. ex quo qualitas publicationis non fuit deducta in priori articulo: ſicut videmus in ſimili. quòd admittitur ad probandum quis ſe fuiſſe canonicè electum. qui prius probat ſe electum. ℣. e. veniens. poſſet tñ ad illud c. rideri. q prima probatio fuit ibi facta in ſummario, & ad illud agebatur poſtmodum vt ibi dr̃ tex. dat tñ Io. An. hic aliud exemplum. nam qui probauit rem valere vltrà 20. admittitur poſtea ad probandum quòd tum valuit vltrà. ℣. eo. cum cauſam. 2. & qui probauit iniuriam probat eam notoriam. ℣. de of. del. c. 1. li. 6. fatetur tamen Io. An. quod malè fecit iudex recipiendo probationem exceptionis, que nõ releuabat, per illam decr. ad probandum allegare nichilominus potuiſſet e. pia. de ex ce. li. 6. iuncta gl. vbi patet, quod iu. lex non debet admittere exceptionem in genere, quando quælibet generis ſpecies non includit intentum excipientis, ne vagetur cum fictura alterius. vt c. vt qui s duas. de cle. li. 6. & l. ait prætor. ff. de iniu. hanc determinationem ſequitur d. Ant. dicens, quod licet articulus ſecundùm ſubiectam materiam vt obſtet. debuerit intelligi de excommunicatione publicata tamen articulus non declaratur à natura ſubiectæ materiæ, ſed intelligitur ruditer vt iudici proponitur. ideò ſi pono de excommunicatione non intelligitur de qualificata: licet hoc velit ſubiecta materia ad hoc capit. in præſentia. de prob. rion. vbi articulus quod erat minor annis non intelligitur de minori 14. licet hoc 10 expectet ſubiecta materia. + Idem dic vt eſſicitur ex theorica Bartol. ſuprà dictæ qualitates quæ non includuntur ex neceſſitate facti licet poſſint includi. non videntur deductæ: vnde appellatione excommunicationis neceſſario non includitur qualitas publicationis, licet poſſit includi, & per hoc aperitur intellectus ad multa in hac materia. Et ſatis per prædicta declaratur tertia ſpecies articulorum, ſcilicet qui dicãtur articuli antiqui. cum enim noui & antiqui ſint contraria. declarato vno ex contrariis, remanet declaratum reliquum. l. 1. ff. de his qui ſunt ſuí vel alieno iure. dicebã ego breuiter antiquos articulos eſſe, qui explicitè comprehendebantur in prioribus ſuper quibus teſtes fuerunt producti, & publicati. idem ſi comprehendebantur implicitè quòd ad neceſſitatem facti, 11 & probationis: vt patet ex prædictis. + Quarta ſpecies articulorum quando ſunt directè contrarij: vt ſi primò fuit capitularum de legitimitate, nunc publicatis atteſtationibus volo capitulare de illegitimitate, vel primò de minori ætate, nunc de maiori: primò de ſana mente. & nunc de inſana. & ſimilibus. & in iſtis dic quod non admittuntur regulariter tales articuli publicatis atteſtationibus: vt ſupra dixi, etiam in cauſa appellationis: quia ſemper ſubeſt timor ſubornationis: vt in dicta clementina ſecunda. & hic & not. Barto. in l. per hanc. hoc limita niſi aliquid de nouo adiatur per quod tollatur timor ſubornationis, ſaltem præſumptiuè: vt puta quia corrupti falſa dixerunt, vel quod dolosè puta odio vel amore: vt in capitulo licet. de probation. not. gloſſ. in clementina ſecund. ℣. eodem titu. facit l. nec exemplum. C. de fal. Nam non poſſum probare quod falſa dixerint. niſi probem directè cõtrarium eorum quæ dixerunt. Sed quia addo qualitatem corruptionis vel odii. tollitur illa præſumptio ſubornationis, cum hoc ſit nouum capitulum. & idem dic in ſimilibus. Et per hoc poteſt ſaluari vnus intellectus qui darur ad c. ſeries. ℣. eodem, vt publicatis atteſtationibus admittantur teſtes ſuper directo contrariis quando cum teſtib. producitur inſtrumentum publicum. ex quo enim concordat inſtrumentum tollitur præſumptio ſubornationis teſtium. Sic etiam ſalua dictum notabile Inno. in ca. cum clamor. ℣. eodem. & ſentit gl. in ca. ex re- b nore. eod. titulo, vt publicatis atteſtationibus admittantur teſtes ſuper

Ale. in apoſt. ad Bart. in d. authen. at qui ſemel. d. Ab. in c. ex tenore. in fi. ℣. eo.

a ¶ Iurare. Qualiter habebat iurare ille, qui vult teſtificari vide per gl. in l. iuriſiurãdi. C. de teſti. Et adde Archi. in c. nullus hicus. 2. q. 7. q refert d. Ant. in c. 2. ſtitutus. vlt. cir. pr. de ap. Et adde hic d. Anto. in c. tuis. verſ. quæro an alter. ℣. vbi ponit 2plures ignotos modos qb. teſtis aſtringatur ad veritatẽ aliter, q̃ per iurm. ſed eius dicta ibi improbat Abb. per tex. 1 c. hortamur. 3. q. 9. qui requirit tactuam Euangeliorum niſi aliter dictet 2on ſuetudo. Et qualiter debeat iurare iſte teſtis, ponit Io. An. in ſua ſummula. d teſti. ver. qño teſtes dẽant iurare. Et vide Arc. in d. c. nullus. in fi. 2. q. 7. vbi dicit, q vltra ea quæ continentur i hac gl. teſtis iurabit aliud capl'm, videlicet q neutri pti manifeſtabit dictũ ſiũ anteq̃ fuerit publica 12 declara vt plenius ibi dicetur. ¶ + Omnia p̃dicta limita, vt ſuper nouis articulis liceat teſtes producere, qñ teſtes fuerũt primo p̃ducti ſuper certis capitulis: ſi autem non fuerunt editi certi articuli, ſed ſimp'r ſuper tota cauſa fuerunt producti: & ita iurauerunt: nõ poſſunt poſtea iterum produci: qa non p̃nt dici noua capitula. ex quo comprehenduntur in petitione ſuper qua teſtes generaliter fuerunt examinati vt patet ex rationib. prædic- * tis & ita voluerunt hic cõiter doct. & Bar. in d. aut. qui ſemel. C de prob. & p hoc ſatis declarata eſt hæc materia huius c. Alia quæ tanguntur hic per aliquos dicẽtur in locis ſuis. 13 ¶ + Venio nunc ad gl. ſi. quæ ponit 5. capit. iurãda per teſtes dicit Io. An. q additur 6. ca. de facto. ſ. quod ſecrete teneant dicta ſiuum vſq; ad publicationem. & pro hoc vide bo. tex. 4. q. 3. ſi teſtes. §. qui falsa. vbi dr iudicem debere punire eos, qui p̃tib. prodiderunt ſua teſtimonia. ſante publicationem. & vide hoc in Spe. e. ti. §. ſeqtur. Et aduerte, qualiter debẽt iurare a teſtes. debẽt enim iurare teſtes tactis Euangeliis, vt eſt text. in c. hortamur. 3. q. 9. & idem fere dicendum in iuramentis omnibus quæ referuntur à iure. de quo vide gl. no. in cle. i. §. porro. de hær. quæ etiam no. dicit, quod hodie apud italicos de conſuetu receptum eſt. vt ſufficiat tangere quamli- c ber ſcripturam quod bene no. ceſſante b autem conſuetudine non videretur valere a-

Item ad hoc facit quod no. do. Ant. in c. ſicut. ver. ex his dicitur, q̃ ſi inſtrumenta. ℣. de re iud.

¶ Adde an ſi ſcriptum reperiatur, titius iuratus depoſuit, præſumãtur omnia ſolemniter acta. Old. conſ. 223.

d ¶ Iuſm, Vtrũ ille, qui iurauit non teſtificari, poſſit propria auctoritate venire p̃ illud iurm. vide Spe. in ti. de teſte. §. de teſtium compulſione. ver. qd ſigs iuſo. vbi vr concludere q ſit petẽda abſolutio a iudo ad cautelam. Sed Fe. de Anc. hic dicit, q iuſm ipſo actu hoc caſu apparet temerariũ, iõ nõ expedit imploraſ abſolutionẽ. Et iſtam partẽ reneo p̃ tex. c. aſtitut. mag. ℣. e. vbi vr q talẽ iuſm ſi tenet. Nec obſt. iſte tex. ver. neceſſe, & c. q p̃ium vr ſentire: quia reſp. q verba illa non referũtur ad illos teſtes, qb. delatum fuerat iuſm, ſi ad alios. Qd innuũt ppriè verba text. dũ dat, & alios ſi neceſſe fuerit. & c. vult dicere q ante ſunt examinandi illi quib. delatũ fuerat iuſm: qa p̃ſumitur q derulerit iuſm illis qui melius ſciebant veritatẽ, ne veritas occulteretur, meritò illi priùs ſunt examinandi, vt c. vr. qui ma. acc. poſ. quib. examinatis, ſi poſtea vi ſum fuerit neceſſe, etiã alij poſſunt examinari. Et iſta ppriè mihi vr mens huius decr. ¶ Adde, an ille qui iurauit non teſtificari, poſſit propria auctoritate venire p̃ iurm. qd voluit Old. de iurante non reuocare teſtm. p̃ſ. 160. &

127. & q voluit de iurante nõ fideiubere. p̃ſ. 90. & q voluit de abbate iurante non creare monachos p̃ſ. 97. Et an teſtis q iurauit aliquẽ tenere ſecretũ, poſſit p̃bare abſq; labe periurij. vid d. Car p̃ſ. 32. Ant. Fran. An ppria auctoritate poſſit qs p̃uenire iuſo temerario, quo iurauit non teſtificari. vel deponere in cã dicas primo, q iuſm temerariũ non repellit teſtẽ à teſtificãdo, vel ab accuſando, neq; ex tali iuſo inducitur infamia. Ita Spe. ti. de teſte. §. j. ver. ſitẽ excipitur quod eſt infamis. & hr per In. in c. intimauit. & c. ſtitutus. hoc co. tit. Et adde, q huic iuſo de non teſtificãdo in cã, vel p̃ aliquem, nõ p̃t p̃uenire propria auctoritate: vt per Spe. in ti. de teſte. §. 13. ver. q ſi quis. & tit. de exce. & repli. in §. 3. ver. ſed quid ſi gra. Et an qui iurauit non reuelare ſecreta, & an ſi ſit clericus vel laicus: dicas, q reuelans credentias iuratas non eſt periurus, ſi reuelat cum lnĩa eius, cui promiſit non reuelare, neq; tenetur ad pœnam. Ita Bal. no. in c. j. in fi. de noua for. fide. in vſi. feu. Sed ſi reuelat ſine lnĩa, dẽt priuari ſuo offo. Tex. eſt no. & ibi Bal in §. credentia. in fi. de pa. Con. Et adde, q reuelãs ſecreta alicui², teneꝫ, ẽt ſi ei dannũ ſi inferat. Ita Bal. ℣. c. j. verſ. no. reuolationẽ. gb. mo. feu. amit. Et teneꝫ ei cuius ſcrẽta reuelat, actione ĩ factũ ad intereſſe & actiõe iniuriarũ, ſi iniuria eã illud fiat. l. 7. §. ſed & ſi qs. ff. ad l. Aq. & ibi p Flo. Et adde, q quis p̃ reuelare ſecreta ex iuſta cã ẽt ſi iurauerit non reuelare: puta ſi p̃ducatur in reſtem: vt voluit In. & Ab. in c. qualiter. i. de acc. & idem Ab. in c. ſi ſacerdos. de of. or. vbi dr hoc eſſe verũ ẽt ſi ſit ſacerdos. cui ſit datũ in pñia, & ñ ĩ p̃feſſiõe: qa ſi eſſet datũ in p̃feſſione, ñ poſſet illd deponere vt teſtis, ſi vt Deus: & iõ iõ ſi d; reuelare. ẽt ſi eps vel Papa mãdet:

de non

Universidad de Deusto
Biblioteca

alias reuelans puni: vt per Abb.in c.dilectus.de excess.præla. & no.in c.omnis.de pœn.& remiss.& per Spe.in tit.ne prob.§. prob.cir.fi.adde etiã q̃ reuelans factũ iuratum in cõsilio,est periurus:vt per Bal. in l.nullã. C.de test. vbi ponit q̃o ꝑbet factũ esse in ꝑsilio,si est iurata credentia. De quo vide p Inn. in c.literis.2.de præsum. Dicas tñ,q̃ reuelans crimen læsæ maiestatis, ẽt qđ iurauit nõ reuelare,tenetur illud reuelare si ꝑt ꝓbare.alias nõ ſm Bal.in ꝑsiuo qđ incipit. q̃q̃ allegata sunt multa hĩ p An. Are. in tract. maleficorum. versic. traditor de la tua patria.& sic põt ꝓbare, & non reuelat ipse tenet eodem crimine læsæ maiestatis.i.q̃ quis. C.ad l.Iul.maie. Sed fi reuelat,ẽ venia dignꝰ. & per hæc limitatur q̃ voluit Bar.in l.verum.de part.& l.1. §.occisorũ.ff. ad Sil. a vbi dicit R.o.se ꝑsuasisse ꝑ Bar.pro opi. Bal.in ciuitate Flor. Ange.aũt in l.frater. ad l.Pomp. de patri. dicit se vidisse decapitari plures ciues,q non reuelauerũt tractatum ciuitatis suę, & non fuerũt participes illius. Et male: qa debuerũt relegari:sicut filius sciens, & non reuelãs patris mortẽ. Itẽ dicit ibi Ang.forensem scientẽ tractatum in ciuitate fieri,non teneri reuelare.nec punien dum esse.si nõ reuelet ex sola scia:p tex. in d.l.vtrũ.§.occisorũ.iuncta gl.in verb. ꝑscios.dũ ibi subaudit,& participes.Dubito tñ q̃in practica seruaretur opi. Bart. ꝓpę cris atrocitatẽ Bar.auctoritatem.

a ¶ Ex cła.An.indistinctẽ admittrãt ps ad producendos testes post publicationẽ p viam restõis ex cła gñali.Si qua mihi iusta cã &c. vid d. Ant.ẽ.e.c. fraternitatis.vci sentit, nõ debere admitti ex cła gñali,sed solũ ex speciali. De hoc vide p Bal.hic.

de non præbendo testimonium,consilium vel auxilium ẽ aliquem non ligat iurantem quominùs productus in testem teneatur ẽ illum ferre testimonium:ratio est, qa ferre testimonium est munus publicum ad quod compellitur quis etiam inuitus.l.si quando. C.e.& ẽ.ti.prox.per totum. 11.q.3.quisquis. de cri.fal.c.j.non potuit ergò iste suo capitaneo iuramento ab hoc onere se absoluere. ar.c.si diligenti.ẽ.de fo.ꝑ.p.& de hoc ẽ.latius. & idem die respectu auxilij non præstandi. debet.n.intelligi in dubio de auxilio iniusto ſm Io.An.alle.c.petitio.de iurei.de his quæ fi.à ma.par.ea.c.j.& ẽ.de excess.ꝑl.graue.secus dicit de auxilio iusto:puta fauore patriæ.nõ enim potuit iste se obligare ẽ dispositionẽ iuris cum iuramentum non liget ad illicita & ẽ ius in c.quãto.de iurei. ¶No.2.quod ẽt testes quos aduersarius visus est subtrahere recipi non debẽt post publicationem aliorum testium vel renuntiationem.Et not.q̃ sola publicatio ponderatur, & non discere testificata facit ad ea quæ dixi ẽ.c.,pxi.¶Op. ẽ literam ẽ rietate in eo q̃ primo dicit qđ isti testes erant iuſo constricti &c.& postea præsupponit q̃ iam depoſuerant vt patet ibi,si testimonium illorũ.Gl.i.metu ẽrii exponit.& bñ intelligẽdo ver ideòq; &c.de dictis aliorum testium non iſtorum qui iurauerant non testificari. Ex quo infertur, q̃ si dictum aliorum testium fuisset publicatum non reciperentur nec isti,qui iurauerãt, nec alij vt faris colligitur ex tex. ¶†Sed aduerte ad mirabilem limit.q̃ ponunt hic Inn.Host. & Io.An.dicunt.n.istos qui iurauerant, non recipiendos post publicationem seu renunciationẽ d iure cõi, seu per viã iuris cõis, sed beneficio restitutionis ex a cła generali ᵇ si qua mihi iusta causa &c.ff.ex qui.cau.ma l.j. bene recipientur publicatione vel renuntiatione non ob.maximè præstito à petente iuramento,q̃ hoc maliciosè non petit.ar.op. in aut.e.ti.§.qa vero multi.vbi dr ſm eos, q̃ etiam post ꝓclusionem admitturtur.& ꝓclusio plus deberet impedire,q̃ sola renũciatio. ar.ad idem.ff.de eden.l.si quis ex argentariis. c.si diligenti.ẽ.de fo.ꝑ.p.& de hoc ẽ.latius. & §.fi.& l.seq.Alij tñ dñt hoc posse fieri solũ p beneficium restitutionis in integrũ speciale de quo ẽ.de inte.rest.per totum.primum tñ dictum plus eis placet.vel tertio q̃ hic dr de publicatis vel renunciatis refertur ad illos testes de quib.hic fit mentio:nõ aũt ad istos iuramento dolosè astrictos.Sed hoc vltimũ mihi nõ placet,qa est destruere hanc literã.

Secunda verò solutio seu limitatio est vera in se:sed procedit iure speciali in ecclesiis,minorib.& similib. priuilegiatis, nec restringo hoc beneficium in his testib.dolo subtractis sed idem dico in aliis.arg.c.auditis.& c.2.de in integ.rest.per q̃ dico hanc limitationem non cadere hic. Prima limit.q̃ audiatur aduersarius beneficio ex generali cła.si qua mihi iusta causa.& c.non placet mihi indistinctè:sed distinguerem sic,q̃ aut ex subtractione aduersarij fuit impeditus hos testes producere ante renunciationem seu publicationem aliorum, puta,quia interroganit illos testes an sciuissent aliquid in illa causa,& illi malitiosè vt non producerentur dixerunt, q̃ non, quib.iste credens consensit publicationi aliorum, vel produxioni renuntiauit. & tunc audietur per beneficium restitutionis ex clausula generali,ex quo fuit certiorat⁹ de iuramento per eos præstito post consensum renuntiationi vel publicationi præstitum.hęc.n.est iustissima causa admittendi eum.maximè in odium aduersarij sui, alias reportaret ex dolo suo malitiam ẽ c.& si necesse.de do.inter vi.& vx.post diuor.rest.aut ante consensum publicationi seu renunciationi præstitum sciuit de hoc iuramento,& nihil dixit, vel nõ curauit eos producere:& tunc non audietur , non subest aliqua iusta causa audiendi eum:& sic procedit iste text. simpliciter productionem post publicationem vel renuntiationem prohibens: & sic limito hunc tex.& dicta doct.hic. ¶Op.2.& videtur q̃ isti qui iurauerant non deponere non debeant compelli nec admittendi sunt ad deponendum:quia contra iuramentum proprium nemo debet compelli: vt c. debitores.& c.& si Christus. & c.quanto.de iu.ium.Item si diceres iuramentum nõ valuisse ergo isti iurando peccauerunt, & sic peccatum debet eos repellere à testimonio.ẽ.e. ca.testimonium.Sol.gl.2.ponendo duas lecturas ad tex.prima quod isti testes compelluntur deponere super principali. Ad contraria resp.quod erat hoc iuramentum illicitum:& non poterat obseruari sine peccato, quia celare veritatem.&c.& præsumptio erat contra istum quod iniquam causam foueret, ex quo voluit subtrahere aduersario copiam ꝓbationis.nec ob.temeritas iurantis: quia sicut temerarium iuramentum nõ repellit à promotione.Secunda lectu. est. q̃ isti testes non deponerent super principali sed solum ad deregendum illam fraudem aduersarii.& hoc innuit tex.in c.peruenit.ẽ.ti.prox.Hanc vltimam lect. tenuerũt hic Lau.Tan.& Vin. qui dicebant iuramentum seruandum lex quo sine interitu salutis ætern æ potest seruari:quia.ſ.poterat aliter subueniri illi cuius testes fuerũt eorrupti.all.22.q.4.c.fi.in fi.sed Inn.& Io.An.& communiter sequentes tenent primam lect.nam secundum vltimam lec.frustra ponderasset Papa publicationem aliorum testium, quia cum hæc fraus esset nouum capitulum potuissent indici isti & alij testes:vt in c.ſ.prox.& ẽ.eo.cum venisset. Item dico, q̃ de hoc est casus in c.quia pleruq; de of.or.li.6.& c.olim.ẽ.de acc.& in ca. constitutus.ẽ.e.vbi denunciantur tales iuramento non teneri.& facit quod ſ.dixi in 1. no.¶†Et pro hoc facit quod not.dicit Inn. in c.qualiter & quando. 1.de acc.vbi dicit q̃ si quis iuramento promisit alicui non reuelare secretum:sibi dictum,si tamen producitur in testem tenetur illud reuelare:quia aut cogitauit istum casum quando iurauit, & fuit illicitum iuramentum:ideo non seruãdum de iureiu. quanto. aut non cogitauit istum casum & non extenditur ad istum casum.22.q.5.humanæ aures.si tamen dixisset sibi in pœnitentia, non tenetur illud reuelare.de excess.prælat.dilectus. Aduerte tamen: quia tunc dicitur in pœnitentia dictum, q̃n quærebat salutem animæ: secus si causa lasciuiæ,sic no.dicit Inn.in c.omnis.de vœ.& remiss.tunc enim non tenet locum Dei. Et ex hoc intellectu sic defensato collige duo.primo q̃ iuramentum temerarium non repellit à promotione. secundo quod licet quis subtrahat, testes aduersario, non tamen per hoc debet perdere causam:alias frustra fuissent hic recepti testes sup principali.Sed circa primum dic latius quod aut isti temere iurantes non pœnituerunt.vt quia compulsi venerunt ad testimonium. & admittitur contra talem qui eos ad iurandum induxit: quoniam ipse non potest contra hos excipere de hoc delicto, cum fuerit actor, & sic facile repellitur replicatione doli. de adult. capitul.penult.& vltim.& capitu.discretionem.de eo qui cogn.consan.vxo. nec iudex debet hunc repellere ex officio in odium illius qui hunc induxit ad iurandum:& vt dolus illius non noceat alteri parti licet alias iudex ᵈ ex officio repellat testes ᵈ dignos.

b ¶ Cła gñali.Idẽ tenet Car.ꝑ.c.23.inc.in cã Amareti.vbi alle. Spe. idẽ tenẽtẽ in ti. de renũ.& ꝓclu.ver. & ſcias. idem voluit Lud.Ro. ĩ rep.ru.de arb.Faciſt no.ꝓAle. in l.admonẽdi.ff. de iurei.vbi ẽt q̃'ex cła. Si q̃ mihi iusta cã.qs restituitur ad produ cedũ instra post sententiam,qñ non cõmisit negligentiam. c ¶ Reuelare secretum.Vide quæ not. Ang.de Are.in trac. malefic.in versũ.chi hai tradito la patria tua.vbi ponit de sacerdote.cui fuit sibi aperta ꝓditio patrię an teneaꝰ reuelare. d ¶ Iudex.Iudex põt ex offõ repellere testes indignos: & criminosos.l: pars non opponat. Et vide gl. & Abb.& q̃ ibi not. ĩc.nulli.de ac.Sed tu dicas,q̃illud dictum Inn.hic nõ est oĩnõ verum. Et iõ vide d. Ant.in c.bonæ.1.de postul.præla.& plenius ꝓeundẽ in c.cũ dilectus.de ꝓsue.& ꝓ Abb.in c. cũ cãm.1. sup gl.in ver.de causis.ĩ.c.dũ tractat de illo artic.an testis teneatur rñdere iudici de ꝓprio crimine.& vide gl.in c.alicui.2. q.7.Et de ista q.vide per R.o.in 1.4.§.hoc aũt iudiciũ.ff.de dãnifie.Sed q̃ iudex ex officio possit repellere testẽ inhabilem tenet Bal.ĩ d.l. quos ꝓhibet.ff.de postul. & ad hoc all.gl.in l.j. §.si præses.ff.de magistra.conue.

¶ An iudex possit re stem nõ idoneũ ex officio repellere ẽt parte nõ petente:vtra In.hic videas Lãfrã.in c.qñ ẽ.ver.testes.de ꝓba.Et est cõclo q̃ sic:q̃ tñ intelligeverũ, si ꝓstat ex actis de inhabilitate testis.Ita Ang.no.in aut.de testi.in pri.& in l.si parẽs.de inof. test.& hĩ ꝓ Bal.in l.§. si curatores.ff.de magistr. conue.& vide gl.in l.3.ff.de testi.& per Bart.& Ange.in l.4.§. hoc autem.ff. de dam.infec. & habetur per Bald.in l. mulier.ff.sol. matri. & per Io.An.in addi. Specul. in titulo de

teste.§.i.ver.quid de domestico.Et vide Ale.in d.l.1.de testi,& hĩ p d.Ant.in c.cum dilectus.de ꝓsuet. Quod adeò verum est, vt iudex ex officio possit repellere testem imfamem ꝓductum ẽ aliquem infamẽ q̃is ille,ẽ quem producitur non possit opponere ẽ testem de infamia, cum ẽt ipse sit infamis.vt per Bart. in l.in arenam.C.de inoffic.test.& per Ale.ĩ d.l.4.§.hoc ãt. ff.de dam.inf.

a ¶ Priuilegium.Vide Fel.in c.2.ver.stylus curiæ.ſ.de reſcr. & R.o.ꝑ.376.incip. quæstio est.Et quod insolita aguant fraudis suspitionem.no. Ale.ꝑ.46.in 3.volu. Bar.Veron. in tract. simulatio.fin 7.& 9. ꝑsumptione. R.o.ꝑ. 423.inc.pro pleniori.in fi.& ꝑ.520.inc. circa propositã.An. Sicu.in repe. rub.de fide instru.

b ¶ Solitum.Istã gl. allegat Abb.in ca.ex parte.2.cir.fi.de off. del.eo modo,quo ipse appellat. Et hic eam applicat singularem Abb.dicẽs eã probare q̃ qñ priuilegium ẽtinet aliqd ẽ cursum priuilegium præsumunt fallsum.Ad idẽ ego all. text.in c ex ꝑparte.de capel.mo.imò dico q̃ ex ista ꝑsumptione, q̃ in priuilegio sit cła inconsueta.poterit puniri de falso. Casus est sing.in d.c. porrecta.de ꝓbr.vti. vel innu.Et vidẽ Ab. in c.ex parte.2.cir.fi. de of.del. Item si priuilegium.vel rescritum in modo narrãdi habet stylũ inconsuetum,præsumitur falsum. Tex.est in c. grauĩ.de cri.fal.Et si inſm habet cła inconsuetas præsumitur de falso ẽ notariũ.Gl.est not.ſm Bal.ibi in l.si sub ꝓtõne.ff.de ꝓb.insti.Ad q̃ Pet.de Ancha.hic ponderat hãc gl. Et scias, q̃ indubio qñ aliqd obtinet ẽ ius cõe.illud indubio in telligitur ambitiosè obtentũ.Gl.est not. in c.fi.de transl.epis. qđ est verum,qñ obtinet ad postulationem:secꝰ si motu ꝓprio ,vt dicit Bal.ĩ l. q̃ fauore.C.de ll. Et ad hoc facit quod notat Bal.in l.cum de consuetudine.ff.de legib. vbi dicit, quod si notarius rogatus est vt conficiat instrumentum intelligitur licito & consucto modo:quia insolita sunt suspecta,vt not.in l.6.ff.de condi.insti. Ant.Franc. ¶ An ex causulis inconsuetis reddatur instrumentum suspectum de falso.Dicas,quod instrumentum,vel priuilegium est suspectum de falso,si in eo deficiunt solennitates requisitæ,secundum Bar.in l.nulli.C.de numera.li.12.vel si est litera noua in charta rasa,vel antiqua:vt per Inn.in c.cum Ioannes,de fi.instr.& ꝓBal in l.si veritas.C.de fidei.c.reiulrat etiam instrumenti supicio,seu priuilegij interlineari subscriptione,&rasura,l.si vnus.& ibi Bald.C.de ꝓbr.et per Spe in ti.de instr.ed.§.postremo.ver. item excipitur qđ est vituperatum,& per Ale.in l.in.C.de edi.di.Adr.tol.Et adde ẽt qđ instrũ, seu priuilegium redditur suspectũ ex ꝑsona scribentis.si scribens est persona vilis. qđ adeo verũ est, q̃ si scribẽs est ꝑdẽnat⁹.&priuat⁹ officio. si ꝑt ẽ fide inſtione iuuari, nec ẽt vina voce testiũ depositione fm Bal. not.in l.iubemus.in fi.C.de proba.Et qb. mod.reddaꝰ instrm suspectum,& qb.casib. testes ẽ illud nõ admittãtur,& quot testes ẽ illud admittantur vide ꝓ Spe.in de instr.ed.in §.8.& an ex clausulis incõsuetis inducaꝰ suspicio falsitatis instrti, vel priuilegij: dicas, quod quemadmodũ ꝑsuetudo ꝑt derogare solennitatib. instrti.ita clausulæ in consuetæ appositæ reddũt instrm suspectum: vt per In.in c. j.ver.Item no. quod si priuata scriptura. de fi.instr.& ꝓ Bal.in Marg.super Inn.ver. consuetudo.versi.2. & vide ẽt quę hñr& no.in l.Barbarius.ff. de offi.prætꝰ.

¶ Adde quid operetur motusproprius. Ro.ꝑ.337.Et an notarius debeat apponere clausulas ꝑsuetas vide Alex. consi. 27.& 88.2.lib. Ant.Fr. ¶ De clausula motus proprij.dicas, q̃ illa non tollit defectum personæ. Gl.est no.ĩ cle.si Romanus.ver.quantocunq;.de præbẽ.nec operatur ẽ mentem ẽcedẽtis,prius declaraiam.no.Io.An.ĩ c. cum dilectus.de iure patr.& vide Abb. de effectu hui⁹ clausulæ.in c.cum olim. de re iudic.vide Car. d.cl.si Romanus.& in clem.2.de præbẽ. vbi dicit quod tollit subreptionem. Sed non ampliat gratiã, nec operatur in his quæ non sunt expressa.& vide d.de Rot.in decis.335.in nouis. vbi dicunt,quòd motus proprius nõ potest probari per testes.De quo per Ale.in l.3.in pr.q.ff.quod quisiu.& vide Car.in cle.2.in 4.di.de de materia in c.si motu proprio.de rescr.in 6.

c ¶ Idem aduerte.nam si vellet aliqñ princeps præiudicare ñ posset: pura si princeps veller compellere aliquem ad vendendũ rem suam,vel ipsemet princeps ñ posset res alienas vẽdere vel obligare,

CAP. XIX.

1 *Priuilegium uel rescriptum contra felitum morem est de falsitate suspectum.*

2 *Publicatio uel renunciatio attestationum non exc'udit productionem testium,circa capitula super quib. testes non fuerunt examinati.*

3 *Princeps concedendo motu proprio priuilegium , inscius de iure tertij non videtur tertio præiudicare.*

4 *Motus proprius principis excludit omnem surreptionem, & non aliud.*

5 *Quæ faciãt rem litigiosam,ita ut priuilegium lite pendente ualeat uel non ualeat.*

Causam. ¶ Publicatio & renuntiatio testiũ in certis capitulis non præiudicat volenti testes producere in aliis. hoc dicit quo ad titulum.Habet.n.alia dicta quæ non faciunt ad titulum : ideò illa non summantur:se.l ẽ.declarabuntur.Cõis diuisio.secunda ibi.iudicib. ¶ Casus literalis. Inter monachos de matura ex vna parte.& plebanum &clericos ejusdem loci ex altera qõ vertebatur, quæ fuit commissa quibusdam iudicib.coram quib.testes fuerũt hinc inde recepti & renuntiatum productioni testiũ, & attestationes ẽt publicatæ.Tandem mona chi quoddam priuilegium impetratum lite pendente produxerũt in medium pèr quod iuri alterius partis generari præiudicium videbatur.Iudices super hoc dubitãtes ꝑsulue runt d.Papã.si per hoc scribit Papa ipsis monachis,dicens.q̃ ipse mandauit iudicib.vt re cipiant testes idoneos,qui producti fuerunt super aliis capitulis,si qua fuerunt alia ab his sup quib.testes recepti fuerunt,& eorũ atte stationes publicatæ non ob.aliqb.capitulis nouiter impetratis per nũcios monachorũ, quæ ꝓtinentur in priuilegio , vel aliis literis sibi ꝑcessis,postq̃ eã ipsa eisdẽ iudicib.ꝓmissa fuit quæ videantur præstare impedimentum alteri parti , & cãm ipsam ꝓcordia vel iniustitia mediante decidãt.In fi.mãdat monachis quid priuilegiũ illud p nũciũ suum

1 gam.¶†Vltimo tene sp menti hunc tex.q̃

a priuilegium obuium seu ẽrium rationi, &

b ẽ solitumᵇ cursum priuilegiorum,est de falsitate suspectũ : pp quod debet remitti vna cum præsentante ad Papam. idem dic in rescripto vt in ca.2.ſ.de reſcr. non debet ergo ordinarius esse facilis in executione horum priuilegiorum:sed ꝓsulere principem.& expectare secundam iussionem.Vide tex.opti. in c.ad nostram.& c.porrecta.de ꝑsdr.vti.vel inuti.facit c.cum adeo. cum ibi no.ſ.de res.

2 & c.in memoriam.19.di. ¶†Quæro de qb. capitulis intelligitur iste tex.gl.i.ponit duos intellectus.Primus,vt intelligatur de capitulis nouis dependentib.tñ ex antiquis.iuxta ea que dixi ſ.e.c.fraternitatis.& fm hunc intellectum colligit quod etiam in causa consultationis possunt testes produci super nouis capitulis:& dicit in causa ꝓsultationis:qa iudices hic ꝓsuluerãt Papã super istis dubiis de quib.hic in tex.dr.dic tñ quod hoc nõ est multum ponderatum : qa de hoc fuit facta consultatio:& sic per inde est ac si causa non fuisset remissa consulenda.Si aũt visis iuribus partium iudices remisissent decisionẽ causę consulendam per Papam,tunc non possent amplius produci ante sententiam , qa talis relatio haberet vim conclusionis in causa, iuxta no.in c.intimasti.ĩ.de ap.& in l.1.& 2. C.de rela.Secundus intellectus fm. gl.est, vt intelligatur de capitulis antiquis super quib. testes non fuerunt producti & publicati.& hic intellectus plus placet gl.& eũdem intellectum sequitur hic Host.sed Lau.& Tan.se quuntur primũ,dic vtrunq; intellectum verum in se:neutro.n.casu obstat renunciatio vel publicatio ad certa capitula restricta , vt ſ.dixi.& dicetur latius. ĩ.eod.cum venisset.

3 ¶† Secundo quæritur quare Papa mandat hãc causam decidi priuilegio alterius partis non admisso,cum instrumenta possint produci vsque ad conclusionem in causa.ĩ de fi. instr.cum dilectus. Glo.2.tacitè respondet: qa fuit impetratum non facta mentione de lite,ex quo colligit non valere priuilegium

c lite pendẽte impetratum.Idem ᶜ tenet Host.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gl. est sing. in l. 2. C. quæ sit lon. consue. cir. med. gl. magnæ. hic est, q̃ princeps vel ciuitas faciens legem, quę solum ꝓcernit singulares personas, non valet, per exceptionem doli, quę potest opponi. in fi. ff. de exce. do. Et ita tenent canonist. in c. cum oēs. de ẜsti. & Abb. in rub. Bar. in l. oēs populi. in 5. q. pr. ff. de iu. & iu. & ēt Bar. in l. fi. de ap. reci. Ale. & Ang. in l. 2. ff. q̃ quisq; iu. Bar. in l. qsqs. C. quorum ap. non reci. vbi not. determinat, q̃ si statutum, vel ẜstitutio esset generalis quo ad verba, sed quo ad effectū ẜcialis, nō valet. Facit ad hoc id q̃ vult Pe. de Anch. in c. canonum ſtatuta. de ẜsti. vbi cōclu-dit, q̃ ſtatīm ciuitatis Spoleti, q̃uis genera le quo ad verba, sed quia tm̄ respiciebat molendina, quæ habebat ibi archiepṡ, non valet. Et illud se quitur Alex. ꝑ. 209. in 2. vol. Ber. force.

Ant. Franc.

¶An valeat lex facta à principe, vel ciuitate, quæ ꝓcernit singulares personas, dicas, q̃ leges debēt esse generales, iuſte, honeſtæ, & possibiles vr in c. erit ār lex. 4. dist. Et dicit Aulus Gellius. li. 9. c. 20. q̃d lex est generalis iuſſus populi rogante magiſtratu facẜ. Et vide no. maxime per Ang. Aret. in §. ſed & quod principi. insti. de iure naturali. Ideò dicebat Bal. in l. tam mandatori. C. de nō nu. pe. q̃d lex edita de certa persona, dr̃ potius re ſcriptum quam lex.

Sebast. Sap.

a ¶Motus proprius. q̃d operetur motus ꝓprius vide p Lud. Ro. ꝑ. 317. inci. iſtæ. sunt Fel. ī c. ad aures. versꝙ quīta ꝛcl'o. S. de reſc. & Car. ꝑ. 88. īc. Papa vniuit quandā abbatiam. & Petr. de Anch. ꝑ. 184. inc. viſis conſiliis.

b ¶Causa est ꝓmissa. Quō ad impetratio nem priuilegij dr̃ lis pendere per delegationem cauſę. vt hic per d. Ant. sed Do. in c. fin. vt lit. pen. dicit quod hoc casu per citationem dicitur lis pendere. Ang. ꝑ. ſtuo. 160. quod inci. in Dei nomine. cuſque matris virginis Mariæ. ordinamentum factum. & vide d. Anto. in c. 1. vt lit. pen. & ibi melius per Abb. & vide d. de Ro. deci. 272. vbi dicunt, q̃ non habet locum in curia Romana. Item vide do. de Ro. in nouis, deciſ. 20. Item adde hic quod no. Dom. in c. quoniam. circa pr. ver. no. q̃ solus. de im. ec. li. 6. & vide d. Ant. in c. tenor. in fi. de re iudi. Adde quando dicatur lis pendere. Ro. cons. 330.

Ant. Franc.

¶Dicas, quod lis dicitur pendere pluribus modis. Primo, ꝙ oblationem libelli factam iudici. l. 1. C. vt lite pen. Secundo per appellationem: vt in tit. nil noua ap. pen. Tertio, per relationem, vel consultationem factam ſu periori per iudicem. Lex eo. C. de appell. Quarto, per iudicis recuſatiōnē. c. ſecun do requiris. & c. cum ſpeciali. de ap. l. apertiſſimi. C. de iu. Quīto, per in integrum reſtitutionem intentam, vt in l. 1. C. in integrū reſtit. poſtu. nil no. fie. Sexto, per libelli porrectionē factam principi. l. 1. & 2. quādo lis prin da. Item per interpretationem iudicis. ca. ſuggeſtum. de ap. & p Car. in cle. 2. vt lit. pen. in 4. op. vbi etiā dicit. q̃ per commiſſionē cauſæ potest dici lis pēdere. Et an per ſolam citationē ſeu citationis commiſſionem, dicatur lis pēdere, vide in c. relatum. & ca. gratū c'e of. dele. & l. & qa. ff. de iuriſ. om. iud.

Zacharias.

c ¶In idētitate. cāæ. Adde Cel. in poſt. ad Lanf. in c. quoniam contra. §. teſtium de poſitiones. n. 55. ver. ſic, ꝑ declaratione, ī apoſt. in ver. & ſimi lib. S. de proba.

Ant. Franc.

¶An conſuetudo cauſę repellat teſtem, vide quæ habentur in ca. cum R. canonicus. de of. del. vbi etiam habetur, an ſi non re pellanē teſtes ex cau fæ ſimilitudine falsē reddātur ſuſpecti ita vt eis minuāt fides: quod tamen puto arbitrarium: conſiderata qualitate & quantitate cauſæ & perſonarum, iuxta ea, quæ habentur in l. 3. ff. de teſti.

a ¶Io. An. Hanc opinionem ſequitur hic d. An. & Imo.

b ¶Seb. Sap. ¶ Vſurarius. Vide Bal. in l. dictātib. C. de teſta. Ro. in ſin. 355. inc. volo probare. Lau. de Rodul. in tract. vſurarum. q. 117. all. Fel. in c. veniens. ī. & gl. in ver. confeſſio. ſ. c.

c ¶Iudei. Adde ad mām q̃ iudæus rſr non admittitur ad teſtificandum. tex. in c. i. S. e. & c. licet vniuerſis. ī. e. & c. placuit. 4. q. 3. Et de hoc vide per Spe. in ti. de teſte. §. i. ver. item q̃ iudæus. Sed tu dicas hoc eſſe verum non ſolū ſi eſt nūc iudæus, ſed ēt ſi nouiter à iudaiſmo, vel hereſi ad catholicam fidem eſt ꝙerſus. vt est tex. sing. ad hoc ī c. fi. ſi pt. 2. q. 7. & facit tex. in ſimili iu c. 1. & 2. 49. diſ. Et idē fortè poſſet dici ſi non de nouo, ſed iam lōgo tpe elapſo fuiſſet ꝙerſus, dummodo habeat filios, vel vxorem, iudeos, quos neglexit ad fidem Chriſti ꝙertere. Casus est sing. cū gl. in c. qui crimē. 6. q. 1. Itē ſcias, q̃ iudeꝰ est idoneus teſtis in teſtō. tex. est no. in l. qn̄. C. de hę. vbi tex. dī q̃ iudæus vel hæretic' in quocūq; ꝑ-ctu inter viuos est idoneus teſtis. Et pro hoc vide tex. 1 c. ſi hę reticus. 2. q. 7. Itē iudæus est idoneus teſtis ad ꝓbandū inter ruptionē ꝓſcriptionis, ſed R. o. ī l. pactū qd̄ dotali. C. de coll. dicens deꝙhoc eſſe caſum sing. in gl. in d. l. qn̄. Itē an iudæi admittantur ad teſtificandū ī exceptis crimin ib. gl. valde dubitat, & vr̃ dicere q̃nō in c. pagani. 2. q. 7. Et idē dicit d. Ant. in c. 5. e. & facit c. in fidei fauorē. de hær. in 6. Itē ſcias, q̃ qn̄ iudæꝰ admittitur ad teſtificandum, non debet ſup Euāgeliis, ſed ſuā legē iurare. vt dicit In. in cle. 1. cir. pr. de teſti. & ēt d. Ant. in ꝓcē. Gre. Adde, q̃ qn̄ catholicꝰ litigat cū hęretico, ꝓt addu cere hæreticū in teſtē ꝑ hæreticū in teſtimoniū: ſed ſi addu catur hæreticus ꝑ catholicū, non valebit eius dictū, nisi quare nūs deponit pro catholico. Text. est no. in c. fi hæreticus. 2. q. 7. glo. tamen ibi videtur deſtruere illum tex. Et vide Bar. de Bellen. poſt d. Ant. in c. veniens. 2 ī. c. in apoſt. magna. Et intellectum d. l. quoniam. de hær. vide bene ¶Adde ad id, q̃ iudæus qui est factus Chriſtianus, non potest esse teſtis. R. o. in ſing. 150. Sed contrariam opi. ſemper tenui, & tenuit idem Abb. in c. cum te. de reſcr. & in vlt no. & idem Abb. in c. at ſi clerici. §. de adulteriis. S. de indi. Facit tex. in ca. fideliorē. & c. ſanctitas tua. 50. diſt. & vide gl. in c. obeuntibus. in fi. in gl. magna. ad fi. 63. di. ſtinct. quæ vult, quod emendatus pra-fertur illi, q̃ fuit ſemper bonus. Quod iudæus non poſſit eſſe doc'or. Adde Bar. in l. omnes. de defen. ciuitta. lib. 10. & in l. generaliter. §. fi. ff. de decur. & in l. fi. C. de poſtul. & Bal. in l. i. C. ne rei do vel tēplo. Et an iudæus poſſit eē tutor Chriſtiani, vide Ias. in rubric. de iuſti. & iure. ff. Ber. force.

Ant. Franc.

¶Circa ea quæ hic dicuntur de iudæo, dicas, quod iudæus contra Chriſtianum non admittitur in te ſtem, ſed inter ſe indiſtinctē admittitur: vt per Ale. in prima conſti. Digeſt. & per Spe. in tit. de teſte. §. j. in verſi. item quod est iudæus. & p Car. in cle. 1. in 3. q. de teſtibus. Factus autem Chriſtianus abſque dubio credo, quod poſſit eſſe teſtis: quia per baptiſmum libe ratur à ſeruitute. iudaica. 2 8. q. 1. cap. iudæorum. & ibi per gl. in c. iudæi. de iudvtrū autem iudæus poſſit doctorari, aut aliam dignitatē con ſequi, vide Bald. in l. 1. C. ne rei domi. vel tēplo. vt dicit quod non. Et vide no. per Card. in cle. j. de teſt. in 3. no. Abb. in c. cū ſit. de iudæ. & habetur per Bar. & Ale. in l. generaliter. in §. fi. ff. de dec. Et vide gl. & Bar. in l. fi. C. de iudæis. & Ang. in auth. iuſiurandum, quod præſtatur ab his. §. 1. Et vide gl. in l. ſpadonem. §. iam autem. de excuſa. tut. Et ad quōd iudæi non admittunr ad publicū officium. l. fi. C. de iudæ. 54. diſt. c. nulla. c. conſtituit. 17. q. 4. c. pe. de iudæis. Quod est verum, etiam ſi ſit baptizatus. præal. c. conſtituit. & habetur p Ro. in ſuis ſing. in ver. iudæus. vbi dicit, quod ſacrilegiū eis credere publica officia. Dicas tamen q̃ ſi iudæus est medicus. potest esse teſtis

d * Sebaſt. Sap. ¶De iure. Quod iudæus nō possit esse teſtis contra Christianum, etiam ſi de ꝓximo fuerit effectus Chriſtianus, voluit gl. in c. conſtituit. 17. q. 4. vide Ias. in rub. ff. de iuſt. & iure.

1 *Laborans eodem uel ſimili aut diſſimili delicto repellitur à teſtimonio,*

2 *Teſtis an poſſit teſtificari ſi habet conſimilem cauſam illi in qua teſtificatur.*

Perſonas. ¶A teſtimonio repellitur ſimili morbo laborās h. d.

¶Sic pone caſum fm̄ quod loquitur hęc decre. Vacat aliqua, eccleſia filius prælati decedentis, vel vicarij vel etiam alius. cum prælatus ad quem ſpectat inſtitutio eccleſiæ dicat ſe ius habere in eccleſia, appellat ne prelatus ordinet eccleſiam. Dixit Papa quod ſi etiam coram iſto epiſcopo, vel etiam alio huiuſmodi negotia ventilentur, non vult vt aliq morbo conſimili laborantes & hoc certum ſit aut probari poſſit in teſtimonium admittātur ſi ab aduersa parte adducti fuerint p illud verbum huiuſmodi. quod erat in antiqua decr. videbātur hæc decr. locum habere in ſimilib. cauſis. Sed iſta decre. non est iſtud verbū huiuſmodi, ſed ſimplr̃ dixit negotia. Vnde vr̃ intelligenda decr. in omnib. cauſis. vt quicunque habet ſimile negotium non admittatur in teſtimonium ſimilis cauſæ. B. No. quod per verbum nolumus, reſpondetur de iure, vide gl. in cle. 2. de of. or. ¶No. 2. q̃ nō omne probabile est certum. hic enim ponuntur iſta vt diuerſa: & exponit Io. An. certum. i. notorium, quod non egeat probatione. de fil. presby. c. qn̄. probabile verò est quod probari potest difficulter. quod not. ꝙ ſtatutis omne tamen probabile est certum naturæ: licet nobis incertum ſit. l. ſi pater. ff. de ſol. ¶†Sed q̃ro dr̃ hic quod ſimilimorbo laborans &c. Qualiter ſumitur hoc verbum morb. gl. videtur hic intelligere d̄ peccato, & ſic ſit ſenſus, q̃ laborans eodem delicto re pellitur à teſtimonio, & iſte intell. est verus in ſe: nec oportet tūc neceſſariò ponderare ꝙſimilitudinem ſeu ꝙformitatem delicti: ga ēt diſſimile repellit. vt c. teſtimoniū. ī. c. ſed nec ēt oportet indagare de delicto, cuius. ſ. impugnantis vel producentis debet eſſe ſi mile, prout q̃uidam voluerūt hic ex antigs. ſatis. n. est eū esſe criminoſum. nam & criminoſus potest excipere ꝑ criminoſum, quia criminoſo non est deneganda defenſio, vt leg. & no. in c. à nobis. de exce. & c. cū inter. e. ti. & pro hoc facit tex. ibi, ab altera utra parte. Et ad text. hic, qui ponderat cōformitatē delicti. dic, quod ita accidit hic in facto: quia producebantur complices & ſocij. non tamen ſequitur quic aliter criminoſi debeant repeili, vt cap. teſtimonium. Ad prædicta faciunt c. j. de cōfeſ. & 15. q. 3. nemini. ¶†Sed quæritur nunquid poſſit verificari deciſio huius caſus in identitate cauſæ. c vt ſic aſſu- aſſumatur ſimilitudo morbi pro ſimili-tudine cauſæ. Gl. iſta apertè nō aperit, ſed vr̃ tacitè hoc ſentire in eo, q̃ deduxit ſimilitudinem in iudice quia repellitur vt ſuſpectus ſi habet & priuatus cauſam conſimilem ſibi vt iudici cōmiſſam. vt in c. cauſam quæ. de iudi. Sed apertius hoc tenet Spe. eo. tit. §. j. ver. item quod habet Hoſt. ꝺdicit enim abſurdū. q̃ vnus emptor nō poſſit eſſe teſtis in cauſa alterius emptoris: & dicit decr. intelligendam de ſocio & participe, fm̄ q̃ log tur. l. qn̄ liberi. C. e. Io. An. a dicit idem dicendū in teſte p̄ut dixit in iudice. d. c. cauſam quæ. de iu. & ſic vr̃ velle quod ſi ex deciſione cauſæ ſuæ in qua teſtificatur. ꝙcluditur ad deciſionem cauſæ ſuæ, repellendus eſt: & ſic poterit ſecundo modo iſte tex. intelligi, nō aūt quælibet ſimilitudo cauſæ ſaltem in genere repellet: & ſic p̄t ſaluari dictum Hoſt. hoc di ctum Io. An. non placet d. Ant. ſed plus ſibi placet dictū Hoſt. indiſtinctē: q̃a teſtis non habet atteſtari ſuper iure, ſed ſuper facto & nunq̃ fm̄ eum ex dicto teſtium ſolo, poteſt ꝙcludi ad deciſionem cauſę priuatę: ſecus in iudice qui habet decidere fm̄ ius. nō credo eum bene dicere. q̃a etiam ex dicto ſeu ſententia iudicis non infertur ad deciſionē cauſæ neceſſariò, q̃ habet vt priuatus, q̃a alius iudex non habet ſequi ſuam iniuſtam ſn̄tiam: cum legib. non exemplis ſit iudicandum. l. nemo. C. de ſen. & no. in c. de q̃b. 20. diſ. ſed repellitur ne ductus affectione cauſæ ſuæ, q̃ iuſtam putat, ſic iudicet in cauſa alterius. Idē propriè ſæpe p̄t ꝓtingere in teſte. pone. n. q̃d ſit quæſtio vtrum certa cōſuetudo ſit in loco, producitur in teſtem qui habet cauſam, in qua allegat illam conſuetudinem: certè de facili deponet de cōſuetudine. cum eam aſſerat in alio iudicio in cauſa propria. Aliud exemplum, producitur qs ad teſtificandum b q̃ Titius fuit publicus vſurarius *b* & ille idem qui producitur in cauſa alterius, prętēdit in cauſa ſua illum fuiſſe publicum vſurarium. Certè iſte non debet admitti, q̃a non est liber teſtis: pp affectionē q̃ hēt ad cauſam ar. c. repellantur. ī. de ac. & quod no. in l. qn̄. liberi. C. e. tit. hoc idem vr̃ ſentire Fed. ꝑ. 62. in fi. iutelligo ergò ſimilitudinenē modo p̄dicto, & nō in qualibet ſimilitudine, in qua non ꝙcluditur affectio: & ſic p̄t ſaluari dictū Io. And. Ad idem facit quod no. in gl. in d. l. qn̄ liberi. quæ quærit nunquid in ciuilib. repellatur ſocius partis: & reſp. quod non. ſi ius ſuum nullo modo lędaẜ, alias ſecùs vt ſi eſſet ſocius oīm bonorum. In caſu aūt noſtro in fertur præiudiciū ſaltem reſpectu p̄ſumptionis, quæ oritur ꝺeum pp q̃ euitandū licitū est. tertio appellare à ſnia lata ꝺeum: vt in l. à ſnia. ff. de app. ¶Obſtare vr̃ prædictis q̃ hr̃ de legatarius teſtificātib. ī cā teſtī. iſti. de teſta. §. legatarius. Sed dic vt plenè dixi ī c. inſuper. S. e. Et per hoc habes duos intellectus ad tex. poſſet tn̄ nō absurde dici, q̃ admitti poſſunt ſed q̃ta fides ſit eis adhibenda ex variis circū ſtantiis arbitrabitur bonus iudex. ar. eorum quæ leg. & not. in d. c. inſuper. & gl. in ſimili, in c. in literis. ī. e. Nec obſt. c. cauſam quæ. de iud. quia facilius repellitur iudex q̃ teſtis. vt

1 Papa in concernentib. decorem Chriſtianæ religionis habet in laicos iuriſdictionem.

2 Ind. ei ratione humanitatis à Chriſtianis ſunt fouendi.

3 Ind. eis an poſſit exc. ꝑere contra Chriſtianos eos repellendo à teſtimonio & ab accuſatione.

4 Iudæus non poteſt eſſe doc'or.

c **Iudæi.** c ¶Chriſtianus contra iudæum in teſtem admittitur. Primò ponit dictum. Secundò addit pœnam. ibi, & ana themate. Tertiò addit cauſam. ibi, cum eos Chriſtianis. ¶Caſus literalis. Dicitur, quòd teſtimonium Chriſtianorum recipiendum eſt in qualibet cauſa. cum ipſi iudęi aduerſus Chriſtianos ſuis teſtib. vti prę ſumant. Et qui iudæos voluīt Chriſtianis in hac parte prę ferre ſunt excōicandi: quia iudęi debent ſub iacere Chriſtianis. B. ¶No. j. Chriſtianum ad mittendum in teſtem ꝺiudæos, & ꝺ infideles impetrantes priuilegia, vt nō poſſint cōuinci per Chriſtianos & eſt hodie prouiſum 1 in cle. j. e. ti. & ibi vide. ¶†No. 2. q̃ in concernentib. decorem Chriſtianæ religionis Papa habet iuriſdictionem etiam ſuper laicos. vn de excōicat præferentes Chriſtianis infideles. pro hoc vide bo. tex. in c. j. de homi. lib. 6. ¶Not. 3. q̃ iudæi dębent eſſe ſubiecti Chriſtianis. vnde alibi dixi tex. q̃ iudæi debent ſal tem per effectum operis ſe illorum ſeruos recognoſcere, quod Chriſti mors liberos, & illos ſeruuos effecit: vt no. in c. & ſi iudæos. de iudæ. vnde dñt hic doct. q̃ debent Chriſtianis ſubiacere tanquam ſerui: & ſic inducitur ſeruitus de iure canonico. ſicut alias in ducitur. 15. q. vlti. cum multæ. & de iudæis. 2 ita quorundam. ¶†No. vlt. q̃ratione humanitatis ſunt iudæi à nobis foueẜi, ſunt enim proximi noſtri, cum ſint natutæ noſtræ participes: & idē dic de aliis infidelib. vide tex. t. cum gl. de pœ. di. 2. c. charitas est §. item proximos. ¶Opp. & vr̃ innuere iſte tex. q̃ iudæi poſſint teſtificari ꝺ Chriſtianos: ſicut è ꝺ qđ vr̃ ꝺ. c. non poteſt. & c. ſi hæreticus. 2. q. 7. Gl. d 1 reſp. quod ꝺria procedunt de iure d quod hic dr̃ procedit de facto. & bene log tur vnde ponedra verbū tex. dum dicit præſumant ſonat enim in malā partem. vt not. in c. j. de 3 vita & ho. cler. ¶Vltimo †hic quæritur, an iudæus poſſit excipere ꝺ Chriſtianum de crimine, vt ſic repellat eum à teſtimonio vel accuſatione. Hoſt. primo arguit q̃ ſic. c. cum inter. de except. & de vſu. q̃a fruſtra dicit demum posſe diſtingui, an id de quo excipit ſit peccatum vtraque lege. ſ. veteris & noui teſtamenti. & tunc admitti: aut lege veteris teſtamenti tm̄: & tunc non admittitur: aut noui tm̄: & tunc repellitur ēt in pœnam ſui erroris. vel fm̄ eum p̄t dici hoc caſu eum admittendum cum fm̄ l. Romanam illos iudicare debemus, & ſic fm̄ ill am excipere p̄ñt C. de iudæ. l. indæ. Item videmus, q̃ etiam ex communicatus excipit de excep. c. cū inter.

no. in gl. in c. cum R. de of. del. erunt ergò teſtes. non omninò integri. & tunc dic ad tex. q̃ non admittuntur in effectu. ſ. quo ad plenam probationem. Et pro hoc facit quod no. per Hoſt. & alios doc. in d. c. inſuper.

CAP. XXI.

ſuper cicatrice, an manſura ſit, vel non: qui deponit de experientia artis. Ita Bald. in conſilio ſuo incipiente: in Chriſti nomine amen. ſtante ſtatuto quod ſuper dubio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶Prurib. locis. Vide Bar. in l. si volun-
tate. C. de do. p̄mis. & Bal. l. i. §. fi. ff. si cer-
per. cū multis al. per Ias. in l. ex hoc iure
ver. tertiꝰ effectꝰ est ¶Not. multos mo-
dos, quib. quis dr̄ su
pra alios. & q̄o in-
telligaf maior: puta,
si dictum fuit, q̄ hæ
reditas debeat deue-
nire ad maiorem d̄
domo, an intelliga-
tur de maiore ætate
vel diuitiis, vel si ali-
ter est maior reputa
tus: vide per Petr. de
Anch. in rep. c. cano
num. in 6. principali
quæsito. ver. ꝓsuluit
et. Bal. s̄. de ꝓstī. & ad
dc hic gl. sig. in c. fe-
des. de resc. in gl. ma
gna quæ dicit, q̄ stat
arbitrio iudicis quę
dicāf maior ꝑsona.
¶Adde q̄d appella-
tione maiorū intel-
liguntꝰ oēs ascendē-
tes attritauo. s̄. l. iu-
risco. ꝓsultus. ff. de gra
di. & est gl. in c. nam
& ego. de ver. sig. in
terdū tñ apellatio-
ne maiorū continē
tur pater & auus, ita
dicit Dom. in c. is q
cir. fi. pr. de sepul. lib.
6. & c. cū quis. in pr.
de sepul. c. li. qui tex.
dñt debere sepeliri
in loco maiorū con
iuncto c. Ebron. 13.
q. 2. Itē de multipli-
ci maioritate, qua
q̄s dr̄ maior alio: vi-
de per d. Ant. in c. sta
tuimus. cir. pr. de ma
& obe. & latius per
Arch. in c. q̄q̄. cir. pr.
2. q. 7. Item adde q̄d
dicunt maiores illi
quorū ꝓsilio quen-
tus regit gl. i. verbo
fit maiores. in c. ve-
niens. de simo.
¶Adde quis veniat 1
appellatione maio-
ris, cū testor dixit q̄
maior natu sp succ-
cedaf. Ale. ꝓsi. 4. li. 4.
Ant. Franc.
b ¶Quis dicatur su-
perior alteri? vide p
Bar. in l. eū qs. §. scia.
ff. de le. 2. Et q̄o qs
dicaf esse maior al-
tero dicas, q̄ libet
qui præest maiorib.
reputatur maior: vt
est gl. in c. statutum. 2
de resc. li. 6. Et vide
Inn. in c. feries. de te-
stib. vbi ponit mul-
tos modos, quib. qs
dr̄ maior altero. Et
dicas, q̄ q̄n fit men-
sio de maiore, in du
bio intelligit de ætate, nisi rō subiectæ
māæ aliud suadeat, per l. si pater. §. fi. cū
l. seq. de adop. & per
l. eum qui. in prin. ff.
de interd. & rele. Et
vide tex. in c. maior.
24. q. 1. & vide etiā
tex. in l. iurisconsul-
tus. §. parentes. ff. de
gradi. & l. quicunq;.
§. parētes. ff. de in ius
voc. vbi dr̄, q̄ maio-
res dñr oēs ascēden
tes. & vide Ale. ꝓs. 4.
in 4. parte consil.
Ant. Franc.
c ¶Vnius. Dicas, q̄
rr̄ regrunt duo te-
stes in omni nego-
tio. l. vbi numer. ff.
e. c. cū esses. & c. rela-
tum. de testa. Multi
aūt sunt casus, in qb.
sufficit vnus testis,
quos enumerat Ber
tac. in repe. in ver. te
stis. ī ver. testes quot
& quales. ver. 37. il-
lius ver. testes quot
quī p̄nt ibi videri.
* Sebast. Sapia.
d ¶Vnius. Vide 30.
casus in quib. dictū
vnius testis facit ple
nam probationem.
enumeratos p Spe.
ī ti. de teste. ver. hoc
tñ failit. & plures e-
numerat Ias. in rep.
l. admonendi. ver. &
qui sunt casus. ff. de
iureiur.

Super eo. ¶Testimonium matris est
suspectum, vbi filia petit in
virum aliquem se maiorem hoc primo. Ad.
dictum solius matris de impedimēto depo-
nentis impeditur matrimonium, sed ȝctū
nōn dissoluitur duo sunt dicta & quodlibet
subdiuiditur. vt per se patet. ¶Casus literalis
Aliqua mulier petit aliquem in virum: vir
negat q̄ non ȝxit cum ea: mulier vult proba
re intentionem suam per matrem, & aliam
mulierem. Quæritur, vtrum mater sit admit
tenda in testimonium ꝓ filia. Resp. Papa ma
ter diligere vr̄ incrementū & honorem filię
suæ. Et ideò vbi vir superior est diuitiis nobi
litate, & potentia vel honore. suspectum est
testimonium eius, & ideò non est aliquate-
nus admittēdum. Secundo ponitur alia qō.
Aliqua mulier vult ȝhere cum aliquo: ma-
ter alterius dicit, q̄ sunt ꝓsanguinei. Quærif,
an sint ꝓiungendi vel non pp̄ solum dictum
matris? Resp. Papa q̄ si matrimonium non
est ȝctum inter eos matre asserēte illos esse
ꝓsanguineos, nō debent ꝓiungi. Si verò iam
ȝctum est matrimonium, non debent separa-
rari sine iusto plurium personarum. B. ¶No.
1. de verbo, affiare. idem. n. importat, quod
dare alicui fidem super aliquo facto: & hic
sensus est, q̄ negabat sibi dedisse fidem seu fe
cum ȝxisse matrimonium. ¶†No. 2. vnum
casum in quo mater testificatur pro filia, seu
filio. ſ. cum agitur de matrimonio ȝhendo,
vel ȝcto & cessat suspicio ȝ matrem ex quali
tate ȝhentium. Et aduerte, qa admittitur in
testimonium non solum si agatur de ꝓsan-
guinitate probanda, vel improbanda. vt in c.
vſ. J. qui ma. ac. posſed ēt vbi agitur seu reuo
catur in dubium de ipso ȝctu matrimonij:
quod alibi ita benè nō probatur. q̄ vſ admiſ
sum fauore matrimonij, cum aliàs rr̄ in cri
minalib. causis & ȝctib. parentes, & liberi nō
admittāt̄ur ad inuicem. vt in d. c. vide. & ibi
bo. tex. ī fi. & 4. q. 3. c. ſi testes. §. testis idoneus
¶†No. 3. ar. opt. & quasi expressum in text.
quod ēt ad matrimonium ꝓiungendum, vel
separandum sufficiunt duo testes nō solum
masculi, sed etiam fœminæ. hic. n. fuit quæ-
sitū de duab. mulierib. & Papa remouit ma-
trem duntaxat certo casu pro primo q̄ suffi
ciant duo. facit tex. hic in prima parte, & in
secunda. in fi. iuncta regula pluralis locutio.
de reg. iur. li. 6. Item rr̄ duo testes sufficiunt
ēt ȝ Papa: vt dicit gl. no. 2. q. 4. præsul. & nul-
libi cauetur ȝrium in causa matrimoniali:
imò expresse probatur quod dicam in c. li-
ſi. C. de incol. lib. 10. & l. fœminæ. ff. de sena.
cet ex quadam. J. e. vbi sufficiunt duo, etiam
quando deponunt de auditu, q̄ plus est. Se-
cundum, q̄ sufficiāt mulieres, probatur hic
per ar. nam remouendo matrem certo casu
vſ permisisse aliam mulierem, de qua etiam
quærebatur: cum vno ex duob. illatis nega-
to, alterū concessum videatur. de præsump.
nōne. 2 s. di. qualis. Item mulier regulariter
admittitur in testem. 1 5. q. 3. ex eo. & hoc te
net expresse Host. nisi ex nimia familiaritate
vel vicinitate vel aliter sit suspecta. J. e. in lite
ris quod no. ¶No. 4. bonum ar. & limitatio
nem ad multa iura, quod vbi ex ȝctu cum
filia seu filio honor vel crementum non ac-
cresc̄it filio mater testificatur pro filia, seu
filio. ſ. cum agitur de matrimonio ȝhendo,
vel ȝcto & cessat suspicio ȝ matrem ex quali
tate ȝhentium. Et aduerte, qa admittitur in
testimonium non solum si agatur de ꝓsan-
guinitate probanda, vel improbanda. vt in c.
vſ. J. qui ma. ac. posſed ēt vbi agitur seu reuo
catur in dubium de ipso ȝctu matrimonij:
quod alibi ita benè nō probatur. q̄ vſ admiſ
sum fauore matrimonij, cum aliàs rr̄ in cri
minalib. causis & ȝctib. parentes, & liberi nō
admittāt̄ur ad inuicem. vt in d. c. vide. & ibi
bo. tex. ī fi. & 4. q. 3. c. ſi testes. §. testis idoneus
¶†No. 3. ar. opt. & quasi expressum in text.
quod ēt ad matrimonium ꝓiungendum, vel
separandum sufficiunt duo testes nō solum
masculi, sed etiam fœminæ. hic. n. fuit quæ-
sitū de duab. mulierib. & Papa remouit ma-
trem duntaxat certo casu pro primo q̄ suffi
ciant duo. facit tex. hic in prima parte, & in
secunda. in fi. iuncta regula pluralis locutio.
de reg. iur. li. 6. Item rr̄ duo testes sufficiunt
ēt ȝ Papa: vt dicit gl. no. 2. q. 4. præsul. & nul-
libi cauetur ȝrium in causa matrimoniali:
imò expresse probatur quod dicam in c. li-
ſi. C. de incol. lib. 10. & l. fœminæ. ff. de sena.
cet ex quadam. J. e. vbi sufficiunt duo, etiam
quando deponunt de auditu, q̄ plus est. Se-
cundum, q̄ sufficiāt mulieres, probatur hic
per ar. nam remouendo matrem certo casu
vſ permisisse aliam mulierem, de qua etiam
quærebatur: cum vno ex duob. illatis nega-
to, alterū concessum videatur. de præsump.
nōne. 2 s. di. qualis. Item mulier regulariter
admittitur in testem. 1 5. q. 3. ex eo. & hoc te
net expresse Host. nisi ex nimia familiaritate
vel vicinitate vel aliter sit suspecta. J. e. in lite
ris quod no. ¶No. 4. bonum ar. & limitatio
nem ad multa iura, quod vbi ex ȝctu cum
filia seu filio honor vel crementum non ac-
cresc̄it filio mater testificatur pro filia, seu
filio. ſ. cum agitur de matrimonio ȝhendo,
vel ȝcto & cessat suspicio ȝ matrem ex quali
tate ȝhentium. Et aduerte, qa admittitur in
testimonium non solum si agatur de ꝓsan-
guinitate probanda, vel improbanda. vt in c.
vſ. J. qui ma. ac. posſed ēt vbi agitur seu reuo
catur in dubium de ipso ȝctu matrimonij:
quod alibi ita benè nō probatur. q̄ vſ admiſ
sum fauore matrimonij, cum aliàs rr̄ in cri
minalib. causis & ȝctib. parentes, & liberi nō
admittāt̄ur ad inuicem. vt in d. c. vide. & ibi
bo. tex. ī fi. & 4. q. 3. c. ſi testes. §. testis idoneus
¶†No. 3. ar. opt. & quasi expressum in text.
quod ēt ad matrimonium ꝓiungendum, vel
separandum sufficiunt duo testes nō solum
masculi, sed etiam fœminæ. hic. n. fuit quæ-
sitū de duab. mulierib. & Papa remouit ma-
trem duntaxat certo casu pro primo q̄ suffi
ciant duo. facit tex. hic in prima parte, & in

CAP. XXII.

1 *Mater admittitur in testem pro filiis ubi agitur de matrimonio contrahendo, uel ubi euocatur in dubium matrimonium contractum ubi est ꝑqualitas. etc. 8.*
2 *Duæ mulieres sufficiunt ad perhibendum testimonium super contrahendo uel dissoluendo matrimonio.*
3 *Mulieres nobilitantur ex personis uirorum suorum: & talem honorem retinent etiam in uiduitate.*
4 *Donatio facta ꝑsponso ꝑsponsæ ꝓcollata in tempus matrimonij nulet, si ꝑsponsus est inferior.*
5 *Quatuor qualitates superioritatis uidelicet diuitiæ, nobilitas, potentia, & honor.*
6 *Vnus testis deponens super facto facit indicium: sed non super indicio.*
7 *Vnus testis probat, ubi agitur ad impediendum peccatum: ex de inre tertij, nil minuitur.*
An mater sit idonea testis ubi filia sua excellit in uno, & uir in alio.
9 *Testimonium matris non est ita suspectum in ꝑsponsalib. sicut in matrimonio.*
11 *Parentes non admittantur in testes in matrimonio spirituali.*

tio de maiore, in du
bio intelligit de ætā
te, nisi rō subiectæ
māæ aliud suadeat,
per l. si pater. §. fi. cū
l. seq. de adop. & per
l. eum qui. in prin. ff.
de interd. & rele. Et
vide tex. in c. maior.
24. q. 1. & vide etiā
tex. in l. iurisconsul-
tus. §. parentes. ff. de
gradi. & l. quicunq;.
§. parētes. ff. de in ius
voc. vbi dr̄, q̄ maio-
res dñr oēs ascēden
tes. & vide Ale. ꝓs. 4.
in 4. parte consil.
Ant. Franc.
c ¶Vnius. Dicas, q̄
rr̄ regrunt duo te-
stes in omni nego-
tio. l. vbi numer. ff.
e. c. cū esses. & c. rela-
tum. de testa. Multi
aūt sunt casus, in qb.
sufficit vnus testis,
quos enumerat Ber
tac. in repe. in ver. te
stis. ī ver. testes quot
& quales. ver. 37. il-
lius ver. testes quot
quī p̄nt ibi videri.
* Sebast. Sapia.
d ¶Vnius. Vide 30.
casus in quib. dictū
vnius testis facit ple
nam probationem.
enumeratos p Spe.
ī ti. de teste. ver. hoc
tñ failit. & plures e-
numerat Ias. in rep.
l. admonendi. ver. &
qui sunt casus. ff. de
iureiur.

a ¶In literis. Vide gl. 4. q. 5. in summa.
b ¶Filius. An filius notarius possit ꝑficere inſm in cā patris vide q̄
no. Bal. in l. inſa. in fi. C. de prob. & Bar. in l. quod dicimus. §. fi. pater.
ff. de aucto. tut. & ꝑ. inci. filius fa. notarius. Et de hoc vide per Bart.
in l. si parter. ff. de fal. Hoc idem dicit Flo. in l. testis idmeus. ff. e. &
Dy. in l. q̄d dicimus.
in fi. de aut. tut. & vi-
de q̄d notaui post d.
Ant. in c. i. de fi. inſtr.
Et an è ȝ pr̄ter nota-
rius possit conficere
inſtrumentum in cā
filii, vide Bar. in l. si pa
ter. ff. de fal.
Ant. Fran. ¶An filius
possit scribere inſtrm
pro patre: dicas, q̄ si
est emancipatus, ꝓt:
alias non. l. ii pater. &
ibi per Bar. ff. de pact.
l. qui testō. §. & ibi est
per Bar. ff. de testa. & l.
si filius emancipatus. ī
pr. ff. de fal. & l. ex hoc
titulo. & l. impuberē.
ff. de fal. & vide Bal. in
tractatu de tabel. 20.
q. & per Spe. in tit. de
instru. edi. in §. nono.
& ibi per Ioan. An. in
ad. in vers. quid ergo.
& per Bal. in l. in strumenta domestica. C.
de prob. & per Ale. in
l. sciendum. ff. de ver. a
ob. & in d. l. si pater. d
fal. Et an pater sibi &
filio scribere possit,
& quid de matre, vid
Bal. in ad. Spe. in ti. de
inſtr. edi. in ver. nota-
rius pōt. Et vide Pau.
de Ca. in suo consin-
cip. filia in potestate.
in l. quædam. §. nihil.
& l. si quis ex argenta
riis. in §. cogentur. ff.
de eden. Et an si nota
rius possit publicare
instrumentum patris
notarij mortui: & ibi
etiam per Ang. Et an
filius notarius roga-
tus de testamēto pa-
tris, possit, sibi aliqd
ascribere, vel rogat?
de testamento extra-
nei, possit sibi vel ma
tri ascribere: vide in
l. i. in §. ex illa. quoq;.
ff. de fal. & in l. i. & to-
to ti. d his. qui in test.
sibi ascribunt. & ibi
per Salice. Et adde, q̄
filius notarius non
potest esse actuarius
in causa, in qua patet
est procurator: quia
suspicio est in eo. Vide Lanfranc. in c. quoniam contra. in vers. sen-
tentias.
c ¶Licet. In quantum iste text. appellat Iudæum Crucis Christi ini
micum, adde quòd alibi Iudæus appellatur blasphemus Christi.
Textus est in capit. primo. & in capit. cum sit nimi. s̄. de Iudæ. Dixit
tamen gloss. not. in cap. sicut. versic. cœmiterium. J. de iudæ. quod
licet Iudæi sint hostes fidei, non tamen sunt hostes nostri. imo à no
bis debent foueri: vt dicit text. in capitul. Iudæi. s̄. eod. Et est scri-
ptum quòd reliquiæ Israel saluæ erunt. vt dicit gl. in capitu. Iudæo-
rum. 28. q. 1.
¶Adde an Iudæi dicantur hostes nostri, vel amici: Petr. de Anchar.
consil. 172.

CAP. XXIII.

1 *Inciditores debent esse probationes contra clericum, quā contra laicum.*
2 *In decisionibus causarum potest allegari ius diuinum.*
3 *Ius diuinum potest limitari per ius positiuum.*
4 *Causæ quæ requirunt ultra duos testes.*

5 *Causæ in quibus sufficit testimonium mulierum.*
c Licet ¶Iudeus nil potest probare mi-
nus q̄ p duos testes, fideles & ho
nestos. vel summat sic. Ad decisionem cāæ
maximè pro parte iudæi non sufficit rr̄ mi-
nus testimonium q̄ duorū probatæ vitæ. &
laudabilis quærationis. h. d. Et facit quatuor.
præmittit causam dicti: ponit dictū ibi, man
dan?. quod probat auctoritate ibi, iuxta. fol-
uit obstaculum: ibi, quia. ¶Nota q̄d iudæus
nō debet gaudere maiori progatiua, q̄nam
Cristianus 2 cor. s̄. c. iudæi. Et no. q̄ prohibi-
tum superiori censetur prohibitum minori
& sic valet ar. à maiori. s̄. de ele. cum in cun-
ctis. & in auth. multo magis. C. de epis. & cle.
1 ¶†No. q̄ ȝ Christianum maximè clericum
non admittuntur testes nisi sint Christiani
probatę vitę. Et no. ex dictione maximè po
sita in tex. quod lucidiores debent esse pro
bationes ȝ clericum, q̄ ȝ laicum: duo tñ pro
batæ vitæ & omni exceptione maiores suffi
ciunt etiam ȝ Papam. vt est gl. no. 2. q. 4. præ
sul. Et no. q̄ testimonium duorū nō sufficit
indistincte: sed oportet, q̄ sint omni exceptio
ne maiores. s̄. probatæ vitæ & fidelis conver
sationis, vt sic nulla exceptione possit repel
2 li. vide gl. in c. i. de ꝑsan. & af. & c. i. s̄. e. ¶†No.
q̄ ad decisionem cārum p̄nt allegari auctō-
ritates iuris diuinini. pro hoc J. de ac. c. qua-
liter, & q̄ñ. 3 5. q. 1. sunt quidam. ¶†Not. hic
expressum, q̄ ius diuinum etiam morale p̄t
distingui & limitari per ius positiuum. vt pa
ter hic in numero testium, vide Inn. in c. quę
in ecclesiarum. de ꝓsti. & ī c. fi. de ꝓsue. & per
Bar. in l. fi. C. si ȝ ius vel vti. publ. ¶Not. optī-
mum tex. q̄ iura ciuilia requirentia in certis
causis plures testes duob. non sunt irrationa
d bilia: sed potius approbata per ius canoni-
cum. vide oīo q̄ dixi in rep. c. cū esses. de test.
nunquid procedat indistincte ius ciuile req
4 rēs p̄cisè 7. testes in testō: dic vt ibi. ¶†Quæ
aūt sunt causæ quę requrunt vltra duos testes.
Gl. magna prosequtur hic. & dicit gl. procede
re de iure ciuili, non de iure canonico. & ma
xime ad pias causas dic vt in d. c. cū esses. & c.
relatum. e. tit. & per Bar. in l. i. C. de sacros. ec.
& in eo q̄ gl. inter exceptos casus ponit ca-
sum. c. præsul. 2. q. 4. quod vr requirere 72. te
stes ad conuincendum ep̄m cardinalem: dic
quod loquitur in testibus non integris: alias
verò sufficerent duo testes. vt dicit Gra. in c.
e in eadem causa. & q. & idem Host. c hic, vel
f ſm eum loquitur de rigore iuris, qui ser-
uandus non est. & vide de materia gl. in sum.
illius q. & J. de reg. iu. pluralis locutio. lib. 6.
& in Spe. e. ti. §. restat de unmero. ¶Op. & vſ
q̄ sufficiat testimonium vnius, de ꝑsec. di. 4.
cum itaq;. & c. paruulos. & l. theopompus.
ff. de do. præall. Gl. fi. resp. ȝrium procedere,
vbi non agitur de alterius præiudicio: puta,
quia dubitabatur, an aliqs fuerit baptizatus
à con
testes. vide enumeratos per Archidi. 2. q. 4. in in summa. Et de hoc
an sufficiant duorum vel trium testimonium, vide per B. Tho. in 2
2. que. 70. artic. 2. Quid in instrumento, vide text. & ibi Bar. in' auth.
sed nouoiure. C. si cert. peta.
¶Adde quæ requirantur, vt quis tanquam hæreticus excommuni
cetur. Old. consi. 210.
f ¶Rigore. Sed Arc. in d. c. præsul. intelligit illum tex. de clericis sub
diaconib. vel ꝑsbyteris curiæ Romanæ, q̄b. datum est hoc priuile-
gium propter insolentiam aliquorum, qui nitebantur Papam, &
cardinales accusare. & ponere alios in eorum loco. Et hoc dicit ve-
rum de his, quæ committūt̄ postq̄ sunt priuilegiati. Sed de his quæ
commiserunt ante, nō hñt hoc priuilegium, p l. i. ff. de pę. ſm enm.
vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

a * Sebast. Sap. ¶ Consecrata. Hæc ex aliis approbat Iasin repe. l. admonendi. ff. de iureiurando.

b * Sebast: Sap. ¶ Deierare. Vide Abb. in c. clericos. ĩ. de coh. cle. & mul. vbi dixit, q̃ non est deferendum iurn his, qui verisimiliter de ierare ne: & ppea subdit debere prouideri, q̃ scholares non iurarent obedire rectori, qa de facili ꝺueniũt. ad quod faciũt not. per Fel. in c. Apostolicæ. ĩ. de except.

c ¶ Familiares. An ille, qui desiit esse domestic⁹ possit ꝓ olĩ domestico testificari, vide Sal. in l. seru⁹. C. de quæst. Item qs dicat familiaris, vide p Dom. in ca. fi. de ver. sig. in 6. Itẽ adde, qđ in actione iniuriarũ indistinctẽ ꝺsanguineus repellitur à testimonio in cã ꝺsanguinei, fm Bart. in l. lex Cornelia. in prĩ. ff. de iniu. An aũt fra ter possit testificari in cã fratris, scripsi post d. Ant. in c. Iras. ĩ. de ꝓsum. vbi Abb. hoc examinat. An aũt dispositio l. parẽtes. C. e. habeat locũ in filio ꝰpuali, vide p d. Ant. in c. cũ nũcius. & q̃ ibi de hoc ante scripsi. s. c. ti. Et ĩ hac mã qñ domesticus possit testificari pro domestico. vide Angel. in ꝓ. suis. ꝓ. 1, & vide tex. in c. ꝓstituimus. & ea. accusatores. 3. 3. qu. 5. An aũt vasallus possit testifi cari pro dño gl. dicit q̃ non. in d. c. de forma. 22. qu. 5. Sed de hoc vide per Spe. in ti. de teste. §. j. ver. sed nunqđ vasallus. per Abb. in c. accedens. 2. vt lit. non ꝓt. cir. fi. & vide d. Ant. in c. in super. s. e. Et adde hic Bal. in l. etiam. C. e. vbi dicit, quòd' familiares honesti & bonæ famæ, recipiuntur vt familiares episcopi, vel abbatis, vel alicuius magni dñi', qui non ꝓsueuerunt tenere inhonestas personas. Secus dicit, si sint pauperes & viles, vt familiares scholarium, vel cerdonum, vel biroarij, qui stant cum aliquo officiali. Et alle. Inn. in hoc c. in literis. & c. in finuante, de of. del. Et an subditi alicuius regis, vel thyranni, possint pro eo, rege, vel thyranno testificari, vel per Bal. in l. eos. C. e. Et adde, q̃ innocentia ꝑt probari per domesticos, & cubicularios. h. d. Flo. in l. testis idoneus. ff. de testi. & & dicit, q̃ de hoc est sing. dictum. Spe. in ti. de inquisi. §. i. ver. sed nũquid eos. Sed pro hoc alle. tex. in c. cum pastoris. 2. q. 7. & quod illi, qui alias non sunt idonei, admittũtur ad ꝓbandũ innocentiã. vt est tex. in c. in decima. in 17. q. 2. Ponit ẽt Flo. in d. l. testis idoneus. an ꝓpater possit testificari pro ꝓpatre. Et dicit q̃ sic. cũ non reperiatur ꝓhibitus. Et de hoc an familiaris admittatur ad testificandũ pro amiliari, vide plenè per eundẽ Flo. in l. pe. ff. de testi. vbi ponit oĩa ad literã. quæ dixerat Bal. in d. l. etiam. Et all. In. hic, & c. in finuante. ve of. del. Item qs dicatur domestica pſona, vide per gl. & in testib. er. ea re. inst. de testa. & 3. q. 5. in sum. & p Io. An. in sua summa. de testi. in pr. ver. item domestici, phibentur. Itẽ adde hic Bal. in apost. in l. in testimonium. fi. eo. vbi dicit, q̃ testis, q repellitur à testimonio, qa est domesticus si examinetur, non facit indiciũ. Et alle. Spe. e. ti. §. j. ver. itẽ qd si testis domesticus. Et adde pro intellectu huius decr. qđ no. Aneg. in ꝑsiliis suis ꝑs. 112. fm ordinẽ meũ. Et adde qđ testis affinis parti repellitur à testimonio pp affinitatẽ. tex. est in c. ab sens. 2. 3. q. 9. & facit tex. in c. siPr. 3. q. 5. Et adde hic Ang. in l. 4 ff. de ꝓfes. vbi dicit, q̃ ad excusandũ quẽ vt non ꝓmiserit homicidiũ, admittunt testes parẽtes, & ꝑsanguinei forte, ꝓbando q̃ ille homo viuat. Ad q̃ facit qđ no. Bal. in d. l. parẽtes. C. e. & in apo. suis in l. vbi numerus. ff. e. Cuius verba retuli post. d. An. c. veniẽs. s. e. Itẽ de illo q tpe ꝯctus nõ erat meus domesticus, si postea est effect⁹, an possit testificari, vid Bar. in 1 i. §. si seruus. 2. ff. de qq. Et de ista q. an domesticus sit idoneus testis. vide p Do. in c. fi. de hær. in 6. Et q̃ ille, q fuit domesticus meus. li desierit esse domesticus, nõ sit testis idoneus ĩ cã mea, tenet Bar. in l. vni⁹. §. seru⁹. ff. de qq. Et de illo, q expulit famulũ q lo cauit se cũ alio, an possit ꝓ primo testificari, vide p Bar. in l. vir mulieri. ff. de do. inter vir. & vx. p illũ text. Et an famulus olim quem nũc ep̃s expulit pp sceleratum, possit testificari ꝯ ep̃m. vide Io. An. in add. Spe. ĩ ti. de teste. ver. tertio quærebatur. vbi vide. Et de olim famulo, vide quod no. d. de Rot. in nouis, decis. 65.

Sebast. Sapia.

a ¶ Testimonij. De hoc artic. vide Bal. l. dictãtib. C. de test. l. q testõ. §. q̃cunq;. ff. de esta. l. j. C. de epis. & cle. Alex. ꝓ. 5. inc. ĩ cã inq sitionis. vol. j. Et de famulo, q hẽt salariũ à dño. q̃ possit testificari, vide Rom. ꝑsi. 420. inc. proposita quæstio. Mars. in sing. 5. inc. regula est.

b ¶ De vxore. An a vxor possit testificari ꝓ marito, gl. dt q̃ nõ, in l. 1. §. si vir aut vxor. ff. ad Silan. & l. sed & si qs. §. præterea. ĩ ver. domestica. ff. si qs caut. qa vxor est domestica viri, vt dr gl. 3. q. 5. 1 sum. & c. sicut. §. necesse. in verb. domesticis. 4. 7. di. & gl. l. 2. C. de testi. & ibi Bal. in fi. ponit qd de ꝯcubina. Et quod vxor sit domestica viro, tenet gl. l. pñti. §. sane. vers. domestica. C. d his q ad ec. ꝓfu. Sed de hoc vide p Spec. q vt ꝯcludere ꝯctũ i testẽ. §. j. vers. sed qd de vxore. Et nun qd vxor cõpellatur testificari ꝯ maritũ, vide Spe. ti. d. ti. §. pe. vers. sed nũqd vxor. adhiben

a vel an sint consanguinei ad effectum impediendi matrimonium contrahendum. sed in l. Theopõpus. testator voluit vt staretur dicto vnius ad declarandum voluntatem ipsius testatoris, ita quod nõ tractabatur de præiudicio alterius. vide gl. in c. nuper. ĩ. e. & quod dixi in c. sicut. de prob. per Spe. in d. §. restat. e. ti. in ver. hoc tamen fallit. vbi ponit 30. casus in quib. creditur. vni & c.

CAP. XXIIII.

1 *Affinitas contrahitur per illicitum coitum potens ad dissoluendum matrimonium post contractũ. secus ſt ante.*
2 *Quæ domi aguntur possunt probari per seruos, quando agitur inter uirum & uxorem.*
3 *Familiares repelluntur etiam ad faciendam qualem, qualem præsumptionem.*
4 *Personæ additæ personæ per carnis copulam mutat genus non gradum.*
5 *Familiares & domestici. qui dicantur & an indistinctè ad mittantur in testimonium.*
6 *Testes si non sint ulteriùs familiares & deponunt de eo, quod uiderunt in familiaritate, admittuntur.*
Idem si tempore contractus non erant familiares. sed tempore depositionis ſic.
7 *An uxor sit idonea testis pro marito uel è contra, & an compellatur testificari contra maritum.*

In literis. Non sunt idonei testes quos actor de familia sua producit 1 secunda ibi, respondemus. ¶ + Nota, quod affinitas ꝺhitur etiam per illicitum coitum inter virum & consanguineos mulieris, & illam mulierem & consanguinos viri: potẽs ad impediendum & dirimendum matrimo nium post contractum: secùs vbi affinitas su peruenit contracto matrimonio: vt in c. diuersitatem on tractabatur de præiudicio alterius. vide gl. in c. nuper. ĩ. e. & quod dixi in c. sicut. de prob. per Spe. in d. §. restat. e. ti. in ver. hoc tamen fallit. vbi ponit 30. casus in quib. creditur. vni & c.

CAP. XXIIII.

1 *Affinitas contrahitur per illicitum coitum potens ad dissoluendum matrimonium post contractũ. secus ſt ante.*
2 *Quæ domi aguntur possunt probari per seruos, quando agitur inter uirum & uxorem.*
3 *Familiares repelluntur etiam ad faciendam qualem, qualem præsumptionem.*
4 *Personæ additæ personæ per carnis copulam mutat genus non gradum.*
5 *Familiares & domestici. qui dicantur & an indistinctè ad mittantur in testimonium.*
6 *Testes si non sint ulteriùs familiares & deponunt de eo, quod uiderunt in familiaritate, admittuntur.*
Idem si tempore contractus non erant familiares. sed tempore depositionis ſic.
7 *An uxor sit idonea testis pro marito uel è contra, & an compellatur testificari contra maritum.*

In literis. Non sunt idonei testes quos actor de familia sua producit 1 secunda ibi, respondemus. ¶ + Nota, quod affinitas ꝺhitur etiam per illicitum coitum inter virum & consanguineos mulieris, & illam mulierem & consanguinos viri: potẽs ad impediendum & dirimendum matrimo nium post contractum: secùs vbi affinitas su peruenit contracto matrimonio: vt in c. diuersitatem dirimẽdi matrimonium legitimè contractum: quod vĩ prima fronte contra l. consensu. C. de repu. vbi dicitur, quod adulterium & similia quæ domi aguntur possunt probari per seruos, & ancillas: quia per alios facile probari non possunt: potest dici illud speciale cũ agitur inter maritũ & vxorẽ de his q̃ domi acta dicũtur & est casus notabilis & specialis quod 3 non contingit hic. ¶ + Nota regulam, quod hi, qui sunt de familia producentis non admittuntur in testes: & credo quod capitur hic familia pro seruitoribus siue sint liberi, siue seruĩ, ex quo stant in domo ad seruiendum. l. 2. §. familiæ. ff. vi bo. rap. & l. pronunciatio. §. 1. ff. de ver. sig. vbi plenè habetur qd venit appellatione familiæ. & vide bo. text. 4. q. 3. si testes. §. idem. & §. testes. vbi dicitur testes quos accusator de domo sua ꝓducit interrogari non placuit. Et no. quia dicit interrogari: & sic non debent recipi etiam ad faciendam qualencunque præsumptionem ¶ Not. vltimo vnam generalem doctrinam quales debent esse testes, debent enim esse probatæ vitæ & opinionis: & quod nulla sit verisimilitudo quod debeant deierare: b & 4 nota hoc vltimum. ¶ + Quæro præsupposito quod iste cognouisset consobrinã patris vxoris suæ, quale erat illã impedimẽtũ resp. gl. j. q̃ erat inter eos impedimẽtum affinitatis in primo genere & in tertio gradu, & bene log tur. nam vxor istius attinebat consobrinæ patris in tertio gradu consanguinitatis: ergò isti viro attinebat in tertio gradu affinitatis: quia persona addita persoc næ per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. & declara hoc vt plene no. in c. non debet. de ꝓsan. & af. super arbore affinitatis. ¶ Gl. 2. colligit, q̃ illi quos actor seu accusator de domo sua producit, non sunt in testes admittendi: vt hic & l. pe. ff. e. idem 5 dicit de domesticis. vt in l. 2, C. e. + Sed quærit gl. qui dicantur familiares & qui domestici: & an indistinctè omnes isti repellantur à testimonio. & resp. in verb. dicuntur: & in c fine ꝯcludendo dicit, quod domestici dicũtur omnes quib. imperari ꝑt ratione patriæ vel domestice potestatis: & isti indistinctè repellũtur: & tales putat istos de quib. ĩ tex. fuisse. famulares verò appellat consanguineos, colonos d & adscriptitios. & mercenarios &c. nõ tamen omne. repelluntur à testimonio indistinctè: sed illi qb. imperari potest omninò non admittuntur: alijs verò admittuntur: sed iudex secundum qualitatem familiaritatis arbitrabitur quarta fides erit eis paritas affectionis. Dubitaẽ de famulo mercenario, an admittaẽ ad testificandũ ꝓ dño. De hoc vid ꝓ Bal. Ab. hic & ꝓ Bal. inst. de test. §. pe & p. Ant. c. insinuante. de of. del. vbi ẽt latius p Im. & p Spe. in tit. de teste. §. i. ver. itẽ excipiẽ ꝙ est domestic⁹. Et adde vnũ sin. q̃ id, qđ ẽ famulo q̃ ñ ꝑt testificari, h: locũ in salariato: secꝰ si ñ esset salariat⁹. Ita dicit Spe. ĩ ti. de teste. §. i. ver. si qd de mercenario. Quod dcm̃ refert, & seq̃t Ro. ĩ quoda ꝑs. inc. oĩpotentis Dei postulato suffragio. Et ad id, qđ dicit hic Ant. qd si nisi septẽnio ibi: p septennium: tu dicas, q̃ imò ista fuit rõ. q̃ domesticus nõ fuit admissus: qa matrimonium duraverat septem annis, pp q̃ præsumebatur ꝯ testẽ. Et hunc intel. ad istum tex. tenet gl. 14. q. 2. in sum. alias seq̃reẽ grãde ꝯrium. de c. quoties. & c. sup eo. 2. s. e. & d. c. vĩ. q ma. ac. pos. cũ hic agereẽ ad dissoluẽdũ mſimoniũ. Cogita sup hac sol. qa p doct. nõ tãgit. Et circa id, quod dixi de olim famulo ĩ apostilla magna. optimè facit quod no. d. de Rot. in nouis. decisione. 65.

¶ Adde, an ꝙsanguineus possit esse testis ꝓ ꝙsanguineo. Ale. ꝑs. 19. li. 4. & ibi q̃ de ꝓxeneta, & mediatore. ꝑs. 122. li. 2. Et an possit esse testis fr̃ ꝓ ffe gtũ ad defendendũ p eundẽ ꝑs. 212. li. 2. Et qd de domestico, vel mercenario, & an gener ꝓ socero: per eundem ꝑs. 78. Et an compater pro compatre, per eundem ꝑs. 90. Et quid de domestico & olim famulo, per eundem cons. 400. lib. 1. Et quid de familiarib. episcoporũ an possint ꝯ ipsos testificari: per Old. cõs. 255. d ¶ Quod familiares ñ possint cẽ testes & domestici: viđ Ale. ꝑs. 24. vo. 2. & ꝑs. 98. vo. 4. & ꝑs. 5. vo. 1. & ꝑs. 13. & ꝑs. 78. Et q̃ dicatur familiares, domestici, adhærẽtes. & ꝓlices, põit Fel. ĩ rub. ĩ. de re. & pa-

a ¶ Testimonij. An ille, q̃ desiit esse domesticus, possit pro olim domestico testificari, vide late p Sal. in l. seruus. C. de qq. Et q̃ olim familiaris possit ꝓ me testificari, tenet Bal. in l. ẽt. circ. fi. C. e. & Io. de Fan. ĩ c. ꝙsanguinei. 3. q. 5. nisi ĩ fraudẽ eũ à me repulisſem, qđ ꝓsumitur, si statim post ꝙ tulit testimoniũ, eũ recipio, fm Bar. ĩ d. l. j. §. si seruus. ff. de qq. & Io. de Fan. ĩ d. c. ꝙsanguinei. Et de illo q̃ expulit famulũ q̃ lo cauit se cũ alio, an possit ꝓ primo testificari, vide p Bar. in l. viri mulieri. ff. de do. inter vir. & vx. p illũ text. Et an famulus olim quem nũc ep̃s expulit pp sceleratum, possit testificari ꝯ ep̃m. vide Io. An. in add. Spe. ĩ ti. de teste. ver. tertio quærebatur. vbi vide. Et de olim famulo, vide quod no. d. de Rot. in nouis, decis. 65.

Sebast. Sapia.

a ¶ Testimonij. De hoc artic. vide Bal. l. dictãtib. C. de test. l. q testõ. §. q̃cunq;. ff. de esta. l. j. C. de epis. & cle. Alex. ꝓ. 5. inc. ĩ cã inq sitionis. vol. j. Et de famulo, q hẽt salariũ à dño. q̃ possit testificari, vide Rom. ꝑsi. 420. inc. proposita quæstio. Mars. in sing. 5. inc. regula est.

b ¶ De vxore. An a vxor possit testificari ꝓ marito, gl. dt q̃ nõ, in l. 1. §. si vir aut vxor. ff. ad Silan. & l. sed & si qs. §. præterea. ĩ ver. domestica. ff. si qs caut. qa vxor est domestica viri, vt dr gl. 3. q. 5. 1 sum. & c. sicut. §. necesse. in verb. domesticis. 4. 7. di. & gl. l. 2. C. de testi. & ibi Bal. in fi. ponit qd de ꝯcubina. Et quod vxor sit domestica viro, tenet gl. l. pñti. §. sane. vers. domestica. C. d his q ad ec. ꝓfu. Sed de hoc vide p Spec. q vt ꝯcludere ꝯctũ i testẽ. §. j. vers. sed qd de vxore. Et nunqđ vxor cõpellatur testificari ꝯ maritũ, vide Spe. ti. d. ti. §. pe. vers. sed nũqd vxor. adhibenda. & ita dicit Hug. 3. q. 5. in sum. & c. j. quod sp no. Habas. n qui dicantur domestici & qui familiares. & verbum familiares est magis latum q̃ verbum domesticus. & vide quod no. Cy. & alij. in l. 2. C. e. vbi hoc examinat. & quod ꝯclusio gl. sit vera, probatur. 4. q. 3. c. si testes. §. idonei. & testes quos. vbi probatur, q̃ illi quib. ꝑt imperari non debent examinari quia nõ sunt liberi testes: & tales sunt serui seu seruientes pro precio. Consanguinei, vero, qui licet largo mõ sint nobis familiares: tum quia tunc hñt nobiscum familia ritatem: tum quia sumus de eadem familia: iuxta. l. pronunciatio. §. j. ff. de ver. si. tum quia eis imperari non ꝑt debent in testimonium admitti: sed pp affectionem non sunt omnino integri: vt in c. consanguinei, iuncta gl. 3. q. 5. fac. c. literas. de præsum. vbi frater admissus fuit ad purgandum fratrem: & opt. facit. inst. de testa. §. pater. vbi consanguinei hæredis admittuntur in testimonium in causa testamenti nisi sint fratres hæredis, & sub eadẽ potestate: quia tũc videretur cã communis, ¶ Sed ꝙ prædicta & ꝙ tex. opp. gl. de. c. super prudentia. 14. q. 2. & d. cap. insuper. & c. cum nuncius. s. e. vbi illi de vniuersitate qui sunt familiares vniuersitatis admittũtur in causa vniuersitatis: resp. gl. dupl̃r. primo, q̃ fauore ecclesiæ illi admittuntur, & no. hãc sol. qa facit ad ea quæ dixi in d. c. insuper. Secũdo resp. q̃ illi non ferunt testimoniũ pro aliquo singulari: sed pro ipso corpore vniuersitatis. & hæc sol. infert, vt etiam illi vniuersitate singulari possint testificari ĩ causa vniuersitatis. sed hæc sol. mihi non satisfacit: quia licet nõ testificentur pro aliquo singulari, testificantur tñ pro ipsa vniuersitate, cuit sunt domestici, & familiares. ar. c. 2. de pœ. & aperte probatur in d. c. super prudentia. ideo dico, q̃ isti ꝑt dici domestici & familiares vniuersitatis, nõ tamen subsunt ratione patriæ vel dominicæ ꝑtis: ideo admitti debent: & in ecclesia facient plenam fidem fauoꝛe ecclesiæ: in aliis crederetur eis circunstãtias, vt dixi in d. c. insuper. & dic vt ibi, cum quæritur, an singularis de vniuersitate testificetur pro ipsa 6 vniuersitate. ¶ + Sed extra gl. pro declaratione materiæ quæro, quid si super ꝯctu nõ habeo testes nisi familiares meos qui mecum sunt in seruitio? Dic q̃ consilium est, vt eos expellã à seruitio meo: & postea potero eos producere in testes, saris, n. est q̃ tpe testimonij non sint mihi domestici. l. 3. §. 1. ff e. ita firmat Cy. in d. l. 2. & Spec. e. ti. §. j. ver. quid si olim. vide Bart. in l. qui testõ. ff. de testa. & melius per eũdem in l. j. §. idem Mummio. ff. de qq. vbi etiam quærit quid econuerso: si tpe ꝯctus aliquis non erat mihi domesticus. sed tpe testimonij est domesticus: & cõcludit, q̃ admittitur dummodo hoc ꝯtingat sine fa- 7 cto meo, dic vt plenius vt ibi p eum. + Quæritur quid de vxore b an admittatur in testem in causa mariti: & quid cõ vide per Cy. in d. l. 2. per Spe. in d. §. 1. vbi prosequitur multas similes qq. gl. 4. q. 3. d. §. idonei. dicit vxorẽ nõ admitti: quia sibi imperare potest, cum sit sibi subiecta. ar. 33. q. vlt. mulierem. Sed Spe. & clarius ẽt Cy. vbi §. vũr. ꝯcludere ꝙ inspiciamus qualitates viri vel vxoris: si aũt talis est vxor, vt verisiſ̃r timeat maritum, nõ dẽt admitti: & idem dm̃ ĩ marito respũ vxoris: alias sec⁹. cũ nullibi hoc, phibeatur: nec est simpl̃r verũ, q̃ vxor sit sub prãte mariti, vt patet in l. si vxorem. C. de cond. inser. nisi ordine naturæ: & quo ad quædã seruitia, vt dixi in c. ſras. de rest. spo. sed crederetur plus vel minus fm circunstantias, vt hic in gl. An aũt ꝯpellatur vxor testificari ꝯ maritũ, vel maritus ꝯ vxorem? Cy. in d. l. 2. in fi. vĩ velle q̃ nõ: qa nõ dẽt ꝯpelli ad testificandum ꝯ domesticũ. & eum cũ quo est vna caro. de biga. debitum. quod placet. ar. 4. q. 3. si testes. §. lege Iulia. vbi patet q̃ ẽt ꝯ socerum nõ ꝯpellitur quis testificari. hoc fateor nisi in defectũ testium: quia tunc cessat priuilegium: vt dixi in c. si qui testium. s. eo. & no. in c. 1. j. de testi. cogen.

CAP. XXV.

1 *Appellans faciens actum coram iudice à quo, uidetur suæ appellationi renuntiasse.*
2 *Mortes iudicis delegantis extinguitur iurisdictio delegata.*
3 *Facta publicatione attestationum, an liceat alios testes producere.*

Cum veniſſet. Donec attestationes fuerint publicatæ, & eis renunciatum, produci pñt testes: 1 postea vero minime, super eodem capitulo, sed super alio sic. h. d. quo ad tit. habet eim aliud dictum in principio: quod non facit ad materiã: & potuisset hoc omitti. & sunt duæ partes. In 1. partis quæstio. In 2. dat iudices. ibi: mandamus. quib. tria mãdat. secunda ibi: quæstiones. tertia ibi: si quæ vero. ¶ Casus literalis. Inter abbatem de Sicolañ. ex vna parte & magistrum Martinũ ex altera, cõtroꝛsia super pluribus articulis vertebatur. quam Luci⁹ Papa commisit quibusdam iudicibus fine debito terminãdam: judices tulerũt sententiam super quibusdam articulis pro magistro M. dicebatur, q̃ sua non valebat. cum esset lata post appellationem interpositam occasione mortis delegantis. resp̃ debatur ex parte magistri M. q̃ appellatio nõ impedit quominus sua debeat ꝓfirmari: cum post illam appellationem egerit, & responderit, & testes produxerit, & sic appellationi renũciauit, & citatio. iudicis mortem delegãtis prænenerit. mandat Papa quatenus si sententia fuit canonice promulgata, iudices illam cõfirment non obstante appellatione prædicta: cum post illam appellationẽ egerit, rũderit, & testes prodxerit: citatione facta ante mortem delegãtis al's vero quæstiones super quibus testes producti fuerunt, & publicatæ attestationes vel etiam si reũnciatum sit hinc inde testibus nullis aliis receptis super eodẽ articulo, ab alterutra parte fm tenorem illarum attestationum debeant terminare. Et si aliæ quæstiones fuerint super quib. testes nõ fuerunt recepti: vel renunciatum eisdem: audiant hinc inde partes quæ proponere voluerint finem debitum imponentes eisdem. B. 1 ¶ + No. j. q̃ comparens, & respondens, seu actum positiuum faciens super eo, super quo appellauerat coram iudice à quo, vt suæ appellationi renũciare. ad hoc s. de of. de le. gatum. & dic vt le. & no. in c. si à iudice. de app. li. 6. & c. 3. de eo. qui mit. in pos. ¶ No. 2. arg. q̃ morte delegantis re integra nõ expirat ipso facto iurisdictio: sed opus est exceptione: vnde si non excipitur valet processus. ita tenuerunt quidam per hunc tex. & quasdam alias rationes: quod non puto verũ: vt j. dicam. & dic, q̃ ibi ponderatur tacitus consensus partium ad effectum concludendi appellationem, super qua pars aduersa se fundabat ad impediendas vires 2 sententiæ. ¶ + No. in §. quæstiones. quod publicatio attestationum impedit vtranq; partem producere testes super eisdem capitulis, vel directè ꝯriis: quod est expressum in cle. 2. e. ti. ¶ No. arg. q̃ commissa causa possunt iudices super aliquib. capitulis prius testes producere, & publicare & postmodum facere trãsitum super aliis: nec publicatio in certis impedit productionẽ super aliis. ¶ Item not. q̃ publicatio vel renunciatio facta super certis capitulis non impedit testes producere super nouis dependentib. à veterib. & hoc fm alium intellectum potest. n. iudicio meo iste §. intelligi dupliciter. Primo, q̃ ista erant capitula antiquitus producta, sed super eis non erat facta productio, nec renunciatio, sed super aliis. Secundo põt intelligi, q̃ de nouo fuerunt producta tangentia tñ eãm prout dixi in c. fraternitatis. s. e. & vterque intellectus est verus in se: & potest ad hanc literam applicari. ¶ Venio nunc ad materiam, & sicut sunt duo principalia dicta ita duo sunt discutienda: & vtrumque applicabo ad gl. & primo vĩ rext. iste innuere q̃ mortuo, mandatore re integra iudices possunt procedere de consensu partium. Sed ꝙ

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ In conclusione, An facta ī causa principali, intelligatur facta in causa appellationis: vide per Bal. in c. fraternitatis. §. e. Et an, & qñ sola renunciatio impediat productionem testium, adde gl. & Ant. in c. constitutis. 2. j. c. & vide eundem in c. vltra tertiam. j. e. & in c. in causis. §. e. Et vide, quod no. j. e. Et adde gl. antep. in auth. qui semel. C. de pba. quæ dicit, q̄ sola renuntiatio non impedit p̄ductionem. Et de ista q. an impediat ī cā appl'onis p̄p renūciationem in cā principali, vide Im. in cle. 2. verſ. deinde tractat e. ti. & p Bar. in d. aut. at q̄ semel. ver. q̄ro vtrū renuntiatio. vbi cōcludit, q̄ nō obstet ī cā appl'onis, nisi in renūciatione hoc fuisset expſſum. Et all Spe. ī ti. de ren. & p̄cl. §. j. ver. hoc aūt scias. & Im. ī c. intimauit. de testi. ibi et ponit in ver. q̄ro qd si vnus. vtrum renuntiatio vnius præiudicet aliteri: & p̄cludit q̄ nō p auth. iubemus. C. de iud. An aūt p̄cło in eī principali præcludat via & facultatem p̄bādi in cā appllationis. vide d. Ant. ī c. cū dilectus. cir. fi. de fi. instr. & de hoc artic. videlicet an renūtiatio in cā principali extendatur ad cā appl'onis, vide p Bal. ī l. 2. ff. e. ī apo. vbi refert dictū Im. hic. Et de isto termino exclusiuo facultatis p̄bandi, videlicet renūtiatiōe, vide Bal. in d. aut. iubemus. C. de iudi. & d. Ant. aliq̄d tāgētē. §. eo. c. fraternitatis. Et adde qd̄ istud dictū Im. hic, videlicet q̄ renūtiatio vel cō clusio ī cā principali nō ob. ī cā appl'onis, allegat, & d̄ esse multū not. dictum d. Ant. in c. cū olim. de censi. Et idē dicit Bar. in l. si accusatorib. C. de ac. De quo vide' per Bald. in suam mar. In. ī ver. renuntiatio. q. 7. vbi idem dt. Et de p̄clusione, vide d. Ant. in c. pastoralis. de cau. poss. & propr.

Ant. Fran. ¶ Circa istam mām. de conclusione ī cā, dicas, quod p̄clusio in cā facit nullas esse partes iudicis, nisi in iudicādo. Et ppea dicebat In. ī c. pastoralis, de cau. poſ. & pp. q̄ impediebat allegationes fieri tam in iure, q̄ in facto: quod tū nō vł p̄cedere q̄tum ad allegationes iuris: quia illæ sp̄ post p̄clonem in cā fieri p̄nt. Et in ſeruat cōis practica, fm Car. in cle. in 12. q. de cā posſ. & pp. Adde tū, q̄ iudex post p̄clusum in cā nō p̄t ipſe supplere ī aliquo. fm Bal. in l. fi. ver. sed dubitatur an p̄clusio in cā. C. de edi. di. Adr. tol. Et vide d. Ant. ī c. dudum. j. & Abb. ibid. de cle. vbi dñt quod p̄clusio ī cā nunq̄ tollit allegationes iuris. Et ad de cē q̄ talis p̄clusio limpediat probōes fieri, nō tū tollit p̄bationem q̄ fieret p partis p̄fessionē. Ita voluit Bal. in rub. C. de proc. & Pau. Cas. & Ale. in l. Publia. §. ff. deposi. quod est verū, fm Pau. ibi, in spōtanea p̄fessione, vt p d. Ant. in c. licet cām. e. ti. de, pb. nec ēt tollit probōem, quæ fieret per inspectiōs oculorū, vt traditur ī locis p̄all. Et adde ēt, q̄ p̄clo ī cā ciuil. ñ p̄iudicat ī criminali fm Bal. ī l. si gs testib. C. ī testi. p. l. fi. C. ī fi. instr. nec ēt tollit in integrū restit. vt p Car. ī cle. 2. de testi. q. 13. & p Pau. cōs. 312. nec ēt impedit interrogationes fieri posse p iudicē ēt ad partis instātiā ī cā summaria, & est gl. ī ver. interrogabit. ī cle. sæpe. de ver. si. Et vide Spe. ī ti. de renun. & p̄clu. §. vbi ēt ponit, nūqd tollat p̄bōes ī cā appl'onis, maximè super nouis articulis: q̄ dici solet ī cā appl'onis, ñ deducta deducē, & nō p̄bata, p̄babo. l. p hāc. C. de tempo. app. Et adde, q̄ cōclusio in causa tacite revocatur, si iudex post illā admittat articulos, secundùm d. de Ro ta in dec. 5. inc. item si post. in nouis. Et li cet loquantur in cā beneficiali, tamen vide d. Ant. & Io. de Im. in c. auditis. in fi. de prob. & Ab. in c. q̄n ꝫ. Alex. in l. admonendi. de iu. iur. & cōs 65 in 4. par. & d. Ant. in cle. testib. de test ib.

* Sebast. Sapia.

b ¶ Vim renunciatiōis. Q. ꝫclo ī cā, & renūciatio p̄ductiōi testis eq̄ parēt, tenet Sp. ī ti. de ren. & conclu. ver. & no ta q̄ eo ipso. & Car. cons. 23. inc. in causa Amareti in princ. tenet testes producere, sed capitula de nouo ad fundandam intentionem suā facere non poterit in causa principali, obstante renūciatione generali: vt patet. Hæc omnia prædicta limita, q̄n in cā fuerunt facta capitula: si autē non fuerunt tradita capitula, sed super libello: & sic super tota causa fuerunt producti testes, non licet amplius post publicationem seu renunciationem producere testes: quia non est dare capitula noua. iuxta ea quæ dixi post doct. in d. c. fraternitatis. &c.

CAP. XXVI.

1 *Accusatio quandoque ponitur pro actione.*
2 *Instrumentum an posit fieri circa consanguinitatem pro bandam.*
3 *Verba enunciatiua quando faciant probationem, & quando coadiuuent.*
4 *Instrumenta possunt produci usque ad conclusionem.*
5 *Quibus casibus publicatis attestationibus licitum sit alios testes producere.*
6 *Consuetudo non valet impediens productionem testium fiendam per reum.*
7 *Testes iuducti pro aduersa parte per quos testes possunt reprobari.*

Series. Legitur variis modis: sed duobus modis summari solet per doc fm duos intellectus cōiores. & primo sic Publicatis attestationibus potest falsitas principorum testium reprobari. hæc tū lec. simpliciter non est vera: vt patebit ex ī. dicendis. fm summariū est, In causa matrimoniali publicatis attestationibus super eodem capitulo possunt alii testes induci. Ego summo & tertio, non ponendo aliquam specialitatē in cā matrimoniali, & temperando primum summarium sic, Publicatis attestationib⁹ potest falsitas primorum testiū etiam directè probari, si sup directa vel indirecta p̄batione nō potuit pars añ publicationē instrui. Vel quarto summo sic & notabilius, p̄t reus producere testes ad probandum ꝫrium eius q̄ actor probauit, si publicatio attestationū non est facta, consuetudine ꝫria non obstante. h. d. Cōis diuisio, secunda ibi, præsenti. ¶ Casus literalis. Filij quorundam nobilium ꝫxerunt adinuicem matrimonium: tandem pars vna matrimonium accusauit: & testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter prædictos firmiter asserebant: ponētes duas personas in primo gradu B. videlicet. & I. dicentes illos esse fratrem & sororem: pars aduersa dicebat id falsum esse: ſ. B. esse sororem I. & ad hoc probandum inducebat testes, & publicum istrm. Sed pars illa quæ matrimoniū accusabat, dicebat testes illos nō esse recipiēdos: & iudex eriā dicebat, non q̄ erat ꝫsuetudo ecclesiæ suæ, vt post tales receptos & publicatos qui consanguinitatem computant, alij ex opposito admittentur. iudex q̄ſuit quid sibi esset agendum? resp. Papa, q̄ si non est aliud quod impediat, non ob. illa ꝫsuetudine iuri ꝫria, testes admitat ad probandum, q̄ primi fuerunt falsum testimonium: quia & post sniam etiam admitteruntur. cum per illos ecclesia decepta fuisset. & ita sniā ꝫ matrimonium lata non transit in rem iudicatā. quia semper auditur volens probare ꝫrium. Ber. ¶ † No. ibi: accusabat. & c. non vitiari libellum licet verba impropriè ponantur. hic enim cum ageretur ad dissolutionem cōiugij propter consanguinitatem, nō cadit propriè accusatio, quæ fit cum agitur criminaliter ad pœnam condignam imponendam. vt c. qualiter & q̄n. ff. de acc. & c. per tuas de sim. vide pro concor. bo. tex. cum gl. c. ꝫstiturus. de rel. do. facit. l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. sed pro tanto hic fuit appositū verbum accusō: quia verſatur crimē incestus data consanguinitate. Ex his infero, quod accusatio criminalis vel ciuilis nō discernitur ex verbis: sed potius ex p̄clusione libelli. simil. in c. ex parte. G. de. fo. conp. ¶ No. 2. innēta gl. ī. q̄ ad probandum cōsanguinitatem non est necesse incipere à supite primo, id est à communi parente, à quo isti descenderunt, sed satis est in cipere à primo gradu: ſ. à fratrib. seu sororibus & clarius est expressum in c. tua. j. de ꝫsan. & aff. ¶ No. non valere consuetudinem veritatis inuestigandæ ad peccatū euitandum impeditiuam: alia non colliguntur quia veniunt exminanda cum gl. ¶ † Venio ad gl. 2. quia prima fuit. ſ. expedita, & opp. vł enim q̄ instrumentū erat inutile circa consanguinitatem probandā, cum super ea non posſit confici instrumētū. ad hoc. c. per tuas. §. de probat. & l. Lucius. a ff. de cond. & dem. vbi habetur pro impossibili q̄ quis posſit se probare fore filium certæ personæ. Gl. fatet ꝫrium: & ad tex. rūdet, q̄ instrumentum inducebatur hic ad probandum consanguinitatem indirectè: vt quia ibi nominabantur aliter quàm frater & soror. Nec obstat publicatio productioni instrumenti per. c. cum dilectus. de fi. instr. Tria habes colligere ex hac glo. Primo, q̄ super consanguinitate non p̄t directe confici instrumentum. Hosti. sentit ꝫrium. dicit enim q̄ forte de natalibus fuit confectum instrumentum, in quo ꝫtinebatur quis & ex qua talē susceperat: & quo anno. & die nata seu natus fuerat. all. C. de inge. ma. l. pe. & l. isti quidam. quod met. cau. quæ iura hoc non probāt. vnde dicit d. Ant. se nō videre quomodo scriberet notarius⁹ qui nō fuit p̄sens actui partus, nisi forte fuisset præsens quod satis videtur verecundum: vel nisi scripsisset circunstantias actus, vel si hoc audiuisset à testibus: sed tunc esset instrumentum de auditu. Ego credo q̄ respectu patris non posset nec instrumētum scribi, nec per testes probari, vt patet ad sensum, & probatur in d. l. Lucius. & in d. c. per tuas. posset tū scribi præsumptio quæ iuris dispositione p̄bat filiationem, vt qui a natus fuit ex tali mulliere pinge talis, & c. l. si vicinis vel aliis scientibus. C. de nupt. & l. filium. ff. de his qui sunt sui vel al. iur. sed respectu matris bene posset probari: quia mater semper certa est. l. quia semper. ff. de in ius voc. Sed oportet, q̄ notarius esset præsens, vel scriberet actus circunferentes partui. quod de facili nō contingit. † Secundò habes ex gl. multum not. q̄ verba enunciatiua instrumēti confecta nō principaliter propter se. sed propter aliud faciunt fidem, q̄ videtur ꝫ c. si Papa. de priuil. li. 6. & no. in l. ex hac scriptura. ff. de don. sed intelligе gl. q̄ faciunt fidem, non tamen plenam, sed coadiuuant alias probationes. pro hoc q̄ leg. & no. in c. fi. de fide. ab inte. vbi plenè no. de istis verbis enūciatiuis. Et vbi ageretur de modico præiudicio faciunt plenam fidem, vt est tex. iuncta gl. no in c. cum olim. de cēſ facit quod leg. & not. in c. cum causam. §. de prob. & vide bo. tex. cū gl. c. illud. de præſum. & hoc no. † Tertiò no. ex gl. in fi. sui, intellectum ad c. cum dilectus. de fi. instr. vt instrumenta possint produci vsque ad conclusionem in causa post publicationem attestationum etiam si sint ꝫria attestationibus alterius partis: & sentit gl. 4. q. 3. in fi. quia non est ita timēdum de subornatione in notario & testibus sicut in solis testibus. ¶ Opp. ꝫ tex. & videtur † q̄ hæc consuetudo de qua in text. non sit iuri ꝫria, vt innuit iste text in fi. imo potius sit iuri consona. cū iure satis cautum sit, vt publicatis attestationibus alij testes super directe ꝫrio nō recipiantur. ſ. c. prox. & clarius in cle. 2. eo. ti. Sol. gl. fi. sentit quatuor intellectus ad tex. Primus fuit Vinc. acquiescentis ꝫrio: & ad istum tex. respondentis, q̄ non est decretalis: sed hoc reprobat gl. & benè nam olim forte antequam hæc decretal. esset hic incorporata, potuisset hoc dici. sed hodie non. vt patet ſ. in proœ. & profectò hoc

* Sebast. Sapia.

a ¶ Et l. Lucius. De intellectu illi⁹ l. Lucius. ff. de cōd. & de. vide Fel. in rub. ſ. de prob. ver. sed aduerte. & ibi Dec.

b ¶ Notarius. an notarius posſit cōficere instrm super natiuitate alicuius, maximè, q̄n nō vidit partum exuntē de ventre matris: & à quo tunc rogari debeat notari⁹, vide per d. Ant. in c. j. de fi. instr. Et de quadruplici ſcriptura natalium, vide Bal. post Nic. d Mat. in l. neque natales. C. de prob. ad de Ale. cons. 119. Ant. Franc. ¶ Dicas, q̄ notarius nō p̄t rogari neq; conficere instrm, nisi de his, q̄ vidit, vel audiuit, & de his, q̄ fiunt in sui p̄tia, vt p In. ī c. fraternitatis. de hær & & p Bal. ī rubr. C. de fi. instr. & l. cū p̄cib. C. de prob. & auth. sed nouo iure. C. si cer. pe. & per In. in c. j. de fi. instr. & p Pau. Ca. cons. 40. & iō nō p̄t cōficere instrm sup natiuitate alicuius, nisi ipse, & testes in instrō descripti viderint illū nasci, vel de morte alicuius, nisi vidiſsēt illū vel cū ri, vel d vulnere illato alicui, nisi ēt notarius & testes vidiſſent. De mādato ſ. iudic. posſet instrm p̄ficere faciendo in instrō mētionē de tali iudicis mādato, vt p Pau. Ca. ī l. prætorait. §. j. in fi. & ibi p Ale. ff. de eden. & Cal. ī ti. de pa. const. §. possessiones. & l. Imperator. ff. de statho. & in rub. C. de fi. instr. & l. neq; natales. C. de, pb. vbi ät, q̄ tale instrm sic factū de mādato iudicis nō, p̄bat, sed facit aliquale indiciū. Et vide Io. An. ī ad. Spe. ī ti. de instr. edi. 1 §. posſq̄. in addi. inc. hanc materiam.

* Sebast. Sapia.

b ¶ Notari⁹. De qb. reb. notarius posſit p̄ficere instrm, vide Fel. ī c. j. ver. itē requiritur. ī. de fi. instr.

Zacharias.

c ¶ Plenam fidem. Adde, q̄ ēt fauore dotis inducunt plenam probōem, no. R. o. in suo 436. incip. verba enuntiatiua. & de ver. de futuro emilis, & q̄n disponat, p eūdem R. o. sin. 153. inc. qd si dixit testiōr. Et generaliter an, & q̄n probēt, vide p Bal. ī plu. seu, ver. & circa hoc dubitatur. Bar. ī l. genrir. ff. de acq. hære. & Ale. in l. ex his. vbi multas remissiones allegat.

Ant. Franc. ¶ Circa verba enuntiatiua, primo quæ dicātur verba enuntiatiua, vide Bal. ī l. j. ver. vlt. all. & in verſ. q̄ro eodem. C. de fal. cā ad. le. Et an, p̄bet ī dote seu, p̄ dote: dicas, q̄ saltē, p̄bāt semiplenè & plenè cū iuro. vxoris, vide Bar. sin. p. ſ. 33. inci. factū sic se hēt: Titi⁹ & Sci⁹, vbi ēt ēt q̄ pro dote q̄ſq; plenè, p̄bāt. l. j. cū gl. C. de dot. ꝑm. Et vide Pau. Ca. cōs. 82. inc. Titi⁹ de Bellanis. Et vide d. Ant. in c. fi. de iu. iu. & vide p Ale. in l. ex hac scriptura. ff. de don. Et an, p̄bet in ꝫctu, vide in Loptimā. C. de ꝫh. & com. sti. Et vide Bar. ī l. si forte. de cast. pe. & p Ale. ī l. re aliená. de pi. act. & l. si donatione. C. de colla. Et an & q̄n ēt, p̄bēt, vide Bar. in l. Lucius. §. filiā. ff. ad Tre. & vide p Bal. & Ang. ī l. cū aliqs. C. de iu. del. & p Bar. & Ale. ī l. nō epistolis. C. de, pb. & p Ale. in l. empror. ¶ ancilla. de rei ven. Et an, & q̄n ſ. disponāt in vitimis volūtatibus, in ꝫctib. & in statutis, vide ī d. l. ex his verbis. C. de test. mil. vbi ponuntur multæ remissiōes p Bar. & Ale. ī d. l. ex hac scriptura. de don. Addo tū, q̄ in testamēnis ad piam cām disponunt. Casus est sing. fm Car. in c. indicate. de testam. & vide Bart. in l. 1. in 2. q. 6. princ. q. C. de sacroſ. eccl.

a ¶ In conclusione, An facta ī causa principali, intelligatur facta in causa appellationis: vide per Bal. in c. fraternitatis. §. e. Et an, & qñ sola renunciatio impediat productionem testium, adde gl. & Ant. in c. constitutis. 2. j. c. & vide eundem in c. vltra tertiam. j. e. & in c. in causis. §. e. Et vide, quod no. j. e. Et adde gl. antep. in auth. qui semel. C. de pba. quæ dicit, q̄ sola renuntiatio non impedit p̄ductionem. Et de ista q. an impediat ī cā appl'onis, vide p Bal. ī l. 2. ff. e. ī apo. vbi refert dictū Im. hic. Et de isto termino exclusiuo facultatis p̄bandi, videlicet renūtiatiōe, vide Bal. in d. aut. iubemus. C. de iudi. & d. Ant. aliq̄d tāgētē. §. eo. c. fraternitatis. Et adde qd̄ istud dictū Im. hic, videlicet q̄ renūtiatio vel cō clusio ī cā principali nō ob. ī cā appl'onis, allegat, & d̄ esse multū not. dictum d. Ant. in c. cū olim. de censi. Et idē dicit Bar. in l. si accusatorib. C. de ac. De quo vide' per Bald. in suam mar. In. ī ver. renuntiatio. q. 7. vbi idem dt. Et de p̄clusione, vide d. Ant. in c. pastoralis. de cau. poſſ. & propr.

Ant. Fran. ¶ Circa istam mām. de conclusione ī cā, dicas, quod p̄clusio in cā facit nullas esse partes iudicis, nisi in iudicādo. Et ppea dicebat In. ī c. pastoralis, de cau. poſ. & pp. q̄ impediebat allegationes fieri tam in iure, q̄ in facto: quod tū nō vł p̄cedere q̄tum ad allegationes iuris: quia illæ sp̄ post p̄clonem in cā fieri p̄nt. Et in ſeruat cōis practica, fm Car. in cle. in 12. q. de cā posſ. & pp. Adde tū, q̄ iudex post p̄clusum in cā nō p̄t ipſe supplere ī aliquo. fm Bal. in l. fi. ver. sed dubitatur an p̄clusio in cā. C. de edi. di. Adr. tol. Et vide d. Ant. ī c. dudum. j. & Abb. ibid. de cle. vbi dñt quod p̄clusio ī cā nunq̄ tollit allegationes iuris. Et ad de cē q̄ talis p̄clusio limpediat probōes fieri, nō tū tollit p̄bationem q̄ fieret p partis p̄fessionē. Ita voluit Bal. in rub. C. de proc. & Pau. Cas. & Ale. in l. Publia. §. j. ff. deposi. quod est verū, fm Pau. ibi, in spōtanea p̄fessione, vt p d. Ant. in c. licet cām. e. ti. de, pb. nec ēt tollit probōem, quæ fieret per inspectiōs oculorū, vt traditur ī locis p̄all. Et adde ēt, q̄ p̄clo ī cā ciuil. ñ p̄iudicat ī criminali fm Bal. ī l. si gs testib. C. ī testi. p. l. fi. C. ī fi. instr. nec ēt tollit in integrū restit. vt p Car. ī cle. 2. de testi. q. 13. & p Pau. cōs. 312. nec ēt impedit interrogationes fieri posse p iudicē ēt ad partis instātiā ī cā summaria, & est gl. ī ver. interrogabit. ī cle. sæpe. de ver. si. Et vide Spe. ī ti. de renun. & p̄clu. §. vbi ēt ponit, nūqd tollat p̄bōes ī cā appl'onis, maximè super nouis articulis: q̄ dici solet ī cā appl'onis, ñ deducta deducē, & nō p̄bata, p̄babo. l. p hāc. C. de tempo. app. Et adde, q̄ cōclusio in causa tacite revocatur, si iudex post illā admittat articulos, secundùm d. de Rota in dec. 5. inc. item si post. in nouis. Et licet loquantur in cā beneficiali, tamen vide d. Ant. & Io. de Im. in c. auditis. in fi. de prob. & Ab. in c. q̄n ꝫ. Alex. in l. admonendi. de iu. iur. & cōs 65 in 4. par. & d. Ant. in cle. testib. de test ib.

* Sebast. Sapia.

b ¶ Vim renunciatiōis. Q. ꝫclo ī cā, & renūciatio p̄ductiōi testis eq̄ parēt, tenet Sp. ī ti. de ren. & conclu. ver. & no ta q̄ eo ipso. & Car. cons. 23. inc. in causa Amareti in princ. tenet testes producere, sed capitula de nouo ad fundandam intentionem suā facere non poterit in causa principali, obstante renūciatione generali: vt patet. Hæc omnia prædicta limita, q̄n in cā fuerunt facta capitula: si autē non fuerunt tradita capitula, sed super libello: & sic super tota causa fuerunt producti testes, non licet amplius post publicationem seu renunciationem producere testes: quia non est dare capitula noua. iuxta ea quæ dixi post doct. in d. c. fraternitatis. &c.

CAP. XXVI.

1 *Accusatio quandoque ponitur pro actione.*
2 *Instrumentum an posit fieri circa consanguinitatem pro bandam.*
3 *Verba enunciatiua quando faciant probationem, & quando coadiuuent.*
4 *Instrumenta possunt produci usque ad conclusionem.*
5 *Quibus casibus publicatis attestationibus licitum sit alios testes producere.*
6 *Consuetudo non valet impediens productionem testium fiendam per reum.*
7 *Testes iuducti pro aduersa parte per quos testes possunt reprobari.*

Series. Legitur variis modis: sed duobus modis summari solet per doc fm duos intellectus cōiores. & primo sic Publicatis attestationibus potest falsitas principorum testium reprobari. hæc tū lec. simpliciter non est vera: vt patebit ex ī. dicendis. fm summariū est, In causa matrimoniali publicatis attestationibus super eodem capitulo possunt alii testes induci. Ego summo & tertio, non ponendo aliquam specialitatē in cā matrimoniali, & temperando primum summarium sic, Publicatis attestationib⁹ potest falsitas primorum testiū etiam directè probari, si sup directa vel indirecta p̄batione nō potuit pars añ publicationē instrui. Vel quarto summo sic & notabilius, p̄t reus producere testes ad probandum ꝫrium eius q̄ actor probauit, si publicatio attestationū non est facta, consuetudine ꝫria non obstante. h. d. Cōis diuisio, secunda ibi, præsenti. ¶ Casus literalis. Filij quorundam nobilium ꝫxerunt adinuicem matrimonium: tandem pars vna matrimonium accusauit: & testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter prædictos firmiter asserebant: ponētes duas personas in primo gradu B. videlicet. & I. dicentes illos esse fratrem & sororem: pars aduersa dicebat id falsum esse: ſ. B. esse sororem I. & ad hoc probandum inducebat testes, & publicum istrm. Sed pars illa quæ matrimoniū accusabat, dicebat testes illos nō esse recipiēdos: & iudex eriā dicebat, non q̄ erat ꝫsuetudo ecclesiæ suæ, vt post tales receptos & publicatos qui consanguinitatem computant, alij ex opposito admittentur. iudex q̄ſuit quid sibi esset agendum? resp. Papa, q̄ si non est aliud quod impediat, non ob. illa ꝫsuetudine iuri ꝫria, testes admitat ad probandum, q̄ primi fuerunt falsum testimonium: quia & post sniam etiam admitteruntur. cum per illos ecclesia decepta fuisset. & ita sniā ꝫ matrimonium lata non transit in rem iudicatā. quia semper auditur volens probare ꝫrium. Ber. ¶ † No. ibi: accusabat. & c. non vitiari libellum licet verba impropriè ponantur. hic enim cum ageretur ad dissolutionem cōiugij propter consanguinitatem, nō cadit propriè accusatio, quæ fit cum agitur criminaliter ad pœnam condignam imponendam. vt c. qualiter & q̄n. ff. de acc. & c. per tuas de sim. vide pro concor. bo. tex. cum gl. c. ꝫstiturus. de rel. do. facit. l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. sed pro tanto hic fuit appositū verbum accusō: quia verſatur crimē incestus data consanguinitate. Ex his infero, quod accusatio criminalis vel ciuilis nō discernitur ex verbis: sed potius ex p̄clusione libelli. simil. in c. ex parte. G. de. fo. conp. ¶ No. 2. innēta gl. ī. q̄ ad probandum cōsanguinitatem non est necesse incipere à supite primo, id est à communi parente, à quo isti descenderunt, sed satis est in cipere à primo gradu: ſ. à fratrib. seu sororibus & clarius est expressum in c. tua. j. de ꝫsan. & aff. ¶ No. non valere consuetudinem veritatis inuestigandæ ad peccatū euitandum impeditiuam: alia non colliguntur quia veniunt exminanda cum gl. ¶ † Venio ad gl. 2. quia prima fuit. ſ. expedita, & opp. vł enim q̄ instrumentū erat inutile circa consanguinitatem probandā, cum super ea non posſit confici instrumētū. ad hoc. c. per tuas. §. de probat. & l. Lucius. a ff. de cond. & dem. vbi habetur pro impossibili q̄ quis posſit se probare fore filium certæ personæ. Gl. fatet ꝫrium: & ad tex. rūdet, q̄ instrumentum inducebatur hic ad probandum consanguinitatem indirectè: vt quia ibi nominabantur aliter quàm frater & soror. Nec obstat publicatio productioni instrumenti per. c. cum dilectus. de fi. instr. Tria habes colligere ex hac glo. Primo, q̄ super consanguinitate non p̄t directe confici instrumentum. Hosti. sentit ꝫrium. dicit enim q̄ forte de natalibus fuit confectum instrumentum, in quo ꝫtinebatur quis & ex qua talē susceperat: & quo anno. & die nata seu natus fuerat. all. C. de inge. ma. l. pe. & l. isti quidam. quod met. cau. quæ iura hoc non probāt. vnde dicit d. Ant. se nō videre quomodo scriberet notarius⁹ qui nō fuit p̄sens actui partus, nisi forte fuisset præsens quod satis videtur verecundum: vel nisi scripsisset circunstantias actus, vel si hoc audiuisset à testibus: sed tunc esset instrumentum de auditu. Ego credo q̄ respectu patris non posset nec instrumētum scribi, nec per testes probari, vt patet ad sensum, & probatur in d. l. Lucius. & in d. c. per tuas. posset tū scribi præsumptio quæ iuris dispositione p̄bat filiationem, vt qui a natus fuit ex tali mulliere pinge talis, & c. l. si vicinis vel aliis scientibus. C. de nupt. & l. filium. ff. de his qui sunt sui vel al. iur. sed respectu matris bene posset probari: quia mater semper certa est. l. quia semper. ff. de in ius voc. Sed oportet, q̄ notarius esset præsens, vel scriberet actus circunferentes partui. quod de facili nō contingit. † Secundò habes ex gl. multum not. q̄ verba enunciatiua instrumēti confecta nō principaliter propter se. sed propter aliud faciunt fidem, q̄ videtur ꝫ c. si Papa. de priuil. li. 6. & no. in l. ex hac scriptura. ff. de don. sed intelligе gl. q̄ faciunt fidem, non tamen plenam, sed coadiuuant alias probationes. pro hoc q̄ leg. & no. in c. fi. de fide. ab inte. vbi plenè no. de istis verbis enūciatiuis. Et vbi ageretur de modico præiudicio faciunt plenam fidem, vt est tex. iuncta gl. no in c. cum olim. de cēſ facit quod leg. & not. in c. cum causam. §. de prob. & vide bo. tex. cū gl. c. illud. de præſum. & hoc no. † Tertiò no. ex gl. in fi. sui, intellectum ad c. cum dilectus. de fi. instr. vt instrumenta possint produci vsque ad conclusionem in causa post publicationem attestationum etiam si sint ꝫria attestationibus alterius partis: & sentit gl. 4. q. 3. in fi. quia non est ita timēdum de subornatione in notario & testibus sicut in solis testibus. ¶ Opp. ꝫ tex. & videtur † q̄ hæc consuetudo de qua in text. non sit iuri ꝫria, vt innuit iste text in fi. imo potius sit iuri consona. cū iure satis cautum sit, vt publicatis attestationibus alij testes super directe ꝫrio nō recipiantur. ſ. c. prox. & clarius in cle. 2. eo. ti. Sol. gl. fi. sentit quatuor intellectus ad tex. Primus fuit Vinc. acquiescentis ꝫrio: & ad istum tex. respondentis, q̄ non est decretalis: sed hoc reprobat gl. & benè nam olim forte antequam hæc decretal. esset hic incorporata, potuisset hoc dici. sed hodie non. vt patet ſ. in proœ. & profectò hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶ In causa mrimoniali. imò vbi suadet æquitas vr̃ ꝓpost publicaras attestationes possint de nouo testes produci: vt generaliʳ sentit d. Ant. in c. 1. s. de iud. vbi dixit, ꝙ post ꝯclusum in causa pñt produci instrã, qñ æquitas suadet. Et ita dicit de fcõ obtinuisse. Hoc est, ꝙ qñ sunt testes legatissimi pñt produci post ꝯclusionẽ in causa: vt per Ale. in auth. iubemus. C. de iud. ꝙ saltem procedat allegata æquitate canonica, fm d. Ant. in c. 2. in fi. s. de probatio. b ¶ Iudex. Publicatio verbalis iudicis sola, nõ impedit productionem testium. Et ita tenet do. Ant. hic in ver. conclude aliqua ex prædictis. & hoc idem dicit d. Ant. in c. fraternitatis. s. eodem.

c ¶ Indiscretè publicatio attestationum discretè facta, volente, vel inuita pte, nõ impedit productionem testium. Et ad hoc vide hic d. Ant. ibi, q̃dam est publicatio. & c. constitutis. 2. circa fi. ỹ. c. & in d. c. fraternitatis. s. eo. d ¶ Octauam lec. Publicatis attestationibus pñt produci testes mistim cum instro. Et istum sing. in tel. quem quotidie allegãt aduocati. sentit ẽt d. Ant. hic. ỹ. xi. ver. vel dicas, & aptius ỹ. c. c. in fi. & seqtur Ro. in repe. ru. ff. de arb. & facit ꝙ no. Ia. But. & Bal. in l. certi cõdictio. §. qñ. ff. si cer. pe. vbi dñt, ꝙ si per statutum nõ pt fieri probatio per testes à certa quantitate supra, si tñ. ad probationes debiti producantur testes, & instrumenta se inuicẽ coadiuuãtia. admittitur illa probõ, licet ad sint testes. & facit ad hoc ꝙ no. d. Ant. in c. auditis. ver. not. sexto. de resti. in int. vbi dicit, ꝙ illud qđ non pt probari, nisi per scripturam pt tñ coadiuuari. & certificari p testes. Et de hoc dicit ibi esse casum q alibi nõ repit.

dicit Vin. tunc vt refert Io. An. hodie autem in secũdo apparatu aliter dixit: vt ỹ. subijciã post gl. ¶ Secundus intellectus gl. est ꝙ speciale est, cum aduersarius vult probare falsitatẽ testium: nam illa probari potest ẽt post sentẽtiam vt in iurib. all. in gl. Iste intellectus non est verus simplr: quia licet possit agi de falsitate etiam post sententiam, nõ tamen debet probari directe ad effectum obtinendi seu rescindendi sententiam: quia esset producere testes super articulis directe primis contrariis: ꝙ non licet propter timorem fubornationis. vt in cle. 2. c. ti sed debet probari indirecte, vel cum adiectione corruptionis. iuxt. no. in c. licet. de prob. Tertius intellectus, ꝙ iste erat articulus nouus, vt sentit gl. ibi: qñ super eodẽ capitulo, &c. Et clariʳ ponit hoc Innocen. hic dicens hunc esse nouum articulum pendentem ex veteribus: sed certe hoc non procedit: quia licet sit nouus, est tñ dire ẽt ỹrius antiquo. nã cum fuisset probatum B. & I. esse fratrem & fororem, & iste nũc volebat probare ꝙ nõ erãt frater & soror: ergo volebat probare directè ỹrium, quod non licet, vt d. cle. 2. Quartus intellectus est, ꝙ ponit casum specialem in causa matrimoniali. sicut. n. in illa licet. pbare ỹrium etiam post sñam, cum nõ trãseat in rem iudic. ita & fortius post publicationem. Nec ob. c. iurauit. s. de prob, quia fm gl. hic non poterat omitti hæc probatio sine periculo animæ, cum agretur de matrimonio iam ỹcto: ibi vero nullum suberat periculum in non ỹhendo. No. bene hanc rationem gl. quæ fundat se super peccato, & non super fauore matrimonii. Ex quo infertur vnum verum & not. ꝙ tunc in a causa matrimoniali[a] publicatis attestationibus recipiuntur testes, cũ versatur peccatum non remissibile per partes. infertur ratio secundò, ꝙ vbicunq; versatur pctiõ, nõ obstat publicatio productioni testium. vide in hoc d. c. lator. & c. consanguinei. de re iud. hãc vlt. lectur. sequitur Host. & dicit eam tenendam quicquid alij scribant. & hanc opin. sequitur Io. An. hic. & dicit eam probari in c. cum tua, ỹ. eo. & in hoc est duplex fauor matrimonii, fm eum. Primò, quia in aliis causis non licet probare falsitatem directè priorum testium, quia esset producere testes super articulo directè ỹrio, quod non licet, vt in d. cle. 2. Sed in causa matrimoniali licet, vt hic. secundo quia ỹ causa matrimoniali super capitulo super quo deposuerunt testes si non probauerant, poterunt alij produci: quod in aliis causis non licet, d. cle. 2. Et vult dicere in effectu, quia in causa matrimoniali possunt produci testes publicatione non obstante super eodem capitulo, vel super directè ỹrio. Sed aduerte, quia restringitur hoc in eo qui stat ꝓ matrimonio: secus in illo qui stat contra matrimonium. Sed Io. Cal. hoc vltimum reprobat dicens idẽ esse in eo, qui stat ỹ matrimonium, allegando impedimentũ perpetuum: cum sit eadem ratio: s. peccati euitandi. Item fauor est dissoluere matrimonium ỹ legem Dei ỹctum, sicut consolidare legitime contctũ. & hoc sequitur do. Ant. hic & est dictũ verissimum. & facit bene. c. 1. cũ glo. sua ỹ. de consan. & aff. Et dic plenissime vt dixi in d. c. iurauit. hanc lec. dico verissimam in se: licet Gof. in c. sicut. ỹ. de sponsi. & in sum. huius tit. tenuerit ỹrium, dicẽs ꝙ admittere testes super e. capto nõ est augere fauorem: sed viã falsitatib. aperire vt auth. eo §. quia & nititur rñdere ad istum tex. & ad c. ex tenore & c. cũ in tua ỹ. e. & videtur non recte rñdere adducens pro se. c. constitutis. 2. ỹ. c. quod non facit vt ibi dicetur, Sed multum facit ỹ. ratio illa quam sentit: timor enim subornationis impedit productionem testium super eodẽ capitulo vel directe ỹrio. vt. d. cle. 2. sed ỹhac causa matrimoniali nõ est minus hic timor præcauendus. arg. c. 1. de in. cal. li. 6. Item vbi maius periculum vertitur, ibi cautius est agẽdum. c. vbi periculum. de ele. li. 6. Sed in casu nostro vertitur periculum maius quàm in aliis. ergo cautius est vitandum falsitatis periculũ. Ego rñderem dupliciter. & primo sic, ꝙ in causa impeditiua non est timor subornationis duntaxat: sed etiam concurrit culpa non producentis ante publicationẽ & tacita renunciatio quæ oritur expublicatione. Item vt litium sit finis non licet in infinitũ testes producere: vt colligi potest ex no. per Io. An. & per me in d. c. fraternitatis. ac etiam in causa matrimoniali: licet subsit periculũ subornationis: aliæ tamen rationes nõ concurrunt: per ea quæ leg. & no. in c. ỹsanguinei & c. lator. de re iu. Secundo potest rñderi sic, ꝙ licet subsit timor tamen propter præsumptionem cui poterit iudex caute prouidere, non debet impediri via veritatis habẽdæ ad euitandum periculum animarum. nam plus põderatur ratio peccati quàm timor subornationis: quod patet expresse in d. c. lator. & c. cõsanguinei. vbi pars admittitur etiam post sñam. & hæc not. Sed quàmquam hæc lec. sit vera in se, non tamen congruit multum huic literæ. tum quia non faundat se sup matrimonii fauore: tum quia nullam facit mentionem de publicatione. Vnde legitur quinto fm Vinc. ꝙ hic non erat facta publicatio, sed iudex̃ simpliciter dixerat reo reprobatũ esse impedimentũ: & propter hoc iudex nolebat eum admittere ad probandum ỹrium: quod non erat fiendum cum non didicisset plenè testificata, nec sciuisset formam & circunstantias depositionum. Vel sexto, secundum. eundem erat de consuetudine prouincię illius: vt pars interesset depositioni testiũ & propter hoc iudex volebat excludere partem quod non est fiendum: quod nor. Item septimò, secundum eundum Vin. iudex indiscretè publicauit testes, & ideò non fit præiudicium parti quominus alios producat: ꝓ hoc quod no. Spe. c. ti §. satis vtiliter ver. 16 & dixi in c. fraternitatis. Istæ tamen ttes vlt. lect. licet sint veræ in se & notandæ diuinãt tamen ad istum tex. Octaua lect. dsentit hic d. Ant. & ptoductio in instrumenti elidebat præsumptionem subornationis testium. & hæc lect. mihi placet in se. vide ad hoc quod ỹ simili not. Ino. in c. clamor. ỹ. e. & quod dixi in c. fraternitatis. s. e. sed non puto conuenire huic literæ: maximè in fi. dum dicit, ꝙ hæc consuetudo erat iuri contraria. sed nullibi hoc cauetur expresè, vt productio instrumentorum maximè quo ad verba enũriatiua aperiat viam productioni testium. Nona lect. est vt peocedat iste tex. quando pars nõ potuit ante publicationem attestationum instrui super directa vel iocirecta probatione contraria: ideò non est sibi imputandum: iuxta ea quæ leg. & no. in c. ex tenore. ỹ. e. & secundum hãc iutell. tertio summani. & sentit Io. And. hic in quadam apost. supr tex. & sic declara. Instans ỹ matrimonium simpliciter propoluit consanguinitatem in casu prohibito, nec in suis articulis distinxit gradus, sed testes sui postmodum producti distinxerunt gradus ponentes illos. I. & A. in primo gradu. publicatis attestationibus pars aduersa voluit probare illos non esse fratrem & sororem. certè debuit admitti, quia non est quid sibi imputetur, quare primò non probauit cum hoc ignoret. ad hoc quod no. in gl. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testibus. & Inn. in ca. ex tenore. Ponit decimam lectu. quæ in veritate magis conuenit literæ quam aliqua precedentium, videlicet, ꝙ hic c non erat publicatio attestationum, facta. sed erat hæc cõsuetudo ꝙ ex quo actor probauerat cobsanguinitatem non deberet ad uersa pars admitti ad propandum contrarium, & satis erat iudici hoc esse notum, & forte fuit inducta consuetudo ad euitãdum periculum falsitatis & sic sola consuetudo erat ex causa prohibitiua: non autem ius commune: vt clarè colligitur in ver. & tu non esse consuetudinem ecclesiæ affirmas: sed Papa dicit eam esse iuri contrariam: ideò non obstante ea. &c. & profecto erat juri contraria: quia ex quo nõ erat facta publicatio attestationũ deberant testes contrarij recipi: vt veritas magis elucesceret ỹ. e. in nostra. & l. circa. 6 ff. de probat. ¶ Ex his habes notabilem & nouum intellectum, vt

¶ Adde ꝙ testes produci possint vna cũ instro publicatis attestationib. Ro. sin. suis: Ant. Fran.

¶ Circa hoc ꝙ publicatione testiũ dicas, ꝙ testiũ publicatio facit eorũ dicta ꝓpetuo valere. Ita Bald. in l. publicati. in 5. q. C. de testa. nõ publicati aũt non probãt, fm Bar. in l. solam C. de testi. An ãt postq̃ est publicatus ꝓcessus. & apti testes possint alij testes produci simul cũ instro, & an tãlis productio inuet ꝓducentẽ: dicas qvr ꝙ talis ꝓductio admittatur ex quo coadiuuatur instro, si instrũm est de eadẽ re sup qua deponit testis, quia tunc videtur cessare suspicio subornatiõis testium à rõe cessante ea, cum cessante. de ap. vide no. in ca. fraternitatis. & c. series. hoc e. tit. & maximè per Im. & alios post eum.

e ¶ Cõsuetudo. Sed dicit gl. magna. ỹ. eo. ꝙ illa cõsuetudo est ỹius commune. Et ꝙ valeat ista consuetudo tenet ẽt Spec. in tit. de teste. §. satisvtiliter. ver. quid ergõ si peto.

a ¶ Testimonium. An ꝓ dicta testium deponẽtium de auditu ꝓbetur copula, & adde in hoc qđ scribit d. Ant. plenè in c. tã. l fis. ỹ. e. & c. ex lris. s. de ꝓbet. & c. fi. de fue. ab intest. in quib. iurib. plenè hr: qñ valeat testimoniũ de auditu. Et adde ꝙ copula ꝓbatur ꝓ testes qui viderũt succesſiuè ꝓ foramen coeuntes. gl. est singu. in c. nihilominus. 3. q. 9. b ¶ In l. testium. Et vide ibi Bal. circa fi. & Io. An. in add. Sp. in tit. de teste. §. iam de interrogatoriis. vers. quid si vnus. in addi. inc. idẽ ỹquoius actu. Et adde hic Bal. in l. neque natales. C. de probat. vbi dicit, ꝙ ꝓbatur aliquę meretrix non probato tactu, sed ꝓbatis circũstãtiis vt plurimum verisimilib. vt ga intrant & exeunt scholares de domo, de die, & de nocte: & dt ꝙ qñ scholaris loqtur cũ puella nõ ꝓsumitur dicere pr nostrum. Et ista duo ẽt ad literã. dt. Pet. de Anc. in reg. semel malus. li. 6. Et adde hic Bal. in d. l. testiũ. C. e. vbi dicit, ꝙ si testes, qui viderunt iuuenem cum puella iuuenla in lecto, deponãt eam esse corruptã magis eis creditur, quam aliis dicentibus eam virginem. Et de hac q. & per q̃ signa dicatur copula ꝓbari, vide gl. sin. fm Ang. ibi in l. i. ff. de var. & extor. cog. gl. l. qđ ait. ff. d adul. Et ibi dt gl. in c. dixit dñs. 32. q. 1. ꝙ ꝓ suspicionem ꝓbatur fornicatio. Et ibi si maritus fuit diu absens, vel pñs, sed valde infirmus & repetiat vxorẽ hr̃e filiũ anniculum, ex hoc est probata fornicatio, vt dicit text. l. filiũ. ff. de his q. sunt sui vel al. iu. Vide gl. in ver. discreto. & c. inquisitioni. de sen. exc. Et adde ꝙ testes q inducũtur ad probandũ adulterium, nõ ꝓbant, nisi redant cãm dicti suiqa hoc nõ ꝓt plenè

non valet ꝓsuetudo impediens productionẽ testium fiendam per reum: licet actor pri° ꝓbauerit intentionem suam, ex quo reus adhuc non didicit testificata alterius partis: & sic quarto loco summani: valet tamen ꝓsuetudo per quam licet ꝓducere testes etiã publicatis attestationibus sicut recitat hic do. Ant. tenere. Io. And. in addi. Specu. in titu. de excep. §. dicto. versicu. sed nunquid publicatis. Sed certe hoc non dicit ibi Io. An. sed loquitur in alia questione nunquid reo liceat publicatis attestatio nibus nouam exceptionem proponere & probare: & sic non loquitur de eisdem capitulis vel directe contrariis dictum tamen puto verum in se: quia partes possiint hoc communi cõsensu. in c. fraternitatis. s. e. multofortius hoc poterit induci de cõsuetudine, q̃ est fortior. quod no. ¶ + Vlt. extra gl. quæro ꝙ quod testes reprobari possunt testes iuducti ꝓ aduersa parte: dic breuiter sic concludendo: ꝙ aut volo reprobare personas ipsorum testium aut dicta: vt primo casu sufficiant duo, etiam ad reprobandum centum. secundo casu requiruntur numero plures. ratio diuersitatis est: quia in primo casu testes non deponunt super eodem: nec isti testes sunt soli ad reprobationem illorum testium: sed non est credendum cuilibet illorum dicenti se idoneum: qa ẽt solus & in facto proprio: sed isti duo sunt contestes & deponunt in facto alieno: sed in secundo casu deponũt super eodem: ideo si sunt ỹrij standum est pluribus numero, nisi alij præualerent meritis, de quo tamen dicendum vt plenè hr in c. in nostra, ỹ. eo. & in l. 3. ff. eo. & sic habes vnam dñam, an testes deponãt. ỹ personas aliorum testium, an ỹ dicta. Alia differentia, quia ỹ dicta non admittuntur testes publicatis attestationib. nisi fm quod not. in d. c. licet. de prob. sed ỹ personas sic, intelligẽdo prout leg. & no. in c. præsentium. ỹ. c. ti.

CAP. XXVII.

1 *Testes licet unus post alium uiderint uirum super mulierem probant adulterium.*

2 *Testes uidentes uirum & mulierem in latebris inuicem se osculantes probant fornicationem.*

3 *Sola uicinię fama non probat copulam carnalem.*

4 *Testimonium de auditu proprio cũ aliis adminiculis probat copulam carnalem.*

5 *Depositiones de auditu cũ fama & aliis adminiculis probant ad omnes effectus.*

6 *Cæcus & ille qui fuit retro coitum si habeat notas uoces contrahentium potest deponere de contractu.*

7 *Adminicula quę sunt in casu istius capituli.*

8 *Vnus testis cum aliis adminiculis est sufficiẽs probatio in factis antiquis.*

Præterea, Carnalis copula probatur per cõueniens testimoniũ de visu: idem in testimonio auditus & adminicula & fama coadiuuãt. Communis diuisio secũda ibi, nõ demus. ¶ Casus. Iralis. Aliqs accusatur ꝙ ipse cognouit aliquam mulierem. quæritur, an testes qui ad hoc probandum inducuntur sint interrogandi de visu, vel ẽt sufficiat sola vicinię fama: vel vtrum sit credendum testib. qui carnalis copulæ dicunt se esse conscios sed de visu nihil dicũt? respondet Papa cõsultus ꝙ si testimonium 1 queniens fecerit de visu, vel etiam de auditu, & præsumptiionem violentam fama cõsentiens subministret, & alia adminicula legitima ad sint standum est testimonio iuratorum: quibus omnib. ꝙ sideratis index ꝙ firmabit motum animi sui ex argumẽtis & testimoniis quæ negotio compererit aptiora & sic formabit sententiam. Ber. ¶ No. ꝙ per solam famam non probatur carnalis copu- 4 la: nec etiam per testimoniũ [a] de auditu: nec per sola adminicula: sed hæc simul iũcta probant: ex quo collige, ꝙ diuersæ spẽs probationum simul iunguntur ad faciendam probationem perfectam. ad idẽ l. 3 ff. e. & ꝙ dixi in c. cũ causam. s. de prob. vbi de hoc. ¶ No. 2. ꝙ vbi datur testimoniũ de visu, non requiruntur alia adminicula, ẽt ad probandũ carnalem copulam. & pondera tex. dum dicit, queniens. non. n. requiritur ꝙ omnino perceperint concubitum sed satis est ꝙ percepe rint illud quod quenienter in talibus percipi pt: de quo ỹ. dicam. ¶ No. ibi: circunspectus iudex atq; discretus qualis debet esse iudex. Item ꝙ commissa tanquam arbitrio circun specti & discreti viri: ideo si non facit tãquã circunspectus & discretus, pt ab eo appellari. vt in c. 1. de dila. & quod ibi dixi. facit qđ no. Bar. in l. si qua pœna. ff. de verb. sig. ¶ No. ibi, motum animi sui, &c. ꝙ non potest dari certa doctrina circa probationem complendam: sed oportet ꝙ ita vrgeant ꝙ animum iudicis inducant ad credulitatem de quo vide per Bar. in l. admonãdi. ff. de iureiur. facit. l. 3. ff. e. ti. ¶ Et no. ibi, rei aptiora, &c. ꝙ illæ probationes magis stringunt quæ sunt aptiores & verisimiliores negotio, de quo agitur. ad quod, 4. q. 3. si testes. & per In. in c. auditis. de præsc. & per gl. c. 1. e. tit. li. 6. ¶ Nunc vt clarius habeas intellectum huius. c. & gl. quæro quot quæstiones fuerint hic formate: & qualiter ad illas respõdeatur: dic ꝙ quæ 1 stiones fuerunt tres. † Prima, an in probanda carnali copula sunt testes interragandi de visu. Et ad istã q. resp. ꝙ sic. & magis late resp. q̃ fuerit quæsitum. dicitur. n. ꝙ queniens testimonium de visu sufficit. & sic non solũ sunt interrogandi, sed etiam sufficit. tale testimonium: quia satis est ꝙ sit queniens: vt in tex. & pro tanto dixit Papa conueniens quia vt dicit Io. An. sufficiens testimonium in hoc reddi nõ potest: licet enim testes viderint virum supra mulierem, nõ per hoc necessario infertur ꝙ illam cognouerit. forte enim vir. erat frigidus vel maleficiatus, vel nõ potuit tunc coire: licet alias esset potens: quia forte erat mulier arcta hæc tamen depositio sufficit: quia non potest iste actus carnalis magis 2 stricte & necessario percipi. † Imo plus dico, ꝙ licet testes non viderint virum & mulierem commiscentes præcise eodem tpe, sed interpolatim continuo tñ vnus post alium hoc sufficit: qa ꝙ foramẽ viderũt succesſiuè illos coeuntes: quia cum iste actus sit succesſiuus, non vir deponere super diuersis forni cationib. sed super vna tñ. ita not. dixit gl. in b c. nihilominus. 3. q. 9. & Cy. in l. testium. [b] C. c. adhuc plus dico, ꝙ ꝓbata erit fornicatio, c si viderunt virum & mulierem in latebris se osculantes. & amplexãtes: quia isti sunt actus propinqui ad actum. vnde alibi dixit Bartol. ꝙ deprehensis viro & muliere in huiusmodi actibus propinquis, redditur adulterium, seu fornicatio notoria. ita no. in l. 2. ff. de fur. & l. capite quinto. ff. de adult. facit l si quis dicam rapere. C. de epis. & cle. vltra ea, quæ hic tanguntur per gl. & doct. circa istã probationem copulæ. c ¶ Fornicatio. Vide Bald. in c. tuæ. de procur. vbi sentit, ꝙ adulteriũ ꝓbet ex co, ꝙ visa fuit mulier osculari. & ponere manus ad mãmilas: & io ex talib. signis, fm eum, ita priuatur doc. sicut ex adulterio, ad quo per Dec. in rub. s. de iud. in i. lect. Vide ẽt qđ no. Bal. in l. neq; natales. C. de prob. vbi dicit, ꝙ ꝓbatur meretrix ex eo, qđ probatur, scholares ad eam passim accedere. Et de materia late ponit Ang. Ar. in tract. maleficior. ver. che me hai adulterato la mia dona. videri nec sentiri. Ita Bal. in l. solã. C. e. Item adde hic text. cum gl. in ver. concubitus. cap. nec aliqua. 27. q. 1.

¶ Adde qualiter ꝓbetur adulterium. Ro. ỹ. 367. & qualʳ probetur carnalis copula, ꝙ Are. 31.

¶ Circa probõem copulæ carnalis, dicas, ꝙ illa præsumitur ex confessione vnĩ° ỹ iugis, licet alter neget. Vide Inn. in c. ex parte. in glo. mag. de rest. spol. & vide eundẽ in c. 2. tinebatur. de desp. impu. vbi dicit, ꝙ probatur ꝓ iusm allegãtis illa interueniſſe, qa in dubio præsumitur interueniſſe, fm Bal. in l. sue possidetis. C. de coll. & vide ỹ hũr in c. ex literis. de præsum. & vide per Bal. l. 1. Deo nobis. C. de episc. & cle. vltra ea, quæ hic tanguntur per gl. & doct. circa istã probationem copulæ. c ¶ Fornicatio. Vide Bald. in c. tuæ. de procur. vbi sentit, ꝙ adulteriũ ꝓbet ex co, ꝙ visa fuit mulier osculari. & ponere manus ad mãmilas: & io ex talib. signis, fm eum, ita priuatur doc. sicut ex adulterio, ad quo per Dec. in rub. s. de iud. in i. lect. Vide ẽt qđ no. Bal. in l. neq; natales. C. de prob. vbi dicit, ꝙ ꝓbatur meretrix ex eo, qđ probatur, scholares ad eam passim accedere. Et de materia late ponit Ang. Ar. in tract. maleficior. ver. che me hai adulterato la mia dona.

& l. capite quinto. ff. de adult. facit l si quis dicam rapere. C. de epis. & cle. canonizata. de pœ. di. si quis. & hæc quo ad primam q. † Secunda q. huius text. fuit an sola vicinię fama sufficiat ad copulam carnalem probandam. Et ad hanc tacitè in text. resp. ꝙ non, ex quo enim requiritur cum fama testimonium de auditu, ac alia adminicula: satis innuit famam solam non sufficere. & pro hoc facit: quia fama tanquam sæpe fallax nõ probat. facit ỹ. c. tam literis. 4. q. 3. d. c. si testes. §. ităq; sæpe. & hoc tamen vide & quod plenè dixi in c. veniens. s. eod. & per Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. & quantum ad ꝓpositum dic hoc procedere cum agitur ad plenum præiudicium inferendum, alias enim sola fama quandoque sufficit: puta quo ad impediendum matrimonium contrahendum, vt c. super eo. ỹ. de consan. & aff. Item quo ad suspendendum infamatum donec se purgauerit, vt 2. q. 5. presbyter. & ỹ. de pur. can. & inter. item quo ad facultatem inquirendi de veritate, vt c. qualiter 4 & qñ. 2. de acc. & dic plenius, vt no. vbi §. de remiſ. † Tertia q. huius tex. fuit vtrum sit credendum testibus iuratis, qui dicunt se carnalis copulæ conscios, sed de visu nihil affirmant: & ad istam q. Papa non respondet hic, fm Inn. sed Host. dicit ꝙ respondet ỹ. in ver. vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Cæcus dicit hic Im.q̃ gl.huius c.est sing. in iure canoni co, q̃ qñ agitur de ꝓbāda copula ad ef fectum impediendi,nō ꝓbabitur co pula per testes, qui audiuerunt pariete intermedio,vl' cortina. Et sic in hoc so lo sc̃tur gl.& in reliquis cōem opi. Et sic ista gl.sing.in l.in summa.§.idem Labeo. ff. de aq.plu.ar. q̃ dicit,q̃ testes qui hñt notas voces ꝫhentium ꝓbāt, licet audiuerint pariete, vel cortina ītermedia, restringitur, vt habeat locum ſ̃ir ī q̃ctib.prætereq̃ qñ agitur ad dirimendū matrimoniū q̃ aūt ſ̃ir valeat testimonium de auditu pro prio cortina vel pariete intermedio,te net Arc. ī c.hoc vſ. 22.q.5. q.ab hac regula excipit 8.casus quos,vide: & vltra illos adde, q̃ ꝓdicta rā nō hēt locū ī te ſtamēto: vñ nō ſufficit, q̃ testes audierūt testorē cortina intermedia. hoc dñt Cy. & Bar.in d. i.ſi non ſp̃ali.hic all. C.de teſta. ꝓ illa gi. d.l.ī ſumma. eſt bo. gl.ī c.testes.3.q.9.in ver.q̃ viderint,q̃ dt, q̃ cæcus p̃t eſſe teſtis,ſi hēt notas voces ꝫhentium.Item q̃r ſ̃r. Itē qñ agitur de probāda copula ad effectū impediēdi ñ ꝓbatur copula q̃ testesq̃ audierūt pariete ītermedio, vt hic.Itē adde,q̃ in q̃rialib. nunq̃ valet tale testimoniū de auditu ꝓ cortinam ītermediā, vel te nuem parietem:te net Im.ī d.l.in ſumma. §.idē Labeo. ff. de aqua plu.arc.Pro quo optimè &gñaliter in quocūq; ca ſu huius materiæ fa cit tex. in aut.de in ſtru.cau.& fi.§.ſed ſi q̃s.Item de hac mā vide per Ang.in d.l. ſi nō ſp̃ali.C.de test. Item adde, q̃ de te ſtimonio auditus, ſcribit d.Ant.c.tam ſis.& qd ibi no.ꝑ.e. ¶Adde an valeat te ſtimonium de audi tu, Ale.ꝑſi.§2.lib.1. Fran.Aret cons.37. etiam de aditu, &c.Et ſatis puto eum verum dicere: & mens eſt literæ iudicio meo q̃ ſi te ſtes dicūt ſe ſocios.ſcilicet q̃ audiuerūt eos commiſcentes:ſed nihil viderunt, & cū hoc concurrat fama publica.& alia adminicula, ſatis erit probata copula,aliter nō,& licet ꝑa pa dederit hāc inſtructionem: tamen poſtea in ver. eterum circunſpectus,&c.Papa nñdet magis generaliter ſm Hoſti.& bene,q̃ ī hoc nō poteſt dari certa & inuariabilis doctrina. Sed circūſpectus iudex & diſcretus habebit examinare quando predicta vel ſimilia ſuffi ciant vel non. & hæc eſt rñſio tertiæ q. capitur ergo hic teſtimonium de auditu pro auditu proprio:vt quia audiuerūt eos commiſ centes:non autem pro auditu alieno:quia id non eſt proprie teſtimonium. vt dicit gl.3.d. in ſumma.§.idem labeo.ff.de aq̃a plu.arc.& ſic fallit ad propoſitū q. formatæ. iſtud autē teſtimonium de auditu proprio, licet al's ſit per ſe ſufficiens.14.q.2.quamquam no. gl.in d.§.idem Labeo.cñ hoc per ſe nō ſufficiebat: quia actus copulæ non percipitur ſenſu au ditus tm̃ ſed viſus:ideo requiruntur hic alia adminicula.& per hæc habes declaratam pri mam gl. ¶†Sed quæro nunc expediendo cū tex. totam materiam.& gl. ſi. nunquid ſufficiunt tales depoſitiones.ſ.per teſtimonium de auditu,famam,& alia adminicula quo ad omnes effectus etiam ſi agatur ad mrimoinum ꝫctum diſſoluendum propter affinita tem prius ꝫctam? Gl. all. pro & ꝑ.& tandem dat tres intellectus,ſeu effectus ad quos cauſandos ſufficit tale teſtimonium.Primo ſi agitur ad matrimonium impediendum per viam denuntiationis. & ſic dicit poſſe intel ligi hunc text. Sed certe hic intellectus non procedit:quia ad hūc effectum ſufficeret ſo la fama,vt ſ.dixi:& tamē iſte tex.requirit hic vltra famam teſtimonium de auditu, & alia adminicula Secundus intellect' gl.eſt,vt ſuffi ciatur quo ad probādum exceptionem adul terii, & ad repellendam actionē inſtituram ad thori ſeparationem.Tertius intellect' eſt, ſi agatur de probanda copula ad effectum ſe parandi mſimonium quo ad torum:nam in iſtis caſibus agitur de modico præindicio:iō ſufficiūt tales probationes : ſecus ſi ageretur ad ſeparādum mſimoniū vel ad aliud graue præindicium.& ſic multum reſtringit intel lectum huius c.Ioan.An.non placuit hui' gl. reſtrictio:ſed intelligit tex.generaliter,vt ſuf ficiat probare copulam,mō p̃dicto ad quam cunq; effectum agatur,etiam ſit venit ad diſ ſoluendum mſimonium iam ꝫctum intelli gendo tamen de auditu proprio,& nō de au ditu auditus vt ſ.dixi.mouetur,quia oportet illam probationem recipi ex qua violēter id præſumatur:ſicut obſeruatur in ſimili ī pro banda paternitate &filiatione.c.per tuas.ſ.ti. proxi. & c.tranſmiſiſſe. q fi.ſint legi.cū gcor. ibi poſitis: aliter ſm q̃ poſſent dici iura ſu perflua quæ de impedimento affinitatis tra ctant, quaſi velit dicere, q̃ de facili non po teſt probari carnalis copula,niſi modis præ dictis:cum multum caute exoleatur, & ſen ſus viſus modicum pl' operetur,cum neceſ ſario nō poſſit probari ꝫcubitus: vt.ſ.& hoc ſatisminhi placet,tū per rōnes p̃dictas:tū qa i ſte tex. loquitur generaliter: & ſic debemus eum intelligere quo ad omnē effectū. ¶Nā videmus in ſimili,q̃ cæcus& ille qui fuit re tro cortinam,vel tenuem perietem hēns vo ces ꝫhentium notas.p̃t deponere ſuper ꝫctu, ſeu verbis prolatis à tertio: vt eſt gl. no.2.q. 9.teſtes & in d.§.idem labeo.& ideo ibi Bar. & per Cy.in l.teſtiū.C.eo.& per doc.noſtros in c.2.de cōſuetu.licet antiqui dicāt vt Ang. in l.ſi non ſpeciali. C.de teſta. q̃ tales non fa ciunt talem plenam probationem: quia de cipi potuerunt in voce.ita dico in propoſito ex quo videruut virum & mulierem in cadē camera, & poſtmodum audiuerunt eos cō miſcentes faciunt præſumptionem maximā, licet non plenam probationem:quia potuit ſent decipi in audiendo,ſed cum fama[b] & a liis adminiculis faciunt plenam probatione: maxime iunctis no.per Bar.in d. l. capite q̃n to d.l.2.de fur.de quibus §. dixi.& iſte eſt ve rus intellectus totius.c. †Si autem quæris,q̃ dicātur adminicula ī caſu noſtro.dicit Hoſt. q̃ ſunt tactus,viſus,riſus,iocus, miſſio nun ciorum,&iocalium,cohabitatio,amplexus, oſculum.& ſimilia.& vide quod hſ in c. ter tio loco.& c.literalis.de præſump.& d.l.capi te quinto. de adul. †Adde prædictis not. dic tū la.Bal. quod recitat & ſequitur hic Hoſt. qui dixit, q̃ ſi eſt vn' teſtis de viſu cum fama & aliis adminiculis certis & probabilib' ſuffi ciens eſt probatio in factis antiquis de qui bus non eſt memoria: & delictis quæ occulte fiunt.ad hoc faciunt in arg.multa iura.32. q.1.dixit dñs.C.de adul.aut.ſi quis ei.& ff.de aq.plu.arc.in l.in ſumma.§.idem labeo.ff.e.l. 3.§.1.& 2.& c.cum in diœceſi.de vſur.& cle. vn.e.ti.vide ad cōfirmationem illius dicti Iac. Bal.quod ponit Lap.all.55.& fac.l.indicia.C. de rei ven.& vide omnino quæ dixi in c.ter tio loco. de prob.

CAP. XXVIII.

1 *Vni etiam legato cardinali non creditur in præiudicium tertij: Papæ uero ſic.*
2 *An Papæ, cardinali, legato de latere, epiſcopo, & iudici credatur.*
3 *An ſcriptum iudicis uel tabellionis poſsit per teſtes, & per quot reprobari.*
4 *An aduocatus uel procurator poſsit eſſe teſtis.*

c **Cum à nobis.** c Vnius iudicis ver bo nō creditur:ſcri pturæ verò eius per teſtes reprobari p̃t.fal lit hoc in Papa ita *communiter* ſummatur & ſa tis placet.ſ.tū latius declarabitur.& 2.pars i ver. eterum circunſpectus,&c.Papa nñdet magis generaliter ſm Hoſti.& bene,q̃ ī hoc nō poteſt dari certa & inuariabilis doctrina. Sed circūſpectus iudex & diſcretus habebit examinare quando predicta vel ſimilia ſuffi ciant vel non. & hæc eſt rñſio tertiæ q. capitur ergo hic teſtimonium de auditu pro auditu proprio:vt quia audiuerūt eos commiſ centes:non autem pro auditu alieno:quia id non eſt proprie teſtimonium. vt dicit gl.3.d. in ſumma.§.idem labeo.ff.de aq̃a plu.arc.& ſic fallit ad propoſitū q. formatæ. iſtud autē teſtimonium de auditu proprio, licet al's ſit per ſe ſufficiens.14.q.2.quamquam no. gl.in d.§.idem Labeo.cñ hoc per ſe nō ſufficiebat: quia actus copulæ non percipitur ſenſu au ditus tm̃ ſed viſus:ideo requiruntur hic alia adminicula.& per hæc habes declaratam pri mam gl. ¶†Sed quæro nunc expediendo cū tex. totam materiam.& gl. ſi. nunquid ſufficiunt tales depoſitiones.ſ.per teſtimonium de auditu,famam,& alia adminicula quo ad omnes effectus etiam ſi agatur ad mrimoinum ꝫctum diſſoluendum propter affinita tem prius ꝫctam? Gl. all. pro & ꝑ.& tandem dat tres intellectus,ſeu effectus ad quos cauſandos ſufficit tale teſtimonium.Primo ſi agitur ad matrimonium impediendum per viam denuntiationis. & ſic dicit poſſe intel ligi hunc text. Sed certe hic intellectus non procedit:quia ad hūc effectum ſufficeret ſo la fama,vt ſ.dixi:& tamē iſte tex.requirit hic vltra famam teſtimonium de auditu, & alia adminicula Secundus intellect' gl.eſt,vt ſuffi ciatur quo ad probādum exceptionem adul terii, & ad repellendam actionē inſtituram ad thori ſeparationem.Tertius intellect' eſt, ſi agatur de probanda copula ad effectum ſe parandi mſimonium quo ad torum:nam in iſtis caſibus agitur de modico præindicio:iō ſufficiūt tales probationes : ſecus ſi ageretur ad ſeparādum mſimoniū vel ad aliud graue præindicium.& ſic multum reſtringit intel lectum huius c.Ioan.An.non placuit hui' gl. reſtrictio:ſed intelligit tex.generaliter,vt ſuf ficiat probare copulam,mō p̃dicto ad quam cunq; effectum agatur,etiam ſit venit ad diſ ſoluendum mſimonium iam ꝫctum intelli gendo tamen de auditu proprio,& nō de au ditu auditus vt ſ.dixi.mouetur,quia oportet illam probationem recipi ex qua violēter id præſumatur:ſicut obſeruatur in ſimili ī pro banda paternitate &filiatione.c.per tuas.ſ.ti. proxi. & c.tranſmiſiſſe. q fi.ſint legi.cū gcor. ibi poſitis: aliter ſm q̃ poſſent dici iura ſu perflua quæ de impedimento affinitatis tra ctant, quaſi velit dicere, q̃ de facili non po teſt probari carnalis copula,niſi modis præ dictis:cum multum caute exoleatur, & ſen ſus viſus modicum pl' operetur,cum neceſ ſario nō poſſit probari ꝫcubitus: vt.ſ.& hoc ſatisminhi placet,tū per rōnes p̃dictas:tū qa i ſte tex. loquitur generaliter: & ſic debemus eum intelligere quo ad omnē effectū. ¶Nā videmus in ſimili,q̃ cæcus& ille qui fuit re tro cortinam,vel tenuem perietem hēns vo ces ꝫhentium notas.p̃t deponere ſuper ꝫctu, ſeu verbis prolatis à tertio: vt eſt gl. no.2.q. 9.teſtes & in d.§.idem labeo.& ideo ibi Bar. & per Cy.in l.teſtiū.C.eo.& per doc.noſtros in c.2.de cōſuetu.licet antiqui dicāt vt Ang. in l.ſi non ſpeciali. C.de teſta. q̃ tales non fa ciunt talem plenam probationem: quia de prob

Ant.Franc. ¶An,& q̃n teſtis de auditu ꝓbet, vltra hic alle dicas,q̃ teſtis debet deponere de his q̃ cadunt in ſenſum i pſus,vel de auditu, vel de viſu vel de ta ctu ſm ſubiectam mām,& ſm q̃ quenit ſenſui p quem deponit,vt p Bal.in l.cōuenticula.C.de epiſc.& cle.& p eundem in l. teſtium fa cilitatem.C.de teſt. & p Ang.in auth.de inſtr.cau.& fi.§.j.per illi tex. ī ver.p̃ntib. & in aut.de tabel.in pr.Et an teſtes,quo rū vnus deponit de vno ſenſu, & alter de alio ꝓinganter ad finē vt ꝓbent:& q̃n deponunt de a ctu p̃ceptibili duobus ſenſib.,pbēt,vide q̃ hñr in ca.2.de ꝓſue. & ī c.fi.de ſuc. ab inte.& p Bal.in l. 2.de ꝓſeſ.& vide per Alex.in l.qā meo.§. ſi vēditorē. ff.de ac. poſ. & vide Io.de Imol.in c.tā lris. hic alleg. vbi tenet ꝫ d. An.& vide eundem Alex in l.ſi non ſpeciali.hic all.

Sebaſt.Sapia.

b ¶Cū fama.Q̃ ſa ma cum aliis admi niculis faciat plenā probōem, traditur per Bar.& alios in l. admonēdi. ff.de iu. iur.& q̃n probōes diuerſi gñis cōiungātur ad faciēdum plenā probōnem, no.Alex. in ꝫſi.128. inc.pōderatis.vo.2. & ꝫſi.150.inc.in eā & lite.vol.5.& Arc. conſ.13.inc.viſo di ligenter.

c ¶ Cum à nobis. Mām huius decret. vide per d.Ant.in c. non ſine.de arb.vbi examinat an iudex, arbiter, aſſeſſor vel aduocatus poſſint teſtificari de his q̃ coram eis acta ſuut.

a ¶Aut de verbo,Et hoc eſt verum,etiam de his,quæ geſſit añ Papatum. Tex.eſt in c.querelā.in pr.de ele.vel quæ ab aliis geſta ſunt. Tex.eſt in c.tum ex literis.de reſt.in int.& in c.de renun.lib.6 & c. ad apoſtolicæ.de re iu.lib.6.Et vide ad hoc bo.tex.in cle.j.de reli.& ve.ſan.ver.intelleximus aūt.licet gl.ibi in ver.releuatur.videatur a liter loq.Et vide gl. in ver. ꝓmiſiſſent.ī 2 d.c.ad apoſtolicæ.Item pro limitatione, eius, quod dt d. Ant.hic vide ſing.li mitationē, quā po nit Abb.in cle.1.de prob.circ.fi.quas ēt repetit hic in lectu. Adde hic qđ dt Bal. in l.iuriſiurādi. C.c. vbi dt,q̃ licet creda tur dicto Papę,tñ ſi recordatur,licitum eſt, ſalua maieſtate, reducere ſibi rem ī memoriā,ne perſe- a pa.n.bñ pōt errare. text.eſt in c.tum ex Iſis.de in int.reſt.& c.prætерea.33.di.& in c.ſnām.33.di.Et vide tex.& gl.ī verſ. emēdare. c.fi.de reſcri.li.6.quod patet qa mutat interdū ſuā ſentētiam.& eſt tex.c.alma.in pr.de ſen.exc.ī 6. Sicut ēt mutauit Ang.in c. certè.12.q.1.& fac. ēt c.qualiter.i.de ac. adde hic d. de Rot. in antiq.dec.255. ¶Adde Rom.ſing. ſuis 10.inc.ſanctiſſi mⁱ Eugenius Papa. vbi all.gl.c.j.de ren. & c. ad apoſtolicæ. de re iu.& dic q̃ ita fuit iudicatum.

Sebaſt.Sapia.

b ¶Credēdum eſt. Vide Pe.de Anc.ꝫſ. 238.inci.vltra alia. quod all.Fel.hic.ſed ad illū ꝫgilium vide cundē Fel.in c.cauſam quæ.ſ.de reſcr.

Sebaſt. Sapia.

c ¶Nō multi præiu dicii. Limita duob. modis,vt per R.o.ī ꝫſi.59.inc.ad diſcu tiendum.in 4.dub. & vide Bar.ꝫtantē in l.vnic.C.de ſuper ind.li.10.& Iaſī rep. l.admonendi.ſ.verſi. adde ēt ꝓ dicto cardinalis.vbi plura all. d ¶ Teſtimonij q̃n credatur iudici teſti ficāti in cā.quam ipſe tractat vel tractauit.Et adde quod no.In.in c. cum dilectus.in gl.ſuper ver.rñſionem.de acc.& vide gl.& ibi Bar. in l.ne arbitris.C.de arb.& Bar.late examinat.vtrum arbiter poſſit eſſe teſtis de his,quæ corā eo acta ſunt, de quo per d.Ant.in c.cum dilecti.& c.quintauallis.de iu.iu. Et vide de arti.hic examinato per d.Ant.in d.c.cum dilectus.de ele. vbi expedit iſtum paſſum:ēt vide hoc videlicet an ille,qui eſt,vel fuit iudex,vel arbiter in cā.poſſit in eadem cauſa teſtificari,per Flo.in l.quoties.§.fiff.de prob.& d.Ant. poſt Inn.in d.c.nō ſine.de arb. Et vide de hoc per Arc.in d.c.de ꝫſiliis.18.di.vbi dicit,q̃ iudex,vel arbiter poteſt teſtificari de his,quæ coram eo acta ſunt,dummodo aliis non ſiat præiudicium.Itē hoc vide per d.de Rot.dec.86.ſecūdum ordinem meum nouiſſimum. Et de iſta q.vide per Bal.in d.l.ne in arbitris.ver.iuxta prædicta quæ ro.C.de arb.in l.iubemus.2.§.ſane.prope fi.C.de ſacroſ.ec.& Dom. in d.c.de conſiliis.in fi.18.An autem ſolicitator poſſit eſſe teſtis in cauſa in qua fuit ſo licitator.ad hoc vide quod no.d.Ant. in c.in ſuper.ver.de adhærente.ſ.e.& vi de Domi.in c.Ro mana.de teſti.lib.6, vbi dicit, quòd ſoli citator,etiam datus à procuratore non eſt idoneus.& vide Ang.in conſ.31.v bi dicit, quòd ſolici tator etiam ſiue in ueſtigator non po teſt eſſe teſtis idoneus in cauſa: De quo vide per do.de Rota,deciſ.168.ſe cundum ordinem meum nouiſſimū, quod habco in ſin gul.Lud.in litera T. inc.quæritur an ſo licitator.& fuit con ſilium Thomæ do ctor.de Senis, ſub ſcriptum per Io. de Anan.& vide etiam Rom.in conſil.inc. omnipotentis Dei. Et adde d.Ant.in c. bonæ.1.de poſtula. prel.& per eundem in ca.ex literis.in 2. not.de tranſact. vbi videtur dicere ſin gulare verbum, loquendo de proxenetis,vide etiam de proxeneta vnum verbum, quod po nit in c.in ſuper. ſ.e. vbi dicit,quòd licet teſtimonium pro xenetæ admittatur, tamen non eſt integrū teſtimonium. Et idem videtur di cere Bart.vno ver bo,in l.omnibus.C. e.& Vide Spe.in tit. de teſte §.1.& vide quod not.d.Ant.in ca.cum dilectus.de elec.vbi dicit,quòd proxeneta admitti tur ad teſtificādum in negotio, cui ipſe fuit mediator in ſubſidium, quando aliter probari non poteſt. Sed de hoc an proxeneta ſit ſuf ficiens teſtis, vide Bal.in d.l.omnibus.circa fi.C.eo.& vide gl.& quòd ibi not.poſt Io. An.& d.Ant.in c.dilectorum.de teſt.cog. Et de officio proxenetæ, vide Bal.in l.multum.C.ſi quis alt vel ſibi.& vide Fran.de Are.in c. ni ſuper.ci.c.fi.§.c.vbi ponit d.Ant. quid de adminiſtratore:& vide quod habetur in l.ſi is,cui per pecuniam.C.de fur. ¶Adde an iudex poſſit eſſe teſtis de his,quæ coram ipſo acta ſunt.Fran.Are,cōſ.15. Raph.Cum.conſ.137.& ibi quid de arbitro,& procuratore.

e Sebaſt.Sap. ¶Et teſtes ſimul.Vide d.Ant.in conſ.20.inc.quæſtio hæc dubia.& per Pe.de Anc.conſ.174.inc.viſis,& diligenter.Bal.in l.iubemus.2.§.ſane.C.de ſacroſ.eccl.

Universidad de Deusto Biblioteca

Sebast. Sapia.

a ¶ Instrm. Per quot testes possit instrm reprobari tradit Fel. in ca. cum Ioannes. vers. prima conclusio. ℣. de fi. instr. post Abb. & alios ibi.

Sebast. Sapia.

b ¶ Posset q̃ri. Quid aũt de ꝓxeneta: tangit Fel. hic in fi. vide Ale. cõs. 96. vol. 1. & consi. 128. vol. 2. & conf. 154. vol. 5.

c ¶ Procuratore. an ille q̃ est vel fuit ꝓcurator in cã, possit in illa testificari, vide d. Ant. hic, & in c. insuper. ℣. e. cir. pr. & c. ex lris. de trãsa. Et de isto articul. vide per Bal. ℣ d. l. omnib. C. de testib. vbi pulchrè loqtur, & per Pe. de Anc. in c. Romana. de testi. in 6. & ibi Domi. & latè per Flor. in l. fi. ff. de testam. & d. de Rot. decis. 22. fm ordinẽ meum nouissimũ. de aduocato, an possit esse testis in cã, in qua fuit aduocatus, vide tex. & ibi d. An. in c. ex lris. de trãsa. & vide Bald. in d. l. omnib. C. e. vbi ãt, q̃ aduocatus repellitur à testificando in illa cã, siue duret, siue finita sit sua aduocatio. qa eius interest suam ignorãtiam fi detegi. Vide Dom. in d. c. Romana. Adde Ale. cons. 64. lib. 2. Fulg. cons. 219. & 174. Zachar. ¶ Adde tu plenius eund. Alex. cons. 133. volu. 1. & cons. 78. eo. vol. Et quid de procuratore ad negotia, vide eundem ꝑ. 19. vo. 4.

te coram alio. Aut quæritur nunquid posset esse testis super q̃stis. & in hoc considera aut in actis gestis coram se: aut per se. primo casu gl. vſ hic velle q̃ sic: sed in defectum. Io. Calde. simpliciter dicit sibi credendum tanqam testi. Sed cõcordat, q̃ ex illo actu de quo agitur dedecus, vel fœtor laus, vel vituperium in alterum casum posset ascribi iudici, & non debet sibi credi, nisi faltẽ i defectũ. & sic posset saluari hæc gl. & ꝓ hoc bo. tex. cũ gl. in c. cum dilectus. de ele. Aut nullum interesse ꝑt iudex prætendere: & sic est omnino integer testis: & sic intellige Cal. hoc. n. casu non testificatur super eo in quo iudicauit: nec habet affectionem ad causam: sicut alias sentit Io. An. in ad. Spe. e. ti. §. opponitur. ver. sed pone q̃ administrator. facit q̃d ibi dixi in c. insuper. ℣. e. cir. pr. & c. ex lris. de trãsa. Et de gestis per se: & tunc putat Cal. ipsius testimonium non esse idoneum, nisi contra se deponeret, vel quantum ad præsumptionem: & sic dicitur fore intelligendum d. c. 2. de arbit. Sed aduerte, quia Inn. ibi sentit contrarium: dicit enim se credere q̃ si arbiter post laudum confiteretur coram iudice turpitudinẽ suã, non deberet per hoc reuocare arbitrium: ꝓ c. sicut. ℣. e. & c. veniẽs. & 15. q. 3. nemini. Satis crederem distinguẽdũ vt ℣. dixi. q̃ si nec laus nec vituperium posset ascribi iudici, posset esse testis: als nõ, nisi forte in defectum aliorum testium, ad hoc. c. in ter dilectos. de excess. præl. & d. c. cũ dilectus. & c. 2. præal. & in casu quo deponeret ℣ se, dicerẽ q̃ aut illud est tale quid quod redit eum criminosum: & non debet credi in præiudicium alterius: nisi iuxt. no. in c. j. de confes. & d. c. sicut. Aut non reddit. eum criminosum tali crimine, quod repellat à testimonio: sed forte ostẽdit eum fuisse criminosum, aut negligentem: & tunc secus. & sic concordo. In. & Cal. & hoc no. Quando vero iudex nõ testificatur, sed vult interpretari suam suam, nunquid possit, aliquid tangit In. in d. c. 2. sed tu dic vt plene leg. & not, per glo. & Bar. in l, ab executore. ff. de app. & per hoc habes declaratam hanc gl. & j. partem c. an & quando sit credendum verbo iudicis cuiuscunq; autoritatis sit. ¶ Nũc venio ad 2. partẽ. sad ver. nec scriptum ℣ quem expediendo omnes gl. faciam tres oppositiones. primã sentit glo. in ver. scriptum. adducendo tria iura: videlicet. c. post cessionem. & c. cure. 11. q. 3. & c. 2. non tamen ea inducit qũo faciant in ℣rium: sed possunt induci quo ad corticem dupliciter. primo in eo quod dicit iste tex. scripturam iudicis posse reprobari. Secundo in eo q̃ requirit administrationem testium. Gl. non sol. sed dic, quòd si bene ponderentur, potius concordant: nam c. post cessionem. dicit q̃ standum est literis episcopi, donec contrarium probetur: nec contrarium dicit hic: imo idem præsupponitur. Item hic non requiritur adminiculum testium ad substantiam probationis: sed ad hoc vt per duos testes reprobari non possit. & hoc vltimum intellige vt statim dicetur in seq. contrario. ¶ †Opp. 2. glos. contra eundem ver. nec scriptum sequendo opi. suam damnatam: de quo in c. tertio loco. ℣. de probat. vbi tenuit, quòd instrumentum a non possit reprobari, nisi adminus per quatuor testes: cuius contrarium innuit ista litera in fine. & in hoc contrario multum inuoluit se gl. in vers. scriptum. cum seq. & in effectu sentiunt ambæ duas solutiones. Prima, quòd dictio nisi, non stat hic exceptiue: sed potius corroboratiue, & affirmatiue, scilicet pro quamuis. & tunc est sensus quòd quamuis scriptum iudicis fuliciatur adminiculo testium: nihilominus potest reprobari per duos vel tres testes: & tunc ad contrarium respondet glos. quòd loquitur in instrumento publico. istud vero in scriptura iudicis quæ non est tantæ auctoritatis. Secundo sol. intelligendo dictionem, nisi, proprie. & tunc dicit quòd textus non negat quin possit talis scriptura reprobari: sed non per duos testes vel per tres, sed ad minus requiruntur quatuor, sicut in instrumento confecto per manum publicam. Sed, vt dixi, fundamentum glos. *communiter* damnatur in d. c. tertio loco. & in c. cum

* Ioannes. de fide instrument. & tenetur *communiter* quòd regulariter quodlibet instrumentum possit per duos testes reprobari: vnde tunc fortiter obstat hæc litera duobus modis. Primò, in eo quòd præsupponit à contrario sensu, quòd scriptura iudicis testium adminiculo fulcita non possit reprobari per duos vel tres testes. Secundo, in eo quòd tacite infert scripturam iudicis sine testium adminiculo facere plenam fidem: licet possit reprobari per duos vel tres testes: quod vſ esse ℣. c. q̃n. ℣. de prob. & c. 2. de fi. inst. & plene no. in c. post cessionem. Et circa hęc multa hic scribuntur, per quę inuoluitur intellect⁹ huius vers. Sed tu dic breuiter & clare, & primo. quo ad primum, vt non intelligatur text. cum scriptura iudicis ẽ testib. subscripta tũ, sed cum est testium adminiculo fulcita. ſ. deponentium vna voce & adiuuantium illam scripturam: tunc enim rõne probatur p duos vel tres testes: sed oportet, q̃ sint plures reprobantes scripturam cum ibi sit autoritas iudicis & testium depositio iuxta. not. in d. c. cum Ioannes. & hunc intellectũ sentit Host. in quadam apost. parua. oportet enim sic intelligere: cũ em ℣rium colligatur per sensum ℣tium elicitum ex tex. oportet, q̃ re, ducatus ad terminos aliorum iurium. nã speciaę est in scriptura papæ, vt non possit reprobari. vt d. cle. in literis. de prob. Item si per duos vel tres testes reprobatur scriptura tabellionis subscripta testib. qui habet officium scribẽdi: fortius scriptura iudicis cuius officium nõ seruatur in scribẽdo: iuxta no. in d. c. post cessionẽ. intelligatur ergo tex. modo prædicto: ſ. de testib. deponentib. viua voce pro scriptura. & hic intellectus nullum habet scrupulum. Circa ſdam Inn. hic multum instat, & confusẽ tãdem dicit q̃ nullo iure cauetur vt scripturę iudicis ẽt eum subscriptione testium credatur & ad hunc tex. rñdet q̃ non loquitur de scriptura iudicis sed tabellionis: vnde debet exponi fm eum, nec scriptum eorum. ſ. tabellio num: nã si intellexisset de iudice posuisset in singulari. ſ. eius pp̃ singulare iudicis quod præmiserat. Item veritas est, fm eum q̃ apud Beneuentum vbi decretalis dirigitur nomina iudicum & tabellionum sunt promiscua: sed hoc est destruere literam: nec est verum quod dicit In. iure non caueri vt credatur scripturæ iudicis cũ subscriptione: quia imo cauetur, vt c. 2. de fi. instr. quinimo etiam sine subscriptione in multis casib. creditur, vt c. post cessionem. & c. curæ. præal. iõ sine scrupulo dic, q̃ creditur scripturæ iudicis sine subscriptione in multis casibus: & in illis verificatur hæc litera, licet probet, potest tñ reprobari, vt leg. & no. in d. c. post cessionem. & ibi etiam plenè dixi. An & q̃n probet ẽt cum subscriptione, dic vt ibi: nam hic non datur regula, vt semper probet: sed tñ dicit q̃ non est tantæ auctoritatis quin possit reprobari: ſ. in quib. casib. improbat. & qui sint illi no. in locis suis: & maximè in d. c. post cessionem. & per hoc declaratur apertissimè hoc c. Nunc venio ad vlt. opp. facilem, quæ colligitur ex gl. fi. innuit enim iste text. q̃ literæ Papæ emanant sine subscriptione. cuius ℣rium probatur in c. cum redemptor. 12. q. 2. Gl. fi. ſol. q̃ in priuilegiis Papæ, bñ subscribunt se cardinales: & sic log tur ℣rium, sed in aliis literis non: & sic potest procedere quod innuitur hic. & vide quod no. gl. in d. c. cum redemptor. & dic q̃ hodie etiam in priuilegiis non subscribunt se cardinales. & vide quod in simili no. in l. ſacri assarus. C. de di. resc. ¶ †Vltra gl. posset quæri, b quia ℣. vidimus de iudice an & quando possit esse testis: quid in aduocato & in procuratore: vide in aduocato quod leg. & not. in c. fi. ℣. e. li. 6. & c. dilecto. ℣. e. & in Spe. e. ti. §. opponitur. ver. quid si aduersarius. & in ver. item quod fuit. & in ver. quid si ad uocatus. & per Cy. in l. qm̃. C. e. ti. & per gl. in l. fi. ff. c. de procuratore tam ad iudicia quam ad negotia, vide quod dixi in c. super. ℣. e.

4 b c

CAP. XXIX.

1 *Dictum testis sine iuramento uel etiam quando iurauit super articulo certo, & extra illum depositum non valet.*
2 *Testis inductus ab aduersario meo ad certum articulum potest peti à me ut examinetur super alio. nisi contrarietas resultet uel iuris ordo perturbetur.*
3 *Testis inductus super dilatoria opposita ante uel post litem contestatam uel super peremptoria opposita in uim dilatoriæ, non debet audiri super principali.*
4 *Producens testes, uel ille qui petit eos examinari super toto negotio non potest testes reprobare.*
5 *Exceptio peremptoria uel exceptio opposita contra personas testium potest produci, & probari etiam post publicatas attestationes.*
6 *Testis productus super uno articulo, potest peti, q. iuret super illo articulo, sed si super causa, potest compelli ut iuret super tota causa, etiam quod pars non petat.*
7 *Renunciatio impedit productionem, quando est facta ab utraque parte,*
8 *Dictum testis an valeat si prius depositi, & postea iurauit.*
9 *Dictum testis sine iuramento potest redargui de falso.*
10 *Testis scribens id quod uoce poterat deponere, an probet.*

De testibus. Testi super dilatoria inducto nõ creditur super principali: nec cogitur deponere: secus si super peremptoria. tunc enim cogi potest vt iuret deponere super toto. hoc. d. In prima, decisa consultatio. In secunda, responsio. ibi, consulta-

a ¶ An testes inducti ad deponendum super dilatoria, vel peremptoria possint deponere super tota cã. Et mãm huius gl. vide plene examinat. & forte melius. q̃ alibi p Spe. in tit. de teste. §. j. ver. item quod deposuit sup alio. ẽt in e. ti. §. sequitur. ver. illud aut non est. vbi examinat, an valeat dictũ testis examinati, vel extra articulũ deponentis: de quo vide p Bart. in l. 3. §. diuus. 3. ff. de qq. & in d. l. si duo patroni. §. idẽ Iulia. vbi plene. ff. de iurei. Vide Bar. in l. si quis legatum in fi. prin. ff. de fal. vbi dicit, q̃ testis deponens extra articulum nõ dicitur peccare in forma.

b ¶ Extra illũ articulũ. Q̃n dicatur deponere extra articulũ, declarat Bart. & alii. in l. si patroni. §. idẽ Iulianus. ff. de iurei. & in l. j. ff. si certũ pe. Lanfr. de Oria. in repeti. ca. q̃n ℣ falsam. i verbo. Testiũ. vers. q̃ro nũquid istud fit verũ in repe. l. admonendi. ff. de iureiur.

c ¶ Et vid hic D. An. vbi d., q̃ si testis iducẽtus sup possessione deponit de proprietate, nõ ꝓbat. Et idẽ dicit gl. fi. l. momẽtaneæ. C. q legiti. ꝑfo. Sed tu cõtra hoc vide not. dictum In. in ca. pastoralis. post prin. de excep. vbi dicit, q̃ si testes inducti ad probandum vnum deponũt sup alio, quod cõtingit principale negotiũ, ad q̃d sunt ĩducti, ꝑbant. Et ideo dicit q̃ si testes inducti ad ꝓbandum debitum dñt deberi. sed ĩ diẽ, ista dilatio proderit reo, licet actor ad id testes nõ induxisset. Et ꝓ isto dicto Inn. optime facit quod no. Do. Ant. post In. ĩ c. cum olim. de cẽ si. & q̃d no. Do. Ant. in c. Quintauallis. in ver. 22. dfia de iure. iur. Et contra istam gl. not. dictum Bal. in l. peremptorias. circa finẽ. versi. quæro actor. C. sen. rescin. non pos. vbi dicit, q̃ si testes inducti ad probãdum mutuum, dicunt fuisse factum pẽccatum de non perẽdo. quod ex hoc erit probata defensio rei, licet ad hoc nõ essent ꝓducti testes, cum ꝓtingat negotium principale igitur in proposito cum q̃õ super ꝓprietate absorbeat q̃nem possessionis, & faciat cãm momẽtaneã vt in c. j. de causa. possess. & proprie. & in c. cum dilectus. c. tit. vſ q̃ valet dictum testis super ꝓprietate deponentis tanq̃ ꝓtingentis negotium principale. Cotrarium huius sentit Io. An. in addi. Spe. in ti. de reste. §. j. ver. hoc autem certum. in addi. quæ incipit nec obstat ver. & c quare in hoc articulo do. Ant. crederem distinguendum. q̃ aut quæstio proprietatis & possessionis simul tractantur: & tunc si testes inducti ad probandum super possessione deponunt super proprietate, valet eorum dictum tanq̃ deponentium super re ꝓtingente ẽt principale negotium, ad quod sunt inducti, & facientes illam quæstionem esse momentaneam. Aut versatur solum q̃õ sup possessione ad q̃ probandam sunt inducti testes & tunc crederem q̃ non valeret dictum eorum si deponerent super proprietate: cum

3 emptoria. ¶ †Venio nunc ad glo. a & primo a quæro quare tex. iste dicit, q̃ testis productꝰ super dilatoria, non debet audiri super principali, quia deponeret nõ iuratus: hoc enim videtur falsum cum quilibet testis iuret. ℣. e. c. fraternitatis. ℣. eo. tuis. Sol. gl. 2. quod licet iuret super dilatoria, non tamen super tota causa & ideo extra illum articulum b deponeret non iuratus. c Sed quærit gl. in secunda parte quid si pars aduersa petat vt iuret. respondet. q̃si producitur testis super dilatoria quæ proponitur ante lit. contest. non debet compelli iurare super principali: quia obstat defectus lit. contestationis. Aduerte. sentit enim gl. secus esse in dilatoria quæ proponeretur post lit. ꝓt. quod tenet apertius Host. licet sit declinatoria. exemplum est in c. insinuante. de of. dele. Io. An. tenet contrarium & adducit. c. exhibita. de iu. Et hoc verius per rationem quam dixi. ſ. vt euitetur contradictio, quæ ita imminet si dilatoria proponitur post lit. ꝓte. sicut ante. Et ex hoc dicit idẽ esse in peremptoria quæ proponitur in vim dilatoriæ: vt in exceptionibus litis finitæ q̃n proponuntur ad impediendum processum iuxta id quod habetur in c. j. de lite. contest. li. 6. eadem enim est ratio in illis. sicut in puris dilatoriis. Quid autem in dilatoria solutionis * dicunt Pet. & Abb. & sequuntur *communiter* doct. q̃ idem quod in peremptoria: quia illa habet naturam peremptorij cum probetur post lite. contest. C. de probat. l. exceptionem sed tu dic melius, quod aut in dilatoria solutionis opponitur ad effectum differendi processum: & tunc cum sit purè dilatoria & opponatur ante lit. conte. idem est in ista, quod in aliis per rationes ſupradictas: aut opponitur ad effectum differendi exceptionem sententiæ: & sic post li. conte. & tunc cum habeat naturam peremptoriæ saltem quo ad materiam, idem dicendum quod in peremptoria & ꝓcedit dictũ doct. hoc eñ casu cessat ꝓtietas, cum tacite velit procedere super principali: licet velit differe executionem: ita nõ turbatur iuris ordo cum sit litis ꝓt. facta. Et no. ex hac gl. iuncto tex. quod non solum directa, ꝓductio testiũ fieri non ꝑt super principali li. non cont. sed nec etiam indirecta vt hic. ¶ †Gl. in ver. co 4 gendi, quærit, an pars producens possit illos testes reprobare, quatenus aduersarius petit eos examinari super principali. & dicit q̃nõ ex 8 semel illos approbauit. 4. q. 3. c. si testes. §. si qs testib. & hoc clarissimum puto, Sed dubiũ ẽ q d in isto q petit illos examinari sup to

Item adde Bal. in cap. 2. de confessi. vbi dicit post Inno. quòd testis iurans dicere veritatem, intelligitur iurare super omnibus contingentibus negotium. Item adde quod ad dictum testis producti super fama, qui deposuit super veritate criminis, non potest fieri condemnatio rextus est, secundum vnum intellectum, in cap. inquisitioni. §. 3. & ibi gloss. in verbo. super illis. de accusat. Item quod testis, qui iurauit dicere veritatem super principali, videatur iurasse super dependentibus & connexis. & per consequens super eis deponendo non videatur deponere citra articulum: firmat Angel. in l. 2. ff. de iurisd. om. iud. De quo vide quod notaui post Inn. in d. ca. 2. de confess. & quod not. Bald. in l. testium. versic. circa tertiam. C. e. Item an testis deponens falsum extra articulum, super quo est iuratum, puniri debeat de falso: vide Bal. in c. cum venerabilis. de exce. vbi alle. Cy. in l. j. C. de sepul. violat.

¶ Adde an testis deponens extra articulum probet, Ang. cons. 66. Ale. cons. 5. lib. 1. Et an si iurauit dicere veritatem in præsenti causa. intelligatur de tota, vide Aret. cons. 141. Et an puniatur eum dixit falsum extra articulum, vide per eum cons. 60.

Sebast. Sap.
a ¶ Iurauit. Vide Cy. & alios in l. iurisiurādi. C. de test. vbi tenēt q̄ n̄ valet dictū testis. De quo tradit Marsil. Bono. in repe. l. fi. C. de prob.
b ¶ Io. An. Adde do. Ant. ſ. eo. cum cām. Et qd si appareat dictū testis receptum legaliter, sed non appareat q̄ ipse iurauerit, an valeat eius dictum vide D. An. in c. fi. de iurei. de teste vero q deponit falsum non iuratus an possit puniri de falso, vide per d. Ant. ſ. e. c. cum cām. j. post Io. Ant. in regula nō est sine culpa in mercatur. Adde et q̄ licet dictū testis non iurati non probet, facit tñ præsumptionem Gl. est in c. cū olim. j. ſ. verbo quorundā de priui. & de q. hic posita p d. Ant. vide per Bal. in l. iurisiurā di circa prin. C. e. et facit optime ad hoc quod no. Dominic. in c. vt circa. 6. i. post gl. in ver. prestito. de ele. in 6. Et in terminis in ca. fraternitas ver. quarto no. ſ. eo.

Ant. Franc.
¶ De teste deponente extra articulū, dicas, q̄ non probat, quia non vſ deponere iuratus: qñ testis debet deponere cū iuramento: vt in l. iurisiurandi. C. de test. & debet iurans dicere ad plenum veritatem, ſm Bal. in c. i. si inter Do. & vasal. lis oriatur. imo nō præsumitur iuratus ex verbis notarij dicētis: Talis iuravit, vel talis iuratus, & c. vt p Fed. de Senis, in cōſ. 208. incip. q̄ritur an a dña Margarita. imo testis depositio trahitur ad tempus iuramenti: vt per gl. in cle. i. de offi. deleg. & per Bart. in l. damni. §. Sabini. & ibi p Ale. all. multas cōcor. ff. de dam. infe. Imo dicimus quod testis habilitas inspicit tēpore iuramenti: vt per Bar. in l. i. in j. op. C. de test. l. ad testiū. §. cōditionem. de testa. & vide Ang. cōſ. 310. i. vbi plene loquitur de hac mā. imo testis debet iurare i

to negotio: nunquid poterit illos postmodum reprobare cum non fuerit principalis producens. Host. tenet hic q̄ nō: cum repro batio sit odiosa. hoc limitat verum nisi sit ex vi protestationis. ſ. c. præsentium. ¶ Not. hoc dictum Hosti. multum enim extendit illud. c. præsentium sed non puto hoc verū. nam hæc protestatio est contraria facto cū illos approbet petendo examinari super toto negotio. & sic talia protestatio non adiuuat post factum cōtrarium: vt in c. cum. M. de consti. Nec ob. c. præsentium. quia nō loquitur in eo qui petit eos examinari, sed in eo quem petunt examinari. & satis hoc colligitur ex fine illius literæ. ¶ † Gl. vlt. in prin. colligit ex text. exceptionem peremptoriā posse probari post publicatas attestationes in principali: & ante adducit multa iura: & satis bene ꝓbatur hic. nā text. iste distinguit vtrum testis productus super peremptoria debeat examinari super principali. an sint attestationes publicatæ vel non: & vtroq; casu admittet testes ad peremptoriam probādā. adducit simile in reprobatione testium quæ licet sit peremptoria pt̄ tñ fieri post publicationem. & reputa istum ſtultum q vult illam peremptoriā, ꝓbare ante publicationē. Aduerte circa duo. Et primo circ. primū dictum an & qñ peremptoria possit probari post attestationum publicationē. die vt plene dixi de ord. cog. c. i. Circa ſecundum inq̄tum gl. dicit quod exceptio cōtra personas testium est peremptoria dic vt latius dixi in c. ex parte ade. ſ. eo. ti. in reliquis gl est clara.

6 ¶ † Extra gl opp. & videtur quod etiam parte aduersa non petente testes sunt interrogandi super tota causa. 14. q. 5. non sane & iurare debet provt raque parte dicere veritatē no. gl. in c. fraternitatis. ſ. e. Sol. dic post Host. aut ꝓducitur testis super toto negotio vel simpliciter in causa, & tunc etiam parte nō petente cogitur iurare super toto negotio vt in contrariis. & facit. ſ. de priui. quia circa cum suis concor. Aut producitur testis super certo articulo: & tunc non iurat nisi super illo, & quatenus tangitur ille articulus dēt deponere veritatem, ꝓ vtraq; parte vt d. c. ñ sane. sed si a aduersa pars petit illum examinari sup toto negotio: seruat quod hic dicitur. 7 ¶ † Quæro pro declaratione literæ in fine quando renuntiatio impedit productionem testium dicūt doct. qñ est facta ab vtra que parte, secus si ab altera tantum: nam tūc pars quæ non renuntiauit, posset testes producere. ideo cauti aduocati non patiuntur alteram partem renuntiare. nisi aduersarius ēt renuntiet: quod no. & vide quid operetur hæc renuntiatio. quod pene dixi in ca. cum

8 veniſſet. ſ. eo. ¶ † Vlterius inducitur hæc litera ad quæstionem tituli nūquid valeat dictū testis si prius deposuit & postea iurauit. a Gof. in sum. huius tit. ante finem tenet q̄nō quia prius debuit iurare. quam deponere. 4. q. 3. ca. si testes. §. item in criminali. ver. itē iurisiurand. & d. c. fraternitatis. iu fi. Bar. brixien. qō. venerea. 46. tenuit ꝑium: quia iste non est or. do substantificus. ſ. vt prius iuret. dicit tñ q̄ Tancredus tenuit primam. tutius tamen est ſm eum, q̄ post iuramentum deponat secundo Host. in sum. huius ti. §. super quib. ver. sed quid si testis. concor. cum Bar. Spe. tractat. & nil approbat eo. ti. §. sequitur ad fi. archid. in d. ver. item iurisd. & 22. q. 2. omne tenet primum. & all. hoc c. vbi ponderatur q̄ dictum istorum non valeret: quia deponerent non iurati: & hoc sequitur d. Ant. hic: quia iuramentum vſ de substantia testimonii. Gaſ. pōnit hic duas opiniones: quas dicit posuisse Io. Cal. patrem suum. Prima, q̄ aut pars petit q̄ prius iuraret, & nō valet: a-

liās secus. Secunda, q̄ si incontinenti post depositiohem iurauit, valet quia quæ incontinēti fiunt videtur ineſſe de ele. officii. & l. Ie cta. ff. si cer. pe. Ego puto, q̄ aut remittit iuramentum falte m vt in principio ñ iuretur ab vtraq; parte. & valet. vt in c. tuis. ſ. eo. aut nō

* interuenit remissio. & valet: quia iura cōtēr exigūt, vt testes prius iurēt vt in c. fraternitatis. in fi. ſ. e. & hic. & in d. ver. item iurisiur. & 3. qu. 9. hortamur. & hic ordo videtur substantificus vt timore iuramenti dicat veritatem Si aūt prius deposuisset pesteā non posset tātum iurā: qa timeret reuocare, ne puniretur per iudicem. ar. l. nullum. C. de testi. & ca. super is de pen. & dixit falsum forte credens non iurare pro hoc vide bonam gl. in simili in c. vt circa de ele. li. 6. in ver. corporali quæ dicit qd̄ vbi dispositio exigit iurm, cum tactura non sufficit si iuratur sine tactura: quia non ita adstringitur adveritatem diendum sine tactura, sicut cum tactura. arg. 22. q. 1. mouer. & quod no. In. in c. & si Chri-

9 stus de iurei. ¶ † Aduerte tamen q̄ licet iurm sit de validitate testimonii ex dispositione iuris: non tñ est de substantia falsi testimonii: vnde si quis ex obliuione non iurauerit deposuit tamen falsum, punitur de falso ac si testimonium valeret ex quo deposuit in forma testimonii: vt plene disputat & cōclu

b dit Io. And. b in regula non est sine culpa de reg. iur. li. 6. Mercu. & Bar. post Richard. ma-

10 lum in l. si quis legatum. ff. de falsi. ¶ † Vltimo hic quæritur quid si testis scripsit testimonium & tradidit scripturā iudici, an valeat e

c Gof. hic q̄ non quia: iudex debet considerare vocē substantiā. & trepidationem. ff. de qq. l. de minore. §. 2. & 5. q. 2. relatum. & 3. qō. 9. testes. & hæc vera in illo qui verba loqui pt̄ secus in muto de quo in Spe. e. ti. §. nunc tractandum. ver. quid de muto. Sed aduerte. qa Bar. in l. Theopompus. ff. de dote. prele. dicit q̄ testis pt̄ dictum suum scribere & tradere iudici, & valebit per illum text licet iudex possit compellere testem ad referendum vi na voce vt facilius comprehendat veritatem. Ego puto hoc dictū Bar. esse de directo ꝑ. d. c. testes vbi expresse dicitur, q̄ testis non debet testimonium suum depouere per scripturā: quare puto quod altera partium posset ꝑdicere. & ꝑdicendo annullare testimonium. Nec ob. d. l. theopompus. tum quia ibi non loquitur in vero teste sicut hic loquimur: tum quia pars ibi non contradicebat: nec partes possent etiam iuramētum remittere: vt in c. tuis. ſ. eo. tit.

CAP. XXX.

1 *Tertius comparens pro iuteresse suo admittitur ad iudicium: sed non ad petendum, ut testes publicentur.*
2 *Iidem testes non sunt in eadem causa super eodem articulo examinandi. nisi attestationes sint deperditæ.*
3 *Depositio attestationum facta penes partem excludit eam quominus possit alios testes producere. si attestationes non sint sigillatæ.*
4 *Agitata coram conferente vel eliciente, an noceant ei cui facta est collatio.*
5 *Attestationes minus validas possunt partes ratas habere.*

Constitutus. Attestationum publicatio non fit ad petitionem tertij, & pars apud quam depositæ sunt attestationes, non potest vlterius testes producere: vel summa sic secundum alium intellectum. Dicta testium non sunt ad petitionem tertij publicanda. hoc primo. Is qui produxit testes coram certis iudicibus non potest ad eundem effectum coram iudicib. aliis illos producere: sed illorum attestationibus debet esse contentus. hoc dicit. Prima pars processum narrat. Secunda interloquitur: & interloquendo committit, secunda ibi nos ea aperire: & quia litera est multum inuoluta, pone sic casum in terminis, Decan⁹ & capitulo eboracēn. fuit concessum priuilegium vt archiepiscopus eorum personam institutam per eum in dignitate vel ptæbenda

iudicio. & in manibus iudicis, aut saltē de commissione iudicis in manibus notarij. aliās non probat vt est glo. in l. 3. in §. Sabino. ff. de testa. & ideo ex quo ꝑponit extra articulum, dicitur deponere non iuratus, nec dicitur depōere falsum, neque facit aliquā præsumptionem, aut in dicium.

c ¶ An testis possit deponere ſ scriptura. vide tex. & Do. An. in c. licet ex quadam. ſ. e. & circa artículum hic positum vide text. & Abb. in apo. in c. à nobis. infra. q. matri. acc. pos.

Ant. Franc.
¶ An testis possit deponere ſ scriptis, & valeat eius dictum, prout communiter seruatur in ista ciuitate. Venetiarum, dicas, quod potest ponere manu propria in scriptis, & dare in dici nisi iudex vellet ipse ꝑsicere qualitatem, & vultum testis vt possit videſ quo vltra, & quo pallore loquatur. Ita voluit Bar. ſ. l. Theopompus. ff. de dote. prælat. de quo vide per Bal. in l. bonæ fidei. C. de re credi. vbi etiam per Ale. & vide Spec. & ibi per Io. And. in addi. in §. nunc tractādum in vers. quid de muto. in tit. de testi. Et vide quæ habentur in l. à diuo pio. ff. de re iu. & vide Bal. in l. iusiurandi. C. de testi. & ꝑ Lanf. in c. quoniam contra. in ver. testis. de probat.

Zacharias.
a ¶ Panes partē. Adde tu Lanfr. de Ori. in c. qñ ꝑ. §. testium depositiones. n. 35. ver. viſo de vno termino. & ibi. in apo. Bened. Vadi, in ver. attestationum. ſ. de ꝑb. de quo ꝑ Fel. in ca. vltra tertiā. in pr. ſ. e. Ale. de im. consl. 102. volu. j. & 2ſ. 65. vol. 3. & Pau. de Ca. cōſ. 10. inc. clarum est in iure.

Ant. Franc.
¶ Qñ dicta testium sunt deposita penes ptē quis ñ sint publicata an possint alij testes produci: puta rē esse distinguendū an, forte talia dicta sint deposita, clausa & sigillata: & tunc posset dici arguēdo à ratione cessante, q̄ ex quo nō pt̄ esse suspicio quod pars didicerit testificata, qđ tunc possent adduci alij testes, quia cessat timor subornationis iuxta materiā. c. fraternitatis. & c. series. hoc. c. ti. Sed si dicta testiū nō fuissent deposita sigillata, putarē ñ posse admitti ad talem probationem faciendā pp timorem subornationis: vt in iurib. præalle. Et ideo puto super hoc multū cogitandum.

vel præbenda vacante deberet pñtare decano & capitulo: & p decanum deberet instalari: & si hoc mō non ꝓferret infra sex menses ꝑ tot vacationis liceret capitulo alium instituere Cōtingit q̄ archidiaconatū vacā tē ꝑ tulit archiep⁹ magistro honorio & scripsit duntaxat capitulo claptis sex mensib. à tpe vacationis decanus & capitulū præsentendes collationem esse deuolutam ad eos: tū auctoritate laterañ. 2. cilij. c. 2. de ꝑce. præben. tum priuilegij ratione: qa nulla in literis fuerat facta mentio de decano, dictum archidiaconatū ꝑ ulerunt magistro Roge. & eum introduxerunt in possessionem rōne huius institutionis q̄ archiep⁹ dicebat nō canonicā orta fuit ꝑtētio, & lis inter archiepm & illum magrum Rogerium, ꝓ uisum p capitulum. Legatus coram quo fuit mota qō ꝓmisit cām eo & decano linconiēſ. & archidiacono de norbano: corā q. b. testes fuerunt ꝓducti p vtranq; partē hac lite pendente cora eis ille Honorius, ꝓuisus p archiepm videns cām agitari super institutione sui adueꝛarij timens sibi ꝓiudicium irrogari, immiſcuit ſe liti. & ſm vnū intellectū, ꝓduxit ibi testes, ꝓ suo interesse ad, ꝓbandū suā instiſ tutionem canonicā & alterius, minus iustā. Procedente lite ille magister Honorius ſpoliauit dictū Rogerij post appſonē p eum interpositā ad papam. ille sic ſpoliatus impetrauit lras ad legatos sup restitutione sua à q. b. iudicib. dictus Honorius appellauit: & lras reuocatorias impetrauit, forte ex aliqua cā volebat restitutionē fieri nō debere ac ē existens in curia postulauit à Papa vt faciat aperiri & publicari illas attestationes receptas inter archiepm & illū Rogerium: vſ saltem liceret sibi illos testes reprodvcere in hac cā ꝓcurator illius Rogerij ꝑdicebat: qa cum il li testes nō fuissent inducti in hac cā: sed inter aliās ꝑsonas nō debebāt publicari ad perōne h⁹: nec ēt dēbat admitti ad ꝓducendū alios testes, cū ipse ꝓduxisset testes sup eodē capitulo corā illis iudicib. & attestationes fuerāt ꝑcunctatus, cū fuissent depositæ apud eum: & hoc ſm vnū intellectū ſm alium volebat reprodvcere illos testes, quos ipsemet ꝓduxerat corā aliis iudicib. & Papa fuit interlo-

cutus: vt patet in lra in ver. nos. & rñsio seu interlocutio Papæ habet duos intellectus. Primus quod si iste Honori⁹ ꝓduxit testes corā illis iudicib. & attestationes fuerunt apud eum depositæ, nō admittant amplius sup illo articulo. Secundus intellectus q̄ si ipse ꝓ duxit testes, & attestationes sunt saluæ: qa fuerunt depositæ apud eum. f. legatum delegantem, q̄ tuncunq; non fuerint publicate, nō dēt admitti ad producendum eosdē testes: sed dēt esse illis attestationib. ꝑtentus cū possit illas ꝓducere cora istis vltimis iudicib. nō tñ negaſ quin possit alios testes ꝓducere alio impedimento non ob. & vterq; intellectus est verus in se: & p hoc habes clare intellectus huius. c. si ne quib. male & difficulter posset intelligi. ¶ Casus literalis. Vacante archidiaconatu Richimūde archiep⁹ eboracēn. ad quē pertinet collatio eiusdem tunc absens, hoc audito ꝓtulit archidiaconatum illum magistro. Honorio decanus & capitulū eboracēn. credentes ptātem ꝓferendi deuolutā ad eos auctoritate laterañ. 2. cilij: tum ēt auctoritate priuilegij sui archidiaconatū ipsum ꝓtulerunt magistro. Roge. & ipsum induxerunt in possessionem ipsius. Sed magister Hoñ. post appſonem spoliauit eundem pp qđ magister Roge. ad dñm Papam accedens sup restitutione sua adiu dices literas impetrauit. Sed magister Honorius accessit ad curiam & literas reuocatorias impetrauit. Vnde ꝓcurator Rogerij ad dominum Papam accedens ex parte Roge. ꝓposuit. Inter alia ꝓdict⁹ Hoñ. postulauit vt dñs Papa quasdam attestationes faceret aperiri, quæ in eadem cā fuerunt receptæ ꝓcurator Rogerij rñdit illas nō esse aperiendas: cū testes illi non fuissent inducti in hac cā: sed in illa cā quæ inter archiepm eboracēn. & eundem Roge. vertebatur, d. papa. noluit eas aperiri: sed cām ꝓmisit quibusdā iudicib. ita. ſ. qđ si ꝓ iteriterit eis dictum Hoñ. testes pro se corā aliis iudicib. delegatis ꝓ duxisse, sit ꝓtētus attestationib. illis depositis apud ipsum. alioquin si nullos produxit eo nō obstante q̄ testes illi quorum dicta Hoñ. periit aperiri: producti fuerunt corā iudicib. illis, si pro dicto Hoñ.

1 producti fuerunt ad testimonium admittantur. B. ¶ † Not. primo

vnum notabile dictum quod hic colligitur ſm vnum intellectum q̄licet tertius comparens pro interesse suo admittatur ad iudicium: vt in c. veniens. ſ. e. & c. cum super. de re iu. & l. si suspecta. ff. de inoff. test. non tñ pt̄ petere. vt attestationes receptæ inter partes principaliter contendentes aperiantur, & publicentur: vt faris probatur hic.

* Et per hoc amplio dictum cōe. hic vt ad petitionē ꝑtij attestationes non sint publicandæ ēt si ille tertius non sit oſo extraneus: sed habeat aliquam cōitatem in illa cā ēt testes producendo quod est

2 no. ¶ † No. secundo ſm vnum intellectum q̄ iidem testes nō sint in eadem causa iterum producendi super eodem articulo, & inter eaſdem personas, licet contingat iudicum mutatio: ex quo. n. attestationes illorum non sunt deperditæ, debent coram istis secūdis iudicib. produci. secus aūt vbi essent deperditæ: & vtrunq; probari, videtur in c. fi. de prob. satis. n. est ꝙ semel fuerint producti. arg. c. significauerunt. in fi. ſ. eo. & per hoc euitatur suspicio & periculum

3 falsitatis & corruptionis. facit quod no. Bar. in l. eos. ff. de sal. ¶ † Secundum alium intellectum no. q̄ ex quo attestationes fuerunt de

a positæ penes partem, etiam non facta publicatione solenni non potest pars depositaria super illis articulis vel directē ꝑriis testes producere: & hoc est quia præsumitur testificata didicisse, ꝓ hoc c. vltra tertia. ſ. e. quod est verum ſm Host. nisi attestationes clausæ & sigillatæ apud eum depositæ fuissent. & sic eas restituere facit. c. cum olim. de of. dele. ¶ No. ex hoc & ex text. q̄ attestationes pñt ex causa deponi apud partem nam & quandoq; quælibet pars remittitur ad superiorem cum suis attestationib. & actis vt in ca. dudum i. de e cle. ¶ No. q̄ attestationum publicatio non nocet tertio quin possit super illis articulis vel directē ꝑriis testes pro suo iure producere ēt si non sit oīno certus: sed habeat aliquam communi

4 tatem in illa causa. ¶ † Vlt. no. quidam ar. hic quod agitata cū conferente vel eliciente non prosunt vel nō nocent ei cui facta est collatio. licet sit disputatum super iure eligendi vel conferendi. tu vide gl. not. q̄ hoc disputat an in c. denigs. 6. q. 3. & mā dic vt plenissime no. in c. pe. & cum super. de re iu. li. 6. & ad istum tex. dic q̄ solum fa cit quando prouisus vel electus non tacet, sed instat pro suo iure defendēdo: tunc. n. non debent illa agitata sibi nocere, ex quo non patitur aliquem experiri de iure suo: sed ipsemet vult agere: vt d. c. pe. & l. sæpe. ff. de re iu. Quid āt si taceret & pateret iīs agere. dic. vt no. in locis prælleg. ¶ Gl. per prædicta sunt clare præter glo. in ver. apud eum depositis. quæ quærit, nūquid sola depositio attestationum apud partem sine alia publicatione excludit partem depositariam à productione testium Gl. ponit opi. & videtur tandē concludere quod non: sed requiritur etiam publicatio & sic legit literam cum suppletione. Sed tu tene, quod aut dixit quod fuerūt depositæ & redditæ sigillaræ & procedit hæc gl. aut aperte, & procedit contrarium & pro hoc iste tex. qui simpliciter pōderat depositionem apud partem. ¶ Gl. in versi. alioquin quærit de intellectu huius verbi alioquin. ſin quo aduarsetur præcedentibus & tamen det vt patet in ca. Tu die clarius & melius vt colligitur in positione casus. poſſt. n. dupliciter aduersari præcedentibus. secundum quod duo intellectus applicantur ad præcedentia de quib. ſ. ¶ Vlmo hic quæritur quid ſi vtraque pars consentiret vt illæ attestationes inter archiepiſcopum & illum Rogerium receptæ faciant fidem in hac causa inter eundem Rogerium & istum Honorium. dicit Host. quòd tunc fieret publicatio illarum. argu. C. de fide iuſſ.

5 l. j. C. de arbitris. l. pe. & C. eo. l. fi. ſ. e. præsentata. † Aduerte, illud clarum est quòd attestatiōes minus validas possint partes ratificare: vt in c. cum causam. & ibi nor. ſ. e. Sed nūquid debeat fieri apertura attestationum aliarum personarum ad petitionem tertij contradicēte illa persona ad cuius peritionem attestationes receptæ sunt & credo quòd non ar. c. j. de prob. sed consentiente. sic.

CAP. XXXI.

1 *Præceptio contra personas testium, non est nec dilatoria nec peremptoria.*
2 *Publicatis attestationibus non potest opponi contra personas testium.*
3 *Et per iuramentum tollitur suspicio, quod quis non fecerit malitiose, & non suspicio subornationis.*
3 *In dependentibus à conscientia alicuius standum est suo iuramento.*
L *An & quomodo protestatio faciat, quòd quis possit producere testes post publicationem, & an cum protestatione requiratur iuramentum.*
6 *Quod quis de nouo didicerit ea quæ nunc post publicationem proponit probatur per iuramentum.*
7 *Producens testes an possit eos reprobare uel dicta ipsorum.*
8 *Approbans unum ad aliquod officium, non potest illum reprobare ad aliud, ubi requiritur eadem idoneitas personarum.*
9 *Approbans testes in una causa potest illos in alia reprobare.*
Producens instrumenta non potest illa reprobare.
10 *Si instrumentum arguitur de falso, an possit producens ut cultor pœnam falsi, dicere se nolle uti illo instrumento.*
11 *Iuramentum malitiæ toties est præstandum quoties iusum fuerit iudici.*

Protestans

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Pro pleno huius decr. intellectu vide d. An. ℞. e in c. ex parte ade. & in c. cum causam. j. ℞. c. Item vide Lap. all. 82.

b ¶ Quia exceptio. Vide Lapum allegatione. 82. Io. de Im. in cle. 2 stitutionem. de ele. cum allegatis per Fel. in c. j. ver. dum dicit gl. ℣. de exce. vbi dicit, q̃ exceptio in p̃sonas testiũ regulat vt p̃ceptoria.

c ¶ Adde tu aliũ casum, in quo obiicit exceptio in p̃sonas testium post publicatas attestationes, imo post sniã, s. q̃n̄ p a iudicem fuit impeditus opponere tex. est fm intellectum gl. in verbo, iusa. in ſi. c. eum. l. & A. de re iud. nec est mirũ, q̃a et exceptio dilatoria, q̃cãlias opponi dẽt ante lit. ꝓ. to ca su admittit post lit. ꝓ. t. vt dicit. gl. in c. ex 2 questõe. d. rest. spo. & add hic duas limitationes ad istũ tex. quas ponit Bal. in l. si quis testib. C. e. & in q̃tũ dicit debere p̃cedere protestatio nẽ intelligitur, q̃n̄ il 1 le. ℣ q̃uẽ ꝓducũtur b testes, est præsens secus si esset absens q̃a tunc non est necessaria eo q̃a absens n̄ intelligit̃ q̃ sentire. l. 2. in fi. ff. ſol. mat. Licet Nic. de ma. dicat vt intelligat q̃n̄ exceptio poterat̃ opponi ℣ testiem mero fauore partis: vt q̃a erat inimicus, vel q̃a erat p̃sanguineus aduersario, secus si poterat opponi fauore publico: puta quia erat criminosus, q̃a tũc n̄ erit necessaria ꝓtestatio. Vtrũ aũt exceptio in p̃sonas testiũ, q̃ nõ fuit opposita in causa principali, possit opponi in causa appellationis vid. gl. magistra. in ca. j. de exc. & per 2 Fran. de Are. in c. ex parte Ade. ſ. c. & formam huius ꝓtestationis ponit Spe. in ti. de teste. §. fæpe. in princ.

d ¶ Ex primo. In dependentib. à p̃scientia stat iuro alicuius vide. c. pastoralis. j. d exce. & gl. pulchra. i. in c. proposuisti. 82. di. in gl. magna. q̃æ vult q̃ ignorãtia ꝓbatur p iurm, & scientia ẽt, vt vult gl. multum no. in l. at q natura. §. cũ me absente. ff. de neg. gest. vid gl. in l. j. C. ad legem Corn. de sica. q̃ vult q̃ ad probãdũ quod quis dolo non fecit vt aliquem casu vulnerauerit: probatur iuro. Sed multum ℣ illam gl. stringit doctrina Bar. & communis, in l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. vbi dat istam regulam q̃d quoties ℣ aliquem est aliqua præsumptio, non statur suo simplici iuro q̃d est in casu dictæ gl. p illã, l. primam Cogita. Et per istã limitationem Bar. reprehẽditur dictũ no. Bal. in l. 2. §. pe. ff. si qs cautio. vbi voluit, q̃ statur simplici iuro meo dicenti q̃citatio facta ad domũ meam ad meã notitiam non peruenerit: q̃a quilibet præsumitur scire de nuntiatũ. Gl. est no. in l. si tutor. C. de pericula. Aduerte ẽt, q̃d tantum istud iurm defertur, quãdo per sona est fide digna. Secus Si est persona vilis vel infamis: vt voluit gl. oblitioni non tradenda in ca. significasti. d homi. & Bal. in l. falsus. ff. de fur. Pro quo facit. q̃ vult Ang. in l. qui ni iudicio. ff. de acc. vbi determinat q̃tũc statur iuro damnũ passi per formã statuti quando est passus damnum in persona fide digna. Idẽ in eo quod dicitur: quod in parua summa statur iuramento mercatoris, per id quod vult Bal. in l. j. C. de cõfes. est verum, si persona mercatoris est persona honesta & non vilis ita vult Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. & fide catholi. Bar. Fortze.

Sebast. Sap.

e ¶ In depẽdẽtib. Vide Ias. post glo. ibi. in §. sed iste Institu. de actio. & Ias. in rep. l. admonendi. ff. de iureiur. Io. de Ana. in ꝑ. 44. Fel. in c. si diligenti. ℣. de præsc. vbi limitat istud quod dicit Abb. hic nõ ꝓcedere, vbi præsumptio iuris est in ℣riũ. Quam limitation ẽ etiam ponit Arc.

1 2 *Protestans se uelle reprobare testes, an possit uti eorum testimonio pro se: & an poteſt renũciari protestationi.*

1 3 *Utrum se malitiose non opponere, & si defecit in probationibus an excuſetur ab expenſis.*

Præsentium.

a ¶ Publicatis attestationib. nõ opponitur in p̃sonas testium. Tres casus excipit & ad se cundum determinationem subdit. secũdus casus ibi, nisi forsan. tertius ibi, vel ostendere determinõ ibi certũ. ¶ Casus literalis. Quia post publicatas attestationes frequenter ob iciebatur in p̃sonas testium malitiosẽ cã differendi negotium, statuit Papa, vt si aliqs post publicatas attestationes in p̃sonas testium aliquid obiicere voluerit: tunc demũ id ei liceat si iuramento firmauerit q̃d hoc ex malitia non procedat nisi ante publicationem illud fuerit protestatus, vel nisi ostẽdere potuerit quod post publicationem, dicerit, quod obiicit in p̃sonas Sed si aliquis fuerit protestatus se velle repellere per sonas testium post publicationes ip̃sorum, si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur Ber. ¶ ✝ Nota primo q̃ excepto b℣ p̃sonas testium non est propriè dilatoria nec peremptoria: nec mere sapit naturam alterius, nam dilatoria non est: quia non differt processum super principali sicut fecit dilatoria. simile de iud. exibita nec sapit naturã eius quia non, est necesse eam proponere ante lit. contest. sicut debet proponi dilatoria. ℣. de re iud. inter monasterium. & cl. fi. C. de ex ceptioni. peremptoria non est directe quia exceptio peremptoria est actionis exclusio. 2 cerrit. n. directe actionem in iudicio dedũctam. l. j. & 2. ff. de excep. & insti. eo post principium. not. in cap. exceptionem. j. de exce. hoc autem non facit exceptio ℣ p̃sonas testium. nec etiam sapit ex toto naturam peremptoriam, cum non possit opponi, publicatis attestationibus, sicut alia peremptoria. vt in c. de testib. §. eo. Sed in duobus accedit ad naturam peremptoriarum: primo, quia potest opponi post lit. conte. secundo. quia & sinon directe saltem tamen indirecte peri mit intentionem actoris: quia reprobatis testibus suum perdit in effectu. s. de restit. ſp. fæpe. & ar. in l. duo sunt. ff. ij. ff. de testa tut. vi de gl. no. in c. ex parte ade. ℞. c. quẽ dixit quod est peremptoria per obliquum, & vide quod ibi dixi. ¶ ✝ No. 2. regula in c eius rationem regula. n. est, quod post publicationem attestationum non potest obiici in personas testium, scilicet eorũ qui deposuerunt. Ratio huius colligitur tacite ex tex. quia est p̃sumptio q̃ malitiose velit eos nunc reprobare postquam vidit q̃ deposuerunt ℣ eum quasi veniat nunc ad falsum obiiciendum prouocatus sicut dicimus in simili quod timetur subornatio in productione testium super eodem articulo vel directe ℣rio publicatis attestationibus vt plenè dictum fuit in c. fraternitatis. ℞. c. hoc colligitur ex eo: quia hæc præsumptio tollitur per iuramentum de malitia. vt hic in tex. Et no. quod facilius tollitur ista presumptio q̃ illa de subornatione. ad illam enim tollendam non sufficit iuramentum, sicut ad istam & forte hoc ideo quia non est tantum periculum hic, cum potuerint isti probari boni testimonij & famę iuxta ea quæ dixi in c. quoniam. ℞. de proba. & in c. 2. ℞. de or. cog. non sic posset de facili sustineri ℣ctus, si probaretur per falsos testes contrarium ¶ Not. 3. tres casus exceptos à regula suprascripta: primus, si post publicationem iurat q̃ malitiose ad hoc non processit secundus, si ante publicationem fuit protestatus quod volebat testes post publicationem reprobare, tertius. si c protestatione ne non facta vult nunc probare, q̃ de nouo 3 didicit quę nunc obiicere vult. ✝ Ex primo d casu no. q̃ in dependentib. à conscientia ali c cuius standum est suo iuramento. facit. ca. si vero. ℣. de iureiu. & c. nulli. de ele. li. 6. hoc tamen non procedit indistincte sed limita. vt habes bonam. gl. in cle. si quis suadẽte. de pe. in gl. in ver. commode decensi. cle. præsenti in ver. non negotiãdi. & vide tex. in c. tua. 4 ℣. de sponsa. ✝ Circa secundum casum quæritur qualis debet esse ꝓtestatio. ista ad hoc vt admittatur post publicationem: dicit In. q̃ hæc protestatio q̃ liceat dicere in personas testium, non est admittenda, nisi iudex in hoc cum aduersario p̃sentiat quod fiat ꝓ bario post publicationem testium: q̃a cum hæc protestatio sit ℣ ius commune. non vanisi ex iusta cã fiat, vel interueniat cõsensus iudicis vel aduersarii. iuxta no. in c. cum. M. de constit. in e. cumani. de ele. Aduerte quia hoc vt prima fronte ℣ tex. qui permittit ꝓtestationem non facta mentione de consensu iudicis vel aduersarii, nec est hæc protestatio contra ius, imo fm ius cum permittatur hic. Sed dic colligendo mentem Inn. & hui̇ c. quod aut quis protestatur, vt licitum sit dicere in personas testium post publicationẽ, specificatione aliter non facta. & procedit dictum Inn. non enim per hoc debet admitti post publicationem: quia est nuda ꝓtestatio & contra ius commune cum simpliciter velit admitti post publicationem, per hoc enim non satis facit præsumptioni iuris. Aut protestatur q̃ vult testes repellere tanquam non idoneos. & procedit iste text. & hæc protestatio sufficiat nec requiritur, consensus iudicis vel partis. Et est ratio quia hoc casu apte dicit se velle reprobare testes & sic tollitur præsumptio malitiæ. & hoc casu loquitur proprie tex. iste. vt colligitur hic in ver. cæterum. & notabis hoc bene: q̃a est ℣ rem practicam cum solum fiat protestatio q̃alis salua facultate opponendi in p̃sonas testium: non enim hoc sufficit vt p̃dixi: quia per hoc non dicit testes malos. sed solũ vult sibi reseruare facultatẽ opponendi ℣ ius cõe. Et aduerte: q̃a à principio non est necesse aliter specificare delicta vel defectus: sed postmodũ non debet admitti ad producendum testes probatorios nisi prius specificet ea q̃ probare intendit. & de hoc est text. in ca. 2. co. tit. li 6. & sic concorda istum text. & illũ & attende: quia in hoc secundo casu tex. iste non requirit iuramentum sicut in primo. cuius contrarium videtur innuere. c. præsentium. in fi. eo. tit. li. 6. vbi indistincte exigitur iuramentum malitiæ à voluntate reprobare testes. So. Inn. quod istud est generale: illud vero procedit in eo, qui vult reprobare testes super aliorum reprobatione inductos quare plus præsumitur contra eum, & idem dicit seruandum, vbicunque iudex habet suũ pectum producentem ex aliqua causa, quo casu etiam cum protestatione exigitur iuramentum secundum eum. & vide ibi bonam gl. & tex. in c. 2. in fi. de iura. cal. li. 6. vbi habetur q̃ iurm malitiæ potest exigi in quacũq; parte litis, si hoc iudici expedire visum fuerit: & sic nõ solum à reprobare volente reprobatorios: sed ẽt ꝓbatorios p̃t alibi exigi iuramentum

a ¶ Alia Testis approbatus in vno iudicio, non p̃t reprobari in alio ẽt ℣ diuersam personam. Et de hoc est verũ, nisi testis fuisset prius approbatus in iudicio summario: q̃a mõ posset opponi exceptio in iudicio. Tex. in c. veniens. j. e. & ibi vide do. An. Quid aũt e℣, si se mel reprobaui testem in vno iudicio, & fuit ꝓnuntiatus inhabilis, an possim eius p̃sonã approbare alio iudicio Dic q̃ non 5 ſecundũ D. An. in c. cum olim. de censi. qui ad hoc alle. Inn. in c. cum venerabilis. ℞ excep. Sed ego hoc limitarem, nisi eẽt talis inhabilitas cuius habilitatio pẽder à prãte patris, p doctrinam q̃ tradit Dom. post Arc. in d. c. si qui vero. 3 2. dist. Quid autem in eodem iudicio, an possit testis, ꝓ parte recipi, & ꝓ parte reprobari, vide per Bal. in ca. cum dilectus. de consuet. & Domin. in d. ca. si qui. &c. Et vide d. Ant. hic. vers. inquantum. tñ q̃. vbi dicit, q̃ si ꝓduxi vnum testem ĩ vno iudicio, licet nõ fuerit examinatus. non potero in alio iudicio eius p̃sonam reprobare. Et hoc dictum ponit Flo. in l. produci. ff. de testib. Et alle. Spe. in isto ti. in §. fæpe. & valde eum commendat.

b ¶ In alia causa. Facit quod not. Bal. ĩ l. si quis testib. C. de testi. vbi voluit, quod si ꝓduxi instrm manu cuiusdam notarij alias inhabilis, nõ d posũ postea reprobare aliq̃d instrm ℣ me producturn scriptum manus ipsius notarij. Et quod no. Bald. in l. data opera. C. qui ac. non pos. q̃ si feci citare aliquẽ in testem ĩ iudicio, non possum postea illũ reprobare. Qđ ẽt voluit Bal. & Im. in l. ad testium. §. cõditione. ff. de test. Vide ẽt ad hæc Barth. Veron. cau. 205. ĩci. si facis. Fel. in c. capitulum sanctæ Crucis. ℞. de resc. vbi tradit, quando quis possit reprobare quod semel approbauit.

c ¶ Qui approbat aliquem in vno offo, vel ipsum approbare ĩ alio: vbi ℣ similes p̃sonæ regrunẽ secus si reg℞tur dissimiles. Et iõ dixit hic Ab. q̃ approbatus in rectorẽ scholariũ, si censetur approbatus in doctorẽ: q̃a rectorat' ñ ita exigit petitiam, sicut doctorat'. Et vide ad hoc qđ no. d. An. in c. cũ venerabilis. de exce. ver. qd si admitto. Vide d. An. in c. dilecto. vers. ꝙro an remoto. ℣. c. post gl. ibi in testis defectum. Sup quo vide. oĩo Ab. ibi. qui ponit verba ad ꝓpositũ. & ponit ad supradictã. q. de rectore scholariũ. Et adde hic Arc. in §. si qs testib. 4. q. 3. vbi dicit, q̃ q admittit aliquẽ ad aliq̃d offiñ. non p̃t eum remouere, ab alio. vbi ℣similes p̃sonæ requirũtur. Secº si requiruntur dissimiles. Et ita dicit tenere In. in c. cum venerabilis. de exce. Et adde hic Old. p̃. 18. quod plene ponit Spe. in ti. de lega. §. fi. quod inc. post remo. vbi ponit complures quæstiones ad hoc ꝓpositum. Et vide Inn. in c. dilectus. & quod ibi notaui. de ℞ſ. pb. & ℣. c. accepimus. & quod ibi notaui. d ætã. & qua. Et facit ad hoc quod no. d. An. in c. ar. ti clerici. §. de adulteriis. de ind. & ibi no. Bar. de Bet. in illo articu. an dispensatio extendatur ad consecutiua. Super quo etiam vide quæ post Ab. in c. cum ex iniuncto. in fine hæc.

d ¶ Sibi incognito. Faciunt no. Fel. in c. super his. ℣. de acc. & c. pastoralis. ℣. de exce. vbi dicit, q̃ faciẽs citare personã inhabilẽ vl̃ approbat̃, nisi ignorabat ẽ fectũ, pp quem citatus posset repelli q̃ ignorantia probatur ꝓper iurm, vt ibi per eũ.

e Seb. Sap. ¶ Instrm. Vide Bal. ĩ l. j. C. si ex fal. instr. & Gand. in tract. malefi. sub rubri. de fal.

f ¶ Falso. Vtrũ, ꝓducẽs falsũ instrm cui tet pœnã falsi q̃ dicat se nolle eo vti. Et de hoc vid tex. ĩ l. si falsos. C. de fal. & ibi est gl. fin. fm Sali. q̃ vtẽs falso instro minº d 3 puniri q̃ fal sificans, Sed ei ꝑcordat alia gl. in l. 2. C. si. instr. & bene facit tex. ĩ c. ad falsariorũ. de cri. fal. Sed ℞ istas gl. vl̃. casus ĩ §. ite lex Cornelia. ẽ fal. dũ ẽt tex. recitauerit, Inst. ẽ publ. tu. Sed ẽ hoc vide ꝑ Bal. in l. iubemus. §. sane. i. ad fi. de sacr. ec. Et facit ad q. an expẽdẽs scienter falsãmõetã, dẽat puniri. ac si ipse falsificasset. de qua ꝑ Ab in d. c. ad falsariorũ. & in c. ẽro. de iurei..

Et de illo q̃ ꝓtestat se nolle vti falso instro, vide Bal. ĩ l. si ad uersarius. circa mediũ. C. de fi. instr. vbi all. d. l. si falsos. Et adde Bal. in l. quicunq; ver. itẽ facit q̃ ille. C. de ser. fu. Itẽ adde hic plures. q. quas. ponit. Sal. ĩ d. l. si falsos. & vide eundem in l'eum qui. C. de fal. Adde tamen, q̃ vtens falso instrumento vel expendens falsam monetam, in dubio præsumitur hoc facere ignoranter. secundum Ang. in l. maiorem. in fin. C. de fal. Item quod vtens falso pariter possit accusari sicut falsificans, est tex. in l. si vt proponis. C. si reus vel accu. mor. fue.

¶ Adde an vtens falso instrumento teneatur falsi, & qualiter euitet pœnam Raph. Cum. cons. 125. & de falsificante monetam, per eundem cons. 139. Ale. cons. 103. lib. 1.

Ant. Fr. ¶ An vtens falsis testib. vel falsis instrſis, teneatur pœna falsi ẽ si ipse non produxerit, vel si illos, & illa produxerit, teneatus pœna falsi. Vide per Bal. in l. si vt erinius. vbi bo. tex. C. de fi. instr. & vide Bar. in l. si falsos. C. fal. & Bart. & Bal. in l. 3. in fi. C. de fid. instru. & ibi Bar. ponit cautelam aduocatorũ, quod fiat protestatio per producentem testes, vel instrumenta intendit vti eis nisi veritatem contineant. Et dicas quod accusatio falsi protest instituì contra producentem falsum à se fabricatum, etiam si dicat se nolle vti: secus

produ

Universidad de Deusto
Biblioteca

si ꝓducerit falsum fabricatū ab alio. Ita Bar. post gl. d. l. 3. vbi ēt per Sali. C. de fi. instr. de quo per Ang. in auth. de non alie. §. quia vera. & per Bal. in l. iubemus in §. fanæ. C. de sacr. ec. & per Alc. in l. diuus. ff. de fal Et de expendente, seu fabricante falsam monetam primo dicas, ꝙ fabricans falsam monetam, dr̄ ꝙmittere crimen proximum crimini læsæ maiestatis: vt l. j. C. de fal. mon. & dicas, ꝙ moneta cudi nō ꝑt in ciuitatib. sine licentia principis: vt in l. fi. & ibi per Bar. C. de vete. numisma pote. li. 11. & in l. ex hoc iure. ff de iu. & iur. & ꝑ Bal. l. ti. ꝙ sint regalia in vsi. feu. Et adde, ꝙ cudens monetā ēt bonā extra locū publicū ad hoc à principe deputatū tenet de falso secūdū gl. in l. sacrilegij ad le. Iul. pecu. & no. in ḡto. d iurei. hic alt. & hf ꝑ per Alc. l singularia. ff. si cer. per. Et adde qđ moneta, ad hoc vr sit bona dēt tātū valere formā a ḡtū in massa: vt per gl. o. in l. ff. de cōtrahen. & empt. & per Bart. in l. qui falsam. de Fal. & per Ioan. de Imo. in l. Paulus. ff. de So. ēt dicit Bart. in l. j. ff. de au. & ar. le. & in l. 2. in §. mutuum. ff. si cert. petat. & in d. l. j. de ver. numis. po. ꝙ moneta debet cudi expēsis publicis. De quo etam per canonistas in d. c. quāto. De expendente vero scienter quomō puniatur, vide Bart. & l. lege. Cornelia. ff. de Falc. in l. faccula rij. & extraor. cri. vbi dicit ꝙ expēdens nūmos plumbeos, vel stancos, tenetur de falso. Secꝰ si alias sit moneta falsa: puta, ꝙ sit causa extra locum publicū, vel habeat defectū in ponere: qa tunc punit extra ordinem, nisi doceat se ab alio habuisse, considerata qualitate personæ expēdentis, ꝙ ipsam monetā expendit si sit honesta vel vilis. Et adde ꝙ crimē falsæ monetæ admittit socium criminis ad accusandū. & testificandū & cōdemnar de falsa moneta nō appellat: vt per Spe. in tit. de accu. in ver. item repellitur & in tit. de appe. in §. 2. in ver. 2 ꝙ. Et adde, ꝙ falsificator monetę ꝑt producens dicere se nolle vti instro. & dic ꝙ sic, per l. 3. C. de fide instrum. In hoc tamen aduerte, ꝙ aut opponit ꝙ ꝓducens falsificauit instrm: & non sufficit desistere ab vsu: qa ex delicto falsitatis puniēdus est vt in l. falsos C. de fal. Aut opponit solū respectu vsus: vt qa instrm est falsum: ideo non valet. & tunc ꝓcedit gl. in d. l. 3. vt sufficiat desistere ab vsu nec poterit amplius illo instro vti: ēu ex hoc reddatur suspectum ēt quo ad aliā cām. vt l. d. l. 3. si tū nō desistit ab vsu & instrm probat falsum punietur de falso: qa ꝙmisit falsum in vtendo. vt d. l. si falsos. Ex hoc tradit ibi Bart. cautelā: ēu testes deposuerunt falsum, vt pro ducēs dicat se nolle vti illis attestationibus, qđ intelligit qñ ipse nō approbauit articulū falsum: qa tunc vī induxisse testes ad ꝓbandū falsum. & sic non est locus pœnitentiæ: cum semel cū test. ꝙmiserit falsum. ar. l. q ea mēte. ff. de fur. & l. non ꝓdest. ff. vi bo. rap. Si aūt in primo casu vtitur attestationib. ꝑt accusari de falso cū testib. ar. in d. l. si falsos. quod not. 1 ¶ Opp. & vī ꝙ istud iurm de quo in rex. dr̄ non sit ꝑstandū cū semel fuerit iuratū de calumnia, & hoc iurm non est in eā iterādum in auth. in isto iuro. C. de iura. cal. Gl. 4 3. raul tū instat. sed die hodie non instandū cū iurm malitiæ. de quo loqtur iste tex. toties ꝑt exigi quoties iudici fuerit visum expedire. vt in c. 2. e. ti. li. 6. Contrarium enim loquitur in iuro calumniæ, qđ plura capitula subsequentur iuxta no. in c. de iura. calum. sed hoc iura mentum malitiæ solum continet in quod verbum sonat. ¶ Gl. fi. primo ḡrit de rōne decidendi in fi. capituli: & tñdet ꝙ protestando vī voluisse adhibere fidem dictis illorū ꝫ se: ergo nec debet recipere ꝓse. † Secundo opp. gl. ꝫ hoc & ꝫ tex. ꝙ licet recipiens psonam non ꝓ hoc videor reprobare dicta vt supra dictum fuit. Item licitum est desistere à ꝓposito qñcūq: ante sniam. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. & sic sola ꝓtestatio nō debet obesse. Sol. gl. & ponit in effectu duos intellectus. Primus vt intelligatur tex. qñ ꝓtestans perseuerauit in sua protestatione ḡtū in eo fuit sed reprobatio non habuit effectū & tunc debet exponi tex. de facili non creditur id. & nullo modo creditur. Et pro hoc facit regula ex eo. de re. iu. li. 6. & c. cum olim. decensū. Secūdus intel. vt intelligatur qñ solū fuit ꝓtestatus sed ī protestatione pseuerauit donec testes deposuerūt. Et hoc casu de facili non credit. si aliquid dixerint pro ꝓtestante. qa est præsumptio ꝙ timore protestationis deposuerit pro eo. Exposuit tñ hoc casu illud verbum de facili, dupliciter primo vt non credatur facili. i. indistincte: sed debet haberi respectus ad qualitatem testium secūdo, vt nō credatur de facili: & sine aliis admiculis. Quidā tñ vt referūt hic doct. tenuerunt primam opi. gl. vt procedat tex. qñ protestans persistit in ꝺictione: secus si desistit: & renunciauit. nam sicut appellās ꝑt siæ appellationi renuntiare. 2. q. 6. c. ei qui. §. si quis libellos ita & protestans debet siæ protestationi posse renuntiare. Quidam alij. vt hic refert Inn. limitauerunt hanc opi. vt liceat renuntiare dūmodo nō intersit aduersarij ꝛp expēsas & labores. ff. de reg. iu. l. nemo nisi illud. interesse vellet remouere satisfaciendo de expensis, & aliis, vt dēt & sic vult hęc opi. vt licitū sit renuntiare huic protestationi & redire ad ius pristinum. In. dicit hoc fixū tenendū esse ꝙ postq̄ induxerit testes ad reprobationem testū viterius non poterit ꝓcedere. nā cū testes pro vtraq; parte iurent. 14. q. 5. nō sane. ꝑt esse qđ ea dicerēt q̄ potius fuerēt ad ꝓfirmationē suorū testiū q̄ ad reprobationē. Si aūt ꝓ instra vellet reprobare ēt post ꝓductionē, ꝑt desistere ſm cū: qđ intelligit. Ao. An. nisi forsā sciptura faceret ꝓ ipsū. j. de cēn. cū olim. qđ dēt, pāucēs sibi imputare ar. j. de fi. inst. imputari. refert tū In. quosdam dicere, ꝙ ex quo coram iudice obtulit se ꝓbaturū exceptionem ꝫ testes, viterius reuocare non ꝑt quin sup hac exceptiōe iudicet: cum de qua recognouit iudex. &c. ff. de iud. l. de qua re. & quia iam ex tua exceptione q̄situm est ius parti. vt testib. ꝓte non credatur dicit tñ In. ꝙ tacitè huic protestationi renūciatur si protestans mandat illos testes interrogari sup capitulis suis. ar. 4. q. 3. c. si testes. §. si quis testib. Quidam tū dicūt. vt ipse refert, ꝙ inuito eo q produxit capitula protestādo, audiendi seu interrogandi nō sunt cū & si ꝓ eo deponerent eis non crederetur. sed plꝰ pl̄. In. vt interrogentur: quia & si nō faciunt ad plenam probōem. faciunt tñ ad ꝓsumptionem. Habes ex prædictis primam opi. multipliciter limitatā & variatā. sed infra subiicīā quid tenēdum. Aliam opi. ad intel. tex. refert In. hic, vt nō credatur his testib. in fauorem protestātis, si aduersarius vult habere ratam ipsius protestationem: alioquin si vult vti testimonio eius pro se, tenetur admittere, & ꝓ se. 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agēdo. nec debet eadem res duplici iure censeri. 12. q. 2. cognouimus. Host. ponit hic aliam opi. quæ vī hic placere Io. An. vt sit arbitrarium, an & inquantum his testib. ꝫ quos processit protestatio sit credendum in fauorem, ꝓtestātis, & de materia vide in Spe. e. ti. §. j. versū item ꝙ is. ꝙ quo & sequentib. trib. ver. Abb. tñ dabat hic cōsiliū, vt hæc ꝓtestatio fiat post depositionem testium, & aſ public. quia tunc cessabit suspicio ꝙ timore obiectionis dixerit. ꝙ protestāte. Io. An. ēt sibi non placere: sed nō exprimit cām. Aduerte, distinguo sic: aut qs fuit protestatus post depositionem & ante publicationem aut ante depositionem. Primo casu Ab. dixit ꝙ protestatio nō impedit, ex quo non ꝓcessit ad viteriora. Et vī hanc opi. seq hic An. & dicit se ñ videre cām quare hoc non placuit Io. An. Ego credo quod Io. An. non intēdit ꝙ hoc casu minuat fides istorū testium: sed quod talis ꝓrestatio post depositionem factā nō releuat: qa sentit hic post Gof. eam fiendam tempore productionis testium. Et hoc mihi placet: nam ex quo pars citatur ad videndum iurare testes: & ꝓsens non excipit ꝫ personas eorum. vī illos approbasse. ar. c. ex parte adc. 3. e. aut fuit protestatus tpe productionis, & tunc aut procedit ad actum reprobationis & obtinuit, & nō creditur in fauorem alicuius. vt d. c. ex parte ade. aut deficit in probando. & tunc d. An. tenet indistinctē vt credatur in fauorem ꝓducentis sed non in fauorem protestantis. Ego dicerem, ꝙ aut dicta testium continent vnum factum inseparabile: & tunc si producens vult pro se, oportet ꝙ recipiat contra se, vt in simili no. Inn. in c. cum olim. de censi. facit quod nota. in Laurelius. §. idem quæsiit. ff. de lib. leg. & in ca. 1. de confess. libr. 6. Neque obst. quòd iste quantum in se fuerit illos reprobauit: quia reprobatio non habuit effectum. arg. in ca. mulieri. j. de iureiur. Item hoc contingit ratione indiuiduitatis. argu. in l. si communem. ff. si seru. vend. aut factum protestantis est separabile à facto producentis, & potest procedere alia opinio vt nihilum credatur pro protestante. argumen. l. Papinianus. §. memiuisse. aut prote

b

à Zacharias. ¶ Digniores. Adde Ro. singu. suo. 362. inc. duos testes. & Ant. Corse. sing. 252. in ver. testis. inc. etiam duo testes.

b* Sebast Sap. Pro reo. Vide Bal. in l. qui accusare. in fi. C. de eden. & Ias. in l. non est nouum. eo. ti. & Abb. in c. examinata. §. de iudi.

c ¶ Ista opi. Host ꝓcedit, qñ ex vna parte sunt pauci testes idonei ex alia parte multi inhabiles, & indigni. Sed si ex vna ꝑte essēt multi testes idonei, & ex alia pauci, q tñ essent idonei tunc ꝓcederet distinctio huius gl. ſm Inn. hic: cuius distinctio placet.

d ¶ Pro tertio. Recꝰ huius gl. vide gl. fi. in d. c. ecclesia. 2. de elec. & gl. plenissimā in §. nunc aūt ſrit. 63. di. & gl. in d. c. si testes. 4. q. 3. circa. prin. in ver. veritatis. & vide gl. in c. eo solus. 9. di. 1 Et adde hic ꝙ si addu cuntur plures medi ci ad iudicandū an vulnus sit mortale, ſtatur dicto paucorum peritorū, licet ꝛrium dicat à pluribus imperitis. Ita de terminat Spe. in tit. de homi. §. j. ver. sed pone. Quem refert, & sequit Ro. in l. j. §. fi. de verb. obl. & Do. An. in c. proposuisti. ver. plus dicit. de ꝓba. Item add hic qđ no. Dominic. in c. ego solus. 9. dist. in fi. Item add, ꝙ licet rīr stante paritate meriti & depositiōis. ſtet maiori numero testium ꝫ cordantium tñ si reperunt ꝫhentium scripturæ anti quissimæ. ꝙstioni ꝛriæ licet pro vna parte sint plures scripturæ, ꝙ pro alia non ꝓterea ſtatu maiori numero & de hoc dicebat Fran. d Are. se pōderare tex. valde sing. in l. j. in 2. rñ. de of. ꝙsto. Item an testes deponētes su per indefinita ꝑferāt deponentib. sup vni uersali, vel deponentes sup ſpem, ꝑferantur deponentib. sup genere, vide ꝓ Do. Anto. post Inn. in c. auditis. de præsc.

e ¶ Adde an ſtet minori numero pitorum, cum in ꝛrium sint multi imperiti Ale. 149. 2. lib. & qñ ſtetur pauciori numero, per eundem ꝑs. 27. 2. li.

f ¶ Pro ſtrellectu huius gl. in i. parte. vide Io. And. in l. cum de ætate. ff. de prob. vbi protestās nō ꝓcessit da actū reprobationis, vel saltē anteq̄ testes deponerent renūciat huic exceptioni. & tūc sentio cū Host. & Io. An. vt sit arbitrariū an & inqtū credat ꝓ ꝓtestante. habebit eūm ꝓsiderare qualitatē testium. Item morā, in qua stetit, ꝓtestando & similia fuerit tū vt ēt hic voluit d. Ant. qꝰ ꝑ poterit hic ꝓtestationi renuntiare antequā testes deponant: qa sp agitur de fauore suo sed per hoc nō tollitur iudicio. gn relinquatur iudicis arbitrio ḡtum sit credendū ꝓ eo cū à principio illos ḡtū in se fuit reprobauit sic in simili dicimus in approbatiōe. d. l. si qs testib. & maximè qa hæc mā testiū est arbitria. l. 3 §. eiusdē. ff. c. & j. c. ꝑx. vī iste tex. non dicit, qđ non credatur: sed qđ nō de facili est credendū. vī ꝙmittit hoc iudicis arbitrio:

13 ¶ † Extra gl. ḡro. lqd si qs iurauit se malitiose nō opponere ꝫpsonas testiū: tñ postea defecit in ꝓbando, nunqd excusēt à ꝓdēnatione expēsārū. Io. An. dicit qđ sic, pp onus iurā di qđ subiit & remittit ad Spe. e. ti. §. j. ver. sed qd si admissus. do. Ant puta cū ꝓdemnandū: qa talia iura non excusant à ꝓdēnatione expensārū. Ego dico hic posse disceptari: an sit fīda ista ꝓdēnatio statim cū deficit in ꝓbando, an in fi. litis, & an habuerit ꝓbabilē cām opponendi vel non: q̄ oīa declara ſm ea quę plenè dixi in c. finem. de dolo & ꝛtumacia.

CAP. XXXII.

1 *Ponit tria per que testes testibus præferuntur.*
2 *Testis sibiipsi contrarius non probat, nisi se corrigat incontinenti.*
5 *Quando unus testis contrariatur alteri neuter probat. nisi alter melior sit qui prouocet iudicem ad deferendū iuramentum indecisum, &c.*
4 *Concordia faciendæ est, quando plures testes contrariantur pluribus.*
5 *Si duo unam petunt uxorem, & æqualiter probant quis debeat obtinere.*
6 *Dignitas testium vt referenda est numero: & magis credi tur duobus testibus affirmantibus quam centum negantibus & quando.*

In nostra. Si testes à diuersis producti deponentes ꝛria sint æqua lis honestatis stat maiori parti numero: aliàs ꝑualere poterit paucorū auctoritas vel sum ma sic. Si actoris & rei testes ꝛria deponunt a fidē sibi nō derogāt: sed ꝑualent digniores & & versimiliora deponētes: & si in ceteris est disparitas ꝑfertur numerus. h. d. ꝑmittit fen & diffinitionis cām. fecūda ibi mādam⁹ dat mādatū bimēbre. fm ibi: si vero. ¶ Casus literalis. Quidam archiaiconus hēbat ꝛtrouersiā cū q buisdā monachis q̄ ꝙmisit fuit quibusdā iudicib. lit. ꝓte. plures testes hinc inde recepti fuerunt quib. examinatis iudices du bitauerunt qualiter deberent ferre snīam, ꝫsiluerunt d. pa. remittēdo sibi attestōes: d. pa. diligēter testib. examīatis scribit iudicib. illis cū pl̄es testes tā ex parte archidiaconi q̄ ex pte monachorū sint, ꝓducti, q̄s ñ solū diuersa sed aduersa pēit⁹ testimonia ꝙstat red didisse: ñ tñ ad multitudinem testium respicere oportet sed potius ad qualitatem testiū & ad dicta ipsorum quib. potius lux veritatis assistit & quib⁹. iudex motum animi sui debet informare: mandat Papa iudicib. qua tenus si testes vtriusq; sint eiusdem honestatis & æstimationis pro archidiacono suam proferant cum plures testes archidiaconus produxerit q̄ monachi. Si vero testes monachorum tantæ præeminentiæ fuerint quod auctoritas eorum aliorum sit multitudini

b

c

d

examinat⁹ius intellectum. Et vide Io. Atid. in ſsum mula. de testi. in ver. quid si testes sunt diuersi. Et adde hic no. dictum Bar. in l. j. §. nō autem. in fi. ff. de bo. pos. ſm tab. vbi dicit, ꝙ si duo testes deponunt ꝙ Titius occidit Seium de mense aprilis, alij duo deponunt ꝙ Sempronius occidit Seium de mense maij, cum isti testes sint ꝑij, neutris stabitur, vel diligenē digniores. Sed si nullus ex testi. productis deponit de certo ꝑte, ſtus & Titius & Sempronius punientur de homicidio, cum verificari possit dictū oīum testiū: qa intelligeē ꝙ Titius & Sempronius simul interfecerūt Seiū. Item ad mām huius gl. inter minis vide beatum Tho. in 2. 2. q. 70. ar. 2. vltra medium &c.

¶ Adde an dicta teꝛiorum corruant, Ale. cons. 172. 2 lib. & cons. 44. 4. li.

f ¶ Testi legaliori ꝓducto, ꝙ ꝛdicit testi non ita legali ab aduersario producto ꝑt deferri ꝓ hoc pro ducenti iurm in sup plemētum. Et idem dicit Io. And. in add. Spe. in tit. de testc. §. postq̄ circa pr. versū, qd si aliter. Et videq no. do. An. in c. fi. de iureiur.

g ¶ Ex his ꝑt colligi doctrina, qđ illđ, qđ dr̄, testes reduci ad ꝓcordiā vt probent est verum qñ sunt pares numero: secus si sint impares, vt qa vnus est ex vna pte, & duo ex alia. Ad qđ vide Vincen. & Ioā. And. in hoc c. idē tenet Fed. cōl. 147. & Imo. post. Bal. in l. in insulā. §. fructus. ī fi. ff. sol. mat. ad hoc al legantes Inno. in c. cum ꝛtingat de off. del. De hoc vid Im. in l. inter stipulantē. §. j. ff. de verb. obl. Et idem dicit Bal. in c. cū tu. de test. & alle. In. in d. c. cū ꝛtingat. ¶ Adde qñ testes reducanē ad ꝓcordiā, Anc. ꝑs. 386. & 399. Ale. ꝑs. 133. Et an dictū vnius sit reducē dñ ad ꝓcordiam, per eunde ꝑs. 81. j. li.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Vide ibi, do. An. & quod ibi plene notaui.
*b Sebast. Sap. ¶ Reductio. Vide Bar. & alios in l. Gall⁹ §. ille casus. ff. de lib. & posthu. per Ale. in l. inter stipulantem. §. i. ff. de verb. obl. & Fel. in c. cum contingat. ℨ. de of. dele. & in c. ex literis. ℨ. de proba. c ¶ Vel forte. No. q qñ est qō. iuris, nunq recurrimus ad iudicium fortis: vt voluit Bar. il. si duo in pr. ff. vti pos. & est gl. no. in l. vni. C. vti possi. Ita tenet Bal. in ca. licet cām. ℨ. de prob. imo & alij moder. in l. huiusmodi. §. fi. ff. ne le. j. & Ang. in l. si ambo. ff. ād iud B. Forze.

Ant. Franc.

¶ De iudicio fortis quot, & qb. modis capiaf, vide Io. An. in ver. fortis in pe. cle. & vide gl. 13. q. 2. in summa. Et q̄ sint fortes licitæ & illicitæ, vide gl. summæ. 26. q. 2. Et addq̄ iudiciū fortis dr iudiciū fortunæ, & iō hētes locū q̄ facti, nō iuris: vt per Bal. ī. ℸ duob. C. cōia de le. in j. no. & p Ale. post Bar. in l. si duo. ff. vti pos. & vid in ca. i. & toto tit. de fortilegiis.

*Sebast. Sap.

d ¶ Sniam differendam. Vide Ioann. de Ana. in c. j. ℨ. de fortilegiis. vbi refert Im. e ¶ In ista mā vide, & adducas duos opt. tex. s. tex. ī l. maiorē. ff. de pac. & in l. fi. C. q bo. ce. pos. & quod no. Bar. ī l. 4. §. Cato. in fi. de verb. ob. Sed quid si testes hincin de sunt pares, dr requirendum ad merita psonę. Modo pone, quod ex vna parte sunt duo doctores plebeii, & ex alia parte sunt duo nobiles: qui debebūt præferri? Et similiter qō ista pt occurrere in prælati electiōe. Vt quod præferēdi sint doctores plebeii. e ius, quod dicit Bal. ī l. nemini. C. ād aduo. diu. vbi sentit, quod doctor peritus plebeius sit præferēdus doctori nobili imperito. In ℨrium facit tex. ex ordīe scripturæ in c. de multa in fin. ibi circa sublimes tñ, & literatos, &c. de præb. Ego dico, q hoc erit in arbitrio iudicis qui habebit considerare quis sibi videatur dignior. Et ad hoc ad duci potest dictum Spe. in ti. de test. §. j. ver. fed si quid si vir & vxor. & quod scribit d. Ant. post Io. An. in c. super eo. 2. ℨ. e. Semper tamē in dubio debebit interpretari in partem benigniorem. ar. d. l. maiorem. in fi. Videtur tamen tex. ex ordine scripturæ probare in d. c. super eo. dū dr, diuitiis, nobilitatib. &c. q testimoniū diuitis pferatur dicto eius q est in dignitate. Alibi tñ nobilis & diues ñ nobilis æqparātur. Textus est in l. nobiliores. C. de nou. vect. impo. si posse. Et adde hic Bal. in l. testium. C. de testi. vbi dicit potius credendum esse duob. testib. nobilib. quam multis clericis. Et adde, q si dictū non integri testis cōcurrit, cum dicto testis, qui est legalissima persona, sustentatur dictum testis non integri propter dictum legalissimæ personæ. Hoc fuit sing. dictum Ang. in const. suis const. 1. ad hoc allegantis tex. l. si quis ex argentariis. §. 1. ff. de eden. Et circa id, quod sū pra de paupere doctore, sed ignobili, adde gl. in l. societas q̄ est bona. ff. p soc. quæ dicit, q bene literati debent recipi in canonicos, sicut nobiles. Et ad hoc facit gl. in c. nñ quā. 66. di. Facit q̄d not. ī procē. inst. in fin. vbi dicit, q scientia ciuilis notabilitat addiscentes eam, & exhibet magistrat⁹ & honores conduplicat. Vide etiam gl. in d. ca. de multa. Et adde qno. Bal. in l. viduę. circa prin. C. de nup. vbi dicit, qd nobilitas, & virtus morū prefertur diuitiis. Et q ignobilis peritus æquiparetur nobili imperito, ē bo. text. in l. prouidendum. ī pr. C. d. post. Et adde hic Bal. ī l. fi. C. com. vel epi. vbi dicit, q si inter testes vtriq; pductos est oīmoda similitudo, tūc relinquit arbitrio iudicis, quos præferre velit. idem dicit Bal. in l. cum magistrat⁹, in fi. C. qñ prou. nō est necesse dicēs q d iudex in actis debet facere scribi causam suæ adhæsionis. Et Adde hic Arch. in c. ex multis. 1. q. 4. vbi per illum text. Et ex ordine literæ dicit quod mores præferuntur, scientiæ. Ire adde hic gl. in l. nec ei permittitur. §. fin. ff. de adop. quæ dicit quod ad fidem adhibendam plus valet grauitas, vel benignitas morum, quam facultates. Item adde, quod ī dubio statutet testib. rei, licet testes actoris sint aliqualiter legaliores, vt quia sunt clerici, & testes rei sint laici. Ad hoc est gl. singin ca. clerici. 81. di. q allegat Abba. hic, & in c. ex literis. de probat Et adde, quod duo testes tabelliones præferuntur duobus aliis testibus secundum Bald. in auth. fed cum relatator. C. ad legem fal. qui alleg. gloss. singul. in auth. de hære. & fal. §. si vero. Item scias, quod duo testes reddētes causam sui dicti, præferuntur duobus aliis non reddentibus rationem, etiam quando sumus in casibus, in quibus valet dictum testis non reddentis rationem, si non sit interrogatus. Istud dicit not. Bal. in l. presbyteri. circa finem. C. de epis. & cle.

¶ Nota limitationem ad gl. & not. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitriis.

Crimino

Sebast. Sap.

a ¶ Tam literis. Pondera hunc tex. vt per a Ab. in ca. reprehensibilis. ℨ. de app.

b ¶ Non placet. Adde Fed. cons. 245.

Sebast. Sap.

c ¶ Aut suspēlio. Aliam dr̄iam inter suspensionem, q̄ fit in ℨtumaciam, & suspensionem, q̄ fit in pœnam, ponit Ab. in c. sæpe. ℨ. de appel.

d ¶ De falsificante literas, quæ pœna puniatur, ponit ēt Bar. in l. Paulus. in fi. ff. de fal. & per Bal. in rub. C. de fid. instr. in ver. ℨro dillo, qui falsat, &c. & per Bar. in l. Titio cum esset. ff. ad Munic. & in l. 2. ff. ad legem Corn. de fal.

¶ Adde Fed. ℨ. 219.

Anto. Fran.

¶ De falsificante literas Papæ, vel alicuius principis, vide q hñr c. quam grauis. & c. ad falsariorum. de eri. fal. & q̄ño hęc falsitas lr̄arum non dēt de facili præsumi. De quo vide plenè per Pau. de Cas. in suo ℨsi. 149. Et q̄o cognoscatur falsitas bullæ, vel rescripti. vide per Spe. in ti. de resc. præsen. §. igitur. vbi ponit plura, ex quib. talis falsitas deprehenditur, de quibus in præal. c. qnam grauis. de fal. per Abbatem & doct.

Sebast. Sap.

e ¶ Nō probare. Circa testimoniū de auditu qñ probet, vide Ale. cōsi. 187. inc. in hac causa. in 2. vo. & Are. ℨ. 37. inc. seqnē do ordinem. vbi ponit, q ad probandū parentelam antiqnā admittitur testimonium de auditu.

f ¶ Qñ testimoniū de auditu plenè probet, & qñ non, vide hic per Ant. ver. op. q valeat testimoniū de auditu. Vide glo. ord. c. testes. §. de his. 3. q. 9. Bal. post gl. & Dy. in l. si arbiter. C. de probat. gloss. in l. testium. C. de testib. ver. præsto fuerit. Et adde, quod no. Ant. in ca. quoties. in fi. §. eo. vbi dicit, quod testis ad auditu, nō est ver⁹ testis. Et ad hoc allegat gl. in l. in summa. §. idem Labeo. ff. de aqua. plu. arcē. Item scias illum text. sin. in præal. §. de his. qui dicit, quod quotiescunque in ciuili bus testis fuit rogatus, valet testimonium de auditu. Et de hoc articulo, vide quod nōt. d. Ant. ī c. licet. ex quadam. in tribus primis no. ℨ. e. & eundem in 2. col. versi. oppnno q non valeat. vbi not. dicit, post Io. Andr. quod illud quod dicitur, quod in causa mīmoniali admittitur testimonium de auditu, est verum qñ agitur de probanda consanguinitate. Secùs si ageretur de probādo, vel impro bando matrimonio respectu alterius impedimenti, vel defectus quod est verbū singulare, Sed contrarium dicit Spe. in ti. de teste. §. j. ver. qd ergò si iuro. Item facit quod no. in c. vi detur. qui matr. acc. pos. per glo. & doct. & per g.. 3. q. 5. ī summa. ver. item consanguinei. vbi mater ad mittitur in causa matrimoniali pro filio, non solum cū agitur de vinculo consanguinitatis: sed ēt de alio impedimento, vel etiam ad probandum contractū. Item quod regulariter in causis quibusli bet non sit sufficiēs testimonium de auditu, est tex. ī c. licet ex quadam: in pr. ibi propter cōmunem formam, & c. in cap. tua nos. ibi: quia est nimis validū de consan. & affi. Et adde, q si testis deponat de auditu, nō sequitur tur quod intellexerit, nisi presūptiuè vt dicit do. Ant. in c. auditis. in 1. no. de ele. Ad quod faciunt no. per Bal. in l. diem proferre. §. coram. ff. de arbit. & in l. 1. vel 2. ff. de auto. tuto. Et ad hoc vltimum, q dixi, vide do. Ant. in c. auditis, in 1. no. de ele. Etiam facit tex. ī l. compromissum. ff. de arbi. Item de isto testimonio au-

Criminosus & infamis admittitur ad excipiendū, & exceptionem producendum: sed ipse non poterit probare.

Tam literis.

a Ad, pbāda impedimēta electi. laici ēt fœminæ admittunt. adde, q testes de auditu & fama sufficienter nō, pbant. Primò ponit q, p bauerunt testes ℨ electū. Scdò prosequitur articulū bigamiæ ibi, ga verò. Tertiò ponit pœnam archipsbyteri & sacristę ibi, archipsbyterū. ¶ Casus literalis. Eccl'a Lucana vacāte qdā electus fuit in epm, ℨ istā electionem Archid. lucanus & S. Sacrista, & qdam alij se opponebant. Vñ denūtiauerunt q̄dam impedimenta d. Papæ ℨ electū: & q ℨxerit mīmonium cū vidua. d. Pa. sup his ℨmisit inq̄sitionē. Item Arch. & S. Sacrista prædicti, lr̄as subnoīe maioris ptis capl'i ℨ electū miserunt d. Papæ. Capl'm hoc intelligens significauit d. Papæ lr̄as illas de p̄scīa capl'i non emanasse: sed q falsæ erāt. Et de hac falsitate Papa mandauit ingri: iudices sup his receperunt testes & dū vellent recipere testes sup eo q electus mīmonium dicebat ℨxisse cū vidua, appellatū fuit ad se. apo. ne laici vel fœminæ reciperent ℨ ipsum in tali art. Vñ. iudices attestationes sup aliis art. recepas miserunt ad do. Pa. cū lr̄is suis. Papa examinatis attestationibus illis, rescribit iudicib. dicens, p tā p lr̄as. ipsorū, q̄ p depões testiū intellexit nihil esse, pbatū ℨ electum p dictū, nisi de auditu & fama: & si aliis videant aliqua esse, pbata, testes vel sunt soli, vel sunt tales q p̄ notuerūt illa, pbare: sed qa sup mīmonio pp appl'onem pdictam testes nō fuerunt, pducti, mandat quatenus testes siue laicos, siue fœminas idoneas, q ad hunc art., pbandū, pducti fuerint, recipiant & examinēt diligēter, excōicātes illos q eos impedire p̄sumpserint quomin⁹ testimoniū phibeant veritati: gb. publicatis si irregularitas, pbata nō fuerit, indicant electo purgationē sup obiectis p septem canonicos maioris eccl'æ, vel priores & presbyteros ciuitatis Lucanæ: qua recepta p̄figant ei terminū, quo ℨsecrandus ad d. Pa. accedat: si verò irregularitas, pbata fuerit, vel si nō fuerit, pbata: & intra terminū ℨstitutum purgationē nō p̄stiterit illū remoueant à platione Lucanæ eccl'æ, mandātes capl'o, vt de alio si bi, puideant in pastorē. in fi. dicit, q Arch. & & Sacrista q noīe maioris ptis capl'i d. Papæ ℨ electū literas destinauerunt ab offō & bñficio denuntient esse suspensos: donec mereant à do. Pa. indulgentiam obtinere: cum p attestationes p̄dictas ℨstet maiorem partē capl'i hmōi literarum p̄scientiam nō fuisse. B. ¶ No. 1. q electus & ℨfirmatus appellatur simp'r electus, q. n. iste electus fuisset cōfirmatus, colligit ex eo, q infra statuitur termi nus ad ℨsecrationē recipiendā & si succūbit, amouet à platione, ad idē. c. tua. de his q̄ fi. á præl. ¶ No. 2. q mulieres admittuntur ad testimoniū, cum agitur de irregularitate clerici. Idē si agitur de crimine ciuiliter. vt c. quoties. s̄. e. secùs si ageretur criminaliter. vt c. forus. ℨ. de ver. si. & dic vt ibi. ¶ Not. 3. iudicē eccl'asticum posse excōicare oēs cuiuscūq; ℨditionis impedientes testes produci coram se. p̄t ēt ℨpellere ipsos laicos subtrahentes se à testimonio. ℨ. ti. prox. per tot. & sic est casus in quo iudex eccl'asticus exercet iurisdōem in laicos: sed laicus iudex nō exercet iurisdōnem in clericos in casu, p̄missō. vt c. q̄q. 14. q. 2. & 9. qu. 1. testimonium. ¶ No. purgationem posse induci nō solū in cā delicti: sed ēt sup irregularitate, pueniente ex defectu sine aliquo delicto. facit ca. accedens. de pur. can. ¶ No. q electus in epm, & ℨfirmatus necessario nō se purgat p̄ eos q sunt ℨsimiles electos. facit c. cū in iuuētute. de pur. ca. ¶ No. ibi, à platione, q electus ℨfirmatus nondū cōsecratus p̄t dici prælatus, licet adhuc nō vocetur epūs. de aut. de vsu pal. nisi. ¶ No. q ēt principaliores de eccleśia nō p̄t impunè scribere lr̄as sub noīe capituli insciō capl'o. ad idē c. q̄to. de his q̄ fi. à præl. & no. tales suspendendos. ¶ + No. vlt. ibi, donec, q̄ suspensus auctoritate Papæ nō restituitur per inferiorem: & sic vī aliud in excōicatione: vt ca. nuper. de sen. exc. sed tu in suspensione vide gl. fi. in cl. j. §. pen. de hæ. ver. excōicationis. quę vult, q aut suspensio lata auctoritate iuris hēt terminū annexū, & nō relaxatur p inferiorē ne frustretur ipsius effectus, & in hoc casu intelligo gl. no. c. cupientes. §. cæterū. ver. suspensos. de ele. li. 6. Aut nō hēt tps determinatū, & si supior reseruauit sibi absolutionē. idem dām vt hic. & d. c. nuper. Aut nō reseruauit: p̄t ar. illius c. nuper. sic distinguit gl. illa, quæ licet cōiter approbetur, mihi nō placet, sed distinguo sic: q aut suspensio fit in pœnam aut pp ℨtumaciam, primo casu, inferior nō p̄t suspensionē relaxare: ga nō dēt remittere pœnam inflictā auctoritate iuris. ar. 2. q. 2. si q̄. §. notandum. nisi fortè vellet dispēsare in casib. sibi ℨcessis iuxta mām c. at si clerici. §. de adult. de iu. Nec ob. c. nuper. qa log'tur in excōicatione, q̄ non est pœna, sed medicina: nec est ppetua, sed fertur quodāmō sub condītione tacita donec satisfecerit: Vñ eps relaxādo cū satisfactione nil noui facit: sed potiùs ius cōe exeg'tur: sed in casu nō remittere ret pœnam. & paria sunt quem suspedere pp delictū ppetuo, vel simp'r, vt l. seruus. C. de pœ. no. Inn. in c. ex lr̄is. de p̄st. & hoc casu bñ militat rō gl. in d. c. cupientes. si verò fuit facta suspensio pp ℨtumaciam, tunc, pcederet æqparatio ad excōicationem, vt d. c. ex literis. facit pro hac dr̄ia quod no. In. c. 1. de excep. præl. p hoc dico In. non bñ dicere in ca. 2. de so. qui simp'r sentit idem esse in suspensione q in excōicatione. & hoc no. & intelligo inferiorem in in casib. pdictis posse qñ excōicatio vel suspensio est lata à canone: secùs si ab hoīe, ar. c. cū ab eccl'arum. de of. ordi. no. Io. An. in c. ex frequentib. de inst. & Arc. 17. di. in sum. ¶ + Opp. ℨ hoc & ℨ tex. vī. n. q aliter & acriùs debuissent isti falsarij puniri: vt c. ad falsariorum. de cri. fal. & c. ad audientiā. so. doc. aptè non tangunt, sed dūt istos fuisse suspensos ipso facto rōe falsitatis, sed suspendendos priùs. & postea denunciādos: & fit hæc suspensio auctoritate Papæ, aliter fieri nō debuisset cū ad hoc nō fuit actū, de hoc de or. co. c. 2. sed Papæ punit cr'a vndecūq; clarueriut. 14. q. 3. ecce. vel dām vt no. in c. 2. de p̄sec. & ca. p inq̄sitionem. de ele. ita dūt Hos. & Io. An. Sed tu dic latiùs & formaliùs: aut. u. falsauit q̄s lr̄as Papæ, & hēt locū pœna d. c. ad falsariorum. aut literas alterius principis inferioris. & procedit c. ad audientiam. aut capituli, aut alterius prælati: & sic p̄cedit q hic dr̄: puto tñ: q hoc casu pœna sit arbitraria cū hæc pœna suspēsionis non fuerit ordinariè imposita: cum nō ageretur ad hoc: vñ puto q fm qualitatē prælati aut capituli, cuius sigillū vel literæ falsantur. & fm qualitatē negotij, in quo falsitas cōmittitur iudex arbitrabitur pœnā. ar. c. cū olim. de re scr. & de of. del. cū olim. 2. vbi imponitur alia pœna q̄ ptineatur hic. & vide bo. rex. in c. ēps. 50. di. vbi falsanti chartam imponitur depositōiis pœna. ¶ + Venio ad gl. & prima colligit testimoniū d auditu. cū fama plenè nō probaret. al. in ℨrium ca. præterea.. s̄. e. & dixit 32. q. 1. & solum resp. ad c. dixit. dic clarius colligendo dictā doct. q qñ cunq. actus subiicitur sensui auditus, tunc valet testimoniū de auditu proprio. in ca. 2. de p̄sūe. sed de auditu alieno secùs. & ita log'tur hic. Nam talis nō esset propriè testis vt no. gl. ō. in l. in

7 Criminosus & infamis admittitur ad excipiendū, & exceptionem producendum: sed ipse non poterit probare.

1 Clericus iudex potest excommunicare laicum impedientem productionem testium coram se fiendam
2 Electus confirmatus sed nondum consecratus potest dici prælatus, sed non episcopus,
3 Inferior an possit relaxare suspensionem uel excommunicationem factam à papa.
4 Falsificantes literas qualiter punientur.
5 Testis de auditu non probat sed de auditu suo se.
6 In causa criminali an sit deferendum in iramentum indefectum probationis.

CAP. XXXIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditus, vide tex.& gl.in c.in primis.in ver.vtrum testimonium ex auditu dixerint.2.q.1.& vide Spe.in ti.de teste.§.nunc tractandum.in ver.de auditu quoque.Et adde,&illud dicitur esse notum,quod scitur per auditum.Tex.est cum gl.in c.omnib.in pr.2.q.5.Et dicit Cicero de Republica quod nullus in nobis hebetior sensus est,quam sensus auditus.Et ait Plautus plus est oculatus testis vnus quã audiri decem.Et de illo passu, an valeat testimonium de auditu, vide per Bar.in tract.de testi.ver.testis dixit aliqua vera esse quia audiuit,vbi inter cætera dicit,q̃ si scriptura ꝓtinens dicta testium,deperiret,&extarent testes a q̃ dicerent se audiuisse aliquos idoneos iurare, & solenniter examinari, q̃ tunc dixerunt se vidisse, standũ est dicto istorum deponentium de auditu.Et adde d. Ant.post In.in ca.significauit.in ver.not hoc dictum.J.eo.ti. quem sequitur ibi Abb.vbi dicit,q̃si in examinatione testis quæ fit ad perpetuã rei memoriam inter fuerunt alij testes,q̃ b eis crederetur super examinatione, & ẽt super dicto testis, licet deponant de auditu. Etiam dicit ibi ℑm.illum esse casum singularem & mirabilem in quo admittitur testimonium de auditu iudicis aut oritate.Et illud dicitũ intelligitur, quãdo primi testes depo 7 fuernnt super re nõ perceptibili sensu auditus, vt puta, q̃ res esset alba:al's illud dictum non esset not. Et de hoc,q̃n valeat testimonium de auditu, maximè pariete, vel cortina intermedia.vide Ro.in §. itẽ Labeo.Io. An.in sua sum.de testi.ver. q̃n recipiẽdi sunt testes de auditu.Et q̃ rlr in actu non sufficiat testimoniũ de auditu.vr̃ tex.in c.super prudentia.ibi:de quorum auditu, & visu. 14.q. 2. Sed in ℑrium videtur text. in c.quamquam.ea.

sum.ff.de aqua.plu.arc.& est rõ.qa testis dẽt deponere de eo q̃ gestum est,vel dictum in pr̃tia sua.vt c.testes.3.q.9.ꝓterea.dic,q̃ibi loqtur nõ de auditu alieno, sed de ꝓprio:vt qa audierunt illos ꝓmiscentes tenui pariete distante.& de intel.illius ca.dic vt ibi plenè no.an aũt fama cũ teste idoneo faciat plenã probõnem putat hic Gof.q̃ fic.al.4.q.3.c.fi testes.§.itẽ sepe.tu dic vt latiùs dixi c.veniẽs. ℑ.e.& gñaliter p quem sensum hẽt testis deponere,dic vt no.d.c.2.de ꝓsue.& c.cũ cãm. ℑ.e.¶†Op.& vr̃,q̃ cum pro actore fuissent hic testes singulares debuit sibi deferri iusm in supplementum probõnis:cum ad hoc vnus testis vel alia præsumptio sufficiat.J.de iurei.c.fi.So.gl.2.q̃ ℑrium procedit in cã ciuili.non aũt in criminali ẽt ciuiliter mota: vt hic.q̃ bñ no.Host.dicit gl.veram si agere tur ciuiliter ad pecuniæ ꝓdemnationem: & remittit ad c.fi.Io.An.post Ab.dicit idẽ iudicium esse in vtroq; casu.f.siue cã sit merè ciuilis,siue crialis.nam in ciuili defertur iusm ei q̃ melius creditur veritatem scire,ita hic: cũ nemo alius pñsumatur melius scire q̃ iste electus,an q̃xerit cũ vidua:ideò sibi fuit delatum,iusm verò purgationis adinugunt pp infamiam.Tu vide de hac q.latius per Bar.in l.maritus.ff.de qq.& l.3.ff.de iurei.& l.eum qui.§.in popularib.c.ti.dicam plenè in d.c.fi.

an & q̃n in causa criminali criminaliter vel ciuiliter mota, sit deferendum iusm in supplementum probõnis.¶Gl.in ver.soli:q̃rit, quare isti testes dãr soli,cum non sit de substantia q̃ sint sociati:& satis est,q̃ sint plures numero.4.q.3.si testes.§.vbi numerus.& c. yenerabili.J.e.Gl.metu ℑrii, vt arbitror, exponit soli.i.singulares.& dic singulares: qa non erant ꝓtestes.vt c.cum dilecti.de ele.de ponebant.n.simplr sup diuersis factis.Alij in telligunt q̃ dñr soli,q̃n sine adiectione causæ testimonium ferunt.& pro hoc vide tex. bo.cum gl.4.q.3.d.c.si testes.§.solam.& vtra que expositio est bo.¶†Quæro,tex.dicit,q̃ isti testes erant soli vel tales q̃nõ debuerunt admitti,q̃n dñr tales.Gl.in ver.tales.exponit tales.i.criminosi,vel malæ famæ:ꝓ hoc ſm In.quia licet tales non repellantur ab excipiendo,repellunt tñ à testimonio ẽt sup exceptione.quod no.Alij tñ ꝓdicentes q̃sicut admittũtur ad excipiendum,ita ad exceptionem ꝓbandam criminosi admitti dẽnt: hic aũt dñt istos fuisse repulsos,quia ꝓpiratores vel inimici,vel aduersarij in hac cã fuerunt, primum d.tñ placet In.&est verius,dic ergò q̃ aut q̃ritur nunquid criminosus admittatur ad ꝓbandum exceptionem criminis: & dicendũ q̃ sic: quia non prodesset excipere nisi admitteretur ad probandum exceptionem.vt c.cum inter.de exec.sed dẽt probare per tastes idoneos nõ viles:quia rlr testes debent esse idonei ℑ.ca.1.Rõ diuersitatis est: quare criminosus admittitur ad excipiendũ non ad deponendum sup exceptione: quia primo casu se defendit,sed in testificando se

in verb.referre.in l.1.ff.de offi.quæst.

¶Adde an testis de auditu probet,Arch.consi.45.& 154.Alexan.consi.85.& consi.1.& in aliis suis consiliis.

a¶An ꝓbanti per vnũ testem in cã criminali ciuiliter intẽtata,posit deferri iusm in supplementũ probõnis.Et q̃ non possit, tenet Pe.de Anc.in c.mediatores. ver.no.tertio.de testi.li.6.& al. hanc gl.Sed ℑrium tenet Bart.in l.in bonæ fidei.C.d ere.Sed distingue,vt p Bar.l. maritus. ver.vlt.q̃ro an in criminali.ff. de qq.Et q̃ in causis criãlib,nõ deferatur iusm necessariũ, in supplementum probõnis,est cõis,&vera conclu.quam tenet gl.in ver.agatur. & ibi doct.l.3.in pr. ff.de iurei.gl.& Bar. l.d.l.maritus.& gl.c. cum sint partium iura.de re.iu.in 6.& gl. in c.fi.in ver.famosa. & ibi doct.J.de iure iur.Spe.in ti.de iurad.la.in pr.ver.vt autem plenius instruaris.Host.in sum.ti.de ſurei.§.vt super ver. quid si criminaliter. Archid.in ca.fi quis presbyter.2.quæst.5. Bartol.in l.fi.ff.de in litem iur.cum aliis concordantiis, de quibus in dicto cap. cum olim.pro intellectu huius decret. cũ materia vide Lap. alleg.50.

Anto.Fran.

¶An & quando deferatur in supplementum probationis in causa criminali & in aliis' etiam causis ciuilibus ſmosis vt est causa furti vel iniuriarum, quæ sapiunt naturam criminalium, vide Speculatorem in titulo, de ſureiurando.in §.primo.in versiculo.& vr̃plenius.& Bald. & doctores in l.in bonæfidei.C.de rebus credit.Alexandr.in l.ter tia. in principio eodem titulo.vbi dicit, quod regulariter non defertur:sed si accusator esset persona honesta, & factum probasset plusquam semiplenè posset tale iuramentum deferri,de qua materia vide in capitulo finali.de iureiurando.

bSebastia.Sapia.¶An & quando.Vide Bald.in l.iudices.C.de iud. in l.bonæfidei.C.de rebus credit.in l.fi.in prin.C.si minor se maiored ixe.Petr.de Anch.in cã,mediatores.in ver.tertio not.de testib.in 6.Alexandr.in consilio.66.incip.viso processu.in 1.volumine.vbi dixi communiter teneri, quod in criminalibus non defertur iuramentum in supplementum probationis nisi in causa criminali in qua agitur de pena pecuniaria vel in causa crĩali ciuiliter intentata.

1 *Deleg atus datus ad causam instruendam potest citare ad audiendam uoluntatem in remissione causæ.*
2 *An & quando particularis de ecclesia potest agere pro iurib. ecclesiæ,& multa ad intellectum capituli nostri.*
3 *Agens pro ecclesia sine mandato in casu permisso debet concipere libellum nomine ecclesiæ.*
4 *Sententia lata contra particularem personam ecclesiæ,spirit exceptionẽ rei iudicatæ quominus alius admittatur.*
5 *Monachus potest agere pro abbate incarcerato,ut liberetur.*
6 *Decanus & capitulum an possit agere pro singulis beneficiatis in ecclesia.*
7 *Testes lit.non cont.possunt recipi in fauorem libertatis.*
8 *Sententiæ appellatione remit diffinitiua.*
9 *Testes recipiuntur lite non conte.quando procedit per viam inquisitionis.*
10 *Contradicens alicui contra fui telebrando à capitulo an ditur postea à superiore sine appellatione & litis cont.*

Cap. xxxiiii.

Cum olim. In causa liberali ℑ cõtumacem ẽt lit.non cõtestes recipi pñt.h.d.fm cõem intel.& no.lec. Prima pars decisè narrat factum.secũda ibi: mandamus.dat iudices,quib.cõmittit receptionem testium: & prouidet quid per eos agendum reo ꝓtumace.¶Casus litera.Ecclesia Moneñ.olim fuit archiepalis quã archiepiscopus Cantuarien.renebat pro sua suffraganea:Archid.ipsius ecclesiæ mouet q.super statu seu libertate ipsius Cantuarien.ecclesiæ:ℑ archiepm in pñtia dñi Papæ.vnde ipse causam ꝓmisit quibusdam iudicib.mandãs eisdem quatenus nisi archiepus archidiaconum prædictum possit repellere ab agendo per aliquam exceptionem ꝓuocatis partib. vel eorum procuratorib.ad locum idoneũ, & securum,& lite legitimè cõtestata testes vtriusque partis recipiant diligenter, quos duxerint producendos.Sed si archiepus legitimè citatus non comparuerit per se,vel per procuratorem idoneum,aut litem noluerit contestari,nihilominus recipiant testes maximè senes &valetudinarios:quos Archidiaconus duxerit producendos non ob.appellatione:& depositiones eorum studeant ad sed.apost.destinare: stantes partib.terminum peremptorium quo pse,vel idoneos ꝓ curatores coram do.Pa.se pñtent sñam recepturæ.B.ꝙNo.1.ꝙ in in causa liberali.f.cum agitur de statu ecclesiæ pt interuenire procurator ex parte actoris & rei.¶Not.2.ꝙ lis est ꝓtestanda cum agitur de statu ecclesiæ data præsentia vtriusq; partis.¶No.3.ꝙ testes necessitate non sunt deducendi de longinquo ad pñtiam iudicis, sed pñt recipi in eorum loco, de quo vide qd dicam in c.causam. J.e.¶Not.archiepm posse litigare personaliter:& sic non arctatur ꝓstituere procuratorem ad idem in c.fi. de iura.cal. vide qd legi.& a no.in c.fi.5.q.3.¶No.quod ad sñam ascilicet audiendam citantur partes peremptoriæ.non ergò sufficit vna citatio,secus in causis sum mariis vide tex.cũ gl.in cle.sæpe.de ver.sig.in ver.nõ peremptorię. 2 qd no. in c.psuluit.de of.del. ¶†No.ꝙ delegatus datus ad cãm instruendã, pt citare ad sñam audiendam in perpetuum cãæ.sed hoc fuit expresse dictũ.Quid aũt si Papa nil dixisset. vide Inn.in ca.fi.de accu.vbi vr̃ concludere quod idem.¶Glo.j.ponit casum literalem vt in ea patet.Host. ponit alio modo & sic. Vacante ecclesia meneñ. archiepis Cantuarien.volebat ꝓcedere beneficia vacantia spectantia ad collationem epi meneñ. & pñtatos instituere, & custodiam vacantiũ ecclesiarũ habere sicut in illis partib.moris est: forte vult dicere quod archiepus habet oĩa supradicta iura in diœcesib.suffraganeorũ suorũ sede vacante,archidiaconus meneñ.se opposuit,dicens,q̃ nec illa ecclesia sibi subesse dẽbat: imo erat sedes archiepalis:& præerat omnib.ecclesiis galliæ iure metropolitico.itẽ,quod pdicta ecclesia sp fuerit libera à prædicta seruitute:& qd ipse archidiaconus hoc iure fuerat vsus ab antiquo ipsa vacante sede:quare non ad archiepm sed ad ipsum spectabant pdicta:& per hunc modũ legendi dic istã decretalem planam. Item sdm eum pt esse qd archidiaconus asserebat qd vacãte ecclesia meneñ.spectabat ad ipsum custodia epatus & ecclesiarum suarum & quod habebat iurisdictionem epalem in omnib.exercere in quorum possessione sefore dicebat:sed archiepus asserebat ℑrium, dicens hæc oĩa ad se nõ ad archidiaconum pertinere, & possessionem illorũ habere:& sic erant vterq; quasi reus &actor:&quasi vti possidetis adinuicem in tẽrantes:de quib.mãdauit Papa in forma inquisitionis procedi.& dicit sdm hoc planam decretalem &c. quare sic dicit Host. vide- 2 bitur statim in primo ℑrio.¶†Op.&vr̃,q̃ iste archidiaconus non debuerit admitti ad agendũ pro iurib.ecclesiæ sine mãdato epi & capituli.vt in c.j.de procu.Gl.2.soluit fatendo ℑrium,q̃ forte hãc exceptionem reseruat hic.Papa ℑ archidiaconum:sed hoc non placet gl.dicens q̃ istud est speciale, cum particularis de ecclesia prosequitur iniuriam ecclesiæ, ne trahatur ad peiorem statum &c. vt in gl.all ℑrium.l.fi quis hac le.§.quoties.ff. qui & à qui manu.liber. non fi. vbi non agit vnus ex patronis vt libertus ingratus reuocetur in seruitutem sine mandato aliorum. gl.non soluit:sed solutio est,qa hic agitur de libertate:ibi de seruitute.Item causa ibi est cõis vt singulis:hic vt collegio & ideo ꝓcludit hæc gl.q̃ defectus mandati non poterit hic opponi ℑ archidiaconum:sed de alia exceptio ne debet text.intelligi.Aduerte, latius & clarius colligendo dicta Inn.& aliorum dico q̃ iste tex.pt intelligi dupliciter,scilicet quod ista ecclesia meneñ.vacabat secundo, q̃ iste epus viuebat fm primũ intellectum oportet intelligere fm lec.Host. de qua.§.q̃ archidiaconus agebat hic principaliter pro suo interesse proprio,quare dicebat hæc iura pertinere ad eum sede vacante,& ius ecclesiæ deducebat in quandam pñam & sic non obstabat defectus mandati ecclesiæ cum non ageret principaliter pro eius iurib. Nec obstabat vacatio ecclesiæ ratione prædicta: quia non deducebat iura ecclesiæ in iudicium,sed propria ipsius archidiaconatus Si aũt voluisset archidiaconus agere pro ecclesia non fuisset admissus secundum omnes saltem illa ratione.quia vacabat ecclesia.vt in c.1.ne sed.va. Item quia illo tempore non pt dici prælatus negligens.ar. ea.quia diuersitatem.de concess.præb.neque ex dilatione imminet ecclesiæ periculum cum sede vacante non currat præscriptio:vt in ca.j. & in c.de quarta.de præscr.nisi forte velles dicere,q̃ Papa ex officio volens occurrere, præiudicio saltem facto ipsius ecclesiæ meneñ. ne interim sede vacante archiepus exerceret illa iura, voluit cõmittere negotium per viam inquisitionis confidens de solertia arc.q fuerat actor in deferẽdo negotium ad papam:sicut enim prælato non valente ex aliqua causa agere Papa ꝓuidet ecclesiæ ex officio vt in c.cum venissent.in fi.de insti.ita potuit ecclesia vacante cum paria sint inutilem prælatum,& nullum habere.vt in c.2.de transl. prælato.& sic limita dicta doctor.facit ad hunc intellectum quod J.dicam.Si aũt vis intelligere qd hic eps viuebat fm alium intellectum.& tunc põt tex.habere triplicem intellectum.primus est ille Host.q̃ archid. agebat hic pro iurib.propriis, licet in ꝓnam allegaret iura ecclesiæ dicendo eam esse liberam, & silet ℑrium pt enim agere pro iurib.suæ dignitatis sine mandato epi.& capituli.ar.in d. cum venissent.& in c.literæ.de dila.cum simili.iste intellectus licet planus sit,non tamen multum congruit literæ:quę dicit,q̃erat cõ

tentio super statu ecclesiæ meneñ.& sic status ecclesiæ principaliter ducebatur in iudicium: secundo potest intelligi q̃ principalis quæstio erat de statu ecclesiæ vt litera sonat.Et intelligit gl.j. quæ ponit satis apertum casum ad tex.& tunc dic q̃ Papa ex officio commisit inquisitionem. vnde archid. non agebat hic tanquam actor sed prosequebatur inquisitionem commissam per Papam, & hanc lect. sentit Inno. & pro hoc facit fm eum q̃ fertur hæc sñia lite. non conte.vt colligitur hic ex tex.Non ob. si dicatur hoc non ꝓuenire literæ, quæ dicit archid.posse ex'cà legitima repelli ab agendo:& sic præsupponit q̃ erat actor.Item hic requiritur lit.conte.saltem data partium pñtia:ergò nõ procedebatur per viam inquisitionis:cum tunc non sit cum quo lis contestetur:vt lit.non conteſt.c.q̃n.§.sunt & alij. Item archid.cõstituit procuratorem, quod non esset si procederetur ex iudicis officio. nam vt eleganter dicit In.nõ repugnat iuri, vt promotor inquisitionis possit repelli ab inquisitione in c.cum dilectus.de acc.neque q̃stituit procuratorem,&q̃ cum eo li.ꝓte. fiat maximè si agitur de iure alicui dãdo vel crescendo:secùs vbi ageretur de crimine.Itẽ secùs vbi papa ex officio suo procedit, intelige sp sine promotore inquisitionis, quod benè not.iste tñ intellectus licet sit verus in se.non tñ iudicio meo congruit huic litere, quæ dicit archid. proposuisse q.super statu illius ecclesiæ.Item hic repellitur ab agẽdo nõ tñ ab inquisitione promouenda & nullũ, verbum est in tex.sapiẽs inquisitionem, &c. Ideò datur tertius intellectus & notabilior q̃ archid.directa via agebat hic ℑ archiepm super statu ecclesiæ, & admitti debet etiam sine mandato fm In.quia epi erat negligẽs & hanc pt̃atem agendi habet quilibet parti cularis de ecclesia etiam ℑdicentib.epo & a- c liis 12.q.2.non licebat de re.ecc. non alic.si qs presbyterorum. nec erit iste procurator fm In.sed procurans, sicut pater ageret pro filio.conuincitur autem negligentiati episcopi hoc ipso q̃ non prosequitur ius ecclesiæ suæ fm Inn.vel præmittetur de hoc sum maria cognitio fm eum: vel fm Host.quia ter monitus ab archi.ipsum ius ecclesiæ prosequi non curat.dicit tñ in alia gl.q̃ quicqd dicatur in hoc casu, & similib.tutum esse vt hoc significetur capitulo, antequam archi. vel alius admittatur ne postea veniens &allegans ignorantiam vel præuaricationem litem susciture possit : & quia magis idoneus in talib.eligendus est, & quia nec episcopus super talibus sine causa litigat. quidam rñ, vt hic refert Inno.hunc intellectum non admittunt negantes particularem de ecclesia posse agere pro ipsius iuribus sine mandato etiam aliis negligentibus: & dicunt, q̃ iura superius allegata loquuntur in reuocatione malè alienatorum tñ vbi est speciale.ex spã li causa illud concessum est singulis clericis ℑ ius cõe.Capitula verò quæ hñt 2.q.7.qua propter.&sequentia licet non restringantur ad reuocationem malè alienatorum, non tamen dant clericis singlarib.facultatem agendi, sed renuntiandi excessus prælatorũ & ad istud c.dãt intelligendũ qd Papa commisit inq̃sitionem ad instãtiam archidiaconi cum multa audiuisset de statu ecclesiæ:& sic non firmando pedes transit hic Inno.sed allego ipsum in alio loco, vbi apertè firmat pedes tenendo hanc lectu.& videtur quasi tex.fin c.dilecti.de ma.& ob.loquitur tamẽ ibi de capitulo:& dicit notãdum ex illo tex. capitulum prosequi iura episcopatus,q̃n epi scopus in præiudicium aliquid facit.Et idẽ intelligendum fm eum si sit negligens.arg. 12.q.2.non licebat.& dicit ibi no.dignum q̃

a ¶Vide hic d.Ant. in vlt.no.vbi dicit,q̃ tumax in ꝓcessu iterato est citandus ad audiendã sñam. Et idem dicit Ray. post lac.de Are.in l. statuliberos.§. Strichus annua.ff.de statu.li.p illum text. & dicit q̃d hoc no Spe. in tit.de deposi.§.8.1 fi.& Arc.& Io.Mo.i c.2.de dol.& ꝓt.li.6. & ca.2.de ꝓbe.li.Et ẽt Ray.se de hoc dixisse i l.de vnoquo que.ff.de re iu.& in l.Iulianus.ff.de iudi Sed tu de hoc vltra. ista vide post gl.in d. c.eum q.de do.& ꝓt. in 6.Et vide Bart.i d. §.Strichus annua.& pdicta intellige, nisi citat' fuisset ad totam cãm,vt patet ex his q̃ no.d.Ant.post In.in c.psuluit.de of. del.Quod q̃n procedat, plenè scripsi p' Ab.in c.expositi.de dil.Et vide Bal.i l.ge neraliter.§.j.C.de re. credit.hoc tñ, quod hic dr, limita, nisi actus secundus esset ꝓnexus ei, ad quem primò citat' fuit cõtumax: qa ẽt ad illũ actum non est citandus.tex est no.in ca. ff.&ibi gl.Et ibi apertissime Do.circa pr. & i fi.de ꝓbe.pb.li.6.

Sebast.Sap.

b ¶Quia eps.Vide Bar.in l.nec quicq̃.§. fi.ff.de of.proc.& le. vbi ad hoc all.bon. text. in §.sint aũt.in aut.de ec. ti.quĩ adducit Aret.hic.& reputatur fin.per Ro. in aut.similiter.C.ad le.fal.& l.si cum dote.§.finaũt. ff.so.ma. vide An.Sic.consi.8. in 1.volu.& in consil.12.in eo.volu.

c¶Non liceat. Quilibet de eccla sine mãdato ꝓt agere,& nomine proprio pro rebus ecclesiæ alienatis.vide de hoc p Archi.in d.ca.nõ liceat Papæ.12.q.2.vbi repetit q̃dam ex dictis Inn.hic,& ẽt dicit,q̃ talis agens non satisfadabit pro eccla quia quasi populare iudicium ẽ.Et dicit,fuisse obtentũ in curia, q̃ agens hoc mõ,potest ꝓstituere procuratorem añ lit.ꝓt.Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

adde q̄ istud idem, q̄ dicit d. Ant. repetit ipse idem ca. edoceri. de rescr. & vide d. An. ibi. vbi dicit, q̄ canonicus ecclesiæ, cui p̄mittitur agere pro reb. ecclesiæ alienatis p̄t ad hoc cōsti tuere p̄curatorem, ēt an̄ lit. p̄te. Et ita dicit tenere Pau. in cl. j. de resc. & al. Spe. in ti. de proc. §. j. ver. nū quid canonicus. Et idem dicit Imo. post Ab. in d. cle. 1. dicentes hoc esse mirabile dictum.

¶ Adde q̄nō solum canonici illius eccle siæ, cuius erāt bona malè alienata, p̄t agere p̄ reb. malè alienatis sed ēt canonici superioris ecclesiæ, cui illa ecclesia, cui bona sunt alienata, est subiecta. Ita dicit Im. post Pau. & d. Anto. in d. cl. 1. de resc. q̄ dicit esse satis no. Item vide Bald. post gl. in l. iubemus. 2. §. sanè. C. de ss. san. ecc. De hoc ēt vide per Im. post Pet. de Ancha. c. quæsiuit. ver. vlt. d. Pet. colligit de his quæ fi. à maiore parte capituli.

¶ De hmōi cautione, pet quem præstetur. & an debeat præstari per agentē nomine ecclesiæ, vel p canonicum agētem nōe ecclesiæ & quid debeat hæc cautio p̄tinere, & an sit præstanda á prælato agēte sine p̄sensu capituli, vide per Spe. in ti. de acc. §. 2. in ver. sed pone, aliquis. vbi dicit, q̄ canoicus illā nō præstat agēs pro eccclesia. Et ēudem Spe. in ti. de satisd. §. expedito. ī verſ. hæc aūt cautio. & ī ti. de proc. §. vt aūt. vbi po nit quid de prælato agente. Et vide eundem in ti. de act. ver. sed pone. Et vide q̄ hñr in l. Pōponius. §. ratihabitionis. ff. de proc. vbi hr̄, q̄ talis cautio non p̄t exigi à p̄curatore post lit. conte. qui incipit iam merita p̄tractare. De quo vide etiā Bart. in l. 2. in fi. C. de consort. ciuſ. litis.

a ¶ Quæritur. Vide Io. de Im. in cle. 1. de resc. & vide no. per Fel. in ca. 3. in glo. de capitulum non solum appellat pro iuribus episcopatus: sed etiam super eis causam prosequitur. Et hoc ea ratione, quia spiritualia & dignitates ecclesiæ sunt cōia, & communiter tenentur ab epō & capitulo, licet episcopus sit caput, j. de verb. sig. cum clerici. & quamquam loquatur in capitulo, eadem ratione puto idem in particularib. negligente etiam capitulo: sicut enim capitulum agit negligente etiam epō, vt ibi: ita & capitulo negligente agit particularis: cum iura capituli deuoluantur ad vnum aliis negligentib. arg. no. c. cum nobis. & ca. quia propter. de ele. & de his quæ fi. à ma. part. ea. c. 1. Item ius publicum consistit in sacris. 1. dist. ius publicum. tene ergò hanc lectu. quæ est valde no. & eam sequitur d. Ant. hic & d. Car. & vide Lap. al. 52. vbi firmat, q̄ quando ab ecclesia fuit res ablata, p̄t de ea agi sicut de re malè alienata. & quia satis potest dici malè alienata. ad hoc quod no. Inno. in c. episcopi. de re. ec. non alie. & in Spe. in ti. de reſcr. præſen. §. ratione formæ. ver. itē quod in rescripto. Item ex prædictis collige, q̄ vbi prælatus & capitulum non sunt negligentes, nō admittitur particularis de ecclesia ad agendum sine mandato: secùs ad defendendum de quo tamen dic vt no. per gl. & doct. c. 1. de proc. quod intelligo, uisi agatur de re malè aliena ta: tunc enim non exigerem negligentiam prælati & capituli cum indistinctē detur in istis potestas agendi: vt d. c. si quis presbyterorum. & c. non liceat. fateor tamen, q̄ si cō currerent ad agendum, præfertur prælatus tanquam dignior & idoneior, & cuius magis spāliter interest. arg. ff. de acc. l. si plures. & ca. edoceri. de reſcr. Ex prædictis potes colligere, an & quando particularis de ecclesia ad mittatur ad agendum pro ecclesia. & habes claros intellectus huius capituli qui palios

3 inuoluntur. ¶ Sed nunc quæritur c, an in

a casib. in quib. admittitur particularis de ecclesia sine mandato debeat & libellum con

b ficere nomine proprio, b an ecclesiæ. In. vide tur hic variare. in vno loco. dicit, q̄ aget no mine proprio, & non ecclesiæ sicut in popu lari actione sed loquitur specificè q̄n agitur pro re malè alienata: sed post principium lo quens generaliter aliis negligentib. dicit, & libellus concipietur nomine ecclesiæ: & cō sequetur restitutionē nomine ecclesiæ. vel aliter iudicabitur pro ecclesia fm petitionē, & hæc opi. videtur tutior, vt qualitercunq; agat pro iurib. ecclesiæ, agat ipsius nomine, quod tenet Lap. in d. alleg. ex quo enim auctoritate iuris agit pro ecclesia, debet agere nomine illius. succedit enim loco totius ecclesiæ: ergò eodem iure censebitur. arg. c. literæ: & quod ibi no. de dila. & pro hoc vide Spe. in tit. de proc. §. 2. ver. quid si. & quod ibi no. in ad. & not. In. in c. ex literis. de prob. ibi no. in ad. & not. In. in c. ex literis. de prob.

4 ¶ Sed nunquid sententia lata contra parti

c icularem de ecclesia præiudicet ecclesiæ, vt sic de cærero alius non admittatur obstante exceptione rei iudicatæ. dicit Inn. q̄ sic sicut contingit in accusationib. popularib. l. cum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. vide glo. in ca. cum dilecti. de elect. nisi primus fuisset prævaricatus. de quo vide quod plenè not. in ca. de his. j. de acc. nec secundum doct. tenetur iste particularis satisdare vel defendere ecclesiam si reconueniatur, cum hoc ei concedatur à iure: aliàs huius timore sæpe tetrahere tur ab agendo. argu: ff. de iud. l. 2. §. sed si. & tenet Gul. in Specu. de recouen. §. 2. ver. quid si canonicus. quod hoc casu potest ipse particularis de ecclesia constituere pro curatorem etiam ante litem contestatam.

5 † Ad prædicta vide quod ponunt d. de Ror. dec. 335. vbi dicit, monachum posse agere pro abbatb capto, & incarcerato vt liberetur à carcerib. & restituatur regimini abbatiæ: cum enim agat pro electione abbatis. de cō suet. cum dilectus. de reſcr. cum dilecta. fortiùs poterit agere pro iam confirmato & in-

d stituto. Item cum agat pro re malè alienata d vt s. dictum est, fortiùs ager pro alicatione personæ. arg. 12. q. 1. præcipimus. facit ca. ex parte. de accusa. & habebit expensas à mona sterio. de quo dicendum vt no. in d. c. ex par

6 te. & c. olim. e. ti. ¶ † Nunquid autem decanus & capitulum possunt agere pro singulis beneficiatis in ecclesia? Do. de Ror. decis. 416. quod non. quia hoc prælato soli est per missum. de reſcr. cle. 1. & de iud. causam deputari. d. Ant. putat hoc verum inquantum tangeretur duntaxat præiudicium beneficia ti: vt puta, quia dispūtaf de titulo vel obuen tionibus spiritualib. secùs si tangeretur præiudicium ecclesiæ: vt quia ageretur de possessionibus præbendarum: tunc enim nagli gentibus capitulo & prælato, deberet audiri quilibet etiam vicinus de ecclesia, quia q̄ deperit præbendæ, deperit ecclesiæ. Vnde si loquimur de prebenda & beneficiis ecclesię cathedralis procedat hoc dictum d. An. nec puto do. de Ror. sensisse oppositum. & pro hoc dictum Inn. in præal. c. dilecti. de maio. & obed. quod s. recitaui. Si verò loquimut de præbenda vel beneficiis ecclesiæ inferio ris: tunc est dubium no. in ca. fi. de succes. ab intest. nec de istis videtur sentire do. An. ex ratione sui. sed nihilominus puto, q̄ prælato & rectore negligentibus poterit capitulum agere. arg. opt. d. c. cum clerici. de verb. sig. & per rationem Inn. in d. ca. dilecti. & posset di ci: quod capitulo etiam negligente poterit agere etiam particularis de ecclesia puta canonicus: quia succedit negligente prælato

7 & capitulo. vt s. dixi. & hoc no. ¶ † Oppo. & aliter contra literam. cum enim lit. non cōtest. testes recipi non possunt, nec diffinitiua sententia ferri. s. vt lit. non contesta. per totum. mala fecit Papa mandando contrariū, & citando ad sententiam audiendam. So. gl. fin. ponendo principaliter duos intellectus. primò, vt dictio, maximè, posita in text. stet pro tantum: & tunc est sensus, q̄ senes & valetudinarii testes duntaxat recipiuntur maximè iuxta formam c. quoniam frequenter. in pr. eo. ti. non obst. quod dicitur de sententia: quia debet intelligi de sententia interlocutoria, s. missionis ī possessionem. Item po test intelligi litera de aliis testibus sed non super principali: sed ad effectum peruenien di ad missionem iste intellectus non placet. Tanc. nec finaliter videtur plecere gl. licet multum titubet: tum quia de natura huius dictionis, maximè, est vt ponat idem in alio casu: vt d. c. quoniam. §. 1. ver. maximè. Item in antiqua compilatione non erat verbum, maximè, sed simpliciter mandabatur testes recipi, nec ad faciendā missionē solēt testes recipi, nec est verisimile q̄ Papa reservarit sibi sm̄am interlocutoriam. † Item hic sim-

8 pliciter citatur pars ad sm̄am audiendam sed appellatione c sentē

c tiæ intelligitur de diffinitiua. Ex his colligitur, q̄ omnes testus indifferenter hic recipiuntur & sententia diffinitiua fertur. An contrarium verò dicit ponendo secundum intellectum, q̄ hic ponitf tur casu specialis fauore libertatis. & hæc lectu. notabilis est &

* *muniter* tenetur, quam ponit hic Tanc. placet Gof. & Host. & sentit Inn. & hoc inducit periculum animarum fm Host. facit ca. q̄n. §. porro. & se. & lit. non contest. & ele. dispendiosam. de iud. Tertiam lect. ponit Inn. fm quosdam, q̄ hic archiepūs diffamabat ecclesiam seu ipsius statum dicendo illam sibi subiectam: ideò præfigitur hic terminus infra quem p̄bet ius suum, alioquin diffinitiuè ei præci-

h pietur, ne vlterius inquietet ecclesiam. C. de inge. ma. l. diffamari. h Not. hunc intellectum. & dicitur ferri diffinitiua, inquantum præcipitur ne vlterius inquietet: & de hac sententia & eius effectu vide per Bar. in l. Titia. ff. de acc. non tamen placet Inn. quo ad text. quia archiepī

ma. testes possunt recipi lit. non conte. Et de intellectu huius l. diffamari. vide Inn. in c. causam. 2. j. qui fil. sint leg. Pet. de Anch. in ca. frequens. de rest. spo. vbi post Io. An. dicit, q̄ scholaris volens repatriare, potest instare apud iudicem, vt p̄fīgat terminum credi tori differenti agere donec velit ascendere equum, vt impediat discessum, post quem terminum non audietur. & hoc per l. diffa

9 mari. C. de inge. ma. & cum eodem concor. Spe. in ti. de act. §. 1. in fi. & glo. in l. 1. C. vt nemo inuitus agere vel acc. & glo. magna. in fi. in d. l. diffamari. Itē adde hic, q̄ quando agitur cō dictiōe ex l. diffamari, debet agi coram illo iudice, corā quo ageretur diffamate-

10 agente: vt no. d. Anto. ī ca. Quintanallis. versi. venio ad quartum. de iureiu. Item quando intentatur condictio ex l. diffamari. vide Bal. in sua marg. Inno. in ver. silentium. ī q. 1. Item, quando statuitur ter

1 minus ad agendum diffamāti fm formā l. diffamari, & secundum formam gloss. in d. l. 1. C. vt nemo inuitus. an actor seu diffamans audiri debeat agēdo post trīe

2 nium si ī præfixione termini fuit ei simpliciter præfixus terminus sine adictione clausulæ, q̄ vltra* terminum nō aget. Ang. in l. quandiu. 3. ff. de acq. hær. dicit q̄ debebit audiri post terminum, nisi ī præfixione termini iudex tulisset interlocutoriam: q̄ si intra terminum non egerit, ex tunc pronuntiet eum vlterius nō audiendū. Et ad hoc all. In. in ca. lator. qui fil. sint legi. Sed contrarium videtur tenere In. c. cum ī tua. qui ma. acc. poss. de quo vide per Im. in d. l. quandiu. 3. Item pro intellectu huius l. diffamari. vide Ant. in c. conquerente. de of. or. & no. de Ro. in antiquis, deci. 317. & Bart. in l. Titia circa fi. ff. de accu. & Ange. in l. si ea qui accu. non poss. Et vide Host. summa. de lib. obl. §. vtrum possit. versi. contrarium credo: & Bald. in d. l. 1. C. vt nemo inuitus agere, &c. & in auth. ad hæc. versi. quaro nunquid si ego diffamo. C. de vsur. Item adde, quòd reus intentando condictionem ex l. diffamari. potest compellere aduersarium, etiam excommunicatum, agere. Ita firmat Ant. in c. exceptionem. de excep. Anto. Francis. ¶ De huiusmodi remedio l. diffamari. de quo hic, & de modo: & forma illud intentandi, vide per Spe. in ti. de natis ex libe. vent. in ver. in seruo. & in ver. quarti dicunt. Et quid sit diffamato in proposita materia, vide Bald. in l. diffamari. in prin. hic al. vbi dicit, quòd diffamare aliquem, est in vulgo prædicare, vel coram iudice dicere, etiā non in figura iudicii. Et dr̄ quis aliquem diffamsse, quando protulit aliqua verba contra aliquem, etiam quæ nō tenderent ad iniuriam, sed ad damnum puta quod esset debitor suus. & quod talem fundum, vel talem rem possidet quam dicit ad se

Ex tenore, Publicatis attestationib. falsitas priorum testium potest indirectè probari. sic *communiter* summatur. Sed hæc summatio non continet vsque quaq; veritatem: vt ex infra dicendis apparebit. & ideò summo sic. Publicatis attestationib. admittitur aduersarius ad probandum cōtrarium si ante publicationem super hac probatione contraria instrui non potuit. & est casus singularis fm quem parum refert an velit probare contrarium directè vel indirectè: vt j. patebit. Communis diuisio. secunda ibi: nos. ¶ Casus literalis. Inter R. militem & M mulierem causa matrimonij coram quibusdam iudicib. delegatis vertebatur: coram quib. mulier proponebat: q̄ miles dictus corporaliter prælitit iuramentū, q̄ ipsum ducerer in vxorem. & postmodum carnaliter cognouit eandem & traduxit in domum: miles verò in ficiabatur omninò, adiiciens q̄ & si hæc vera essent, eam tamen

3 de iure non poterat habere in vxorē: eo q̄d aliam tunc viuentem duxerāt in vxorē. Ad probandam suam intentionem pars vtraq; testes produxit, testib. publicatis per testes militis videbatur esse probatum q̄ ipse ante festum Purificationis. B. Mariæ virginis. B. mulierem acceperit ī vxorem. Et testes mulieris dicerent, qd in septimana paschali sequente festum prædictū de ea ducenda cor poraliter prælitit iuramentum, dictus miles petebat ab impetitiōe ipsius mulieris ab solui. Ex parte mulieris fuit replicatum q̄ eo tempore, & etiam ante quo testes militis di xerant eum cum alia contraxisse, fuerat sēper in Eboracēsi. prouincia 2 moratus, cum testes ipsius militis dixissent hoc longè extra dictam prouinciam actum esse, de rerum nantes tempus & locum: & hoc erat parata probare per testes. Sed contra fuit ex aduerso responsum, q̄ cum attestationes iam essent publicatæ, hinc inde: iam non erat locus productioni testium. Dubitauerunt iudices vtrum testes mulieris essent super hoc admittendi. Resp Pa. cōsultus quod testes mu

1 lieris sunt ad probandum illum articulum admittendi. B. ¶ † No. 1. q̄ sponsalia de futuro cū carnis copula subsequenti inducūt matrimonium, etiam ad impediendum matrimonium, & dirimendum cum alia postea contractum. & est casus in c. is qui fidem. de spon. ¶ No. 2. q̄ aliud est atrahere matrimonium, aliud traducere in domum: nam secundum est facti, primum iuris: quod no. pro statutis facientib. mentionem de tradu

2 ctione. ¶ † No. 3. q̄ tempore paschali valent sponsalia contracta: licet tempus illud sit ad matrimonium cōtrahendum feriatum. de quo dic vt plenè no. in c. capellanus. de fer. vbi dixi. ¶ No. 4. q̄ num modum bonum probandi falsitatem testium, vt s. restringunt se ad certum locum & tempus contractus pro betur eo tempore absentia à loco. dicit tñ Io. And. q̄ testes deponentes super absentia debent dicere, quod viderunt illum continuè in tali loco commorantem, ita q̄ intra interuallum temporis quo eum videre desierunt, non potuisset ire ad locum. vbi dicitur fuisse prius & rediisse aliter non probarent. secundum eum quod not. & est ratio,

b quia testes debent concludere necessariò: vt in ca. in præsentia. de proba. vide in simili glo. nō. in c. clerici. 81. di. quæ dicit, quod si duo testes dicunt me cōmisisse aliquod malefi cium, tali die: & alij dicunt me fuisse cum eis illa die. præferentur isti. Et intellige q̄ isti restringunt se vt supra dixi: ita quòd cōclu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

li,omnib.& de similib.verbis: quia talia verba restringuntur ad habilitatem:vt in l.1.§.omnibus. ff.de no.oper.nun.& in l.1.in §.generaliter.ff. de leg.præst.Et ideò dicebat Bald.in l.aduersus.in ver.vlt.no ta.C.de vsu.quod dictio, Semper,verificatur etiam in his,q habent temporis in cruallum, & aliquādo verificatur i trien nio,& aliquando in decennio: sicut etiā dicimus de verbo, 4 in perpetuum: vt in l.1.§. qui in perpetuum.ff.si ager vect. vel emphy petatur.

* Sebast.Sap.

a ¶ Periculum animæ.Idem tenet Ab. in ca. tertio loco.in ver.tertio no.de præsum.& gl.in c.inter dilectos.J.de don.

dant necessario q non potuissem commisse maleficium,quin ipsi vidissent.vide circa hoc quod dixi in c.in nostra.s.eo.¶†No. vltimò ibi.tempus & locum,q testes debēt deponere de tempore & loco.sed intellige, quando hæc sunt necessaria ad concludendum intentum articulantis,vt hic erat:quia miles fundabat se super anterioritate temporis:aliàs secùs: vt patet in c.cum Ioannes. de instr.vbi testes dixerunt se non recordari de anno,mense,& die contractus, & nihilominus fecerunt fidem.dicit tamen Host.hic verisimiliter præsumendum contra testes, quando omnes respondent eodem modo. Sed contra hoc facit d.ca.cum Ioannes.nec ipse Host.videtur in hoc persistere:sed dicit hoc arbitrarium:& hoc verius.& vide quod no.Inno.in c.qualiter & quando.2.de accu. ¶†Opp.& videtur q miles iste non debuerit audiri allegando turpitudinem suam, q tempore cōtractus cum hac muliere aliam haberet vxorem.vt e.cum super quæstione. de concef.præb.Sol.glo.4.q speciale est vbi vertitur periculum animæ q no.& de materia an & quando audiri debeat allegans turpitudinem suam:dixi plenè in d.c.cum super.vide per Bart.in l.iusiurandum quod ex conuentione.§. procurator.ff.de iureiura., ¶†Op.2.q publicatis attestationib.non debant testes recipi: vt ca.fraternitatis.s.eo. So.glo.fi.q hic recipiuntur super nouo articulo: contrarium loquitur sup er veteri.sed hæc solu.non est bona: quia volebat mulier probare contrarium eius,qd miles probauerat: q si licet.vt in clc.2.de testi.Host.dat secundum intellectum,q hic opponebatur fallsitas testium.quæ potest obiici.& probari etiam post sententiam.vt c.licet.s.de proba. hæc lectu.non procedit, quando pars vult probare directè contrarium,nisi obiiceretur qualitas corruptionis:vt d.c.licet.& q leg.& not.in d.clc.2.Tertia lect.q hic indirectè volebat mulier probare contrarium probando absentiam à loco tempore allegati contra actus:secùs si directè voluisset probare contrarium:& sic de directa probatione cotraria loquitur tex.in d.clc.2.& sic gl.legit ibi ipsum text.Sed in contrarium facit identitas rationis:nam ita timeri potest subornatio testium in indirecta probatione, sicut i directa.possunt enim testes ita de facili induci ad deponendum super absentia à loco, sicut ad probandum directè ꝑrium.ergò eadem debet esse prohibitio in c.cum dilecta.de confi.vti.vel inuti.& l.non possunt.ff.de ll.&ideo dicebat hic Vin.q sicut directa ita indirecta probatio contraria excluditur publicatis attestationib.& pro hoc gl. no.4.q.3.si testes.§.si quis testib Quartam lec.multum notabilem sentit hic in.dicens.hanc mulierem fuisse admissam publicatis attestationib.quia post publicationem apparuit de loco & tempore ꝺctus , quæ prius non fuerunt declarata.hic enim non dixit miles in articulis quo tempore contraxit cum priori : sed simpliciter q prius contraxit cum alia , vnde non poterat mulier prius probare absentiam à loco,cum nō restrinxisset se ad certum tempus & locum : & sic non fuit ei imputandum si ante publicationem hanc absentiam nō probauit.si aūt prius in articulis hec fuissent expressa, non fuissent publicationem isti testes admissi.& licet iste intellectus approprietur , In.tamen in veritate est gl.in d.ca.si testes.§.si quis testib.dicit tñ illa gl.q si fuisset capitulatum de loco & die,audiretur post publicationem si fuisset tunc protestata de absentia, quasi sentiat , q per hanc protestationem excluditur præsumptio subornationis.hoc tamen vltimum non placet hic Io.An.nisi fuisset protestatiō conuentionalis:i.quod pars aduersa cōsensisset: per no.in c.fraternitatis.s.eo.quod satis placet.†Quia hoc non depēdet à voluntate partis sed à iuris dispositione : ergò protestatio solius partis non prodest, aliàs de facili eluderetur in hoc iuris dispositio.arg.in l.alimenta.C.de nego.gest.nisi velis dicere prout J.tangam.sed primum dictum Inno.& gl.expresse approbat & ampliat Io.An.in add.Spe.in tit.e.§.sæpe.in pr.& ver.porrò.vbi dicit,q etiā directa probatio contraria admittitur publicatis attestationibus quando articulus non fuit debitè ꝑspecificatus. Exemplum si contra instrumentum obiicio in genere quod est falsum , testes inducti ponunt,q tempore cōfecti instrumenti notarius erat mortuus certè poterit aduersarius attestationib.publicatis probare quod erat viuus:licet hoc sit directè contrarium.nam non est sibi imputandum quare prius non probauit.cum non posset diuinare quid testes essent dicturi.indebita ergò specificatio admittit probationem etiam directè contrariā: sicut indebita repellit probationem etiam directè contrariam: & hoc videtur subtilissimum & tenendum. & satis probatur per istum tex.fm hanc lec.& per rationem naturalem quæ satis allegari potest in c.secundo requiris.de app.& in l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excu.tut.& fm hunc intellectum summaui.& fm hoc est limitandus & restrigendus Vin.qui nimis generaliter voluit excludere probationem contrariam publicatis attestationib.quamquam posset attentari quod vbi allegatur absentia á loco non debeat ita de facili timeri.& præsumi subornatio:cum in facto quasi notorio non sit tanta præsumptio vel suspicio.arg.ca.euidentia.de accu.Sed tene primum , quia aliàs possent confingi multæ fraudes quę satis patent speculanti.Alij tamen voluerunt ponere quintam lect.quod procedat text.in causa matrimoniali.& iste intellectus est verus in se iuxta not.in ca.iurauit.de prob.& in c.series.s.c.sed nil noui afferret nobis iste tex.nec est proportionabilis literæ quæ minimè fundat se super fauore matrimonij.¶Vltimò quæritur:pone q mulier probauerat absentiam militis nunquid possit probare miles de nouo præsentiam: Gl.ista fin. dicit q sic:quia est alius modus inducendi,& ad aliud inducuntur nunc,quàm primò:quasi dicat,q primò induxit testes miles super præsentia ad probandum principaliter matrimonium.nunc verò vult inducere ad probandam præsentiam contra probationē mulieris.Sed aduerte , quia hic soluit contrarium inquantum obiicitur de publicatione suorum testium,sed nō soluit inquantum probat directè contrarium probationi mulieris:quia illa probauit absentiam:& iste nunc vult probare præsentiam contra clc.2.eo.tit. Idcò potes dicere,q admitteretur miles ante publicationem atte stationum mulieris : potest etiam tolerari si vult probare etiā post publicationem per notabile dictum Inn.in ca.cum clamor.J.eod. quia ista vltima probatio venit ad confirmationem prioris.sic nō præsumitur subornatio maximè quia satis potuit cōfidere in priori probatione.sed quia nunc deprehendit contrarium debet admitti ad confirmationem primæ probationis.Et per hoc habes aliam limitationem notabilem ad iura prohibentia productionem testium post publicationem.dicit tamen Host.quod mulieri non licebit producere testes tertios contra hos secundos.ar.ca.licet.2.J. eo.quod no.& vide quare post instrumentum licet producere testes in contrarium , & non sic post attestationes publicatas.per gl. no.in d.§.si quis testibus.4.q.3.c.si testes.

CAP. XXXVI.

1 *Commissa causa ad instantiam actoris super possessione & proprietate,potest iudex super alterutro procedere,& actor incboare quam vult.*
2 *Interdictum unde ui datur heredi.*
3 *In iudicio possessorio potest appellari tam super diffinitiua quam interlocutoria.*
4 *Acta inducunt notorium quando de causa plenè liquet:& quando dicatur de causa liquere.*
5 *Petitorium an suspendatur:an verò in totum tollatur cumulato possessorio.*
6 *Litis contestatio constituit in mala fide reum & actorem respectu fructuum.*
7 *Renuntiatio petitorij tollit effectum lit.contest.respectu restitutionis fructuum.*
8 *Non auditur reus super possessorio contemnutus.si vult agere super petitorio.nisi restitutis expensis:& restitutis fructibus.& idem econuerso.*
9 *An super iusta causa in denegando quartam productionem testium requiratur causæ cognitio.*
10 *An teneat appellatio sub ista forma,peto quartam productionem testium:& si eam de negaueris ex nunc appello.*
11 *Excommunicatio conditionalis quamuis non debeat fieri facta tamen tenet.*
12 *Grauatus non censetur renuntiare facultati appellandi acceptando dilationem datam ad aliquid probandum pendente grauamine.*

Significauerunt. Si sine causa negetur quarta dilatio petita cum solennitate legali potest appellari.vel summa sic, Indulgenda est in causa quarta productio testium petita cum solennitate legali,causa legitima non refragante: aliàs legitimè appellatur.In prima,appellantis decisa narratio.In secunda,appellationis commissio.ibi : mandamus.¶Casus literalis. Inter monachos Sancti Dionisij ex vna parte, & abbatissam & moniales de Forcellis ex altera: tam super possessione quàm proprietate prioratus de Argentolio coram iudicibus delegatis quæstio vertebatur. Moniales super causa proprietatis primitus iudicium sunt ingressæ & testes produxerunt in illo : postmodum iudicio petitorio suspenso possessionis iudicium sunt ingressæ super quo testes ab vtraque parte sunt producti : ita quod publicatio testium fieri iam debebat.Sed monachi quartam productionem testium cum iuris solennitate petierunt super iudicio possessorio: quam cum iudices denegassent , ipsi ad sedem apostolicam appellarūt ab ipsorum interlocutoriæ:quibus peractis iudices processum suum domino Papæ significauerunt.Mandat Papa quibusdam iudicibus , quatenus si constiterit eis abbatem & monachos quartam productionem testium cum iuris solennitate, super possessorio petiuisse:& propter hoc intra decem dies appellasse, post interlo

a ¶ Sebastianus Sapia.¶ Quod appellans.Vide Bald.in authen.hodie.in princip.de app.Spe.in tit.de instru.edit.§.nunc dicamus.ver. sed pone.Car.in clc.1.de dolo & contuma.

b ¶ Ad intelligentiam tex.& glo.in ver.liquere.quando dicatur liquere.vide hic d.Anto.versi.quærit gl.& adde Abba.in ca.cum olim.de verb.sig.vide gl.in c. decernimus. 3.q.9.per Ant.in ca. prout.de dolo &cō tuma.vbi vide.Item illud dicitur liquidè constare,quod constat per testes.textus est quem ibi no.do. Ant.in ca.quoniam aliqua.s. eod.Item illud dicitur constare liquidissimis probationibus quod cōstat per violentam probationem iuris. 1 Gl.est in l.si tutor.C. de peric. tut. quam allegat Fl.in l.patronis.ff.de probatio.& Im.in l.quæsitum.ff. de re iud.& d.Ale.in l.frater tuus.C.de testa.mil.Et quod dicatur liquere de causis quando est renuntiatum.sentit Inn.in c. pastoralis.in glo.sua quæ est super ver.renuntiatum. de caus. posſ.Et vide Ang.in aut. qui semel.in fi. C.quo.& quan.iud. vbi dicit, q tunc di- 2 citur liquere, quando est conclusum ī causa.& all.Inno.hic & cum hac gl.concordat d.Ant.in d.ca.pastoralis.de cau.posſ.

Anto.Fran.

¶ Ad hoc, quādo aliquid dicatur esse liquidum, vel dicatur de causa liquere, vide gl. in l.Pōponius aliàs si vna ex plurib ff.de re iud.& in l.si de meis.in §.fi. ff.de arb.vbi gl.dicit,q licet actor non probet,tñ dicitur d causa liquere ad effectū, vt iudex ferat sentētiam absolutoriam, iuxta materiam l. q accusare.C. de eden. Et quæ dicatur liquida probatio, aut debitum liquidum, vide not.per docto.in c.super quæstionum.§.intētionis.de of.del.vbi illud dicitur esse liquidum quod constat ex verbis intellectis à rectè intelligentib.neq; requiritur q illud omnes intelligant. ¶ Et adde q in interpretanda voluntate defuncti præsumptiones, & coniecturæ dūr esse liquidissimæ probationes vt l.licet Imperator.& ibi plenè per Ale.ff.de leg. 1.Illud etiam dicitur esse liquidum,q constat ex instrumentis quę ex forma statuti hūt executionem paratam.De quo per Bar.l.proinde.§.fi.ff.ad leg. Aquil.Dicas tamen quod liquidatio , quæ fit per instrumenta potest etiam fieri ex ꝓiunctione duorum instrumentorum.l.fin.& ibi per Bald.C.de fal.cau.adie.leg.Et hæc liquidatio, quæ fit per instrumenta,debet fieri parte citata,secundum Bal.in l. 2.C.de execu.rei iu.& habetur per Bar.in l.3.in 3.q.pr.C.de pigno. J.de fide instr.quæ gl.volunt q tantum dicatur conclusum in causa,quando partes renuntiauerunt attestationib.& nolunt amplius aliud probare.Hoc dicit Bal.in l.si accusatorib.ff.de ac.quod idem est renuntiare probationib.& concludere in cā,& potest concludi super vno articulo,Bal.in aut.iubemus.C.de iud. Vide gl.in clc.fæpe.de ver.sig.quæ vult,q iudex in certis partibus potest concludere in causa.& ita tenēt Bald.in ca.1.si de inuesti.feud.lis inter dom. & vasal.oria.Bern.Fortze.

¶ Circa hoc de conclusione in causa,qñ dicatur fieri., & per quem actum fiat vide Io.An.in c.fin.de in.int.re.in nouel.vbi dicit, q fit per renūtionem actorum amplius si faciendo rum.Et vide p Spec. in ti.de ren. & 2clusio.§.1.ver.& not.& per In.in ca.pastoralis.de cau.posſ.&proprie.& vide gl.& Ange.in auth.de testi.§. quia verò.ver.2clusserunt.& vide gl. in cap.cum dilectus.in ver.cōclusum. de fi. instr.Et vide gl.in c. quoniam.ꝰ.in verb. renūtiationes.& ibi per Abb.de prob.& per Bald.in l.ne causas.C.de ap.vbi dicit q fit etiam per lapsum termini perem ptorij ad proponendas peremptorias exceptiones,& ad proponendum oīa iura. Et vide Bart.in l.error.C.de iur.& fact. ign.vbi dicit,q fit etiam per præceptū de soluendo factum à iudice.Et vide Car. in cle.j.12.q.de cau. posſ.& proprie.& vide gl.& Bald.ibi in l. postquām liti. C.de pac.vbi dixit,q sīvna pars hodie renūtiat probōib.& altera renuntiet eras. dr esse ꝛclusum in cā , ḡuis non simul & semel renuntient.Et an cōclusio in causa sit de substantia iudicij,vide per glo.& Car.in cl.sæpe.§.& quia. 19, q.de verb.sig.vbi dicit , q est potius de cōsuetudine , quàm de substantia,ēt in iu

a quod appellans etiam ab interlocutoria habet necesse probare se appellasse intra decēdium à tempore sententiæ interlocutoriæ. vide quod not.Archid.in cap.Romana.de appell.libr.6.¶ Nota quod vbi prius liquet de possessorio quam petitorio , ferenda est sententia super possessorio : quo finito proceditur super petitorio.si autem de vtroque liqueat vna sententia terminabuntur.sic limita ca.cauſam dilectus & ca.pastoralis.de 3 causa posſ.& proprie.¶†Nota vltimò quod in iudicio possessorio potest appellari ex legitima causa,& quod plus est:non solum ab ipsa sententia diffinitiua super possessorio: iuxta ea quæ dixi in ca.cum ad sedem.de re stitu.spolia.sed etiam à grauamine seu ab in b terlocutoria. ¶ Glo.b sunt faciles vsque ad illam quæ est in verbo condemnantes. illa enim opponitur videtur enim quod isti monachi deficientes in iustificanda appellatione non solum debuissent condemnari in expensis : sed etiam remitti ad priores iudices. vt in ca.accepta.& in ca interposita.de app. Sol.glo.quòd isti priores iudices abdicauerant à se iurisdictionem remittendo negotium ad Papam : sed certè hoc est diuinare. cum in text.non fiat mentio nisi de sola appellatione.pari modo diuinat Ioan.An.qui dicit q forte illi detulerunt appellationi & sic cessat contrarium per ca.cum appellationib.de ap.li.6.Host.legit tex.cum suppletione.nam ad tex.ibi, 2demnantes, supplet, & partes ad priores iudices remittatis:& nisi adeò,&c.& hoc etiam diuinat.dic ergò,q appellatio fuit hic iustificata, eoipso quod constitit dilationem fore petitam iuris solennitate , & sine causa denegata.vnde si habita quarta dilatione coram iudice à quo, non probant,quod probare volebant , non per hoc est minus iustificata appellatio.debet ergò intelligi text.dum dicit si in probatione defecerunt,scilicet super principali negotio,& non super iustificatione appellatio nis:& sic litera est clara.& sic tacitè hanc solutionem sentit Io.And.super gl.præcedenti.¶†Quæro, tex.c mandat vtrunque iudi- 4 c cium simul terminari si de proprietate liquet quando dicitur de causa liquere.glosſ. penultima notabilis dicit,quod nisi sit renūtiatum & conclusum in causa non dicitur liquere , quin possent adhuc fieri probationes:quod benè notabis.ex hoc infero,quòd ex prioribus actis non cauſatur notorium diciis ordinariis.Quod ēt vſ tenere Bal.in c.cum I.& A.de re in.Et adde,q 2clusio in cā facit nullas esse partes iudicis, nisi in iudicādo, &iō impeditur allegationes fieri tam in iure,quam in facto:vt per In.in d.c.pastoralis.nō tñ impedit fieri posse citationem ad sñiam, fm Bal.in Margarita.super In.ver.2.in verb.2clusio.neque impedit probōnem per confessionem partis.licet tollat alias probōnes.Ita Bal.sīn,quem ibi sequitur Pau.in rubr.de probat.& tenet Alex.in l. Publia.§.1.ff.depo.dicit tñ Pau.ibi,illud esse verum in spōtanea cōfessione.q ēt voluit An.in c.licet cām.de prob.Hæc ēt impedit ꝓbationem,quæ fit per inspectionem oculorum:quia nulla certior probatio,quam illā, & excludit omnem suspicionem subornationis,aut corruptionis.l.si arbiter.ff.de prob.Et adde, q talis conclusio non impedit interrogationem fieri posse per iudicem , etiam ad partis instantiam,in causa summaria : vt est glo.in d.clc.sæpe.in verbo,interrogauit:vt tenet Spe.in d.ti.de renun.& conclu.in §.1. Et idem voluit R o.in l.admonendi.ff.de iurei.vbi ēt illā gl.sīn.& vide Ant.c.1.d iu.& multas ḡor.al.ad hoc nouissimi d.l.admonēdi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap. a ¶ Vsq; ad cõclusionem. Quod post cõclusionem in causa dicatur de causa liquere, facit q̃ q̃n est conclusum in causa perinde est, ac si eẽt iudicatũ: vt not. Bal. in l. error. C. de iu. & fact. ign. & Ang. Are. in §. appellãtur. insti. de except. Ro. consi. 255. inc. quo ad primum. circa fi. & Iaf. in rep. l. admonendi. versi. dicitur autem conclusum in causa. & versic. item adde. vide facit mentionẽ de hac gl.

b ¶ Quartam productionem. Adde videndum Lap. ali. 92. Rom. consi. 222.

Sebast. Sap. c ¶ Sub condition. De sñia excommunicationis conditionali, quem effectum habeat, ponit Pet. de Anc. consi. 153. inc. ex narratis. vbi dicit, q excommunicatus potest impetrare rescriptum ante euentum conditionis, q̃ non esset, si excommunicationis sententia esset pura. Vide Fel. hoc referentem in c. fi. versi. fallit tertio. j. de except.

principalis petitorium absorbeat possessorium & sic limita c. cum dilectus. de cau. poss. & proprie. Sed in ꝑrium facit, quia ex quo fructus extant dẽntur proprietario per condictionem sine causa iuxta ea quæ plenè dixi in c. grauis. præal. nisi dicas hoc spãle in odiũ violentię. circa q̃ vide q̃ dixi in c. cum super. & c. pastoralis. de cau. poss. & prop. vbi ẽt tetigi an actor qui obtinuit in possessorio cogatur redire ad petitoriũ suspẽsum. die vt ibi p q̃ declaratur mã huius gl. ¶ Et vide no. d. do. de Ro. tot. dec. 314. vbi dñt, q̃s ꝑ quem actum fuit possessorio suspenso petitorio, non auditur lata sñia ꝑ eum in possessorio, volẽs proced ere in petitorio, nisi prius restitueret rem cum fructib. perceptis à tpe deiectionis, & oẽs expensas. secùs dñt in casu querso. nam sñia lata in possessorio ꝑ actorem audietur actor volens redire ad iudicium petitorium: licet prius non satisfaciat de expensis. & est rõ: quia hoc vltimo casu non reperitur iure cautum. aget ipse reus pro expensis: nõ aũt de eis ꝑt excipere: sed in primo casu illud fuit inductum in fauorem spoliati, & odium spoliantis. non. n. tenetur rñdere spoliatus super proprietate nisi integrè fuerit restitutus. vt c. 2. & fi. de cau. poss. & propr. q̃ not. pro intel. illorum iurium. & tetigi in d. c. fi. Sed ꝑ hoc opp. quare fuerunt hic auditi monachi producentes testes in possessorio aũ restoẽm monialium ꝑ præal. iura. So. dic q̃nõ produxerunt testes super proprietate sed defendendo se super possessione, q̃nõ est prohibitum, d. c. fi. & ar. in d. c. cum inter. de exc. fortè n. vt dicit hic Gof. monachi volebant probare q̃ iam possederant continuè per 40. an. & sic ante spoliationem prætensam: & sic volebant excludere violentã possessionem: non. n. potuissent duo eandem rem eodem modo insolidum possidere, vt in c. licet. de probatio. & si vtraq; pars probasset possessionem, dic q̃ cæteris paribus fuissent absoluti rei. s. de

2 prob. ex literis. & dic plenè prout no. in d. c. licet. ¶ Sed attingendo nunc mãm post doct. quæro, quid si pars simpl'r perit quartam

b productionem seu dilationem nõ adiecto, cum solennitate legali: So. dr. In. q̃ iusta est petitio, & est iusta denegatio: & si ꝑ hoc appellaretur: non valeret appõ. probat rõe. quarta productio testiũ simpliciter non seruata solennitate de qua ꝑ. c. vltra tertiam. est à iure prohibita: vt ibi ergò iniusta est petitio. secùs dr̃ si petitur cum solennitate legali. nam tunc petitio est iusta, & denegatio iniusta,

cum sint in pendenti vsq; ad cõclusionem. a & sic no. volunt d. de Ro. dec. 385. & sic intellige c. cum olim. de ver. sig. vbi dr̃, q̃ acta inducunt notorium. Sed tunc op. nam intelligendo text. fm hanc gl. infertur, q̃ petitorium fuit suspensum post conclusionem q̃ est ꝑ c. pastoralis. de cau. poss. & proprie. Inn. hic nõ soluit sed dicit hoc posse fieri. & tunc debet simul vtr;q; negotium terminari. sed saluando ꝑt intelligi, q̃ ſuberat iusta causa admittendi possessionem, quo casu fieri ꝑt vt ibi: & tunc no. q̃ vtrunque iudicium si mul terminatur fm Inn. secundò potest intelligi q̃ potuit in causa. concludi pendente iudicio possessorio. vel fortè nunc dñt actores se nihil amplius velle probare in iudicio proprietatis, & idem rei: & sic non obst. contra-

5 rium. ¶ † Quæro, si sñia veniret pro actore in possessorio, pro reo in petitorio: quid iudicabitur de fructib. à tempore deiectionis vsque ad sñiam perceptis? Gl. fi. attigit, & dic vt in ea, ex quo no. plura. primò, q̃ fm leges non suspenditur petitorium accumulato possessorio. sed ex toto debet renunciari: secùs fm canones. sed tu dic melius vt dixi in

6 c. pastoralis. ¶ † No. 2. q̃ lit. conte. constituit in mala fide respectu restitutiõis fructuum, non solum ipsum reum, sed etiam actorem in casu in quo fructus ex aliqua causa perue nerunt ad eum. pone exemplum in casu huius gl. quod not. pro intellectu l. certum. C. de rei vend. & eorum quæ no. in e. grauis. de rest. spo. ¶ † Tertiò no. q̃ renunciato iudicio petitorio tollitur effectus lit. contestationis respectu fructum restituẽdorum vnde videtur durũ vt effectus causarius auferatur per' peremptionem instantiæ contra no. in c. causam quæ. s. e. & in l. cum lite mortua. ff. iud. so. nisi aliud dicatur in renuntiationis actu. vide quod nota. in iuribus præallegat. ¶ Not. quartò, q̃ licet sententia feratur pro reo in petitorio, sententia tamen lata pro actore in possessorio dicitur habere executionem respectu fructuum, testes respectu rei

principalis petitorium absorbeat possessorium & sic limita c. cum dilectus. de cau. poss. & proprie. Sed in ꝑrium facit, quia ex quo fructus extant dẽntur proprietario per condictionem sine causa iuxta ea quæ plenè dixi in c. grauis. præal. nisi dicas hoc spãle in odiũ violentię. circa q̃ vide q̃ dixi in c. cum super. & c. pastoralis. de cau. poss. & prop. vbi ẽt tetigi an actor qui obtinuit in possessorio cogatur redire ad petitoriũ suspẽsum. die vt ibi p q̃ declaratur mã huius

8 gl. ¶ † Et vide no. d. do. de Ro. tot. dec. 314. vbi dñt, q̃s ꝑ quem actum fuit possessorio suspenso petitorio, non auditur lata sñia ꝑ eum in possessorio, volẽs proced ere in petitorio, nisi prius restitueret rem cum fructib. perceptis à tpe deiectionis, & oẽs expensas. secùs dñt in casu querso. nam sñia lata in possessorio ꝑ actorem audietur actor volens redire ad iudicium petitorium: licet prius non satisfaciat de expensis. & est rõ: quia hoc vltimo casu non reperitur iure cautum. aget ipse reus pro expensis: nõ aũt de eis ꝑt excipere: sed in primo casu illud fuit inductum in fauorem spoliati, & odium spoliantis. non. n. tenetur rñdere spoliatus super proprietate nisi integrè fuerit restitutus. vt c. 2. & fi. de cau. poss. & propr. q̃ not. pro intel. illorum iurium. & tetigi in d. c. fi. Sed ꝑ hoc opp. quare fuerunt hic auditi monachi producentes testes in possessorio aũ restoẽm monialium ꝑ præal. iura. So. dic q̃nõ produxerunt testes super proprietate sed defendendo se super possessione, q̃nõ est prohibitum, d. c. fi. & ar. in d. c. cum inter. de exc. fortè n. vt dicit hic Gof. monachi volebant probare q̃ iam possederant continuè per 40. an. & sic ante spoliationem prætensam: & sic volebant excludere violentã possessionem: non. n. potuissent duo eandem rem eodem modo insolidum possidere, vt in c. licet. de probatio. & si vtraq; pars probasset possessionem, dic q̃ cæteris paribus fuissent absoluti rei. s. de

9 prob. ex literis. & dic plenè prout no. in d. c. licet. ¶ † Sed attingendo nunc mãm post doct. quæro, quid si pars simpl'r perit quartam

b productionem seu dilationem nõ adiecto, cum solennitate legali: So. dr. In. q̃ iusta est petitio, & est iusta denegatio: & si ꝑ hoc appellaretur: non valeret appõ. probat rõe. quarta productio testiũ simpliciter non seruata solennitate de qua ꝑ. c. vltra tertiam. est à iure prohibita: vt ibi ergò iniusta est petitio. secùs dr̃ si petitur cum solennitate legali. nam tunc petitio est iusta, & denegatio iniusta, nisi allegaretur causa rationabilis in ꝑrium vt hic: imò plus dicit Inno. q̃ non sufficit ad euitandum iustam appellationem allegare causam rõnabilem: nisi ẽt ꝑmitterit super ea causę cognitionem. Ratio, quia iura indulgent quartam dilationem cum solennitate legali ꝑ. c. vltra tertiam. ergò iudex grauat nisi exprimat causam, & de ea cognouerit, dicit tamen q̃ quidam ꝑ. Host. dicit q̃ licet primum dictum sit subtilius: isti tamen qui tenent ꝑrium dicunt verius: & in hoc multum instat, & cõcludit in effectu, q̃ si iusta causa denegandi in veritate subest, ꝑt iudex denegare non præmissa causæ cognitione. nec etiam tenetur tunc exprimere: quia si in veritate causa subest non grauat partẽ in denegando, maximè quia periculosum est hoc casu exprimere causam, ne pãdat aliquo modo motum animi sui in sententia ferenda ꝑ. l. vbi. C. de fal. nã si diceret, nolo dare, quia sufficienter probasti. ideò partes instruerentur super sñia ferenda. Satis enim est q̃ coram iudice appellationis approbetur iusta causa: vel exprimat cum' denegat appellationem recipere: & maximè præmittere cognitionem non tenetur: quia hoc relinquitur arbitrio ipsius iudicis. ar. hic. licet si malè arbitraretur, valeret appellatio. pro hoc adducit similę cum appellatur à prætenso grauamine, non enim sufficit probare ad iustificandam appellationem ob iustam causam fuisse appellatum: nisi doceat illam esse veram. d. c. interposita. quia iudex potuit moueri ex aliqua iusta præsumptione: vt ibi no. ita in proposito ex sola negatione non iustificatur appellatio, si ꝑ doceri iustitia negationis, maximè si fuit expressa: licet non fuerit de ea cognitum. Et hanc partem puto veriorem & iudicio meo est text. hic, vbi in denegatione quartæ productionis petitæ cum solennitate legali non apparet q̃ fuerit expressa causa: & tñ Papa dicit ex denegatione fuisse iustificatam appõnem, nisi iudex voluerit multitudinem effrenatam compescere, nõ dicit ni si iudex expresserit. satis est ergò causam ꝑ veritate subsistere. præsumendum. n. est prima fronte pro facto iudicis. vt no. in d. c. interposita. & per Inn. in c. post electionem. de conce. præb. in fi. consilium tñ est, vt iudex exprimat causam ita cautè vt non pandat animum

1 ossum, vt sic retrahat partem ab appellando. ¶ † Sed quæro, quid si isti appellassent ante denegationem sub hac conditione: petimus quartam dilationem cum solennitate legali: & si eam denegaueri-

* tis ex nunc appellamus. In. quem cõmuniter sequuntur hic doc. dicit hanc appõnem ẽt secuta postea denegatione non valere, nisi post ea gemineturſecuta denegatione. Rõ fm eum: quia à futuro grauamine non appellatur, sed à præterito, seu saltem pũti. vt ꝑ. de appellatione. 2. & c. ex parte. 2. & c. vt debitus. & c. cum cessante. & c. dilecto. secùs dicit, si iudex prius denegasset simpl'r. & monachi sic appellassent. petimus reuocari grauamen & si ipsum non reuocaueritis: appellamus: quia nõ est hæc appõ à futuro grauamine sed à pũti. Nec ob. si dicatur, q̃ imò à futuro per verbum nisi reuocaueritis q̃ extensiuum est. ff. ad Tert. l. filij mater. in fi. & futurum subiũctiui modi: quia reuocatio quæ petitur, & quæ est de futuro, nõ est grauamen, sed illa denegatio præcedens fuit grauamen à quo potuit appellari ẽt sine verbo extensiuo fm Inn. fuit enim fm Host. illud positum ad cautelam. & reuerẽtiam iudicis, qui reuocationem grauaminis poterat de iure per seipsum facere, d. c. cũ cessante. & quæ dubitationis tollendæ causa inserta sunt, ius commune nõ immutant. l. qui mutant. ff. mand. & hoc'd. Inn. folet allegari pro notabili ab omnib. mihi placet multum dictum vt possit appellari à grauamine sine petitione reuocationis, & q̃ petitio reuocationis non immutat ius, ad hoc allegat ho. tex. cum gl. in ca. fi à iudice. de ap. li. 6. & in c. 1. de dila. & quod ibi dixi. Sed primum dictum fortè non est verum, si rectè & diligenter pondercetur quoniam non appellatur simpliciter à futuro grauamine, sed potius à præterito: quia appellatio est conditionalis si denegaueris, &c. & trahitur ad diem extantis conditionis. arg. opt. in c. fi pro te. iuncta gl. de resc̃rip. li. 6. & sic ad diẽ denegatæ dilationis: vnde perinde est ac si appellatio

11 fuisset interposita post graumẽ. † Sicut in simili dicimus in excõicatione sub condition' elata: puta, si tale factum feceris te excõico. c nam excõicatio non habet vires incontinenti, sed adueniente cõditione, & ad illud tempus trahitur, siue dixerit iudex excõico te ex nunc, siue ex tunc: vt in c. præterea. de ap. & ibi latius per Inn. & quamquam ferri non debeat excõicatio pro futuris culpis ẽt sub conditione. vt c. Romana. §. caueant. de sen. exc. li. 6. lata tñ tenet, vt ibi no. & c. præterea. sicut dicimus in sñia, quod non deberet ferri sub conditione, lata tñ tenet. 2. q. 6. biduum, ita dico in proposito, honestum esse vt talis appõ non interponatur ante grauamen in fine. tum sñi tñ sic interponitur debet valere quia trahitur ad diem cõditionis. Nec obstat si opponeretur de l. necessario. § q̃ si pendente. ff. de peric. & commo. rei vend. vbi dies conditionis astantis trahitur ad diem celebrati contractus: quia loquitur in contractibus qui non dependet à voluntate vnius tãtum. sed duorum. Sed hic de pendet appellatio à voluntate vnius. qui solũ intendit. & appellare vult in effectu post grauamen ad hoc quod no. gl. in' d. c. si pro te. &

12 Dyn. in reg. qui prior. de reg. iur. libr. 6. ¶ † Vltimo ponit hic Host. quæstio

questionem. quid si pendente grauamine ante lapsum 10. dierum iudex dat dilationem grauato ad aliquid faciendum, an acceptando dilationem videatur renuntiare facultati appellandi: & concludit quòd non: quia iudicium redditur in inuitum. l. inter stipulantem. §. si fichum. ff. de ver. obl. tu vide latiùs per Io. An. in c. fi. de ap. lib. 6. & per. dom. de Ro. decis. 288. & per Inno. in c. solicitudinem. ꝑ. de appel. vbi dicam.

CAP. XXXVII.

1 *Tripliciter potest se gerere iudex circa recipiendos testes probatorios & reprobatorios.*
2 *Testis de auditu, fama, & credulitate, induit præsumptionem.*
3 *Iudex secundum qualitatem cause plures uel paucieres testes admittit.*
4 *Generalis responsio testis super generali articulo famæ qui solet in fine poni, refertur ad omnes articulos. intelligę super quibus testificatus est.*
5 *Testes separatim sunt examinandi, alij tamen in examine possunt adhiberi modò super illa causa non examinentur.*
6 *An & quo casu testimonium sine causa scientię ualeat.*
7 *Iudex non interrogans testes in causa scientię, tenetur partibus interesse. & quæ sit causa sufficiens sententię. 8.*
9 *An cæcus possit esse testis in re perceptibili auditu: & quid si non est cæcus & audiuit contrahentes. sed eos non uidet.*
10 *Quæ sint circunstantię de quib. iudex interrogat ultra causam scientię.*
11 *Notarius attestatur tantum de duob. de nisu, & auditu.*
12 *Notarius non potest conficere instrumentũ de facto suo: sed de eo quod faciunt partes.*
13 *Testis an teneatur respondere de suo crimine, uel quòd sit talis quod non possit esse testis.*
14 *Ordinandus tenetur omninò probare ea, quæ impediunt ordinis executionem.*
15 *Pauper quis sit, & an repellatur à testimonio.*
16 *An testis ad hoc ut ualeat eius dictum, requiritur ut habeat notos contrahentes.*
17 *Testes sunt interrogandi de tempore & loco, ad uidendum si concordant uel discordãt.*
18 *Impediens testem si impedimentum cesset non potest, an perdat causam, uel an testis habeatur pro producto.*
19 *An ex facto amici uel consanguinei præsumatur consensus partis.*
20 *Partes possunt ratificare attestationes nullas, licet non possint ratificare acta a nullo quæ sunt de iudicio.*
21 *Testis secundo inductus, si dixerit contrarium eius quod primo dixit, an probet.*
22 *Iudex inferior à Papa an possit alteri committere examinationem testium.*
23 *Testis dicens aliud quam q̃ scripserit notarius, nunquid insti sit credendum: an notario.*

Cum causam. Diligenter examinandi sunt testes & puniendi, qui eos impediunt, & ipsorum testium multitudo est per iudicẽ referẽda. h. d. & habet tria dicta: vt patet ex summatione. secundum ibi: quod si tertium. ibi, volentes.

¶ No. 1. quod vbi testes sunt longè distantes: ꝑt iudex ipsorum receptionem partib. committere. & hæc est vna causa legitima, & honesta & cõmittendi testium receptiones ad idem c. constitutus. de fideiuss. & quod ꝑ. sub iiciam latius. ¶ † No. 2. iudicem posse à principio recipere omnes testes tam ꝓbatorios q̃ reprobatorios: & ipsorum validitatem reseruare in tps disputationis: de quo dispurat gl. i. sed tu dic vt latè dixi in c. ex parte ade. §. e. per quæ declaratur tota ista gl. q̃ aliter non attingã. Sed dico iudicem tripl'r se posse hre

1 ceptione testiũ. ꝑt. n. à principio recipere oẽs testes tam ꝓbatorios q̃ reprobatorios & reseruare validitatem illorum in tempus disputationis, vt hic. & c. licet. §. de prob. Secundo ꝑt à principio admittere exceptionẽ reprobationis, & secundum eorum dicta ad mittere probatorios. Tertio põt admittere exceptionem reprobationis, sed differre examinationem testium post publicationem probatorium. quæ omnia declara prout dixi in d. c. ex parte ade. ¶ No. iudicem ex officio suo debere inquirere & examinare testes nedum super petitis in libello: sed etiam de de causis scientiæ, & de omnib. circunstantiis. de quo vide quod le. & nõ. in c. per tuas. ꝑ. e. ¶ No. iudicem debere inquirere da fama & sic vt quod fama aliquid addat. ad hoc qđ leg. & no. 4. q. 3. si testes. item sæpe. & facit, p communi obseruantia: nam hodie in fine articulorum semper ponitur articulus de fama: & quantum probet. vide quod dixi in c. veniens. §. e. & per Bar. in l. de minore. §. formenta. ff. de qq. ¶ † Nõ. quòd testes inquirũtur de credulitate an. credendi ea quæ deponunt. & dicit hic Goffr. quod de auditu, credulitate, & fama, requiritur ad præsumptionem nõ ad plenam probationem: quod bene notabis. sed vide ea quæ dixi in c. quoties. §. e. & c. tam literis. ¶ No. iudicem ecclesiasticum habere iurisdictionem in omnes im-

3 dientes producendos coram eo. ¶ † Nõt. q̃ ad officium iudicis pertinet prætaxare certum numerum testium: & q̃ in ista causa

a Papa præfixerit numerum quadragenarium iudex tamen in aliis causis potest secundũ qualitatem causæ & personarum quandoq; plures admittere: quandoq; pauciores. ar. c. 1. 29. dist. & c. de testib. in fi. & c. significauerunt. s. e. & sic intellige Io. An. hic. est enim hoc arbitrarium quod no. ad cautelam seruandam per iudicem in refrenationem testium, ne pandat animum suum circa merita causæ. vide per Spec. eo tit. §. restat de numero. ver. hoc etiam. & in summa per Host. de dilat. §. ex quib. & quod s. dixi quòd quadragenarius numerus testium non sit ordinarius: firmat Io. An. in ad. Spec. eo. tit. super

4 rub. ver. quærebatur secundo. ¶ † Sed circa

b prædictã & circa tex. dubitatur qđ si testes deponens sup articulis dixit se nihil scire ex

c ceptis pauci ꝑ deinde interrogatus super articulo generaliter de fama quæ solet poni in fine articulorum: respondit verum esse quod est fama. an hæc responsio sit referenda ad omnia cõtenta in articulis: aut solum ad ea super quibus dixit se aliquid scire. de hoc in Specu. in tertia parte. de no. crim. §. vt autem. in fine. & quidam dixerunt vt ibi refert dictum illud generale restringendum. Alij quod generaliter debet. intelligi sicut generaliter ponitur: nam responsio debet esse conformis interrogationi. instit. de inutil. stipul. §. præterea. nec per illud videtur sibi cõtrarius: quia potest esse quod aliquid nescit in veritate: & tamen est de illo publica vox & fama, æquum tamen est vt testes interrogentur iterum vt declarent dictum suum. & sic dicit fuisse obtentum inter archiepiscopum Raue. & commune forliuij in quadam causa. & ad materiam vide quod no. Io. An. in ad. Spe. e. tit. §. nunc videndum.

5 ad finem. ¶ † Venio ad gl. o. & quero, qualiter sint testes examinandi. respondet gl. o. 2. quod sigillatim per se: aliter non valeret receptio. quod no. & idem tenet Spe. eo. tit. §. nunc tractandum. in princip. in ver. sed pone produxit. Et intellige gl. quando duo testes simul examinarentur. nam tunc est periculum ne vnus instruat alium, nec posset falsitas deprehendi exemplo Danielis: secus, si alii qui intrinseci adhiberentur in examinatione, maximè si vocaretur vt testes: ad hoc ca. vt officium. de hæret. lib. 6. vbi in examinatione testium ī causa hæresis adhibẽtur duo religiosi: & est cautum hoc obseruare in omni causa grauipro hoc quod dixi in ca. sicut. s. e. & quod ibi no. Host. in c. Albericus. ita dicit dicta testium posse ꝓbari per alios testes

6 tunc adhibitos. ¶ † Quæro, dr̃ hic testem d interrogandum de causa scientiæ, qđ si non reddit causam sui testimonii: vt puta, quia dixit verum esse simpliciter quod Titius mutuauit Sempronio mille? Gl. in ver. de causis distinguit, quod aut fuit interrogat' de causa. & eam non rddidit, & tunc non valet testimonium. aut non fuit interrogatus, & valet. & idem Accursius in l. 3. ff. eo. non enim secundum eum debet esse verbosus: ideo excusatur si non fuit interrogatus. argum. ꝓ l. fi. C. de preci. impe. offe. & l. amplioremCde

duodecimo quæro. C. de acqu. & Bar. in l. de minore. §. formenta. versi. quæro. qđ si testis. ff. de qq. de quo vide in terminis per Maria. in rep. c. qualiter & qñ. 54. q. 9. q. pr. de acc.

Sebast. Sap. c ¶ Interrogatus. vi de Iaf. in l. Lait prætor. §. iurari. in fi. ff. de ritu. vbi ponit de testib. qui dixerunt aliquid gestum in præsentia Titij & Seij, & postea interrogati quib. ꝑsentib. dixerunt nullis. Item de testib. qui interrogati, quib. præsentibus rẽsponderũt nullis: postea fuit probatũ: q̃ erant aliqui præsentes: saluãtur. n. talia dicta, vt ibi p eũ, d ¶ Dic testem. An testis debeat reddere causam dicti sui. Et de hoc vide latè per d. Ant. in c. super hoc. de renun. & per Bar. & & Pau. Castr. in l. qui testamento. §. fi. ff. de testi. q. text. semper allegatur. ad hoc vide Bar. & Bal. in d. l. solum. & vide glo. in l. cum hi. §. in causa. in verbo, audiat. ff. de transl. gl. in l. j. C. de testi. gl. in l. j. in pr. ff. de oper. no. nun. Et de hac materia vide Bal. in l. 3. ff. e. vbi refert dicta hic per In. & adde, quod testis deponens sup valore, non probat nisi rõem sui reddat quia istud consistit in intellectu. Ita dicit Bar. in tract. de teste. versic. testis dixit fundũ valere. Et idẽ dicit Ant. & Abb. in c. cum causam. 2. ꝑ. co. Idem dicit Paul. de Cast. in l. pretia rerum. ff. ad l. Falci. de quo vide per Bal. in l. fi. ad fi. C. de iur. do. impe. Ad quod vide quod no. per Bal. in l. 2. circa fi. C. de resc. vend. Et vide Bar. in repet. l. ad finem. C. de sentent. quæ pro eo, quod interest. Et vide Rom. in l. mortis causa. ff. de donatione causa mortis. Et vide ibi quod subtiliter tangit Flor. in l. si seruum meum. ff. ad l. Aquil. Item vide Bald. in l penult. circa fi. C. de sentẽ. q̃ sine certa ꝓtestatione vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit q̄ dictum testis deponentis super iurisdōe, districtu, vel territorio, vel super iure decimandi, non valet, nisi reddat cām dicti sui causam dicti sui. Hoc dicit not. Bal. in l. presbyteri. ver. iuxta prædicta. C. de epi. & cl. a in fi. vbi dicit, q̄ his casib. in quib. testis nō interrogatus nō tenetur reddere causam dicti sui. duo testes reddētes rōem præferuntur duobus cām nō reddētibus. Quod d̄t esse not. & se nunq̄ inuenisse nisi in vno loco. sin quadā disputatione Ia. Butr. inc. quæstio talis est. Idē dicit R. o. in rep. rub. de arb. Item scias, q̄ ad dictū vnius testis non reddentis cām sui dicti, etiā q̄n non est interrogatus, nō pōt deferri jurm in supplementum probationis, etiam i his quib. nō tenetur reddere cām dicti sui. dictum est. Bal. in c. sacramētum. de p̄sue. fecti seu. in vsib. seu. It̄ de hac materia vide per Bal. in l. his qui. ff. de tu. & cu. da. gb his. in l. pen. ad. fi. ff. de prob. in recol. lectis. Bar. in l. j. circa medium. ff. si cer. pe. Item si testis interrogatus super vita, moribus. alicuius depo nit, & assignat cām, q̄a sum eius vicinus an sit sufficiēs causa. Dic q̄ sic, fm Bar. in tract. de teste. ver. testis dum de vita. Similiter testis deponens super vita, & miraculis alicuius, non probat nisi reddat causam dicti sui. Ita dicit Bal. in l. solam. ver. modo hic quæritur. de testi. & all. c. venerabilem. j. e. Item de ista materia vide per Bal. in apo. in l. j. ff. e. An aūt testis deponens super cōsuetudine, teneatur reddere rationem dicti sui. vide per Bal in rep. l. de quib. ff. de ll. & ibi dicit not. verbum videlicet, quod si vterque litigātium producat vnum testem, ille qui reddit rationem dicti sui, præferrur non dicenti. Imò dicit quod testis non reddens rationem dicti sui non debilitat dictum testis reddentis rationē, quin ei produxit illum vnicum testem reddentem rationem possit deferri iuramentum in supplementum probationis. An autem reddat sufficiētem causam testis, qui dicit. Sic est. ga mihi sic vr. vel sic dicit. Si est, vt mihi vr. Imo. in cle. j. de resc. dicit, q̄ non. & vide quod de hoc ibi no. Sed vide per Bar. in l. quid tñ. §. si arbiter. ff. de arb. Et in tract. de teste. ver. testis super aliquo interrogatus. & l. fratres. de lib. cau. Adde, q̄ testis deponens super adulterio, tenetur reddere rōem, etiam non interrogatus, ga hoc p̄stitit in iudicio rōis. Et dicit Bal. in d. l. solam. Item de eo quod dixi. in alia parte in q̄e. an testis deponens super valore rei teneatur reddere cām dicti sui, etiam nō interrogatus: vide per Bal. in d. l. solam. ver. quæro nunqd. vbi distinguit, an sit res, in cuius æstimatione regritur magna vel diligens inquisitio, prout esset super pretio domus, vel fundi. tunc tenetur reddere causam. Aut modica requiritur inquisitio, prout esset super valore frumenti, & aliorum victualium, & tunc non tenetur reddere. Et si testis deponēs super his, quæ sunt perceptibilia sensu rationis, reddat rationem dicēdo: Dico sic esse, quia percepi per sensum corporis, an ista sit sufficiens ratio. Dico, quod non: quia ista causa est nimis generalis: ideò reddit obscurū C. de ap. & idem gl. Io. §. itē solā. d. c. si testes. 3. q. 4 & Host. hic & Spe. e. tit §. j. ver. item q̄ interrogatus. q plus ibi vr velle fm aliquos, q̄ si non reddit cām interrogatus non valet nec quo ad probationem nec quo ad præsumptionem[a] & idem dicit si reddidit, sed in utilem: ga paria sunt non reddere, & inutilem reddere. de transl. epi. c. 2. quod not. ibi tñ vltimum vr Ḡrium dicto gl. de quo in notabilib. Sed dic, q̄ fcm qualitatem causę iudex assūmet quātitatem præsumptionis. ar. l. 3. ff. c. ver. tu magis scire potes & c. vt ibi In. tñ hic tradit vnam theoricam quæ solet ab omnib. approbari. dicit, q̄ in perceptibilib. aliquo casu corporeo p̄t p̄cedere illa distinctio, aut fuit testis interrogatus vel nō: vt ṡ. d̄. sed in p̄ceptibilib. iudicio intellectus tñ: est necesse q̄ reddat causam: alias non valet testimonium: etiam si nō fuit interrogatus: quia de his deponere nō propriè spectat ad officium testis. exemplum, si dicit talem esse dñm talis rei, nam dominium non percipit sensu corporeo: ideò oportet q̄ reddat cām. per q̄ inferatur ad verba iuris per eum prolata: vt quia verba iuris adiungit: qa emit lanā & fecit illud vestimentum, vel quid simile. hoc dicitur In. approbat. Bar. in tractatu de teste. & dicit procedere de his quæ p̄cipiuntur magno discursu rationis. sec° in his quæ percipiuntur facili discursu: ita q̄ veniat per sensum corporis ad intelligētiam faciliter. & vide supinus esset. qui non intelligeret, exēplum in numeratione pecuniæ. nam testis conuidit nisi colorem: sed mente & corde vel ratione percepit, an fuerit argentea vel aurea: in his enim valet testimoniū causa non reddita, sed de ea non fuit interrogatus valet: quia ista percipiūtur modico discursu. sed hoc non placet, neq; similia per per cum posita per c. consuluit. j. de app. vbi

[a] *Seb. Sap. ¶ Præsumptionem. Adde R. o. in repet. rub. de arbi. ver. scias tamen. vbi vult, q̄ licet vnus testis faciat semiplenam probationem. istud procedit q̄n testis deponit cum causa: secus si sine cā. & inter

dictum testis. Hoc dicit Bal. in l. testium. ver. tertio quæritur. C. de testi. An autem testis deponens super notorio debeat reddere causam sui dicti. etiam non interrogatus vbi per do. Ant. in repe. c. vestra. ver. ad secundum qualiter. de cōha cle. & mulie. vbi plene. Sed tu vide Abbatem in c. cum dilectus. el grande. de pur. can. vbi dicitur multa dici notoria quæ non sunt vt dicit Io. 2. q. 1. manifesta. de notorio loquimur: & quid sit notorium ignoramus. Item disputatur multum inter scientificos quando dī infamia: vt no in c. inquisitionis. de ac. quomodo ergò credendum est q̄ rudis testis hoc comprehendat modico discursu, ga forte etiam cum magno discursu nescit discernere. oportet ergò quod sint talia quæ ex communi hominū intelligentia capiantur sine magna solertia, vt voluit Bar. p hoc etiam puto d. Ant. non bene dicere in eo, q̄ reprehendit quosdam qui ex dictis Inn. in c. cum oporteat. de accu. colligebant causam esse reddēdam in probatione infamiæ. dicit enim q̄ intentio In. fuit ibi declarare causas quib. concluditur infamia: non autem arcta re testem ad exprimendam causam si non interrogatur. Ego dico q̄ Inn. habuit Ḡriam mentem si bene ponderetur: & si non esset illud dictum Inn. idem nihilominus esset dicendum per præmissam rationem, & vide Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qq. ver. quæro qualiter probetur. & vers. quæro. statutum. ver. vltimo pone. vbi tenet quod depositiones super fama causa non reddita nō inducunt plenam nec semiplenam probationem: sed alias probationes coadiuuant. sic debet intelligi. l. 3. ff. de testi. & 4. q. 3. si testes. §. item sæpe. Et ex dictis Inn. hic potest intelligi alia theorica. dicit enim quod vbi testes deponunt super his quæ possunt trahi ad iudicium rationis. ad sensum corporis, debet dicium intelligere dictum testis quatenus caret in sensum corporis. exemplum ponit in teste deponente. q̄ Titius possidebat. debet enim exponi. i. de facto tenebat. nam possessio prout est iuris, non cadit in sensum corporis: sed percipitur iudicio intellectus: sec° prout est quid facti. & idem sentiunt glo. & Bar. in l. stipulatio ista. §. hi q. ff. de ver. ob. per hoc hēs limitatū vno mō mēbrū distinctio nis gl. Alio mō limitat hic Io. An. dicit. n. q̄si pars petiit testem interrogari de causa sciæ, in l. presbyteri. ver. ex prædictis apparet C. de episc. & cler. Item adde. quod si testis dicit se scire, quod Titius interfecit Sempronium non valet eius dictum, si non reddit rationem, etiam non interrogatus. Secus si dicat verum esse. quod Titius interfecit Sēpronium quia tunc valebit eius dictum sine alia ratione, si nō interrogatur. Ita determinat Bal. in c. fi. in fi. de iura. cal. Item adde hic Pau. de Ca. in l. 2. ff. quod quisq̄in. vbi dicit, quod si testis temerariè aliquid asserit. puta q̄d talis nulla bona habet, & interrogatus quomodo scit, respondit, quia habere non posset, quin ipse sciret. Certè si postea reperiatur quod habebat bona poterit testis accusari de falso: & eo ipso dicitur probatum, ipsum testem scienter & dolosè asseruisse: non tamen sufficere ad imponendam pœnam corporalem testi. Et quod talis testis puniatur etiam de falso, videtur tenere. Ang. i. l. pe. §. docere. ff. ne quis eū q̄ in ius vocatus ex vi eximat. An autem testis super negligentia deponens debeat rationem sui dicti reddere, & qualem, vide Bar. p̄sinc. reuerēdissime domine. Adde hic, quod si testis in his quæ non possunt per veram scientiam, sed per credulitatem, interrogatus respondet. Scio quantum humana fragilitas nosci finit: non vitiatur eius testimonium sed perinde est, ac si dixisset. credo. Ita no. dicit d. An. ā c. vnico. de sęru. per illū tex. ad hoc no. vbi de hoc vr mihi esse casus peregrinus. sed d. Ant. in c. p̄terea. vbi de hoc vr mihi esse casus peregrinus. sed d. Ant. in c. p̄terea. ceptibilia p sensum visus, possit testis simplr depōere p. verbū scio. Ant. Franc. ¶ An testis etiam non interrogatus debeat reddere rationem dicti sui. ad finem vt probet. vide in l. testium facilitati. & in l. solum. & ibi per Bal. Sal. & Pau. C. de testi.

a ¶ Si iudex. Hoc etiam procedit, quando fuisset petitum à iudice q̄ interrogaret testes: tunc enim si non interrogaret, teneretur ad interesse, vt hic per Fel. Ad quod vide eundē in c. finautem. de rese. vbi multa de negligentia iudicis. Et vide etiam Fel. in c. tua nos. j. de ho. vbi ponit, an iudex teneaū parti, q̄ sua negligātia succubuit.

b ¶ Scīæ. Per quas causas scientiæ dēat testis respondere. Et vide Bal. in l. solam. versi. his. p̄missis. C. de testi. in repet. l. de quib. ff. de ll. & l. vnica. de confes. & l. data opera. C. qui acc. non pos. per Barr. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qq. & l. Labeo. ff. de sup. leg. & l. fi. C. de peri. nominato. lib. 11. Bal. in l. nulla. ff. de ll. & Barto. in l. pretia rerum. ff. ad l. Falci. & in l. si quis. & l. 2. C. de rescin. vend. Ale. in l. quod meo. §. si venditorem. ff. de ac qui. possess. Ange. in auth. de hære. & fal. §. hinc nobis.

¶ Adde an testis debeat assignare rationem dicti sui, & quomodo. Ale. cons. 51 & 108. lib. 2. Fulgo. cons. 184.

c ¶ Frustra. Quando testis deposuit per sensum visus, non tenetur aliam reddere rationem si non interrogatur: vt dicit a Bart. in tracta. de teste. versic. testis dicit aliqua. Et vide Spec. in ti. de teste. §. nunc tractandum. versic. de visu probatur. Et adde, q̄ vbicunque testis asserit se vidisse factum ab vno, q̄ tamen nō vidit sed certum est ab alio fieri nō potuisse: vadet. & tenet dictum testis dicentis vidisse illud factum ab illo. Ita dicit Bart. in tract. de aduo. super gl. vers. quo tēpore. Et adde hic cautelā ad reprobandum testem de visu, quam ponit Bald. in l. Arethusa. cit. pr. ff. de sta. ho. per locum à natura: vbi dicit, q̄ site stis. dicit se vidisse in b loco aliqualiter remoto Titiū de nocte interfecisse Sempronium: interrogatus an ibi esset lumē vel candela, dixit, q̄ non: si probetur quod illa nocte non lucebat Luna, an annullatur dictum eius testis. Et de triplici visu vide Bald. Ang. & Imol. in l. 1. in princ. ff. de his, quæ in test. delen. Et de testimonio visus. vide Bal. in rubr. C. si ex fal. instru. & vide Barto. in l. fi. C. de peri. no. libro 11. Et de sensu visus Roma. in l. quod meo. §. si venditorem. ff. de acquiren. possess. Item pro illo dicto Bald. in d. l. Arethusa. vide Ang. el. in & interrogatus non fuit. non valet dictum eius: sed poterit iterum interrogari de causa ad hoc d. c. per tuas. Ḡ. e. cum ibi no. Spe. n. experientia docuit testes aliqd asserere cuius sufficientem scientiæ causam non reddunt. per hoc dicit bonum p̄silium, vt pars sp̄ det interrogatoria saltem de causa scientiæ, & petat super illis examinari, & in actis redigi. procedit ergò dictum gl. quando pars non petiit. & iudex non interrogauit: vt tunc valeat dictum in perceptibilib. sensu corporeo vel modico discursu rationis. ¶ + Circa q̄d not. quæritur, an iudex omittēs hoc casu teneatur parti ad interesse. hāc q. ponit Io. An. in ad. Spe. e. tit. §. j. vers. sed quid si causam. vbi refert quosdam dicere, quòd sic. ar. l. si quando. in fi. C. de testi. & recitat alios hoc restrin gere, q̄si interuenit dolus vel notabilis iudicis negligētia. ar. Ḡ. c. per tuas. vbi ipse Io. Anputat, q̄ in his duob. casib. saltem foro pœnitentiali teneatur iudex parti ꝰ quam deposuit testis non expressa causa, qua expressa non nocuisset sibi: sed in foro iudiciali non haberet locum petitio interesse fm eum, nisi reus p̄fiteretur. Sed tu aduerte, nam ego non video qūo in foro iudiciali seu contentioso iste iudex possit obligari ad interē, cū non constet sententiam Ḡriam reportasse ex eo, q̄ iudex non interrogauit nam forte si interrogasset ille reddidisset causam sufficiē tem sui testimonij: & non probat hoc esse q̄ ab hoc contingit abesse. de prob. l. neque natales. & de transl. epi. cap. 2. interesse autem debet clarè probari, vt no. in c. dilecti. de fo. comp. pro hoc. inst. de ver. ob. in fi. Sed si iudex [a] malitiosè non interrogasset: quia sciebat testem non redditurum sufficiētem causam, vel testis hoc cōfitetur: & iudex omisit ex dolo vel lata culpa. tunc credo iudicem posse cōdemnari tam in foro iudiciali q̄ pœnitentiali. pro primo facit l. si quando. C. de test. & l. si filiusf. ff. de iud. & 2 2. q. 2. dominus. pro secundo vt teneatur in foro animæ. facit. c. fi. de iniu. & dam. da. & no. dictum Inn. in c. sicut dignum. de ho. vbi singulariter dicit q̄ in foro animæ tenetur qs ad emendā damni. si fuit in lata culpa duntaxat: secus si fuit in levi vel leuissima. tunc. n. sufficit si q̄ negligentia pœnitentiam agat. ar. 1 5. q. 1. c. inebriauerunt. q̄ tenebis perpetuò menti: ese cus in foro iudiciali: qa ibi non req̄ritur culpa ita lata. vt in l. lege Aq̄lia. ff. ad l. Aq̄l. ratio, qa lex ciuilis tendit ad conseruationem patrimonij. & idem dic de iure cano. quatenus agitur in iudicio. iuxta ea quæ leg. & no. in c. j. de p̄mo. & c. 2. de depos. i. facit q̄ no. gl. sin. in c. fraternitas. 12. qu. 2. quæ dicit. q̄ in foro animæ non imponitur pœna dupli vel quadrupli quæ imponitur in iudiciali pro furto vel simili delicto. ¶ + Sed ad declarationem omnium prædictorum quæro, quæ est cautela sufficiens scientiæ in teste. & quæ sunt circunstantiæ de quib. iudex interrogat vltra causam scientiæ. Sol. dic vt est de mente In. hic, & clari° Bar. in d. tractat. de teste. q̄ testis. ad hoc vt concludat debet reddere causam scientiæ per illū sensum corporis quo actus

consilio suo 192. Bald. in capit. 1. iuxta fi. in titul. de controuer. inter domin. & vasall. Dominic. in capit. hinc etenim. versiculo nota. ius procedit. 49 distinct. vbi dicit, q̄ hōd testis, qui deponit aliquem non videre, reddit sufficientem causam dicti, si dicat illum habere pupillam oculi albam.

d ¶ Sensus visus. vide Bald. in l. solam. C. eod. versicu. octauo nunquid per rationem. vbi dicit q̄ sensus visus ita demum est generalis ad alios, quando sensus, super quo testis deponit, est multū affinis sensui visus, & de illo ita communiter homines loquerētur. Et idem dicit ibi de sensu tactus, quem dicit esse communē quo ad omnes alios sensus. Sed ipse idem Bald. in l. testium. ver. tertio querit. C. de testi. dicit, quod tact° est in omni sensu. sed p eum nō deponitur in quoliber sensu: ga est nimis generalis, & diceret obscura depositio & de hoc vide laso. in l. manumissiones. in 2. not. ff. de iusf. & iur. Et ad illud de visu facit vnum notabile verbum Bart. in tractatu de alluuio. super ver. quoquo modo to. Et quod sensus visus sit generalis ad omnes alios sensus tenet Bal. ī apo. in l. 3. in pr. ff. de testi. & Im. post Bal. & Ang. in l. 1. cir. pr. ff. de his quæ in test. delē. vbi all. gl. in d. c. testes. & Bart. in l. si Titio & mihi. ff. de le. 2. in pr. & idem dicit Rom. in l. sciēdum. de ver. obliga. & vide eundem in rep. l. admonendi. ff. de iureiur. vbi dicit, quod testis idiota & grossus rectè deponit per sensum visus ī his ī quibus ex propriis & naturali redditiōe cause debeāt deponere de auditu. Et ita dicit tenere Bar. in l. 1. C. de p̄scr. per tex. ad hoc sing. ī c. fi. de succes. ab intesta. Et de hoc vide per Bal. in c. fi. de iura. calu. Et ad hoc quod dicitur hic in text. vide per Bar. in l. fi. C. de peri.

10 vti. vel inuti. & l. non p̄sūt. ff. de ll. ¶ + Quo ad secundum de circunstantiis pone exemplū, si testis dicit se vidisse Titiū percutere Sempronium interrogabitur qui erant præsentes, & in quo loco, an de die, vel de nocte. Itē in quo loco ciuitatis & similib. vt sic ex istis possit perpendi falsitas testium si non concordant in istis not. in cap. venerabili. ī. co. & 3. qu. 9. capit. nihilominùs. vbi videas bo-

11 nam glo. in materia ista. ¶ + Dubium est de

suc. lib. 10. & Bal. in l. non omnium. ff. de ll. vbi ponunt an sensus referatur ad omnes. Et vide Bal. iu rub. c. fi. ex fal instr. & cum gl. in d. c. testes. videlicet quod sensus visus adaptatur ad omnes sensus corporeos. concordat in terminis gl. in d. c. venisti. de consec. dist. 4. & Archi. in c. vidēs. 23. q. 6. & Io. de Fant. in d. c. testes. quem vide.

¶ Adde, quòd testis de visu optimè probat Roma. cons. 190.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶Notario. De quib sensib.attestetur notarius conficiens instrumentum.vide Bal. in rep.rub.C.de fi.instr.ver.sed nunquid notarius. An autem notarius possit conficere instrumentum super consistentib.in iure,an verò circa concernentia factum tantum.& qđ possit de vtroq; ,tenet Spe.in tit.de syndico.§.j.ver.sed huic obstat quod notarius. Sed

tu vide Bar.in l.mu-- a notario? per quos sensus debet attestari , an tum.in pr.ff.de ac q hære. vbi ponit qualiter notari? debeat conficere instrm̃ super additione hæreditatis factum per mutum. Sed vide gl.in aut.de instru.cau.& fide.in ver.absunt.§. si verò moriantur quæ dicit,q notari? non p̃t conficere in strumentum de his quæ p̃cipit alio sensu,q̃ sensu visus , vel auditus.Item an notarius possit p̃ficere instrm̃ super his, q̃ habent causam momentaneam, vide p. Im. in l.hæredes pala. in pr.ff.de test.& vide quod not.post d. Ant.in c.cũ in eccle siis.de ma.& ob. Itẽ de eo,quod dixi,an notarius possit conficere instrumentũ, de his, quæ p̃sentes sunt in iure,vide per Do. in c.si q̃s iusto.in pr. de elc.in 6. Et adde Im.l.j.eo.ff.de testa.

Ant.Franc.

¶Circa hoc, qđ dr, de gb.notarius possit p̃ficere instrm̃ de quo est rogatus dicas,quod non debet rogari , nisi de his q̃ vidit & audiuit ,put ẽt iste dicit. Ad qđ vide Inn.in c.fraternitatis.de hę.& vide Bal. in l.cum præcibus.C.de prob.& in aut.§ nouo.C.si cerpe.Et adde , q̃ notarius non p̃t rogari nisi de his quæ fiunt in sua præsentia,vt p Inn in c.1.de fi.instr.

& per Pau.de Cas.p̃.suo.40.Et adde,quod p̃t rogari etiã de his quæ percipiunt sensu odoratus,& gustus,& tactus: sed tunc debet ipse & testes gustare,odorari,& tangere,& hoc facto ex proprio sensu, & dictis testium,partib.mãdantib.p̃t p̃ficere instrm̃, vt per Bal.no. in rub.C.de fi.instr.vbi ẽt dicit,quod notarius si conficit instrm̃ de gustu,de partis mandato,non tenetur de falso:qa illa qualitas probatur ex testib.& mãdato partis.Et vide Bal.in tractatu schismatis. vbi dixit,q̃ notarius non p̃t conficere instrm̃ de animo alicuius,ẽt verbis deblarato:nec etiam p̃t conficere instrm̃ de vulnere illato p Titium Caio,ẽt si rogetur à parte.Quod est verum,nisi esset sibi p iudicem p̃missum quod deberet inspicere vulnera: qa tũc sibi referenti in scriptis creditur,sm Bal.in d.rub.de fi.instr.& hf per Bar.in aut.si quis in aliquo documento.C.de eden.Et de quib.rogetur notarius,& de quib.non: vide per Spe.in ti.de instru.edi.§.8.

b * Seb.Sapia.¶Notabile dictum.Idem sequtur Ant.in c.quoniã p̃. §.de prob.Lud.Ro.in l.sciendũ.vbi Alę.ff.de ver.ob.& Ale.p̃.161. inci.mature.in j.vol.&Old.p̃.292.inc.an negatio.& Pe.de Anc.p̃. 302.inci.viso diligenter.Ro.cons.156.inc.honorande domine.& Ale.cons.197.inci.super hac dubitatione.in 2.vol.

c ¶ Notarius. Vtrum notarius possit conficere instrm̃ ad dictum interpretis mediatoris inter duos diuersæ linguæ p̃hẽtes.Et de ista

de omnib.sicut testis cum sit quidam testis. l.domitius,ff.de testa,vide in Spec.de instru. edi.§.restat.vers.sed quæro.vbi dicitur quod attestatur solũ ã duob.f.visu & auditu.& idẽ ibi Io.An.reliqui.n.sensus conueniunt testi, & non notario f̃m eum, per quod dr̃, quod nõtarius qui gustat rem amaram,vel oderatur fœtidam , non potest de hoc conficere iustrumentum:licet possit conficere instrm̃ de dicto eius,qui gustauit, fatetur tñ quod sua assertio iuuaret dictum asserentis.vt si diceret,tale vinum fuit dulce,vt talis in presentia mea & testium dixit,& ego gustaui & sic erat:& hoc idem sentit in simili q. Inno.in c.

12 quoniam.§.de prob.quod bene no.¶ Et vide no.dictum? Fed.cons.193.qui dixit notario credi de gestis coram eo, non ab eo.arg. l.omnib.C.de ti.per quem dicit,quod si notarius in instrumẽto dicat se certiorasse mulierem,vel minorem de beneficio sibi competenti,ei non creditur:quod satis mihi placet.& pro vtroque dicto adduco hanc rationem,q̃ notarius conficit instrumentum nõ de facto proprio , sed de gestis interalios.in aut.de tabel.& de instru.caus Sed reliqui tres sensus concernunt factum proprium: puta, q̃ gustauit,odoratus est,& tetigit. Sed dices tu quare testes de illis attestantur,& non notarius qui computatur in numero testium. d.l.domitius.Resp.vni testi non creditur, & eodem modo nec notario.Item officiũ notarij versatur in attestando dicta vel facta ab aliis,nõ ãt à se.An aũt possit notarius scribe re instrumentum eorum quæ gesta sunt inter homines diuersę linguę ad interpretis dicum:vide Io.An.in ad.loco præal.¶ † Nũc capio secundam partem huius gl.in ver.sed nunquid testis.& quæro.cum hic dicatur in terrogandum testem de omnib.circunstantiis,an teneatur resp.vtrum sit criminosus, vel talis,quod non possit esse testis.& in hac q.ponã sex opi.siccincte,Prima est opi.huj? gl.quæ concludit testem arctari ad resp.sol ũ de his quæ habentur.4.q.3.§ testes.Secunda est opi.Hos.qui dicit,qđe ibi expressis debet iudex exquirere apud semetipsum,& ab aliis non autem à testib. & sic intelligit illa iura. & dicit quod de nouo præsumitur bonum. c.fi.de præsum.de ignoto diligenter exqret, & nisi approbetur non credet ei,maximè in criminalb.Tertia est opi.Io.2.q.7.quærẽdũ.

q.no.per Bar.in l.i.§.fi.ff.de ver.ob.& per Bal.insti.e.tit.in fi.Et cum eo quod dicit hic d.Ant.post Io.An.in addi.Spe.concordat etiam Fed.cons.143.in pr.inc.lex differentiæ.de quo vide etiam per Pet. de Ancha.in cle.j.de magistris.

¶Ant Franc.¶An notarius possit conficere instrm̃ inter homines diuersæ linguæ mediante interprete:dicas q̃ sic: imò isto casu creditur vnico interpreti:vt p Bart. Ang.& Alex.plenè vltra alios in l.j.in fi. de verb.ob.hic alle. Quod est verum, ẽt si interpres si ?sanguineus, q̃ pt interpretari signa: & nutus,f̃m Bar.in l.mutum.ff.de acq.hære. Et vide Ang.in aut. vt p̃po nomen imp. in pr.vbi dicit,qvn? Græcus p̃t inter Latinos interp̃tari linguam Græcã.& vn? Hebreus literã Hebraicã.Dicit tñ Ale. in dd.i.de ver.obl.q plures interp̃tes debent adhiberi.& nõ sufficeret vnus & dicit se ita consuluisse Et vide Ale.p̃.178. in 2.par.p̃il.& p̃.135 in j.par.quod tñ est idem p̃iliũ. & vide Bal.i.l.directas.C.de manumi.test.vbi dixit q̃ interpres adhibitus in ?ctu,hf pro teste:& iõ sicut vn? testis non sufficeret sed requirerentur saltem duo , vt in c.in omni negotio.de re sti.& in l.vbi numerus.ff.e.ita etiam videntur esse necessarij duo interpretes. Et adde q̃ in snia ferenda per iudicem Latinũ inter duos Græcos,vel alterius idiomatis,dẽr adhiberi interpretes. Ita Bal.l.i.iudices.C.de sen.& interl.om.iu. Et ideò in testõ , q̃n testes sũt diuerse lin

guæ ab ipso testatore debet interpres adhiberi, vt per Bal.plenè in l.hac consultissima.§.illud.C.de testam.

¶In parte.Vtrum pars,?̃ q̃ opponitur crimen,?pellatur resp.pod ¶In parte.Vtrum pars,?̃ q̃ opponitur crimen,?pellatur resp.positioni,an commiserit illud crimen. Et de hoc vide per gl.or.& ibi Pe.de Anch-Bar.de Bellenzinis in c.2.de confes.in 6.

e * Seb.Sap.¶De gñe malorũ. Vide Are.p̃.113.inc.diligenter.versi. ex prædictis.vbi vult,q̃ admittat paup in testẽ,tñ si ?currat eũ aliis testib.diminuĩ de fide.Et q̃s dicat paup̃ pont Iaſ.l.2.ff.q̃ fati.cog. f Ant.Frã.¶Quis dicat paup.Dicas,q̃ ifud relinq̃t arbitrio judicis fm subiectã mãm.de q̃ vide Ro.& Laſ.de Ori.l.fi.p̃fatẽ.i pr.hic all. g ¶Hæc gl.An testes necessariò cognoscere debeant litigantes, di stingue vt per Bar.in l.fi.in prin.C.de iure deliberan.Et vide Bart.in l.solam.C.eodem. vbi dicit , quòd quando testes deponunt super homicidio ad conuincendam negligentiam syndici,qui nõ denuntiauit homicidium.non est necesse quòd testes cognoscant negi interfectorem,neque interfectum.Et alleg.glo.sing.2.q.7.prescripta.§.libellorum.Et de questione.hic posita vide glo.in verbo.cognoscantur.& ibi per Bal.in l.scimus.§.finautem.C.de iure delibe. & aliqd per Bal.in rub.C.de fi.instr.in 6.col.ver.circa tertiũ membrum.Item adde,q̃ nõ est necessariũ,q̃ aliqua ex partib.cognoscat testes,qui ,ducunt,in Spe.in ti.de teste.§.j.vers.opponit exceptio

quærit

Ire ? l.i.§.hic Flo.in l.ob crimen.1.§.fi.in fi.ff.e. vbi dicit, q̃ non est necesse deponere super homicidio,vel vulnere cognoscere hominem interfectum vel vulneratũ, sed sufficit q̃ cognoscat quod sit corpus hominis. Et de hoc dicit esse gl.iũg.2.q.8.d.§.liberorũ. Item l.i.de Arch.in §.testium fides.4.q.3.q.ii dicit,q̃ testis debet cognoscere partes inter quas dep̃sit.sed quæritur, an testes debeant cognoscere eos à quibus , & contra quos indicuntur.& die, quod sic.plenius hoc prosequitur glossa in l. 3.§.1.ff.eo.dem. & adhuc plenius Io.in.And. in add.Spe.e.ti.§.j.vers.testium autem. vbi distinguit inter eos, quid scribantur in instrumento.& inter eos qui deponunt vt voce viua inter litigantes.primo casu dicit , q̃ a ad validitatem instrumenti non requiritur necessariò quod testes sint noti.ad hoc aut. c.§.si verò ignoti.fallit in inuentario in quo re quiritur quod sint noti.C.de iur.deli.l.fi.§. sinautem.& in auth.de hære.& fal.§.si verò. Item in instrumento in scripris confecto ab impero literarum .in auth.de instr.cau.§.in his.& §.oportet.hunc tamen casum intelligo,vt le.& no.in d.§.oportet.loquitur enim qñ sit scriptura nomine ?periti sine tabellione: nam tunc debent esse testes noti.vt subscribant nomine ?hentis.Si autem tabellio interueniret,tunc non est necesse quod sint noti.vt ibi colligitur p dictionem,maximè, iuxta gl.Fallit etiam, vbi est statutum, quale est Bononiæ f̃m eũ,vbi in omni instrumẽto oportet saltem vnum ex testib.inscripris cognoscere ?hentes.In secũdo casu dicit, quod aut id,super quo dispositit recipit effectum ex parte vtriusque partis, aut alterius tantũ aut neutrius.primo casu necesse est vt vtran que partem cognouerit & hoc clarum est. secundo casu sufficit illum cognoscere dato quod aduersarius ?̃ quem producitur non cognoscat.vt si volo probare me possedisse rem super qua inquietor, vel me possedisse, seu emisse,vel quid simile.& hęc duo voluit gl.in præal.l.3.§.1.dicens, quod in personali actione testis debet cognoscere vtrang: persona:secus autem in reali.& quod dictum est in personali actione dic intelligendum, quo ad testes qui de principali deponunt.nã si in personali incideret quæstio ætatis:vt qa dr̃ quod fuit minor tempore obligationis, satis est testem, qui super illa deponit habere illum notum:licet aduersarium non cognoscat & idem in simili. In tertio verò casu nõ est necesse quod alterum cognoscat. In terminis casus petit actor à reo morosõ decem

illo articulo,quando testis deponere debeat de tempore.vide per d.Anto in c.cum Iohannes.j.de fi.de instru. Et de quo tempore debeant deponere testes deponentes super valore rei.vide per Bar.in l.non intelligitur.§.diui fratres.ff.de iure ?fi.& in l.non est necesse. ff.de prob. Ad quod facit quod not.glo.in c.cum dilecti.de emp.

corbes frumenti , & quanto plus valuerunt à tempore moræ super rali æstimatione deponere testes possunt partib.ignoti:& idem in simil ib.hæc sunt verba formalia Io. An. in loco præal.quæ satis mihi placent: & veriſſima sunt in secundo membro principali.Sed quo ad primum membrum, de re scriptis in instrumẽto,ego dico quod testes debẽt cognoscere partes inter quas conficitur instrumentum.dico cognoscere nõ pri? sed saltem tunc quando contractus celebratur alias autem non video qũo possent esse testes maximè cum rogantur , vt audiant.l. hæredes palam.§.si testamentis.ff.de testa.& 3.q.9.c.testes.§.si debitum.sed non requiritur quod per prius sint noti contrahentib. nisi in casib.à iure exp̃ssis. & sic intelligo Io. 17 An.&iura per eum alle.¶ † Venio ad gl.quę est super verbo,tempore.& quæro quid intendit litera dum dicit de tempore & loco &c.Respon.glo.f.dupliciter.primo vt quæratur de loco & tempore in quib.actus de quo quæritur fuit gestus: nã si in his testes essent diuersi ? non valeret eorum testimonium. vt in c.nihil ominus.3.q.9.& vide ibi gl.no. ad huius dicti limitationem.item dic, quod aut actus non est iterabilis,vt homicidium: aut iterabilis,vt adulterium.si discordant primo casu in rempore aut loco non valet testimonium:si nõ remanet integra probatio in aliquib.eorum:vt quia omnes sunt singulares.secus videtur si aliqui ?cordant in omnib.iuxta not.per gl.in c.in nostra.§.e.secundo casu cum actus est iterabilis,debet indifferenter reduci ad concordiã vt euitent per iurium,& vt probent dummodo in aliquib. eorum remaneat integra probatio:iuxta ea que plene dixi in c.cum tu.§.e.Et vide quod no.Spe.in ti.e.§.iam de interrogatoriis.vers. quid si vnus.& ver.item de tempore.& ver. sequentib.& dic vt ibi de materia huius gl. secundo intelligit de tempore.i.ex matetia temporis,vt puta,ga est tardus in deponendo.& licet hæc expositio non conueniat literæ,est tamen vera in se.& vide bonam gl. 5.q.5.capit.vltimo,quæ dicit quod testis repentinè loquens videtur mendax.morosus

de die facilis est obliuio, nisi dies esset insignis. Et vide eũdem Bal. in l.data opera.C.qui accu.non possi.Item adde q̃ de hoc not.Bald. in c.2.circa fi.§.de confes. Item adde hic B.Tho.in 2.2.q.70.arti.2. vltra medium.vbi dicit quod non vitiatur testimonium si vnus testis dicit se asserere determinate de loco & tempore, alius verò dicit se non recordari.Et vide de hoc Bald.in c.excõicato.de rescrip. ¶Adde an testis debeat deponere de tempore:& quid si non est interrogatus.Alex.cons.63.primo loco.

Ant.Fr. ¶Circa hoc, an testis debeat deponere de tempore, & qñ. Dicas,quod quotiescunque testis est suspectus, non solum potest interrogari de tempore, sed etiam de qualitate temporis.f.an esset tempus nebulosum,vel serenũ & nõ solum de tẽpore,sed etiam de qualitate ?hentium,seu facientium actum,de quo agitur.f.qualiter erant vestiti ?hentes,vt per Ang.in aut.de testi.§.& licet.& hẽ per Bart.in l.2 §.idem Labeo.post gl.ibi.ff.de aq.plu.acr.& vide per Spe.in ti.de teste.§.iam de interrogatoriis.ver.item de tempore.& ibi per Bel.in addi.in ver.testis debent interrogari.& vide gl.4.q.3. c.si testes.§.si quis testib.& per d.Azo.in sum.de testi.& vide Alex. cons.72.vbi etiam dicit in dicto cons.in 4.par.cons.quod possunt testes interrogari non solum de habitu contrahentium,sed etiam de forma loquendi,& an sederent,vel starent. Et ideò dicebat Bal. in d.ri.de teste.in ad.inc.testis debet.quod testis potest interrogari de omni eo.propter quod posset repelli à testimonio, & non solũ semel,sed sæpius,pro veritate eruenda potest à iudice interrogari: vt est bona gl.in c.graue.3.q.9.& vide etiam p Ale.in l.si qs libertatem.ff.de pe,hæ.vbi ponit super quib.testes debeant interrogari.

verò

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Probationes. Et vide Abb. in c. repellatur. in fi. de ac. & d. Ant, hic, ver. per quę dicit quod aligs &c.
b ¶ Pro, pducto. Vid Abb. in c. accipimus. ℣. de fi. instr. Bal. in l. si de possessione. C. de, pba. d. Ant. ℣ c. perunit. j. ℣. de testi. co.
c ¶ Ant delictū. vide Bal. in l. j. circa. fi. C. si quacūq; ꝑditus post ea. & Fel. in c. Petrus. ℣. de hom. vbi ex plurib. ꝓbat hāc dist.
d ¶ Ratificantur. At testationes inualidæ ꝑnt ẽt tacito ꝓsensu partiū validari. si ꝯriū dicit In. in c. signifficauit. ℣. c. ꝑut refert d. Ant. ver. fateť ꝙ primū tenet Ro. in l. nāliter. §. nihil cõe. ver. tertio ꝑt intelligere. de acq. pos. Et idē dicūt d. Ro. dec. 249 sm ordinē meū nouiss. & alle. Inn. hic. & in antiq. ponūt dec. 173. in nou. dec. 71. De quo vide ꝑ Bart. in l. j. cir. me. ff. de fer. vbi al. istū tex. Etiam similiter facere ꝑnt b partes de suo ꝓsensu ꝙ ꝓbatio semiplena habeatur pro plena: vt no. d. Ant. post gl. ī c. cū dilectus. §. nos igit. de or. cog. Adde ꝙ scripsi ī d. c. cū. dilectus. Et vide Bar. in l. mutari. cit. prin. ff. de proc. & quod scripsi post d. Ant. ī c. de causis. de of. deleg.

Ant. Franc.

¶ An ꝓsensu partiū dictum testis inualidum possit validari. vide Inn. hic, & vltra eum vide Bar. in l. fi. in j. not. C. de testi. & Ab. in c. ꝓstitutus. in. fi. de hoc. et. Et intelligit Innoc. hoc esse verum de consensu partiū principaliū: secus autem de consensu procuratoris, sm Bal. super Marg. per In. in verb. ꝓsensus. ver. pe. & hoc sive ab arbitro sint receptæ probationes, sive a iudice: vt ꝑ gl. in d. l. fi. C. de, test. An ät ꝓsensus partium possit validar sñiam nulla ex defectu iurisdictiõis, vel ex alio' defectu. vide gl. ī c. significasti. de fo. comp. q̃ dicit quod c non. & vide ẽt text. cum gl. in c. cum dilecta. de confir. vtil. verò dubiº. eligit ergò m ediū. 50. di. ponde-
1 ret. ¶ † Quæro qa tex. mandat impedientes compesci quid si de facto impedimentum cessare non ꝓt? resp. gl. in verb. compellas, ꝙ debet testis haberi pro producto: quia præsumitur ꝙ pars faciat vel consentiat, &c. no. bene gl. In ꝯrium opponit de c. quia præsulatus non soluit, ibi enim psanguinei cuiusdam presbyteri contemplatione ipsius erue rant oculos aduersarij sui, nec factum illorum imputatur presbytero. ex quo sine ipsi° consilio fecerunt. Host. dicit, ꝙ si principalis vel alius eo mandante hoc faciat, hr testis ꝓ producto. ar. ff. si quis cau. l. 2. §. simili modo, idem si fiat per alium amicum principalis ipso principali tacente & dissimulante. ar. ℣. de si. sicut à tuis. & c. nobis. secus si hoc fiat ab inimico, vel ab ipso sine fraude ꝺicente. vt ibi. & d. c. quia præsulatus. ff. ex qui. cau. in pos. eat. l. 2. §. pen. quod not. ℣. c. constitutis. idem in effectu tenet Cy. post Ricar. Malõb. l. prouidendum. C. de postul. all. C. de prob. l. si de possessione. vnde dicit, quod si aliquis
a mihi subtrahit probationes² testes corrumpendo, vel cum eis hac de causa inimicitias ꝺhendo causam perdit. ff. de iu. fil. l. 3. §. i. & §. e. ꝓstitutus. & c. iutimauit. quod est not. quia vult, vt non solum testis habeatur pro ꝓducto, sed etiam debet perdere cām. sed ꝙ hoc facit c. peruenit. ℣. de testi. cog. vbi non punitur in amissione causæ. & c. constitutus. §. e. vbi extraordinarię punirur donec cessauerit impedimentū. Ego dicerē sic, ꝙ aut impedimentum seu fraus interuenit in causa ciuili aut criminali. primo casu siue qs impediat p se, siue præsumptiue per aliū debet testis hr
b pro producto, ꝺvt no. hic gl. & in c. peruenit. facit quod no. in c. si qs de clericis. 1 2. q. 2. & c. fi. de iurei. & ꝑt exꝺinarię punirꝺ in qntum eludit & ꝓtemnit iudicis auctoritatem. ar. c. accedens. i. vt lit. non ꝓte. & sic ꝑt intelligi d. c. peruenit. & l. prouidendum. præal. vnde dicit Phil. in d. c. peruenit. ꝙ subtrahẽdo alteri copiā & probationis, nõ perdit eo ipso cām: si habet bonā cām. & cum illo dicto transit ibi Io. And. & plus sentit ibi Vin. ſ. q non ex toto talis testis debet haberi pro producto. vnde dicit, ꝙ si vnus de suis testib. impeditur & alius producitur non sufficit ille testis solus ad obtinendum: sed forte tunc deferetur sibi iusm. ar. c. ex insinuatione. de proc. quod satis placet, ne ex præsumptione facili iudicetur ꝺ aliquem. secundo casu. ſ. in causa criminali criminaliter mota vel ciuiliter, dico ꝙ aut quis impedit per se vel per aliū & hoc certum est, & dm vt in proximo membro ꝓtex. & gl. in d. c. peruenit. Aut impedimen-
c præstatur ꝑ alium & verisimiliter præsumiť partem dare operam vel cõsentire & puniꝛ tur pars extraordinarię. non. n. debet haberi pro ꝓducto ne in crimine ꝓcedatur ex præsumptione. cum debent esse probationes lũ ce clariores. 2. q. 8. sciant cuncti. & sic intelli-
1 9 go. d. c. constitutus. ¶ † Sed an ex facto amici vel consanguinei præsumatur consensus partis. d. c. constitutus. facit ꝙ sic: sed in ꝯriū est c. ga præsulatus. præal. ad qđ nõ vr benè resp. per Host. nam nõ apparet quod ibi presbyter ꝺixerit, vel consenserit. dicerem sic, ꝙ aut delictum ꝑmissum per cõsanguineos, vel amico ꝓtemplatione partis est momentaneum, vt homicidium, vel vulneratio, & nõ præsumitur ꝺ partē salrem vt ex hac sola ꝑsumptione puniať pars: sed oportet qđ alia indicia vrgentia ꝙcurrant. & sic intelligo d. c. ga præsulatus, & facit qđ leg. & no. in c. Petrus. de hom. Aut delictū ẽest successiuū, seu habet cām ꝑmanentem. & tunc præsumitur ꝺ partem ꝙ fiat de eius voluntate, ex quo nõ ꝓhibetur qñ cū fiat eius ꝙtemplatione præ
sumendū est ꝙ eo ꝓhibnete cessaret impedimentum vel delictum. & in eo casu intelligo d. c. ꝓstitutus. nõ. n. carer scrupulo societatis occulte qui cū ꝑt, manifesto facinori desinit obuiare. de sen. exc. dilecto. li. 6. poterit tñ per alienas ꝓiecturas hanc præsumptionē elidere. ar. c. sicut. & c. nobis. de sim. not. gl. d. c. ꝓstitutus. Et hæc no. quia sunt quotidiana & per alios non bene discussa. ¶ Gl. pe. nota. sentit testium ꝙtitatem moderandam sm qualitatem & magnitudinem causæ. & idē Inn. & communiter doct. vnde Vin. reprehendit dicentes hunc numerum quadragenarium testium ordinarium à iure statutū cuilibet ꝙducenti testes. dicit. n. ꝙ nisi iudex moderetur, ꝑt ꝙducere quot vult: post moderationem vero quos melius scire credit. vide Spe.
2 oe. ti. §. restat. in fi. & qđ ꝛ. dixi de hoc. ¶ † Op. ꝺ fi. c. vł enim quod testes alias producti debeant computari in numero aliorum, cum attestationes faciãt fidem in eadem cā: vt c. fi. de prob. So. gl. fi. dupliciter. sed ꝙ seuerat in prima sol. ſ. quod tex. iste debet intelligi sm distinctionem ca. præsentata. ℣. c. forte. n. sm Io. An. & Vin. iste epͤs & abbas fuerunt arbitri, vel fuerunt delegati, duo, ꝙ cesserunt sine tertio vel alter eorum fuerat recusatus: & sic attestationes de iure non valebant, merito requirebatur hic cõsensus partium. & tenendo quod attestationes erant hic nullæ ex aliquo defectu quod satis innuit litera, colligit In. dictum not. & multum allegabile, qđ
d attestationes quæ non valent ratificantur!
e per ꝓsensum patium, ° & facit c. tuis. ℣. c. fec° dicit in re iudicata lit, cont. & aliis quæ sunt de substantia iudiciorum: quia illa non possunt ratificari. in c. prudentiam. de off. del. licet enim sm eum talis receptio testium nõ valeat, tamen neutra pars potest contradicere obstãte sibi exceptione pacti, dico tamẽ, quod licet partes non possint ratificare acta nulla quæ sunt de substantia iudicii: si tamẽ dubitatur an talia facta interuenerint. ſtatur confessioni partium: vt est tex. no. in c. fin. de prob. & ibi dixi & pro primo dicto fac. c. seq.
f d. Ant. ꝛ dat aliam lect. ad fi. c. vt intelligatur de attestationibus à suo iudice receptis, sed nondum publicatis quæ non faciunt fidem coram aliis iudicib. nisi partes consenserint: vt hic sed in attestationib. publicatis procedit ꝯriū: licet aliud senserit Bar. in l. 2. ff. ꝺ iu. sol. tu de hoc vide quod plene dixi in c. cãm. ℣. e & plus placet mihi præcedens intellect°.
& sentit Io. An. super tex. in ver. clause. qui supplet maximè per ca-
2 1 præsentata. ℣. e. ¶ † Gl. in sequenti parte. in ver. si quis. sed q̃rit, quid si testis secundo inductus dixit ꝯrium eius quod prius dixit: & resp. vt patet in ea. quam gl. no. & de hac materia vide gl. in c. seq. & c. cū causam. ℣. e. & c. cū in tua. & per Spe. e. tit. ℣. j. ver. quid si idem testis. & seq. facit gl. 2. in cle. testib. c. ti. tu vide qđ plene dixi in c. per tuas.
2 2 de prob. & dic vt ibi. ¶ † Vltimò extra gl. quia Papa commisit hic extra curiam receptionem testium volẽs in hoc prosp icere & parcere laborib. partium in producendo testes ad curiam. quæro, an iudex inferior possit testes ad suam præsentiam reuocare, aut debeat cõmittere sicut facit hic Papa. Ego vltra alios sic distinguo quod aut cā est criminosa. & ñ debet fieri commissio: qa in tali cā testes sunt in pñtia iudicis exhibendi & examinãdi vt cum res exegerit tormentis subiiciantur. vt in aut. apud eloquentissimū. C. de fi. inst. & in aut. e. §. & quoniam. no. gl. in cle. vna. de of. del. & e. at si clerici. de iud. & puto quod in hac causa etiam de extra prouinciam sint euocandi per iura superius alleg. licet Io. And. post Ioan. de Imo. videatur lentire quod etiam in criminali. non sint vocandi extra provinciam per l. 3. ff. e. & hoc ponit in c. Romana. §. contrahentes. de foro compe. lib. 6. Sed ego illam restringo ad causas ciniles. & pro hoc gloss. not. in ca. testes. 3. q. 9. quæ dicit, quod in causa criminali semper testes debent esse præsentes. sed in causa cinili debet seruari consuetudo regionis. & alle. præalle. l. 3. & sic sentit quod tantum loquitur in ciuili. & glos. videtur apertè relata ad text. in cap. constitutus. de fideiusso. in ver. transmittentes. & comperi idem sentire Cy. in d. aut. apud eloquentissimum. vbi dicit ꝙ nullo modo debet iudex ꝙmittere receptionem testium in causa criminali ẽt si iudex loci vbi

a ¶ Aliā ciuitatem. Adde quid fiendum cũ testes examinant extra ꝓuinciā. Fran. Arẽ. cons. 82.

Ant. Franc.

¶ Vtrũ testes cogantur deponere extra indiciũ. vide Abb. q dicit qđ non. c. cum olim. hoc e. ti. & vid quæ l. ſr & no. in ca. statutū. de resc. li. 6. Adde tñ qđ licet nõ ꝓellantur in cā criminali, tñ pñt excõi cari impediẽres eos testificari, sed Ab. an tiquũ in c. ꝓstitutus. hoc e. ti. & per Bald. in Marga. super Inn. in verbo testis.

* Sebast. Sapia.

b ¶ Gl. singularis. Ad illā gl. vide An. Sicu. in c. s. de iudi. & Io. Baptist. de S. Seuerino in rep. l. diem fun cto in 1. q. ff. de of. ꝓcons. & Arẽ. conf. 83.
c ¶ Quam testi. adde Ale. conf. 70. j. lib. B.

loci vbi sunt testes noluit mittere ad locum vbi sunt testes. refert tamen quo ad hoc vltimum alios tenere ꝙtium, tamen posser limitari hoc membrum sm ea quæ habentur in c. 2. de iudi. lib. 6. aut causa est ciuilis: & tunc standum est consuetudini de quo loco sint vocandi, vt est tex. in dicta l. 3. vnde euocari possunt vbicunq; sint si hoc foueat consuetudo. quod etiam no. gl. in l. sed si quis ex signatoribus. ff. quemad. test. aper. & d. ca. testes. Si verò in hoc nulla est consuetudo: tunc si sunt alterius prouinciæ non sunt inuiti euocandi: qa non sine magna captione à reb. nostris reuocantur, vt in præal. l. sed si quis, iuncta d. l. 3. sed tunc iudex committet examinationem, vt in iurib. præal. & facit c. constitutus. ℣. de fi. deiuſ. & c. peruenit. e. o. ti. & hic. Si verò sunt eiusdem prouinciæ, est in facultate iudicis, an inuitos faciat coram se testes exhiberi per l. si qñ. C. eo. An ꝺ mittat in loco ipsorum examinationem: nam pp suspicionem ipsorum testium, vel magnitudinem causæ debet ipsos corã reuocare, vt præsentia sua illos terreat. & sic intellige §. illud. in auth. vt defunctus seu ipsorũ funera. alias ꝑt committere. vt in aut. e. §. & qñ. & l. iudices. C. de fid. instr. & quod hoc casu sit in facultate iudicis. tenet Accur. in præalle. §. & qñ. & Arch. in c. 2. e. ti. li. 6. ad egregias ti personas debet mittere, vt ipsorum dicta recipiantur. vt in aut. eodem. §. & quoniam. & l. ad personas. ff. de iurei. dic de his vt dixit in c. si qui testium. §. e. & hoc in ciuilib. In criminalib. verò debẽt venire ad præsentiã iudicis per iura superius alle. quod tenet Io An. in præall. c. 2. e. ti. li. 6. all. præal. c. testes. & hoc no. De mulierib. & monialib. etiã in causis criminalib. tene, quod hr in c. mulieres. de iudi. li. 6. Aduerte tamen pro limitatione prædictorum. nam quod §. dixi distinguẽdum, an sint ciuſtes habeant sua regimina: sicut olim singulæ prouinciæ vnde hodie satis est quod sint diuersæ ciuitates vt non possint trahi ad aliā
a ciuitatem vt in simili not. gl. sing. ℣ in l. fin. C. de præscr. long. tem.
b 10. vel 20. an. super verbo prouincia. & facit præal. l. sed si quis ex signatoribus. iudex tamen non debet esse facilius in ꝙmittendo huiusmodi examinationem, cum tota vis quæstionis consistit in probationib. & si elegit committere, non debet hoc iniungere soli notario, maximè simplici, sed personis discretis maximè ecclesiasticis. §. e. c. si qui. & de consan. & affi. c. 1. secundum Inn. & Host. ℣. e. ti. in c. 2. li. 6. hodie tamen vt abiiciant à se hoc onus de facili, vt plurimũ committunt quos redarguit Host. vbi §. & ad idem dicit hic Host. vt soli tabellioni non committat, licet secundum eum videatur ꝺicere. ℣. ti. i. c 1. vbi de hoc. Sed ego dico, quod hoc soli notario committere poteſt. ad hoc alle. bo. text. in c. mulieres. de iudi. lib. 6. licet enim ponat casum specialem in commissione non tamen in commitendo notario soli: quia eadem est ratio in aliis causis, &
2 3 maior. & vide quod scripsi in c. quoniam contra. ℣. de proba. ¶ † Si ãt solus notarius fuit in examinatione testis: & postea testis dicat, aliud dixit quam per notarium fuerit scriptum, nunquid sit potius credendum instrumento tabellionis sine testib. & præsentia iudi-
c cis, quam testi e negãri. Spe. hanc quæstionem ponit eodem ti. §. i. ver. sed pone. & tandem determinat quod de facto creditur tabellioni: licet de iure secus videatur: sed si iudex fuit præsens, tunc credetur etiam de iure instrumento secundum eum. dicit tamen ꝙ si testis accusaretur de falso: & ipse negaret se sic dixisse: vt notarius scripsit, non crederetur tabellionis instrumento, quia in criminali requiruntur probationes luce clariores. C. de probat. l. sciant cuncti. quod est not. & vide quod scripsi in c. sicut. §. e. & ad primum dictum, vt credatur notario. vide quod leg. & not. ℣. de rescrip. ad audientiam.

CAP. XXXVIII.

1 *Tertius comparens pro suo interesse potest prosequi appellationem ab alio interpositam: & potest impedire ne sententia lata mandetur executioni in suum præiudicium.*
2 *Partes possunt approbare in alia causa ad alium effectum.*
3 *Sententia diffinitiua lata post appellationem ab interlocutoria non est exequenda.*
4 *Quæ in capitulis aguntur possunt per forinsecos probari.*
5 *Excommunicati non admittuntur ad testimonium: licet excommunicatio sit nulla nisi absoluantur.*
6 *Tertius comparens pro suo interesse, an admittatur ad impedimentum exceptionem.*
7 *Remedium. l. is à quo. ff. de rei vendi. habet locum in spiritualibus.*
8 *Tertius comparens potest prosequi ius suum rationi. ordinis delegato.*
9 *Tertius comparens debet summarie probare de interesse suo, ut admittatur, & non sufficit iuramentum.*
10 *In summaria probatione tertij comparentis pro interesse suo non admittitur reprobatio testium recitata dicta eorum, nec circa personas.*
11 *Tertius comparens infra quantum tempus admittatur ad probandum in ꝺ interesse suum.*
12 *Attestationes factæ in iudicio summario non faciunt fidem in plenario.*
13 *Attestationes quo ad substantiam probationis, & ad modum procedendi plenarie receptæ, non faciunt fidem in plenario vel alio iudicio.*
14 *Sententia lata cum electoribus præiudicat electo. si scichat.*
15 *Publicatio facta de attestationib. productis in iudicio in summario non impedit productionem testium in iudicio plenario.*
16 *Attestationes factæ in vno iudicio faciunt fidem ad reprobandum in alio iudicio secundum dictum primo contrarium.*
17 *Clericus priuatur beneficio si exerceat officium aduocationis, vel procurationis contra ecclesiam suam. secus si testificatur.*
18 *Excommunicatus inductus in testem, an & quando debeat absolui ad cautelam.*

Veniens. ¶ Vbi variatur modus agẽdi publicaris attestatio nib. super eodem capitulo testes producere licet. vel summa latius sic. Attestationes receptæ in summario nõ faciũt fidem in plenario iudicio & illarum publicatione non obst. iidem vel alii testes super eisdem capitulis recipi possunt. Et tres sunt partes. Prima ponit ordinem processus & disputationem partium super receptionem testium. in secunda Papa interloquitur. ibi, nos igitur. in tertia. causam committit. ibi, quocirca. ¶ Casus literalis. Vacante decanatu Claromonten. archidiaconus eiusdem ecclesiæ electus exirit in decanum. quidam oppositerunt se illi electo. causa commissa fuit quibusdam iudicib. qui tulerunt sententiam super decanatu pro archidiacono & in parte mandauerunt illam exe cutioni. sed quia ex parte capituli ab illa sententia fuit appellatum non fuit in totum executioni mandata propter quod archidiaconus & procuratores capituli ad sedem Apostolicam accesserunt. Archidiaconus in præsentia Papæ petebat sententiam pro se latam in totum executioni mandari: procuratores capituli dicebant sententiam illam ꝺ iustitiam, & post appellationem esse latam vnde debebat cassari. Archidiaconus dicebat illos nõ esse audiendos cũ essent excommunicati. Dum hæc proponerentur P. subdiaconus d. Papæ se opposuit ex ex aduerso. asserẽs se in decanum Claromonten. canonice electum, vnde dictus archidiaconus in sua petitione non erat audiendus: quia decanatus ipse ñ ad illum, sed ad se potius pertinebat. Tandem interlocutus fuit Papa, vt dictus P. si posset incontinenti suam intentionem probarer. Ipse verò super hoc testes & instrumenta produxit: & d. Papa interlocutus fuit, quod sua interat, vt se posset opponere archidiachono prædicto. lite cõtestata inter illos, tam super electionem, quam super sententiam, quæsitū fuit ab archidiacono, vtrum admittere veller in hoc iudicio attestationes primo receptas in articulo suprad̃cto. Qui respondit, qđ vellet dummodo posset obiicere tam in personas testiũ q̃ in dicta: quo audito pars aduersa respondit, quod attestationibus illis vtri nolebat cum non super priucipali negotio, sed super incidenti articulo fuissent lite non contestata re ceptæ: vnde super toto negotio, & illos & alios volebat producere testes. Pars autem aduersa respondit quod cum testes illi tam super sententia quam super electione dixissent, & eorum dicta publicata fuissent in iudicio non licebat illi postquam testificata didicerat super eisdem articulis testes producere. d. Papa pronunciauit quod testes essent super toto negotio recipiendi quos vtraque pars ducerer producendos. vnde mandat quibusdam iudicibus quatenus receptis testibus, & rationib° partium intellectis, causam ipsam tam super principali quam etiam super incidenti fine debeant canonico terminare. in fine dicit, illa quæ in capitulo aguntur nõ posse de facili probari, nisi per canonicos. Vnde mandat. vt ad cautelam absoluant eosdem vt vocati ad testimoniũm liberè possint pro vtraque parte testificari. B.
¶ Nota 1. executionem sententiæ per partes factam non vitiari: non est ergo de his quæ vno contextu impediri debent, vt electio & testamentum. de elect. c. quia propter. & c. cum post petitam. &
1 C. de testam. l. cum antiquitas. ¶ † Not. secundo quod tertius comparens pro suo interesse potest prosequi appellationem à reo interpositam. & hoc colligitur intelligendo quod iste Petrus vellet prosequi appallationem interpositam à capitulo. quod satis colligitur ex eo. quia fuit lis post modum contestata super sententia lata inter capitulum, & archidiaconum actorem. dictum tamen est verum in se vt probare videtur in l. à sententia. in fin. & l. si prolusorio. ff. de ap. no. In. in c. cum super. de re iu. & Bar. in dictis iuris. & de hoc aliquid. ℣. ¶ Not. 3. quod tertius comparens pro suo interesse põt impedire ne sententia lata ꝙ reum mandetur executioni cum suo

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Præiudicio. adde a suo præiudicio ꝓcordat d.c. cum super. & l. Pe. de Anch. ꝙ. 335.

b ¶ Ad cautelam, ad de Old. conf. 278.

c ¶ Opp. ꝫ hanc. An terti⁹ appellãs à sñia inter alios lata impediat executionẽ, vid Bar. in l. à sententia. ff. de ap. & in l. si prolusorio. §. i. e. ti. Et de ista mã vide aliquid in l. ita tñ. §. quoties. ff. ad Treb. & vide q̃ not. post. d. An. c. sup eo. de of. del. vbi tex. est sing. in hac materia. Item adde hic, cp qñ est præsumptio ꝫ opponentem se pro suo interesse non ad mittit ad impediendum executionem, vt est gl. sing. fm Bal. & Abb. ibi, in c. super eo. in ver. tenebit. de of. dele. q̃ limitat ibi Abb. nisi vellet incõtinenti ꝓbare. Et qñ clericus cõparet ꝓ suo interesse coram iudice laico, an possit petere cãm remitti ad iudicem ecclesiasticum. vide Pe. de Anch. in reg. ea quę. in 18. q. prin. ver. occurrit tamẽ mihi dubium: &c.

b ¶ Distingue. Nota plenam distinctionẽ in mã tertii ꝫparẽtis pro suo interesse. an hẽat impedire executionẽ. & vide Im. in cle. i. de re iud. ver. nunqd ãt tertius ꝫparens pro suo interesse quo ad proprietatem admittitur, qñ agitur possessorio re superande. Vide hic per Abb. qui alle. doctrinam Inn. in c. ve b niens. i. de spon.

Ant. Franc.

¶ An tertius ꝫparẽs ꝓ suo interesse, possit impedire executionem sñę, dicas cp non fm Bar. in l. si parẽtes in fi. C. de euic. Adde tñ quod ꝑt appellare pro suo interesse, & per viam appellationis facere su spẽdi executionem. c. cum super. & ibi p In. de re iu. & hẽ. per Old. ꝙ. 254. inc. ꝫ p missionem. & p An. Sic. in c. sup eo. de of. del. & per Car. in cle. i. in prin. de cau. poss. & ꝓ pric. Et vide Bar. in l. à sñia. ff. de ap. Et ideò cautum est qđ tertius, cuiꝰ interest sñiam non exeq. habens notitiam de te d tum. Sol. distingue sic: quandoq; tertius ap pellat pro suo interesse sententię lata ꝫ reum. & sic potest appellationem ꝓsequen. lo impedire executionẽ sñæ. & est de hoc casus in d.c. cum super. nam pro interesse suo potest quis appellare à sñia lata ꝫ alium: vt ibi, & in l. à sententia. & l. si prolusorio. ff. de ap. & vtrobique per Bar. & per Inn. in d. cum super. Quandoq; tertius non appellat, sed vult prosequi appellationem per reum interpositam, & pōt: vt est casus hic fm vnum intellectum. Et probatur in dictis ll. & no. Inn. & Bar. in iurib. proximè alleg. Quandoq; reus principalis non appellat, nec potest appellare ex aliqua causa: nec tũc potest ille tertius qui prætendit ius in causa illa, & tunc si sciebat causam illam agi, & non appellauit, non auditur volens impedire executionem sñæ & iste est casus in d.c. cum super. An aũt fecerit sibi præiudicium in totum ex sua taciturnitate ita vt etiam super proprietate dęcętero nõ audiatur. dic plene vt ibi dicetur. Si ergo iste Petrus sciuisset, & non appellasset nec a⁹ pellationem capitulo interpositã prosecutus fuisset, non impediuisset executionem sententiæ p d.c. cum super. quod not. Bar. in d.l. si prolusorio. vnde intelligũt doc. hic. quod iste ignorabat. & est necesse sic intelligere si iste non ꝓsequereтur appellationem hic interpositam à capitulo & habenti illam appellationem prosequi nõ est necesse pśupponere ignorãtiam, quia per appellationem suspẽsa est executio sñæ. & hanc appellationẽ tertius ꝑt prosequ: vt s. dixi. Q̃q; tertius non appellat neq; reus. Sed iste ignoranit causam illam agi: nunc autem allegando interesse suum, nititur impedire executionem sententiæ. & dic, quod aut fit executio in rebus non adiudicatis, & admittitur ad docendum de interesse suo: vt in l. à diuo pio. §. si super reb. ff. de re iu. not. In. in d.c. cũ super prope finem, quod procedit, etiam si scituisset causam agi inter alios. & est rario, quia non agebatur de illis reb. vnde non est sibi imputandum si non ꝫ dixit: sed nũc capiuntur in causam iudicati: ideo satis est ꝫ dicere nunc. Quandoque retentis eisdem terminis petitur executio in rebus adiudicatis per sententiam. & tunc capiendo dicta aurea In. hic, quem Bar. sequitur in d. §. si super reb. Aut bona illa sunt vacantia & admittitur tertius contradicens pro suo interesse, si vero bona illa possidebantur ab alio non valet tertius contradicere ad impediendam executionem argu. in l. is à quo. & l. sequen. ff. de rei vend. vbi hẽ quod tertius ꝓ duo petunt eandem rem à tertio, sñia mandatur executioni pro eo qui prius obtinuit prælita cautio ne reo de indemnitate ꝫ alium. Et est ratio diuersitatis: secundum In. inter primum casum & secundum. nam in primo fieret magnum præiudicium. tertio si sententia manda reꝛ executioni: qa facili⁹ obtinebit bona vacantia q̃ à tertio possessa: sed in alio casu non fit sibi præiudicium: quia ita possidere poterũt ab isto qui obtinuit sñam sicut ab alio: quod est valde notandum. Sed ego per hanc rationem puto. quod vbi petens executionem esset longè durioris ꝓditionis, q̃ possidens. quod tunc possit tertius impedire executionem cũ possit prætendere præiudicium in habendo duriorem aduersariũ. ar. bonum in c. pisanis. de rest. spo. nisi forte possit subueniri remedio cautionis. ar. d. l. is à quo. † Et no. q̃ quod remedium illius legis habet locum etiam in beneficialibus vt no. Inn. & Jo. And. in c. 1. de concess. præben. lib. 6. & Inn. in c. cum super. ſ. de cau. poss. & pro pric. & hoc not. dic ergò, qđ decanatus hic vacabat. An autem iste tertius ꝓ sit producere testes super eisdem capitulis publicatis

* In. & *communiter* doct. quia excõicati possunt se defendere maximè per alios. vt in c. cum inter. de excep. & c. intelleximus. de iud. forte etiam opponebatur fm doct. quod isti ꝓcuratores erant excõicati vt in c. post cessionem. de proba. vel illegitimè constituti, vel non faciebant fidem de mandato, nec cauebant, vel quid simile, nec est vis cum de hoc non disputetur hic principaliter. ¶ Gl. 4. col ligit, quod sententia lata inter te & me non est executioni mandanda, vbi ius alterius læditur. Aduerte, quia nunc expediam aliqua pulchra dicta In. aliquib. additis & declarabitur pro maiori parte intellectus huius cap.

6 ¶ † Opp. ꝫ hanc gl. & text. de c. cum super ę ꝫ. de re iud. vbi tertius ꝫparens pro suo interesse non impedit executionem sñæ nisi probet se legitimo tpe à sñia lata ꝫ reum appellasse, & appellationem debito tpe prosecutum. Sol. distingue sic: quandoq; tertius ap

a ¶ Et an ille, qui nõ ꝫparuit ī prima, nec in secũda sñia super pria appłonẽ à qua fuit appellatum, si ꝫpareat an tertiam sñiam dẽat admitti ꝓ suo interesse, vide Old. ꝙ. 255. & adde hic Bar. in l. pe. ff. de pe. hær. vbi refert in articulo hic posito, distinctionem Inn. hic videlicet, an possessio sit vacans vel non.

Sebast. Sapia.

b ¶ Bonis iudicis. vide Fel. in c. preterea. ver. in gl. ſi. in fi. s. e. ti. vbi post Ab. ibi ponit quo capiatur aliqd fieri incontinenti. & dicit cõiter intell⁹. arbitrariæ.

c ¶ Illa dr esse summaria probatio. qñ exigit plus, q̃ exigeret executio. Et idẽ dt In. ī cle. i. col. antep. de re iud. de quo vide per Bar. in extraug. ad repr. in ver. summarie.

d ¶ Arbitrarium. Idem dicit Imol.

c ¶ Vide hic d. Ant. & ī c. cãm. i. s. e. vbi dr cp dictũ But. logr qñ ꝓbões receptæ ī summario iudicio fuerũt plenariæ receptę: qa ille postea faciũt fidẽ in plenario. & vide d. Ant. se quentẽ doctrinam But. in c. fraternitatis. s. e. Sed iterum ꝫ doctr. But. vł obstare multũ iste text q dt, quod de interesse fuit dictũ ꝓ testes & instfa, q̃ sunt plenè ꝓbões. & tñ nõ faciũt fidẽ in plenario. Et iõ dt Ab. hic, qdictũ But. intellr, qñ ꝓbões fuerunt plenariæ, nõ solum quo ad substãtiam, sed ẽt quo ad modũ procedendi. Sed ergo saluo aꝛ, licet iste tex. loquatur de testib. & instfis, nõ dicit quod plenè ꝓbarẽt: poterãt. n. forte eẽ tales testes, vel talia instfa, q̃ induceбat fołã præsumptionẽ. Et sołm Ab. si attestationes fuerunt in primo iudicio plenarie recęptæ quo ad modũ ꝓcedẽdi illud iudicium diceretur plenarium, nõ summarium, ꝓ ut loquitur attestationib. Inn. in c. cum super. præl. dicit cp nõ si vult ꝓsequi cãm ab alio inchoatã, cadet ꝓsequi in terminis suis: sed vt libe nouo vellet oia incipere & priora acta sibi non præiudicarent vt puta, qa ignorabat cãm agi: sed Bar. in d. l. si, plusorio, tenet simplr oppositum: quia licut non preiudicaut sibi acta per ignorantiam: ita nec publicatio & hoc dictũ mihi placet. vt possit producere testes de nouo ad sui fauorem durante ar. optimum hic. & facit qđ no. gl. ī l. si sus pecta ff. de inoff. test. & vide in Spe. in tit. de teste. §. satis vtiliter. ver. quid si à sñia. & Innocen. in c. veniens. de spon. Sed aduerte, nã prædicta ꝓcedũt in dubio, qñ petitur executio sñæ latæ in petio. ¶ Quid autẽ si sñia fuit lata in possessorio recuperãdæ: nunqd tertius cõparens pro interesse suo possit impedire restõem in casibus in qb. s. dixi. & solet illud dictum Innocen. restringi qñ ius tertij est ita conexum cũ iure spoliatis, qr nõ ꝑt subueniri tertio, quominus subueniatur spolianti. vnde sicut spoliãs non ꝑt allegare proprietatem ad effectũ impediẽdi restõem ita nec tertius. Si. n. non est ita connexum posset bene allegare proprietatẽ ad effectũ impediẽdi testõem. ita dñt d. de R. o. dec. 154. & sequitur d. Ant. in c. in ſris. de rest. spoli. & ibi plene dixi. Sed hoc dictum mihi nõ placet: qa odiũ spoliantis nõ dẽt ob * esse tertio qui non fuit in culpa. & iura. cõiter excludunt ipsum spoliantẽ vt nõ possit allegare proprietatem, vt c. frequens. de rest. spo. lib. 6. & in cle. vna de causa poss & propr. & in c. fi. de or. cog. vbi dixi. Et maxime hoc esset admittẽdum: cum petitur restitutio vxoris quæ nõ ꝑt restitui sine maximo dedecore & præiudicio veri mariti. & facit ꝓ his aliqualiter iste tex. nam ista dilatio executionis proderat aliquo mõ capitulo, qđ ꝫdicebat isti archidiacono & nihilominus fauore tertij differtur executio. Ad idem dictum. c. cũ super. dic ergo idẽ in possessorio quod ī petitorio.

8 ¶ † Sed nunquid iste tertius possit ius suum ꝓponere corã delegato? In. in prælleg. c. veniens. qđ sic licet aliter non sit eius iudex. & hoc rõe ꝓ existatis iuris sibi ꝓmiss. ar. ff. de quire. ad eun. iu. ea. per totum. & hoc no. ꝓ extẽsione. c. p. & g. de off. del. ¶ An aũt iste tertius cõparens si præferẽdus ei qui principaliter agebat. vide In. in d. c. veniens. plenius per Bar. in d. l. si, plusorio & collige ex no. in c. cũ sup. & c. pe. de re iud. ¶ † Nũc restat quærere. qualiter ꝓbabit iste tertius suũ interesse ad effectum vt admittatur ad ꝫdicẽdũ. Sol. dicit In. sufficere quod probet se electũ. nõ. n. requiritur vt ꝓbet canonice se electũ quod bñ. no. & est ratio, qa hęc cã est summaria. nõ. n. agitur de totali præiudicio, sed solũ vt admittatur ad ꝫdicendũ ad effectũ impediẽdi executionẽ. non tñ hoc casu sufficeret iusm partis vt patet hic. dic ergo, qđ qñq; cã sumaria, est nullius vel modici præiudicij; vt puta, vt res exhibeatur: & sufficit iusm partis. l. thesaur⁹. ff. ad exhib. Quandoq; infert maius præiudiciũ. vt puta quod differatur executio, & non sufficit iusm sed requiritur alia ꝓbatio: puta testiũ vel iustfoꝝ vt hic, sed non requiritur quod sit multũ stricta & necessario peludes, sed tñ apparens, ꝓ hoc quod no. Spe. in ti. de of. om. iu. §. postremo. ver. 7. & Bart. in d. §. super vendõne. ¶ † Hinc no. dñt hic Pe. & Ab. & sequitur Jo. An. quod in ista summaria nõ admittitur reprobatio testium, nec respectu personarum nec dictorũ. Ad quod fac. l. fi. C. de edi. di. Adr. & ꝫ. de re iu. cum Bertoldus. &

9 c. ex literis. ꝫ. de in int. rest. ¶ Ex prædictis no. quod in cã summaria nõ fit lit. contest. & lenior exigitur probatio q̃ in principali. & vide

10 plenius de hoc ꝓ Spe. in loco præd. ¶ † Vtrerius queritur, dicit hic quod incõmenti dẽt iste interesse suũ probare, intra ętum tps dẽt hoc facere. dicit In. hoc relinquendum arbi-b trio boni iudicis. ꝑforte fm cum vsque ad 8. dies vel plures. non autem expectabitur, vt producat testes de vltra montes. ar. in c. literas ad fi. de rest. spol. Bar. in l. si is à quo. ff. vt in pos. le. quem sequitur d. Ant. hic. qui vł velle

c quod generaliter omnis summaria cognitio quæ opponitur executioni, dẽt expediri intra illud ętpus inter qđ expediretur ipsa executio: sed mihi hoc nõ placet & vł reprobari hic. nã executio hic erat fiẽda in reali iudicio, quo casu in executiõne nulla requiritur summaria cognitio: vt no. In. in d.c. cum super. de re iu. & Bar. in d. §. si super rebus. & tñ opponẽti datum fuit hoc tps ad producendum testes & instfa. Dico ergo sequẽdo Inn.

d quod. tẽpus erit arbitrarium⁹ cõsiderata qualitate & q̃tate causæ, & interesse probandi. ar. l. 1. ff. de iu. delib. & c. de causis. de of. del. &

12 hoc sit expedita gl. seq. ¶ † Opp. & vł. qn nõ debuit inquiri ab archidiacono, an vti veller istis attestationib. quia iudicium redditur in inuitũ. inter stipulatẽm. §. si stichũ. ff. de ver. ob. &. c. intelleximus. de iudi. Sol. gl. in verbo vellet admittere. qđ iõ fuit interrogatus qa nõ poterat ad hoc cogi. cum ad probãdum aliud fuissent illi testes inducti. sed ex consensu cõi voluissent. Idem tenet Host. fm quem patet quod partes min⁹ sufficiẽtib. probõib. se submittere possunt ad hoc. ī. e. c. proxi. & qđ ibi no. Sed ꝫ hoc facit. quia ex quo iste. p. subdiaconus vsus fuerat istis attestationibus in hoc iudicio nõ poterat amplius penitere. 4. q. 3. c. si testes. §. si qs testib. 19. di. si Romanorum. Tñ ex quo archidiaconus erat nunc contentus, non poterat iste P. resilire. Sol. triplex est fm In. Primo, ad hoc. n. vt valeat in isto vel in alio iudicio. nõ sufficit cõsensus ỹnius partis, sed ambarũ ꝫsensum interuenire necesse est: Iteꝛ & sc̃o potest allegari aliquid ex illis attestationib. non vt plene ꝓbet: sed ad præsumptionem faciẽdam. Et no hãc sol. quod attestationes receptæ ad vnũ finem. faciunt præsumptionẽ, cum agitur ad alium finẽ. Tertio pōt, dici fm eũ quod falsum dicebat archidiacon? : quia nunq̃ de illis aliquid alleguerat archidiaconus in hoc iudicio. Et ex prædictis ꝑt solui ꝫrium, quod formari ꝑt de. c. ꝑsentata. ꝫ. c. vbi optio approbãdi attestationes datur non producenti, sed ei ꝫ quę fuerunt productæ. nã dicit Host. quod illud loquitur qñ super principali & lite contest. fuerunt testes producti. hic super incidẽti, & ante lit. cõtest. Et est ratio diuersitatis fm eũ, & Io. Andr. quia primo casu mero iure tenet receptio quo ad ferẽdam diffinitiũ. in secũdo nõ. Item eũ primo ꝓcederetur summarie, leuior sufficiebat ꝓbatio q̃ in principali. Et ex his habes duas rões quare attestões receptæ in summario fidem nõ faciunt in plenario: tũ pp defectum litis ꝓtestationis quæ nõ præcessit has attestões: tum quia non fuerũt plene examinatæ cum ageretur de modi

13 co præiudicio quod no. † Quare reuoco ea in e dubium, quid si iste attestões fuissent receptæ plenariè quo ad modũ procedẽdi ad sub stantiam probationis nunquid facerent fidẽ ī plenario seu in alio iudicio, vbi ageretur de eadẽ re? In. & doc. hic licet aperte non tãgãt: tñ tacite sentiunt cp non. pp tertiã rationẽ: quia ad alium finẽ testes ibi fuerunt producti. vnde sicut sñia non obstat si ad aliũ finem agitur. l. cum quæritur. cuml. seq. ff. de excep. rei iu. ita dicẽdum in attestationib. pro quo

Butr. nisi sł uemus, dicẽdo singu. quod intellr. qñ fuit obseruatus plenus ordo iudiciarius, ꝙd est figura in istis summariis, vt dicit tex. cle. saepe. an fi. de ver. sł. & li. ī c. quintauallis, de iu. iur. & est bo. tex. & ibi apte Bal. in l. 3. de mil. testa. nã tũ iudiciũ illud dfetur summarium, & tñ illæ probões erãt plenariæ receptæ, & quo ad substãtiam ꝓbõis, & quo ad modũ ꝓcedẽdi. Et ꝓ hũc sub tile modũ tantur intell⁹. Ab. q habuit ista sol. ab Ant. in d. c. cãm. s. e. Et quod ꝓbões factæ ī summario iudicio, ꝓbẽt ī plenario, si sint plenariæ receptę, tenet R. o. 51. gnalr. §. nihil cõe. de ac. pol. Et dicit, quod de hoc habemus auctoritatẽ Butri. in §. sed quod simplr. Sed dicit cp Bald. expresse tenet ꝫrium in l. quo tpe. Ç. de test. milit. Cui ego addo cp Bald. ẽt tenet ꝫrium eius, qđ dixerat But. in l. 2. in fi. C. de eden. & Ant. in c. cũ dilectus. § fi. inc. verũ. de or. cog. vbi reprobat doctr. But. in §. sed qđ simplr. Et illud dictum But. ẽt Ang. in l. j. ff. de his, q̃ sunt sui. fm illã doctr. But. in d. §. sed quod simplr. secutus fuit Ray. ī d. l. quod tpe. & Imo. in cle. ꝫstõnem. de cle. Et sequiturẽt ipse Imol. i. c. tũ ex ſris. de resti. in int. Pro quo facit quod no. gl. in l. 2. C. de ord. iud. & quod no. Bar. in l. à diuo Pio. §. si super reb. ī 2. opp. ff. de re iu. & gl. & Bal. ī l. pe. de his, qui sunt sui. Et facit gl. in ver. ab sens. l. 2. C. de ꝫ. iud. tu. Et hoc vł voluit se Bar. in extraug. ad repr. in ver. summarie, dũ q̃rit, an si iudex ī sñia lata ī summario iudicio dicit se habuisse plenariã causæ cognitionẽ, an illa sñia faciat ī⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

in alio iudicio, vide etiam Bart. in l. 2. §. 1. ver. quæro vtrum probationes factæ ff. vi bo. rapt. Item adde quod illud dictum Bur. in d. §. sed q̃ simpr. all. & sequitur, & dicit non esse alibi. d. Ant. in c. per inquisitionem. ver. nunquid autem. de elect. & sequitur limitando d. Ant. in c. cum dilectus. §. nos igitur. de or. cog. & ad idem vide Bar. in d. l. pen. ff. de his q̃ sunt sui vel al. iu.

¶ Adde tu an ꝓbationes factæ in iudicio summario faciant fidem in plenario. An. de Butr. cons. 37.

Ant. Fran. ¶ An ꝓbationes factæ i iudicio summario faciant fidē i iudicio plenario. & ḡnaliter, an ꝓbões factæ in vno iudicio faciāt fidē i alio, vide Bal. & doct. in l. fi. C. de test. & adde, quod in iudicio possessorio sufficit summaria ꝓbatio, & p vnū testē. ita no. in l. q. ꝛ̃s. de prob. & Bart. in l. j. C. quor. 1 ap. nō re. & l. 2. §. fi. C. vbi i rem act. & adde, q̃ probatio summaria sufficit actori si reus nihil opponit q̃s nō offert se ꝓbaturū exceptionem inconuenientia Bal. in l. j. C. vt l. poss. le ver. sed quero & adde, quod summaria ꝓbatio sufficit in cā filiationis valet ēt per iunctos & cōā iudice laico. ita Bal. ti. 2. C. ad Car. & Bal. in l. j. cire. pr. C. quor. bo. & tenementi, quod ꝓbatio summaria sufficit in iudicio præparatorio alterius iudicij intētādi. ita Bal. in l. quo tpe. C. de test. mi. & l. 2. C. quan. fisc. vel priu.

Sebast. Sapia.

a ¶ Snīa. vide Dec. i c. ar si clerici. i pr. ver. fecūda pcō. s. de iud. vbi dicit, q̃ acta coram iudice seculari nō faciunt fidem cōrā ecclesiastico q̃s variat modus agendi per istū tex. & ibi late d mā, q̃s acta in vno iudicio faciūt fidē i alio

Sebast. Sapia.

b ¶ Nūquam. Vide Gemi. in c. solet. de sen. exc. i 6. & Ab. in c. excōicato. d resc. & c. significauit. de eo qui dux. in mat. quam pol. per adul.

c ¶ An & q̃s excōicatus possit absolui ꝓ offō testificandi: fac. c. inter dilectos. vers. nec attestationes. de fi. instr. sed ꝓrium sentit Bar. i l. 2. ff. vi bo. rap. & vide omnino quod circa hoc dixi i c. cām quæ. ꝛ̃. e. & facit quod j. dicam super gl. seq.

¶ Opp. & vī q̃ non oportebat istum P. litigare super snīa ꝛ̃ capitulum: quia res inter alios acta, &c. Sol. gl. iii ver. vtraq; pars quod super hoc erat q̃ aī suīa sibi præiudicaret: nam si actio primo loco sibi competeret, & permisit aliū agere, fecit sibi præiudicium si scīquīt & non ꝛ̃dixit: vt in c. pe. j. de re iu. † Et ex hoc dicto gl. no. quod snīa lata cum electoribus præiudicat electo si sciuit, & nō ꝛ̃dixit quasi electꝰ in hoc habeat causam ab electoribus, & ius eorum sit coniunctum & connexum. vide text. cum gl. in c. hæc quippe. 3, q. 6. & die vt no. in d. c. pe. & c. cum super. eo. tit. vel dic & aliter quod cū iste P. prosequetur appellationem interpositam per capitulū, potuit producere probationes ad probandam nullitatem snīæ vel iniustitiam, vt sic etiam respectu ꝓsumptionis illa snīa si sbi non officiat. ar. l. à snīa. ff. de ap. ¶ † Iterum gl. in versi. præterea. opponii cum. n. testes fuissent hic recepti, & depositi essent tam sup snīa. q̃ super electione, non debuissent alij testes recipi super eisdem articulis istorum attestationīb. publicatis: vt c. fraternitatis. cū si. ꝛ̃. eo. Solu. gl. quod ad aīum finem non recipiuntur. q. d. tunc obstat publicatio quando ad idem agitur: & dic quod primo agebatur ad probandū quod sua intererat ad effectum volendi ꝛ̃dicere: nunc vero agebatur vt res petita ad iudicaretur: vnde quemadmodum non obstat snīæ a cum ad alium finem agitur, vt ꝛ̃. dixi: fortius non ob. publicatio. Itē dicas quod cum hic attestationes receptæ super incidenti fidem non facerent super principali, durū esset dicere q̃ testes iidem vel alij non possent induci, cum non sit cā sibi probationib. relinquenda. ¶ † Sed vltimo gl. ista quærit, quid si illi iidem testes qui depositerūt in summario, dicunt nunc ꝛ̃rium in plenario? respon. q̃ non valebit illorum dictum, licet aliud si illud iudicium. quod est valde no. & vide i hoc quod dixi plene in c. ꝓpetuas. ꝛ̃. de probat. Et ex hac particula gl. & ex superius dictis habes', quod attestationes receptæ ad vnum finem, faciunt fidem quo ad quid, nō quo ad totū in alio iudicio. nā quo ad snīam ferendam fidem nō faciunt. secus quo ad reprobandum 2. dictum primo tr. ꝛarium. Sed ꝛ̃ hoc facit: quia qua ratione non faciunt fidem in principali, eadem ratione nō debent facere in reprobatione: quia vna & eadē res non debet duplici iure censeri. j. de deci. c. cū in tua. Item & secūdo si non pñt dicere ꝛ̃riū eius quod primo dixerūt, ad quid inducūtur in hoc iudicio. super fluis, n. nō est vtēdum. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. ca. & circuitus vitandus est. de resc. cle. auditor. So. vt colligitur ex dictis In. alia ratio est in principali, & alia in reprobōe. nā in principali non faciunt fidē: quia testes nō fuerunt ad hoc ꝛ̃ ducti: sed ad aliū finem. oportet. ergo vt prima cā incipiat & postmodum instruatur nō n. prius debet esse probatio, q̃ causæ inchoatio: sed ad reprobationē eorundem testium sufficiūt attestões post receptæ: quia per eos notorium iuris est ipsos testes esse periuros & falsos quasi velit ꝙ in præiudiciū eorum testium attestões inducūt notorium. & vide in hoc Bar. in l. cos. ff. de fal & ꝙ dixi in d. c. per tuas. & si diuersitas rōis inducit diuersitatē iuris. Sed aduerte, quia per hanc rōem In. posset argui ꝛ̃riū quod vbi testes fuissent recepti solenniter, & plene, deberent fidē facere inter easdē personas. licet ad aliud nunc ꝛ̃ gerentur: quia prima solēnitas sufficit vt induceret notoriū: adducētur ergo nunc vt notorium faciētes, pro hoc no. dictum In. in c. qualiter & q̃n. 2. j. de ac. ꝓpe fi. vbi vult, quod snīa lata ad vnū finem, ꝛ̃ adduci vt notoriū inducēs ad aliū finem. & facit q̃ ponit Fede. consi. 23. & vide in hoc quod dixi in d. c. per tuas. Ad secūdam obiectionē superius formatā tndet Inn. quod testes isti non inducūtur vt dicāt idem, nec ꝛ̃riū sed vt dicāt veritatem q̃ sciūt: sicut contingit q̃n inter diuersas personas de eadē re ageretur: ita q̃n agitur inter easdem ad diuersum finē. Item dic possibile esse. quod nunc recognoscerēt cōsciētiam & aliter testificarētur. & licet nō valeret hoc secūdum dictum, tñ vtile erit parti ꝛ̃ q̃ testificātur: quia nec primum, valet in hoc iudicio. Item forte declarabunt & excusabūt primū dictū. ac ēt per hoc iuri satisfit: quod dispōnit testes recipiēdos lite cōtesta. & plenarie quo ad subsātiā ꝓbationis: & ex his habes declaratū intellectū huius. c. quo ad materiā principalem. ¶ Venio nunc ad gl. fi. quę attingēs q̃dam materiā extrinsecā tria formatꝛ̃ria. ¶ Primo. n. opp. de c. in literis. ꝛ̃. c. vbi testes familiares & domestici repellūtur à testimonio & hic admittūtur isti de capitulo. gl. non sol. Io. An. dicit quod ꝛ̃rium sol. in d. cān literis. vbi habes gl. Vel die q̃ hic non testificātur pro capitulo sed principaliter ferunt testimoniū inter istos duos cōtendentes, nec sunt magis domestici vni q̃ alteri ar. 17 l. non solū. ff. de rit. nupt. ¶ † Secūdo opp. de c. fi. ꝛ̃. de postu. vbi clericꝰ. priuatur beneficio si ꝓcurationis vel aduocationis officium exercet ꝛ̃ ecclesiā. Resp. gl. quod illud non procedit in officio testificandi: quia illud est necessarium: cū testes nō pñt in his quæ aguntur i capitulo de facili haberi. q. d. quod prædicta duo officia non sunt voluntaria, & dicit Host. hoc verū vt assumēdo alterū illorum officiorū voluntariorū clericus debeat priuari nisi est cā ad hoc cogeretur. q̃n sit, remittit ad summā de postu. vide quod no. in d. c. fi. Et an & q̃n ꝓallantur clerici testificari ꝛ̃ ecclesiā suam die vt plene no. in d. c. cū nūcius. ꝛ̃. c. Et ꝛ̃ dici ad istū tex. q̃ nō facit pro nec ꝛ̃: cū, vt ꝛ̃. dixi, nō testificarentur ꝛ̃ ecclesiam, sed inter istos duos ꝛtendentes. ¶ Vlr. opp. ex quo isti canonici erant excommunicati non debebant absolui ad cautelam, sed pure & simplr. cum absolutio sit necessaria excommunicatis etiam post mortem, vt c. à nobis. 2. de sent. ex. Sol. gl. quod isti allegabāt excommunicationem esse nullā, tanquam latam post appellationem: ideo absolutio fit ad cautelam, alias fieret absolutio simplr. & dicit gl. valde not. quod ex isto tex. nō debet sumi regula vt excōicatus quilibet absoluatur propter munus testificandi, q̃a hic absoluuntur ad cautelam propter necessitatem: 18 cū per alios nō poterat fieri ꝓbatio. ¶ † No. b 1 ex gl. quod nunq̃ b excōicatus absoluitur c ad cautelā, nisi q̃n excōicatio allegatur probabiliter nulla, puta quia lata post appl'onē tunc enim est necesse quod constat appl'onē præcessisse. licet adhuc non ꝓstet de legitimitate appl'onis. nam si de ea ꝓstaret, non fieret absolutio sed ꝓnunciaretur nulla, & de hoc vide bo. text. cum gl. not. in c. venerabilib. de ꝛ̃. ver. sen. exc

item quod est excommunicatus. An autem excommunicatus indistincte post absolutionem admittatur ad testificandum, vide late gl. 4. q. 1. in sum. Sed Arc. ibi dicit, quod aut fuerat excōicatus ꝓ contumacia, & admittitur post absolutionem: aut pro crimine. & non admittitur, si possit de illo crimine accusari. Sed vide Inn. in d. c. testimoniū. in gl. sua. incip. quid dicemus de excōicato. ꝛ̃. c. Cuius dicta ſeqtur Arch. in d. c. decernimus. Sed vī, q̃ non sit sp verum, q̃ excōicatus repellat à testimonio, maximè ꝛ̃ excōicatum, per tex. i l. q̃n. C. de hær. cōuncto. c. excōicamus. eo. tit. Et ꝓfirmari vī per tex. c. si hæreticus. q vī velle quod dispositio illorum iurium non habeat locum de iure canoni. Sed postea dicit, quod text. d. l. q̃n. & d. c. si hæreticus. loquuntur in hæreticis, qui non sunt vere hæretici. peccantes directè ꝛ̃ articulos fidei: sed aliàs hūtes peruersum dogma, de quib. loquitur gl. in cle. 1. de vsur. q̃a cū istis mitius agitur, prout scribit Dom. in c. si Papa. 40. di. & tales non sunt ipso iure excōicati, quia cap. excōicamus. de hæ. loquitur de illis vere hæreticis, qui peccant in articulis fidei. Non mirum, si tales hæretici largo modo habentes peruersum dogma, non repellātur à testimonio. Et ista est ꝓpria mens d. l. q̃n. C. de hær. Et hoc vī voluisse gl. fm i. intellectum in c. si hæreticus. Et si hoc esset verum, daremus magnam & sing. limitat. ad tex. d. c. excōicamus. §. creden tes. vt habeat solū locum in hæretico strictè, qui peccat in articulis fidei: nō autē in hæretico large qui habet peruersum dogma. Sed dato q̃ in puncto iuris quilibet hæreticus, ēt largo modo, sit excōicatus, non credo quod sit dispositio dictæ legis. q̃n. possit habere locum de iure can. nec etiam ciuili: cū simus in materia peccati, in tum illa lex dicit hæreticos admitti testes in testamento: cuia cum in testamēto pro solennitate requiratur quod testes sint rogati, vt l. hæredes palā. §. in testamentis. ff. de testa. quis cogitur necessario peccare, ſrogare testem excōicatum, vt interesset testamento, quod non est dicendum: nisi dicamus q̃ ille tex. loqtur, q̃n testificatur in testamētis Iudæorum. Sed hæc est diuinatio. Vel possumus dicere, & est singularis respōsio, quæ est de mente illius literæ in d. l. q̃n. in fi. quod ille tex. loquitur q̃n non pñt habere alij testes & instat periculum, nec ad est tempus, quo excōicatus faciat se absolui. quo casu excōicatus poterit admitti ad testificandum & in testamento, & in quocunq; ꝛ̃ctu: quia tunc cessat ratio peccati cōicationis cum excōicato: quia non peccat cum excōicato communicans in necessitate: vt c. qui vere. de sn̄a exc. Dico, quod ēt omnis ꝛ̃ctus mundi, in quo testis non requiritur rogatus nec ad solēnitatem, sed ad probationem ꝓt celebrari præsente excommunicato, & erit legitimus testis, dummodo postea esse reperiat absolutum, si contingat eum deponere in iudicio testimonium. Ad hoc optimè adduco quod in simili q. scribit do. Ant. & Abb. in c. fi. cum his quæ ibi late notaui posit eum, de sen. exc. Aduerte tñ, q̃ illi solutioni, seu responsioni, q̃ dedi ad text. d. c. q̃n. videlicet, quod loquatur in casu necessitatis, q̃n nō pñt haberi alij testes, fortiter obstant verba text. d. l. q̃n. in fi. dū dr, sine vlla di. Et ex ista doctrina Ant. & doct. hic posita collige duas pulchras limitation. ad quas doc. hic non aduertunt. Prima, q̃illud quod dicitur, excommunicatum ab homine, non posse absolui nisi ab excōicatore, vt hī t. c. ex frequentib. & ibi latissime scripsi post d. Ant. ꝛ̃. de inst. habet locū in absolutione perpetua: sed absolutio ad tempus posse fieri ab alio, q̃ ab excōicatore, vt hic. Secūdo, collige aliam limit. ad id quod dicit In. in d. c. decetero. de sen. exc. & Ab. in c. nuper. eo. ti. vbi dñt, quod vbi superiori nō reseruatur absolutio excōicationis maioris, intelligitur permissa episcopo, nō aūt in ſriori prelato, quia illud est verbū in absolutione perpetua. sed sec' est. si fiat absolutio ad tempus, vt hic, &c. ¶ Adde, an infamis qui tñ reputabatur bonæ famæ posit esse testis Ale. ꝓt 138. & quid de existēte in pecca to mortali: per Fed. cōsi. 202. & an quis possit absolui ab alio q̃ à suo excōicatore per Ro. consil. 381.

CAP. XXXIX.

1 *Qui dicantur conuersi, oblati seu donati.*
2 *Iuramentum an sit de solennitate testimonij.*
3 *Iudicis consensus an requiratur in iuramenti remissione.*
4 *In remittendo iuramento testibus: requiritur consensus utriusque partis.*
5 *An pars in causa criminali possint remittere iuramentum testibus.*
6 *Iuramentum calumniæ potest tacitè à partibus remitti, sed non expresse: ex qua sit ratio differentiæ inter iuramentum calumniæ & illud quod præstatur testibus.*
7 *Testis an aliter possit astringi ad veritatem dicendam quam per iuramentum.*
8 *Si non appareat an iuramentum fuerit remissum nec ne præsumitur, an præsumatur præstitum.*

a Tuis quæstionibus. a Religiosi ad testificandum non admittuntur absq; iuramento nisi à partibus remittatur ponit dictum, à quo casum excipit ibi, nisi. ¶ Casus literalis 1 satis patet in text. Bern. ¶ † Not. 1. q̃ alij sunt conuersi monasterij, & alij monachi. & sic appellatione monachorū non veniunt conuersi. Fa. c. non dubium. de sen. exc. alij etiam dñr oblati, seu donati, vt cle. 1. de deci. & die

a ¶ Ex isto tex. cum gl. sua, cōiuncto eo. quod no. Bar. in l. fi. C. de in ius voc. ꝓbatur quod iuramentū non est de substantia in teste. Ad quod ēt facit quod no. Bar. in l. ꝛ̃uis. ff. de in ius vo. in fi. vbi vide. Legistæ aūt non hūt textum q̃ iuramentū possit remitti testi: sed all. gl. in l. iurisurādi. C. c. gl. in l. 2. §. sed quia veremur. C. de iur. cal. Bar. in l. filiusfamilias. ff. de don. & vide gl. in l. j. post prin. ff. de fer. Bar. in l. si quis legatum. in fi. pr. ff. de fal. Idem adde hic d. Ant. in rep. c. fi. de consue. ver. ad primum si redacta. vbi dicit, q̃ si agitur de probanda cōsuetudine introducta à populo, ipsius eiusdem ciuitatis creditur testibus ēt non iuratis. Item adde hic quod no. Spe. in tit. de teste. §. sequitur. circ. fi. ver. quid ergo si testis. vbi dicit, q̃ si testis voluit iurare, tenetur resarcire parti dānum, & interesse. Item adde, q̃ in informatione super fama vel notorio creditur testib. non iuratis. Ita dicit d. Ant. post In. in c. cū in tua in fi. de spon. Item vide quod no. Ab. post Inn. in c. cum in tua. Et vide quod no. idem Abb. post Inn. in c. 1. prope fi. de post. præl. vbi dicit, q̃ q̃n agitur de informatione famæ promouendi ad dignitatem creditur testibus non iuratis. Et vide etiam per d. Ant. ver. secundum ꝛ̃rium. Item q̃n sacerdos de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponit super pnĩa alicuius, an teneatur iurare, vide per d. An. post In. 1 c. testimoniũ. ℣. c. & c. & ibi ĕt p Ab. Adde ĕt, q̃ si sit multitudo testiũ, eis ñ credit, nisi iuratis, vt no. Dom. in c. multis. no. 2. pllũ tex. 44. di. Itẽ adde, q̃ ille, cui est data ptãs pnũciandi nulla iuris solẽnitate seruata, ñ pt̃ pnũciare ad dicta testiũ ñ iuratorũ, ſm Bal. 1 l. milites. C. de mi. test. & idẽ firmat Imo. in l. filius familias. ff. de don. licet Bar. ibi dixerit ℣riũ. Itẽ adde, q̃ ĕt ĩ cãis summariis testes dẽt iurare. Ita tenet Im. post Io. de Lig. ĩ cle. sepe. de ver. ſi. Itẽ adde, q̃ iudex, seu arbiter, ĥns ptãtẽ ꝑcedẽdi 2 de facto, & pnũtian di de iure tm̃, pt̃ reci pere testes nõ iuratos, ſm Bal. ĩ c. ꝓpan guinei. ĩ fi. ℣. d. re iu. Itẽ vide Bal. 11. ſbsy teri. ℣. ver. q̃ro pone. C. de ep. & cl. vbi dt, q̃ ptãs hns arbitriũ ꝓcedẽdi sine solẽni tate, nõ pt̃ ꝑcedere ad pdẽnõem, vel ab solõnẽ pp dicta testiũ nõ iuratorum. Ant. Fr. ¶ An iurm̃ possit remitti p par tes: dicas, qd iurm̃ pt̃ remitti parti, vel tegi de ꝙsensu alterius partis. Ita Bart. post gl. & doct. in l. j. §. j. ff. de fer. & no. ĩ l. ãties. ff. de iu. iu. Qd̃ ĩtelle verũ, qñ iurm̃ respicit ꝙmodũ par tis: secus si respiciat 3 Dei reuerẽtiam, vt p Car. ĩ cle. 1. q. 13. de vſu. Et adde, q̃ iurm̃ remiſsũ hr̃ p̃ pcio. l. ſi taq;. & ibi p doct. & per Ale. plenè. ff. de iureiu. Et adde, q̃ iurm̃ partium pt̃ re mitti p p̃ſtãtẽ ad ef fectũ, vt iurãs vrgea tur à periurio. l. ſi. ff. q̃ & q̃b. & maximè q̃n remittit añ q̃ in curratur periuriũ: puta ſi est preſtitum creditori de ſoluen do ad certũ tp̃s, & creditor illd̃ remit tat añ tp̃s Ita Bar. in l. Labeo. ff. de iu. iu. & hr̃ p Spe. in tit. de iu. iu. ĩ ver. & no. sed nõ pt̃ remitti p iurriũ ꝙmiſsũ, vt p Bal. in auth. q̃ eis. C. de 4 nup. Et adde, q̃ ſi sta tutũ diſponit qd̃ ali cui certæ personæ credatur, nõ vr̃ ei re miſsum iurm̃, imo dẽt intelligi quod ei credatur cũ iuro. ĩ. Theopõpus. ff. de do. ſol. & hr̃ p Ang. ĩ l. ſi vacãtia. C. de bo. vac. li. 10. in ver. sed incidenter opp.

quod monachi dr illi, qui sunt clerici & literati. cõuersi qui deuouerunt se & sua, & non sunt clerici, assumpserũt tñ habitum disparẽ professis & literatis seu clericis. oblati & donati dr̃ qui donauerunt se & sua monasterio, habitu tñ non mutato. ad hoc quod no. in d. cle. j. & vide de istis quod not. gl. c. vt lex continẽtiæ. 27. q. 1. omnes. n. isti pñt in causa monasterij testificari: qa largo modo omnes pñt dici conuersi, & vide ad mãm quod pienè dixi in c. insuper. ſ. c. ¶ †No. 2. ibi, propriis. quod causæ monasterij pñt dici propriæ mo nachorum. ¶ No. 3. q̃ iurm̃ nõ est de solenni 6 tate formali testimonij, cum possent partib. remitti. posset tñ dici ℣rium per c. de testib. ſ. e. vbi leg. & not. q̃ non valet testimonium sine iuſo, vnde dic, q̃ est ſolennitas formalis & substantialis, sed concernit fauorem partium principaliter: iõ pt̃ à partib. principaliter remitti, secus ſi concerneret principaliter fauorem publicum. arg. l. nemo pt̃. ff. de le. 1. & c. vno. de liz. cont. ¶ Gl. 2. quærit, vñ insurgit hæc ptãs partib. vt possint remittere hãc ſolennitatem iudicialem? Resp. q̃ ex eo, quia quilibet pt̃ renunciare iuri fauore suo introducto, de reg. ad apostolicam. nam principaliter est introductũ hoc in fauorem partium vt prædixi. eam partes pñt conuenire vt staretur verbo alterius duntaxat. C. de fideic. l. ſi. no. gl. Sed an valeat pactum à principio, vt de omnibus damnis & expensis ſtetur nudo verbo partis, vide quod dixi ĩ c. finem. de do. & cont. & per Bar. in l. ſi. ff. de præt. ſti. Quid ſi testator dixit, vt super aliquo ſtetur dicto tertij, an ille habeat iurare? vide Bart. in l. Theopompus. ff. de do. præl. plenè dixi in c. 2. ſ. eo. vbi vide. ¶ † Sed ℣ prædicta & tex. gl. opp. cũ enim hoc iurm̃ cõcernat etiam fauorem iudicis, vt veritas detegatur, & sua auctoritas non circunueniatur, non vr̃ q̃ possit remitti à solis partib. Resp. q̃ hæc remiſſio fit auctoritate iudicis. & sic sentit quod iudice resistẽte ñ poterit remitti. & sic ſimpl'r trãseunt hic doc. Sed aduerte, pro gl. facit. l. acta. ff. de iu. vbi patet, quod acta iudicij nõ destruũtur. ni ſi procedat ex partiũ & iudicis ꝙsensu. ergo idẽ dicendũ in casu nostro. Sed in ℣rio adduco l. ſi cõuenerit. ff. de re iu. vbi dr̃ q̃ ſi partes 7 q̃ueniunt vt iudex ferat certam ſniam, debet iudex talem ferre. nã iudex ad nil aliud intendere debet, nisi vt partes ad concordiam adducat. l. i. ſ. inde quæritur. ff. de no. ope. nunc. Item iurm̃ debet esse necessarium. ℣. de iu. iu. & ſi Christus, sed necessitate cessã. ex quo partes, de quarum fauore principaliter agitur, remittunt. fac. c. ſignificasti. ſ. de ele. Et per hoc puto consensum iudicis non necessarium, vbi cã est merè priuata, hinc est, quod iste tex. nullam facit mẽtionem de iudice. nõ ob. l. acta. quia procedit pp interesse quod pt̃ iudex prætendere ex destructione actorum vt ibi prætendere ex destructione actorum vt ibi no. Bar. † An autem sufficiat cõsensus aduersarij tãtum. tex. iste vr̃ velle q̃ sic cum de eo solũ facit mẽtionem. sed Io. An. intelligit q̃ ĕt consensus producẽtis interuenire debeat, cũ testis iurat ꝓ vraq; parte testificari, & ex falso eius testimonio possit vtriq; parti prætendere ex destructione actorum vt ibi no. Bar. † An autem sufficiat cõsensus aduersarij tãtum. tex. iste vr̃ velle q̃ sic cum de eo solũ facit mẽtionem. sed Io. An. intelligit q̃ ĕt consensus producẽtis interuenire debeat, cũ testis iurat ꝓ vraq; parte testificari, & ex falso eius testimonio possit vtriq; parti præiudiciũ gñari, ergo vtriusq; partis debet consensus interuenire, ad qđ de reg. iu. li. 6. quod oẽs tangit, &c. & hoc placet. & ad tex. dico, quod iõ nõ facit mentionẽ de parte ꝓducẽte. quia ꝓducẽs hic volebat q̃ converti & fratres iurarent, & sic iurm̃ inferebat ꝙsensum

5 ¶ † Quærit primo gl. in causa matrimoniali a Sebast. Sap. ¶ De solennitate formali. vide Bal. in c. consanguinei. circa fi. ℣. de re iu. vbi dixit, q̃ iuramentum testis est de ordine, non de substantia, quod examinat Io. An. in reg. non est sine culpa. ver. in ℣rium. de reg. iu. in 6. in mer. refert Fel. in c. cum dilecta. ver. limita hæc. ſ. de resc. & vide Ang. in l. nemo potest. ff. de leg. 1.

an possint ptes iurm̃ testib. remittere. & concludit q̃ ñ, si agitur de ℣ctu dissoluẽdo, secus ſi de cõiungẽdo & cõſnlgtur, quasi primo casũ negotiũ non ꝙsistat in libera volũtate par- * tiũ sed ĩ ſcdo sic. & idẽ cõiter sentiũt doc. & ꝓhoc c. ſicut. de sponſ. & c. attestõnes. de desp. imp. in quibus iudex ex officio exigit in hac cã iurm̃. & per hãc rõnẽ dico gñaliter, q̃ in cã q̃ nõ depẽdet à ℔bera partiũ voluntate, non habet locũ hic. qa nõ renũciat qs nisi iuri in sui fauorẽ introducto pro hoc. c. ſi diligenti. 6 de foro cõp. ¶ † Quærit secundo gl. an iurm̃ calumniæ possit remitti à partib. sicut istud iurm̃ testiũ. & ponit varias opi. dic vt hodie hr̃ ĩ c. j. de iu. cal. li. 6. vbi decidit ur, q̃ tacite pt̃ remitti, sed non expresse. vñ iudex pt̃ exigere ex officio suo & sic approbatur opi. Io. & Ber. & sequacium posita hic in gl. & reddit Host. rõnem diuersitatis inter iurm̃ calumniæ, & testiũ. Nã sine periculo animæ non pt̃ committi calũnia, in quo Deus offenditur, respublica læditur. & ecclesia scãdalizatur: sed sine teste possũm tibi de meo dare cessantib. prædictis. Aduerte, ga dictũ Hosti. ꝓcederet, q̃ sine depositiõe vellet pars acqescere: sed q̃ñ testis etiam deponit sine iuſo pñt cõcurrere multa, sicut cũ omittitur iurm̃ calumniæ. nã testis falsidicus est obnoxius Deo, iudici, & parti. vt ĩ c. i. de cri. fal. tenetur n. testis pœna falsi acſi iurasset: vt no. Io. And. in regula, nõ est sine culpa. in mer. dixi in c. 2 ſ. c. ergo illa nõ est bona rõ. quare ergo redderẽ hãc diuersitatis rõnem: pactũ expressum de nõ iurando de calumnia aperte vr̃ inuitare partes ad delinquendũ, & ꝓtelãdũ lites in præiudiciũ iuris, & boni publici: ergo nõ valet pactum: vt in l. cõuenire. ff. de pac. do. & in c. quemadmodũ ℣. de iu. iu sed pactũ vt testis non iuret est conforme iuri diuino, vt credatur proximo. de ele. sigñasti. nec inuitat ad delinquendũ, cũ vt ꝓdixi, testis habet timere pœnã falsi. si aſr q̃ res se habeat dixerit. Itẽ hoc iurm̃ testium concernit mere fauorẽ partiũ, licet multos offendat dicendo falsum. Sed iurm̃ de calũnia ꝓcernit fauorẽ & publicũ bonum & iudicem ne vexetur ex calũniosa lite & vt non ꝓteletur plus debito: ꝙtinet n. in se mul ta capitula: vt no. in c. 1. de iu. cal. ¶ † Quæro extra gl. an b testes possint aliter astringi ad veritatem dicendam quàm per iuramentũ. d. Ant. quòd sic, vt per batisimum, per fidem Christi, per eius iudicium in vera obedientia te adiuro vt dicas veritatem 3 ſ. q. 5. ſi duo. I- c tem in periculo c animæ tuæ. ℣. de frigi. frater nitatis. & similibus modis. Sed tãti viri reuerentia ſalua hoc dictum non est verum. d licet n. fateor quod multa ex prædictis adstringant, ad iuramentum. pro quo vide tex. in c. ſtitutus. 2. ℣. de appel. iuncta gl. in ver. adiurauit tamen in testibus non sufficit simplex fidei præstatio vel iuramẽtum. sed debet esse præſtitum tactis sacrosanct. Euangeliis. vt est tex. expressus in ca. hortamur. 3. q. 9. vnde cessante contraria consuetudine non valeret dictũ testis Euangiliis non tactis quantumcunq; iurauerit: qa nõ est iuri satisfactum. pro hoc vide gl. ſin. in cle. j. ſ. porrò. ℣. de hære. in ver. tacta. & facit gl. no. in c. vt circa de elec. lib. 6. viderentur. n. hæc iuramenta corporalia magis obligare. & tãto plus quanto ſuper re sanctiori præſtantur: vt c. mouet. 22. q. 1. not. In- in c. & si Christus. de iu. iur. præal. dicit tñ illa gl. in cle. j. de hæ. quod apud Italicos interpretatur consuetudo vt ſufficiat quem librum

seu ſcripturam quamlibet tangere. Sed dic, quòd vbi habet cõſuetudo hoc, potest ſuſtinere, cum in totum iuramentum possit remitti consensu partium. ergo fortius ex cõſuetudine generali posſet remitti tactura Euangiliorum, sed vbi consuetudo nil disponeret in contrarium circa tacturam Euangiliorum, nõ valeret depoſitio præſtito iuramento ſine tactura. & idem est vbicunque à iure seu ſtatuto requireretur iuramentũ corporale: vt no. in d. gl. quod bene no. & hoc quia vt prædixi talia iuramẽta magis adſtringũt. Et 8 vide ad prædicta gl. in c. fraternitatis. ſ. e. & quod ibi no. ¶ † Vltimo quæritur, quid ſi nõ apparet iuramentũ remiſſum nec præſtitum, nunquid debet præſumi quod fuerit præſtitum? Dic q̃ non: quia hæc est ſolennitas extrinseca, quæ non præſumitur. l. quæcunq;. ff. de publ. & c. dudum 2. de ele. in ver. non inuenimus esse factam. & c. no. Bar. in l. ſciendum. ff. de ver. ob. & in l. theopompus, de do præ le. imo ſi in actis diceretur quod talis testis iuratus ſic depoſuit: licet tunc probetur iuramentum præſtitum: quia poterit interuenire tempore depoſitionis: & ſic verba enunciatiua faciunt fidem ſecundum theoricam in c. quoniam contra. de prob. & gl. in l. 1. C. de ſi. inſtr. li. 10. non tamen probatur quòd pars fuerit præſens in actu iurandi vt no. in d. l. theopompus & vide quod dixi in c. 2. ſ. e. & c. post ceſſionem. de prob. & per Fede. conſi. 192. conſilium bonum est vt in actis deſcribatur qualiter testis iurauit in præſentia partis

CAP. XL.

1 *Fœmina est capax iuris conferendi præbendas etiam sacerdotales ex priuilegio.*
2 *Fœmina est capax iuris præſentandi.*
3 *Præbendæ sacerdotales sunt quæ habent onus celebrandi annexum.*
4 *Dispoſitio capituli noſtri habet locum, etiam ſi pars habet duos teſtes.*
5 *Dispoſitio capituli noſtri habet locum etiam in cauſa criminali.*
6 *Iudex delegatus qui iurat ſe nihil ſcire in cauſa à qua petitur remoueri, nõ remouetur à teſtimonio dicendo.*
7 *Iudex impetratus qui nolebat eſſe meus aduocatus non remouetur.*
8 *Iudex delegatus ſi anteq̃ incipiat cognoſcere, committat totam cauſam; an teneat commiſſio. & an poſſit teſtificari in cauſa coram ſubdelegato.*
9 *Iudex à quo ſi efficiatur iudex ad quem, committit alteri cauſam.*
10 *Papa propter ſuſpicionem committit alteri cauſam propriam.*
11 *Ordinarius an poſſit produci in teſtem corã ſuo vicario uel officiali uel iudice foranco.*
12 *Maior iudex falſum deponens, an poſſit à minore iudice puniri.*
13 *An aduerſarius poſſit opponere contra iudicem remotum, quando ipſe impetrauit iudicem.*
14 *Dispoſitio capituli noſtri habet locum etiam in uno iudice. & in perſona impetrantis.*

Dilecto. Delegatus necessarius in testem remouet urà iudicando, & alius ſubrogatur. In prima ponitur impetrantis querela. In ſecunda præuidet ibi: ne igitur. ¶ Casus literalis. Inter. præpositum Arien. & comitissam flandrem. quæstio verteba tur super donatione sex præbendarum sacerdo talium: causa super hoc cmmissa fuit epiſcopo & Abbati Dedimen. & decano attebateñ. idem præpositus in præsentia iudicis cõstitutus citra litis contestationem: proposuit quod testimonium decani necessarium ſibi erat in causa prædicta cũ de ſuo iure non niſi per ipſum & quendam alium teſtem tantum fidem facere possit. vnde petebat ab eis vt in causa ipsa procederent decano excluſo, vel ſuperſederent negotio quouſque do. Pa. alium ſubſtituerer loco ſui. Sed iudices po ſtulationem ſuam admittere noluerunt: imo post appellationem à collatione præbendarum ipſarum ſuſpenderunt eundem præpoſitum: præpositus hæc omnia Papę ſignificauit: ne ergo propter defectum testium iuſtitia præpoſiti valeat deperire loco ipſius decani. do. Papa ſubſtituit abbatem vrſicampi. maudans eidem quatenus ſi est ita, relaxata ſuſpensione præpoſiti procedat in causa iuxta 1 prioris mandati tenorem. Ber. ¶ † No. 1. quod mulier est capax iu- a ris conferendi præbendas, ĕt ſacerdotales, a ſi vis intelligere quod verbum donatio poſitum in textu, ſtet pro collatione. pro quo facit. c. ſi. de offi. vica. li. 6. tunc ſtat quod dixi: ſed intellige, quod habeat ex priuilegio Papæ. pro hoc bo. tex. cum gl. in c. mennam. 2. q. 5. & 63. di. Adrianus. alias non posſet iuxta no. in c. 2. ſ. de iudæ. nec ex conſuetudine potest hoc licere laico etiam per tantum tempus de cuius initio memoria non est. arg. c. causam. de præſc. no. Io. An. 2 in c. 2. de præb. li. 6. † Si vis intelligere tex. in præsentatione, tunc potest procedere ſine diſpenſatione ſeu priuilegio. & quod possit ſic intelligi probatur in c. ſi. ℣. de cõcеſ. præb. vbi præſentatio appellatur donatio. & loquitur ille tex. de ista comitiſſa flandrenſi. & ſic potest intelligi de eodem facto cum iſto: vnde verius puto, quòd hic erat contentio ſuper iure præſentandi. Et ex hoc & ex tex. colli ge, quod ius patronatus cadit in feminam, quamquàm iſte rex. lo- b quatur in fœmina habente dignitatem, idem tamẽ dic in priuata. b peo hoc facit tex. iuncta gl. no in c. quoniam inueſtituras. 16. q. 7. vide doc. in cle. 2. de iu. pa. qui no. ſentiunt, quod hæredes maſculi & fœmine pariter ſuccedũt in hoc iure patronatus: & ſatis est hoc iure non prohiberi ipſis mulieribus & vide quod no. in c. ſi. de con 3 ceſ. præb. ¶ † No. 2. quòd præbendarum quædam ſunt ſacerdotales, quædam non: & possunt dici ſacerdotales illæ quæ habẽt onus celebrandi annexum, arg. c. ſignificatũ. de præben. & vide tex. iuncta gl. 2, in c. cui. de non ſacerdotali de præb. li. 6. & intellige hoc deſpeciali diſpoſitione: nam de iure communi non est diuersitas in præbendis, nec requirunt conſtitutum in ſacerdotio vide tex. cum gl. in cle. vt hi qui. de æt. & qual. & quod no. in c. 2. ℣. de inſt. ¶ No. 3, quòd in eadem causa non potest esse quis iudex & teſtis. 4. q. 4. ca. j. Item no. quòd officium teſtificandi est magis neceſſarium quàm officium iudicandi. nam repellitur quis à munere iudicandi, ꝓpter actum teſtificandi vt hic: & hoc quia facilius reperiuntur centum iudices quàm vnus teſtis, hic est, q̃ facilius recuſatur iudex quàm teſtis: vt leg. & no, in c. cumR. de offi. del. alia no. clara sunt. ¶ Quæro. quid intendat litera dum dicit, quòd præpoſitus proposuit citra lit. contestationem Reſp. gl. 1. quod fuit protestatus quòd per illa verba nõ intendebat lit. conteſt. sed dic melius ſecundum Hoſt. & Io, An. quòd hic non erat neceſſaria aliqua protestatio: quia per verba hic expreſſa non reſpondebatur petitioni. vnde dicit quòd nulla fuit hic facta protestatio, sed illa verba citra litem contestam donotant tempus. exceptionis propoſitæ. & ponderatur hoc, quia post lit. conteſt. non potuiſſet petere alium ſorrogari. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur. de offi. dele. inſinuante. niſi ex noua causa vt ibi. nam contestãdo litem coram illo tanquàm coram iudice videretur renũciare ſuo teſtimonio, niſi nouiter percepiſſet illum fuiſſe & esse de causa informatum: quia tunc esset ſibi ſubueniendum etiam post litis contestationem. ar. c. præſentia. ſ. c. & quod no. 3. q. 4 6. ſi quis epiſcoporum. vbi bo. gl. in fi. ¶ † Gl. 2. in effectu format tres q. Prima, nunquid diſpoſitio huius c. habeat locum ſi pars vltra iudicem habeat duos teſtes & concludit quòd ſic. secus ſi habe ret plus. rationem vide in gl. ſed hoc vltimum limitat glo. in fi. niſi fraudulenter aduerſarius impetraſſet illum in iudicem, quem vole bat producere in teſtem. nam tunc remouebitur etiam ſi haberet plures teſtes: quod placet. nam forte alij non ſunt idonei, vel repelli possunt, & fraus non debet frauduloſo prodeſſe. de reſcriptis. fe- des. † Secundo quærit, an idem ſit in causa criminali, & concludit 5 quòd ſic: quia licet teſtes in hac causa non conpellantur, posſet tamen iudex remotus præcibus induci. dicit tamen quòd ſi omnino nollet teſtificari non remoueretur. Mihi hoc vltimum non placet: 6 nam iudex nõ remoueretur niſi ob defectum teſtium, vt hic, quo caſu etiam in causa criminali teſtes conpellunntur: & ſic non ſuffi- cit, ſi iſte iudex dicat ſe nolle teſtificari. ad hoc quod no. ĩ c. dilecto rum. ℣. tit. proxi. vbi dicetur. dixit tamen hic Hoſt. per illam decre. dilectorum. quod ad probandum crimen contra teſtem iudex re- mouebitur. ego remitto ad dicenda in d. c. dilectorum. † Tertio & vltimo hæc gl. quærit, quid ſi iudex vellet iurare quòd nihil ſcit in causa illa. Reſpondet quòd non remouebitur. quod placet In. nam ſi fidei ſuæ ſe cõmitti tpars, vt dicat teſtimonium ſuper principali, fortius debet ei credere cum iurat ſe neſcire. C. de teſtibus l. pe. & 4. q. 3. c. ſi testes. §. ſi quis teſtibus & de don. inter vir. & vxor. per ve- * ſtras. quod placet *communiter* doct. imo plus dicit Inn. quòd is. qui petit iudicem remoueri, & alium ſubrogari, nõ est ſtatim audiendus, sed debet præmitti aliqua cognitio veriſimilis coniecturæ ſuper duobus, quòd ille ſit neceſſarius, & quod de illa re veritatem ſciat, nam ſi ad recipiendum testes non datur dilatio ſine causæ cognitione. 3. q. 3. d. c. induciæ. §. ſpacium. & la præcedente. C. de dila. fortius in hoc caſu vbi qualequale præiudicium generatur alteri parti habenti iudicem gratũ. Item grauatur ſaltem in expenſis factis in impetratione: & hoc ſatis placet & dico qd̃ hic videtur tex. nam iſte propoſuit quod iſte iudex erat ſibi neceſſarius. & papa fundando ſe ſuper defectu probationum ſubrogat alium cum clauſula. ſi est ita. & ſic oportet, quòd conſtet prius de neceſſitate allegata ſaltem veriſimilitudinarie. quod no. & facit quod in ſimili no. In. in c. teneor. de re iudi. gl. in ver. excluſo. dicit, quòd illa petitio præpoſiti vt ꝓcederetur illo iudice excluſo habet locum quando clauſula, quòd ſi non omnes &c. ponitur in reſcripto. vult dicere, quòd vbi ſimpliciter esſet facta commiſſio & facta plurib. & vnus esſet neceſſarius in teſtem nõ posſunt alij illo excluſo procedere per c. vno delegatorũ. & c. causam matrimonij. ſ. de of- dele. Sed habet tunc locum allegatio ſecundæ partis alternatiue. ſ. vt ſuperſederetur negotio donec delegans aljũ loco illius ſubroget. ſecus quando ponitur illa clauſula impotentiæ, quaſi ſic purificata eõditio ex quo after legitimè non potest intereſſe qd̃ no. quia extendit multum virtutem illius clauſulæ & ſic c. ſciſcitatus. de reſcri. ¶ Gl. in ver. admitte- re recuſatis facit quinque: nam primo fortificat literam dicendo, quòd male fecerunt iſti iudices in non admittendo iſtam petitionem ipſius præpoſiti, nam & ipſe prætor qui

Sebast. Sapia.

a ¶ Mulier est capax. quid possit mulier, & quorum iuriũ ſit capax, & quorum incapax, late proſequitur Dec. in rep. l. fœminæ. ff. de reg. iu.

Zacharias.

b ¶ Idem tamen in priuata. Ego ℣rium dicerem per ea quæ no. Iac. R eb. in rub. C. de iu. fiſ. n. 4. & ibi remiſ. in apoſt. C. el. ad ipſum. lib. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sapia.

a ¶ Aduocatus alterius. Vide Fel. in c. irrefragabili. §. de off. ord. vbi vult, q̃ aduocatus nõ p̃t in eadem causa esse iudex, q̃n̄ pars propalauit unim̃ suum, sed plo limitatione subiicit, q̃ ego non possum recusare illum, qui fuit meus aduocatus, licet p̃palauerim ei oĩa secreta, quia habet iudicare per probata, vt hic per gl.

Sebast. Sapia.

b ¶ Inferior. Aduerte, q̃ illa regula, q̃ maior nõ p̃t puniri ab inferiore, nõ p̃cedit, q̃n̄ maior se subiicit iudicio minoris, c. peruenit. ii. q. 1. c. mãdastis. c. auditum. 2. q. 5. Item si maior deliquit in territorio minoris aut. qua in prouincia. C. vbi de eri. agi op. & ita prædict. regulã declarat Goff. in sum. ti. de iud. ex quo vt dicẽdum q̃ maior testificãs fatium coram minore possit ab eo puniri, quia vt se subiicere: & qa delinquit in sua iurisdictione.

c ¶ Not. singul. ista verba aurea. & pro hoc, quod dr de casu dubio, bene facit quod not. in simili Bart. & Ang. in l. fi. de pe. iu. qui ma. iu. & gl. instit. de obl. q̃ ex quasi dcli. in pr. Item not. hic duas singu. limitationes ad id, quod habetur per gl. or. & doct. in c. vt debitus. de ap. vbi dr q̃ si iudex appellationis pronuntiat bñ appellatũ ab interlocutoria, ad eũ deuoluitur cognitio super toto negotio principali. nam hoc fallit primò, nisi iudex à quo male pronuntiasset in casu valde dubio per Papã nõ deciso: quia tunc licet pronũtietur bene appellatum, nõ deuoluitur cognitio totius causæ ad iudicẽ ad quem. Secũdo fallit, nisi post quam appellatum est à iudice à quo, ei est abiunctus nouus officialis: puta, quia vbi erat vnus iudex ordinarius suum testimonium dicere debet. 4. q. 3. c. si testes. §. si res. & ff. de testib. l. ob carmen §. i. intelligõ hoc quãdo producitur in testẽ in ea causa in qua non est iudex. nam in eadem causa in qua est, vel fuit iudex testis esse non potest. vt hic & 2. q. 6. statuendum alias statutum dici plene in d. c. cum à nobis. §. eo. † Secundo quæritur, quid si impetrasti in iudicem illum qui volebat esse aduocatus meus respondet quòd non remouebitur, nisi hoc feceris in fraudem & hoc tenet Ioan. an. quod maxime procedit secundum eum. si ille erat generalis aduocatus ecclesiæ beneficio sibi collato ab ecclesia de iureiu. breui. Tertio hoc dubium fortificando quærit: ecce conclusum est supra, quòd non debet remoueri cessante fraude: ex eo qa volebat esse

a aduocatus alterius[a] sed quid si ob, hanc causam: quia volebat esse aduocatus meus reuelauit ei secreta causæ: concludit, quòd etiam non sufficit: quia iudex habet iudicare secundũ allegata: vt i e. iudicet. 3. q. 7. & plenius in ca. pastoralis. de offi. dele. §. qa vero. † Quarto q̃rit, qd si iste iudex delegatus antequam peteretur remoueri ob munus testificandi, commisit in totum causam suam alteri nunquid tenet cõmissio, & si tenet, an poterit coram subdelegato testificari? Gl. ponit opi. Io. quod nõ: sed postea concludit contrarium. arg. hui[9]. c. nã iste fuit semel iudex, & tamen submotus à causa perhibet testimonium. primã opinionem tenet hic Inn. etiam si commisit in totũ ea ratione, quia delegatus fungitur vice delegantis. l. j. §. vlt. ff. de of. eius cui man. est iuris. Host. tenet secundam opi. & facit ad hoc secundum Io. An. c. iudex. de offi. dele. lib. 6. Sentit etiam Abb. qui dicit, quòd si impetrauimihi consanguineum meum in iudicem, quia recusatus est, bñ potero ipsum in testem inducere: quia licet remoueatur à iudicando, non tamen à testificãdo. ℣. de præsump. literas. Ego dicerẽ: quod aut ante subdelegationẽ iudex processit ad aliquàm sententiam, ita vt ex hoc præsumatur effectus ad causam & non poterit esse testis ratione

b suspicionis quia non debet in eadem causa esse iudex & testis: vt in d. c. statuendum alias statutum. 2. q. 6. facit quod no. gl. in l. ob carmen. §. 1. ff. e. tit. Aut commisit in principio causæ & tũc si erat delegatus & commisit in totũ non video aliquid rationabile resistens officio testificandi. hoc n. casu cessauit ratio opinionis p̃riæ: cum non fungatur subdelegatus iure subdelegantis: cum ille desierit esse iudex, nec potest amplius reassumere causam nec ad eum appellari. ℣. de offi. deleg. super quæstionum §. potro. & c. si delegatus. 2. eo. tit. lib. 6. nec potest dici, quòd habeat affectionem ad causam, cum in ipsius principio subdelegauerit & sic cessat ratio. c. statuendũ ad hoc. d. c. iudex vbi cessat hoc casu omnis suspicio: aut subdelegauit non in totum, vel erat ordinarius qui potest subdelegatum remouere quandocunque per l. iudicium soluitur. ff. de iudi. & tunc est maius dubium & tunc puto quòd de rigore non testificabitur cum remanserit iudex & potest causam reassumere ad libitũ & ad eum sit appellandum. d. c. super quæstionum. vnde semper inclinaret in partem pro qua tulit testimonium. sed de æquitate quæ satis, iudicio meo, poterit seruari admittetur: quia expresse non reperitur iste repulsus. & edictum de testib. est prohibitoriũ in l. 1. ff. eo. nam iura repellunt iudicem actualiter vel eum qui fuit ne vtatur in causa duplici officio incompatibili: sed iste non fuit actualiter, nec est iudex nam separatum est istius tribunal à tribunali subdelegati: quod patet ex eo: quia ad eum appellatur à subdelegato. quod fieri non posset si idem esset tribunal. de consuet. c. 2. libr. 6. nec in eadem causa erit iudex & testis quia non ip se, sed subdelegatus iudicabit: nec poterit amplius reassumere causam ad effectum iudicandi: quia officiũ testificãdi reddidit eum incapacem, & appellabitur ad eum non vt ipse cognoscat & diffiniat, sed vt causam alteri deleget: sicut obseruatur in illo qui existẽs suspectus causam delegauit, nam appellatur ad eum vt alteri deleget, nec per hoc suspẽctus iudicatur: vt plenè dixi in c. si quis con-

9 tra clericum. de fo. compet. † Item si iudex à quo efficitur iudex ad quem, pendente appellatione committit alteri causam: vt no. gl. in c. ꝙrela. ℣. de elec. & l. eos. C. de vsu. nec per

10 hoc dr esse iudex etiam in causa appellationis. † Item Papa ad euitãdam suspicionem committit propriam causam, vt no. in c. cum dilecto. j. de p̃in. vtil. vel inut. & c. ex parte. de ver. si. nec per hoc dr iudex & pars: ita dico in proposito: q̃ committẽdo cãm & testificando in ea non dr esse iudex & testis: nam in suspitione euitanda p̃sideramus non habitum iurisdictionis: sed actum, vnde satis est q̃ actualiter respectu exercitij iste non fuit, nec erit iudex, & hoc est fauorabilius ne pereat probandi facultas, & hæc no. quia per alios no. digesta. & per hæc habes not. practicã, q̃ si ordinarius causæ est tibi necessarius in testem, obtineas primo vt cãm alteri committat & coram illo perduces eum in testem. † Vltimo gl. quærit, an

11 ordinarius possit produci in testem coram suo officiali seu vicario, & cõcludit q̃ sic. idem sentit Vin. & plus dicit q̃ coram iudice cui est commissa causarum vniuersitas, is qui commisit põt esse testis. arg. ff. de iu. om. iud. l. est receptum. Et sic infero, q̃ eps̃ p̃t esse testis non solũ coram suo vicario generali, cum quo facit idem p̃sistorium, vt d. c. 2. de consue. in 6. sed ẽt coram officiali foraneo, qui est delegatus ad vniuersitatem causarum, vt no. in clc. 2. de rescr. & in istis non est tñ dubium sicut in præcedenti q. nam officialis generalis habet ordinariam, & sic iudicat iure suo, vt no. in c. licet. de of. vic. lib. 6. Foraneus verò seu delegatus ad vniuersitatem causarum censetur quasi ordinarius, vt no. gl. c. cum causam. de ap. tñ possent fieri obiectiones prædictæ in præcedenti q. nam ab isto cui est delegata vniuersitas causarũ appellatur ad ipsum delegantem, vt no. gl. in d. clc. 2. Item potest ordinarius vicario suo interdicere ne cognoscat de certa causa, & illam in se assumere. vt not. Inn. in c. Romana. de app. lib. 6. & nihilominus potest esse testis in eadem causa coram illo, vt vult hic gl. nec doct. in hoc contradicunt. ergo iubem dicendum quòd in præcedenti quæst. sed dico quòd in q. glo. & dicto Vin. obseruabitur quod dixi in præcedenti. q. circa appellationem & potestatem reassumendi causam & sic limita prædicta.

12 † An. autem maior iudex coram minori testificans & falsum deponens vel aliter vacillans possit ab isto minori puniri. vide varias opi. quas recitat Spec. eo. ti. §. 1. ver. quid si is qui. & credo quòd si

b iste maior habet iurisdictionem minorem istum, nõ poterit ab eo puniri. ℣. de maio. & obe. cum inferior. b & per no. per Io. and. in c. 2. de consti. lib. 6. in nouella. & in c. 1. de rap. & in regula cui licet. de reg. iur. lib. 6. in mercu. sed habebitur recursus ad superiorem: aut est maior respectu potestatis. sed[1] non respectu iudicis: & tunc poterit ab eo puniri, quia hoc casu reputatur priuata persona. arg. l. 3.

13 ff. de offi. præsi. & eorum quæ not. in iurib. præall. ¶ † Gl. antepen. quærit: pone quòd iste remoueatur vt in causa deponat nunquid aduersarius qui eum impetrauerat in iudicem, poterit obiicere in personam crimina vel defectus vt sic eum[k] repellat à testimonio? & respondet quòd non, quia eum semel approbauit. Idem Inno. hic & multi alii. Sed tu distingue, vt no. Inn. in c. cum venerabilis. de exce. & ibi se remittit Io. An. nam hoc procederet si vellet obiicere tale quid quòd etiam repulisset ab officio iudicãdi, secus. & dic vt dicetur plenius, & vide de materia huius. c. in Spe. c. ti. 6. ver. 1. qd si impetres. & quatuor seq. ¶ Op. & videtur quòd non erat opus relaxare hanc suspensionis sententiam, cum esset lata post appellationem legitimam in c. per tuas. de sen. exc. gl. fi. dicit q̃ ad factum defertur hæc relaxatio, quod no. quia verbum relaxatio non semper refertur ad ius vel fm Host. dic, q̃ stat proprie. quia appellatio non potuit impedire ipsius vires. cum causa fuisset cõmissa appellatione remota, & anteq̃ emanaret hęc decre. casus iste nõ erat decisus, & sic nõ poterat appellari, per c. p̃storalis. de appellat. sed superioris officio debuit relaxari grauamen vt ibi. q̃ no. renet ergo excõcatio lata post appellationem in se iustam ex quo non est iure expresse approbata appellatio. & causa fuit commissa app. remota q̃ not. pro intellectu c. pastoralis. præall. Et faciunt hæc ad similem q. quare causa ista remittitur ad priores iudices à quibus ratione grauaminis fuit appellatum ℣. c. accepta. de appel. In. dicit, q̃ hoc processit de voluntate partium. Io. An. sentit quod prædixi q̃ hoc fuit

c propter probabile dubium: huius casus qui non erat hactenus determinatus quod placet, & est not. verbum: nam causa non remittitur propter timorem suspicionis ex præcedenti grauamine tantum quæ ratio cessat vbi casus est dubitabilis. arg. l. regula. ff. de iur. officialis ad idem-met tribunal, mõ facti sunt duo. Nã licet pronuncietur bene appellatũ, fit remissio ad illos iudices, à quorũ vno fuerat appellatum, fm d. Ant. hic. Sed fortè ídẽ erit, si nullus officialis est iudici à quo adiũct[9], sed ei soli alius officialis est surrogat[9], & ipse, à quo est appellatum, desiit esse officialis, qa tunc licet pronũtietur bñ appellatum, fit remissio ad prius tribunal, à quo est appellatum. Et hoc vt approbare tex. isti[9] c. dilecto, i fi. p. quẽ, si hoc est verũ, dat sing. limitatio, ad not. 1. d. c. vt debit[9]. Quã tertiã limitationẽ credo varam qa cũ appl'o ab iter locutoria iustificetur, nõ tñ ex iniustitia, q̃tũ ex ipsa culpa, & inigtate iudicis. vt no. Bar. in l. p 7 hãc cir. pr. C. de tẽp. app. & d. Ant. ic ex parte Adæ. cir. prin. ℣. e. ti. hic cessat rõ p̃sumptæ futuræ ingratis, seu culpæ iudicis i iudice furto-1 gato, q̃ militabat filio iudicẽ, à quo fuerat appellatũ, pp p̃cedẽtẽ culpã i inter locutoria pri' ad hibita. Sed ſcdã limitationẽ do. Ant. hic de adiũcto iudici à quo, non credo vera: qa licet ei adiungatur ali' officialis, non ppea cessat rõ, qua p̃sumatur iudicẽ à quo grauare in futurũ i toto negotio pp culpã & grauamen adhibitũ in p̃cedẽti interlocutoria, exq̃ ẽt ipse cũ suo collega ei noui 1 B. ¶ † No. 1. q̃ ex sola fundatione ecclesiæ a ter adiuncto habet a iudicare: qđ forte p̃cedit nõ solũ si ei adiũgatur vnus officialis. sed ẽt si adiũgerẽtur plures: qa posset cæteros homines trahere i suã finiam. l. si in tres. ff. de arb. Sed dictum d. Ant. hic p̃t sustẽtari si iste officialis, q nouiter adiungitur iudici à quo, p̃sumptionẽ futuræ culpæ remoueret i toto reliquo negotio ob reuerẽtiã, q̃ habebit ad collegam suũ, si tãræ sit honestatis q̃ ita nõ habẽt alij college. Ad hoc allega. tex. i auth. si vero cõtigerit. C. de iudic. Cogita tñ bene: quia ista sunt nouena, & inconsiderata in hoc passu.

CAP. XLI.

1 *Ex sola fundatione ecclesiæ acquiritur ius patronatus, quod transmittitur in heredes.*

2 *Testis tunc uidetur recipi quando admittitur ad iuramentum.*

3 *Differẽtiæ inter capitulũ nostrũ, & capitulum quoniam frequenter, ut hic non contestata.*

4 *Remedium capituli nostri an competat reo uel actori. & qualiter procedat.*

5 *Ecclesia potest agere triplici uia cõtra illũ qui eam edificauit, & remisit ius patronatus.*

6 *Vnum remedium ex tribꝰ diuersis nõ tollitur per aliud.*

7 *Practica probãdi uel improbãdi instrumẽta antiqua, & qualiter probetur quod scriptor fuerit notarius.*

8 *Denũciatio de qua in capitulo nostro. an personaliter, an domi fit facienda.*

9 *Attestationes receptæ secundum formam capituli nostri an uideant si is qui produxit agat contra alios.*

10 *Coram quo iudice examinentur testes ad perpetuam rei memoriam.*

Significauit. Ne probationis copia pereat citato aduersario recipiũtur & publicãtur testes quos reus induxit. h. d. in prima parte petitio. in scda iudicis datio ibi, quocirca. ¶ Casus l. talis. Quidam nobiles fundauerunt ecclesiã sancti Nicolai Sabi. diœcæ. Et liberã eam esse volẽtes tẽpore fundationis dixerunt se nihil iuris retinere in ea. Sacerdos illius ecclesiæ, cum super tali libertate nulla instrã facta fuissent, timens ne processu tẽporis probatiõis copia deperiret, petiit à Papa sibi prouideri. Vnde Papa mãdat iudici Sabi. quatenus testes idoneos quos idem presbyter duxerit pũtãdos examinet diligẽter, & eorum dicta in publica instrã redigi faciat denũtiatiõe præmissa fundatorib. antedictis vel eorũ hæredib. vt receptiõi testiũ intersint si velint, &. sup tali denunciatiõe fiat publicum instrumẽtum.

2 ¶ † No. 1. q̃ ex sola fundatione ecclesiæ acquiritur ius patronat[9], licet fundator hoc ius expresse nõ retinuerit sufficit n. q̃ fundatiõis tẽpore illud ius nõ remiserit. vt hic bñ p̃batur facit. ca. nobis. de iure patr. & 16. q. 7. decernimus. qđ qui. dẽius transit etiam ad hæredes. licet expresse fundator nõ dixerit. arg. hic. vbi citãtur hĩdes i examinatione testiũ, & si eorũ non interesset, nõ citarentur. facit. c. filiis. 16. q. 7. ¶ No. 2. q̃ pars ℣ quam, pducuntur testes citari debet nõ solum qñ pducuntur testes directe in cã iam in iudicio deducta. vt in c. 2. ℣. e. sed etiam qñ pducuntur indirecte quadã via extraordinaria ad futurã rei memoriã, vt hic, & in auth. sed & si quis C. e. fm vnum intellectũ. eadẽ ẽm est ratio in vtrisq; semper. n. debet præmitti citatio, vbi agitur de p̃iudicio absentis. 3. q. 9. caueãt. & c. omnia ¶ No. 3. ibi *cõsici facias*. qđ pars aduersa nõ præsumitur citata in examinatione testiũ. oportet n. ad attestationum validitatẽ, q̃ constet de citatione, p̃ hoc qa solennitas extrinseca nõ præsumitur. l. quæcunque. ff.

2 de publicia. dixi in c. tuis. ℣. eod. ¶ † No. 4. ibi: *receptiom*. q̃ testis vł recipi qñ recipitur ad actũ iuramenti. hł ẽm tunc testis pro receptoli. ſi. qñ. C. e. facit ad ea quæ dixi in c. licet. de probat. loquitur n. hic, vt intersint nõ examinationi, cũ fiat secrete. vt in c. venerabili. ℣. e.

Sebast. Sapia.

a ¶ Ecclesiæ. Quod ex sola fundatione acqratur ius patronatus ẽt quod fundator sibi ſi reseruauerit, tenet Io. Cal. in cõsi. 5. ti. de iure patro. Car. in consi. 11. ic. qđa societas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Sebast. Sapia. Hoc non vr verum, quia est prouisum vt possit petere q̃ imponatur silentium actori. vt tradunt Bar. Ang. Pau. de Cast. in l. si cõtendat. ff. de fideiusso. facit. l. diffamari. C. de inoffic. testa. Sed vide solutionem per Feli. hic respondentem, q̃ prædictum remedium competit ex æquitate, & sic est extraordinarium, Vnde sequitur illud, q̃ dicit Ab. hic, q̃ vnum remedium extraordinarium aliud non tollit.

b ¶ Not. istã gl. in fine. Contrariã tenet, q̃ fm gl. ciuiles datur ꝺ dõ ex lege & fm canones intentat officiũ iudicis: & à doctoribus hoc fundatur. c ¶ Vtrũ debitor solues possit ꝓpellere creditorẽ vt sibi faciat istfm liberationis, vide hic p d. An. & per gl. & ibi latius per Bar. & Im. g alle gant hanc gl. in l. 2. 1 pr. ff. so. ma. & ad hãc materiam vide bo. ext. c. lõginquitatẽ. & ca. sæpe. 12. q. 2. & vtrũ possim ꝓpellere debitorẽ vt faciat mihi istfm de debito conditionali: vid Pau. Cast. in l. in oĩb. ff. de in. & vide Pau. Ca. in d. l. 2. vbi alleghdam alia ad hoc, & dicit quod de hoc fit gl. in l. chirographis. de adm. tu. & l. pupillus. de nou. & dicit, q̃ de hoc hr plene p Bar. in l. 3. §. nunc de effectu. de li. leg. & l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. inf. hic all. per d. Ant. & Ab. Et vide ad idem Pau. de Ca. in l. si mulier. ff. ꝺ condic. ob. cau. Et ad ad hoc optime facit quod no. ꝺ. Ant. in c. finautem. circa fi. de iure. & quod ibi notaui. Et ꝺ quæstione hic posita per d. An. vide per Im. in l. hiusmodi. §. si ita legatum. circa fi. de le. 1. vbi concludit, q̃ tenetur facere istfm solutionis, sed non compellitur facere acceptillationem. Item adde hic q̃ pro ista gl. optime facit tex. l. si qs fundũ. §. fi, cum l. seq. quæ inci & ego ex ꝺducto. & qd ibi no. Bar. ff. loc. & text. l. si à colono. ff. de ver. ob. Aduerte tñ qd si creditor meus hẽt apochã de manu mea super debito, si solui ei debitum possum agere ꝫ ipsum pignoratitia actiõe, vt reddat mihi apocham meam. Ad hoc est gl. no. q̃ ibi ad hoc no. Pau. de Ca. in gl. qd testes in casu. d. c. qñ non publicatur. & idem in auth. eo. tit. §. & hoc vero, fm vnum intellectum. & si vis intelligere q̃ aut. loquatur in casu huius c. scilicet q̃ testes ibi recipiãtur ad æternam rei memoriam tunc dicta publicantur. hoc vult in effectu glo. ista vsq; ad fi. & licet habuerit bonum intellectum vt arbitror: tamen non recte soluit ꝫrium in prin. formatum, sed assignando alias differẽtias ĩter casum huius c. & d. c. qñ multiplicat inconuenientia nam de' hoc quærimus quare in casu huius, c. aliud obseruatur q̃ ibi: nec apparet an & qñ dispositio huius. c. locum habeat in actore, sed simplr dicit, q̃ qñq; habet locum in actore & non dicit qñ. Inn. n. clarius hic loquitur. dicit. n. q̃ forma huius. c. competit qñ quis est in possessione alicuius iuris quod dicit suum. Sed dubitat, q̃ moriẽtib. aliquib. testib. qui sunt huius iuris conscij, aliquis posset sibi mouere quæstionem, & obtinere deficientib. sibi probationib. est n. iustum fm eum quod hic statuitur: quia nisi inuentus esset iste modus prouisionis, deperire posset ius talium personarum possidentium: cum ipsi agere non possint, cum non possideant, nec alios possint cogere ad agendum. C. vt nemo inui. per tot. merito n. statuitur fm eum q̃ omnes testes recipiantur & publicentur eorum dicta perpetuo valitura, si tñ esset aliquis in possessione & haberet actionem contra alium, vt interdictum vti possidetis, vel confessoriam, tunc nõ haberet locum fm eũ forma huius. c. sed illius c. qñ. nec ob. illa lex. in lege aquilia. quia illa l. dicit, procedit fm renorem illius. c. qñ. in prin. Ex quib. verbis clare videtur velle in summa q̃ c. qñ procedit in eo cui competit facultas agendi. vnde non debet sibi succurri per hoc remedium extraordinarium: sed tñ recipiuntur testes de quorum morte vel absentia timetur hoc vero. c. seu eius forma procedit qñ nullum ius agendi competit possessori. nam nisi sibi prouideretur posset ius suum deperire mortuis testibus sui iuris conscĩis. hoc vult in effectu Inn. Sed ꝫ dictum suum aperte facit iste text. iuncta gl. pe. Nam hic competebat isti presbytero confessoria quæ datur in istis iuribus incorporalib. possessori: vt l. & si forte. ff. si fer. ven. no. gl. in c. examinata. §. de iu. c. cum ecclesia Sutrina. §. de cau. pos, & prop. Et idẽ Inn. in vtroq; loco, & nihilominus competit sibi remedium huius c. Host. qui aperte sentit istum potuisse agere: vt dicitur in gl. seq. resp. aliam lect. ponendo. dicit. n. sub dubio hoc procedere cum vterq; pt agere. q. d. q̃ si iste qui petit examinationẽ testium sibi pt agere. non auditur petẽs prout hic dr: qa habet remedium ordinarium. Aut vterque pt agere, & tunc secus. & hunc intel. pcisæ ad istum tex. ponit Bar. in d. auth. sed & si quis. C. c. nullam tamen mentionem facit de hoc dicto Host. sed vt habeas clare totã materiam distingue sic post Bar. in loco prea. faciendo tria membra, q̃ aut testes petũtur examinari ex parte actoris aut ex parte rei: aut ex parte illius qui potest esse actor & reus. Primo casu, aut actor potest stare mandato & non audietur intentando hoc remedium extraordinarium: sed habet locum regula quod lit non cont. testes non recipiuntur, nisi prout habetur i d. c. quoniam. Et est

a

b

5 b c

6 d

a ¶ Memoriã. Adde qñ testes in casu. d. c. qñ non publicãtur. & idem in auth. eo. tit. §. & hoc vero, fm vnum intellectum. & si vis intelligere q̃ aut. loquatur in casu huius c. scilicet q̃ testes ibi recipiãtur ad æternam rei memoriam tunc dicta publicantur. hoc vult in effectu glo. ista vsq; ad fi. & licet habuerit bonum intellectum vt arbitror: tamen non recte soluit ꝫrium in prin. formatum, sed assignando alias differẽtias ĩter casum huius c. & d. c. qñ multiplicat inconuenientia nam de' hoc quærimus quare in casu huius, c. aliud obseruatur q̃ ibi: nec apparet an & qñ dispositio huius. c. locum habeat in actore, sed simplr dicit, q̃ qñq; habet locum in actore & non dicit qñ. Inn. n. clarius hic loquitur. dicit. n. q̃ forma huius. c. competit qñ quis est in possessione alicuius iuris quod dicit suum. Sed dubitat, q̃ moriẽtib. aliquib. testib. qui sunt huius iuris conscij, aliquis posset sibi mouere quæstionem, & obtinere deficientib. sibi probationib. est n. iustum fm eum quod hic statuitur: quia nisi inuentus esset iste modus prouisionis, deperire posset ius talium personarum possidentium: cum ipsi agere non possint, cum non possideant, nec alios possint cogere ad agendum. C. vt nemo inui. per tot. merito n. statuitur fm eum q̃ omnes testes recipiantur & publicentur eorum dicta perpetuo valitura, si tñ esset aliquis in possessione & haberet actionem contra alium, vt interdictum vti possidetis, vel confessoriam, tunc nõ haberet locum fm eũ forma huius. c. sed illius c. qñ. nec ob. illa lex. in lege aquilia. quia illa l. dicit, procedit fm renorem illius. c. qñ. in prin. Ex quib. verbis clare videtur velle in summa q̃ c. qñ procedit in eo cui competit facultas agendi. vnde non debet sibi succurri per hoc remedium extraordinarium: sed tñ recipiuntur testes de quorum morte vel absentia timetur hoc vero. c. seu eius forma procedit qñ nullum ius agendi competit possessori. nam nisi sibi prouideretur posset ius suum deperire mortuis testibus sui iuris conscĩis. hoc vult in effectu Inn. Sed ꝫ dictum suum aperte facit iste text. iuncta gl. pe. Nam hic competebat isti presbytero confessoria quæ datur in istis iuribus incorporalib. possessori: vt l. & si forte. ff. si fer. ven. no. gl. in c. examinata. §. de iu. c. cum ecclesia Sutrina. §. de cau. pos, & prop. Et idẽ Inn. in vtroq; loco, & nihilominus competit sibi remedium huius c. Host. qui aperte sentit istum potuisse agere: vt dicitur in gl. seq. resp. aliam lect. ponendo. dicit. n. sub dubio hoc procedere cum vterq; pt agere. q. d. q̃ si iste qui petit examinationẽ testium sibi pt agere. non auditur petẽs prout hic dr: qa habet remedium ordinarium. Aut vterque pt agere, & tunc secus. & hunc intel. pcisæ ad istum tex. ponit Bar. in d. auth. sed & si quis. C. c. nullam tamen mentionem facit de hoc dicto Host. sed vt habeas clare totã materiam distingue sic post Bar. in loco prea. faciendo tria membra, q̃ aut testes petũtur examinari ex parte actoris aut ex parte rei: aut ex parte illius qui potest esse actor & reus. Primo casu, aut actor potest stare mandato & non audietur intentando hoc remedium extraordinarium: sed habet locum regula quod lit non cont. testes non recipiuntur, nisi prout habetur i d. c. quoniam. Et est insfe. vbi generaliter tractat an & quãdo reus agere pt: & quomodo & qñ faciendum sit instfm. Dic ẽt extra gl. q̃ potuisset presbyter etiam agere via ordinaria intentando cõfessoriam. vt §. dixi dicendo hoc ius libertatis ecclesiæ ꝓpetere: & sic petere pronunciari. Cui autem ꝓpetet data libertate ius pũtandi. dicit Vin. q̃ si ecclesia est collegiata collegiũ liberè eligat alias cessante collegio episcopus liberè, quidebit sicut in aliis. §. de ele. c. j. & 16. q. 7. omnes basilicæ. Dic ergò q̃ ecclesia ista remanet libera in dispositione iuris communis si ius pfonatus nõ ꝓpeteret. ¶ Gl. vl. est clara: sed contra eam & ꝓtra tex. opp. videtur cuim q̃ denuntiatio fienda patrono probari possit nedum per instrumẽtum, sed etiam per testes. Item per sigillum authenticum. iuxta ea quæ habentur & no, in c. 2. de fi. instr. & c. licet vniuersis. §. eo. doc. fatentur ꝫrium: sed quia testes isti æquè possent deficere sicut in principali quos recipi mandat merito consulitur vt de hoc fiat instrumentum, Et si diceres, nonne ẽt probatio instri. pt antiquari. Item post centum annos negari poterit scriptorem instrumenti fuisse tabellionem, respondet Host. q̃ in primo casu prouidebitur per secundam publicationem & reuocationem de cõsit. vti. vel inuti. cum dilecta. in secũdo forsan extabũt plura instrumenta eiusdem manus, per quorum comparationem poterat roborari. C. de fi. instr. l. comparationes. † Not. singulariter hoc dictum, ex quo potes sumere practicam probandi, & impugnandi hæc instrumenta antiqua & vide Inn. in ca. veniens. de verb. sig. ibi tractat qualiter probetur q̃ scriptor instrumenti fuit notarius. † Sed q̃ro vbi fiet hæc denũciatio de qua in tex. Host. dicit q̃ ad domum si absens est ar. de ele. non resi. ex tuo & §. de eo qui mit. in pos. cau. rei seruandæ. c. fi. Inn. putat q̃ data illius absentia debet expectari si sine periculo hoc fieri potest, donec personaliter citetur. ar ff. quæ sent. sine app. rescin. l. i. §. item cum ex edicto dicens notabile verbum. quod iura quæ dicunt sufficere citationem ad domum ponunt casus speciales & remittit ad no. in ca. fi. de eo qui mit. in pos. vide de hoc quod plenè dixi in c. 2. §. e. & est veritas q̃ requiritur citatio personalis, ex quo nunquam fuit in iudicio. nec imminet periculum: secus si pcessisset contumacia fm d. Ant. hic. sed posset dici vt arbitror q̃ cum hoc casu non agatur de graui præiudicio, poterunt testes recipi citatione facta ad domum si principalis se absentauit procuratore nõ dimisso: nam hoc casu proceditur ad missionem in possessionem ex primo decreto ex citatiõe domi facta iuxta no. in d. c. fi. sed si esset presens deberet citari personaliter & non ad domũ, cum hæc sit prima citatio: vt in ca. causam quæ & quod ibi no. de do. & contu. vide ra

b ¶ Verus valor rei. Adde ad probandũ verum valorẽ rei q̃ tegratur, & q̃ admittat ꝓbatio, sufficiatque: vide p Lanfr. de Orig. in c. qñ ꝫ. §. testium depositiones. nu. 92. ver. quæro se cundo, cum duob. nu. seq. §. de prob. de qua p Ale. de Im. ꝓ. 85. Ma. So. ꝓ. 7. inci. visis. ver. & stant ista ibi. quinimo singul. vol. j.

Ant. Franc. ¶ Quomodo probetur verus valor alicuius rei: vide Bal. in l. 2. C. de rescin. vend. vbi dicit, qd ꝓbatur p cõem æstimationẽ. Et ibi Bar. ẽt post gl. dicit q̃ ꝓbatur ex qualitate rei, & q̃ritate redituum. De quoẽt p Bar. & Bal. in l. fundũ p fideicõmissum. in pr. de le. j. Et vide. Ale. ꝓ. 90. in 4. parte ꝓ. Bar. in l. filius. in § si qd. alicui. ad fi. ff. de le. j. vbi dicit q̃ ꝓbat p vicinos dicentes q̃ oẽs cõiter emerent rem, pe qua agit, ptanto pretio. Et adde, qd valor rei nõ ꝓbatur p testes, quorũ vnus ponit rem valere decem & alter depõit rem valere quindecim: qa tales testes dicũtur singulares. Ita Bart. in l. fi. §. q. in diuisam. ff. de leg. 2. & vide Bart. Ang. & Ale. in l. tũ furti. ff. ꝺ in litẽ iur. Nec ẽt, pbat valor p instra vẽditionũ pluries factarũ diuersis personis, & diuersis tribus. fm Bal. ibi j. C. de sen. q̃, peo, qd inter, pse. Addas tñ, q̃ qñ non ꝓbat valor p partes, iudex põt suo arbitrio æstimare valorẽ vel eligere æstimatores q æstimẽt, fm Bart. in l. si qd ex pãphila ad fi. ff. de le. 2. & p Bal. & Bart. in l. 2. C. ꝺ rescin. ven. Et dẽt, pbari p testes de ponẽtes de tpe pñti & nõ de tpe pterito. Ita Bart. in l. cũ emptor. in §. fi. ff. de dãnife. & in l. nõ intelligit ĩ §. diui. ff. de iure fisc. Et vide ad materiã q̃ hẽnt ĩ l. ptia rerũ. ff. ad legẽ Fal. & deniq; adde q̃ ꝓbat vẽlor rei p æstimũ cõis qa p tãto fuit posita ĩ æstimo l. hii, q & ibi Bar. no. C. de pdi. nauicu. li. 11. Cuius ꝫriũ tenet Bald. in l. 2. C. ꝺ rescin. vẽ. Et istud forsã est verius nisi, pbaret q̃ ĩ çstimo cõis res esset allibrata & æstima-

CAP. XLII.

1 *Agens alternatiuè, uel quod rescindatur uenditio, uel q. supp'eatur iustum precium, non adstringitur ad probandum uerum valorem rei.* (*non præsumitur iniquus*
2 *In eadem causa si unus producitur contra alium pluries*
3 *Testes inducti ad probandum ualorem rei qualiter deponant de causa scientiæ,*
4 *Deceptio inter contrahentes an sit permissa de iure poli.*

Cum causa. Post publicatas attestationes nouum capitulum probari potest etiã per testes antiquos. ita *communiter* summatur sed secundum hoc nihil induceret de nouo hoc ca. cum habeatur in c. fraternitatis. & in ca. cum venissent cum multis similibus. §. eo. & ideò. summo notabilius sic, Si materia antiqui capituli reperitur aliquo addito quod subiicitur necessitati probandi, prosunt testes etiã antiqui publicatis attestationibus produci. hoc. d. In prima parte ponitur decisa petitio. In secunda commissio ibi cum igitur. Et pone casum literalem vt colligitur ex gl. 2. monasterium S. martini de monte vendidit quedam casamenta ciuibus viterbien. postmodum sentiens se læsum vltra dimidiam iusti precij egit contra dictos ciues emptores condictione. c. cum dilecti. de emp. & ven. seu l. 2. C. de rescin. ven. vt rescinderetur venditio vel supplerent iustum precium. ꝓbauit monasterium in hoc iudicio se fuisse deceptum vltra dimidiam iusti precij. Sed non determinauerunt testes quãta fuerit illa læsio & hæc probatio sufficiebat si emptores voluissent venditionẽ rescindere: sed quia dicebãt se velle iustum precium supplere fuit dubitatum nunquid monasterium posset de nouo probare quantitatem excessus cum dicta testiũ fuissent publicata super deceptione. Et respõdetur q̃ sic, quia ista est nouа materia licet habeat partem inclusam de antiqua nõ oportebit iterũ probare monasteriũ fuisse deceptum sed de nouo nunc determinabitur quantitas deceptionis: & sic cessat timor subornationis cum ratione adiuncti videatur nouum capitulum sicut in simili vides, cum additur q̃ testes subornati falsum dixerunt. iuxta. no. in c. licet. §. de prob. & per gl. in cle. 2. de testib. Hæc colliguntur ex hoc c. & ca. cum causa. ꝺ. de emp. & vend.

1 quæ in eodem facto loquũtur. ¶ † No. 1. ex hac casus positione, q̃ agens alternatiuè vt rescindatur venditio vel suppleatur iustum precium: non adstringitur ad probandum verum valorem rei sed satis est in genere ꝓbare deceptionem vltra dimidiam iusti precij: hæc. n. pro batio facilior est quam determinare certum vel iustum precium. sufficit n. q̃ res valeat vltra dimidiam per vnum bonũ. vt dicit gl. in d. c. cũ cã: hæc ei in, p batio sufficit ad rescindẽdum ꝫctũ. Sed si emptor dixit se velle supplere iustum precium potest de nouo probari determinatus valor rei

b vt hic ¶ No. 2. quòd verus valor rei *b* potest per testes, pbari hoc pro tãto dico q̃ verus valor non deprehenditur sensu corporeo

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta ꝓtio cōi, ꝙ tunc posset procedere dictū Bart. Alias apud me reddit multū dubiū: ꝙ solēt in æstimo cōi res æstimari minus ꝙ valeāt cōi prætio ideò cogitādum relinquo.

Sebast. Sap.

¶ Testes ꝺducti. Vide Ang. Are. i ẽ. si quis agēs. Inst. de actio. vbi latè quo ꝑbeꝫ valor rci. De quo ẽt p Ale. in ꝑs 8 5. 2. vol. Ju. & Maria. Soci. in ꝑs. 8. inc. visis ver. & stat ista. in j. parte. & ibi quo debeant formari capitula. seu articuli.

b ¶ Ergò dicere. adꝺ quo debeāt deponere testes de valore rci. Ale. cons. 97.

Sebast. Sap.

c ¶ Quod lex. An liceat ꝫhentib. se decipere, vide Iaſi ẽ. sed ſte. Inſt. de ac. Aret. in l. si qs eũ aliter. ff. de ver. obl. & in cōſ. 95. inci viſo legato. & Practi. Papi. in for ma libelli in cā vēditionis in ver. prætio florenorū. & Bar. Veron. in trac. de simulatione ꝫctuũ in tertio casu principali in secunda præſumptione. Dixi. late. in l. 2. in i. no. C. de reſcin. vend.

Sebast. Sap.

d ¶ Epiſcopalẽ. Vide Cal. ſub rub. de pſcr. ꝑs 2. vbi dicit, quod inferior ꝑt pſcribere cognitionẽ causa rū mrimonialiū. De quo ẽt p Alb. in c. auditis. j. de præſcr. vbi Fel. quem ſegtur Io. Fran. Balb. i trac. præſcriptio. i j. prę gntæ ptis principalis q. 11.

ſed iudicio intellectus: qualiter aũt probabi
2 tur dicam. j. cum gl. ¶ † No. ibi: eoſdẽ & c. ꝙ in eadem cā ꝑt idem pluries produci ꝫ vnũ nec ex hoc ꝑſumitur inimicus. Itẽ ꝑt. ꝓduci ſup mā antiq. capituli addito aliquo nouo qđ ſubiicit neceſſitati. ꝙbādi. & vtrunq; facit ad mām c. fraternitatis. ſ. c. ¶ Gl. 2. facit qua tuor nam in prima parte ponit quaſi caſum & declarat, & dic latius vt ſ. dixi in prin. in ſecunda parte: ibi, ſed illi. ¶ Op. vſ. n. ꝙ primi teſtes nõ debuerunt nunc admitti: aut. n. tunc depoſuerunt & habemus intentũ: aut interrogati de vero valore tñderũt ꝙ neſciebant & nõ dẽnt vlterius admitti, ne ſibi ꝓrient. gl. ſo. dupliciter, & benè. primo ꝙ nõ fuerũt in terrogati niſi in gñe de deceptiõe vltra dimidiã. ſecundo ꝙ ꝑſuppoſito ꝙ tũc dixiſſent ſe neſcire, nunc nõ poſſent eſſe de nouo informati & ſic ceſſat ꝫrietas. Not. hãc ſolutionẽ, ꝙ vbi factũ hẽt cām manentẽ & nõ momẽtaneã qs ꝑt ex diuerſitate tpis ſcire quod ali qñ neſciũt nec ꝓ hoc ꝺr ſibi ꝫrius. facit c. põderet. l. di. ¶ Tertio op. ꝙ publicatis atteſtõnib. nõ debuerunt teſtes de nouo ꝓduci. reſpondet gl. ꝙ ſup alio articulo nunc ꝓducũ
c tur. & dic ꝙ ꝑs mā antiq. capituli nũc repetat in gñe nihilominus ex eo ꝙ additur de præcio determinato vſ nouũ capitulũ: & ſic ceſſat timor ſubornationis: qđ declara. vt ſ. dixi & ponit Io. And. ad maiorẽ claritatẽ ſimile. Promiſi tibi dare æquũ valoris decẽ floreno rũ ſi ſit maioris ꝑcit ꝓmiſi vẽdere, agis vt do nẽ, ſatis eſt mihi ad intentionẽ tuã excludẽ dã. ꝙbare ꝙ valet vltra decẽ licet ꝫtitatẽ nõ exꝓmã. Si aũt agis ex parte ſecunda ꝙ vis vt vendã tũc ꝑ illos & alios teſtes potero. ꝓbare verum præciũ: ita in propoſito eſt dicẽdũ. ¶ Vltimo ꝙrit gl. qualiter. ꝙbabit ꝑcium rei, & ponit quatuor theoricas. Primo, ꝙ ex
3 ꝫtitate redituũ &c. vt in ea patet & not. vltimã ꝙ non dẽt æſtimari ex affectu ſingulari, ſed cõi æſtimatione: vt l. ꝑcia. ff. ad l. fal. † Ex hoc determinaẽ qõ. Teſtes inducti ad probãdũ valorẽ rei, dñt, ꝙ res valebat centũ: ga tñ ipſi dediſſent nunqd ipſi. ꝑbẽt certe ſi apparet ꝙ ꝑꝓ vicinitatẽ loci vel aliã aliam affectionẽ ſpãlem illud ꝑciũ dediſſent nõ. ꝙbãt qa res eſt æſtimanda fm ꝙ vales cõi æſtimatione, vñ Nic. ma. faciebat tria mẽbra in hac mã vt refert hic Io. Cal. aut. n. apparet teſtes ex aliqua affectione ſpãli tñ velle dare: aut ꝫſtat ꝙ nõ ex affectiõe depobũt: aut dubitaẽ primi duo caſus ſunt clari qa in primo non ꝙbant. in ſecũdo ſic in tertio dicit valorẽ ꝓbatũ: qa ex quo de affectione dubitaẽ ſtandũ eſt regulæ ꝙ res tñ valet ꝙtũ vendi ꝑt. ff. de ꝺi, tiirt. l. ſi ſeruus. 2. vñ ꝓtia loquunt qñ de affectione ꝫſtat ſaltẽ ex ꝫiecturis. vnde dicit ꝑfatus Nic. ꝙ æſtimatio rei ꝑt ꝙbari p teſtes & p inſtrã. & p ꝫfeſſionẽ & delationem iuri p inſpectionem oculorum, p ꝫiecturas, & p accidẽtia ſicut eſt rei qualitas, fructus ꝙtitas cõis venditio rei & ſimilia ẽ faciunt ad æſtimõem cõis ꝑci: oportunitas loci. & tpis & dicit ꝙ iudex ex talib. dẽt cum videt reũ ꝺdẽnandũ æſtimtare p ſe ſi nolit, vel ſi neſcit p ſe æſtimare. dẽt adhibere ꝑſonas habentes rei notitiam, & p eas facere æſtimare prius ꝑſtito ſacto, ad hoc. ſ. qđ me. cau. c. fi. vñ male facit iudex fm eũ & Cal. q abſoluit. reũ, ꝓpterea qa nõ eſt æſtimata ꝙtitas æſtimationis vel in tereſſe ex quo ꝫſtat cũ ꝓdemnadũ: ſed dubitaẽ in ꝙtũ faciet ergo qđ eſt dictũ ad hoc de iurei. lex Iris hæc ſunt torum verba q̃ licet ſint notanda, & inſtruant iudicem qualiter ſe debeat habere, tñ non declarant qualiter teſtes debeãt aperte deponere, vnde aduerte tu clarius poſt glo. & Bar. in l. 2. C. de reſcin. ven. & l. ꝑcia rerũ. ff. ad l. fal. & aliq ꝺ per eundem in tractatu de teſte ꝙ cũ æſtimatio rerũ nõ ꝓprehendat ſenſu corporeo ſed iudicio intellectus, oportet ꝙteſtis reddat cām ſui teſtimonij ẽt ſi non interrogetur alias non valebit dictum ſuũ. ꝙ ca q̃ dixi in c. cũ cām. ſ. e. & ideo puto ꝙ ſi teſtis dixit talis res valet tñ qa tñ dediſſet: non valet teſtimonium qa nõ ſequitur tñ dediſſent ipſe, & alij teſtes ergò tñ valet cõi æſtimatiõe. nã ꝑt decipi in ꝑcio nec ſequitur poterat iſtis pro tanto vendi, ergò tñ valet. nam ſæpe aliqui decipiũtur in præcio: vt in c. cum dilecti de emp. & vend. ꝙ hoc gl. no. 10. q. 2. c. ca enim. §. hoc ius in verbo. vt plus q̃ dicit. ꝙ ſi aliquis offert eccleſiæ pro re ſua plus q̃ valet nõ dẽt recipere id quod eſt vltra iuſtũ ꝑciũ & idem no. in c. j. de em. & ven. oportet ergo quod teſtes reddãt cām ꝓcludentem cõem æſtimationem, q̃ cum variatur ex tpe & ex loco: vt in ꝺ. l. præcia. debet ſe reſtringere ad locum vbi res eſt, & ad tempus venditionis. vnde ſi res produxit fructus vel redditus, debent teſtes dicere ꝙ talis res ſita in tali loco tanti reditus ſolebat vendi tali tempore communi ter pro tanto: nec nocetimo prodeſt ſi adderent, & nos etiam tantum dediſſemus, ſi fuiſſemus empturi. & ſi iudex æſtimatores deputat, debent ſe informare fm prædicta. Si autem eſt res mobilis, tunc dicent teſtes fm Bart. quod valet tantum: quia pro tanto potuiſſet vendi. vt d. l. ſi ſeruus. ff. de condi. furti. Sed ego credo quòd idem ſeruandum ſit in re mobili. ſicut in immobili. omittendo quod dixit de reditu: nam licet res potuiſſet vendi pro tanto non ſequitur ergò tantum valebat communi æſtimatione. nos enim debemus conſiderare communem æſtimationem debent ergò
b dicere b quod talis res tempore tali & loco ſolebat communiter vendi pro tanto, vel communiter reputabatur valebat tantum, &
4 pro tanto fuiſſet vendita & hoc notabis. ¶ † Op. vltimo, ꝙ pro deceptione non competit remedium: quia licitum eſt contrahentibus &c, vt in gl. ſi. quæ reſpondet ꝙ illud licet vſque ad dimidiam iuſti prætij, & non vltra. Aduerte non intelligę ꝙ ſit licitum: id eſt
c quod ſine peccato fieri poſſet: non enim eſt veriſimile ꝙ lex c maximè canonica permitteret deceptionem ar. opt. 14. q. 4. c. q cunq; tempore meſſis. & in l. bonam fidem. C. de act. obl. Item ex alio nõ debet intelligi de deceptione doloſa: quia vbi dolus dat cauſam cõtractui, vel incidit in contractum, competit remedium contra doloſos prout no. in c. cum dilecti. de empt. & ven. & l. eleganter. ff. de dolo. vnde Inn. in quadam addi. quam fecit in c. in ciuitate. j. de vſu. dixit ꝙ illud habet locum iure fori, ſed non iure poli, id eſt iure cæli ſeu Dei. i. in foro pœnitentiali. Sed dic clarius, ꝙ aut interuenit deceptio re ipſa ſine dolo & facto partis, & non dat ur aliquod remedium citra dimidiam iuſti prætij: nec etiam credo ꝙ aliquod peccatum ſubſit. nam ſi nutriretur peccatum tunc ius canonicum daret remedium etiam in foro contentioſo. ar. in c. fi. de præſc. aut interuenit deceptio re ipſa dolo partis: quia induxit doloſe ad vendum pro minus iuſte prætio, & competet remedium etiam citra dimidiam iuſti prætij ſecundum no. in d. ca. cum dilecti. aut interuenit deceptio ex re ipſa & ex propoſito, non tamen interuenit dolus partis, & procedat dictum Inn. vt in foro contentioſo tolerẽtur. ſed non in pœnitentiali: quia non debebat pati proximum decipi, quem debet deligere ſicut ſeipſum de pœni. di. 2. c. qualitas. §. proximos. ſi autem vterque ſciebat verum valorem rei, tunc nullum ſubeſt peccatum, licet res ſit vendita pro minori prætio ar. in l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. Et vide ad hanc materiam quod no. Io. Cal. in c. nauiganti. de vſu. & hoc plenè notabis.

CAP. XLIII.

1 *Quæ ſpectant ad dignitatem epiſcopalem poſſunt præſcribi ab inferiore ab epiſcopo & ſede uacante ſpectant ad capitulum.*
2 *In cauſa matrimoniali an ſit ferenda ſententia in ſcriptis.*
3 *In receptione teſtium qui interfuerunt ſententiæ, licet ſentẽtia nõ appareat in ſcriptis citanda eſt pars dummodo non immineat periculum.*
4 *In actu ubi interuenit ſcriptura, cẽſ eſt deperdita, qualiter examinantur teſtes.*
5 *Qualiter facienda eſt exemplatio inſtrumenti uel priuilegij.*
6 *Facta publicatio an præſumatur facta parte citata.*
7 *Inſtrumentum exemplatum à notario ſine auctoritate iudicis, ſed cum conſenſu partis facit fidem.*
8 *Qualiter facienda eſt aliqua publicatio teſtium de qua in c. noſtro.*

Albericus Recipiuntur & publicantur teſtes qui interfuerunt ſententiæ, vbi per ſcripturam de ſententia non apparet. In prima ponitur partis petitio in ſecunda prouiſio, & iudicis datio. ibi, ideoque ¶ Caſus literalis. Inter albericum militem & C. mulierem vxorem ipſius coram capitulo Rauennatenſi. matrimonialis quæſtio vertebatur tandem ſententia diuortij lata fuit inter eos: ſed ſententia non fuit redacta in ſcriptis poſtmodum vero contraxit cum alia. de qua filios ſuſcepit, ipſe vero timens ſibi & filiis præiudicium generari: quia ſentintia non fuit redacta in ſcriptis petiit à do. pa. vt teſtes qui interfuerant ſententiæ reciperentur, & depoſitiones eorum in ſcripturam publicam
1 redigerentur. Ber. ¶ † Nota quòd licet cauſa matrimonialis ſit dignitatis epiſcopalis: vt cap. accedentibus. de exceſſi. prælat. & cap. primo. de conſanguinitate & affinitate, nihilominus poteſt tractari, coram capitulo, vt hic quod intellige de iure ſpeciali: puta ex priuilegio vel præſcriptione, de quo vide bo. gl. in ca. literas. de reſtitu. ſpol. & quod ibi dixi vel ſede vacante ſecundùm doctores. argumentum infra de hæret. ad abolendam. Ex his nota duo: primo
d quod ea quæ ſpectant ad dignitatem epiſcopalem ꝺ non dico ordinem poſſunt præſcribi per inferiorem epiſcopo, ſecundo quod ne dum in

a ¶ Vtrum valeat ſiſa lata ĩ cā mſimoniali ſine ſcriptis. Et quod valeat tenet Are. in ca. ſtatutis circa medium. 2. q. j. & ita dicit tenere Gof. in hoc c. Alb. & vide gl. in c. fi. de in. in 6. Quãliter ãt deponere debent teſtes. q volunt. ꝙbare ſiſiam in ſcriptis latã. vide Bar. in l. fi. eſt tex. no. in c. ſicut. de re iud.

¶ Adde an ſententia poſſit ꝙbari p teſtes, vide do. de Ror. deci. 409. in nouis. ꝺ re iud. Et an ſi ꝙmre ſuo qs poſſit petere vt examinent teſtes ad æternam rei memoriã, corã quo iudice: vide Fran. Are. in conſ. 143.

Ant. Franc.

¶ Circa hoc an ſiſia ĩ cā mſimoniali poſſit ferri ſine ſcriptis dicas, ꝙ regulariter ſiſia dẽt ſcribi, & le-
a gi: & alias non valet. l. j. & 2. C. de ſent. ex breui. reci. & ibi per Bar. in primo nota. & per Bal. ĩ l. prolatã. de ſen. & interl. om. iu. & per eundem in l. fideicommiſſa. in §. quoties. de lega. 3. In cauſa tĩ mſimoniali. valet etiam ſi feratur ſine ſcriptis, fm Inno. hic, & Bal. in ſua Marga. ſuper Inn. in ver. ſententia & vide glo. in c. fi. in ver. illuſtrium. de re iud. libr. 6. In cauſis etiam ſummariis, & breuibus, valet ſententia, etiam ſine ſcriptis lata per illã glo. in c. fi. & habetur in 3
authen. niſi breuio. res. C. de ſent. ex breui. reci. Valet etiam ſententia ſine ſcriptis ſuperexpenſis: fm Bal. in l. patris & filij. in fin. ff. de vulg. & pup. & tener R. o. in rubr. ff. de reiud. Valet etiam ſine ſcripti. lata, etiam nullo verbo iudicis, ſuper quæſtione incidenti, vel emergenti, ſecũdum Bal. in l. 2. in fi. C. de ſen. ex breui. & reci. eſt ex mente Bar. in l. defendente. ff. de auto. tut. Valet
eriã in notoriis ſententia lata ſine ſcriptis, ſecundũ Bal. in authẽ. preſbyter. de epiſc. & cler.

b Zacharias. ¶ Inſtrm perditum. Adde tu plenè per Lanfr. de Oria. ib ſæpe. alle. c. quoniam contra. in prin. nu. 11. ver. quid ſi acta fiant.
c Sebaſt. Sap. ¶ Teſtes. Vide Alex. conſ. 196. inc. viſo teſtamento. in 2. volu. Fel. in ca. ſicut. ſi. de re iudi. & Alex. in conſ. 123. inc. diſcuſſi. in 1. volu.

d ¶ Nunquid in hac publicatione ſeu exꝯplatione ſcripturæ neceſſario ſit vocanda pars. Et vide de hoc per Bart. in aut. ſi qs in aliquo c. fi. de fi. inſtr. & hic cõcludit ꝙ ſic. Et idem dicit Bar. in l. 2. circa prin. ff. de fi. inſtr. de quo vide Abb. in c. venera
dum in iuriſdictionalibus ſimpliciter, ſed etiam in ſpectantibus ad dignitatem epiſcopalem ex quo iuriſdictionis ſunt, tranſeunt in capitulum ſede vacãte. ¶ No. ꝙ acta iudicij in ſcriptis publicis non redacta poſſunt per teſtes probari. ad hoc c. quoniam cõtra. in fi. ſ. de proba. ¶ No. 3. ꝙ ad perpetuandam memoriam alicuius actus, ſatis eſt quod teſtes q actui interfuerunt per iudicem examinentur, & eorum dicta in ſcripturã pub. redi-
2 gantur. ¶ † Opp. contra prædicta, & contra tex. videtur. n. ꝙhęc ſententia non tenuit, ex quo in ſcriptis lata non fuit. 2. q. 1. in primis. ꝙ in d. c. fi. de iud. li. 6. C. de ſen. ex breuic. reci. per to. & per conſequens nõ debet in ſcripturam publicam redigi: vt in ca. inter dilectos. de fi. inſtr. Sol. gl. j. ꝙ hoc eſt ſpeciale in
causis a matrimonialibus. ſicut ſeruatur ĩ cauſis breuiſſimis, & inter clericos, vt in aut. niſi breuiores. C. de ſen. ex breui. reci. & 1 1. q. 1. ſi quis cum clerico. dic hoc non procepere vt clare colligitur ex cle. diſpendioſam. de iud. iuncta cle. ſæpe. de ver. ſig. ex quib. clare colligitur ꝙ ſententia in hac cauſa, & in aliis quæ tractantur de plano & ſimpliciter &c. debet ferri ĩ ſcriptis. & ad iſtum tex. dic fm Io. An. ꝙ potuit in ſcriptis. recitari, & de ea publicũ
c inſtrumentum non fieri. vnde pondera tex. qui ſolum dicit: ꝙ non fuit in ſcriptis redacta non dicit recitata & in fine mandat redigi in publicam ſcripturam quaſi prius non interuenĩſſet publica, ſed priuata. ¶ Et no. be ne ex hoc, ꝙ licet de ſolennitate ſubſtantiali ſententiæ ſit, ꝙ pronuntietur in ſcriptis, vt in d. c. fi. non tamen eſt neceſſe ꝙ illa ſcriptura ſit publica, ſed ſufficit priuata manu iudicis fortaſſis ſcriptura. ſed poſtea vt faciat fi-
dem, oportet ꝙ notarius redigat in ſcriptis publicis d. c. quoniam contra. & de aliis caſibus hic enumeratis in gl. dic vt plenius dixi
3 in c. i. de libel. obla. ¶ † Sed quæro nunquid in hac teſtiũ receptione ſint citandi ij, quos negotium tangit. Gl. 2. dicit ꝙ ſic per c. ſignificauit. ſ. e. quod no. idem tenet hic Inn. alle. auth. de inſtr. cau. §. de quib. ff. de adop. l. nam ita. & C. de accu. l. vl. cum d. ca. ſignificauit. Idem do. de Rot. deciſ. 13. & hoc tene Sicut enim non valet receptio teſtium parte non vocata, quando lis eſt de præſenti vt in ca. ſ. e. & in auth. e. §. & hoc multo fortius quãdo recipiuntur ad perpetuam rei memoriam cum in primo caſu non ſit tantum periculum, cum poſſit excipere tpe publicationis tam in perſonas, q̃ in dicta, & probationes de facili exiſtant. in caſu verò nõ poſt longum tractum tpis poſſit perire copia teſtes repro bandi, vel dicta. ad hoc ca. quoniam. 1. tñ. vt li. non ꝑt. limita tñ hanc gl. qñ ſine periculo
pars abſens vocari & expectari ꝑt: alias pote
d runt teſtes recipi, & procedetur ſecundum diſpoſitionem d. c. quoniam. ſ. vt infra annũ denuntietur parti. ita notanter dixit In. in c. ſignificauit. in fi. ſ. e. quod notabis. facit bo.

bilis. de confir. vti. vel inuti. & plenè p d. R. o. deci. 10. fm ordinem meum nouiſſimum. & vide Flo. in d. l. 2. Itẽ ꝙ in inſinuatione, ſeu exemplõne, inſtri non requratur citatio ptis: ꝙ tenor inſtri tangit re ſtat. Are. in c. ꝫ morem. 100. di. q̃ ſiſiam dixit expreſsè corroborari pillam doctrinã in fi. q̃is magni viri ꝫriũ dicant. Sed q̃ ſint citandi, tenet Bal. in apo. in l. fi. ff. de fi. inſtr. & ita dicit tenere Spe. in ti. de inſtr. edi. §. re ſtat. ver. pe & vidẽ qđ de hoc notaui poſt Abb. in d. c. fi. vbi ſin gul. 1o gtur p Bal. in d. auth. ſi quis in aliquo. & ibi oẽs doct. per Gul. de Cu. & Al be. in l. nã ita diuus. ff. de adop. & ĩ l. chirographis. ff. ꝺ ami. tu. & in l. fi. ff. de tab. exhib. p Bart ĩ l. 2. C. de teſt. & ibi per Bal. in 6. q. & aliquid per Bal. in l. ſi qs ex argẽ tariis in fi. ff. de edẽ. & Bal. in l. fi. C. de eden. Et ꝙ pars ſit vocãda in terminis tenet Abb. poſt Hoſt in c. Abbate. de ver. ſign. Et idem tenet. Odoff. prout refert Spe. in ti. de inſt edi. §. oſtenſo. porro. ibi: abſentes Sed Spe. ibi videtur tenere ꝫriũ: dicit tñ quod tutius eſt quod citetur.

¶ Adde an citatio requiratur in exemplatione inſtrumenti. Are. conſ. 36.

Ant. Franc.

¶ Circa iſtam materiam de exemplatione inſtrumenti, an ĩ illa requiratur citõ partis: dicas quod regulr ſp pars eſt citãda, vbi prætendere poteſt aliquod præiudicium. l. de vno quoq; ff. de re iud. l. nã ita diu⁹. ff. ꝺ ado. Tñ vide Bal. in addi. Spe. in tit. de inſtru. edi. verſ. publicatio. & in auth. ſi quis in aliquo hic alleg. qui dicit quod exemplatio inſtrumenti mandati poteſt fieri etiam parte non citata. Et de materia iſti⁹ exemplationis quomodo fiat, & ad quem finem & ad cuius inſtantiam, & an probet: vide plene per Spe. per totum & in §. 7. & in §. 9. ver. item quòd non eſt. Et adde. quòd exemplatio debet fieri de verbo ad verbum, nihil addendo, vel minuendo. Ita Bal. in l. fi. C. de præci. impe. offe. & debet inſeri totus tenor exemplari. Vide Cardi. in clem. fin. in prin. de ſepul. & debet ſieri cum die, & conſule, & teſtib. & nomine notarij, & loco. De quo magiſtram. & ibi per doct. & Ale. in l. i. in §. ꝺitione. ff. de edend. & vide Bal. in l. fi. C. ſi ex fal. inſtru. & in c. per tuas hoc eo. ti. & vide Io. And. in addi. Spe. in rub. de inſtr. edi.

Do.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Præsumat. Vtrũ si instro publicationis dicat. Oib. vocatis &c. proberur qđ pars cuius interest, fuerit vocata. Et adde quod no. d. Ant. ĩ c. q̃n ꝫ. ſ. de prob. & & ibi late scripsi. Itẽ hoc ẽt ponunt si nõ exprimatur illa verba vtrũ ꝓsumatur solennitas. Et adde hic Flo. in l. 2. ff. de fi. instru. vbi dicit, quod si ꝓducat instrm lõgo tpe sumptum ab originali, licet non appareat de citatione partis, præsumit partem fuisse citatã. Et all. Io. An. hic. Et de hoc an præsumatur citationem præcessisse, vide gl. & d. An. in c. ea noscitur. de his. q̃ fi. à præla. & quod ibi plenissimè notaui. & vide d. An. in c. pũtia. ver. venio ad secundum de renũn. vbi all. dictum doc. hic. Item de qõne hic posita vide d. An. in c. j ver. nunqd aũt præsumatur. de fide instr. Item adde q̃ si commissa est citatio nũtio, vt citet personaliter, vel ad domum & notarius 6 postea scribat quod a nũciusin omnib. & per oĩa fecit, vt sibi commissum fuit: citato non ꝓparente postea præsumitur ĩ hoc dubio qđ nũci citauerit ad domũ & non personaliter qa cum agitur de ꝓcedendo ꝫ cõtumacem. potius dẽt præsumi culpa, q̃ dolus. Ita singulariter determinat Bal. in l. ꝓperandum. §. & si qdem. C. de iudi. quẽ referent & sequitur Pet. de Anc. in cle. si ante de do. & cont. quod tene mẽri, qa notarij ita scribunt. Item ad prædicta vide Bald. in c. i. §. si instrumentũ. in tit. de noris seu. Et vtrum in facto antiquo ex diuturnitate tpis ꝓsumatur solennitas extrinseca, interuenisse. Et qđ ꝓsumat, tenet Ang. in l. scienđ. ff. de ver. obli. dicẽs esse casum singularẽ in l. si filius. C. de pe here. Idẽ dnt Bal. Ang & Im. & R. o in l. ĩ in alie. in pr. ꝓ illũ ꝫ. xt. ff. de acq. hære. Do. de deci. 13. benè facit. c. cũ dilecta ꝓal. & hoc bene notabis, qa multi in hoc errant facientes solummodo exemplari ꝓ notarium auctoritate iudicis. & plus dicit hic Inn. q̃ si sit instrm quod alium spãliter nõ tangit, vt priuilegium, vel indulgẽtia: & sic non est spãlis aduersarius dẽnt saltẽ ꝓ dictum solenne vocari, quorum interest, aut interesse posset alias aũt non valebit exemplatio fm eũ, nisi fieret per illum q ipsum ꝫcessit sicut. n. sine alterius vocatione à principio ꝫcessit, ita pt ad nouo exemplare vel triplicare. Cõtra hoc tñ opp. de c. dum dilecta. de ꝓfir. vti. vel inuti. vbi coram. Papa fuit aduersarius repugnans reuocationi priuilegii rñdet Inno. ibi, q̃ ibi fuit emissum aliq̃ edictum, licet aduersari⁹ ꝫparuit, & fuit auditus. vel fm Io. And. licet is q priuilegium ꝫcessit, expost facto ipsum pt publicare, sicut & à principio ꝫcedere eũ publicando, nisi aliud dicat nil de nouo dat. Item dicit id quod supradictum est intelligẽdum q̃ priuilegium supectũ non est. nec de ipso refertur qõ, alioquin nũq̃ sine causæ cognitione ẽt per illum q ꝫcessit priuilegium dẽt postea publicari, imo & vocandi sunt illi, quos res tangit. & sic loquitur dictũ c. dilecta. & ĩ. de priui. cũ olim. & c. ex pte abbatissæ. & ar. in eo qđ le. & no. in c. cãm. ſ. c. §. j. ad fi. si in instrũs ẽrium diceretur, possent exinde magnæ fraudes & grauia ꝑiudicia prouenire, cum ex quo publicatio facta est de falsitate sine suspicione priorum, nihil vlterius dici posset & hæc no. & vide quod not. Inn. in c. ex parte abbatissæ. præal. Satis. n. mihi placent prædicta ꝑ iura superius allegata. nã & idẽ notarius q̃ fecit originale ꝑ de nouo illud exemplare sine partis vocatione. vt ſ. dixi. fort us ꝑt ille q ꝫcessit & qui de nouo posset ꝫcedere: vtile tñ est & valde honestũ, vt pars vocetur, cũ. & principiꝫ q̃ q̃ fallat obliuio. 2 3. dicta præterea. ¶ † Sed q̃ro nunquid 7 facta publicatione præsumatur ꝙ pars fuerit vocata. vel ꝙ dictum emanauerit, cum tractu tpis obiiciatur ꝙ non fuerunt vocati quorum intererat. Inn. refert hic duas opi. prima ꝙ præsumi dẽt oĩa solenniter facta. l. j. & l. optimã. C. de ẽhẽ. stip. secũda fm alios ꝙ ſ. in publicatione ꝫtineatur, eos vocatos ꝓsumiẽ. alias secus. ar. in d. l. optimã. Host. ponit. tertiã opi distinguentẽ inter tps & tpa nam si publicõ fuit facta ita de recenti, ꝙ vtens ea ꝑt de facili solennitatẽ ꝓbare, sibi incumbit onus ꝓbandi, nisi exprimat in publicatione ꝙ solennitas fuit seruata. Si ãt factũ est antiquum, vt in possibilis reddatur ꝓbõ, tunc oĩa ꝓsumentur solenniter acta. b l. si arbiter. ff. de ꝓb. Ego arbitror ĩdubiè, q̃ isti oẽs nõ bñ dicant. Primo. n. dico: q̃ ẽruncung; in publicõe dicaẽ: q̃ pars fuit citata non ſtat̃ his verbis enuntiatiuis: qa q̃n aliq̃d enuntiat̃ in instro, qđ nõ ꝑt interuenire tpe ꝫfecti instrũ. verba enuntiatiua nõ faciunt fidẽ. vt in aut. si q̃s in aliquo documẽto, ꝓal. & ibi Bar. no. In. in c. q̃n ꝫ. de ꝓb. Itẽ solennitas extrinseca non ꝓsumit̃ ẽt si tps lõgissimũ sit ꝑteritũ nisi alia præsumptio adsit l. quecũq;. ff. de publi. & quod no. in c. quenisset, de emp. & vẽ. potuit. n. quis clam facere publicari instrm falsum, & sp illud tenuit in arca, nõ est. n. qđ parti imputeẽ si nõ ꝫdixit. ꝓhoc qđ in simili no. Bar. in l. theopõpus. ff. de dote ꝑle. & dixi in ca. 2. & c. tuis. ſ. e. Ad idem gl. not. iuncto tex. in l. vna. C. de fi. instru. & iure hastæ li. 10. nec ob. l. optimã. ꝓal. q̃ loq̃tur, q̃n aliq̃d enũciatur inter partes tunc. n. in præiudiciũ partium illud enuntiatũ probatur ex quo est de de substantia actus, q agitur. Sed in casu nostro alteram partem non apparet fuisse præsentem: secus si in publicatione dicerẽt quod pars fuit præsens: quia tunc tractu temporis præsumeretur citatio ex quo fuit ꝑsens publicationi, & non ꝫdixit, iuxta ea quæ ꝑlẽne dixi in c. q̃n. præall. & per Inn. in c. innotuit de eo qui fur. ord. recc. nec obstat prædicta ratio impossibilitatis. q̃ facit Host. quare debuit de requisitione facere cõfici instrm, prout dr in c. significauit. ſ. e. & tenere illud sicut exemplatum. iuxta. gl. notabilem. in c. cum in iure. de of. del vbi debet seruari en publicatione ea quæ dixi in d. cap. q̃n ꝫ. + Adnerte tñ qđ si notarius exemplaret de ꝑsensu partium ꝫ fitentium vera esse q̃ ꝫtinentur in illo instro, tunc ẽt sine auctoritate iudicis fidem faceret inter partes, ſaltem tanquam ꝫfessio & pactum: & sic non vt scriptura publica, cum notarius nõ fuerit rogatus de prẽtis ĩ dicto instro iuxta p. ꝓ. Bar. in d. aut. si qs & ꝙ doct. in c. fi. de fi. inst. & ꝓ Spe. de inst. edi. §. restat ver. pe. & in §. fi. ver. 2. qđ no. & sic limita. d. c. fi. ¶ † Quæro qualiter fiet hæc pu- 8
blicatio attestationũ. de qua in tex. In. primo dicit quod postq̃ testes recepti sunt, & dicta eorum scripta dẽr fieri dictorũ publicõ à iudice ordinario sedẽte ꝙ tribunali & vocatis quorũ interest si adesse volũt. in aut. de instr. cau. §. de qb. ff. de ꝓbat. l. nã ita. de ace. l. fi. C. & d. c. significauit. & vocabit notariũ q̃ scripsit dicta testiũ, quos solus tabellio receperat, & nõ adhibeat sibi fides sine subscriptione testiũ corã alio iudice, nisi corã illo q eos receperat. in aut. de hær. & fal. in §. fancimus. Est. n. adhuc priuata scriptura fm quosdã. sed ex quo sic subseqũ publicatio ꝑ iudicẽ fides sibi adhibeẽ. sed ipse In. ẽrium credit: nã fm eũ ex quo acta scripta sunt ꝑ tabellionẽ, credit eis inter easdẽ ꝑsonas sine alia publicatione. C. de do. l. in donõnib. ſ. de prob. q̃n ꝫ. ff. de iurei. l. sed si ꝓssessori. §. vl. cum l. seq. Si ãt attestationes inueniant̃ apud iudicẽ sed nõ authenticatæ ꝑ tabellionẽ, necessaria est hęc publicatio fm eũ. No. bene hãc opi. In. nam primo sentit q̃ in examinatione istorũ testiũ q recipiunt̃ ad ꝑpetuam rei memoriã, nõ est opus vt testes adhibeãtur, sicut nec q̃n lis pendet de præsenti. & sic in actu quasi iudiciali puro de q̃ aliq̃d vidistis in d. c. q̃n ꝫ. & c. post cessionẽ. ſ. de ꝓb. Secundo sentit, q̃ testes pñt adhiberi, & maior fides adhibeẽ tũc scripturæ notarij. ꝓ hoc quod dixi in c. cum causam. ſ. e. Tertio quod de necessitate dicta istorum testium non sunt publicè manifestanda. sed satis est q̃ per notarium redigantur in publicam formam. & hoc vltimum singulariter notabis. nam vult, q̃ faciant fidem eriã coram aliis iudicib. inter easdem partes, sine qualibet alia publicatione. sed vide circa hoc quod plene dixi ĩ c. causam quæ. ſ. e. Vltimo potest hic quæri coram quo iudice c fiat ista publicatio respectu recipiendorum die vt dixi in c. significauit. præall. respectu scripturæ exemplandæ dic vt plene dicetur in d. c. de fide instr.

CAP. XLIIII.

1 *Accusator proprie est quando agitur criminaliter.*
2 *Testibus duobus affirmantibus tunc magis creditur quam mille negantibus, quando negatiua non est coarctata.*
3 *Testis nunq̃ admittatur deponens, ita ego depono prout in alia depositione dixi.*
4 *Si testes examinati in summario iudicio sint mortui. an eorum dictum debeat valere?*
5 *Centum testes ſ. deponunt pro matrimonio duo contra. qui præferantur.*
6 *In causa matrimoniali publicatis attestationibus licitum est producere testes.*
7 *Protestatio facta tempore publicationis non releuat.*
8 *Actori ad confirmandam probationem etiam in iudicio summatio facta. publicato processu licitum est reproducere illos primos testes non nouos.*
9 *Quomodo probet testis qui secundo productus, dicit contrarium eius quod primo dixerat.*

Cum in tua. Potest dupliciter summari: primo, quod con- tinreat id quod c. veniens. ſ. eo. & secundum hunc intellectum h. d. Variato fine agendi. publicatis attestationibus licet producere testes. Aduerte hæc lect. procedit, si habetur respectus ad secundam productionem, vel ad tertiam respectu primæ: quia prima productio fuit facta extra iudicium, dum procederetur secundũ formã. C. finalis. de cland. desꝑon. vt mrimonii posset ꝫhi non obstante forte infamia in ẽrium: sed secunda & tertia fiunt in iudicio, dum directè agitur ad mrimonium separandũ pp ꝑsanguinitatem sed quo ad tertiam productionem nouissimè inficndã respectu secundæ iam in iudicio factæ, non procedit hic intellectus: qa in eodẽ iudicio agitur. & tertia probõ est directè ẽria secundæ & sic non deberet admitti publicatis attestationibus in causa matrimoniali super eodem capitulo, vel directe contrario testes pro duci possunt & hanc specialitatem in causa matrimoniali probat hæc litera melius quolibet alio iure. Ego summo sic fm alium intellectum notabiliorem. non ponendo aliquã specialitatem in causa matrimoniali. Publicatis attestationib. possunt pro duci testes super eodem articulo, vt directe cõtrario, qui prius fuerũt producti in iudicio summario seu extra iudicium, & tunc exponẽ tex. in fi. ibi: in hoc casu. scilicet cum testes alias producti reproducantur. Communis diuisio: secunda ibi quanq̃. ¶ Casus literalis. Quidam vir & mulier volebant ꝫhere matrimoniũ, dicebatur q̃ erant consanguinei, ad hoc vt omnis suspicio tolerẽtur. 11. vel 12. de antiquiorib. & melioribus de consanguinitate vttiusque iurauerunt illos non esse consanguineos, distinguendo personas & gradus il lorum à quib. descenderunt: & sic matrimonium ꝫxerunt. post contractum matrimonium quidam accusauit matrimoniũ illud: & induxit tres testes, vel quatuor per quos perentela probata fuit quæritur vtrum propter dicta illorum trium vel quatuor postea riorum de gertur fidei priorum. 11. vel 12. qui prius in contrarium iurauerunt, vel primi potius præferantur. respondet. Papa qđ licet ad aliud iurauerunt primi quam secundi cum in secundo iudicio priores personæ inductæ fuissent, & iuratæ deponerent illa eadem, quæ primo dixerunt sine dubio præualerent dicta illorum, & sic matrimonium non separetur: per q̃ datur intelligi quod si illæ personæ non fuerunt inductæ in secundo iudicio prævalerent dicta illorum trium vel quatuor, & sic separarentur nec possent repelli eo ꝓtextu qđ partes testificata didicerint: qa talis obiectio locum non habet in hoc casu B. ¶ No. tertiũ posse impetere matrimonium inter alios ꝫctum respectu ꝑsanguinitatis vel alterius impedimẽti, licet nullum prętendat interesse priuatum, sed respũ peccati vel boni publici. ad hoc ca. literis. & c. tertio. loco. ĩ. de præsump. Et no. quod talis impetitor ꝑt dici accusator, licet l. agat ci uiliter ad separationem matrimonii. sed dicit Io. And. impropriè dicitur accusator, cũ non sit quæstio criminalis sed mixta. sicut in c. tue de proc. & dicit q̃ agitur de crimine in cestus qui committitur inter cõsanguineos 36. q. 1. c. lex illa. §. cum ergo. & hoc respectu dr accusator, sed non propriè, vt dixi: qa nõ agitur ad vindictam, sed ad separationẽ dun taxat. ¶ † Ex quo not. quod appõne accusatoris a solum venit ꝓpriè is, q̃ agit criminaliter: quod no. pp statuta & q̃n dicatur agi criminaliter dixi. ſ. de iud. super rub. ¶ No. 2. qđ ꝓbatio facta extra iudicium summarie ad certum effectum nõ impedit probõnem faciẽdam in iudicio plenarie quoad illum effectũ vel ẽt ad effectum ẽrium. & hoc ꝓcedit ꝫsi derata secũda probõe respectu primę. ¶ No. 3. quod tres vel quatuor testes deponentes super ꝫsanguinitate, & sic super affirmatiua non præferuntur plurib. in eodẽ iudicio deponentib. super nõ ꝫsanguinitate, & sic sup negatiua cuius ẽrium sentit In. in c. sup hoc de renun. vbi dicit † qđ magis credit duob. affirmantib. q̃ centum negãtib. sed dic illud ꝓcedere in negatiua nõ coarctata q̃ vere ꝓbari nõ ꝑt, secus in coarctata. vt hic. tunc. n. idem dicendũ vt in affirmatiua: vt est casus hic quod no. & tenet Io. An. in d. c. super hoc de renun. & c. bonæ de cle. ¶ No. quod ꝓpinq & cõsanguinei fi solum admittuntur cum agitur de ꝓsanguinitate in fauorem mrimonii, sed ẽt ꝑsonæ aliis extraneis si sunt numero plures, vt hic. & facit c. vr. j. qui matrimoc. pos. & dicit In. quod in casu huius. c. præferuntur isti ꝓsanguinei, ẽt si essent numero pares cum aliis qa stant, ꝓ mrimonio. de ꝓba. c. ex lris. sed Host. intelligit & benè quod plures ꝑualent, nisi ex qualitate testiũ aliud iudicetur. de quo satis dictũ fuit. ſ. eo. in nra. ¶ No. bonum modum respondendi cum q̃ritur de qõne minus dubitabili, vt resp. ad q. dubitabilẽ quæ ꝑt oriri ex materia quæstionis, & sic indirectè resp. ad q. propositã sicut fecit hic Papa. quod declara vt gl. j. & ¶ No. qđ ẽt ĩ spiritualib. hẽt locũ illa iuris subtilitas, vt probationes factæ ad vnum effectum vel extra iudicium non faciant fidem ad alium effectum, seu in iudicio, quod notabis. 2 cor dat. c. veniens. ſ. e. ¶ † No. ibi, illa eadem, &c. 3
quod testis secundo inductus super eodem ad aliũ effectũ ꝑt dicere, ego dico illa eadẽ b
q̃ dixi in prima depositione. & hoc est cautũ ne notetur de ꝫrietate. & vide Bar. in l. eos. ff. de fal. vbi dicit. q̃ nõ reperit istam q. tactam, & q̃ iudice aqescente valebit tale testimonium, sed iudex ꝑt si admittere, vt audiat testem & videat qua ꝫstantia seu trepidatione loquatur. ar. l. de minore. §. tormẽta. ff. de qq. & nunc ꝫsulit testi, vt faciat sibi exhiberi pri mam depositionem vt de dicenda veritate possit informari, vel si non faciat sibi exhiberi, q̃ protestetur in fine depositionis, qa tũc non ita recordatur, sed vult per omnia diuisẽ vt primo: qa tunc melius recordabatur: & sic ꝓ hanc relationem cuitabit vitium ẽrietatis. facit quod in simili no. In. in c. cum venerabili. de exc. ¶ Gl. j. facit quatuor. nam in prima par. ponit quasi casum declarando literam & dic vt ſ. dixi in pr. Secundo opp. nam cũ hic essent publicatæ attestationes nõ debuerant alij testes induci, vt in plurib. vulgarib. Sol. q̃ aduersus modus agẽdi hoc inducit. tu dic vt latius dicetur cũ gl. fi. Op. tertio q̃ fi resp Papa ad q. propositam: qa hic quærebatur, an tres vel quatuor secundo loco inducti, deberent præualere. xj. qui primo depositi fuerunt. Et resp. Papa, q̃ si illi. xj. de nouo depositi fuerũt, &c. dr gl. & bene, q̃ indirectè resp. & dic q̃ hoc fecit Papa qa quæstio ꝓposita erat parum dubitabilis: quia primi testes fuerunt ꝓducti extra iudicium ad effectum, vt mrimonium ẽheretur. cũ esset forte suspectũ de ꝫsanguinitate, nũc aũt directe agebatur super ꝫsanguinitate ad effectum separãdi matrimonium de facto ꝫctum. & sic testes recepti in summario extra iudicium fi debebant facere fidem in iudicio maxime plenario. d. c. veniens. & intelligo q̃ isti admittantur de nouo ẽ matrimonium, fi indistinctè. sed iuxta diſpõem. c. fi. ĩ. q. ma. ac. posſ. ¶ † Sed est dubiũ, 4
qd si primi testes ſummarie recepti, essent tunc mortui, an eorum dictũ nunc debeat valere? & vſ q̃ sic p. c. præsentata. ĩ. c. C. de testi. l. * vlt. sed In. & Io. An. & cõuer scribentes tenent contrarium, q̃ nulla est in hoc iudicio vox illorum, & illa iura in contrarium allegata nõ tãgunt hũc casum: nã ibi ad idẽ agit̃: qa iudex ordinarius seu de legatus ſuccedit loco arbitri. vñ si ille arbiter fuisset iudex, nõ reciperent iterũ testes: sed qa arbiter nõ est tãtæ auctoritatis daꝫ optio in testib. viuẽtib. sed in casu nõ iste nõ ſuccedit loco primi iudicis nec ad idẽ agitur, in lra. qđ bene notabis. Quarto gl. op. vſ. n. qđ isti tres vel quatuor nõ dẽbant ꝑferri. xj. q̃ prius depositi fuerũt. Sol. q̃ hoc inducit diuersitas causæ. q. d. qđ ĩ ista cã q̃ nũc agit̃, illi nõ hũr ꝓ pro 5
ductis. ꝓ hoc qđ. ſ. dictũ est. † Sed pone extra gl. qđ de nouo multi, forte centũ, ꝓducant̃ in fauorẽ mrimonij, an ꝑ tres vel ꝑ quatuor poterunt reprobari: Host. qđ sic allegat. ſ. eo. ex tenore hoc tñ arbi trabit̃ bonus iudex fm eum. ſ. eo. in nostra. Sed tu aduerte qa prima fronte hoc vſ ꝫ hanc literam nam si illi. 11. iterum deponebãt non reprobãtur per illos tres vel quatuor. Ideo dic: & credo quod fuit de mente Host. quod aut q̃ritur de reprobatione ꝑsonarum & duo possunt reprobare centum: qa isti duo deponunt sup diuerso art. à primis. aut de reprobatione dictorũ indirecte fienda. & dic vt dixi in c. vt i nfa. ſ. e. vbi gl. tãgit. aut de reprobatione directe fienda: vt qa tu ꝓbasti maiorẽ ætatẽ: & ego volo ꝓbare minorẽ ætatẽ, & fi ꝓcedit d. Host. qa ceteris paribꝫ stat̃ plurib. de q̃ dic vt plene le. 6
& no. ĩ d. c. in nfa. & hoc satis sentit Io. an. c. series. ſ. e. vbi dixi. † Op. vlterius, cũ. n. ꝓ attestões secundorũ testiũ eẽt ꝓbata ꝫsanguinitas, & publicõ esset facta. vt patet in pr. quare Papa ꝑmittit q̃ illi. xj. testes de nouo pñt ꝓduci ad probãdũ ẽriũ, ꝫ cle. 2. de test. gl. vl. soluõ ẽriũ ponit quatuor intellectus ad tex. Primus, q̃ hoc est ſpãle in cã mrimoniali: & ideo exponit text. ip hoc casu, id est, in hac causa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast.Sap. 7
2 ¶Vltimo. Vid Car. in c.veniens.2.§. eo. Bal.in l.fi.de re iudi. Ro.in §fi. 55.inc.cū testis vbi ponit de teste qui primo dixit se nō recordari postea depoſuit sup illo, de quo dixit se nō recordari. quod ēt tangit Ale.in cōſ. 56.inc.viſo ,pcessu in 2.vol.vid ad hæc ēt Ange.in §fi.308. inci.factum tale est, Christophorus.

b ¶Qū testis ēt vnū in iudicio, & ꝫrium extra iudicium vel in alio iudicio.quod sit ,pferendū.Et vide quod no.Abb.in c. inq̃sitionis,§.tertiæ. * de accu.vide text.in c.dilectus. de temp. ord.Et in hac materia adde tex.in ca.ſicut.§.e. & adde Bal. 3 1.fi.ver.ſed q̃d ſi variant.C.de re iu. vbi q̃ ſi testis dicit vnū in vno iudicio, & ꝫrium in alio ſp ſolēniter deponendo,q̃ neutrū dictū valet: ſecus ſi in vno iudicio depoſuiſſet perfunctorie & ſine iuramento,q̃ tūc valebit illud.q̃dixit iuratus.Et all.B.in ca cum cām.de teſt.Et de q.hic poſita per d.Ant.vide per Spe. in ti.de teſte.§. j.ver. q̃d ſi idē testis. Et ad de Bal.in l.nullū. cir ca prin.ver.ſed q̃d ſi extra judiciū. C.de teſt.vbi dicit.q̃ ſi te ſtis priꝰ dicit vnum extra iudicium.nūc dicit ꝫriū in iudicio ſtatur ei.q̃dicit in iudicio.& all.gl.in d.c. cum cām.§.e. Adde hic In.in c.p̃terea. j.ti.Et adde q̃ ſi teſtis ſemel product.ꝰ 9 dixit ſe neſcire,vel nō recordari modo iterato ,productus deponit ſuper negotio, valet eius dictū: q̃ modo p̄t ſcire id.de quo tūc nō recordabatur. Hoc.dicit gl. i c.cām. q̃ inter œconomū.in gl.2.§.e. & hoc idē probat tex. ſingularis ſm Bal.in ca.j.§.notandum de notis feud.Et idē dicit Ange.in l.q̃dam tabularum. per illū text.ff.de iur. Et idē ꝫcludit R.o. in l.qui bona.§.ſi quis ſtipu ⁊ur². ff.de dā.infe.

7 †Secundus eſt ſm Io.quod aut pars ſuit ,p teſtata ante publicationem, quia volebat probare contrarium, & admittitur: aliàs ſecus.& hoc intelligebat Io.generaliter in omni cauſa:ſed non procedit, cum hoc factum dependeat ex iuris diſpoſitione,& non à voluntate partium:& ſic proteſtatio ſua nō habet alterare. iuris diſpoſitionē.l.alimenta.& quod ibi noC.de neg.geſt.& in c.cum.M.de conſti.& plene hoc tetigi in c. fraternitatis. §.eo. Tertius intellectus qui videtur magis placere gl.eſt quod hoc procedit quando agitur de probanda falſitate priorū teſtium. nam falſitas poteſt probari etiam poſt ſentē tiam.in c.licet.de proba.& c.cum venerabilis.de excep.ſed hic intellectus videtur aperte.contra.d. cle.2. nam hic directè volebat pars probare contrarium.Et ad id quod dicitur de falſitate:reſponde prout plene fuit dictum in d.l.licet.§.de prob.Quartus intellectus quod aliter agebatur nunc in iſto iudicio,& aliter in primo:ſed hoc nō valet quo ad tertiam productionem reſpectu ſecūdæ: * vt §.in prin.dixi.Ideo Io.Andr. Hoſt. & cōiter doct.tenent primum intellectum,vt ſpeciale ſit in cauſa matrimoniali.Sed tu hunc intellectum intellige & reſtringe, vt plene dixi in c.iuravit.§.de prob.& aliquid dixi in ca. 8 ſeries.§.e. Poteſt & quinto legi ſm d.An.q̃d publicatis attestationib. licet ſuper eodem, vel directe contrario articulo teſtes producere,quando probatio venit non ſolum ad reprobandam ſecundam probationem partis contrariæ: ſed ad confirmādam primam etiam in iudicio ſummario factam nō.n. poteſt imputari parti quare non produxit ante cum eſſet conſiſta de probatione prius facta. per plures teſtes.ad hoc quod no In.in ca.cū clamor.j.e.& quod no.in c.ex tenore.§. eo. hæc lect.ſatis mihi placet.nam ſatis excluditur timor ſubornationis: producendo illos eoſdem teſtes quos prius produxerat,cum illa eadem dicant quæ prius dixerunt: & ſic non poteſt cadere ſubornatio, & ſic intelligendo hæc lectura eſt veriſſima. Sed dubiū eſſet.quid ſi vellet ,producere alios ſeu nouos teſtes,nā ſi bñ ponderabis, tex. iſte ſolū facit mentionē de priorib.teſtib.de q̃b.vt dixi.nō eſt ſubornōnis timor:ſed nihilominus idem crederem in cā matrimoniali.per no.in d. c. iuravit, ſed in alia cauſa forte eſſet aliud dicē dum.cum ſcire debebat q̃ illæ primæ probationes non facerent fidem in hoc iudicio & ſic non debebat in illis ſpem ponere: ſed probōnes ſuas facere.& ſic puto reſtringendum dictum do.An. nec obſt dictum Inn.in d.c.cum clamor. qa logtur cum prima probatio erat facta prius in eodē iudicio de quo poterat ,pfidere. ſecꝰ ergo ſi erat facta in alio iudicio. ¶†Vltim.hic quero, ponēb̄ teſtes iſti q̃ fuerunt primo ,ducti, dicunt ꝫrium eius. quod primo dixerunt.gl. iſta vltima in fine dicit, quod non valet dictum eorū arg. hic.& in c.p tuas.§.de prob.not.bene hoc dictū.quod ſi teſtis in iudicio plenario dicat ꝫrium eius quod dixit in ſummario nō valet dictum ſuum.Sed colligendo omnes caſus in quib.teſtis ſibi ipſi ꝓꝛꝫriari.diſtingue poſt Bar.in l.eos.ff.de fal.vbi proſequiſ̄ hanc materiā aliquib.additis quod aut teſtis ꝫriatur ſibi in eadem inſtantia inter eaſdem pſonas: & tunc aut primū dictū fuit cum tormentis.ſm ſine tormētis.& valet ſm ar.in l.ſi poſtulauerit.ff.de adul.Item credo ſi primū dictum proceſſerit calore iradundæ ar.in c.ex literis.de diuortiis.& in l.quicquid calore iracūdiæ.ff.de re.iu. Aut vtrunq; fuit ſine tormentis.&ſi ſm dictū fuit animo corrigendi, reddendo rōnē & incōrinenti.valet ſecūda: vt in c.p̄terea.j.ti.,px. aliàs neutrū dictum valet & quincitur teſtis de falſo:vt l.eos.ī prin. §al.ſentit Bar.&ibi & exp̄ſitius d.An.hic.Ego aliter dicerē,quat teſtis in eadē depoſitione dixit ꝫria,nō aimo ſe corrigendi:& procedit primū dictū:& ſic intellige.c.licet.§.de ,pba. Aut ex Interuallo dixit ꝫriū & tūc valet primū dictū:licet debiliter p ſm ꝫriū.vt not.dicit In.in d.c.p̄terea.& facit ille text. Q̃nq; teſtis dicit ꝫriū in diuerſis inſtātiis ceſſante oī timore:& tunc teſtis quincit de falſo: vt d.l. eos.3.rñ.& neutrū dictū valet,ſm d.An.hic: ſed hoc nō puto verū:ſed teneo q̃d §.dixi,q̃ valet ſm in iudicio valido,quaſi primū ſit ,p dicto.Tu dic melius, q̃ ſi fides ſit primo facta in iudicio nullo.idē dī̄m ac ſi primo fuiſſet facta extra iudiciū,& ſecꝺ ī iudicio: nam nō dēt minus operari ,pfeſſio in iudicio nullo facta,q̃ facta extra iudiciū. iuxta ea q̃ dixi ī c.at ſi clerici.de iu.& ī hoc caſu q̃d dī̄m; dic plene vt dixi d.c.p tuas. Q̃nq; primum dictū fuit ī iudicio,& ſm extra iudicium: & ſi ſnīa fuit lata per primum ſi reuocatur:vt c.ſicut. §.e.Si autem ſnīa non eſſet adhuc lata detraheretur primo per ſm ar.eius quod no.ī d.c. p̄terea.& ſatis teſtis poſſet ex hoc ſubiici tormentis.ar.l.capite q̃nto.cū ibi no.ff.de adul.

CAP. XLV.

1 *Teſtis productus a parte ſine citatione iudicis non præſumitur ſuſpectus.*
2 *Iuramentum de non teſtificando etiam incauſa criminali non tenet.*
3 *Delictum ſeu impedimentum habens cauſam ſucceſſiuam cōmiſſum à conſanguineo . ſeu amico præſumitur quod fiat ex voluntate amici vel conſanguinei: ſecus ſi delictum ſit momentaneum.*
4 *Temerarie iurans an admittatur in teſtem.*

Conſtitutis. Excōicari p̄t q̃ partē impediunt in teſtib. ,ducendis.& denuntiādi ſunt teſtes nō teneri. iuſa de veritate nō dicenda: & ſi ,ſanguinei impediūt teſtes actoris.puniſ reus de cuius voluntate hoc fieri p̄ſumitur. & tria ſunt dicta.ſm ibi.illos.tertium ibi.ſi quis. ¶ Caſus literalis.M.canonicus ſirrētinen.in præſentia do. Papæ accuſabat de crimine ſimoniæ archiepm ſuum:& proteſtatus fuit ab initio,q̃ ,ſanguinei ipſius archiepi multa impedimē ta p̄ſtiterunt p ſuam potentiā dicto M.quominus copiā ,pbationum ſecū habeat.indu cendo quoſdam ad iurādum nē aduerſus archiepm aliq̃d dicerent:& alios miniss.&terrorib.à teſtimonio arcere nitētes. d.Papa ex officio ſuo volens ſup hoc ,puidere,mandat cuidam iudici vt g̃nalem proferat ſiſam ex cōicationis in oēs illos, qui aliquod impedimentū ipſi.M. p̄ſtare p̄ſumerint inteſtib. producendis,& illos qui iurauerūt ñ ferre teſtimonium ꝫ archiepm denuntiet iuſo hmōi nō teneri.Et ſi aliqs de ,ſanguineis archiepi aliquem de teſtib.ipſius.M. præſurꝓſerit impedire,eundē archiepm ab officio pōtificali ſuſpēdat,& faciat manere ſuſpenſum donec tali p̄ſumptione deſiſtat:qa ñ eſt veriſile q̃d eo inuito talia fiant.&ab hoc ñ caret ſcrupulo ſocietatis oculta:eo q̃d ſi voluerit,poterit,p̄hibere.vñ d; experiri iudicis auctoritatē eluſam,q defenſionis copiā ſubtrahit aduerſario ſuo.B. ¶No.i.canoni cū poſſe accuſare ,priū eſm d crīe ſimoniæ.idē dic ī aliis crīb. j.d acc.c.l; c.veniēs.& c.ex parte.& c.cū olim.cū ſi. ¶Not.2.ibi.in nra p̄ntia,&c.q̃ in cā crīali teſtes ſunt ,pducendi corā iudice, ēt ſi ſint extra ,puincīa:vide in hoc q̃d plene dixi in c.cū cām q̃.§.e. ¶†No. ibi,ſecū hſet,q̃ teſtis ,ductus p partē ſine aliqua citōe iudicis ñ iudicatur ſuſpectus ēt in cā crīali: ñ.n.vſ ſpōte ſe offerre.ſed potius à parte ſtimulatus & ſic ceſſat ratio.l.quæ omnia. ff.de ,pc. & de hoc vide quod no.d.de Rot.deciſ.260.& quod dixi in c.2 §.e. ¶No.ibi, ex officio,q̃ iudex ex officio ſuo prouidere debet.vt ſalua ſit rerum probatio: & iudex eccleſiaſticus poteſt excommunicare etiam laicos

vbi ēt d̄ hoc p Bar.& vide Bal.in apoſt.l.q falſo vel varie. ff.co. vbi dicit,quod ſi teſtis poſuit vnū corā iudice incompetenti,& ꝫriū poſtea deponit corā idoneo iudice, q̃d valet ſm. Et all.Spe.in d.§.j.Et Adde hic Ang. cōſ. 231.vbi dicit,q̃ſi in dubio teſtificatur ꝫ rium eius quod dixit extra iudiciū, fidei ſuę detrahitur aliq̃tulum nō autem p̄nit̄ de falſo, ꝫ Bar. & vide Ang.p̄ſ.296. vbi dicit, q̃ ſi teſtis dicat vnum in iudicio, & poſtea extra iudicium dicat ſe dixiſſe falſum in iudicio, ſtabitur ei,q̃d dixit in iudicio.Et vide de hoc per Bal.in c.i.§. cum autem. in fi.de cōtro. inue. Et adde,q̃ in cauſa hæreſis ſi teſtis productus dicit illum eſſe innocentem,ſi poſt ea iterato produc̄ dicat cōtrarium,ei vltimo dicto ſtatur. Tex.eſt in c.accuſatus. § licet.de hære. in 6.Item adde hic d.de Rot.deci.281. ſm ordinem meū nouiſſimum.Et q̃nā do liceat teſti variare.vide Bar.in l.quic quid aſtringendæ circa fi.de verb.obl. Item adde hic Bart. ī l.prætor.i.§.ex hoc edicto. verſi.q̃ro q̃d ſi ille.ff.vi bo.rap.

¶Adde an teſti credatur, qui dixit vnū in iudicio, & aliud extra iudicium. Ab. conſ.53. Ale. conſi. 222.2.li.Et an teſtis qui dicit ſe recordari.& iterum productus deponat. ,phet. vide Franc. de Are. conſ.71.Et an creda tur teſti.q̃ dixit ſe de poſuiſſe falſum,vid Bald. conſi.35.5.li.

a ¶Adde quod ex hoc no.Bal.ī l.j.C. ſi qua p̄.pot.vbi all. & hoc e.q̃d factū à cō iuncto circa res ꝫiuꝛ cti p̄ſumat factū ex voluntate ꝫiuncti.ſi fiat eo ſciēte,est optimus tex ī l.ſi ſeruꝰ cōis. ff.de dō.int.vi. & vx.& facit.l. procula.ff.de prob.

Sebast.Sap.
a ¶Not.virtio. an & q̃n delictū p̄cedit ,ſanguineos vel ami cos p̄ſumiē factū de volūtate illiꝰ ā cuiꝰ fauore agit: vide Ol. 93.inc.rex hēbat.cū multis all.per Fel.in c.petrus. ī.de homicidio. vbi facit mentionē de hoc tex. & ēt eſſe ſingularem. b ¶Add hic gl.ī ver. 2pellas & d.An.ī ca. ſuper eo.& c.cū cauſam.§.eo.el j.

c ¶Pro ītellectu hu 4 ius gl.vide no.p do. An.ī c.fraternitatis. §.e.& Bal.ī c.iurauit in fi.c.accuſatores.d ,pb.& de hoc vide p Bal.in l.pemptorias. ver.q̃ro qualiter. C. ſent.reſcin.non poſ. d ¶Opi.Io.An.vī ſequi gl.i aut.q ſemel. C.de ,pb.& ibi clari Bar.vbi ēt ēt q̃d publicatio nulla vt pu ta,q̃a facta die feriata,vel pte nō citata, nō impedit ,pductio nē niſi pars didicerit teſtificata:qa tūc impedit,nō rōne publicationis ſed qa didicit & ,pi.Io.And. bene facit q̃d no. d. An.in c.ſeries.ver.q̃dā publicatio.§.e.& in ca.fraternitatis.§. e.& in terminis in d. e.fraternitatis.

¶Adde, an nō didi 1 citis teſtificatis obſtet publicatio teſtiū.Pe.de Anch.q̃ſi.

1 *Diſcere teſtificata quando diſcutitur ſuper proceſſu cauſe matrimonialis,excludit alias probationes.*
2 *An idem teſtis poſſit ſepius induci ſuper una cauſa.*
3 *Publicatio ſola etiam ante didicita teſtificata excludit probationem teſtium.*
4 *Renūtiatio ſimplex attestationū habetur pro publicatiōe.*

Conſtitutis. Qui teſtificata non didicit, nec renuntiauit etiam alios productos producere poteſt. Prima pars ponit formā proceſſus,& grauamen appellantis. Secūda dat iudicem: ibi,mandamus. ¶Caſus literalis.Inter principem Bœmorum & vxorem eius, ſororem nobilis viri Marchionis miſeneñ. matrimonialis quæſtio vertebatur ad petitionē ipſius principis epiſcopus prageñ. citauit vxorem ipſius pro cauſa illa:& dum vellet ad ipſum accede re. vt ſuas proponeret defenſiones. ipſa fuit prohibita bis vel ter à ſeruientib.ipſius epiſcopi qui prohibuerunt ei ingreſſum ad ipſum propter quod ad ſedem apoſt.appellauit.Sed non obſtante appella tione epiſcopus tulit ſententiam diuortii inter eos:à qua ſententia appellauit:cauſa appellationis commiſſa fuit iudicib.qui procſerunt in cauſa appellationis: tandem cauſa ipſa delata fuit iterum ad ſedem apoſt. Vnde.Papa cōmittit cauſam archiepiſcopo Magdeburgen. & eius coniudici.mandans eiſdem quatenus partib.ad

locum idoneum conuocatis recipiant teſtes quos ipſa nobilis pro ſe induxerit vel princeps pro parte ſua cum nondum teſtificata dicerent ſuper proceſſu prageñs epiſcopi vel proceſſu poſteriorum iudicum duxerit producendos & ipſa nobilis inducat ſi voluerit teſtes quos d.prius induxit vel alios cum nondum reuocauerit teſtib.producendis.Ber. ¶No.ibi principis.alia enim litera habet regis:& hanc videtur habuiſſe Hoſtien.qui dicit quod olim.Bœmia non habebat regem, ſed ducem.merito cum non habeat ille Rex niſi vnum epiſcopum in regno prageñ.de quo ſequitur vnde poſſet dici rex ſine regno cum careat prouincia competenti.de quo. 6 q.3.ſcitote fatetur tamen quod diuitiis & ſtrenuis militib. abundat: & quod hodie ipſius dominium eſt ad multas alias ciuitates, & dioeceſes dilatarum & dic tu hodie,id eſt tempore Hoſt ſed nūc tempore noſtro inualuit ibi deteſtanda hæreſis. Errant enim Bœmi.in miſtis articulis fidei,& pro maiori parte regnum eſt rebelle romanæ eccleſię,& mala multa committit aduerſus catholicos & fideles,& niſi Deus apponat manum ſuam verendum eſt de peiori exitu:multa mala quotidie committant.Not.tamen primum id dictum,q̃non eſt perfectum regnum niſi habeat.10.vel 11.ciuitates,& ſal̄tem vnam metropolitanam. ¶Secundo not.nuncio.quē poſſe litigare per nuncium.ꝫ quod videtur tex.in c.bonæ.de elect. & c.cum dilecti.de dolo.& contu. qua propter Io.An. exponit nūcio.id eſt procuratore.non eſt.n.curandum de nomine de procur. c.petitio.ſed poteſt dici q̃ ſtat propriè,cum non appareat q̃ iſte nūcius veniret ad litigandum.forte.n. fuit literatorie deſtinatus propter dubium quod deciditur in fine literæ.vnde ex parte mulieris appellāt procurator.ſic.n.dixiſſet,de iſto ſi fuiſſet ,pcurator. ¶Not. q̃ appellans ab interlocutoria poteſt appellare à diffiuiriua:& hoc eſt vtile cum poſſit proſequi alteram ad libitum. intelligendo tā iuxta ea quæ ſequntur & natantur in cle.vna de do.& cōtu. ¶Not. vlt.duos teſtes excluſiuos productionis teſtium ſcilicet renuntiatio.& attestationum publicatio. ¶†Opponitur, videtur enim c q̃ ſi pars didiciſſet teſtificata nihilominus cum cauſa ſit matrimonialis debuiſſet admitti ad nouam productionem teſtium:vt §.eo. cum in tua.& c.ſeries:Sol.gl.2. hoc procedere ſi agererur de cōſanguinitate probanda,vel alio impedimento:ſed hic agebatur ſuper proceſſu cauſæ matrimonialis q̃ bene & ſingulariter no. & idem * tenet Hoſtien.&cōiter doct.Et eſt ſm eos aduerſitatis ratio duplex prima quia ſi iudex non ſeruat ordinem, iudiciarium, dummodo veritatē ſecutus fuerit,non obeſt animæ de dolo & contu.e.i.de in diciis.deliċti ſecunda quia obiicere contra proceſſum eſt de apicibus iuris,Item non poſſe poſt publicationem teſtium teſtes produ cere,eſt etiam de apicibus iuris hisſergo vtens in primo merito illas recipiet in ſecundo,vt ſic ei reſpondeatur ſm quod agit.argu.§. qō.8.ca.accuſatores.§.cuius in agendo.Item vt dixi in c.iurauit.de prob.c.matrimonialis eſt priuilegiata in hoc ſolum, vbi agitur de peccato non remiſſibili per partes: ſed vbi diſcutitur de valitudine proceſſus.&non de veritate cauſe nullum imminet peccatum merito non debemus recedere à communibus iuris regulis.Et pro intelectu ſcias quod hic agebatur cauſa matrimonialis inter iſtos duos nobiles, epiſcopus prageñ. proceſſit ad diffinitiuam contra reginam tanquam contra contumacem,à quo prius illa appellauerat.cum non poſſet habere acceſſum, ad locum. vbi epiſcopus ſedebat pro tribunali:ei de nouo appellauit à diffiuitiua rex impetrauit delegatos ſuper confirmatione huius ſententiæ,& contra vtrū que proceſſum iſta nobilis impetrauit iudices,coram quibus ſuper illis proceſſibus fuerunt teſtes producti.& ante aperturam attestationum fuerunt obrentæ iſtæ literæ de quibus in textu,ad eoſ dem iudices vel alios:& in hoc non eſt vis:vnde,vt vides,non con tendebatur nunc de ſubſtantia vinculi matrimonialis, ſed de validitate illorum proceſſuum: ratione ordinis iudiciarii non ſeruati: prout allegabat iſta nobilis,& ſi diſputabant de apicibus iuris mer to ſubtilitas iuris in illo erat ſeruanda:& per hæc habes intellectū.

2 c. ¶†Vlterius quæro an in hoc non eſt vis:vnde,vt vides,non con tendebatur nunc de ſubſtantia vinculi matrimonialis, ſed de validitate illorum proceſſuum: ratione ordinis iudiciarii non ſeruati: prout allegabat iſta nobilis,& ſi diſputabant de apicibus iuris mer to ſubtilitas iuris in illo erat ſeruanda:& per hæc habes intellectū. cauſa ante aperturam attestationum gl.vlti. in prin.dicit quòd ſic: ſed reſtringit ſe ad caſum.l.ſi.C.eo.& illum caſum videbis. ī.c. præ ſentia.ſed dic quòd in diuerſis articulis poteſt ſæpius induci etiam 3 extra illum caſum:vt hic & in c.fraternitatis.§.e. ¶†Vlt.gl.quærit q̃d ſi attestationes ſunt publicate.ſed pars non didicit teſtificata re ſpondet quod admittitur,licet alia pars teſtificata didicerit,niſi re nuntiauerit productioni.Et hanc opi.tenet Spe.e.ti.§.ſatis vt liter. ver.quid ſi publicatæ.dicit tamen ibi quod Clemens defendedar ꝫ rium.ad hoc.§.eo.cauſa.2.& ca.cum veniſſet.& c.de teſtib. & hanc partem contrariam ſequitur Hoſt. in ſumma.c.tit.§.& vtrum. ver. d dicas igitur.& Io.Andr.d hic dicens dictam gloſſ. poſſe procedere quando iudex inſcia vel inuita parte faceret publicationem. quod placet.& vide de hoc quod latius dixi in d.capitu. fraternitatis.vbi 4 hoc examina. ¶†Nota.gloſſ.iſtam in alio in quantum dicit quod renuntians non admittitur amplius etiam ſi nondum teſtificatæ didicit.ſed Azo.tenuit contrarium,vt not.in ſum.eo. tit.& de hoc remit

Universidad de Deusto
Biblioteca

remittit Io. An. ad Spe. in ti. §. vl. ver. antepe. & ad no. in c. intimauit. & c. cum veniſſet. ℣. e. ſed Spe. in loco pall. ſentit. cum dicto huius gl. & hoc plus mihi placet per vltima iura que ſimpliciter ponunt terminum renuntiationis pro ſeparato ab aliis terminis excluſiuis vt in iuribus præall. & in eis dixi. & Spe. ibi expreſſe reprobat dictū Azo. & dicit hoc procedere etiam ſi renuntiāns nullum teſtm pro duxerat. habetur enim renuntiatio pro concluſione quo ad impediendam productionem teſtium: vt in d. c. cum veniſſet.

CAP. XLVII.

1 *Teſtimonium de auditu proprio valet ubi res eſt perceptibilis ſenſu auditus. ſecus de auditu alieno.*
2 *Teſtimonium de auditu admittitur ſuper conſanguinitate probanda.*
3 *Ad probandum id quod excedit centum annos: ſufficit teſtimonium de auditu.*
4 *Statutum papæ vel concilij dicitur ius humanum. non diuinum.*
5 *Vbi in matrimonio contrahendo vel diſtrahendo allegatur impedimentum iuris diuini, ea probationes rei, ſub actoris ſunt dubia. ſententia ferenda eſt pro reo.*
6 *Teſtis non poteſt iurare per procuratorem.*
7 *Que dicantur graues perſonæ.*
8 *In teſtimonio auditus ſufficit quòd plures audiuerint à duobus, licet illi duo audiuerint ab uno.*
9 *In teſtimonio auditus ſuper probanda affinitate vel conſanguinitate, an ſufficiat quòd unus audit ab uno, et alter ab altero.*
10 *An in probatione conſanguinitatis ſufficiat quòd duo teſtes probent de uno latere, alij duo de alio latere.*
11 *Teſtes probando ſinguliter actus miſſe, probant miſſam.*
12 *In probanda conſuetudine an ſufficiat probare actus pro parte, ut duo probent de uno actu, alij de alio.*

197. Et an publicatio nulla impediat productionē teſtiū, & vide do. de Ro. in an ſiquis deci. 268.

a¶ Iſtū tex. decla vt not. per Do. in c. priſcis. vltra med. verſi. quæro an iſta conſtitutio. 55. diſt.

Sebaſt. Sap.

b¶ Propter neceſſitatē. Vide cumulata p Fel. in c. ſ̄relā. in fi. ℣. de iureiur. And. Siculū in ru. ℣. de feriis. Iaſ. in l. principalib. ff. ſi certum peta.

Sebaſt. Sap.

c¶ De auditu. Vide Are. in pſ. 27. inc. ſequēdo ordinē. Ale. conſ. 187. inc. in hac cauſa. in 2. vol.

Sebaſt. Sap.

d¶ No. vlt. vide Car. Ale. i c. ꝓtinebat. circa fi. ℣. de deſp. imp.

e¶ An aūt poſſit qs teſtificari p ſcripturam dic q̄nō. Tex. c. teſtes. 3. q. 9. & in c. à nobis. q. mat. accu. poſ. ſm gl. In. & dō. Anto. ibi: & vide de hoc per Archi. 5. q. 2. relatū. & per Domini plene in ca. de teſtibus. ſ. eo.

Ant. Franc.

¶ Et hoc an valeat b dictū teſtis per ſcripturā deponētis, vi-a poſtillam poſita. ℣. in ca. de teſtib. eo. ℣.

Sebaſt. Sap.

c¶ Itē q̄ro. Vid Ro. in ſing. 8. ſe. in iurm teſtis. Bart. & Ale. late in l. qui bona. §. qui alieno. ff. de dā. infect. Gemi. late in

a Licet ex quadam.

a Propter multa dicta ſi recipit gruā ſummationē, ſed gnaſ. ſummatur ſic, Ponit ꝑcilium. 12. ſine qb. ad, ꝑbādam ꝑſanguinitatem in cauſa matrimoniali non valet teſtimonium de auditu. Diuidi tur. nam primo ponit ſex q̄ reſpiciunt perſonas ſecūdo alia ſex q̄ reſpiciunt dicta, ſecūda ibi teſtes aūt. ¶ Caſus literalis. Olim ꝑſtitutū fuit ex quadā neceſſitate. vt in ꝓpatandis gradib ꝑſanguinitatis & affinitatis valeret teſtimonium de auditu: cum pp breuem hominum vitā teſtimonium de viſu ꝓponere nō valerēt vſq; ad 7. gradū. Sed quia ex hoc circa legitima ꝑiugia multa pericula prouenie bant ſtatuit ꝑcilium ne ſuper hoc recipiātur teſtes de cætero de auditu: cum prohibitio copulæ ꝑiugalis quartum gradū nō excedat niſi forte perſonæ tales fuerint q̄b. ſit fides merito adhibenda: & ante litē motā teſtificata didicerint ab antiquiorib. ſuis nō ab vno, cū ille ſi viueret non ſufficeret: ſed à duobus ad min⁹. nec ab infamib. & ſuſpectis ſed fide dignis: qa ab ſurdum eſſet illos admitti quorū repellerent auctores. Et ſi vnus audiuiſſet à plurib. non dēt admitti, vel infames licet ab omnib. bonæ opinionis audiuerint, non debent admitti: qa infamib. actus legitimi ſunt interdicti. Et teſtes adiiciant in ſuo iuſ̄. q̄ odio, vel amore, timore, vel ꝓmodo ad ferendum hoc teſtimoniū procedunt de ſignando perſonas exꝑſis nominib. vel circū locutione ſufficienti: & ab vtroq; latere ſingulos gradus diſtinguāt: & iuſ̄o ſuo adiiciāt ſe intelleciſſe ſuis maiorib. q̄ deponūt & ereduntita eſſe. Sed nec tales ſufficiunt niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas vel ſaltem in vno graduum prædictorū ꝑſtitutas pro ꝑſanguineis ſe habere. Tolerabilius ē. n. aliquos ꝑ ſtatutā hominū relinquere copulatos, q̄ cōiunctos legitimæ ꝑ ſtatuta Dei ſeparare. B.

b¶ No. ex principio q̄ pp neceſſitatem *b* recedit à cōi forma, & iuris regula, vt in regula, q̄ non eſt licitum. ℣. de re. iu. ¶ †Not. 2 q̄ teſtimonium de auditu ꝑ ſeu præter regulā iuris & formā: nec dē proprie teſtimonium vt no. gl. in l. in ſumma. §. idem ſabeo. ff. de aqua plu. ar. dēt. n. teſtis teſtificari de eo qd no uit, & q̄b. interfuit. 3. q. 9. c. teſtes. §. dehis. 11. q. 1. teſtimoniū ſed iudex. & l. teſtiū. C. c. & intellige d̄ auditu audit⁹. i. de auditu alieno: vbi aūt res eſſet ꝓceptibilis auditu & teſtis audiuiſſet proprio ſenſu bene valeret teſtimoniū de auditu. de ꝑſuetudine ca. 2. & ℣. c. cām ca. vt circa. §. de pen de elect. li. 6.

2 q̄. ¶ †No. ibi gradib. ꝑputādis q̄ teſtimoniū
c de auditu c admittitur ſolum, cum agitur de
ꝑſanguinitate vel affinitate probanda: ſecus ergò ſi agitur de aliis impedimētis, licet cauſa ſit matrimonialis quod tenet hic Io. An. & ſatis probatur in tex. nam hæc ſpecialitas fuit inducta, pp impoſſibilitatem probandi per teſtimonium de viſu. q̄ ceſſat in aliis impedimentis puta ſi proponeretur q̄ ſunt compatres, vel quid ſimile. ¶ †No ibi, pp breuem hominum vitam &c. q̄ vbi agitur de ꝓbando aliquid qđ hominis vitā capere non poſſit vt puta. qa excedit tps centum an. ar. l. ſi. C. de ſacr. ec. admittitur teſtimoniū de auditu auditus. quod tenet hic Io. An. & Hoſt. nam licet iſte tex. loquatur de ꝑſanguinitate, vel affinitate probāda: eadem tñ rō eſt in aliis factis antiquis de quib. teſtes adhiberi non pūt ad hoc. l. ſi arbiter. ff. de prob. & ff. de aqua plu. arc. li. ſ. ſi. & l. in ſumma. §. idem labeo. & ff. de aqua quo. & teſti. hoc. iure. §. ductus aquæ. nam lex nō fundatur ſup impoſſibili. l. ſi. ff. q̄ ſen. ſine appel. reſci. & in regula, nulli plurib. de re. iu. li. 6. vt tū Io. An. & Hoſt. requirere vltra teſtimoniū de auditu formā cum aliis adminiculis: & allegāt duos bonos, tex. ℣ e ꝓterea. & c cum cām. ℣. de prob. quod ſatis mihi placet. Nec ob. iſte tex ſed potius facit pro nam hic non ſufficit teſtimoniū de auditu duntaxat, ſed requiruntur duodecim de qb. in litera. Item limitarē ego dictum hoc, q̄n factum ſui natura eſt improbabile per teſtimoniū de viſu, ſeu auditu proprio: vt in caſu noſtro ſecus vbi factum ſui nā erat ꝓbabile per teſtimoniū de viſu: ſed pp negligētiā ſeu dilationem in agendo orta ſit difficultas ꝑbandi, vt in ꝓbādo dominium alicuius rei, vel qd ſimile: pro hoc vide quod dixi in ca. veniens. i. ſ. e. & in c. cum ad ſedē. de reſ. ſpo. nec eſt ſubueniendum ei, qui ſe anguſtauit. l. 2. ff. ſi qs cau. facit. c. ſæpe. de reſt. ſpo. Requirū tur etiā alia quæ ſatis ex text. & ex ℣. dicendis colliguntur. & hæc no.

¶ Item no. q̄ vbi admittitur teſtimonium de auditu. non ſufficit q̄ quis audierit poſt motam litem: quia præſumitur locutio ꝓ teſtatione litis facta. Idem dicerem vbi agitur de fama probanda. nec q̄ teſtes audierint ab vno, nec à plurib. ſuſpectis & malæ famæ. Itē oportet, iſti teſtes ſint bonæ famæ, & quod aſſerant ſe illud credere, quod audierant & hoc vltimum not. & vide in hoc ſimilem tex. in c. quoties. in fi. ℣. e. & quod ibi dixi. ¶ No. q̄ dictum vnius nō ſufficit, licet ſit in magna dignitate ꝑſtitutus vide bo. text. & qđ ibi dixi. ℣. e. cū à nobis. & 6. q. 2. ſi tiñ & c. placuit. ſita fm no. ℣. e. nup. & dixi in d. c. cū à nobis. ¶ No. ibi, vel demōſtrōe circūlocutione fa. l. certū. ff. ſi cer. pe. & c. tua. de ꝓban. & aſſi. ¶ †No. ibi ℣ ſtatuta hoīm & c. q̄ ſtatuta Pape & ꝓcilij dicuntur eſſe hoīm & nō Dei. & notabis hoc ꝓpetuo: qa licet Deus videatur ꝓmulgare iura p'ora principum ſ. di. quo iure. & ſpiritu ſanctus ꝑſumitur loq̄ p os eorū q̄ ſunt in ꝓcilio generali. l. di. ſi ille. & Chriſtus dixit in euāgelio, Luce. 4. q̄ vos recipit, me recipit, qui vos ꝓtennit, me ꝓtēnit. ad hęc 2. q. 7. accuſatio tñ ius diuinū magis ſtringit q̄ ius humanū vt hic & in c. lras. de reſti. ſpo. Itē ius edictū à ꝑſidentib. in eccleſia militanti nō dr ꝓprie diuinū ſed humanū: pro hoc eſt bo. tex. in pr. i. di. & vide oīno quæ dixi in c. i. de iu. cal. Itē ius diuinū eſt de neceſſitate ſalu. non ſic ius humanū. Hnc ſingulr dixit Archi. in c. vtinā. 76. diſt. quod licet veniens ℣ ius diuinum ſp ſpeccet mortaliter, nō tū ſic ligatur veniēs ℣ ius humanum nam pōt euitare mortale, ſi habeat aliquam cauſam rationabilem ℣ueniendi. & dic vt ibi latius per eum. & dico in c. nam concupiſcentiam. ℣. de conſtit. ¶ No. q̄ fere omnes gradus ſunt prohibiti lege humana & non diuina: pauci enim ſunt prohibiti lege diuina. de quib. per gl. in c. literas. de reſtit. ſpol. & ibi dixi.

d ¶ Not. vlti. quod vbi agitur de impedimento à cānonibus indu-
ćto, iudicandum eſt in dubio ſemper pro matrimonio. ad idem ca.
5 fi. de re in. ¶ †Sed hic formo dubium non tactum hic per doct. pone, allegatur impedimentum iuris diuini, probationes vtriuſque partis ſunt dubiæ. qualiter ſit ferenda ſententia. nam in coniungendo & ſeparando verſātur ius diuinum. & ſic ceſſat ratio quam all. ca. fi. crederem q̄ hoc caſu ferenda eſſet ſententia abſolutoria pro reo: quia cum ceſſat fauor matrimonij: ſeruanda eſt regula cōmunis. vt indubio abſoluatur reus. ℣. de prob. ex literis. & in regula iura partiū funt obſcura. de re. iu. li. 6. & ſic limitarē. ca. fi. ℣. de re. iu. quod no. ¶ †Item quæro e nunquid teſtis poſſit iurare p pro
6 e curatorē. Pet. & *cēter* doct. per iſtam literam ibi: propriè & c. dicunt
* quod non: ſed credo quod licet aliquis poſſet iurare per procura-
torem habentem ſpeciale mandatum: quia in effectu ipſe videtur iurare. prout nota. in cap. fi. per Io. Andr. de iuram. calum. libr. 6. & ibi. bonus text. tamen quia iſte tex. ad terrorem requirit proprium iuramentum, ſto cum doct. Et ex hoc infero. quod vbi à iure ſeu ſpeciali ſtatuto requiritur pro forma proprium iuramentum, non ſufficit iurare per procuratorem etiam habentem ſpeciale mandatum. argu. hic. & eius quod not. glo. in capitulo. vt circa de
7 electio. lib. 6. ¶ †Venio ad gl. & primo no. glo. in verb. graues quæ declarat tibi qui teſtes ſeu perſonæ dicantur graues. & facit an ſtatuta

a¶ Reddit. De ſingularitate teſtium, vide Bal. in repet. l. de quib. in 12. q. ff. de ll. in ver. ſed an teſtes. Et adde Ant. hic, q̄ ad probandum hæreſim admittuntur teſtes ſingulares: vt voluit Bald. in l. j. C. cui numero tu. Et de materia ſingularitatis teſtium vide Bald. in l. teſtium. ver. tu adde q̄ decem modis. C. de teſti. Mod. in l. inter pares. ff. de re iu. Et adde gl. in §. de his. 3. q. 9. q̄ dicit quod ſi duo interfuerunt teſtimonio, quorum vnus, eſt ſurdus: alius cæcus, q̄ per iſtos non probatur cōtractus. Et de iſta materia vide gl. & Arc. in c. nullus. & cap. nihilominus. 3. q. 9. & per Spe cu. in titul. de teſtib. §. iam de interrogatoriis. verſ. quid ſi vnus teſtis, & ibi Ioan. And. in addi. & vide tex. & quod ibi not. in ca. bonæ. i. de ele. in c. cum dilectus. e. tit. & in ca. licet cauſam. de proba. Et an valeat ſtatutum, vt quis probetur vſurarius per teſtes ſingulares. vide Ancha. in repe. cap. canonum. de conſtit. in 3. prin. quæſto. verſ. accedit quæſtio diſputata. Et rationem, qua res teſtes ſingulares non probent, vide plene per Bald. in l. iuſiurandi. C. de teſti. verſi. deinde nota rationem. Et circa id, quod ſ. dixi de probanda hæretica prauitate, adde quod idem dicit Bal. in l. actor. C. de prob. & fuit originaliter dictum Iac. de Aret. in l. teſtium. C. de teſtib. Sed in contrarium apertè tenuit Io. An. in c. vt officium. §. 1. ſuper ver. teſtium. in Nouel. de hær. li. 6. & d. Ant. in c. qualiter, & quando. 2. de ac. vbi repro bat dictum Butr. tenentis contrarium in l. ob carmen. ff. de teſtib. Et in hac materia ſingularitatis teſtium, vide Ant. in c. fi. de conſuetud. Inn. in d. c. qualiter. Ant. in ca. veniens. 1. verſi. ex hoc patet. ſupra
e. ti. In materia ſingularitatis teſtium, vide Bald. in l. 1. verſi. octauò quæro. C. de teſtib. & maximè in illa de probatione vſurarij per teſtes ſingulares. Et adde Bal. in l. 2. circa fi. ver. mouco dubium. C. cui ſtes iud. non nocet. vbi ſi vnus dicit factum de nocte, alter inter diē & nocte m, iſti teſtes non probant. quia ſunt ſingulares. Credo tū, q̄ tales teſtes excuſentur à periurio, niſi ambo dixiſſent maleficiū illius manu fuiſſe commiſſum: quia reducuntur ad concordiam, vt vnus intelligatur depoſuiſſe illū deliquiſſe vel interfeciſſe mandato, alius intelligatur depoſuiſſe de maleficio manib. ꝓmiſſo per tex. ſing. in c. periculoſo. de pœn. di. 1. Et adde Ant. & Ab. in c. nihil obſtat. de ver. ſig. vbi dicunt q̄ quando teſtes habēt probare de ver bis teſtatoris, ſi vnus teſtis dicit teſtatorem dixiſſe, Sempronium hæredem facio: Alius dixit q̄ teſtator dixit, Sēpronius hæres eſto, non probant: quia licet ſint concordes in ſubſtantia: tñ ſunt diſcordes in forma deponendi. Idem dicit Ant. in c. cum eccleſia Sutrina. de cau. poſ. & c. fi. de conſtit. Et vide Ant. in c. cum Ioannes. vbi ſub tiliter loquitur. de fid. inſtr. Bal. in in rep. §. vlt. inſt. de iur. na. gen. & ci. ver. ſed pone quod duo teſtes. Et Ant. in c. cum cauſam. 1. ſ. co. ver. quid ſi duo teſtes atteſtentur. Et ℣. e. ca. Fed. conſi. 157. Bald. in l. bonorum. C. de bono. poſ. ſecundum tab. & in tit. de no. feu. c. 1. §. inſtrumentum. & per Io. And. in ſumma de teſti. ver. quæ diuerſita tes noceant teſtib. Bal. in l. ob carmen. in apoſt. vbi inter cætera dicit id quod ſ. dixi, q̄ ad probandum hæreticam prauitatem admittuntur teſtes ſing.: puta ſi vnus dixit ſe audiuiſſe eum dicentem ere dere Chriſtum non fuiſſe natum de virgine Maria: alius dicit q̄ au diuit eum dicentem ſe non credere Chriſtum eſſe verum Deum: iſti teſtes probant. Sed hoc limitat eſſe verum, q̄n teſtes inducuntur ad probandum hæreſim in gñe. ſecūs in ſpecie: quia tunc teſtes ſingulares non probant. Et adde hic Ang. conſ. 259. vbi dicit, q̄ teſtis dr̄ ſingularis, quando allegat vel adducit conteſtem, cuius dictum repellitur, vel circunſcribitur. Item de duplici genere teſtiū ſingularium vide Bald. in c. 1. in pr. de contr. inuent. vbi dicit quod quædam eſt ſingularitas contraria, quædam nō contraria. Et q̄ per teſtes ſingulares probetur hæreſis, tenet Bal. in l. cum omnes. de cō ſtit. Item de eo q̄ ℣. dixi, an valeat ſtatutum, q̄ per teſtes ſingulares probetur quem eſſe vſurarium vide Bal. diſtinguentem poſt Col. in ca. cum omnes. de conſt. Fed. cō ſilio 257. Bald. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. & l. conſulta diualia. C. de teſta. & Ange. in q̄dua inci. Atenſis miles. 7. q. & Bal. conſ. ſuo inc. veritas eſt. Sal. pſ. ſuo inci. in nomine Saluatoris. Bal. & Sal. in l. eos. C. de vſur. d. Car. in cl. j. de vſu. Io. Cald. conſ. 67. & 22. in ti. de conſt. & in ti. de vſur. 15. conſ. Itē de iſta ſingularitate teſtium vid Im. poſt Bald. in l. ex facto. §. itē quæro. ff. de vul. & pup. Ro. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verb. obl. Bal. in l. obſeruare. C. quo. ap pel. non rec. & Li. C. de conſeſ. & l. cum antiquitas. C. de teſt. & per cūdem in ſua repetitione l. data opera. C. qui accuſare non poſſunt. & in l. 2. C. de donatio. an

10 c. fi. ¶ Gl. pe. in pr. eſt facilis. †Secundò quæ-
rit principaliter, an ſufficiat in cōputatione graduum, q̄ aliqui teſtes probent de vno latere, & alij de alio: & pone exemplum vt in glo. quæ primò ponit opi. Io. ꝑ ſic. Secundò opi. ſuam contrariam per hunc text. qui re-

te nup. & de hac materia aliqua no. Beat. Tho. 2. 2. q. 70. art. 2. vltra medium. Maria. poſt Inn. & Ant. in c. qualiter. in 39. q. 9. pr. de acc.

¶ Quando teſtes ſingulares probent, vide Ale. conſi. 175. 2. lib. & conſi. 97. & 216. & quando admittantur, conſi. 51. 1. li. Et an teſtes ſingulares probent copulam carnalem per Are. conſi. 13. Ant. Fr. ¶ Vtrū vſurarius probetur quis p teſtes ſingulares. & qualiter probetur vſurarius, dicas, q̄ probatur ex eo, q̄ plures deponunt, ſe pro mutuo ſoluiſſe vſuras, etiam ſi aliter nō probent mutuum. Ita Bal. in marg. ſuper Inn. in ver. teſtes. & vide Card. in cle. 1. §. 1. in 3. q. de vſur. vbi etiam dicit, q̄ probatur per proxenetas. & etiā per iuramentum. per no. pro gl. in c. quoniam frequenter. §. q̄ ſi ſuper. & ibi etiam per Car. vt lit. non conte. Et poteſt epiſcopus monere omnes ſub pœna excommunicationis q̄ veniant ad deponendum contra talem, an ſit vſurarius. Et vide Bal. in l. j. 8. q. C. de vſur. vbi dicit q̄ probatur vſurarius, etiam per teſtes ſingulares, quò ad infamiam: non autem quò ad repetitionē vſurarum. De quo vide per Fed. de Sen. conſ. 61. & 64. Et Io. An. in c. ex literis. de iurei. & Alex. conſ. 3. in 4 parte. & conſ. 174. in 2. parte. Ro. in l. de pupillo. in §. ſi quis ipſi prætori. ff. de no. ope. nun. vbi dicit. q̄ probatur etiam per coniecturas q̄ aliquis ſit vſurarius. Et vide Ang. in l. ſed & ſi quis. §. fi. ff. ſi quis caut. & Ale. in l. 2. ff. de fur. & Bald. in c. 1. verſi. quæro de quibuſdam pactis. de feu. da. in vi. lc. commi. vbi dicit, q̄ ſi vnus teſtis deponit q̄ recepit vſuras à Titio, & alter q̄ recepit à Scio probatur vſurarius. Et vide Ant. idem tenere in c. cum oporteat. de ac. & c. cum dioceſi. de vſur. & an per teſtes ſingulares probetur quis hæreticus: dicas q̄ ſic. vt no. Bal. in rub. C. de prob. & in præal. marga. ſuper Inn. in ver. teſtis. vbi dicit. quod teſtis deponens ſuper vno articulo, & alter deponens ſuper alio articulo, probāt aliquem hæreticum. Quod etiam voluit Sal. in l. teſtium. C. de teſti. licet. d. Ant. videatur ſentire ℣rium in d. c. cum oporteat. de ac. Sed vide Car. in cle. j. §. pe. de hær. & in cle, 2. §, 1. e. tit. Et adde q̄ hæreſis probatur per ſigna, etiam leuia ſecundum Bal. in l. 1. in fi. C. fā. ercif. Et vide Old. in conſi. 219. vbi dicit, quod ſortilegium, & dare poculum amatorium alicui non ſapit hæreſim. Et de materia teſtium ſingularium, & quotuplex ſit ſingularitas in teſte. vide Bal. in l. ſolam. C. de teſti. Bar. in l. admonendi. ff. de iurei. vbi dicit. q̄ melius eſt habere bonū teſtem. etiam qui ſit ſolus (quia tunc poteſt deferri iuſm in ſupplementum) quam plures teſtes ſing. quia tunc non eſſet locus delationi talis iuramenti. De quo etiam per Canoniſtas, c. fi. de iureiu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶Cõsuetudine. Vide Io. Fabr. §. ex non scripto. inst. de iu. nat. gen. & ci. vbi tenet q̃ si testes deponãt de diuersis actibus, prohant ꝓsuetudinem, vide Ale. ꝓsi. 172. inci. visis & oportunè discussis. 2. vol. Cor. in cons. 89. in 2. vol.

b ¶Cõsuetudo. vtrũ ad ꝓcludendum totũ, sufficiat eius partes ꝙ testes diuersos probare. adde Ant. ī ca. veniens. j. circa fi. §. c. Ab. ī. c. cum Ioannes. in vlt. no. de fi. in strum. vbi dicit se ad hoc ponderate istũ tex. meliorem de iure. vide Ant. c. series. ver. no. q̃ nisi vnum. §. e. Et q̃ scripsi post ī. in c. qualiter. 2. de ac. in illo articulo, q̃ ad probandum vnũ totum integrale, admittantur testes singul. vltra all. hic per Ant. & vltra ea, quę addidi post eũ. Idem b no. Spe. ī ti. de inquisitio. §. nunc tractemus. verſ. seq. Et Iac. Butr. in l. Arriani. C. de hæ. & Pau. de Lezar. in disp. sua inci. ꝙ instm debiti. Bal. in l. ea quidem. C. de ac gu, & et in ca. nihilominus. 3. q. 9 Itẽ, an testes deponẽtes super particularib. & diuersis actibus, prohent ꝓsuetudinem? De quo vide Ant. in rep. c. fi. de cõsuet. Et vt quad probandum ꝓsuetudinem nõ sit necesse testes deponere de singularib. actib. per id, q̃ dicit Bal. in recol. in proe. instit. §. cunque hoc Deo. vbi per illum text. dicit, q̃ ad probãdum legalitatem hominis, sufficit q̃ testes dicant: q̃ī nullis actib. per experiẽtiam sic viderunt: licet non specificẽtur aliqui actus. Sed cõtrarium credo: quia deponere de ꝓsuetudine vel legalitate hoīs: ꝓsistit ī iudicio rõis, super quo testis simplr non ꝑt deponere: vt no. s. e. ca. cũ tãm. 1. Et adde hic Ang. ꝓsi. 231. vbi dicit, q̃ testes deponẽtes sup̃ articulo concernente genus, vel quid vniuersale, non sunt singulares, licet quirit, q̃ ab vtroq; latere, &c. Primam opi. tenuit Io. non solum hic sed ẽt in c. de parente la. 35. q. 6. in gl. sua. sequuntur Goff. Phil. hic & In. s. e. c. series. Vin. per illam decr. & istam distinguebat sic, q̃ ad probõnem directam cõsanguinitatis inter coniugatos computari oportet ex vtroq; latere: sed vbi indirectè quæritur de impugnatione vel approbatione certi gradus, istud ꝑt fieri per illos qui sciunt illum gradum: vt d. c. series. Bar. Brix. in d. c. parentela. & Host. hic sequuntur glo. & opt. facit ſm Host. text. iste in ver. sed nec tales. Io. And. reducendo quasi ad ꝓcordiam has opin. per rõnes istorum distinguebat, q̃ aut testes deponunt testimonium de scientia, & procedit dictum Ioann. & sequacium: aut perhibent de auditu, & procedit opi. cõ

1 traria. ✝ Et no. hanc opin. ex qua infertur, q̃ vbi ad vnum totum concludendum partes exiguntur ñ est necesse testes esse ꝓtestes in ipso toto. sed sufficit eos esse cõtestes in plu rib. ex quib. concluditur totum. Ad hoc qd no. In. in ca. qualiter & q̃s. 2. ī. de acc. vbi dicit, q̃ si volo probare q̃ Titius dixit Missam & vnus testis dixit de Epistola: alius de Euangelio, & sic de aliis actib. seu partib. Missæ tą

2 les testes probant Missam. ✝ Per hoc putat hic do. Ant. Cy. malè dixisse in l. 2. C. quæ sit ion. consue. vbi dicit: q̃ in probanda consue

a tudine q̃ quæ ꝓcluditur ex frequentia actuũ, nõ sufficit actus probare per testes, vt q̃duo deponant de vno actu, alij duo de alio actu, alij de alio, &c. quia isti non probant frequẽ

b tiam actuum ex qua repulsat consuetudo licet probet partes requisitas: Submittit tñ d. Ant. sub dubio fortè, pro concordia aduertendum qualiter testes deponant: nã si producantur ad partes probandas, eis probatis benè concluditur totum. sed si producantur ad probandum totum, & in causa testes deant per partes nõ probant: quia nullus cõcludit sufficientem cãm. vt si interrogantur testes de cõsuetudine vel de consanguinitate: vel Missa, & ipsi rñdent deponendo super actu singulari, & alius super alio actu singulari. Ego simpliciter inhæreo dictis Io. And. qualitercunq; enim testes producantur, nõ hũt deponere per verba iuris, sed facti: vt no. c. cum causam. s. e. Sed iudex ex variis causis facti habet iudicare per iudicium rõnis, vel ex eis elicere ius: vt no. in d. cum causam. vn de ex quo per testes probantur singuli gradus. licet non dicat illos de quib. est q. esse consanguineos, debet tñ iudex ex illis elicere ius, sicut in simili probatur aliquid meum esse. & per q̃s probatur tuum non esse. l. cũ quærebatur. C. vnde vi. & l. siue possideris. C. de prob. 14. q. 5. si quid inuenisti. & ca. multis. & l. Pomponius. & §. sed & is. ff. de proc. Item videmus in simili, q̃ probatio non resultat ex dicto vnius testis tñ, sed ex dictis omniõ: & sic habitis dictis omnium, iudex elicit quid iuris. & pro prædictis induco bo. tex. in c. licet. s̃. de prob. in ver. præmissis. vbi Papa ex probatione diuersorum elicit vnũ expresse non depositum per testes, all. text. valde opt. in c. cum Ioannes. s̃. de fid. instr. in versi. verum vbi primò fuerat capitulatum simpliciter illam venditionem fuisse conditionalem: non tñ testes expresse deposuerũt de illa venditione quę cõtinebatur in instrumento: quia non recordabantur de tempore. Sed quia vtraq; pars interrogata confessa fuit vnam venditionem fuisse celebratam. Papa elicuit ex dictis testium & confessione partium illam venditionem fuisse conditionalem: vnde nec testes per se, nec confessio sufficiebat ad probãdum articulum iam deductum: sed simul coniuncta sufficerunt: ita dico in proposito. Fateor tñ, q̃ testes deponentes super partib. non ꝑt directè totum, sed pars ꝑt allegare & iudex eliciendo iudicare: & sic videmus in alio simili si duo deponunt de titulo: & alij duo de traditione, satis est probatum dominium. ar. l. 2. C. de ac qui. pos. & hæc procedũt vbi testes super partib. deponunt per propriũ sensum, sed vbi deponunt de auditu cum hoc testimonium nõ sit integrum, vt s̃. dixi, meritò est restringendum. Intelligatur ergò iste text. vt iacet, vt ab vtroque latere computent personas ne nimis sit vagum eorum testimonium.

CAP. XLVIII.

1 *An testes semel examinati possint se corrigere, & an & quo casu possint repeti.*
2 *An sit danda copia capitulorum & interrogatoriorum parti aduersæ.*
3 *Qualiter iurabunt testes si capitula sunt producta per partes.*

c **Per tuas.** c ¶Post publicationẽ ad petitionem producentis inter rogari non debẽt testes, nisi q̃n dolo vel negligentia examinatorum super omnib. capitulis intertogati non fuerunt. Cõis diuisio. secunda ibi, nos igitur. ¶No. 1. vnam reg. in materia testium q̃ testis semel productus & examinatus non debet iterum super capitulis publicatis interrogari. Quid autem si dictum testis nõ fuerit adhuc publicatum, dicam ī. super gl. ¶No. ibi. super certis capitulis, q̃ pars ꝑt super negotio in iudicium deducto, certa capitula, seu certos articulos facere, & super illos petere testes examinari: & si sint ad causam pertinentia nõ debet iudex illa, vel illorum aliqua omittere: aliàs repetentur facta publicatione. & de hoc ī. latius. ¶No. 3. q̃ malitia seu negligentia iudicis in causa non debet obesse parti. & not. casum in quo malitia & negligentia æquiparantur: aliàs differunt vt ibi agitur. de puniendo dolosum vel negligentem: vt in ca. super literis. de refer. & ea. ad falsarium. de crimi. fal. ✝ Quæro primò de ratione decidẽdi in hac litera, quare post publicatas attestationes testes non possunt iterato repeti. Et priùs aduerte ne æquiuoces, hic enim non tractatur de nouis testib. examinandis super antiquis capitulis: hæc enim materia satis plenè expedita fuit in c. fraternitatis. s. eo. sed tractatur hic de antiquis testib. iterum repetendis, & quando liceat: & traditur hic regula, q̃ post publicationem nõ debent reperi. Rationẽ decidendi ponit gl. 1. in pr. dicens, q̃ quemadmodum propter timorem subornatiõis nouitestes prohibentur produci publicatis attestationib. ita & antiqui repeti. An autem hoc sit verum indistinctè, glo. in effectu videtur ponere tres casus in quibus testes post sunt repeti. Primus, quando ante aperturam attestationum testis vult iterum dicere, vel etiam se corrigere, dummodo hoc faciat in continenti: vt in c. præterea. ī. ti. prox. Secundus, quando post publicationem iudex ex officio suo testem vult iterum interrogare: fortè quia obscurè deposuit, vt c. cum Ioannes. ī. de fid. instr. Tertius, si testis petitur repeti super capitulis nouis. Quartus casus col ligitur ex text. q̃n pars petiit interrogari testes à principio super certis capitulis: & dolo seu negligẽtia fuit omissum. Et põdera, q̃ materia huius c. procedit, q̃n depositio facit fidem in iudicio: sed petitur repeti, vt addat vel corrigat. & per hoc decido multos casus quos posuit hic d. Ant. tanquam non facientes ad propositũ. Item tertius casus, s. exceptus per gl. nõ facit ad materiam nostram: quia de capitulis nouis nihil hic decidit ur: sed satis dictum in d. c. fraternitatis. s. e. Instemus ergò principaliter solum circa duo. Primò. an ante aperturam attestationum possint testes repeti super eiusdem capitulis, vt addant vel se corrigant. Secundò an liceat post publicationem? Circa primum glo. videtur velle q̃ sic, dummodo non sit in mo

deponãt de diuersis specieb. Et vide Ange. & Imi. ī. l. ex facto. §. item quæro. ff. de vulg. & pup. q̃ testes inducti ad ꝓbandũ hoc integrale, s. recollectionẽ fructuũ probant: licet vnus testis dicat ꝙ recollegit decem corbes: alius dicat de octo: & idem dñt, si agere tur de probãdo quẽ decessisse in pupillari ætate, si vnus testis dicat, q̃ hẽbat 10. an. q̃n mortuus est: alius dicat, q̃ hẽbat octo. Hoc idem ẽt Io. An. in nouel. c. 1. de arb. li. 6. &c. Et q̃s quis vult probare fa mam. & producit testes, quorũ vnus dicit se audiuisse ab vno, alius ab alio: vel vult probare q̃ quis habet merum imperium, & vnus deponit ꝙ vno actu, alius de alio: an ꝓbant vide Spe. in tit. de in quisi. §. 1. ver. quid si vnus. & in titu. de testium produ. in quo Bart. tenet, q̃ sic. in l. de minore. §. formẽta. ver. sed quid si testes. ff. de qq. De ista qõ in terminis vide per Sal. in l. ea quidem. ver. nono, iuxta præmissa. C. de ac. vbi dicit, q̃ tutius est dicere, q̃ nõ probent, ni si q̃libet dicat se audisse: aut q̃ inducũt semiplenam probationem famæ.

* Sebast. Sap.

c ¶ ✝ Per tuas. Extẽde istum tex. vt p Paul. de Ca. ꝓsi. 369. inc. in casu de quo q̃ritur. Item extende vt per Io. An. in ca. cũ cãm, q̃ inter archiepm. s. e. quem sequitur Al. ꝓsi. 104. incip. circa primum. 5. volu. vbi extendit procedere, ẽt q̃n iudex non examinauit testes super interrogatoriis sibi datis per partem aduersam: nõ enim valet dictum istorum testium, nisi examinentur super illis interrogatoriis: vt ibi per eos.

Tit. De testibus, &c. c. per tuas. 82

a Seb. Sap. ¶ Quæro Vide Ang. in l. ñ quid. de iu. Dec. ī. c. j. ver. nunc ꝓclusio supra facta. s. de proba. vbi q̃ acta edi dẽant.

b ¶ Prædictorũ. An copia articulorũ sit danda partibus, vide Bal. in 2. ver. deinde ex illo verbo. C. vt lite pend. vbi ẽt ponit quid de copia positionum. Item an ad mittatur articul⁹ dubius: dic q̃ sic, ſm d. Ant. in ca. dilecti. de iu. qui dicit hoc per tex. in c. accedens. de proc. & c. licet cãm. de probat. Quid aũt de articulo ꝓsumpti vide per Bar. ī. l. neq; natales. C. de proba. An aũt admittatur articulus alternatiu⁹ vide per Spe. in ti. de teste. §. nũc videdũ.

Ant. Franc.

¶ An copia articulorũ debeat dari parti, vide Bald. in addi. Spe. in tit. de testi. in ver. copia. & cundẽ in Marga. super Inn. ver. interrogatoria. & l. 2. C. vt li. pẽ. vbi ẽt dicit, q̃ copia interrogatoriorũ non dẽt dari parti, ne instruat testes sup eis. Tñ si non detur copia articulorũ parti, nihilominus valet processus, ſm Inn. in c. inter. de pur. ca. Et si iudex ẽt dat interrogatoria parti, nõ peccat, ſm In. c. per tuas. hoc c. ti. de test. & vide Ro. in fin. sũis ver. allegationes in scriptis. Et adde q̃ vbicunq; copia dãda esset parti, iuxta ea q̃ hñr l. 1. §. edẽda sunt oīa. & §. editiones. ff. de eden. & 1. 2. & ibi per Bal. 1. co. C. de eden. dẽt intelligi sp q̃ dẽt dari de manda to iudicis, & soluta cõpetenti mercede notario. l. argẽtari⁹. in pr. ff. de eden. & hñ per Paul. de Ca. post Bart. in d. l. 2. C. de eden. & per Bar. l. præcipimus. C. de app.

c ¶ Interrogatoriorum. An copia interrogatoriorũ sit danda parti aduersę que testes producit, vide gl. in ver. interrogatoria. ca. pñtium. de testi. li. 6. Et istud dictum In. al. Ang. in l. nõ quicqd. ff. de iud. in mora. Faciat ergò incontinenti: & q̃n dr incontinenti, no. in d. c. præterea. Sed gl. fi. in c. cum causam. s̃. eo. dicit, q̃ quandiu attestationes sunt clausæ, pñt iidem testes iterato induci, vt addant: quia fortè non hẽbant oĩa in memoriam. in aut. e. §. quia verò multi. & ar. ff. de qq. l. repeti. sed se corrigere non pñt, nisi hoc faciant incontinenti. d. ca. præterea. d. Ant. vr velle, q̃ testis suo motu ꝑt se repere ẽt corrigendo, dummodo faciat inconti & sic sentit, q̃ addere non ꝑt ex interuallo, ẽt si sponte velit addere: iudex verò ex offo q̃cunq; ꝑt testes interrogare etiam post publicationem: ad instantiam aũt partis non pñt nec incontinenti, nec ex interuallo, siue vt addãt, siue vt corrigant, siue vt declarent repeti: quia sp subest timor subornationis. & sic transit hic do. Ant. Sed ipsemet circa primum memb. tenet ꝓrium post In. d. c. præterea. Nam ibi dicit Inn. q̃ si testis vult addere, & non corrigere, admittendus est ẽt posq̃ potuit loqui partib. sed minor fides ei adhibetur. quàm si incontinenti addidisset. ar. in aut. e. §. quia verò. Et hoc placet. non. n. reperitur hoc prohibitum nisi in materia corruptionis: memoria hoīs labilis est. 2 3. di. præterea. & hoc quò ad primum memb. Venio ad 2. q̃n petitur post publicationem, & dic q̃ aut nihil ꝑt imputari examinatori: & non debet iterum repeti: vt hic per rõem, quam s̃. dixi. Aut ꝑt aliquid imputari: puta, quia omisit interrogare sup capitul is datis per partem ꝓcernentib. substantialia negotij, vel super inclusis, & connexis in ipsis capitulis, vt quia fuit capitulatum de præscriptione in materia in qua requiritur titulus, & iudex omisit interrogare de titulo: & debent iterũ interrogari, vt hic. & q̃ dixi de connexis & inclusis expresse tenet hic In. & ponit exemplum prædictum in articulo formato super præscriptione. dicit. n. q̃ licet articul⁹ sit simpliciter formatus: debet tñ iudex interrogare de titulo, bona fide, & cõtinuatione tem poris, ex quo hæc sunt necessaria ad substantiam præscriptionis capitulate: nec est imputandum testib. si nihil dixerunt de titulo, & aliis necessariis: quia fortè nesciunt oĩa quæ de iure sunt necessaria ad probandum præscriptionem. Nam & rusticis, & militibus. & multis aliis licet ius ignorare. l. cum de inde bito. ff. de proba. nec in hoc dr iudex supplere de facto, sed potius de iure: cum ista inclu dantur sub præscriptione ad quam probandam pars fuit admissam: q̃ bene not. & vide q̃ circa hoc dixi post In. in d. c. fraternitatis. s. e. Item dic vbi capitula seu articuli nõ fuerunt dati: sed testes fuerunt examinati super petitione. si. n. nõ examinauit iudex testes diligenter, vt dẽt, iterum pñt peti examinari per rõnem literæ: ne dolus vel diligentia iudicis noceat parti. Et vt prædicta clarè intelligas, scias, q̃ de iure non est necesse articulos seu capitula tradi: sed satis est testes indu ci sup petitione. Ad hoc c. in pñtia. de prob. Dixi in c. fraternitatis. s. e. & c. cum venisset. Sed vt dñt hic doct. & benè de consuetudine causarum, inualuit q̃ is qui producit testes, dat articulos quos probare intendit, & alio vocabulo appellantur capitala, vt d. ca. fraternitatis. pars verò aduersa facit interrogatoria ad veritatem eruendam, super quib. petit testes aduersarii interrogari. & de vtrq; que vide bo. tex. cum gl. c. 2. ī. c. ti. lib. 6. & iudex debet examinare tam capitula, quàm interrogatoria superflua & impertinentia re secare. ar. c. cum pringat. de of. dele. & in l. ad probationem. C. de proba. Rõ, quia non debet quis admitti ad probandum quod probatum non releuat: vt in iur. præalle. nec captiosè partem interrogare: quia non est alicui laqueus iniiciẽdus. de rest. spo. c. literas. Ideo debet illa prius examinare: & si postea in examinatione testium omisit debitum articulum, vel debitum interrogatorium, debent iterum super omissis examinari: vt hic dicit Vin. & Gof. & idem Spe. c. ti. §. nunc vi dendum. in fi. & not. inquantum extendunt hunc tex. ad interrogatoria indebitè omissa q̃ placet eadem rõe, ne dolus vel negligentia iudicis possit obesse parti, & facit d. c. 2. e. ti. li. 6. vbi expresse dr de interrogatoriis. Circa tñ supradicta ego distinguerem sic, q̃ aut iudex à principio correxit capla & interrogatoria, & patefecit partib. & nemo appellauit: & non ꝑt peti postea, vt iterũ examinentur super resecatis per iudicem quia illa resecatio habuit vim cuiusdam interlocutoriq. vñ imputandum est postea parti, q̃ nou appellauit: q̃ puto ẽt si iniuste illa resecauit. ar. c. cùm dilectus. s. de elc. & c. significauerunt. s. e. tit. Aut iudex. non patefecit animum suum partib. & tunc aut iuste omisit capla vel interrogatoria, tanquam impertinẽtia vel captiosa: & non dẽnt iterum repeti: qa vt prædixi: hẽt iudex facultatem illa corrigendi: & hoc casu cessat dolus & negligentia, super quib. se fundat iste tex. Aut iudex. iniuste illa ꝑtermisit, & dẽnt repeti. & hoc casu procedit iste text. & satis hoc vr de mente In. licet apertè nõ detexit aĩum suum: & sic ſm hãc 2 a litationem intellige prædicta. ¶ ✝ Sed q̃ro b ad declarationem p̃dictorum, b copia capl'o c rum seu articulorũ & interrogatoriorume an dẽat edi partib. dicit In. copiam cal'orum seu articulorum dandam, vt postea de facili nõ audiantur, si dicerent, q̃ super illis articulis testes deponere nõ debuerunt. Sed si non fiat, nihilominus valeat receptio testiũ: sed libere auditur ꝺdicens, allegans impertinentiam cap'orum: interrogatoriorum aũt copia nõ est edenda parti aduersæ: qa illa fiunt super circunstantiis, & dantur ad instructionem examinatorũ: & idẽ hic Vin. & hoc ne pars instruat & subornet testes, istos auisando de interrogatoriis fiendis, vt sic non possint capi in sermone: nã aliàs testes de facili quinci non possent de falsitate, si falsitatem nntriunt: iuxta no. in c. cum clamor. ī. e. & s. e. c. cum cãm. dictum tñ In. (q̃ non peccaret dans copiam interrogatoriorũ parti producenti testes) Host. fatetur verum, in parte q̃ fecit interrogatoria. Potuit. n. in hoc sibi ꝓiudicare, sicut posset in tota cã. C. de pac. l. post quam. & s̃. e. tuis. fatuè tñ facit pars hoc faciẽs. & si iudex faceret, grauiter peccaret ſm eum, cum hoc nihil aliud sit quam partem producentem munire, & instruere ad testes subornandos vt ꝑcorditer ad interrogata rñdeant: nec possit falsitas deprehendi, ad q̃ inuenta sunt interrogatoria. Et vide ad p̃dicta bo. tex. cum gl. c. 2. in ver. interrogatoria. e. ti. li. 6. & ob hoc credo q̃ iudex vellet dare copiam parti, licitè alia pars appellat. ¶ Quæro, an expediat dare articulos & interrogatoria. an melius sit testes interrogari simpliciter super petitione? doct. dñt vtile, vt formentur capitula, vt sic fiat diligens examinatio: & bonum est dare interrogaria, cum partes magis cautè procedant in facto proprio, quã iudex. & sic habet hodie cõis ꝓsuetudo iudiciorum: iudex tñ in omnib. supplet: vt d. c. cum causam. vbi de hoc. ¶ ✝ Vlt. quæritur, qualiter iurabunt testes si capitula sunt producta per partes. Dicit Host. q̃ iudex faciet testes iurare nedum super articulis datis, sed etiam super tota cã, ne si aliqd dicant extra articulos videantur deposuisse nõ iurati: & sic nõ valiud. q̃ no, & vide latius p la. de Are. & Cy. in l. fi. C. q. leg. perso. quo causa. & nõ valet. Ad hoc all. multa multa iura al. s̃. e. c. de testi. gl. j. Aut sup re de qua agit: sed aliter q̃ dicant capitula: & tunc si iurauerit super capitulis tantum, non valet: vt s̃. dictum est. si verò iurauit super tota causa, valet. & ideò sis cautus in practica.

CAP. XLIX.

1 *Non est licitum reprobare testes reprobatorios reprobatoriorum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶Licet dilectus.di spō c.licet.nō hēt locū in causa summaria:vt dicit sin.d.An. post doct.in cap.veniens.el.2.eo.ti.
* Sebast.Sap.
b ¶Reprobatoriorū.Vñ all.iste tex.q̄ lex sæpe abhorret in finitatē,vt hic p Fel. adducentē plura, & maximè q̄ si data est ptās arbitro probādi semel, atq; iterū,nō intelligitur data vsq; in infinitū. De quo vide Ias.in l.veluti.§. hæc vox.ff. de eden. Ale.in 2sil.20.2.vol. c ¶Declaratione.Vide hic Ant.yer. q̄ro an ītimatio. vbi dicit, q̄ ista decre.non hēt locum q̄n opponitur p̄ dicta testiū: qa tunc vltra sc̄am probōnem admittū tur ēt aliæ probōes. Et scias,q̄ duo testes pñt reprobare personas mille testiū pro-1 ductorum, fm Ant. c.feries.in 2.col.p̄.c. Et adde, q̄ istud idē quod dicit hic Ant. tenet Pet.de Anc.in c.pñtiū.§.testes.ver. nō.quintò.de testib. in 6.vbi vide pro intellectu huius decr.
* Sebast.Sap.
d ¶Statuitur.Limitatur tñ, vt p Gemi. in c.2.de testib.in 6. q̄n qs vellet reprobare dicta testium per instra,quia posse,cū prohibitus oppone re alios testes, non prohibetur oppone re instrumenta. de b quo hic per Fel.

2 *Dispositio c.nostri, non solum habet locum in ea persona testium sed etiam circa dicta.*
Quando agitur de reprobatione instrumenti an admittantur de iure duæ solium reprobationes,uel plures.
4 *Dilatio debet dari breuis,& causa cognita super re,datio ne faciendæ,& reprobatio est causa.*

a **Licet dilectus.** a Nouum est q̄ inducit hæc decreta. prius nullo iure apertè prouisum.& h.d.in fum.Testes sup principali productos reprobare licet:& reprobatorios iterū reprobare, & vlterius nō est reprobōni locus.vel summa clarius sic, q̄prehendendo vtrunq; intel. Testes probatorios&reprobatorios ,pbatoriorū reprobare licet:sed reprobatorios reprobatoriorū nō.In prima processus narratio:in sc̄da causæ q̄missio.secunda ibi, mandamus quaten⁹. ¶Casus literalis.Inter Burgen.ep̄m ex vna parte,&clericos S.Marię de castro ex altera, coram Cardinali S. Crucis q.vertebatur: procurator ep̄i proposuit se adhuc velle dicere q̄ personas testiū productorum in negocio principali. Mandat Papa quibusdam iudicib.quatenus recipiāt testes, quos partes voluerint producere q̄ personas testiū productorum sup negotio principali.Et si ruruus illos pars altera,vel vtraq; voluerit reprobare q̄ illas probōes admittant:ita q̄ vltrà nō liceat partib.ad reprobōnem testium aspirare , ne diutiùs negotium properetur,si producendi quartos q̄ tertios & sic deinceps lītia tribuatur.B.¶†Not.hic. fm d.Ant.q̄ cuilibet parti licet facere vnam reprobatoriam testiū siue probatoriorū, siue reprobatoriorū non vltrà.Ex quo patet fm eum,q̄ inter probatorios, & reprobatorios licet partib.facere duas productiones, & non vlteriùs.Sed certè hoc,iudicio meo, præcisè est q̄ illum tex.vbi patet,quamlibet partium hīe duas reprobatorias,vnā probatoriam in principali.Nam possum reprobare testes tuos sup principali productos,Item testes reprobatorios meorum testiū quos induxi super principali:& idem potes facere tu d testib.meis.Sed d.d.Ant.,pcederet q̄n tes non essent inducti super principali , nisi ex vna parte : vt qa tu actor induxisti testes sup principali quos ego reus reprobaui : tu denuò reprobasti reprobatorios meos:non licet amplius mihi reprobōnem facere : qa esset reprobare reprobatorios reprobatorium: b & sic esset processus in infinitum q̄non licet.Sed tex.noster non loquitur in hoc casu:sed in priori:licet & in hoc casu cū simili rōe verificet.& vtrunq; intel.ponit gl.2.hic.& vī ,pbari in c. 2.e.ti.li.6.vbi clarius. ¶Sed q̄ hūc intel.op.In iudiciis dēt esse equalitas,vt in reg.non licet.li.6.& c.1.& 2.de mu.pec.Sed fm hunc intel.actor hēbit duas productiones testium,scilicet probatoriorum & reporbatoriorum , reus verò habet solùm vnam,scilicet reprobatoriorum.Resp. gl.q̄imputare debet sibi reus qui nō produxit testes in principali: nam si produxisset fuisset æqualis cum actore, vt hic.vel dic clarius q̄ semper seruatur equalitas:nam aut reus probat in principali , & in dubio seruatur æqualitas , vt hic.aut solus actor produxit testes in principali , & etiam seruatur æqualitas respectu facultatis reprobandi : quia quælibet pars hēt duntaxat vnam reprobatoriam,& in ptāte rei fuit producere testes in principali.Potuit.n.in hoc sibi præiudicare.Nam&idem videmus in reo, q̄n ipse solus producit testes sup exceptione sua : actor.n.hēbit solū vnam ,productionem reprobatoriorū: & reus hēbit duas productiones,s.probatoriorū & reprobatoriorum. & sic quocūq; te vertas inuenies æqualitatem.Hoc tene firmiter,q̄ nō licet reprobare reprobatorios reprobatoriorū,ne ,pcessus sit infinitus:& qa hęc re probō tanquam odiosa,fuit meritò restringenda.ar.c.cum multis. de resc.li.6.& in reg.odia restringi.de re.iur.li.6.& per hoc hēs glo.
2 declaratam. ¶†Sed pro declaratione mātæ subiiciam duas no.qq.
c Prima,an q̄ hic dī, q̄ non licet reprobare reprobatorios reprobatoriorum, hēat locum in reprobōne dictorum.Io.An.dicit q̄ nō: qa tex.loquitur in reprobōne personarum: vñ bis in tex.hoc repetitur:& remittit ad no.per se in c.2.e.ti.li.6.in gl.no.fm Inn.in nouel.& ibi primò vī apertè fouere hanc partem.Mouetur principaliter,quia testis criminosus posset dicere verū: vnde à iure in multis casib.admittitur:vt c.per tuas.& c.licet Heli.de si.& de hæ.in fidei fauorem.lib.6.cum si.sed falsitas nunq̄ approbatur , cum sit q̄ Christum dicētem:Ego sum veritas:meritò difficilius reprobatur p̄sona, q̄ dictum.Item & secundò testes pñt reprobari añ apturam dictorum,si iudex p̄figit prius terminum,vt patet c.licet.de'proba.& c.cùm cām.s.e.& in d.c.2.dicta verò non pñt reprobari , nisi post publicationem,q̄n pars ignorat q̄d dictum fit.Non ergò dēt pars repelli ab hac reprobōne : qa reprobauerit priùs personas,cū ignorauerit dicta illorū prius.Item & tertiò falsitas p̄t probari post sniam:ergò multò fortiùs post duas reprobōnes personarum.Sed posset a idem Io.vī dubitasse.dicit.n.q̄ licet hic multum hēat æqtatis rō,tñ dispō huius c.volens hic imponere limitem,multum obeadem.n.vī rō in dictis:ergò idem ius.de q̄st.translato.& sic transit ibi Io.And.Cal.hic tenet vlt. opi.vt idem sit in dictorū reprobōe, tum per rōnem p̄dictam , tum qa reprobō dicti ēt notat p̄sonam de mendacio vel piurio:& sic est q̄dam tacita reprobō, ergò tanq̄ odiosa est restringenda.j.tit.prox.dilectorū.Item dicto criminosæ p̄sonæ non statur:qa non p̄sumitur verū dicere.j.e.testimonium. sicut igitur non admittitur tertia reprobō p̄sonæ : ita nec reprobō dicti.& idem,sentit Host.s.c.ex tenore.Nec ob.q̄ iste tex.loqtur de reprobōe p̄sonarū: qa in hoc factū notatur: sic.n.,ptingit hic.vnde nō dicit, q̄ non sit idem in reprobōne dictorū:imò potiùs j.arg.l. non p̄t.ff.de ll.Ad aliam rōnem dic, q̄ phoc nō approbatur falsitas:sed nō p̄sumitur q̄ testes reprobatorii falsum dicant.arg.c.fi.de p̄sum.Item fm illam rōnem sequeretur , q̄ ius approbaret p̄sonas criminosas:q̄ est falsum,vt patet hic,vbi non admittitur tertia reprobō p̄sonarum,Nec ob.q̄ falsitas probetur post sniam : qa illud est verū, q̄n plures probōnes nō p̄esserunt.Nec ob.q̄ non est sibi imputandū.cùm adhuc non viderit dicta: qa nec hoc esset imputandū in tertia vel vlteriori reprobōne : & tñ vt infinitas cuitetur, & odium restringatur p̄ium hic statuitur.d & hanc opin.teneo,licet Pau.aliter senserit.& d.Ant.j.c.c.testimonium.& idem d.Ant. hic.Nam fm p̄riam opin.nunquam esset reprobōnum finis.& hoc
3 quò ad primam q.+Secunda q.est,quid si agatur de probōne instrī an solū admittant duæ reprobōnes, an plures.Io.An.putat q̄repro bō instrī p testes hēatur pro pria probōne.Poterit ergò q̄ illam fieri prima & secunda reprobō.plenè ergò vult hæc litera, q̄ testes probatorios quicquid probant,fiat prima reprobō: & q̄ illam fiat secunda & non vltra.Casus ergo non prouisus relinquatur cōib.regulis super quo remittit ad no.in c.fusceptum.de resc.li.6.ea.rōne dicit,q̄ secundorum reprobatoriorum reprobō,licet nō posset fieri per testes,posset tñ fieri per instra,cū litera ista satis apertè ostendat, q̄ verba gñalia præcedentia intelligantur de tertia reprobōne fienda per testes,& est simile,q̄ post publicationem attestōnum,licet non producantur testes,instra tñ p̄t produci.de fid.instr.cum dilectus.& quod no.ibi gl.1.Hæc sunt verba Ioan.An.quæ not.Et pone exemplū in primo dicto.Probasti per instrm, q̄ talis domus fuit tibi vendita tali die.Ego probo per instrm q̄ talis die venditor erat in alio loco: si tu reprobas testes meos , ego potero reprobare tuos:quia prima probō mea hī pro probōe in principali:& sic quilibet habet vnam reprobatoriam testium.Ex secundo dicto no.q̄ licet largo modo appellatione instrumentorum veniant testes:vt in ca.peruenit.j.de testib.cog.tamen in materia odiosa prohibita probatione per testes non veniunt instrumenta:vt hic & facit l.testis.C.eod.& 3.q.9.testes.§.si debitum.†Vltimò scias , q̄ per hunc tex.qui videtur innuere,reprobationes testium esse odiosas, dicit Inno.& Host.quòd cum grandi causæ cognitione debent dari hæ dilationes & breues.Pro hoc,s.de prob.c.licet.in pr.Nam si secunda & vlterior dilatio non datur in aliis sine causæ cognitione.3.q. 3.inducia.§.spacium.fortior cognitio est adhibenda in ista: quod placet.ar.reg.odia restringi.de re.iu.in 6.& c.finem.de de do.&ptu.

CAP. L.

1 *Compromissum factum à prælato super iure prælaturæ transit in successorem , licet de eo non fit facta mentio.*
2 *Compromissum soluitur post mortem.eī per longuam arbitri absentiam.*
3 *Qui testes coram arbitro productos vult coram iudice reproducere,debet suis expensis reproducere.*
4 *Optio de qua in tex.nostro,solùm datur parti contra quam testes producti sunt.*
5 *Testes recepti coram arbitratore non faciunt fidem coram iudice.*
6 *Coram arbitratore nullum est iudicium.uel quasi.*
7 *Acta respicientia factum causæ.facta coram arbitro,faciunt fidem coram iudice.*
8 *Confessio facta coram arbitro facit fidem coram iudice.*
9 *Acta ordinaria facta coram arbitro,an faciant fidem coram iudice?*
10 *Testes reproducti coram iudice si dicunt contrarium eius quod dixerant coram arbitro,an probent?eī quod dictum attendatur.*
11 *Testes reproducti coram iudice debent iurare quamnis iurauerint coram arbitro.*
12 *Nunquid clericus per superuenientiam dignitatis possit cogi sententiare super compromisso.*
13 *In personam testium mortuorum potest obiici.*

a ¶Pñtata.vide p An a ge.l.per hāc.C.de ap. Item pro intel.huius decre.vide In.in c.ex parte.ver. acta verò habita.de arbi.
Sebast.Sap.
b ¶Cōpromissum. Vide de hac mā per Ab.in ca.fi.s.de arb.
Sebast.Sap.
c ¶Diuturnam.vide Cal.2si.54.inc.i examinatis.vbi al.istum textū & alia iura ad hoc: q̄ mors & longæua absentia æquiparantur.
d ¶An.vtrū testes recepti corā arbitratore ,pbent in iudicio ordinario.de quo vi de p Ant.in c.quintauallis.de iurei.Inn.in d.c.quintauallis.Bal. in l.fin.C.de test.vbi ,eludit,q̄ nō,nisi ad esset p̄sensus prium. Et q̄ nō faciant fidē, tenet ēt hic vt vides, Abb.ēt si arbitrator seruasset ordinem iudiciariū.Cuius opin. mihi placebat,ēt añ quā eum vidissem.
¶Adde an testes examinati coram iudice ad æternā rei memoriam,possint examinari corā arbitro. Bal.cons.44.5.lib.
Sebast.Sap.
e ¶Recepti. An testes recepti in summario iudicio,faciāt fidem in plenario:vi de Bal.in l.1.C.de or 2 di.iud.l.1.si iudex.ff. de his q̄ sunt sui vel c ali.iu.Ab.2si.inc.circa qōnem vertentē. in 1.vo.Dec.cōs.96. f ¶Coram iudice.ad de Alex.consi.13.1. lib.& 19.4.lib.

Præsentata. a Attestōes receptę per arbitrum fidem faciūt in iudicio, si testes mortui sunt : si viuūt,est in optione illius,q̄ quē testes producti sunt, an velit attestōnes recipere: an testes de nouo deponere.Adde ēt si attestōnes publicatæ sint.& hoc vlt.non est in l.fi.C.e.vbi ponitur casus huius ca.Diuiditur.Nam in prima ponitur partis petitio.in sc̄da causę q̄missio. ibi discretioni. ¶Casus literalis.Inter Arch. Suessionen. ex vna parte , & capl'm S. Petri Suessionen.ex altera super iurisdōne quam idem archid.sē hīe in d.ecclesia rōne archid. dicebat,qō vertebarur.Tandem vt ad c̄cordiam peruenirent cancellarium Parisien.& magistros R.Remen.& P.Briton.clericos super qōe illa arbitros elegerunt, qui suscepto arbitrio vsq; ad sniam processerunt: & cum sniam proferre dērent vnus illorum decessit , & alius in archiep̄m Ebredunen.assumptus est, qui distat per 12.dietas, & ampliùs ab ipsis:& sic arbitrium expirauit:cum alter solus in ipso arbitrari non valeret: vñ petiit archidia. sibi super hoc prouideri. Mandat Papa quibusdam iudicib.quatenùs causam ipsam fm acta coram arbitris habita , dēant terminare,reseruata cpl'o optione,vel vt recipiant depositiones eorum testium productorum,qui superstant q̄ eos:vel si eas admittere noluerint.p̄sentiant, vt iidem testes iterum admittantur:saluo iure quod in vtroq; casu ꝑetit ipsi capl'o ram in personas testiū, quàm in dicta.B. ¶†No.i.ibi,prędecessorem b &c.q̄ p̄promissum b factum per prælatum superiurib.prælaturæ transit in successorem: licet de successore expresè non caueatur in p̄promisso.q̄tenent hic doct.si de auctoritate superioris p̄promissum fuit.aliàs secùs:vt in c.de cætero.& c.veniens.de transa.& hoc ideò:quia noīe ecclesiæ vī factum, quæ nō moritur.de præscr.si gratiosè.li.6.& 12.q.2. liberti.& sic non ob.c.si.s.de arb.quod not. & facit quod in simili no.Inn.in ca.significauit.de rescr.&quod no.in c.dilecti.de fo.p̄p. ¶No.2.q̄ super iure spūali p̄t cōpromitti in clericos.s.de arbi.ca.contingit.& c.per tuas. ¶†No.ibi.per 12.dietas,&c.q̄ sicut per mortem vnius arbitrorum,ita'per absentiam lōgæuam, & diuturnam expirat p̄promissum: vel saltem p̄t alia pars impunè recurrere ad iudicem ordinarium p̄promisso non ob.nā sicut pars hic impetrauit delegatum,ita cōsimili rōne potuisset recurrere ad ordinariū inferiorem quod etiam hic tenet Host.arg. l.pe.C.de arb.quod no.¶No.ibi,iuxta hmōi
f acta, quod acta facta coram arbitris faciunt fidem coram iudice: in attestationib.tñ distinguitur,vt hic & in d. l.fi.C.eod.& hoc clarissimum in actib.p̄cernentib.factum vt attestationes& p̄fessiones per l.pe.C.de arb.in fi.in actis verò ordinatoriis dubitari,cum iste tex.loquatur in d̄rstinctè:sed dic,vt j.dicetur.
3 ¶†Not.ibi, respuentes , &c.q̄ pars q̄ testes fuerunt coram arbitro producti, si non vult stare attestationib.viuorum testium non tenetur illos reproducere.sed satis est,dicere q̄ illis stare nō vult.Ex quo infero duo.Primò,quod si is qui eos produxit coram arbitro vult iterum corā iudice illos reproducere hoc faciet expensis suis: licet d.Cal.hic voluerit ꝺrium. all.3.q.4.si testes.§.item liberi.ver. venturis.ibi,postulari.& videtur non ponderasse hunc tex.nam sentit q̄ testes reproducantur ad petitionem partis , q̄ quam fuerunt producti,primò,quod non dicit hæc litera,imò potiùs ꝺrium:sufficit enim respuere illas attestōes, & cōsentire vt iterum admittan-
4 tur.alia ergò pars postulat vt iterum admittantur: & sic ipsa debet soluere expensas.per d.ver.venturus.†Secundò infero,q̄ optio de
* qua in text.solum datur ei,q̄ quem agitur: & sic non vtrique parti, quod vīr rēnerx communiter doct:hic & Bar.in d.l.fi.& videtur probare litera illius legis,& eius ca.licet secùs sit cùm attestationes ex aliqua causa fidem non faciunt: quia tunc requiritur consensus vtriusq; partis : vt in c.veniens.2.& c.cum causam.s.& in fi.& est rō, quia iudex hic succedit loco arbitri: vnde si in fauorem illius contra quem agitur,fit, vt iterum non producantur maximè publica-
5 tis attestationib.potest ergò.huic fauori solus renunciare.¶†Sed
d formo quotidianam q.an quod hic dī, vt attestationes receptæ per arbitrum faciant fidem coram iudice, habeat locum in arbitratore:d.Ant.q̄ sic,si testes fuerunt recepti in forma iuris: quia vīr tunc recepti coram quasi iudice:secùs si non in forma iuris & hæc fuit opi.Bur.& Bar.in l.fi.C.eo.atlegant l societatem.§.arbitrorum. ff.pro soc.& per §.illum dicit hic d.meus Car.idem esse qualitercunque testes fuerint recepti per arbirum:quia tex.ille appellat arbitrū etiam arbitratorem.& tex.iste & illius l.fi.loquūtur in arbitro sim pliciter.Ego verò puto totum ꝺium,quod qualitercunq; processę rint arbitratores nunquam in eis habet locum quod hic dī,siue testes supersint siue decesserint.Mouęor : quia arbitrator propriè est quidam bonus vir assumptus ad componendum inter partes.vt in aut.vt differentes iud.nec coram eo est iudicium,nec aliquid quasi
6 iudiciale : sed procedit extra iudicium ad sui instructionem.†Vnde singulariter dicit Inn.in c.quintauallis.de iureiur.quod non est vis vtrum arbitrator fecerit litem contestari inter partes,vel sniam in scriptis pronunciauerit,vel simpliciter nudo verbo quod sibi visum est,dixerit:quia coram eo,non est iudicium,nec aliquid quasi iudicii, sed totum in sua positum est voluntate, & prædictarum solennitatum obseruatio non est nisi coram iudice, vel arbitro.& ita nō potest dici coram arbitratore sententia vel lit.contestatio fm eum. per quæ clarè patet In.voluisse non esse differentiam.an arbitrator processerit iudicialiter,vel extra: quia coram eo nunquam est iudicium vel quasi.Ad idem facit inst.de emp.& vend.§.precium.arbiter verò procedit iudicialiter, & coram eo est quasi iudicium,velit nolit:vnde tenetur seruare ordinem iudiciarium: vt l.i.ff.de arb.& l.pen.C.eo.& l.omnes.C.de fer.hinc est, quod in facto proprio potest quis quis esse arbitrator, &,non arbiter: vt in l.pen.ff.de arb.cō iuncto c.quintuallis.& c.veniens.de iureiu.quia arbiter tenet locū iudicis:arbitrator verò non:qualitercunq; procedat:multæq; sunt differentiæ inter arbitrum & arbitratorem, quas ponit Inn.in d.c. quiantauallis.per quod no.dicit, q̄ si compromittitur simpliciter tanquam in arbitrum,ille non est arbitrator, & si tanquam in arbitratorem,ille non est arbiter.vnde ad propositum licet valeant ät testationes factæ coram arbitro , non tñ coram arbitratorib.cum coram eis non sit iudicium nec quasi:vt s.dixi:& sic per ꝺns nō potest dici q̄ iudex succedat loco arbitratoris:maximè cum ille sit amicabilis compositor.& iste est verus iudex,in habentib.enim sym bolum facilior est transitus quam in penitus diuersis.iuxta not.in c.puod in dubiis.de consc.ec.vel alt.& in c.cum Marthe.de ce.misc. Item probatur alia rōne, testes recepti e in summario non faciunt fidem in plenario,quia ad aliud sunt recepti etiam si mortui sint vt c.cum in tua.& ibi no.per Inn.& ca.veniens. 2.s.e sed testes recepti per arbitratores fuerunt recepti ad finem componendi inter partes,maximè q̄n fuerunt recepti exttaiudiciaIiter:ergò, &c.Nō ob, prædictis quæ dīr in d.§.arbitrorum.quia ibi fumitur verbum arbitri.generaliter.non.n.potest sumi eodem modo hic,propter rationes prælegatas.quæ cōcludunt in arbitro non in arbitratore,nec debet intelligi ille §.ita generaliter.aliàs diceremus,q̄ omnia dispōsita in arbitro haberent locum in arbitratore, quo nihil absurdius, & j.l.2.ff.de arb.& plenè no.in d.c.quintauallis.¶Aliud dubiū notabile est ,an omnia acta etiam litis ordinatoria facta coram arbi-
f tro.faciaut fidem coram iudice?Inno.videtur velle quod non.dicit.n.quod confessiones & alia acta factum respicientia coram arbitro valent in iudicio ordinario.C.de arb.l.pen.§.vlt.vbi bo.text. In testib.tamen constituitur aliquid speciale,vt hic dicitur: sed lit. contest.facta coram arbitro,non valet coram iudice : quia sententia non habet vigorem: multòminus lit.contest. nisi quo ad interrumpendam præscriptionem.vt dicit tex.in d.l.pe.Pe.& Ab.latius hic hunc articulum prosequuntur,dicentes: quod,cum sententiæ arbitri non stetur,nisi metu pœnæ.C.de arb.l.1.si pars non consentiat,necesse erit de nouo libellum formari,& deliberatorias dari& de calumnia iurari,& dilationes repeti,& his & similia,sāluo,qcon testatio valet ad interrumpēdam præscriptionem: vt s.dictum est. pro hoc adducunt istum text.vbi datur optio parti in testibus qui viuunt.ergò idem in aliis solennitatib.Non obst.hæc litera,in qua Papa mandat causam decidi fm illa dicta:quia processit hoc ex plenitudine ptātis.Fatetur tñ attestationes semper valere cum distinctione quæ hic ponitur:ista enim factum respiciunt:& idem in cōfessionib.d.l.pen.in fi.& cum his dictis transit hic Io.An.& si benè pondero,vī velle in effectu q̄ acta litis decisoria,seu instructoria fi dem faciunt coram iudice:in attestationib.tamen distinguitur,vt hic, an testes sint mortui, &c.acta verò ordinatoria faciunt fidem quo ad effectus præteritos:vt quò ad interruptionem præscriptionis:sed non quo ad futuros: pura,vt sniā posset ferri super illis per iudicem:secùs vbi pars consentiat.ar.hic.& sic sentiunt partis consensum sufficere sicut in attestationib.quod an sit indistinctè verū, j.subiiciam.Spe.in ti.de lit.cont.§.nunc tangamus.in fi.renet simpliciter nulla facta distinctione quòd lit.cont.facta coram arbitro facit fidem, & valet coram iudice.sed refert Vbertū tenuisse con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Arbitro. An litis contest. facta coram arbitro fidem faciat coꝝ ordinario iudice, vide hic d. Ant. & idem Ant. in c. ꝙ nt aullis. ver. 13. de iu. iur. & vide Bal. in l. j. C. de ꝓfess. vbi plenè examinat an valeat confessio coꝝ arbitro. Et dt quod ꝓfessio coꝝ arbitratore nunꝙ valet, nisi vt ex̃iudicialis. Et idē ipse ibi ponit. ſed ꝙ cōfessio facta coram arbitro, probet coꝝ ordinario, ꝓbat: nā facilius in sēdo iudicio admittitur ꝓbatio per ꝓfessionem factā ī primo, ꝙ admittatur attestatio testiū. quod probatur per tex. c. veniēs. 2. ſ. c. iuncto dicto In. in c. cū dilect⁹. de or. cog. dū loqtur de ꝓfessione facta ī iudicio sum mario. Sed attestatio vel receptio facta coꝝ arbitro, facit fidē coꝝ ordinario, vt est tex. hic & in d. l. fi. de testib. Ergo multo froti? dēt valere probare ꝓfessio facta coram arbitro. Item adde hoc loco Bal. ī l. cū antea. ī fi. C. de arbi. vbi dt, ꝙ ꝓfessio facta coꝝ arbitro, nō ꝙ ofa hēt vim ꝓfessionis iudicialis. de quo vide gl. l. fi. ī fi. gl. ī ver. iudicem. in fi. ff. de interro. act. Ant. Franc. ¶ An ꝓfessio facta coram arbitro, hēat vim ꝓfessionis iudicialis? dicas, quod nec dr facta in iudicio, nec habet vim ꝓfessionis factæ in iudicio. l. pe. & ibi Bal. ī l. fi. C. d arb. Sed Bar. tenet ꝯrium in l. j. in fi. C. de ꝓfess. sed vide Ale. ī ꝓfi 8. in 4. par. ꝓfil. vbi tenet opin. Bart. qñ sñia arbitri esset homologata: alias dicit ꝓcedere opin. Bal. Et vide d. An. in c. fi. de cōfess. sed facta coꝝ arbitratore valet vt cōfessio exiudicialis, sm Ale. in ꝓ præal. & vide eundem Ale. in ꝓ 13. in 1. par. consil.

Sebast. Sapia.

b ¶Ex mutatione Vide Bart. in l. 2. C. trarium, vt super tali contestatione nō possit ferre iudex sñiam. Examinemus duo. Primò, quid in actis factum concernentib. secundo, gd de ordinatoriis, vt libello, lit. con
7 testatione, & similib. † Circa primum dico, ꝙ regulariter omnia acta factum respicientia fidem faciunt coram iudice. text. est in d. l. pe. fallit in attestationib. eorum qui supersunt, in quibus adhibetur distinctio de qua hic. Quare autem sit hic ista distinctio, cum in actibus coram iudice non fiat: vt in c. fi. de prob. nō. Inn. in c. significauit. ſ. c. & Bar. in l. fi. C. eo. doct. non aperiunt. Sed pro his & ꝯ. dicendis, vt habeas rationem decidendi hic, dico quod de mero & stricto iure acta coram arbitro non deberent valere, vt acta iudicialia, quia arbiter non habet' iurisdictionem, sed quandam notionem. l. j. C. de arbit. & l. ait prætor. in prin. ff. de re iu. & est ratio, quia partes compromittentes cum sint priuatæ personæ, nō poterunt dare iurisdictionem non habenti, vt c. significasti de fo. cōp. & l. pacto priuatorum. C. de iur. om. iud. Sed lex habens respectum ꝙ partes elegerunt arbitrū, vt quendā bonum iudicem, & quod graue esset, ꝙ ista acta factum respicientia perirent, cum non possent de facili haberi, & quod coram arbitro, licet non sit strictè iudicium, est tamen quasi iudicium: cùm arbitria sint redacta ad instar iudiciorum: hinc est, ꝙ arbiter tenetur obseruare ordinem iudiciarium, vt leg. & no. in d. l. j. ff. de arb. & per Spe. in ꝙ §. nunc tangamus. in fi. Statuit quod in actis factum respicientibus, possunt partes vti iudicio ordinario, vt d. l. pe. in fi. sicut in simili statuit ꝙ peremptā instantia non perirent acta ista causæ seu litis, vt plenè dixi in c. causam quæ. ſ. eo. & not. Bart. in l. 2. ff. iu. d. fol. In attestationibus autem eorum qui viuunt, cessat ratio præal. cum de facili possint haberi. ideo noluit lex recedere à stricto iure: sed dedit facultatem parti contra quam producti fuerunt, vt in textu dicitur. & ideo dico, quod hoc procedit ex noua prouisione legis. quod satis innuit rex. in d. l. pen. in fi. dum dicit. sancimus. & non dicit declaramus. Fa-
8 cit quod no. in c. decernimus. de iud. & c. † Et per hæc decido aliam quæst. an confessio facta coram arbitro valeat coram iudice? Doctores prædicti simpliciter tenuerunt quod sic. & videtur tex. in d. l. pe. sed Cy. in l. 1. C. de confess. plenè hoc tractans, concludit post Pet. quod valet tanquàm facta extra ius, sed non tanquàm iudicialis, etiam si arbitrium sit homologatum: quia coram arbitro non est proprie iudicium. & sic cum hac opi. transit Ioan. And. In addi. Spec. in tit. de confes. §. nunc videndum. versi. quid de confessione. Refert tamen Cy. ibi, quosdam distinguere, an arbitrium sit homologatum, aut non primo casu valeat, vt iudicialis: secundo non: alij distinxerunt inter arbitrum & arbitratorem. sed ipse post Pet. concludit, vt ſ. dixi. Bar. in d. l. 1. in fi. dicit, cum hodie arbitrium homologetur auctoritate iuris, vt d. l. penul. videtur idem esse in omnib. quæ sunt coram arbitro eadem ratione, vt in confessione & similibus. Sed Bart. apertè non declarat animum suum, vtrum requiratur ꝙ arbitrium sit homologatum, ad hoc vt confessio dicatur iudicialis. Ego putarem per rationem prædictam, & per tex. d. l. pe. quod licet talis confessio nō sit propriè iudicialis: tamen iuris auctoritate posset pars eā allegare, sicut iudicialem: & sic poterit iudex ea habita ferre sententiam nec requiro quod habeat requisita ad cōfessionem extraiudicialem, sed sufficit quod habeat requisita ad confessionem iudicialem. Iuxta not. in c. fin. ſ. de confes. nam nulli dubium erat, quod valeret tan ꝙ extraiudicialis. iux. no. in fi. ī c. at si clerici. ſ. de iud. vñ superuacuũ fuisset quòd ad hoc, vt l. pe. vteret verbo sancimus. Item videmus, ꝙ attestōes mortuorum valent tanquam receptæ in iudicio, & licet verè contest. lta dicendum in confessione quæ de facili forrè non posset iterum haberi à parte. Vnde dictum Cy. proce. lit ex mero & stricto iure, sed d. meum procedit ex æqua & noua prouisione legis. vnde credo ꝙ licet nunquam sequatur arbitrium, ista tñ acta facta respicientia facient fidem mō prædicto coram iudice: sicut ī simili videmus, ꝙ valet ꝓfessio, licet iudicium ex aliquo sit frustratorium, iuxta no. per In. in c. fi. de rest. spo. & hoc quò ad ſeptimum.
9 ¶† Venio ad secundum de actis ordinatoriis. Vidistis quid docto. sentiāt: Ego distinguo sic. ꝙ aut vtraq; pars consentit vt valeant coram iudice, aut neutra: aut altera tñ. Primo casu aut loquimur de actis substantialib. quæ non dependent à voluntate partium, vt est li. conte. & nihil operabitur iudicio meo consensus partium, quic quid dixerit Ab. ar. in c. vn. ſ. de sit. cont. & per In. in c. causam. ſ. c. facit l. nemo ꝑt. ff. de le. 1. nam hmōi acta sunt nulla, per necessām ad alium iudicem alterius tribunalis. Ad hoc quod leg. & no. in l. cum apud. ff. iud. fol. & l. 3. eo. ti. Sunt enim ista acta iudicij & non causæ. Meritò ergò deficiunt ex mutatione tribunalis omninò separati:
a & maximè in casu nostro, qñ fuerunt acta coram arbitro, q quinō est propriè iudex: nec occurrit hic illa necessitas de qua ſ. dixi, per quam oporteat recedere à regulis iuris. & vī hoc expressum in d. l. pen. in fi. vbi solùm statuitur in actis factum respicientib. Ad istum tex. respondeo dupliciter. primò, ꝙ hoc processit ex speciali mandato Papæ. secundò, vt intelligatur de actis causæ, & non iudicij: & sic concordabit cum d. l. pen. & cum l. fi. C. e. Aut loquimur de aliis actis non substantialib. & sufficit partium consensus. Illa enim valēt ex partium consensu: vt c. cùm causam. ſ. c. & ibi tenet Inno. Secundo casu, dico simpliciter, quod non valent iudicio ratione prædicta: quia percunt mutatione tribunalis: & quia non fuerunt facta in vero iudicio. Dicitur enim iudicium quasi iurisdictio: vt c. forus. de verb. sig. sed arbiter non habet potestatem ius dicendi, cū non habeat iurisdictionem, vt ſ. dixi. Et per hoc decido tertium casum, vt non sufficiat consensus alterius partis. Sumus enim extra casum huius capituli. & sic data nullitate requiritur consensus vtriusque partis: vt in d. c. cum causam. & c. veniens. Hic enim datur,
b optio alteri parti tantum: quia de quadam æquitate debuissent valere in diſtincte: cùm attestationes respiciunt factum, & potest istimeri de variatione: sed quia poterant iterum haberi, ius statuit medium, vt detur optio ei ꝯ quem fuerunt receptiſed acta ordinatoria ex toto sunt nulla mutatione tribunalis: ideò requiritur vtriusque partis consensus. † Sed cadit hic alia quæstio non minus
10 potabilis: quid si isti testes iterum inducti aliter dicant, quàm coram arbitro dixerunt. Io. Cald. videtur velle in effectu, quòd aut dictum secundum potest reduci ad concordiam cum primo, & fiat reductio: puta, quia meliùs est nunc instructus: & ideò plura dixit, vel declarat ſeipsum: facit quo no. in c. cum causam. ſ. eo. Aut non potest reduci ad concordiam, & non valet secundum dictum. vt no. in ca. cum causam. & in ca. cum in tua. ſ. c. primum autem valet sm eum in fauorem illius, qui primò illos testes induxit: sed nō in fauorem illius ꝙ noluit stare de illis positionib. quia spernendo illorum attestationes, videtur noluisse illas approbare etiam pro se: & cum hoc transit. Hæc conclusio videtur mihi dubia & nō vsquequaq; vera, vnde fateor primum memb. pro ea quæ plenè dixi in c. cum in tua. & per Bar. in l. eos. ff. de fal. Sed vltimum memb. vt data ꝓrietate valeat primū dictum in fauorem primi producentis, non puto verum: nam cum à iure detur potestas & optio parti cōtra quam producuntur testes. vt possit illas attestationes respuere, & solùm consentire vt iterum admittantur: ergò priꝰ attestatio nes eo nolente fidem non faciunt, aliàs vana esset hæc optio. Item vt ſ. dixi. de stricto iure non debent valere in iudicio: vnde ex quo iterū fuerūt admissi ad testimoniū, expirauerūt priꝰ attestōes quo ad faciendum fidem, & quædam cōfessio ꝓ ipsum testem per cas probetur periurus si variauerit: vt in d. l. eos. & ſ. c. cum in tua. & meliùs per Inn. in c. veniens. 2. ſ. c. Et si vis tenere opi. Cal. quæ tamen mihi nullo modo placet. dic quod primum dictum debilitatur ex secundo. vnde non valebit tantum primum, sicut si secundum contrarium non successisset: vt in simili no. j. tit. prox. c. prædum
11 terea. † An autem isti testes debeant iterum iurare. Io. Andr. refert Goff. tenere in d. c. præterea. quod non, per c. veritatis. de iurciur. & idem Egi. hic. Sed tu dic contrarium primò per gl. quæ hoc tenet
b apertè in casu nostro. & l. fi. C. eo. Secundo ga peremptā instantia, q̄ satis periit, vt ſ. dixi, ex mutatione alterius tribunalis pereunt omnia ista ordinatoria quæ restringuntur ad illam instantiam. d. l. cū apud. ff. iud. fo. & pro hoc iuramento vide bo. text. in l. qui bona. §. qui stipulaturus. ff. de dam. infect. vbi hoc videtur tenere Bart. post Dy. & al. bo. tex. in c. 2. de iur. cal. vbi in causa appellationis iterum iuratur de cal. ꝙ non est propter aliud, nisi quia iuramentum concernit instantiam in qua fuit prestitum. vnde tollitur sublata illa in stantia

stantia sicut qñ est accessorium ad statutum: vt not. c. dilecto. de ꝓben. & c. 1. de his q̄ fi. à ma. par. ca. ¶ Venio ad gl. q̄ satis sunt faciles. Prima q̄rit, quare partes non ꝓsequebantur coram archiep̄o & alio arbitro, qui supererat? Expediendo primā & ſedam gl. dic, ꝙ ex quo fuerat factus archiep̄s post exceptionem ꝓmissi, nō poterat am plius ꝓpelli ad pronuntiandū, per l. nō distinguemus. §. sacerdotio. ff. de arb. Item alia ꝓsideratione: quia vbi fuit ꝓpromissum in tres, mortuo vno, alij procedere nō p̄t: imò expirat ꝓpromissum: vt c. vno delegatorū. ſ. de of. dele. & l. item si vnus. ff. de arb. Aduerte, secunda rō est vera, nisi fuisset dctm̄ in cōpromisso vt duo possent procedere: quo casu est examinandū, an in casu nō cōpromissum resederit in istis duob. ex quo alter fuit promotus in archiep̄m. Gl. 2. sentit, ꝙ non: qa non poterat ꝓpelli ad pronuntiandum, & sic licitum est parti recedere impunè ab illo ꝓpromisso. Pe. & *cēter* doct. seq. sentiunt oppositum. Nam §. sacerdotio, loqtur in laico postea facto sacerdote. & sic cum mutauit forum, ꝑ iudicem laicum ꝓpel li non poterat: q̄ rō hic cessat. Alia est ergo rō sm Io. An. quam sentit In. super tex. videlicet, ꝙ pp nimiam istius archiep̄i à loco distantiam, expirat ꝓpromissum. Nam nisi aliud fit expressum in ꝓpromisso non p̄t arbiter citare extra locum, vbi factum fuit ꝓpromissum, seu iuxta illum locum: vt in secessib. si talis erat arbitri ꝓsuetudo: vt l. si cum dies. §. si arbiter. ff. de arb. Alij tñ dixerunt, ꝙ per duas dictas p̄t arbiter citare partes. ar. c. qa nonnulli. de resc. ꝙ non placet Inn.
12 nec cōiter scribentib. ¶† Ex prædictis habes duas conclu. Prima, ꝙ si clericus receperit, vel acceperit ꝓpromissum, p̄t cogi ad ꝓpromiſ sum pronuntiandum: nec liberatur per supuenientiam maioris dignitatis. Examinemus primò istam, si dignitas nō superuenit, certū est ꝙ cogi p̄t, ex quo erat clericus tpe acceptationis. vt est tex. in d. §. sacerdotio. Ad idem bo. tex. iuncta gl. in ver. districto præcepto. ſ. de ap. c. cum spāli. 1. rñso. fi aūt dignitas superuit, gl. tenet hic, ꝙ non est ꝓpellendus. sed doct. sentiunt ꝯrium. vt ſ. vidistis. Sed ego credo non esse ꝓdemnandum ita de facili iudicium huius gl. Nam nō est verum, ꝙ dicit per rōnem illius §. sacerdotio esse: quia laicus mutauit forum: & sic per iudicem laicum ꝓpelli nō p̄t: imò miror de eo ꝙ hic dixit, non ponderato prius illo tex. fundauit. n. ille tex. ſe aper tissimè super alia rōne. ſ. ꝙ sacerdos habet nunc vacare sacris. ideò in fauorem diuinæ maiestatis non dēt ꝓpelli: secùs dicit, si post clericatum acceptauit. vñ si benè ꝓsideramus in promoto ad archiep̄a tum, illa rō concurrit. Habet. n. nunc vacare circa maiora longè q̄ priùs. ar. 8. q. 1. qui ep̄atum. & c. in scripturis. & melius in c. ante om nia. 40. di. vnde fauore onerum cultus diuini superuenientis ꝓpelli non dēt: cum magis debeat versari in sacris promotus de clericatu ad ep̄atum, quàm de laicatu ad clericatum: & ideò magis excusandus. ar. in auth. multo magis. C. de epis. & cle. & c. cum in cunctis. de ele. & c. cum Marthe. de ce. miſc. in ver. cæterum. & hanc opi. ſequor. & collige ꝯriam conclu. vt per superuenientiam ep̄atus non possit clericus ꝓpelli ad pronuntiandum. Secunda conclu. ꝙ si arbiter se absentauit ad remotas partes, nec ſperatur rediturus in breui, expirat compromiſſum. vnde pars impunè p̄t ad iudicem habere recursum. & pp hoc in tex. ponderatur magna distantia istius archiep̄i. & intellige, qñ commodè ꝓpelli non potest ad redeundum ad offiñ suum explendum. nam illud dicimur posse ꝙ cōmodè possumus.
13 l. nepos proculo. ff. de ver. si. ¶† Vlt. gl. fi. quærit, an in personas illorum qui mortui sunt possit obiici? Resp. ꝙ sic: quod mihi satis quia non agitur de puniendis eis (& sic cessat oppositio, ꝙ crimina mor te extinguntur. 23. di. quorundam) sed vt altera pars illorum testimonio non vtatur. & sic potiùs videtur opponi contra partem ad uersam. iuxta no. per Inn. in c. verum. de for. comp. & sic ad alios effectus quàm de crimine post mortem. vt in c. 2. de præscr. lib. 6. cum ibi notatis. & dicit hic Host. ꝙ soluta erat hæc quæstio per tex. in litera vtroque casu. quasi velit exponere illud verbum, quod siue testes sint mortui, siue viui, & reproducantur: aliàs nō p̄t obiici in personas eorum. Dictum est in se verum, sed non multum congruit literæ. & de hac reprobatione testium an & quando possit fieri, dic vt in c. præsentium. ſ. eod. & hæc notabis.

CAP. LI.

1 *Princeps potest statuere ut uni testi credatur in certis causis.*
2 *Imperator non potest aliquem priuilegiare in præiudicium canonum.*
3 *Episcopo soli non creditur in foro ecclesiastico: secùs in seculari.*
4 *In dubio non præsumitur professio licet probetur ingressus: et monasterium non potest agere possessorio nisi probet professionem.*

Nuper nobis. Non creditur testi etiam religioso qui sine iuramento deponit. h. d. communis diuisio. secūda ibi: rñdemus. ¶ Casus literalis. Quidam presbyter, A. nomine, ordinem fratrum minorum intrauit causa probationis, & postmodum nulla facta professione infra annum exinde exiit: sed fratres ipsum super hoc molestabant: vnde petiit à Papa sibi super hoc prouideri misericorditer. Mandat Papa episcopo Pen. vt si res taliter se haberet denuntiaret illum ad obseruationem illius ordinis non teneri coram episcopo custos fratrum ad probandum,
1111 quod idem presbyter professionem fecisset quosdam testes de ordine suo induxit, qui depositerunt super hoc non iurati ꝺicentes supradicto presbytero: vnde presbyter illud significauit d. Papæ: & ipse respondit episcopo, ꝙ nō est credendum testimonio alicuius quantumcunq; religionis existat: in præiudicium alterius, nisi sit iuratus B. ¶ No. ꝙ frater minor p̄t esse testis in causa sui ordinis & idem dic extra causam sui oruinis: quod procedit etiam in aliis religiosis. vide Spe. c. ti. §. 1. ver. item excipitur quod est monachus. & apertiùs in ver. quid de monacho. tenet glo. in aut. de mo. §. cogitandum. & idem Bal. in aut. ingressi. C. de sacro. ec. Vide in hoc quod plenè dixi in c. super. ſ. eo. ti. ¶ No. 2. ꝙ custos ecclesiæ, & sic prælatus fratrum minorum p̄t esse in iudicio, repetendo fratrem sui ordinis: & idem dic in aliis prelatis respectu suorum subditorum: vt c. 1. ꝙ met. cau. 20. q. 3. præsens. vide meliorem tex. 18. q. 2. abbates. & in ca. fin. de reg. Sicut ergò pater vendicat filium vel seruum. l. 1. ff. de rei vend. sic superior monachum suum. 54. di. multos. ¶ No. ꝙ per professionem professus obligatur monasterio: & professio p̄t probari per illos de cōuentu: licèt monasterium repetat professum: quia causa non est singulorum sed monasterij: & sic non dñr testificari in facto proprio. Et ex hoc, & ex tex. no. ꝙ scriptura professi non est de substantia professionis, sed ad benè esse. pro hoc vide bo. tex. cum glo. in c. vidua. 20. q. 1. & c. porrectum. de reg. ¶ Not. ꝙ solus custos p̄t agere nomine conuentus: vide quod leg. & no. in c. edoceri. de resc. & per In. in c. fi. de maio. & ob. Et dicit hic Vin. ꝙ custos eum repebat de mandato maioris alias non posset sm eum, all. c. ex parte. ꝯ. de acc. Io. An. remittit ad not. in c. cum deputati. de iud. Fortè hoc dicit Vin. quia custos nō dr habere officium ad hoc: secùs in alio prælato: vt in iurib. prælle. ¶ Vlt. not. regulam.
b quod testib.ᵇ sine iuramento non creditur, quantuncunque sint religiosi: & licet causa sit spiritualis & ecclesiæ, vt hic. Vnde infero, ꝙ etiam episcopo non creditur, vt testi, sine iuramento: eximitur tñ vt non tangat. sed iurat propositis tñ. ex tex. in c. fin. de iur. cal. & vide quod ibi dixi. ¶ Glo. 1. est faciens, & no. eam. Secunda quærit quid si iste presbyter voluisset & consensisset? resp̄o. ꝙ tunc benè valeret testimonium. ſ. eo. tuis. & dicit hic Host. non sufficere, quod pars aduersa nō contradicat. ar. in c. de testi. ſ. eo. dummodo non consentiat expresè: ex quo no. ꝙ requiritur cōsensus partium expressus. facit l. filius famil. §. inuitus. ff. de proc. & l. qui vas. §. veteres. ff. de fur. & quod no. Inn. in c. in Genesi. ſ. de ele. ¶ Quæro, tex. dicit, quod nullius testimonio creditur sine iuramento: nūquid creditur vni cum iuramento? resp. gl. quod nō, quò ad probationem, sed benè quò ad præsumptionem, c vel vbi causa sit non præiudicialis: quia tunc ex quo non agitur de præiudicio alterius, creditur vni soli. & in hoc no. gl. & idem Inn. super rub. de consē. ec. vel alt. & gl. in c. licet vniuersis. ſ. c. & vide 22. casus in quib. creditur vni testi, quos ponit Spe. c. ti. §. restat. ver. ho c tamē fallit. vide quod no. Bar. in l. Theopompus. ff. de dot. præl. ¶ Sed extra gl. contra hoc dictum oppo. de c. quid cunqs. 11. q. 1. vbi creditur soli episcopo in quacunq; causa. So. Inno. quod illud non tenetur, quia continet priuilegium Imperatoris & derogatur ei per canonem. vel sm eum illud est speciale priuilegium, quod concessit Imperator epis in causis quæ mouentur in iudicio seculari: quia in causis q̄ mouentur in foro ecclesiastico coram iudice ecclesiastico non potest concedere priuilegium.

deed̄. vbi dixit Bal ꝙ noua instantia requirit noua acta. Qd tñ limita non procedere, quando Papa disponeret ꝯrium: vt hic per Feli. Item nisi interueniret cōsensus vtriusque partis. vide Bart. Soci. in tract. fall. in fallentia 8. d quo dubitat. Abbas in ca. per. in de iud.

Sebast. Sap.

b ¶ Testib. Vide Fel. in c. literis. ꝯ. de præsumpt. Dec. in cons. 91. & in con. 120.

Sebast. Sap.

c ¶ Præsumptionē. Casus in quibus creditur vni, vide per Ia so. in rep. l. ad monendi. ver. venio ad quartum casum. ff. de iureiu. Et vnum ponit idem Ias. in l. 2. ſ. si absens. ante fin. ff. si ex noxal. cau. aga. Alios ponit Feli. in cap. veniens. ſ. eod.

d ¶ Episcopo. Statur dicto solius episcopi producti in testē coram iudice seculari inter laicos iudicāte. Et iste est singularis intellectus ad illud ca. omnes. Attamen communiter tenetur, ꝙ illa lex sit abrogata. Et isti intellectum, quòd sit abrogata, tenet ibi gl. & glo. in c. nouit. de iud. & glo. in ver. deponet. in ca. cum dilectissimam. 12. q. 2. Sed sustinendo istud dictum Inn. potest responderi, ꝙ cū istius c. quicunque, priuilegium transierit iam in priuilegium, vel contractū non subditi, non potuit abrogari in præiudicium episcoporum per id quod no. dicit Ant. in ca. 1. de constit. post Inno. in d. c. nouit. & d. c. dilectus. de tempo. ordi. Sed datur alius intellectus ad ca. quicunque. cōmuniter per alios relatus, vt loquatur de summo episcopo, id est, de Papa. Et hunc intellectum ponit Anto. in c. cum à nobis. versi. oppone quod de dictis vnius. ſ. eo. Attamen intellectum In no. hic sequūtur omnes scribentes hic. Nec est mirum, si imperator dedit episcopis tale priuilegium:

4 ad quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui episcopi dñr præconi Ant.Fran.¶Circa hoc, an ter vnius testis, quantecunq; sit dignitatis, non facit plenam fidem. Requiruntur enim saltem duo, l.vbi numerus.ff.de testi.c.in omni negotio, hoc e.ti.c.cum esses.de testi.tamẽ sunt multi casus, in quibus creditur vnico testi: puta i causa parentis si testis est honesta persona. Ita Ant. in c.veniens.el.i,hoc c.o.ti.& idem ipse in a c.1.de ap. Secundus b est, quando testator mandat stari dicto vnius ſm Bart.o.in l. Theopompus. ī pr. ff.de dot.præl. Item statur dicto vnius religiosi antidias fa- Papæ.ca.si quis. 79.dist.6.q.j.§.verū. Item statur dicto vnius doctoris practici de consuetudine, & sic ibi secunda Bar. in l.de quib. in 4. q. prin repe.ff.de legi. & per Abb.in ca.ex publico.de conuer. coniug. Item statur dicto solius Papæ, etiam de his quæ vidit ante Papatum. Gl.est in ca.1.de renun.in 6.& in cl.i.de testi.& in ca.ad apostolicæ.de re iudi.in 6.Et vide Bal.in l.iurisiurandi. C.de testi. Item creditur fori Cardinali: vt p Bal. in d.l.iurisiurandi.& habetur per Inno.in c.cum olim el. 1.de priui.&in c.cum dilectus.de ac.tamen vide Ab.in d.c. cum olim.post glo.maximè quando tractatur de iudicio terrii: quia nunc videtur esse valde dubiũ, an sibi foli credatur. De quo etiam vide per glo.in c.notabilissimus. 98. dist. & per Bart.in l.1.C.de superindi. lib. 10.& per Bald. in l.si qua per calumniam. C. de epis& cler. Item creditur soli regi. Ita Bald.in l.1.C.de offi. præfect.præto.& in l.1.in §.1.ff.eod.&vi de Pau.de Ca.in cõsilio 37.inc. priusquam. Item creditur soli episcopo, vt hic, & per Abba.in cap.cum nuncius.in fi.hoc eo.tit.& in c. sicut.de prob. Item creditur soli facerdoti deponenti de pœnitentia facta de peccato. Ita Arch.in c.in capite. 50. dist.& in ca.ipsi.2.q.7. Item creditur soli Imperatori. Ita Bal.in l.ex his.C.de testa.mil.& vide Pau.de Castr. in consi.33.& in l.quæro.in fi.ff.de ædil.edi.& vide Car.in clem.2. in 2.q.de re iu. Et de hoc articulo, an & quando credatur vni testi, vide Host.in c.licet.hoc eod.ti.& vide Spe.in tit.de teste.in §.restat de numero.in ver.hoc tamen fallit. vbi ponit tringinta casus, in

1 *Quo ad canonizandum aliquem requiritur probatio bonæ vitæ cum miraculis.*

2 *An commissarij possint subdelegare examinationem testiũ ad aliquem canonizandum.*

3 *Quilibet testis de per se debet examinari non præsente teste.*

Venerabili. Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes: supple etiam si agitur de vita & miraculis alicuius canonizandi.h.d. In prima parte ponitur petitio. In secunda testium recipiendorum commissio.ibi, discretioni. ¶Casus literalis. Multi episcopi & abbates & alij viri religiosi apud Cistertium in generali capitulo congregati domino Papæ significauerũt quod meritis bonæ memoriæ, M.quõdam Abbatis monasterij Sancti Martini ordinis Cisterciẽsis. Corisoporoñ. diœcesis, à domino multa miracula apparuerunt, vnde supplicauerunt eidem vt ipsum catalogo Sanctorum faceret annumerari. Vnde mandauit Papa quibusdam vt diligenter veritatem

es veritatis, vt dicit text.in c.sicut.7.q.1. credatur soli episcopo, dicas, q regulariter vnus solus probat. Et adde quod de concernentibus fidem creditur Ioanni Euangelistæ: vt per do.Car.in cle.1.in §.hæc est.de sum.tri.& vide per nouissimos scribentes.l.admonendi.ff.de iurei. a Zacharias.¶Vt vni testi credatur. Adde hoc quod not.posui in apostil.ad istum.in c.cum contingat.in ver.dictum vnius.ẽ.de resc. & in c.post translationem.in fi.in ver. numero testium.& vtrobique remissiones vbi allegaui duo singularia. Roma.ẽ. de renunt.

* Sebast.Sap.

b ¶In certis causis. An autem valeat cõsuetudo, quod vni testi credatur, vide Mathesil.in not.51. incip.nora quod cõsuetudo.laso.in l.de quibus.ff.de legi. Vide etiam Ab.& Moder.in c.de proba.

Zacharias.

c ¶Quod probetur. Adde, si non possit probari professio, an,& quando præsumatur animo profitendi intrasse religionem, & qui sunt idonei testes hoc ea su, per Lanfr.in cap. quoniam contra.§. testium depositiones.num. 60. ver.in quatuor tamen fallit casibus.

Anto.Fran.

d ¶ Canonizationc. Dicas, quòd solus Papa potest sanctos canonizar c. & referre in catalogũ sanctorum, & quæ requirantur in ipsorum canonizatione vide not.glo.in c.1. de reli.& vener.sancto.in 6.Et vide Hostien.in summa. de re.& venera.sancto.& vide Specu.in tit. de lega.in §.nunc ostendendum.& vide B.Tho.in tractat.de quolibet.in 8.q.vbi dicit, quod nullus canonizatorum est damnatus.

e ¶Non valet. Non valet examinatio testium, si iudex simul examinat duos testes, Et idẽ dicit Spe. in ti.de teste.§.nunc tractandum.ver.sed pone, produxit in causa. Et hoc idem sentit in eodem §.in Romanam: sed licitè sit ꝫmissio in partib. Et an isti ꝫmissarij possint subdelegare. Bonaúida putat q nõ, propter arduitatem negotij

inquirerent super vita & miraculis dicti Abbatis,& eam sibi significarent: ipsi receperũt multos testes,& eos d.Papæ remiserunt. do. Papa inuenit ex relatione ipsorum inquisitorum, quod testes illi non erant recepti secretò & sigillatim. cum ea diligentia, quæ solet in testib.adhiberi: vnde non adhibuit fidem eorum dictis: vnde mandat episcopis presentib. quatenus testes. quos & monachi & Abbas Sancti Martini Cistercien. super vita & miraculis pie memoriæ, M. monasterii supra dicti abbatis, duxerint producendos. sigillatim,& secreto examinare procurent, cum ea diligentia, quæ solet & debet in receptione testium adhiberi. B.¶+No. 1. quod etiam religiosi licitè instant pro canonizatione alicuius sancti. etiam si fuerit de ordine ipsorũ: nam omnes de quibus in pr.ca instabant,& preces porrigebant pro istius canonizatione ad quorum petitionem Papa commisit testium receptionem super vita & miraculis illius. Et ex hoc & ex tex.no. neminem canonizandum. nisi prius diligenter per depositionem testiũ fide dignorũ ꝑstet de illius vita optima,& miraculis: non enim sufficit vita sine miraculis: intelligo ad finem canonizationis obtinẽdæ: non enim ad finem beatitudinis: nam ad esse sanctitatis non requiruntur necessario miracula, vt no.c.1.de rel. & vene san.& c.vn.e.ti.li.6. sed non debet canonizari: quia ignoramus sine miraculis, an fictè vitam duxerit, an fuerit dignus ira, vel misericordia: ad hoc ca.fi.& quod ibi not.de pur.ca. nec sufficiunt miracula sine vita: qa sæpe fiunt ex scientia,& non ex dono Dei: vt in glo.1.sæpe ex dono Dei, sine merito vitæ, & tales punitur magis: quia sanctis vsi sunt non sanctæ. vide tex.no.in c.prophetauit.1. q.1.& c.dictum.ea.cau.& q &c.solet.de consecr.dist.4.vbi Angu.in fert. q tanta potest esse miraculosa fides sine charitate, vt quis transferat montes de loco ad locum.& hoc benè notabis pro aliquibus vetulis, quæ sine merito vitæ videntur facere miracula.& prædicere futura. Possunt enim habere spiritũ prophetiæ ex dono Dei sine merito vitæ: vt in ctis inrib.licet nonnulle faciunt ex deceptione diaboli.arg.21.q.1. episcopi.& q.4.sciendum. Et quæ requirantur vt dicatur miraculum, vide bo.gl.in d.c.vnico.& per Inn.in d. c.1.vbi dicetur. ¶Not.ibi, quos abbas,&c. q in inquisitione potest quis assumere ministerium, auctoritate iudicis,& illam promouere etiam si fiat ad inueniendum miracula: idem si agat ad cria inuenienda. de quo J.c. proxi. ¶No. q testes debent examinari sigillatim.& secundùm Io.Andr. dic sigillatim. i. quilibet de per se. non duo simul, aliter non valet testimonium ſm eum. de quo vide gl. c.cum causam.ẽ.c.& ibi dixi qualiter hoc esset intelligendum. ¶+No. quod cum agitur de canonizãdo aliquo non est necesse vt testes producantur de longinquo ad curiam Romanam: sed licitè sit ꝫmissio in partib. Et an isti ꝫmissarij possint subdelegare. Bonaúida putat q nõ, propter arduitatem negotij

cundo, de cau. posse. Sed potest responderi, quod ille textus loquitur in testibus, qui succedũt recipiuntur. qui largo modo satis dicuntur recipi: argu. eius. quod not. glo. 2. quæst. 6. in c. nihil ominus. Vel dic. quòd dictio, Pariter, ibi non determinat numerum testiũ, sed pluralitatem causarum: quia testes simul possunt deponere de possessione & proprietate. Et vide etiam Ant. in d.c.2. in 1. colum. de causa possess.& propriet.

& industr

a ¶An autẽ q̃n testis examinatur, debeant adhiberi testes vt intersint depositioni. Gl.in l.curent. ff.e. dicit, quod sic: nisi cum iudice examinante adsit notarius. Sed Bal.in l.nullam.ver.quartò no.C.e. refert Nic.Ma. dicere quod consilium est, vt in factis arduis testes deponant honestis personis, & fide dignis præsentib. Circa istam q. vide d.Ant.in c.cũ causam. 1.ver.an solus.§.e. & ibi etiam Abbas super gl.2.

¶ Adde tamen casum in quo, licet cũ iudice adsit tabellio iudex debet examinare testes corã dua bus personis idoneis, scilicet cũ recipiuntur testes ī causa hęsis. Tex.est sing.in c. vt officiũ.§.j.de her. in 6. Et adde gl.in l. solam.C.de test.sed ẽ hoc facit text.in l. sancimus.ver.vel in tercacta manifestauerit.C.de testa. vbi æquiparatur, an aliqd fiat coram idoneis testibus, vel interacta. Et vide q̃d not. Ant.in ca.quoniam contra.ver.oppo.q nõ creditur.de .pb. Ant.Eranc.

¶ Circa hoc, an in examinatione testiũ debeãt alij testes adhiberi. Dicas primò quod testes non debẽt deponere & examinari simul, licet possint simul iurare sed debent examinari sigillatim,& separatim: adhibitio tamẽ notario. De quo vltra hic allegata vide Spe.in ti.de teste. §.nunc tractãdum. circa prin. Potest tamen p iudicem ordinarium, vel delegatum principis cõmitti notario vt ipse examinet vt inauti apud eloquentissimum.C.de fide instru. Secùs autem si delegatus inferioris committeret notario vt examinet, nisi forte esset auditor cameræ Apostolicæ, vel domini Papæ, qui committeret talem examinationem: vt per Spe. in ti.de delega.§.i.in ver.sed nunquid.& ibi per Bald.in addit. ionibus. Et quod talis examinatio testium debeat fieri secreto.& non in præsentia partium, habetur per glos. in l. minimè.& ibi per Paul.de Castr.& docto.ff.de legib.& per Spec.in tit.de teste.in §.id tractandum.& habetur per glos. in l. laudabile. C.de aduocatis diuersorum iudiciorum. Dicas tamen, quod in causis arduis bonum consilium est, quod testes examinentur coram aliquibus testibus, qui iurent non reuelare dictum testis, donec fuerit publicatum, vt illud sit secretum partib.& etiam aduocatis,& procuratoribus. ne examinator etiam sit suspectus partib. vt per gl.& Bart. in l. custodias.ff.de pub.iud.in l.si postulauerit in §.quæstioni.ff.de adul.& per Pau.de Ca.in l.legis virtus.ff.de legi.

1 *Iudex potest ex officio publicatis attestationib. testes recipere, non ad petitionem partis: ver. sic non uult repetere: non cogitur. licet obscurè deponant.*

2 *Publicatis attestationibus potest actor ad corroborandam probationem suam testes producere.*

3 *An indistincte liceat publicatis attestationib. eiam procedi ad inquisitionem, testes de nouo producere, vel alios quos repetere.*

Cum clamor Iterum examinandus est testis qui ob scurè deposuit, supple ex iudicis officio. In 1.querelam In 2.mãdatum ibi, mandamus.

¶Casus literalis. Archiepiscopus Acherontinus super simonia & aliis criminibus erat apud d.Pa. multipliciter infamatus: vnde frequentib. clamoribus excitatus dedit duob. episcopis in mandatis, vt super his diligenter veritatem inquirerent & sibi, quod inuenirent, referrent diligẽter. ipsi super simonia & aliis excessibus testes receperunt, & eorũ attestationes remiserunt d.Papæ, apertis attestationibus. L.& G. super simonia ita confusè deposuerunt, quòd ex dictis eorum veritas non poterat declarari. Vnde iterum mandat Papa, quatenùs testes illos iterum examinent, & alios qui super hoc sciuerint veritatem: & dicta illorum & aliorum quos receperint sub sigillis suis d.Papæ remittant. ¶Not.ibi, apertis attestationib. quòd testis potest repeti vt dictum suum declaret etiã post publicationem. quod intellige vt dicetur gl. ¶No. quòd obscurum [b] dictum habetur pro non dicto. quo ad iuris effectũ. ¶No. vltimò casum in quo idem testis repetitur super antiquis capitulis etiam post publicationem. vide ad materiã quod dixi in c. per tuas.ẽ.c. Contra hoc, & contra text. opp. videtur enim quod duplici ex capite non debuerunt testes iterum examinari: primò, qa si obscurè deposuerant fienda est interpretatio contra eum qui illos produxit. vt in c.in præsentia.de prob.& in regula. contra eum. li.2. quia est timor subornationis post publicationem. vt in c. fraternitatis.ẽ.c.sol.gl.2.an tequam attingrat solutionem in cõtrarium opponit de l.si qss intentione.ff.de iu.vbi fit interpretatio in fauorem ꝓponentis.& non soluit: sed illud ꝓcedit in actore in eo quod dixit in principio causæ. Et declara latiùs intellectum illius l. vt dixi in c.cum ad sedem. de rest.spo. Sed attingendo solutionem principalis quæstionis dicit gl. quod istud quod hic dicitur, procedit quando iudex monetur ex officio suo non ad instantiam partis. & præcipuè cum procedit per inquisitionẽ vt hic procedebatur, & maximè in crimine simoniæ: nã iudex potest interrogare quandocunq; sibi visum fuerit. 30.q.5. iudicantem.& l.vbicunque.ff.de inter.act. ¶+Not. benè hanc glo. vult enim, iudicem posse ex officio suo testes obscurè deponentes interrogare, etiam vbi processit inter partes,& idem no.gl.in c.in præsentia.de prob.& c.per tuas.ẽ.e. vide gl.30.q.5. iudicantẽ .& in hoc prodest multum habere iudicem fauorabilem. Nam iudex potest sine iniuria alicuius testes obscurè deponentes, iterum interrogare,& absoluere reum: per regulam cum iura partium sunt obscura. lib.6.& per dictũ c.in præsentia. Item potest interrogare ad animi sui claritatem, quia graue est super re incerta certam ferre sententiam. 11.q.3.gravc.& d.c.iudicantem.& l.vbicunq;.ff.de interrat. Sed ad petitionem partis non tenetur hoc facere: quia timetur de subornatione. nisi in casib.in quib.dixi in c.per tuas.ẽ.e.

¶+Et vide quod no.Inn.in c.cum Ioannes de fide inst.ru. Dicit tamen hic singulariter Inno. quòd etiam ad petitionem partis post publicationem possunt testes de nouo recipi d non ad declarandum dicta aliorum obscura. sed ad confirmandum priorem probationem ipsius producentis. ponit exemplũ: per duos testes probaui me emisse tali die: aduersarius probat me alibi fuisse illa die. q̃ in loco celebrati ꝫctus: possunt etiam post publicationem alios producere ad confirmandum priorum dicta. sed quod eadem die fui præsens,& emi: qa non est timor subornationis propter probationem, nec debet mihi imputari, quare prius non probaui, qa poteram confidere de mea priori probatione. vnde satis cum iuramento de malitia de beo admitti. quod no.& hoc latiùs attigi in c.cum in tua,& c.ex tenore.ẽ.eod.& in c.fe- ries. ¶+Nunc quæro [e] extra glossan in dictè cùm proceditur per inquisitionem

[c] siue lectura in vsibus feudorum. Bal in l. bonæ fidei. C. de reb. cre. Alex. in auth. at qui semel. in apostillis. C. de probat.

[e] ¶An,& q̃ promotor vel prosecutor in q̃stionibus publicatis attestationib. possit ꝓducere testes. Et adde Arc.§.ídẽ in criali. 4.q.3. in c.vorũ. 2.q.1.vbi dicit, q in q̃stione ex officio suo ꝓcedit. publicatis attestationib. dennò ꝑt ab aliis testib. inquirere. sed nõ sic. q̃n in q̃stione ꝓcedit aliquo adiuuante in q̃stionẽ. ita dr no. Got. in c. quæsi & q̃n.§.dẽt. in gl.i. de ac.& Gof. in sua sum. de ac.§. videamus.& vide Bal. in apo. 1. de testi. vbi refert dictũ Inn. hic, & ipsum limitat in l.eos.§.si quid aũt. circa fi. prin. C. de ap. vbi dicit. quod inquisitor ꝑt post dicta testificata ꝓducere testes in quacũq; cã. Et al. Inn. hic.

licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et adde hic Bal. in l. ampliorem, propè finem princ. C. de app. vbi dicit qđ iudex didicitis testificatis p̄t interrogare testes: ga in iudice aliquid ex officio faciente, vel supplente, nō timetur subornatio. Et all. Inn. hic. Item vide Arch. in c. placuit. 4. q. 4. vbi dicit, q̄ est speciale in inquisitione, quæ ex puro, & mero officio fit, vt non attendatur ibi testium publicatio, quātum ad hoc, ga sp testes producerentur, cum ibi esset subornationis timor. Et dicit, quòd fortè hæc dilucidatio nō est faciēda ad petitionē partis, sed officio iudicis. & alle. In. hic. Sed vide Maria. in repet. c. qualiter 94. q. 10. princ. de accu. & per Dom. post Archi. in c. per hoc. §. j. de hæ. a in 6. & per Angel. in rep. l. si vacātia. C. de bo. vac. lib. 10. Adde hic cautelam, quam ponit Bal. in l. fin. in fi. principij. C. de ap. vbi dat cautelam, p quam semper potērunt produci testes publicatis attestationib. quod tradat eorum nomina iudici, & se absentet, & postea iudex examinabit ex officio. Et dicit istum esse nouum modū. Sed cautelam reprobat Ro. in l. 4. §. hoc aūt iudicium. ff. de dam. infec. Item an iudex ex officio suo possit recipere seu examinare testes super causa nullo producente eos. Bal. tenet qđ sic, in l. 3. C. pe adul. & in l. eos. §. si quid autem. in fi. C. de ap. Sed vide de hoc me b lius per Bal. in l. is, apud quem. ver. item argumentum quod iudex. C. de eden. Itē adde hic quod not. Ant. in ca. auditis. de procu. & Arch. in c. iudicantem. 30. qu. circa fin. Item vide gl. mag. & Bar. sup ea. in d. l. is. apud quem. C. de eden. Item an iudex possit recipere testes ex officio, vide per Bal. in l. pref Byter. i. vers. dictum nota. C. de episco. & cle. in c. i. §. presbytero. quæ fuerit prima cau. be. ami. Et quod iudex in criminalibus possit recipere

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Peccatū mortale. Adde Fed. ꝑ.220 Ant. Franc.
¶ An existēs in peccato mortali repellatur à testimonio, vide gl. & Bar. in l. 3. §. lege Iul. ff. de testi. vbi dicit. q̄ sic, nisi pœniteat. Et vid Sp. in ti. de reste. §. i. vers. sed quid in crie hæresis. & ver. item op. q̄ est criminos⁹. vbi ēt dicit, q̄ probatur pœnitens per sacerdotē cui ꝓfessus est per c. nemo. de si. & & p c. in capite. 50. di. & vide gl. in c. ipsi Apostoli. 2. qu. 8. & 2 & gl. in c. præceptū. 32. q. 5. Adde tñ q̄ ñ oē peccatū mortale repellit quē à testimonio: puta si quis mēdacīñ dicat, puta si testis diceret. q. esset inimic⁹ vni⁹ partis. vt euitaret onus testificandi. cū tñ id non esset verum: ex tali. n. mēdacio, licet mortaliter peccaret vt in c. ne gs. 22. q. 2. tñ ex hoc non repelleret à testimonio. Et est text. singu. fm Abb. ī c. inq̄sitionis de ac. Dixit tñ Spe. in ti. de teste. §. i. ver. sed quæritur. q̄ex dispēsatione Papæ existens in p̄tō mortali ꝑt testificari per ea quæ hñr in c. cum I. & A. de re iudi.
* Sebast. Sapia.
b ¶ Continuatione. Vide Abb. in c. à cra pula. ī. de vi. & hon. cle. Et q̄ ex pseuerā tia delictū aggrauatur, est text. in l. vnic. C. de superexact. lib. 11. & l. oēs. C. de dela. li. 20. cū multis alper d. meñ d. Rochū Curtiñ. in rep. c. fi. in 1. no. ℥ de consuē.
c ¶ Vide Io. An. in c. si q̄ñ super glo. fi. de ele. in 6. vbi vult, q̄ criminosus sic repellē à iudicando, sicut à testificando.
* Sebast. Sapia.
d ¶ A testificando. Vide Eel. in c. feisci tat⁹. col. 1. ver. crimē nō repellit. ℥. de resc.
e ¶ Vtrū canonicus criminosus repellat ab eligēdo Io. An. in c. si q̄ñ. sup gl. fi. de ele. li. 6. Arc. in c. non ꝑt. 2. q. 7. vbi dicit. q̄ si vacāre fe. de. capī m vult, deputare vnū criminosum scrutatorem eligentium, si ei opponāt, repellitur: sed si post electionem factam ad hoc opponatur, ex hoc non poterit peti q̄ cassari dēat electio. Et ita dicit tenere Vincen. in cap. in Genesi. de ele.

ad actus legitimos & publicos. & not. bene quod non præfigitur hic aliquod tps, sed sufficit probare, quod aliàs fuit criminosus vel ꝓfessus seu ꝓuictus de crimine. Ex quo infertur, q̄ pactio pœniēttiæ ēt cū interuallo, seu lapsu magni tpis non sufficit, vt purgetur ex ex toto præsumptio ℥ eum ex delicto orta alibi tñ vī tex. not. innuere q̄ triennalis tpis testimonium sufficit ad augmentum virtutis, & vt præsumatur bonæ vitæ. vt in aut. de mo. §. triennii. ver. humana. n. nā. ¶ No. q̄ appl'one causæ ciuilis, nō venit causa, in qua agitur de crimine, licet ciuiliter. Ponuntur aūt ista hic vt diuersa: & dic quod hæc causa est quasi mista inter criminalem & ciuilem, vt est pulcher tex. in c. tuæ. de proc. facit c. fu per his. de ac. in fi. An aūt aliquo casu appl'one simplicium veniant mista. vide per Bart. in l. si ita. ff. de lib. & posth. & per Io. Cal. in c. per venerabilem. qui fil. sint leg. tetigi in c. at si clerici. §. de adulteriis. ℥. de iud. ¶ Nō. vlti. quod dī, q̄s emendatus de crimine, cum de illo egit pœnitentiam. Hoc probat finis c. ex ponendo tacitè principiū, vbi facta fuit mētio de emendatione. venit. n. aduersātiuè ad principium q. d. licet is qui egit pœnitentiā cùm sit emendatus, admittatur in ciuili. nō tñ in criminali. vnde dicit hic Io. And. super ver. perseuerat: quod perseuerare dī q̄s in delicto ex quo non egit pœnitentiam, vel egit simulatam: & ad vomitum reliit. de pœ. di. 2. in pr. & c. si aūt. & aliquid dicetur cum gl. fi. ¶ Vnum nolo omttere, q̄ colligi ꝑt ex litera, ibi. comittetur, & c. quod infamia comitatur infamatum: & sic concomitādo associat: inhæret. n. sibi, adeò, q̄ ipsum nunq̄ relinquit. sequitur. n. eum quocunq; se vertit, sicut lepra leprosum. ar. 1. q. 1. citò turpē. & sic in quolibet loco pōt tanq̄ infamis repelli: q. a. afficit personam. vide ad hoc quod no. Inn. in c. qualiter. & q̄. 2. 1 fi. & ibi Fed. de Se. ꝑ. 23. ¶ Q ℥ casus superiùs collecti euacuāt totam ferè mām huius c. quam glossator noster transiuit, sicut muscipula super prunas: ideò examinabo prius quēlibet casum de per se: & sic habebitur longè clari⁹ quam per alios huius c. materia. Primus igit casus est, si productus in testem perseuerat
3 in crimine. ¶ + Circa quē quæro an oē peccatum repellat à testimonio. Abbas hic cū quo simpliciter transit hic Io. An. referendo sentit quod omne peccatum mortale sufficit: sic, n. exponit verbum crimen, quod hic in prin. ponitur. & remittit Io. An. pro differentia inter crimen, delictum. & peccatum ad gl. in regula peccatum. de reg. iur. lib. 6. & ad l. j. C. si aduer. deli. vide bo. tex. 81. dist. c. 1. vbi dī, quod crimen est graue peccatum accusatione & damnatione dignissimum. Alanus & Vin. in c. super eo. ℥. e. cum quib. trāsit ibi Io. An. dicunt referendo, q̄ crimen debet esse tale, quod à promotione repellat, si cū eo non fuerit dispensatum. & hanc opin. vt non sufficiat quodlibet crimen. tenet Paul. hic, vt refert d. Ant. quam sequi ipsemet vī. Inhærent autem isti opin. Ala. & Vinc. facit fm eos, quia tex. iste facit mentionem de crimine & non de peccato. Item mendax qui est in peccato testificatur. alleg. ℥. eo. c. 3. sed melius allegarent c. inquisitionis. versī. & an fide. ī. de acc. ergò non omne peccatum repellit. d. Car. instat. tandem concludit, quod cum de iure ciuili nō repellatur testis pp crimē, nisi sit de eo dānatus. ℥. e. c. super eo. nec dānatus de quolibet crimine repellitur, sed tñ dānatus q̄ñ est iudicio publico. ff. e. l. 3. & 4. q. 3. si testes. §. item. l. Iul. in quo dānatus sit infamis. ff. de pu. iu. l. infamem. & de his g no. infra. l. Athletas. §. calumniator. de iure aūt canonico non expedit q̄ sit damnatus, sed sufficit, q̄ non probetur crimen. ℥. e. c. super eo. & hic. nec talio fm eū reperim⁹ recessum à iure ciuili: remanet ergò ius ciuile saluū in alio: vt nō sufficiat excipere de quolibet crimine, nisi tale de quo possit accusari in iudicio publico. Sed aduerte, q̄ hoc verbum sentit hic Inn. & latiùs prosequitur. vult. n. in effectu, q̄ de crimine quòd non irrogat infamiam condemnato non potest excipi contra volentem accusare, vel testificari contra laicum, sed ℥ clericum sic: ga ex quo crimen est tale, quod impedit eum promoueri ad sacerdotium, non potest testificari, vel accusare sacerdotē. Facit, 2. q. 7. ipsi apostoli. & si hæc forēt vera esset maxima restrictio ad istum tex. sed ego credo, q̄ de mēte iuris can. fuit, repellere quemlibet pseuerantem in quocunq; peccato mortali: vt sentit Abb. Nam pōtñ mortale ꝑt dici pōtñ graue: cum ꝓ eo, si nō datur pœnitentia, Deus punit æternaliter perpetuo igne. vt c. vnū orariorum. §. alias ea demum. 25. di. probatur ēt in §. criminis. e. di. 1 fi. vbi peccatum mortale, l; non sit de grauioribus. appellatur criminale. Dicit. n. q̄ peccatum veniale efficit criminale ex cōsuetudine & ptinuatione. Item credo, q̄d pseuerātia ī quolibet peccato mortali excludit quē à ꝓmotiōe. ar. 2 s. di. c. fi. Est. n. species seu pōsumptio cuiuslā hæresis pseuerare in pōtō mortali: n. cum ecclesia quasi ꝓ infideli, cum nō velit acquiescere ꝓceptis ecclesiæ. ar. 8. q. 1. scien dum. & 81. di. si qui sunt presbyteri. Nam si veniale efficitur mortale, si datur in eo pseuerantia vt ℥. dixi: fortius mortale multū aggratuatur ex pseuerantia. Item vī hoc probari in c. forus. in fi. de ver. si. nam vt ibi clarè colligit, in idoneitate testificandi solum insipit innocentia & integritas vitæ. nō ꝗt publicitas criminis: Dicit. n. ibi text. pulcherrimus & penitus destruens theoricam ℥iam; quod si bona vita defuerit in teste, fide carebit. non. n. ꝑt iustitia cum scelerato hoīe habere commercium. Ad idem 2. q. 7. non ꝑt. vbi dī. q̄ non ꝑt hoīs. eē fidelis qui Deo existit infidelis: q̄d ꝓtingit ex pseuerantia in peccato mortali. Item de iure can. omne pōtñ ꝑt dici publicñ. vt no. gl. in c. j. & 2. de collu. dere. & 2. q. 3. c. si quem. §. prævaricatorum. Si ꝗt peccatum fuit momentaneum, l; mortale, ex quo ñ pseuerauerit diu, in illo, satis ꝑt dici, q̄ ad hoc vt habeat locum. §. in criminali. Hic non sufficit q̄d cūq; pōtñ mortale. sed d; esse de gratuitate. q. 1 text. in isto §. referendo eum ad principium loquitur q̄ñ fuit aliàs ꝓuictus, ꝓfessus, vel repulsus: ga pseuerabat in crimine. vbi aūt non probatur perseuerantia, non aggrauatur tñ peccatum: quinimò nō amittit nomē iusti, is q̄ statim surrexit. vt c. septies. de pœ. di. 1. & super illo ver. in criminali. est posita illa gl. Inn. gl. tñ no. in c. ipsi apostoli. 2. q. 7. dicit, q̄d ex quo quis semel incidit in pōtñ mortiale, nō admittitur amplius ad testimonium in cā criminali, q̄tuncunq; sit emendatus. Facit iste tex. in penultimo casu & forte hoc verius. sed primum æquius. Hāc opi. prædictā satis sentit hic Host. dum dicit, q̄ temerarium iuīm repellit à testimonio, si iurantē nō pœnituit: & tamen non est crimē publicum, nec de graniorib. peccatis: vt colligitur ex text. & gl. 22. q. 4. qui sacramento. Hoc idem sentit Inn. in c. intimauit. ℥. e. Ad idem bo. tex. maximè iūcta gl. quæ est in verb. compellendi. 6. q. 1. illi qui cum c. præcedenti. Nā perseuerans in peccato mortali notatur infamia canonica. & repelli debet ēt ab accusatione, vt in iurib. præal. Non ob. c. inquisitionis. præalle. quia non est ibi mortale: dicebat enim aliud, vt testificādo euitaret inimicitias. Item & melius, illud est in odium ipsius testis. qui volebat se subtrahere à testimonio. dicendo, falsò se esse inimicum alterius partis. & si diceremus ℥rium, quilibet se hoc modo posset subtrahere à testimonio. Facit quod dicit In in c. intimauit. ℥. e. pro hoc c. licet. ℥. de prob. cum ibi no. vbi patet, q̄ is, q̄ est leuis opinionis. puta fm doct. ille, qui est solitus dicere quotidiana mendacia. licet nullum lædat, non tamen admittitur in testem, vel saltem modica fides sibi adhibetur. fortius ergo debet repelli is, qui dicit mendacium cum iactura alterius. & perseuerat in illo. Et vide ad materiam, quod no. gl. 2. q. 7. ipsi apostoli. & tex. c. infames. 6. q. 1. c. cōstituimus. 3. q. 5. Concludo ergo, quod in foro canonico seruabitur quod statim dixi tam ℥ clericos, q̄ ℥ laicos: sed in foro ciuili seruabitur ius ciuile, cum Papa non inrendat illud in suo foro corrigere: vt satis colligitur in d. c. super eo. & hæc est theorica gl. in regula, possessor. de re. iur. li. 6. nam princeps debet habilitare criminosum ad facultatem testificandi: vt satis colligitur in c. per tuas. de sim. & in c. in fidei fauorem de hæ. li. 6. sicut legitimat quo ad successionem quod tenet hic Vin. & Spe. eo. tit. §. 1. in ver. sed quæritur vtrum Papa. Aduerte + tamen q̄ licet criminosus repellatur à testificando, non tamen repellitur sic indistinctè ab officio iudicādi. sed de hoc vide plenè per In. & alios in c. fcisci tatus. ℥. de resc. vbi dicam per Io. An. in c. fi. de cle. exc. minst. Hinc dicit hic Vinc quod licet canonicus criminosus repellatur à testimonio, & ab'oridinibus, non tamen ab eligendo: & quia suum officium exequitur sed si capitulum faceret illū electorem vel scrutatorem posset repelli, ga non estfide dignus. ℥. de ele. quia pp. Et no. hoc, quia facit ad multa. Prædicta omnia sic strictè nō accipiuntur in his quæ veniunt ad aliquem purgādum: sed dic in illis, vt habes tex. in c. ℥stitūtis. de pur. canonicta gl. pe. Cui aūt incumbat onus, pbandi perseuerantim, vel emendationem, colligae ex his quæ dicam super gl. fi. + Circa hūc casum q̄ritur, quid si criminosus erat tpe de positionis, sed non tpe iurī, vel è ℥. vide Arc. 3. q. 5. ℥stituimus. & Spe. e. ti. §. opponit. vers. q̄d si testis. & ibi per. Io. An. in ad. & per eundem in regula, factū legitimè li. 6. in mer. Et dic, non sufficere quod tpe iurī fuerit non criminosus: quia fides requiritur etiam tpe depositionis vt probatur in d. c. forus. in fi. aliud dicit in casu cōuersō. nam si erat criminosus tpe iurī, & non fuit oppositum nō ꝑt repelli nunc tpe depositionis ex quo non est emendatus, nisi fm quod hic dī. nam in fm astringit eum licet eēt criminosus vl' excōicatus. & hoc tene. ¶ + Venio ad sēm casum qui est, q̄ q̄tuncunq; quis est emendatus de crimine, ex quo eum committatur infamia repellitur b à testimonio: circa quem quæro de qua infamia intelligitur. Host. Pe. & Abb. dicunt, q̄ de infamia iuris. Nec obst. quod dī hic in ver. quamuis. quasi dicat, q̄ infamia facti repellit in criminali duntaxat. vt in d. ver. q̄uis. & vide ad hoc quod no. in Spe. e. ti. §. 1. ver. quid de portantib. & ver. item quod est infamis. Io. An. dicit, q̄ infamia facti tñ repellit in criminali: in ciuili verò si est infamatus de crimine ēt repellitur. ad hoc. ℥. ti. 1. licet. vers. quidam verò. & ℥. e. c. licet. 1. & 2. & c. in literis. & ℥. ti. prox. præterea. & de exce. c. j. quod intelligit, q̄ñ infamia facti seu infamatio causatur à crimine, ita quòd crimen sit proxima causa infamiæ: vbi verò infamatio vel opinionis grauatio nō causatur à crimine, sed ab alio medio, puta, ga incarcerat⁹ fuit, vel à testimonio alias repulsus: putat locum habere quod hic dr, vt aggrauatio opinionis non repellat in ciuili: sed in criminali sic, vel aliter fm eum infamatio facti causata à crimine de quo constat quem emendatum esse nō repellit in ciuili vt hic in fi. c. & si de emendatione nō ꝓtat, repellit, vt in prędictis iurib. in criminali verò non repellit sp vt hic. Hæc sunt verba formalia Io. An. quæ no. Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. & sic distinguit, q̄ infamia iuris indistinctè repellit: in subsidium tñ admittuntur eū tormentis. l. ob carmen. §. pe. ff. de testi. Facit l. q vltimo. ff. de pœn. Infamia facti in criminali repellit vt hic, nisi ī subsidium, vt ℥. dictū est. In ciuili aūt admittuntur, sed minus eis creditur: & sic procedit gl. in d. l. j. & quod no. in l. 3. §. duæ āt sunt causæ. ff. de car. edi. Possunt tamen testes esse ita ignobiles & infames, q̄ non admitterentur sine tormento: vt ℥. Parum differt hæc opi. à dicto Io. An. sed illud plenius & subtilius. sed Bal. in d. l. j. latè ī hoc instat ꝑ cludens in effectu q̄ infamia facti repellit in criminali & in aliis causis grauioribus. in quib. requirūtur testes omni exceptione maiores. No. bene hoc vltimum, ga limitat ista vt tex. & all. pro hoc c. licet ex quadam. ℥. e. & c. j. de consan. & affi. & vtrobiq; per gl. vbi licet causę essent ciuiles, requiruntur testes omnes exceptione maiores, & sic non in famia facti, quia tales non admittuntur: in aliis verò causis admittūē, nō vt per eos perueniatur ad sententiam diffinitiuam: sed valet ad instructionem & fundandam inquisitionem. & vt is ℥ quem deponunt subiiciatur tortutæ. no. hoc. Sed in ℥riū adduco tex. in c. qualiter & q̄ñ. 2. ℥. de ac. & o. cum in iuuentute. ℥. de præsumptio. vbi patet, q̄ dicta non integrorum non sufficiunt ad fundandam inquisitionem. d. Car. tenet, q̄ infamia iuris vel facti indistinctè repellit, tam in criminali q̄ in ciuili. mouetur. quia ista litera loquitur generaliter in principio, & appellatione infamię intelligitur tam infamia facti quam iuris. nec reperiūtur ius contrarium probans. ad hoc quod no. Dy. in regula. infamib. de reg. iu. li. 6. Non ob. fm eum iste tex. in ver. in criminali. ga non loquitur in infamia facti, sed in grauatione opinionis, quæ in minus se habet q̄ fama. all. ad hoc gl. no. in c. super eo. de ꝑsan. & affi. Ego in hac mā dico. quod triplex est infamia: quædam iuris, quæ dr ciuilis, quædam canonica, & quædā infamia facti quæ potius dr infamatio. Prima. ſiur. s indistinctè repellit fm omnes: & probatur hac ratione. qa fundamentum testimonij est fides: vt in d. c. forus. in fi. sed iste caret fide cum eius status sit diminutus, & maculatus iuris dispositione: & dr infamia iuris illa quæ irrogatur per ſnām vel ipso facto in casib. in quib. iure cauetur dūtaxat. de quib. vide tex. & gl. bonam. 3. q. 7. infames. §. porrò. & l. Athletas. §. calumniator. cum seq. & l. ff. de his qui no. inf. & tene hanc regulā quod rr omnes infames fm ll. sunt infames fm canones. hoc probat tex. no. in c. omnes verò. 6. q. 1. no. Inn. in c qualiter & q̄ñ. 2. præalle. Qui aūt possit istam infamiam tollere, & restituere pristinæ famæ. dic vt plerę no. in cap. cum te. de re ind. & l. 1. §. de qua. ff. de postu. & vide Bar. in l. infamem. in fi. ff. de pu. iud. vbi quærit. an ciuitas possit restituere fa
c mæ. Admittuntur tales infamati ad testificandum in subsidium, vt iudex ex eis eligat aliq̄ præsumptionem. vt d. l. ob carmen. & l. qui vltimo supplicio. ꝑall. Secūda infamia. ſ. canonica est illa q̄ causatur ex quolibet peccato mortali. vt ca. infames. 6. q. 1. & ibi per gl. & illa si datur perseuerantia, repellit ab accusatione, & testimonio d iure canonico & hoc indubitatum, si datur perseuerantia in crimine, vt ℥. dixi. Nam solū crimen ꝓtinuatum sufficit vt prædixi. Sed an sublato pecca
* to remaneat effectus illi⁹ infamiæ, *communiter* tenetur q̄ non, vt no. in iurib. præal. & gl. in c. illi qui. 6. q. 1. & Inn. hic, & ℥. dicetur. Tertia. ſ. infamia facti in criminalib. in dubio repellit. & idem causis grauiorib. d vt prædixi fm Bal. nisi quo ad præsumptionem: in aliis verò puto q̄ admittātur, sed pius vel minus vel nihil credetur fm qualitatem vel q̄titatem infamiæ. de hoc videatur tex. non caulando literam in d. c. licet. de prob. vbi dī, q̄ quidam ex illis testib. erant ita malæ famæ, & leuis opinionis q̄ modica vel nulla eis erat fides adhibenda. vñ intelligendo alternatiuā vel ꝓriè vī ibi de hoc casus. facit ēt ad hoc tex. in c. fi. ℥. e. inducendo vt ibi dico. Itē pro bo per istū tex. qui in ver. in criminali ponit ſpeciale in causa criminali, ergò indistinctè vel alterius criminis non tamen creditur, si ipse accusator sit infamis infamia facti.

a ¶ Si testis nō erat criminosus tpe iurī, sed tpe depositionis, vī'ēℨ. an valeat ei⁹ dicta, vide gl. in cle. 1. de of. del. & q̄d ibi no. sup. Abb.
b ¶ An, & q̄ñ infamia repellat à testimonio: adde hic Im. in l. cum lege. ff. de testa. vbi dicit, q̄ in actu extraiudiciali, vel testimonio, testis non repellit à testimonio pp infamiam, nisi de ea notorię ꝓtet secus dicit in fore in iudicio. Et de hoc dicit ibi eē gl. valde not. & forte singularem. Et de hoc, an & quando infamia repellat à testimonio, vide Bal. in lect. in l. cūctos populos. ver sic. quinto op. C. de a
ge sum. Tri. Et adde, q̄ testis deponēs ℥ cardinalem, repellitur à testimonio, q̄uis sit infamis sola infamia facti. hoc optimè probare vī tex. in c. præsul. in fi. 2. q. 4. dū text. dicit, sine aliqua sit infamia: Et de hoc, an infamia iuris repellat à testimonio vide Bald. in rep. l. cunctos. vers. 6 ſi ī infamæ infamia C. de sum. Tri. An ät infamis infamia fa- b cti repellatur à testimonio, vide p Flor. in l. 3. in pr. ff. de testi. Itē vide Archi. in c. ipsi Apostoli. circ. fi. 2. q. 8. vbi dicit, q̄ in famia facti tñ repellit teste in cā criminali. Itē adde hic Archi. ī c. accusatores. §. cuius ī agēdo. circ. pr. 3. q. 8. vbi ꝺr, criminosum bñ repelli à testimonio. Sed pętxtu infamiæ ciuiliter non pōt repellere eū à testificādo quē nō reputaui infamē in iudicando. Itē adde Bal. in c. ad nostrā. circ. pr. de ꝓb. vbi dicit, q̄ infamia facti non solū repellit à testimonio ī cā ciuili ardua. sed ēt si essent plurimi testes & de hoc dr esse causam sing. in ca. licet cām. §. q̄dā verò. de ꝓba. Item adde hic Bal. in c. j. in ti. quot testes sint necess. ad ꝓbandum ingratitudi. vbi dicit, q̄ q̄ñ ius regrit in actu testes integræ opinio nis ſi sint infames in famia facti, tunc repellūt pp infamiā facti. Et alle. l. ſi q̄s ex argentariis. §. 1. ff. de edē. Sed de q. hic po ſita p Ant. vide Bar. 1. l. Cassius. ff. de sena. Et dato q̄ infamis ñ posset testificari, dico, q̄ ſi ꝑdēnatus de infamia pēdente appl'one testifi cař, l; posteā p desertionē appl'onis ſnia sit ꝓfirmata & sic infamia sit rętractata. tñ nō vitiatur illud testimonium. Ita decidit Bar. post Guil. de Cu. in l. furti. in pr. ff. de his qui no. infa.
¶ Adde an infamis possit esse testis. Ale. ꝑ. 87. li. 2. Ro. sing. suis. 15. Et quid de infame qui reputatur bonæ famæ per Ale. conſ. 71. li. 1. Ant. Fran. ¶ Circa istā mām de infamæ, an & qñ repellat à testimonio, dicas q̄ ad sui ꝓiudicii ꝑt esse testis q̄ ad semipleną, pōnē: & ēt quo ad idu cendā pśuprionē. de q̄ vide gl. i l. mīr. C. d calū. & hī p Paū. Cas. ī 1. 2. §. 1. fr ex nox. cā ag. Et adde ēt q̄ infamis testificat ēt de his, q̄ vidit añq̄ esset infamis, de quo gl. & Bar. l. 3. §. duę cāę. ff. ad car. & hī p Bal. ī 1. 2. C. de sen. & vid Bal. ī c. j. ti. quot testes sīt necesſ. ad ꝓb. ſigr. ī vſi. feu. vbi mul tū vī de hoc dubitare. Adde tñ, q̄ ꝑt esse testis ad excusāndā calūnia fm Spe. ī ti. de calū. vbi ēt p Bal. ī ad. §. j. Et adde q̄ ꝑt esse testis ī testō scripto manu testatoris fm Bal. ī c. j. ti. q pares esse desī. ī vſi. feu. Et vid cūdē Bal. ī l. j. C. de sū. Tri. Et ꝑt eē testis infamis, q̄ñ h; alios 2testes idēos fm Ia. Bu. & doc. sin. & maxīe Bal. ī l. si q̄s ex argentariis. ſ. pr. §. q. n. adfi. ff. de edē. & hī p Sal. l. ī bōę fidei. C. de re. cre. & vide Pau. de Cas. ſ. 93. ic. nō sequēdo ordinē ad fi. vbi ēt ꝺr, q̄ affinitatis simul cū aliis admittitur.
Sebast. Sap.
c ¶ Tales infamati. Idē tenet Sal. in l. ea quidē. ver. ad quintā quæstionē. C. de accu. vbi ponit exemplum in lenonibus. de quo ēt per Alex. in cōſi. 64. incipiente viſo themate. in j. volum.
* Sebast. Sapia.
d ¶ Grauiorib. Qđ in causis grauiorib. repellatur à testimonio infamis infamia facti, tenet Bal. in c. ad nostram. in prin. ℥. de proba. & in c. j. in principio in titu. an remo. debe. testes in vſib. feudorum. Et not. dictum Angel. ī l. qui iudicio. ff. de accusatio. vbi dicit, quod si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Periuriũ. Quod periurus ꝓsumatur iterũ falsum iurare, voluit gl.ī c.paruuli. 22.q.5.vñ semel per iurus perdit bñficiũ iurandi, vt no. Bal.in aut.ei qui.in pr.C.de bo.auth.iu.posſ. Fed. de Se.ꝙſ.23.inci. Titius elect⁹.&ꝙſ.255. inc. Dãe Ale.& Feli. post Abb.in c.ex parte ſ̃.e.& An.Sic.in c. j.ſ̃.de ac.& Lud.Ro. in l.admonẽdi.ff. de iurei. vbi dixit ꝓpilli q fuit periurus, nõ defertur iuramentum.

b ¶ Vtrum periurus ſit infamis. Et quod ſit, tenet Hoſt.i ſum. de vſu.§.pe.ver.ꝙ de notariis. quẽ refert & ſeq tur Archi.in c. ſicut viri.40.diſ. Sed ipſe idẽ Arch.in d.c. paruuli.22.q.5. dicit ꝙ periuri ſunt infames de iure ca.non aũt de iure ci.niſi in caſu l.ſi qs maior. C. de tranſa. Et ꝙ periurus non ſit infamis, niſi in caſu d.l.ſi quis maior.t: Bal in l.ob ſeruare. §. proficiſci. verſ. 23. quæritur. ff. de of. ꝓc. Et de hoc vide per Im.in c.i.de iurei.& p Pau.Caſtr. poſt Gul de Cu.in l. iuriſiurãdũ ꝙ ex cõuẽtione §. ꝓcurator in fi.ff.de iurei. Item vide Arch.in c.qcũque. cir. med. 6.q.1. vbi dicit ꝙ non obſeruans ſacrm. quod habet rei obſeruantiã: puta, qꝝ eſt de futuro, & ꝓſiſtit in dando vel faciendo, eſt infamis alias nõ. Et dicit qđ de hac mã no. Gof. in ſum. de iureiu § quæriẽ an per iurus. Sed tu de iſta q. vide Arch in c. inter cætera. 22.q.4. Et p Bal.in c.i.de iurei. & c.q relã. poſt gl.e. ti. Et de hoc ẽt vide p B. Th.in 22.q.98. ar.i.cir.med. vbi ꝓcludit, ꝙ iuſo aſſertorio periurus nõ eſt infamis ipſo iure, ſed ſolum per ſnĩam diffinitiuã latã ꝛ eum in cã accuſationis. Sed dicit, periurus in iuſo ꝓmiſſorio bene eſt infamis, ipſo iure, qa a cũm ſit de futuro in eius ptãte remanet, vt poſtq̃ iurauit de dicendo veritatẽ, ꝙ ñ ꝛtigit in iuſo. An aũt irroget infamiã b

in ciuili non repellitur. Non ob. ſi dicatur, ꝙ loquatur in grauatione opi. qa dico, ꝙ grauatio opi. non differt ab infamia facti. vt no. Dy. in d. regula infamib. Hoſ. & Io. hic, & ſen tit gl. hic in ver. grauata. in fi. al. tex. ſatis bene hoc probantem. in c. tantis. Daniel. 81. diſt. Nec ob. c. ſuper eo. quod all. d. Card. qui non loquitur in grauatione opin. ſed in rumore. Rumor verò benè in minus ſe habet, quam infamia ſeu infama. vt no. gl. in c. ſuper eo. & aliam all. gl. in c. ſi duo. 35. q. 6. Nec ob. quòd iſte tex. loquatur in princ. indiſtinctè de infamia: quia dico, quòd neceſſariò oportet intelligere de infamia iuris, & non facti: nam infamia facti tollit ſaltem quo ad iuris effectum per emendationem, cum tollitur per purgatioũem ꝙ minus eſt: vt eſt tex. in c. de crimine. 15. q. 5. & c. mannam. 2. q. 5. & c. cum in iuuentute. ſ̃. de præſum. cũ ergò hic excipiat infamiam ab eo, quod dixerat de emendatione, neceſſariò ſequitur quòd non loquitur de infamia facti, quod non debeat plus operari præſumptio infamiæ quã veritas: ſed ſi verè commiſiſſet delictum, & fuit emendatus, non repelleretur in ciuili: ergò fortiùs, qñ fuit infamatus tantum. loqtur ergò de emendato reſpectu delicti qui remanſit infamis ex ſentẽtia, vel ipſo facto, qñ tale c.at crimen: puta, qa palam exercebat vſuram, vt in l. improbum fœnus. C. de his qui not. infam. & 3.q.7. infames. §. porrò. & hoc quo ad ſecundum caſum. An aũt infamia repellat ab officio tabellionatus ſicut à munere teſtificandi, vide no. per Bar. in l. eadem lege. ff. ad l. Iul repe. aliquid per Bal. in d. l. j. C. de ſum. Tri. ¶ † Venio ad tertiũ caſum: dſ. n. hic periurus, ꝙ tuneunq; ſit emendatus. non admittitur in teſtem. Et aduerte, qa loquitur iſte text. etiam eo caſu quo periurus non eſt infamis, aliàs non rectè exciperetur à caſu præcedenti. Circa hunc caſum quero, an procedat hoc in quolibet tranſgreſſore iuramenti. Hoſt. inſtat tandem ipſe & Ioan. An. ꝛcludunt, diſtinguendo inter licitum & illicitum iuſm: vt violans licitum iuramentum indiſtinctè repellatur à teſtimonio ſiue iurauerit de preſenti ſiue de futuro, ſiue præterito. & pro hoc facit. qa iſte text. repellitur quemlibet periurium, ſiue ergò iurauerit falſum ſiue non, ſi non ſeruauerit iuſm, periur⁹ eſt. Si verò iuſm fuit illicitũ ꝛcludunt quod non repellit à teſtimonio, nec. infamat. Et di

*cit Hoſt. *communiter* teneri per doc. ꝙ temerarium iuſm non repellit à teſtimonio, ſicut nec à dignitate de iure. ſicut noſtris. & vide de hoc gl. in c. Archid. Florẽtinus. 8 5. diſ. ꝙ ipſe Hoſti. putat verũ in eo quẽ pœnituit. & remittit ad ſum. e. ti §. 2. ver. fama. & ver. excipitur. & hoc placet. & no. vt ſ̃. dixi. Si aũt eſt dubium, an iuſm eſt licitũ vel illicitũ, dicit idem ac ſi fuiſſet licitũ. qa nõ debuit venire ꝛ ꝓpria auctoritate, ḋ ele. c. venerabilẽ. & no. bene ꝙ talis hꝫ pro periuro. & ſi diceres: vñ eſt iſta ſpecialitas in periuro cũ ſecus ſit in aliis crĩb. grauioribꝫ. ſufficit. n. ꝙ qs ſit emendatus. vt in principio dicit Io. An. poſt Gof. ꝙ in teſte pura & ſimplex reꝛitur veritas. 3. q. 8. pura. 4. q. 4 c. i. & iuſm eſt ꝓfirmatio veritatis ſ̃. de iureiu. & ſi Chriſtus. Sed nihil ita veritati ſ̃rium. ſicut falſitas, quæ eſt eius immutatio in quir. de inſtr. cau. ī pr. Itẽ periurus quodam reſpectu vincit homicidã. 22. q. 5. ille qui. Item dicit hoc maximè ꝓcedere, qñ

a quis ꝓmiſerit periuriũ ⁹ in teſtificando: nam ex quo ſemel delinquit in illo officio, ſuſpectus eſt ſp in alio. vt in l. ſi aliquid. C. de ſuſce. & Arch. li. 10. & eſt tex in terminis noſtris. in c. qcũq; ſciens. 6. q. 1. Sed ſ̃ hunc caſum opp. de ſuperfluitate: ſufficiebat. n. excipere infamem cum qlibet periurus⁵ ſit infamis. vt c.

infames. 6. q. 1. ꝛſtituim⁹. 3. q. 5. vbi expreſsẽ Vin. & Gof. hic dicunt, ꝙ ſm canones qlibet periurus eſt infamis: vt in ſ̃riis. hoc dr. ſecus ſm ll. etiam ſi fuerit damnatus. ff. de cri. ſtel. vlt. niſi in caſu l. ſi quis maior. C. de tẽpo. Sed tex. loqtur de veniente ꝛ tranſactionẽ iuratam: ſed per hoc non ſoluitur ſ̃rium: cũ hic loquamur de iure ca. & nihilominus inferr ſ̃rium. Io. An. apertè non tangit ſ̃rium, nec ſoluit: ſed ex tex. aperta colligitur quod ſ̃. di xi, videlicet periurum non eſſe infamem. & cum illa opi. tranſit d. Ant. qui putat periurũ eſſe infamẽ infamia canonica, ꝙ repellit à dignitatib. d. c. infames. & ſic dicit ſe intelligere Fed. ꝙſ. 24 & 60. & 19. & ad infamiã iuris. ſecus vbi veniat ꝛ iurm firmans pactum: & hoc caſu loqtur d. l. ſi quis maior. quæ cum ſit pœnalis debet reſtringi nec eſt verum ſm eum quod quidam dixerunt. ſiurm in ſe habere pactum. ad hoc ꝙ not. in c. debitores de iureiu. d. Car. tenuit indiſtinctè, quod quiliber periurus eſt infamis infamia ciuili. ſm canones per iura ſuperi⁹ all. Nec ob. iſte tex. quia non facit niſi per ſ̃rium argumẽtum, quod ceſſat cum habeamus iura ſuperius all. in ſ̃rium. Ego dico, quòd illa iura ſ̃ria debent intelligi de infamia canonica. quod patet ex eo, qa omnes mortalib. criminib. irretitos appellant etiã infames: quod ſonaret in abſurdum. ſi intelligeretur de infamia ciuili: nam ſequeretur ex hoc, quòd ſemel notarus aliquo peccato mortali, nunquam amplius poſſet celebrare, neq; officium ſuum exercere niſi reſtitueretur famæ per Papam: quod eſt falſum. vt in c. fi. de temp. or. & quod intelgantur illa iura de infamia canonica. no. gl. in c. quicũq;. 6. q. 1. facit gl. in d. c. illi qui. ea. cauſa & q. quæ quidem infamia rollitur per pœnitentiam. vt ſ̃. dixi. Non obn. gl. in c. querelam. de iurei. & c. peruenit. ſ̃. de fideiuſ. qa relatæ ad tex. ſolum probãt de eo qui venit ꝛ pactionem iuratã. Dic ergò ſm ll. ꝙ aut quis iurauit de præterito vel præſenti. & non efficitur infamis, licet falſum iurauit. Exemplum in eo, ꝙ falſum teſtimonium tulit, ſi tũ in hoc vltimo caſu ꝛdẽnaretur, efficeretur infamis non tam rõe iuſi, ꝙ rõe falſitatis. Si verò iurauit de futuro & non ſeruauit: & tunc ſi iurat ſibi. vel Deo, non efficitur infamis. ſecùs ſi iurauit ei. cũ quo ꝛxit. Et ſic logẽ d. l. ſi qs maior. nã hoc caſu plus deliqt: qa fefellit Deũ & ꝓximum. hoc voluit in effectu gl & Bar poſt eã in l. Lucius. ff. de his qui no. infa. ita Io. de Lig. ſentit hic, & vide Arch. in c. auctoritatem. 15. q. 6. paruuli. 22. q. 5. Idem per omnia die de iure cano. qa non reperimus ſ̃riũ. & mã ẽ pœnalis: imò potius probatur ſ̃rium hic, ſi vis literæ nõ infertur: fruſtra enim excepiſſet de periurio ſi quilibet eſſet infamis,

8 ſm canones. ¶ † Quart⁹ caſus. cum aliàs inſtituta accuſatione fuit de crimine conuictus. intelligẽ licet nunc ſit emendatus vt ponat aliquid ſpecialiter in cauſa criminali. vt ſ̃. dixi. põdera hunc caſum non. n. regitur. quod fuerit condemnatus, ſed ſatis eſt, quod fuerit conuictus. fortiùs ergò procederet iſte caſus ſi fuit ꝛdemnatus: vt

9 dicit hic Io. An. & benè. † Ex hoc no. ꝙ atteſtationes factę ī iudicio criminali faciunt fidẽ in alio iudicio. ẽt inter alias pſonas. Sed hoc ꝓcedit, vbi nõ agiẽ de magno ꝓiudicio, vt hic alias, ſecus. Ad hoc quod no. in c. ꝓ ingſitionẽ. de ele. & in c. inter dilectos. de fide inſt. Ex quo ẽt collige, qđ acta in vno iudicio faciũt qualẽqualẽ fidem

10 in alio, ẽt interueniente alia pſona. ¶ † Et facit iſte caſus ad qõnem nunquid ſufficiat probare aliquem fuiſſe excõicatum, ad hoc vt ẽt abſolutus à teſtimonio repellatur. ar. quod non. 4. q. 1. & ibi ſatis de hoc in ſumma per Archid. Inn. hic inſtat multum, & in effectũ ponit duas opiniones. prima vꝫ ſua, vt non obſtet excommunicatio ex quo ſecuta eſt abſolutio niſi pp crimen pp quod fuit excõicatus. Ratio qa potuit iniuſtè, & ſine cauſæ cognitione excõicari. Itẽ potuit eſſe iuſta excommunicatio, & excommunicatus extra culpam, puta qa iudex excõicauit non ꝛparentẽ in termino aſſignato ſed ille fuit legitimo impedimẽto detentus. qđ non ꝓſtabat iudici: nec ipſa excõicatio debet obeſſe: qa eſt medicina. vt in ca. i. de ſent. exc. li. 6. ideo ea ceſſante, non debet aliqua infamia remanere. Secũda eſt opinio quorundam, vt ipſe refert, quod niſi excõicatio fuiſſet lata expreſſa cauſa legitima quod tunc ꝓbatur culpa, nec eſt ne ceſſe aliter illã probare: puta quod fuit excõicatus: qa erat contumax in parendo ſuper crimine de quo fuerat ꝓdẽnatus, alias ſecus Inn. videtur hanc opinionem limitare, vt procedat quãdo tale crimen fuiſſet expreſſum in ſententia quod ipſo facto infamaret. In aliis autẽ criminibus ſecus: quia acta pœnitentia ceſſat infamia canonica & in hoc obſcure loquitur: ſed vlut dicere, ꝙ cum ſecuta abſolutione dicaẽ emendatus de illo crĩne, non dẽt amplius obſtare vt hic, in pr. Sed nimis loqtur gñaliter. cum in criminali nõ ſufficiat eũ fuiſſe emendatũ: vt hic in ver. in criminali. d. An. & Hoſt. vicdentur ſequi hanc vltimã opinionem: vt licet excõicatio de ſe nõ repellat ex quo fuit ſecuta abſolutio: tñ obſtat crimen exꝑſſum in

ipſa

vide gl. no. in c. Florentinum in ver. ſ̃. croſanctã. ī ſi. 85. diſ.

¶ Adde an periuro credat. Alex. ꝙſ. 133. Et an ſit infamis, & ei poſſit ꝓferri bñficiũ. Fed. ꝙſ. 139. Cal. ꝙſ. 24. de iurei. Et gñ habeat locũ. l. ſi qs maior. p Ale. ꝙſ. 34. li. 1. Et an nõ ſeruãs fidem, ꝓmiſſam ſit infamis. p d. de Rot. deci. ſuis. in antiquis de iureiu.

Tit. De teſtib.&c. c. teſtimonium. 88

a ¶ Tu vide gl. i ver. macula. in d. aut. de mona. q̃ dicit, ꝙ de iure ci. ꝓ ingreſſum monaſterii non abſoluitur. Cauſas ingratitudinis ponũt Cy. & Bald. in l. Deo nobis. C. de epiſc. & cler. quis per ingreſſum monaſterii ſibi² dicatur legitimam: vt dixit ſing. Gul. de Cu. ī l. j. C. de ſacroſ. ec. & ibi refert & ſequitur Bal. in lect. ¶ Adde tu ꝙ Rom. ſing. ſuis. 14. dicit, ꝙ caſus eſt ſing. 19. q. vlti. non liceat. & ꝙ mitatur, quod doct. imbrantant.

Zacharias. voluit alle. Ro. ī ſuis ſin. n. 48 l. inci. gl. in l. Deo. nobis.

Ant. Franc. ¶ An legitimatio fiat ꝓ ingreſſũ religionis. vide Bal. in l. j. in lect. in ver. iuxta hoc ꝙro. C. de ſacro ſan. ec. vbi dicit, ꝙ le gitimatio fit per ingreſſum religionis, ſicut per oblationẽ curiæ. Et vide p An. de Ro. ſ̃. in tract. legi. in 3. li. in fi. & ꝓ Ale. de Im. ꝙſ. 73. l. 4. pare.

b ¶ Emendatus. Ade Ro. conſ. 925. Sebaſt. Sap.

c ¶ Præſumptionẽ bonitatis. Vide Bat. in l. ſi cui. ſ̃. iiſdẽ. ver. venio ad ſecundam partem. ff. de ac. in l. Caſſius. ff. de ſenato. Ale. ꝙſ. 5. in 1. vol. & ꝙſ. 93. e. vol. Fel. in c. cũ venerabilis. ſ̃. de except. Marſi. in ſin. 217. ici, ter vel ꝙter.

ipſa excommunicatione: quod ꝓbatur per ſententiam. Sed aduerte tñ tu: cui ſm hoc hodie ſemper ob. excommunicatio prætenta in cauſa criminali cum excommunicatio non ſeruatur ſine expreſſione cauſæ, alias relaxatur tanq̃ iniuſta. vt in d. c. j. de ſent. exc. li. 6. quod eſt valde graue cum iura repellãt ſolum excommunicatum de præſenti. vt in decernimus. c. ti. li. 6. vbi de hoc per Arch. & nunq̃ aliqui dñr de excommunicatione in præteritum. Item cum excõicatio poſſet ferri extraiudicialiter, & ſine cauſæ cognitione graue eſt dicere quod probat crimen in ea expreſſum. Obſtãt & multa alia quæ colligi pñt ex ſeq. Vnde ego diſtinguo ſic: quod aut excommunicatio fuit lata ꝓ tali cauſa quæ non ſufficeret, etiam ſi expreſsè probaret ad repulſionem teſtis: puta, pro ſimplici contumacia, in qua diu non perſeuerauit, & non ſufficit probare excõicationem poſt abſolutionem. nam præterita excõicatio non obrõne prædicta nec cauſa, ẽt ſi vera eſſet. ergò &c. & hoc caſu nullo modo ꝓcedunt dicta doct. Aut cauſa eſt ſufficiẽs, & tunc aut non fuit expreſſa in ſnĩa, & non ob. qa præſumit ꝙ fuerit iuſta maximè hodie. vt in d. c. i. Aut cauſa fuit aſſignata in ſnĩa, & ſi intra decendium præfixũ ad appellandum obtinuit abſolutionem, non prodeſt de ea obiicere poſt abſolutionem. niſi aliter verè probetur crimen. ar. in aut. ſi qs in aliquo. C. de eden. Itẽ quia ante decendium ẽt excõicationis ſnĩa non præſumitur iuſta, niſi aliter probetur vt not. dicit In. in c. qñ ſ̃. in fi. ſ̃. de prob. & inſe bonæ. ſ̃. de ele. Nec ob. ꝙ petiit abſolutionẽ: qa hoc potuit feciſſe ex bona ꝛſcientia, quia bonarum mentium eſt timere peccatũ, &c. ſ. di. ad eius verò. & de hom. c. exhibita. nec abſolutio præſupponit neceſſariũ vĩculum, qa ꝓt interpretari ad cautelam, vt no. Inn. in c. venerabilem. de ele. Aut non appellauit. & poſt lapſum decẽdij fecit ſe abſolui, vel ſi appellauit appl̃onem deſeruit: & tunc magis dubium. vꝫ tñ ꝙ ſufficiat, ꝓbare excõicationem cris ad effectũ, vt repellatur à teſtimonio ẽt poſt abſolutionẽ: qa non appellando vꝫ acqeuiſſe ſnĩæ. & licet non trãſeat in rem iudicatã quominùs poſſit peti abſolutio, tñ transit quo ad certos effectus: inter alios eſt vt præſumãt iuſta. vt no. dicit Inn. in c. bone. & c. qñ ſ̃. & Io. An. in c. venerabilib. de ſent. exc. li. 6. & optimè facit c. licet. de ſen. exc. li. 6. vbi talis repellitur in iudicio & extra, niſi ꝓbet, ꝙ iniuſtè fuerit excõicatus, niſi dicas, ꝙ ibi pſeuerabat in excõicatione. ſed idẽ vꝫ

b poſt abſolutionẽ quo ad effectus præteritos. hæc intelligo vera qñ excõicatio fuit lata in præſentem. ſecus ſi in abſentem: & ignorantem: qa tunc non vꝫ acqeſcere. ad hoc c. Apoſtolicæ. de cle exc. mi niſtr. & per Inn. in c. innotuit. de eo qui fur. or. rece. hæc procedunt indiſtinctè ſi in ſnĩa fuit expreſſum tale crimen, ꝙ damnato irrogat infamiã: nam tunc repellitur indiſtinctè. In aliis aũt criminib. ob. probatio excõicationis, vbi non ſufficit emendatio, vt in periurio & & in criminali. ſed vbi ſufficit emendatio non ob. excõicatio præterita: qa probatur emendatio per abſolutionem: & hæc tene, licet alias non ꝛſiderata. quicquid ſentiã hic doc. & gl. 4. q. 1. in ſum. Et ex prædictis ꝓt ẽt inſtrui, an & qñ excõicatus debet abſoiui, vt ferat teſtimonium. de quo ẽt die, vt dixi in ca. veniens. 2. ſ̃. e. & maxime ad prædicta facit iſte tex. ſeu caſus ꝑdictus & ſequens. in quib. ſufficit probare, ꝙ alias fuerit ꝛuictus vel ꝛfeſſus: vel ꝙ alias fuit repulſus & ſic ſufficit præſumpta probõ: fortius qñ ſit modo ꝑdicto

11 & hoc bene no. ¶ † Quintus caſus, qñ in alio iudicio inſtituta accuſatione ꝛ ipſum fuit crimen ꝛfeſſus. Ex hoc no. ꝙ ꝛfeſſio facta in vno iudicio ẽt criminali, facit fidem in alio ꝛ confitentem quo ad hoc vt repellatur à teſtimonio, quaſi fugillet opi. ipſius: ſecus vꝫ in aliis: nam ꝛfeſſio facta cum vno, non nocet quo ad aliũ. ff. de inter. act. ꝓ. pe. vide quod no. Inn. in c. 2. de or. cog. Et ꝓt adduci ad q. nunquid per ſolam confeſſionem quis infametur. ſi delictum erat famoſum de quo vide per gl. & Bar. in l. ictus ſuſtium. ff. de his q no,

12 infa. ¶ † Sextus caſus, qñ nunquam de crimine fuit accuſatus, ſed nunc per exceptionem ꝑ conuinci: & ſufficit ad repellendum, &

intelligẽ vt ſ̃. ſi etiam nunc eſſet de crimine emendatus, vt ſic ponat aliquid ſpeciale cum agitur criminaliter: nam ſi ꝓſcueraret: repelleretur etiam in ciuili: & ſic eſſemus in primo caſu. & no. hoc, qa eſt valde durum vt ſemel delinqueus, quantumcunque ſit emendatus, remaneat ſuſpiciolus, vt non admittatur in teſtem in cauſa criminali. puto, ꝙ ſi intraſſet poſt modũ religionem ſubiata eſſet omniscauſa ſuſpicionis per tex. no. in c. fi. & pen. 19. q. vlt. vbi dr, quod

13 † non licet parentib. filios factos monachos² exheredare, quamuis a dum eſſent in ſeculo inciderint in cauſam ingratitudinis. facit d. aut. de monachis. §. triennij. ver. hum una. ¶ Septimus caſus qñ non probatur crimen de præſenti, neque fuit conuictus vel confeſſus, ſed ꝙ aggrauata ſit ipſius opi. pro eo, quod aliàs fuit repulſus ab actu teſtificandi. & declara hanc grauationem opinionis, vt ſ̃. dixi. & vꝫ velle tex. ꝙ ſi non eſt grauata ex hoc ſua opinio, aliàs licet fuerit repulſus nõ ſufficit ad repulſionem. ¶ Venio ad gl. quæ omnes ſunt faciles. vt ſ̃. declaratæ & limitatæ præter finalem, quæ eſt in principio facilis. In 2. parte quæritur, qualiter probabitur ꝙ quis

b ſit emendatus ꝑde crimine. Reſp. quod ꝓt probari per ſacerdotem ſuum, cui fuit confeſſus. & nor. gl. Hoſt. & Io. An. dnt hoc, ꝓcedere in confeſſione & pœnitentiæ iniunctione. i. quod per ſacerdotem poteſt probari ꝛfeſſio & pœnitentiæ iniunctio: exterior verò ſatisfactio probabitur per familiares, & alios, qui viderunt, & ſufficit ſatisfactio occulta, ſi crimen fuit occultum: ſi verò fuit manifeſtum dẽt eſſe pñta: manifeſta licet nõ ſolennis. 2. q. 1. ſi pecc. & uerit. 45. di.

14 ſed illud. 50. diſ. inc. fm In. ¶ † Not. benè hoc dictum. ſentiunt. n. iſti ꝙ non ſufficit quem eſſe ꝛritum & confeſſum, & actu deſtitiſſe à peccato, ad hoc vt dicatur emendatus: ſed regritur ſatisfactio exterior: quæ tñ præſumitur fm In. ſi crimen fuit occultũ. confeſſionem, pñando de delicto per ſacerdotem: ſed ſi peccatũ fuit manifeſtum, non præſumitur ex ſola ꝛfeſſione: ſed oportet quod probetur. aliter diſtinguit gl. in d. c. ipſi Apoſtoli. 2. q. 7. dicit. n. quod in ciuili præſumitur qs emendatus ſi crimen fuit occultũ. qa non præmitur immemor ſuæ ſalutis: ſed ſi crimen fuit manifeſtum. probabit ſe egiſſe pœnitentiam per ſacerdotem. In criminali vero, ſiue crimen ſit occultum ſiue manifeſtũ, ſiue egerit pœnitentiam ſiue non, repellitur vt hic. & hãc opi. tenet Spe. e. tit. §. i. ver. itẽ opponit. Ego ſequor primã opi: qa ex quo non fuit ita occultũ, quin nunc ꝓbetur per teſtes, debet ꝓbari emẽdatio ſaltẽ per ſacerdotẽ modo

c prædicto: nam ſemel malus amittit ꝑſumptionẽ bonitatis & preſumitur ſp malus, niſi ꝓbetur bonus: vt in l. a, ſemel malus. de reg. iur. li. 6. Ex his colligitur, ꝙ onus ꝓbandi ſe emendatũ incũbit ei, ꝛ quem ꝓbatur crimen. An aũt ſit ꝛfeſſione ſit ꝑdicto ſimplici verbo facerdotis ſine iuſo, dicit In. quibuſdã videri, ꝙ ſic, fm Hoſt. facit ꝙ ſic, qa gerit vocem Dei. ſ̃. de offi. or. ii. ſacerdos. vnde ſicut à Deo ñ exigereẽ. iuſm ita nec ab eius vicario. facit 93. diſ. c. pe. dicit tñ Hoſt. aliqnos dicere ſ̃rium, qa licet in foro confeſſionis teneat vicem Dei: in ꝓtentioſo verò in quo producitur. ſecus ad hoc ſ̃. c. nuper. dicit Io. An. ꝙ primum æquius ſecundũ. verius: quod placet Ex hoc not. caſum in quo creditur vni teſti. & hic ꝙ facti qualita-

15 ſtem: quia confeſſio fit in ſecreto. de pœ. di. j. quem pœnitet. † Aduerte, vnum no. dictum quod ponit hic Io. An. poſt Vinc. ſuper gl. 3. dicit. n. ꝙ ſi quis fuerit emendatus per diſpẽſationem. hoc ei proderit quo ad omnes quæſtiones. ſtam ciuiles, ꝙ criminales. alleg. ſ̃. de fil. presby. ex tua. & ſ̃. de ſchiſm. fraternitatis. & not. Inno. hic in ver. in criminali. qui vult iſtum emendatũ in criminali repelli niſi ſecus ſit diſpenſatum vel niſi ſit in integrum reſtitutus. alle. ſ̃. de re iudi. cum te. Ego hoc dictum admitto in reſtitutione in integr. qa illa reſtituit in priſtinum ſtarum. 2. q. 3. in fi. Sed in diſpenſatione, dico ꝛſideranda verba diſpenſationis. nã poſſet fieri ſolũ ad effectũ vt non deponatur vel puniatur pœna delicto ꝑdigna. ad hoc §. indulgentia ea. cũ & q. vide de hoc ꝙ dixi in c. at ſi clerici. §. de adulte

16 riis. ſ̃. de iud. ¶ † Vltimò gl. quærit, an teſtis cui crimen obiicit poſſit repellere obiicientem exceptione ſeu replicatione criminis: & tandem ꝛcludit, & bene ꝙ non: quia obiiciens ſe defendit, ideo nõ ꝓt repelli prætextu criminis. Nec ob. c. perſonas. ſ̃. e. de quo gl. opp. & non ſoluit. Nam ibi ſimilitudo morbi, ideſt criminis repellit teſtem: non ãt partem obiicientem ꝛ teſtes. Sed no. aliam rationem huius gl. dum dicit, ꝙ ꝛ teſtem directè non agitur, ſed potius ꝛ partem ne vtatur illius teſtimonio. & idem Inn. in c. vero. de for. cõp. Facit enim hoc ad multa. Primo ꝙ, ſi crimen obiicitur ꝛ clericum teſtem in foro ciuili. poſſit de hoc cognoſcere iudex ſecularis. Secundò ad vnum dictum Ioann. Andr. ſuper text. Dicit enim, quòd huic teſti contra quem obiiciuntur crimina, non ſunt capitula tradenda: vt no. ſ̃. de purg. can. ca. inter. Tertiò facit pro opin. Ioan. & Phil. qui dicunt, quod probare poſſum teſtes meos honeſtos. quos aduerſarius dixit, & probauit malæ famæ. allegat. 3. q. 3. de iudiciis. quod not. ſ̃. c. ex tenore. quod placet: quia vt prædixi, potius iſte ſe defendit contra exceptionem aduerſarij, quam alium defendat. Nunquid autem ipſe teſtis poſſit aſſumere defenſionem & probare ſe innocentem. dicunt Ioan. Vin. & Phil. quòd ſic. nec fama ipſius

graue

Universidad de Deusto
Biblioteca

*Sebast. Sapia.

a ¶ Prima. Vide Bal. & Inn. in l. 2. §. inspectio. ff. quemad. restape. vbi dñt, q dicta testiū non dñr dicta, nisi sint intellectualiter & maturè visa. Et dicit Gem. in c. sciendum. in fi. 28. di. q discurrēs testis non pt dici eorū dicta percunctatus. q refert & segtur Fel. in gl. rub. pœ. huius lib. ver. adde prin. gl.

b ¶ Viderit. An & qñ pp didicita testificata excludatur pars à producendis testib. vide Bal. in l. in ciuile. ff. de ll. vbi dt, q si pars cæperat legere testificata, & superuenerit notarius, q de eius manib. abstulit attestationes, ex hoc non dr percunctatus. dicta testiū, ideo nō repellitur à productione. Ad q. hic posita adde Ant. post alios in c. 2 statutus. 3. in gloss. fi. §. eo. Scias vnū in hac mā quod notarius, qui pādit attestationes alteris partibus anteq̄ fiat publicatio, tenetur pœna falsi. Idem dicit Bal. in c. publicato. hoc dicit de ese, no. Bal. in l. fi. ver. extra quæritur. de editione. C. de eden. per tex. l. si qs alicui. §. instfra. ff. de pœ. Et ad hoc vide tex. in l. qui falso. vel varie. ff. de testi. q text. pt intelligi etiam in teste reuelāte. Et vide Bar. in l. i. § qui rationib. ff. de fal. imò ego dico, q in hoc casu erit periur, ga dr venisse ꝺ vnū ex capitulis iuratis in creatione sua, quæ enumerat Ant. post Ho. in c. sicut. ver. quero

* placet Inno. & *communiter* doct. & intellige q impediatur. at si publicatio fuisset solēniter facta & nō vltra. hoc dico, ga sicut publicatione non ob. admitteretur super nouis capitulis. vt in c. cum venisset. §. c. ita & forti? si fuisset priuatim testificata percunctatus, facit c. constitutus. §. c. in fi. ¶ No. ibi, artem. quod hoc verbum artem, qñq; sumitur in malam partem. ad idem 22. q. 5. quacūque. arte. & 47. di. sicut qñq; sumitur in bonam partem. 91. dist. clericus. ¶ †Vlt not. & pondera verbum percunctatus. quod non sufficit quælibet inspectio, momētanea actorū ad hoc, vt excludat eos à ꝓductione testium: sed regitur qđ fuerit percunctatus, q idem est fm doct. qđ diligenter cunctatus seu valde scrutatur. valde seu scrutans: nā dictio per auget. vt l. vrbana. §. pernoctat. ff. de ver. sig. & no. in c. si constiterit. de ac. Et per hoc decidunt docto. hic duas quæstiones. Prima

grauetur, sicut pt ostendere se liberum per chartam manumissionis. aut. e. ti. §. si vero dicatur. & hoc placet. nam licet directe nō excipiatur ꝺ testem. vt §. dixi, tamen indirectè lædit ur ipsius opinio, vt probatur hic in tex. quia si semel fuit repulsus semper potest repelli in criminali: ideo potest pro suo interesse assumere defensionem. facit optimè in simli. l. à sententia. ff. de appel.

CAP. LV.

1 *Qui vidit testificata si non plene examinauit, non prohibetur à quarta productione.*

2 *Qui intellexit à testib. productis id quod testes deposuerunt, non prohibetur à productione aliorum testium, nisi fuerit præsens quando testes deposuerunt.*

2 *Iuramentum malitiæ semper potest exigi, quamuis iuratū sit de calumnia.*

4 *An iudices possint dilationes datas à iure, abbreuiare, uel prorogare.*

5 *Tempus medium inter primam dilationem & secundam non computatur, ad videndum, an iste dilationes datæ excedant tempus trium mensium.*

6 *Quando incipiunt dilationes currere.*

7 *Is qui habuit dilationem trium mensium pro testib. in ea dem prouincia existentibus, an habebit aliam dilationē. sex uel nouē mensiū. pro testib. in longinquo existentib*

8 *Prouinciæ continentes quæ dicantur.*

An in exceptionib. probandis sit locus quartæ dilationi.

Vltra tertiam. Quarta productio non est danda sine solēnitate legali: de qua hic primò ponitur regula. secundò exceptio. ibi. nisi. ¶ Not. ibi, ꝓductionem. quod super eod. non debēt fieri vltra tres productiones testium nisi cum solennitate, de qua hic. Et aduerte, quia licet gl. hic capiat productionē pro dilatione: vt sit sensus quod quarta dilatio & non productio hic ꝓhibeatur, quod ēt sentit gl. 3. q. 3. inducie. §. spacium. que dicit infra vnam dilationem posse fieri mille ꝓductiones. tñ iste tex. & c. significauerunt. & c. in causis. §. e. & aut. at qui semel. C. de prob. loquuntur & vtuntur verbo ꝓductionis, & non dilationis. vide ad intellectū huius c. q. plenè dixi in d. c. in causis. ¶ No. ibi, neq; per se neq; paliū. quod non refert an faciat quis per se vel per alium. vbi idem resultat effectus: quod ꝓcedit ēt in pœnalib. vt in c. si qs suadente. 18. q. 4. iūcto c. mulieres. de sen. exc. & vide quod ibi dixi. ¶ Not. ibi, subtraxerit. quod eo ipso qđ subtraxit testificata presumitur qđ fuerit percunctatus. præsumitur. n. ꝺ eū ex delicto. ar. l. si de possessione. C. de prob fm Inno. & Host. ¶ Not. ibi, testificata. q non distinguit inter testificata sua & alterius partis. Ex quo colligitur quod siue subtraxit testificata pars, siue alterius partis vel fuerit percunctatus, non admittitur amplius ad productionem testium licet q dam ꝺ. sed primum plus

1 placet Inno. & *communiter* doct. & intellige q impediatur. at si publicatio fuisset solēniter facta & nō vltra. hoc dico, ga sicut publicatione non ob. admitteretur super nouis capitulis. vt in c. cum venisset. §. c. ita & forti? si fuisset priuatim testificata percunctatus, facit c. constitutus. §. c. in fi. ¶ No. ibi, artem. quod hoc verbum artem, qñq; sumitur in malam partem. ad idem 22. q. 5. quacūque. arte. & 47. di. sicut qñq; sumitur in bonam partem. 91. dist. clericus. ¶ †Vlt not. & pondera verbum percunctatus. quod non sufficit quælibet inspectio, momētanea actorū ad hoc, vt excludat eos à ꝓductione testium: sed regitur qđ fuerit percunctatus, q idem est fm doct. qđ diligenter cunctatus seu valde scrutatur. valde seu scrutans: nā dictio per auget. vt l. vrbana. §. pernoctat. ff. de ver. sig. & no. in c. si constiterit. de ac. Et per hoc decidunt docto. hic duas quæstiones. Prima

b an is qui viderit testificata, tñ illa non plenè examinauit, prohibeatur à quarta, ꝓductione. & dicunt *cōiter* doct. quod non: per prædicta. & quia cessat finalis causa prohibitionis ex quo non vidit illa taliter, q possit alios per id subornare. de renunt. post transla. & c. cum cessante. de ap. Consulnit tñ Hosti. quòd quam citò perpēdit attestationes esse

2 suas, desistat à lectione illarum. †Secūda q. quid si non vidit attestationes, sed à testibus productis diligenter exquisiuit, & ipsi recitauerunt depositiones quas fecerant, an ꝓhi-

* beatur de inceps producere testes? Doct. *communiter* dñt, q non: tum quia non est iure cautum. ff. e. l. j. & §. c. 1. tunc quia nec ratio nec æquitas hoc suadet: cum per vtiam vocem non potuerit plene instrui. facit. de pri. eum persone. lib. 6. Addit Host. aliam rōem: q a pt esse qđ testis falsum refert. ꝺ. d. ac. inquisitionis. §. fi. ga. vult complacere, vel quia non recordatur. Et no hāc rōem. facit ad ea quæ dixi in c. per tuas. de prob. q si testis extra iudicium dixit vnū & in iudicio aliter, stetur secundo dicto iurato. Et no. quod vbi q s subtraxit testificata, vel fuit percunctatus, & nō solum excluditur à quarta productione, vt hic. sed ēt à secunda eadem rōe, qua excluditur à quarta. f. pp timorem subornatiōis. Ad hoc. dictum c. cōstitutus. in fi. §. c. vbi probatur. Hinc dicit gl. no. 2. q. 1. in primis. in verb. si eo præsente. quod si pars interfuit examinationi testium nō debet admitti amplius, volens alios producere. & sic limita quod §. dixi. Item scias q hæc quarta productio non datur indistinctè etiam seruata solemnitate de qua hic. sed oportet fm Inn. q petatur in tra. ꝑa statuta de quib. 3. q. 3. d. §. spacium. & l. 1. C. de dila. nam vt ibi hr pro producendis testib. qui sunt in eadem prouincia, non datur dilatio vltra tres menses. si in continenti prouincia non datur vltra sex. pro vltramarinis non vltra nouem & illud tempus est præfixum non vt possit abbreuiari, sed vt non possit elongari sine maxima causa vt ibi. Si ergò pars habuit breuiorem dilationem ibi cōtentā admittitur ad quartā productionē seruata solennitate de qua hic: dummō non excedat tempora ibi statuta: alias autem nō admitteretur nisi per beneficium restōnis. Ego non credo necessarium beneficium restōis, ex quo nō est facta publicatio nec lata sententia, sed satis est adhibere summariam cognitionem & si reperit tam vrgentissimā dandi dilationem vltra illa tpa. ꝑ iudex ꝓcedere, & rōe trium productionum factarum seruare solennitatem: de qua hic. De hoc. n. vt tex. d. l. i. & d. §. spacium. & facit quod ꝺ. dicam post gl. in j. q. & si vis instrui quo ordine dantur dilationes & quoties ad ꝓductiones. vide quod dixi in c. 2. de dilat. & d. c. de causis. Et tractauit hic In. & Io. An. & alij ibidem, q non sunt de materia huius ca. vnde primò expediam gl. secundo aliquid dicam. ¶ Op. & vr, q ex quo semel in causa iuratum de calumnia non debet iterum iurari: vt in auth.

3 hoc sacramentum. C. de iur. cal. †Gl. 2. resp. q istud iurm differt à iuro calūniæ: quia primum est de veritate. vt hic patet. f. quod nō didicit testifi cata: sed iurm calumniæ est de credulitate, & c. vt gl. Host. non vr hoc placere. Dicit. n. q iurm calumniæ extenditur ad illum, qui dilationem petit superflam. vnde dicit Io. An. q hoc iurm calumniæ exigitur ad tollendam præsumptionem: quæ est, qđ q̄uis sit iuratū de calūnia, petatur malitiosè hæc dilatio. die clarius, q hic nō est iurm de calumnia, sed malitiæ, qđ non est ita g̃nale si cut de calumniæ, & istud pt peti & geminari in quacunque parte litis iudex præsumit malitiam? vt c. 2. de iur. cal. lib. 6. Item posset dici. q iuramentum calumniæ non extenditur ad hunc casum: qui-

non petit

publicatio dicit, q si publicatio attestationum fuerit nulla puta, ga facta die feriata, tñ si ps didicit testificata. ista scientia impedit ꝓductionem. Sed ipsemet Bar. in ea. aut in ver. quæro qd si prior. dicit, q si examinatio testiū sit nulla, licet pars didicit testificata, non impedit de nouo testes producere sup eisdē capitulis. & vide Ant. in c. frater nitatis. versi. idē dicit Bar. §. eo. Et de isto artic. m dicisse testificata impediat productionē testium. vide Bart. in l. ¶ Adde tu q ille, q didicit dicta testiū ab ipsis met testibus possit iterū producere. R. o. fin. suis. 23. Et qđ publicatione non ritè facta possit de nouo testes, ꝓduci. d. de R. o. dec. 163 nō. inci. nō distāte.

Ant. Franc.

¶ An notarius reuelans dicta testium an illorum aperturam teneatur pœna falsi. dicas, q sic: per text. in l. 1. §. is qui instfra. ff. de fal. & l. 1. in pr. & l. si qs aliquid. l. §. instfra. & §. 1. ff. d pœ. & l. faccularii. §. 1. ff. de var. & extraordi. cri. & hr per Bal. in l. fi. C. de eden. vbi plenè examinat.

Ant. Franc.

¶ Vtrū publicatio testium fi rite facta, puta. qa sit facta parte non citata. vel die feriata, impediat ꝓductionē aliorū testiū. vide Bar. omninò in aut. qui semel. C. de ꝓb. ver. sed hic est dubitandum. vbi dicit, qđ non valet nec impedit productionē aliorū testiū. Et vide Spe. in tit. de teste. 3. §. satis vtiſre. vbi ponit formam, qualiter fieri dēar, ad hoc vt valeat. & impediat productionē aliorum iuxta materiam. c. fraternitatis. & c. series. hoc e. ri. Et vide Bal. in l. fi. in ver. quæro qualiter fiet ista publicatiō. C. de re iud.

Tit. De testib. &c. c. vltra tertiam. 89

Zacharias.

a ¶ Abbreuiari. adde Lanf. de Oria. ca. qñ ꝺ. §. recusationes. in 4 versi. finaliter vnum omitto. ꝺ. de proba.

Sebast. Sap.

b ¶ Vbi iudex. Hoc d. In. tenet Sal. in l. fi. §. & hæc qdem. per gl. ibi, in ver. ſa: pius. C. de iur. del. Pau. de Ca. post Bar. in l. j. C. de dil. Sed' reprobat Bar. in l. 2. ff. de re iu. & l. fi. ff. de fer. & vtrobiq; Alex. & idē Bar. ꝑsil. 97. inc. ex facto proponitur. q in cā pecuniaria. in 2. dubio. vide de veritate per Ab. ꝑsi. 64. inc. causa ꝺ effectu talis est quodam Senensi statuto. in 2. volu.

rogare. ar. ff. de re in. l. 2. & ff. de iu. l. nonnunq̄. in fi. sed nō immoderatam. ar. ff. de iu. l. si longius. & facit c. ꝑsuluit. de of. del. & hoc not. Pro his, q̄ dixi. f. iudicem posse ex magna cā ꝓcedere quartam dilationem vltra tpa statuta sine beneficio restōnis. Facit quod no. Bar. in d. l. 1. vbi no. dicit, q si iudex sine causæ cognitione dedit dilationem vltra illa tpa, non valet dilatio, probatur, qa lex dicit iudicem ad hoc nō hre pt atem: secūs vbi hoc fecit cum causæ cognitione: vt ibi. & d. §. spacium. vbi est illa l. 1. canonizata. Secūs ēt dicit, vbi iu-

b dex *b* dedit sedam dilationem intra illa tpa: qa prima & seda nō excedunt illam dilationem ordinariam: tunc. n. valet dilatio. licet in ea danda nō adhibuerit causæ cognitionem: qa vr suppleuisse in secunda id, quod defuit in prima. & hoc all. In. qui hoc sentit vt ꝺ. dicam. Et no. hoc pro plurib. qui dñt. q sęda dilatio non est danda sine causæ cognitione: vt no. c. 2. de dil. & in l. oratione. & l. si. ff. de fe. Sic ēt intelligas aliud no. d. Bar. in aut. at qui semel. C. de prob. vbi dicit. q si iudex admisit quartam ꝓductionem sine solennitate legali, valet productio. Intellige tñ nisi appelletur ꝑ partem aduersam, q̄ in hoc satis grauatur. de quo vide quod dixi in c. significauerunt. & c. in causis. §. eo. vbi satis tractatur de materia huius c. Est ēt aduertendum pro intel. prædictarum legum: fm In. & Io. An. q illa l. i. canonizata vbi §. dicit non amplius q̄ tres menses dari. per q datur in

c telligi q si in prouincia vel extra prouinciam testes sunt propinqui, dilationes illæ minorabuntur: & ita obseruatur in facto: & satis hoc tex. dictorum iurium innuit. & facit ca. cum sit Romana. ꝺ. de app. & C. de dil. l. sue pars. Nec credas, q immediatè sit credendum pars asserenti se habere testes vltramarinos. qa sæpe hoc proponeretur in fraudem ad litem differendam, sed credo q iudex super hoc debet præmittere summariam cognitionem: q vr sentire hic Inn. dum dicit, prudenter partem aduersam facere, si ꝑsentit, q aduersarius hēat nouem menses q̄ summaria cognitione præmissa ordinatum est, q instructionem suam hēat de partib. vltramarinis. Item dñt Inno. & Host. q parti, quæ habuit minorem dilationem quam trium mensium, vel sex, vel nouem fm distinct. illius l. 1. de leui da

d bitur, dummodo amb æ simul iunctæ non excedant dilationem illam trium mensium, & c. & hoc voluit Bar. vbi §. & al. In. hic, q no.

5 †Dicit ēt Inn. q in his trib. mensib. non ꝑputabitur tps medium à fine primæ dilationis vsq; ad principium. Sed ò intellige hoc d. præcedens, q̄ñ iudex decurtauit illam dilationem, & ea finita dedit secundam: nam ad ꝑsiderandum an prima & secunda simul iunctæ ex cedant illam dilationem ordinariam, ꝑputabitur interuallum qđ fuit post finem primæ vsq; ad principium secundæ: quod dicit In. procedere sine producēs fuerit impeditus, siue neglexerit: nam im

e putet sibi aduersarius, si ex hoc prætendit damnum, quare sibi non prætuiderit faciendo citari aduersarium: quia vigilantib. & non dormientib. iura sūbueniunt. ff. ex quib. cau. ma. l. non. n. & licet fateantur In. & Host. q̄ q; has dilationes vtile esse abbreuiare, dñt tñ q ex

* abbreuiatione dubitationes occurrunt, & diffugia sæpe procuran

6 tur. & dic q hodie istæ dilationes *cōiter* sunt arbitrariæ: vt dixi plenè in d. ca. 2. ¶ †Sed quæro, q̄ñ incipiunt currere istæ dilationes? dñt prædicti doct. q statim, postquam sunt assignatæ: vnde cautè facit producens. si statim impetrat literas, & vadit vel mittat pro testib. producendis, vel mitti faciat vt ibi reperiantur. & dicit Inn. q istud tps est continuum, non vtile, adeò q nec dies solennes, nec recreationes testium recipiendorum, vel iudicum de ipso tpe deducun-

tur, dummō recitationes nō sint malitiosæ vel tales per quas producens impediatur producere testes suos. q placet. facit l. fed & si p prætorem. ff. ex qui. cau. ma. & q no. gl. ff. de diuer. & tempo. præsc. super rub. quæ dicit rīr, q omne tps est g̃tinuum: nisi aliud ipse iudicē cauerit. Ex prædictis no. q subueniri parti, si fuit impedita p negligentiam examinatorum seu facto testium, q hic expressius

7 tenet Inn. ¶ †Item q̄ritur nunquid is qui habuit tres menses pro testib. in eadem prouincia existentib. hebit postea sex, si dicit se velle producere testes de g̃tinenti prouincia: & deniq; nouem. si dicit se velle producere testes vltramarinos. Inn. sentit hic, q sic. & vr hoc velle l. 1. canonizata. vbi §. & quia per hoc causa plus debito prorogatur, sæpe dat ipse q̄silium, q is, q quem fit productio, faciat dissuriab initio à producente, & r̄ñsionem in actis scribi faciat, an intrē dat cām suam instruere de partib. vltramarinis, an de continentib. prouinciis, an de eadem: est. n. valde vtile si certum locum elegerit: nam habebit solūm vnam dilationem. quasi velit In. q si habet testes in eadem prouincia, & cōtinentib. solum habebit sex menses, si dicit q in continentib. & vltramarinis solum habebit nouem. sed aduerte, quia fm hunc intell. In. sæpe contingeret, q vni darentur 18. menses pro testib. producendis, q est inconueniens fm Io. An. cum per hoc amplietur dilationum materia ꝺ mentem illorū iurium. vnde recitat ipse Pet. de Bel. & ponit. Cy. in d. l. 1. qui tenuit, q tps debeat in tempore cōputari, vt si prius habuit tres menses pro eadem prouincia, & postea petat testes de prouincia cōtinenti nō dabuntur sex, sed tñ tres: si verò post primam de trib. mensibus petat tertiam. f. vltramarinam, habebit solum sex menses: & sic nō habebit in effectu nisi nouem pro omnib. distantiis locorum, & idem si dixerit, q vult producere testes de omnib. trib. locis. Vtile tñ est seruare q̄silium In. quia si eligit sibi certum locum: tunc non habebit nisi vnam dilationem stat autam pro illo loco: sed dato, q interrogatio à prineipio facta non fuerit: putat Io. An. q si pars vult producere testes super principali, vel eisdem articulis, vel aliis q̄ à principio prouideri potuerunt procedit opi. Pe. si verò super excepcione vel replicatione improuisa peteretur noua dilatio, procedere pt tam opi. In. quàm Host. & adducit not. in c. cupientes. de ele. li. 6. in gl. pe. primæ partis. hæc vr bona consideratio: sed nihilominus puto, q totum hoc ꝑsistat in bono iudicis arbitrio. Pone. n. q produxi quosdam articulos in causa, habeo testes in prouinciis ꝺtineneibus, habui sex menses, sed postmodum in aliis articulis licet prouisis, oportet producere testes vltramarinos ad quos itur prorsus per diuersam viam, quàm ad ꝺtinentem prouinciam: dicemus ne, q ꝺ lum habebit tres menses? certè durum est dicere. Dico ergo, q bonus iudex hoc arbitrabitur, vt innuit tex. in d. l. 1. C. de dil. sed in for

8 mando arbitrium habebit aspectum ad prædicta. ¶ †Quæro, quid in materia ista testium appellabimus ꝓtinentem prouinciam? putat Inn. q non archiepalem, sed prout exponitur in l. notionem. §. 1. ff. de ver. sig. quod declarat Host. sicut Italia, Gallia, Hispania. Prouincia, Sicilia, & similes. Pro prædictis adducit Io. And. quod malè induciæ illæ essent à iure limitatæ, si in prouinciis archiepalib. & in continentib. tot menses dari deberent. cum q̄ñq; parum distent abinuicem. Ad hoc. de ele. c. coram. & quod ibi no. Et videmus homodie q in multis locis vnus archiep̄s non distat ab alio per tres dietas: vt in Florentino & Pisano. ¶ †Vlt. hic Io. An. remittit ad Spec.

9 in exceptionib. probandis sit locus quartæ dilationi seu productioni: & per ꝺsis etiam potest q̄ri an debeant dari tres dilationes, an solum vna? & vide Spe. e. ti. §. qualiter. ver. sed cum supereſt. & ibi Spe. vr tenere sequendo opi. Gul. q nō dentur tot dilationes in exceptionib. per decr. prudentiam. §. sexta. ꝺ. de of. del. Nam ibi di citur, q infra ferminum ꝑpetentem, &c. Ad idem ca. pia. de exce. li. 6. & c. frequens. de reſt. ſpo. e. li. quoniam tales exceptiones sunt odiosæ, & non tanti præiudicij sicut principale negotium. Io. An. in add. dicit hoc procedere in exceptionib. odiosis, quæ differunt, & non perimunt, quo casu non dabitur nisi vna dilatio: vt in iuribus præal. In peremptoriis autem, in quib. est malus periculum, dicit se cùs: nam vt patet ꝺ. c. de testi. q̄ñq; testes deponunt super principali, & peremptoria simul. & sic vnr ista æquata. Idem tenet Lap. de Ca. alle. 88. vt numerus quartæ dilationis detur in exceptionib. etiam quasi peremptoriis, vt exceptio testium reprobatoria: prout dixi in ca. ex parte ade. ꝺ. c. Et idem dicit in causa matrimoniali & aliis summariis. nam licet in illis dilationes sint restringendæ: necessariò tamen sunt resecandæ, vt dicit tex. in cle. sæpe. de verbo. sig. & sequitur do. Ant. hic. Sed profecto mihi non placet hæc distinctio inter principalem, & exceptiones dilatorias: cum nullibi hoc probetur, nec iura superius allegata hoc probant. simpliciter enim dicunt exceptionem esse probandam infra ꝑpetentem terminum, sed idem est in principali & in exceptione peremptoria. Dicunt. enim iura, q in causis ciuilib. non debet dari nisi vna dilatio pro instructione. vt l. oratione. & l. fi. ff. de fer. & dila. tamē si quod inopinatum emerserit datur alia dilatio cum causæ cognitione. ita dicē dum, in proposito. Nam durum esset, q si infra terminum mihi assi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtatum nequiui ſine culpa mea exceptionem meam probare, q̃ debeam excluſi propter defectum alterius termini, maximè cùm in hoc iura loquantur indiſtinctè. & iura ſuperius alle. loquuntur, q̃n ex culpa ſua non probauit quis exceptionem ſuam, patet quia punitur ibi non probans ſaltem in expenſis. & q̃ debeat habere aliam dilationem, optimè facit tex. in d. c. 1. fateor tamẽ, q̃ ſunt magis reſtringendæ habenæ in exceptionib. quàm in principali, ſeu peremptoriis propter paucitatem præiudicij. & negotij.

CAP. LVI.

1 *In cauſa ciuili admittitur teſtis notatus infamia facti.*
2 *An propoſita exceptione contra teſtem in totum teſtis repellatur.*
3 *Accuſatus de crimine in cauſa ciuili admittitur in teſtem.*
4 *Accuſatus de crimine admittitur in teſtem in exceptis criminibus.*
5 *Accuſatus de crimine, ſi appellauit, an admittatur in teſtem.*
6 *Denunciatus uel inquiſitus de alio crimine an poſſit eſſe teſtis.*
7 *Diſpoſitio huius c. an habeat locum in inquiſito & denunciato.*

Sebaſt. Sap.

Non debet. Accuſatus criminaliter non admittitur in teſtẽ
a ¶Integritas. Vide Bart. in l. admonẽdi. de iureiu. vbi vult, q̃ infami & vili perſonæ non deferatur iuramentum, quia ille cui defertur, dẽt eſſe maior oĩ exceptione. vbi Ia. in repetit. verſi. trigeſimi ſexti. & ibi vult q̃ vbicunque admittitur probatio irregularitatis oportet, q̃ teſtis ſit oĩ exceptiõe maior: & propterea repelli a oĩ actu vbi requiritur integritas ſtatus, talis perſona, & infamis. vt ibi p eũ.

ꝑ alium in cauſa criminali ſua accuſatione pendente, niſi in exceptis criminibus. primò ponitur regula, ſed ò exceptio. ibi, niſi. ¶Caſus literalis. Aliquis accuſatus eſt de crimine pendente accuſatione ꝑ ipſum petitur in teſtimonium in alia cauſa criminali: queritur, an dẽat admitti? reſpõ. q̃ non, niſi forſitan in exceptis: quia ẽt accuſati ab accuſatione. & ordinum ſuſceptione repelluntur, niſi priùs ſe probauerint innocentes. B. ¶Not. 1. q̃ ex pendentia accuſationis criminalis grauatur opi. accuſati, vt interim non dicatur integri ſtatus. Hinc eſt, quòd repellitur ab ordine & teſtimonio. Et per hanc rõnem puto, q̃ in oĩ actu vbi requiritur integritas ſtatus, talis accuſatus repelleretur. Idem puto vbi ex forma ſtatuti vel iuris cõis requireretur teſtis omni omninò exceptione maior. Ad hoc q̃

1 dixi ſ. c. teſtimonium. ¶+No. 2. ex prædictis, & ex tex. arg. opt. q̃ in cauſa ciuili admittitur teſtis notatus infamia facti. nam iſte de quo pendet accuſatio re ipſa ex iuris diſpõne de facto notatur: & nihilominus quia adhuc non ꝓſtat de veritate, nõ repellitur niſi in criminali. fortiùs non dẽt repelli ille qui ſolum eſt notatus ex vulgi opi. nam de facili populus decipitur. de ele. Oſius. Maior. n. eſt præſumptio ꝓ aliquem cum deuentum eſt ad accuſationem, & maximè cũ accuſator adſtringit ſe ad pœnam talionis, q̃ cum vicinia loquatur de aliquo, cum ſæpe procedat ab æmulis. & facit quod not. hic in

2 pr. gl. ¶+Not. 3. caſum in quo per exceptionem propoſitam ꝓ teſtem, ex toto teſtis non admittitur. Io. An. remittit ad no. in ca. ex parte ade. ſ. e. & ibi plenè dixi. Sed ad propoſitum noſtrũ puto tex. iſtũ poſſe intelligi duob. modis, primò, vt admittatur à principio probõ pendentiæ accuſationis, & de ea ꝓſtito non recipiatur dictũ teſtium: & tunc dic hoc procedere, q̃a hæc exceptio non ꝑt eſſe notoria, ex quo in iudicio ꝓtenditur, meritò nõ dẽt ipſius probõ differri. iuxta no. in d. c. ex parte ade. Sed ò ꝑt intelligi & ſubtilius, q̃nõ dẽt admitti ad teſtificandum. ſin effectu q̃ a non faciet fidem dictũ ſuum, ſi tpe ferendæ ſnïæ pendeat ahue accuſatio: ſed nihilominus poterit dictum ſuum recipi, & exceptio reſeruari in tẽs ferendæ ſnïæ: nam ſi ante ſnïam repetitur abſolutus, ſatis patet q̃ tpe tiſtimonij erat integri ſtatus. pro hoc facit, q̃a teſtis ſolum repellitur, quia præſumitur nocens: vt c. forus. in fi. de ver. ſig. ſed nunc ꝓſtat, q̃ erat innocens: facit quod in ſimili no. Io. An. in ca. omnipotens. de acc. primus intel. vſ magis ꝓuenire literæ: ſed ſecundus eſt magis rõnabilis. No. 4. bo. arg. q̃ ꝓ teſtem ꝑt excipi de crimine ẽt non publico: & probatur ex eo, quia teſtis & promouendus ſeu ordinandus hic æquiparantur: ſed certum eſt, q̃ notatus crimine priuato repellitur ab ordine: ergò ẽt à teſtimonio. Ad hoc, 1 5. di. c. fi. & 81. di. ca. 1. Facit ad ea quæ dixi in c. teſtimonium. ſ. c. ¶Not. vlt. q̃ accuſatus aliũ accuſare non ꝑt. hoc intellige iuxta ea quæ hñr, & no. in ca. negan-

3 da. 3. q. 11. & plenè per Bar. in l. is qui reus ff. de pu. iu. ¶+Venio ad gl. quæ facit principaliter quatuor: nam in prima parte ponit rõnem decidendi ad text. & eſt clara. In ſecunda parte quærit, an iſte accuſatus admittatur in ciuili: & ꝓcludit, q̃ſic, dummodo ſit emendatus de crimine, & in hoc gl. ineptè loquitur. ex quo, n. adhuc nõ conſtat de crimine, non requiritur emendatio: licet enim pendente accuſatione grauetur ipſius opi. vt in pr. glo. tũ hæc aggruatio ſufficere non videtur in ciuili: vel cum agitur ciuiliter: vt ſatis probatur hic. & ca. teſtimonium. ver. in criminali. ſ. c. & faciunt ſimilia de quib. in gl. & vide de hoc, q̃d no. gl. ĩ c. ipſi apoſtoli. 2. q. 7. ¶+ Tertiò glo. opp. q̃ etiam in exceptis criminib. non debeat iſte admitti. arg. 2. q. 1. in primis. & c. per tuas. de ſim. vbi tam in accuſatore quã in teſte diſtinguitur, an accuſatus ſit bonæ famæ, an malæ. Sol. glo.

4 dicit text. illum intelligendum ſm diſtinct. illorum capitulorum. & hanc ſo. vñr hic ſequi Io. An. in. & Ab. qui dicunt, q̃ propter hoc text. iſte dicit, forſan: quaſi dicat, q̃ indiſtinctè non admittitur. Sed poteſt dari alia ſolutio: q̃ illa iura procedunt quando cõſtat de crimine contra teſtes: hic verò quando tantum eſt accuſatus: & hoc fortè voluit iſta glo. dum poſtea dicit, q̃ licet iſte accuſetur nihilo minus remaneat in ſtatu ſuo, quaſi adhuc non conſtet q̃ ſit crimino ſus: ſicut enim admittitur in ciuili, ita etiam ſimiliter in crimine excepto in odium criminis: & hoc plus placet cum tex. iſte loquatur indiſtinctè. Quæ autem ſint crimina excepta, vide in Spec. in tit. de acc. in fi. vbi enumerat crimen læſæ maieſtatis. 6. q. 1. ſi quis. & ĩ. de hær. c. vergentis. Item crimen hæreſis. d. c. vergentis. & c. in fidei fauorem. e. ti. li. 6. Item crimen ſimoniæ. d. c. per tuas. & ſimilia. dic vt

5 ibi. Vltimò gl. +quærit, quid ſi accuſatus condemnatus appellauit: an admittatur in teſtem? Dic vt in ea, quam not. ad conſimiles quæſtiones. & vide quod in ſimili no. gl. in c. ſæpe. de ap. ¶Extra gl. op. contra tex. nam ex hoc capitulo datur materia malignandi: facile enim erit accuſato, vel timẽti accuſari ſubtrahere aduerſario teſtes quib. timet conuinci: faciendo. ſ. eos accuſari, vel plus accuſando: & ſic aperitur via malitiis. contra c. quanto. ĩ. de diuor. So. Io. And. q̃ hæc malitia non eſt præſumenda: & vbi de ea eſſet præſumptio: poſſet prouideri ſm decre. frequens. de reſt. ſpo. lib. 6. ĩ. præſigendo terminum infra quem probetur accuſatio, vel dictum teſtis recipi, reſeruata fide i ꝓſius in euentum finitæ accuſationis. Ad hoc ſ. c. ex parte. Et no. hunc intellectum. Nam vt ſ. dixi, non eſſet malum in diſtinctè hoc obſeruare. nec tex. iſte contradicit intelligendo vt ſ. in notabilib. dixi. & facit quod ipſe Io. An. no. in d. c. omnipotens. vbi dicit, q̃ pendente accuſatione quis poteſt eligi, ſed cõfirmatio

6 debet differri. ne in fraudem procuretur accuſatio. ¶+Vlt. quæri. tur, an diſpoſitio huius c. habeat locum in inquiſito & denunciato? Inn. & Hoſt. q̃ ſic. Io. An. fatetur hoc in inquiſitione, cum illa non fiat ſuper veritate criminis, niſi ſi præcedat infamia. de acc. qualiter, meritò tanquam infamatus repelleretur in criminali. Sed in denũciatione videretur diſtinguendum ſm eum, an denunciatio ſit euangelica, an iudicialis, an canonica, an regularis? & ſi eſt iudicialis, an denunciatus ſit infamatus an ne? & ſic cum his verbis tranſit Io. And. quaſi velit dicere, quod nunquam repelleretur denunciatus niſi in iudiciali, dummodo ſit notatus infamia. & cum hoc dicto tranſit do. Ant. ſed non video qualiter ſundetur hoc dictum. Nam idem per omnia eſſet in aliis denunciationib. ſi denunciatus eſſet infamis infamia iuris, vel facti: per rationem quam ſ. dixi in inquiſito. Item negari non poteſt quin cõtra denunciatum inchoato proceſſu oriatur ſuſpicio, & grauetur opinio ipſius. d. ca. omnipotẽs. & 81. di. c. tantis Daniel. ſicut ergò interim non promouetur. vt in iu rib. præal. ita nec ad teſtimonium in criminali admitti debet, cum iſti pariſicentur, vt hic. nec debemus habere reſpectum, q̃ agatur ad pœnitentiam in denunciatione, quia repulſio non fit propter pœnam futuram, ſed propter præſumptionem malæ vitæ, quæ non minus oritur contra denunciatum, quàm contra accuſatum: q̃nõ ſimò ſi rectè velimus conſiderare, maior præſumptio oritur contra denunciatum: quia denuncians præſumitur moueri ex ſola charitate, cum non agat ad pœnam: ſed accuſans mouetur quandoque malo zelo, vnde accuſatio appellatur genus illaudabilis intentionis. 2. q. 7. ſi quis epiſcopus.

¶De teſtibus cogendis. Rub.

¶Quia officium teſtium quaſi publicum eſt, & ad illud interdum inuiti coguntur, ideò poſt tractatum de teſtib. & c. ſic continuat Io. An. Not. tu ex hac continuatione, q̃ officium teſtium eſt quaſi publicum: ſed vide latius per Inn. in c. nihil, ad fi. de ele. vbi dicit, quòd officium teſtis in ſe eſt publicum. Ad hoc, l. 1. ff. de teſtib. ſed teſtis non fert teſtimonium tanquam habens officium publicum. hinc eſt, quod per exceptionem criminis repellitur nec prodeſt tolleratio, ſicut in aliis officiis publicis. ſ. titu. prox. teſtimonium. & quod no. Inn. in c. ſcicitatus. de reſcr. Ego continuo ſic. Viſum eſt ſ. de teſtibus, ſed quia poſſet dubitari vtrum ad teſtificandũ poſſint compelli, meritò ſubditur iſta Rub.

CAP. I.

1 *Iudex poteſt committere examinationem teſtium etiam in cauſa matrimoniali, & quo nomine appelletur ille cui eſt commiſſa talis examinatio.*
2 *Tacere ueritatem an ſit peccatum.*
3 *Accuſatus negando ueritatem peccat mortaliter.*
Condemnatus ad mortem iuridicè & ſuperiores carceres peccat mortaliter.
Confitens falſum contra ſeipſum metu tormentorum peccat mortaliter.
4 *Priuilegiati à ferendo teſtimonio, an & quo caſu poſſint compelli, & quando peccent non teſtificando.*
5 *Eoipſo quod teſtis non uult ferre teſtimonium in cauſa ciuili præſumitur cõtra ipſum ſecius in cauſa criminali.*
6 *Teſtis ſubtrahens ſe à teſtimonio, præſumitur ſuſpectus, & contra ipſum poteſt iudex inquirere.*
8 *In cauſis criminalibus non mittitur ad examinandos teſtes, ſed debent perſonaliter com-*

parere, etiam ſi ſint egregiæ perſonæ.

Cauſam. ¶In cauſa matrimoniali cogendi ſunt teſtes ferre teſtimonium. Ita cõiter ſummatur: ſed non placet, inquãtum ponit ſpalitatem in matrimonio: quia ſic loqui vñr iura in alia materia ciuili. ideò gñaliùs ſummo ſic. In cauſa ciuili monendi & inducendi ſunt teſtes ad teſtificandum: & ſi ſe ſubtrahant odio, gratia, &c. ꝓ pelluntur. In prima parte ponit cauſæ commiſſionem. In ſecunda prouidet partib. ibi, ideoq;. ¶Caſus literalis. Quædam cauſa matrimonialis vertebatur inter M. mulierem & virum ſuum: ꝓmiſſa fuit iudicib. Mandat Papa Papien. electo q̃ moneat teſtes ad ferendum teſtimonium, quos vtraq; pars ibi duxerit nominandos. ſi verò odio, amore, vel timore ſe ſubtraxerint, quo ad ferendum teſtimonium coram prædictis iudicib. vel nũcio, quem ad hoc miſerunt, ꝓpellat eos per ecc. cenſu. B. ¶No. 1. ibi, moneas & inducas, q̃ per hæc verba non deſignatur præciſa cõpulſio: patet, quia in fine mãdat compelli ſi induci non ꝑt. vide de hoc, quod no. in c. 2. ĩ. de ſpon. ¶No. 2. q̃ ẽt in cauſa matrimonia li non debet iudex teſtes à principio ꝓpellere ſeu contra eos ſnïam fulminare: ſed prius monere & inducere: q̃ puto verum, niſi neceſſarium ſit illorum teſtimonium: quia aliter probari non ꝑt, vel niſi iudex ſit remotus à partib. tunc. n. quia de facili nõ poteſt iudicium iudicis geminari, poterit iudex à principio præcipere, & ſub cõditione cenſuram eccleſiaſticam fulminare. & ſic iudicio meo

1 intelligi ꝑt c. ſ. prox. ¶+No. 3. iudicem poſſe ꝓmittere teſtium receptionem etiam in cauſa matrimoniali. & no. q̃ talis commiſſarius ꝑt nuncius appellari. & dicit Io. An. q̃iſte q̃ſ que vocatur executor: q̃ſq; auditor, vel cognitor, quem poteſt iudex quilibet ad certũ articulum deputare. de of. del. ca. ſuper quæſtionum. §. 1. & §. verum. Ego credo. q̃ q̃ſ in iudex prius examinat capitula, & interrogatoria, & poſtmodum mittit notariũ vel alium ad examinandum teſtes, iſte ſic miſſus ꝑt dici nuncius: ſic appellatur, quia mittitur ad ipſos teſtes: & quandoq; nullam habet iuriſdictionem, ſed nudum miniſteriũ. iuxta no. in cle. vna, de of. del. & videtur text. in c. 2. de iud. li. 6. & ſic loquitur hic, vt patet ibi, quẽ ad hoc miſerint, &c. quandoq; commiſit iudex ſimpliciter receptionem teſtium: & tũc ille non propriè appellatur nuncius ſed iudex, ſeu cognitor: vt in cle. iudices. de of. del. cum ibi no. ¶Opp. videtur enim, q̃non erat opus ſcribere ordinario, vt compelleret teſtes producendos coram delegato Papæ: qa ipſemet hoc facere poterat, cùm ſibi oĩa videantur eſſe ꝓmiſſa, ſine quib. cauſa ꝓmodè expediri nõ ꝑt. de of. del. c. præterea. & c. prudentiam. Sol. Vinc. fatetur, q̃ delegatus hoc

* poſſet, & cõiter doct. poſt cum: ſed ſcriptum fuit ordinario. q̃a fortè plus timebatur in loco: q̃ placet ſimiliter cum mandatur ordinario, vt exequatur ſnïam delegati apoſtolici, cum & ipſe per ſe exequi poſſet. ſ. de of. del. in literis. c. ſignificaſti. & c. querenti. ¶Gl. 1. q̃rit, quare teſtes ꝓpelluntur, cum rñr quis nõ ꝓpellatur de ſuo facere beneficium. 10. q. 2. præcario. Reſpõ. q̃ duplici ex capite. primò, pp bonum publicum, ne veritas occultetur, & malus vt bonus æſtimetur. facit licet glo. non alleget, l. eum qui nocentem. ff. de iniu.

¶Circa hoc, an inquiſitus iurans ꝓtenta in inquiſitione nõ eſſe vera, ſi poſtea appareat ꝓrium, teneatur de periurio? Dicas, q̃ inquiſitus tenetur rñdere, ẽt cum iuſo, inquiſitioni ꝑ eum formatæ de crimine, hoc eſt, an deliquerit, vel non. Et vide Spe. in tit. depoſi. §. 7. ver. 19. & ti. de inquiſi. §. 3. nec dr̃ ex hoc incurrere periurium. Quod volui Ia. But. in l. q̃ ſæpe. §. ſi verò. ff. de ꝑh. emp. De quo vide ꝓ Alex. in l. 1. ff. de his, qui mor ſibi ꝓſci. hic all. de quo tñ multũ dubito: q̃a non dẽt quis deierare, ꝓ quo cunq; ꝓmodo perſonali, & temporali, vt c. fi. 22. q. 1. imò potiùs debet oĩa mala tpalia pati, quam cõ ſentire malo animę. c. ſuſcepimus. de ho. & 32. q. 5. ſita ne. & vi de Spe. ri. de ac. & pe. 1 §. 4. ver. q̃d ſi forte.

d ¶Condemnatus Vide Iaſo. in l. admonendi. in materia ſu gæ. ff. de iureiu.

e ¶Priuilegiati. Priuilegiati vt non cogantur in ſubſidium q̃n aliter probari nõ ꝑt. Addę q̃ iſte perſonæ priuilegiatæ non dñr inuitæ teſtificari, licet fuerint citatæ ad iudicium pro teſtimonio ſi poſtea teſtificãtur. Ita dicit Bal. in l. ſi q̃n. C. teſtli. & idem dicit, vbi iã opposuit exceptionem priuilegiati in l. parẽres. ĩ. C. de teſti. vbi dicit, ita ſe conſuluiſſe. Itẽ vide Archi. in c. ſtatuẽdum. 2. q. 6. vbi dicit q̃, in ciuili cauſa, vbi aliter veritas haberi ñ poteſt, compelluntur etiam teſtes priuilegiati. de quib. in §. item lege Iulia. 4. q. 3. & dicit quod ita conſueuit concludi in ca. dilectorum de de teſtib. cog. Adde Rom. ſing. ſuis. fo. 3.

* Sebaſt. Sap.

f ¶Compelli. Vide Bar. in l. lege Iulia. ff. de teſti. Marſi. in ſin. ſuo 76. incip. plures ſunt. & in rep. l. ſi. C. de prob. & in reper. ver. teſtiũ coactio.

a ¶Tacere veritatẽ. Vide Iaſ. in l. ꝓſcriptione. in 2. no. C. ſi ꝑ ius vel vti. pub. vbi tangit, q̃ ita puniturteſtis tacendo veritatem, ac ſi falſum dixiſſet. De quo ẽt per Ang. de Are. in trac. male. in ver. falſario.

b ¶An ſit pctũ non teſtificari: vide S. Tho. 2. 2. q. 70. arti. 1. circa ſi. vbi dicit. q̃ teſtificari eſt de neceſſitate ſalutis, ſuppoſita teſtis idoneitate. & ordine iuris: aliàs ſecùs. Item an, & q̃ſ ſit peccatũ mortale, celare veritatem in iudicio, vice Anto, in c. 1. ver. nota non cõpelli. ſ. de prob. Ab. poſt In, in ca. 1. circa pr. ĩ. de cri. fal. Et de iſto ar. vide B. Th. 2. 2. q. 70. ar. 1. vbi concludit, q̃ ſi reqritur teſtimonium alicuius ſubditi auctoritate ſuperioris, qui requiſitus in his, q̃ ad ſubſtantiam ptinent, obedire tenetur, nõ eſt dubium: q̃ tenetur teſtimonium ferre in his, in quib. ſm iuris ordinẽ teſtimoniũ ab eo exigitur: vt puta in manifeſtis, & de quib. præceſſit infamia. Sed ò occultis, & de quib. non præceſſit infamia, nõ tenetur teſtificari. Si aũt non requiritur eius teſtimoniũ à iudice ſuperiori, ſed ab alio: & tũc aut ad hominem liberandum ab iniuſta morte vel à falſa infamia, vel à

2 pœna qualitercũq;: & tũc tenetur teſtificari: imò ſi eius teſtimoniũ nõ requiritur, tñ tenetur facere q̃ in ſe eſt, vt veritatem denuntiet alicui, q̃ ad hoc poſſit prodeſſe. Sup his verò q̃ pertinent ad cõdemnationem, non tenetur q̃s ferre teſtimoniũ niſi cũ à ſuperiore cõpellitur, ſm ordinẽ iuris, nõ attento q̃ immineat periculũ accuſatori: quia ipſe ſponte in hoc periculum fuit ingreſſus.

c ¶Quod ſic. Sciaſq̃ ingſitus, qui rñdendo inquiſitiõi iurat non feciſſe, ſi poſtea appareat ꝓrium, nõ per hoc punitur tanquam periur°. Iſtud eſt d. ſolenne. Ale. in ad. ad Bar. in l. 1. ff. de bo. eo. qui ſibi mor. conſci. apo. Abb. c. is qui in 2. not. in apo. mag. in l. ſi. ĩ. de ſol. Et ita vſ poſſe limitari d. Ab. hic, vt procedat in foro poli, non in foro fori. Aeneas de Falco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Vide gl. 3. q. 9. testes. vbi est gl. fin. iudicio meo, in ver. si pñtes. qnō valet cō suetudo, cp examinatio testium in crimi 6 nalib. delegari possit. Et adde Abb. in c. cum cām. j. circa pr. §. ti. j. Spe. in ti. de teste. §. nūc tractemus. vers. in crriminalib. verò. & vide Bal. l d. auth. apud eloquentissimū. vbi 2cludit, cp ēt in crīalib. pt de legari receptio, si testes sunt in alia prouīneia. Et adde, cp licet receptio testiū in cā criminali non possit delegari, tñ pt delegari receptio in strumēti. Text. est in c. 2tingit. & ibi Ant. circa fi. ver. no. pe. de fi. inst. & gñaliter qñ possit 2mitti examinatio testium, ponit Dyn. in l. scire oportet. §. j. ff. de exc. tu. & Spe. in tit. de teste. §. nunc tractandū. ver. nunqd ad offīn. Ad quos remittit Bal. ī l. 3. §. idē diuus. ff. de testi. Et adde, cp istā regu. q dicit cām criminalem non posse delegari, quo ad receptionē testium. limitat no. tex. in d. c. mulieres. de iu. li. 6. esse verā, nisi ex pte testis cōcurrat, cp sit psona priuilegiata, ḡ nō cogitur testificari in iudicio, vel ex pte iudicis cōcurrat magna honestas, vt ga est eps tunc posset delegari. Et hoc dicit Pe. de Anc. cit. fi. Sed cp in cā criminali receptio testiū 7 posset aliis 2mitti, vi a detur casus aptus in c. vt offīn. §. verū ibi: alij, quos ad hoc duxeritis deputandos. de hære. in 6. nisi rñdeas, cp ille tex. loqtur in nuda examinatione, cū iā testes iurassent corā ingsitorib. vel dicatur cp sit spāle in crīe hære 3 fis, sicut multa alia. Itē adde, cp vbi agit 4 de crīe in modū exceptionis, pt 2mitti 5 examinatio testium Ita dicit Pe. de Anc. 6 in c. pñtium. §. testes. in pr. de test. in 6. Itē vide qđ no. Arch. in d. c. pñtium. §. testes. ver. q̄ro post Io. An. Itē adde, cp Papa indistinctē pt 2mittere

In criminalib. verò, & in aliis in quib. non est pcīn, veritatem celare, nō est præsumendum fm eum, cp is, qui testificari renuit, malitiosè se subtrahat: & ideò non est cogendus nisi manifestè appareat de malitia. ī. c. peruenit. 2. ¶ †Nota benè hoc, & vī iudicio meo hoc probari ī. eo. super eo. ver. 2stiterit. & dicam latius ī c. dilectorum. ī. e. vbi expediam hanc mām. & hoc procedit vbi veritas aliter haberi pt. Si aūt aliter haberi non pt, tunc dicit Io. An. post Inn. per d. decre. peruenit. 2. cp in criminalib. & in causis in quib. aliàs testes non coguntur, nec cogentur, ēt si non se subtrahunt gratia, odio, vel timore. Idem Host. Nam fm eum videmus, cp hoc casū cō pellitur clericus. d. ca. quamquam. qui aliàs est priuilegiatus: vt non compellatur. d. c. ſta tuendum. in fi. Non ob. cp prohibitum sit iuramentum, sine quo testis nō deponit: quia hoc verū, nisi in casib. quorum iste est vnus, & de his casib. vide gl. in c. nullus. ī. de iurei. & prædicta no. & expediam latius in d. c. dilectorum. Secundò vī hæc glo. primum dictū limitare, vt præsumatur cp gratia. & c. qñ veritas aliter haberi non pt, cp non videtur procedere, nisi in priuilegiatis, vel in criminalibus per prædicta. Et ex prædictis deciditur tacitè alia q. cui incumbat onus probandi, cp veritas aliter haberi non pt, quam latiùs & explicitè attingam. ī. e. super eo. & vide ad confirmationem prædictorum no. dictum Bar. in l. 1. §. 1. ff. de fal. vbi dicit, cp si quis subtrahit se à testimonio, reddit se suspectum de falsitate, seu corruptione: videlicet cp gratia, seu 2modo se subtrahat: ex qua præsumptione iudex poterit inquirere ℨ eum fm Bar. quod est menti tenendum, sed debet limitari fm prædicta, qñ. sc. non subest alia præsumptio hanc elidens. ¶ Ex omnib. prædictis pñt elici tres conclu. Prima, cp priuilegium super te stiminio non ferendo cōcessum, cessat deficientib. aliis probationib. siue sint laici siue clerici. Secunda conclu. cp in causis ciuilib. præsumitur quis corruptus, si requisitus testificari recusat: & ad hoc compelli potest, & ℨ eum inquiri de corruptione, nisi alia in cō trarium præsumptio subsit. Tertia conclu. in criminalib. causis testes non 2pelluntur, nisi aliis probationib. deficientib. nec præsumitur corruptio, si quis testificari recusat, ni si aliter probetur, quo casu fiet compulsio: licet aliter veritas probari possit. Hæc conclu. probatur in c. super eo. iuncto c. peruenit. 2. e. ti. De iure verò ciuili aliud videtur. de quo vide tex. cum ibi no. ī. e. super eo. ī fi. ¶ †Gl. a fin. est clara, & notabis casum cp in causis criminalib. non mittitur etiam ad egregias personas, sed omnes compelluntur venire ad præsentiam iudicis. Hoc limita secundum tex. no. in c. 2. de iu. li. 6. Vide circa hoc quod plenè dixi in c. cum causam. 1. ℨ. ti. 1.

CAP. II.

1 *Testis nolens comparere potest fustigari. Aeponi. & excōmunicari. & iudex potest incipere ab excōmunicatione.*
2 *Iudex potest in primo præcepto imponere mulctam contumaci.*
3 *An requiratur una citatio. an duplex, an triplex. ad hoc ut iudex possit mulctare.*
4 *Citatus ad certum tempus hora diei non expressa, debet tali hora comparere, ut possit explere officium suum.*
5 *Citatus certo die ad faciendam electionem, debet mane cōparere.*
6 *Iudex excommunicauit testes non comparentes in termino præfixo, & testes in dicto termino fuerunt impediti, nunquid sint excommunicati.*

Cum super. Per excōcitationis, suspensionis, & depositionis suīam cogendi sunt testes, vel summa generalius sic. Vbi testimonium est necessariū, compellendi sunt testes ad illud ferendum

et per suspensionis, excōcitationis, & depositionis sniam. h. d. Tria facit. primò pcipit. secundò, punit 2temnentem. tertiò, aggrauat. secunda ibi, si verò, tertia ibi, & si. ¶ Casus literalis. Mandat Papa quibusdam presbyteris quatenus ad pñtiam suam accedant perhibituri testimonium veritatis super causa, quæ vertitur inter epm Prænestinum, & abbatē Sublacen. Si verò non venerint, sciant se ab offō & bñficio suspēsos: & si nec sic venerint excōcitatiōis sniam poterint formidare. Ber. ¶ No. 1. cp vbi testimonium est necessarium non præmittitur monitio, sed à principio pt testib. mandari, vt veniant, ēt si iint presbyteri: vt hic iuncta suprascriptione. Et no. qte stes pñt 2pelli ire ad curiam Romanam de longinquis partib. expensis tñ producentis: vt c. statutum. ppe fi. & resc. li. 6. & 4. q. 3. si testes. ī. item liberi. ver. venturis. ¶ †Not. bon. practicam procedendi ℨ testem vel alium ab sentem, vt in eadem citationis litera si nō venerit in termino præfixo, fulminetur suspensio: & si intra alium terminum non venerit, eadem litera præfixum, furat excōcitatio: si non venerit in termino, 2minetur depositionem: & sic vī Host. intelligere literam. & hic intel. est verus in se, licet ex litera apertè non intelligatur, cp hic fuisset lata excōcitatio, sed potius innuitur, cp solum 2minata. credo tñ, cp quilibet terminus debeat esse peremptorius: aliàs non deberet fieri suspensio vel excōcitatio. Ad hoc c. sacro. de sen. exc. & quod no. In. in c. j. de excess. prel. vide practicam per tex. iuncta gl. in c. constōnem. de sen. exc. lib. 6. Et ex hoc, & ex text. innuitur iudicem debere vltimo loco reseruare excōcitationem, & prius incipere à suspensione: quod est fm do. Ant. ℨ practicos nostri temporis: quia in continenti incipiunt ab excōcitatione. Ego dico, cp licet cæteris partib. hoc sit honestū, non tñ necessarium. Iudex. n. potest incipere ab illa, quæ magis timetur: vt in c. quoniam. in fi. vt lit. non cont. & c. 1. de iud. vbi pro prima contumacia fuit lata excōcatio. vnde alibi dicit glo. cp quælibet minima contumacia est excommunicatione digna, & cp tantò maior est, quantò ex minore resurgit. ita dicit gl. no. in c. duo sunt. 96. di. vide bo. text. 2 in c. tua. vt lit. nō conte. ¶ †No. & tene men b ti, cp iudex *b* potest in primo præcepto appone re mulctam non parenti: & facit, cp iudex possit præcipere aliquid sub certa pœna. de quo vide per Spe. in ti. de sen. prola. §. 3. versi. sed nunquid iudex. & ibi videtur concludere cp sic: si euidenter præsumit cōtumaciam. & idem deberet obseruari in excommunicationis prolatione: vt probatur in ca. Romana. §. caueant. de sen. exc. li. 6. sed propter viarum distantiā cum sit difficile geminari præcepta, satis poterit obseruari prima vice, cp hic dicitur, nam ex causa rōnabili pt pro futuris culpis sub conditione excommunicatio ferri: vt ibi. secundò facit, cp post contumaciam possit iudex sine noua citatione infligere mulctam. de quo die, vt plenè dixi in 3 c. 1. de iu. ¶ †Op. ℨ hoc & contra text. Videtur enim cp ex prima contumacia non possit iudex mulctare iuxta no. in c. 2. de procu. Vinc. dicit, cp isti puniuntur: quia hoc fuit in citatione expressum. No. hanc sol. ex qua innuitur, cp si iudex præcipit simpliciter aliqd fieri: non debet illico infligere mulctam nō parenti: sed geminare præceptum: sed credo posse dici tres citationes requiri ad causam principiandam. & sic loquitur l. ad peremptorium. ff. de iu. & no. per In. in c. ad petitionem. de acc. sed vbi fit præceptum aliud vt hic, non est opus geminare citationem. arg. in l. 1. ff. si quis ius dicen. non obtem. primum tñ æquius. Not. tamen ex dicto Vinc. cp iudex licitè exprimit pœnam ex prima contumacia. facit pro allegato dicto Spe. ¶ Op. videtur enim cp hæc citatio non arctabat, cum esset sine termino. Gl. 1. metu contrarij supplet, quòd

quòd hic fuit terminus constitutus, & cp isti debebant 2parere ea hora, qua possent expedire offīn, ad quod erant vocati. Dic, qetiam a sine certo termino valeret citatio. a & intelligitur vt citatus veniat quam citius pt: vt plenè dicam c. cum parati. ī. de app. † Secundò 4 collige ex gl. cp citatus ad certum terminum hora diei non expressa, tenetur 2parere tali hora, cp possit explere offīn seu negotium ad 5 quod citatur. † Et facit quod in simili no. In. in c. cum nobis. de ele. vbi dicit, cp citatus vt compareat certa die ad electionem faciendam, debet cōparere de mane. quia tali tempore fit electio propter Missam spiritus sancti. Hinc Vin. in secunda so. dicit hic qđ debet venire tali tempore citatus pro testimonio ferendo, cp deponat ieiunus. 22. q. 5. honestum. & ℨ. ti. prox. ca. 1. vel fm eum in prima fol. satis est cp ea die iuret. Nam pro actu depositionis pt testis teneri per 1 5. dies. vt l. pe. C. de testib. Conclude ergò, cp citatus ad certum diem sine hora, debet comparere tali hora, qua expedire posset id, propter quod vocatur: & in dubio satis est cp veniat ante noctis tenebras: quia totus dies sibi cedit. de quo in d. c. consuluit. & ea. cum nobis. ¶ Op. 3. de ea. cum non ab homine ℨ. de iud, vbi fit primò depositio, & postea excōcatio, & hic ℨ. So. gl. 2. qđ. ¶ Istud procedit vbi processus fuit super contumacia: nam tunc incipitur à mitiori pœna, ℨ rium procedit, vbi fundatur super crimine: & dic vt ibi plenius nota. ¶ Glo. 3. colligit, cp in vna citatione pñt fieri plures citationes. de hoc dic vt leg. & no. in d. c. cōstitutionem. ad quod ℨ. remissi. ¶ †Gi. fin. in pr. est facilis, postea formauit qōnem quotidianam. Iudex excōmunicauit testes, nisi comparerent in termino præfixo: in termino testes fuerunt impediti, quæritur nun quid sint excōmunicati. b Concludit, cp quo ad Deum non sunt excommunicati: tñ quo ad ecclesiam sic: tamē docto de impedimento absoluentur sine difficultate. idem tenet glo. in ca. vno. 4. q. 5. super verbo occurrerit.

Sebast. Sap.
a ¶ Citatio. vide Ecl. in ca. consuluit. ver. not. tex. ibi: ea hora. ℨ. de offi. dele.
Anto. Fran.
b ¶ Excōicati. Circa istam q. an iussus cōparere in certo termino sub pœna excōicationis, si fuerit impeditus iusto impedimento, sit excōmunicatus? vide Abba. in c. P. & G. & ibi And. Sicu. de of. del. post In. & vide in ca. inquisitioni. de sent. exc. & vide Bal. hic: & hī per Legistas in l. Celsus. ff. de arbi. & in l. quæsitum. ff. de re iu. Et vide Old. in cons. suo. 267. Et adde, cp contta cōmunem sententiam est bo. tex. in c. vno. 4. q. 5. ideò cogita super hoc
* Sebast. Sap.
c ¶ Negatio partis. An, & quādo per negationem res efficitur dubia, vide Bart. in l. 1 C. de proc. vbi 6 Iaſ. Et quod in notorio negatiua non facit rem dubiam, vo luit idem Iaso. in l. post rem. ff. de transſ. b
Zacharias.
d ¶ Non possit. Vide hanc q. in terminis

Spe. autem in tit. de cita. §. pen. ad fi. refert quosdam tenere contrarium. ſ. cp excommunicatio non tenet: vnde pronuntiandum est excōmunicationem non tenere, nec tenebitur ad expensas: & cum illa opi. transit ibi Spec. Host. dicit cp si Papa tulit talem sententiam omninò ligat. de of. del. ex parte, nec est nostrum reprehēdere. 9. q. 3. aliorum. Si interior eam tulit, an taliter citatus detinetur impedimento incommoditatis, aut facti. Primo casu ligatus est, tamen ni si in citatione expressa esset talis causa propter quam dimittere deburit, ppria negotia sine difficultate debet absolui, alias satisfieri oportebit: secundo casu non indiget absolutione, cum præceptum non obliget ad impossibile: & sic sententia est nulla: sufficit ergò relaxatio: vt ī c. Odoardus. de so. Posset etiam fieri absolutio ad cautelam fm eum. Io. An. hic remittit ad no per In. in c. P. & G. de offi. del. & dicit, cp hæc quæstio videtur expedita. de sen. exc. venerabilibus. §. idem. li. 6. & ibi tex. innuit, cp iste sit ligatus: sufficit enim præsumpta contumacia. Sed aduerte, quia ille text. loquitur, quando quis fuit excommunicatus pro contumacia de præterito: vt quia iudex reputās aliquem contumacem, illum excommunicauit: sed hic loquitur de excommunicatione lata pro contumacia de futuro: vnde iudicis animus videtur deesse: tamen vt dicit do. Anto. ille * tex. loquitur indistinctē: & ideò sequitur ipse hic opi. Io. An. & dicit eam esse *communem*. Nec. ob. si dicatur hanc sententiam continere in tolerabilem errorem: quia vt dicit In. in d. ca. P. & G. hic error non est patens ex verbis sententiæ: licet ex mente sit reducibilis ad errorem: talis autem error non inducit nullitatem sententiæ. vt ibi no. Ego in hac q. soleo sic distinguere, cp aut ex tenore sniæ apparet, cp iudex voluit omninò ligare non comparentem in termino, siue esset impeditus, siue non: & talis sententia non tenet tanquam continens errorem intolerabilem. de sen. excō. per tuas. Aut non constat ex tenore sententiæ: quia iudex simpliciter excommunicauit non comparentem in termino: & aut ex aliquib. verbis potest iudicis mens deprehendi: vt quia dixit, si contempseris, vel si distuleris in termino comparere, & non erit excommunicatus: quia qui nō potest, non contemnit nec differt: vt no. gl. in c. quam sit. de elec. li. 6. in ver. distulerit. Aut non potest deprehendi: & tunc non est excommunicatus quo ad Deum ex quo non deliquit. de re iu. ca. 1. li. 6. Sed quia quo ad ecclesiam excommunicatio iniusta ligat: maximè quādo est apparenter iniusta, poterit fieri solutio saltem ad cautelam. plus tamen in subtilitate placet opi. Host. & Spe. vt dato & probato impedimento facti nulla indigeat absolutione: quia non videtur verisimile, quod iudex voluerit eum ligare. ar. ca. vī nostrū. prodeat. ī. vt ecc. benefi. & per hæc puto idem dicendum in sententia Papæ, & fortius quia sententia hoc casu non infringitur ex defectu potestatis, sed potius voluntatis, quæ voluntas potius debet præsumi in Papa tanquam iustior quam in alio. arg. 46. di. c. 1. facit c. in causis. de re iud. Ad §. idem, allegatum per Io. An. potest responderi cp loquitur quando excommunicatus allegabat impedimentum, sed non probabat: tunc à principio absoluitur præstita cautione: vel ille volebat contendere de nullitate. facit c. cum olim. de re iud. vbi sententia Papæ interlocutoria decernitur nulla, si ex circunstātiis apparet eum fuisse circunuentum vel immemorem.

CAP. III.

1 *Notorium non infertur. licet pars aduersa negauerit factum.*
2 *Testis non cogitur ferre testimonium in criminalibus, nisi timore partis aduersæ se subtrahat.*
3 *Testes de iure ciuili indistinctē cogendi sunt.*
4 *Testes præsumuntur timore aduersæ partis nolle testificari, quando requisiti nolunt testificari.*
Cui incumbit onus probandi, eum quis dicit: quod per alios testes probari non possit: nisi per illos quos adducit.

Super eo. Testis qui timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur. Adde etiam in criminali secundum communem intellectum: vt sic aliquid addat ad ca. 1. ℨ. c. & c. dilectorum. ī. e. in prima, decisa consultatio. in secunda, responsio. ibi, consultationi: in qua distinguit, & secundum membrum prosequitur: ibi, verum. cuius responsio moderatur, ibi: nisi. & demum quærentem instruit, ibi, licet. ¶ Casus literalis. Aliquis conuenitur de aliquo facto coram iudice. ille factum negat, quæritur, an illi qui interfuerunt negotio cogendi sint ferre testimonium veritati? Respondet Papa, si factum notorium est, non sunt necessarii testes, cum talia probationem vel ordinem iudiciarium non requirant. Si verò non est notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerunt, monendi sunt non cogendi, nisi forte timore aduersæ partis, à ferendo testimonio reuocentur: de iuris rigore tamen indistincte sunt cogendi. B. ¶ Not. 1. cp notorium non indiget testib. hoc intellige, prout plenè not. in c. vestra. ī. de coha. cler. & mulie. & 2. q. 1. manifesta. ¶ †No. 2. cp in facto notorio non distinguitur, an neget pars vel confiteatur. Ex quo infero, cp negatio partis non inficit notorium, nec reddit rem dubiam: vt hic clarè probatur: licet soleat ad hoc allegari dictum In. in c. tua. de cohabi. cler. ¶ Not. 3. cp in facto non notorio per negationem partis res efficitur dubia: vnde deueniri oportet ad instructionem causæ. 2 ¶ †No. bonam limitationem ad iura, quæ dicunt, cp in criminalibus testes non compelluntur: non enim procedunt, quando timore aduersæ partis se subtrahunt, nam tunc in odium partis compelluntur: vt hic. Et idem dicit Inno. si aliter malitiosè per partem ad- * uersam à testimonio retrahantur ī. ca. prox. & idem *cōiter* docto. cp placet eadem ratione. secus dicit Ab. si amore partis se subtrahunt: nam ista litera nullam mentionem facit de amore. quod not. sed tunc compelluntur deficientib. aliis probationib. vt dixi ℨ. cap. 1. & * quod litera ista procedat in criminalib. tenent *cōiter* docto. quia loquitur de notorio. & communiter delicta, & non contractus sunt notoria. ad hoc quod no. In. in c. tua. præal. & probatur hoc procedere in criminalib. etiam ī. c. prox. ¶ No. ibi, constiterit. cp malitia partis non præsnitur ex eo cp testis in criminali testificari nō vult, sed oporet aliter ꝓbari. & vide quod ℨ. dixi c. 1. ¶ †No. ibi, passim. 3 quod de iure ciuili non fit distinctio in compulsione testium, inter causas ciuiles, & criminales, & an res aliter probari possit, vel ne, & an impediatur per aduersarium vel non: sed indistinctē possunt compelli, & notabis hoc: quia clarè in ciuili iure hoc non probatur. nam l. si quando. C. c. ti. & aut. ibi posita, loqui videtur in ciuili. sed idem videtur in criminali: vt hic. videtur tamen quod primò monendi sunt: vt sentit hic Host. ff. de tab. exh. l. locum. §. exhibere. ¶ Gl. 2. quærit nunquid saltem sententia sit necessaria in notorio? & resp. cp sic: alij addunt etiam citationem: ego remitto ad no. in d. 4 c. vestra. & aliquid dicam in c. cum olim. de re iu. ¶ †Glo. fi. quærit. quomodo constabit, cp rimore aduersæ partis se subtrahunt: resp. hoc præsumi eo ipso, cp requisiti testificari noiunt. no. gl. & eam allegaui ℨ. c. 1. & declara & restringe, prout ibi dixi. Sed Io. And. post antiquos format hic vtilem q. cui incumbat onus probandi, quòd d veritas aliter probari non possit. d Et vt clarius intelligas vtilitatem huius quæstionis. scire debes, quod vt concluſi ℨ. ca. 1. priuilegiati non compelluntur, nisi quando veritas aliter probari potest: & idē in criminalibus regulariter: pone nunc in terminis partem dicere rem aliter probari non posse nisi per illos testes quos adducit: testes dicunt oppositum: quis habebit hoc probare. Allegatur con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

positam & decisam per Lanfr. in sæpe alleg. ca. quoniam. §. testium depositiones. nu. 28. ver. sed modo stat difficultas. ff. de prob.

a ¶ Sed qualiter compelluntur testes de iure ciuili ex quo non pñt imponi istæ pœnæ, q̃ compelluntur captis pigoribus. Ità dicit glo. in l. si q̃n. C. de testi. Sed de hoc vide Spe. in ti. de teste. §. de testium cõpulsione. versic. sed qualiter coguntur.

Anto. Fran.

¶ Vide Barto. in l. in fraudem. §. neq;. ff. de iu. fis. in ver. fi. Sed ap pellatione testiũ iã non comprehendun tur instra, vt est text. in cle. sæpe. versi. eo saluo. de verb. sig.

b ¶ Appone testiũ an veniant instra, & parem vim habeãt. l. in exercendis. C. de fi. instr. dicas hoc verum nisi in probõe facti antiqui, & facti perpiexi. & dubij: vt per Spe. ti. de prob. §. 3. & etiam q̃n scriptura esset de subtãtia actus. De quo vide per Bal. in l. 3. C. si mi. se. ma. di. & p doctõ. in l. emptor, in §. Lucius. ff. de pac. & l. optimam. C. de ẽh. & com. stipu. & vide per Spe. in ti. de inst. a edi. §. restat. ver. sed si alij. Et ẽclude, q̃ q̃n producuntur ab eadem parte, equiparãtur: secùs aũt si producerentur à diuersa parte, & adinuicẽ ẽdicerent. De quo vide per Cy. Bald. & doc. in l. si quis decurio. C. de sal. & p Ab. & alios in c. cum Iohannes. ĩ. de fid. instr.

c ¶ Si statutus est terminus ad instra, modo poterunt produci testes. Quod intelligit verum hic Im. quando est statutus terminus post publicatas attestationes: secùs si ante. Sed vide Bal. in l. si ex falsis. C. de transact. Et ponit hic Pet. de Anc. si sta tutũ imponit fabricãti falsũ instrũm pœnam an hẽat locũ in corrumpẽte testes? & determinat q̃ nõ. De quo per Bu. & Sa ti. in l. 1. ff. de fi. instr. b q̃ appone instrorum veniunt testes: nã quia instruunt cãm, meritò appellari pñt instra. Ad idem, l. 1. ff. de fi. instr. & c. forus. ĩ. de ver. sign. quod procedit in lata significatione: secùs vbi materia esset stricta: cum aliud instrumenta sint, aliud testes, q̃n videmus q̃ post publicationem attestõnum pñt instra pro-

tra actorem, primò q̃ ipse probet. qa ipse dicit, ergò &c. de ren. super hoc. Nam si dicere mus, q̃ testi incumberet onus probandi, esset res in magno circuitu, si quilibet testis haberet hoc probare. In ĩrium allegatur: quia qui dicit per aliũ rem posse liquere, excipit: probet ergò ipse. ff. de probat. l. in exceptionib. & l. i. ff. de exce. facit c. cum ecclesia. de cau. pos. & propr. & sic transit Io. And. Putat d. Ant. q̃ in ciuili onus probandi incumbat testi: qa fundata est præsumptiuè intentio producentis, nisi testis sit priuilegiatus: in criminalib. verò probet actor, quia oporteret actorem ostendere cãm ꝓpellendi. q̃ satis placet. & credo posse dici, q̃ vtroq; casu staretur iuro ipsius testis, an res per alios possit probari: quia sicut producens submittit se sup principali iuro ipsius testis: ita debet se submittere super isto ꝓambulo. facit q̃ in simili uo. in c. dilecto. ĩ. ti. prox. Item posset ca pi media via, vt iudex summariè informet se super hoc.

CAP. IIII.

1 *Appellatione instrumentorum an veniant testes.*
2 *Consilio de malitia subtractoris: testis est etiam super ea re examinandus.*
3 *Propter malitiam subtractoris testis etiam in criminali est cogendus.*

Peruenit. Cõpellitur testis: illius fraudem detegere. qui aduersario rio probationis copiam subtrahit. sic *ĩtur* summatur. sed ego summo notabilius ſm vnum & cõem intell. Compelluntur testes etiam in criminali causa, quos accusatus malitiosè accusatori subtraxit. h. d. cõis diuisio secũda ibi, nos. ¶ Casus literalis. Quidam nomine Ioan. de S. Laurentio accusatus coram iudice suo de simonia, & adulterio adstrinxit per iurũm quendam, qui ĩ cum ducendus erat in testimonium, q̃ ĩ ipsum non deponeret. dubitauit iudex qualiter aduersus eũ sit procedendum: & an testis ille sit cogendus ad testimonium proferẽdum: quæsuit à Papa quid iuris sit? Papa considerans, q̃ nemo debet aduersario instra subtrahere, quorum appellatione testes ꝓtinentur: & q̃ ille qui hoc fecit, & parem copiam aduocationis subtrahit aduersario suo, iniquam à se item foueri ostendit: resp. ipsum testem compellendum esse ad deregendum ꝓmentum tantæ calliditatis & fraudis. B. ¶ Not. 1. q̃ ẽt in criminali non pñt testes constringi iuro, vt non deponant. Ad idem c. ꝓstitutis. §. 1. ti. prox. Est. n. ĩ bonos mores inducere aliquos ad tacendum veritatem, cum expediat reipub. pẽtã nocentium esse nota. vt l. eum qui nocentem. ff. de iniu. & c. vt famæ. de sen. excõ. vnde licet aliter testes non ꝓpellantur, tñ malum est eos iuro ad nõ testificandum cõstringere, & hoc probat hic tex. in ver. nemo dẽt. & clarius in præal. c. ꝓstitutis. ¶ † Not. 2. b q̃ appone instrorum veniunt testes: nã quia instruunt cãm, meritò appellari pñt instra. Ad idem, l. 1. ff. de fi. instr. & c. forus. ĩ. de ver. sign. quod procedit in lata significatione: secùs vbi materia esset stricta: cum aliud instrumenta sint, aliud testes, q̃n videmus q̃ post publicationem attestõnum pñt instra pro-

Item an delegatus datus ad recipiendum testes & instrumenta possit recipere confessiones partium: vide Dominic. post. d. de Rot. in c. præsentium. §. testes. de testib. lib. 6.

d ¶ Produci testes. Vide Ro. dec. 228. vbi vult, q̃ post ꝓclusionem in cã nõ possint produci testes, licet possint produci instra. Refert las.

duci testes verò non, vt c. cum dilectus. de fi. instru. Ex hoc infertur, q̃ si datur terminus ad productionem instrorũ, non possint produci testes, d facit l. testium. C. co. tit. & vide Spe. in ti. de dil. §. videndum. ver. item no. vbi hoc tenet. & Pe. hic. Sunt enim hæc diuersa vt in c. cum Ioannes. de fid. instr. & ca. forte. in fi. 23. q. 4. ¶ Not. cum puniendum q̃ probõnes & aduocatos aduersario subtrahit

2 concor. d. ca. ꝓstituerus. ¶ † Quæro, nunquid testis iste qui iurauit non testificari, cõpellatur ad deponendum super principali. an sup malitiosa subtractione seu inductione facta per aduersarium. gl. fi. ponit tres opi. primaq̃ dẽt seruare iurm deponendo duntaxat sup fraude: sed fraude manifestata hr̃ pro ꝓducto. Nota. q̃ isti solum sentiunt vt habeatur pro producto, & sic si haberet alium testem in cã obtineret: sed hoc non placet Vin. sed fortè ſm eum deferetur iurm in supplemen probationis. de proc. c. ex insinuatione, quasi sentiat q̃ nõ dẽt haberi ex rotũ pro producto. & dixit hic Phi. q̃licet ex hac subttactione oriatur suspicio ꝑ subtrahentem, q̃ iniquam cãm foueat non tñ ex hoc debet perdere cãm, c si iustitiam fouet: quod no. Tu in hoc vide quod plenè dixi in d. c. ꝓstituris. & dic vt ibi. Secunda opi. est, q̃etiam super principali debet ꝓcelli ad deponendum. Tertia est opi. gl. vt non cõpellãtur deponere super principali, p ca. dilectorum. sed super fraude sic: qua manifestata denunciabitur iuro nõ reneri: & postea si voluerit, poterit deponere super principali. Ego dico, tenendo ſm opi. q̃ ꝓcelletur super vtroque: priusq̃ tñ debet ꝓstare de malitia subtractoris: & hoc in odiũ fraudulenti. quod mulrum bñ probat hæc litera: & sic intellexit hoc c. In. §. c. prox. nam detegit ꝓmentum, deponẽdo super ipso crimine. De iuro non est dubium, q̃ ipsos testes non adstrinxit. tanquam ꝑ bonos mores ꝓstitum: vt prædixi. & probatur in d. c. constitutis. & quod ibi dixi. tetigi etiam ĩ c. intima

3 uit. §. ti prox. † Sed hoc ca. etiam inducit de nouo vt testes cõpellantur in criminali, ꝓ malitiam partis, vbi alias non ꝓelleretur. & tetigi in c. j. §. c. & hoc etiam probo per c. super eo. §. c. vbi compelluntur in criminali, si timore aduersæ partis se subtrahunt: fortius hoc dicendum si ex aduersarij malitia hoc contingit. de confir. vti. vel inuti. c. cum dilecta. & hæc benè notabis.

CAP. V.

1 *Testis reddens causam scienti e. quia fuit præsens probat.*
2 *Multæ lectiuræ ad textum nostrum.*

Peruenit. Super probanda iniuria clerico illata cogendi sunt testes. Ego summo generalius ſm aliam lectu. notabiliorem sic. Si res aliter probari non pñt ĩ in causa criminali compellẽdi sunt testes. Cõis diuisio. secunda ibi consultationi. ¶ Casus literalis. Laici frequenter enormem & intolerabilem iniuriam inferunt clericis multis præsentib. & videntib. iniuriantes in causam tracti negant se tale facinus cõmisisse, clericus per illos qui præsentes erant desiderat suam intentionem probare: sed illi nolunt testimonium perhibere: quæsitum fuit

corrumpens aduocatum partis aduersæ, non perdit causam, quam quis tenetur parti ad interesse. Quid autem de corrumpente arbitrium, vide gl. in l. venales. C. quando prouo. non est necess. Et habetur per Cyn. in l. sed & si seruum. in §. sunt & alij. ff. de arb. & latè habetur per Lanf. in tractatu de arbitr.

à Pappa

Sebast. Sap.

a ¶ Nõ sufficit. Vide Bald. tenentem contrarium, in l. testiũ. C. de testi. vbi dicit, q̃n testis adducit rõnem. Scio: quia pñsa fui: subintelligitur, & intellexi. Et ſi dica tur: q̃ pt esse pñs, & non intelligere: respon. Bal. q̃ hoc non pt esse, quia ꝑium asseuerat testis, ex quo verbũ, præsens, includit sensum & intellectũ. Quæ verba refert, & sequitur Fel. alia adducens in rubr. prooemij Gregoriani. ver. item in quantum dicit Ab.

Zacharias.

b ¶ Nisi ẽt intellexerit. Adde Ant. Corsi. sing. 371. in ver. minor. q̃ cum aliis remissionib. allegani in apost. ad istum. ĩ. in prooem. post Ber. Lan. ¹coapostillatorem meum in versi. sine eo quod legãt.

Zacharias.

c ¶ Ex cõsuetudine præscripta. Adde In. in ca. literas. in pr. in gl. ver. Tua. ĩ. d. re sp.

Sebast. Sap.

c ¶ Præscripta. Vide Abb. in c. auditis. in 6. not. ĩ. de prescr. vbi etiam Fel. & cũdem in ca. cum ex officij. de præscr & Cald. in consi. 2. sub c. tit. de de præscriptio.

à Papa quid iuris esset: & ipse resp. indistinctè q̃ hi qui pro ecclesiasticis testificari recusant si aliter veritas haberi nõ pt, ad illud per censuram ecclesiasticam compellendi sunt. Ber.

1 ¶ † No. 1. ibi, multis adstantib. & videntib. q̃ testis in reddendo causam sui dicti non sufficit a q̃ dicat se fuisse præsentem, nisi etiam dicat se vidisse: q̃ tñ non est verum: quia non dr̃ quis actui præsens, nisi ẽt intellexerit, b q̃d ibi ageretur: vt l. coram. ff. de ver. fi. & l. diem proferre. §. coram. de arb. leg. & not. in ca. corum. 11. q. 3. vide Io. And. in ca. præsentium. de testi. li. 6. Ad istum tex. dic, q̃ verbum adstantib. largo modo capitur pro his qui exhibent corpus, & non sensum purinendum. q̃ non est sic capiendum q̃n à principio testis dixit se scire. ¶ No. 2. clericum posse conuenire laicum, qui iniuriam corporalem sibi intulit, ẽt coram iudice ecclesiastico. pro hoc, c cum sit gñale. & quod ibi no. de fo. comp. & quod est plus, laici ad testimonnium adduci pñt, & per censuram ecclesiasticam ad

2 testificandum compelli. ¶ † Opp. & videtur q̃ cum hæc causa esset criminalis, non debebant testes compelli. ĩ. e. c. dilectorum. Glo. hic ponit duas lectu. ad text. Primò fatendo contrarium: & ad hunc tex. respõ. quod potius probat cõtrarium: Nam cum Papa fuit consultus de iniuria, & ipse respondeat q̃ in reb. ecclesiasticis compelluntur testes: dat in directè ad intelligendum q̃ super iniuria nõ compelluntur. Secundus intellectus est, q̃ hic Papa satis respondeat ad quæsitum. quia prosecutio iniuriæ clerici satis potest ratione personæ dici res ecclesiastica: sed debet intelligi, q̃ agebatur ciuiliter de iniuria pro suo interesse: puta ad impensas factas & opras amissas & hanc lect. videntur tenere Pe. & Abb. Tertiam lect. sentit Ala. qui videtur intelligere q̃n testes gratia vel odio se subtrahunt, & tunc ad tex. in ver. clerici. supplet maximè. Quartam lect. ponit hic Inn. q̃ hoc sit introductum in fauorem clericorum: & ne laicorum iniuria remaneat impunita. Ego pono quintam lectu. quam ad istum tex. sensit Inn. §. e. c. 1. post pr. quod loquitur quãdo agitur criminaliter, & aliæ probationes desunt: tunc enim ne crimina remaneãt impunita, compelluntur testes. & pro hoc tex. ibi, si aliter veritas, & c. & ad tex. ibi de reb. ecclesiasticis. supple, maximè, quia idem in aliis: sed maximè in istis de quibus quærebatur: & secundùm hanc lectu ram habes hic casum notabilem.

CAP. VI.

1 *Testes in causis spiritualibus sunt cogendi.*
2 *Causa consanguinitatis quando dicatur spiritualis.*

Cæterum. Super consanguinitate probanda cogendi sunt testes: sed mihi non placet hoc summarium: qa si benè ponderetur finis c. nullum speciale ponit in consanguinitate probanda, cum exigat quod odio, gratia, & c. ideò potest summa ri prout summaui c. 1. §. eo. ¶ Casus literalis satis appparet ex textu.

1 ¶ No. q̃ consuetudo potest concurrere cum iure cõmuni. ¶ † No. 2. ſm In. in spiritualib. causis testes esse cogendos: & not. benè hoc dictum: quia vult extendere istum tex. ex idẽtitate rationis ad omnes causas spirituales. Dicit Io. An. quòd hoc dictum procederet si hic agebatur de consanguinitate probanda ad matrimonium cõ

2 iungendum, vel disiungendum. † Si autem quærebatur de consanguinitate ad successionem seu tutelam deferendam, vel iudicem recusandum, vel his simile: tunc cessat hoc dictum. quasi dicat, q̃ tunc non esset causa spiritualis: & per consequens non rectè extenderetur ad causas spirituales. Ego dico, q̃ etiam si ad primum effectum fuisset hoc actum: non tamen colligitur hoc dictum Inno. quia si benè text. ponderetur, non dicitur simpliciter hic testes in hac causa esse cogendos: sed loquitur conditionaliter sicut fecit in c. 1. §. c. & in aliis iurib. scilicet gratia, vel odio, & c. & sic nullum speciale in effectu inducitur hic. sed de consanguinitate mentionem fecit, quia sic fuit in facto quæsitum. ¶ No. tamen gl. 3. quæ dicit, q̃ eo ipso, q̃ se subtrahit, præsumitur q̃ odio: sed intellige prout latiùs dixi ŝ. in c. 1. ¶ Vltimo no. gl. fi. in quantum q̃ dicitur de odio, extenditur etiam ad odium iuramenti, vt sunt multi qui habent solum iuramentum odio: secus dic vbi facerent ob reuerẽtiam, sicut multi boni viri religiosi: vt dixi in c. 1. ŝ. eo. & facit c. nuper. ŝ. ti. prox.

CAP. VII.

1 *Capitulum sede vacante, vel quando præscripsit, potest cognoscere super causa matrimoniali.*
3 *Testis qui testificatus est in una causa, non compellitur testificari coram alio indice.*
4 *Testis incontinenti se corrigens non habet docere de errore suo: & idem est in parte corrigente confessionem suam.*
5 *Testis synodalis dicitur propriè denunciator.*
6 *Qui possunt denunciatores constituere.*
7 *Denunciatorius an plene credatur.*
8 *Denunciator an admittatur in testem, in causa quam denunciauit.*
9 *Denunciator non potest denunciare illas personas, contra quas non potest esse testis, vel illæ non potest accusare.*
10 *Denunciator an compellatur coram alio iudice deponere, vel denunciare.*
11 *Superior inhabilem assumens ad aliquod officium an uideatur cum eo dispensare de inhabilitate.*
12 *Testis quando dicatur corrigere dictum suum incontinenti: & quando incontinenti post primo dicto addere.*
Incontinenti quid importet.
13 *Quis dicatur sibi contradicere, quis uariare, & quis uacillare.*

Præterea. ¶ Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur iurare super eo coram delegato. Hoc primò. Propter superuenientem infamiam à testimonio repellitur. hoc secundò. Potest tamen, si errauit, incontinenti, non ex interuallo dictum sum corrigere: hoc tertiò. ita communiter summatur. Et quia variis modis intelligitur, posset aliter summari: sed qa hæc summatio generalis potest conuenire ciuilibet intellectui, transeo pro nunc cum communi summario. nam ex infra dicendis patebit clarè intellectus. tres sunt partes quæ per se patent. ¶ Casus literalis. Cum episcopus visitat paro chiam suam conuocato populo, facit aliquos honestiores de plebe iurare, quòd ipsi diligenter inquirent, si aliqui consanguinei matrimonialiter sunt coniuncti, vel si aliqui tales coniungi velint, quia denunciabunt episcopo, vel eius nuisso. testes isti dicuntur synodales. de quibus legitur 3. q. 6. episcopus in synodo. & hoc secundum consuetudinem alicuius loci: vbi hoc dicit: quos tua ciuitas nuncupat synodales, secundùm hoc sic pone casum. Testes isti coram episcopo vel capitulo semel tulerunt testimonium in aliqua causa, si illa causa postmodum pertineat ad aliquem delegatum super eadem causa, non debent compelli iterato iurare: dummodò delegatus veritatem aliter intelligere possit, nisi fortè articulus nouæ quæstionis emergat. Secundò dicit, quòd si testes isti postquam in cõmuni iurauerunt, infamiam contraxerunt debent à perhibendo testimonio remoueri: & si testes isti in testimonio errauerunt, sed non studiosè & incontinenti se correxerint, reproba ri non debent: secùs autem erit si suæ correctioni interposuerunt interuallum. Ber. ¶ Not. 1. quòd quidam siunt testes publici, qui alio vocabulo dicuntur synodales. Et pro horum intel. scire debes, q̃ qlibet episcopus debet constituere in synodo sua aliquos viros idoneos per totam diœcesim, quos debet iurament o adstringere ad denunciandum sibi, vel per eum misso, quicquid perpenderint fieri contra voluntatem Dei, & totam Christianitatem, quòd per tineat ad iurisdictionem ecclesiasticam: vt habetur in c. episcopus in synodo. 3 5. q. 6. hinc appellantur synodales: quia cõstituebantur in synodo: publici verò quia reipub. seruiunt, cuius interest ne crimina remaneant impunita. de sent. excõ. vt famæ. ¶ † No. 2. ibi: vel

1 tuo capitulo, & c. quòd capitulum potest iudicare super causa matrimoniali contra quod videtur tex. in c. accedentib. de excel. prælat. & in c. 1. de consan. & affi. vbi dicitur, q̃ hoc pertinet ad dignitatem episcopalem: propter quod docto. intelligunt istum text. sede vacante. ĩ. de hær. ad abolendam. vel quando hoc habebat cõsuetu

2 do præscripta. & concor. ŝ. ti. prox. Albericus. ¶ †. No. benè hoc dictum, quòd capitulum succedit sede vacante, etiam in cognitione

c causæ matrimonialis. Item q̃ ex consuetudine præscripta c poterit hoc spectare ad inferiorem episcopo, licet Host. in hoc vltimo sen serit contrarium: in c. literas. de rest. spo. sed glo. ibi tenet primum: sed vide quod ibi dixi tenendo primum dictum hic. & idem doct.

2 ŝ. ti. prox. Albericus. ¶ † No. ex text. secundum vnum intellectum ar. opt. q̃ ex quo quis se... tulit testimonium in vna causa, nõ debet iterum compelli ad testificandum coram alio iudice, nisi in defectum probationum: & hoc ne incurrat plures inimicitias: & fortè ne incidat in contrarietatem. iuxta illud Salamo. In multiloquio non effugies peccatum. Ex quo habes vnum casum, q̃ recusando testificari non præsumatur hoc facere odio, timore, & c. & sic limita quod dixi in c. 1. ŝ. c. ¶ No. vlterius arg. bo. & quasi expressum, q̃ ad denunciationem ipsorum testium synodalium non fertur sniã condemnatoria: nam si sic esset non oporteret q̃ iterum tanquam testes deponeret: sed primæ attestationes facerent fidem: cuius cõtrarium hic innuitur. & hoc idem no. in ca. nullus. §. aliqñ. 4. q. 4. & in l. ea quidem. C. de acc. & ĩ. latius dicam. ¶ Not. ex secunda parte,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶ Ex interuallo. Vide Bar. in l. repeti. in pr. ff. d qq. & l. qcqd adstringendæ. circa fi. vbi alij. ff. d ver. ob.

b ¶ Nota diligenter ad limitationem, & declarationem l. error. &c. q quælibet erronea confessio sit facta in iudicio, sit extra, pt absq; aliqua alia probatione erroris reuocari, dummodo incontinenti reuocetur: secùs si ex interuallo. Sicut etiam testis potest incõtinenti reuocare: vt est pulchra gl. in ver. iusta. ea. cum in positionib. hic al. per istum, quam sequuntur ibi doc. no. Bal. ad literam in repe. Paduana. in l. edita. C. de eden. ver. fæpe accidit q gs vult ei dare positio. & idem Bal. in l. i. ver. & nota q interdum. C. de furt. Intelligetur, q confessio erronea postea incontinenti reuocari, vt sit sing. verum, nisi cõfessio erronea talis fuerit expsse acceptata per rem: tunc non potest amplius reuocari absq; probatione erroris. Ideò in practica cautela est, q pars semper acceptet cõfessionem. Ita sing. determinat ad literam Bal. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posthu. Sequitur Lud. Ro. in l. j. §. si quis simpliciter. ff de verb. obl. & Alex. Im. cons. 90. inc. ferè omnis vis istius consultatiõis, &c. refert, & sequitur Iaf. in d. l. error. vbi mandat esse benè menti tenẽdum. quia est pulchra decisio.

¶ Adde quando cõfessio erronea possit reuocari, R. o. cons. 346. & 391.

Anto. Fran.

¶ Circa hoc, an, & qñ confessio nõ acceptata per partem, nocet, vel non: primò dicas, q non acceptata non nocet. l. fin. vbi per Cy. in 2. q. C. de confes. & ibi per Sal. in 15. opp. & vide Bal. in l. 3. C. de repu. hær. q adeò verum est, vt non sufficiat dicere cõfessionem esse factam parte præsente, nisi etiã dicatur, Et acceptãte: vt per Ale. cons. 19. in 4. parte cons. & hf per Sali. in l. iubemus. C. li. cau. & in l. generaliter. C. de non nu. pec. Et vide gl. & doct. in l. huius modi. ff. de leg. j. vbi habetur, q confessio facta per partem si fuit acceptata per aliquẽ pro absente, nocet. de quo per Bart. in l. 1. C. de confes. & per dom. Pau in l. talẽ pactum. ff. de pact. & in cons. suo 81.

Sebast. Sap.

c ¶ In eadem causa. Pondera hunc text. vt ponderat Abb. in c. cum P. Manconel la. j. de accusat.

Sebast. Sap.

d ¶ Denunciauerũt. Quòd denunciatores, si non probant, debeant puniri, tradit Bald. in l. 1. in pr. C. de erro. aduo. vbi limitat. vt ibi per eũ vide Ang. de Arc. in tractat. male. in ver. necnon ad denunciationem vbi Ang. Arc. & Fel. in c. sicut olim. j. de accus. vbi plura de materia denunciatorum.

in §. huiusmodi. q propter infamiam quis repellitur ab officio publico: vide tex. in ca. inter dilectos. de excess. præla. & in regula, infamib. de re. iu. li. 6. quid in notorio. vide Bar. in l. eadem. ff. ad leg. Iul. rep. ¶ No. q testis non potest ex interuallo corrigere dictum suum & est text. in hoc valde not. & quotidie allegatur per legistas & canonistas. ¶ Item nota benè & tene menti, q si testis corrigit dictũ suum incontinenti, non habet docere de errore. Idem puto in parte reuocante incontinenti confessionem suam. vide glo. no. in c. apud. 32. q. 1. & in c. cum in positionib. de iureiu. li. 6. & sic limita ca. fin. de confes. & l. error. b C. de iu. & fac. igno. probo hoc ratione: difficilius testis corrigit errorem suum quàm pars confessionem suam: & hoc propter timorem subornationis. ar. hic, iuncto d. ca. fi. sed testis potest incontinenti non docto de errore, ergò fortiùs pars. facit ca. ex literis. & quod ibi no. de diuor. & de pœ. dist. 1. diuortium. Dicit tamen multum not. hic Inn. circa dictum testis, quòd iudex debet diligenter attendere modum, & causam correctionis. j. de accus. cum dilecti. & nisi cognoscat eum probabiliter se posse corrigere, incidit in suspicionem vel vacillationem. ff. de test. in testib. & eadem ratione, & per d. c. cum dilecti. Idem puto dicendum in parte cõfessionem suam incõtinenti corrigente. & hæc benè not. ¶ Vlti. hic not. quem posse in eadem causa. nedum in diuersa deponere pluries cõtra eundem: nec ex hoc præsumitur inimicus: vt sic hoc prætextu possit repelli: & quãquam iste tex. loquatur in ciuili, tamẽ idem puto in criminali cum isti testes seu officiales constituant principaliter ratione delicti euitandi. & pro hoc vide bo. gl. 4. q. 3. ca. placuit. §. item in criminali. & quod dixi in c. fraternitatis. §. titu. proxi. hoc dico propter no. in c. meminimus. de acc. ¶ † Opp. antequam descendam ad gl. vt declarem naturam istorum testium synodalium, qui hodie vt plurimum constituunt in partibus Tusciæ per potestates seculares in qualibet vicinia. videtur enim, quòd isti non debeant dici testes, cum iurent in absentia partium, contra c. 2. §. tit. prox. So. Inno. vt arbitror metu contrarij dicit, quod isti non repræsentant propriè officium testium: sed officialium vel denunciatorum. allegat ad hoc, C. de accu. l. ea quidem. ff. de reb. eo. qui sub tu. l. magis puto. §. * non passim. versi. cuius officio. & sic *cõmuniter* transeunt hic doc. Ego latius attingens hanc materiam, post Barto. in l. diuus. ff. de custo. reo. dico, quòd propriè iste talis denunciator non est accusator. hinc est, quod in denunciatione seu denunciationis prosecutione non inscribit se ad pœnam talionis: vt in l. ea quidem. C. de accu. & in ca. super his. de ac. nec est propriè testis, vt patet ex eo, quia iurat prius absente parte. Item si esset testis, non produceretur iterum vt testis coram delegato: sed sufficeret attestatio habita coram ordinario, Ad hoc, cap. fin. de probat. & ca. cum causam. §. tit. proxi. sed est potius de nunciator habens officium de publico ad denunciandum, & potest talis comprehendi sub iuribus disponentibus de denunciatore, seu denunciatione: quia trahitur ad illorum naturam, nisi quatenus habet officium de publico. quod ex multis sentit Bartol. in d. l. diuus. ¶ † Et de isto denunciatore quæro de pluribus. Primò, quis possit tales denunciatores constituere? Dicit Barto. in d. l. diuus. quod quilibet iudex, vel vniuersitas, quæ habet merum vel mixtum imperium. Ad hoc, l. 1. §. quies. ff. de offic. præfect. vrb. & & d. l. ea quidem. Ex quo infero, quòd licet cap. episcopus in synodo, dicat episcopum constituere in synodo tales denunciatores, nihilominus constituere potest extra synodum per se. & idem in legato Papæ. arg. in c. 2. de offic. lega. lib. 6. & idem in quolibet ecclesiastico iudice habente ex iure communi, vel speciali merum aut mixtum imperium: nam isti constituuntur, quasi ad coadiuuandum officiũ iudicis: vt d. §. quies. quod not.

7 ¶ † Secundò quæro, an istis denunciatoribus plenè credatur. glo. in d. §. aliquando. dicit, quòd sic, si denunciant notoria: si verò aliud crimen. non creditur eis, nisi probent. aliud l. 1. C. de curios. & stat. li. 12. sed gl. apertissimè tenet contrarium in d. l. ea quidem. C. de accusa. Debet enim saltem probari notorium. & idem glo. sentit in d. l. 1. de curio. & stat. Cyn. in d. l. ea quidem. multas recitat opiniones sed tandem breuiter ipse concludit, quòd huic officiali, seu nuncio creditur de facto suo sibi commisso, puta, si dicit se aliquem citasse. vel fecisse aliquid ex manda to iudicis. & sic intelligit omnia iura quæ vi dentur contraria: sed si refert maleficium alterius, sibi non creditur nisi probet: vt in d. l. diuus. & d. l. 1. C. de curios. Bar. in l. 1. §. quies. ff. de offic. præfect. vrb. hanc opinionem tenuit. licet in d. l. diuus. vbi latius attingit materiam. & aliter distinguit: dicit enim quædam esse maleficia grauia: & in istis non creditur denunciatoribus. sic loquuntur d. l. diuus. & l. ea quidem. & l. 1. prælleg. Quædam sunt maleficia non grauia: & tunc adeo tenendum: quandoque constituitur denunciator ad denunciandum illud, quod re ipsa inuenit exemplum: mittitur aliquis per ciuitatem ad scrutandum ludentes vel portantes arma, vel quid simile. & tali officiali referenti se sic inuenisse, creditur. ita loquitur secundum eum. l. 1. quies. prælleg. facit l. Mæmia. ff. de accu. Si verò officialis non mittitur ad referendum id quod videt: sed aliud quod reperit ex auditu & fama aliorum, tunc istis officialibus non creditur: sed prodest. vt perueniatur ad inquisitionem, vt probat tex. in d. l. diuus. Mihi placet primum & vltimum membrum: sed secundum non vsquequaq; nullibi enim probatur: q officiali credatur de facto alterius, maximè si est vnus: cũ vox vnius sit vox nullius: quò ad condemnationem, vt c. licet ex quadam. §. tit. prox. vbi dicitur, q vni testi non creditur etiam si præsidiali præfulgeat dignitate. nec iura all. per Bart. hoc probant quò ad hoc, vt iudex possit ad pœnam peruenire ex sola denunciatione. posset tamen dici, q vbi concurrerent duo, scilicet quòd crimina essent Ieuia. & isti officiales essent plures, quod credatur eis. & sic videtur iudicio meo velle gl. no. iuncto tex. in l. actus fustium. ff. de his. qui not. infa. quæ per alios ad hoc non all. fm prædicta puto temperandum dictum Arc. in d. c. episcopus. qui simpliciter tenuit, quòd istis officialibus

8 non creditur. nisi probent. ¶ † Sed formo hic aliud dubium nota bile nunquid isti officiales seu denunciatores possint esse testes in crimine denunciato. Arc. in d. c. episcopus. videtur velle, quòd ille qui denunciat, non potest testificari: sed alios officiales potest vt testes adducere. Sed in contrarium apertè facit hæc litera, vbi isti producuntur coram delegato: licet prius denunciassent ordinario. Bart. licet hanc q. principaliter non tractauerit in d. l. 1. tamen inciden ter sentit. quòd sic. Dicit enim, quòd si iudex processit per inquisitionem super crimine denunciato poterit denunciantem admittere in testem. & in hoc differt ab accusatore, quia ipse non admitteretur in testem. de si. licet Heli. hoc idem videntur tacitè sentire doct. sed hoc indistinctè sentire mihi videtur maxima iniquitas. nam testes maximè in criminali debent esse sine omni suspicione: vt in c. fi. de testi. li. 6. & l. sciant cuncti. de prob. canonizata. 2. q. 8. sciant. Sed isti qui denũciant, non carent suspicione magna cum veniant puniendi si non probant quæ denunciarunt. vt in d. l. fina. C. de curios. facit text. in cap. fin. de calumn. & tenet Barto. in d. l. diuus. nam licet se non inscribant ad pœnam talionis, vt dictæ iuribus puniuntur tamen pœna extraordinaria: vt in iurib. præal. Quo modo ergò credetur eis. cum prætendant interesse maximum. facit q dixi in c. insuper. §. de testi. & quod no. Bart. in l. deferre. ff. de iure fisi. Ideò dicerem sic: quod in causa ꝟqua proceditur vigore denunciationis

a ¶ Non debet. vt nũ testis iteratò productus, iterato debeat iurare: Et vt q sic. p text. in c. fraternitatis. in fi. de testib. vbi vide Ant. in vltimo no. Et hoc tenet gl. 11. fi. C. de testi. & ibi vide p Bal. Sed ꝟriũ dicit Bart. in l. hæredes palæ. §. si post. in fin. ff. de testi. Sed Bal. in d. l. fi. C. de testi. dicit, q aut producuntur testes, iteratò coram alio iudice, vel coram eodẽ, sed super nouo articulo: & compelluntur iteratò iurare. Et sic possunt intelligi prima iura. Aut iteratò producuntur coram eodem iudice, non super nouo articulo, sed ad declarandum: & non compelluntur iteratò iurare: Et ita propriè loquitur Bar. in d. l. hæredes palã. Et vide hoc per Bal. in d. auth. hodie. cir. pr. C. de iu. cal. vbi dicit q testis iteratò productus in eadem cã, debeat iteratò iurare. Et vide de hoc p Bal. in apos. in l. 3. ff. de testi. vbi dicit, q si testis iteratò producatur super eodẽ capitulo, non debet iurare, secus si super alio. Et ita dicit tenere Inn. in d. c. fraternitatis. nisi à principio iurasset super tota causa. Vide p Bal. in c. 2. cir. pr. de contro. inue. Sed Abb. ĩ c. fraternitatis. intelligit istum tex. quando testis qui modo examinatur sup nouis capitulis, prius a in alia depositione iurauerat deponere super certis articulis: sed si iurasset deponere sup tota cã, licet modo producatur iterum sup nouis capitulis, siue in eadem causa appellationis non compellit iteratò iurare.

Sebast. Sap.

b ¶ Iterum iurent. Quid autem si testis vult declarare dictũ suũ, an debeat pars citari? Bal. in aut. hodie. C. de iur cal. tenuit, q nõ. Sed ꝟriũ. sentit Bar. in l. ab executore. versic. quæro quando fiet. ff. de appel.

10 deponat: ita & isti testes publici. ¶ † Not. 1. ex similitudine gl. q testis semel iurans non

b debet a iterum in eadem causa iurare, licet de ponat coram alio iudice. Abba. not. hic dicit ꝟrium. ar. l. cum apud. ff. iudi. sol. vbi dicit, q cautio de stando iuri præstita coram vno iudice, non extenditur ad alium, si muterur iudicium. procedit ergò gl. fm eum, quãdo coram eodem iudice deponit: secus si corã alio: quod satis mihi placet. & ad hoc alle. gl. ordi. quæ hoc sentit in l. fi. C. de test. dixi plenius in c. præsentata. §. ti. proxi. Sed redeo ad intellectum c. Intelligit ergò glossator coniungendo 2. gl. 3. & 4. isti debent iterum deponere coram delegato: sed non iurare nisi oriatur nouus articulus. ad quem iuramentum prius præstitum non extenditur. In. ponit hic duos intellectus. vnum qui concordat cum gl. alium q isti testes publici ex quo semel denunciauerunt, non compellantur amplius super eodem nec iurare, nec testimonium dicere in publico, nisi quando alij testes nequeunt inueniri, & hoc ideò fm eũ, ne per redditionem testimonij sibi inimicos plures acquirant. hoc videtur placere. d. Ant. & addit aliam rationem: quia periculũ posset esse testi toties super eodem deponẽdo, ne incidat in contrarietatem: sed tu ad hoc iv tandum, vide quod dixi in c. cum in tua. §. ti. prox. Tertiam lect. prin. ponit Host. qui dicit hanc esse mentem literæ, q testis synodalis, qui semel testimonium suum tulit, amodò non cogitur super eo iurare, nec testificari, dummodo aliter fides haberi possit: alias 2pelleretur testificari, sed no: iurare nisi forte nouus sit articulus nõ comprehensus in primo iuramento. quo casu compelluntur non solum testificari, sed etiam iurare. & hoc videtur placere Io. An. & d. Ant. mihi non placet, sequendo dictum Abb. de quo §. nam cum testificentur nũc in alia instantia coram alio iudice, primum iuramentum se ad hunc cãsum non extendit. vt plenius dixi in d. c. præsentata. Item probo alia efficacissima ratione, isti testes publici non sunt propriè testes: vt §. dixi. sed denũciant tanqnam officiales. cum ergò nunc coram delegato deponant, vt testes, debent iterum iurare: quia se ad hunc cãsum primum iuramentum non extendit: maximè quia testes debent iurare corã parte: vt in c. 2. §. ti. proxi. & pro hoc vide no. dictum Inn. in c. bonæ. de ele. & Bar. in l. fi. ff. de qq. vbi dicunt, quod testes depositerunt in inquisitione generali, in qua fuit aliquis nominatus non faciunt fidem postea in inquisitione speciali cõtra illum: sed oportet, quòd iterum iurent & deponant parte citata. Ad idem bo. tex. in auth. de fide instrum. §. in his. vbi dicitur, si vertitur in dubium, an instrumentum in iudicio productum fuerit cõfectum per tabellionem affertum, debet ille notarius sub iureiurando recognoscere suum instrumentum. & sic non sufficit primum iuramentum. Inhæreo ergò prædictæ opi. & lect. Inno. latius declarando, quòd si officialis semel denunciauit, non compellitur coram alio iudice nec deponere, nec testificari rationib. prędictis. sed in defectum aliarum probationum compellitur iurare, & deponere. & hoc vltra prædicta probat apertissimè iste text. in ver. dummodò. qui venit exceptiuè ab eo, quod dixerat de iuramento. & capitur ibi iuramentum pro depositione iurata. ar. in l. si quando. §. de testi. & c. 2. eo. tit. & habes nunc declaratam primam partem. c. ¶ Venio ad secũdam partem & quæro, quare isti testes publici repelluntur pp infamiam sequentem & non præcedentem? Glo. nititur respondere in vers. propter infamiam. dicens, quòd infamia superueniens non potest inficere testimonium, aliàs legitimè præstitum: quia quod legitimè factũ est, &c. Aduerte, licet hoc dictum sit verum in se, non tamen satisfacit literæ: quia litera latius loquitur: dicit enim, quod propter infamiam præcedentem non possunt repelli à testimonio perhibendo: & sic non impedit testimonium perhibendũ, si fuit ante assumptum officium contracta q est contra c. testimonium. §. tit. prox. Inn. in hoc multum instat: & inter cætera dicit, quòd differentia inter infamiam præcedentem & sequentem causatur ex eo, quia ex quo fuit ad officium infamis assumptus, videtur dispensatum sup infamia præcedente: ideò non debet amplius reprobari. ar. l. Pomponius. ff. de procu. & c. horrendus. 32. q. 5. quæ ratio cessat in infamia ꝟcta post officium assumptum: imò grauiꝰ delinquit ratione

11 officii. ar. 11. q. 3. præcipuè. & de voto. c. magnæ. † No. bene hoc di-

c ctum Inn. vult. n. q superior assumendo aliquem inhabilem ad ali quod officium vt secum dispensasse. & idẽ sentit c. diuersis fallatiis. de cle. ꝟju. sed ꝟrium tenuit c. veniens. de fil. presby. Io. An. in gl. suis fuit etiam sibi ꝟrius: nam vnum tenuit in c. fi quis sine. 81. dist. & aliud in c. qui in alio. 51. dist. Host. videtur approbare dictum Inn. hic, in notorio, vel saltem famoso: secus in occulto. q tunc vt imputandum testi, qui hoc tacuit. arg. in eo quod leg. & no. in c. expo suisti. de corp. vitia. & de præb. cum non ignores. No. hoc vlti. q imputãdum est ei, qui assumitur ad officium publicum, si nõ detegit inhabilitatem suam occultam. & clarius reperio hoc tenere Bart. in l. 2. C. si ser. aut. liber ad decu. aspi. libro 10. & dicit, quod ex hoc

d potest puniri d per illum textum quod nota, & vide quod dico in c. sciscitatus. de rescript. Sed quo ad primum an videatur dispensatum: not. singul. opin. Hostien. qua possumus limitare dictum Io. And. & aliorum. in c. 2. de schisma. qui dicunt quod si fuit præmissa causæ cognitio videtur dispensatum, aliàs secùs: nam hoc posset procedere vbi inhabilitas esset notoria, vel famosa. & pro hoc alle. glo. singu. quæ hoc tenuit in d. ca. qui in aliquo. licet glo. tenuerit contrarium in d. ca. si quis sine. sed pro primo dicto multum bene facit iste text. & l. Barbarius. cum ibi not. ff. de offi. præto. quod habeo pro indubitato quo ad principem promouentem: sed quo ad inferiorem distinguerem, an subesset causa dispensandi, & videtur dispensasse, ne præsumamus delictum: aut non subesset. & secus pro hoc quod no. Inn. in c. cum ad monasterium. de sta. reg. ppè fi.

Sebast. Sap.

c ¶ Inabilem. Vide in ca. fraternitatis. j. de schisma. & Mo. in l. quidam. ff. ulebat. ff. de re iudi. Fel. in c. nõnulli. ver. 2 firmat ista quarta talentia. §. de reseri. Cal. cons. 8. inc. an existẽs. subtit. de reseri. & cons. 22. inc. Papa reseruati. subti. de reg. cum multis alle. per eundem. Fel. hic: vide ꝛ Fel. in c. postulasti. §. de rescript.

d ¶ Potest puniri. ad de R. o. cons. 77.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Incontinenti. Gl. verò in d.c. apud. 3 2.q.1. vī velle, q̄ diceretur incontinēti corrigere, si corrigat anteq̄ redigatur in scriptis: posteq̄ est redacta in scriptis per notarium: secus esset. & reputatur ad hoc singularis mihi non placet.

¶ Adde an testis possit errorem suum corrigere. Rom. cons. 59.

b ¶ Notabilis persona. Facit quod dicit hic Bald. & in c. iuratuit. de probat. quod ille qui est bonæ & spectatę fidei, potest corrigere dictū suū: & post aperta didicta testificata nouos producere: q̄a in eo cessat timor & suspicio subornatiōis testium.

c ¶ Ecclesia. Qualiter compellantur testes testificari. vide Spe. in tit. de teste. §. de testium compulsione. ver. sed qualiter coguntur. Et adde q̄ testis, qui non vult iurare, tenetur dari ad interesse: vt dicit Spe. in ti. de teste. §. sequitur. in fin. Et de q. hic posita Ant. vide Flo. in l. j. ff. de testi. vbi recitat quandam doctrinam Bar. in l. j §. j. ff. de fal. quæ dicit, q̄ iudex debet tunc formare ingitionem de falso ℨ testem, ex quo accepit pecuniam vt non testificatur: & debebit cōdemnari de falso. & per hoc ille timore ne cōdemnetur, cogetur testificari. Sed Flo. in d. l. j. non sequtur iliam doctriam Bartol.

¶ Adde q̄ illam cautelam Bart. in d. l. 1. b §. j. ff. de fal. multum commendat & sequtur Maria. in repe. c. qualiter. 2. 95. q. 10. q. prin. circa prin. de acc. Sed tu vide quæ scribit Bal. 1 l. presbyteri. vers. deinde hic videtur. C. de epis. & cle. vbi dicit, q̄ licet testis occultās veritatem non possit puniri de falso, nisi priº alias sumpserat officium testificandi. vt no. Inn. in c. j. de cri. fal. tamen iudex poterit eum punire crimine stellionatus. vel ciuiliter tenebitur parti actione de dolo. arg. eorum quæ notat Cy. in l. j. C. de sepul. vio. Sed Flo. in d. l. j. de testi. dicit, quod isto casu melius esset testes extraordinariè puniri propter contumaciam. Item quando esset talis persona testis, quod in eum non possit indici multa. vel non possint capi pignora, neq; extrāhi de domo, prout ꝓtingit in mulierib. quę rarò exeūt domum tunc iudex ad compellendas eas poterit practicare doctrinam Bar. in d. l. j. ff. de fal. & in l. presbyteri. Poterit etiam ad compellendum eas venire ad testificandum, practicare doctrinam Bar.

¶ Glo. ante pe. colligit, quòd infames repelluntur à denunciando: tu distingue plenius, prout dixi in c. nouit. ℨ. de iud. & no. 2. q. 1. si peccauerit. & ad hunc tex. dic, quòd nō probat dictum gl. sed solùm probat, q̄ infames repelluntur à testimonio: vel q̄ ecclesia nō debet habere officiales infames: nam isti qui constituuntur: debent esse veraciores, institores, & honestiores totius parochiæ, vbi constituuntur: vt in ca. episcopus in synodo. 35. 2 q. 6. ¶ Gl. vlt. quærit † quando testis dicitur a dictum suum corrigere incontinēti?» & dat tres sol. Prima, q̄ hoc faciat ante quā loquatur partib. Secunda, q̄ hoc est considerandū ex qualitate personæ. Tertia remittit ad l. cōtinuus. ff. de ver. ob. & ad l. qā ait. ff. de adult. & videtur hoc sentire quando nullum actū ꝛrium interposuit. Alij ex gl. posuerūt quartum intellectum dicētes: q̄ hoc potest vsq; ad sententiam sicut principalis. quod nō placet Gof. & bene: quia principalis non potest nisi probet errorem vt in d. c. fi. de confes. & l. error. præal. Quintò Inn. not. distinguit, an testis velit corrigere dictum suum: an addere. Primo casu hoc facere potest antequam exeat conspectum iudicis. seu partib. loquatur. si autem fecerit postea stabitur primo dicto, ar. c. sicut. de testi. debilitatur tamen primum per ℨrium, secundum quod bene no.

Si verò vult addere, hoc faciat anteq̄ exeat conspectum iudicis. & licitum est, vt hic. si aūt hoc faciat postq̄ potuit partib. loqui audiēd⁹ est, sed minor fides sibi adhibeatur. ar. hic, & in aut. de testi. §. quia verò. & no. bene hanc differentiam. & vide circa hoc quod dixi in c. per tuas. ℨ. ti. prox. Host. videtur inhærere secundæ opi. gl. dicit. n. quòd quicquid circa hoc dicatur, putat ipse hoc esse arbitrium, ꝓsiderata qualitate personæ, & quantitate interualli, colloquio partium, & reliqs circunstantiis & iudex ipse ſm hoc quando que correctionem admittet, quādoq; non. hæc opi. satis mihi placet. Quid. n. si causa est inter viles? & episcopus vel alia notabilis persona b ꝓducitur in testem qui ex interuallo corrigit dictum suum: quia melius recordabatur. debemus ne dicere, q̄ persumatur corruptus à vili rustico? minime: ar. in c. & si quę stiones. de fi. & maximè per illam reg. ru magis scire potes quāta fides sit testib. adhibenda. de testi. l. 3. & 4. q. 3. si testes. Gl. in fi. op. ℨ tex. de c. quod quis commisit. 3 5. q. 9. respōdet, q̄ non tangit hoc. & de hoc vide qā no. in gl. j. Illud enim loquitur ſm Io. An. in alienatione rei ecclesiasticæ indebitè facta quæ reuocatur etiam ex interuallo, & per successorem: istud in teste qui pp̄ timorem subornationis ex interuallo se nō corrigit. tu dic, 1 vt ℨ. dixi. post Host. Postremò † q̄ Inn. ponit hic. quis dicatur sibi cōtradicere, variare. vel vacillare: vide hic per eum, & quod no. Bar. in l. eos. ff. de fal.

CAP. VIII.

Super his. Cum de fama vel vitio fal sitatis inquiritur, cogendi sunt testes. ita summat Io. An. sed nimis restringit iudicio meo: non enim apparet quare his quasib. & nō aliis cogātur testes ideò lege tu & summa, vt ex ℨ. dicēdis apparebit Not. q̄ ℨ eos procedi potest qui nomine capituli præsentant literas quarum capitulum vel maior pars est insciа: & intellige hoc p ea quę habentur tam literis ℨ. ti. prox. & in c. quanto. de his ō fi. à prel. ¶ Op. ℨ tex. de c. dilectorum. ℨ. c. vbi testes in criminali nō com pelluntur. Gl. remittit ad ibi no. Extra gl. dātur quatuor intelle. Primus. ſm Vinc. q̄ hoc procedit eum de causa aliter non potest liquere. ℨ. c. peruenit. & fit hoc ſm eum, quia ciuiliter agebatur. Secundus intellectus ſm Inn. q̄a in modum inquisitiouis hic procedebatur. & no. hunc casum: q̄a est multū generalis. Tertius ſm eundem, quia delictum commissum lite pendente fuit, vnde fit hoc fauore iudicum, ne ipsorum iurisdictio elidatur. no. etiam hunc casum ꝓnalem. Quartus (q̄ est speciale) ne indign⁹ in episcopum præficiatur. & quilibet potest sustentari. sed generaliter dic vt in contratio dicetur.

CAP. IX.

1 *Intellectus ad istud capitulum.*

Cum contra. Super crimine falsi cogendi sunt testes. sic summat Io. An. sed certè nō elicitur hoc hoc simpliciter ex tex. q̄a mandat sub condi tione si se gratia: odio, &c. & sic nō ponit speciale in crimine falsi: quia sic loqtur in aliis causis criminalib. ℨ. c. c. super eo. communis diuisio, Secunda ibi, nos igitur. ¶ Gl. op. de c. dilectorum. ℨ. c. remittit pro solutione ad ibi no. & videtur sentire ibi, quòd de iure ciuili non compellantur testes in criminali, cuius contrarium sentit in d. c. dilectorum. & apertius hoc p̄tobatur in ca. super eo. vbi dixi. sed gl. hic loquitur argumentatiuè. Inn. ponit hic vnum intellectum, quod loquitur cum agitur de falsitate ciuiliter: ne. ſ. qs per falsas literas fatigetur, & perderet ius suum: & pro tanto videtur peccatum tacere veritatem istorum. † Ego dico q̄ nullum speciale ponit hæc litera: quia sine criminaliter: sine ciuiliter ageretur, loquitur determinatè, secundum alia iura: vt patet in c. j. & c. super eo. ℨ. e. & ideò debet intelligi ſm q̄ ibi dixi.

CAP. X.

1 *In castib. in quib. testes cogendi sunt censura ecclesiastica compelluntur per iudicem ecclesiasticum: per iudicem verò secularem imponitur multa.*

2 *An & quando testes sint cogendi tam in causa ciuili q̄ in criminali, tam de iure ciuili quam de canonico. & nō se.*

3 *Mediatores vel proxenetæ quo casu compellantur ad testificandum.*

Dilectorum. Non summatur, nec diuidit & meritò propter varietatem lectu. ¶ Nota hic text. apertum, quod causæ criminales, & ciuiles non per omnia regulantur eisdem regulis: maximè in ꝓpulsione testium. ¶ † No. 2. q̄ ecclesiæ ꝓpellit testes q̄ se à testimonio subtrahūt

Et ad idem vide Ant. in c. de cætero. ℨ. de testi. Barth. de Bel.

¶ An testis nolēs testificari possit puniri? dicas, q̄ testis ꝓpellit⁹ multa indicta & captis pignorib. ad deponēdū. ita Bal. 1 l. quib. dieb. in pr. ī ver. no. istud prin. ff. de ꝓdi. & dem. & hī p In. in c. i. vbi ēt p gl & doct. de test. cog. priò testis nolens testificari ꝓsumit⁹ subornat⁹ ab aduersario. & teneē pti ad ītereſſe, ēt si latitat vt ñ examinet. ita Bar. l. i. §. j ff de fal. ita An. & Pau. Cas. ibi. & p Ale. 1 l. largēt. ℨ. cū āt. ff. de edē. & vid Bal. 1 ꝓbyteri. C. de epi. & cl. vbi ꝺt eū teneri de crīe stel. & eū per cen

debere extraordinariè puniri tū in quē oīnō vide in c. 1. de fal. dr. q̄ tenetur pœna falsi.

a ¶ An proxeneta possit esse testis, & qñ? dicas, q̄ de ꝓsensu vtriusq; partis ndū ꝓt esse testis, sed 2 ēt cogit testificari: neutra vero ꝓte volente repellit ex toto: altera tñ parte volente ꝓt esse testis volēs, nō icuitus: vt p Ang. plenè ī §. qñ verò. aut. d testē & vi 3 de bo. gl. in c. j. ver. mediatores. de testi. a in 6. quæ ḋr esse spāle, vt admittat in crimine simoniæ. Et vide ēt gl. in ver. in testem. in c. Romana. de testi. in 6. Et vide de p Ale. ℨ. & p Spe. in ti. de teste. §. j. ver. qd de ꝓxeneta. Et vi de Ale. ℨ. 128. in 2. pre ℨ fil. & in l. deferre. ff. de iu. fil. vbi ĩter cætera ḋr, q̄ si repellit offō iudicis, sed tñ pte opponente, de quo ēt p Ant. 1 c. cū dilectus. de censi & p Ale. l. 4. §. hoc ār iudiciū. ff. de dā. inf.

a ¶ Proxenetæ. Qñ ꝓxeneta admittañ in testes vide Fel. remissiuè in c. cū à nobis. 1 fi. ℨ. de testi. Ale. ℨ. 96. in 1. vol. & ℨ. 128. in 2. volu. & in cons. 1 54. in 5. volu.

a ¶ Proxenetæ. Qñ non admittañ ꝓxeneta ad testificandū vid de hoc tex. & gl. in ver. aliter. in c. mediatores. de testi. li. 6. & gl. ī d. c. Romana. c. ti. li. 6. Et vide Ant. in d. c. cū à nobis. in vlt. col. ℨ. ti. i. Bar. in l. deferre. §. decreuerunt. ff. de in. fit. & p Flo. in l. fi. ff. de testi. Bar. de Bellen.

b ¶ Veritas. Sic etiā cogit laicus dicere testimonium ℨ clericali cum in cā criali, qñ aliter veritas haberi non ꝓt: vt no. Ab. in c. de cætero. vbi Fel. ℨ. de testi. & sequtur ēt Ale. in l. maritus. in apo. ff. de qq. & ibi dñt q̄ tale dem laici facit indiciū ad torturam ℨ clericum.

per censuram ecclesiasticā. Ex quo iufertur q̄ peccant mortaliter. ar. 1 1. q. 3. nemo. & c. nullus. iudex aūt secularis ſm Vin. hoc casu inducit multam. ff. si quis ius di. nō obtē. l j. vel capit pignora sit in tutorib. & curatorib. nolentib. fariſiare quorum officium est publicum sicut testium. inst. de satisd. tu. §. fi. & de execu. tu. j. resp. sicut etiā parens nolens filiū alere. ff. de li. ag. l. si quis à liberis. §. si qs. 2 ¶ † Op. & vī q̄ ille tex. ḡnaliter disponēs. vt in criminalib. testes non cōpellantur sit ℨ c. super eo. c. peruenit. c. super his. & c. cū ℨ. ℨ. c. Sol. gl. nostra ad q̄ quotidie fit remissio, multū laborat in declarando, an & qñ testes sint ꝓpellendi: & principaliter ꝓsequtur duo mēbra: Primò quid iuris in causa ciuili: secundò quid in causa criminali? In primo gl. ponit ſam, & duos casus exceptos. R fa est. † quod si requiri nolunt testificari ꝓpellunturfallit primò in mediatorib. q̄ alias ꝓnexetæ appellantur, qui non ꝓpelluntur nisi de ꝓsensu partium: ſm gl. secundò fallit in personis primilegiatis, vt non testificentur, tu de hoc vltimo dic melius, vt dixi in c. ℨ. c. & de mediatorib. dic vt no. gl. in aut. de testi. §. qñ. quæ ex mēte illius literæ conlligit tres casus. Primus si partes ꝓsentiunt vt testificētur: & tunc ꝓpelluntur. Secundus qñ partes ambe non ꝓsentiunt, vt testificentur, tunc non ꝓpelluntur & isti duo casus sunt clari. Tertius qñ altera pars tñ ꝓsentit & tunc pōt testificari: sed nō ꝓpellantur in distinctè. vt dicit ibi gl. q̄a præsumptio est q̄ sint affectæ, ad cām, tum q̄a pp lucrum quod habuerunt, vel quod sunt habituri: tum q̄a præsumuntur velle vt res p eos incohata habeat effectū. dicit Io. An. hic. q̄ hæc ratio ꝓcludit eos etiā non admittendos, si volunt altera parte nō ꝓsentiente. aliter hic Io. And. non dicit, quasi tacitè sentiat, quòd non debeant admitti: nisi vtraque parte ꝓsentiente: quasi tunc admittant, & ꝓpellantur, & non aliter. Item vī velle gl. in c. j. de testi. li. 6. in ver. ciuiliter. ſ. certè hoc vī ℨ mentem illius §. qñ. & aperte ℨ glo ibi posita. Ideò dicerem, q̄ altera parte nō ꝓsentiente admittūtur, si volunt, sed ḡta fides eis fit adhibenda, iudex ꝓsiderabit ex circunstātiis & qualitate personarū, & causæ. circa primam rām prædictā dic vt ℨ. dicam. In secundo memb. ſ. quid in cā crīali. gl. latius instat. primò allegando pro & ℨ. secundò ponit vnā opi. ver. sup hoc. tertio illā reprobat ibi, sed huic distinctioni. quarto ponit opi. suam. ibi ideòq; s. quinto resp. ad ℨria ibi, qual' r respondebis. sexto redit ad opi. primam q̄ reprobaverat, dando aliū intelligendi. ad istū tex. ibi sed supradictis. septimo in fi. ponit opi. Inn. ꝓmentatoris. Et per hanc diuisionem habes gl. declaratam, quæ in effectu ponit tres opi. Prima, q̄ si agatur directè in modū accusationis, non sunt testes ꝓpellendi: si verò agatur ad pœnā sanguinis, si est clericus, vel laicus, qui aſpirat ad clericatū. Et ḋr, q̄ ita ꝓsuevit ꝓcludi post nouellatorē in hoc c. dilectorum. Item vtrū clerici possint aliquo casu testificari ℨ c. nūcius. in fi. ℨ. ti. j & quod notauī.

culosum. sicut hæresis, dilapidatio, & similia. & quæ sine periculo dissimulari non possunt. Idem dicit ibi In. si dicatur quis condemnatus de crimine: tunc. n. sunt testes cogendi: q̄a cum per sniam sit notorium, peccatum est, hoc celare. idem de fama vel infamia, ꝓbanda. qd de sniꝭ exēcitationis dicit, q̄ cogendi sunt testes ad eam probandam, cum in illa non sit crimen, cum possit sine peccato ex communicari. de sen. exc. inquisitioni. & latius ibi prosequtur. Alia theoricam seu opi. ponit Inn. ſ. c. prox. licet videatur incidere cum præcedenti. dicit. n. q̄ vbicunq; ex probatione criminis quis ꝓsecturus est sniam lucrosam, vel vitaturus est damnosam, sp cogendi sunt testes, q̄a tunc peccatum esset in alterius præiudicium tacere veritatem. & sic habes quartā opi. Quintam opi. iudicio meo possimus colligere ex dictis eiusdem Inn. in d. c. 1. ℨ. c. vbi dicit, q̄ deficientib. aliis probationib. sp cogendi sunt testes etiam in causa criminali. per c. peruenit. ℨ. c. ti. Sextam opi. ponit Host. qui tenuit precisè in criminali testes cogendos, vbicunq; crimen venit puniendum per depositionem, priuationem, vel aliter. & ad istam decrerespon. q̄ loquitur de compulsione non ſicenda qñ probato crimine criminoſus ex eo non puniretur: sed solum de facto infamaretur: vt in crimine probato ℨ testem vel accusatorem: tunc n. nō cogerentur testes ſm eum, nisi magnum præiudicium fierer parti, vt ℨ. c. prox. & hoc dicit ipse de mente iuris quicquid habeat consuetudo ecclesiæ Romanæ & ℨria opi. multis rationib. impugnat ſm eum: nam per eam Deus offenditur, respublica lædit⁹, proximus corrumpitur, materia delinquendi, & corrumpendi testes minisſtratur: mens vtriusq; iuris peruertitur, obediēs q̄ remunerandus esset, opprimitur & punitur, inobedientes qui pœna debet affici, de sua malitia gloriantur. Ad has ergò abſurditates euitandas, & vt criminoſi & crimina puniātur, ꝓcludit ipse, testes in criminib. con pellendos: nec ob. ſm eum, q̄ quædam iura dāt testes in ciuilibus compellendos: quia suppletur per alia quæ idem dicūt in criminalib. & huic opin. suæ dicit illam secundam opin. Inn. fauere, quiaa per probationem criminis accusator est vitaturus damnosam, & consecuturus lucroſam sniam, ſ. cuitando pœnam talionis, & sic non probaret: nec est fauendum reo in occultatione veritatis. Septimam opi. posuit Io. de Amelia in opere suo de testi. vt hic recitat Io. An. vt testes compellantur in criminalib. etiam si agatur de pecuniaria pœna. vt sit per statura. si verò agatur ad pœnam corporalem non. vide dicebat etiam hic Hoſti. q̄ vbi agitur ad pœnam sanguinis. etiam coram temporali vicario cpi, qui vtrumq; habet gladium, non essent testes ꝓpellendi: q̄a non ſpectat hoc ad officiū iudicis ecclesiaſtici. ℨ. ne cle. vel mo. sniam. Dicit Io. And. q̄ hoc est clarū de clerico. Sed quid de laico qui forte aſpirat ad clericatum: & ideò non vult deponere in causa sanguinis: honestum esset ſm eum cogi etiam in foro ciuili. Nota. q̄a non dicit necessariū: & sic sentit, q̄ in foro ciuili laicus possit ꝓpelli etiam in causa sanguinis. Et dicit Io. An. q̄ ex prædictis posset formari vtilis distinctio quam pnstea Io. Cald. secutus mentē prædictorū formauit, quod omissis aliis opi. antiquorum quæ satis colligi possunt ex his quæ dixi in c. super his. & c. cum ℨ. & c. peruenit. ℨ. c. submitto quæ talis est: videlicet aut testes nominantur super causa merè ciuili. aut super criminе. Primo casu, aut non sunt personæ priuilegiatæ, & tunc indistinctè compelli debent: vt in hoc ti. quasi per totum. & C. de testi. si qñ. Aut sunt personæ priuilegiarę: de quib. 4. q. 3. placuit. §. item in criminali. ver. item l. Iulia iudiciorum & duob. ver. seq. & tales ſm Il. non compelluntur vt in dictis iurib. volentes tum admittuntur, 3. q. 5. c. 1. De mediatoribus. dic vt ℨ. sed ſm canones æquè distinguit ſm Host. Aut per alios veritas b ꝓt haberi, & tunc non ꝓpelluntur aut per alios haberi non ꝓt. & tunc ꝓpelli debent. Si verò nominātur super crimine, aut directè propolito: aut per exceptionem oppolito. Primo casu, aut de illo agitur ciuiliter, aut criminaliter. Primo casu sunt ꝓpellendi. ℨ. c. super literas. & ℨ. c. peruenit. 2. Si criminaliter, aut agitur in foro ecclesiaſtico, aut seculari. Primo casu, indistinctè ꝓpelli debent. ℨ. c. prox. & c. peruenit. i. Si agitur in foro seculari, aut quo ad pœnā pecuniariam, fortè per ſtatuta, vel aliter, aut corporalem. Primo casu debent compelli laici: vt in decr. peruenit, sed c. clerici non sunt ꝓpellendi si per alios veritas haberi posteſt: si autem per alios, veritas haberi non poteſt, compellentur clerici testificari: tamen iurabunt in manib. alicuius clerici, & sit compulſio per ecclesiaſticum iudicem ipſorum clericorum, & non per secularem: vt in c. quamquam. 14. q. 2. Si autem coram ecclesiaſtico iudice agitur ad pœnam corporalem, tunc laici compellūntur. ℨ. eod. c. super eo. in fi. sed clerici non compelluntur etiam coram iudice loci. qui est de temporali iuriſdictione prælati ecclesiaſtici: propter irregularitatis timorem. d. c. sententiam. de rapt. in c. in archiepiſcopatu. & melius. 11. q. 1. testimonium. item secundum Io. And. honestum esset hoc casu non cogere laicum, qui intenderet clericari etiam in foro ciuili. Si autem de crimine excipitur, tunc aut probato crimine punitur is, ℨ quem excipitur: puta, q̄a ꝓpellit à ꝓmotione. vt ℨ. de ac. ſup his. & tunc sunt ꝓpellendi. ℨ. c. super his.

Aut non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aut nō puniretur: vt puta, ga excipitur ꝫ accusatorem, vel testem, vel procuratorem: vt ff. de or. cog. c. 2. & hoc casu non debent compelli testes pp odium talis reprobationis, ex qua sola infamatio sequitur: & sic intelligi debet hæc decr. hoc verum ſm Host. nisi magnum fieret parti ꝓiudicium, quo casu essent ꝓpellendi. ī. c. prox. Hæc sunt verba Cal. quæ in effectu, licet per alia verba, sequi vī do. Ant. hic. & ſi bene ꝓsiderabis, vt plurimum sunt extracta ex dictis Host. hic. & ꝛ. e. c. j. Et omnia prædicta pñt ad hanc brenē distinctionem reduci, quod in causa ciuili indistinctē ꝓpelluntur testes tam de iure canonico, q̄ de iure ciuili, nisi persone sint in hoc priuilegiatæ, q̄ tñ ꝓpellunt, aliis ꝓbationib. deficientib. In criminali verò, vbi agitur directē de crimine, siue criāliter, siue ciuiliter ꝓpelluntur in vtroq; foro: clerici tñ non ꝓpelluntur in causa sanguinis, & honestum est idem seruare in laicis qui volunt esse clerici. Si aūt de crimine excipitur, aut sequitur aliquis effectus punitionis: puta: repellit à promotione, & ꝓpelluntur testes: secus si nulla punitio inde sequatur: vt puta, ga repellit tñ à testimonio, vel ab accusatione: q̄ intellige: nisi magnum parti fieret præiudicium. Hoc voluit in effectu tota distinctio. Car. Sed certè hoc indistinctē tenere est peruertere totum istum ti. & maximè ea quæ dixi in c. j. & c. super eo. ſ. e. vñr. n. isti concludere, q̄ tunc solum in crimine non ꝓpellantur, cū excipitur ad nudum finem repellēdi: quod apertè est ꝛ. c. super eo. ſ. e. vbi agebatur directē de crimine, ſm *communem* intell. ibi traditū & tñ. dicit ibi tex. q̄ testes monendi sunt, nō cogendi, nisi constiterit quod odio &c. vt ibi. & sic faciendo ibi, exceptionem, firmat regulam in ꝛrium in c. dominus. 32. q. 7. Item ſm hanc opin. Hosti. & Cal. nulla esset dria in hoc, inter ius cano. & ciuile. & tñ tex. in d. c. super eo, voluit in hoc apertè driam denotare. vt ibi dixi. Item in ciuili, tex. in c. 1. ſ. e. ponderat ſi se subtrahunt timore, odio &c. & tunc dicit testes ꝓpellendos. & facit q̄ dixi in d. c. j. Item tex. ī. c., px. ponderat defectum probationum: & tex. in c. peruenit. 2. ſ. e. ponderat, q̄ testimonium erat sibi necessārium. Ridiculosum ergò est, dicere, q̄ tam in ciuili, q̄ in criminali indifferenter testes sint ꝓpellendi: vnde puto de iure cano. sic dicendum, q̄ in causa ciuili testes primò sunt monendi: & ſi requisiti testificari nolūt, sunt cogendi: ga præsumitur quod timore, vel gratia &c. nisi sint priuilegiati, vel nisi alia præsumptio hanc elidat. hoc verum, nisi aliæ probationes deficiant: ga tunc indistinctē oēs sunt ꝓpellendi. Hoc declara, vt dixi in d. c. j. ſ. e. In criminali verò, ſi veritas aliunde haberi nō ꝑt dico idem vt in c. fi. ī. e. & ꝛ. e. peruenit. 2. Expedit. n. reipublicæ peccata nocentiū esse nota: & vt in crimina puniantur saltē ad aliorū terrorem. ff. de iniu. l. cū qui nocentē. & ꝛ. de sen. exc. vt famæ. & ne multis grassantib. loc⁹ sit exemplo l. aut facta. ſ. fi. ff. de pœ. vnde saltem respublica est ꝓsecutura lucrosam sñiam, quæ ē magis fauorabilis, q̄ persona priuata. ff. fol. ma. l. j. & quod ibi no. de posth. præl. bonæ. Et puto hoc procedere, ēt ſi de crimine excipitur ꝛ testes: nam ſi testes criminosi admittātur, cùm præsumptio sit ꝛ eos de falsitate vt no. ꝛ. ti. px. c. testimonium. reus reportabit iniustè dānosam sententiam, & sic punietur innocēs, q̄ sonat in absurdū. Maior. n. est fauor vt innocens non puniatur, q̄ vt puniatur nocens. Nam vt dicit l. absentem. ff. de pœ. sanctius est nocentem impunitum relinquere, q̄ innocētem damnare. facit c. sacris de sepul. Si ergò ꝓpelluntur testes q̄n agitur vt puniatur reus, fortiùs q̄n reus certat iniustè non damnetur. Si verò adsunt aliæ ꝓbationes, tunc non coguntur, nisi ꝓstet, q̄ malitiosè reus subtraxerit testes: vt c. peruenit. j. ſ. e. No. In. in d. c. super eo. vel si timore aduersæ partis se subtrahant. vt in d. c. super eo. & q̄ ibi dixi. ad hanc distinctionem puto reducenda omnia iura quæ obiuare vñr. Ad hoc c. ꝑt responderi, q̄ non ꝓstabat alias probationes deficere: velut sentit Host. excipiebatur hic de crimine ꝛ testes: & ꝛque præiudiciū inferebatur parti ex non ꝓpulsione: sec⁹ ūs si magnum, vt prædixi. Promptum. n. est iura iurib. ꝛcordare, de ele. eum expediat. li. 6. & per hoc tollitur ꝛrium quod formari ꝑt de ꝛrio intellectu huius literæ: dum innuit testes in criminali non ꝓpellendos, etiam si se subtrahant odio timore &c. vel va
* cat hic argumēto à ꝛrio: ga iura dñt *communiter* in hoc oppositum.

CAP. XI.

1 *Quid sit coniuratio & conspiratio.*
2 *Ex defectu probationis legitimæ ex natura criminis admittitur probatio minus legitima.*
3 *Relaxatio iuramenti illiciti non est necessaria.*
4 *Conspirantes contra episcopum uel facientes tumultum contra aliquem, quæ pœna plectantur.*

Venerabilis. ¶ Ad detegenda m veritatem cōiurationis coguntur socij & iurati. Diuiditur. Nam in prima parte ponitur iusta petitio. In secunda ipsius exauditio. ibi,
1 ideòque. ¶+No. j q̄ is ꝛ quem fuit coniuratum, ꝑt agere ꝛ iurantes ad pœnam eis imponendam, vel ad satisfactionē iniuriæ & dr ꝛiuratio quasi ꝛspiratio facta cum iuſo ꝛ aliquem in damnum illi⁹ & dicit ꝛspiratio quasi simul spiratio: ga simul spirant, & tendunt ꝛ illum. & de hoc in c. ꝛiurationum. & conspirationum. 11. q. 1. p In. & doct. in c. cum l. & A. de re iud. & c. exhibita. de iu. Scias tñ, q̄ aliquando fit in partem bonam, vt cum fit ꝛ prælatum dilapidatorē ad sibi resistendum, vel quid simile. ad hoc, c. sane. 16. q. 7. no. in d. c. cum l. & A. prima tñ frōte præsumitur illicita ſm Vin. vbi ſ. quod
2 no. ¶+No. 2. & tene menti, q̄ in defectu ꝛprobationum, cū. ſ. ex ne
a gotij seu criminis nā non ꝑt haberi ꝓbatio legitima, admittitur probatio minus legitima [b] & alias insufficiens. & vide bo. text. cū
b gl. in c. cum dilectus. de ele. & c. præterea. ꝛ. de testi. & no. ēt in hac gl. 2. in fi. nam admittuntur hic in testes. criminosi & participes
c delicti, & de se confessi, ꝛ c. 1. de ꝓfes. & vide quod leg. & no. in c. 1. de test. lib. 6. ¶ Tertiò no. q̄ in criminalib. cōpelluntur testes non simpliciter: sed in defectum aliarum probationum. & no, q̄ si se subtrahunt gratia, &c.
3 ¶+No. q̄ vbi iurm est illicitum ex parte recipientis, ꝑt ꝓpelli recipiens ad aliud relaxandum, & si ille non vult relaxare, iudex hoc faciat. sic intelligas hunc tex. in ver. nihilominùs, ſm Inno. & idem not. in c. debitores. de iurei. & ibi dicam. & in c. j. e. titu. Hic tñ non erat necessaria relaxatio: sed fit potius ad eau telam ſm gl. ꝛ. & [d] bene: quod probo duplici ratione. Prima, ga illud iurm nō poterat seruari sine salutis interitu, ideò nō obligabat. de iurei. quanto. 22. q. 4. per totum. Secunda quia iurm simpliciter præstitum de non releuando certum quid, non obligat si iurans producitur in testem: quia non extenditur ad illum casum, si fuit simpliciter præstitū: & si fuit cogitatum de hoc casu. fuit illicitū, quia ad hoc non ꝑt q̄s se obligare. cum non sit in sua facultate: nam officium testificandi est publicum in se: vt dixi ſ. super rubr. & sic ꝛcludit Inn. in c. qualiter & q̄n. ī. de accu.
4 d ¶+Gl. j. quærit, qua pœna sunt puniendi cō iurantes ꝛ episcopum [d] proprium? Resp. q̄si sunt clerici, doponuntur & traduntur curiæ ſcularī: per iura alle. in ea. Intellige tu hanc gl. quando sunt incorrigibiles: & sic debent intelligi iura in ea all. & ad hoc quod not. in c. nouimus. de ver. sig. & dic vt plenius dixi in c. cum non ab homine. & ca. at si clerici. de judi. laici verò excōcantur &c. addit. Io. An. post Host. q̄etiam sunt singuli in vna libra auri condemnandi: vt in ꝑsti. Fed. de pa. tenen. l. hac edictali ſ. conuenticulas. Et si quis tumultum ꝛ aliquem fecerit, vel seditiosas voces emiserit, capita'is est pœna. C. de his qui ad ec. ꝓfu. l. denunciamus. C. de sedi. l. j. & 2. & ff. de pœ. l. aut facta. l. resp. & C. de epi. & cle. l. conuenticulam. & ff. de vi pub. l. qui cœtu. Et in his reperies q̄ nec cœtum nec turbam debet quis ꝓgregare: quia omnia hæc, & similia sunt prohibita, nisi reperiantur ꝓcessa. ff. de coll. illi. quasi per totum. ¶ Gl. 2. est declarata per prædicta: & quia opponitur de c. venerabilem. de ele. & non soluit, die, quòd procedit quando iuramentum est dubium: tunc n. illud est seruandum, sed nos loquimur hic, vbi est certum illud esse illicitum, & de iure non seruandum: sed nunc ad cautelam propter opinionem vulgi fit absolutio.

¶ De fide instrumentorum. Rub.

1 *Instrumentum capitur stricte, & largè & largissim⁹.*

¶ Continuata est hæc rubr. secundum Ioan. And. ſ. in rubr. de testi. vel dic tu sic: Suprà visum est de. vna specie probationis, quæ scilicet fit per testes, nunc subiicit de alia, quæ fit per instrumenta. Et dicit Ioan. And. hic, quòd instrumentorum appellatio comprehendit omnia, per quæ instruitur causa. ſ. tit. proxi. c. peruenit. 1. sed tu dic hoc verum latè sumpto vocabulo: vt ibi dixi: non autem semper. & dictum Io. An. simpliciter hic recitatum apparenter confunditur hic ex diuersitate huius ti. & ꝛ. de testi. Nam si hic appellatione instrumentorum venirent etiam testes non debuisset hic poni rubrica specialis: sed sub isto titulo de vtroque tractari. vnde dic quòd in isto tit. instrumentum capitur pro scriptura redacta in aliqua materia, quæ differt ab instructione: quæ fit per testes: vt patet per totum istum ti. & vide tex. qui ponit ista duo, vt distincta in c. forus. de verb. sig. in causa autem. & vide quod dixi in d. c. peruenit. & scias, quòd instrumētum potest capi latissimè. latè & strictè. Primo modo appellatione instrumenti venit omne vas domus, sen
c instrumentum quo fundus exercetur: [e] de quo. ff. de fund. instru. quasi per totū. vnde & mulier quæ est ita stricta, vt mater fieri non possit

a ¶ Scriptura priuata. Adde Ro. ꝛſi. 22. Fran. Arc. ꝛſ. 51. vbi quid in statuto.
b ¶ In præiudicium alteri⁹. adde Ro. ſin. ſuis. 21. & vide quod voluit Old. conſ. 37.
b ¶ In præiudiciū alterius. vide no. pAb. a in c. cū à nobis. ꝛ. de testi. & ibi Fel. rāgit, an Papa possit facere. q̄ scriptura nō authentica ꝓbet: & de ꝛsuetudie, an valeat, tradit ī c. cū dilect⁹. j. c. vbi dicetur.
c ¶ Scriptura publica. Adde Ro. ꝛſi. 64. Ale. ꝛſ. 6 ſ. 4. li. Et an instrm añg sit publicū dicaī publicū: vide Io. de Ana. cōſ. 33. Ant. Butr. ꝛſ. 11. d ¶ Inuocationē. Vide An. Sic. in rep. ru. de fi. instr. & ibi ꝓsequtur oīa quæ requirunt in instrumētis. 2
e ¶ Publicū. Facit. q̄ no. Bal. in rub. de pa. ꝛſt. vbi dicit, q̄ si in instſo fi inerueniat solēnitates, q̄ requirunt de ꝛsuetudine, 7 non valet instrm.
f ¶ Exigif. Adde hic Do. ī c. vt offīn. ſ. ad ꝓsecendas. in fi. de hær. in 6. vbi dicit. q̄ ſi extendif instrm, dēt in instſo apponi dies rogationis & ſi extēsionis. Itē adde hic glo. mag. in pr. ſ. b itē verborū. insti. de inuti stip. Item adde hic, quod no. Spe. in ti. de īſt. edi. ſ. instrm sed nūqd ꝓfecto. Et an dies reqraī in instſo? vide Bald. in l. ſi qs. ſ. 1. ff. de vulg. & pu. vbi dicit. q̄ si notarius cæpit scribere instrm die iouis, & perfecit scripturam die veneris, debet in instſo dicere se rogatum fuisse die veneris: quia attendi- 2 tur tps ꝓfecti instri. Et quod requiratur dies in instrumento tenet Ang. in l. optimam. circa finē. C. de ꝛhen. & commi. stip. Nam Bal. in d. l. ſi quis eum ſ. 1. pro suo dicto alle. In. in c. ꝛſuluit. de of. dele. Sed q̄ ipſo optimè facit quod no. Bald. in l. ſi testamentum. C. de testa. circa hoc de die, vide gl. in c. ſi qua beneficia. 3 ſ. q. 2. Et si instrumentū fuit factum de nopossit, dī deesse nāle instrm: vt in c. fraternitatis. & c. ex literis. ī. de frig. Secundo modo capitur pro omni eo, quod habet causam in iudicio deductam instruere: & hoc casu veniunt testes. vt in l. 1. ff. de fi. instr. & d. c. peruenit. Tertio modo, capitur, p scriptura, quę fit ad probationem alicuius rei in futurum faciendam: & hoc modo capitur hic. & de his per Host. in sum. c. tit. & per hoc dico q̄
a scriptura priuata, [a] quæ tamen fidem facit, dī instrm: quia instruit causam. quod probatur in rubro & nigro in quo tractatur etiam de scriptura priuata: vt ī. ca. 2. idem dico de qualibet scriptura, siue ꝛtineat priuilegium, siue ꝛctum, siue disꝓsitionem, siue q̄cquā aliud, ex quo fit ad fidem faciendam in futurum ad instructionem causæ: vt probatur in nigro iuncto rubro. & vide Bar. in l. ſi quis legatum. ff. de fal. qui appellat instrm ipsam chartam scriptam, ꝛctum verò qui agitur inter partes: vnde partes dicuntur ꝛctum facere: princeps dat priuilegium vl quid simile: notarius verò habet facere instrumentum. & idem in qualibet scriptura, quæ fidem facit: vt prædicti: & hoc notabis pro statutis.

CAP. I.

1 *Princeps non potest dare fidem ex postfacto scripturæ nō authenticæ & de potentia ordinaria.*
2 *Quæ sit publica, quæ priuata, & quæ authētica scriptura.*
3 *Quæ requirantur ad hoc ut sit instrumentum publicum.*
4 *Notarius à qb. debet esse rogatus ut instrumentū uideat.*
5 *Instrumentum facit fidem in fauorem alterius ex mandatoribus.*
6 *Notarius qualiter debeat esse rogatus.*
7 *Notarius an teneatur scire iura.*

Si scripturam. ¶ Breue est, & summatur sic ſm ipsius mentem. Instſi exemplum non solenniter sumptum fidem non facit absq; originali.
¶ Casus literalis. Faciliter ex litera patet. B.
¶ No. q̄ scriptura faciens fidem dī authenticæ: secus si fidem non facit, vt ī. c. proxi. &
1 hic. ¶+No. 2. q̄ etiam princeps non potest dare fidem ex postfacto scripturæ non au
b thenticæ in præiudicium alterius [b] partis. nā vbi negatiua præcedit verbum, potest denotatur necessitas, vt dicit gl. no. in reg. i. de regul. iur. lib. 6. & hoc puto absolutè verum in his, in quib. princeps non habet liberam facultatem. ar. in cle. pastoralis. de re iu. in aliis verò procedit dictum de ordinata potestate, non autem de absoluta, ar. in c. proposuit. de concef. præb. facit quod not. gl. in c. constitutus. de resc. & per Inn. in c. 2. de confir. vti. vel inuti. ¶ Venio nunc ad declarationē materiæ in qua est aduertendum, q̄ hæc litera habet duas partes quo ad intellectum. In prima parte tractatur de scriptura authentica. In secunda de exemplata ab authentica. prima gl. intrat primam partem: secunda se-
2 cundam. ¶+Quæro igitur capiendo primā partem, quæ scriptura dī authentica? gl. ponit exempla, & aliter non declarat. nec ex ea potes bene instrui. Sed ponit In. aliquid hic. & in c. seq. nititur ostendere driam inter publicam & authenticam: sed iudicio meo nō bene declarat, sed multū intricat materiam Ideò dicta sua in hoc omitto & breuiter dico, q̄ scriptura publica est illa, quæ confecta extitit à publica persona. fà notario cum solennitatib. requisitis. Hoc probatur ī. c. seq. iuncta glo. in ver. publica manu. authentica verò dī, quæ per se fidem facit, siue ex appositione sigilli authentici, siue alio modo: ita q̄ ad sui validitatem non requirit aliud admiticulum: vnde ꝑt dici authētica quasi ex se auctoritatem habes. hoc satis potest probari per c. seq. Ex hoc infertur, quòd omnis scriptura publica est authentica, sed nō om-
c mentū publicū aliter non valere: ad hoc q̄
f ī. dicam de annis Dñi. Secundò exigitur vt f
nis authentica est publica. Habent. n. se vt superi⁹ & inferius. Ex hoc etiam infero, quòd scriptura priuata antequam sit cōfessata vel per testes iurata, non potest dici authentica sed postea sic. Item infertur, quòd scriptura confecta per aliquem officialem super pertinentib. ad officium suum, licet sit authentica, non tamen publica: quia non est confecta à notario cum solennitatibus requisitis. hoc vltimum sentit Bar. in l. quædam. ſ. nūmularios. cum l. seq. ff. de eden. Idem dico de scriptura quę reponitur in archiuo publico: vt ſi nō habeat signa publicitatis modo præ dicto dicatur authentica, sed non publica: vt sentit idem Bar. in aut. & ſi ꝛctus. C. de fi. instru. & gl. ordinaria in aut. ad hæc. c. ti. quæliber ergò scriptura, quæ ex se fidem non facit antequam fides sibi imponatur: potest dici priuata: ga non publica, nec authentica, quia si priuato. id est non habente officium publi cum conscripta. Ex his habes breuiter & clarè quæ dicatur scriptura publica, & quæ priuata. & quæ authentica. Et secundum prædicta debes limitare & restringere exempla posita in gl. i. licet Inn. hic & ī. c. proxi. & Spe. e. ti. ſ. nunc dicendum. in præliter sentiant, & maximè ponens sex modos quib. scriptura dī publica: sed non placet. & vī bi Spe. quasi concordare cum ista glo. & vide bo. tex. in l. comparationes. versſed tantummodo. C. e. vbi apertè probatur, quòd scriptura priuata & testib. subscripta, & approbata non dī publica: licet posset dici publicè conscripta, vt in prin. huius l. & ibi etiam probatur iuncta aut. seq. quòd scriptura aliàs non confecta p tabellionem. non dicitur publicum instrumentum: licet producatur ex archiuo publico, licet sit authentica: nam si esset publica, frustra illa auth. hoc adiecisset de nouo: cū in l. antiqua præcedenti fuisset facta mentio de publico instrumento. & hoc apertè tenet gl. in d. aut. ad hec. licet aliter & minus bene d. Ant. post In. hic, & in d. c. seq. dicat. Et scias quod scriptura quandoque conficiē à iudice seu prælato vel ipsius auctoritate, cum sigilli appositione & testium, subscriptione, vel sine his: & an & quando faciat fidem, ita vt dicatur authentica non tracto hic, quia plenissimè fuit dictum in c. post cessionem. ꝛ. de proba. & aliquid in c. cum à nobis. ꝛ. de test. Quandoque fit à priuato & inter priuatos: & an & quando talis scriptura faciat fidem, dicam ī. c. seq Quandoq; & tertio, scriptura est facta vel exemplata à tabellione, & de hoc aliquid pro instructione saltem gñali dicemus hic. nam lōgissimus esset in hoc tractatus: vnde prosequemur quędam generalia. quæ requiruntur ad hoc, vt talis scriptura fidem faciat. & primò de originali: secun-
3 dò de exemplato. + Debent. n. it se cōtinere multa quæ enumerat glo. in l. generali. C. de ta. lib. 10. & Spe. e. ti. ſ. de fi. instr. edi. in princi. Et primò secundum Spec. debet continere
d inuocationem [d] nominis Domini dicendo: In nomine Domini, vel similia verba. videtur hoc tamen limitare in arduis & perpetuis instrumentis. In minorib. verò non est necessarium, licet dicens. Ego verò dico, q̄ de iure hoc non probatur etiam in magnis, vt sit de necessitate, & sic quod aliàs non valeat instrumentum, sed honestum est semp ponere. & ꝓ hoc vide bonum text. Actuum 17. & in c. non licet. 26. q. 5. vbi ponitur dictum Apostoli: Omnia quæcunque faciatis in verbo, aut in opere in nomine Domini nostri Iesu Christi facite: & per illū tex. iuncta consuetudine, quæ viget hodie, vt apponatur in omni instrumēto poſſet dici instru-
e mentū publicū aliter non valere: ad hoc q̄
f ī. dicam de annis Dñi. Secundò exigitur vt f
cte, an vitietur, si notarius scribat fuisse factum tali die cum ipse intelligeret de die nāli: vide Anto. post Inn. in c. consuluit. de of. del. & per Bal. in l. non minorem. C. de transa. Et an valeat consuetudo, q̄ in instrumentis non apponatur dies neque præsil, dic q̄ non: secundū d. de Rota. decis. 65. in nouis. incipi. vtrum valeat. Et q̄d si notarius in vno in strumento apponit diem & consulem: in sequentibus verò non. Et quid si in vltimo ponit: & non in præcedēt: b. vide plenè per Bart. in l. ſi quis ex argētariis. ꝛ. ſi initiū. ff. de eden. Et scias, q̄ in epistola non regritur dies. De hoc est pulcher text. in l. cum tabernā. ꝛ. idem quęsiit. ff. de pig. & ibi Bal. plenè examinat, an in instrumento regulariter dies. & ſi statuto cauetur, quod in instrumento apponatur proprium nomen diei, puta die martis, vel die Lunę an ſi non fuerit appositum, vitiet in instrumentum? vide Alb. in j. parte statut. q. 155. Et quod in rescriptis siue priuilegiis sit necessarius dies, est text. in d. ca. ſi quæ. 25. q. 2. quæ est l. ſi qua. C. de diuersis rescriptis. & vide Bal. in l. contractus. ver. ſi quæro de die. C. de li. inſtr. tex. cum gl. in verb. die. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stip. Et an in scriptura priuata sit necessarius dies vide Bal. post Iac. Butr. in j. consti. Cod. ꝛ. quibus. vbi etiam concludit quod in lege vel statuto non necessaria sit dies.
¶ Adde quo modo solennitates requiruntur in instrumēto. Ang. cōſ. 273. & adde ēt q̄ Bal. ꝛſ. 63. ſ. li. ꝛſuluit, q̄ valeat statutū. Corton. disponēs, quod instrumentum non vitietur, licet sit indictio nec dies, & quod ſo li notario credatur absque loco⁹ testib.

appo

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Locus ꝛctus. An locus sit de substantia instr̃i: vide per Arc. in c. cum redẽptor. 12. q. 2. vbi vr̃ ꝓcludere, ꝙ sic. Et idẽ dicit gl. j. in data sexti. Et vide per Bal in l. ꝛctus. ver. mõ quæritur. C. de fid. iustr. Et ꝙ reqrat̃ur locus in instr̃o, tenet Ang. in d. l. optimã. cir. fi, Et ꝙ in instr̃o apponi debeat locus loci, tenet Do. 13. di. in noĩe dñi. Et adde hic ad mãm Ang. ꝛ. 228. vbi dicit, ꝙ si in ꝓtocollo notarij ñ est indictio, neq; locus gñalis verbis, castri, vel villæ, nec signum notarij, & in eo nõ apparet notariũ fuisse rogatum, nullius est momenti, neq; ex eo ꝑt leuari publicũ instr̃m. Et de isto articulo, qñ abbreuiatura ꝑbet, vide p Bal. in l. ꝛctus. C. de fid. instr. & per And. in c. cũ per tabel. & p Bal. in rubr. de fi. instr. C. vbi etiã põit, qdsit abbreuiatura. Itẽ quæ sint sõlẽnia ad ꝓfectionem instr̃i, vide per Bart. in rep. ff. si initiũ. in l. a si qs ex argẽtariis. ff. de edẽ. Et gl. in l. generali. C. de tabu. li. 10. & per Barba. hic in rub. Et vide Bart. in l. 1. ff. vbi aũt. ff. de vi & vi ar. vbi dicit, ꝙ in libello accusationis non debet inseri locus loci.

a ¶ Locꝰ ꝛctus. Hoc intãtũ ꝓcedit ꝙ nõ valeret ꝓsuetudo in ꝓriũ, fm Rot. dec. 6. in ti. de ꝙsue. ĩ antiq. sequ̇ Ro. in l. in illa. ff. de verbl. oblig. & And. Sicul. consil. 3. vol. 3.

b ¶ Signũ. Et dicit Bal. ĩ pœ. Cod. ꝙ notarius non ꝑt mutare signũ suũ ꝙsuetũ: & si apponeret hodie vnũ signũ, cras aliud puniret pœna falsi. Et ita dicit tenere Gul. de Cu. ĩ l. ꝓparationes. Cde fi. instr. de hoc signo vid Abbar. in c. dilecta. ĩ. de excess. præl. & hic.

¶ Dic. ꝙ signũ notarij positũ in principio, vel ĩ fi. ꝓtocollorũ, trahitur ad oẽs ꝛctus ibi scriptos ꝑcedentes, vel sequentes. Ita Bart. & Alex. post eũ in l. si qs ex argẽtariis. §. si initiũ. & ff. de edẽ. ĥ ꝑ Bal. & Sal. ĩ l. eo quod. in 1. c no. C. si cer. pe. & per Alex. consil. 152. in 2. parte cons. Et adde, ꝙ signum notarij requiritur in quibuscunq; instrumentis publicis: sed non in scriptura priuata facta per notarium: aliàs instr̃m nõ valet. Ita Bar. in prœmio Digestorum. & Ange. in aud. de tabel. & vide Spec. in ti. de instru. edi. §. i. ver. si autem. & ibi per Io. And. in addi. & vide glo. in c. ad audientiam. de præscrip. & aliam glo. insti. de publi: iudi. in §. item lex. Et maximè quando est consuetudo, ꝙ apponatur signum in instrumento per notarium: quia tunc sine eo, instrumentum est nullum. De iure autem communi signum non est de substantia instrumenti: vt per Bar. in l. ad testium. §. si quis. ff. de testi. Et vide Ale. post Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. obl. Vrum aũt sigillum possit mutari, seu signum notarij: dicas, ꝙ non: aliàs tenetur de falso. Ad quod etiam vide Bal. in j. consti. Cod. Imò nec valet instr̃m cũ signo notarij non consueto: vt per Bal. & Philip. in ca. significauit. de de ap. per illum tex. & per l. fi. ff. de assess. Et vide quæ hñr in §. videndum. inst. de pbli iudi.

c ¶ Nihil significat. Vide Car. cons. 133. & Ang. in cons. 102. & Bal. & Innoc. in l. ad testium. §. si quis. ff. de testa. & Bald. in l. non aliter. ff. de adopt. & in l. Lucius. in prin. de testa. mil. & in l. scripturas. C. qui potio. in pig. had ¶ Negatur. Qualiter probetur quem esse notarium, vide Ant post Host. in c. significauit. vers. itẽ quid. si post centum annos. s. de testib. & Imo. in cle. j. vers. qd etiam. si reuocetur. de procur. per Bald. in l. 1. C. ad Maced. vbi dicit, ꝙ ex quo quis confecit plura instrumẽa vt tabellio. licet non appareat priuilegiũ seu instrumẽtum sui tabellionatus, temen illa sua instr̃a valent. Sed de hoc ipse ibi se remittit ad id. qd dixit in l. Barbarius. ff. de of. ꝓto. & l. si solennib C. de fi. instr. Sed vide per Bal. in l. j. C. de fideic. in l. 1. C. de testa. per Ang. in aut. de hær. & fal. §. hinc nobis & l. 3. & ff. ad Mace. Bal. & Im. in l. ad testium. §. ꝺditionem. ff. de testa. & ĩ d. l. Barbarius. Bal. in apo. in l. si. ff. de si. instr. vbi dicit, ꝙ ille ꝑsum iĕ tabellio. qui est in possessione tabellionatus Et qualiter ꝑbetur notariũ fuisse psonã authentică, & eius scripturas fuisse authenticas, vide Ang. ꝑ. l. 38. Bal. in l. 1. C. de mã. prin. vbi dicit ꝙ si aliqs dicit se tabellionẽ ex priuilegio principis, non creditur ei nisi ꝑducat instr̃m priuilegii. Bal. ĩ l. fi. C. de sacrosc. ec. vbi refert doctrinam Inn. in d. c. veniens. de ver. sig. & adde Bar. in l. Herennius. ff. de dec. vbi dicit, ꝙ ls qs probet aliquem plura instr̃a fecisse, & gessisse se ꝙ tabellione, ꝙ pp hoc non ꝑbatur quẽ esse tabellionẽ. Et all. Spe. in ti. de instru. edi. §. restat. ver. illud. & ver. quid si. Adde Bal. in l. j. C. de emancip. lib. vbi dicit, quod si quis per centum annos repu-

d à superiore: & sic negatur d notarius Ioan And. recitat dicta Inno. in c. veniens. de. ver. ꝙ si ꝓ ꝑsonã ꝓpriã ꝓbauerit se esse notariũ, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ A quib. A quib. a debeat rogari notarius vt ꝓficiat instrumentū: & adde gl. in ver. huius edicti. in l. fi. or ait. 1. pr. ff. de eden. ¶ dicit, ꝙ hodie tabelliones ſp rogātur à ptib. hinc inde. Et adde vnū verbū hic, ꝙ ponit Pau. de Caſt. in l. hȓdes palā. §. in teſtis. ſup gl. j. ff. de teſt. vbi dī, ꝙ notarius debet rogari ab eo, ad quē actus pertinet. Et all. text. & gl. in §. nos aūt. in auth. de tabel. Et de hoc vide Im. in cle. j. de iurei. cir. pr. ver. no. ex tex. & eſt etiā gl. ibi, ī verſ. reqſitis. Bar. in l. ſciendū. cir. fi. ff. de ver. ob. vbi dicit ꝙ ſi notarius ſcribat, Ego notarius rogatus ſcripſi: ꝓſumitur fuiſſe rogatus à ptib. Et facit ad hoc gl. in auth. rogati. C. de teſti.

¶ Adde an notarius debeat eſſe rogatus ab ambab. partib. & an ſufficiat eſſe rogatus ab vna. Ale. cōſ. 10. 2. libro.

b ¶ Notarius. Notari⁹ ꝑt ꝙficere inſtrm in cā ꝓpria de ꝓcuratiõe, ſi aliquē ꝛſtituit ꝓcuratorē. Et vide Bar. idē dicētē, & Pau. de Caſ. ī l. ſeruus. ff. de teſta. Et vtrū filius poſſit conſicere inſtrm in cauſa patris. vide Anto. in c. ſup eo. 2. in fi. de teſt. Bal. in l. iudices. C. de fi. inſtru. Et an adhibeat fides inſtro, ꝙ nunc producitur à notario, ꝓcuratore, cū ipſemet notarius cōfeciſſet illud inſtrm ꝓ me, anteq̄ eſſet ꝓcurator me⁹ Io. An. in merc. in c. cū qd vna via. de re. iu. in 6. & ꝑ Ant. in c. ex literis. Anc. in cā cū à nobis. Et an notarius poſſit ꝙficere inſtrm de ꝓpria cōmiſſione ſibi factā ꝑ iudicē. vide Bal. in l. ex ſnia. ff. de teſt. tute. Bar. in l. Lucius. ff. de mil. teſt. Et an notarius poſſit ꝙficere iſtrm, quo ipſe obligeē aliis. vide Bar. in l. impuberē. §. fi. ff. de fal. Item ſcias, ꝙ notari⁹ ꝑt ꝙficere inſtrm in cā ſua ꝓpria. vide Anto. in c. ſup eo. 2. in fi. de teſt. Bal. in l. iudices. C. de fi. inſtru. Et an adhibeat fides iſtro, ꝙ nunc producitur à notario, ꝓcuratore, cū ipſemet notarius cōfeciſſet illud inſtrm ꝓ me, anteq̄ eſſet ꝓcurator me⁹ Io. An. in merc. in c. cū qd vna via. de re. iu. in 6. & ꝑ Ant. in c. ex literis. Anc. in cā cū à nobis. Et an notarius poſſit ꝙficere inſtrm de ꝓpria cōmiſſione ſibi factā ꝑ iudicē. vide Bal. in l. ex ſnia. ff. de teſt. tute. Bar. in l. Lucius. ff. de mil. teſt. Et an notarius poſſit ꝙficere iſtrm, quo ipſe obligeē aliis. vide Bar. in l. impuberē. §. fi. ff. de fal. Item ſcias, ꝙ notari⁹ ꝑt ꝙficere inſtrm in cauſa patris

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ L. admonendi. Et hanc opi. tenet prout ẽt tenet Ia. de Bel. in § igitur. in aut. de instr. cau. tenent An. & Inno. hic Imò fortius velle Ang. in d. admonendi. q talis apocha isto casu nullam ꝓbationem nec præsumptionem inducat, & sic nec ẽt aliqualem optimè probat tex. hic. in fi. q vult. q nõ habeat robur aliqu[od] instrumenta nisi ītelligas tex. istum ꝙtum ad plenã vel semiplenam probationẽ, put de ea dicit hic Ant. Stat ergò ꝛcluſio, q apocha nullo admiculo ſuffulta, non facit plenam, vel semiplenã ꝓbationẽ. Limita nisi talis ſcriptura eſſet antiqua, & de facto antiquo quia tunc bñ facit ꝓſumptionẽ, ſed semiplenã probationẽ. ga licet priuata inſtrã nõ ꝓbẽ de ꝑſe, tñ aliis adminiculis beneꝫ ꝓbant. l. exempla. & l. inſtra. & l. rationes. C. de prob. & 14. q. 2. c. ſane Ita ī termi. Io. An. poſt Nic. de Ma. in ti. de inſtr. gdi. § nunc dicendũ ſuper ver. quid ſi, ꝓducens. Refert & ſequitur Ant. But. hic ver. tertius caſus, q̃ ſcriptura nullo modo approbatur. & c. 4 ✝ Tertius caſus q̃ñ ſubſcripta à teſtib. tantum q̃d eſt nor ſecũdum * Bar. cõiter tenet vt teſtes deponentes modo prædicto pei ſe non ſufficiant ad probãdum ꝙplendam qa poſſent de facil. errare, pp ſimilitudinẽ literarũ. nec ꝙparatio per ſe ſola ſufficit eadem rõne, ſed requntur ambo ſimul, vt vꝫ velle text. cũ gl. in d. §. ſi qs igitur. Aduerte tñ quod ſi ꝙparatio diſcordat à dicto teſtiu m ꝓmittitur arbitrio ¡iudicis, cui plus velit inhærere: vt ſing. innuit text. in d. §. ſi qs igitur. & ar. in l. 3. ff. de teſt. Ex quo infertur, ad id quod ſ. dixi, quod ꝙparatio ſola ſine teſtib. facit ſemiplenam probationem cum q̃nque faceret plenam, ſcilicet cum teſtes fuerunt ſubſcripti. & diſcrepant à ꝙparatione: ſed tanta eſt ꝙparatio, vt iudex ad eã animũ firmet. Et adde hic, & in ꝑcedẽ. caſus limitationes traditas in priori. ✝ Quartus ca 5 ſus q̃ñ habet ſubſcriptionem partiũ & teſtiũ & hoc caſu Bar. tenet ſolam depoſitionem teſtium modo prædicto in priori caſu ſufficere ad plenam probationem. mouetur per l. ſcripturas. C. qui po. in pig. habeam. vbi nulla ſit mentio de ꝙparatione literarũ, & hoc ideo ſecundũ eum: qa cum ſint tot ſubſcriptiones, non pñt teſtes ſic de facili decipi: ꝓbatur ẽt eadem rõne ſola ꝙparatione literarũ & hoc vltimũ ponit Bart. in d. aut. at ſi ꝛctus, ꝓ d. l. ſcripturas q̃ tũ hoc nõ probat, vt ꝓdixi: ſed facit in ar. modo ꝓdicto & licet d. Ant. ſequatur hoc mihi tñ nõ placet: qa tex. in d. §. ſi qs igitur, ſimplr reſiſtit ſoli cõparationi. Item non video qd plus afferat reſpectu cõparationis ſubſcriptio partiũ. nã ſicut potuit falſificare, ſeu ꝛfacere ſcripturam ad uerſarij, ita potũt addere ſubſcriptionẽ ſuã propriam. Sed in priori caſu, q̃ñ teſtes recognoſcunt ſcripturã, ꝑt ſubſcriptio partium aliqd afferre: qa non ſic de facili teſtes errãt ✝ Poteſt addere quintũ ᵇ caſum c q̃ñ ſcriptura priuata reperitur ſoleniter recondita in arcano publico. i. in loco vbi ponunt ſcriptu-

ſcripturæ authenticæ à cõi deputato. talis eñ ſcriptura ſine ꝙparatione & approbatione fidem facit. Ad hoc, qđ leg. & not. aut. ad hec. C. de fi. inſtr. & in c. ad audientiã. de præſc. & ꝓ Io. An. in add. prædicta. oĩa ꝓdicta ītellige vera q̃n ſcriptura habet inſe eã ſufficientẽ. ar. c. ſi cautio. ī. eo. & l. eum. 7 de indebito ff. de prob. ¶ ✝ Itẽ verſatur in dubiũ, ſcriptura priuata debeat ad ſui validitatem diẽ locũ annos domini. & alia de qb. dix. ſ. c. prox. ꝓtinere. Bart. in l. cum tabernã. §. ẽ q̃ſiit. ff. de pign. & in prima ꝙſtitutione prũ. tenet q nõ p. d. §. idẽ q̃ſiit. idem gl. 2 ſ. 2. §. reſcripta. ver. ſi qua. la. But. ꝛ dicit. in l. § quib. C. de no. codi. cõpo. & Spe. in tit. de ꝑ. §. 3. ver. ſed qd ſi in mãdato. Sentit Hoſt. ✝ c. inter. cõiter teneri primũ dictũ. Ego concordando opi. diſtinguerẽ ſic, q̃ aut agit de ſolo ꝓiudicio ſcribentis, & nõ exigitur dies, nec ꝙſul. nec ſimilia, q̃ ſunt de ſolẽnitate. Ad hoc, d. c. ſi cautio. & d. l. cum de indebito. & l. ſcripturas præal. Aut agitur de præiudicio alterius ſaltem ſecundario, & tunc aut dies vel nit neceſſariò probanda. & requiritur exemplum: dico me creditorẽ priorẽ in hipotecha, tu dicis te priorẽ, vel æqualẽ & ꝓducis ſcripturã priuatã, vbi nõ apparet de die obligationis. certe ego ſunt ꝑferendus: qa probatio tua tanꝙ incerta mihi non ꝓiudicat. arg. in c. in pũtia. de prob. q̃ ẽt voluit Bar. in d. §. idẽ queſiit. Idẽ puto, vbi, ñ appoſitione diei auferretur alteri parti defenſiõis copia. Exẽplum, ꝓducis inſtrm procuratorium manu priuata ꝓfectum ſine die: certè non dẽt valere in præiudicium aduerſarij, cum nõ poſſit probare an tpe cõſtitutionis procurator eſſet excõicatus: vel an ſit reuocatus ꝑ ſtitutionem alterius procuratoris. & his caſib. & ſimilib procedere ꝑt opi. ✝ Tria. ¶ ✝ Nunc venio ad ſecundam ſpeciẽ. ſ. epiſtolam, in qua Bar. in l. nuda. ff. de don. ſic diſtinguit, qđ aut q̃ritur de effectu eius, quod in ea cõtinetur & dicendum vt no. Cy. in l. nõ nudis. & l. nõ epiſtolis. C. de prob. non eñ eſt materia noſtra. Q̃nq; querirur, an probet, & eſt materia noſtra propriè, in qua dicendum, aut epiſtola confeſſat. & probat: vt in l. Publia. in fin. ff. depoſi. cum ſit. Aut non confeſſatur: & tũc e ſi habet ſigillum authenticum, probat: vel. ſi quis per calumniam. & ibi per doct. C. de epiſ. & cle. & per Bart. in l. ſi publicanus. ff. de publi. & idem dico in apocha: videlicet q̃ licet non habeat teſtes inſcriptos, nihilominus, ſi habet ſigillum authenticum probat ẽt ſine alia ꝙpatiõe, vt hic. & vide aliũ boteꝛ in c. tertio loco ſ. de prob. & quod ibi dixi. Et puto ẽt ſufficere ſigillũ priuatũ ipſius ꝫhentis, dummodo ſit certum: vt qa habet certos characteres, vel lras. Appello enim illud authenticum in præiudicium ipſius ꝫhẽtis. & idem ſi ſit annullus habens characteres, vel literas, vt ſentit hic Inn. & facit l. 3. C. de re. alie. non alie. Aut non habet ſigillum authenticũ. & tunc ſm Bar. vbi ſ. dẽt approbari ꝙparationem literarũ: & idẽ de libris rõnum, ita quod faciant fidẽ ac ſi eſſent confeſſata, per l. ꝙparationes. C. de fi. inſtr. illa. nlex non exigebat augmentũ teſtiũ reſpectu ſcripturæ probãdæ ſed ſolam ꝙparationem quæ quidẽ lex ſm eum ſolum fuit mutata in apochis nõ in aliis ſcripturis. Rõ: quia epiſtola mittitur abſenti: vnde non eſt qd in-

sẽ ꝛdixiſſet. Ita limitat Ro. in l. nuda. ff. de don. Et not. quòd ille qui

ſimpliciter acceptat epiſtolam, & retinet ſi ei expreſsè non ꝛdicit, vt fareri vera eſſe omnia, quæ in epiſtola cõtinentur. l. ſi filius. ff. ad Macedo. in cle. i. & l. cum tabernam. & ibi Bart. not. expreſsè in vlt. no. ff. de pigno. in l. quo enim. § . j. ff. rem ratam habe. Bal. in rubr. C. eo. de ſi. inſtr. ver. quid de literis tranſmiſſis. & in l. ſi literas. ad finẽ C. Mand. & in l. ſi. C. ad maced. & in l. de furtiuꝫ. & in l. ſi pro curator. ff. de procurato. & in l. ſi abſentis. C. ſi cert. pet. Bal. Raph. & Fulg. ī l. em ptor. ſ. Lucius. ꝓ illũ tex. ff. de pac. dota. Alex. Imo. in ꝙſ. inc. in caſua & lite vertẽ teinter Bar. ex hoc habes mirabilẽ mo a dum extorquendi confeſſionẽ vel cõſenſũ mediante ſcriptione literarum ſactã in ꝑſentia teſtiũ qui ſint informati ꝺ contentis in literis: vt in ſpecie no. Mat. in nota. 23. & Bart. Veronẽſis in caute. 24. vbi ſtud ſingulariter limitat. vt ibi ꝓeum: ꝫ quam limitationem facit dict⁹ §. Lucius. vt ibi per Bal. & Fuig. Secundò limita & intellige: q epiſtola, ꝓbat, ſi peruenit ad eũ cui mittebatur, viuo ad huc mittente: ſecus ſi eſſet mortuꝰ mittens antеq epiſtola peruenireꝫ ad illum ad quem mittebaꝫ. Ita in ſpecie limitat. Ro. in d. l. nuda. Pro quo facit quod decidit Ant. de But. in c. ſi. de conſe. vbi dicit q̃licet confeſſio extra iudicium facta absẽte parte fiat per epiſtolam, vel ī ſcriptura libri rationum, præiudicat cõ ſitenti non ſolùm quo ad probandum ſed etiam quo ad obligãdum. l. Publia. §. ſi. ff. de pep. eo quia talis ſcriptura ſemp loquitur vt nota. in d. l. nuda. Tamen dicit ſe putare hoc verum, viuente eo, qui confitetur. eo autem mortuo ſcriptura eius ñ loquitur: ideo credit ſcripturam eum non obligare vel hæredem per no. in c. cum dilectus. de ſucce. ab inteſt. Et facit quod decidit Inn. in illo. c. cum dilectus, circa medium quòd confeſſio extraiudicialis præiudicat confitẽti eo viuo, ſed eo mortuo, quia non põt dare intellectum ſuæ confeſſioni, arg. c. cum dilectus. de accu. non præiudicat. Et hoc ſequitur ibi Anto. Ang. in l. circa medium. ff. de confeſ. Quid autem de literis commendatitiis, an obligent ſcribentem, vide Io. de Imo. in c. fraternitatis. de cle. nõ reſi. Bal. in l. ſi literas. C. mã. & in l. inſtito. Ale. ꝙſ. 75. inci. cã & lire verrẽte. in j. vol. e ¶ Authenticũ pro bat. Hoc eſt verum, quando talis epiſtola fuit acceptata per eum ad quem deſtinatur: ſecus ſi expreſsè non ꝛdicit, vt fareri vera eſſe omnia, quæ in epiſtola cõtinentur. l. ſi filius. ff. ad Macedo. in cle. i. & l. cum tabernam. & ibi Bart. not. expreſsè in vlt. no. ff. de pigno. in l. quo enim. § . j. ff. rem ratam habe. Bal. in rubr. C. eo. de ſi. inſtr. ver. quid de literis tranſmiſſis. & in l. ſi literas. ad finẽ C. Mand. & in l. ſi. C. ad maced. & in l. de furtiuꝫ. & in l. ſi pro curator. ff. de procurato. & in l. ſi abſentis. C. ſi cert. pet. Bal. Raph. & Fulg. ī l. em

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sed ego. Imo plus dico quod si mercator negaret scripturam quæ reperitur in libro rationum suarum sua manu, vel sua voluntate scriptam, nihilominus plenè probat ꝛtra eum, ſm Nic. de Mat. quem refert & sequitur Io. An. in c. §. nunc dicendum. in addi. magna posita super ver. priuatorum. de instr. edi. Ita tenet Bald. sed Io. An. ñ allegat in rub.

C. de fi. instr. ver. sed ratio est in viuente, rõne prædicta. ¶ †Secundo hoc ꝙro, pone qđ in libro merc. Lu. Ro. ī d. l. nuda. ff. de do. limitat, nisi ps tali lib. rationũ primò exp̃ſsè ꝺ̃ xisset, qa si postea ī sui fauorē velit stari tali libro ꝺ̃ scribentem, non est audiendus vt in reg. ex eo. in 6. Ita specificè & benè limitat Lu. Ro. in d. l. nuda. Facit quod in simili dicimus ī materia positionum. Nam ex positione, quam qs semel negauit, fundare se non potest: vt no. doct. in c. 1. de confe. in 6. Ange. & idem Lud. Rom. in ſ. 1. j. §. si quis simpliciter. ff. de verb. obl. Confirmat etiam Iaſ. in d. l. admonendi. per aliud bonum simile: quia si qs negat acta causæ, non potest postea ex illis se iuuare, secũdùm Bal. sing. in l. j. ad fin. C. de confeſ. sicut in simili si reus negat contenta in libello esse vera non potest postea ex illis se iuuare, secundum Bal. in l. cum precum. & ibi not. Sali. C. de li. cau. Bar. in l. naturaliter. §. nihil. ff. de acqui. poſſ. Confirmat etiam ex eo qđ not. Bal. in l. j. in 2. not. p illũ tex. C. de rep. he re. vbi not. quòd qui nõ acceptat expresſè verba aduersarij, item si dissimulet, nõ potest se illis iuuare quantòminus in ꝓposito nostro poterit se iuuare, si exp̃ſsè contradicat. Ad quod vltimum dicit esse videnda no. per Cy. in l. j. in 6. q. & ibi per Sal. in l. generaliter. C. de non nume. pec. & in l. iubemus. C. de liber. cau. Flo. de san. Petro. in l. fi. ff. de inter. actio. Secundò limita dictum Bar. & Panor. hic in hoc secundo casu, vt procedat in libro rationum, in quo continuè scribuntur per mercatores data, & recepta. iuxta. l. si quis ex argentariis. §. rationem. ff. de edendo. Secus si sit scriptum in aliquo memoriali, vel in aliqua schedula: quia dato, qđ illa reperiantur in libro mercatorum: tamen non probant contra mercatorem. Ita Bal. in d. rubr. in vers. item dubitatur vtrum ista scriptura. Idem in rub. C. de consti. pecu. ſequitur expresè Lud. Ro. in d. l. nuda. Imò fortius subiungit Bal. in d. rub. C. de fide instr. quòd etiam si reperiatur scriptum in libro mercatorum, sed non sit scriptum forma rationis, quia forma rationis est quòd contineat data & recepta: nam si contineret vnum actum tãtum, puta vt quod vulgò dicimus vnam postam, si esset scripta absente parte non probaret contra scribentem. Et ita tenet etiam Bal. in l. rationis. C. de probat. & sequuntur in simili Pau. & Alex. in d. l. ad monendi. ¶ Adde an libris mercatorum credatur Fran. Aret. cons. 44. Et si statutum disponat quòd credatur an debeat intelligi etiã de his quæ non pertinent ad mercantiam: per eundem consil. 33. b Sebaſt. Sap. ¶ Eandem personam. Vide Rapha. Cuma. in consil. 136. inc. visis instrumentis. vbi vult ꝙ ita demum liber rationum probat contra scribẽtem, dummodo etiam fides adhibeatur versa vice hic, quæ sunt pro scribente. Contrarium consuluit Roma. in cons. 346. incip. in hac causa. Sed Mathe. in notabili. 88. inc. not. mirabilem doctrinam, distinguit. vt ibi per eum. Vide etiam Alex. in cons. 172. incipit. lectis. ī secundo vol. Fulgo. in consil. 136. vbi ponit an probet pro scribente, quando scripsit in libro alterius. Et Pau. de Caſt. in cons. 375. incip. in causa arbitrali. secundum antiquã impressionem.

c ¶ Publici. An hodie adhibeatur fides libris cãpsorum. Et vide Bal. in rub. C. de fide. instru. Et de libris mercatorum Bal. in suo tract. constitu. & Ant. in cap. si cautio. vers. ex his decidit. infra eod. Bal. in c. si de confe. Adde quod si statutum dicit quod adhibeatur fides libris mercatorum, intelligitur de speciantibus ad suam mercãtiam: secũdum Bal. in l. fi. C. ad Macedo. Pro quo facit' text. in l. 3. §. eo modo. ff. nautæ. cau. stab. & in l. si quis ex argentariis. §. rationem. ff. de edẽ. Item de quæstio. hic posita per An. in terminis vide Ro. post Bar. in l. nuda. ff. de don. vers. 7. inquatnum. & Bar. in l. quædam. §. num

1 blico. Die vt ibi no. per Inn. ¶ †Tertio casu principali nunquid faciat fidem liber rationis ꝺ̃ tertiũ. dicit Bar. in d. l. nuda. qđ aut liber fuit confectus auctoritate publicæ officii, sicut olim faciebant nummularii & facit fidẽ vt d. l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. Facit. ff. de administratio. tuto. l. Lucius. §. tutela. Si verò non est confectum ratione publici officii, & tunc non facit plenam fidem vt no. in d. §. nummularios. supple nisi hoc habeat cõsuetudo. Pro hoc, c. cum dilectus. ī. eo. dicit tamen, ꝙ hodie cum campsores, & mercatores, iurant in arte sua, succedant in locum illorum qui erant officiales publici, licet non habeant hodie officium publicum dicendum est vt eorum libris sit credẽdum, quo ad semiplenam probationem si sunt homines ꝓbati & bonæ fidei: & famæ: per not. in d. §. nummularios & sic potest in telligi, secundùm alium intellectum, glo. in d. l. admonendi. & in d. l. bonefidei. quę dicũt quod priuata scriptura facit semiplenam ꝓbationem. Et no. abbatis sing. hũc intellectum ad illas glo. nam supra dedi alios intellectus.

d Hanc opi. approbat idem Bart. in d. l. admonendi. dmaximè cum hoc habeat consuetudo, quæ in talibus multum est attendenda. vt no. Inn. in c. ſ. proxi. probatur in d. c. cum dilectus. Et aduerte. quia Bart. loqtur de his mercatoribus, qui sunt approbati in eorũ arte: secus videtur vbi quis propria auctoritate assumit sibi artem: tunc enim non debet facere semiplenam probationem in prę iudicium alterius, cum sit omninò priuata

12 persona. †Sed ꝙro, an iste liber debeat hamularios. ff. de eden. hic alleg. vbi etiam ponit an adhibeatur hodie fides libris gabellariorum. Et vide Bald. in l. cunctos populos. in lect. ver. vltimò quæritur C. de summa. Tri. vbi dicitur, quod valet statutum quod credatur scripturæ campsorum, vel mercatorũ tanquam instrumento publico.

¶ Adde an hodie detur fides libris campsorum, Io. de Ana. cõſ. 53. d ¶ L. admonendi. Idem tenet. An. in ca. fi. ī. de iureiur. Idem tenet Iac. Butr. & Nico. vt refert. Bald. in d. §. nummularios. nisi scribens esset persona ſuspecta. Idem ibi ſequuntur. Mod. Pau. de Caſt. & Alex. Pro ista opi. bene facit quod. dicit Bal. in rubr. C. de consti. pec. vbi dicit, quòd mercatores hodierni temporis, quamuis non habeant publicum officium, prout olim habebant argentarii, gerunt tamen quasi publicum offi cium. Et idem Bald. in rubri. C. de fide instrum. dicit, quod mercatores, & campsores hodierni temporis habent magnam similitudinem cum illis nummulariis antiqui tẽ bere diem & consulem. Vide Io. An. in c. add. prædicta, vbi post Nic. dicit. ꝙ quatenus producitur contra scribentem, non est necesse, ꝙ habeat dictas solennitates, vel similes: sed quatenus ꝓiudicat al ꝺ̃ i., debet habere has solennitates: quia æ quiparatur scripturis argentariorum: vt §. dixi. Item debet continere ex qua causa ꝺ̃ recepit vel expẽdit, & similia non tamen requiritur, ꝙ habeat testes in scriptos. sicut nec illi argentarij ad hoc arctabantur. Item dicit ꝙ isti possunt per alios e libros scribere, sicut hodie cõis vsus habet: & ipsi videntur scribere quorum nomine scribitur. ff. de reg. iur. qui per alium. ff. de admini. tuto. l. ita. §. geſſiſſe, & idem in tutoribus 13 & curatorib. quod no. ¶ † Postremò in hac materia quæro, qualis debet esse scriptura, ex qua fit comparatio? Sol. habemus quo ad propositum duplicem scripturam. Vnã ad qđ probandam fit comparatio: & de hac qua lis debeat esse, & qualiter probetur, satis plenè ꝺ̃. dictum fuit. Alia est, ex qua fit comparatio. i. quæ producitur ad comparationem faciendam, cum illa quæ negatur: & ista debet habere vnam ex quinque qualitatibus, quo enumerantur in l. cõparationes. iuncta aut. ad hoc. C. eo. vt sit scriptura publica, vel facta in iudicio vel chirographum priuatũ cum subscriptione triũ testium, ita vt prius sibi fides imponatur vel producta ex archiuo publico, vel aduersariusmet tanquam ꝓpria ea vtatur in iudicio. Ex alia verò scriptura non potest fieri comparatio ſm gl. & Bar. in d. auth. ad hoc. & in aut. at si cõtractus. Et hoc facit ad notabilem questionem nunqd deficiente scriptura ꝺ qualificata modo præ dicto, possit iudex negantẽ compellere adscribendum de nouo, vt sic possit fieri comparatio. Bart. in d. aut. at si cõtractus tenet, ꝙ non per tex. in d. l. comparationes. iuncta gl. in ver. licet in semetipsum. & gl. in d. aut. ad hæc. vbi videtur innui, quod extra casus prędictos non sit comparatio etiam si pars confiteatur suam esse scripturam. do. Card. dicit quod vtrunque dictum est contra tex. illius aut. de instr. cau. §. si quis igitur. nam quando pars confitetur suam esse scripturam. illa habet vim publicæ, quantum ad comparationem fiendam, & in prædicto iudicium scribẽtis: & ꝙ possit ꝓpelli ad scribendũ, est tenẽdum ſm eum. ad faciliorem expeditionem iudiciorum sicut interrogat partes in quacunq; parte iudicij: vt in ca. cum Ioannes. ī. eo. & l. vbicunque. ff. de interrogato. actio. Ego. idẽ puto: latius tamen materiam explicando, quã ipse faciat. Nam fateor ꝙ ex l. C. scilicet comparationes. C. de fi. instr. nõ fiebat comparatio ex scriptura priuatã, nisi haberet sub scriptionem trium testium. sed postea superuenit Aut. de his qui ingre. ad ap. §. illud. qđ disponit ꝙ si pars vtitur sua scriptura vt propria, ꝓt ex illa fieri comparatio: & sic tacitè innuit quod vbicunque certum est scripturam esse propriam, potest ex illa fieri comparatio hinc postea superuenit. aut. de instru. cau. vbi narratur quod quidam exorta dubitatione fuit compulsus ad scribendum vt sic posset deueniri ad ꝓparationẽ: quasi indubitatum esset quẽ posse ꝓpelli adscribendũ. Item adduco. duas alias rationes extrinsecas. Prima, quod lex nõ dẽt esse imposita verbis sed rebus in c. commissa. de ele. li. 6. Ad quid ergo exigi debet subscriptio testium, vel qđ pars vtatur in iudicio ex quo certũ est quod ipse illam scripturam fecit istæ enim solennitates seu qualitates requiruntur, vt liqueat illam scripturam esse propriam quæ cessare debent, ex quo clarius liquet eam esse propriam: vt quia confitetur vel scribit in præsentia iudicis. de appellationib' cum cessan-

poris. Et idem Bald. a in d. l. instrumẽta. & Sal. in l. j. C. de eden. Sed Im. in l. nuda ratio. ff. de dona. circa medium reprobat istã opi. prout optimè refert Iaſ. in d. reb pe. l. admonendi. & communis opi. est, qđ liber rationũ mercatoris vel campſo- * risiutati, vel matriculati, semiplenam probationem facit pro tertio ꝺ̃ alium; secus ſi non sit iuratus. Limita tñ, nisi p ſona mercatoris esset ifamis, vel aliter ſuspecta. secũdò, qñ esset liber, ꝓut ſes formam rationis, & sic recepta & data: secꝰ ſi vnam postam tñ. Tertio in ſpectantibus ad eius exercitium, & non aliter. a ¶ Io. An. Idẽ tenet do. Ant. hic.

b ¶ Exqua causa. Qđ liber rationum dẽat ꝓtinere cãm debiti. Ad hoc vt probet ꝺ̃ scribentẽ. vide Bar. in d. l. nuda. ibi L. ud. d Ro. trib. modis limitantem Spec. in tit. de ꝓbat. §. nunc videdum. in ver. sed quæ est ratio. & vers. seq. Bar. & Bald. in l. scripturas. C. qui po. in pig. habe. Bal. in l. instrumẽta. C. de ꝓba. tex. & doct. ī. c. si cautio. hoc c. ti. tex. in l. non solum. §. an debitor. & ibi Bar. ff. de pœnis, & Angel. de Aret. in §. actiones aũt. de pec. vers. sexto ꝓmitto in actionib. Bal. in rub. C. de ro. si in libro mercatorũ. & c. Subdit tñ ibi no. Bal. qđ isto casu ſufficeret ꝓiectualis ꝓbatio causæ, ꝓp ſcripturam libri rationum, vbi aliàs oporter probari de vera causa.

c ¶ Per alios. No. qđ non refertan liber rationum sit ſcriptꝰ manu propria, an p ſuos factores, vel aliũ. vt plenè probet ꝺ̃ scribentẽ. Et idem tenet An. hic & Bal. in rub. C. de fi. instr. in ver. sed hæc qđstio pone quòd in libro mercatorum.

* Sebaſt. Sap.

d ¶ Deficiente scriptura. Vide Bal. l. in auth. si qs vult. ad fi- nẽ. C. qui potiores. in pignore habeant. & ī d. l. ꝓparationes. C. de fide instr.

¶ Sigilli. Quam aũt ꝓbationem faciat, seu inducat sigillũ, vide Inn. in c. j. super gl. in ver. literis. de ꝓcu. & Ro. in rep. l. ad monendi. de iureiu. vide Pau. de Leaza in d. c. cum dilectus. ī. eo. & in ca. tertio loco. de prob.

¶ Adde Ro. ꝙ. 304.

* Sebaſt. Sap.

e ¶ Sigilli. Vide Alc. in l. pacta nouiſſima post gl. ibi. C. de pac. Fel. in c. post cessionem. ſ. de proba. vbi de mã sigilli. Ro. de cis. 7. inc. non credit. de prob. in antiquis. & deci. 7. inc. vtrum credatur. in ti. de of. dele. in antiqs. Card. d. in cle. i. in prin. de ꝓcur. Bal. inl. si qs ꝓ calumnia. ver. quærit hic Guli. C. de epiſc. & cler.

1 6 Sed liber cõficitur in absentia ad instructionem scribentis, nec habuit animum ꝓfitẽdi in partis præsentia: ideò illa confessio non deberet valere Io. An. post Nic. Ma. sequitur primum dictum, vt faciat fidem ꝺ̃ scribentem alle. l. de ætate. §. j. ff. de inter. actio q. tñ non multum facit quia loquitur in confeſſione facta in partis præsentia. sed ego a cui placet illud dictum, allego tex. no. in cle. vn. de vſuris. iuncta gl. notabili in vers. rationũ. Nã liber ibi pro ducitur, vt fidem faciat ꝺ̃ scribentem: nec est speciale in hoc ꝺ̃ vſurarium quia eius confeſſio viua sibi nõ præiudicat, si in absentia partis confeſſus: fuerit: vt no. in c. 2. per vſu. li. 6. nec fecit sibi librum ratione officij: quia tunc de iure etiam fuiſſet cõpulſus: vt d. l. quædam. ff. eden. & dixi in ca. gl. de prob. sed fecit ad ſuam instructionem, & nihilominus probat ꝺ̃ eum: solum enim inducitur ibi ſpecialitas, vt compellatur edere ꝓprias rationes vbi alias non compelleretur vt in c. j. de prob. cum ibi not. nec debemus dicere, ꝙ sit alia ſpecialitas: ſ. respectu probationis ꝺ̃ vſurarium: tum quia duæ ſpecialitates non debent concurrere. Circa idem l. 1. C. de do. promiſ. tum qa hoc non colligitur ex illo tex. & apertè sentit hoc ibi gl. & facit gl. in l. inter chartulas. C. de cõue. fiſci. debi.

2 ſ. 1 1 6. inc. visis instrumentis. vbi vult ꝙ ita demum liber rationum probat contra scribẽtem, dummodo etiam fides adhibeatur versa vice hic, quæ sunt pro scribente. Contrarium consuluit Roma. in cons. 346. incip. in hac causa. Sed Mathe. in notabili. 88. inc. not. mirabilem doctrinam, distinguit. vt ibi per eum. Vide etiam Alex. in cons. 172. incipit. lectis. ī secundo vol. Fulgo. in consil. 136. vbi ponit an probet pro scribente, quando scripsit in libro alterius. Et Pau. de Caſt. in cons. 375. incip. in causa arbitrali. secundum antiquã impressionem.

c ¶ Publici. An hodie adhibeatur fides libris cãpſorum. Et vide Bal. in rub. C. de fide. instru. Et de libris mercatorum Bal. in suo tract. constitu. & Ant. in cap. si cautio. vers. ex his decidit. infra eod. Bal. in c. si de confe. Adde quod si statutum dicit quod adhibeatur fides libris mercatorum, intelligitur de speciantibus ad suam mercãtiam: secũdum Bal. in l. fi. C. ad Macedo. Pro quo facit' text. in l. 3. §. eo modo. ff. nautæ. cau. stab. & in l. si quis ex argentariis. §. rationem. ff. de edẽ. Item de quæstio. hic posita per An. in terminis vide Ro. post Bar. in l. nuda. ff. de don. vers. 7. inquatnum. & Bar. in l. quædam. §. num

1 blico. Die vt ibi no. per Inn. ¶ †Tertio casu principali nunquid faciat fidem liber rationis ꝺ̃ tertiũ. dicit Bar. in d. l. nuda. qđ aut liber fuit confectus auctoritate publicæ officii, sicut olim faciebant nummularii & facit fidẽ vt d. l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. Facit. ff. de administratio. tuto. l. Lucius. §. tutela. Si verò non est confectum ratione publici officii, & tunc non facit plenam fidem vt no. in d. §. nummularios. supple nisi hoc habeat cõsuetudo. Pro hoc, c. cum dilectus. ī. eo. dicit tamen, ꝙ hodie cum campſores, & mercatores, iurant in arte sua, succedant in locum illorum qui erant officiales publici, licet non habeant hodie officium publicum dicendum est vt eorum libris sit credẽdum, quo ad semiplenam probationem si sunt homines ꝓbati & bonæ fidei: & famæ: per not. in d. §. nummularios & sic potest in telligi, secundùm alium intellectum, glo. in d. l. admonendi. & in d. l. bonefidei. quę dicũt quod priuata scriptura facit semiplenam ꝓbationem. Et no. abbatis sing. hũc intellectum ad illas glo. nam supra dedi alios intellectus.

d Hanc opi. approbat idem Bart. in d. l. admonendi. dmaximè cum hoc habeat consuetudo, quæ in talibus multum est attendenda. vt no. Inn. in c. ſ. proxi. probatur in d. c. cum dilectus. Et aduerte. quia Bart. loqtur de his mercatoribus, qui sunt approbati in eorũ arte: secus videtur vbi quis propria auctoritate assumit sibi artem: tunc enim non debet facere semiplenam probationem in prę iudicium alterius, cum sit omninò priuata

12 persona. †Sed ꝙro, an iste liber debeat hamularios. ff. de eden. hic alleg. vbi etiam ponit an adhibeatur hodie fides libris gabellariorum. Et vide Bald. in l. cunctos populos. in lect. ver. vltimò quæritur C. de summa. Tri. vbi dicitur, quod valet statutum quod credatur scripturæ campſorum, vel mercatorũ tanquam instrumento publico.

¶ Adde an hodie detur fides libris campſorum, Io. de Ana. cõſ. 53. d ¶ L. admonendi. Idem tenet. An. in ca. fi. ī. de iureiur. Idem tenet Iac. Butr. & Nico. vt refert. Bald. in d. §. nummularios. nisi scribens esset persona ſuspecta. Idem ibi ſequuntur. Mod. Pau. de Caſt. & Alex. Pro ista opi. bene facit quod. dicit Bal. in rubr. C. de consti. pec. vbi dicit, quòd mercatores hodierni temporis, quamuis non habeant publicum officium, prout olim habebant argentarii, gerunt tamen quasi publicum offi cium. Et idem Bald. in rubri. C. de fide instrum. dicit, quod mercatores, & campſores hodierni temporis habent magnam similitudinem cum illis nummulariis antiqui tẽ bere diem & consulem. Vide Io. An. in c. add. prædicta, vbi post Nic. dicit. ꝙ quatenus producitur contra scribentem, non est necesse, ꝙ habeat dictas solennitates, vel similes: sed quatenus ꝓiudicat al ꝺ̃ i., debet habere has solennitates: quia æ quiparatur scripturis argentariorum: vt §. dixi. Item debet continere ex qua causa ꝺ̃ recepit vel expẽdit, & similia non tamen requiritur, ꝙ habeat testes in scriptos. sicut nec illi argentarij ad hoc arctabantur. Item dicit ꝙ isti possunt per alios e libros scribere, sicut hodie cõis vsus habet: & ipsi videntur scribere quorum nomine scribitur. ff. de reg. iur. qui per alium. ff. de admini. tuto. l. ita. §. geſſiſſe, & idem in tutoribus 13 & curatorib. quod no. ¶ † Postremò in hac materia quæro, qualis debet esse scriptura, ex qua fit comparatio? Sol. habemus quo ad propositum duplicem scripturam. Vnã ad qđ probandam fit comparatio: & de hac qua lis debeat esse, & qualiter probetur, satis plenè ꝺ̃. dictum fuit. Alia est, ex qua fit comparatio. i. quæ producitur ad comparationem faciendam, cum illa quæ negatur: & ista debet habere vnam ex quinque qualitatibus, quo enumerantur in l. cõparationes. iuncta aut. ad hoc. C. eo. vt sit scriptura publica, vel facta in iudicio vel chirographum priuatũ cum subscriptione triũ testium, ita vt prius sibi fides imponatur vel producta ex archiuo publico, vel aduersariusmet tanquam ꝓpria ea vtatur in iudicio. Ex alia verò scriptura non potest fieri comparatio ſm gl. & Bar. in d. auth. ad hoc. & in aut. at si cõtractus. Et hoc facit ad notabilem questionem nunqd deficiente scriptura ꝺ qualificata modo præ dicto, possit iudex negantẽ compellere adscribendum de nouo, vt sic possit fieri comparatio. Bart. in d. aut. at si cõtractus tenet, ꝙ non per tex. in d. l. comparationes. iuncta gl. in ver. licet in semetipsum. & gl. in d. aut. ad hæc. vbi videtur innui, quod extra casus prędictos non sit comparatio etiam si pars confiteatur suam esse scripturam. do. Card. dicit quod vtrunque dictum est contra tex. illius aut. de instr. cau. §. si quis igitur. nam quando pars confitetur suam esse scripturam. illa habet vim publicæ, quantum ad comparationem fiendam, & in prædicto iudicium scribẽtis: & ꝙ possit ꝓpelli ad scribendũ, est tenẽdum ſm eum. ad faciliorem expeditionem iudiciorum sicut interrogat partes in quacunq; parte iudicij: vt in ca. cum Ioannes. ī. eo. & l. vbicunque. ff. de interrogato. actio. Ego. idẽ puto: latius tamen materiam explicando, quã ipse faciat. Nam fateor ꝙ ex l. C. scilicet comparationes. C. de fi. instr. nõ fiebat comparatio ex scriptura priuatã, nisi haberet sub scriptionem trium testium. sed postea superuenit Aut. de his qui ingre. ad ap. §. illud. qđ disponit ꝙ si pars vtitur sua scriptura vt propria, ꝓt ex illa fieri comparatio: & sic tacitè innuit quod vbicunque certum est scripturam esse propriam, potest ex illa fieri comparatio hinc postea superuenit. aut. de instru. cau. vbi narratur quod quidam exorta dubitatione fuit compulsus ad scribendum vt sic posset deueniri ad ꝓparationẽ: quasi indubitatum esset quẽ posse ꝓpelli adscribendũ. Item adduco. duas alias rationes extrinsecas. Prima, quod lex nõ dẽt esse imposita verbis sed rebus in c. commissa. de ele. li. 6. Ad quid ergo exigi debet subscriptio testium, vel qđ pars vtatur in iudicio ex quo certũ est quod ipse illam scripturam fecit istæ enim solennitates seu qualitates requiruntur, vt liqueat illam scripturam esse propriam quæ cessare debent, ex quo clarius liquet eam esse propriam: vt quia confitetur vel scribit in præsentia iudicis. de appellationib' cum cessan-

1 6 te. & frustra, sit per plura, quod expediri põt per pauciora. non. n. dẽt ius vti superfluis remediis. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. ca. & in c. sicut. de proba. & quod ibi dixi. Secunda ratio magis vrgens. Video enim, quia dex compellit partem ad respondendum de positionibus alterius partis, ad releuandum illam ab onere probandum in c. 2. de testi. li. 6. & in cle. sæpe. de verb. sign. cum similibus ergò fortius dẽt posse cogere ad scribendũ, vt fiat comparatio. & dicit hic d. Car. ꝙ ipse Bar. mutauit in hoc opi. suam, vt reperit in quibusdam scriptis suis. & certe si non mutauit, debuit mutasse per prædicta. quod no tabis. Et ex prædictis potes colligere multas 14 species scripturæ authenticæ. ¶ † Nunc venio ad secundum principale dictum huius capituli videlicet ad materiã sigilli e ex qua resultabunt species aliquæ scripturæ authẽticæ. & omittam hic quæ notauit Inn. ſ. ca. prox. & hic an & quando credatur sigillis ꝓlatorum quia plenè dixi in ca. post cessionẽ. ſ. de prob. Sed relinquã materiam sigilli hic tactam per eum breuiſſimè concludam per quinque quæstiones prima sit, quale debeat esse sigillum, vt fidem faciat. Secunda, an ſuf ficiat sigillum esse chartę impressum an verò requiratur. ꝙ sigillans exprimat, se suum sigillum apposuisse. Tertiæ an possit quis signare alieno sigillo seu annullo. Quarta an episcopus possit alicui personæ sigillũ suum committere vt vice sua sigillet. Quinta & vltima, an sigillum appositum chedulæ seu chartæ vacuæ data commiſſario potestate postea scribendi faciat fidem respectu scripturæ postmodum factæ. Quo ad primam, concludo post Inn. quòd sigillum debet habere certos characteres, vt sic possit cognosci vel certas literas legibiles cum aliter non probet: vt in c. inter dilectos. ī. e. cum alia verò re, puta corrigia quæ non sit dispoſita ad signandum, vel sigillari, non potest. Ad hoc l. ad testium. de testa. ff. & c. ſignificauit. ī. de appell. Item debet esse authenticum puta episcopi vel alterius magi i viri: & hoc quando præstat auctoritatem scripturæ principaliter: puta, quia sigillat in facto aliorum: & ita loquitur hic Si verò nõ præstat auctoritatem principaliter, sed secundariò, quia sigillat vt testis, tunc sufficit sigillum suum priuatum apponere, dummodo sit certum modo prędicto. d. l. ad testium. §. pe. & ff. quem ad. testa. aperi. l. 2. cum ibi notatis. Idem est si contrahens obligat se sigillo proprio, licet priuato. ff. depoſiti. l. Publia. l. 2. C. de reb. alien. non alie. & ſ. dixi. Et quod dictum est de sigillo, idem est annullo, dummodo sit sculptus ad modum sigilli modo prædicto. Nã non est fienda vis in nominibus. arg. ī. de procur. c. petitio. nam secundùm Inn. quod nos vocamus sigillum, jus ciuile appellat annullũ. & hodie multi tales annuli reperiuntur & vide bo. tex. in c. in no- 5 mine domini. 73. di. † Ad secundam quæstionem, an sufficiat sigillum esse chartæ impreſſum? Inn. ponit duas opiniones. Prima, vt non sufficiat. nisi is qui apposuit, dicat se apposuiſſe. arg. ff. de testa. l. penult. & C. de testa. & l. si vnus. & l. hac consultiſſima. Secunda opi. cui videtur ipse Inn. in hærere, est, vt sufficiat si in charta contrahentium & loquentium contentorum sigilla apponantur, etiã si non exprimant ꝙ sigilla sua apposuerunt. C. arbi. tu. l. fi. & ī. eod. inter dilectos. Hoc tamen limitat verum, si talia sunt sigilla quibus credendum est, vt vt sigilla epiſcoporum & inferiorum prælatorum saltem in his quæ spectant ad iurisdictionem suam respectu istorum inferiorum. Credo quod in hoc Inno. non loquatur perfectè. vnde distinguo sic quod aut sigilla inserta sunt ipſorum quorum nomine fiunt instrumenta: & procedit hæc secunda opinio. nam præsumitur apposita ad præbendam fidem scripturæ, & de consensu ipsorum, nisi aliud probetur vt in l. 2. C. de reb. aliena. non alienan. & in c. tertio loco. de prob. & hoc casu non requiro sigillum authenticum sed sufficit priuatum ipſorum contrahentium: vt ſ. dixi. Aut sunt sigilla aliorum, & procedat prima opi. vt non sufficiat appoſitio ſolaꝰ sed oportet quòd ipsi contrahentes, vel is cuius est sigillum attestentur ad quid illud sigillum fuit appoſitum alias præſumitur adulterinũ indubium & falsò appoſitũ cum in dubio sigillum debet congruere dignitati sigillantis & materiæ descriptæ in charta sigillata vt apertè probatur in c. inter di- 16 lectos. ī. eo. & facit, quod dicam in sequenti quæstione. † Ad tertiam quæstionem dicit Inn ꝙ si quis habet sigillum propriũ, tunc ipsò & non alieno sigillare debet: alioquin non prodeſt, nisi ex cã fiat, vt sequitur: nec mirum quia nec proprium prodeſt si ad aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Epm. Et de isto si gillo epi vide Ant. ca. post cessionem. de prob. & tex. in c. peruenit. de fideiuss. Ol. 958 3. & seq. An aũt credatur sigillo legati de latere, vide per Spe. in ti. de leg. supest vers. creditur quoq; sigillo legati.

Ant. Franc.

¶ Circa istã materiã de sigillo, dicas, qđ sigillatio obligat sigillantem, qui prius legit scripturã q̃ sigillat, alias non l. 2. & ibi Bal. post gl. in ver. 29 ista. C. de reb. ali. ñ ali. Et vide Ange. Io. de Im. & Ale. qui multas 20 or. allegãt in l. si ita stipulatus. in §. Chrisogonus. de ver. obl. Et vide Inn. in c. quanto. de his quæ fi. à præl. ybi dicit, qp̃t sigillari ẽt schedula' non lecta. Et vide Paul. de Ca. in pl. 352. inc. de casu pũti. Et adde qp̃ sigillatio põt fieri ẽt a cum alieno sigillo, dummodo de hoc fiat mẽtio: vt in l. ad testium. in §. 2. & ibi p Bart. de testa. & §. ꝑhit. Insti. de testa. Et vide Bart. in l. si procuratorem. ff. de ꝓcur. & vide Spec. in ti. de instr. edi. in §. restat v. dere. in ver. itẽ quod sigillum. & in §. 13. in ver. illud. Et an sigilum possit alteri committi. vide Bart. in d. l. ad testiũ & Bal. in d. l. distrahẽ re. C. de re. alie. Et ad de qp̃ sigillans videt approbãre & cõsen re. l. tribunus in §. de test. mili. Et no. Bar. in l. in fraudem in §. sicut. eo. ti. & ꝓ Bal. in c. i. de pa. Constã. Et adde, quod sigillans cum sigillo superioris, aut principis, vel alterius domini, vel etiam episcopi absentis, vel ignorantis, non dicitur falsarius, nec in dolo, si consuenit si sigillare in persona domini: quia cõsuetudo excusat eum à dolo. Ita Bal. in rub. C. de fide instr.

b ¶ Renuntiare. Ad de Alex. cons. 34. li. j. Io. cons. 343.

c ¶ Possit notarius. An & quando notarius possit corrigere errorem suum vi-

officium est deputatũ, vt in d. c. significauit. de appellat. Si autem nullum sigillum proprium habet, vel non habet præ manib. vel nõ potest aliud haberi de facili: tunc potest vti alieno sigillo. Debet tamen exprimere, secundùm eum, cuius sigillo signat. & quare alieno. & potissima ratio est vt videlicet discerni possit quo, & à quo & ex qua causa signatum est instuumentum. nam ex multis & diuersis causis apponũtur in literis sub scriptiones & sigilla. Quandoque enim in signum consensus. 12. q. 2. sine exceptione. ꝛ. do procur. c. j. Quandoque in signum testimonij. ff. de pign. actio. in l. Caius. Quandoque in signum auctoritatem præstantis. 12. q. 2. sacrorũ. & c. cum redemptor. Quãdoq; in signum confirmationis, vt j. eo. inter dilectos. & multis aliis ex causis. Ex quo infertur secundum eum, quod semper debet exprimi cuius est sigillum, & à quo apponitur & propter quid apponitur. & notabis hæc verba, quia quotidiana: & faciunt ad ea. quæ dixi in præcedenti qstione. Dicit tamen Inq si in litera hæc non specificarentur, nõ haberent vitiare, dummodo ex aliis circunstãtiis possint hæc deprehẽdi. Episcopus tamen sigillando cum sigillo ecclesiæ, non intelligitur vti alieno sigillo ſm Inn. quod no. alle. c. in nomine patris. 70. dis. & 7. q. 1. scire. quod ego intelligo quando est solitus cum illo sigillare: secus si tantum capitulum cum illo sigillat. argu. in c. significauit. de appel. † Venio ad quartam quæstionem in qua dicit In-

1 7 episcopum a posset alicui honestæ personæ sigillum suum committere, & secnndùm potestatem sibi datam poterit is cui fit commissio, sigillare de his quæ pertinent ad episcopum: puta causas committere. citare cõfirmare, & generaliter omnia alia quæ sibi commissa sunt poterit expedire, & sigillare etiam, si prælatus. cuius sigillum est, eas non viderit sigillare: sic enim videmus Papam vti. j. de cri. fal. c. dura. & multos alios prælatos, dicit tamen quod in contractibus aliarum personarum non debet nomine episcopi sigillum testimoniale apponere, nisi & ipse episcopus interfuerit ipsi contractui cum testimonium sit tantum de visu, & audito. & de his quæ testis nouit. 3. q. 9. testes, & sic loquitur aut. de tabel. §. nos autem credimus. Si vero haberet consuetudo vt is qui habet sigillum talia instrumenta sigillaret etiam absque scientia episcopi, non damnat Inno. consuetudinem, nec etiam Host. Nam videtur hoc fieri nomine ipsius cuius est sigillum. & hoc notabis maxime in eo, quod Inno. sentit, sigillum episcopi dare auctoritatem instrumentis super contractib. & similibus: licet non pertineat ad officium episcopi. & satis pro hoc facit iste text. & vide quod plenè dixi in d. ca. post cessionem.

18 de proba. † In vltima quæstione dicit Inno. quòd aut tradita est potestas ad certum articulum in scribendum in huiusmodi schedulis. & tunc si aliud inscribat ibi, & de hoc conuincatur poterit tanquam falsarius puniri. aut data fuit generaliter potestas ad scribendum quicquid placuerit. & in hoc ponit tres opi. Prima, quòd valet quicquid ibi scribit etiam alium obligando, dummodo tale quid in scribatur, ad qp̃ constitui potuit procurator. Secunda opinio, quod nihil potuerit ibi scribere ad obligandum alium, nisi solum illum cuius est sigillum. Tertia opinio qua videtur residere Inn. quòd nec illum cuius est sigillum, obligare potest nec aliquid scribere, quod de iure valeat: quoniam ille cuius est sigillum dat auctoritatem sigillo, & sigillum debet dare fidem scripturæ, & scriptura contractui. Sed in casu nostro hoc non potest contingere: quia ex quo scriptura non est facta tempore quo apponitur sigillum non est aliquid cui ipsum sigillum præstet auctoritatem. & pro hoc optimè facit c. ad audientiam. de eccl. edi. Item multa incõuenientia inde possent sequi, quæ vide hic per Inn. vide etiam In. in c. 2. de fol. & notabis ista: quia sæpe principes & prælati dant huiusmodi schedulas vacuas sigillatas, eorũ procuratoribus & nunciis, vt scribant in eis secundũ rẽporum & locorum indigẽtiam seu exigentiam: quandoque sigillum simpli citer, si. n. de hoc ratio staret, nõ faceret talis scripturta fidem, nec scribens esse tiummunis à falsitate, cũ scribat literas in vno loco, & in charta scribit aliũm locum, & tempus, vt literæ appareant datæ in partibus.

CAP. III.

1 *Cancellatio non tollit dispositionem fauorabilem. quando non est facta consulto.*
2 *Rescriptum quid sit, & quid priuilegium: & quòd facilius præsumitur falsitas in priuilegio. quam in rescripto.*
3 *An aliquis possit abradere instrumentum si constat de errore.*
Notarius an possit abradere instrumentum.
4 *An restitua in narratione facti & in nominibus possessionum utiliter rescriptum.*

Ex literis. ¶ Rescriptum apostolicum propter rasuram in loco non suspecto, non censetur vitiosum. Hoc dicit secundum mentem ca. Communis diuisio. secunda ibi, dicimus. ¶ Casus literalis. Inter magistrum A. & R. vertebatur quæstio super capella de ambitoria, q̃ fuit commissa quibusdam iudicib. & partib. coram iudicib. constitutis, dictus. R. postulauit sibi copiam literarum ostendi: qui cum ea inspiceret, cœpit illas arguere de falso, pro eo quod in narratione facti, vbi scriptum erat iura parochialia, &c. erant abrasæ: iudices super hoc dubitantes quæsiuerunt an propter hoc debeant dici falsæ? Resp. Papa, qp̃ propter abrasionem illam literæ non possunt dici falsæ nec suspectæ: quia etiam priuilegia in nominib. possessionem abraduntur & literæ si in narratio facti erratum est, possunt abradi. ¶ No. ibi, copiam. in cta gl. 1. qp̃ re scriptum impertratum per alteram partem efficitur commune. & talem post citatem. Vide in hoc, quod dixi in c. ex conquestione. de

1 rest. spo. ¶ † No qp̃ abrasio facta in narratione rescripti. vel priuilegii non censetur facta in loco suspecto: quod tamen intellige, vt j. dicam. de quo à contrario colligitur secus esse, si foret facta in verbis dispositiuis. quod procedit etiam in aliis instrumentis, vt in c. cùm venerabilis. de rel. dom. sed fallit in dispositione fauorabili: vt in legato liberationis, vt in l. proximè. in fi. ff. de his quæ in test. delen. vnde quantumcunque fiat ibi cancellatio, non per hoc vitiatur legatum liberationis. & hoc intellige, quando dubitatur, an testator voluerit illud delere, an incõsultè hoc processerit, vt ibi no-

2 S autem appareret de voluntate. tũc in dubio tolleretur legatum. Ad hoc. l. cancellauerat. ff. e. & l. si vnus. C. de testit. vbi notab. dicit Bart. legatum ad pias causas iudicandum vt legatum liberationis, quo ad priuilegium supradictum. ¶ † No. qp̃ rescriptum ad lites nõ dicitur priuilegium. Est enim rescriptum secundum ius. quia mandat ius impetranti fieri: priuilegium verò est propriè contra ius. di. priuilegia. de quib. vide quod no. in c. olim. de ver. si. & in l. beneficium. ff. de const. prin. ¶ Nota penul. qp̃ strictius iudicatur priuilegium, quam rescriptum ad lites vnde facilius præsumitur falsitas in priuilegio. quam in rescripto. Ad hoc, c. pe. de crim. fal. & qp̃ not. Inn. in c. episcopi. j. de reb eccl. non alie. ¶ Vltimò collige, quòd licitè abradũtur instrumenta in loco non suspecto, si deprehendi-

3 tur error. † An autem possit quis corrigere & abradere si deprehendit errorem? doct. hic tenent *communiter*, qp̃ non, quinimò si hoc præsumeretur, careret omni commodo rescripti. vnde dicit Hostiens. quòd in curia est canon latæ sententiæ excommunicationis in quemcunque alium ab officialibus. super hoc in curia deputatis, qui rescripto bullato vel notato aliquid saltem vnam figuram, vel literã, vel etiam dimidiam abraserit, deleuerit, diminuerit, corrupuerit. vel mutauerit sine illius, ad quem spectat, data licentia. & dicit, qp̃ sæpè hoc publicatur in curia, vt non possit quis prætendere ignorantiam. ff. de inst. l. fed & si. §. de quo palam. & j. de Iudæis. ita quorundam. & 16. dis. qp̃ dicitis, & ita strictè hoc seruat curia, vt cũ magna difficultate absoluat ligatos: posset tamen impetrans sine aliqua pœna totam literam dilaniare, ac etiam bulla si ille vult

b nunciare & vide de hoc, quod plenius dixi in d. c. ex conquestione. Habes etiam ex prædictis, qp̃ simplex notarius qui literas apostolicas scripsit, non potest illas corrigere sine licentia officialis ad hoc deputati. Vnde facit hoc ad q. an in aliis instrumentis possit notarius corrigere vel addere, si comperit se errasse. quod tractauit

c Bar. in d. An. sed tu vide plenè per Io. An. super data lib. 6. in nouella. & per de Bald. in l. si vnus. C. de test. & in l. ambiguitates. in fi. e. ti. Et vide multa, quæ circa cancellationẽ C. de test. & de hoc articulo hic posito per An. vid̃ per Bal. in ea quę. C. comm. vel epistõ. Et q. hic positam ī terminis vide p Bal. in rub. C. de fide instr. ver. sed

pone qp̃ tabellionis in breuiatura. & Angel. de hoc in consi. 100. 288. & vid̃ Pau. de Ca. l. iudex. post ea quam. ff. de re iu. vbi de ista distione a se remittit ad Bar. in l. si librarius ff. de re. b iur. Et adde Spec. in ti. de inst. edi. §. postremò. ver. sed nũquid confectum. Bar. in l. diuus. Ia j. §. item senatus. ff. de falsis. in l. edicto. §. finautem. C. de edicto. diui. Adri. & ibi etiam vide Bal. ver. quartò opp. Et de hoc etiam viper Cy. & Bal. in l. imperator. Ia j. & ibi etiam plenè Bar. ff. de sta. homi. & Bal. in l. j. ibi etiã plenè Bart. in fi. de no. Co. cõpi. & Dominic. in c. abbate sane. §. fi. de re iudi. in 6. vbi refert Io. An. in addi. Spe. Item de ista materia vide elegantissimè 4 Bal. in c. publicato. de electio. vbi refert quoddam cons. Lãber. de Ramponi.

Ant. Franc.

Circa hoc de errore notarii, dic, quod sp̃ præsumitur potius errare, quam falsum committere, secundum Bald. in l. erroneus. C. de errore adnocta. & in l. errore. C. de testam. & per Bar. in l. quoties. in §. sed hoc. ff. de hæredi. instituendis. & per Ale. in l. si quis obrepserit. ff. ad fal. vbi dicit hoc esse verum, nisi ex conieçturis cõstaret de dolo. De quo p Bal. in l. i. ff. de leg. & per Ange. in l. iuris gentium. in §. quando fere. ff. de pact. per Ale. in l. iubemus. C. de test. Et dicit Bal. in d. l. errore quod notarius præsumit scripsisse quicquid habuit à partib. ī mãdatis. Et vide etiam Alex. ī l. iubemus. C. de test. & in l. si libra rius. de reg. iur. Et vide de materia Alex. in pl. 74. & in pl. 27. in 2. parte pl. & vide Bar. in l. quoties. C. de hær. inst. & Bal in l. imperator. ff. ad statho. Et vide not. per doct. in c. ad audientiam de rescrip. Et adde quod notarius ꝑt corrigere errorẽ

Bart. in l. Barbarius. de off. prætor. per Arch. 35. q. 9. c. 1. in Spe. de instr. edict. §. instrumẽtum. versi. nunquid confecto. & ibi in additionib. per Ioan. And. & per eundem e. tit. §. ostenso. vers. quid de contractib. & per Spe. in d. §. instrumentum. ver. quid ergo si Inno. Vnum tamen tene menti, qp̃ vbi notarius facit vnam interlineaturam & abrasionem, b si vult qp̃ omnis cesset suspicio, attestetur in fine iustrumenti, qp̃ ipse illam interlineaturam vel abrasionem fecit. Ad hoc, Bar. & tex. in l. j. §. ideò. ff. de his qua in testa. delen. & per dictum Arch. in d. ca. j. & si pars corrigit vel abradit instrumentum debet puniri. de quo vide gl. in d. l. in verbo substitutus, & tex. cum ibi notaris in c. olim. de resc. & in c. cùm olim. de of. del. & intellige, quando dolo se facit circa substantialia vel circunstãtias negotij. Nam sine dolo non committitur falsitas. Ad boc, l. 1. & 2. ff. de fal. secùs putarem si per simplicitatem corrigeret aliqd, quod est extra substantialia vel circũstantias negotij, vt cognomen, vel quid simile. Ad hoc, quod no. Inno. in simili in c. fraternitatis. de hær. & per Bar. in d. l. j. ¶ Oppo. contra tex. & videtur, qp̃ propter abrasionem redda tur instrumentum suspectum: & in l. fi. C. de edi. diui Adr. Soluit gl. 2. qp̃ hæc fuit ratio dubitandi in text. sed ratio decidendi in ꝑium redditur in litera. Nõ enim procedit ꝑium si abrasio fuit facta in verbis narratiuis & in

4 nominib. possessionum. † Sed contra hoc & contra tex. opp. Nam & in verbis narratiuis, & in nominib. possessionum tam in priuilegiis quam in rescriptis posset fieri fraus. Pone enim, quòd priuilegio conceditur mi hi vna res parua, & illa cancellata rescribitur res magna. Item pone, qp̃ in rescripto reposui rem magni valoris adiecta clausula generali, vt sic passim transire ad partes quod alias non licebat: vt in c. sedes. de resc. Sol. propter hoc contrarium In. & Ab. dicunt hunc tex. non procedere in priuilegiis seu rescriptis originalib. sed in confirmatoriis duntaxat: quasi dicat, suspicionem tolli in confirmatoriis per originalia: & idem dicit tenendum eadem ratione in instrumentis donationum, vel aliorum ꝑctuum, & vt tenere etiam Io. And. super gl. vlt. Sed certè hæc est nimia restrictio, & nullo modo iudicio meo literæ huic consentanea: quinimò dico potius ex litera colligi: ꝑtium: quia cùm text. hic arguit à fortiori de priuilegiis ad rescripta: si tex. intelligeretur de confirmatoriis & veritas appareret in originalib. nullũ fuisset dubium. Item est maxima diuinatio ad istũ text. maximè, cum non soleant in rescriptis emanare duo paria literarum. s. originalia & & confirmatoria. Item si veritas potuisset hic in originalib. hoc c. fuisset. de indubitato, nec Papa respondisset per simile priuilegii. arg. in c. cùm in iure. de of. dele. & fugien di sunt intellectus iurium qui reducunt iura ad casum non dubitabilem. vt in l. 1. ff. ad mun. & in l. quod Labeo. ff. ad Carbonianũ. & forte ob hoc Gof. posuit hic alium intel. intelligendo. s. tex. de modica mutatione literæ vel syllabæ: secus dicit si in toto nomẽ radetur. ar. §. c. 2. de dol. & contum. nisi fm eum constaret rasum per manum eiusdem scriptoris. quod etiam per comparationem eiusdem literæ constare poterit. Ad hoc, C. e. tit. l. comparationes. d. Ant. in effectu videtur hic sequi mentem. Inn. & Gof. vt intelligatur litera quando ex præcedẽtib. & sequẽtibus constat de veritate rescripti in abraso loco, vel quando per aliam scripturam appa ret de veritate, vel qñ correctio fuit facta de eadem manu. Hoc vltimum. quod ẽt fuit Gof. mihi nõ placet. Nam duo requiruntur

vt abrasio non vitiet. Primò quod in loco non suspecto. Secundò, ꝓposita sit scriptura, de eadem manu. vt no. in d. c. cum venerabilis. de relig. do. Nõ ergo sufficit, qp̃ eadẽ videatur manus, si in loco suspecto est facta qa de facili similat. litera alterius. vide hæc

c probõ, cõ fit per solam ꝓparationem, est fallax, vt dicit tex. in Aut. de instr. cau. in pr. D. Car. ex alio capite impugnat dictum Gof. q intelligit literam de mutatione literæ vel sỹl labæ, q̃ fit in loco suspecto, de quo nos loqmur intelligendo prout s. dixi. vnde dat ipse tertium intellectum vt lra intelligatur tam in priuilegiis originalib. q̃ ꝑfirmatoriis, & in aliis rescriptis: & hoc, qñ abrasio est facta in narratione facti: qa illa subiacet probationi. Sed certè in iudicio meo, hoc non tollit ẽrium eius quod supra formaui, maximè dũ dicit litera de possessionib. Item potuisset quis narrare falsitatem improbabilem, & timens carere ꝓmodo rescripti, iuxta c. super literis. de rescriptis abrasit illam narrationẽ & aliter narrauit negotium: quis. n. negabit scriptum esse falsum? Quare dico ponendo quartum intellectum, literam intelligendã qñ in loco ñ suspecto facta est rasura, & nõ sit ita magna, qp̃ inducat præsumptionẽ fraudis. Hoc apertissimè voluit hæc litera, dum ponderauit narrationem facti, eum non sit verisimile, qp̃ quis falset literas de iustitia, q̃ faciliter obtinentur vt in c. pen. de cri. fal. & ita intellige de nominib. possessionũ. Pone. n. primilegium ꝓcessum per hæc verba ꝓcedimus tibi omnes ecclesias quæ sunt in tali castro, quas his vocabulis duximus exprimendas ecclesiã sancti Nicolai &c. certè abrasio in nomine non habet vitiare cum ad cautelam. fuit facta specialis mentio cum ꝓrehẽderetur subgeneralib. verbis vel pone, qp̃ est tali modo concessum, qp̃ subiacet probatio ni puta. concedimus vobis omnes ecclesias per nos constructas, quas præsentibus duximus nominib. exprimendas: ecclesiam sancti Antonij &c. certè abrasio in nomine nõ vitiabit quia oportet ꝓbare, qp̃ ecclesiæ fuerint per eos constructæ iuxta no. in ca. inter. j. eo. & idem dicit in similibus. Nõ. n. potest in his dari certa regula, sed bonus iudex ex variis circunstantiis hoc arbitrabitur. ¶ Vlti

d mò quæritur, pone, qp̃ rasura d sit facta in loco suspecto nunquid vitiabit totum instrumentum. an solum illam partem cui inhæret? Old. renet, qp̃ nõ vitiat in totũ. vt recitat Bal. in l. si. in 4. contrario. C. de edi. diui. Adr. secùs in dicto testis. Nam illud vitiatur in toto tum ratione partis falsæ: quia testis ex hoc redditur periurus: vt probatur in c. pura. 3. q. 9. quod no. & intellige, quando instrumentum habet plura capitula separata. Ad hoc, quod no Inn. in c. fraternitatis. de hære. allego eriam bo. tex. in c. si eo tempore. de resc. li. 6. vbi patet, quòd surreptio commissa in vna gratia non vitiat rescriptum respectu alterius gratiæ. & hoc satis mihi placet. quando rescriptum vel aliud instrumentũ est cãcellatum in certa parte. Sed magis dubium est, quando cõtinet falsitatem pro parte nũ quid vitietur in totum. De quo vide bo. gl. hoc disputantem. 9. distin. si ad scripturas & per In. & alios in d. c. fraternitatis. & per Spe. in ti. de instru. edi. §. instrumẽtum. vers. quid si aliquod instrumentum. Et hæc sufficiant.

CAP. IIII.

1 *Præceptum iudicis non debet obseruari si est difficile vel periculosum, & potest ab eo pars appellare: & quod dicitur facile: statur arbitrio iudicis.*
2 *Præceptum Papæ quamuis durum, est seruandum, si non contineat peccatum.*

suũ anteq̃ detur copia instrũ vel testiũ examinatorum parti, alias non: vt per Bart. in l. imperator. ff. de stat. ho. & ibi p Alex. vbi ponitur, qp̃ hoc debet facere de licẽtia iudicis. Et vide de Bal. in ti. de pace. Constan. in §. pacta. in fi. & plenius p eũdem Bal. in tract. de tab. in 8. q. Et adde qp̃ si notarius errans non ꝑ corrigere, errorem suũ tenet ꝑ ti ad interesse: vt p Bar. ī d. l. Imperator. & per Bal. in l. ꝑbyteri. C. de epi. & cler. Et de ista correctione erroris faciẽda p notariũ, vid̃ Io. An. in addi. Spe. vbi etiã per Bal. in ti. de inst. edi. in vers. rogatus. & ver. notarius non ꝑt. & sequenti. Et vide Bald. in l. fin. C. de eden. Ale. cons. 105. in 2. parte cons.

b ¶ Notarius vide Bar. in l. si vnus. in fi. C. de testa. Et an debeat exprimere cancellationis, vide Bal. in l. nostram. C. de testa.

Sebast. Sap.

b ¶ Attestetur. Idẽ tenet Bar. in l. infrau dem. §. sicut. ff. de testa. milit. Quid autẽ si notarius dicat inter lineaturam fuisse factã de voluntate partium, an creda tur, vide Bal. Pau. de Ca. & Ang. in l. si vnus. C. de testi. lata p Alex. pl. 59. inc. viso processu. in 2. volu.

Sebast. Sap.

c ¶ Hec probõ, vide Deciñ post Iaf. in l. fi. C. de edi. diui. Adr. toll. & Bart. Soci. in suis fallentiis, & fallentia prima.

Sebast. Sap.

d ¶ Quod rasura. Vide Bal. in l. iubemus. C. de test. Fel. ī c. fraternitatis. vers. fallit aũt ista ꝓclusio. j. de hæreticis. Iaſ. ī l. si ex falsis. circa fin. C. de transa. vide. tñ Iaſin d. l. fi. C. de edi. di. Adri. tol. vbi vult qp̃ vitiet instrm rasura in loco suspecto: sed reprehendit Decius ibi & not. in d. l. si vnus. C. de testa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Et violenter. vio 3 ans literam seu instrumentum aduersarij debet puniri acriter pœna extraordinaria, si facit in præiudicium iudicis. Et adde quod Lu. dicit, hoc 6 singulare in suis notata. Et idē dico, si aut 7 fert licet non violaret per tex. no. in l. si quis id quod. §. dolii. ff. de iurisd. omn. iud. & adde, q̄ istud dictum Io. And. refert & dicit non esse alibi Bal. in l. j. C. de fi. inst. Sed quod diuersimodè punitur dēat corrumpens & sup. rens, est optima gl. in ver. conditio. relata ad illum text. in l. arg. tarius. §. fi. de eden. Imò videtur, q̄ subtrahēs instrumenta aduersario dēat p dere causam, per l. si de possessione. C. de prob. Ad quod vide q̄ notaui post An. in c. peruenit. el j. §. ij. Sed in primum text. in l. sub prætextu. C. de trās. Itē adē hic Bar. in l. Paulus. ff. de falsis. vbi dicit, q̄ qui extraxerit pullas de literis Papalib. incidit in pœnam falsi. Item adde q̄ pro illa gl. in d. l. argentarij. allego optimū text. in l. furtim. §. si quis radicitus. ff. de arb. fur. cesa. Sed in ōrium optimè facit tex. in d. l. Paulus. & l. j. §. qui in ratio nib. ff. de falsis. & gl. in c. si quis de clericis. 13 q. 2. & tex. in l. cū. C. de fal. vbi suri 1 piens, vel celans instrumentum, punitur falsans. Pro quo vide Bar. in d. l. cum. de notario negante se fuisse rogatum. Quod dictum ponit Bald. in l. qui accusare. C. de sdē. Sed illud dictō sing. limitat Io. An. in add. Spe. in tit. de instr. edi. §. instrumē tum. in prin.

¶ Adde an lacerans iustrumentū punia- 2 tur pœna falsi, Anc. ps. 18 2. 1 ordie meo.

Ant. Franc.

¶ Ad istud de lacerāte, vel surripiente instrumētum, dicas q̄ lacerans scripturā 3 de libris communis

V Volenti accusare de falso potest statui terminus peremptorius, quo elapso non potest accusare.

Quis lacerans literam scriptam præsentia iudicis contra ipsum latam tenetur ad interesse partis, & punitur ar bitrio iudicis.

Prælatus lacerans priuilegia partis aduersæ an no ceat ecclesiæ.

An & quando instrumentum dicatur falsum debeat iurare de calumnia uel malitia.

Accepimus. Redarguenti priuile 1
gium de falso iudex faciet illud exhiberi coram iudice, & paucis, & in loco congruo & securo, & interim stabitur sententiæ latæ per illud. In prima pōtur partis decisa petitio. In secūda Papæ prouisio, ibi, cum priuilegia. ¶ Casus literis. Inter archiepiscopum. Cantuarien. & monasterium sancti Augustini orta fuit cōtrouer sia super statu & libertate ipsius monasterij. Exparte monasterij exhibita fuerunt priuilegia, quorum obtentu lata fuit sententia, p monasterio: postmodum archiepiscopus dicens illa priuilegia esse falsa, sententiam seruare nolebat. Abbas timens aggrauari ab ipso appellauit ad sedem apostolicam: & archiepiscopus tulit sententiam interdicti in ecclesias monasterij, ꝓpter quod abbas domino Papæ fuit conquestus. Super hoc scribit Papa archiepiscopo Eborac. & eius coniudicib. dicens: q̄ priuilegia non suspecta nō possunt argui de falsitate: & quia difficile esset: & periculosum ea apud sedem apostolicam exhiberi, præcipit vt exhibeātur prædicto archiepiscopo Cantuarien., in claustro ipsorum fratrum, vel in alio congruo & securo locoque ad natiuitatem proximam sancti Ioannis Baptistæ. Si verò nō venerit, nec sufficientem responsalem miserit impotens nant ei perpetuum silentium ea vlterius arguendi. Interim verò non vult Papa illa priuilegia vacillare: præcipiens sentētiam quæ eorum autoritate lata est, inuiolabiliter obseruari: & archiepiscopum i inspectione priuilegiorum duodecim hominum numero faciant esse contentum. ¶ Not. quod etiam sententia lata secundum tenorem priuilegiorū, possunt ipsa priuilegia de falso redargui. cōcordat in simili, supra de probatio. c. licet. ¶ Not. 2. casum in quo compellitur ipsa originalia parti ostendere palpanda: examinanda, f. cùm ea vult de falso notare.

1 ¶†No. ibi, difficile sit & periculsum. q̄ non debet quis compelli ad producendum originalia in loco remoto, propter periculum interitus. & ideo consilium est, vt prius solenniter exemplentur iuxta materiam tradendam, j. e. ca. fi. Et ex hoc & ex text. arguit Hostiensis nil difficile vel periculosum debere præcipi parti per iudicem: aliter secundum eum posset appellare hac causa expressa: quod est bene notādum. pro quo allego bonum tex. in c. ex parte. 1. de app. & cle. pastoralis. de re iud. & de præceptis extraiudicialibus vide pulchrè per Inn. in c. ad aures. §. dc temp. ord. Dicit tamen hic Host. quod inter difficile & facile, & periculum & no periculum arbitrabitur bonus iudex arg. de spon. de muliere. & §. vt lit. nou conte. accedens. 2. †Ego Papæ dico obediēdum, etiam si mandatum sit durum: dum certa scientia præcipiat: vt in c. memoriam. 19 dist. dummodo non contineat peccatum, vel scandalum inde timeatur: vt no. In. in c. inquisitioni. de sen. exc. & vide Ioan. An. in c. significauit. de of. or. & in c. cum adeo. de reser.

¶†Not. & tene menti, q̄ semel impugnanti priuilegia de falsitate potest per superiorem statui certus terminus peremptorius ad probandam falsitatem, q̄ si io termino non fecerit, imponetur ei silentium in ppetuum. & sic feretur sententia diffinitiualite non cont. cum agitur conditione ex l. diffamari. C. de inge. ma. & vide per Inn. in c. con querente. de of. ord. & in l. Titia. ff. de accusatio. & ibi de hoc plenè per Bar. & hoc procedit etiam vbi infamarctur persona: vt in iuribus præalle. ¶ Not. vltimo partem non compellendam ad hostendendum originalia in iudicio nec etiam ad ea ibi exhibenda, nisi locus alias sit tutus à personarum multitudine. Sufficit ergò. q̄ ipsa originalia diligenter inspiciantur. & copia partib. tradatur vel in iudicio exhibeatur, vbi opus est: vt j. c. prox. Et vide quod no. in c. quoniam contra. §. de probat. & in ca. cum in iure. de offi. delega. Sed quæro quare archiepiscopus nō potest habere secum tempore inspectionis priuilegiorum, nisi 12. homines. Respondet Tancre. ne violentia monachis inferatur. & dicit Host. quod etiam qualitatem istorum. 12. debet iudex arbitrari. Debent enim esse tales de quibus non sit verisimile, quod ali quam violentiam committant. arg. §. de of. ord. cap. vt iuxta. Item consuluit Host. vt iudex prius diligenter ipsa priuilegia examinet, voluat, & reuoluat, vt cognoscat si nouum quid accidat. ego do consilium prædictum. & vt pars faciat solenniter exemplari, credo quòd hoc casu poterit fieri exemplatio sine partis citatione, ex quo timetur de ipsius vel suorum violentia. arg. c. quoniam vt lite. non contest. sed periculo sublato poterit fieri cum solēnitatibus debitis. ¶†Sed pone, quòd iste archiepiscopus patenter & a Violenter. in præsentia iudicis literā ipsam lacerauit. dicit Host. quod iudex debeat acri b ter lacerantem extraordinariè. b punire. arg. ff. de publi. l. licitatio. §. quod illicitè. & experiri debet talis violentus iudicis autoritatem clusam: f. pœna docente arg. §. tit. proxi. peruenit. i. cum concor. suis. Ego dico hoc procedere. quo ad iudicis contemptum puniendum: sed quo ad interesse partis aliter procedetur. Nam credo perinde procedendum ac si plenè priuilegia probaret contra lacerantem ad hoc, bo. text. in l. si possessionē. C. de proba. & c. si quis de clericis. 12. qō. 2. facit. ca. olim. de offi. dele. nam de eodem delicto potest quis puniri ciuiliter ad interesse partis, criminaliter propter iudicis & rei pub. contemptum, & offensam: vt dict. §. quod illicitè. vide ad hoc quod notanter dicit Bar. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. & hoc iudicio meo in dubio procederet. quando ageretur de præiudi 5 cio iuris priuati ipsius lacerātis. †Sed an præiudicet ecclesiæ si eau fa est ecclesiæ: tex. in d. c. fi quis. Facit quod no. ad idem, regula delictum, de reg. iur. li. 6. In contrarium facit. quod no. gl. in regula delictum. præall. quæ dicit quod in iudiciis delictum prælati nocet ecclesiæ. per c. cum olim. de censi. Pro & contra facit. quæstio, quam ponunt hic doctores: quæruntur. an in casu quo archiepiscopus iste contumaciter non compareret. prout hic dicitur. an sententia per quam imponitur sibi silentium in perpetuum super faculate arguendi priuilegia de falso. præiudicet suis successoribus. & videtur primò Host. & Goff. sentire quod sic. Dicunt enim quod hic in antiqua erant illa verba. & suis successoribus. &c. sed fuerunt detracta secundum eos: quia intelliguntur tacitè. arg. u. c. j. de solut. veldeo, quia si dolosè omitteret, ñ obesset successorib. arg. 16 q. 6. si episcopum. de restitu. in integrum. c. 1. lib. 6. quod verius est secundum Hostien. Et ex his verbis sentit. quòd cum dolus non debeat obesse ecclesiæ non imputabitur successoribus. & sic fortius non deberet obesse quando priuilegia lacerauit. Contrarium facit, quod no n debent isti priuilegiati iure suo sic priuari sine aliqua culpa. Ego de quæstione illa generali, an & quando delictum prælati solius vel etiam capituli noceat ecclesiæ: dixi plenè in capitul. j. de dol. & cont. Sed in hac q̄ speciali dicerem, quod aut lacerans originalib. potest fides aliter fieri, & illud delictum prælati vel alterius singularis personæ nō nocebit ecclesiæ. Ad hoc allego bo. tex. in cap. cùm venerabilis. de exceptio. Hoc enim delictum, sicut de- ſictum

Zacharias.

a ¶Originale dimittere. adde Lanfranc. de Ori. in ca. quoniā contra. nu. 2. versic. attenditeq̄ud ibi literæ. ibi, & est aduertendum fm Spec. §. de probatio.

Ant. Francis.

¶Circa hoc an istrumenta producta in iudicio, debeant dimitti apud acta: dicas quod nondebēt dimitti penes notarium actorū, sed de- 6 bent registrari secūdum hoc in ca. 1. de procu. & habere per Bald. in additio. Spe. in ti. de procu. in ver sic. ꝓcuratorium & per eundem Bald. in l. instrumenta. C. de 7 fideicom & per eundem Bal. in l. additio. Spe. in tit. de instru. edit. i §. 5. & in l. eos. in §. sup. C. d app. De quo tamen vide per Alex. post Car. in l. si finita. in §. Iulianus. vbi concludunt. q̄d debet originale dimitti apud notariū. Quod forte procedit, quando non registrarēt apud acta, vt posset semper inspici per iudicem, & per partem. Et vide Ang. in auth. vt spōsalitia largi. in §. hoc insuper. vbi dicit, q̄ habens originale in strumētum non auditur volens producere copiā. nisi forsan copia eēt auscultata, & reperiretur esse conformis cum originali, & de hoc attestaretur notari' apud acta: vt sibi latè per eum.

b ¶Vide Bar. & Bal. in l. fi. in fi. C. de præci. Impe. of. Et adde hic Bart. & Ang. in l. fi. C. de bo. auto. iud. pos. vbi debet, q̄ petenti edi copiam instrumenti, nō debet edi, nisi illa particula, quæ pertinet ad petentem. vide Bal. Inst. desiispec. tu. §. fi. infi. Itē facit ad hoc, quòd de editione te stamēti scribit Ang. in consi. 162. & Bar. in l. publicati infi. C. de testa. Itē vide tex. in l. 2. C. quemadm. testa. aper. Fortius, & singularius dixit Bar. in l. 1. ad fi. ff. de cur. bo. dand. Scitis, quòd tutor, nisi consententia hic erat lata, quæ non debebat vacillare ex institutione accusationis de falso: sed in contrario agitur de actu futuro, scilicet vt reddat testimonium. Item in teste requiritur idoneitas respectu temporis testificandi, vt sic testis opinio in nullo vacillet. Hinc est, quòd post factum non nocet detectio inhabilitatis. l. 1. C. de testamen. ita in casu nostro: nam tempore sentētiæ testes siue instrumenta in nullo vacillabant: ideo, & cę. & sic cessat contrarium.

CAP. V.

1 *Vtens priuilegio uel alio instrumento in iudicio, non tenetur originale dimittere apud acta.*

2 *Allegans statutum non tenetur edere totum volumen statutorum: & quid in instrumento.*

Contingit. Instrumentum vel priui 1
legium quo quis vtitur coram iudice aduersario integraliter legi non debet, sed solum illud capitulum de quo agitur, edi debet. Communis diuisio. Secunda ibi. cōsultationi. ¶Casus literalis. Abbas & conuentus sancti Secundi quandocunque litem habentes parti aduersæ compellebantur priuilegium suum, quo in iudicio vtebantur integraliter exhibere: vn de accidit quod occasione vnius, capituli super quo conueniebantur plurima litigia suscitarentur: vnde petebant à domino Papa sibi super hoc prouideri. Respondit eis Papa. vt quandocunque super exhibendo priuilegio vel indulgentia seu instrumento fuerint requisiti præsente iudice, vel aliquibus viris à iudice ad hoc deputatis, tantummodò recitetur audiente parte aduersa. & si pro vno capitulo tantum quæstio fuerit: id solummodò rescribatur: & parti aduersæ e- 1 ius copia fiat. ¶†Nota primò, maximè iuncta glossa prima, quòd vtens priuilegio vel alio instrumento in iudicio non tenetur ori a ginale dimittere apud acta: sed satis est præsentare in iudicio præsente parte ad fidem ei imponendam & copiā illius capituli dequo est quæstio, edere: quod bene notabis. & facit ad idem, capitulo cùm personæ. de priuileg. libro sexto, primo responso, in fine. & vi detur textus iuncta gloss. finali. & ibi Barto. C. eodem. l. finali. ¶Nota secundò, argumē. qđ ex simplici lectura instrumenti non præsumitur audiens vel legens plenè iustrui de contentis in eo saltem eo modo quo instructus fuisset si apud eum longa mora fuisset facta. Ad ea, quæ dixi in capitulo vltra tertiam. supra titulo proximo. ¶Nota, quòd si cut testes producuntur parte aduersa presente. ita & instrumenta edi & legi. Ex quo sumo efficax argument. quòd in exemplatione instrumenti solenniter fienda pars aduer sa debet requiri. de quo dixit plenè in capitulo Albericus. suprade testibus. & aliquid dicetur infra eodem capitulo finali.

¶Nota quod in vno instrumento possunt multa & diuersa priuilegia contineri. Et pone exemplum in priuilegio Bonifacij quod concessit prædicatoribus & minoribus in quo concluſit effectum quasi omnium priuilegiorum ordinis, quod vocatur mare magnum. ¶†Nota hic argumentum b & quasi expressum, quod alle 2 b gans statutum non tenetur edere totum volumen statutorum sed satis est edere illud quod facit ad materiam de qua agitur. sicut videmus hic obseruari in instrumento continente plura & diuersa capitula, quod tenet Bartol. de notu operis nuntiatio. super rubric. In hoc tamen est diuersitas, quia cum allegatur statutum vel liber rationis, non est necesse producere totum librum statutorum vel rationis etiam ad inspiciendum: sed satis est producere totam illam rationem, vel statutum de quo agitur: vt tenet Bart. vbi supra & allegat tex in l. argentarius. §. edi. ff. de edendo. Sed instrumentum quantumcunque magnum debet totum produci ad inspiciendum & legendum: sed solum illud capitulum quo quæritur. parti, editur, vt hic & hodie habetur clarius in d. capitul. cum

personæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

personæ.& vide quod ibi notatur in gl.in verbo integraliter.& rationem diuersitatis credo fore:quia in priuilegio seu instrumento nonnunquam apponitur vna clausula in fine quæ limitat omnia præcedentia, vel saltem declarat: vt in l. si seruus plurium. in l.qui filiabus.ff. de legatis primo , & in capitulo cùm dilecti.de donationibus.non sic faciliter contingit in libro statutorum vel rationum,cum quodlibet capitulum sit per se distinctum , & subrubrica sua: vnde quodlibet capitulum perfectũ habetur loco vnius instrumenti.Ex quo infero aliud,quod si capitulum seu integrum statutum habet plures partes:satis est integrum statutũ in iudicio producere ad legendum,& parti solum est fienda editio illius partis quæ tangit materiam subiectam,& idem dic de ratione , quod tota ratio iudici exhibeatur,sed solum ḉdatur particula imminens sic intelligo Bart.in loco prælegato,& Ioannem Andr.hic, super glossa fina.& vide ad materiam quæ dixi in capitulo primo.de probatio.¶Glo.sunt faciles,& per supradicta declaratæ.

CAP. VI.

1 Prælatus ecclesiæ collegiatæ potest agere nomine dignitatis suæ:& conueniri sine mandato capituli.
2 Fructus possunt peti in genere si accessoriè petuntur.
3 Fractura sigilli uel perditio non uitiat instrumentum,quando est publicum.
4 Quæ detrahant fidei sigilli,& faciant sigillum uacillare.
5 An quis possit esse comes,& episcopus.
6 Fama cum adminiculis, quæ faciant semiplenam probationem, in factis antiquis probat.
7 Notarius an possit per alium scribere instrumentum,& postea se subscribere.
8 Vbi non valet concessio, non valet confirmatio: & non valet confirmatio instrumenti falsi,etiam si princeps utatur his uerbis,supplentes de plenitudine potestatis.
9 Ad probationem prius concessorum an sufficiat probare confirmationem.
Confirmatio an præsupponat confirmatum validum.
10 Clausula saluo iure addendi,& diminuendi est necessaria in libello.
11 Donatio Constantini facta ecclesiæ valet.
12 Consumptio & rasio in quibus locis inducant suspicionem.
13 Indictio debet poni in instrumento.
Indictio quid sit,& quando probetur falsitas per indictionem,& annos domini.
14 In priuilegiis facienda est mentio sententiæ uel compositionis,si priuilegium tendit contra sententiam uel compositionem.
15 Res inter alios acta,aliis non præiudicat, quomodo intelligatur in terminis textus nostri.
16 An & quando conductor possit opponere de dominio locatori.
17 An scholaris recedens possit alium ponere in domo uel camera ab ipso conducta.
18 In materia odiosa scholares stantes in eadem domo non ueniunt appellatione sociorum: secus in materia fauorabili.
19 Scholaris insolens potest ab aliis deiici.

Inter dilectos. Reus absoluitur,cum iura actoris sunt obscura:vel literæ vel scripturæ sigilli deletæ. Ego summo sic, vt faciat magis ad titulum. Instrumentum publica manu non confectum habens sigillum cuius literæ non sunt legibiles, vel sculpturæ deletæ,vel enormem partur fracturam non probat.& est casus quotidianus & notabilis pro istis sigillis antiquis.Diuiditur in tres partes.In prima parte petitio.& iura,& allegationes actoris. In secunda responsiones rei:ibi,sed contra.In tertia sententia. ibi: cum
1 autem.¶+Nota primò,quòd prælatus ecclesiæ collegiatæ siue sit secularis,vel regularis potest agere nomine dignitatis suæ, & conueniri etiam sine mandato capituli. & hoc tene quicquid dixerit hæc glossa prima, diuinando quòd Abbas iste habuerit mãdatum: nam videmus quod hic archiepiscopus solus procuratorem constituit:vt dicit Hostien.super glos.prima,& bene. & de hoc dic vt plenè notatur in capitul.edoceri.de rescriptis,Et ex hoc & ex text. nota,quòd prælatus nedum solus per se agit nomine ecclesiæ suæ: sed etiam solus procuratorem constituere potest,& pro hoc facit dictum Innocentij,in capitulo,cum I.& A.de re iudicata. vbi dicit quod regulariter qui in iudicio per se esse potest,& procuratorem constituere potest.Item nota,quod prælatus quantumcũque magnus agit,& conuenitur super iuribus ecclesiæ , non nomine proprio,sed ecclesiæ.& vide circa hoc quod plenè dixi in c.tertio.dedilationi.¶Not.quòd ad monasterium possunt pertinere aliqua loca cum honore,& iurisdictione,& districtu:& sic monasterium monachorum est capax iurisdictionis temporalis. Quid autem in monachis Cistercien.vide quod legitur & notatur in capitulo.recolẽtes.de statu regul.& de honore,iurisdictione,& districtu vide quod
2 legitur in capitulo,licet.de probationibus.vbi dixi.¶+Nota ibi,cũ honore,&c & ibi,cum omnibus fructibus,&c.quod satis est libellum esse certũ in re petita principaliter:in accessoriis autem libellus potest esse incertus.Et maximè nota,quod fructus possunt peti in genere:quod intellige vt prædixi, quando veniunt accessoriè: sed postmodum poterunt in probatione declarari.de quo vide Innocentium,in capitulo.tanta.de excessibus prælatorum & Bartolum in l.ex diuerso.ff.de rei vendicatio.& in l.prima.ff.de edendo. & Cynum in lege,cum re.C.si quis sibi vel alteri. & Innocentium in capitulo secundo.de libelli oblatione.& credo ibi plenè dixisse, & aliquid in capitulo,cum ad sedem.de restitutione spoliatorum. Et nota quòd sufficit petere fructus perceptos,nec est necesse petere percipiendos post litem contestatam: quia illi veniunt officio iudicis:secundum Hostiẽsem.ff.de Aedilitio edicto.l.Aediles. §.item sciendum.de officio delega.cùm olim.el primo.¶Nota, quòd qs potest esse episcopus & comes:quod est contra glossam, in capitulo,præsens.vigesima quæstione tertia.quæ dicit quòd per clericatum desiit quis esse comes, & pro primo adduco capitulum finale,ne clerici vel monachi libro sexto.& quod ibi notatur per Ioan
a nem Andream,& infra dicam latius.¶Nota, quod prælatus a potest esse delegatus imperatoris concordan in capitulo , in archiepiscopatu.de rap.vide quod notatur in capitulo,te quidem. vndecima quæstione prima.dixi plenè in capitulo secundo. de iudiciis. ¶No.ibi,quòd & publica,&c.quod cautum est in fine articulorũ generaliter capitulare de fama publica,respectu omnium petitorum seu articulorum : & sic hodie habet *communis* obseruantia.& circa hoc vide quod dixi in capitulo,veniens. 1.supra , de testibus. &Bartolus,in lege de minore.§.tormenta.ff.de quæstionibus. ¶Ex secunda parte in versiculo,sed contra nos. ibi:consumptum, & cætera.iuncto textu.infra in versiculo,instrumentum quoque. tria detrahentia fidei instrumenti. Primò, si est consumptum , vel abrasum seu subtilizatum in loco ex quo facilius potuisset falsitas deprehendi,vt in annotatione dictionis,vel huiusmodi. Secundò, si charta existente,vel apparente vetustissima:litera seu scriptura videatur recentior.& ideo cautum est vt semper capiatur charta recens.Dicit tamen notabiliter Innocentius, quòd hoc suspicionẽ inducit,non probationem , cùm & nouus contractus secundum cum in charta vetustissima scribi posset:sed hec & alia quę hic præsumpriuè tanguntur,onerant aduersarium ad probandum id verum esse.quod nota.Tertiò,cùm subscriptio notarii est alterius literæ quàm totus tenor instrumenti:cum tamen notarius fateatur
3 se instrumentum propria manu scripsisse. ¶+Ex quo videtur insẽrendum notarium posse instrumentum per alium scribere, dummodo in subscriptione sua hoc ipsum fateatur. quod an sit verum infra subiiciam .Adde quartum,quando fuit nõ publica manu cõfectum,nec habet sigillum authenticum.& dicitur non authenticum secundum Innocentium,si literæ non sint legibiles , vel non est integrum.quod benè probatur hic & dixi supra eodem capitulo secundo.Et ex hoc & ex textu,nota singulariter, quod fractura sigilli non viciat instrumentum , si fuit à principio publica manu confectum cum debitis solennitatibus.& clarius hoc tenet Innocentius hic,dicens quod si tempore donationis nõ fuisset ipsa donatio scripta manu tabellionis,& tali instrumento fuisset,vt moris est,ad cautelam sigillum appositum,valeret instrumentum habẽs subscriptionem testium,licet sigillum esset perditum.quod placet Host ensi.nisi vbi sigillũ esset de substantia,quia hoc fuisset à principio conuentum.argument.in l.contractus.C. eodem. hoc tamẽ rarò accidit:quia semper ponitur ad cautelam quando instrumen-
4 tum est publicum.¶+Nota quatuor detrahentia fidei sigilli,& facientia illud vacillare. Primò,cùm non congruit in sculpturis dignitati sigillantis:non enim præsumitur sigillum fuisse illius cui ad
b scribitur si sibi non conuenit.Ex quo dico hic esse casum de eo qđ dixi supra capitulo secundo,quod sigillum alienum appositum in strumento fidem non facit,si non dicitur quare.& à quo fuit appositum.in dubio enim præsumitur vitiosè & falsò appositum. Secũdum est cum literæ sigilli sunt nõ legibiles:vel leguntur ita pauce, quod necessariò non concludant sigillum esse illius cui ad scribi-
b tur:*b* sed oritur æquiuocatio.facit l.duo sunt Titij.ff.de testa. tu.& idem si sculpturæ sunt consumptæ,nec aliter potest certificari cuius sit illud sigillum.Tertiò,quando patitur enormẽ fracturam:ita quòd ex residuo nõ potest clarè colligi,cuius sit.Quarto,quando charta sigilli interior est vetustissima:sed per glutinum nouæ ceræ fuit chartæ connexum. Et aduerte tu ad hoc , quia certum est omnia ista simul iuncta onerare aduersarium ad probandum sigillũ seu priuilegiũ esse verum:vt colligitur ex textu & expressius hic Innocentius. Sed an singulariter cõsiderata sufficiant?Innocent.instat,& sentit quòd enormis fractura sufficit. Idem quando deficiũt tot literæ.quòd sensus variatur: alia verò per se non sufficiunt, sed simul iuncta,sic.ego credo totum hoc referẽdum ad arbitriũ boni iudicis, sicut dicimus ī probatione testiũ.l.3.ff.de testib.4.qu. 3. si testes.
a ¶Not.ibi,non erat spacium, &c.quòd ex qualitate,& quantitate extremorum præsumitur de medijs.vide in simili bo.gl.in c. accedens.de consuet. coniug. ver. processu vero.¶Not.quòd sicut tertio non præiudicat sententia,ita nec attestationes:iudicantur ergò à pariter econuerso cui præiudicat sententia.& attestationes etiam præiudicãt. vt not.Innoc.in c.causam quæ.§.de testi.& Bar.in l.3.ff.iudi.solu.Dixerunt tamen quidam:qđ attestationes ideo hic non nocuerunt archiepiscopo:quia nõ fuerunt publicatæ,quod est falsum secundum Inno.quia idem.si fuissent publicatæ:publicatio enim nil facit ẽm eum,nisi quòd prius non erat authẽticum: post publicationem efficitur authenticum, & valet inter personas inter quas actum est , & quando ad idem agitur, qđ nota. Et ex hoc sentit, qđ attestationes non publicatæ fidem non faciunt etiam inter personas,inter quas fuerunt receptæ ex quo aliud nunc est iudicium.Cuius contrarium semel Inn.tenuit in c. Albericus. §.de testi.sed tu dic vt plenè dixi in d.c.causam q in vers.cæterum.¶Nota bonam limitationem ad id quod dicitur, videlicet quòd ex forma petitionis interpretanda est responsio,vel concessio.vt instit.de inuti. stipul.§. præterea.Illud enim procedit,nisi ex responsione seu cõcessione aliud clarè colligatur, procedit ergò in dubiis illa regula:nam hic ex forma petitionis priuilegium Henrici erat purè confirmatorium:tamẽ quia in eo dicebatur,confirmamus,& donamus.fit interpretatio quòd alia confirmauerit,& alia donauerit.Alia vtilia pro prouectis colligi nõ possunt:sed tu iuuenis collige.quòd priuilegium est in dubio ita interpretandum, vt potius valeat.ff.de verbo.sign.abbate. & ff.de verbo.oblig.quoties.Item quòd inter donantem & confirmantem debet esse disiunctio personarum.simile de instit.ea. fin. Item quod meum est ex vna causa, ex alia meum fieri non potest.nisi desinat prius esse meum.Hoc limitat ſm no.per Ioan.Andre.in c.cum personæ de priuile.lib.6.super gl.vlt.Item qđ vbi confirmãs inuitur priori concessioni , si prima cõcessio ex aliquo vitio reperitur nulla, etiam illa cõfirmatio corruit:de quo ī.¶No.ibi:ex eo , vel ob id. qđ annullato principali *b* corruũt omnia secuta mediatè vel immediatè. Nam dictio,
b ex denotat causam propinquam dictionis verò.ob.denotat causam remotam.vide Bar. in l.liberorum.ff.de verb.sig.Item qđ instrumenta locationis non probant proprietatem rei locatæ,nec possessionem.Ratio qa non probat hoc esse, quod ab hoc continuo sit abesse in c.2.de transl.episc.sed locari potest res aliena.& ab alio possessa.l. nemo.C. loca.ergò.&c.& de hoc aliquid cũ gl.ante-
5 pe.¶+Vltimò nota finem c. & rẽm,quæ ex illo colligitur,quæ quotidie allegat:antequam descendã ad gl.quæ non sunt magnæ importãtiæ,annectam quædam dicta doctorum,quæ veniunt ad declarationem predictorum & tex.¶Et primò opponitur in eo,qđ hic innuitur istum Luitardum fuisse episcopum:& comitem: non n.vãr istæ dignitates posse concurrere in eadem persona.arg.in c.præsens 20.q.3.Sol.Abbas specificè non tetigit hoc ẽrium,tacite sensit. Dixit ens qđ iste hic appellatur comes iuxta cõsuetudinem Lombardiæ,quæ est.qđ si in aliquo genere fuit comes, oẽs de gẽe isto comites appellantur, s. sigillum scilpi non debet cum imagine comitis , nisi comitis principalis.quasi iste non erat ẽm cum ex hoc sẽsit , qđ iste non fuit verus comes: & sic cessat ẽrium.& tunc dic , qđ illud sigillũ cum imagine comitis erat vitiosum : quia non congruebat illi.sed comiti principali. Secundò dicit qđ præsupponendo. qđ ille esset verus comes, tamen donationem fecit eo tpe , quo factus erat episcopus. Et ideo sigillum suum repræsentare debebat imaginem episcopi.non principis secularis:vnde cùm principis secularis imaginẽ repræsentaret non videbatur bonum priuilegium. & hunc intellectum satis innuit litera ista q̃ simpl appellat hunc episcopum & comitẽ secundum eum:& facit mentionem de comitatu: quia de reb. propriis donationem fecerat.non de reb.ecclesiæ. Hinc est quod imperator cau'am istã delegauit. Hæc sunt in effectu verba abbatis satis bona. Ex quibus sunt notanda duo.qđ primò comes potest promoueri in episcopum,& sibi comitatum retinere.Secundò,qđ si dixisset in factis comitatus nõ debet sigillare sigillo repræsentante imaginem principis secularis: sed potius episcopi:quia iam desiit esse secularis.dic ergo qđ litera potest intelligi multipliciter.Primo , qđ iste erat de genere comitum.& non comes.eò quod haberet comitatum.Ad quod vide bonam gl.23.q.1. c.ſi.Secundò,quod erat comes ratione episcopatus,vt quia habebat dignitatem comitatus,vt est episcopatus Parmensis. Tertiò,qđ erat comes per prius: nec incurrerat irregularitatem.& iste intellectus est magis literæ consentaneus, cum appelletur prius comes quam episcopus.& ita vidi in personam quondam Neapolitani archiepiscopi, qui fuit de progenie illorum comitum de rubeis in diœcesi Parmensi. Erat enim comes ratione patrimonij.& possidebat comitatum.& nihilominus erat archiepiscopus.& videtur probari posse in c.fin.ne clerici,vel monachi.lib.6.iunctoeo.qđ ibi no. per Io.And.& ad c. præsens. alleg.in ẽrium dic,qđ fortè ille spõte renũciauerat.Nõ n.dicitur ibi, qđ aliter nõ posset esse clericꝰ. Si.n. episcopus vel abbas seu alius platus ista pot fidere potest ratione ecclesiæ, fortius rõne
6 proprii patrimonij.vt in d.c.fin.†Secundò opponitur quia hic fuit probatum , qđ publica fama habebat hæc oĩa ptinere ad monasterium:ergo debuit sufficere. cum factũ esset antiquum & concurrerent alia adminicula.vt in c.cum causam. de probatio. & c.preterea.de testib.Sol.Io.An.non format directè hoc ẽrium, sed ipsum sentiendo dicit primò,qđ ideo hic contemnitur hæc probatio famæ:ita vt de ea nulla fiat mẽtio: quia etiã in antiquis factis sola fama nõ probat. Secundò dicit, posse dici ſm Hosti. qđ ideò

Sebast.Sapia.
a ¶Quod prælatus. Vide Calde. in consil.6.in titu.de legatis.Decium post Abba.inc.decernimus. §.de ind. Rom.ī cõsi.409.incip quo ad primum.in secũdo dubio.

Sebast.Sapia.
b ¶Cui ascribitur. Vide Abb.in c.ſi.in primo nota.§.de rescript.

tione

a Sebast.Sapi.¶Ex qualitata.Vide Matheſi.in not.117.incipiẽ.nota mirabilem doctrinam Alex.in consi.50.incipiente, visis scriptu. visis secundo volumine.And.Sicul.in consi.37.incipiente,scribitur sapienter,versi.præterea dico rationem.& in consil. 35. incipi. sapienter scribitur.in secundo volumine,vbi plura adducit ad hãc regulam quod probatis extremis probantur media.

Sebast.Sap.
b ¶Annullato principali.Vide And.Sicul.in consi.49.vol. 4.& in consi.52. co. volu.Nunquid autem annullato principali corruat quod venit occasionaliter, vide Bald. in ca. nam concupiscentiam.§.de const.vbi singulariter tradit, quòd non, per text. in l.verum.ff.de fur. & vide ibi latè de hac regula.

c ¶Dictio.Ex,denotat causam proximam & immediatã sed dictio Ob,denotat causam remotã & mediatam. Adde tex.& ibi Bar.no. illum in l.non dubiũ. C.de leg.& alij omnes ibi & Bart.in l.i. §. si ex incendio.ff. de incend. rui. nau. vbi tamẽ dicit Bart. quòd hoc quandoque fallit. & latè Bart.in l.cum filius. §.hæres. ff.de leg. 2. & in l. prætor ait. §. 1.ad fi.ff.de bonis'auctori. iudic. poss. Et quod dictio,Ex,denotat causam proxi, mam,& impediatã; adde text. in l.1.vbi doc.notãt,& ibi latisimè Bald. de variis dictionib.C.siser.extero.Bald.in l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iur. Bal.in l.ex arrhali.C. de act. empt.& in l. quæcunque.ff.de iureiur.Vide text.cumb gl.2.in c.auditis.de.p cura.& tex.cũ glo.inc c.fin.de rerũ permu. Cano.in c.1 de oper. no.nun.& Inn.in ca. qualiter. de electio. Itẽ de natura huius præpositionis Ex, vi de tex. not.in §.fanè. Instit.vi bon. rap. facientem differentiã 5 ĩter prepositionem In, & Ex. Item addẽ esse in dictione De,quę denotat causam proximã.& immediatã . sed dictio Propter,denotat causam remotam,& mediatam.Tex.est de vtroque valde not. in l.1. §.nunc videamus.ad fi.ff.de coniun.cum eman.libe. vbi dixit text. Hoc enim nõ de bonis aui,sed propter bona hoc eis accrescit. Et dicit ibi Bar.in §.emancipatus.qđ non habemus alibi tex.ita expressum:per quem decidit no.Bal.in d.l.non dubiũ. post Iac. Ear.in 5. no.qđ stante statuto,qđ bannitus de homicidio non possit rebannire:pone,aliquis mandauit fieri homicidium,& factũ est.pp qđ fuit bannitus,an potuerit rebannire,non obstante statuto: Determinat not.qđ sic: quia statutum dicit,bannitus de homicidio, pondera qđ dictio De , denotat causam proximam, & immediatã.Oportet ergo , qđ ipse immediatè fecerit homicidium. Et nota, quia est pulchra decisio. Et p hoc refert ibi Ias.se⁹ esse,si statutũ dicere:Bannitꝰ p homicidiũ non dictio Propter , denotat cãm remotã. Et ibidẽ certificat per aliud qđ no. decidit Bal. in l. de pecorib. C.ad l.Aq.vbi determinat , stare stat. qđ de percussionib.sanguinolentis nõ possit fieri pax , sed imponatur certa pœna. Pone ergo percussi vnum pugno, & propter percussionem cecidit ī terram, & fregit caput cum sanguinis effusione. numquid crimꝰ in casu illius statuti? Determinat Bald. quod non:quia statutum dicit de percussionibus sanguinolentis: & dictio. De,denotat causam proximã & immediatam. Oportet ergò quod immediatè fecerim sanguinẽ In ẽrium qđ dictio. De,denotat causam remotã,al,egat tex. quem ad hoc expsse ibi no.Bar.in si finita.§.ff.de dã.inf.

Ant.Franc.
d ¶An dictio,ex denotat cãm ꝓximã, & immediatã, vltra hic all.vide Bal. in c. iniuriam. ad fi.d pa. iur.fir.in vsib.feu. & Bar.in l.j. in §.si plures.ff.de exer.& l.eo tempore. ī §.seruus. ff. de pec. & Bal.in l. maximũ vitium. C. de li.præt. vbi dicũt qđ denotat causam immediatem.Et vide Paul. de Ca.in §. 39.& Old.in cõs.49. vbi plenè ponũt de nã istius dictiõis: & ī loc.p dictis ẽt ponit, đ dictiõe,pp.& de dictiõe,Ob.Et vide Pe. de Anch. in c.si propter. de reser. libr.6. & glos.in c.prudentiam.in §.fi.de of del.Et adde quod dictio.Ex,denotat separationẽ, adeò quod si dicatur,Ex tali die,facit non computari de momento ad momentum. Vide per Bal.in l.fi.C.de iu.dot. in pe.& per Ale.in l.miles.in §.sexaginta.ff.de adulter.

hic non

Universidad de Deusto
Biblioteca

a * Sebast. Sapia. ¶ Innuit enim. Vide Alex. in l. quædam. §. nihil. ff. de eden. & in consi. 41. incip. viso tenore. in 1. vol. Pan. de Cast. in cõsi. 123. in 2. parte. secundum nouissimam impressionem.

b ¶ An quis possit scribere instrumentum per alium, de quo vide per gl. ff. in c. cum P. j. e. & per Anto. in c. quoniam contra. de proba. & in c. fi. de offi. delega. Et videtur, q̃ sic. dummodo sesub scribat: maximè per dictum Angel. in l. si stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de ver. obl. vbi dicit, quod si statutum dictat, quòd scriptura priuata manu debitoris faciat plenam fidem, habebit locum statutum, si sit scripta manu alterius, & subscripta manu debitoris. Pro quo facit textus in l. nec in arbitris. C. de arbi. Et de quæstione hic posita per Ab. vide per Bal. in l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tol. & in l. repetita. C. de episco. & cler. Vide Bart. in l. quæda. §. nihil. interest. ff. de eden. vbi dicit, quod si notarius est impeditus longo tẽpore duraturo impedimẽto, potest ex suis protocollis facere fieri per alium arg. l. si longius. ff. de iudi. 7 De quo vide per Bar. in l. diuus. la. 2. §. item senatus. ff. de fal. Et adb de ad hoc tex. & gl. in ver. suavice in c. cum inter vos. de re iudic. Et de q. hic posita vide in terminis p Bal. in rub. C. de fid. instr. in ver. sed tamen hic dubitatur. & vide Domini. in c. si prote. de rescrip. in 6. vbi per illum tex. qui dicit scripta nostra, dicit, q̃ ille, q̃ scribit per aliũ, satis dicitur ipse scribere. Quod dicit facere ad statuta loquentia de scribente. Pro quo allego text. in c. cum in positionibus. propè fin. de iureiuran. in sexto. An autem notarius possit partim scribere instrumentum per se, partim per alium dic quòd non: quia tunc scriptura instrumenti non diceretur munda prout esse debet. sed esset suspecta. Ita dicit not. Bal. in l. contractus ver. demum quæro si apparet. C. de fid. instrumen. allegando textũ singularem in §. & quod sæpe. in auth. de triente & semis colum. 3. Item adde hic quòd quando quis tenetur se subscribere in actu, si nescit vel non potest, debet facere hoc per tabellionem ad hoc solum deputatum. tex. est in l. fina. §. sin autem dubium. C. de iure de liberandi. Sed quod tunc sufficiat scribere per alium probare videtextus. in l. libellorum. ff. de accusa. Et quod notarius nõ possit scribere instrumentum per discipulum suum optimè facit gl. in l. stipulationes commodissimum. ff. de verb. oblig. & Bart. in l. 1. de mancip. & col. lib. 11. Et facit textus in l. parabolam. in verbo. exceptione. honoratis, & curialibus. ibi gl. C. de episcop. & cler. Faciunt quæ hic non curatur de fama: quia alia inducta sic euidenter reprobantur, q̃ præstant adminiculum cõtra famam, quæ potuit oriri ex falsis instrumentis, de quibus sequitur: aliàs sufficeret fama cũ aliis adminiculis, de quo remittit ad dictum cap. præterea. Nota benè ex primo dicto Host. quod fama non releuat, quando aliæ probationes reprobantur. Secundò perpetuò nota, q̃ fama cũ aliis adminiculis probat dominium in antiquis factis: quod tamen ego simpliciter non admitto, nisi saltem illa adminicula facerent semi plenam probationem. de quo vide quod dixi latius in cap. veniens. el. i. §. de testi. vbi tractaui effectum famæ. & per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qu. & vide Inn. in c. illud. de præsump. in fi. & quod dixi in c. cum ad sedem. de resti. spo. Tertio ad istum tex. respondet Ioan. And. q̃ hic pars nitebatur probare famã sed non probauit: vt colligitur ex tex. ibi, nitebatur. per hoc euitetur aliud contrarium, quare testes non releuauerunt abbatẽ, cum deposuerunt quod à 60. annis & infra, &c. nam testes non sic deposuerunt, sed abbas nitebatur sic probare. Vel dic & quartò, vt dixi in c. licet ex quadam. §. de testib. q̃ in factis antiquis quæ sui natura non possunt probari, nisi per famam, tunc fama multum operatur. Secus in aliis, quęsui natura potuissent verè probari, licet per negligẽtiam partis probatio propter antiquitatem sit facta difficilis, vt in dominio probando. ¶ † Opp. tertiò contra vnum notabile, & contra textum. Innuit enim a iste tex. in versi. instrumẽtum. q̃ notarius b possit per alium instrumẽtum scribere contra tex. in auth. de tabel. §. nos autem. vbi tex. videtur velle, q̃ notarius debet per se totum cõplere. Soluit hic Hostien. quòd licet text. hoc innuere tacitè videatur, non tamẽ est verum, si hoc facit scribi per manum priuatam: sed nec etiam per publicam. nisi iudicis autoritas interueniat, vt dicta Auth. & j. e. c. pen. & vlt. Io. And. remittit ad Spec. de instru. edi. §. restat. versi. qd de hoc. & ibi Spec. nil approbat. sed Io. And. latius prosequitur post Nico. Matha. in §. instrumentis. ver. item opponitur. vbi in effectu videtur velle, q̃ si tabelliones sint per se sine statione: tunc ipsi qui fuerunt rogati, debent per se instrumentum totum scribere & complere: vt in d. §. nos autem. nisi subsit cõsuetudo, vt vnus notarius possit scribere in strumentum ex protocollo alterius quæ seruanda erit. arg. c. cum dilectus. j. eo. & l. 1. C. quæ sit long. consuetu. Si autem in statione est magister, & discipulus, & ambo audiunt, tũc poterit discipulus scribere & magister se subscribere. nec hoc impugnat d. §. nos autẽ. Aduerte tamen, quia gl. ibi intelligit, quãdo etiam discipulus fuit rogatus. & credo q̃ ẽt fuit de mente Io. And. in loco præallega. vbi vide latiùs per eum. do. Anto. lentè hic transit. Dicit enim, se putare q̃ de iure tolleraret instrumentum, si ambo essent rogati, & quilibet se subscriberet, & vnus scriberet, & sic dicit seruari Bononiæ. Sed de hoc non dubito: nam impossibile est, quod scribant ambo: videtur tamen do. Anto. sentire q̃ regulariter notarius qui non est magister, nõ possit per alium scribere. Itẽ sentit gl. in l. generali. C. de tabu. lib. 10. & in c. cum P. j. eo. do. Card. j. e. dicit se consuluisse, notarium posse per alium etiam priuatum scribere instrumentum, dummodo ipse qui fuit rogatus se subscribat. Ad hoc, 1. 2. q. 2. cum redẽptor. & hoc c. inducẽdo. vt §. & in auth. de tabel. §. antepe. & pe. & in authẽ de instru. cau. §. in his verbis Mouetur hac rõne: quia industria tabellionis non eligitur in scribendo: sed vt det fidem gestis, quã satis præstat, se subscribendo. & hoc mihi satis placet. & in multis locis de consuetudine obseruatur. Nec obstat §. nos autem quia dico cõsiderata ipsius mente. q̃ potius facit contra. Nam emanauit ibi illa prouisio, quia ille qui rogabatur non audiebat verba contrahentium, sed alij committebat, & ipse postea se subscribebat: secus ergò si ipse rogatus fuit præsens, & postea scribat per alium, maximè eo distante, & infine se subscribat: vt in regula, q̃ per aliũ de reg. iur. lib. 6. & in c. mulieres 5. j. de sen. exc. vbi mandans dicitur verè facere quo ad iuris effectum. Item de hoc videtur tex. hic à contrario, non cauillando literã. ¶ † Quarò oppo, per rationem literæ contra textũ. Nam dicit litera, quod meum est ex vna causa. & c. sed ista non erant monasterii: quia priuilegium Luitardi erat falsum ergo donatio imperatoris debuit valere. arg. de restitui. in integ. constitutus. Sol. dicit Inn. & Hostien. post eum, quod ideò non valuit factum imperatoris: quia non intendebat illa bona de nouo donare monasterio, cũ crederet propter donationem procedentẽ Luitardi, quã credebat tenere, illa bona esse monasterij. Reperta enim falsitate primi priuilegij corruit ipso facto confirmatio nã in donatione intentio est necessaria. Insti. de dona. §. & in summa. & C. de dona. l. nec ignorãs. Item sicut non tener sententia lata ex falso instrumento: ita priuilegium ex falsa causa: vel falso instrumento concessum non tenet. C. si ex fal. instr. l. 1. & 2. quod bene notabis. Si autẽ in primo originali priuilegio non apparuisset falsitas vel illi non inniteretur princeps, sed diceret talia, & talia tibi concedimus, & confirmamus: tunc non quereretur fm Inn. quæ sunt concessa & quæ confirmata: quia

per Bartol. & per Angel. & Alexand. ibi de verb. obligat. & habetur per Bald. in l. hac consultissima. & in l. cum antiquitas. C. qui testam. facere possunt, & haberur per Bald. in authent. contra qui propriam. C. de non numerata pecunia. & per Alexand. in consilio centesimo sexagesimo septimo, in secunda parte consilio Et adde, quòd subscriptio notarij archiui publici copiæ instrumenti dandi alicui sufficit. licet testes non transsumptioni inter fuerint. Ita Bartolus in rubrica. 2. C. de fide instrumentorum. Et de subscriptione notarij faciendã instrumento, vel sententiæ, qualiter fiat, & quid operetur, vide per Speculatorem. in titulo de instrument. edit. in §. instrumentum. in versiculo item quod non est à tabellione. & in titulo de sentent. prola. in §. v rautem. in versiculo. notarius.

in quibus

de emp. & vend. vbi dicit textus, qũod tantum operatur, quis subscribat scripturæ factæ manu alterius quantum. si ipse principalis scripsisset. Et facit textus cum gloss. in capitu. si quis presbyterorum. de reb. eccl. non ali. Et videgl. in capit ex literis. de transact. & in capit. quanto. de his quæ fiũt à prela. Et ad id vide Bartò. in l. emptor. §. 1. ff. de pactis. & Bald. in auth. con traqui propriam. C. de non nu. pecu. vbi dicunt, quòd tãtum operatur subscribere scripturę: quę stat scripta manu alterius, quantum scribere manu propria. Et pro hoc facit, & allego tex. 11. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden.

¶ Adde an notarius possit per alium scribere. Alex. cõs. 128. 1. lib.

Anto. Eran.

¶ Circa hoc, an notarius possit per alium scribi facere instrumẽtum, & illi se subscribere. quando forsan est impeditus ipsemet scribere, dicas, quòd si scribens scribit de mandato notarij rogati q̃ instrumento, de quo mandato notarius subscribẽs debet in subscriptione fidem facere. valet talis subscriptio perinde ac si ipse notarius principaliter scripsisset. quia subscribens se scripturæ alteri⁹ manu scripræ d̃ suo mãdato cẽsetur totam scripturã scripsisse. l. Chrysogonus. & ibi

8 à contrario, non cauillando literã. ¶ † Quarò oppo, per rationem literæ contra textũ. Nam dicit litera, quod meum est ex vna causa. & c. sed ista non erant monasterii: quia priuilegium Luitardi erat falsum ergo donatio imperatoris debuit valere. arg. de restitui. in integ. constitutus. Sol. dicit Inn. & Hostien. post eum, quod ideò non valuit factum imperatoris: quia non intendebat illa bona de nouo donare monasterio, cũ crederet propter donationem procedentẽ Luitardi, quã credebat tenere, illa bona esse monasterij. Reperta enim falsitate primi priuilegij corruit ipso facto confirmatio nã in donatione intentio est necessaria. Insti. de dona. §. & in summa. & C. de dona. l. nec ignorãs. Item sicut non tener sententia lata ex falso instrumento: ita priuilegium ex falsa causa: vel falso instrumento concessum non tenet. C. si ex fal. instr. l. 1. & 2. quod bene notabis. Si autẽ in primo originali priuilegio non apparuisset falsitas vel illi non inniteretur princeps, sed diceret talia, & talia tibi concedimus, & confirmamus: tunc non quereretur fm Inn. quæ sunt concessa & quæ confirmata: quia

a ¶ Priuilegiũ cõfirmationis impetratũ à Papa, vel à principe si sit surreptitiũ, puta q̃a sit cõfirmatoriũ alicuius instrũ, qđ erat falsum, vel alicuius q̃d⁹ simulati, & de his nõ sit facta notitia Papæ, vl̃ principi confirmãti, talis confirmatio nihil penitus operatur, ẽt, qđ est fortius, si in q̃firmatione apponanẽ illa verba, q̃firmamus actũ, sidese est validus, alias de nouo q̃cedimus: nihil operatur, ẽt si adesser, qđ est forti⁹, clausula, Supplẽtes de plenitudine potestatis oẽs defectus, atã iuris, q̃ facti, si qui sunt: adhuc stantib. omnib. istis clausulis q̃firmatio nil valet, & nihil operatur, pp vitiũ surreptiõis, vt hic latiùs per istum. Ad prædicta etiã facit illud, qđ no. Bar. in l. 1. per gl. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel b alie. iuris. vbi ẽt alij doctores q̃ si Papa cõfirmat priuilegia alicuius ecclesię, vel princeps confirmat statuta alicuius ciuitatis intelligitur solùm cõfirmare quæ iusta sunt, & nõ alia. Idem dicit Bal. in c. in præsentia. de probatio. & l. cũ oportet. in prin. post Cy. ibi. C. de bonis, quæ liber. & in l. 1. ff. de constit. princi. & in c. 1. in titu. per quosc fiat inuesti. & in l. 1. C. d̃ monopol. & in l. 3. C. de preci. Imper. offe. Ludo. Rom. in consil. 228. incip. viso instrumẽto, & titulo questionis. Si* cut videmus incõfir matione feudorũ, q̃ princeps facit: quia solum vera, & legitima feuda df confirmasse, & q̃ alia. Tex. est de hoc valdè no. in c. 1. & ibi Bal. no. in tit. per quos fi. inuesti. & in aliis locis q̃alleg. Et sic vides, q̃ Papa vel princeps confirmando priuilegia non semper intelligitur de nouo dare, etiam si sint inualida. Accedat etiam illud qđ voluit Bald. in l. omnes. ŝ. de iustit. & iure. vbi dicit, q̃ si Papa vellet, posset expresè cõfirmare statuta condita q̃ libertatem ecclesiæ: tñ in generali confirmatione statutorum non intelligitur confirmasse statuta q̃ libertatem ecclesiæ. De quo dicto, & eius veritate, ibi vide latius per Bal. & Iaf. Ad prædicta eriã faciunt notata per Alex. Imo. & latius per Iaf. in l. more. ff. de iurisd. omnium iudic.

¶ Adde quid operetur clausula, Supplentes oẽm defectum. Alex. cons. 68. 1. lib. Et de confirmatione Papæ quo ad statuta: eundẽ cõsil. 69. 1. lib. & vide quo ad quæstiones Abbatis. Aretin. consil. 8. & consi. 15. & 62.

b Sebasti. Sapia. ¶ Defectus. Vide Feli. in c. postulasti. de rescrip. vbi allegat concordantias.

c Seba. Sap. ¶ Præsuppolita. Vide Card. in consi. 119. incip. monasterium S. Iuliani. Gemi. in c. 1. de sen. excom. in 6. Ang. in l. si donatio. C. de donatio. Feli. in c. 2. versic. leges insertæ. ŝ. de rescriptis.

d Sebast. Sapia. ¶ De necessitate. Quod prædicta clausula nihil operetur. concludunt doct. cõmuniter in d. l. edita. Sed Iaso. ibi. limitat tripliciter: primam tamen limitationem reprobat. vltimam repro

in quib. nõ valet confirmatio per cõsequẽs non valet concessio. Hæc. n. tunc vt principis intentio, quasi diceret in omnẽ euẽtum volumus, vt monasterium hoc habeat, siue vt donata siue vt confirmata. & hoc verum fm eum, nisi per surreptionẽ a priuilegium sit obtentũ, vt hic & j. c. 1. & hæc verba bene notabis: quia faciunt ad multa. Dic etiã q̃ i priori casu cessaret i terpretatio Papę, si sub ꝑdõne donasset: puta si dixisset, donationẽ talem cõfirmamus, si tenuit: & si nõ tenuit de nouo damus: vt voluit hic Io. An. & bñ. Itẽ dico dispositionẽ huius c. ꝓcedere circa ꝑdicta, ẽt si princeps confirmasset apposita il la clausula supplentes de potestatis plenitudine, si qs defectus interuenit. &c. Ratio qa per illã clausulã solùm supplet defectus b cõmissus circa iuris solennitatem: secus si alius fuberat defectus: puta, qa illegitimus. vel falsarius literarũ, vel qd simile. ita notãter dicit Spec. in tit. de lega. §. nunc ostendẽdũ. versic. 18. Sentit Host. in c. 1. de transactio. & idem vbi esset defect⁹ potestatis, vt in clem. pastoralis. §. ceterũ. de re iud. fortius ergo vbi esset defectus consensus: vt puta, qa priuilegium fuit falsò fabricatum, vt hic: princeps. n. non intendit talia confirmare: qa nec propriè in talib. capit cõfirmatio, cum nullũ subsit fundamentum. Facit. qđ no. Inn. in c. qđ sicut. de elec. idem dico eadẽ rõne, vbi confirmasset ex certa scientia. non. n. vł velle supplere hos defectus nãles. arg. in l. nec ignorans præalle ga. † Et hæc possunt adduci ad quæstionem quotidianã, an præsuppolita c confirmationis validitate sufficiat ad probationem prius cõcessorũ producere ipsam q̃firmationẽ an sit opus ꝑbare aliter ipsa prius donata & cõcessa. & postea cõfirmata. Sol. ex dictis Inno. q̃ ponit hic obscurè Io. An. vt iacent, colligi potest. & credo qđ Inn. posuerit hæc in addi. quia *cõiter* in originali Inn. hæc non reperiũtur. Dicit. n. q̃ priuilegia confirmatoria sunt his meliora q̃ concedũtur ad instar: quia in q̃firmatoriis dr de re aliqua, q̃ sit donata, vel vẽdita & pro tali habeť: nec intelligiť per prędicta verba donatio confirmata. licet in priuilegio dicať in principio confirmamus oĩa habita, & habenda, nisi ea q̃ danť, vel statuunt tur principaliter innitanť confirmationi: ita quod confirmatio est principalis causa quare sit donatũ, vel statutum. & nõ ponit cõfir d matio narratiuè tantũ & dicit repetẽda quę no. in summa. C. de fal. cau. adie. l. j. Sec⁹ dicit, e cep. §. nunc videndum. circa fi. Segtur Bar. e in l. edita. prę al. vbi dicit q̃ hęc clausula nihil

qñ in prinilegio continetur, ꝓcedimus hoc priuilegium ad instar: quia tunc omnia quæ continentur, & sequuntur, concessa intelliguntť ad instar. vnde si sequatur in eodem privilegio & donamus vobis talem ecclesiam, intelligendum est ad instar. & idem si dicat, decernimus vel statuimus, & idem si dicat: adiicimus, q̃ habeatis ius in tali ecclesia. vel si dicat: eam eximimus: quia semp intelligitur ad instar. & intendit per hęc verba In. fm Io. A. q̃necesse sit hoc vltimo casu, ꝑbari istđ ad quod fit relatio. Facit j. de præscr. auditis. Hoc patet etiam ex eo, quod ipse In. subdit, dicens, q̃ quando in priuilegio dicitur, eximimus omnes ecclesias vestras quę per nos sumpserunt regulam Augustini, in quib. has duximus exprimendas. hæc verba ponũtur narratiuè. ar. 3. q. 6. hæc quippe. & ideò nulla ecclesia expresè ꝑbatur exempta, nisi ꝑ eos ꝑbatur qđ sumpserit regulã. Augustini. hæc sunt verba In. quæ ad lr̃am refert hic Io. An. q̃ vt vides, satis sunt obscura in primo membro. Et credo q̃ mens In. fuerit, distinguere inter priuilegia q̃firmatoria, & illa quæ ꝓceduntur ad instar. vt primo casu si q̃firmatio fiat ex certa scientia: puta, qa narrat seriosè priorẽ ꝓcessionem. & eã postea q̃firmat: tũc non sit necesse exhibere primam ꝓcessionẽ, sed sufficit sola q̃firmatio: secus vbi ita non narretur prima ꝓcessio: vt si simpl'r & gñalr diceret: q̃firmamus omnia habita & habẽda: & postea narratiuè aliqua donatione exprimeret. & hoc apertius voluit Spe. in ti. de instru. edi. §. nũc autem. sed in secundo memb. vbi dicit, q̃ ad instar talis ꝓdecessoris nostri ꝓcedimus, & c. tunc. n. sup oportetq̃d doceat de prima ꝓcessione. Et idẽ vbicũq; ꝓcedens refert se ad aliud: qa tũc d; ꝑbari illud ad qđ fit relatio & hæc notabis i practica. Nã quotidie impetrantur talia priuilegia q̃firmatoria vel ad instar: & originalia sũt pdita. ¶ Venio nũc ad gl. & primæ quatuor sũt faciles, 10 & expeditæ p supradicta. ¶ † Gl. 5. quærit, an hæc cẽa saluo iure addendi & minuendi sit necessariò apponẽda i libello. resp. fm quosdam, q̃ sic. arg. huius literæ. Sed gl. concludit ꝫrium dicens. q̃ ad cautelam poni pt̃. sed nõ de necessitate: d quia apponatur vel nõ, libel lus mutari pt̃ vsq; ad lit. contest. & non postea. vt l. edita. C. de eden. No. bene gl. & idem tenent hic *cõiter* doct. & Spe. in tit. de lib. con

ibi: ad ius se retulit. C. de hære. instituẽ. quod reputat valde no. Sed Iaſ. dum legeret. d. l. edita dixit hanc limitationem Bal. nullo mõ si bi placere eo: quia arbitrium non importat, neque respicit meram voluntatem, sed iuris dispositionem, prout declarant Bar. & doc. in l. si sic. ff. de lega. 1. ergo illa verba, Saluo arbitrio: regulantur fm dispositionem iuris. Ergo nõ est dria dicere, Saluo iure: vel Saluo mihi arbitrio. Imò plus tenuit, ibi q̃ etiam si clausula ista protestationis conciperetur per verba importantia liberam, & absolutam voluntatem, adhuc ipsa nil operaretur, nec eius vigore posset aliqua emendatio, vel mutatio fieri post terminũ iuris. Hoc probat primo, per rationem Bart. vbi ŝ. quam refert ibi Abbas, quia quando aliquid nõ pendet à voluntate partium, sed ſtat in dispositione iuris, certe protestatio partium, quomodocunque concipiatur nihil potest operari. Secundò, quia si de consensu vtriusque partis non potest ista mutatio, vel emendatio fieri, vt suprà proximè dixi in ver. confirmat, quantominus poterit fieri per solam protestationem vnius partis tantum. Et si diceretur, quòd postquam iam lis est contestata, & iam per lapsum termini præclusa est via, runc consensus vtriusque partis nihil operaretur. Sed non loquimur, quando protestatio fit tempore congruo: quo ca-

opera

Universidad de Deusto
Biblioteca

su post lit. contes. & sic post terminū iuris debet esse licita emendatio, vel mutatio, quasi trahatur retrò ad tps factæ p testationis. Et resp. q hoc nihil valet pp duo. Primò, preg. l. qđ spōsæ. C. de don. añ nup. q̄ ibi no. Bar. nūq̄ fallere. Secò pa aliam reg. q̄ sumitur ex aureo tex. l. bonorum. ff. rem ra. ha. gl. 1 regula ratihabitionem. in 6. i pr. declarat profundū Bar. in diuina rep. l. fi is, q p emptore. ff. de vsuc. dicit ēt Bal. in d. l. edita in d. rep. Paduana. & in d. l. Nesennius. ff. de ne. ge. q̄ fuisista cla, Saluo iure addendi, &c. nil operatur fal-tem istum effectū, sm eum, q̄ ille, q sic protestatur, non vī p nexe agere, sed diuisim: & iō non vī ad aliquid se astringere.

a ¶ Idem dicit In. in c. certificari. de sep. i simplr agente. vt videatur intentasse oē ius suum, vel sibi cōpetēs, siue sit ipe cōe, siue municipale, siue p̄suetudinarium. Et intelligitur illud deduxisse, qđ sibi pl** p̄ferret ad victoriam obtinendam. Et refert, & reputat not. Bal. in l. generaliter. C. de epis. & cl.

1 2 Adde Ale. p. 1 21. li. j. Sebast. Sap.

b ¶ Falsū. Vide And. Sic. in rep. rub. de fi. instr. Bal. in l. imperator. ff. de sta. hom.

b ¶ An vitietur instrm, si reperiaē falsitas in indictione: vide per Ant. in c. venerabilis circa fi. de rel. do. & per Bar. l. si librarius. ver. q̄nq; est erratum. de re. iu. & per Raph. in l. nominatim ff. de cond. & 1 3 dem. Et dicit ibi Bar. q̄ non vitiat instrm si notarius omisit in dictionem per errorē. De quo ēt p Bal. in l. Imperator. ff. de sta. ho. Et adde hic q. quæ fuit Senis in facto. Producebaē instrm p fectum Parisiis, quod non habebat indictionem: aduersarius opposuit: allegabatur q p̄sue-

operatur. & probatur ratione mutare libellū nō dependent à voluntare libellantis, sed à legis dispositione. vt d. l. edita. & authen. qui sē mel. C. quo. & quan. iu. ergo protestatio partis nil operatur. vt no. in simili in Lalimenta. C. de ne. ge. & in c. cum M. de p̄sti. an & quando libellus possit mutare addendo vl minuē do vid plenè p Bar. ī d. l. edita. & dixi aliq̄d in c. 2. de lib. ob. ¶ Quæro, q̄ ius deduxit abbas in hoc iudicio. gl. 6. dicit, q̄ omne ius cōpetens monasterio qđ dicit patere p verbum, ptinere, positum in tex. & no. ī hoc gl. & idē Inn. ī c. cū ecclia sutrina. de cau. pos. & ppr. Et ex hoc & ex tex. no. quod in rei vēdicatione p̄t actor p̄cludere rē restituī, put petebat iste Abb. vt pt 3 in principio, nō tamē intelligitur de nuda possessiōe, sicut q̄n agitur possessorio: nec mireris quia rei vendicatio post sessionem aduocat. C. de ali. in mu. cau. facd. vn. & tenēt hic Gof. & Io. An. & vide quod no. in c. 2. de do. & cont. & per gl. inst. de act.

1 1 in pr. ¶ †Quæro, dī hic in tex. qđ priuilegiū Hērici p̄ferebat, vel ēt p̄firmabat. videtur. n. hoc impossibile arg. in c. fi. de inst. Sol. gl. in ver. p̄ferebat, q̄ Henricus p̄ferebat tanq̄ dns p̄dicti comitis: ga ille comes n̄ potuit alienare feudum etiam in ecclesiam sine licētia dñi. no. hoc dictum: s; dic de hoc plenius & melius, vt no. in c. fi. de reb. ec. non al. & in c. quę in ecclesiarū. de cōst. Secūdo sol. vt dī in text. q̄ ad alia referebat p̄firmatio, & ad alia p̄cessio. Alij aliter dīnt. q̄ referre non curo: ga textus īmet hoc declarat. & suprà aliqua tetigi circa virtutē huius confirmationis. Nam dicebant q̄dam q̄ p̄firmatio resp̄icit hoc casu vtile dñium, qđ habebat vasallus, in quo transferendo licētia dñi erat necessaria. Collatio vero respiciebat maius & directum dominium, qđ habebat dns qđ tñ nō placet. tñn. ga nō est credendum, q̄ dns p hæc verba voluerit à se directum dñium abdicare. nec ēt potuisset, si voluisset sm Host. arg. in l. legatus. ff. de off. p̄si. hoc vltimū est falsum: qa sm hoc non fuisset valida Constantini donatio facta in eccl'iam. Cuius ꝫrium *ōiter* tenet. & probat in c. fundamenta. de elec. lib. 6. cū similibus. Item dic, q̄ primum est ꝫ hunc text. qui interpretatur donationem referendam ad alia bona, q̄ cū nō fuerunt expressa, per nos

1 2 exprimi nō possunt. ¶ †Gl. in ver. consumptum quærit in quib. locis consumptio vel abrasio inducat suspicionē ref. vt in ea ꝫ no. Idem dicunt Io. & Vin. in testium coactione vel in iuris narratione. Item sm Inno. & Io. And. in noīb. iudicū, vel partium, vel rerum super quib. est litigium, vel in data vel in narratione seu cōclusione iuris vel correctione attestationum, & multis aliis quæ iudex discretus poterit intueri. & vide de hoc quod notarū fuit ꝫ. e. ex literis. dicit tamē In. iu. i cem debere attendere si ꝫ istas suspiciones appareant aliæ in contrarium. vt in c. pen & vlt. de cri. fal. dicit etiam q̄ plus reddit refcrtptum suspectum rasura, quam consumptio per c. fi. ī c. & de p̄sr. vti. vel inut. in c. cum di

1 3 lecta. qđ no. ¶ †In ver. indictionis. facit quatuor. primò q̄rit an indictio semp debeat inseri in instrumento: & dicit q̄ sic. & addit q̄dam alia inserēda. Tu de hoc dic, vt plene dixi in c. 1. ꝫ. c. ti. Secundo q̄rit an instrumentū debeat eē cum die & cōsule: dic vt plene dixi in ca. 1. de prob. Tertio quærit, quid sit indictio, & resp. qđ est quidā numerus annorū constans ex trib. lustris, & c. vt in gl. & dic q̄ quinq; anni faciunt vnum lustrum ff. loca. l. itē q̄ritur. §. qui impleto. & dī indictio ab indicendo. quia in singulis 15. an. indicebātur tributa à Romanis: nam in primis quinque annis indictionis, dabatur Romanis tributū in ferro pro armis, in secundis in argēto pro

stipendiariis, in tertiis in auro seruando pro republica & de hoc. C. de iur. Cod. fir. l. vn. in fi. & per gl. in aut. vt præpo. no. imper. in ver. indictiones. simile notatur de triplici corona imperatoris; quarum vna est ferrea: alia argentea: alia aurea: in clemen. Romani. de iureiur. Quartò & vlti quærit gl. quomodo potest perpendi falsitas instrumenti ex falsa indictione: & consequenter quæritur quomodo dignoscitur quota indictio currebat anno confecti instrumenti? Respondet in effectu, q̄ debet prius videri quotus annus domini current tūc, & diuidantur anni domini per 15. & quicquid superesta 15. ita quòd non compleat 15. additis tribus annis, talis debet esse indictio in instrumento: & si non est talis, falsum est instrumentum secūdum gl. ¶ No. plura ex hac particula gl. primò regulam ad indictionem inueniendam, vt diuisis annis domini per quindecim addantur tres anni residuo. & dic, quòd illi tres anni addantur: quia anno natiuitatis domini tertia erat indictio. Secūdò no. quòd si indictio est falsa, pnta, quia non cōcordat modo prędicto cū annis domini, redditur instrumen-

b tum falsum. b Hoc non est indistincte verū. sed dic vt no. Io. And. super data. 6. lib. in nouella. & per Bart. in l. si librarius. ff. de reg. iur. & per Spec. in tit. de instr. edi. §. 1. iuxta princ. & §. instrumentum. versi. item quod nō est. & Archidia. 23. quæst. 5. cano. de ligurib. Itē no. tertiò ex gl. quòd anni domini cōputan-

c tur ꝫ à natiuitate, quidam tamen computāt ab incarnatione: vt in c. in nomine domini. 23. dist. prima tamen cōputatio videtur rectior: de quo vide per do. de Ro. sua decisio. 43. An autē dies & consul, & similia debeāt poni in instrumento priuato plenè dixi in cap. 2. §. eo. per quæ decido quæ hic notauit Host. de procuratore constituto per literas cōfectas sine die, vide dixi. ¶ No. gl. in ver. magis. quæ innuit chronicam in iudicio proba re. & vide gl. in c. venerabilem. de elec. in ver

1 4 sicu. trāstulit. & Bar. in l. i. ff. si cer. pet. ¶ †Gl. in ver. mentio, colligit, quòd in priuilegiis fienda est mentio sententiæ sicut & compositionis, &c. Ego hoc credo verum quando priuilegium esset contra sententiam, vel cō positionem: quia princeps in dubio non intelligitur seu præsumitur velle venire contra sententiam, vel compositionem de eis mentione non habita: vt in c. ex multiplici. de decimis. & in c. cùm olim. de præscript. Si autem priuilegium esset secundum sententiā, non video ad quid sit necesse facere mētionem de sententia, cùm quis possit multiplicare titulos. vt in ca. post electionem. de concess. præbē. & ī. in gl. in verbo quod meū

1 5 in fi. ¶ †Oppo. contra tex. in ver. nec attesta tiones. & videtur, quòd iste attestationes debuissent valere inter alias personas: vt in ca. cū causam. & c. constitutus. ꝫ. de testi. respon det gl. in verbo, nocumentum: quòd partes non compelluntur tales attestationes recipere, vt hic. sed bene possent communi consensu approbare. de quo vide, quod dixi in d. c. cùm causam. Sed contra hoc & cōtra tex. oppo. videtur enim quòd ex necessitate iste attestationes, & sententia debuissent prænidicare archiepiscopo, cum ipse tulerit sentētiam pro monasterio. & sic in fauorem monasterii. Ad hoc. ī. de re iudica. quamuis & l. fæpe. ff. de re iudic. ff. de pign. l. fideiussor. Sol. multiplex, primò secūdum Inno. iste archiepiscopus iudicauit ex necessitate officii, non autem voluntate. Officium autem necessārium non debet esse alicui damnosum. de electū. cum non deceat. lib. 6. Iura autem contraria loquuntur, q̄n quis potest aliū remouere à iudicio & nō remouit. de quo in d. c.

tudo Parisien. dictabat, quod si apponeretur indictio. Quæ cōfectas sine die, vide dixi. ¶ No. gl. in ver. ma gis. quæ innuit chronicam in iudicio proba re. & vide gl. in c. venerabilem. de elec. in ver sicu. trāstulit. & Bar. in l. i. ff. si cer. pet. ¶ †Gl. in ver. mentio, colligit, quòd in priuilegiis fienda est mentio sententiæ sicut & compositionis, &c. Ego hoc credo verum quando priuilegium esset contra sententiam, vel cō positionem: quia princeps in dubio non intelligitur seu præsumitur velle venire contra sententiam, vel compositionem de eis mentione non habita: vt in c. ex multiplici. de decimis. & in c. cùm olim. de præscript. Si autem priuilegium esset secundum sententiā, non video ad quid sit necesse facere mētionem de sententia, cùm quis possit multiplicare titulos. vt in ca. post electionem. de concess. præbē. & ī. in gl. in verbo quod meū

1 5 in fi. ¶ †Oppo. contra tex. in ver. nec attesta tiones. & videtur, quòd iste attestationes debuissent valere inter alias personas: vt in ca. cū causam. & c. constitutus. ꝫ. de testi. respon det gl. in verbo, nocumentum: quòd partes non compelluntur tales attestationes recipere, vt hic. sed bene possent communi consensu approbare. de quo vide, quod dixi in d. c. cùm causam. Sed contra hoc & cōtra tex. oppo. videtur enim quòd ex necessitate iste attestationes, & sententia debuissent prænidicare archiepiscopo, cum ipse tulerit sentētiam pro monasterio. & sic in fauorem monasterii. Ad hoc. ī. de re iudica. quamuis & l. fæpe. ff. de re iudic. ff. de pign. l. fideiussor. Sol. multiplex, primò secūdum Inno. iste archiepiscopus iudicauit ex necessitate officii, non autem voluntate. Officium autem necessārium non debet esse alicui damnosum. de electū. cum non deceat. lib. 6. Iura autem contraria loquuntur, q̄n quis potest aliū remouere à iudicio & nō remouit. de quo in d. c.

a ¶ Dominium. Qđ p actum locationis non p̄betur p̄prietas, vel dñium vide tex. c. cùm venerabilis. de rel. do. & p tex. l. solennib⁹. C. de rei ven. & l. ad p̄bōem. * C. loc. gl. in ver. quo dam iure. in d. ca. cū Bertoldus. & gl. in l. qui vniuersas. §. qđ p colonū in verb. p colonum: & qđ ibi latè scribūt doct. ff. de ac. pos. & vide Bart. in l. quis. ff. e. Item vid d. de Ro. in anti. decis. 103. aliàs 113. Item vtrum p̄ceptionē pēsionis, p̄betur possessio, vide per d. Anin ca. cum veniissent. de restit. spol.

b ¶ Not. ad intel. l. si quis cōductionis. C. loc. & adde. q̄ eius dispositio habet locū in ꝫctu p̄modati, & in aliis ꝫctib. vt dicit Pau. de Ca. in l. p̄modare. ff. com. Ita dicit no. ī. l. rem alienam. ff. de pig. act. Et dicit ipse Paul. in d. l. rem alienam. qđoct. dīnt, q̄ hēt locum in omni alio ꝫctu, ex quo oritur obligatio rē restitui. Et ibi est gl. volens, q̄ d. l. si quis cūductionis, hēat locum in ꝫctu p̄carij. Supradicta lita & declara vt per Paul. de Ca. in l. qui rē suam. ff. depositi.

¶ Adde an per locationem probetur d. Alc. p̄s. 10. 12. & 44. Ant. Fr. ¶ De hoc an p̄betur dñium per instrm locatiōis: discas q̄ nō, p̄batur, nisi, p̄baretur titul⁹. & q̄ ēt fuit locatori solutum ꝫctum locationis. l. quæ rem propriā. C. lo. Aut excipit de alieno: & tūc aut ille dns assistit & n. admittitur. l. bona fides. ff. depositi. Aut nō assistit, & non admittitur: qa non resolut ius agēdi. cùm non dns possit locare. d. l. nemo. Aut agit locator rei vendicatione & potest conductor excipere de dominio: quia agitur ꝫ eum tanquā ꝫquemlibet extra

7 neum, vt dixi gl. benè. ¶ †Vltimò scias, qđ finis huius gl. adducitur ad quæstionem, an

c scholaris e recedens possit alium ponere loco sui, in domo vel camera? & dicendum q̄ sic: quia ꝫductor potest locare, & c. Sed dubium est, an possit hoc facere inuitis sociis.

d Gl. d insti. loca. in fine dicit, quod licet possit alteri locare iure locationis, vt §. dixi. ratiōne societatis prohibet, quæ præualet cū videatur electa industria personæ. insti. de societa. §. soluitur. idem Spe. in ti. de cōpe. iud. §. 2. ver. circa hoc quæritur. vbi latiùs per eū.

8 ¶ †Ex his no. quod iura loquentia de sociis possunt adaptari ad scholares. & alios in eodem cœnaculo habitātes, q̄ clariùs tenuit Azo p l. p̄ceptione. ff. de his qui deic. vel effu. vt recitat Specul. in loco præalleg. vnde dicit quòd de ac. pos. Sol. q̄ licet possessio possit plurib. causis haberi, non tñ dñium vt hic. Ad hoc, c. vt quisduas. de cle. li. 6. Bar. in d. §. ex plurib. dicit, q̄ ex diuersis causis eodem tpe concurrentib. p̄t vna res effici mea. l. si creditori. ff. de le. 2. Secus si p̄currant diuerso tempore. & vide de hoc ibi plenè eum: & aliquid per sonæ, de pri. li. 6. Tertiò gl. quærit, an debeat succumbere legans diuersos titulos sui dominii? & videtur velle, q̄ sic, si vult rem nancisci ex diuersis titulis non p̄currētib. Secus, si ratione vnius egit & ratione alterius vult excipere. Et no. hoc gl. & primum membrū vī p̄bari in d. c. vt quis duas. vt patet ex no. in c. post electionem. de p̄scr. præb. vbi dixi. & vide quod no. in rīa nullus plurib. de re. iu. li. 6. ¶ Gl. in ver. nec accessorium, primò alleg. concordantias: secundò all. in ꝫrium de iure iu. debitores. vbi iurm accessorium ad ꝫctū nō fortitur naturam ꝫctus: imò tenet. licet ꝫctus vsurarum sit nullus. R. ádet, q̄ est speciale. Tu dic melius, vt ibi plenius dicetur. Postea opponit iterum & soluit. Vide ad ma

6 teriam quod no. in rīa accessorium. ¶ † Gl. in ver. locatio. opp. quod imo locatio p̄bet

a dñium. † nam videmus, q̄ ꝫ locatorem agētem non p̄t inquilinus referre quæstionem dominij. vt in l. si quis conductionis. C. locasicut nec ꝫ agēte commodati actione vel

b pignoratitia. Soluit † gl. q ꝫrium procedit, si ageretur actione locati: sed hic agebat rei vēdicatione, quæ proponitur tanq̄ ꝫ quemlibet extraneum. ideo locatio non p̄bat dominium: cùm ꝫductor possit rem conductā alteri locare. l. nemo. C. loca. & nō p̄bat hoc esse. & c. vt §. dixi in notab. & dic clarius, quod ad casum nostrū, q̄ hic non agebatur ꝫ conductorem, quo casu posset disceptari, an ꝫ locatorem possit cōductor excipere de dominio: sed agebatur rei vendicatione ꝫ extraneum, & sic oportebat probare dominiū, quod non probatur per locationem per supradicta. An autem & quando possit conduct or excipere de dñio ꝫ locatorē, vide p Bar. in l. si quis ꝫductionis. C. loc. vbi post discussionem materæ sic distinguit. Aut enim locator agit condictione, ex l. si quis cōdictionis & non excipitur nec de dominio ꝓprio, nec alieno: sed oportet quod prius res restituatur locatori: si fuit illud inductum in odium illorum, qui per varias exceptiōes volebant eludere locatores. Aut agit actione locati, & aut dubitatur de locatione, & pōt excipi de dominio. vt l. litib. C. de agr. & cens. li. xi. Aut cōstat de locatione: & si excipit de dominio proprio, auditur: quia exceptio re

c soluit ꝫctum locationis. l. quæ rem propriā. C. lo. Aut excipit de alieno: & tūc aut ille dns assistit & n. admittitur. l. bona fides. ff. depositi. Aut nō assistit, & non admittitur: qa non resolut ius agēdi. cùm non dns possit locare. d. l. nemo. Aut agit locator rei vendicatione & potest conductor excipere de dominio: quia agitur ꝫ eum tanquā ꝫquemlibet extraneum, vt dixi gl. benè. ¶ † Vltimò scias, qđ finis huius gl. adducitur ad quæstionem, an scholaris e recedens possit alium ponere loco sui, in domo vel camera? & dicendum q̄ sic: quia ꝫductor potest locare, & c. Sed dubium est, an possit hoc facere inuitis sociis.

d Gl. d insti. loca. in fine dicit, quod licet possit alteri locare iure locationis, vt §. dixi. ratiōne societatis prohibet, quæ præualet cū videatur electa industria personæ. insti. de societa. §. soluitur. idem Spe. in ti. de cōpe. iud. §. 2. ver. circa hoc quæritur. vbi latiùs per eū.

8 ¶ † Ex his no. quod iura loquentia de sociis possunt adaptari ad scholares. & alios in eodem cœnaculo habitātes, q̄ clariùs tenuit Azo p l. p̄ceptione. ff. de his qui deic. vel effu. vt recitat Specul. in loco præalleg. vnde dicit quòd

nere. Et vide Pau. de Ca. in l. & hæc distinctio. §. cū fundū. ff. loc. Et si non posuerit, dato, q̄ alius sociūs, qui remansit, vtatur tota domo. debebit soluere partē pensionis, quæ contingebat socio, qui se abstrauit, sm Im. in d. l. duo fratres. ff. de acq. hær.

Ant. Fr. ¶ Circa hoc, quod hic dī d socio, dicas, q̄ socius p̄t inuito socio vti re cōi, vel conducta ad vsū destinatum: puta, domo ad habitandum, naui ad nauigandū, sylua ad incidēdum ligna: vt est gl. in arborib⁹. in §. nauis. de vsuf. Et p̄t ēt ducere in domum cōem, vī cōiter ꝫductam amicum suum socio inuito: vt p Bart. Ang. & Alc. in l. si stipulatus fuero per re. ff. & ver. obl. Quod tñ intellige verū, nisi vellet inducere in domo inimicum socii, ipso socio inūito. Ita Bal. not. in l. 1. C. qui test. fa. pos. Nec posset inducer, aut retinere ꝫcubinam, vel inducer meretrices inuito socio in domum. Ita Bald. in l. si quenerit. ff. pro so. Et adde q̄ socius p̄t alium loco sui æque idoneum inducere inuito socio. Et hoc habebit iudex arbitrari an sit equè idoneus, vel sit honesta p̄sona: vt per Bal. latè in l. j. C. q. test. fa. pos.

Sebast. Sap.

d ¶ Gl. Vide modernos in l. j. C. qui te. fa. pos. vbi Bal. dicit gl. in d. §. fi. insti. loc. esse singularem. Et de veritate vide per Alex. in l. serui electionē. §. Labeo. ff. de leg. 1. & Ang. in l. duo fratres. ff. de acq. hær. vbi ponit an si plures, scholares coudcūt domum, & vnus recedat, an illi, qui remanent, debent soluere pro parte illius, q ui recessit.

quamuis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Vnde si vnus ex a quod si scholaris a nō versatur in domo, vt
sociis scholarib. qui deberet: pt ꝫ eum agi actione ꝓ socio: agitur
simul conduxerunt tamē vtili actione pro socio: vt ibi no. & est
domū: ita alte legit, rō. quia directè actio datur, qñ societas ꝫhiē
q impedit alium stu ad commodiorem vsum, & vberiorem que
dere, pt compelli vti stum. & illa dr propriè societas de qua leges
li actione prō socio, loquuntur. vt no. Spe. in præal. §. vers. hoc ēt
vt ab hoc desistat, vt no. Per hoc dixi in q. facti, q in materia odio
hic per Ant. Et adde, sa appellationē socij nō veniet socius in do-
quod ēt vn⁹ ex scho mo, & ideo si statutū dictat, q socius tenea-
larib. nō pt inuito so tur pro socio nō tenebitur scholaris pro so-
cio retinere meretri cio in domo duntaxat quia illa prō priè non
ces in domo: vt dicit est societas: & ī odiosis debemus capere ver
gl. in l. nō aliter. ff. de ba strictè vt in l. 3. §. hæc verba. ff. de ne. ge. &
vsu & hab. imò pt re 3 in c. nostra. de iniur. † Insuper etiam puto, q
pelli socius de socie si scholaris malè versatur ī domo nec com-
tate scholarium, si a- pesci poterit a sua in solentia, poterit ex pelli
jàs sit rixosus, & scā- per l. si conuenerit. in fi. ff. pro soc. & 5. q. 4. c.
dalosus: vt l. si conue in loco & hæc sufficiant.
nerit. ff. pro so. Et est
bon. tex. c. ex literis.
de pst. Et tenet Ant.
in prooem. Greg. Et i
ibi vid q̃dam alia ad
ppositum, q̃ ibi scri
pſi, post eum. Et vide
ad prædicta Ang. de
Are. in §. fi. inst. loca. 4
Et dicit Bal. in l. i. C. si
de mon. pos. fue.
ap. q ab hac sñia nō
poterit appellari, qa
celeritatē desiderat:
si tñ scholaris vagan
do in scholis, doctō-
rem legēdo impedi-
ret, non p hoc debe-
bit à legendo desiste
re. st gl. 4. 3. dist. c. sci-
m⁹ q̃ ad hoc all. Ro.
in l. j. ff. so. mat. secun
dum Alex. ibi.

Zacharias.

b ¶ Præter stylum. Adde Fel. in c. 2. ver.
stylus curiæ. ℣. de ꝓsc.
no. in apost. ad istum
in c. ex literis. in apo.
ver. sty ius curie. ℣. de
rese. & c. cū dilecta. e.
ver, nu. 2. eo. tit.

Sebast. Sap.

c ¶ Et sigillis. Vide
Rom. cōs. 59. inc. ad
discutiendum in 4.
dubio. & multa alle.
per Iaſi rep. l. admo-
nendi. ver. adde ēt di 1
cto Car. ff. de iureiu.
d ¶ An & qñ credit
literis, vel dicto Car.
Et adde hic quod no
tauī post gl. & Abb.
in c. sicut de sen exc.
Et de hoc vid p Ant.
in ca. qñ ℣. & quod
ibi notauī de proba.
Itē vide Ro. in l. sciē b
dū. ver. 14. deciditur.
de ver. ob. Nam vltra
hic alle. per Ant. alle.
Inn. in c. cum dilecti.
de accu. & c. cùm o-
lim essemus. de priu.
Lap. all. sua. 15. circa
pr. & all. 33. vltra me
dium. Bar. in l. i. C. de
ind. li. x. Bal. in l. exē-
plo. in fi. C. de proba.
vbi all. Io. An. in c. ex

iure nulle: quod probo per c. nouit. iūcta gl.
fi. ff. de his quæ fi. à præl. Facit ga negari non
pt quin in alio sint gratiose: ergo irrite inter
cedente surreptione. de fil. presby. c. i. & 2. li.
6. & quod not. in c. ad audientiam. de rescr.
3 ¶ † Vlt. not. ex fi. literæ, q vouens simplr. pt
compelli ad executionem voti. Ad idem c.
ex parte. de censi. simplex. n. votum obligat
ēt de iure ci. l. 2. ff. de poll. hinc dixit Inn. q fi
aliquis simpliciter nouit intrare aliq̃ mo-
nasterium, pt monasterium instare vt com-
pellatur intrare. ita not. in d. c. ex parte. & vi
de per cum in c. scripture. de voto. & bo. tex.
4 in c. licet. e. tit. ¶ † Opp. ꝫ tex. d. c. post cessiō-
nem. de probat. vbi statur vni sigillo donec
probetur ꝫrium. Ad idem ℣. e. c. 2. Glo. 3. hic
instat, & in effectu concludit. q aut sigillum
est notum, & loquitur ꝫrium: Aut ignotum
& non creditur ei soli sed oportet q ad mi-
nus sint quinq, vt c. i. 98. di. & c. j. de cle. per.
vtrunq; membrum limitatur hic per doct.
Nam circa primum, quando non notum,
dicit Host. q̃ si is ꝫ quem producitur, negat
illud esse verum sigillum eius, cuius esse dr
ex quo reputatur notum, ei incumbit onus
probandi. vt c. tertio loco. de prob. posset tñ
fieri collatio cū aliis sigillis illius si habeant,
sicut fit collatio literarum l. cōparationes.
C. eo. tit. intellige tu hoc dictum in casib. in
quib. sigillum facit fidem. quod quando sit,
dixi in c. post cessionem. præal. aliquid. ℣. c. 2.
Secūdum membrum, vt ſtetur quinq; sigil-
lis qñ sunt ignota. limitatur hic per Io. And.
qñ nulli ſt præiudicium. Tu dic melius, q
aut sigilla & illi quorum nomine sigillatur
sunt penitus ignota. & non creditur ēt, si es-
sent mille: quia eadē ratio est in mille igno-
tis penitus, quę in vno dicit gl. no. in c. 1. 98.
dist. Aut habetur aliqualis cognitio sigillo-
rum, vel sigillantium: & tunc si nō agitur de
alterius præiudicio speciali, creditur si sunt
quinq; & sic intellige iura superius all. quod
sensit In. in d. c. i. de cle. pere. Aut tractatur de
præiudicio alterius, & non creditur. & sic in
tellige limitationem Io. hic. Pro hoc, quia vbi agitur d præiudicio
alterius debēt probationes esse clatæ. vt c. in præsentia. de prob. &
probatur ad propositum. ℣. c. prox. in fi. in rō fui. & in regula, cum
iura partium sunt obscura. li. 6. Sed contra prædicta facit iste tex. fal
tem à ꝓtrario, in quo innuitur, q cessante surreptione staretur sin-
gulis sigillis ignotis cardinalium, & sic non requiruntur quinque
saltem. Sol. Inn. dupliciter. primò, q in contrariis, vbi requiruntur
quinq; non solum sigilla erant ignota, sed etiam episcopus & epi-
scopatus. Vel secundò ibi erat maius periculum, q̃ hic. & idem Ab.
Facit c. quiescamus. 42. dist. vbi creditur alteri: ex quo non agitur de
alterius præiudicio sed contra hoc facit: nam hic agitur de præiudi
cio terræ sanctæ. Credo posse dici, quod hoc c. procedit, quando
literæ impetrantur in forma iustitiæ: licet aliquam continent gra
tiam: vt probatur in verbo ad quod vnde ex quo de cardinalib. ha-
betur certa & indubitata notitia. non ob. ignorantia sigillorū. cum
in his quæ sunt quasi iuris, non præsumatur de facili falsitas. vt in c.
pe. de cri. fal. est. n. iuris, vt impedimento procedatur. prout dr hic
inver. ad quod. & de impedimento est fidē fides ꝫmissario. Secūs
vbi simpliciter absolueretur à voto: tunc enim militaret: quod ℣.
dixi. Et sic limita prædicta, & benè probatur hic. ¶ † Sed nunc at-
tingendo specificè an ipsorum cardinalium relationib. & sigillis e
sit certa fides adhibenda, quæro d an sic eis credendum, vel eorum d
sigillis de quib. minimè dubitatur, q sint ipsorum cardinalium? Vn
de aut cardinalis dicit se esse legatū & ei creditur: maximè quia nō
consueuerunt exire curiam sine legatione: sed si diceret aliquid si-
bi concessum spāliter vltra debita legationis. officio generali, non
crederetur nisi fidem per literas faceret. de quo plenè per Io. And.
in c. 1. de of. leg. li. 6. & c. ad eminentiam. de sen. exc. facit quod leg.
e no. in c. nobilissimus. c. 97. di. & per Spe. in ti. de le. §. superest. ver.
quid si de legati iurisdictione. Ibi tñ dicit, q rarò eius potestas in
dubium reuocatur, & rarò literas ostendit, vide Bal. in l. exemplo.
C. de prob. Aut asserit se esse delegatum Papæ, & maximè cùm di
cit Papam sibi viuæ vocis oraculo commisisse negotium. D. Ant.
dixit q̃ si literis suis hoc atteſtatur, credendum est sibi, vt alteri pre
lato scribenti. Ego credo, q sit in hoc differentia inter prælatum
inferiorem, & Cardinalem, vt cardinali hoc atteſtanti credatur cum
sibi

literis. de in int. rest.
per Bal. l. si quis p calumniam. C. d epi. &
cler. deinde ꝓo. le
gatus. Et vide Bal. in
l. iurisiurādi. C. de te-
sti. & l. ea quidem. C.
de accu. Item vide d.
de Rot. in antiq. de-
ci. 202. vbi dñt qd le
gatus, qui exigit pro
curationem, non te-
netur ostendere ori-
ginale.

¶ Adde an credatur
Cardinali quo ad p̃-
iudiciū tertii, eundē
Abb. p. c. 18. & cū asse
rat se ḥbe maiorem
2 missionē, q̃ ostēdat,
per eundem cōc. 63.
e ¶ Adde qa Spec. in
ti. de le. §. super est. in
ver. quod tñ dicunt.
vī singu. ampliare il
lud. c. nobilissim⁹. vt
illud, qd dr de Card.
extendatur ad quem
libet alium notum,
& si suspect ū. Quod
clarius ēt dicit Spe. i
ti. de leg. §. excipitur.
vers. item excipitur,
quod non extendit.
Et ꝓ hoc est gl. in ca.
cum olim. in gl. ma-
gna. quā ibi ad hoc
no. Ab. circa fi. d pri.
vide quod ibi no. gl.
¶ Adde Ro. cons. 59.

a ¶ Vide Ant. vbi dicit q dispensatio in voto eundi ad S. Iacobum,
vel Romam, nō est reseruata Papæ. Item pro hoc vide quod S. Th.
in 4. sen. di. 38. q. 1. ar. 3. vbi dicit, q rari sunt casus in quib. solus Pa
pa possit dispensare: sicut est votum religionis, & alia huiusmodi
vota quæ sunt perpetua: sed in aliis votis temporalib. sicut peregri-
nationis, iciuniorū,
vel hmōi. pt etiam
ēpi dispēsare nisi Pa
pa aliquid horum si
bi reseruauerit. sicut
est dispensatio in vo
to terræ sanctæ.

Anto. Fran.

¶ Circa hoc, an Car-
dinali credatur sine
literis Papæ, vide b
Bar. in l. j. C. de super
ind. li. 10. & Bal. in l.
si qua per calumniā.
C. de epi. & cle. & vi-
de Inn. in c. cū olim.
j. de priui. vbi dicit q c
creditur sibi in com
missis ei à Papa. & vid
ēt Bal. in l. iurisiuran
di. C. de test. Dicas tñ
q̃ dicto Cardinalis
in his, q̃ gerunt al
terius iudiciū non
creditur, sicut nec di
cto vnius ēt excelsi
viri, tñ: vt est gl. mul
tum no. c. sicut no-
cō. & ibi Ab. & vide
Ange. in l. q cunq;. §.
fi. ff. de pub. vbi dicit
se ita ꝓsuluisse apud
Veron. & est ꝓsilimm
Ang. n. 132. inc. mā-
datum principis. Et
adde q si Card. lega-
tus asserit se habere
certas cōmissiones,
puta l. ſimandi, restī-
tuēdi infames, creā-
di notarios, & sīlia:
quis non ostendat li
teras sue ꝓmissionis,
si nō ista publicè ex-
ceat. & cōiter existi
matur cum habere
talis prātē tex. valēt
tales actus tōe cōis
erroris. Ita Bald. in l.
exemplo. in fi. C. de
prob. & in d. l. si qua
per calumniā. & no. 2
in c. ex literis. de rest.
spo. & adde. q Card.
in titulo sui Cardinalatus dr habere iurisdictionem quasi epalem:
vt no in c. cum ecclesiis. de ma. & ob. in c. 1 c. ti. li. 6. & no. in c. cum
te dere in. Et ideò dicimus, q non pt audire causas absq; delegatio
ne Papæ nisi sit in ꝑsru suo, vel in titulo suo: vt per Spe. in ti. de lib.
conceſ. §. iam nunc. 2. ver. Cardinales. Et adde, q parochia Card. hr
pro diceces. & in ea tener locum epi: quia tituli Cardinalium ꝓa-
rantur ecclesiis parochialib. & parochiis eorum: vt plenè per do.
Car. in cle. 2. in §. irritum. in 3. q. de ele. vbi etiam dicit, q sunt præ-
ferendi epis non quia habent maiorem dignitatem, sed quia ha-
bent maius officium. De quo etiam per Ale. in rub. de iu. om. iud.
& habetur per Bar. in l. 1. in §. fi quis. ff. de app. Et vide gl. in ca. quam
2. q. 7. & vide Abb. in c. cum ecclesia Vultrerana. de ele. Et ad
ad quod Cardinales possunt dispensare cum infamibus. Ita Bart. in
l. infamem. de pub. iud. Quod intellige collegialiter sede vacante,
non singulariter: vt per Inn. in d. c. cum te. de re iu. & per Pe. de An
cha. in cōsultio inc. reuerendissimus in Christo pater. Et vide Car.
in d. cle. 2. in §. irritum. & ibi etiam dicit, q numerus Cardinalium
debet esse certus, ad instar discipulorum Christi: tamen aliquando
fuerunt plures, & aliquando pauciores. Et dicit Car. in cl. ne Roma
ni. §. porrò q tempore Portiani fuerunt 266. q etiam dixit Arch. in

c. vbi periculum. de ele. li. 6. & dicit Car. in cle. 2. §. 1. in 5. q. de æta. &
qua. q Card. ad minus debet esse diaconus. Quod ēt voluit Host. in
c. 2. e. ti. & de ꝓrogatiuis Cardinalium vide per Spe. in ti. de leg. §. 4.
circa pr. & in ti. de aduo. §. nunc de exordiis. & in ti. de testa. §. restat.
de ren. circa pr. & vide Ro. cons. 399. inc. vos estis lux mundi. & vi-
de Io. An. in ca. ad li-
berandā. de Iude. &
Host. in c. cū ex e. de
pœ. & re. & vide gl.
in c. i ver. fede vacan
te. de schis. li. 6. Et an
Card. non epūs possit
vti insignib. epalib.
maximè si esset presb-
yter Card. vide Io.
An. in c. de sup. neg.
prælat. Dicas tñ q nō
pūt dispensare circa
sacrum pciliū dispo-
nens circa electionē
Papæ, de quo ī c. vbi
piculum. de ele. li. 6,
& hr plenè per Bal.
in trac. schis. Et adde
q canonici eccleſæ
Rauen. dñr canoni-
ci Cardinales. De
quo vide per Spe. in
ti. de iura. cal. in §. re-
stat videre. in ver. qd
si aliquid. & ibi vide
etiam per Io. An. in
add. & vide Card. in
cle. 1. post gl. 1. in pr.
de electio. vbi dicit
idem esse in ecclesia
Compostellana que
habet etiam canoni
cos Cardinales. Et
de amplitudine, &
præstantia Cardina-
lium, & eorum præ-
rogatiuis, vltra ea
quæ habentur per
Spe. in ti. de le. §. 4. vi
de An. Sic. in tracta-
tu. quem fecit de p̃-
stātia Cardinalium.

b ¶ Si tamen. Non
creditur dicto legati
in articulo de com-
missione sibi facta in
his quæ competunt
iure speciali. Vide
quod dicit hic An-
to. in cap. cum. in iu-
re. de offic. delegat.
in capit. fua. de offi.
vica. & Abba. in cap.
quod translationē.
de offic. legat. & vide Ange. consi. suo 180. vbi dicit, quod creditur
dicto legati de latere asserenti se habere potestatem legitimam di-
spensandi à Papa absque literis. Et idem quod Anto hic in hoc te-
net Lud. Roma. in l. sciendum. ver. 13. deciditur. ff. de verb. obl. Sed
aliter videtur decidere, saltem de consuetudine & stylo curiæ. Lap.
al. 33. Et eum dicto Anton. hic concordat in terminis Bald. in l. si
qua per calūniam. ver. deinde quæro, legatus. C. de epis. & cler. &
Dom. in c. cos qui. §. 1. circa fi. de sen. exc. in 6. pro quib. allego text.
meliorem de iure in verbo, scriptis. in l. 1. C. de mandatis princ.

b Sebast. Sap. ¶ De mandato. Hoc intellige procedere quando prin
ceps qui fecit mandatum, est absens. secus si esset præsens: vt per Iaſ.
in l. 2. in j. no. ff. si quis in ius vo. non ic, & per Fel. hic.

d Seb. Sap. ¶ Consuetudo. Contrarium tñ sentit Bar. in l. i. ff. si cer.
pet. vbi dicitur, quando allegatur autoritas generalis & publica nō
probat nisi producatur scriptura. nisi dixeris, q Bart. ol. loquitur in
teste: alias secus. vt patet ex no. p eundē in l. oēs populi. ff. de iu. & iu
e ¶ Vide Bart. de Bellen. in c. j. de re iu. Bal. in c. j. circa pr. in tit. quot
test. sine necessa, ad proban. no. ingratit. vbi dicit quod quando du-
bitatur de aliqua extrauaganti, melius est in dubio regulis iuris de-
seruire. & allegat, istud cap.

1 *Sententia lata contra extrauagantem non est ipso iure nulla, sicut quando fertur contra ius inoperatum.*

2 *Allegans statutum non tenetur illud producere, nec extra uagantem publicè notam: sed consuetudinem debet pro bare.*

3 *Quando extrauagans dicitur iuri communi dissona.*

Iudex an teneatur consulere superiorem.

4 *Rescriptum contra ius non est seruandum nisi dicatur, non obstante tali iure.*

Pastoralis. Si de extrauaganti dubita
tur, an decretalis sit au-
thenticata: aut est iuri consona & tunc iudi-
catur secundum illam: aut dissona, & tunc
Papa consulitur. & secunda ibi, verum. ¶ Ca-
sus literalis. Aliquando allegantur decreta-
les in iudiciis, de quibus decretalibus non
constat per bullam, quæsitum fuit à Papa
quid iuris esset? Statuit Papa, vt si aliqua de-
cretalis allegatur de qua iudex dubitet, si illa
consonat iuri communi, secundū illam non
dubitet iudicare. sed si iuri communi sit dis-
sona non iudicet secundum ipsam sed con-
sular superiorem de illa. Ber. ¶ Not. ar. quòd
d vbi allegatur statutum vel consuetudo d iuri
communi consona, non est necesse de illa
fidem facere: quia iudex non tam secūdum
illam, quam secundum ius procedere vide-
tur: sicut vides hic in extraug. de qua dubita
tur an sit decretalis. ¶ Not. ibi, iuri commu-
ni sit consona, & c. quod appellatione iuris
communis nō venit strictè extrauagans, sed
id quod ī corpore iuris redactum est. ¶ No.
not. quòd quandoque non immeritò dubi-
c tatur de extrauaganti an sit decretalis: & fa
cit in hoc iste tex. multum benè. quod igno
rantia extrauagantis sit probabilis: nam si iu
dex vel episcopus meritò quandoque dubi
tat, vt in tex. iuncta suprascriptione: fortiùs
inferior, qui in talibus non versatur. Sed pri-
mò quæro quando dicitur meritò dubitari?
Respondet Inn. quando non est in compila
tione approbata vel non est sub bulla. Item
non semper sufficit bullam pendere in litera.
arg. in l. 2. C. de leg. quia posset dubitari an
sit ius generale, vel speciale rescriptum respe
ctu certarum personarum vel locorum. De
his & similibus casibus posset iudex meritò
dubitare. de decretalibus tamen quæ fuerūt
ante istam compilationem Gregorianam
editæ, die vt in prooemio Gregoriano, de a-
liis verò quæ fuerunt editæ post hanc com-
pilationem, ante compilationem sexti libri,
tene quod habes in prooemio sexti libri. I-
tem secundum Bo. dubium poterat esse in
litera diuersa & contraria, quam diuersimo-
dè habent libri. Pone exemplum, de ele. ne-
1 mo. li. 6. & quod ibi no. in gl. Et † hęc faciunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Adde an sñia lata ꝑ extrauagantem sit a nulla, R.o. cõsi.265.
* Sebast. Sap.
a ¶ Extrauagatẽ. Vide Fel. in c.j. ver. limita quartò. j. de rei. iu.
* Sebast. Sap.
b ¶ An allegans. Vide Are. consi. 154. & Ale. 2ñi. 81. 3. vo. Pet. de Anc. i rep. c. canonum statuta. de ẽsti. c ¶ Hanc decre. commentauit Pau. de Ele. & adde hic Bar. in l. diui fratres. ff. d. pe. vbi dñt q ẽt post conclusionem in cã pñt produci instr. a in cã iuuili. Et vide do. de Ro. in antiquis deci. 172. An aũt post cõclusionem in cã pñt produci instra, de nouo reperta, vid per Bar. in l. admonẽdi. ff. de iurei. & ibi latius per Paul. de Cast. sup hoc distinguẽtẽ.
Sebast. Sap.
d ¶ Cõsuetudo loci. Vide Old. 2ñi. 105. incipi. vt ddm. & Car. 2ñi. 72. inc. Titius & Ab. 2ñi. 53. inc. in ꝑdicta cã. 2. vol. vbi dñ q ad hoc vt scripturæ nõ authenticæ detur fides, oportet prbare quòd tali scripturæ fides fuit adhibita.
e ¶ Instra & probõnes non pñt admitti vel produci post cõclõnem in cã. Hanc reg. ampliat sin. Lu. R.o. in l. admonendi. ff. de iurei. vt procedat nõ solum qñ instra ꝑducerentur ad probandũ, sed ẽt si ꝑ ducerẽtur solum ad declarandũ alia, pri° * producta: quia ſm cum nõ pñt post cõclõnem in cã produci ei aliqua instra siue tenderia ad probandum siue solũ ad declarandũ iam proba tum. Casum dicit esse de hoc no. c. audi tis. de in. rest. qui tex. ſm Ias. ibi nõ sufficienter probat. Et in ℞riũ facit tertia regula, q̃ habet q̃ qui solum declarat nihil de nouo dar. l. hæredes palam. §. si quid post ff. de testa.
¶ Adde an post conclõm in cã possint * produci instra, R.o. ꝑ. 20. Et an in criãlibus ꝑ l datur in cã: & multa de ꝑclõne in cã. per eundẽ ꝑsi. 176. Et an sñia lata ad quæstionem no. & quotidianam, an sñia lata ℞ detralem extrauagantem sit ipso iure nulla ſic qñ fertur ℞ ius incorporatum. Et intellige qñ error exprimitur in sñia: aliàs q. non esset dubitabilis, vt no. d. c. j. de re iud. & 2. q. 6. ei qui. §. item si sñia ℞ ius. & l. 2. C. qñ prouo. non est necesſ Bart. in l. cum prolatis. ff. de iud. tenet, q̃ non: qa in ea est probabilis ignorantia. & est ibi text. ſm vnum intelle. * Hanc opi. sequitur hic d. Ant. & *cõiter* Mod. Dicit tñ d. Ant. hoc verum qñ fertur sñia antequam Papa sit ꝑsultus: secùs si postea: quia tunc esset certus de extrauaganti. sed ego nõ dubito quin idem senserit Bar. Nam ipse sustinet sñiam pp probabilem ignorantiam: vt innuit tex. in d. l. cum prolatis. q̃ cessat secuta rñsione Papæ. inst. de iu. nat. gen. & ciu. §. sed q̃ princip. Sed dico q̃ aliter est limitandum d. Bar. §. qñ in loco probabiliter dubitatur de extrauaganti. Si aũt est publicè nota, q̃ pro tali hr. licet non sit incorporata vel sub bulla, erit i. dominus sñia ℞ eũ lata nulla. Pone exemplum in extrauaganti execrabilis. Io. 22. Ad hoc, §. c. 1. de postu. præl. & c. q̃ dicitis. 16. di. cessat. n. tunc probabilis ignorantia. & rõ huius literæ ibi, de qua iudex meritò dubitet, & c. & hanc limitationem sentit Bal. in l. leges sacratissimæ. C. de ll. Sed ℞ hoc dictum insisto sic. cõstitutio Papæ ligat post duos menses à tpe publicationis i curia Romana, licet non promulgetur in prouincia: vt est gl. no. in data. 6. li. & idem tenet ibi Io. Mon. & quilibet ꝑsumitur scire constõnem, vt in d. c. constõnem, & c. proposuisti. 8. 2. di. & gl. in procæ. cle. ẽt si constõ non sit redacta ad volumẽ iuris: vt est tex. in c. sñi Romanorũ. 19. dist. quinimò non est de substantia iuris: vt redigatur in scriptis: vt plenè no. per Ioan. An. in reg. nemo pt. de re. iu. li. 6. in mercu & per d. de Ro. 228. deci. vl tex. in c. 1. de renun. li. 6. cum ergò hæc sñia lata sit ℞ ius scripturam non dẽret valere, per iura hoc dicentia. §. al. maximè præsumitur hæc sñia in epõ, qui tenetur indagare an in curia Romana sit edita aliqua constõ: vt in c. ego N. de iurei. Item & fortiùs video, q̃ vbi Papa vult constõnem fuam ligare à tpe publicationis licet ignorãtes non inuoluantur culpa, tñ actus ℞ constitutionem gestus est nullus, licet probabiliter ignoretur: vt est gl. no. in. cle. 2. de hær. in ver. nunc. fortius in casu nostro sñia debet esse nulla qñ præsumitur scientia: vt quia longo tpe præcessit constõ extrauagans: & hæc opin. fortè est verior de rigore iuris: licet *cõis* opi. sit in ℞rium: sed non probatur aliquo in re. Nam l. cũ prolati. præl. ſuper qua illa opi. fundatur, hoc non probat: qa non loquitur qñ fuit error iuris expressus in sententia, sed qñ allegata constitutione iudex putans non facere ad causam, tulit sententiam in ℞rium vel loquitur qñ de intellectu cõstitutionis erat probabile dubium, quo casu non puto sñiam esse nullam, ẽt si sit iusincorporatum. de hoc, l. 2. ff. de iu. & fa. ig. & quod not. In. in c. ſpãli. de ap. & c. p. & g. de of. del. Sed si vis opi. communem tenere. potes dicere, q̃ licet præsumatur scientia constõis quoad effectũ rei. tamen quo ad pœnam nullitatis sententiæ, vel vt quis puniatur de cõremptu legis, non præsumitur scientia ex quo meritò ꝑt dubitari vt hic. & facit c. 2. de ꝑst. Sed in ℞riũ vr. qa retractatio actus vr hoc casu prouenire ex natura ipsius actus qui fit ℞ legem. C. de ll. l. nõ dubium. hæc tñ opi. *cõis* est ꝛquior: & facit, vt idem dicamus in statutis vt sñia lata ℞ statutum incorporatũ in volumine statutorum, sit ipso iure nulla: secùs si reperitur lata ℞ aliquam reformationem extrauagantem, de qua probabiliter dubitatur. Fecit q̃ no. Bart. in d. l. cum prolatis. & Bald. in d. l. legges sacratissimæ. facit tex. iuncta gl. in c. si in laicis. 38. dist. ¶ Item faciunt prædicta & iste tex. ad q. an allegans b statutum in iudicio teneatur illud producere & de eo fidem facere: nam possumus dicere sicut in al. iuris cõmunis, vt si statutũ sit eiusdem loci & incorporatum, non sit necesse aliter producere, sicut nec constõnem iuris incorporati: nam statuta loci hñr pro iure cõi: vt l. oẽs populi. ff. de iust. & iu. Hinc est q̃ appellatur ius ciuile. i. di. ius ciuile. Si verò sit extrauagans: puta reformatio q̃dam extra volumen statutorũ aut est publicè nota, & non est necesse producere. ar. in c. de postu. præl. Aut probabiliter ignoratur, & dẽt produci authenticè sicut dr de extrauaganti, idem ddm de constõne alterius loci, q̃ probabiliter ignoratur hic. vt in c. fi. qui ma. ac. posſ. no. In. ſuper ru. de cõsue. Sic videmus. q̃ ꝑsuetudo dẽt probari tanq̃ extrauagans. de consue. quasi per tot. & hæc vñr de mente Bar. in l. oẽs populi præl. prope fi. q̃ no. ¶ Sed ℞o qñ extrauagans dr iuri cõi dissona. Dicit Host. qñ est ℞ria iuri diuino, vel can. j. de ac. qualiter. 2. & de elec. significasti. de iu. cal. c. i. vel iuri ciuili, iuri nostro non ℞rio, de no. ope. nun. ca. 1. vel nãli rõni deficiente iure. 1. di. ꝑsuetudo. inst. de iur. nat. §. q̃ verò naturalis rõ, vel consuetudini. inst. it. de iur. nat. §. ex non scripto. de ꝑsue. cum dilectus. Sed hoc vltimo casu non puto necessarium cõsulere principem: quia ꝑsuetudo vincit legem, nisi dubitaretur de probabilitate ꝑsuetudinis. An aũt iudex teneatur consulere principem, prout hic dr: Pet. & An. q̃ non: vnde licet non possit, non tñ arctat. ex quo sibi non ꝑstat, q̃ sit decretalis in ℞rium iudicio meo facit iste tex. in si qui loquitur per verba imperatiui modi ibi. superiorem consulat, & c. vnde puto q̃ aut nulla notitia hr extrauagantis allegatæ. & procedat prima opi. do. quia vr allegata in fraudẽ dilationis causæ. Aut hr aliqualis notitia. sed iudex dubitat de validitate: & tunc iudex tenetur consulere: & hoc voluit iudicio meo iste tex. dum dicit, si meritò dubitet, & c. fateor tñ q̃ si Papa non cõsulto ferret sñiam non annullaretur sñia ex hoc solo, qa principem non consuluit: sed ipse veniret puniendus: facit ℞ ar. c. venerabilem. de cle. & hoc vr fensisse hic gl. fi. ¶ + Gl. 1. quærit, quid si producitur rescriptum ℞ ius nunquid debeat obseruari quod hic dicitur in extrauaganti? Resp. q̃ non: imò statim tale rescriptum est obiiciendũ quia rescriptum ℞ ius non valet. 25. q. 2. dicentis. §. rescripta. Host. dicit hoc verum nisi in rescripto dicatur non obst. tali iure: de quo vide bo. gl. in c. 1. de consti. li. 6. quæ incipit, est ℞: & plenius no. in c. nõ nulli. de reser. vbi dicam. maximè concludendo aliqua not. per Io. An. in c. 1. de excep. li. 6. alia quæ tractantur hic in gl. sunt clara. Vltrà mò dicit hic Host. quòd licet in aliquo volumine decretalium sit aliqua decretalis scripta, non per hoc habebitur pro decretali, nisi communiter in libris aliis habeatur: quod no. quia dicẽdum quando litera reperitur varia, vt recurrendum sit & tenendum, quod in voluminibus communiter habetur.

omissa publicatione testium, valeat, Anc. consi. 137.
¶ An aũt instra de nouo reperta posſ q̃ ꝑclusum est in probent, & an idem in notoriis, vide Guli. de Cu. in auth. iubemus. C. de iu. post Im. in l. 1. ff. de arbitr.

CAP. IX.

1 *Conclusio & publicatio attestationum non sunt de substantia, ut aliter sententia non valeat.*
2 *Consuetudo potest dare alicui potestatem tabellionatus, & iudex ex consuetudine potest scribere acta causæ.*
3 *Casus in quibus post conclusionem in causa possunt produci instrumenta.*
4 *An vara possit producere instrumenta ante conclusionem: si intra tempus statutum à iudice ad producenda instrumenta non produxit*
5 *Instrumenta quibus adhibetur fides ex consuetudine, faciunt fidem in foro ecclesiastico, & in negotiis ecclesiasticis.*
6 *Consuetudo valet, ut creditur instrumento sine testium subscriptione.*
7 *An instrumentum confectum per notarium infamem sit ipso iure nullum.*
8 *Per conclusionem non solum renunciatur probationibus sed etiam allegationibus.*
Conclusum in causa quando dicatur.

c **Cum dilectus.** Post publicatas attestõnes vsq; ad ꝑclusionem pñt instra produci. hoc primò. d Cõsuetudo loci facit instrum authenticum. hoc secundò. secũda pars ibi, super tertio. ¶ Not. terminum exclusum productionis instrorum. s. conclõnem in causa: vsq; ergò ad conclõnem possent e instrumenta à qualiber parte produci, & postea rr non licet. qñ dicatur in causa conclusum dicetur ℣. cum glo. ¶ Not. ibi, sñiæ calculum, & c. q̃ calculus appellatur qñque sñia: eodem modo capitur in c. si inter. 6. q. 4. Q℣q; capitur pro carbone. 8. q. 1. in scripturis in fi. Quandoque pro ratione seu numero. C. de erro. calc. per totum. f vnde versus. Calculus est rõ: numerus, sñia, carbo. ¶ + No. q̃ causa fit attestationum publicatio & conclusio. An autem ista sint de substantia vt aliter sñia non valeat: circa primum, Bar. in l. prolatam. C. de sent. & inter. tenet. q̃ licet sit de iustitia, non tñ de substantia. Id enim est de substantia actus. quo remoto remouetur actus. sed sententia benè ꝑt ferri sine publicatione attestationum: vt puta si testes non fuerunt in causa producti ℣. de præsump. afferte. ergò non est de

Ant. Fran. ¶ An post conclõnem in causa possint produci instra. Dicas, q̃ in causa principali non pñt produci, sed in causa appl'onis bene pñt produci: vt per In in c. cum venisset. de testi. & vide per Inn. in c. in tua. qui mat. ac. posſ. & per Spe. in tit. de prob. in ℣. videndum. ver. quid si data & Pau. de Ca. in l. oratione. in fi. ff. de fer. & per Alc. in l. 1. §. edenda. ff. de eden. & vide gl. ĩ cle. sæpe. §. & qa. de verſi. & per Bar. l. manci piorum. de opt. le. & vide d. de Rot. in decis. 28. inc. item fuit dubitatum.
a ¶ Iudici nunquam ꝑcluditur in cã, sed semper vniformiter viget eius offiñ, vsq; ad sñiam inclusiuè. Ita Ange. cons. 295. inc. visis attestationib. testium product orũ, & c. licet ipse non dicat, tñ pt esse sm Ias. in d. l. admonendi. quia ꝑclusio in causa dr renuncia tio probationum ꝑ faciunt partes, per quod vinculum nõ dẽnt manus iudicis ligari, per reg. c. cum clamor. §. de testi. l. si vnus. §. ante oĩa. ff. d pact. Quid de instris iudicũ, an valeat cõsuetudo. q̃ adhibeatur fides instro cuius cunq; iudicis, vide Do. in c. in ea. fecula res. & quod ibi not-Bart. de Bell. An aũt valeat pactum q̃ ad hibeatur fides scripturæ priuatæ tanq̃ instro publico, vide per In. in c. cum P. tabellio. & q̃ ibi nota-3 nit idem de Bel. ℣. c. ĩ gl. fi. ver. qñ dicatur ibi. in principali obsset productioni in cã apploris. Et adde Ant. in c. cum venisset. circa pr. ver. quæro an post renuncia- a tionem. de testib.
b ¶ Quæ incipit ităe si post conclũõem. Idẽ ẽt dicit ipsemet Ab. Panor. in c. qñ ℣. falsam. §. de prob. sequuntur d. Anto. de Bu. & Im. in ca. auditis. in fi. de proc. Car. Fl. in cle. restib. de testi. Bal. ĩl. peremptorias. C. de sen. rescin. non posſ. Ale. de Im. in d. l. admonendi. ff. de iurei. laſquamuis ibi ℞rium tenert & male Paul. de Ca. quæ in hoc ibi specialiter reprobat idem d. Ale. Item ad-b de, quod allegatio notoria facti, vel q̃ paret ex actis, potest opponi post conclõnem in causa. Vnde si opponatur inhabilitas testis quæ pareat ex actis, pt opponi, & de regi etiam post conclusionem in causa, sm ipsum Ab. in c. dudum. j. de ele. vbi limitat verum, dnmmõ sit notorium facti permanentis: scùs, si sit notorium facti transeuntis, vt ibi per eum. Idem ẽt no. ibi Ant. de Bu. vbi ẽt no. Ant. q̃ licet sit ꝑclusum in causa, nunquam tñ intelligitur præclusa via allegationib. iuris. quin semper iura, & leges allegari possint, quantum ad hoc nunquã c cipiuntur posset altera pars appellare. c. argu. 4 hic & in d. c. pastoralis. ¶ + Nunc quæro, an licear indistinctè producere instrumenta vſque ad conclusionem? Iste tex. videtur apertè probare, q̃ sic. quod indubiè procedit vbi iudex prius non præfixit terminum ad illa producenda. Si autem præfixit certum terminum, nunquid eo elapſo liceat citra conclusionem? Quæstio est notabilis, & multæ sunt opi. Io. An. hic sentit, q̃ non liceat post terminum. & est opi. Spe. in ti. de dil. ſ. videndum. ver. quid si dat°. sed ipsemet Io. An. plenius hoc tractauit in gl. ordinaria, quam fecit in cle. sæpe. præal. in ver. non obstante. & ibi tenuit opi. quorundam distinguentium, quod aut ius aduersarij est illæsum, & tunc licet etiam post terminum, aut læsum: vt quia perirent testes, quib. potuisset reprobare instrumenta, si fuissent in termino producta, & non licet. & pro vtroq; memb. facit l. mãcipiorũ. ff. de opt. le. Tertij dñt, q̃ indistinctè hoc licet ante conclusionem: quia non potuit pars cogi instrumẽta exhibere antequã eis esset vſurus. Ad hoc iste tex. & l. 1. §. edenda. ff. de eden. Pau. ibi dicit, q̃ iudex non potest prius partem compellere, quam sit conclusum in causa, vt hic. Sed si sponte recepit terminum, sibi ꝑiudicauit. Bar. in d. l. mancipiorum. dicit, q̃ si iurauerit instrumentum ad eum de nouo peruenisse, admittetur: aliàs non. ar. optimo in simili. in c. pastoralis. ℣. de excep. Sed tu aduerte. Nam d. l. mancipiorum multum facit pro opi. Io. An. in gl. præalle. Nam ibi fuit terminus per iudicem statutus ad ſerum eligendum cum commissione. q̃ post terminum non audietur, & nihilominus auditur post terminum re integra, etiam sine iuſo si præteritio dici damnũ aduersario non intulit. Ad idem potest adduci c. si tibi absenti. & quod ibi no. de præb. li. 6. quod quasi idem in aliis terminis dispo-nit. Sed his non obst. dico. q̃ l. mancipiorum. habet aliam rationem decidendi: loquitur enim quando re existente integra post terminum cessat omninò causa propter quam statutus fuit ille terminus, vt clarè innuit ille tex. & sic cessante causa, cesset effectus. vt in c. cum cessante. de app. & sic etiam loquitur d. c. si tibi absenti. facit ca. fi. qui ma. accu. posſ. Sed in casu nostro post lapsum terminũ etiam iure aduersarij illæso existente, nõ cessat omninò causa, propter quam fuit terminus statutus: quia terminus statuitur non solum vt parti alteri sit facultas reprobãdi: sed principaliter statuitur ad faciliorẽ & breuio rem exitum litis: vt patet in ca. pastoralis. de excep. & c. finem. de dol. & cont. & hæc causa non cessat, licet ius aduersarij circa reprobationem sit illæsum. & per hoc dico, q̃ post terminum non debet audiri. nisi in casib. de quib. in d. c. pastoralis. de exce. & credo per illum text. iudicem posse ante conclusionem statuere hunc terminum: quia boni iudicis est lites præcidere, & breuiores facere, quam potest. vt l. quidam ẽstimauerunt. ff. fi cer. pe. & in iurib. §. al. Nam terminus lit. contest. statuitur à iure pro exclusione dilatoriarum: vt leg. & no. in c. inter monasterium. de re iu. & tñ potest iudex prius terminum statuere certum ad omnes dilatorias proponendas. d. c. do recipiuntur testes super cicatrice remanſura. De quo tradit Marſil. in singulari. 66. incip. publicatis attestationib. Alios casus enumerat idem Marſi. in l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæſtionib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶Si iste tex. Vide Bar. in l. eadem. ff. ad l. Iul. rep. Bal. in l. cunctos populos. C. 5. op. C. de fum. tri. & fi. ca. Cal. cons. 2. sub ti. de fi. instr. & Fel. in c. fra ternitatis. ¶. de hære. b¶Et adde gl. no. in §. quia verò multi in gl. paruą. in ver. pcu serunt. in auth. de te sti. quam gl. dixit esse sing. de iure ci. Ludo. no. in l. j. ff. de arb. Adde Spe. in ti. de re nun. & cõclu. in §. 1. ver. & no. vbi ēt ponit, an si est renuntia tũ allegationi iuris, dicatur ꝓclusum in cã: & an renuntiare, & ꝓcludere sint idē. ibi vide per eum. & dicit no. Bal. in l. si ac cusatorib. circa fi. C. de ac. q de pfensu par 5 tium ꝑt ꝓcludi super uno articulo cãe & non super alio. Et de hoc esse gl. sing. no. in d. §. quia verò multi. Et ex hoc ꝺt appa rere qdem est renũ ciare probõnib. & cõ cludere in cã. Al. no. per Io. An. in ca. 2. de in integ. resti. in 6. in Noue. b¶ idē fit, di cit ēt Bal. in aut. iube mus. C. de iud. Itē ad de. q eo ipso, q partes, vel iudex, cõmit tunt eãm ad pcilium sapientis. vt tota die fit, dr conclusum in cã, ita no. inquit An. de Bu. in c. dudum. j. inc. no. de cle. q repu tat esse not. nil tñ allegat. Et vltrà adduc it laſ. vnam rõnem in d. l. admonēdi. de iureiu. quia qñ causa esset ꝓmissa consilio sapientis, cum dēat esse plenè instructa, iudex, qui ꝓmisit, nõ ꝑt alias nouas proba tiones recipere. Tex tus est not. in l. ex il lo. C. de ap. & ibi eũ. Ad hoc not. Bar. Itē nec ipse sapiens, cui cõmissa esset causa, posset alias probões nouas recipere. Ira 6 no. Bart. in l. 1. per il lum tex. C. de rela. & in l. fi. ff. de fer. & ibi Bal. & alii. Bar. in l. 1. §. quęsitum. ff. de ap. 7 & l. in offerendis. C. a de app. & paria sunt latam esse sniam, vel esse ꝓclusum in cau sa, ista parificantur Ita Bart. in l. si mater. §. eadem. in fi. de ex- pastoralis. Item vsq; ad publicationem atte stõnum ꝑt de iure testes reprobari. in d. ca. presentium. §. de testi. & tũ iudex ꝑt per prius præfigere terminum, intra quem producan tur simul testes approbatorij & reprobato rij: vt c. licet. de prob. & in c. causam. §. de te sti. Item ad prosequendum appłonem & fi niendum, iura prefigunt annum, & tũ iudex abbreuiare ꝑt respectu prosecutionis. vt in c. cum sit Romana. & c personas. de app. & sic in multis similib. & sic ꝑt iudex ex causa abbreuiandi lites hunc terminum ante con ciõnem præfigere: & sic tollo illam opi. Pau. & talis terminus hominis censetur loco ter mini iuris. vt no. Inn. in simili in ca. ex rõne. de ap. Ideò non admittitur post conclõnem ita nec post hunc terminum. Posset tamẽ ex quadam æquitate dici, q cum in mora modi cipis non sit magnum periculum: vt l. si debitori. ff. de iudi. q duob. concurrentib. po terit admitti post terminum, ſ. ſi ius aduerſa rij non sit læsum, & parum post lapsum ter minum hoc petiit. arg. in d. l. mancipiorum. & sic posset sing. limitari d. c. pastoralis. q tũ loquitur indistinctè. Hoc verum, nisi in pœ nam negligentis aliud statuatur. & sic intel lige c. si pluribus. de prœb. li. 6. & hæc quo ad primam partem. ¶†Venio ad secundam par tem, in qua quæro, in istis instris quib. adhi betur fides ex ꝓsuetudine, credendum sit in foro eccłesiastico, & in ecclesiasticis negotiis: & q in foro ecclesiastico sit credendum, casus vt hic, iuncta suprascriptione apertiùs tener Io. An. in d. c. seculares. de for. comp. li. 6. respectu verò negotiorum dicit hic Host. q creditur super ciuilib. & temporalib. reb. confectis. secùs si super spiritualib. qui remit tit ad no. in c. sicut. ne cle. vel mon. fatetur tñ q vbi talia instra inducuntur vt priuile gia ab ipso rege concessa, vel quò ad feudalia, benè facerent fidem. de fo. comp. ex transmiſſa. Pet. autem & Ab. vñr hic sentire. q in distinctè credatur talib. instrumentis: dist. n. q dubitatio hic fuit: q laici super eccle siasti cis negotiis ptãtem non habeãt in ca. eccle sia S. Mariæ. de consti. Sed ɜrium hic statui tur, vt vides. mihi placet indistinctè vt creda tur: quia notarius est quidam testis. l. Domitius Labeo. ff. de testa. vnde sicut laicus perhi bere ꝑt testimonium in causa ſpũali, ita & in strumenta confícere: nec est hoc iurisdõnis contentioſe: & sic cessat c. ecclesia S. Mariæ. sed voluntariè: quia audit super confectione instrumenti. facit c. j. de proc. li. 6. Item sicut dicimus in simili q instrumentum notarij confectum intra territorium constituentis facit fidē extra territorium. no. Bar. in l. cunctos populos. de sum. tri. & quia circa solennitates actus inspicitur sola consuetudo loci, vbi actus gestus est. vt l. 1. C. de eman. li. & no. in c. venerabilem. qui fi. sint legi. ita satis est istum haberi pro notario in patria sua. vbi confecit instrm: nec curandum an fecerit super temporalib. an spũalib. & hoc teneo, quicquid alij scribant. in d. ca. sicut re. & vide quod not. Gasp. de Cal. in d. ca. pet venerabilem. & Spe. in tit. de instru. edi. §. restat. ver. & not. & seq. †Vlterius quæritur, an credatur huic instrumento sine subscriptione testiũ. si hoc habet consuetudo? In. & Host. q fic, allegant no. in c. 2. §. c. quod no. Ex hoc infero rij credatur sine testiũ subscriptione. †Quæro quid si iste rex a fuisset malæ famæ, & vilis opinionis, nunquid crederetur? Host. dicit q nõ. vnde verbum præsertim. exponitur pro maximè: & sic cum eo transeunt communiter docto. Ex hoc videntur sentire. q instrumentum cõfectum per notarium infamen, sit nullum, quod non est verum indistinctè; vnde dicerem: q aut in principio antequam esset inducta consuetudo erat malæ famæ. & non valuit consuetudo tanquam irrationabilis de consue. ca. fi. & procedit hoc casu dictum Host. aut superuenit mala fama post quam fuit consuetudine pro notario approbatus: & tunc idem dicendum q in illo notario qui post offiũ assumptum effectus est infamis. quo casu dicendum est vt eleganter no. Bar. in l. eadem. ff. ad l. Iul. rep. qui in effectu concludit, q aut commisit fraudem in officio. & non creditur amplius ēt si non sit effectus infamis: vt l. si aliquid. C. de susce. & arch. li. 10. aut commisit fraudem extra offi cium. ita q sit effectus infamis: & tunc ad of ficium, quod habet in se dignitatem promo ueri non ꝑt, puta, vt sit notarius principis. l. 1. C. de man. prin. quia infamib. dignitas non defertur. l. 2. C. de dig. li. 11. & in reg. infamibus de reg. in li. 6. nec etiam ad aliud officiũ publicum: puta, vt sit notarius in bancho. & hoc, quia infamis non ꝑt aliquod offiũ publicum exercere: vt dicit gl. no. iuncto tex. in l. 2. §. miles. ff. de his qui no. insa. facit c. prætera. de testi. cog. Aut non eligitur ad offiũ publicum, sed consensu partium est aditus, & valet. q. notarius est seruus publicus: nec minus desinit esse propter infamiam: vnde pñt partes cõi consensu sibi præiudicare: testis autem esse non ꝑt: quia producitur ab vna parte altera inuita: & sic loquitur c. testimonium. §. c. quod est sing. not. Ego limitarem hoc verum, q̃ pars nõ diffitetur talem tabellionem rogasse, vel si negat, cõuincitur per testes: vbi autem omninò negat & dicit instrumentum falsum, nec potest conuinci, q rogauerit notarium: puta quia testes sunt mortui, credo, q instrumentum non proba bit contra eum, ex quo confectum est ab in famitũc enim militat ratio c. testimonium. & credo. q Bart. non dixisset contrarium. si hunc casum prævidisset. Item dico prædicta procedere in infamia iuris: secùs si ſi infamia facti: quia tunc creditur, licet minus per ea quæ dixi, in c. testimonium. & quæ no. in ca. sciscitatus. de reser. & hoc benè notabis. ¶Venio nunc ad gl. Et prima quærit de ratione dubitandi, & assignat in fine duplicem rationem decidendi, & rationis diuersitatem inter attestationes & instrumenta. Et notabis eam in quantum dicit, q facilius deprehenditur falsitas instrumentorum quàm testium. Et pro hoc fm Io. An. quia in instrumento poni debent locus, tempus, testes, dies, de quib. ff. de re iud. abbate. ad fi. li. 6. sed de his testis interrogatus dicit se non recordari. ff. ca. prox. sed alio respectu facilius falsatur instrumentum: quia facilius est corrumpere vnum notarium, quàm duos testes. Facit quod not. de cle. pereg. c. 1. sed dic, quòd examinatio & approbatio notarij tollit hanc præsumptionem. Facit ca. ad audientiam. de præscrip. ¶†Glo. 2. quærit, quando dicitur in causa conclusum? & respondet vt in ca patet. Et no. ex gl. b quod per conclusionem renuntiatur nedum probationibus, sed etiam allegationibus: & sic non restat nisi ferre sententiam. de quo per Inn. in c. pastoralis. de causa pos. & proprie. & ibi dixi. Et intellige text. cum dicit, quòd post conclusionem non licet instrumenta producere, scilicet in causa in qua facta est conclusio: secùs in appellationis causa: vt ff. c. prox. de except. & est ratio diuersitatis, quia conclusio facta in principali, licet non extenditur ad causam appellationis nisi fuisset dictum vt no. in Specu. de renun. & conclu. 6. 1. ver. hoc autem scias. & est ratio rationis: quia appellatio suspendit omnia vsque ad lit. contest, vnde peremptoriè possunt opponi. vt ff. c. prox. sed dilatoriè non. vt l. ita demum. C. de procu. & intellige, quod suspendit omnia, nisi alia ratio impediat: vt timor subornationis propter quem possunt produci testes super eisdem capitulis vel directè coram aliis: vt in cle. 2. de testib.

CAP. X.

1 *In eodem libello quis potest plura ex diuersa petere.*
2 *Vbi ex parte actoris debitum est liquidum per confessionem rei: admittitur compensatio licet debitum non sit liquidum.*
3 *Modus largo modo potest appellari conditio.*
4 *Testimonium non infirmatur licet testes non recordentur de die, mense, & anno quibus fuit actus gestus.*
5 *In instrumento publico non est necesse quod testes se subscribant.*

Quando

a ¶Quia in tex. huius ca. fit mentio de vacua possessione, q̃ dicatur ita fuit fides: vnde non apparebat, q̃ super possessio, vide per Ang. & Legistas in l. in conuentionalib. §. si quis in vacuam. ff. de verb. obl. & per Bar. in l. 2. §. 1. de act. emp. & gl. 1. in l. non idcirco. C. de fi. instr. & l. improba. & in l. 1. C. de acq. pos. & in l. si. in verb. vacuã. C. vnde vi. Et quomodo interdum possessio dicitur plena, interdum semiplena, interdum vacua, vide gl. instit. de vsuc. § q autem. in verb. vacante. cum duab. sequentib. quæ nõ est alibi, fm Ang. in l. si me in vacuam. ff. de acqui. poss. Et de hac materia vide ꝑ Bart. in l. Mæuius. §. fundo. ff. de le. 2. per Bal. in l. si. C. de pac. inter empt. & c. per Bal. in a l. si plures. C. de condi. inser.

1 *Quia testes contradicunt instrumento pro concordia præsumitur pluralitas actuum: nisi partes confessæ fuerint unitatem.*
2 *Dicta obscura testium non releuantur per confessionem, vel articulum à parte formatum: sed per confessionem aduersæ partis bene releuantur.*
3 *Iudex potest usque ad sententiam & post conclusionem in causa interrogare circa merita causæ.*
4 *Sententia potest pro parte infirmari, & pro parte confirmari per iudicem appellationis.*
5 *Venditor si habeat facultatem rei tradendæ, compellitur præcisè: si verò neutrum interuenit in totum liberatur.*
6 *Appellatur ad Papam si iudex à quo superiorem in temporalibus non recognoscit.*
7 *Appellans à diffinitiua potest dicere causam ab illa quam expressit coram iudice à quo, prosequi: secùs si appellauit ab interlocutoria.*
8 *Duo testes de illis qui non sunt scripti in testamento omnem exceptionem maiorem probant contra instrumentum.*
9 *Testes descripti in instrumento si per directum vel indirectum deponunt contra instrumentum an faciant illud nullum.*
10 *Testes interrogati de tempore, si variè respondent: vel inducti ad probandum tempus, dicant se non recordari: non valet eorum testimonium.*
11 *Testes descripti duo in instrumento expressis eorum nomine & cognomine: qui negant se interuenisse in illo instrumento: tam tale instrumentum valeat.*
12 *Ad petitionem appellati potest sententia retractari.*
13 *Causa nullitatis dedoluit totam causam ad iudicem: unde potest reformare sententiam.*

Anto. Fran.

¶Quæ dicatur vacua possessio? Dicas primò, q illa dicitur vacua, quæ nec animo, nec corpore de tinetur. l. ratio. in §. j. & ibi per Barto. ff. de act. emp. l. 2. §. j. & ibi per Ale. e. tit. & vide gl. in ver. vacuam. in l. fi, C. vnde vi. & in l. si quis fundũ. de act. emp. & vide Ang. in l. in conuentionali. §. si quis vacuam. de ver. obl. Et vide gl. in l. non idcirco. C. de fi. instr. & l. improba. C. de acq. pos. vbi potest dicitur plena, q̃ possessio dicatur tradi vacua. Et no. glo. inst. de vsuca. §. quod autem. quæ dicit, q possessio dicitur vacua tribus modis. De qua materia vide etiam Bal. in l. fi. C. de pact. inter empt. & c. Et ad de. q possessio vacua probatur eo ipso, q auctor, vel eius successor diu rem posse dit arbitrio iudicis: vt per Bal. in l. cum res. C. de probat. vbi ēt per Sal. & per Alex. consi. 11. in 4. parte consi. Et adde, q possessio dicitur vacua, etiam si in re debeatur alteri seruitus, nõ tamen dr libera: ita Bar. not. in l. Mæuius. §. fundo. & in l. Cum Ioannes. aFalsitas instrumẽti, vel quod deest instrumento probari ꝑt per testes. In prima parte ponitur processus causæ principalis. In secunda ponitur processus causæ appellationis ibi, cum igitur. In tertia diffinitio ipsius causæ appellationis. ibi, de consilio. ¶Casus literalis. Ioannes Eremita coram iudicib. ciuitatis Viterbij petebat à Petro ꝓciue ipsius 130. libras Senens ex causa mutui. Ex aduerso proposuit idem P. q idem Io. tenebatur eidem in 180. libris pro pretio cuiusdam domus, quam ipsi Io. vendiderat. vnde petebat vt 130. sibi deberet cõpensare, & residuum sibi debere persolui: petit insuper possessionem ipsius domus sibi tradi vacuam, & liberam: lit. conte super hoc & aliis articulis: & cum fuisset hinc inde aliquandiu disputatũ: iudices auditis attestationibus & allegationibus condemnauerunt istum P. vt eidem I. possessionem prædictæ domus vacuam & liberam traderet. Ab hac sniã dictus P. ad sedem apo. appellauit. Papa dedit T. capell. nũsium partib. auditorem, coram quo ex parte ipsius P. fuit propositum venditionem ipsius domus non puram sed conditionalem fuisse: & ideò ipsum non teneri ad traditionẽ ipsius. ad hoc probandum quatuor testes induxit, cum esset nouum capitulum pendens ex veteri: qui iurati dixerunt se interfuisse cõtractui inter ipsum P. & I. super eadem domo celebrato pro certo pretio, haç adiecta conditione, vt idem P. domum ipsam inhabitaret in vita sua, & post obitum sum domus illa remaneret M. & R. filiis ipsius, P. nepotibus ipsius Io. De anno, mense, ac die quo facta fuit venditio, dixerunt se non recordari. dictus Io. venditionem non conditionalem sed puram fuisse dicebat: ad hoc probandũ induxit instrumentum venditionis & tabellionem qui fecit instrumentum, & vnum de testibus inscriptis instrumento. Dubitatum fuit quæ probatio valere deberet: proponebatur ex parte ipsius P. quod licet testes & instrumenta eandem vim obtinent in causis, non tamen instrumentum tanti debet esse valoris: vt præferatur depositionibus trium vel plurium testium. Ex aduerso fuit responsum, q cum ipse I. intentionem suam per instrumentum probasset: & P. venditionem non puram, sed conditionalem fuisse proponeret, nec per testes P. de certo tempore facta fuit fides: vnde non apparebat, q̃ super illa venditione deposuissent, & in instrumento certũ tempus adiiceretur: probatio ipsius P. inefficax erat ad intentionem contrariam elidendam: sed dicebatur, q̃ responsio ista in ualida erat: quoniam vtraque pars interrogata confessa fuit in iure, q̃ vnica venditio ipsius domus facta fuit: sed per testes probatur conditionalem fuisse, & hic per confessionem vtriusque colligitur venditionem fuisse conditionalem: nec obstare, q̃ interrogatio facta fuit postquam in causa conclusum fuit: quia iudex ad prolationem sententiæ potest approbare de facto, quoties dubitat. Istis omnib. consideratis d. Papa de consilio fratrum pronunciauit venditionem prædictam conditionalem fuisse, & dictum P. non teneri ad ipsius domus possessionis traditionem, ipsi Io. super hoc silentium imponẽdo sententiam prædictorum iudicum quò ad hunc articulum infirmando, quamuis aliàs iustè pronunciauerint: quia hec exceptio nõ fuit proposita coram ipsis: quò ad alios articulos confirmauit eandem. Ber. ¶†Not. 1. q̃ in eodem libello potest quis plura & diuersa petere. nam petebar iste Io. habere 130. libras occasione mutui, & domum vacuam sibi tradi occasione venditionis: & quamquam hoc vltimum non exprimatur in litera ista. exprimebatur tamẽ in litera antiqua, & colligitur satis hic dum dicit, q̃ iste Io. in hoc fundauerat intentionem suam. Item iudex non potuisset aliter super domo pronũciare: vt in c. licet heli, de sim. fatuus est enim iudex qui pronunciat super non petito. l. fi. C. de fideic. lib. Ex his & ex text. not. duo. primò formam libellandi in causa mutui. secũdò, q̃ contractu emptionis præcedente potest præcisè peti rem venditam tradi: nec est necesse petere interesse. & multum benè in hoc facit tex. licet multæ in hoc sint opinio nes. vt ff. videbis. ¶†No. 3. bo. arg. pro dicto Cy. in l. fi. C. de compen. q̃ vbi ex parte actoris debitum est liquidum, per solam confessionem rei, admittitur compensatio opposita per ipsum reum. licet debitum suum nõ sit liquidum, de præsenti, sed liquidandum. Hic enim constabat per confessionem de mutuo, & debitum rei protrahebatur in litigium: vt patet in litera, & nihilominus fuit admissa compensatio, quamquam posset dici, q̃ licet super traditione disputaretur, super pretio tñ non fiebat hæsitatio, nisi diceres, q̃ dilata traditione rei differebatur & pretium. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. & quod no. in l. si traditio. C. de act. emp. & de materia vide quod dicam in ca. 2. de deposi. vide de hoc. ¶†Not. ibi, sed conditionale. q̃ modus largo modo põt appellari conditio. Nam hic non interuenit vera conditio, quæ de sui natura habet ſuspendere effectum actus gestii in cuentum conditionis. vt no. in c. verum. de cond. appo. & l. 1. C. de cond. inser. sed modus qui non ſuspendit, sed qualificat. & conditionalem reddit actum gestum. Venditio enim fuit perfecta de præsenti. sed fuit appositus modus vt in vita sua liberè habitaret. ¶No. quòd ratione oneris annexi res valet minus iusto pretio: & sic onus appositum videtur pars pretii. quod no. Ad idem bo. tex. in l. fundi. ff. de contrah. emp. & facit ad materiam c. cum dile. ff. de empt. & vend. l. 2. C. de rescin. ven. ¶Not. arg. quod probatur valor rei, si testes dicant, q̃ tantum à tali potuit habere: quasi tantum valeat res quàtum vendi potest. de quo tamen dic vt no. plenè in d. l. 2. & dixi in c. cum causam. 2. §. de testi. ad istum tex. posset dici, q̃ per hoc non probatur verus valor rei, sed inducitur ad præsumendum, venditionem pro illo pretio non fuisse puram, cum potuisset ab alio habuisse maius precii. Vnde nõ est verisimile, q̃ iste vendidisset purè pro minori: & sic nõ probaretur hoc primum dictum, cum ex speciali affectione quis potuisset offerre pretium vltra communem valorem rei. ¶†Not. pulchrum tex. q̃ testimonium non vitiatur: licet testes communiter non recordentur de anno, mense, & die, quib. fuit actus gestus: quod intelligo, nisi dies esset de substantia: vt no. in c. qualiter & quando. de acc. in ver. si dictus. ¶No. q̃ tabellio, qui instrumentum scripsit, & testes in eo scripti produci possint in testes ad coadiu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bar. in l. 1. §. si hæres percepto fundo. ff. ad Treb. & in l. mortis causa capimus. §. 1. ff. de don. cau. mor. Ang. Are. in §. si quis agens. insti. de act. Lanf. de Aria. in repe. ca. quoniam contra falsam. in verbo testium. ver. quæro ergò qualiter probetur valor rei. ẽ. de proba.

a ¶ Vbi testes. Vide Ias. in l. 2. ver. nota ex ista decisione. C. de bo. pos. secundum tab. Ale.

consi. 134. in 3. vol.

b ¶ Facit quod dicit Bal. in d. l. fin. C. de bo. poss. secũdũ tab. Et nunquã obliuiscaris. q. si testes deponant super testamento qualiter talis testator corã septem testib. fecit testamẽtum, in quo talem instituit hæredem & quilibet testis particulariter deponit se fuisse præsentem tali testamento: & interrogati de contestibus, qui & quot essent præsentes, dicũt q non recordantur, tamẽ tales testes pẽ probãt testamentum, & præsumuntur omnes fuisse cõtestes. Quod dictum reputat ibi Paul. de Ca. no. Idem tenet Ibi Ale. consi. 270. in cip. ponderatis. Et hoc dicto Bal. elice, testes ꝓcordant omnes in dicto, super quo deponunt licet aliter non appareat, quod omnes eodẽ tẽpore fuerint præsentes, tamen in dubio præsumuntur contestes, & de eodem actu deponere. & idem tenet Bal. in l. de quibus. ff. de legi. & d. Ale. in præal. consil.

¶ Adde Angel. consil. 284.

c ¶ Facit quod voluit Bart. in l. admonendi. ff. de iureiu. vbi dicit. q si duo testes dicunt, Vidi, q Sempronius mutauit Titio pecuniam, sed nescimus, aut nõ recordamur de quãtitate: concluditur, q si quantitas posset suppleri alio modo, pura si probaretur p alios duos testes, q Titius petiit a Sempronio decem ducatos mutuo per alios duos deponentes: q viderunt numerari pecuniam ex causa mutui, licet quantitatem ignorent, iudex debet deferre iuramentum in supplementum probationis sequitur Ant. 7 in cap. final. de iure iurand. & Alexand. in dicta l. admonendi. & Iaso.

uandum instrumentum: & est vtile propter no. in c. cum à nobis. ẽ. de testi. hic ta men nõ profuerunt: tum quia vt patet in antiqua testis productus dixit se non recordari an fuerit conditionalis venditio, an purã: tum quia ipsi erant duo, & alij contra instrumenta erant quatuor. ¶ †No. ibi, subscriptis. q. in instrumento publico testes debent se subscribere. Hoc enim videtur innuere verbũ subscripti, quasi subtus scripti: sed Inn. intelligit, q subscribuntur per notarium. vnde exponit subscriptis, id est inscriptis. non enim est moris fm cum, q in instrumento tabellionis se subscribat testis, sed in prtiato tantum & remittit ad no. ẽ. c. 2. ego dixi in c. 1. e. tit. & hoc not. Si autem contractus fiat in scriptis, ita q scriptura sit de substantia: tunc dicit de subscriptionib. vt habetur in l. cõtractus. C. e. ti. ¶ No. regulam & limitationem ad cã Regula. n. est, q parem vim habẽt instra & testes: vt hic, & l. i exercẽdis. C. e. Limitatio est: vt hoc procedat quando producũtur ab eadem parte, vel si à diuersis. testes tamẽ instrumento non contradicunt. si autem testes cõ tradicunt, tunc non obtinent eandem vim, sed prævalẽt cæteris paribus ipsi testes: de quo Ca. no. Idem tenet i- 6 j. latius. ¶ †No. q vbi testes vir ꝫ dicere instrumẽto, si fieri potest debet præsumi actus multiplicatus, vt sic testes & instrumenta reducantur ad ꝫcordiam, sicut dicimus in testibus vtriusq; partis: vt c. cum tu. ẽ. de testi. hic enim fuisset facta hæc interpratio. vt innuit litera, nisi partes fuissent confessæ vnitatem actus. Et ex hoc not. bo. practicam ad excludendam præsumptionem pluralitatis actus, vt fiat interrogatio super vnitatem actus. Dicit tñ In. posse dici, q etiam si interrogatio facta non fuisset. tñ hoc modo debuerunt instrm & dicta testium concordari: b quia licet instrm diceret, q Petr. vendidit domum Ioanni, non negat per hoc ꝫctum fuisse conditionalem, vnde admittenda erat probatio quę instrumento ꝫria non erat. Mihi tñ plus placet primum d. indistincte: quia ex quo testes non recordantur de die, non vñr deponere super illo ꝫctu, qui ex forma instrumenti apparet purus, & non conditionalis. & hoc sentire vñ Bar. in l. 2. C. de bo. poss. fm tabu. & ff. quemad. rest. ape. l. 2. posset tñ dici, q aut ex forma instrumenti apparet ꝫctum purum, & tunc eum testes deponentes illum fuisse conditionalem ꝫdicant instrumento: debet præsumi actus multiplicatus, ex quo non recordantur de tempore nc instrumentũ, aut testes reprobentur. arg. in d. ca. cum tu, aut in instrumentum simpliciter loquitur, & testes dãt illum ꝫctum fuisse conditionalem. licet non recordentur de tempore, & debet præsumi, q de eodem deponant: & sic intelligatur dictum In. R. õ, quia potuit esse ꝫctus cõditionalis: & tamen notarius non fuit rogatus de conditione, vel per obliuionem notarius omisit: & cum instrumenta & testes habeant eandem vim, debet fieri suppletio adinuicem, sicut fit inter Euangelistas. ca. nihil. de ver. si. & c. periculosè. de pœ. di. 1. facit op timè quod no. In in c. qualiter & q̃n. de acc. vbi dicit q si aliqui testes deponunt de die, vel certis personis, & alij dicant se non recordari de certo die, vel personis, debet præsumi q de eisdem isti deponãt. Facit d. c. in præsentia. de prob. ¶ †Item not. q probatio vnius

d * Sebast. Sap. ¶ Dubia. Vide Card. in consi. 74. inc. Titius & Ang. in consi. 285. inc. visis attestationibus testium prædictorum, vbi dicit quod in dicti nunquam concluditur in causa, sed firmiter vgedã eius officium vsque ad sententiam inclusiuè.

e ¶ Interrogare. Vtrum iudex post conclusionem possit interrogare non solum ad intentionem declarãdam, sed etiã ad fundandam. De hoc vide Ant. in c. 1. de iu. q non possit post cõclusionem interrogare super nouo articulo prius agitato, tenet Spe. in ti. de posi. §. 4. ver. sed si ante. aliàs est versi. quidam tamen dixerũt. & Rom. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. vbi sequitur Inn. hic. Et idem videtur dicere Bal. in l. per hanc. circa pr. ver. dicit. C. de temp ap. Per. de Ancha. in c. 1. de confessi. 6. Sed opi. Ant. hic sequitur Ro. in l. admonendi. ff. de iureiu. vbi vide. Pro qua all. d.. c. pastoralis. in fi. de cau. pos. & proprie. Et vltra glo. all. hic, adde aliam in causã ꝫ falsam. ver. interrogatus. & ibi doct. ẽ. de prob. intantum q dicit Ant. de Bu. in c. j. de iud. se in pẽtingenti facti consuluisse, q iudex post conclõnem in causa ꝑt facere interrogationes nõ solum ad declarandum dubiã probõnem, iuxta c. cum Ioannes. & q not. gl. fin. §. quia verò. in aut. de testi. sed etiam ad fundandã intentionem aduersarij per regulam dictæ l. vbicunque. hic allegat. per istum. & l. gñaliter. §. j. C. de rebus cred. non tamẽ cogitur iudex istud facere. l. non quicquid ff. de iudic. Et sequitur Imol. ibi. & adde Anto. & Imol. in cap. cum causam. de iuramen. calum. ẽ. Bald. in l. ampliorem. de appellat. & & in l. per hanc. in princ. C. de temp. ap. & l. 2. §. quod obseruari. C. de iur. calum. & ita communiter tenetur. In contrarium tamen facere videtur glo. nota. in l. filius familias. in §. veterani. in glos. 1. ff. de procurato. quæ vult, quòd iudex non potest supplere

tur adhæ

a ¶ Vtrum venditor teneatur ad rem tradendam præcisè emptori: vide Ab. hic. rex. & gl. in l. si quis ab alio. §. j. de re iu. Ant. in ca. lator. de pig. & per Are. ẽ. q studet. i. q. i. Itẽ adde, q ẽt in obligationib. facti rõne vltimæ voluntatis quis præcisè ꝑellitur ad cam. Text. est sing. in l. fideicommissa. §. fin. ff. de leg. 3. Item adde, q qui vendit simplr fundum, nõ tenetur tradere liberũ, sed qualis est. Secus si in venditione vẽditor dixisset, Vẽdo tibi istum fundũ, vt opti. maximusq; est. Tex. est l. cũ venderes. ff. de ꝫh. empt. Et ad idem est tex. in l. seruo legato. §. si fundus. ff. de le. 1. sed tu vide gl. in d. l. cum venderes. sed an ille, qui tenetur tradere fundũ, teneatur eũ tradere liberũ à seruitute: doc. in d. l. stipulatio ista. §. si quis forte. post glo. ibi. ff. de verb. ob. cõiter tenent, q sic, excepto Raph. q ibi tenet cõtrariũ p tex. vbi dr et se casum l. Mæuius. §. fundo. ff. de leg. 2. sed tex. in d. §. fundo. loquitur q̃n fundus debetur ex lucratiua sed si deberetur ex cã onerosa, tunc pro edit cõis opi. doc. ĩ d. §. si quis forte. Pro quo facit tex. l. quoties. ff. de edi. edic. cõiuncta l. 1. §. cã. e. tit. & tex. in l. vẽdendo. ff. de ꝫh. emp. & gl. in d. l. cũ venderes. & q ibi no. & l. 1. ver. secundum. de actio. emp.

¶ Adde an venditor teneatur præcisè ad tradendum. Alexan. consi. 69. 4. li.

b ¶ Recognoscat. No. q in terris imperij appellatur ad Papã, vbi index à quo, non recognoscit superiorem. Et ad hoc ponderа tex. in c. exposita. de arb. vbi de iniquitate Lau. dux Venetorum cognoscit. Et vide ibi Abb. circa pr. post. Inn. Itẽ adde, q hoc d. Host. al. hic per Ant. refert & sequitur Ab. in lec. in c. 1. de prob. & c. licet ex suscepto. de fo. comp. Et vide Anto. in c. si duobus. §. 1. de appellat.

* Sebast. Sap.

c ¶ Supplet Papa. Vide Deci. in c. si duob. ꝫ. de appellat.

* Sebast. Sap.

d ¶ An in causa. Vide Abb. in ca. significauerunt. ꝫ. de exce. Gem. in §. biduum. versi. quandoque. 2.

vltra tempus parti concessum. facit l. querelam. C. de fal.

q. 6. ver. Mod. in lita demum. C. de procu.

e ¶ Vtrum aũr appellarius in cã appl'onis à diffinitiua possit deducere nouum capl'm: vide hic Ant. ver. vltimò facio vnum. &c. Et adde, q mihi vr de hac q. casus in d. l. per hanc. ibi: tam appellatori, q̃ aduersæ parti. C. de temp. app. Et pro opin. q appellatus possit. facit opt. quod no. Arch. in §. sunt quorum. versi. q̃nq;. 2. q. 6. vbi dicit q si in prima instantia actore peremptorie centum, iudex cõ dẽnauit reũ in quinquaginta, ĩ aliis quinquaginta absoluit, si reus appellauit ab illa sẽtia, & non actor, appellatus in causa appl'onis coram iudice appl'onis potest iterum petere integra centum, si ex causis ex diuersis. q̃ eadẽ ca. pts: secus si ex diuersis causis nõ ꝓnexis. & ita dixit sentire Bar. Brix. in q. dominicali. q. 63. incip. petebat. & vide do. Anto. in ca. significauerunt. de excep.

Anto. Fran.

¶ Dicas appellatum posse inhærere appellationi aduersarij, & illam prosequi, si sua interfit. l. fi. & ibi docto. C. de ap. q. ẽ in intellige verũ si ipse appellans incepit prosequised si nõ prosequeretur vel appl'oni renuntiaret, non posset appellatus illam prosequi: vt no. voluit. Io. An. in add. Spec. in ti. de ap. §. 1. ver. 34. Et vide Car. in cle. constõnem. ĩ 5. q. de el. & eundem in cle. 1. in 3. not. de ap. vbi dicit, q appellatus potest inuito appellante. vti literis impetratis per ipsum appellantem, & coram iudice appellatiõis potest prosequi omne ius sibi competere, & non deducta deducere & non probata probare, iuxta l. per hanc. C. de temp. app. Ita Bal. in add: Spe. in ti. de app. in versi. of ciũm iudicis. & in ver. an inuito.

Sebast. Sap.

f ¶ Descripti. Vide Bar. Bal. & Ang. in l. 1. §. si quis neger. ff.

q. 6. ver. Mod. in lita demum. C. de procu.

e ¶ Vtrum aũr appellarius in cã appl'onis à diffinitiua possit deducere nouum capl'm: vide hic Ant. ver. vltimò facio vnum. &c. Et adde, q mihi vr de hac q. casus in d. l. per hanc. ibi: tam appellatori, q̃ aduersæ parti. C. de temp. app. Et pro opin. q appellatus possit. facit opt. quod no. Arch. in §. sunt quorum. versi. q̃nq;. 2. q. 6. vbi dicit q si in prima instantia actore peremptorie centum, iudex cõ dẽnauit reũ in quinquaginta, ĩ aliis quinquaginta absoluit, si reus appellauit ab illa sẽtia, & non actor, appellatus in causa appl'onis coram iudice appellatiõis potest prosequi omne ius sibi competere, & non deducta deducere & non probata probare, iuxta l. per hanc. C. de temp. app. Ita Bal. in add: Spe. in ti. de app. in versi. of ciũm iudicis. & in ver. an inuito.

Sebast. Sap.

f ¶ Descripti. Vide Bar. Bal. & Ang. in l. 1. §. si quis neger. ff.

vel de facto, quia superior non potest de facto iurisdictionem suam exercere, supplet

c Papa. c arg. hic. & in d. c. per venerabilem. & facit quod plenè dixi in c. nouit. de iud. sic limita gl. quæ videtur contrarium dicere in ca.

12 quoniam. 10. di. ¶ † Gl. in verbo, pendebat, quærit, quid si capitulum fuisset omninò nouum? Resp. & benè, scilicet, q non fuisset admissum: & est ratio, quia iudex ad quem, nõ debet admittere aliqua impertinẽtia ad causam, cum habeat solùm decernere: an sit benè vel malè iudicatum. 2. q. 6. ad fin. & l. per hanc. C. de temp. ap. & quod dicatur nouum capitulum omninò vel dependens ab antiquo, die vt dixi in ca. fraternitatis. ẽ. de testib.

d Secundò quærit, an in causa d appellationis

e possum prosequi aliam causam, quã expressam in ipsa appellatione? & resp. q sic: vt in l. scio. §. fi. ff. de app. & intelligo hoc cum appellatur à diffinitiua: de quo dicendum, vt not. in cum causam. ĩ. de app. in vlt. gl. secũs cum appellatur ab interlocutoria: vt in cle. appellanti. e. ti. vbi de hoc. ¶ Gl. in verb. quolibet. primò colligit, q instrumentum quantumcunq; authenticum ꝑ per testes vt falsum reprobari, vt hic. secundò querit quot testes requiruntur? Resp. q quatuor meliores descripti in instrumento, seu quinque: ratio, quia fides tabellionis æquialet duob. vt in c quoniam contra. de prob. ipsum verò instrumentum valet tantum, quantum duo testes: hinc est, q habet duos testes inscriptos ad minus. Ad hoc, l. in exercendis. C. eod. sed reprobatio debet fieri per plures, seu saltem meliores: vt in c. in nostra. ẽ. de testi. ergò requiruntur quinque. Nec obstat iste tex. vbi fuerunt producti quatuor tantum, nec dicitur, quòd erant meliores, quia secundum gl. isti testes non reprobabant instrumentũ, sed addebant quod notarius omiserat: & habes nunc gl. declaratam: ex quo no. primò, q instrumentum quantumcunq; authenticum potest reprobari prætextu falsitatis. Intelligę, quando dicitur instrumentum ex toto falsum: secùs si dico aliqua in eo contenta falsa: quia tunc aliquando nõ admittitur reprobatio: vt quando inducitur probatio iuris & de iure: vt in casu l. fina. C. de arb. tu. scilicet, si vult reprobare confessionem suam in casu l. antiquæ. C. ad Velleia. & dic de his vt ibi no. Per hoc reprobatur fm Io. An, opi. Lau. Cremẽn. qui dicebat, per testes non reprobari instrumentum nisi esset suspectum vel ex parte confitentis, vel ex parte producentis:

* Reddebat rationem: quia memoria hominis labilis est, nec *communiter* testes sunt intenti, sicut tabellio, quare plus creditur instrumento fm eum, sed minus benè locutus est

13 vt patet hic, & ĩ. latius. Secundò no. † quòd quando testes addunt ad instrumentum, sufficiunt duo. Tertiò not. quando reprobant, requiruntur quinq;, vel quatuor ad minus: & hæc est vna opinio. sunt & aliæ opi. quas ĩ. videbis. Sed vt habeas clarè materiam difficilem hic prolixè tractatam per docto. cum quæritur de reprobatione instrumenti fienda per testes, scias, quòd quandoque contra instrumentum producuntur testes in instrumento non descripti, quandoq; hi, qui sunt descripti. f Primo casu multæ reperiuntur opiniones. sed recitabo principaliores, vt magis eluceat materia. Prima est opin. vt incipiamus à glossatore nostro, quod requiruntur quinque vel saltem quatuor. & idem tenuit in c. 3. de prob. ẽ. vidistis rationem sitam. Secunda fuit opin. Accur. in l. in exercendis. præal. qui dixit, quòd licet duo reprobent instrumentum priuatum. C. de contrah. & commit. ẽ. pu. l. optimam. ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

quemad. test. ape. Io. de Im. per Bal. & Sal. in l. in exercendis. C. de fi. instr. & l. 2. C. de bo. pos. fm tab. & Pe. de Anc. conf. 74. inc. visa limitatio, commissione. & in conf. 265. inc. in 1. dubio.

a ¶ Ego concordando. adde quor testes possint reprobare instrumentum. Io. de Ana. cõsi. 97. Aie. consi. 47. 2. lib.

Zacharias.

¶ Adde Lanfr. in ca. quoniam contra. §. instrumẽtorum pro dictiones. num. 26. ver. quæro, nunquid instrumentum, & ibi in apost. Bene. Va. in verb. per quot testes. Tu adde prædictis Bar. Soc. in conf. 14. inci. præstantissimi. versũ. præterea. circa finem. volu. 2.

¶ Adde secundum membrũ. Adde Ange. consi. 150. Raph. Comen. consil. 125. Fran. Aret. consi. 89.

Sebast. Sap.

b ¶ Secundũ membrum. Vide Ang. in § fi quis igitur. in authen. de instr. caute. Bal. in consi. 55. in 3. parte. Ale. in consil. 23. in 2. vo. Rom. in rub. de arbi. in 15. q. Bal. in l. 1. in pr. C. de sent. quæ sine certa quantitate.

c ¶ Vide Bald. in l. in exercendis. C. de fide instru. Et de ista quæstione vide per Spe. in ti. de instru. edi. in §. instrumentum. in 5. co. ver. item quod testis inscriptus. &c.

reprobandum tamen instrumentum publicum, requiruntur ad minus tres: quia instrm valet tantum quantum probatio duorum ad minus. vt d. l. in exercendis. Ergò oportet q reprobatio per testes sit plenior: & pro opi. Accur. facit iste tex. dum dicit trium vel plurium. Tertia fuit opin. q recitatur in Spe. ti. §. restat. ver. sed pone. quæ attribuitur Azo. q ad directam reprobõnem instrumenti requiruntur tres. ad indirectam per modum de quo ẽ. de testi. ex tenore. C. de ẽh. & com. stipu. optimam. sufficiunt duo. & facit quod no. insti. de inuti. stip. §. item verborum obligatio. in gl. in ver. toto die. Quarta fuit opin. Odof. qui dixit, q vbi causa talis est. in qua requiruntur plures testes, vt in testamentis, codicillis, & similib. per plures testes, quam cã requirat debet fieri reprobatio. Vnde testamentum reprobabitur per octo: codicillus per sex: reliqua verò vbi sufficiunt duo reprobantur per tres. Quinta fuit opi. Nic. de Mat. in suis disput. qui dixit hoc esse arbitrarium, vt videat iudex cui magis sit adhibẽda fides. ẽta. n. posset, esse ꝑsumptio pro instrõ ex nimia legalitate notarij, vel alia de causa, q præferretur instrm testib. Ad hoc facit litera hec dum dicit, non tñ quodlibet instrm. Sexta fuit opi. quorundam quos recitat In. hic, qui dixerunt q in facto propinquo magis creditur testibus: in antiquo verò remoto, magis creditur instrõ. ff. de probat. l. si arbiter. ff. de car. edic. l. 3. §. duæ. Septima est opi. Inn. qui tenuit q instrõ quantumcunq; publicè confecto, & quantumcunque testes habeat inscripti, derogatur per duos testes vel ad plus per tres, qui probant ẽctum, de quo loquitur instrumentum, non fuisse celebratum illo tempore & illo loco. & inter illos de quibus loquitur cum probent ipsos vel eorum alterum adeò remotos fuisse ab illo loco & illo die, q impossibile est eos tunc ibidem fuisse, & contrasisse. vt in l. optimam. C. de contra. & com. sti. & ẽ. de test. ex tenore. Hãc opi. vr sequi. Spe. in ti. e. §. resta. ver, sed quæro. vbi remittit ad hoc d. Inn. & Io. An. hic. Mouentur omnes isti, quia instrm non habet fidem nisi ab offõ & auctoritate notarij, cui iustum est dictum duorum præferri: hoc verum, nisi instrm per testes inscriptos vel alios viua voce iuretur, in aut. c. ti. §. si tñ quisquam. & §. si verò moriantur. & seq. tunc. n. requiruntur plures quam viua voce deponentes, propter auctoritatem iustrumenti, & testium viua voce deponentium. Et pro hac opi. videtur casus fm Io. An. in c. est à nobis. ẽ. de test. sintelligatur, quod ibi dicit, testium adminiculo. s. viuę vocis. Nec ob. q ibi loquitur de scriptura iudicis: quia ibi notarij vocantur iudices. vt ibi no. fm vnum intellectum. Item negari non potest fm Io. An. quin duo testes vacillare saltem faciant instrumentum. & fidem eius. Nam hoc facit comparatio literarum: quę minor est quã assertio duorum testium: patet vtrumq; in aut. e. ti. in pr. §. 1. illi ergò non stabitur nisi aliter adiuuetur. C. e. tit. l. fi. C. de probat. l. iubemus. Item facit ratio quam ponit In. ꝑ. eod. cum P. vbi dicit, quod probatio per instrumentum est supernaturalis & contrarius, vt creditur pelli animalis mortui. Sed probatio quæ fit per duos testes est naturalis, & secundum ius diuinum & humanum: ergò hæc est præferenda. Non obstat ratio huius gl. quia secundum Io. And. hic & Bar. in l. 2. §. si dubitetur. ff. quemad. test. ape. bis reassumitur idem per modum notatum. ff. de verb. obl. l. quoties in stipulationibus. nam dicendo, instrumentum æquiualet duobus, includit auctoritatem notarij: postea dicendo notatius valet duos, vel plus quam vnus, reassumis idem: non est ergò verum quod scriptura per se æquiualeat duobus: sed scriptura cum inscriptione testium & auctoritate officij tabellionis est quæ æquiualet duob. nec valet alia opi. secundum quam requiruntur duo propter testes inscriptos, & duo propter tabellionem: nam procederet quãdo testes subscripsissent, & hoc constaret: sed quando solum sunt inscripti seu subscripti per notarium. patet quod sicut fides instrumenti, ita & fides subscriptionis testium dependet à notario. Item secundum opinionem contrariam sequeretur absurdum: quod si viginti testes essẽt in scirpti: ad reprobationem talis instrumenti, requirerentur viginti duo. & sic facile falsus notarius tolleret facultatem instrumenti reprobandi: sicut enim falsum scribit in contractu, sic facile multos testes falsos scribere potuit in instrumento. Quare Ioann. And. ex multis concludit tenendam opinionem Inn. & quòd omne iustrumentum reprobari possit per duos testes, cum omnis eius fides à tabellionis fide dependeat. Ad text. istum ẽ. adductum pro opinione Acc. respondetur, quòd text. non dicit tres testes requiri contra instrumentum, sed quòd instrumentum non præfertur. Ad rationem ẽ. inductam respondetur secundum eum, quòd plena fides instrumenti procedit ex præsumptione publici officij: sed sic vt violentam præsumptionem per quam alias indicaretur, reprobãt duo testes, pone exemplum in c. proposuisti. de prob. sic & hanc præsumptionem, per quam aliàs iudicaretur, reprobant duo testes. Item iuramentum per iudicem delatum in supplementum probationis, plena est probatio, ex qua iudicari potest, & tamen reprobatur per instrumentum vel duos testes. vt in l. admonendi. ff. de iureiurand. Item nonne sigillum authenticum probat. iuxta no. ẽ. e. c. 1. & 2. de proba. post cessionem. & tamen plena probatio fidei illius derogat. vt d. ca. post cessionem. Ita in proposito, licet instrumentum faciat plenam probationem, tamen reprobari potest per duos testes viua voce in contrarium deponentes. Hanc opinionem sequitur do. Anto. & expressius Io. Calde. in sua distinctione. Dicit enim, quòd licet sit illorum opinio æqua, qui totum hoc committunt arbitrio iudicis, qui iudicabit, habita cõsideratione ad qualitatem tabellionis & testium & negotij, an sit antiquum vel recens, verior tamen videtur sibi præcedens opinio, vt duo idonei testes faciant vacillare instrumentum, vt non probet, nisi aliter iuuetur. Bart. in d. l. 2. & do. Card. hic sequitur opinionem Nico. Mat. quam ẽ. retigi vt non sufficiant indistincte duo testes, seu iudex cõsiderabit ex qualitate notarij, testium & negotij cui magis sit fides adhibenda. Ad hoc l. optimam. in fi. C. de contrahen. & comm. stipu. per quam mouetur Bar. ille tamen tex. iudicio meo non probat: solum enim requirit, quòd testes sint idonei, & omni exceptioue maiores. Ego concordando a has opiniones in quas do ctor. *communiter* incidunt, * dicerem, quòd iudex habebit arbitrari an illi duo testes sufficiant, quia oportet, quòd probatio sit liquida. & manifestissima. vt fiat vel per aliquam scripturam, vel per testes vndique idoneos. & omni exceptione maiores. vt d. l. optimam. Hoc autem nõ deprehenditur nisi iudicis arbitrio. vt l. 3. ff. de test. & 4. q. 2. si testes. Sed si in veritate testes sunt tales, quales ẽ. dixi, & manifestissimè deponunt contra instrumentum, debet iudex arbitrari testes prævalere, & si aliter faceret, licitè appellaretur: quia faceret contra illam l. optimam. debet enim arbitrium suum informare secundum leges: vt dixi in cap. 1. de dilat. & quod legitur & notat. in l. si qua pœna. ff. de verbo. sig. & prædicta intellige, in casibus in quibus iura disponunt, vt instrumentum faciat præsumptionem iuris & de iure. de

14 quo dic vt ẽ. in prin. dixi. ¶ †Venio ad secundum membrum b principale, quando scilicet aliqui de inscriptis c in instrumento contra- c dicunt instrumento: quo casu multæ sunt opiniones, vt plenè tractat Innocen. & Barto. in l. secunda. Sed & clarè concludendo veritatem, dicit, quòd aut testes directè reprobant instrumentum: puta, quia dicunt non sic fuisse actum, sicut scriptum. & dic per omnia vt ẽ. in præcedenti membro dixi. & est de mente Inn. hic. Nam hoc casu fortiùs instrumentum reprobatur quà in casu præcedenti. Aut non contradicunt ita expresè, sed per quoddam medium: & tunc aut dicunt, se non recordari an interfuerint: an simpliciter & absolutè dicunt se non interfuisse. Primo casu sustinetur instrumentum: quia cum eius probatio sit plena, nõ debet vacillare per depositionem incertam & dubiam testium: quia in dubio debet fieri interpretatio begnina. suprà de testibus. cum tu. & infrà de verbo. significa. abbate. & hoc voluit Innoc. & hoc communiter doc. sequen. & Barto. in d. l. 2. Secundo casu subdistingue, aut vnus solus dicit se non interfuisse, aut plures, quo casu aut probat per alios se non interfuisse, per modum, de quo in cap. ex tenore. ẽ. de testibus. & probatur instrumentum falsum, vt in cap quanto. §. absentium. de his quæ fiunt à prælat. nam in eo quod falsè scripsit hunc testem interfuisse, falsificatur instrumentum. dict. ca. quanto. & argum. 9. dist. si ad scripturas sacras. 3. qræst. 9. pura. quamquam contractus posset per alios testes probari. Si verò non probatur absentia per alios, tunc sunt opiniones. Sed communiter distinguitur, q aut est de necessariis in instrumento, & probatur falsum: quia ad hoc exhibentur testes necessarij, vt per eos possit probari: & sic intelligitur dicta l. 2. ff. quemadmodum test aperi. aut non est de necessariis: quia vltrà illum remanet in instrumento numerus necessarius & non vitiatur instrumentum: quia plena probatio quæ resultat ex instrumento confundit dictum vnius testis. argumen. capit. licet ex quadam. suprà de testibus. hoc sentit hic Innocen. & clarius Ioann. Calde. & alij Modern. & Barto. in d. l. 2. Si verò sunt plures dicentes se non interfuisse, aut probant absentiam per alios & dic

& dic vt ẽ. Aut simpliciter ipsi asserũt, & si sunt de necessariis, idem dicendum, quòd ẽ. si verò non sunt de necessariis, est dubium non paruum. Quidam dicunt, quòd nõ vacillat per hoc instumentum: quia sunt testes singulares. Ad hoc c. cùm dilectus. ẽ. de ele. & ẽ. de testi. tam literis. Quidam contra, quia videtur contestes respectu falsitatis. Item dicendo quilibet se interfuisse: dicit etiam de aliis Inno. variat. videtur tamen magis inclinare vt instrumentum vacillet. tradit tamen vnam regulam, quòd in dubio magis præsumatur pro instrumento, quam contra, vt res potius valeat quàm pereat. Bar. in d. l. 2. tenet instrumentum reprobari. Nam dicit istos esse contestes: omnes enim testes respectu sensus quo percipitur, possunt dici singulares: quia sensus tuus non est meus: sed respectu obiecti ad ipsum sensum testes dicuntur contestes: vnde quemadmodum per approximationem sensati seu obicti ad sensum, testes sunt contestes, vt accidit in actu affirmatiuo quando simul audiuerunt vel viderunt: ita per remotionem sensati seu obiecti à sensu dici de bent contestes, vt quando deponunt ꝑ absentia: quia plures non viderunt. D. Ant. in hoc membro, dicit aduertendum qualiter deponunt testes: si enim dicunt se interfuisse: quia primo illa die fuerunt in vnum collecti, & probant, quia sensatum abstrahitur à b sensib. in vnum congregatis: & sic potesti ntelligi c. tertio loco. de prob. Si autem quilibet dicat se simpliciter non interfuisse, sunt singulares & non probant. Nec ob. motiuum Bar. quòd sicut appropinquatio sensati &c. consequentia non est bona, quia appropinquatio sensati ad plures attrahit sensus plurium in vnum, sed abstractio non potest abstrahere nisi singulariter: quia illud de quo agitur non fuit appropinquatum sensui meo nec tuo: non autem omnibus simul. Credo hoc dictum verius, vbi testes sunt de non necessariis: si autem de necessariis, procedat dictum contrariũ Nam tunc contradictio etiam vnius facit vacillare instrumentum. vt ẽ. dixi. & per hæc habes clarissimè hanc materiam declaratam.

¶ Op. & videtur quòd licet sit probata exceptio, tamen nõ sententiatur pro reo, vt in c. 2. de or. cog. Sol. glo. in verbo, in modum. formatur oppositionem, & non soluit. P. dicit illud verum in exceptione dilatoria, secùs in peremptoria, qua probata bene iudicatur pro reo. Io. An. dicit, quòd sententia qua reus absoluitur, potest procedere dupliciter: aut ex defectu probationis actoris. aut per peremptorias rei. Hic autem, & in cõtrario reus absoluitur ratione probationis suæ: & sic concordant. Dic formalius ad contrarium, quòd licet ibi probata spoliatione per modum exceptionis non restituatur reus spoliatus, absoluitur tamen ratione cuius de spoliatione excepit. hic etiam solum excepit ad excludendam intentionem actoris, vt non teneretur domum tradere: & sic absolutionem con-

15 secutus fuit: ex quo patet hæc iura sibi non contradicere. ¶ †Op. videtur enim ex quo testes non deponebãt de die seu tempore contractus, non debeat eorum dictum valere. argum. in c. in præsentia. de prob. & ẽ. co. inter dilectos. Flo. in verbo, de certo. tangit hanc quæstionem seu oppositionem, & non soluit, sed solutio redditur in litera, vt ex prædictis patuit. ex quo enim partes confessæ fuerant vnicam interuenisse venditionem: satis colligitur testes de illa deponere: & sic præteritio temporis non reddit depositionem dubiam. Et dicũt hic Goffr. Host. & Io. And. quòd regulariter quamuis testes non deponãt de die vel tempore, quia non recordantur, non minus valet ipsorum testimonium vt hic: sed si interrogati respondeãt variè, non valet ipsorum testimonium. a 3. q. 9. nihilominùs. & quod ẽ. dictum est, procedit nisi agatur de tempore probando. vt ẽ. de testi. ex tenore. tunc enim non valet testimonium cum non dicãt id ad quod principaliter inducuntur. vt in c. de testi. ẽ. de test. & ff. de pe. hær. l. si quis liber tatem. §. fi. cauere tamen debet iudex secundum Hosti. ne testes malitiosè dicant hunc præmeditatum sermonem. s. se non recordari de tempore, vt postea reprobari non possint & hæc notabis. & vide quod no. ẽ. eo. ex tenore. ¶ Gl. in verbo, post quam. colligit duo: sed etiam limita & declara vt ẽ. dixi. in c. cũ clamor. ẽ. de test. ¶ (j), pe. opponit de c. j. ẽ. de or. cog. vbi dicitur, q̃ ad hoc exhibentur testes necessarij, vt per eos possit probari: & sic intelligitur dicta l. 2. ff. quemadmodum test aperi. aut non est de necessariis: quia vltrà illum remanet in instrumento numerus necessarius & non vitiatur instrumentum: quia plena probatio quæ resultat ex instrumento confundit dictum vnius testis. argumen. capit. licet ex quadam. suprà de testibus. hoc sentit hic Innocen. & clarius Ioann. Calde. & alij Modern. & Barto. in d. l. 2. Si verò sunt plures dicentes se non interfuisse, aut probant absentiam per alios & die

Sebast. Sapi

a ¶ Testimonium. Vide Iason in l. 2. C. de bo. posse. secundũ tabu. vbi dicit, quòd testes varij in his, quæ non sunt de substantia, non puniuntur pœna falsi, nec reprobatur eorum dictũ Item quòd sufficit testes cõcordare in substantia, & in effectu, nisi producerentur testes ad probandum aliquid formaliter: vt ibi per eum.

b ¶ Appellato postulante. Adde quod voluit Fed. cõs. 133. & 173.

c ¶ Error in litera. Adde Romanum in cons. 348.

16 ¶ Gl. finalis est facilis. ¶ †Sed extra gl. quero de q. notabili: ponè. q̃ in instrumento sunt descripti. A & B. expresso eorum cognomine pro testib. demum dicitur instrumentum falsum, & producuntur duo qui dũt se vocari illis nominib. sed negant se interfuisse: nunquid hoc sufficiat ad reprobationem instrumenti: d. meus d. Card. consuluit. quòd non: quia per hoc nõ est probatum istos esse illos qui sunt descripti in instrumento: potuissent enim sibi mutare nomina. arg. l. j. C. de mu. no. Item dic & melius, quòd possibile est, q̃ tempore confecti instrumenti erant alij qui vocabantur hoc nomine. qui interfuerunt contractui. vnde hæc probatio non concludit necessariò. ar. c. in præsentia. de prob. & in dubio. vt ẽ. dixi fauendum est instrumento. ar. c. cùm tu. de testi. & ꝑ. de præser. ad audiẽtiam. Ad hoc ergò vt concludant, oportet probari, q̃ tempore ẽfecti instrumenti isti qui producuntur nunc vocabãtur illo nomine & q̃ tunc non erant alij, qui vocarentur his nominibus, & hæc no.

17 pro limitatione prædictorum. ¶ †Vltimò quæritur de vtili & quotidiana quæstione: videmus. n. hic quòd ad petitionem appellantis iudex ad quem, reformat sententiam: an hoc possit facere ad petitionem appellati: vt si videat detrahendum vel addendum sniæ, hòc licitè iudex faciat ipso appellato postulante? Hanc q. formãt d. de R. o. dec. 352. & ratio dubitandi est, quia appellatus non appellando videtur acquieuisse sententiæ. in c. quod ad cõsultationem de re iud. & l. fi. C. de sen. quæ sine cer. quanti. ergò non debet audiri petens eam reformari. Sed hoc non obst. per omnes dominos fuit ꝑium cõclusum: quia ex quo per vnam partem fuit appellatum à tota sententia, ipsius effectus in totum fuit suspensus. l. j. in fina. ff. ad Turp. & c. venientes. de iureiur. ergò sicut per appellantem peti potest reformatio, ita & per appellatum. Sæpe. n. quis consequitur ex ꝑsona alterius q̃d ex se ꝑsequi non posset. l. petende. C. de tem. in int. rest. & c. auctoritate Martini. de ꝓcess. præb. li. 6. Item iudex supplet de facto vbi ꝑstat ei ex dictis testiũ vel instrumentorũ. ad hoc q̃d no. In. in c. i. de post. præal. & no. bene hoc dictũ. Hinc alibi dicit gl. no. l. j. C. q & adu. quos. iudicẽ supplere posse d sibi noto & notorio pillũ text. Addo ẽt ad p̃dicta concl. Lom nem honorem. C. q̃n prouo. nõ est necesse. vbi ad appellationem victi consequi potest victor condemnationem expensarum omissam à iudice à quo. Non ob. primum motiuum, quia procedit vbi aliter etiam non appellatur. sed per appellationem vnius suspenditur tota causa in totum. Ego limitarem prædictam conclusionem, nisi appellans restrinxisset se in appellando ad capitula facientia ꝑ eum duntaxat: tunc. n. arbitror causam nõ deuolui ad iudicem ad quẽ: nisi respectu illorum capitulorum, quæ faciunt ꝑ appellantem si sunt ab aliis separata. p tex. in l. etiam. ff. de mino. tot. n. videntur sniæ quot capitula sniæ. vt ibi. & no. gl. i c. 2. de or. cog. in ver. eadem. in fi. & arbitror. idem sentisse d. de R. o. in prædicta decis. dum ponderãt, q̃ à tota sententia fuit appellatum: secùs ergò si à parte. Et ex his no. bonam practicam appellandi, vt appelletur à partib. & capitulis facientib. ꝑ appellãtem sed bona cautela erit ex parte appellati. vt etiam ipse appellet quatenùs facit ꝑ se. Similis theorica no in instrumento, p̃ducto de qua dic. vt no. in c. cum olim. de censi. Item no. perpetuò aliam conclusionem ex prædictis, q̃ nedum iudex à quo, sed etiam ad quem potest ex officio supplere etiam in prolatione sniæ, ea quæ sibi sunt test ex officio supplere etiam in prolatione sniæ, ea quæ sibi sunt nota vel notoria, vel ex actis causæ. Iudex. n. ad quem succedit loco iudicis à quo: vnde debet & potest facere totum id, quod debuisset, & potuisset facere primus iudex: vt dicunt d. de R. o. vbi ẽ. ¶ Ad

18 prædicta vide Bar. in l. si expressum. ff. de ap. vbi dicit quòd causa nullitatis denoluit totã causam ad iudicem: vnde poterit iudex in causa nullitatis reformare sententiam sicut in causa appellationis. & alle. Inn. in c. cum contingat. de of. del. & hæc sufficiant.

CAP. XI.

1 *An ex defectu literæ, dictionis, vel syllabæ uitietur rescriptum.* 2 (ptum. 3 *Si falsa latinitas resultat ex appositione unius literæ loco alterius, non uitiatur rescri*

Ex parte. Defectus literæ non vitiat rescriptum. h. d. Communis diuisio. secunda ibi, quia. ¶ Not. q̃ modicus

1 defectus scriptoris non vitiat rescriptum Papæ. ¶ † Gl. ponit rationem dubitandi, & decidendi: & in fi. ampliat dispõem huius c. vt p cedat etiam in defectu syllabæ. In. magis adhuc ampliat. dicit. n. idẽ fere dũm in defectu dictionis, vel orationis. dummodo deprehendatur intellectus Papæ. Refert tñ alios dicere, q̃ & si aliq̃n sit tolerabilis error in literæ vel dictione: iudex tñ nisi vitium sit occultũ suspectas habebit literas: cũ multi sint officiales. in curia qui examinant vitia literarum: prius tñ dictum magis placet In. cũ per bullã satis tollatur suspicio, & occuli officialiũ spe fallunt. sicut in simili legit in c. cãm matrimonij. ẽ. de prob. vel posset distingui fm Host. inter rescripta gfæ & iustitiæ. ar. de cri. fal. c. pe. remttit tñ ad no. ẽ. ex literis. de rescr. ad audientiã. d. Card. tẽ idẽ in rescriptis gratiosis dũmodo sensus non mutet q̃d mihi plus placet. p id q̃d le. & no. in c. cũ venerabilis. ꝑ. de rel. do. & c. inter dilectos. ẽ. e. fa. l. j. & 2. ff. de his q̃ test. del. sec⁹ dic vbi sensus mutaret. seu induceret equocatio. nã tũc defect⁹ ẽt lfæ vitiaret, vt d. e. inter dilectos. & t. Vin. hic, q̃d no.

¶ † Ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sabast. Seb.

a ¶ Multæ quæstiones. Vide Bal. in l. Imperator. j. ff. d ſta. ho. & Iaſ. in l. ſi quis mihi bona. §. ſed qd ſi mãdauit. ff. de acq. hær. vbi ponit de notario qui volens dicere, renũtiat bũficio Velleiani, dixit: valerianí & Falcidinia pro falcidia quæ tiã refert Fel. in ca. ad audientiam. §. de reſcr.

b Zacharias. ¶ Adde Dy. in l. ſi teſtẽ. & ibi latè per Cel. in apoſt. ad ipſum. ff. de leg. j.

c ¶ Vicariorum. Adde Fed. conſ. penul.

d ¶ Epiſcopi. An vicarius poſſit aliũ vicariũ dare, vide Car. in cle. j. in 1 1. q. 14. & 19. de off. vic. & cle. & ſi. principalis. in 2. q. de reſcr. Bald. in l. aliquando. ff. de off. procon. & le. & in c. 1. de offi. delc.

e ¶ Sententiã. Quid facere debeat iudex ad quem, ſi appellãs non poteſt ei exhibere ſententiam, qa non poſſit habere copiam ex eo, quia

2 ¶ † Ex prædictis poſſunt decidi multæ quæſtiones. a Quidam impetrauit eccleſiam ſancti Pancratij: in litera verò dicebatur Panera tij: ita quod c, erat mutata in e, nunquid ex hoc vitiet reſcriptum? d. Car. refert ſe obtinuiſſe, quòd non: ſicut enim defectus literæ. non vitiat, vbi conſtat de ſenſu, vt hic: ita & ſi litera ponatur loco alterius, vt in quæſtio ne noſtra: dummodo ex aliis appareat Papã ſenſiſſe de illa eccleſia ſancti Pancratij: ſecus autem ſi induceretur æquocario. Alia quæſtio, Papa mandabat in reſcripto impetrantem debere mitti in corporalem, & fuit omiſſum verbum poſſeſſionem: dicit d. Card. ſe obtinuiſſe quòd per hoc non vitiabatur reſcriptum: quia per alia verba apparebat de intentione Papæ: quia ſubmittebat, & defendas inductum. † Et hæc quæſtio ſatis decidi tur per dictum Inn. hic. Idem dicit ſi per appoſitionem vnius literæ loco alterius induceretur falſa latinitas: ſicut accidit in facto. Dicebat enim in quadam indulgentia Papa præſentibus perpetuis temporibus duraturas. b debebant enim dicere duraturis. & ſic i. ifa fuit mutata in a. Refert enim ſe ꝙſuluiſſe per hoc literas non vitiari: tum: quia hodie cura non admittit exceptionem falſæ latinitatis, tum per prædicta: quia ſicut defectus literæ non vitiat, ita & ſi vna litera ponatur loco alterius quod mihi ſatis placet: nam de facili hoc poteſt contingere ſicut de fectus literæ. Intelligatur autem c. ad audiendiam. de reſcr. quando contingit falſa latinitas apparenter. non autem ex trãſcurſu pennæ, ſeu ex mutatione vnius literæ loco alterius, quod facilius contingit.

CAP. XII.

1 *Vicariorum quidam ſunt perpetui, & quidam tẽporales*
2 *Vicarius quibus caſib. agit ſine mandato.*
3 *Appellans an coget appellatum ut edat ſententiam quam aſſerit iniquam uel iniuſtam.*

G. perpetuus. ¶ Licitè appellatur à iudice q parti hoc petenti non facit edi communia inſtrumenta. h. d. In prima appellantis narratio. In ſecũda cauſæ commiſſio. ibi, ideòque. ¶ Caſus literalis. Prior & conuentus de lædis coram iudicibus de legatis traxerunt in cauſam G. perpetuum vicarium de Rhecham, ſuper quibuſdam decimis: dictus vicarius reconuenit eoſdem ſuper conſimilibus quæſtionibus. petens à iudicibus vt compellerent partem aduerſam, vt faceret ei copiam quorundam inſtrumentorum, communium p quæ intentionem ſuam ſuper principali negotio probare volebat: & quia hoc fieri non faciebant: eidem, ad ſedem Apoſtolicam appellauit: mandat Papa, quatenùs ſi eſt ita reuocato in ſtatum debitum quicquid poſt ap. &. c. 2. ¶ † Not. quòd vicariorum c quidã ſunt perpetui, quidam temporales. perpetui ſunt, qui conſtituuntur in perpetuum. prout not. in c. ſi. de offi. vica. & vide meliorem glo. in c. ad hæc. eo. tit. idem tex. & doc. in c. extirpandæ. in §. qui verò. de præben. & cle. vna. cum ibi not. de offi. vic. temporales verò ſunt: qui conſtituũntur ad tempus: vt habetur in c. peruenit. de appel. & in ca. cum ex eo. de cle. li. 6. dicit tamen hic Vinc. quòd vicarius ad tempus non eſt cenſendus vicarius. quòd not. Ex quo infero, quòd appellatione vicarij non comprehenditur vicarius temporalis, qui pro neceſſitate temporis conſtituitur ad ſeruiendum eccleſiæ: quia talis propriè non eſt vicarius: quia titulus vicariatus eſt ꝑpetuus, & ſuperioris auctoritate conſtituitur: vt in d. §. qui verò. & d. clem. vna. An autem rector eccleſiæ poſſit ſolus conſtituere ex cauſa vicarium in eccleſia ſua ad tempus, vide text. & ibi pleniùs per Ioannem. Andr. in capit. d cum ex eo. præallegat. De vicario verò epiſcopi d dic vt legitur & no. in cle. & ſi principalis. de reſcript. vbi bo. gl. & cle. fi. de proc. ¶ No. 2. & tene menti, qnòd vicarius eccleſiæ perpetuus poteſt eſſe in iudicio pro ſpectantib. ad vicariam ſuam: de quo j. latiùs. ¶ No. 3. quòd inſtrumenta communia poſſunt peti vt edantur, non ſolum ad inſtructionem cauſæ principalis, ſed etiam recõuentionis.

2 ¶ † Op. & videtur quòd iſte vicarius nõ poterat eſſe in iudicio pro iuribus eccleſiæ. cùm eam non poſſideat nomine proprio, ſed rectoris. vnde debebat dominum in iudicio nominare. vt lit. non pt. quoniam. §. pe. Gl. j. circa hoc inſtat, & facit tria. primò allegat contra. ſecundò pro tertio ſoluendo ponit opi. ſuam dicens, iſtum vicarium habuiſſe mãdatum generale vel ſpeciale à rectore aliàs nõ fuiſſet admiſſus, cum nõ habeat titulum in eccleſia. Hoſtien. dicit, quòd iſta eccleſia erat iſtorum prioris. & conuentus & percipiebãt ibi omnia temporalia, exceptis minutis decimis, & quibuſdam aliis pro ſuſtentatione vicario reſeruatis. & tunc erat quæſtio inter eos quid contineretur nomine minutarum: Prior autem & conuentus conueniebant vicarium, & reconueniebantur ab illo, & ſecundum eum monachi produxerunt inſtrumentum, continens, quid fuerit vicario aſſignatum: & quia eius copia vicario petenti fuit denegata, extitit per eum appellatum. ¶ Ex his habes duas lect. vnam glo. quòd quæſtio erat hic inter extraneum & vicarium habentem ad hoc mandatum à rectore. Aliam Hoſt. quòd quæſtio erat inter vicarium & iſtos rectores eccleſiæ. Tertium intellectum ſentit Hoſt. hic, ſuper verbo decimis. dicens, quæſtionem hic fuiſſe ſuper minutis decimis vicario pro ſua ſuſtentatione aſſignatis: & quòd ratione perceptionis conueniri poterat vicarius non ſolum à priore & cõuentu, ſed à quolibet alio. ar. ff. de rei ven. l. officium. ff. de ſer. l. fi. & §. de offi. iud. ad hæc. & j. de præb. c. de monachis. ſed in contrarium opponitur de c. quærelam. de ele. & de re iudi. cum ſuper. & de confir. vt i. cum dilecta. §. quia verò. Soluit quod poſſet ſor conueniri poteſt reali, vt in primis concor. ſed non præiudicatur ſuperiori: vt in contrariis, niſi ſciat cauſam ſuam agi. j. de re iud. c. pe. ſecundum eum. Aduerte, quia iſte intellectus facit magis ad intellectũ gl. ſentit enim quod vicarius ſuper iuribus ſibi aſſignatis poſſit conueniri tanquam poſſeſſor. ſed ſententia contra eum lata non præiudicat rectori: niſi præſciuerit cauſam ſuam agi. Ego diſtinguerem latius ſic, cum quæritur, nunquid vicarius poſſit agere vel conueniri, ita ꝙ factum ſuũ præiudicet eccleſiæ, quòd aut loqtur de vicario temporali, vel perpetuo. Primò caſu non puto eum poſſe agere, niſi habeat mandatum à rectore, & hoc caſu poteſt ꝓcedere dictum huius gl. Ratio, qa nõ habet titulum in eccleſia, vel adminiſtrationẽ: licet aliquid detur ſibi pro ſua ſuſtẽtatione. Facit per locum à ſpeciali. cle. j. de of. vic. & quod §. dixi. Secũdo caſu diſtinguo, ꝙ aut vult agere vel conueniri pro iurib. vicariæ, & poteſt. licet nullum habeat mandatum ab eccleſia, ſeu rectore. Habet enim titulum in eccleſia: vt d. cle. vna. & c. extirpandæ. §. qui verò. de præb. ſicut enim agit canonicus nomine ſuæ præbendæ, licet prebenda ſit eccleſiæ: vt in c. 3. & quod ibi no. de prob. ita & fortius agit vicarius nomine ſuæ vicariæ pro iurib. ipſius. & factum ſuum præiudicabit eccleſiæ: ſicut factum alterius adminiſtratoris: & pro hoc optimè facit iſte tex. non diuinando & cauillando literam. facit tamen ꝙ rector poſſet ſibi aſſiſtere in lite. ſtratione ꝓdicti. ꝙ ſibi ex contrario euentu litis poſſet irrogari. cùm perditis bonis vicariæ oporteret prouideri de aliis bonis eccleſiæ. ar. de præb. de monachis. & pro hoc l. ſi ſuſpecta. ff. de inoffi. teſta. & l. à ſententia. ff. de appel. Aut vult agere vel conueniri pro aliis iuribus eccleſiæ, quæ remanſerunt apud rectorem. & non poteſt, niſi habeat mandatum à rectore: quia in illis nullum titulum habet. & hoc etiam caſu poſſet procedere dictum gl. Ad prædicta faciunt not. in c. ex poſuiſti. de præben. & d. §. qui verò. Et per hoc habes clarè expeditam materiam huius primæ gl. ¶ Gloſ. ſi. intrat materiam editionis, & pondera eam, quatenùs dicit, quòd ſicut reus non tenetur actori propria inſtrumenta quibus non vtitur. edere, ita nec actor reo. Tu verò de hoc, & de tota materia gloſſ. & eorum quæ tractant hic docto. dic vt pleniſſimè dixi in capit. 1. de probationibus. vbi reperies quando inſtrumenta dicantur communia. & an in editione ſienda ſit differentia inter actorem & reum. ¶ † Extra gloſſ. quæro de quæſtione quam ponit hic Innocentius: quidam petit ſententiam latam contra ſe pro Petro ſuper tali fundo caſſari. † vel quia nulla eſt, vel quia iniuſta, & ab ea eſt appellatum. Petrus reſpõder, exibe ſententiam: Actor reſpondet ego non habeã ſcriptam quia iudex noluit mihi copiam ex ea facere. vel quia amiſi: quæritur, an reus cogendus ſit eam exhibere? Innocen. dicit, quòd ſic, per iſtum text. quaſi ſententiæ inſtrumentum ſit commune. Ideò is compellendus eſt illud edere, ſicut alia communia inſtrumenta, vt hic. Ad idem adducit l. is apud quem. C. de edend. vbi iudex appellationis præcipit exhiberi omnia acta cauſæ. Dicit etiam Innocentius, quòd ſi rens non diceret ſententiam e latam, interrogabitur

aduerſarius negat. Et iſtud dictum Inno. ſequitur Bar. in l. 1. §. eden d. ff. de eden. & in l. is apud quem. C. de eden. verſic. ſed circa hoc. dom. Ant. in c. i. §. de probat. dicit, quòd Spec. ponit hic dictum Innocen. ad literam. in tit. de inſtrum. edi. §. nunc dicamus. verſicu. ſed pone peto. & ibi vide & Bald. in l. 2. verſic. iuxta hoc quæro. C. vt li. pen. in l hi qui ad ciuilia. circa medium. ver. quærit Inn. C. de app. Et iſtud dictum Innoc. allegat & ſeqtur Pet. de Ancha. in c. cordi. de ap. in 6. & per Bart & Bal. in l. ſi appellationem. in fi. C. de ap. & Bal. in l. fi. C. de eden. & Ang. in auth. 192. circa fi. Bald. in l. noſtram. C. de teſta. & Pe. de Anch. in clem. i. §. ceterum. de vſur. & aduerte, quia Bar. id. l. is apud quẽ. non vt bene ponderaſſe verba. In nã Bar. ibi dicit, ꝙ ſi aduerſarius negat ſe habere inſtrumentum, iudex ꝑt pronuntiare eſſe reum. Ita ſegtur Sal. ibi. ſed Fulg. & Pau. de Caſt. in d. l. is apud quem. & Ang. ibi dicit, & re ctè, ꝙ Bar. ibi non recte ponderauit verba In. ga Inn. hic nõ loquitur qñ aduerſarius negat ſe habere inſtrumentum, ſed negat ſententiam latã: & eſt verum, ga Inn. ita loqtur. Dictum tñ Bar. eſt verum per ſuam rõnem. Pro quo eſt tex. in d. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſed & ſi cũ decreto. cũ gl. ff. ex quib. cauſ. ma. Ita dicit Bart. de Bellen. & cum Bar. tenet ibi Ale. per ſuam rõem. Sed Iaſ. ibi dicit aduertendum per regulã ſingularem, per ꝙ dicit, ꝙ aut fundamentum, & ratio Bar. nõ eſt vera, aut debet multum limimitari per regulam, quæ colligitur ex gloſſa. in §. ſi quis autem. qui eſt §. 2. in authẽ. de hære. & fal. quam glo. Ang. ibi ad illud not. multũ extollit. ¶ Adde Lap. alle. 10 Ale. conſ. 58.

a ¶ Eſt corrupta allegatio. eſt enim in cõſilio. 202.

Sebaſt Sap.

b ¶ In terminis. Idẽ tenet Per. de Ancha. in capit. 1. de appel. in ſexto. & Baldus in d repetitione l. 2. ff. de iureiurando. Dubitat tamen Iaſo. in l. 2. C. de eden. per glo. in §. ſi quis autem. non implens. in ver. ponit: quia ſi in veritate non erat appellatũ, vel talis fuit appelatio, quæ non habuit iuriſdictionem deuoluere ad iudicem ad quem, ſententia licet contra contumacem lata reperiatur à nõ habente iuriſdictionem: ideò non valet. ad hoc clem. ſi appellationem. & quod ibi not. de appell. Debuit enim iudex prius pronunciare ſe iudicem, vel appellatum fuiſſe: & tunc demum procedere ſuper principali iuxta notabilem theoricam Inn. in capit. 2. de dila. & per Ioan. And. in regula, ſcienti. de reg. iur. lib. 6. in merc. & per doct. in c. ſuper literis. de reſcript.

CAP. XIII.

1 *Ex ſola oſtenſione facta iudici abſque productione inſtrumenti: non dicitur inſtrumentum commune.*
2 *Inſtrumenta contraria directè, uel indirectè, ſibi inuicem fidem derogant.*
3 *Quando teſtes ſint contrarij ſtatur digniorib.*
4 *Producens uel ſcripturas, publicas contrarias, uel priuatas, uel unam publicam & aliam priuatam, eſt ſibi contrarius, & non auditur.*
5 *An reus producendo duo inſtrumenta contraria ad unum probãdum uel duas exceptiones circa diuerſa audiatur.*

Imputari. ¶ Imputatur producenti ſcripturas cõtrarias in hoc, quia inuicem ſibi derogant. Vel clarius ſic. Scripturæ contrariæ ab eodem prouũctæ fidem non faciunt. ponit primò dictum. ſecũdò ipſius rationem. ibi, cum in ipſius. ¶ Caſus ſileralis. Aliquis agebat contra aduerſarium ſuum, puta petens ab eo aliquam pecuniam, ad ſuam intentionem probandam produxit duo inſtrumenta contraria: quærebatur, cui illorum vel neutri ſtandum eſſet? Reſpondet Papa quod iſtæ ſcripturæ contrariæ fidem ſibi adinuicem derogant: & ſic non valent, & imputet ſibi qui eas in iudicio protulit: quia in poteſtate ſua fuit quam voluerit ñ proferre: debuit enim eas prætidiſſe, & alteram protuliſſe. Bet. ¶ Not. 1. à contrario ſenſu, quod habens ſcripturas contrarias poteſt vti illarum altera. Nam ex ſolo vſu illarum fides tollitur, vt patet hic in principio: & clarius in ſi. ¶ † Not. 2. ibi, in iudicio protulit. quod non dicitur quis vti in inſtrumento antequam in iudicio ſit productum: ex quo infero, quod ex ſola oſtenſione illius inſtrumenti facta abſque productione iudiciali, non dicitur inſtrumentum factum commune, ita vt alia pars poſſit illius editionem inuito domino petere: & ſic intellige no. per gloſſ. in l. 1. ff. de eden. ¶ Nota ibi, cum in ipſius &c. quod quis non cogitur edere ſuum proprium inſtrumentum, etiam ſi ſit contrarium illi quo iudicio vti tur quod rene menti. ¶ † Gl. 2. facit tria. Primò quærit in qua contrarietate verificatur iſte tex. reſpondet, ꝙ tam indirecta quam in directa & vtriuſque ponit exemplum. Primum tamen exemplum de directa contrarietate non placet doc. quia non eſt talis cõtrarietas per quam fidei alterius inſtrumenti derogetur: ſunt enim hæc compatibilia, quod tunc promiſeris mihi ſoluere, & ego per aliud inſtrumẽtum fecerim tibi pactum de nõ petendo, ſed ꝙ tratietas hoc caſu reſpicit intentionem agentis: qa fecit ibi pactũ de nõ petendo, nequeo effectualiter petere.

ad monitus. in authen. de hære. & fal. vbi requirit binam monitionem: antequam quis poſſit priuari ſuo iure incontinenti. Sed de veritate illius gl. vide per Fel. in c. ex literis. §. de cõſti.

c ¶ Intelligẽ tamen ſane Dummodo pars contribuat in expenſis quas fecit in redimendo ſententiam à notario. Ita dicit Fulg. in d. l. is apud quem. C. de edẽ. Idem tenet Pau. ibi: ſd ante eos iſtud tenet ibi generaliter Bald. in l. 3. ad fin. in verſic. iuxta hoc quæritur. pone quod ille à quo petitur editio & c. vbi generaliter concludit, quòd os nunquam tenetur dare copiam alicui⁹ inſtrumenti, vel act⁹ niſi prius contribuatur in expenſis ſolutis ptrario. per regul. l. cum ſepe. C. de eroga. mi. an. lib. 12. & l. 3. ff. finium reg. Eſt verum quod Bal. dus alle. l. 4. & debet allegare l. 3. Idem tenet Innocen. in cap. 1. de probat. Speculat. in titul. de inſtrum. edit. in §. videndum. in verſic. ex præmiſſis. Et pro hoc quod debeat fieri contributio in expenſis, eſt textus in l. final. C. de bonis auctor. iudic. poſſ. in veſicul. & expenſas ſecundum de bitorum quantitates perſoluant.

d ¶ Iſta ſolutio Panormit. non ſatisfacit Iaſ. in d. l. is apud quem. qua dicit ipſe quod nõ eſt verum, quòd in caſu noſtro iudex appellationis de cuius iuriſdictione dubitatur, videatur pronuntiare de præluditis. ſeu præparatoriis: imò dicitur diffinire cauſam principalem, conſiderato effectu. ſi poſt pronuntiaret inſtrumẽtum ſententiæ eſſe nullum, & caſſum, & non habere effectum, quamuis non oſtendatur ſententia. à qua non fuit intra legitimum tempus appellatũ. Nam aliud eſſet ſi ſolum pronuntiaret ſe eſſe iudicem in cauſa appellationis. Vnde vide in l. 1. C. de eden. ſed videtur quod Panorm. hic in ſi. defendat ſuam ſolutionem ab impugnatione ipſius. Et ſubiungit ibi Iaſ. quòd placet ſibi diſtinctio Imolæ hic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Si à diuersis producuntur diuersa in strumenta, & meritis æqualia præfertur, quod factum est ad liberationem, vel pro causa fauorabili aliàs reiiciuntur, & iudicabitur contra illum, q grauabatur onere probandi: vt hic per d. Ant. Vide Ant. in d.c. in nostra circa fi. ¶. de testi. in c. ex tenore. ver. quãdoque literæ. de rescript. Et Spec. in tit. de proc. §. ratione autem formæ, & materiæ. vers. ſi autem dicti essent. & Domi. in c. ſi duo. in princ. de procur. in 6.

Sebast. Sap.

b ¶In actore. Vide Bar. & Saly. in l. scripturæ. C. de fid. instr. Bald. in l. imperator. ff. de statu homi. & in l. cum proponebatur. vbi Io. de Imol. ff. de leg. 2.

c ¶Vide Bar in materia huius c. in l. Dinus. ff. de fal. vbi alia ponit ad materiam facientia.

Alii ponnnt alia exempla de quibus non curo: satis enim est, quòd vbi instrumenta sunt contraria directè vel indirectè, vt fidem sibi derogent. Secundo glo. quærit an dispositio huius c. habeat locum siue ab eadem, siue à diuersis partibus instrumenta contraria producantur? Et concludit quod ſolum habet locum quando ab eadem parte: de quo ſ. latiùs dicam. Tertiò quærit, an idem sit in testibus contraria deponentib. ab eadem parte productis? Et respondet quòd non: & rationem diuersitatis exprimit. hoc c. voluit tota ista glos. Sed tu colligendo dicta aliorum distingue latiùs, concludendo mentem c. & glo. quod aut instrumenta contraria producuntur in iudicio, aut testes. Primo casu, aut est vnum instrumentum contrarium, aut plura: ſi vnum derogat sibi fidem, nisi aliqua sub diuisione saluari possit. Ad hoc c. inter dilectos. §. cæterum. ſ. eod. & l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. tenet Bar. in l. ſcripturæ. C. c. Si plura aut producuntur ab eadem parte, & tollunt sibi fidem: vt hic. & d. l. ſcripturæ. nisi per diuisionem siue interpretationem saluari possit dicta contrarietas. arg. c. cum tu. de testi. & c. nihil obstat. de verbo. ſig. Aut à diuersis partibus, & statur digniori. in l. optimam. C. de contrahen. & comit. stip. & in l. ſcripturas. C. qui po. in pig. ha. de quo in Spe. de instr. edi. §. postremò. aliàs instrumentum versic. ſed pone produco. Si verò per omnia a sunt æquales, a tunc iudicabitur contra illũ qui probare debebat, quaſi nihil probauerit: quia cùm tanta fides adhibeatur vni ſcripturæ, ſicut alteri, nihil ergò est probatum: & ſic ſi reus habebat probare, iudicabitur contra b eum. Idem in actore, b nisi causa esset fauorabilis iuxta ea quæ leguntur & notantur in c. ex literis. de probat. & vide circa hoc, quod dixi in cap. in præsentia. de proba. vbi dicitur an & quando inſicitur probatio vnius per probationem alterius. ¶†Secundo membro principali, quando testes sunt contrarii, dicitur, quòd indiſtinctè statur digniorib. per rationem glo. & expedias latiùs hunc articulum per no. in c. in nostra. ſ. de testib. vbi dixi. ¶†Sed circa prædicta quæritur de duobus primo, an dispositio huius cap. procedat tam in ſcripturis publicis, quàm priuatis. gl. in l. ſcripturæ. præalleg. videtur intelligere de publicis: ſi enim vna esset publica, & altera priuata: tunc staretur digniori. per d. l. ſcripturas. ſo. Andr. dicit ſe audiuisse aliquos legum doct. ibi tenentes hoc legum habere, ſiue vtraque ſcriptura sit publica, ſiue priuata, ſiue altera publica, & altera priuata. Æquales enim sunt quo ad hoc, quando ab eadem parte producuntur: licet differant quo ad aduerſarium conuincendum: & dictum glo. contrariè procedit quando à diuersis partibus producuntur: & ſic loquitur d. l. ſcripturas. & hoc mihi placet: quia reſpectu ciuſdem producentis nulla apparet diuersitatis ratio inter publicam & priuatã: cum illa producendo videatur omnia in eis contenta confiteri, iuxta no. per Inno. in c. cum olim. de censi. & ſic reperitur ſibi contra- 5 rius. ¶Secundo quæritur, an procedat iste tex. tam in actore quàm in reo. Hoſti. & Goffr. videntur restringere istum text. ad actorem: Reo autem licet producere contraria instrumenta, cum liceat sibi vti contrariis defensionibus. vt in regula: nullus. de reg. iur. li. 6. rei enim sunt fauorabiliores. ff. de reg. iur. l. fauorabiliores. nec ad illud etiam admittitur reus ſine proteſtatione. C. de except. l. ſi quidem ſecundum eos. Ioan. And. putat etiam reo præiudicare ſi ad exceptionem probandam producit duo instrumenta contraria: quæ ſe non comparantur. Nec obſt. quòd contrariis defenſionibus potest vti: quia facilius ſustinetur reus allegans contraria, quàm probans. Ioan. de Lig. dicit. quod nec exceptiones contrariæ ſimul propoſi possunt, nec probatio contraria est admittenda: ſed ſucceſſiuè potest quis excipere contraria, & probare: ſed certè hoc fuit de mente Ioan. And. in regula, nullus pluribus. propè finem. præalleg. dic melius, quòd aut ſcripturæ contrariæ producuntur ad probandum certum quid. & habent locum iste text. & ſ. dicta: loquitur enim iste text. indiſtinctè. & facit ratio ſuperiùs allegata. Aut producuntur ad probandum diuerſa quæ in ſe sunt contraria, & tunc hoc dependet ab alia quæſtione. nunquid liceat proponere ſimul contrarias exceptiones. Nam ſi licet proponere, licitum est eas probare: de qua quæſtione dic vt plenè not. per glo. & Dyn. in dicta regula, nullus pluribus. per Bart. in l. nemo. ff. de except. & in apo. Burr. in auth. contra qui propriam. C. de non nu. pec. & no. in c., cum venerabilis. de except. in glo. fi. & ſuper ea.

CAP. XIIII.

1 *An confeſſio ſimplex ſine causa ualeat. & an in probatione indebiti æquiparatur ſcripturæ. & quid ueniat appellatione cautionis.*
2 *Cautio. pactum nudum confeſſio. & ſtipulatio ſine causa non ualent: fallit in libertate. & quando est facta in ultima uoluntate. in iudicio. uel in pia causa.*
3 *Fundans libellum ſuper confeſſione probatiua obligationis. uel inductiua. an debeat obtinere.*
4 *Fundans ſe ſuper mutuo. ſi probat confeſſionem non obtinebit.*
5 *Confeſſio procuratoris de recepto non præiudicat domino. qui constituit ipſum ad recipiendum.*
6 *Confeſſio facta absente parte etiam de iure canonico. non obligat confitentem tam in ciuili. quam in criminali.*
7 *Confeſſio absente parte facit ſemiplenam probationem.*
8 *Renuntiatio exceptionis non numeratæ pecuniæ non ualet. ſi fiat incontinenti.*
9 *Exceptio non numeratæ pecuniæ durat perpetuò ecclesiæ. in caſibus. in quibus neceſſe est probare. quod pecunia ſit uerſa in utilitatem ecclesiæ.*
10 *Elapſo biennio in obligatione litterarum potest opponi exceptio doli.*
11 *Exceptio non numeratæ pecuniæ tunc habet locum. quando interuenit ſcriptura: ſecus ſi non interuenit.*
12 *Quando quis bis confeſſus fuit. non habet exceptionem non numeratæ decuniæ uel dotis.*

c Si cautio. c ¶Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum: ſi non exprimitur, necesse est vt creditor probet id fore debitum. Ponit dictum, quod diuidit in duo membra, & ſecundum membrum, ibi, ſed ſi. ¶Casus literalis. Aliquis agebat contra aliquem aduerſarium ſuum petens ab eo certam pecuniæ quantitatem, ad quod probandum inducebat quoddam instrumentum in quo reus ſimpliciter confitebatur ſe debere quantitatem petitam, nullam causam exprimendo ex qua deberetur: quærebatur, an ex tali cautione reus sit cõdemnandus. Reſpondetur, quòd actor tenetur ostendere debitum quod in cautione illa continetur. Si verò causam reus expreſſerit in ſcriptura illa propter quam ſcriptura facta fuit ſuæ confeſſioni stabitur, nisi probet ſe id indebitè promiſſiſſe. Ber. ¶Non colligo more solito notabilia propter varietatem intellectuum: ſed p quæſtiones declarabo literã: qua declarata poterunt notabilia & concluſiones colligi. ¶†Quæritur igitur primò quid comprehendatur hic appellatione cautionis? Hoſtien. videtur tex. intelligere in promiſſione ſeu profeſſione debiti in ſcriptis publicis redacta: dicit enim textum istum non procedere in confeſſione ſimplici, cùm quis ſcilicet confitetur ſe debere decem Titio: licet non dicat ex qua causa, nec liquet de illa: reddit rationem diuersitatis. nam tabellio ſcribit instrumentum, vt vult, & ſibi placet de conuer. coniug. dudum. ideò effectualiter non probat, ſi causa in eo non exprimitur: quæ quidem rario ceſſat in confitente, cui potuerit dicere, quod ſiue causa promiſerat: & legem apertiùs dicere. ff. de pactis. veteribus. & de verbo. obliga. l. quicquid astringendæ. imputet ergò ſibi ſi hoc non facit: argumentum ſuprà capit. proxi. in fine. Nam ex quo confitetur ſe debere, præſumitur efficaciter, & verba cum effectu ſunt ſumenda: & clericinon resid. relatum. Et hoc dicit tenendum, remittens etiam ad ſummam. de confeſ. §. finali. & cum hoc dicto transiit ſimpliciter Ioan. And. hic. & pondera. Nam per rationem ſuam videtur idem dicendum in ſcriptura priuata per confitentem facta. quod in ſimpliciter confitente. Nam latiùs potuit deliberare, & diſtinctè loqui ſcribendo quàm ſimpliciter & ex abrupto confitendo. dominus Anto. non placet hæc differentia. Hoſtien. quia maiorem vim debet habere confeſſio inſtrumentalis. quæ sit à petito quàm illa quæ ſimpliciter emanat. Ad hoc quod legitur & notatur in l. 1. C. de vſur. & in l. ſciendum. ff. de verbo. oblig. & inſtitut. de fideiuſſ. in fin. Ego allego. glos. ordinariam quæ apertè tenet contra dictum Hoſtien. in l. cùm de indebito. §. fin. ff. de probat. quæ apertè vult text. istum procedere ſine confeſſio emanat in instrumento publico, ſine priuato, ſiue qualibet ſcriptura: & pro hoc facit tex. illius l. & huius c. vbi fit mentio de confeſ. Item confeſſio nocet quando est dilucidè facta vt in l. generaliter. C. de non num. pec. & in c. per tuas. de proba. Non enim potest dici dilucida confeſſio: ſi est facta ſine causa: potest tamen ſignari differentia, an fiat in ſcriptis, an ſine? ſecundum glo. præalleg. quia quando interuenit ſcriptura expreſſa causa: tunc oportet quod contraria ſeu indebitum, p̃betur per ariam ſcripturam: & hoc caſu procedat ille caſus in fi. requirens ſcripturam ad probationem indebiti. Si autem non interuenit ſcriptura: ſufficit probare indebitum per teſtes. argu. in l. nihil tam naturale. ff. de regulis iuris. Attende tu canoniſta circa hoc vltimum. Nam licet iste tex. ſit extractus ex dicta l. cum de indebito. §. fina. nullam tamen facit mentionem de ſcriptura reſpectu probandi indebitũ ſed ſimpliter dicit, nisi probaueris te id indebitè promiſiſſe. &c. ſed tex. in d. §. in fi. req rit ſcripturã. Bar. ibi remittit ad not. in gl. l. g fiaſſr. C. de

a *Sebast. Sap. Omninò nuda. Vide Ale. p. ſ. 18. in 3. vol. & p. ſ. 84. in j. vol. & p. ſ. 13. inc. ex his, quæ in themate. in p. ſ. 158. inc. circa primã. in 2. vol. & in l. à Titio. ff. de ver. ob. Ro. p. ſ. 292. inc. pro habenda in fi. & in conſ. 373. incip. in caſu proposito.

b ¶An & qã probet confeſſio ſine causa, vide gl. in l. j. in fi. ff. de interro. act. hic alle. & Bald. in l. illud. C. de ſacroſ. ec. ver. quarto & vltimo circa inſinuationem. & in l. ſi. in fi. C. ſi cer. pe. Bar. in l. ſi cum falſa, vbi etiam per alios. C. de iuris & fact. igno. & Bar. plenè in l. generaliter. vbi etiam per alios. C. de nõ num. pe. & Ange. de Are. inſti. de litera. oblig. Et adde, q̃ ſi confeſſio obligatoria ſine causa fieret in instrumento confeſſionato, vel guarẽtigiato idem operaretur ac ſi esſet expreſſa causa. Ita Bal. in l. ſicut. per illum tex. in 2. no. C. de repu. hære. in l. 2. C. de exce. rei iu. Sed alibi idem Bal. tenet contrarium, & fortè melius in l. ſi nõ fortem. §. 1. ff. de condi. inde. Potes concordare ex quibuſdam verbis Imolæ in l. ſi. verſ. tertio limita. ff. ad quib. ap. non licet. ¶Adde an confeſſio ſine causa ꝓbet. Ale. conſ. 4. & 13. 1. libro. Et quid veniat appellatione canonis. vid Oldr. conſ. 68. & an a confeſſio in reali præiudicet, per Frã. Are. conſi. 36. Et quid de confeſſione facta coram arbitro ſine causa. vide Ale. conſi. allegato. Et quid de iudiciali. Ro. conſ. 154. Et an confeſſio ſine causa iurata valeat, per eum conſi. 374. Ioan. de Ana. conſi. Ant. Franc.

¶Adde primo quæ dicatur confeſſio ſine causa? Et dicas, q̃ dicitur quando quis confiteturſe debere decem Titio, vel qđ accepit decem à Titio, nec dicit ex qua causa: vide gl. not. & Alex. in l. cum de in debito. de probatio. & vide eundem Ale. in conſ. 4. prima parte conſil. Et quare i- b ſta cõfeſſio ſine causa non inducat donationem, vltra hic dicta per Ant. & Abb. vide Ale. in d. l. cum de indebito. in §. ſed hoc. ff. de proba. & conſ. 4. & in conſ. 13. in prima parte. & in conſ. 83. & quod cõfeſſio ſine causa ipſo iure non valeat hſ etiam in c. in præſentia. de proba. niſi forſan sit facta in iudicio ſm Bal. in l. ſicut. C. de repu. hære.

c ¶Est verum ſi acceptetur per partem: aliàs cõfeſſio facta ad obligandum etiam in iudicio, & etiam in præſentia partis, non præiudicat. Secus est in confeſſione liberatoria. Ita tenet Sal. poſt Richard. in l. j. in 15. opp. C. de confeſ. & idem in l. generaliter. ĩ 6. q. C. de nõ nu. pec. & idẽ in l. iubemus. C. de lib. cau & tenet Ale. cõſ. 376. inc. viſo ſuperiori themate. & conſ. 405. inc. in causa appellationis. cõſ. 545. inci. in causa & lite. vertẽte inter p̃uidum mercatorem & capitulum. Et no. qa est de pane quærendo.

* Sebast. Sapia.

d ¶Quod causa. hoc ẽt firmat Lu. Roma. cõſ. 373. inci. in caſu ꝓposito. ante fi. Ale. conſ. 4. inc. circa primum quæſitum. in j. vol. & p. ſ. 83. inci. in causa. & lite. e. vol. 1.

e ¶Idem refert & ſequitur Lud. Ro. in d. l. admonendi. vbi all. d. l. inſtrumẽta. cum gl. & tamen ante eũ Spe. met. alle. vt hic per istum. idem ſimpliciter tenet idem Lud Roma. in l. nuda ratio. ff. de dona. Idem tenet Matthe. in not. 4. & pro hoc dicit ſe allegare duas gl. Primam in l. 3. §. ejuſdem. in ver. ſpeciem. ff. de teſtibus. aliam in l. fi. C. de cõue. fiſci. debi. lib. 10. & dicit ĩ practica poſſe ad hoc adduci exemplum quotidianum, ſi in præſentia duorum teſtium dixi: Da mihi illos decem ducatos, quos debes non expreſſa alia causa & reſpondiſti in præſentia teſtium. est verum, qđ debeo tibi dare decẽ ducatos: ſed volo quòd adhuc me expectes per vnũ menſem. nam ſi tale debitum probaretur per vnum teſtem. certè ſimul cum iſta confeſſione deberet obtinere in cã. Si verò nihil probat de debito, ſed ſolum probat p duos teſtes iſtam confeſſionem extra iudicialem factam ſine causa in præſentia partis certè cum faciat ſemiplenam probationem. debebit ſibi deferri iuramentum in ſ̃upplementum probationis. Quod nota, quia quotidianam.

¶Nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶ Si constitui. Vide Dec. in c. cum olim. 1. vbi etiam Fel. S. de officio deleg.

b ¶ Si constitui procuratorem ad recipiendum mutuum vtrũ dicatur impleuisse mandatum, si confessus est se recepisse mutuũ. Et istã q. vide p Abb. inc. cũ olim. j. de offi. deleg. Ro. in l. prædia. vers. tertiò. Si cõstituo. ff. de acq. pos. vbi concludit. q non præiudicat domino, tanq̃ exceſſerit fines mandati. Et vltra omnia hic hic allegat allegat etiam Bar. in l. si debitorem. ff. de no. & format aliã q. de procuratore constituto ad recipiẽdam pecuniam mutuo. & ad confitendum se recepisse, an præiudicet domino, si cõstituit se recepisse ex mutuo ciuili, videlicet ficto, cum nõ intervenerit numeratio. vbi refert Bar. in d. l. 2. §. fi ff. si cer. pet. tenere quod nõ, sed ipse tenet p̃ Bart. sequendo Ang. in d. l. si debitorem. vide etiam q. quam hic ponit d. Ant. & adde q. not. Ang. in l. à diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iu. vbi determinat, q. talis procurator per suam confessionem non præiudicat. Et ibi vide, an & quando cõfessio de receptione pecuniæ præiudicet domino: nam si procurator fisci confiteretur se recepisse pecuniam à debitoribus fisci, debitores liberãtur. tex. est l. omnes in fi. C. de quadr. præscript & idem dicit Bar. in l. si. pcurator. §. fi. ff. de iure fis. & de arti. hic posito vide. per Pau. Ca. i d l. 2. §. fi. cir. fi. ff. si cer. pe. Itẽ ad hoc facit Bal. in l. j. in 7. col. C. de inof. dona. vbi dicitur, q. cõfessio de receptione non probat verã numerationẽ quo ad præiudicium tertij. Et vide Bart. in l. a Luci⁹. §. tutelæ. ff. de b administr. tu. lac. de Castel. in l. certum. §. sed an & ipsos. ff. de de confes Ancha. in. ca. generaliter. §. fi. in

¶ Nunc venio ad glo. & pri mò quæro: quia tex. exigit causam in cautione exprimi, quã do dicitur causa expressa? Respondet glo. 4. quando pecuniæ præmissæ causa exprimitur. vt puta, promitto tibi dare 10. quia mihi mutuasti: vel quia apud me deposuisti. vel quid simile. Si autem causa non exprimitur nil valet talis confessio ẽt cum promissione & no. in hoc gl. q. a sentit tex. etiam procedere vbi interuenit promissio sine causa. & idẽ nõ. gl. in d. l. cum de indebito. i fi. Secũdò gl. quærit, quid si non interuenit promissio sed nuda p̃fessio ex causa antecedẽti, vt puta p̃fiteor me tibi dare 10. ex cã depositi, vt vult alia causa. Responde quòd idem est, ac si interuenisset promissio: & tenetur ex illa confessione. no. gl. & idẽ gl. in d. l. cum de indebito in fi. ¶ † Sed aduerte nunc extra glo. ad q. quotidianam: pone quod munitus tali confessione format libellum. fundans se solum super illa confessione, & eam probans, vt qa dicit Titium fuisse confessum esse debitorem suum in 10. ex causa depositi: ideò petit eum condemnari ad restituendũ: & ad hoc probandum inducit instrumentum confessionis depositi, nunquid ex hoc debeat obtinere? Nic. Mat. (vt refert Io. An. in add. Spec. in ti. de teste. §. 1. ver. sed pone, egi contra te ad 10. prolixè disputando concludit, quòd non: & fundamentum suum est, quia actor debet se fundare super causã inducente obligationem. argument. in l. licet. §. ea. ff. de proc. & in l. fi. C. de fideic. li. Sed hæc confessio non inducit obligationem. sed probat, ideò non debet obtinere. Hoc dictum iudicio meo procedit de subtilitate iuris: sed de æquitate quadam dicendum esset oppositũ quia allegans confessionem allegat probationem obligationis & per consequens tacitè allegat ipsam obligationem: & libellus debet latè intelligi in fauorem libellantis: vt l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. & in c. constitutus. cum ibi not. de relig. do Item intellige dictum Nico. quando cõfessio est declaratiua seu probatoria tantum: vt in exemplo præmisso: secus si est inductiua: quia tunc satis est se super illa fundare, cum inducat tunc obligationem. Pone exemplum, si dico, q. Titius in testamento fuit confessus se mihi debere 10. & probo hanc confessionem: nam ex hoc inducitur legatũ. l. 1. C. de fal. cau. adie. le. & sic allego & p̃obo obligationem. & dic idem, vbicunq; confessio inducit obligatiobem. facit quod no. Io. And. in ad. Spe. in ti. de confes. §. fi. ver. quæ autem actio. † Sed circa idem quæro, qd si me fundo super mutuo, & postea probo confessionem mutui? Spe. c. ti. § j. ver. sed pone. egi finaliter: concludit quòd non debeo obtinere: quia non probo id, super quo me fundaui: sunt enim mutuum & confessio diuersa qđ etiam sentit Bar. in l. 2. §. appellata. & § fi. ff. si cer. pe. Nam libellus fundatur super mutuo naturali, & probatio est facta de mutuo ciuili. Concludo ergò quòd habens confessionem probatoriam, debet in libello se fundare super causã obligationis: vt puta, quia deposui, & vtile est facere mentionem de confessione, & postea ad probationem obligationis probare cõfessionem. Facit l. Publia. ff. depo. & l. de etate. §. qui interrogatus. ff. de inter. act. & hæc notabis tanquam quotidiana: & vide latius in locis præal. † Per hoc di

c cit Io. An. in ad. in d. § fi. q. si constituit a procuratorem ad exigendum ad fidem faciendum non obst. mihi confessio procuratoris de recepto, nisi solutio aliter probetur: quia fuit constitutus non ad confitẽdum, sed ad recipiendum. Idem sentit Bar. in d. l. 2. §. fi. si cer. pe. vbi dicit, q. si constituit procuratorẽ ad mutuum recipiendum, non ob. cõfessio procuratoris de recepto: qa constitutus fuit procurator ad recipiendum mutuum naturale. & tunc probatur mutuum ciuile q̃ no. & vide quod in simili no. idem Bar. in l. à diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iud. & Feder.

6 cons. 53. ¶ † Tertiò principaliter ista glo. 4. quærit: quid si quis confiteatur se mihi obligatum in certa quantitate, intellige causã expressa, sed absente parte? Respondet, q. talis cunfessio non nocet. ad instar stipulationis. & idem no. gl. in d. l. cum de indebito. in fi. Et no. singulariter hoc dictum glos quòd etiam de iure canonico non nocet confessio absente parte facta. Io. An. dicit videndũ quod no. gl. 1. q. 7. quoties. vbi gl. 4. in fi. dicit se credere iure canonico me teneri si promitto tibi, me daturum 10. Titio. arg. 22. q. 5. iuramenti. maximè vbi interuenit iuramentum. ar. ff. de consti. pe. l. 1. nec aliter Io. An. declarat animum suum. sed d. Ant. apertè dicit se putare. quòd forte de æquitate canonica valeret confessio absente parte facta quia sola mens debet sufficere, quomodocunque de ea constet. all. no. in d. c. quoties. quod maximè procedit secundum eum, quando transit in disputationem quæ sit ex aliqua causa stimulante conscientiam. ff. de const. pe. cu. l. si Titius. Sed tu aduerte latius. Nam præsupposito quòd gl. d. c. quoties. esset vera non tamen facit contra hanc glossã. quia illa gl. loquitur, quando verba dispositiua proferuntur in tertium præsentem: vt quia dicit, promitto tibi quod dabo Titio 10. quo casu oritur obligatio naturalis etiam de iure ciuili. se cus quando verba proferuntur in absentem, vt quia dico promitto tali absenti, 10. tunc enim etiam naturalis obligatio non oritur: quia non est cui acquiratur: ita no. gl. & doct. in l. stipulatio ista §. si quis insulam. ff. de ver. obl. & in l. 1. ff. de pact. facit l. absenti. ff. de don. & l. quæ absenti. ff. de acqui. pos. & c. fi tibi absenti. cum ibi no. de præb. lib. 6. vnde in proposito. cum cõfessio facta sit simpliciter in fauorem absen

c tis: c puto quod de iure etiam canonico d non possit absens se ex illa fundare. cum absente parte non videatur facta ex certa scientia: sed potius ex abrupto. & ex aliqua occasione. sæpe enim ad se excusandum dicit qs se debitorem alicuius absentis, cui in veritate in nullo tenetur? Et pro hoc facit ille tex. sicut enim de iure ciuili non valet confessio sine causa: quia præsumitur erronea: ita video hoc sancitum de iure canonico. Item video, quod in criminali non probat confessio extra iudicium facta: vt in c. quam sit grave. de excess. præl & quod ibi not. per Inn. in c. at si clerici. de iud. Ita dicendum in confessione facta absente parte: non enim præsumitur de liberalitate prolata, & hoc voluit gl. in c. fi. de confes. & vide quod no. gl. i. in c. constitutus. de procu. puto etiam, quod de iure canonico non poterit quis stipulari alteri per c quamquam. de vsu. li. 6. vbi etiam in causa fauorabili, pura in causa restitutionis vsurarum, requiritur persona publica ad validitatem stipulationis pro absentib. puto tamen, q. si verba proferuntur in presentem vt quia promitto tibi quod dabo Titio absenti 10. q. per viam denunciationis Euangelicæ potero compelli ad soluendum, & sic saluo & intelligo illam gl. nunc nouissimè scribendo. Sed contra eum directè agi nõ poterit: non enim per istum, cui facta est promissio: quia sua nõ interest. & sine actio ne nemo experitur. l. si pupilli. ff. de neg. gest. & l. stipulario ista. §. alteri. de ver. obl. per illũ absentem, cum illi per alium quæri non potuit. d. §. alteri. & c. si tibi absenti. Nec ob. c. j. fi. de proc. lib. 6.

¶ Adde an cõfessio procuratoris de recepto noceat domino. Paul. de Cas. cons. vlt. in primo impress. Ro. cõs. 94. Ang. cons. 344. Raph. Co men. cons. 24.

¶ Circa istud de confessione de recepto facta p procuratorẽ, an noceat dño: vide quæ habẽtur in l. in ẽctib. §. sed quoniã. in fi. C. de nõ nu. pe. Et vide Bal. in aut. ad hæc. C. quando nullier. tu of. fungi poss. vbi dicit, q. nõ nocet domino, nisi reuera receperit. Et vide eũ dem post Bar. in aut. hoc ius porrectũ. C. de sacrof. ec. & eũdẽ Bal. in l. non absfulit. in j. q. C. de noua. Et vide Bar. in l. 2. §. fi. ff. si cer. pe. & vide Ab. in c. 1. vt lite pen. ! Et ad de, quòd confessio procuratoris cõstituti ad recipiendũ non habet domino nocere. Ad quod ſtiam vide Bart. in l. certum. § sed an & ipsos. ff. de confes. Et generaliter an & q̃si factum procuratoris noceat domino, vide in l. i. C. de proc. Et an & quando cõfessio procuratoris nocet domino, vide Old. cons. 126. & Specul. in titu. de procura §. vr autem in versicu. cæterum. & seq. in titu. de confes. in §. nunc videndum. nunquid confessio ꝓcuratoris: & in §. postea. in ver sicul. si verò fit per procuratorem. & an confessio procuratoris de pluri debito vide Bald. in l. j. C. de plus peti.

c ¶ In fauorem absentis. Vide Gemini. in §. de his. 3. quæst. 9. Bald. in ca. innotuit. supra de elect. in 1. ra tiones. C. de probat. & in l. illud. C. de sacrosanct. eccle. & in l. generaliter. in 10. quæstione. C. de nõ numera. pecun. vbi vult quòd valeat cõfessio fauor quanime. d ¶ Canonico. Et etiam Panor. tenet etiam Ioan. de Imol. hic & Alexan. in consilio. 321. incipien. in causa. Ang. hebreorum. de pact.

Tit. De fide instrum. c. cum P. 112

a ¶ Semiplenã. Confessio. eẋ indicialis facta absente parte semiplenam ꝓbationem, facit. Adde: q. ista est cõis sententia quanõ esset ꝓsulendo vel iudicando recedendũ. Et adde, q. istud tenet Bar. In d. l. admonẽdi. ver. his p̃missis quæro, vtrũ duo semiplenè, &c. 7 in p̃ſſuo inc. factum sic se habet, Titius & a Seius. & c. fegẽ Ant. in c. fi, j. de iureiu. & ibi Im. idẽ tenet. Sequitur expresè Lu. Rom. ꝑ. 373. inc. in casu ꝓpositio, visis alle. cir. fi Paul. de Cast. ꝑ. 82. ẽc de Bellanis. & ꝑ. 255. inc. visis actis. fensit Bal. in l. 1. C. de ꝑfes. qui Bal. limitat sing. nisi in tali b ꝑfessione extraiudiciali parte absente emanata interuenisset iuramentum: qa c cũ iusm suppleat p̃sentiam partis, faceret quòd tunc, pbaret plenè. Ita Bald. in rub. C. res inter alios 9 acto. Bar. i l. cũ quis. dicedẽs. §. codicillis. ff. dele. 3. refert sic, & segtur Iaſin d. l. admonendi. vers. circa secundam.

¶ Adde, an cõfessio extraiudicialis parte absente ꝓbationem inducat. R. o ꝑ. 206. & 291. Ioan. de Ana. cõs. 88. Are. ꝑ. 60. & ibi quod de iure canonico. Fulg. ꝑ. 197. Ale. ꝑ. 155. 1. li. & 24. 2. lib. Et si fiat parte absente, an necesse sit qđ accepter: per eum, ꝑ. 20. li. 4. & an velat quo ad liberandum, per Bal. cons. 118. 5. lib.

b ¶ Limitat. Confessio facta ex cã mutui nõ p̃iudicat vsq; ad biennium. qa p̃sumitur facta spe futuræ numeratiõis. Qđ ita tertiò vltra Pan. hic, nisi hæc ꝑfessio esset facta in vltima 10 voluntate, qa tunc non p̃sumitur spes numerationis. gl. est in l. j. C. de fal. cã adi. d leg. q̃ segtur Bald. in extraua. de pa. Const. in ver. vasalli. & in l. gñaliter. & in l. fi. C. de non nu. pe. & Bal. in c literis. de p̃sum. ¶ Adde an ꝑfessio facta ex causa mutui prejudicet post bien 11 & in d. c. fi. de sol. † Secũdò limita vltra alios

hic, q. tempus biennij est præfinitum quando confessio est in scriptis. Si autem sine scriptura, potest tunc in perpetuum obiici exceptio pecuniæ non numeratæ. fig. hoc voluit gl. in l. si non singuli. C. fi cer. pe. sed Bar. in l. fi ex cautioue. præalle. tenet non esse in hoc differentiam. alle. gl. in aut. rogati. C. de testi. Cy. & Pe. in d. l. generaliter. sequuntur gl. in d. l. si non singuli. & idem Ia. But. in d. l. si nõ sin guli. & Ange. de Peru. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. dever. ob. Nec ob. gl. in aut. rogati. quia loquitur in creditore confitẽte, non autem debitore. Hoc dictũ puto æqus. Facit tex. Inſt. de literarum obli. in pr. & in l. in ẽctib. præall. vbi ponderatur scriptura. sed dictum Bar. puto verius de subtilitate iuris. Noueor hac ratione, ex quo confessio emanauit cum debitis solennitatib. ei ſtandum est, donec per ipsum confitentem probetur p̃bretur, vt hic, & in d. l. cum de in debito. in fi. exceptio verò non numeratæ pecuniæ in dulgetur intra biennium ex quadam æquitate: quia debitores anxietate consequendi debitum de facili cõsitẽtur ante pecuniam numeratam: vnde cõsitens viua voce debet aut stare confessioni suę, aut probare p̃rium aut capere indulgentiam legis cum sua limitatione, sicut s̃. dixi in ecclesia. Tertio limita exceptionem infra biennium competere, quando debitor fuit confessus duntaxat: secus. n. si notarius scripsisset debitorem pecuniam recepisse in sui præsentia & testium. qa tunc cessat exceptio nõ numeratæ pecunie, quod voluit hic In. & latius per legistas in d. l. si ex cautio. Secundo principaliter fallit in c confessione dotis c quia maritus celcritate consequendi vxorem, de facili cõsitetur dotem recepisse quam in veritate non recepit. Sed de hac receptione dic meliùs. & pleni⁹: vt leg. & no. in d. l. fi. C. de do. cau. Tertiò fallit in auth. siue à me. C. ad Velleia. quando. s. mulier consentit alienationi rei sibi assignatæ propter nuptias: non enim valet primus consensus, sed oportet vt secundò consentiat interuenientib. aliis de quib. ibi, & plenè

12 no. in c. peruenit. de emp. & vend. † Vltimò, iudicio meo posset attetati, quòd si quis bis ex intervallo cõfiteretur pecuniam vel do

f tem recepisse: non posset amplius opponere exceptionem non numeratę pecuniæ vel dotis, nisi vellet in se assumere onus probandi: moneor p. l. cum scimus. & quod ibi not. g Bar. g C. de agri. & censi. lib. 11. vbi colligitur singularis rheorica, quòd vbi non præiudicat confessio ex defectu præsumptæ vnluntatis, si fuerit geminata b valet, quod bene notabis. & idem dicit ibi Bar. in verbis enumeratiuis, & hæc faciunt ad multa.

CAP. XV.

1 *Quinque quæ requiruntur ut unus notarius publicet in ſrumentum de quo fuit rogatus alius notarius.*

2 *An semper sit necessaria auctoritas ordinarij in publicatione per alium notarium facienda.*

3 *An protocollum faciat per se probationem.*

4 *An instrumentum probet, si tempore rogationis protocollum non fuit lectum coram partib.*

5 *Notarius quomodo publicabit rogationes mortui si ab breuiatur æ sunt scriptæ per dictionem. &c.*

6 *Forma subscriptionis notarij qui publicat rogationes alterius.*

7 *Qui possunt creare tabelliones.*

8 *Statutum quòd credatur instrumento privati, non valet.*

9 *Notarius an possit conficere instrumentum extra territorium illius qui ipsum constituit notarium.*

10 *Notarius an per alium possit conficere instrumentum.*

Cum P. ¶ Auctoritate ordinarij potest notarius tabellionis mortui notas in publicam formã redigere. Primo, factum: ex quo quæstio. Secundò decisio. ibi. ad petitionem. ¶ Casus literalis. P. tabellio præuentus morte quædam instſta non perfecit, quæ redacta erant in notã per eundẽ, quærebatur quid deberet fieri

nium. Ange. ꝑ. 166. Fulg. c cons. 133.

c ¶ Et cũ Bart. tenet cõiter doc. fm Ang. de Arc. inſti. de liter. obligat.

Sebast. Sap.

d ¶ Exceptio nõ nu. pe. Qñ exceptio nõ numeratæ pecuniæ admittat. post Iaſo. in l. qui pecuniã. ff. si cert. pe. Et inter alia dicit, q. de æquitate canonica sp̃ p̃t opponi, q. ẽt vo'uit Ang. ꝑ. 156. inc. vſ prima fronte. Vide ẽt Aje. ꝑ. 35. in j. vol. & do. Fran. Cur. ꝑ. 7. inc. vi detur iterato: vbi ponit, q. non datur huiusmodi exceptio, qñ alius fideiuſſit.

e ¶ Confessio super receptione dotis nõ p̃iudicat. De quo vi de Abb. in c. 1. in fi. de adult.

¶ Adde an cõfessio dotis receptæ p̃iudicet marito, Bal. cõl. 148. Ro. ꝑ. 346. & latius pona loco alle. in proxi. aposſt.

Sebast. Sap.

f ¶ Dorẽ recepisse. Vide Iaſi. l. & si post tres. ff. si quis cau. Et hoc dictum Abb. segtur Marſil. Ponon. in l. 1. ver. sed ẽt prolena doctrina. ff. de qq. & ibi aliqua de effectu cõfessionis geminatæ.

g ¶ Adde gl. in ver. penitus. in pr. § j in l. in ẽctib. C. de nõ nu. pe. quæ est mihi singularis. p̃ tamẽ vſ facere tex. no. in Laurelius. § fi. ff. de lib. leg.

h ¶ Idem teneꝛ ipse met Abb. in rep. ca. per tuas. de arbi. Pau. de Cast. in l. Publia. §. fi. ff. de depo. Lu. Ro. in l. sed & si possesso ri. §. fi. ff. de iureiu. & ꝑ. 290. inci. in causa propositæ ꝓsultationis bf dicendum, & idem Lu. Ro. in l. nuda. ff. de don. Iaſ. in l. admonendi. ff. de iureiu. vbi pro hoc dicit facere. l. j. ad fi. in ver. & secundis confessionib. C. de plus petitio

Universidad de Deusto
Biblioteca

a¶ Ad originale. Ita t; hic Car. & ꝑsuluit ꝫ Hos. An. Barba.
¶ Vide Bar. in l. diu⁹. §. itē senat⁹. ff. de fal. Ant. in c. j. ver. ex his apparet extra. e. ti. & Im. & in l. Gallus. §. idē credendū. ff. de li. & posthu. ad fi. Et quod possint legari procolla. tenet ꝑBar. i l. quædam. §. nihil. cir. pr. ff. de ede. Item notarius, cui legata sunt ꝓtocolla, tenet seruare formā huiꝰ decr. in extendēdo. Sed tu in ꝫriū vide Bal. i l. si qs ex argentariis ī fi. pr. ff. de edē vbi dicit, q̄ si vnꝰ tabellio instituīt hīs ab alio tabellione. fi erit necessaria in extendēdo hæc solennitas: qa ista ptās vī sibi ꝫcessā à lege. q̄si essent plures hīdes, oēs dēnt se subscribere. Quæ ista decr. est intelligēda in tabellione nō hērede, neq; legatario, q̄ de ꝓsensu partiū adhoc assumatur, maximè qa ēt Bart. ibi idē dt in tabellione cui legatē rogitus qui debet scribere ꝓtocolla. vt non teneat seruare hanc solennita dē. Et idē dicit Ang. in d. l. quædā. §. nihil. hic al. ff. de eden. s. q̄ poterit absq; auctoritate iudicis, s ꝫriū r. Spe. in tit. de instr. edi. §. postremo. ade hic q̄ no. Ange. ꝑ. 272. Et dicit Bal. in d. l quædā. in apost quod tabellio ꝑt ali cui legat suas abbreuiaturas. & alle. Spe. in ti. de instr. edi §. ostenso. ver. quid si aliquis.

¶ Adde an in abbreuiatura notarij mortui possit in publicā formā redigi. & illa redacta aliquid addi Bal. ꝑ. 62. s. lib. Lap. alle. 77. Ale. ꝑ. 136. & 141. 2. lib.

b ¶ Rogationes. adde Bal. post la. d Are. in l. fideicōmissa. §. j. ff. de le. 3. & in rub. C. de fi. instr. ver. sed tertiò q̄rit. nūqd in breuiatura. & c. & vide in ver. seq. q̄uarto q̄ro. nunqd suam imbreuiaturā, & c. vbi Bald. an ipse idē notariꝰ vel alius, eo mortuo, cui ꝓmissa essent sua ꝓtocolla, fieri de huiusmodi in notam redactis. Resp. Pa. l. tabellioni q̄ ad petitionem illorum ad quos pertinet, auctoritate iudicis ordinarij, poterit illa instrumenta in publicam formā redigere per hoc perpetuò valitura ac fi à dicto P. completa fuissent. B. ¶ No. j. q̄ notariꝰ appellatur tabellio, aliàs dr tabularius. C. de tabu. l. gnali. in rubro & nigro. lib. 10. Et de multiplici nomine notarij. not. in c. q̄si ꝫ. de proba. ¶ † No. 2. quinq; quæ requiruntur, vt vnus notariꝰ publicet instrm de quo fuit rogatus alius notarius, quæ hic colligit Io. An. per ordinem. Primò, vt hoc faciat ad petionem eorum quorum interest. Ad quos aūt dr pertinere seu interesse dic vt in l. si quis ex argentariis. §. pertinere. ff. de eden. Secundò, vt hoc faciat auctoritate ordinarij. Hoc hoc intelligit de ordinario administrationem habente. Idem dicit de delegato à sede apostolica ad hoc specialiter deputato. all. s. de test. Albericus. sed ipse Host. aliter sentit in sum. e. ti. §. fi. in pr. & refert Spe. e. ti. §. ostenso. ver. fiebat. Ibi enim tractans de publicatione instrumenti, dicit eam posse fieri coram defensore ciuitatis: vt in auth. de defen. ciui. §. fed neq; & coram ordinario etiam administrationem non habente, & coram delegato ab ordinario hñte administrationem. alle. c. penul. de in integ. rest. & sic dicit intelligendū istud c. cum P. & c. fi. ꝫ. e. Sed Io. An. in add. in d. ver. fiebat. dicit, q̄ vbi hoc fieret de ꝑcordia partium, ꝑcedetet illud dictum Host. vt sufficeret auctoritas ordinarij administrationem non habentis. aliàs secùs cum sit necessaria. citio, vt d. c. significauit. quæ fieri nō ꝑt per ordiuarium administrationem non habentem. & an in casu nostro sit necessaria citatio. ꝫ. dicetur. Tertiò requiritur, vr iste cui fit commissio publicandi sit notarius: vt patet ex s. ꝓscriptione. Quarto requiritur, q̄ fiat fideliter. ibi, fideliter & c. f. nihil ad substātiam pertinens, addendo. subtrahendo, vel mutando. ar. 3. q. 9. pura. & c. hortamur. non tamen refert ſm Io. An. an loquatur in prima persona vel tertia. ꝫ. de ꝙuer. ꝓiu. dudum. Quintò, q̄ redigat in publicam formam: vt patet ibi, in publicam formam, &c. Requiritur ſm Hosti. etiam sextum, q̄ vocentur, hi quos res tangit: & super vocatione fiat publicum instrm & remittit de hoc ꝫ. de testi. significauit. & c. Albericus. & idem Egid. & Boa. Sed certè hoc dictum iure non probatur: nam iura præal. loquuntur in alio casu. s. cum instrumentum exemplatur non à protocollo. ibi. n. ſubest magnū periculum, qa ſtatur exemplato sicut originali: nec ꝑt amplius detegi falsitas: fed in casu nostro ſecus,

a cum semper possit recurri ad originale a ꝟt in c. q̄si ꝫ. de proba. & quod non sit opus citare partem, bene facit l. si quis ex argētariis. §. j. & l. quædam. §. nihil interest. ff. de edend. posset tamen dici, q̄ aut comissio fit per iudicem: & tunc in generali commissione poterit fieri vna citatio generalis, vt cōpareāt ād ꝫdicendum, si qui sua putāt interesse: sed in qualibet authenticatione non est necesse partem citare. vnde Spe. requirēs citationē loquitur q̄n insinuatur seu exēplatur instrumentum: non autem in casu nostro: vt notꝑ eum. e. ti. §. ostenso. ver. qualiter. Item dic q̄ requiritur septimum, q̄ is qui fuit rogatꝰ sit morte præuētus, vt in litera Irem si longo impedimento detentus, alias autem non ꝑt vnus notarius publicare rogationem alterius. vt in aut. de tab. per totum, no. Bar. in d. l. quædam. §. nihil interest. Octauo requiritur, q̄ notarius qui fuit rogatus reduxerit rogationem in notam. i. ꝓtocollum seu abbreuiaturam suā: vt patet ibi, in notam redacta. aliàs aūt non vī scriptura alicuius auctoritatis, nisi de ea ꝫstaret per testes. ¶ † Sed reuoco. in dubium, nunquid auctoritas ordinarij sit sp necessaria. Io. An. & d. Ant. vñr velle, q̄

b sic dicunt. n. q̄ si rogationes essent legatæ alicui notario, vt forte cōtingit hic ſm eos: necessaria est iudicis auctoritas, de qua i rex. alle. Io. An. C. de eden. l. procurator. & l. chirographis. ff. de admi. tut. quæ iura profecto hoc nō probant: quinimò adduco iura quæ videtur probare ꝙrium in hærede, legatario & donatario. d. l. si quis ex argentariis. §. 1. & d. l. quædam. §. nihil. & expressius hoc tenet ibi Bar. Illa. n. iura simpliciter dicunt hæredē notarij posse compelli ad edēdum, sicut defunctus olim poterat, qa succedit in loco illius. Idē in legatario & donatario. & faciunt not. illa iura quod nedum legari: sed etiam in vita donari possunt rogationes ꝓpter notarium rogatum, q̄ intelligit Bart. in d. §. nihil. q̄n donator impeditur longo impedimento: ai as non ꝑt per alium rogationes ꝓplere, vr hic in gl. quod intellige vt dixi in c. inter dilectos. s. e. Et nulla fit differentia iuris. mentio auctoritatis iudicis. Istum tex. ego intelligerē. q̄n iste notarius cui scribitur, non erat hīs, nec legatarius, nec donatarius, nec hoc apparet in litera: sed tñ aliquo modo ad manus suas istæ rogationes peruenerāt, & hoc casu posset seruari id. quod s. dixi de citatione generali fienda: licet in veritate iure non probetur. sed cautū esset eam facere in com

3 missione huic notario gñaliter fienda. † Vlterius quæritur, an protocollū seu nota siue abbreuiatura quæ idem sunt. faciant per se fidē. Accur. in l. argētarius. ff. de eden. & Spe. de instr. edi. §. videndū. ver. & no. q̄ tabellio, vī velle, q̄ sic. pro quo facit, qa omninò protocollū haberilla, quæ habere debet insirm, & plus: qa ipsa rogatio est origo & fons. vnde sumitur instrm. &, si plus illi credendum est. o d. c. vt vererū. & quod ibi no. & 76. dist. ieiunium. C. de eden. & l. pe. & aut. si quis. sed Nic. Mar ꝫdicit, vt recitat Io. An. in ad. Spec. in d. ver. & no. dicens, ꝓtocollum esse principium instrī nōdum ꝓpleri. vnde nisi ꝓplea-

tur pro nihilo hr. ar. C. ad Sil. l. pe. Ad finem dat similē de testō. De sententia quæ nondum est ꝓpleta, licet sit scripta nil probat. patet primum. ff. de testa. l. si is. & l. si ex ea. 2. C. de sen. ex bre. rec. l. 1. & vī ſm eū casus. C. de fi. instr. l. ꝫctus. in pr. ibi, non aliter vires habere & c. licet. ibi loquitur de ꝫctu in scripris quo ad substantiā ꝓbationis. Idem tñ vī in alio ex identitate rōis. ar. c. cum dilecta. de ꝓbr. vti. & vī hoc vltimum placere d. Io. An. ibi. & adducit ad principale dicti c. ecclesia vestra i. de ele. Ego dico tex. istum facere pro & ꝫ. facit. n. pro prima opi. in quantum facit fidem vt alius notarius possit rogationes illas publicare. ad idem c. q̄si ꝫ. de ꝓba. vbi originalia ꝓferuntur. vt si quid difficultatis emerserit in exemplaris ad illa possit haberi recursus. Sunt ergò maioris auctoritatis originalia. q̄ exemplata & publicata. In ꝫrium pro secunda opi. facit tex. in duplici loco. Primò, quatenūs dicit, q̄ defunctus non perfecit: & sic ante publicationem vī scriptura imperfecta quo ad faciendum fidem in præiudicium alterius. Secundò facit in fi ibi perpetuam firmitatē &c. quæ verba satis innuunt, q̄ ante hanc publicationem, non faciunt fidem in iudicio. Sed ꝫcordando opi. dicerē sic, q̄ aut actus gestus est per extensum descriptis in protocollo, ac habet omnes solennitates publici instrumenti: & procedat prima opi. cum ratio nib. suis, maximè quando protocollum producitur à notario rogato. Aut est abbreuiatè scriptus secundum consuetudinem notariorum. & procedit secunda opi. cum enim multa possint intelligi sub illis abbreuiaturis, non est congruum fidem adhiberi antequam fit rogatio in publicam & extensam formam redacta. & ita loquitur iste tex. vt sonant illa verba in notam redacta &c. Nec est credendum verbo notarii. vt no. in c. post cessionem. de probatio. Et hæc faciunt ad quæstionem quamplures agitari vidi: pars ad faciendum fidem de procuratione producit ꝓtocollum notarij:

4 negatur quod fides sit illi adhibenda. Habes per prædicta, quid iuris: & idem in similibus. ¶ † Infero etiam ad aliam quæstionem

c quotidianam, an protocollum e faciat fidē quo ad publicationm fiendam. si non fuit lectum & recitatum prius coram partibus, & generaliter potest quæri de quolibet instrumēto notarij, an faciat fidem, si protocollum vnde fuit instrumentum sumptum lectum non possit tales imbreuiaturas extendere, & quō & an possit aliqd addere vel diminuere, dequo ēt Bal. post Cy. 1. ꝫ. C. de fi. instr. Ang. in l. Lucius. ff. de testa. mil. & ꝑ. 220. inc. ad hoc vt scriptura sit publica. & ꝑ. 274. in cip. thema. sup quo petit. Io. An. in addi. Spe. ī ti. de instr. edi. §. videdū restat. vers. & no. quod tabellio. Bal. in aut. q̄ sine. C. de test. & vide q̄ no. Arc. in c. iudicet. cir. prin. 3. q. 7.

¶ Adde an ꝓtocollū non lectū possit publicari: Io. de Ana. ꝑ. 33. & ibi alia de ꝓtocollo: & vide Alex. cons. 1 51.

c ¶ Et illā decis. Bar. in l. si is. fegtur. Bar. in l. ꝫctus. C. de fin. instr. Sal. in l. fi. C. fa. erciscun.

Sebast. Sap.

c ¶ Protocollū. vide Soc. ꝑ. 199. inc. in cā in 1. & 2. pte. & Ale. ꝑ. 105. inc. reuerēde dne, in pr. in 2. vo. & q̄ recurrendū sit ad abbreuiaturā. tradit Ecl. 1 c. q̄n ꝫ. 7. not. de prob. & Ias. in rep. l. admonēdi. ff. de iureiu. vbi plura. circa hanc materiam.

*Sebast. Sap.

a ¶ Quomodo notarius. Vide And. Sicu Iū In repe. rub. de iu rei. & de modo extē endi abreuiaturas. Ale. ꝑ. 50. inc. si vera sunt. in 5. vol. An. Sicu. in c. q̄ translatio nem. s. de off. del. & in cons. 14. in 2. vol. circa medium.

*Sebast. Sap.

b ¶ Potest addere. Vide Bart. veronen. in caute. 244. inc. no. q̄ ea quæ re lebrātur in scriptis. Fel. in ea. ex literis. s. e. Soc. in d. §. idē credendū. vbi declarat.

c ¶ Quis possit crea re tabelliones. vide Old. ꝑ. 75. & ſi prin ceps. id est, Imperator, ꝫcessit alicui pri uilegium, vt possit creare tabelliones p totum orbē. post ea, qđ cōitas fecit statutum, quod nul lus possit ibi ꝫficere instrm, nisi sit creatus tabellio de ꝙsen su cōitatis, an p hoc præiudicetur priuilegio prius ꝫcesso: vide Albe. in 1. parte statu. q. 73. Item an spurius possit creari tabellio, & si fuerit creatus, an credatur eius instrumētis: vide Ang. vons. 274.

Ant. Franc.

¶ Quis possit creanotarios. vide Spec. 5 in ti. de fide instr. in a §. restat. ī vers. sed qs pōt vbi dicit q̄ pōt à principe creari, & ēt à quocunq; habēte potestatē à Papa, vel imperatore pea q̄ habentur in l. 1. C. de eman. libe. & vid q̄ habentur in c. accedens. de ꝓcess. ꝓbē. & per Bar. in l. Barbarius. ff. de off. prætō. & in l. i. ff. de of. pro con. & vide Ale. in l. j. in §. fi. ff. de ver. obl. b Et adde, quod tales sic creati pōt cōficere instrā vbique. De quo per Bal. in l. j. in 6. q. C. de test. Et vid per eundem Bal. in trac. de tabel. in i. q. vbi plenè tractat istam materiā Ang. in aut. de tabel. in §. j. Et adde, quod notarius à iudice creari non ꝑt, quamuis possit aliquem adhibere ad scribendum acta in in defectum notarij: vt per Bal. in c. 2. de libel. obl. & hoc dicit verū sine noua probatione: Idem per oīavult Spe. in præal. ver. sed Io. An. in add. super. d. ver. sed qđ si ab breuiatura. R. ecitat. Nic. Ma. tenuisse, quod idem notarius qui rogationes scripsit, poterit abbreuiatè scripta in protocollo extēdere. ſm interpretationem iuris vel ꝑsuetudi-

* nis, seu cōs intellect⁹ sed alius notarius hoc non poterit: qa ignorat mētem alterius nec habet potestatem interꝑtandi. & ideò dicebat q̄ dēt in publicatione ponere, prout reperit in protocollo. Hoc nō placet ibi Io. An. qa nimis rigorosum ideò tenet qđ s. dictū est. ꝫsulit tñ pro tuitione, vt in dubiis fiat declaratio per notariū iudicis auctoritate, ſm prædicta: vbi aūt nō ꝑt dari certus & tutus intellectus, notarius ponet prout stat in protocollo: qa nec ipse nec iudex sit intentionem mortui secundū Spe. ibi. Nunqd aūt hæredes poterūt ꝙueniri. si notarius, ita ꝑsuase & fectuose rogationē scripsit, qđ publiari nō ꝑt. R ecitat i bi Io. An quēdā doctorē disputādo determinasse, q̄ poterūt ꝙueniri ad interesse. Facit l. illiciras. §. sicut, ff. de of. ꝑsi. & vide ibi plenius. Tractauit ēt ille doctor, an possit iste notarius supplere ea q̄ ille omisit ī ꝓtocollo, & determinauit qđ si omisit aliqua de substantialib. de quib. in aut. vt præpo. no. impe. qđ cū tunc scriptura sit nulla, nō poterit supplere: secus si circa aliū defectū ꝫmisit. de quo vide q̄ no. Bart.

6 in l. si librariꝰ. ff. de reg. iu. & Io. An. sup data li. 6. & hoc no. ¶ † Quæritur, qualiter subscribet se iste notarius q̄ publicat rogationes alterius? Host. ponit hanc formā. Ego talis tabellio supradictū istrm de verbo ad verbū suscepi de nota talis tabellionis mortui, q̄ ipsam manu ꝓpria, q̄ benè noui, scripserat, & hoc de mādato talis iudicis quo ad substantia nullo detracto, addito, vel mutato vel transportato, & in publicā formā redegi, & meū signū apposui. ¶ † Vltimò

7 c hic q̄ritur, quis possit tabelliones creare? Inn. hic instat ponendo varias opi. ipse aūt in hoc finaꝝ resider, vt solus princeps hoc possit, s. Papa vel Imperator nisi aliquis haber priuilegiū à principe cōcessum vel ꝑsuetudine. ar. l. C. de emanci. li. & in c. cū dilectus. de cō sue. quod sic, ꝓbat certū est qđ officiū tabellionis est ꝫ ius. qđ charte animalis mortui creditur fine alio adminiculo. Sed ꝫ ius natura le vel nouum, vel verus testiꝰ nulli venire ꝓpria auctoritate licet sicut dicimus in dispensatione, q̄ est ꝫ ius. de temp. or. c. dilectus, sicut nec licet restituere infamē: nec legitimare illegitimos, vel arrogare nisi principi, & paucis aliis quib. est specialiter ꝙcessum: vt no. ꝫ. q filij sint le per venerabilē. & ff. de post. l. j. §. de qua. ff. de adop. l. j. & 2. no. ꝫ. de re iud. c. cum te. Sunt eīm hæc quasi ꝫ naturā & miraloſa de infami, facere bonæ famæ. de illegitimo legitimū: & hominem sui iuris subiicere alteri. Fatetur tñ Inn. quod si aliquis habet đ ꝑsuetudine quod possit facere tabelliones: quod hæc ꝙsuetudo seruanda est. Credit ēt quod reges habentes supremum imperium possent tabelliones creare, aliis aūt qui sunt subditi ecclesiæ, vel imperio hoc non licet ſm eum. † Nec ēt pacto nudo ꝑt quis se

8 ligare, quod credatur instrō alicuius priuatæ ꝑsonæ nec ēt statutū ab aliis, q̄ à prædictis ꝙditum valet: quia non licet ꝫ ius naturale, & leges publicas statuere. Quare aūt valet ꝑsuetudo oportet vt interueniat ꝑsensus principis tacitus vel expressus: quod aūt princeps approbat ipse facere vī. l. j. §. omnia. C. de vete. iur. enuel, secus aūt est in statuto. Hoc voluit in effectu In. Sed certe hæc vltima ratio ñ est bona: qa valet ꝑsuetudo, q̄q̄ ignorante principe inducta. vt not. gl. 4. di. c. in istis. §. leges. Host. aūt reddit aliam rationem dicit. n. quod in ꝑsuetudine concorruit cōsensus plurium, sc. vniuersitatis & populi, q̄ ꝑt ordinariā iurisdictionē dare, quod est maius: ergò multo, fortius ꝑt ꝙcedere hoc officium, quod est maius. ar. ꝫ. decis. ex parte. 3. Statutū aūt inferioris à principe cum solus sit, tantam auctoritatem non habet. & ex hoc arguit, quod sicut vniuersitas posꝑ sit facere ordinarium iudicem, sic & is qui vniuersitatem regit, de ipsius ꝑsensu, tabellionem facere q̄ oīno credit verum esse, nec est ꝫ ius tabellionem facere secundū eū imò est secundum iura q̄ vosunt, quod instrō tabellionis credatur. & in hoc instat Host. & cū eo Io. An. transire vī hic. & Spe. de instr. edi. §. restat. ver. sed qs ꝑt tabelliones facere. vbi plenè inueniesde materia in sequētib. ver. Cōclude tu clarius & latius materiā qđ de imperatore & Papa & aliis

d principib. non recognoscentib. superiorē dālrē de facto, & ciuitatib. exercentib. iura principis, nō est dubiū. quin possint tabelliōes ꝑstituere, & alia iura prīcipis exercere: vt legitimare, & restituere famæ, & similia, vt voluit hic Inn. & Bar. in l. in famē. ff. de pub. iud. vī tex. in c. super q̄busdā. §. j. j. de ver. sig. Facit c. q̄ venerabilē. q̄ filij sint legi. Idem dic in ciuitatib. & aliis magistratib, seu dominijs iurisdictionem habentib. respectu iurisdictionis eorum. ar. c. cū dilectus. s. eo. & in auth. de defen. ciui. §. ex prouinciali. & hoc vult Bart. in l. omnes populi. ff. de iu. & iu. & l. j. de off. proc. & l. non. n. ff. de adop. & Bal. in ꝫ cunctos populos. C. de sum. Tri. & Spe. vbi s. qui plus sen

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Vtrũ creatus tabellio ab inferiore à principe, possit ꝑ̃sticere instrm extra locum vbi est creatus. de hoc vide per do. de Ro. dec. 269. fm ordinẽ meũ nouissimũ, & per doct. in d. c. Ro. §. fi. de fo. ppe. li. 6. hic all. & p Bald. in l. j. ff. de off. ꝓcon. in l. cũctos populos versꝰ. nunc q̃ro circa hoc. C. de sum. Tri.

¶Adde Paul. de Ca. consi. 221. in 2. impressis.

Ant. Franc.

¶An notarius cõficiẽs instrm extra territorium ciuitatis? Die, quod si est creatus à Papa, vel imperatore, q̃ sunt dñi totius orbis, vt in c. cũcta per mundum. 9. q. 3. & in l. deprecatio. ff. ad le. Rho. vel ab habẽtib. ptãtem ab eis, ꝑ̃t vbiq; ꝑ̃sticere instrm ex territorij creatis, p ea q̃ hñr in l. 2. ff. de offi. ꝓcon. & hr̃ p Io. de lig. in tract. de sen. ex cõ. in vers. 2. dicebã. & faciũt ea q̃ plenè hñr in l. fi. ff. de iurisomn. iudi.

Sebast. Sap.

b¶Euitantes labores. Vide Ale. in cõs. 152. incip. vr̃ prima ꝑsideratione dicendum. in 2. vol. vbi dicit q̃ cauti notarij ponunt in fine originalis. Nota breuiarij mei. tunc. n. talis clausula habet vim subscriptionis. Vide eundem Ale. in cõs. 41. inc. viso tenore. in 1. volu. vbi ponit an notariꝰ dẽat scribere manu propria. 10

tit, scilicet quod prælati in eorũ iurisdictiõe seu in spiritualibus pertinentibus ad eos, posſunt tabelliones creare. Facit ca. quoniam ꝙ. de prob. & in c. abbate sane. & quod ibi not. de re iud. li. 6. ¶Sed dubium est, an vbiq; locorum p̃t prædicti instra publica ꝙficere. & hæc est subtilior q̃stio. † Concludo, quod creatus à Papa p̃t exercere officium in terris subiectis Papæ & in spectantib. ad suam iurisdictionem: & idem in creato ab Imperatore respectu suæ jurisdictionis & territorij sicut dixi in Papa. ar. in c. si duob. de ap. Creatus aũt à Papa non p̃t in terris imperij: nec creatus ab imperatore in terris ecclesiæ, niti per viam approbationis seu de cõsensu partium. Nam potestas à principe ꝙcessa p̃t exerceri extra territorium in his q̃ sunt voluntariæ iurisdictionis, & potestis. vt l. 2. ff. de of. procon. & c. nouit. & quod ibi no, de off. dele. alias secus; quia extra territoriũ ꝙceden tis censetur privata persona. l. 3. ff. de ost. pũ. facit d. c. si duob. Instrm tñ ꝙfectum intra territoriũ ꝙstituentis, facit fidem ẽt extra territorium: qa fides iam orta est in loco ꝙstituẽtis, & idem est in creato ab inferiori à principe. l. j. C. de eman. li. & c. cum dilectus, §. eo. ti. tenet Bar. & Bal. & Spe. vbi s̃. Si verò tabellio fuit ꝙstitutus ab alio, * cõter q̃ principe, tunc aut instrm fuit scriptum intra territoriũ cõstituentis: & facit fidem ibi, & extra, ẽt si ab extraneis fuit rogatus: qa inspicimus locum vbi instrm scriptum fuit d. l. j. & quod no. in d. l. omnes populi: Aut extra territorium, & tunc aut inter extraneos, & sunt opi. Sed * cõter est opi. q̃ non facit fidem, vt sentiunt prædicti doct. in loci. præalle. & vr̃ tex. in ca. Romana. §. nec de fo. ꝙ. li. 6. & ibi hoc aperte tenet Io. An. post Pe. de fam. Aut inter subditos ꝙstituentis, & idẽ videntur cõter prædicti doct. sentire excepto Bal. Mouẽtur, quia iurisdictio ẽt voluntaria ab alio concessa ꝙ à principe non p̃t extraterritorium conecdentis exercere d. l. 2. ff. de of. procõ. cum ibi no. & in d. §. nec. Bal. in d. l. cunctos populos, tenet ꝛrium. Mouetur qa ia tabellio nõ exercet iurisdictionem: sed habet officiũ quoddam sine iurisdictione: sed tale officium nõ adstringit territorio. arg. in l. quæro. ff. de sol. Sed in ꝓtrarium facit iudicio meo, quia officium tale non extenditur extra territorium constituentis dr̃ enim notarius seruus publicus, in c. 2. de vsur. li. 6. sed cõstitutus ab alio quàm à principe non p̃t dici publicus extra territorium cõstituentis. ar. in d. l. 3. ff. de off. præs. & satis in hoc posset stari ꝓsuetudini, vt dicit Spe. in d. §. ver. Scias quod tabellionatus. ar. c. cum dilectus. §. eo. tit. Et circa hanc materiam vide no. in d. ca. per venerabilẽ. & in c. sicut te. ꝛ. ne cle. vel mona. vbi tractatur vtrum constitutus in temporalib. possit cõficere instrumentum in spiritualib. † Vnum quotidianum nolo hic omittere, quod ponit Spe. in d. §. restat. versi. quid de hoc quod faciunt quotidie tabelliones. Nam euitates labores, b & q̃nq; forte nescientes faciunt formam instrumenti per aliquem contrahentiũ ordinari, & ipsi post ea scribunt, & in publicam formam redigunt nunquid possint dicit quòd sic. vt 12. q. 2. cum redemptor. ibi scribẽdam dictauimus &c. ipse tamen notarius postea per se diligenter considerabit singula verba, & quod ei videbitur, emẽdabit: melius tamen est, si id per se faciat, cum ad hoc teneatur secundum eum. & hæc no.

CAP. XVI.

1 *Quis sit exemplatio: quid publicatio: quid insinuatio.*
2 *Exemplatio instrumenti coram quo iudice possit fieri. Vicarius episcopi habet ordinariam iurisdictionem.*
3 *Vitia visibilia instrumentorum impedimt exemplationem: inuisibilia non.*
4 *Vnus notarius sufficit quod exemplet. nec non requiruntur plures.*
5 *Exemplã solenniter scripta eandem habent fidem, quam habent originalia.*
6 *Partes cum auctoritate iudicis possunt facere quod una scriptura privata exempletur.*
7 *Consensus partium quod scriptura privata exempletur sine iudice, preiudicat eis ratione vadii vel confessionis.*
8 *Exemplatio præiudicat præsentibus, vel contumaciter absentibus.*
9 *Coram quo iudice petenda est exemplatio.*
10 *An & quando testamentum faciat fidem sine publicatione.*

Si instrumenta. Instrumentum exemplatum per tabellionẽ auctoritate ordinarij, eandẽ vim habet cum originali. Primo ponitur quæstio, secundò solutio ibi: coram. Materia huius. c. plenè expediui in ca. Albericus. & aliquid tetigi in c. significauit de test. ideo hic lentè transibo. ¶Casus literalis. Aliqua instrumenta propter vetustatem vel aliam iustam causam quasi consumpta, petuntur exemplari: quæritur quid fieri debeat? Respondet Papa, q̃ præsententur coram ordinario vel corã delegato specialiter ad hoc deputato: ille postmodum inspiciat diligenter illa instrumenta & si in nulla parte sui vitiata sint: præcipiat illa exemplari per publicam personam. & habebunt eandem auctoritatem cum originalibus. Ber. ¶No. j. q̃ omnis scriptura faciens ad instructionẽ alicuius causæ p̃t peti exẽplari. Hoc colligitur hic in ver. instrumenta. q̃ est verbum generali, comprehendẽs omnem scripturam faciẽtem ad instructionem causæ. vt in l. j. ff. de fi. instr. Facit. c. peruenit. j. s̃. de test. cog. & generaliter fm Inn. & Host. omnia de quibus nõ habetur sufficiens documentum, & timetur probandi facultas. possunt peti exemplari, ne pereat probandi cõmoditas, etiam si sint dicta testium vt in d. c. significauit. & c. Albericus & dixi plenè & plenius in d. cã. Albericus facit l. curent. ff. de testi. & l. in lege Aqui. ff. ad l. aq. ¶No. 2. ibi, vel aliã iustã cãm. q̃ oĩs causa iusta sufficit ad petendam hanc exemplationem, & publicationem, & potest dici iusta causa, omnis causa per quam timetur verisimiliter ne pereat probandi facultas: hoc probat verbum antecedens ibi: propter vetustatem iũcta illa dictione, vel aliam, nam dictio alius. facit positionem eiusdem qualitatis cum præcedentibus. vt no. in c, sedes. de reser. & ponit Host. aliqua quotidiana exẽpla vltra gl. Pone enim: q̃ originalia sunt transferenda ex causa ad locum remotum: & timetur de perditione in via vel consumptione. Ex hac eñ causa poterit peti, vt exemplentur, vel fortè originalia sunt scripta in papyro. de ꝓbar. vti, vel inuti. cum dilecta. vel sunt comunia inter hæredes vel socios quorum quilibet eget vno. l. si q̃ sunt. ff. fami. ercis. & de fide inst. l. fi. nec dẽt iudex hoc negare fm Host. ẽt si ꝙ ipsum sit vt in aut. de defen. ciui. §. sed neq;. Ex hoc. & ex tex. infero. q̃cessante iusta causa iuste denegatur exemplatio: nã posset esse aliis perniciosa, cũ forte originalia sint corrupta: & sic vitium non poterit amplius detegi, cum non sit amplius necesse originalia producere vt in fi. tex. colligitur. ¶† No. 3. ibi: exẽplari. q̃ instra aliàs publica propriè petuntur exemplari, non aũt publica. cum ex se sint publica. Exemplum tñ etiam debet esse publicum alias non faceret fidem. vt in c. i. s. co. vnde dicit hic Inn. q̃ propriè loquendo authentica & publica exemplantur: priuata verò & nõ authentica publicantur. quod not. vt habeat rectum modum loquendi & dic q̃ insinuatio propriè differt à prædictis: fit enim quãdo iure disponente actus geritur. & describitur in actis publicis coram iudice pone exemplum in donatione excedente trecẽtos vel quingẽtos aureos, iuxta l. sancimus. & l. si quis. pro redẽptione. C. de don. & de hac insinuatione vide plen. è per Bar. in l. Modestinus. ff. de don. ¶† No. quod hæc exemplatio debet fieri coram ordinario iudice, seu ipso auctorizante, vel coram delegato ab eo speciali ter deputato Et ex verbo specialiter, infertur secundum Io. An. q̃ delegatus deputatus ad causam, non præstar auctoritatem huic exemplationi etiam si instrumentum faciat ad causam illã sed oportet specinaliter ad hoc deputetur: quod no. ex hoc etiam voluerũt inferre Goff. Vincen. & Host. quod per generalem vicarium episcopi hoc non poterat expediri: qđ falsum est fm Io. And. & benè: quia vicarius episcopi habet ordinariam: vt not. in c. sua. de offi. vica. & in c. perlectis. 25. dist. & in c. licet. de offi. vic. li. 6. sed posset dubitari de officiali foraneo, qui habet delegatam: vt not. in clem. 2. de rescrip. habet tamen eam ad vniuersitatem causarum, ex quo in aliquibus æquiparatur ordinario. vt no. gl. in c. cum causam. de appe. sed puto per istum text. quòd sua potestas ad istum casum non extendatur. Facit, quod dicam in d. ca. cum causam. An autem oporteat ordinarium habere administrationem. Hosti. hic quod sic & idẽ dixi. s̃. c. prox. in casu illius c. sed tu in hoc dic, vt ibi dixi. ¶No. officium iudicis adiri super hac exemplatione dẽt enim priuilegia vel instra corã eo præsentata diligẽter inspicere: & si in nulla parte vitiosa reperit, mandare per publicam personã exemplari: non ergò sufficit eius simplex auctoritas. Et ex hoc infero ꝛ practicam hodiernam: nam tabellio qui transcribit attestatur quod ipse diligenter inspexit, & nullum vitium reperit & c. quod est officium iudicis & nõ tabellionis: vt colligitur hic in tex. & ideo deberet dicere q̃ iudex diligẽter inspexit, & nullo vitio reperto mandauit sibi vt exẽplaret, nec est dannosum, imo est vtile, si notarius vult ẽt attestari de suo sensu, quod sibi etiam videbatur oĩ vitio carere: sicut in simili dixi post Inn. in ca. quoniam ꝛ. de prob. cũ inde deprehendit testem ꝛmare. & hoc no. qa cõmuniter. in hoc errat ex defectu non ponderandi

2 ¶Vbicunq; immi net instans periculũ ꝑditionis instrorũ, ꝑ̃t exẽplari instra, parte non citata. Et pro hoc facit quod no. Domi. post Host. & Io. An. in c. ꝙ humani. §. fi. de homi. li. 6. Et adde quod ĩ Iud dictũ Inn. all. ꝙ sing. & sequit Ang. in auth. si quis in aliquo. C. de eden.

¶Adde Franc. Aret. cons. 36.

b ¶Ad, qđ licet exẽplarũ auctoritate iudicis, æqpolleat origiali ĩstro scripto manu publici notarij de ꝛctu rogati, & habeat executionẽ paratam nõ habebit locũ in exemplato auctoritate iudicis, q̃ nõ est scriptum manu notarij d ꝛctu rogati. gl. est nota. q̃ ibi ponderat Bar. in in l. probatorias. in 4. ver. authenticis: C. d diuer. offi. li. 12. Ad hoc faciunt, quæ no taui post Abb. in ca. in his. de ver. sig.

¶Adde Ro. consil. 205. & 203.

Ant. Eranc.

¶Quo fiat exemplatio alicui⁹ instri, vel alicui⁹ scripturæ, & a ad quẽ finẽm fiat, & ad cuius instantiã vide p Spe. in ti. de inst. edi. in §. 3. in pr. & in ver. vbi autẽ. & seq. & ꝛ §. 4. & ꝛ §. 7. & addqđ illa ꝙprièdicunt exẽpla, seu exẽplaria, q̃ p aliã manũ q̃ p eũ qui est rogatus. de in ffo transcribuntur ex originali: q̃n si essent p aendẽ manũ notarij rogati facta. dicerent origina lia. De quo in aut. de tabel. in §. fi. & in l. v. j. & p Bar. ĩ l. sempro ni⁹. ff. de le. 2. Et vid Bald. in l. in bonæ fidei. C. d reb. cre. vbi c dr̃, qđ exemplũ scripturæ bonæ famæ, sine auctoritate iudicis, facit semiplenã ꝙbõnem. de qua materia plenè tradit in aut. si qs in aliquo documento C. de edend. hic alle.

Sebast. Sap.

c¶Totus tenor. Vide And. Sicu. in c. cũ d in iure. §. de of. dele. Car. ĩ cõs. 34. inc. cũ iter religiosos. Paul. de Cas. in ꝙ. 91. inci. sup eo. qđ q̃rif Old in pr. 323. inci. circa primũ. Alex. in pr. 4. inc. videret. in 2. vo.

Sebast. Sap.

¶Qnõd tabellio. Vide Ang. in §. & hæc insup. in aut. vt spõ. largi. Modern. post Bart. in auth. si quis in aliquo. C. de edẽ. & Fel. in c. Albericꝰ. s̃. de testi. vbi tenet post Car. ibi, q̃ ẽt cõsensus partiũ tacitus possit facere, qđ scriptura non authentica probet.

e¶Vtrũ publicatio seu ĩsinuatio instrorũ, seu testorum, possit fieri corã iudice ecclesiastico: & circa hoc vide not. q. q̃ plenè disputat Bal. ĵ l testamẽta. C. de testa. & Pet. de Anc. in rep. reg. ca. q̃ in 16. q. principali. li. 6.

¶Adde Franc. Aret. cons. alleg. 36.

¶Circa hoc, qđ hic dr̃ de insinuatione instrũ, dicas, q̃lla nõ p̃t fieri corã iudice ĩcõpetẽte, fm Bar. l. 2. sulta diualia. C. de test. Et q̃s dicat iudex ꝛpetẽs insinuatiõis. vide Io. And. in add. Spe. ĩ ti. de instr. edi. in §. porrò. inversi. donatio: & in tit. de iu. om. iu. in ver. notãdũ. vbi dicit qđ iudex loci ꝛctus vel actus insinuandi, est iudex ꝛpetens. De quo plenè p Ale. ĩ l. Modestinꝰ. ff. de don. & p eũdẽ post Bal ĩ l. testamẽta oĩa hic all. vbi ẽt dr̃, q̃ insinuatio p̃t fieri corã iudice laico p statutũ deputato ẽt si heres citãdus esset clericꝰ vel forẽsis. Et adde q̃ ĩsinuatio p̃t fieri corã iudice, ẽt ex suũ territoriũ existente. ar. l. emãcipari. ff. de ado. Et hoc qa dr̃ ese volũtariæ iurisdictiõis & ea quæ sunt luntaria iurisdictionis p̃t fieri in quocũq; loco, ẽt in domo ꝓpria. Quod volui Old. cõs. 252. & Ale. in d. l. Modestinus. Imo. p̃t etiã fieri in ecclesia, cũ non requiratur aligs ſtre pitus iudiciarius: vt in c. decer. de imm. ecc. li. 6. & p̃t ẽr fieri coram iudice delegato secũdum Bal. in c. j. de succe. feud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 ¶ Nota tamen diligenter in prædictis, q̃ quando exemplatio testamenti, vel publicatio, esset de antiquo, omnia præsumerentur solenniter acta propter antiquitatem, etiam, quod est fortius, si notarius in tali testamento nõ enuntiaret, vel attestaretur, solennitates exemplando, vel in publicando à iure requisitas interuenisse nec tunc posset opponi quod publicatio testamenti non fuerit solenniter facta. Et hoc propter longinquitatem temporis propter quam esset impossibilis, aut valde difficilis, p̃batio. Ita colligitur ex no. per Cano. in d.c. Al-* bericus. de test. Et ita in specie cõsuluit ægregiè Frã. de Are. in testamento cuiusdã Cardinalis, quod erat de antiquo, in cons. 306. incl. casus talis est. præsuppo-10 nitur in facto, in secundo dubio princ. Sicut in simili dicimus in sententia, q̃d præsumitur per sententiã, quæ fuit lata de antiquo, etiam si solẽnitates, nõ sunt in sententia enuntiatæ. fm Card. Ant. & alios in c. quoniam. de prob. habetur in c. cum inter. de re iudic. Quando autem dicatur exemplatio instrumẽti antiqui. Item & quando sententia dicatur de an a tiquo: vide Fran. de Are. in cons. 36. inc. casus talis est, præsuppponitur fm facto.

Ant. Franc.

¶ Ad hoc an ex antiquitate actus præsumantur solennitates interuenisse dicas, q̃ antiquitas facit omnia præsumi solenniter acta, nisi ex inspectione scriture appareret contrarium. Pro quo vide Pau. de Ca. consi. 48. & tene mẽti, q̃d sententia dicitur antiqua vitra biennium, vt no. Host. & doct. in c. cum inter. de re iudic. & adde quod in alia materia factũ dicitur antiquum post centum annos vt voluit Arch. in c. titur nũc aperiri & publicari: iuxta ea quę habentur quemadmodum test. ape. ff. & C. & dico quod talis publicatio est fienda coram iudice seculari, ex quo testator fuit secularis & ignoratur materia ibidem contenta, & sic loquuntur iura: ciuilia aut publicum instrumentum petitur exemplari secundùm materiam huius decretalis, & serua prædictam distinctionem. Et scias quod Inno. hic multum insistat circa hanc materiam publicationis testamenti. quæ non sunt trahenda ad materiam exemplationis de qua hic, & inter cætera scias in summa quod materia publicationis testamenti procedit quando testamentum est conditum cum solennita te seu in scriptis, sed scriptura est priuata iuxta materiam. l. hac consultissima. C. de test. Si autem tabellio scripsit', & septem testes signauerunt, & dixit testator, quod sine scriptis nuncupatiuè testari volebat. tale testamentum facit omnimodam fidem. Cq testa. fa. pos. l. hac consultissima. nec est necessaria publicatio fm Hostiẽ. licet vtilis sit ad cautelam: quia testamentum amitti posset. C. de testa. publicati. & maximè hoc procedit fm cano. arg. c. cum esses. de sta. Facit l. in exercendis. de fi. instru. Ex quo dic, quod ex quo hodie cõiter testamenta fiunt nuncupatiuè per tabellionem, non est necessaria alia publicatin. sed instrumentum tabellionis facit plenam fidem. Idem voluit Bar. in l. 2. ff. quemad. testa. ape. & sentit ibi glo. Et scias, quod duo articuli essent in materia examinandi. Primus qualiter debeat fieri publicatio testamenti, de hoc hic per Inn. in prin. & Bar. in l. i §. fi. ff. quemad. testa. aper. ¶ † Secundus, an & quando testamentum faciat fidẽ sine publicatione. & iste expeditur plenius in d. l. i. per Bar. & aliquid ponitur per eum in l. i. C. de test. & in l. fi. C. de fideicom. Conclusio est, quòd etiam si testamẽtum fiat in scriptis, ex quo tabellio illud scripsit. facit fidem sine alia publicatione: licet aliqui contra: sed primum tenet gl. in d. l. 2. & Bar. in l. i. C. de testa. Idem si testameutum fuit scriptum manu priuata & signatũ & subscriptum à testib. sed testator coram tabellione professus fuit illud esse testamentum suum, quia scriptura tabellionis sine alio adminiculo facit fidem in c. cum. P. S. e. & l. in exercendis. C. e. & hoc tenet Bar. in d. l. 2. quod no. Quandoque & tertiò, testamentum est confectum manu priuata, & consignatum & scriptum à testib. & non facit fidem nisi solenniter aperiatur & publicetur coram iudice. Nam iudex mittet ad testes, vel testes ad se vocabit, si commodè vocari possunt, vt cognoscant sua sigilla & subscriptiones. Hoc facto iudex curabit redigi in scriptis, vocatis prius quorum interest in publicam formam. Idẽ puto dicendum quando testator sine qualibet scriptura testamentum fecit in præsentestium: nam poterit peti vt dicta testium recipiantur: & sic testamentum publicetur, & reducatur in publicã formam. iuxta c. significauit. & c. Albericus. S. de te. idem dico si ipse notarius sup hoc scripserit manu ꝓpria & in præsentia testium legit, & dixit illã esse suam vltimam voluntatem, & sic de similibus. Et aduerte, qa his casib. in quib. testiũ ex se sine publicatione non facit fidem. si vnus de test. necessariis moritur ante publicationem corruit totum testamentum. argu. in l. si vnus. C. de testa. not. in d. l. 2.

¶ De præsumptionib. Rub.

¶ Quia præsumptiones q̃nq; plenè probant vt violentæ, q̃nq; semiplenã probationẽ faciunt q̃nq; alias præsumptiones adiuuant: vt patet. ff. in processu ti. ideo post tractatum de prob. de test. & de fi. instr. merito auctor annectit hanc rubricam, in qua tractatur de quadã specie probõnis. & vide ad materiã qd dixi in ca. tertio loco. S. de probat. & not. gl. in c. ferium. 50. dist.

CAP. I.

1 *Existens in uno territorio si percutit sagitta existentem in alio territorio, potest utroque loco conuenire.*
2 *Mandans in uno loco ut fiat delictum in alio loco, debet conuenire ubi delictum fuit commissum.*
3 *In malefactis semper præsumitur malus animus quæ præsumptio per aliam tollitur.*
4 *Qui proponit in aliquo festo carmen famosum ratione tu di non excusatur à pœna.*

Sicut noxius. ¶ Ludus noxius incidit præsumptionem fraudis vel sic, In dubio in delictis p̃sumitur dolus. Vel tertio, & melius. Sicut manifestæ nocens est pœnæ obnoxius, ita & occultus, licet postea dicat se iocosè fecisse. h. d. ¶ Et aduerte, quia verba tex. non sunt Papę, sed Salomonis in parabolis: vt patet in suprascriptione & habentur originaliter in parabolis. in c. 26. Sed quia tex. est hic canonizatus, facit fidem, & inducit necessitatem sicut si editus fuisset à Papa: quia oĩa nña facimus quib. auctoritatem nostram imparti mur. l. i. §. omnia. C. de ve. iur. enucle. & in c. si apostolicæ. de præb. li. 6. & patet. S. in ꝓœ. huius compilationis. & vide gl. 2. q. 1. in primis. in verbo, lex. An aũt circa canonizationem dicta Salomonis sint approbata ab ecclesia. cum sint incorporata in Biblia, dic vt dicit gl. no. in c. i. 16. di. & idem tenet Hiero. in præfatione super libro prouerbiorum. & videtur concludere q̃ sint apocrypha. quod est no. Et tamen ob hoc tum quis Salomon non habuit potestatem condendi canones. Pone casum literalem referendo consultationem ad Papam, auctorem huius compilationis. & idem debes obseruare in omnib. capitulis quorum auctores non habebãt potestatem legis condendæ & dicas sic. Quidã accessit ad Greg. 9. quærens ab eo, pater sanctę quidam intrauit domum cuiusdam, qui reputabatur amicus suus, & clandestinè quædam iocalia subtraxit, & reclusit sub mantello suo: cum autem dominus domus hoc de texisset, ille ad excusationem suam dixit, qd iocosè fecisset: vellem scire an ex p̃fessione sua ille sit absoluẽdus. Dominus Papa respõder, q̃ huius quæstionis solutio ex dictis. Salomonis in parabolis colligitur euidenter q̃ inter cætera dicit, q̃ sicut. noxius. i. nocens est is, qui manifestè nititur nocere, licet forte non fuerit secutus effectus: ita is qui nocet occultè, licet in deprehensionis actu dicat, quod iocosè fecit. q. d. q̃ sibi non est credẽdum ex quo actus in se est nociuus. ¶ Nunc primò not. quod habens animum nocendi b si perueniat ad actum exteriorem: tenetur licet effectus non fuerit subsecutus. nec per eum defecerit: hoc patet hic in eo qui mittit lanceam vel sagittam in mortem alicuius qui ex hoc solo iudicatur nocens, licet mors non fuerit subsecuta: & hoc clarius probatur in l. is qui cum telo. C. de sica & in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. Et an ex inchoatione debeat puniri ac si delictum perfecisset. no. in legibus præall. dixi in c. i. de eo, qui mit. in pos. ¶ † No. ex hoc, & ex tex. arg. op. & quasi expressum pro decisione quæstioni, quam ponit Io. An. in regula, in obscuris de reg. iur. li. 6. in mercu. quod si existens in vno territorio c percutit sagitta, seu lancea, vel lapide existẽtem in alio territorio, potest ratione huius delicti conueniri in vtroque loco, scilicet vbi delictum inchoauit mittendo sagittam vel lapidem: quia ex hoc dicitur nocens, vt hic. & etiam vbi delictum consummauit. & de hoc vltimo non est dubium. de foro compe. c. fi. est ergo locus præuentioni inter iudices vtriusque loci, de quo vide latius in loco præal. 2 † Et facit hoc ad quæstionem de mandante delictum fieri in certo loco: nunquid subsecuto delicto per mandatarium possit mandator conueniri, tam in loco d vbi mandauit, quam in loco vbi delictum fuit subsecutum. vide text. bo. in cle. pastoralis. versi. nec non de re iud. qui optime facit in arg. iuncta gl. q̃non in loco mandati, sed vbi

* Sebast. Sap.

a ¶ In malefactis, Nota tñ, q̃ si malefactũ potest aliquo modo excusari præsumitur factum eo, casu quo licet: vt tradit Bar. in l. non solum. §. sed vt proba- a ri. ff. de ope. no. nun. vbi per Ale. plura ad propositum vide ẽt Decium in c. in præsentia, in 12. no. S. de prob. per Fel. in c. auditis, ver. obstat tertiò. ĩ. de præscr. & in c. nonnulli. §. sunt & alij. S. de rescr.

Sebast. Sap.

b ¶ Rectè iudicare possumus. Vid Car. in c. sane. 9. di. vbi dicit q̃ exemplis est iudicandum quando innituntur rationi. Aliam declarationẽ tradit Ant. & Im. in ca. cum inter. ĩ. de re iud. vbi dicunt, q̃ in ter easdem personas exẽplis est iudicandũ. sed vbi delictum fuit commissum cõueniri potest ratione delicti, & vide latius per Bar. in l. si vt proponitur. ff. de fideiuss. & in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniuriis. Bal. in l. i. C. de ser. fugi. & in l. fi. C. si à nõ compe. iudi. Petr. de Suyar. in l. hæres absens. §. pen. ff. de iud. Bar. in l. si annua. de annu. leg. Bal. in l. nõ ideo. C. de acc. Ang. Are. in tract. maleficio. ver. mandatores. & in ver. existẽs Florentiæ. Ant. de Butr. in c. fi. de fo. compe. & Gemi. in c. fi. & ibi Celsum in apost. ad ipsum, circa fin. de homicid. li. 6.

* Sebast. Sap.

b ¶ Animum nocẽdi. Vide Alex. & Iaſ. in l. i. §. hæc verba. ff. qd quisque iu. circa fin. & Fel. in tractatu quando conatus puniatur. quem reasumit fere totũ hic.

* Sebast. Sap.

c ¶ In vno territorio. De hac quæstione vide Gemi. in ca. j. §. fi. de stat. monac. in 6. Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. & in l. 2. C. vbi de crimi. agi. opor.

Zacharias.

d ¶ Tam in loco. tu vide. ĩ. per istum allegantem Bart. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniuriis. Bal. in l. i. C. de ser. fugi. & in l. fi. C. si à nõ compe. iudi. Petr. de Suyar. in l. hæres absens. §. pen. ff. de iud. Bar. in l. si annua. de annu. leg. Bal. in l. nõ ideo. C. de acc. Ang. Are. in tract. maleficio. ver. mandatores. & in ver. existẽs Florentiæ. Ant. de Butr. in c. fi. de fo. compe. & Gemi. in c. fi. & ibi Celsum in apost. ad ipsum, circa fin. de homicid. li. 6.

1 Exemplis principum recte iudicare possumus.
2 Confessio facta ratione tormentorum, uel renuntiatio facta ratione pietatis, nel iracõdiæ, non præiudicat.
3 Iudex potest procedere ad diffinitiuam ex præsumptione uiolenta, non probata nec allegata.
4 Quando præsumptio oritur ex facto illius de cuius fauore agitur, debet allegari.
5 Sententia ualet per præsumptiones uiolentas sine probationibus, & de præsumptione faciat iudex quod constet in actis.
6 Iudex an possit ex præsumptionibus insligere pœnam corporalem uel pecuniariam: & quando agitur ciuiliter uel criminaliter.
7 Si duæ mulieres contendentes de filio decedant, an utrique uel neutri uel cui succedere debeat iste filius.

Afferte. Ex violenta præsumptione fertur diffinitiua & est casus notabilis. Diuidirur, nam prima pars ponit factum. ex quo secunda diffinit, ibi respõdet. Et aduerte, q̃ hæc dispositio vel decisio non fuit originaliter Papæ: sed Salomonis: & habentur hæc verba 3. Regum, in c. 3. vnde hic in superscriptione dicitur idem, & habet respectum ad capitulum. S. proxi. Et pone casum literalem vt ibi dixi vel specialius sic, Quidam proposuit coram Romano pontifice, an iudex valeat sententiam diffinitiuam proferre ex sola præsumptione vrgentissima? Respondet Papa, q̃ sic. ad quod probandum inducit auctoritatem & exemplum Salomonis, qui ex sola præsumptione iudicauit inter illas mulieres meretrices contendentes de filio, & vide latius hanc historiam in Biblia in loco præalle. ¶ Casus literalis. Cum duæ mulieres essent simul in vna domo & vtraque haberet filium paruulum infantem, contigit quod alter filius mortuus est: & illa cuius mortuus erat filius, accepit filium viuum alterius & filium ipsius mortuum posuit latẽter ad latus illius cuius erat filius viuus. postea illæ duæ mulieres cæperunt contendere inter se: illa cuius filius erat viuus petebat filium suum ab alia. Illa autem respondit, filius tuus mortuus est: meus autem viuit. Alia respondebat e conuerso. accesserunt ad regem Salomonem & cæperunt contendere coram rege: cum illa cuius filius erat viuus non posset probare: dixit Rex, Afferte mihi gladium, allato gladio ait: diuidite infantẽ viuum & date dimidiam partem vni & dimidiam partem alteri. Illa cuius filius erat viuus dixit, domine date illi infantem viuum, & non occidatur. ecõtra illa alia dicebat: nec mihi nec tibi sit, sed diuidat. tũc ait rex date scilicet ei quæ nolebat eum diuidi infantem viuum: hæc est mater eius & ita rex ad hanc præsumptionem tulit sententiam rectã.

1 Ber. ¶ † Not. quod exemplis principum approbatis rectè iudicare possumus: b & sic limita. l. nemo. C. de senten. quæ dicit legibus, non exemplis iudicandum. vide ad hoc glo. not. in ca. fi. 20. dist. Et ex hoc & ex tex. not. quòd exemplis vteris testamenti licitè iudicamus, maximè si sint diuina: vt in c. qualiter & quando. 2. de acc. 2. q. 1. Deus omnipotens. ¶ Not. quòd licitum est iudici causa veritatis explorandæ aliquid simulare. & fingere se aliquid facturum, quod in veritate facere non intendit: sicut fecit hic Salomon in prin. Ad hoc bo. text. cum glo. 23. q̃. 2. dominus & facit iste text. pro iudicibus, qui ad terrorem incutiendum duci faciunt reum ad locum tormenti, licet nõ habeant animum torquendi, sed causa veritatis inuestigandæ. ¶ Not. argu. quòd in dubio potest iudex rem deductam in controuersiam diuidere inter litigantes, & facit ad ea quæ dixi in c. licet. de proba. sed hoc procederet vbi res commodè posset diuidi: & probationes hincinde sunt omninò pares quod potest de facili contingere inrerdictio vti possidetis: cum ambo pariter probant possessionem: sed in casu nostro non potuisset de iure hoc fieri: tum quia res, scilicet puer. erat indiuisibilis: tũ quia probationes non erant per omnia pares: imò altera mulier quæ subtraxerat filium alterius, erat in possessione, & alia nil probabat. Sed Salomon illa verba dixit tentatiuè, vnde iudex non debet esse facilis ad diuisionem, sicut faciunt rustici: & contra illam sententiam rusticorum. vide quòd legi. & not. in l. Nesennius. ff. de neg. gest. ¶ No. quòd ex dilectione & pietate præsumitur pro pater nitate & filiatione: & ex non pietate in filios præsumitur contra paternitatem. nam vt dixit lex, nullus affectus vincit paternum. l. fi. C. de curat. furio. & alibi dicitur quod parentes quandoque magis terrentur in filiis, quam in seipsis. l. isti quidem. ff. quod me. cau.

2 ¶ † No. quòd licet vera mater dixerit, date illi & c. tamen hæc confessio seu litis renuntiatio sibi non præiudicauit. Ex quo sentit Vincen. quod sicut confessio causa tormentorum facta non præiudicat, nisi detur postea perseuerantia. l. 1. ff. de qq. ita confessio seu renuntiatio facta causa pietatis. sed dic quod satis hæc mulier cruciabatur ex timore filii. d. l. isti quidem. & melius facit quod not. in c. ex literis. de diuor. vbi habetur quod confessio facta calore iracũ

3 diæ, non præiudicat. ¶ † No. vlt. & rene semper menti iudicem posse procedere ad diffinitiuam, ex præsumptione violenta, etiam si præsumptio non probetur, nec allegetur per partes, fufficit enim quod iudex ex variis circunstantiis iudicio intellectus illam præsumptionem percipiat, seu eliciat: quanquam pars credat ob pro-

4 bationis defectum in causa succumbere. ¶ † Ex prædictis & ex tex. possunt multa elici. Primò moueri posse iudicem ad sententiam ex causa non allegata, vel cogitata per partes. Intellige prædicta q̃n præsumptio elicitur aliunde, quam ex facto partis nõ debet iudex ex se moueri, nisi alllegaretur per partem, sic intelligo sing. text. & quod ibi no. Bar. in l. si adulterium cum incestu. §. iidem Imperatores. ver. incestum. ff. de adul. & potest esse ratio: quia cum præsumptio oriatur ex facto partis, si cam non allegat, præsumitur non vera, nam præsumptio iuris tollitur per aliã præsumptionem: vt not. in c. requisisti de testa. in gl. in ver. præsumitur. quæ ratio cessat quãdo præsumptio oritur aliundè. & pro hoc vide in simili text. no. secundùm intel. Inn. in c. Raynutius. §. fi. de test. vbi iudex fuit motus ex iure non allegato per partem: vnde si iudex vidit in iudicio ius competere alteri parti, licet perpartem non allegetur, potest supplere, dummodo decernat deducta in iudicio: quia illa sunt sibi nota vt notoria quo casu iudex supplet l. 1. & quod ibi not. C. qui &

5 aduer, quos. facit c. cum dilectus. de consue. quæ no. ¶ † Secundò quod valet sententia lata sine probationibus: sufficit enim q̃ subsint præsumptiones violentæ etiam in actis non probatæ. & pro hoc dico multum limitari gl. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ. de const. 2. q. 1. in summa & Inno. in c. tua. prope fi. de cohabi. cle. & mulie.

* vbi *communiter* not. sententiam non valere sine probationibus: debent enim omnia restringi, quãdo nihil agitatum est in causa quia tum præsumitur lata à minus instro. Ad hoc, c. tum ex literis. de integ. resti. 2. q. 1. nos in quenquam. secus autem si aliquid in causa est agitatum: licet nullæ probationes fuerint factæ: quia poterat iudex moueri ex aliquib. præsumptionibus, quas ipse solus eliciuit iudicio intellectus: vt plenè probatur hic: vnde imputandum est non appellanti. & sic intelligenos. per Bart. inl. prolatam. C. de sent. Ad prædicta faciunt no. per Inn. in c. quoniam contra. de proba. & c. causam. de re iud. & quod ibi no. & in c. in præsentia. in prin. de re nun. & 4. q. 3. fi testes. In quibus iuribus dicitur, quod si iudex ad vnam speciem probationis non applicat, mentem suam: sed ex confessionib. stepositionib. allegationib. & aliis quæ in eius præsentia proponuntur, informat aminì sui motũ: & tũc tanta est iudicialis

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Diffinitiua. Vide Pau. Ca. in cons. 299. inc. visa inq̃sitione in 2. parte fm nouissimã impressionem. Bar. Veron. in cons. 6. inc. veritas primi dubij. Ale. in cons. 15. inc. viso processu inquisitionis in 1. vol.

b ¶ Nota, quod licet ex præsumptione violenta feratur sententia diffinitiua, non tñ sñia corporalis. Et vltra hoc vide Inn. in c. ga. verisimile. Ꝛ. e. imò vt ferri sñia: qa si quis ste tit in excõicatione pp hæresim per annum, iudicatur hæreticus per c. excõicamus. de hære. & c. cum ꝛtumacia. c. ti. in 6. Sed tu ad illa iura respõde, put not. Inn. in c. sicut. l. de si 6 mo. vbi dicit, quod speciale est in crimi a nib. exceptis in qb. b p leuia signa qs conuincitur, dummõ illa signa sint plenè ꝓbata. Et illud dictũ refert Io. An. in c. vt offin. §. i. sup vers. testiũ. de hære. li. 6. in Nouella. Et sic tunc qꝫ dictũ est, poterit puniri clericꝰ p iudicẽ prius degradatus vel nõ tex. in c. excõicamus. de hær. 2. Et vide Ab. post Car. in c. accedẽs de acc. & An. in c. sto. Ꝛ. eo. & Ab. in c. tertio loco in fi. de ꝓb. in c. ꝓstitutis. j. de test. Sed dicit gl. in d. c. excõicamus. §. j. quod ꝑsumptio, de qua ibi, non ſolũ est violenta, sed violentissima. Et vide Elo. in rubr. C. de ꝓb. & An. in rubr. circa mediũ. §. de ꝓba. & in d. c. tertio loco & Bal. i. l. neq; natales. C. de ꝓb. Alb. in 7 rub. C. de ꝓb. Et pro ista opi. q̃ i crimina c lib. feraꝫ sñia ex violẽta ꝑsumptione, allego tex. in c. rursus. 11. q. 3. Itẽ ꝓ ca partẽ & arguo, Deficiẽs in ꝓbatione hꝫ pro cõuicto, vt hic & in c. de hoc. de simo. & c. accedens. de accu. cũ si. Sed q̃ qs deficit in purgõne, ꝓdẽnatur ex violenta præsumptione, vt dicit glos. singu. secundum Abb. in ca. insinuatum. de simo. Ergò ex violenta ꝑsumptione profertur sñia in crimi nibus. Sed vide Car. in recollectis in c. ꝓstitutis. cl. grande. de testi. Præterea quod qs ꝓdemnetur in criminalib. ex ꝑsumptione violenta allego casum expressum, fm Ant. in c. porrecta ibi: punias tanq̃ falsitatis auctores. de consir. vti. vel inuti. Sed q̃ doctrina Ant. hic non sit vera nec Inn. in d. c. ga verisimile, probatur sic: Nã dolus dr̃ maleficium, vt dicit Bal. in l. j. §. nunc tractemus in fi. ff. de tu. & ra. distr. vbi dicit, si statutum loquitur de committente maleficium habebit locum in committẽte dolum. Item ꝓdemnatus de dolo dr̃ corporaliter ꝓdemnatus. probatur, quia ꝓdemnatus de dolo est infamis, vt est tex. in l. j. §. i. & in l. Athletas. §. fi. ff. de his, qui no. infa. q. a infamia vna afficit personã, & eã sequitur quocunq; vadat, sicut lepra leprosum: vt est tex. cum gl. in l. ex caff. de postu. Sed de dolo quis conuincitur per coniecturas: vt est tex. in ca. 2. de renun. li. 6. & in l. filiæ. ff. sol. mat. Ergo prima facie doctrina hic tradita per Ant. non videtur vera. vide tamen Pet. de Anch. in regula, semel malus. vbi allegat & commendat illud dictum Inno. in d. ca. quia verisimile. Et sequitur etiam idem Petr. in repeti. regulæ, sine possessione. li. 6. Et adde, quod illud dictum Inn. in c. quia verisimile, sequitur Oldr. in cõsi. 192. Item adde hic casum, in quo quis criminaliter dãnatur ex argumẽtis & præsumptinoib. Textus est in c. ꝓ humani. circa finem in verbo, ꝓbabilib. cõstiterit arg. quem ad hoc ibi põderat Domi. in §. fi. de homi. in 6. post Hosti. Est verũ quod tex. in d. c. pro humani. dicit probabilib. ꝓstiterit documẽtis. Sed ꝓ dictum In. in d. c. quia verisimile. fortiter vr̃ obstare text. in c. de hoc. de simo. in verb. in qua si defecerint. sunt tãq̃ auctores tanti sceleris puniẽdi. Vbi patet, q̃d ex præsumptionib. quis punitur de grauissimo crimine Sol. Dic, q̃ tex. in d. ca. de hoc. intelligitur de præsumptionibus iuris: dictum autem Inno. in d. ca. quia verisimile. intelligitur de præsumptiõe hominis, quæ facilius tollitur quam præsumptio iuris. Ita not. Abba. in cap. accedens. de accus. Ex cuius doctrina datur singularis limitatio ad dictum Inno. in d. ca. quia verisimile. Item vide Spe. in tit. de præsumpt. §. 2. ver. sed pone, Petrus minat⁹. vbi dicit, q̃ ex præsumptionib. quis non debet ad pœnã sanguinis condemnari. Et allegat l. absentẽ. ff. de pœnis. Et vide Domini cũ in c. abbatissiæ. in j. no. 33. dist. Et. Ab. in c. 2. de cohab. cleric. & mul. Et p illũ tex. seqtur doctrinã In. in d. c. ga verisimile.

Item adde q̃ vbicunq; ex præsumptionibus proceditur ad cõdemnationem in criminalibus ista est sufficiens causa minuendi pœnam à iure pro illo dicto impositam fm materiam. d. l. quid ergò §. pœna grauior de his qui no. infa. Ita Bal. in d. l. sciant. C. de proba. cum simi. Pro quo est casus in c. inter solicitudines. de purga. canó. vide Bal. in d. l. presbyteri, ver. & adde quod quando. C. de epi. & cler.

¶ Adde an ex præsumptionibus violẽtis quis possit ꝓdamnari: Ro. cons. 54. Io. de Ana. cons. 59. Ale. cons. 15. primo. li. Cepo. cons. 34. & 39. Pau. de Ca. cons. 198. in primo impressis.

c * Sebast. Sap. ¶ Pone. Similem quæstionem ponit Alb. de Rosin l. septimo. ff. de sta. homi. q̃ si mulier quę ꝓsummauit martimoniũ cum primo marito, postea eo mortuo ꝓsummauit cum secundo, & peperit filium cui ꝓsuccedat filius an primò an secundò, an neutri: vide ibi per eum, & per Bal. in l. vlgò. eo. ti. de sta. homi.

eligere. ff. de tribu. & quod no. Inn. in c. audiuimus. de collu. detegenda.

CAP. III.

1 Per exteriora præsumitur de interioribus.
2 Simplicitas quæ est dolo contraria commendatur.

Ex studiis. ¶ Conuersatio in adolescentia facit ꝑsumptionẽ de senectute, primò ponũtur verba Salomonis in parabilis. c. 20. secundò ponuntur verba Hieron. y illa exponẽtis. ibi, quẽcunq; & pone casum vt c. precedentib. referendo ꝓ ultationem ad Papam. ¶ No. j. quod ꝑsumitur habitus 4 virtutũ p earũ exercitium: nã ꝓ q̃d 1 exterius agitur interiorem mẽtis dispositionem & habitum. præsentat. vt in cle. exiui. de ver. fi. ¶ No. ibi additioni sapientum & c. q̃d magnũ bonitatis signũ est audire & ꝓsulẽt sapientes vnde ait Hiero. sup Esa. li. 6. Primò beatus est q̃ per se sapit: secundò q̃ sapientẽ audit: is aũt qui vtroq; caret inutilis est tam sibi q̃ aliis. & Tullius lib. 2. de officiis Prima ꝓmendatio adolescentis proficiscitur à modestia cum pietate in parentes, in suos benevolentia: deinde ẽt in optimam partem per uenire cognoscitur: si ad sapientes & claros viros, & benę ꝓsulentes reipub. se ꝓtulerit, & cum eis assiduus sit. ¶ Nor. ibi maximè simplicitati &c. ꝓ quod simplicitas, & humilitas maximè inter alias virtutes ꝓmendatur. & intellige de simplicitate quæ est dolo ꝓria: nõ est illa quæ est ꝓria discretioni. de vtraq; vide bo. gl. in c. si cupis. 16. q. 1. de humilitate verò vide gl. opt. in cle. j. de reli. do. ¶ Op. & vr̃ quod ex operib. virtutum non possit quis dici virtuosus: quia possunt fieri animo non bono: non aũt satis est bene facere, nisi ex bono fonte procedat. 7. 5. di. nõ satis. hinc dicit gl. in c. 1. de collu. q̃ Deus nõ est remunerator nominũ, sed aduerbiorum. Gl. 1. vt arbitror metu ꝓrij exponit tex. ibi intelligit i. præsumitur q̃ a ꝓ exteriora præsumitur de interioribꝫ & benè loquitur. Vin. aũt & Ab. ponũt versus. Intima per mores cognosces exteriores. Rusticę qualis erit bos ex vitulo modereris. Annus qualis erit, cognosces tẽpore veris. Et no. de significatione illius verbi, intelligitur: alia sunt clara. Et in eo, quod gl. 2. alle. dictum. Salomonis, dic vt habetur prouer. 30. & vide aliud exemplum seu similitudinem de sagitta emissa ad locum destinatum q̃ ponit idem Salomon Sapientię. 7.

CAP. IIII.

1 Præsumendum est pro eo qui se offert iustitiæ: & contra illum qui subterfugit iudicium.
2 An sola fuga vel consuetudo sufficiat ad condemnationẽ.
3 Non sunt admittendi petentes improbé dilationes vel eis iuramentum est deferendum.

Nullus dubitat. Præsumitur ꝫ illum qui dilationib. subterfugit iudicium, & Abbas dicit casum ponendum per decre. veritatis de do. & vr̃ 1 pt. ¶ ++ No. ꝑsumendum pro illo, qui offert se iustitiæ. seu iudicio & ꝫ illum qui subterfugit iudicium: primus. n. vr̃ confidere de iustitia: & secundus diffidere. pro hoc bo. text. in c. decernimus. 3. q. 9. ¶ Op. primò. & videtur ꝙ multi possunt dubitare de facto, an foueat quis iustitiam vel iniustitiam ex oblatione, vel dilatione iudicii. Solu. metu ꝓrij vt arbitror exponit Io. An. tex. nullus dubitat. i. dubitare debet. ¶ ++ Op. & videtur quod subtrer 2 fugiendo quis non confiteatur, imò potius opposítum est dicendum, cum impossibile sit cõfiteri, si petit dilationes. hæc enim non sunt comparibilia. Soluit gl. fi. tex. intelligẽdum de confessione interpretatiua. Triplex enim est confessio fm glo. quam in hoc no. dicunt tamen doct. & bene quod hæc cõfessio præsumpta non sufficit, vt reus statim cõdemnetur super principall, sed punitur quãdoque propter contumaciam in expensis: & quandoque pœnam patitur grauiorem. C. de iud. sancimus. 11. q. 3. rursus. ff. c. quicũque. & de iudi. 1. dic tamen quod quandoq; sufficit sola contumacia in non assumenda purgatione: habetur enim tunc pro confesso vt est casus no. in c. decernimus. præalle. secundùm vnum intellectum. de quo tamẽ plenè dixi in ca. veritatis de dolo & contu. b & ibi etiam retigi an sola fuga b à loco iudicij sufficiat ad condemnationem. de quę p Bar. in l. admouendi. ff. de iureiur. & in l. lege. Cornelia. ff. ad Sila. vide etiam ad prædicta bo. tex. in c. eum cõtumacia. de hære. li. 6. & c. rursus. & c. quicunque 11. q. 3. & quod circa illorum capitulorum intellectum dixi in 3 c. j. de iudiciis. ¶ ++ Vltimò quæritur, an contra istos improbè dilationes petẽtes sit proditum aliquod remedium. Host. dicit, quod sic: cum enim iudex debeat dilationis amputare materiam. C. de temp. app. l. 2. potest quandoque sibi videbitur ab excipiente & dilationem petente, vel aliud proponente, si habet eum suspectum, exigere sacramentum, quod hoc non proponat malitiosè. de quo hodie est dicendum. vt in ca. 2. de iuracalum. li. 6. ego dico, q̃ si vehementer præsumit contra proponentem, poterit eũ non admittere ne curet de appellatiõe. iuxta no. per Inn. in c. post electionem, de concess. præben. & per Io. And. in c. super eo. de app. vbi vide.

CAP. V.

1 Tacens an præsumatur consentire vel contradicere.
2 Si constitutio episcopi est quod aliquæ res non possit uendi sine licentia: & fiat alienatio quod præsumatur licentia episcopi.
3 Si quis ingrediatur possessionẽ præsente domino, an dominus præsumatur consentire.
4 Si actus est gestus absente domino: & expost facto super ueniat scientia domini, an præsumatur ratum habere.
5 Præsentia potest fieri absente alio qui actum gessit.

Nonne bene dicimus. Qui tacet consentire præsumitur, ita summat. Io. And. sed hæc summatio est nimis generalis. & contra regulam, is qui tacet de reg. iur. li. 6. ideo summo sic, Qui ex duobus allatis alterum negat, reliquum affirmare præsumitur. Et primò ponuntur verba euangelii. secundò verba Gre. exponentis seu inferentis ad decisionem quæstionis. secunda ibi: duo quippe. ¶ No. quod dixi in summario. quanquam. n. disputetur an tacens debeat haberi pro confitente an negante: vt ꝓ. plene dicetur: tamen puto, quod vbi duo impinguntur, vel inferuntur alicui, seu proponuntur, vno negato alterum videtur affirmatum: vt hic optimè probatur: hoc idem sentit Hiero. contra Io. episcopum dicens, qui arguitur de plurib. delatione criminum aliquid præmittit quicquid tacuerit cõ & in delatione criminum aliquid præmittit quicquid tacuerit cõ & in delatione criminum aliquid præmittit quicquid tacuerit cõ & in

Universidad de Deusto
Biblioteca

de dil. quod si iudex faciat aliquē actum ꝓiudicialē parti, pñti, pars tacendo sibi ꝓiudicat: ideò dēt expresse ꝺicere, & facere in actis scribi & hoc pñte parte, & nō ꝓsentiente sed ꝺicente. Quod dixit Bar. esse ꝑpetuò mēti, tendū, p illū text. qui est ad hoc valde no. fm eū: & ita cōsuetudo obseruat. Hinc est, qd licet secunda dilatio ꝓcessa actori ad producendos testes pp impedimētum, qđ habuit in prima dilatione, iuxta ca. vltra tertiā. s. de test. non se extēdat, nisi ad illos testes, quos in prima dilatiōe, pducere volebat vt no. Bar. & alij admonēdi. post la. o. Butr. ff. de iurei. p illū tex. ver. quib. fo lis. &c. Si tñ alij nouit testes fuerint recepti p iudicē, parte nō opponente, plenè probabunt, & debit ꝓducens obtinere. Ita not. tenet Bal. in l. fi. in fi. ct. antiqua, ff. de fer. quę sequit Ale. Im. in d. l. admonendi. arg. c. j. de rest. spo.

¶ Adde an tacēs videat ꝓsentire. Raph. Comē. ꝑl. 142. c. 72. Et vide adl. cū ostendimus, Ro. ꝓsi. 311. Et an taciturnitas induc at ꝓsensum, per Aret. ꝑl. 14. Et quod tacere sit mediū inter ꝓsentire & ꝺicere. vide Pe. de Anch. ꝑl. 165. Et vide q̄ posui in l. quæ dotis. in apost. ad Bar.

Sebast. Sap.

a ¶ Actus posituus. Vide Abb. in c. cum virū in tertio. not. ỹ. de regulari. Bar. Veronen. in caute. 24. & Mathe. in notab. 22. inc. no. mirabilē modū. & Fel. ī pœ. huius libri, ver. secūdus casus.

Sebast. Sap.

b ¶ Si tacēs. Vid Ias. in l. si fundū. p fideicōmissum. ff. de le. j.

Sebast. Sap.

c ¶ Prætiuidicii. Vide Bal. in l. suus hæres. C. de repudian. hær. vbi dicit, p qñ qs simulat non audire, prætiudicat sibi ita, vt habeatur p consentiente.

alienam quis obligare non ꝑt: quia in obligatione ius constituitur in re. l. rem alienam ff. de pig. act. vnde dominus rei ꝺicēdo impedit obligationem: ideò si præsens est, & tacet, facit sibi præiudicium l. si sine C. ad Vel lei. hanc theoricam per hanc rationem videtur sentire expressius gl. in d. l. rem alienam. & l. si sine. Io. An. hic dicit, q̄ moder. doct. legum dicunt in præiudicium dominorum neutrum fieri posse sed in præiudicium ꝺhē tis, sic: sicut enim valet venditio in præiudicium venditoris, & nō domini. d. l. rem alienā. ita & pignorum obligatio. vt in l. tutor. §. ꝓriam. ff. de pign. actio, vbi dicitur quod ꝺ pignorantem rem alienam pignoranti. datur pignorantitia ꝺria. nec fm illos doct. mi hi præiudicatur, si me præsente rem meam obligas per l. sicut. §. non videtur. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. vbi dicitur q̄ si dominus rei vendidit rem alteri obligatam præsente creditore, & tacente, nullum præiudicium fit ipsi creditori, cum sciat ius suum vbique dura re. Nec ob prædicta. l. si sine. C. ad Velle. loquitur. n. inter coniunctos. sēcū maritus scit te vxore dat pignori rem ipsius tunc. n. taciturnitas ipsius hꝫ pro consensu. d. l. si seruus secus inter extraneos: vt in præall. §. non videtur nisi taceret dominus in fraudem. l. 2. C. si res ali. pig. da. sit: & dic quod hanc opin. tenet expressè Cy. in d. l. si sine. licet de eo Io. An. mentionem nō faciat: sed loquitur modo prædicto, & sic sentit Cy. quod regulariter tacens non habetur pro ꝓsentiente. hāc tamen materiam latius ipse attingit in l. in uitus. C. de procur. Tertiam theoricam ponit Inn. in c. in Genesi. de ele. & gl. sequitur in c. is qui tacet. de reg. iur. lib. 6. vbi dicitur si agitur de re meritoria & concupiscibili tacens habetur pro ꝓsentiente. l. qui patitur. ff. mand. Si verò agitur de re onerosa, habetur pro cōtradicente. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procura. Hæc theorica licet sit nota, & in multis verificetur, tamen est nimis generalis: vt ỹ. apparebitur. Do. Ant. videtur hic apponere quartā, quod tacens regulariter habetur pro cōtradicente. & ponit aliquos casus fallentiæ: sed, vt dixi, super hoc sic asserere est dicere contra regulam iuris. de reg. iuris qui tacet. quæ dicit, quod tacens non consentit, nec negat, & regula præcedens dicit qui tacet consentire videtur Bar. aliquid ponit in l. quæ dotis causa. ff. sol. mat. sed nō perfectè explicat iudicio meo fateor tamen quòd hoc brocardicum habet fere infinitos sensus, ita quod omnes casus subdistinctione comprehendi non possunt: sed secūdum factorum diuersitatem & qualitatem terminandi sunt. Sed vt habeatur saltem in genere aliqualis notitia, dico sic: quod tacens propriè non cōsentit, nec contradicit, & hoc quia tacere tenet medium inter cōsentire & contradicere. hoc apertè probat dicta regula, is qui tacet. vnde quandocunque per hoc medium potest consequi aliquem effectum ab extremis separatum illum consequitur: nec accedit ad aliquod extremorum. Potest poni exemplum in l. j. §. scientiam. ff. de tribus. vbi aliud disponitur cum expressè consentit dominus contractibus serui sui, & aliud cum contradicit: aliud verò cum tacet cuius diuersitatem vide per gl. in dicta regula, is qui tacet. vbi verò non est inuenire effectum huius medij: tunc quandoque sumit effectum vnius extremorum, quandoque alterius fm varias cōiecturas. nam sicut dicim⁹ in Hermaphrodito, quod debeat tribui sexui, vbi magis incalescit. l. quæritur. ff. de sta. ho. 4. q. 3. c. si testes. §. Hermaphroditus ita dicendū in casu nō. q̄ tacere: sit referendū ad ꝓsensum, vel dissensū in quo magis incalescit fm varias cōiecturas. & facit ad hoc quod no. Dy. in regula. is qui tacet. & Bar. in d. l. quæ dotis. & in hoc casu sic distingue: qa aut agitur de obligatione personali. & tacēs habetur pro ꝺicente. l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procura. Hæc theorica licer sit nota, & in multis verificetur, tamen est nimis generalis: vt ỹ. apparebitur. Do. Ant. videtur hic apponere quartā, quod tacens regulariter habetur pro cōtradicente. & ponit aliquos casus fallentiæ: sed, vt dixi, super hoc sic asserere est dicere contra regulam iuris. de reg. iuris qui tacet. quæ dicit, quod tacens non consentit, nec negat, & regula præcedens dicit qui tacet consentire videtur Bar. aliquid ponit in l. quæ dotis causa. ff. sol. mat. sed nō perfectè explicat iudicio meo fateor tamen quòd hoc brocardicum habet fere infinitos sensus, ita quod omnes casus subdistinctione comprehendi non possunt: sed secūdum factorum diuersitatem & qualitatem terminandi sunt. Sed vt habeatur saltem in genere aliqualis notitia, dico sic: quod tacens propriè non cōsentit, nec contradicit, & hoc quia tacere tenet medium inter cōsentire & contradicere. hoc apertè probat dicta regula, is qui tacet. vnde quandocunque per hoc medium potest consequi aliquem effectum ab extremis separatum illum consequitur: nec accedit ad aliquod extremorum. Potest poni exemplum in l. j. §. scientiam. ff. de tribus. vbi aliud disponitur cum expressè consentit dominus contractibus serui sui, & aliud cum contradicit: aliud verò cum tacet cuius diuersitatem vide per gl. in dicta regula, is qui tacet. vbi verò non est inuenire effectum huius medij: tunc quandoque sumit effectum vnius extremorum, quandoque alterius fm varias cōiecturas. nam sicut dicim⁹ in Hermaphrodito, quod debeat tribui sexui, vbi magis incalescit. l. quæritur. ff. de sta. ho. 4. q. 3. c. si testes. §. Hermaphroditus ita dicendū in casu nō. q̄ tacere: sit referendū ad ꝓsensum, vel dissensū in quo magis in

a Actus posituus 4 vt puta recepit scienter literas, in quibus cōstituebatur procurator vt in cle. vna. de procu. vel exhibuit reuerētiam aduersario tanquam prælato. vt in c. ex ore. de his quæ fiunt à maior. par. ca. Aut agitur non de obligatione personali, sed de alio ꝓpre iudicio, & tunc si est contumax in respondendo, dic, vt §. Aut non est contumax, quia non arctauit aliquo iure ad loquendum, & tūc

b si tacens b non potest contradicendo impedire quod agitur, habetur pro cōtradicente: & sic potest intelligi l. qui vas. §. vetare. ff. de furt. & quod leg. & no. in l. Caius. ff. de pig. act. & in hoc omnes conueniunt. Aut ꝺicendo potest impedire, & tunc aut simulat, seu tacet

c in fraudem alterius & facit, sibi præiudicium, sic expressè cōsentiret. in l. 2. C. si res ali. pig. dat fu. vbi dicitur, q̄ si te fraudulenter tacēte alius rem tuam tanquam suam pignorauit sit tibi præiudiciū. Aut non constat de fraude & sunt opiniones. Quidam. n. volunt, quod regulariter non fit tacenti præiudicium. per d. l. sicut. §. non videtur. ff. quibus mod. pig. vel hyp. sol. quod voluit Cy. vbi. §. Alij tenent cōtrarium: vt gl. hic, & in d. l. si sine. licet aliud sentiat in d. l. 2. puto quod si constaret quod non fraudulenter tacuit, haberi debeat pro contradicente: quia in dubio non præsumitur quis velle præiudicare iuri suo & iactare suum. l. cum de indebito. ff. de prob. & in c. super hoc. de renuntia. Facit quod no. in l. cum quid. ff. si cert. pet. & potest constare de non fraude per coniecturas: & sic potest intelligi secundum alium intellectum. d. §. vetare. & pro hoc d. l. si sine C. ad Velleia vbi text. in fine ponderat calliditatem & commentum mulierum. & hæc est melior responsio ad illam l. quam dictum Cy. de quo §. Ad idem, d. l. 2. quæ facit mentionem de taciturnitate dolosa: sed in dubio crederem præsumendam fraudem ex quo est præsens & potest impedire, & tacet, & sic de fraude præsumpta intelligo. l. si sine. & illam. l. 2. & sic in veritate, si bene pōderetur principium in quo nulla fit mētio de fraude. & sic limitarem gl. in d. l. 2. & ad hoc facit ratio. c. penul. ỹ. de re iud. & l. sæpe. ff. eo. ti. Non obstat d. §. non videtur super quo se fundat Cy. quia creditor ibi contradicendo non poterat impedire venditionem rei alienæ nam dominus vendit ius suum: licet sit alteri obligatum sed res trā sibit cum onere suo: vt ibi. Prædicta fallunt ratione coniectionis: nam tunc tacens habetur pro consentiente. vt in d. l. si seruus communis hoc vltimum limitat Bart. in præalle. loco, nisi sit coniunctio habens in se reuerentiam: vt in l. j. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur. & sequitur do. Anto. hic, quasi tunc videatur tacere non ratione coniunctionis, quia velit consentire, sed potius ratione reuerentię vt in seruo seu liberto respectu domini vel

d in vxore respectu viri: d sed hoc mihi nō placet indistinctè per tex. nota. in d. c. vno. de despon. impub. li. 6. vbi est coniunctio habens in se reuerentiam, sed est filius subiectus patri, quam vxor marito. Potest enim ipsum vendere tempore necessitatis. & tamen ex taciturnitate habetur pro consentiente etiam in actu in quo requiritur consensus omninò liber ab omni coactione vt in actu matrimonij: vt in c. cum locum. de spon. Non ob. tex in d. §. quæ onerādæ. quia tex. loquitur cum limitatione. quod reuerētia excusabit si causa cognita prætori liquido constiterit q̄ ob reuerentiam libertus promiserit patrono &c. vt ibi. Debent ergò esse aliquæ circunstantiæ ad hoc, vt reuerentia excuset, & excludat tacitum ꝓsensum: vt quia patronus erat terribilis hō. vel vir erat tertibilis vxori vnde solebat seuire, & acriter tractare vxorem dissentiētem, & nō se conformantem suæ voluntati. ar. eorum quæ Inn. not. in c. causam matrimonij. de offi. dele. & apertè videtur velle idem Bar. in l. ad inuidiam. & l. metum. C. quod metus cau. & secundum hoc posset solenniter limitari dictum c. vnicum. vt filij non habeantur ꝓ cōsentientib. si causa cognita cōstiterit ob reuerentiam patrem tacuisse tempore contractus matrimonij. Dico etiam quòd vbi ex contradictione expressa verisimiliter tenetur de aliquo damno, saltem de facto contradicenti infligendo, quod tunc tacens non habetur pro consentiente, sed pro cōtradicēte etiam si daret verba generalia. pro hoc allego bo. tex. in c. cùm venissent. de insti. Item fallit fauore cultus diuini seu religionis, & sub hoc potest optimè comprehēdi casus c. si seruus scientes. 54. dist. vbi dicitur q̄ si seruus ordinatur sciente dño & non contradicente videtur consentire. Nam in hoc casu subest illa rō cōiunctionis, de qua §. cùm ecclesia sit mater nostra. 12. q. 2. qui abstulerit. Aut non agitur de præiudicio 4 tacentis, sed de re concupiscibili & meritoria: & haberi debet pro consentiente. d. l. qui patitur. ff. manda. & l. si remunerandi. §. qui passus. c. tit. ita tenet Inn. & gl. vbi. §. ¶ † Et possunt hic applicari q̄stiones quas posuit Io. And. in regula is qui tacet. de re. iu. lib. 6. in mercu. & vna quam posuit in regula, qui tacet. vbi cōcludit, q̄ si cōstitutio ēpi prohibet alienationem fieri sine sua licētia, quod si fiat alienatio in eū, videtur cōsentire, & licētiam dare, comprehenditur magis sub eo q̄d dixi; quando vltra nudam taciturnitatem interuenit aliquis actus posituus. Prædicta omnia procedunt, q̄n aliquo actu, vt cum re

2 ceptione literarum vel instrumenti: vt quia dñs receipit literas seu instrumentum de actu gesto: & tunc non improbare est approbare. vt l. si filius. ad Maced. Facit clemen. 1. de procur. ff. fur. aduersus nau. l. 1. §. fi. Prædicta fallunt fm cum in l. fi. ff. qui & à quib. & in l. in

3 sponsalib. in fi. ff. de spon. † Vtrum autem quis possit habere ratum parte absente. Bart. in loco prælleg. a. tenet quod sic. allega. no. in l. Pomponius scribit. ff. de neg. gest. & per hoc habes declaratam & ampliatam materiam huius capituli.

Sebast. Sap.

d ¶ Viri. Hāc opi. tenet Alex. in l. inter positas. C. de transa. & in d. l. q̄ dotis. ff. fol. mat. vbi etiā Ias. idem tenet reprobata opi. Bart.

*Sebast. Sapia.

a ¶ De præiudicio. vide Abb. in ca. in causis. & in c. quia propter. s. de elec. & in c. 2. vbi limitat hoc. ỹ. de his, q̄ fiunt à præla. sine consen. c. Andr. de Iserni. in cap. 1. qui. mo. feud. amit. ina vsib. feu. Gemi. in c. sicut post glo. 3. de elec. in 6.

*Sebast. Sapia. 2

b ¶ Vices Papę. Vide Ro. in cōs. 131. incl. Bart. in l. si filius cum à legatis per Feli. hic & per Deci. in ca. sane. in 1. no. s. de offi. deleg. & per Fel. in c. cum olim. 2. s. de offi. deleg.

c ¶ Cōcilium. Ad de quando possit. Roma. consi. 325.

habetur pro consentiente, sed pro cōtradicēte etiam si daret verba generalia. pro hoc allego bo. tex. in c. cùm venissent. de insti. Item fallit fauore cultus diuini seu religionis, & sub hoc potest optimè comprehēdi casus c. si seruus scientes. 54. dist. vbi dicitur q̄ si seruus ordinatur sciente dño & non contradicente videtur consentire. Nam in hoc casu subest illa rō cōiunctionis, de qua §. cùm ecclesia sit mater nostra. 12. q. 2. qui abstulerit. Aut non agitur de præiudicio 4 tacentis, sed de re concupiscibili & meritoria: & haberi debet pro consentiente. d. l. qui patitur. ff. manda. & l. si remunerandi. §. qui passus. c. tit. ita tenet Inn. & gl. vbi. §. ¶ † Et possunt hic applicari q̄stiones quas posuit Io. And. in regula is qui tacet. de re. iu. lib. 6. in mercu. & vna quam posuit in regula, qui tacet. vbi cōcludit, q̄ si cōstitutio ēpi prohibet alienationem fieri sine sua licētia, quod si fiat alienatio in eū, videtur cōsentire, & licētiam dare, comprehenditur magis sub eo q̄d dixi; quando vltra nudam taciturnitatem interuenit aliquis actus posituus. Prædicta omnia procedunt, q̄n aliquo actu, vt cum re

2 ceptione literarum vel instrumenti: vt quia dñs receipit literas seu instrumentum de actu gesto: & tunc non improbare est approbare. vt l. si filius. ad Maced. Facit clemen. 1. de procur. ff. fur. aduersus nau. l. 1. §. fi. Prædicta fallunt fm cum in l. fi. ff. qui & à quib. & in l. in

3 sponsalib. in fi. ff. de spon. † Vtrum autem quis possit habere ratum parte absente. Bart. in loco prælleg. a. tenet quod sic. allega. no. in l. Pomponius scribit. ff. de neg. gest. & per hoc habes declaratam & ampliatam materiam huius capituli.

CAP. VI.

1 *Commissio officij an censeatur realis uel personalis, & sic an censeatur electa persona, an dignitas.*

2 *Legatus ex quo gerit uices Papæ, an possit extendere manus circa quæ potest Papa.*

Mandata cœlestia. Ex præteritis præsumimus circa futura. Quatuor facit primò præmittit exordium. secundò subdit narrationem: ibi proinde. quàm tertio determinat, ibi, quas non loco. quartò rationem subiungit, ibi, quia. ¶ Casus literalis. Dominus Papa commisit officium legationis super omnes ecclesias Siciliæ Martino episcopo non loco, sed personæ illius episcopi: confidens de eo quod ex transacta vita illius didicit quid de subsequenti conuersatione ipsius præsumere possit: præmittens, q̄ dum onera sua cum fratrib. partitur mandata cœlestia gerere comprobatur. Ber. ¶ No. primò, q̄ efficacius ge

c ritur quod à pluribus explicatur. Item quòd prælatus debēt procurare vt secum habeat coadiutores in officio. Vide ad idem bo. tex. in ca. fi. de off. archipresby. ¶ No. ibi, onera. quod officium etiā Papale est onus. alibi tamen appellatur summa dignitas. 4o. dist. ca. 1. quinimò etiam episcopatus appellatur culmen dignitatis: vt in c. penul. de præb. sed dic, quod principaliter est onus omnis dignitas ecclesiastica. vt in c. qui episcopatum. 8. q. 1. vnde Christus dixit Petro faciendo ipsum vicarium suum: pasce oues meas. de electi. signi ficasti. & sic vsus est verbis denotantibus laborem & ministerium, & non sapientibus fastum superbiæ & dignitatis. Fatendum tamē est quòd respectu huius exercitij & cōtemplatione illius, cuius vices gerit, debetur sibi honor maximus. de quo vide per Archi. in di cto c. qui episcopatum. ¶ No. ibi, vices. quòd legatus Papæ dicitur

b gerere vices Papæ: b Hinc dicit glo. no. in c. quæ de causa. 2. q. 5. qđ debet honorari vt Papa. arg. bo. in c. fi. 93. dist. ¶ Not. ibi, quas non loco, &c. quod legationis officium quandoque conceditur certo loco seu dignitati: exercendum tamen per præsidentem in illa dignitate, & talis dicitur legatus natus. vt in c. 1. & c. penul. de offi. legā. vbi de hoc. quandoque conceditur personæ, vt hic: & sic sequitur personam. & extinguitur cum persona: vt in regula, priuilegiū. de regu. iur. lib. 6. ¶ Nota, quòd ex bonis actibus præcedētibus præsumitur de vita futura & in hoc vltimo facit iste tex. ad tit. & ideo vt reducas decre. ad titulum, potes ponere casum in terminis referendo consultationem ad Greg. autorem huius compilationis. Nā quærebatur, an ex præteritis sit præsumendum circa futura? & Gregorius post solutione inducit autoritatem Greg. qui scribens maximo episcopo, dixit, vt habetur in tex. ex quo colligitur solutio quæstio

1 nis ad partem affirmatiuam. ¶ † Sed quæro, pro intellectu literæ, quid si Papa in commissione huius officij non fecisset illam protestationem, quod committebat non loco sed personæ: an commissio fuisset realis? dicit Ioan. And. q̄ nō: & hoc quia scribebat expresso nomine personæ. & remittit ad Spe. de instrumen. edi. §. nunc autem. versi. quid si Papa. & ad id, quod habetur in regula, priuilegiū. de regu. iur. lib. 6. in mercu. do. Card. tenet hic contrarium: quia ex primebatur etiam hic nomen appellatiuum. Item quia dicendo contrarium protestatio fuisset hic superflua quod non est dicendum in principe. argu. 19. dist. si Romanorum. Ego dico primum dictum verius, alia ratione quàm moueatur Ioan. Andr. & primò, quia ad considerandum an sit contemplata dignitas an persona, de bemus prius recurrere ad coniecturas, quàm ad expressionem nominis proprij vel appellatiui. Hoc probatur in cap. requisisti. de testamen. no. idem Ioan. And. in regula, priuilegium. in mercu. vnde si ex coniecturis videtur contemplata persona, præsumitur dispositio personalis: etiam si solùm nomen appellatiuum fuisset expressum: vt l. & not. in d. c. requisisti sed ex verbis huius commissionis apparet satis. personam & non dignitatem fuisse contemplatam: vt patet ex illis verbis, quia ex transacta in te vita, &c. quę verba cō ueniunt non dignitati, sed personæ. Ex quo infero, quòd etiam si solum nomen appellatiuum fuisset hic expressum, nihilominus commissio fuisset personalis. Secundò moueor, quia vt patet in su prascriptione fuit expressum vtrunque nomen, sed proprium per prius: vnde posito quod omnes coniecturæ cessarent, & sic res esset dubia: tamen ex quo nomen proprium fuit primò expressum, & persona erat nota, scribenti, videtur persona & non dignitas cō templata: vt optimè probatur in l. si communis seruus. ff. de stipul. ser. iuncta l. qui habent. ff. de tute. vult gloss. in l. cum ita datur libertas. §. fin. ff. de condit. & demonst. & de materia vide in l. quoniam abbas. de offic. delega. ¶ Venio ad gloss. & quæro, de quibus mandatis cœlestibus loquitur hic Papa? respondet gloss. 1. quod de illo alter alterius, &c. Sed ego non credo glo. verum dicere: quia illud non refertur ad iniungentem onus, sed ad eum qui debet onus alterius subire. Papa autem hic loquitur de se: quare arbitror, quòd Papa loquitur hic de mandatis cœlestibus sibi tanquam vicario factis circa Pascendum populum Dei. Nam efficacius adimplet assumendo multos ad hoc ministerium. iuxta illud euange. messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. 21. dist. §. 1. ¶ Secunda gl. colligit ar. de officiis partiendis: vt officia committantur singulis personis. ¶ Opp. in contrarium de multis iuribus, sed expedias hunc ar

2 ti. vt dixi in c. ex literis. de proba. ¶ † Glo. 3. quærit ex quo legatus gerit vices Papæ. nunquid potest extendere manum ad omnia quę potest Papa? Respondet gloss. quòd non, quia non potest attentare ea quæ Papa in signum vniuersalis dominij sibi reseruauit: vt in c. quod translationem. de off. leg. & sic sentit gl. quòd reliqua non reseruata possit legatus attentare: quod clarius tenet glo. in d. c. qđ translationem. quod dictum ego non puto verum: quia nullo iure probatur: imò potius probatur contrarium in d. c. dilectus. el 1. de præbendis. vbi patet, quod non potest dare ius ad vacatura beneficia. Et colligit ibi gloss. quod contra concilium c generale legatus non dispensat ad idem vide gloss. in capitul. final. de hæreti,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sapia.
a ¶ Vicini fuit. Vid Fel. in c. literis. ℣. c. & vide Bart. in l. is potest. versi. nunc videamus. ff. de acquir. hær. vbi vult, ꝙ vicini non præsumantur scire facta vicinorum, nisi prius constet ꝙ erat fama ī vicinia. Quod dictum sequitur Aret. Sed reprobat ibidem Alex. & Ias. sed dictum Barto. saluat 1 Soc. in l. 1. ff. si certum petat.
b ¶ Vicinus. Hinc 3 dixit Ang. in §. hic nobis. in Auth. de hære. & fal. ꝙ paupertas, & diuitiæ melius probantur per vicinos, quàm per alios, vt ponit gl. in l. 2. C. quãdo fisc. vel pri. per quã gloss. dñt doc. ꝙ si testis interrogãr, An Titius sit pauper: & respõdit, ꝙ sic: interrogatus a quo modo scit, dicit, ꝙ est suus vicinus: ꝙ ratio sua concludit. & probat paupertatem, 2 vel diuitias. Allegat etiam Bart. ita tenere in d. l. 1. ff. si cert. pet.
¶ Adde qualiter probetur paupertas, R. o. cons. 245. & allegãti pauperatẽ incũbit onus probãdi vt per eũdem cõsi. 163.
Antonius Franc. 3
¶ De vicino, an ꝑsumatur scire facta vicini, & maximè circa habilitatem. vel bonitatẽ, paupertatem, vel diuitias, dicas ꝙsic vt dixit Ang. ī aut. de tes. in §. j. in fin. Et intellige, ꝙ hoc non scit vicinus ꝓ veritatem ex sẽsibus corporis, sed per famã, & vehementem opinionem ꝺm Alex. in l. j. ff. si cert. pet. Et ĩõ dixit Bal. in l. 1. in §. cum igitur. C. de iu. delī. qđ adeo ꝓsumunt vicini co- 1 gnoscere vicinos & scire eorum fa 2 cta vt sufficiat, ꝙ notarius cõficiẽs 3 instrumapponat testes vicinos dicẽs partib. vicinis, & videBal. in l. cõuẽ reti. lib. 6. q̃ dicit legatũ non posse cõmittere cãm tractãdã simpliciter & de plano. sine strepitu. & c. ga esset tollere ius superioris. & idẽ Spe. qã nõ põt in tit. de leg. §. superest. ver. sed nunquid põt cognoscere. & alibi dicit idem Spe. ꝙ nõ potest legatus supplere defectũ cõmissum in cõtractib. vel in iudiciis: vt ipse notat in ti. de leg. §. nunc ostendẽdum. ver. 44. & in eo. ver. legatus. ponit vnum dictum generalius & notabilius, dicens legatum non posse omnia quæ sibi sedes apostolica specialiter nõ reseruauit, si illa sunt ardua, sed sunt ad Papam referẽda. facit gl. no. in c. sicut. de sent. excom. & vide ad hoc quod latius dicam in c. fi. de cõfir. vti. vel inuti.

CAP. VII.

Testis deponens de facto vicini, & in causa scientiæ dixit, quia vicinus, probat.

Qui dicantur vici. i.

Allegans ignorãtiam cõtra præsumptionem scientiæ ob vicinitatem, an admittatur.

Quosdam. Ex vicinitate præsumitur notitia facti loci vicini. h. d. Et ponit casum Abb. ꝙ forte isti qbus scribit petebant pbẽdas ibi & erãt ibi vicini. quos Papa voluit exaudire, cum terra ipsa ſatis oppressa esset a Tartaris, ꝙ ipsi vicini melius scire debebant ratione vicinitatis. Casus literalis. Hoc capitulum & duo sequentia per se patẽt. Ber.
¶ No. primò duo quib. patria vastatur: mortalitate, f. & languore ¶ No. secundò quòd tãtò quis subtilius præsumitur scire factũ alterius quanto vicinior est.
¶ † Not. ꝙ quis præsumitur scire factum vicini sui, a ex quo inferter, ꝙ si testis deponens de facto vicini interrogatus de causa scientiæ, respõdet, quia sum vicinus, b probat: quia concludit præsumptiuè præsumptione iuris. de quo Barto. in l. 1. ff. si cert. pet.
¶ † No. ꝙ dñr vicini hi, qui sunt de diuersa patria non multum abinuicem distãtes: ex quo puto limitandum dictum Bar. & aliorum in l. si tertius vicinus ff. de aqua. plu. arcen. vbi, dicitur, ꝙ ille dicitur vicinus, qui alta voce clamando potest audiri. Nam debet intelligi quãdo tractatur de vicinis eiusdem loci. & potest dici vicinus à vico, quia sunt eiusdem vicinię seu stratæ. secus vbi tractatur de vicinitate respectu locorum: nam tunc possunt dici vicini si non multum eorum loca distant ab inuicem: vt hic. & in c. sed & continuo. de pœnitẽ. dist. 1.
¶ † Gl. quærit an ꝺ hãc præsumptionẽ admittatur dicens & allegans ignorãtiam? respondet, ꝙ de facili non admittitur allegat iura. ego dicerem, quod aut factum est notum in loco & præsumitur illius habere notitiam. nec de facili audiretur probando cõtrarium. & hoc casu loquuntur iura allegãta in glo. puto tamen, ꝙ vbi non agitur de graui præiudicio admitteretur volens probare ignorantiã per proprium iuramentum. vide ad hoc glos. in c. proposuisti. 32. dist. & quod no. in c. 2. de consti. Aut factum vicini non est notum in loco: & aut iste tenebatur ex officio suo inuestigare, & præsumitur scientia. Ad hoc, c. innotuit. & quod ibi no. de elec. Aut non tenebatur indagare ex officio & creditur sibi ignorãtiam alleganti. arg. in regu. præsumitur ignorantia. de regu. iur. lib. 6.
¶ In gl. fi. de hac materia dic vt plenè dictum fuit in c. de iur. cal. & vide gl. in c. 2. de test. libr. 6. & in l. 2. C. de iura. calum.

CAP. VIII.

Verbum potest, non semper importat necessitatẽ, licet præcedat negatiuus.

Quid sit præsumptio iuris tantum: & iuris & de iure: & quomodo cognoscatur, quid sit opinio.

Quæ dicatur præsumptio hominis, quæ an probet iudex arbitrarie: & sima è appelletur.

Quanto & infra. Præsumit factũ notum in vicino loco quod est notũ in remoto. h. d. Et pone casum literalem ſm Io. Forte. n. Papa reprehendit eos de negligentia circa correctionẽ delicti subditi sui, cuius clamor ad ipsum Papam peruenerat, & quia eos allegabat in hoc ignorantiam, Papa sibi rescripsit, vt habetur.
¶ Not. primò argum. a maiori. de quo de elec. cũm in cunctis.
¶ † Opp. ꝺ tex. in eo quod dicit non potuit nõ peruenisse ad istos, qui erãt in loco vicino ex quo peruenit ad Papã, qui erat in loco remotiori: nam sæpe videmus opositum, quod multi de loco remotiori sciũt quod plerique viciniores ignorant. Metu ꝺrij gl. 1. exponit, non potuit. i. præsumitur nõ potuisse: admittitur tñ probatio in ꝺrium, sicut contra aliam iuris præsumptionem. Ita dicit hic no. gl. in sui prin. ex qua iuncto text. nota quod verbũ, põt, non semper importat necessitatem: licet præcedat negatiua, cuius ꝺrium dicit gl. in reg. 1. de reg. iur. li. 6. sed dic illud procedere, nisi resultaret absonus intellectus, tũc enim importat præsumptionem, vt hic, quod diligenter no. quod facit ad communẽ vsum loquendi & ad dictum testis.
¶ Contra prædicta gl. op. de c. si quis clericorum. 11. q. 1. vbi videtur probari, ꝙ ꝺ præsumptionẽ iuris nõ admittitur probatio in ꝺrium, & nõ soluit. Ioã. And. dicit quod ibi soluitur. Forte hoc dixit, quia gl. ibi dicit quosdam dixisse quod ibi est præsumptio iuris, ꝺ quam nõ admittitur probatio: quasi illa presumptio sit iuris & de iure. Ego dico, ꝙ ille tex. non repellit probationẽ contrariam, sed excusationem partis contra veram probationem: sicut in simili fit in c. ad nostram. de proba.
¶ Vltimo gl. quærit, an præsumptio sufficiat ad condemnationem? Et respondet distinguẽdo tres species præsumptionis. Nam quædam est temeraria, & hæc repellitur, quædam probabilis: & hęc inducit quandoque expurgationem: quædam violenta, & hæc inducit qñque sufficientem probationẽ ad sententiã.
¶ Et aduerte, quia gl. nõ declarat ibi qñ sufficiat ad purgationem indu eendam: vel ad sententiã: nec declarat qñ probabilis dicatur, & qñ temeraria, vel violenta Io. An. etiã transit ponendo solum quædam dicta Inn. in c. quia verisimile. ℣. eo. tit. vbi vltra ea, quæ dicuntur hic, dicit, ꝙ est præsumptio iuris & de iure, q̃ non admittit, pbõnem in ꝺrium. Ire iuris tantũ, cui stat, donec ꝺrium sit, pbatũ. Probabilis verò, qñq; inducit semiplenã probõnem. de sent. excõ. inquisitioni. de rest. spol. solicitè. qñq; sufficit ad purgationẽ indicendã. 2. q. 5. presbyter si. & ℣. de pur. c. si quis de gradu. Qũ que requirit probõnem ꝺ se. ff. qđ met. caus. l. non est verisimile. Qñq; nullã probõnem ꝺ se admittit nisi fama vel alia circunstãtia sit ꝺ ipsam: vt in præalle. c. ga. Qñq; refundit probõnẽ in reũ C. de proba. siue. & de hoc ℣. vt eccl. bñ. ca. vno. Qñq; secũ adducit sniã. ℣. e. illud. & c. literas ℟. e. afferte. Idẽ in effectu d. Anto. Hoc idẽ, ꝙ gl. hic, no. gl. ī c. 1. semp. 2. q. 1. & c. oues. 6. q. 1. & in c. dixit. 32. q. 1. ibi tũ gl. vtiẽ verbo suspicione. & sic vr velle, ꝙ idẽ sit ꝑsumptio & suspicio. Spe. latius attingit, e. tit. §. 2. à prin. vſque ad fi. dicẽs, Inter cætera, ꝙ licet cõiter assignent tres ꝑsumptionũ species, vt hic p gl. ipse tñ addit quartã ve 3 necessariã: & appellat illã necessariã, q̃ non admittit, pbõnẽ in ꝺrium, q̃ magistraliter appellat ꝑsumptio iuris & ꝺ iure. & sic ponit quatuor species ꝑsumptionis, f. temerariã, ꝓbabilẽ, violẽtã, & necessariã † Ego 2 aũt ne laboremus ī incerto, latius & clarius attingẽdo mãm, dico: ꝙ multa reperiunt vocabula in hac mãr vt indiciũ. l. indicia. C. de rei vẽ. & dixi in c. tertio loco. de ꝓba. arg. vt in c. forus. de ver. sig. Supicio, vt ī c. 1 sp. 2. q. j. & in c. dixit. 32. q. 1. & l. absentẽ. ff. de pe. Opinio, vt colligit in l. 3. §. eiusdẽ. ff. de test. p. Bar. in l. admonendi. ff. de iurei. ꝑsumptio temeraria. de sen. ex. inq̃sitioni. Presumptio nõ modica, vt in c. sup eo. de testi. Præsumptio probabilis, vt in d. c. inquisitioni. Præsumptio vehemens: vt in cap. literas. infrà, eod. Præsumptio violenta: vt hic in glos. quæ idem est quod vehemens: vt in c. ticulam. C. de epi & cle. vbi dicit, ꝙ est sufficiẽs ratio dicere, scio, quia vicinus sum: ſicut etiam dixit Ang. in loco hic allegato. Et add, ꝙ testis deponens de hominis bonitate, vr malitia, dicit reddere sufficientem rationẽ, si dicat, Scio ꝙ est bonus vel malus, ga plures expert sum. Ad qđ vide Ang. in aut. de mona. ī §. i. inver. & hoc facit ad quæstionẽ. & in auth. de sanct. epis. ī prin. & in §. si quis. aduerte, tñ ꝙ non sufficerent duo testes ita deponentes, sed requirerent plures, ſm Ang. in auth. qũo oportet epi. in §. qta igitur. Et qũo probetur paupertas, & cui incũbat talis probatio vitæ talis, ꝓ Ro. & Lan. Oria. post eũ ī l. si ꝑstãte. ī pr. fol. ma. c ¶ Materia. No. ꝺ multiplici gñe ꝑsumptionũ, & de indiciis, vide An. in c. tertio loco. ꝺ proba. Et de multiplici gñe ꝑsumptionũ, vide per Pet. de Anc. ī reg. semel malus. li. 6. Bar. in l. admonẽdi. ff. de iureiur. & do. An. in c. fi. ℣. de iureiur. & per Archi. in c. oẽs. 6. q. 1. ibi vide, vbi ponit bonũ dictũ, ꝙ retuli post An. in c. fi. ℣. de iureiu. & ꝺ probatiõe ex præsumptionib. vide Bar. in l. neg; nat les. C. de proba. & de qualitate præsumptionũ & fictionũ, vide Bald. in l. nõ ignorat. C. qui accu. nõ poss. Itẽ de multiplici genere ꝑsumptionũ, vide p S. Tho. in 4. Sent. dist. 5. q. 4. art. 5. vltra medium. vbi dicit qđ triplex est præsumptio violẽta, ad cuius ꝺrium nõ admittitur, pbõ: sicut si inueniat solus cũ sola, nudus cũ nuda, ī lecto, in secreto loco: & tpe apto ad cõmissionẽ. Alia est ꝑsumptio ꝓbabilis: sicut, si inueniat solus loquẽs ℣ locis suspectis, & frequẽter: alia est ꝑsumptio, q̃ ex leui ꝓiectura ortũ hẽt: hęc aũt vltimæ ꝺponẽda.
Sebast. Sapia.
b ¶ Adulteriũ. Vide tñ Abb. in cap. estote, de reg. iur. vbi videtur reprobare gl. ī d. c. absit. 11. q. 3. dum vult ꝙ clericus, si virus est cum muliere, & amplexus fierit, præsumit̃ amplecti bñdicendi cã. vide Ang. Are. in trac. maleficiorũ. in ver. che me hai adulterato la mia dona. & Fran. Brunum. in tract. de maleficiis. in ti. de indici. j. §. spes, vbi dicit, ꝙ à tali bñdictione liberet nos dominus. Vide Alex. in con. fi. 127. inci. visa inquisitione. in 4. volum.

bonus

vt in c. cũ cõtumacia. de hereti. li. 6. & d. c. literas. sed ignoramus qñ ãr probabilis vel violẽta, & c. Ego prius attingã præsumptionẽ iuris, ſcdò hominis.
¶ Circa primũ aduertendũ, ꝙ qñ ius disponit aliquid ſtatuẽdo sup certo, qđ tñ in se nõ est verũ: & illa appellatur fictio. Exẽplũ 17. l. vna. C. de rei vxo. act. vbi ius fingit mulierẽ dotẽ sibi fuisse ſtipulatã, q̃ in veritate nõ fuit ſtipulata: & hoc facit ius. Qñq; in fauorẽ alicuius: & de hoc ibi in gl. & per doc. in c. is qui. de spon. Qñq; ius ꝑsumit sup incerto ex aliquib. ꝓiecturis: & hoc dupliciter. qñq; n. ius ꝑsumit intantũ, ꝙ sup illa ꝑsumptione ſtatuit aliqd, ac si verissimũ esset qđ ꝑsumit. Exẽplũ in c. is qui. de spõ. vbi dr, ꝙ si quis cognouit carnaliter spõsam, de futuro ꝑsumit, ꝙ secũ tũc voluerit ꝺhere m matrimoniũ ꝓ verba de ꝑsenti: nec admittit, pbõ a in ꝺrium. & ista appellatur magistraliter ꝑsumptio iuris & de iure. Vñ scias, ꝙ ista nõ sunt vocabula iuris, sed magistralia: vt ſ. sentit Spec. vbi ſ. & gl. in c. ferrũ. 50. dist. & vt plurimũ qñ ius inducit hãc ꝑsumptionẽ exprimit, ꝙ nõ admittat, pbõ in ꝺrium: sed idẽ dic tu qñ hoc non exprimit dũmõ sup ſua præsumptione ſtatuat vt probatur in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. iunctis doc. dictis ibi, & gl. ordi. in corpore, vñ illa auth. ſumitur. Qñq; ius præsumit aliquid, sed super ſua præſumptione nõ firmat intantũ pedes, vt super illa certũ quid ſtatuat, & illa appellat̃ simpliciter ꝑsumptio iuris: & ꝺ eam semp admittit̃ probatio in ꝺrium, vt dicit gl. & benè in d. c. ferrũ. no. in d. c. is qui. Qñq; tñ ius exigit ſtrictiorẽ probõnẽ vno casu q̃ alio: vt in c. quia verisimile. ℣. c. & c. ſup hoc. de renun. & in l. nõ est verisimile. ff. quod met. cau. Qñq; verò nõ præsumit intãtum vt requirat probõnem in ꝺrium: sed ſolũ exigit, vt indicatur purgatio. 2. q. 5. presbyter ſi, & in c. 2. de pur. ca. & in hoc nõ põt dari certa do 3 ctrina, sed ſerua legẽ ſm qđ disponit arg. in l. prosp exit. ff. qui & à q. & 6. q. 3. ſcriptũ est in lege.
¶ † Venio nunc ad ſm, f. præsumptionẽ hominis, & appello præſumptionẽ hominis, qñ iudex ex aliquib. ꝓiecturis aliquid pro vel ꝺ aliquẽ ſeu in aliqua causa præsumit, vbi ius ſpecificè aliquid nõ præsumit pone exẽplũ in c. afferte. ℟. c. 4. q. 3. ſi testes. & ī 3. ff. de test. vbi dr, ꝙ iudex dẽt ſui animi motũ informare ex argumẽtis & teſtimoniis, q̃ rei aptiora esse ꝓpererit, & c. facit c. cãm. de re iud. & melius c. in præsentia. de renũ. Cũ. n. iudex nõ possit pduci ad veram ſcientiã facti per aliquẽ ſenſum corporeũ, nisi factũ esset notoriũ pmanẽs, oportet ꝙ adducat ad firmã credulitatẽ ex præsumptionib. q̃ qdẽ ꝑsumptiones causant̃ ex multis ꝓiecturis, & ex dictis testiũ. Nã iudici nõ ꝑstat, an testes verũ dicãt, & maximè qñ sunt ꝺrii: sed ex multis argumẽtis & ꝓiecturis hoc ꝑsumit: ĩõ dicit lex, ꝙ animi ſui motũ iudex informare dẽt ex argumẽtis & testimoniis q̃ reiaptiora esse cõpererit, & c. facit c. literas. ℣. eo. & c. ſeq. & in c. cũm per bellicam. 34. q. 2. & c. peruenit. 18. dist. & cap. in multis. 44. dist.

CAP. IX.

1 *Triplex præsumptio oritur ex facto de præsenti, & triplex ex facto de futuro.*

2 *Quidam fuit minatus percutere aliquem: & ille reperitur percussus & ignoratur à quo: an præsumatur quod fuerit ille qui minatus est.*

Scribam. Breue est, & ī effectu intẽdit, qđ ex præteritis præsumit circa futura. & pone casum literalẽ vt dixi in præcedentib. capitulis.
¶ Nota primò, quod diu negligens in præterito, præsumitur quod erit negligens in futuris. Ex hoc dicit Goff. qđ qui negligẽter studuit in iure canonico præsumit̃ qđ studebit negligenter in iure ciuili: & econuerſo.
¶ Scdò nota, ꝙ platus nõ tenet assiduè monere puerſum & negligẽtẽ, ex quo vehementer præsumit se nõ ꝓfecturũ: dẽt. n. tunc tacere ne mittat margaritas inter porcos. vide ad hoc bo. tex. in c. qñ. 11. q. 3. & in c. Ephe siis. 43. dist.
¶ Tertiò no. ibi: apparet. iũcta gl. fi. ꝙ id, qđ præsumitur, põt dici apparere. Ad idẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Sebasti. Sapia. ¶ Minatus. An ex minis oriatur p̄sumptio q̄ quis fuerit vulneratus à minante? vide Alex. in consi. 14. inci. p̄deratis. in 3. vol. Feli. in c. afferte. §. e. & Fran. Brunum in trac. maleficiorum. versi. quæro vlterius versi. item licet ex minis.

b ¶ Ibi latius. Et idem tenet Panor. in c. literas. j. e. & Cy. in l. 1. C. si qs imp. maledix.

Facit gl. & ibi clarè Cyn. in l. metū. C. quod me cau. Bal. & Im. & doc. in l. fi. C. de hær. in fi. vbi dicunt, q̄ si qs est minatus alicui mortem, si postea mortuus reperit, minæ sunt sufficiens iudiciū, vt possit minans poni ad torturam, si erat talis, qui soleret minas suas exequi. Et vide Dom. in c. sane. circa medium. 9. distin. An aūt p̄ solas minas fuisset illi licitum minantē & vnicare, & occidere: tangit Anto. in c. olim. i. c. §. de rest. spo. Cyn. in l. 1. C. vnde vi. Angel. de Are. i §. ius aūt gētium. in fi. Insti. de iu. na. gen. & ciui. vbi distinguūt, q̄ si erat talis, qui verisimiliter erat solitus mādare executioni minas, sit licitū; aliàs secus. De quo vide not. 2 Bal. & Imo. limitātes. 1 d. l. fi. ff. de hered. insti. Puto tñ, q̄ in hoc dici debeat melius in l. j. in fi. C. q̄n l̄ic. se sine judi. vin. vbi dicit, q̄ q̄n aliquis minatur mihi, & est in actu, q̄n est in actu licitum est b mihi vulnerare, vl occidere: quia nō debeo expectare, q̄ aliquis me vulneret, vel occidat: alias p̄ solas minas, si minās non est in actu, non est licitum occidere.

Anto. Fran. c ¶ Circa hoc, q̄d hic dī de minis, di cas, q̄ minæ p̄cedentes secuto delicto faciunt indicium p̄ minātem vt per Salic. post Cy. & doc. fi. si qs in pa. mal. hic alle.

Quod intellige cum limitatione, de qua hic, si minæ sunt illatæ ab eo, qui consueuit minas exequi. Ad q̄d vide Spe. in ti. de præsum. in §. 2. in ver. sed pone q̄d minatur. Et idēo dicebat Bar. in l. 3. ff. ex qui cau. maior. quod si minæ fiunt à tyranno, vel ab homine pestilētioso, vel à persona verisimiliter timenda, vel potente & consueta malè facere, tales minæ inducūt iustum metū, fm Bar. l. metum. ff. q̄d met. cau. adeō: q̄ potest minatus expetere cautionem à mināte de non offendendo: vt per Bal. & Ang. in l. decernimus. C. de epis. audi. & in l. sed & si susceperit. in §. 1. ff. de iud. & per Bar. in l. illicitas. §. ne potētiores. ff. de offi. præsidis. & in l. famoli. ff. ad l. Iul. Maie. Et dū dicitur de minante mortē, q̄d potest impunè occidi: dicas illud verū in solito minas exequi, vt s. & in ipso actu minandi, fm Bal. in l. j. hic allegata. C. q̄n licet. se sine iu. vin. Secus aūt si minæ fiāt ab his, qui solent multa minari, & pauca facere fm Bart. in l. hac autē. ff. si cui plusquāper l. falci. Et vide Ang. Are. in tract. maleficiis. in gl. in ver. verba in furiosa. Et tenemēti dictum Bal. in l. 1. de ser. fu. de quo meminit Alexan. in l. j. C. de his quibus vt īdi. vbi dicit, q̄ minæ faciūt p̄sumi mādatum. Et ideo si quis minatus fuerit de faciendo alicui occidi, & ille reperiatur occisus non à minante, sed ab alio p̄sumptio est quod fuerit occisus de mādato illius: maximè quando, ille q̄ occidit, erat amicus vel familiaris minantis. Quæ omnia bene nota vt scias practicare quando casus accideret. Vide Spe. in allegato tit. de p̄ba. in §. 2. in ver. sed pone.

c ¶ Quia verisimile. Adde quod per istum textum no. dicit Bart. in l. cū quid. ff. si certum pet. quòd ad probādum debitum, sufficit, q̄ testes vi derint tradi pecuniam, quamuis nihil dictum fuerit, nec ā mutuo, nec de donato. vbi ēt dicit de illo, qui dixit, Tolle hanc pecuniam: an p̄sumatur donare, vel dare animo repetendi? De quo vide Abb. in ca. si cautio. s. tit. j.

¶ Adde Roma. cō si. 200.

Sebast. Sapi. d ¶ Puto tamen. Idem tenet Abb. in ca. 1. j. de cleri. non resid. ib. Vide Petrū de Anc. in consi. 189. incip. 143. in antiquis.

e ¶ Durior ib. Opponēs exceptionē nō verisimilē grauatur duriori. onere p̄bādi. Et ad hoc vide Ant. ī c. si cautio. s. tit. j. & c. sup hoc. de renun. Sed imò q̄ sit repellendus, per ea, quæ scribit Ant. post Imo. in c. post electionem. circa finem. de concess. præbend. Sed dic, q̄ est in arbitrio iudicis considerare quanta p̄sumptio contra excipientem sit: vt hic sentit Ant. post Host. & clarius in d. c. sup hoc in casu præmisso. Petr. de Peru. in trac. permutationis. & Rot. decis.

Sola

CAP. XI.

1 *Sola cohabitatio maris & fœminæ non inducit præsumptionem in matrimonio.*
2 *Servus in spiritualibus potest esse in iudicio.*
3 *Signum æquivocum ad plura non probat, nec præsumptionem facit pro altero tantū.*
4 *Delatio annuli in muliere est signum matrimonij.*
5 *Si maritus tenet uxorem extra lectum & mensam, non tractat eam ut uxorem.*
6 *Solum instrumentum dotis vel donationis propter nuptias, an probet matrimonium.*
7 *An fama vel cogitatio probent matrimonium carnale vel spirituale.*
8 *An fama cum actis proportionabilibus probet matrimonium.*
9 *Si probetur per duo testes quòd vir iacuit cum una muliere & vir intendat conservare possessionem iuris matrimonialis: & hoc intendat mulier, an per hoc probetur matrimonium.*
10 *Maritus potest vendicare uxorem adiecta causa de iure canonico, & de iure diuino. & datur etiam ei officium iudicis, & interdictum &c.*
11 *Dominus constituens dotem vel donationem propter nuptias seruo vel ancillæ, videtur ei conferre libertatem.*
12 *Si probatur quòd maritus dederit annulum mulieri, an præsumatur matrimonium.*
13 *An si probatur tantum quòd mulier portat annulum, præsumatur matrimonium.*
14 *Sola cohabitatio sufficit de iure ciuili ad probationem matrimonij.*

Illud quoque. Per nominationē, cohabitationem, & famam, probatur coniugiū, maximè si appareant instrā dotalia. ita summat Io. And. q̄ summatio iudicio meo omnino non colligitur ex isto tex. tū quia in isto tex. nulla fit mentio de cohabitatione, nec nominatione vltra instrā dotalia: tū quia per dictionem maximè, sentit Io. An. q̄ absque instrō dotali fuisset hic per alia posita in tex. probatū matrimoniū: ideò magis inhærēdo literæ summo sic. Per cohabitationē & diutinā famam de mātrimonio, & c. tib. matrimonialib. ac alia adminicula, probaē matrimonium. hoc dicit. Cōis diuisio. secunda ibi, verū. ¶ Casus literalis. Quædā mulier libera per x. an. & vltra, scienter cohabitauit cuidā seruo tanq̄ legitimo viro & ab eo fuit carnaliter cognita: postmodum asserebat illum suū nō esse maritū: sed vir dicebat illā esse suā vxorē, ostēdens publicū instrm, in quo se coniuges nominabant: & per q̄ ipsum donationē pp nuptias fecisse eidem apparet. Mulier asserebat instrm istud factum esse in fraudem, vt dns seruo suo fraudaretur: insuper, p̄duxit testes, q̄ ille pluries rogatus fuerat ab amicis mulieris q̄ eam desponsaret: nec desponsasse nec despōsatum quòd testes qui viderant eā annulos deferentē. Ad hoc rndebat mulier, q̄ hoc faciebat fm consuetudinē illarū, q̄ panes vēdunt. Iudex super hoc p̄suluit Papā, & ipse rndit q̄ in hmōi dubietate fama vicinię dēt attēdi: & si fama loci hēt, q̄ vir ipsam ī lecto & in mēsa sicut vxorē tenuerit, cogēda est mulier vt eidē viro affectu adhæreat coniugali: præcipuè si dictū instrm ab eo sit factū qui offīs suū fideliter adimpleuit. Ber. ¶ + Not. j. expressum in lra, q̄ sola cohabitatio maris & fœminæ, ēt diutina nō inducit præsumptionē mātrimonii, & q̄d plus est ēt si masculus sit seruus & fœmina libera. nā prima frōte videretur p̄riū, cū nō videatur verisimile, q̄ libera velit cohabitare cū seruo p̄ter affectū coniugalē: cū vix reperiatur aliqua, q̄ cū seruo velit ēt mātrimonialiter cohabitare. ī. de cōiu. ser. quasi per totū. sed rō decidendi in p̄rium est: quia cū mātrimoniū sit magnū sacrm, & maximi p̄iudicii, non dēt iudicari ex leui præsumptione. arg. in c. literas. j. co. & in c. 1. ex quadā §. de testib. & de hoc aliqd ī. sup gl. in ver. vxorē suā. ¶ + Sed dō no. casum in quo seruus pōt esse in iudicio nōie proprio, & pro iure proprio, s. causa p̄tendi vxorē suam. In istis n. spiritualib. non curat dnica potestas, sicut nec patria. de iudi. si annū. li. 6. & c. 1. & q̄d ibi no. de cōiu. seruo. & de mā in l. vix certis. ff. de iudi. in c. non est. j. de sponsa. ¶ Tertiò no. ibi, vendicans. q̄d maritus pōt vendicare vxorem: & sic vī, q̄ maritus habeat dnium in vxorē: cū rei vendicatio non cōpetat, ni si rōne dnij. l. j. & l. nostrū. ff. de rei vendicatio. & not. in c. examinata. de iudi. In p̄rium facit l. si vxorē. C. de condi. insert. vbi dī, q̄ mulier est in potestate patris, & non mariti. ideo dic vt ī. latius dicam. ¶ Nota hic apertissimè, q̄ instrm donationis pp nuptias licet in eū enuntietur mātrimoniū, non tñ per hoc probat matrimonium sine aliis adminiculis. de quo ī. latius dicā. ¶ Nota. ibi, de p̄sumptione. nec de sponsatū, & c. q̄ licet voluntas semel fuerit posita, & pluries repetita: tñ p varias, p̄bōnes seu cōiecturas pōt, p̄bari mutata. ¶ + No. ibi, more illarū q̄ panes, & c. q̄d præsumptio surgēs ex signo tollit. si probatur illud signū æquiuocū ad plura. Ex quo colligit, q̄d signū æquiuocū ad plura, nec probat nec præcisè præsumptionē facit pro altero tñ. Facit c. in p̄sentia. de proba. Ex p̄rio verò signū ad certum quid restrictū, probat, vel saltem præsumptionē magnā facit de signato. facit c. dilecto. de p̄b. ¶ + Ité ex hoc, & ex text. no. q̄d delatio annuli in muliere alio nō probato, est signū matrimonii. Pro hoc, 3 o. q. 5. fœminæ. vbi ponitur. tex quare vxori datur annulus à marito, & quare ponitur in quarto digito. ¶ Nota. in ver. verū: q̄d in probōne matrimonij vbi veræ probōnes nō sunt præ cæteris attendenda est fama vicinię, & sic hōs casum in quo fama plurimū valet. ¶ + Not. ibi, in lecto b & in mensa. & c. duo signa ad præsumē

a ¶ Maritus. Quo, & quib. modis debeat quis vendicare vxorē suā, vide Abb. in d. c. non est. de sponsa.

Ant. Fran. ¶ Circa hoc an vxor possit vendicari à viro, dicas, q̄ licet vxor non sit in dnio nec; in pt̄e viri (nisi quo ad vsum, & debitū carnis & maritalia seruitia, ita, q̄ possēt dici, q̄ dīcta rei vēdicatio nō possit dari, quia illa nō dat, nisi dno p̄ possessorē: vt ī l. j. C. dalie. iu. mut. cau. fact. & ī c. examinata. de iud. tñ p̄t vēdicari adiecta cā, quia vxor, d iure canonico: sicut vēdicat p̄ filiū rōne p̄iæ p̄tātis, d iure Romano rū: vt ī l. j. q̄ hāc ff. de rei vēd. imò vxor fugiēs à marito posset repeti ītercdicto, de lib. hoīe exhi. fm Bal. ī l. fi. C. d libe. exhi. Addē tñq̄d si vxor fugit à viro ēt culpa mulieris p̄t peterēsibi cauēri à viro nō offendēdo, maximè si vir sæuus, & sit suspicio offensiōis in c. literas. de restispol. Imo si iudex multū suspicaretur d offendēdo, ita q̄d videret p̄ posse p̄stari sufficientē cautionē, à viro, posset illā vel recludere ī monasterio, vel recōde reapud aliq̄ honestā p̄sonā. Dicas tñ, q̄ si obstāre tali cautiōe p̄stita p virū, posset ipse maritus eā castigare: vt in c. ex transmissa. & ibi plene p Abb. de restispol.

Sebast. Sapia.

¶ Maritus. Vid Card. in c. ex parte in 6. opp. d rest. spo. Ray. in Sūma. de matri. ī tit. qūo & q̄liter mulier possit peter quē invirū. & Bal. in l. nō ignorat. C. q̄ accus. nō pos. & ī l. neq; natales. C. de proba.

b ¶ In lecto. Nota signa tractādi aliq̄ vt vxorē. Aliud tñ est tractare aliq̄ vt vxorē: aliud tractare aliq̄ honorificè vt vxorē: vt dicit Bal. in c. ego. N. de iurei. ver. ex his collige. Ité ad de hic q̄d no. Bal. in c. ex trāsmissa. de restitu. spolia. & Bart. in l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in l. fivxor. §. si in ca. ff. de adulter.

Sebast. Sap.

a ¶ Solũ instrm. Vide R. o. in sing. 446. inci. nũqd p instrm dotis. Bal. in l. ad pro bationẽ. vers. q̃ro. in strm. C. d̃ loca. ĩ Aut. si qs in aliquo. ver. iuxta hoc quæro. C. de. edẽ. & in rub. C. de priuileg. do. Iasi. præsu. feu. ver. ad cõtraria.

b ¶ Mrimonii. An a per instrm. dotis vel donationis pp nuptias probetur mrimonii: adde Bal. in l. 1. C. de priuil. do. Bald. in l. neq;. C. de nup. Lud. R o. in l. j. in prin. ff. d̃ oper. no. nun. Bar. & Sali. in d. auth. si qs. C. de edẽ.

b ¶ Matrimonium. Vtrũ p instrã dotalia, vel ex sola cohabitatione presumat mrimonii: vide ad hoc tex. in ca. alr. & ibi gl. in verbo, con tubernia. 30. q. 5. & c textum optimũ in l. donationes in 2cu binã. ff. de dona. Et vide, qd notaui in d. c. nrates. & text. in l. maximus. C. de uuptiis. Et ad hoc vide qd de instris dotalibus scripsi post Ab. in c. tãta. circa prin. qui filij sint legitimi Barth. de Bellen.

Ant. Francisc.

¶ An per instrmdotis, vel donatiõis pp nuptias, pbetur mrimonium, dicas, q̃ il lud per talia instra nõ, pbat, neq; præsumit quo ad vinculũ mrimoniale. l. donationes in concubinã. & ibi Dyn. no. ff. de dona. & Bal. in c. 1. ĩ §. naturales. si de feu. fuc. ptro. & plenè p Ale in l. si vxor. in §. fi. ca. ff. de adul. & Bar. & in q. incip. quidã hñs filiũ si re net ẽt Sic Pet. de An char. in cle. 1. de pro ba. & Io. An. in c. ex tenore. qui fil. sint l. & Bal in l. filium dif finim⁹. de his q sunt sui vel alie. iur. & in l. 2. C. de fer. & in l. 2. ad fi. de excep. rei iu. Qd̃ tñ ĩtelligẽ verũ, nisi quoad repetitio nem dotis datæ. vt ĩ auth. vt fra. fil. ĩ prin. & per Bal in l. ab exe cutiõe. C. quorum ape. non reci. & per eã nõ iudicaẽ mrimoniũ, sed p instrm, quo cõtineẽ donatio pp nuptias in quo sese cõiu ges nominabãt. Donatio. n. pp nuptias locũ nõ hẽt, nisi vbi est mrimoniũ. q̃. de dona. inter vir. & de dote post diuor. re. & si necesse. Nec ob. q. obiiciebãt, instrm in fraudẽ conceptũ: qa hoc nõ probaẽ, nec p̃sumebaẽ, ex quo notarius cõsueuit suũ officiũ fideliter exercere. Hoc tñ lĩtat fm alios, & bñfm eũ, vt instrm dotis & donationis pp nuptias, p bet mrimoniũ, si nõ agiẽ de præiudicio alte rius mrimonij, al's secus: cũ verba sunt necessaria ad q̃ctũ mrimonij exprimentia consen sum de præsenti. q̃. de sponsa. tuæ. Examine mus primò hũc intellectũ anteq̃ descẽdamus ad alios. Host. dixit, q̃p solũ instrm a dotis, vel donationis pp nuptias non probatur mrimonium *b* ẽt si nominarent se ibi cõiuges. alle. l. neq; sine nuptiis. q̃ alle. hic gl. quæ quidẽ in hoc tenuit idẽ, q̃ do. Ant. hic. Non ob. l. optimã. C. de ẽhen. & commit. stip. vbi dr, q̃ si in stipl'one dr, q̃ seruus Titij fuit stipulatus, &c. q̃ per hæc verba enuntiatiua ex quoſunt necessaria ad stipl'onis actũ, probaẽ illum esse seruũ Titij. Nã fm eũ illa verba enuntiatiua, pbant enũtiatũ solũ quo ad pro bãdum actũ de quo principaliter agit: cum actus nõ possit subsistere sine enuntiato: secus si simpl'r de enuntiato ageret: vñ ibi pro batur, q̃ sit seruus per illa verba enũtiatiua, quo ad validitatẽ stipl'onis, cũ sine hoc non valeret stipl'o: secus si ageret de seruitute ad aliũ effectum: vt hic. & dicit, q̃ hæc est solẽnis lĩtatio c ad illam l. optimã. sed certè ego allego gl. in d. l. optimã. in verb. si seruus. quę apertè hoc vult. & sic intelligit & restringit illam legẽ per l. cũ aliqs. C. de iure delib. vbi vr hoc probari. Sed aduerte, qa Bal. in auth. si quis in aliquo documento. C. de eden. referẽs dictũ Inn. hic, dicit q̃ tex. sing. vr in op positũ in auth. vt fra. fil. §. illud quoq;. iuxta prin. vbi dicit apertè, pbari, q̃ per instrm do na. pp nuptias insinuatũ probaẽ mrimoniũ: sed ipse reducit ad concor. q̃ in præiudiciũ partiũ, inter quas conficitur instrm, probat tale instrm mrimoniũ: vt in præall. auth. sed in præiudiciũ, aliorũ non. & sic procedat dictum Inn. sed certè hoc voluit in lĩtatione q̃ postea fecit. & hanc opi. Bal. vr̃ sequi dom. Car. hic. sed hæc opinio nunq̃ mihi placuit: imò de directo q̃ eam vr̃ tex. hic, quem isti (reuerentia eorũ salua) nõ vr̃ põderasse: nã hic non agebaẽ de præiudicio alterius mrimonij, & cõcurrebat non solũ tale instrm, sed ẽt diutina cohabitatio, & annuli dlatio. & tñ Papa nõ fuit cõtentus his, pbationib. sed dixit attẽdendã ẽt famã viciniæ: si n. sim plr per tale instrm probaret mrimoniũ, Papa mãdasset absq; alia probatione illã cogi. Itẽ in fine tex. apertè innuit, q̃ tale instrm solũ adminiculetur, præsertim si est confectũ ab eo, qui officiũ suum diligenter exercebat: nec valet, si dicatur, q̃ instrm hoc erat vtiosum: qa hoc fuit falsum. Fuit n. allegatio partis: vt s. dixi. si n. fuisset verũ, non præstitisset adminiculum: nec fama aliquid pro baret, cũ præsumeret orta ex falso instro, & reprobato: vt l. & no. ĩ fi. ĩ. c. inter dilectos, de fi. ist. vñ rõne fraudis adhibitæ fuisset præsumptũ q̃ mrimoniũ: q̃ tñ nõ fuit, vt hic pa tet. & qd̃ de iure non, pbet, cũ principaliter agitur de mrimonio est tex. iunctа gl. in d. l. neq; sine nuptiis. & auth. in d. l. cũ aliquis. iũcta gl. ĩ d. l. optimã. Ad auth. vt fra. fil. rñdeo, q̃ non probat id. ad qd̃ inducitur, si bñ ponderetur. ibi n. solũ probatur mrimoniũ quo ad donationem pp nuptias: & sic respectu eius qd̃ principaliter cõtinetur in instro: & hoc negat nemo, cũ tex. sit in d. l. optimã, & d. l. cũ aliquis. Nõ aũt probatur ibi mrimonium principaliter, cùm nõ ageretur ibi de mrimonio: & qd̃ hoc sit de mẽte illius text. primò patet ex rubro illius auth. Nã ibi tractatur solummodò de mõ infinuandi donationes, & ipsas consequendi soluto mrimonio. vñ in rubro nõ ponitur de mõ, pbandi mrimonium: sed potius ponit ĩ auth. quib. monatu. effi. l. §. qñ & nigrum dẽt cõuenire rubro: vt no. in c. tibi qui. de resc. li. 6. & in c. si super gratia. de off. deleg. eo li. Itẽ hoc patet ex principio §. Illud quoque. de cuius mẽte vr̃, q̃ mẽs imperatoris fuit ibi p̃sulere & prouidere mulieribus. ne instrumentis confectis sũper donatione pp nuptias perditis, mulier non valeat consequi donationẽ pp nuptias. Patet. n. ibi ex §. seq. Vñ ibi probatur mrimoniũ. quo ad hoc vt posset cõsequi donationem solut. matri. sed ad aliũ effectũ, dũ agiẽ de ipsa donatione: si. n. ibi ageretur principaliter de mrimonio, imperator nõ consuluiſ set mulieribus. vt facerent insinuari instra donationis: sed potius vt facerent recipi testes qui interfuerent ad perpetuã rei memoriã:
7 vt in c. significauit. & ĩ c. A bbe. d̃ test. ¶ † Tertiũ intellectũ sensit idẽ Inn. qui dicit hoc esse notandũ diligenter, q̃ si aliquis petit aliq̃ vxorẽ, & pbatur, q̃ per 10. annos simul cohabitauerunt, & fama viciniæ hẽt, qd̃ eã tenuit vt vxorẽ, obtinebit: nulla. n. æque probatio est ita bona in his, sicut fama viciniæ. & hoc dicit fortius procedere si agatur possessorio ad restõnẽ possessionis vxoris. vult n. in effectu, q̃ tam respectu possessorij q̃ petitorij sufficiat probare duo, s. cohabitationem per decenniũ, & famam viciniæ, qd̃ eã tenebat vt vxorẽ. & per identitatẽ rõnis, idẽ
d putat dicẽdũ in mrimonio spirituali. *d* Qd̃ si diu quis stetit in aliqua ecclesia vt clericus vel vt rector, & probat per famã viciniæ, q̃ ita sit, q̃ non solũ iudicabitur pro eo in possessorio, sed ẽt in petitorio. arg. s. eo. quia ve risimile. Et si p̃riũ diceretur, sequeretur magna absurditas: q̃ oporteret semp quoscũq; hñre paratas probationes de sua canonica institutione. sed ab hoc intellectu recedit finaliter Inn. dicens hanc absurditatẽ admittendã, ne sequatur maior absurditas: nã sequeretur fm prędicta, q̃ si qs probaret se domũ vel possessionẽ alicũ tanq̃ suã aliquanto tempore possedisse: & sup hoc hñret famã viciniæ, obtineret ẽt in petitorio, qd̃ cõstat omnino falsum esse fm eũ, cùm hẽt necesse legitimũ titulũ probare, atque dñium. l. in rẽ. ff. de rei vendic. & C. eo. l. fi. quare cõcludit, qd̃ petenti ecclesiã vel mulierẽ non sufficit probare possessionẽ, vel administrationem, etiã cum fama viciniæ, nisi & aliud probet. alioquin is, qui impetitur, absoluetur. C. de proba. actor. Host. circa hoc multũ insta., & concluſio sua est qd̃ hoc vltimum dictum Inn. procederẽ põt in domo, possessione, & huiusmodi reb. prophanis: sed in ecclesia, & vxore procedat primũ dictũ. Rõ diuersitatis posset reddi fmeũ: qa in reb. priuatis iudices & superiores nõ solẽt inqrere quale ius habeãt in illis possessores: imò, quãdoq;, ꝓpriũ dñi negligũt: sed in ec clesia & vxore aliud est. Nã iudices ecclesiastici solent de eis ex officio inquirere: nec consanguinei solẽt pati vt eorum cõsanguineã teneaẽ vt scubina, saltẽ à pari vel inferiori. arg. de re iudi. cõsanguinei. nec subditi solẽt ei, qui nõ hẽt titulũ, libẽter obedire: ideoq; dicit, q̃ ex sola possessione tẽporaliũ possessionũ ẽt cũ fama viciniæ nõ pt ita p̃sumi pro possessore, sicut in eccla, & vxore. In viciniæ verisimile est, q̃ si qs eccl'am, vt rector, vel mulierẽ vt maritus longo tpe renuerit, in ea ius hẽat: dicit tandẽ in talib. distinguẽdũ. vtrũ factum sit oĩnò recẽs satis: & in hoc casu hñt locũ dicta Inn. & q̃sta tim dicã fm eũ, vel sit antiquũ nimis, & procedit dictũ Host. s. recitatum. Qnòd autem in hoc casu dicatur satis recẽs vel antiquum arbitrio boni iudicis, secundùm varias circunstantias dicit relinquendum. argumen. in capitul. de causis. de officio, delegat. & remittit ad id quod de trib. & 10. annis not. in l. si filius. in secũda gl. C. de

Sebastj. Sapia.

a ¶ Quod fama. Ex quib. actib. pbetur matrimonium, tradit Bal. in c. ex transmissa. ŝ. de testi. spo. a & in ca. ego N. ĵ. de iureiu.

Sebast. Sapi.

b ¶ Matrimonialib. Facit, q̃ ex diuturnitate temporis præsumuntur legitimæ solennitates, vt latè tradit Iasi. il. 1. C. qui admit. & in l. qui in aliena. in prine. ff. de acq. hære. & in l. sciẽdum. ff. de verb. obl.

Sebast. Sapia.

c ¶ Debitũ carnis. Vide Alex. in consi. 42. & incõsi. 131. in 4. volum. vbi ponit qũo, & in quibus teneaẽ operari: & nun quid si aliquid acquirat Patri. vide etiam Iasi. in l. 1. C. de lega.

Tit. De præsumptionib. c. illud quoque. 120

C. de pe. hæ. dicit tñ q̃ quamuis præsumatur ꝓ illo qui diu ecclesiam possedit si tñ ꝓstaret de intrusione vel alio vitioso ingressu omninò poterit remoueri. Ad hoc qd̃ le. & no. c. dilecto. de preb. † In alia parte tex. dicit Host. q̃ fama *a* cũ his duob. q̃ in eodem paroptide, vel in cisorio secũ comedit, sicut vxorẽ induit, ad ecclesiam mittit, in lecto suo reci pit matrimonium præsumptum inducunt. qñ verò tenet illam vt ancillam, vestit. vlib. vestib. mittit ad aquam, lectum habet sepa rum, ad quem declinat qñ placet non ipsa verò ad suũ venit, tunc præsumitur stuprũ, 30. q. 5. aliter. & fm hoc dicit, q̃ magis, quod ponitur in tex. stat cõparatiuè: cùm n. in his multum operetur fama. ŝ. c. proxi. vult hic text. cãm magis. i. præ cæteris considerandã, quasi dicat fm eum, euidentior est hæc probatio quam probatio instrumenti, quamuis & illud coadiuuet: vt in fi. & vr̃ Host. velle pdicta procedere etiã in facto recenti: sed maximè dicit procedere in facto antiquo. ¶ Ex his dictis ego colligo quartum intellectũ, q̃ fama viciniæ super matrimonio cum prædictis adminiculis probat matrimonium: qd̃ autem hic dr̃ de instro. non est necessarium, quia ponderatur tanquam adminiculus, vn de sufficiunt adminicula alia prædicta loco huius. & sic declarat Hugo quartum intellectum. Do. Anto. dicit, q̃ si probãtur hæc copulatiuè. s. q̃ eam tractauit in actib. particularib. et vxorem: & q̃ hoc habeat cõis opinio & fama viciniæ indubitãter procedit dictum Host. sed litera ista probat plus fm eum: videlicet, q̃ si sola fama viciniæ habet hoc, q̃ eam tractauerat vt vxorem in particularib. proportionabilib. vxori, q̃ concluditur matrimonium præsumptũ, qd̃ dixit nota. & hoc dixit satis procedere qñ tractatus fuit longi temporis vt decennij: vt probat litera: & sic dixit hic casum, in quo fama obtinet locum plenæ probationis: quia probat tractatum in particularib. ad matrimonium, & tractatus probat matrimoniũ. hæc sunt verba sua formalia. ¶ Ex quib. põt elici qntus intellectus: sed profectò hic intellectus nullo modo est verus. si intelligit, q̃ sola fama etiam de particularib. actib., pportionalib. mrimonio, pbat ipsum mrimoniũ, vt verba sua sonare vr̃: nã, vt s. dixi, tex. requirit famã p cæteris: nõ aũt, q̃ sola fama, pbet: vt ipsemet dñs Ant. vr̃ velle hic in alio mẽbro. Bene aũt probat hæc lra, q̃ fama p cæteris valet: nõ solũ qñ est de mrimonio, sed ẽt si est de actib. particularib., pportionalib. mrimonio: requirunt tñ alia adminicula. vt hæc erant, de quib. s. & sic habes dicta aliorũ ordinata, q̃ hic cõfusè per alios recitant. Ego dico sic, q̃ aut quæriẽ nunqd sola nominatio. i. q̃ nominabãt se conuiges, probet mrimoniũ: & dico, q̃ non: siue nominatio sit facta in instro vt hic, inducendo vt s. siue sit facta ore proprio: qa sæpe fornicatores, siue adulteri ad palliandũ delictũ appellant se coniuges: vt no. Inn. in c. ex parte. de rest. spo. & vr̃ probari in l. non nudis. & in l. non epistolis. C. de proba. Aut queritur nunquid sola cohabitatio sufficiat: & dicendũ etiã q̃ nõ: vt hic. & in d. c. aliter. 30. q. 5. Aut quæritur de instro confecto sup dote. vel donatione pp nuptias: & dicendũ q̃ plenè non probat, vt hic, & s. plenè dixi. Idẽ dicendũ de sola fama: qa illa regulariter non probat ea q̃ sunt grauis præiudicij: vt s. dixi. & plenè in c. veniens. 1. s. de testi. qd̃ probaẽ hic inducẽdo. vt s. Aut probatur fama viciniæ, & tractatus mrimoniales, s. q̃ eam renebat, & tractabat in omnib. vr̃ vxorem. Host. & do. Anto. dñr hoc sufficere. quinimò dñs Ant, vr̃ hoc pro indubitato hre: vt patet ex prædictis. Ego puto ista sola non sufficere in facto recenti: quia fama plenè non probat. Alia verò adminicula concernunt potius possessionem q̃ proprietatẽ & mrimonium dẽt verè probari, cũ non sit verisimile, q̃ fuerit clandestinum. Facit c. ex transmissa. & c. ex parte. de rest. spo. nec istæ probationes famæ & tractatus admittuntur in facto proprio: quia probationes dẽnt esse claræ, ex quo factũ sui nã est, probabile: vt no. Inn. in c. veniens de verb. sign. lib. 6. facit c. in præsentia. de proba. Nã & dominium rei prophanæ vbi non agiẽ de tanto præiudicio, non probaẽ per famam & hmõi actus, vt dixi post do. de ro. in c. cum ad sedem. de rest. spol. & sequitur ibi do. Ant. Fortius non dẽt sufficere in casu nro, vbi agitur de maximo præiudicio. argu. c. vbi periculũ. de elec. lib. 6. Non ob. iste tex. quia vltra famã hic erat diutina cohabitatio. s. 10. annorum, & instrumentum donationis pp nuptias, & annuli delatio. Et q̃q̃ mulier niteretur has p̃sumptiones infringere, non tñ probauit, & idẽ putato & fortius in matrimonio spirituali, vt illa duo sola non sufficiãt. præsertim cũ fama facile orir ex possessione. & prælati hodie sunt multum negligentes ad inquirendũ. & sic sto cum Inn. nisi alia adminicula concurrant. ¶ Vnde dico, ponendo verum intellectũ huius capituli: qd̃ solum probat, q̃ diutina cohabitatio, puta 10. annorum cum fama non solũ de mrimonio, sed etiã de tractatib. matri
b monialibus *b* vna cum aliis adminiculis plenè probat matrimonium: nec curo an concurrat instrumentum dotale, vel non: quia hic ponderatur tanquam adminiculans, nec multum considerat. vt patet in vers. præsertim & sic idem dico si esset instrm & succedat aliud adminiculum. ar. in c. cùm cãm. de ꝓb. & per hoc puto, q̃ si, pbatur diutina cohabitatio & fama de matrimonio, ac p testes probantur actus particulares matrimonij: puta, qa eam in lecto, tabula, seu mensa, & aliis communib. tractabat vt vxorẽ: qd̃ satis probetur matrimonium absq; aliis adminiculis, & sic probatio actuũ particularium succedat loco instri, de quo hic. Nam hic non probantur verè illi actus particulares, sed solum per famã, meritò ponderatur ẽt adminiculum instri: & idem dicendum in similib. admi
9 niculis. & per hæc hẽs clarum intellectum huius c. ¶ † Sed circa pdicta q̃ro, quid si qs petit aliq̃ in vxorem, & nihil probaẽ de fama, sed solum per duos vel per tres testes probatur, q̃ vir cum muliere iacuit, & stetit volens vel intendens q̃rere. & ꝓseruare possessionẽ iuris, vl' vinculi mrimonialis: & mulier hoc idẽ sciebat & intẽdebat q̃ vir, In. dicit q̃ inter tales iudicabit matrimonium: & si spoliatio ĩ teruenerit, est restitutio fienda. & q̃q̃ In. hoc dixerit sub dubio forte. Host. tñ ominò putat hoc sufficere quo ad ꝓbationem veritatis matrimonij, dummodo habeant intentionem ipsam, & expresserint coram testib. alias non prodesset voluntas in mente retẽta. I. si repetẽdi. C. de ꝓd. ob. cãm nec testes posset super ea deponere: qa non pñt diuinare in c. vt nostrum. vt ec. benefi. nec pñt deponere, nisi de his q̃ in eorum præsentia gesta sunt, 3. q. 9. testes. ¶ Ex his infertur, q̃ matrimoniũ pt ꝓhi sine verbis ẽt inter eos qui fari possunt. & ex illa quõne dependet ista ideo de hac remitto te ad ea q̃ notantur in c. tuæ. de sponſ. ¶ Op. veniendo ad gl. & vr̃, q̃ huic mulieri competebat alia exceptio vltra enumerata in tex. videlicet q̃ vir erat seruus: vt c. proposuit. de coniu. ser. Sol' ꝑrium procederet si ignoranter habitasset cum eo: sed hic sciebat illum esse seruum: & sic non ob. ꝑrium: vt c. proposuit. & c. fi. e. ti. & hoc voluit in effe
10 ctu gl. ¶ † Opp. 2. ꝑ text. & videtur, q̃ iste seruus non poterat istam mulierem vendicare, quia rei vendicatio competit domino rei ratione dominij. l. in rem. ff. de rei ven. sed maritus non habet dominium in vxorem: tum quia est libera, tum quia dicitur socia humanæ & diuinæ domus. ff. de rit. nup. l. i. & no. gl. 27. q. 2. in pr. Facit 33. q. 5 c. fi. Sol glos. 2. metu ꝑrij vt arbitror. exponit verb. vendicans. i. eam petiit in suam vxorem quasi sentiat, q̃ non propriè vendicabat. Inno. capit illud verbum propriè, dicens, quòd maritus vendicat vxorem non propriè simpliciter, sed adiecta causa de iure canonico, sicut filius petitur per rei vendicationem, adiecta causa de iure Quiritum. i. Romanorum. Aduerte respectu filij. Vide gl. satis plenam in c. 2. de conuer. infide. respectu vxoris. vide Io. An. in ad. Spec. super tit. qui fil. sint leg. vbi post R off. dicit. quòd mulier. non est in potestate viri iure Romano: sed in officio vt l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. & sic non vendicat eam propriè: sed agit interdicto de vxore exhibenda, si ab alio detinetur: vel per vtile interdictum de libero homine exhibendo, si ab alio non detinetur. Si autem sui controuersiam vxor facit it petur officio iudicis. C. de instit. & substit. l. reprehendenda. Dicit etiam ibi Io. An. quòd officium iudicis super reintegratione possessionis matrimonij potest implorari etiam in foro seculari, dummodo non disputetur de titulo matrimoniali: seu de substantia vinculi: quod idem est. In omni tamen casu ꝑt agi coram iudice ecclesiastico: vt in c. non est. ĵ. de sponſ. Si autem vxor esset in potestate viri, vt est iure Lombardorum, benè posset vendicari, fm eum, & sic cum eo transit simpliciter d. Ant.
¶ Vide, vt clarius habeas hanc materiam, Rei vendicatio propriè non competit, nisi ei, q̃ acquisiuit dominium de iure gentium aut iure ciui. vt dicit tex. in d. l. in rem. in pr. ff. de rei ven. vnde liberas psonas per hanc actionem vendicare non possumus: licet sint in potestate nostra, nisi adiecta causa illius iuris quo sunt in potestate nostra. Nam per adiectionem illius causæ restringitur vendicatio, vt non denoter simpliciter dominium, sed potestatem competẽtem iure expresso. Vnde potest pater vendicare filium adiecto iure Romanorũ: quia illo iure fuit introducta patria potestas. Institit. de patpotc. §. ius. Eodem mobo potest abbas vendicare monachum suũ: & prælatus clericum suum adiecta causa de iure canonico: sicut ciuitas vendicat ciuem suum adiecta causa de iure ciuili, scilicet de iure. ff. ad municip. & sic de similibus. Hoc legi & no. in lege j. §. per hanc. ff. de rei vend. Ad propositum ergo inferendo: si vxor esset in
c potestate mariti aliquo iure, tunc posset vendicari adiecta causa illius iuris. De iure aũt ciuili nõ est in potestate mariti, sed sui patris, si vxor non est emancipata: nisi quo ad debitum carnis: & quo ad operãdum: quia operatur ad lucrũ mariti: vt est tex. cũ gl. in l. fi. vxorem. C. de coad. inser. & l. sicut patronus. ff. de ope. liber. & vide de

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶ Quod vir. Vide Ias. in præludiis feudorum. ver. ad ꝓria.

b ¶ Deferebat annulū. Adde annuli traditio probet matrimonium & an verba requirantur: Lap. allegatione. 57.

c ¶ Præsumptione. Adde, ꝙ ex facultate pātis coeundi ꝓsumit formatio, ſm Bal. in l. fi. C. ſi man. ita fuer. alena. ne pro ſtitua. Et vide quæ ſcripſi poſt Ant. in c. ſtto. ſ. eo. Et vide B. Th. in 4. ſen. di. 33. q. 1. art. 3. circa med. vbi dicit, ꝙ per ſuſpiciones violentas, ꝓbatur fornicatio: vt ſi inueniatur ſol⁹ cū ſola, locis, & horis ſuſpectis, & nudus cū nuda, Bartholom. de Bellenzi.

hoc quod latius dixi in c. literas. de reſt. ſpo. De iure etiam cano. non reperitur poteſtate mariti: imò quo ad debitum carnis nō iudicātur ad imparia: vt c. gaudemus. de diuort. Item vxor pt petere maritum ſibi adiudicari: vt le. & no. in c. j. de or. cog. & vterq; poſſi derur ab alio, ita qeſt reciproca poſſeſſio inter eos: vt c. ex tranſmiſſa. & c. literas. de reſt. ſpo. Sed ꝓfidero, ꝙ licet vtroq; iure nō reperiat vxor in ptāte mariti ſicut filius in ptāte pris: tñ ex q̄dā larga ptāte, & rōe ſeruiti: vxor eſt ſub ptāte mariti de iure diuino & canoni co. nam vt hr Gen. 3. c. Deus dixit ad mulierem poſt peccatū, In dolore paries filios, & a ſub viri poteſtate eris. Et ī canone dr, Mulier non hēt poteſtatem ſui corporis, ſed marit⁹: nec marit⁹ hēt ptātē ſui corporis ſed vxor. & originaliter ſunt verba Apoſtoli vt c. non debet. debet. ꝙſan. & af. & eſt tex. c. diuerſis. de coh. cl. & mu. & alibi dr, ꝙ vxor eſt ſub diuio viri, & penē eius famula: vt c. hæc imagno. & ca. mulierem. 33. q. 5. ad idem c. literas. & q̄d ibi no. de reſt. ſpo. quare ratione huius ſubiectionis & ſeruitii puto firmiter maritū poſſe vēdicare vxorē, adiecta cā de iure diuino, & canonico: ſicut ciuitas rōe ſeruitiorū ven dicat ſuum ciuem & dñs vendicat colonū, & aſcriptitium: vt no. in l. i. præal. nam magis vī aſtricta vxor marito, & fortiori vinculo q̄ ciuis ciuitati: & idem puto dicendum in vxore reſpectu mariti, vt poſſit illum vēdicata eodem modo: nam tenetur vxor aſſiſtere marito, & cum alimentare, & mutuo ſibi ſerpire. Vnde dicit Deus, vt hr Gen. 3. c. Propter hoc homo relinquet patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. & tranſumptiuē hr in c. 1. 35. q. 10. & c. vno. de vot. li. 6. & euāge. dixit Saluator. Non licet viro dimittere vxorē ſuam quacunq; de cā, excepta fornicatione. & tranſumptiuē hr in c. ſi. de pīu. lep. Si ergo eā dimittit, & ſibi nō adhæret, iuxta p̄ceptū dñi ſi & canonicum. poterit eam vendicare adiecta cā de iure diuino & can. & pro hoc, dictum c. non dēt vbi dr, ꝙ vir nō hēt ptātem ſui corporis, ſed vxor. & facit c. omnes cauſationes. 32. qu. 7. vbi dicitur, ꝙ apoſtoli coniugii ſarcinam conſiderantes, dixerunt, ſi talis eſt cauſa viri ad vxorem, iam non expedit nubere. Item videmus, quòd vterq; agit poſſeſſorio, & petitorio ꝫ relignum: vt hic, & in d. c. 1. de ordi. cogni. & in c literas. & c. ex conqueſtione. de reſt. ſpol. & per hoc ſalto hunc tex. & ſimiles, in quibus dicitur, ꝙ maritus vendicat vxorem, & econtra. quod diligēter no. quia nemo iſta aperit. Et aduertendum, ꝙ licet poſſit eam vendicare: non tamen per hoc caſſant alia remedia vt interdictum de vxore exhibēda, vel iudicis officiū: ſicut dicimus in patre reſpectu filij, vt d. l. pīt enim multa remedia ſimul concurrere. l. quoties. ff. de actio. & oblig. & quod no. Inn. in c. audiuimus. de colluſio. & hoc iudicis offm eſt ſm ius: nō autem extraordinarium contra ius, ſicut illud per quod petitur reſtitutio in integrum. quod non poteſt concurrere regulariter cum remedio ordinario: vt in l. in cauſa. ff. de minorib. & ſic ſoluitur ꝓriū illius legis. vt no. gl. & Bar. in d. l. 1. quod no. Idem in ſimili vult Ioā. And. in c. non ſolum. de appel. lib. 6. & interdictum proprīe non cō petit niſi q̄n ab alio detinetur: quia interdictum datur inter duos, videlicet inter agentem, & eum qui detinet, vt eam exhibeat, officium aūt iudicis q̄n à nemine detinetur; nam non poteſt hoc caſu propriē agi interdicto de vxore exhibenda: quia non eſt ad quem dirigatur: poterit etiam agi rei vendicatione: vt dixi: vt hic & d. c. j. de ord. cogni. Et per hæc habes ſatis bene mām declaratam, maximè tu canoniſta. Et nota ex præallegato dicto Io. An. q̄d de re ſpūa li, vt eſt matrimonium, poteſt agi poſſeſſorio coram iudice ſeculari aduerſus laicum, ex quo non negatur matrimonium. vide quod dixi in c. cùm ſit generale. de foro compe. & c. literas de iura. calum. Aliæ gl. ſunt ſ. expeditæ vſque ad gloſſ. quæ eſt in verbo, fundaret. Illa colligit aliquos caſus in quibus dominus fraudatur ſeruo: ſed per hoc non declarat tex. in eo, ꝙ dicit mulierē allegaſſe inſtrumen

11 tum vitioſum vt ſeruo dominus fraudaretur. † Quæro igitur, in quo dominus fraudatur ex matrimonio contracto per ſeruum. cū tex. in c. j. de conin. ſer. dicat, ꝙ nihilominus ſerui tenētur dominis ad debita ſeruitia? dicunt Goffre. & Alan. quod forte in inſtrumento dicebatur, q̄d dñs conſenſerat: dic clarius, quod dominus fraudatur ſeruo in multis caſibus. Inter cæteros eſt iſte, ꝙ ſi dñs conſtituit dotem vel donationem propter nuptias ancillæ vel ſeruo. videtur ei conferre libertatem. vt l. 1. C. de ſer. fugi. & in l. 1. §. ſed & ſi quis homini. C. de lati. lib. tol. quia hæc nō fiunt niſi inter liberos. & forte idem dicendum quando domini ſunt præſentes, & tacent arg.

c. ſi ſeruus ſciente. 54. dist. Ad idem q̄d habetur in authē. de nup. §. ſi verò ab initio. vbi dicitur, ꝙ ſi dñs tradit ancillam. vel ſeruum matrimonio vt liberam ſeu liberū: quia nullam mentionē fecit de ſeruitute, eripitur ſeruus ſeu ſerua de ſeruitute. Dicebat ergo mulier iſtud inſtrumentū hoc fraudulentū: quia forte fraudulenter fiebat in eo mentio de conſenſu dñi, vt ſic cōſequeret libertatē: Sed hoc nō probauit. Et his hēs declaratos duos caſus poſitos in hac gloſſ. Alius eſt in c. licet de coniu. ſer. dic vt ibi. Quat tus eſt in auth. conſtit. q̄ de dignit. li. à pat. pote. circa prin. vbi dr, ꝙ ſi pīnce dño ſeruus conſequitur militiam, vel aliam dignitatem ab imperio, conſequi tur libertatem. Sunt & alij caſus extra gl. quos non expedit proſe

12 qui. ¶ † Quæro: quia hic pōderatur delatio annuli quid ſignificat ipſius delatio? Gl. in ver. annulos. reſpondet, vt patet in ca. Tu aduer a te, quia quandoque probatur, ꝙ vir dedit annulum mulieri, q̄ſq; ꝙ mulier portabat annulū. Primò caſu dicendum vt plenè leg. & no. in c. ſi. de deſpon. impu. & vide bo. gl. in c. tenor. de re iudic. & in c. noſtrates. 30. q. 5. & in hoc variæ ſunt opi. & in hoc credo, ꝙ ſtandum ſit conſuetudini: nam in aliquibus partib. datur tpe ſponſalio rum: & tunc in dubio ſignificabit ſponſalia in aliis datur tpe mſimonij: & tunc ſignificabit matrimoniū. Hæc n. ſigna dubia declārātur à loci cōſuetudine. arg. in l. q̄d ſi nolit. § qui aſſidua. ff. de Aedili. edi. & in l. ſi ſeruus pluriū. de leg. 1. & in c. ex lris. de ſpon. & in l. nemo eſt qui neſciat. & q̄d ibi no. ff. de duo. re. & ſic intellige gl. in c. fœminæ. 30. q. 5. Aut non apparet de conſuetudine, & hoc dupli citer. Quandoque n. non apparet de cōſuetudine. q. d. vario modo obſeruatum eſt in loco: & tunc præciſe non probat matrimoniū, vel ſponſalia, q̄a probatio eſt dubia. vt hic. & in c. in pītia. de proba. Q̄ñque nil probat. de conſuetudine: & tunc aut annulus fuit ſimpliciter datus mulieri, & præſumitur donatio. arg. in l. q̄ ſponſæ. C. de dona. ante nup. Aut vir poſuit mulieri in digito, & præſumitur matrimoniū: hæc n videtur pſumptio iuris: vt in d. c. fœminæ, vbi dicitur, ꝙ annulus ponitur in digito mulieris ad deſignandū, quòd eorum corda iunguntur. & c. quod non fit per ſponſalia, nam cōſuētio cordiū deſignat conſenſum de præſenti. & in hoc caſu intelligo gl. in c. tenor. de re iud. Hæc vera, niſi aliæ coniecturæ ſint in cō poſitum: nam iuris præſumptio faciliter tollitur per coniecturas: vt leg. & no. in c. requiſiſti. de teſt. maximè iūcta gl. in ver. preſumit. & iſte non eſt caſus noſter: quia hic non probatur, ꝙ vir iſte impoſuiſſet annulum mulieri: ſed qđ duntaxat mulier deferebat annulum. & ſic fruſtra in hoc gl. poſuit illam conſiderationem.

13 ¶ † Venio ad ſm principale membrum, ſi q̄ſ ſolum probatur ꝙ b mulier deferebat annulū: & iſte eſt proprius caſus noſter in quo puto dicendum: quòd aut ſolæ mulieres coniugatæ deferunt annulos: ita ꝙ aliis non permittitur: & tunc ſi mulier cohabitans viro, portat annulum, tunc ſatis in dubio præſumitur mſimonium: quia aut vir impoſuit ſibi: & habeo propoſitū per ſupradicta: Aut mulier aſſumpſit ex ſe viro vidente, & non contradicente: & præſumitur quòd voluerunt contrahere mſimonium. ſicut dicimus in nouitia quæ ingerit ſe actib. profeſſarum: ex hoc n. vī profiteri, & inducitur profeſſio tacita. vt in c. vidua. de reg. & no. in c. 2. de teſta idem, c. dilecto. & quod ibi no. de præb. & in c. cum M. ferrariē. de conſti. predicta procedunt, niſi aliæ con iecturæ reſiſtāt: vt ſ. dixi, arg. c. lras. j. eodem. Aut nō probat quòd ſolæ coniugatæ deferunt. & facit tale quale iudicium, ſed non probabit mſimonium, quia *cotter* delatio annuli equiuocatur ad plura: nam quādoq; deſignat mſimonium: vt in d. c. fœminæ. quandoque eſt ſignum venditionis panis. vt hic. quandoque eſt ſignum dignitatis aut ēt leuitatis, vt in c. clerici. de vita & hone. cler. quandoque deſignat inueſtituram: vt in c. ex ore. de his quæ fiunt à ma. par. cap. quandoque eſt ſignum libertatis. vt in l. 2. C. de in. an. aur. & ſic non probat præciſè alterum: quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit ab

14 ¶ † Vltimò opp. videtur n. ꝙ ſola cohabitatio ſufficiat ad probationem mſimonij: vt in l. in liberæ. ff. de ritu nu. Soluit gloſ. in ver. vxorem, ꝙ illud procedit de iure ciuili: ſecus de iure canonico. vt hic. & d. c. aliter. Vin. dicit, ꝙ etiā de iure ciuili non probatur hodie matrimoniū per ſolam cohabitationem: vt in auth. qui mona. ef. fi. le. §. q̄ñ. vbi dicitur, ꝙ probari debet, ꝙ cohabitauerunt, vt vir & vxor. & per illam auth. dicit corrigi l. in liberæ. præal. & quicquid ſit, in hoc ſtandum eſt iuri canonico: in c. pe. & vlt. & quod ibi not. j. de ſecun. nup. aliæ gl. ſunt ſ. declaratæ.

CAP. XII.

1 *Teſtimonium de credulitate audiet in actib. propinquis rei probandæ ex his quæ nō poſſunt per ſenſum directè probari.*

2 *Quando ex uno facto inſurgunt duo delicta quæ habent ſe ut ſpecies ſeparatæ: de utro que poteſt puniri.*

3 *Separatio matrimonij quo ad thorum propter adulterium, uel inceſtum poteſt fieri.*

c Literis. Per violentā præſumptionē ꝓbatur carnis copula. Cōis diuiſio. ſecūda ibi: conſultationi. ¶ Caſus literalis

Sebast. Sap.

a ¶ Teſtimonium. vide Barto. in l. 3. ad ſi. ff. de adul. cū alle. per Ias. in ru. ff. de iureiu. verſi. ſecundò limita predictam regulam.

b ¶ De credulitate. Vtrū valeat d. teſtis deponētis de credulitate: vide Bar. conſ. incip. Venutius. vbi ponit caſum, in quo valet teſtimonium de credulitate: quē refert, & ſequitur Ale. cōſ. 76. inc. viſa in quiſitione formata ꝫ Fortunatum, & c. Adde, qñ valeat teſtimoniū de credulitate Angel. conſi. 4. Fran. Are. conſ. 153.

Anto. Fran.

¶ Circa teſtes deponentes de credulitate, dicas, ꝙ deponentes de credulitate ſimpliciter non deponunt affirmatiuè, vt eſt gl. quam doct. ibi not. in l. teſtiū. C. de teſt. & no. Bal. in l. ſiue poſſidetis. C. de prob. & Ale. in ru. ff. de iurei. Et vide Ale. cō. ſ. 56. in 2. parte. & in conſ. 69. & conſ. 95. in 4. parte cōſ. & eundem conſ. 160. in 1. 2 parte. & 132. in e. par te. Hoc verum intel lige, niſi addatur verbum, Firmiter: puta, quia dicat teſtis, Firmiter credo. ſm Bal. in l. j. in antiqua lect. C. de fal. cau. adie. le. & hr per eundē Bal. in l. ſi ſeruus. §. quinque. ff. de le. j. & idem dicas, ſi vltra verbū, Credo, addat teſtis rōem, excludentem ꝫ putaſi dicat, Credo, q̄a vidi, vel interfui. Ad ꝙ vide Bal. in l. ſi. C. de edi. di. Ad. tol. & eundem in l. ſolā. in 3 5. q. C. de teſt. & l. cō uenticula. C. de epiſc. & cler. & l. data opera. C. qui ac. non poſ. Et vide ēt Ale. conſ. 3. in 4. parte conſi. Item dicas illud eſſe verum, niſi teſtis deponat quid veriſimile: quia quamuis deponat per verbum, Credo, probat: puta, ſi dicit ꝙ credit Titiū cognouiſſe Bertam, quia vidit ſolū cum ſola. Abb. in ca. quories. ſ. de teſti. & in c. præterea. eo. tit. Adde tñ, ꝙ verbum, credo, prolatum à te teſte examinato ſuper peritia artis facit probation. vt eſt ſn c. fraternitatis. ō fri. & ca. propoſuiſti. de prob. & in l. hac edictali. §. his illud. C. de ſe. nup. & l. 1. de ven. inſpi. in l. ſemel. C. de re mili. lib. 12.

c ¶ Quia ſic. Adde Rom. conſi. 351.

Sebast. Sap.

d ¶ Periculum aīæ. Vide Ias. in 1. iuriſiudum ꝙ ex quentione. ſ. procurator. ver ſic. adde tres alios ca ſus. ff. de iurei. vbi ponit reg. ꝙ quis nō audit ur qui detegit turpitudinem, cum ſuis limitationibus.

ſtrictæ & violentæ, vt vix ipſa res denegare facinus audeat. & de his pt intelligi l. ſciant cuncti. C. de proba. canonizata. 2. q. 8. ſciant. & vide, quod dixi in c. præterea. de teſti. & in d. c. tertio loco. de prob. & maximè cum iſte actus fornicationis non ſubiacet ſenſui.

CAP. XIII.

1 *Vbi uertitur periculum animæ auditur quis allegans turpitudinem ſuam.*

2 *Fama & notorium totius uiciniæ probatur per teſtes.*

3 *Manifeſtum eſt id quod à pluribus prædicatur de quibus in text.*

4 *Nunquid quælibet præſumptio de per ſe de quibus in tex. ſufficiat ad probandam fornicationem.*

5 *An appellatione uxoris ueniat illa cum qua contractum eſt matrimonium per uerba de præſenti & non eſt tradu ta ad domum. nec carnaliter cognita.*

Tertio loco. Caſum ſummarij ponē vt in præcedenti c. primò conſultatio. ſecundò rñſio. ibi: nos. ¶ Caſus literalis. Quidam iuuenis ꝫxit cum quadam per verba de pñti. alia mulier neptis ꝑdictæ ſponſæ propoſuit ex aduerſo, ſe prius cognitam ab illo iuuene, quàm cum illa ꝫxiſſet: ad ꝙ probandum teſtes produxit, qui dixerunt ſe pro certo credere ꝙ illa dicti iuuenis extitit ꝫcubina: adiicientes, ꝙ eos viderant inſimul per plena nemora, vias, & inuia pluries ꝫuagantes: & fama viciniæ ſuper hoc erat: Iudex ad maiorem certitudinem iuſm vtriuſq; recepit qui cō feſſi fuerant, ꝙ carnaliter ſe adinuicem præcognouerant, licet iuuenis ab ea recedere nollet quam deſponſauerat. quæſitum fuit à Papa quid iuris eſſet? & ipſe reſp. ꝙ cum hoc nō dicatur occultum ſed prædicetur à plurib. manifeſtum, ſolutis ſponſalib. ſeparentur. B. ¶ No. 1. & tene menti, ꝙ appellatione ſponſæ qñq; venit illa cum qua ꝫctum eſt matrimonium per verba de præſenti, carnali copula adhuc non intercedente. ¶ Et not. ibi vxorem, & c. ꝙ ante traductionem ad domum ſpōſi, & carualem copulam ſubſecutan. licet ꝑſensus de præſenti interuenerit non dr vxor ſed ſponſa. ꝙ an ſit ve fum indiſtinctè dicam j. ¶ No. ꝙ ex illicito coitu non ꝫhitur affini tas habilis ad impediendum & dirimendum matrimonium ꝫhendi cum omnib. cum quib. ꝫcta exiſtit: vt ſunt conſanguinei ipſius mulieris cognitæ vſq; ad quarttum gradum. in c. non debet. de con ſang. & affin. & in ca. diſcretionem. de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ

1 ¶ † Not. ꝙ vbi vertitur periculum animæ auditur quis, licet de

d nunciet turpitudinem ſuam. ad idem ca. præterea. de ſpon. Vide qđ plenè dico in c. cum ſuper. de conce. præb. & per Bar. in l. poſt mortem. ff. de adop. ¶ Not. ibi: pro certo credere, ꝙ quis pt habere certam credulitatem de aliqua re ex certis ſignis exteriorib. Ad idem tex. ſ. c. prox. ¶ No. ꝙ ex loci ſolitudine & diuerſitate ſeu diſparitate ſexuum inducitur præſumptio fornicationis. concor. c. 2. de co

2 ha. cle. & mu. & 81. di. c. clericus. ¶ † No. ibi, teſtimonium viciniæ. ꝙ duo teſtes deponunt teſtimonium viciniæ: & ſumitur hic teſtimonium pro aſſeueratione extraiudiciali ſine iuſo, ſicut in ca. tua. de coha. cle. & mul. Ex quo colligunt, ꝙ per duos teſtes poteſt probari fama totius viciniæ: & ſic non requiritur, ꝙ maior pars viciniæ deponat, ſicut exiſtimant quidam minus intelligentes. & eſt in hoc iſte tex. no. & ſic intellige ca. inquiſitionis. in fi. j. c. & hoc tenet gl. not. in §. fi. 2. q. 1. & 4. q. 3. ſi teſtes. §. item ſæpe. & in l. 3. §. quæ argumenta. ff. de teſt. & doct. in d. c. inquiſitiones. & Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de qq facit c. tam literis. de teſti. & l. 2. C. de bo. poſ. ſm tab. Vbi per duos probatur inſcriptio ſeptem teſtium: quin imò & notorium probatur per duos teſtes. vt no. gl. in d. §. fi. ¶ No. ꝙ vbi agitur de ſolutione matrimonij, tutum eſt, vltra probatio

3 nes præſumptiuas recipere iuramenta ipſorum cōiugum. ¶ † Not. in fin. literæ ꝙ manifeſtum dicitur, ꝙ à plurib. prædicatur: ſumitur hic manifeſtum pro ſpecie diſtincta à notorio. & de hoc vide qđ no. in c. veſtra. de coh. cle. & mu. & no. in hoc iſtum tex. ¶ † Sed quæro hic in tex. ſunt diuerſæ præſumptiones, nunquid quælibet per ſe ſufficiat? Sol. aduertendum, ꝙ hic primò concurrebat credulitas iſtorum teſtium aſſerentium firmiter ſe credere, ꝙ illa fuerit iſtius iuuenis concubina: & hæc ſola ſm omnes non ſufficit, quia teſtes debent deponere de his quæ percipiuntur aliquo ſenſu corporeo.

4 vt in c. teſtes. 3. q. 9. & in l. teſtium. C. de teſti. non autem de credulite, vt c. cum cauſam. e. ti. ſed hoc faciebat adminiculum, ſm Goffr. Secundò concurrebat, ꝙ teſtes iſtos viderant inſimul per plana, & nemora, & vias, & inuia pluries conuagantes. Inno. credendo dicit hanc eſſe violentam præſumptionem quæ ſufficit ad ſnīam: ſicut ſ. prox. & 35. q. 6. ab iſto. fatetur tū ꝙ aliqui ꝫdicunt dicentes nullum ex his præmiſſis per ſe ſufficere, quib. ego magis aſſentio. nam non video. ꝙ iſtud ſolum habeat probare fornicationem maximè ad ſeparationem matrimonij, vt hic intēdebatur, cum loqui in via,

Universidad de Deusto
Biblioteca

a *Seb.Sap. ¶Probari adulterium. Vide Ang.Are.in tra.male.ver. che me hai adulterato la mia dona,vbi quomodo probari possit adulterium.&per Bal.in l.neque natales.C.de prob.vide Pe.de Anc. in consi.208.inc.probata tanti viri scientia.vbi dicit,quòd quando tractatur de amissione dotis, oportet probare verum adulterium.

Sebast.Sap.

b ¶Quẽm arduam. Vide Signor.de Homodr.q.l.46.inc.in qõe vertente.& Ab. consi.1.vo.1.& eundem consi.175.vol.2.& in ca.si inter virum.j.de spon.

c ¶Lucraretur. Tenet Bar.in l.nihil.ff. re.amo.& cum eo tenent Bald & Ang.in l.solet.ff.de his qui no.infa.& Pau.Ca.in l.si donaturus.§.j. ff. de.pd.ob cau.vbi dicit q pro opi.Bar.vidit ꝓsultum per oẽs doc.Et idẽ dicit Ias. in l.non tm. C. de le. q vidit alias ꝓsultum per oẽs doc. cũ infinitis ꝑcord.ibi signatis p Ale. vltra quos alli.gl.in §.nuptias.in aut.de nup.Idem tenet Bal.in d.l.non.n. vbi singul. inquit q ḡt si mulier sterilisset matrimonio cũ marito,tñ maritus lucrarꝛ dotẽ.& idem, q sufficiat mrimoniũ momentaneum, vt maritus lucretur dotẽ virtute ꝑdicti statuti ibi.tenet ibi Ange.in lec.Fl.alii non tangunt ſm tal. ibi, qui addit q pro d.decisi.Bal.& Ang.facerent ex l.2.C. de post nu.hæ.inst.Ad idem dicit facere q signãter decidit Bal.in c.i. §.cũ ēt.in ti.eꝑm vel Ab.Ad idẽ qđ no.decidit Bal.in l.j.§.i no. nissimo.C.de ca.tol. vbi q̃rit, retenta cõi opi.q filius suus trãsmittat ex potentia suitatis hr̃ditatẽ pr̃is c nõ aditã ad quoscunque.l.infanti.C.d iudeli.Nunqd ꝓcedat ã filio infante, q post mortẽ patris non vixit nisi ꝑ vnam horam?Et determinat, q sic, qa momentũ sufficit:vt ibi p eum.

Subiicit tñ,licet p̃dicta decisio Bal.sit sing.& non hẽat ibi ꝑdicentem,q vehementer dubitat,q nõ dẽat sufficere momentaneũ matrimoniũ,qa in tali statuto non ꝑt assignari, nisi vna rõ.s.pp onera mr̃imonij.l.pro oneribꝰ.C.de iu.do.pp quæ maritus dr̃ hr̃e in dote tit.onerosum,l.1.C.de imp.lucr.deser.li.10.Et non solum in dote, sed ẽt lucro dotis,q defertur ex forma statuti:& si statutũ dicit, q decedente vxore,maritus lucretur dotẽ:licet statutũ vtatur verbo Lucretur:tñ lucrũ dr̃ habere ti.onerosum.Gl.est sin.l.si donaturus. §.fi.ff.de p.li.ob cau.Cũ ergò in tali statuto lucrandæ dotis nõ possit assignari nisi ista sola rõ pp onera matrimonij, certè hẽatur pro expressa.gl.in l.quamuis.& ibi expressius Bal.& Pau.C.de fideic.Ergo qñ mr̃imonium nõ durauit nisi momento,& per ꝓns non potuerunt sustineri onera mr̃imonij,& sic cessãt rõ statuti,vt q̃sto casu statutũ locum nõ hẽat.Et ita per hanc rõnem,& alios ꝙ Bar.vbi ꝙ tenet Bal.in multis locis,maximè in l.nõ sine.C.de bo.q̃ li & in l. Deo nobis.vbi p Cy.& palios.C.de epi.& cl.& multũ latrẽ Sal.in l. cũ te.vbi intrepidè tenet ꝙ Bar.C.de do.pp nup. Pro cuius veritate videas ẽt ipsum Panor.c.tertio loco.de præsum.An.& alios in c.1.de spon.& Ange.de Are.ĩ §.fuerat. inst.de act.& ipse recolligit oẽs. Cui addo, prac. Papien.ſin quo vxor agit ad dotem.in gl.vxor quõdam. vbi dicit, q in hac parte cõtra Bar. videtur consuetudo inclinasse.

¶Adde cundẽ ꝑsi.1. Bal.cons.98.lib.5.

Anto.Fran.

¶Circa istã q.an statutum de lucro dotis hẽat locꝫ q̃ adhuc vxor nõ transdicta morĩ:dicas consideranda esse verba statuti: istud ñ aliter prosequor:qa plenè traditur per Bald.& doc.l.si donatuaus.l. cũ te.& in l.Deo nobis.al.in apost.Dicas tñ q tale statutũ nõ hẽt locum,qñ simul vxor & vir decessissent , puta ex ruina domus:qa tũc ñ præsumitur mulier,ꝙs debilior prius decessisse.Ita ꝙsuluit Signde Hom.ꝑ.inc.ĩ nomine dñi:qõ ꝑsuppo nitur in hac forma. Qđ ꝑ.refert.& sequitur Ale.ĩ c.fi.de donin ter vi.& vx.vbi dicit idẽ esse ẽt si vxor ingrediat monasteriũ.Et adde,q tale lucrũ dotis delatũ à statuto,nõ est ꝓpriè lucrũ,sed dr̃ esse cõcessum viro ex tit.onerosi.s. pp onera mrimonij, sicut ẽt ipsa dos:vt l.pro oneribꝰ. C.de iur.dot.Et ḡuis mulier nõ sit traducta, potuit maritus facere diuersas impẽsas,puta pro vestiendo ipsam mulierem, in iocalib.& similib. Ad quod vide Bal.in l.hac edictali.C.de secun.nu. & Ale.in l.si

Bal.in c.1.de proki. seu.alie.per Fe.& in c.1.qñ mari.suc. vx. in bo.in vſi.feu.& in aut.res q̃.C.cõ.de le. & vide R.o.ĩ aut.prerea. C.vſi vir.& vxo.

Sebast.Sap.

a ¶Potest testificari. Duas respõsiones ad istum text. ponit Bal.in l.parentes. C. de testib.aliam addit Fran.Are.in ca.cum oporteat.ĩ. de accu.

Sebast.Sap.

b ¶Cum iuramẽto. vide Fel.in c.cum in tua.ver. quarta conclusio.ĩ.de testib.Et ibi, an ille , qui dixit vnum iuratus, aliud non iuratus , possit puniri de falso.

c ¶Benè not.Adde eundem consi.4.

*Sebast.Sap.d ¶Cautio sufficiens. Vide Host.Io.An.& Ab.in c.graue.ĩ.d sen.exc.

gari,le noze.Item sciendum,q verbum, matrimonii seu coniugij q̃nque verificatur in matrimonio ꝙcto per verbum de præsenti, licet nondum sit carnali copula consummatum: & vulgariter appellantur sponsalia per verba de præsenti: vt in iurib.superius al.Q̃nque verificatur verbũ, matrimonij,seu vxoris &mariti solàm in coniugio carnali copula consummato,vt no.probatur in c.debitũ. in pr.& in fi.de big.& hic,& in d.ca.ex publico.& elegantius in ca.si quis desponsata.27. q.2.vbi dr̃,q si quis desponsata& traducta vtitur,ritè coniugium appellatur. Ad idem c. quapropter.& c.in omni.e.cau.& q.& vnde surgat hæc diuersitas satis põt colligi ex his quæ leg.& no.in d.c.debitum.& per gl.in d. ca.quapropter.& per doct.in d.c.ex publico, His præmissis dico , q de proprio & stricto significato verborum , maritus & vxor matrimonium appellari pñt postquam interuenit consensus de præsenti,sponsus & sponsa, & sponsalia ante talem cõsensum de præsenti, & post consensum de futuro:nam dicuntur sponsalia à spondeo spondes,q idem est, q promitto promittis: inde sponsa.i.promissa , sed post consensum de præsenti non potest dici strictè seu propriè sponsa: quia non solum est promissa,sed obligata& nupta:sed propter significationẽ matrimonij ex quodam largo significato verborum non ꝑt adhuc dici maritata seu ꝓiugata,ex quo adhuc non est traducta ad domum viri , quasi adhuc in effectu sit sine iugo & sine viro, & quodammodo promissa respectu effectus matrimonij,& sic possunt loqui iura in ꝓrium al.Quare concluderemꝰ vbi agitur de materia odiosa,appellatione vxoris vel mariti,seu matrimonij non venient sponsalia cõtracta per verba de præsenti,nec ipsa sponsalia contrahentes , si autem agitur de materia favorabili, veniunt etiam sponsi qui contraxerunt per verba de futuro:vt in l. non sine.C.de bon.quæ.li.vbi pulcher casus.Si verò materia est indifferens, venient illi qui tantum contraxerunt per verba de præsenti:licet carnalis copula nondum interuenerit, & fortiùs si interuenerit.nam in materia odiosa verba non capiuntur ita strictè , sicut importare pñt ex proprio significato verborum : maximè qñ reperiũtur habere aliam significationem viciniorem.vt probatur c.cum dilectus.de consue.& c.cum in cunctis.de ele.iuncto c.si cõpromissarius.e.ti.li.6.facit quod le.& no.in c.statutum.e.ti.lib.6.& per Io.An.in reg.q.dia.de re.iu.li.6.merc.& per hæc possunt reduci ad concordiam iura superiùs alle.& longè plenius hanc materiam prosequor in dicto consilio:sed ista sufficiunt in præsenti passu.

CAP. XIIII.

1 Frater an sit idoneus testis pro & contra fratrem:& an posit compelli.& nu.8.
2 Standum est dicto testis iurati:& præualet dictum iuratum dicto non iuratonisi pro dicto iurato ſi at præsumptiones.
3 Per præsumptionem minarum quis condemnandus non est de homicidio,de quo nescitur à quo actum sit.
4 Cautio sufficiens potest peti ab illo qui est suspectus de pœnitentia non peragenda.
5 Condemnatio de crimine quantumcunque graui,potest fieri per præsumptionem quæ oritur ex deficientia in probatione uel purgatione.
6 Episcopus ex officio potest procedere contra hæreticos,& multa ponuntur ad intelligentiam capituli.
7 An de causa criminali posit fieri compromissum.
9 Iuramentum non exigitur in purgatione faciendæ.
10 Dictio,praeter,an ponatur inclusiuè uel exclusiuè.
11 Per compromissum simpliciter factum non expirat iurisdictio delegata super illa re.
12 Compromissum expirat si itur ad iudicem ordinarium uel delegatum.
13 Delegati qui pronunciauerunt ut arbitri,possunt pronunciare ut delegati.

Literas. Propter præsumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.h.d.In prima,iudicum consultatio.In secunda , responsio.ibi.nos verò.quæ subdiuiditur.In prima,ponit motiuum mandati.In secunda,mandatum ibi:quo circa.Et pone casum literalem,vt patet ex litera iuncta glo.in ver.purgando.quæ ponit partem casus.¶Casus literalis. Episcopus Altisiodoren.impetrauit literas contra quosdam Burgenses de charitate quos impetebat de hæresi quorum vnus exterat G.de quo hic agitur vt causa possit facilius expediri .vtraque pars compromisit in duos de iudicib.sub certa pœna reseruata sibi nihilominus delegata potestate. coram arbitris istis proponebat eps q̃ G.erat hereticus & periurus pro eo,q̃ cũ ipse G.suspectus de hæresi ꝓfessus fuit hæresim suam apud charitatem redeundo ad catholicam vnitatem, & idem ꝓfessus fuit de quodã fratre suo quod eodem laborasset errore:& cum postmodum frater ille coram Bituricen. Archiepiscopo de hæresi conueniretur , purgatio sibi fuit indicta per Guil.fratrem suum qui verè catholicus credebatur:ipse G.purgauit fratrem suum,quem primò hæreticum asserebat:&ideo episcopus proponebat ipsum G.duo contraria dixisse:vnde & periurus , & hæreticus dicebatur ab ipso episcopo & in hæresim relapsus:ipse verò hoc negabat:quia licet de se confessus fuisset: de fratre tamen nihil dixerat: sed episcopus ipsum conuicit per testes. propter huiusmodi contrarietates:iudices isti habuerunt G.de hæresi suspectum:vnde miserunt illum cum literis suis ad Papam.His omnib.diligenter consideratis dominus Papa habuit istum G.vehementer de hæresi suspectum:tum quia quod benè dixerat postea negauit se dixisse:tum quia vel mendacium prius dixerat in fratrem,asserendo illum hæreticum : vel postea periurium commisit in Deum purgando illum de hæresi. quorum vtrunq; reddit eum valde suspectum:verisimilius tamen videtur,q eo tempore quo reuertebatur ad fidem,tã graue mendacium non dixisset in fratrem, nisi fuisset accensus zelo catholicæ fidei : vnde præsumitur q cum postea purgauit eum de hæresi,turpiter deierauit:vnde Papa mandat iudicib.præsentib. quatenus cum propter solam suspicionem noluit illum de tam graui crimine coudemnari , talem & tantam securitatem ab ipso recipiant præter iuratoriam cautionem , q timore pœnæ temporalis debeat coerceri districtam pœnitentiam iniungentes eidem : ex qua appareat an sit verè pœnitens an fictè conuersus: & si taliter eum verum catholicum cognouerint non permittant eum vlterius indebitè molestari:alioquin ranquam hæreticum eum condemnent.Ber.¶No.episcopum posse aliquos de hæresi impetere iudices delegatos impetrando. ¶Not.2. q̃ super causa hæresis potest compromitti etiam in indices delegatos:& sic potest quis esse delegatus & arbiter,etiam in causa criminali,quod qualiter procedat , ĩ.dicetur. ¶†Not.quod quis potest testificari pro & contra fratrem.Hoc tamen apertè non probatur:quia in primo iudicio fuit sponte confessus contra fratrem.in secundo fuit vnus de compurgatoribus,qui in multis æquiparantur testibus.ad hoc quod leg.& no.in c.constitutis.de purg.can.in gl.in ver.tollerentur.dictum tamen est verum ſaltem in ciuilibus.de quo tamen dic,vt no.gl.3.q.5.c.1.& in §.item lege Iulia.& in §.parentes.4.q.3. ¶No.quod vbi duæ præsumptiones contrariæ oriuntur contra aliquem,standum est validiori: & sic vna præsumptio vehementior elidit aliam minus vehementem.& ad hoc quotidie allegatur iste tex.& colligitur hic , quia iste G.primò dum rediret ad fidem confessus fuit fratrem laborare eodem morbo : postea verò in alio iudicio dum fieret inquisitio contra fratrem,purgauit illum cum iuramento,dicendo,q credebat illum fuisse , & esse catholicum , & sic,aut primò dixit mendacium,aut postea periurium: sed Papa arbitratur , q potius incidat in periurium , quia non est verisimile, q iste tempore conuersionis suæ dixisset mendacium in fratrem: erat tamen præsumptio pro secũdo dicto,quia fuerat iuratum:sed prima præsumptio erat validior.†Et ex hoc,& ex text sing.no.q si concurrunt duo dicta contraria ab eodem , vnum cum iuramento , aliud sine , standum est dicto non iurato si coniecturæ sunt pro eo magis quam pro dicto iurato.Cæteris ergò paribus potiùs præsumendum est pro dicto iurato: licet postea emanato , quam simplici assertioni prius factæ,& faciunt hæc not.ad ea quæ tetigi in c.per tuas.de prob.& contra Bar.in l.eos.ff.de fal.q̃ si testis prius in c.per tuas.de prob.& contra Bar.in l.eos.ff.de fal.q̃ si testis prius dixisset vnum extra iudicium sine iuramento : & in iudicio dixit contrarium cum iuramento , standum est secundo dicto propter præsumptionem iuramenti , nisi subsint aliæ præsumptiones pro primo dicto,sicut hic erant , quia tempore quo dixit primum dictum erat accensus zelo fidei orthodoxæ,id est catholicæ, cum no suile q̃ falsò illum dixisset hæreticum.& hoc benè no.c¶†Nor. q̃ suspicio non sufficit ad condemnationẽ alicuius etiam si sit vehementes,litera tamen à contrario videtur probare , quòd in crimine non graui sufficit vehemens suspicio.de hoc tamen dic , vt plenè dixi in c.quanto.ĩ.eo.vnum tamen apertè probat hæc litera, & quanto crimen est grauius,tanto præsumptiones debent esse vehementiores: quia vbi maius periculum , ibi cautius est agendum.vt in c.vbi periculum.de ele.li.6.& facit hæc litera in argu.secundum Io.An.quòd propter præsumptionem minarũ, vel inimicitiarum non sit condemnandus de homicidio de quo nescitur à quo factũ sit.& remittit ad Spe.e.tit.§.2.ver.sed pone, P.minatus est.vbi videtur velle Spe.q̃ hoc sufficiat ad torturam:vnde vide ibi latius.& tetigi in d.ca.scribam.¶Not.q̃ conuersus seu reuersus ad fidem incidens in manifestum peccatum,præsumitur relapsus vel non plenè conuersus: non hoc tamen solum sufficit ad condemnationem : vt hic.¶†No.ferè nouum dictum,q̃ à suspecto de pœnitentia peragenda potest exigi cautio sufficiens.d.fde certa pœna soluenda, si eam non egerit.quod intellige,quando pro peccato manifesto imponitur publica pœnitentia ab habente iurisdictionem etiam fori

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Violẽta. Adde q̃ posui ꝛ̃.d.c. scribam. b ¶ Cõtumax. No. q̃ tumax in assumẽda purgatione punitur vt cõuictus, vide tex. c. tua nos. d coh. cler. & mu. And. Bar. c ¶ In iudicẽ. An & q̃n possit ꝓmitti in iudicẽ alias ordinariũ: & de hoc vide tex. iuncta gl. in ver. 6 piunctionẽ. in aut. si verò ꝓtigerit. C. d iu & vide gl. in ver. ĩ ptãte. c. innotuit. de arb & q̃ ponit An. ĩ c. ex posita. eo. ti. ltẽ vide gl. & Arc. ĩ ç. infamis. §. tria. & c. fi. qs verò iudex. & c. seq. 3. q. 7. & vide tex. c. cũ tpe. & c. cũ olim. & c. ex parte. de arb. & Bar. post gl. in l. si seruũ. §. j. ff. de ar. & gl. in l. j. ff. de iu. circa med. glo. mag. & vide q̃ plenè scripsi post d. Ant. ni si essent. de præb. &c. d ¶ Frater. An. & q̃n frater possit testificari ꝓ fratre, vel ꝓ fratrẽ, vide de hoc ẽr ꝓ Bar. & Im. ĩ l. q testõ. §. j. ff. de test. & l. lege Cornelia. & ibi Bald. ff. de iu. in. pSpe. in ti. de teste. §. j. ver si nun qd frater. p d. Ant. & Im. in ca. insiuuante. de of. del. Et vide qd no. ipse Ab. in c. cum oporteat. sup gl. 2. d ac. & de hoc vide pulchrè Bal. in §. testes. inst. de test. & ꝓ Fl. in i. testis idoneus. de test. & Im. in c. cũ R. de of. del. vbi dicit, q̃ frater nõ repellitur à testificando in cã fratris, si sit religiosa p- b sona, puta si sit religiosus Cisterciẽs. vl Cartusiẽs. vel ẽt laicus, q̃ esset religiosa c cem̃ possit compromitti. & die vt in ea: & la tius vt no. in c. cum tempore. de arb. Secundò princip̃aliter, an de causa criminali possit ꝓmitti, & nil bonẽ concludit. sed potius remittit ad c. pẽn. de in integ. restit. vbi de hoc Gof. hic dicit, q̃ agebatur ciuiliter & sic vult q̃ vbi de crimine ciuiliter agitur p̃t ꝓmitti. & Idem Host. & idem gl. & Bar. in l. non dis tinguemus. §. Iulianus. ff. de arb. & p̃t dici, q̃ vbi agitur de solo præiudicio partium p̃t eõ promitti: secus in præiudicium iſtci, seu reipublicæ. Facit quod no. in l. inter. §. rectè. ff. de fur. & l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de pub. de quo tñ dic vt plenius no. in d. c. pe. & d. §. Iulianus hic tñ nihil probatur vt ꝛ̃. dixi. quia solum recitatur factum. ¶ † Op. & videtur q̃ frater d non debet admitti ꝛ̃ fratrem in magnis criminibus. vt in l. si magnum. C. qui acc. non pos. gl. in ver. de fratre. dicit illud regulare. sed fallit in crimine hæresis in quo admittitur etiam ꝛ̃ parentes. 23. q. 5. si audieris. Adverte. licet docto. hic sentẽ transeant. l. si magnum. alias in glo. loquitur in accusatione, & contentiosi: hæc dico, quia in foro omninò pnsali, hæc cautio non exigeretur saltem ab innito. ar. c. si sacerdos. de of. or. & c. fi. de tẽp. ord. ¶ † Vlt. no. ex fi. literæ, q̃ de crimine quã tumcunq; grani, p̃t quis ꝓdemnari ex p̃sumptione violenta, * quæ satis oritur ex deficiente tia in purgatione. Facit c. excõicamus. §. j. de hæ. & c. cum ꝓtumacia. e. tit. li. 6. ¶ Et ex fi. literæ, & ex medio no. q̃ vehemens præsumption non sufficit ad ꝓdemnationem, sed violenta sic, q̃ voluit hic gl. pe. Facit quod not. gl. c. insinuatum. de sim. fed. dic, vt dixi in d. c. quanto. ¶ † Antequam veniam ad gl. declarabo prius aliqua textualia. Primò. n. quæro, quare eps impetrauit delegatos ꝛ̃ de hæresi ſuspectos, cum potuisset ex offo procedere ꝛ̃ illos. vt. c. ad obolendam. de hær. vbi patet in fi. pro hoc benè facit c. 1. de offi. ord. q̃ ẽt exempti tenent in hoc obsequi epo loci. facit cle. 1. & 2. eo. tit. So. hic non apparet quis impetrauit istos delegatos: forte. n. dum impetrarentur ab epo. seu molestarentur extra iudicium, impetrarunt ipſi istos delegatos, quib. fuit ꝓmissum, vt audiret causam inter eos & epm auctoritate apostolica: nec apparet hic qualiter ageret eps ꝛ̃ eos. Inn. dicit, q̃ forte eps iste denuntiauit crimen istorum Papæ, vel petebat bona istorum pp heresim. Host. dicit, q̃ agebat ciuiliter, vel ex offo impetebat ipsos. arg. d. c. ad obolendam. Nam si criminaliter non potuisset in arbitros ꝓmitti, q̃ hic factum fuit, posset tñ dicere, q̃ forte agebatur criminaliter. Nec obst. q̃ fuit ꝓmissum: quia Papa non approbat, sed recirat hic ꝓmissum: vt dicit hic Io. An. super gl. vnde dicit, q̃ in hoc non est vis, in hoc enim non consistit intel. c. cui. n. applicentur bona clerici vel laici de hæresi damnati. dic, vt dixi in d. c. excõicamus. §. damnati. & in c. cum fm leges. e. ti. li. 6. ¶ Quæro secũdò pro declaratione fin. literæ: quomodo apparebit ex inhibitione pœnitentiæ an sit verus pœnitens, vel fictè conuersus. So. fm Host. & Io. An. si paratus est pbere dictam securitatem, ex pœnitentia begninè suscipere quam post eã denotè & efficaciter implet, præsumptio est de vera cõuersione: alioquin. i. si non vult cauere, vel pñam recipere, vel licet caueat & pœnitentiam recipiat, illam tñ negligit adimplere, est præsumptio de ꝛ̃rio. & hoc satis placet & elicitur ex ipsa litera. & facit de pœ. di. 2. c. 1. Et ex hac expositione no. q̃ non solum deficiens in purgatione punitur vt conuictus, sed ẽt ꝓtumax in eam recipiendo: de quo tñ dic, vt no. in c. excõicamus præall. & vide quod dixi in c. veritatis. de dol. & contu. 7 ¶ † Gl. 1. facit duo. Primò, nstat, an in iudicem q̃ esset religiosa c cem̃ possit compromitti. & die vt in ea: & la tius vt no. in c. cum tempore. de arb. Secundò princip̃aliter, an de causa criminali possit ꝓmitti, & nil bonẽ concludit. sed potius remittit ad c. pẽn. de in integ. restit. vbi de hoc Gof. hic dicit, q̃ agebatur ciuiliter & sic vult q̃ vbi de crimine ciuiliter agitur p̃t ꝓmitti. & Idem Host. & idem gl. & Bar. in l. non distinguemus. §. Iulianus. ff. de arb. & p̃t dici, q̃ vbi agitur de solo præiudicio partium p̃t eõ promitti: secus in præiudicium iſtci, seu reipublicæ. Facit quod no. in l. inter. §. rectè. ff. de fur. & l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de pub. de quo tñ dic vt plenius no. in d. c. pe. & d. §. Iulianus hic tñ nihil probatur vt ꝛ̃. dixi. quia solum recitatur factum. ¶ † Op. & videtur q̃ frater d non debet admitti ꝛ̃ fratrem in magnis criminibus. vt in l. si magnum. C. qui acc. non pos. gl. in ver. de fratre. dicit illud regulare. sed fallit in crimine hæresis in quo admittitur etiam ꝛ̃ parentes. 23. q. 5. si audieris. Adverte. licet docto. hic sentẽ transeant. l. si magnum. alias in glo. loquitur in accusatione, & non in testimonio: & procedit hoc nisi vitæ fratris fuerit insidiatus: nam tunc & mater ꝛ̃ filium, & ẽt pater admittuntur ad accusationem vt no. in d. l. si magnum. Respectu veri testimonij dicendum, q̃ aut loquimur in ciuili, aut in criminali. primo casu tenet Spec. in ti. de teste. §. 1. ver sed nunquid frater, q̃ ad mittitur ꝓ & ꝛ̃ fratrem: sed creditur plus vel minus fm affectionem: qa nulla lex prohibet. Hoc fallit fm eum nisi habeant omnia pro indiuiso, vel sint ambo sub prãte vnius patris. An autem cõpellatur testificari ꝛ̃ fratrem, remittit ad §. de testium. versi. sed nunquid. c. tit. & ibi vide sentire, q̃ sic: dando regulam, q̃ quilibet non priuilegiatus in testimonio ferendo admittitur, & cõpellitur, si non vult: quia iura volunt gñaliter testes ꝛ̃ pelli. l. si q̃n. C. de testi. & §. de testi. cog. per totum. In criminali verò dicit, q̃ non admittuntur. 4. q. 3. d. c. si testes. §. item lege Iul. facit 3. q. 5. c. 1. ¶ Aduerte tu subtilius, nam p̃t dici, q̃ in ter causam criminalem & ciuilem certo respectu nulla est differentia. Aut enim quæritur, nunquid frater ꝓ̃ pellatur dicere testimonium ꝛ̃ fratrem, vel aliquem ꝓsanguineum & dicendum, q̃ non: siue causa sit ciuilis, siue criminalis. Et q̃ dixi de alio consanguineo, intellige, vsq; ad tertium gradum: & idem in quibuscũm aliis personis enumeratis in d. §. item lege Iulia, & licet Spe. videatur illam l. intelligere in criminali: prout sentit etiam gl. in l. parentes. C. de test. gl. tñ in l. lege iul. ff. e. tenet eam procedere indistinctè, prout generaliter loquitur: & cum illa glo. transit ibi Bar. quod mihi plus placet rõne honestatis: & vt charitas ꝓseruetur inter coniunctos: ni si necessitas immineret: prout dixi in c. 1. de testi. cog. Aut quæritur, nunquid volens admittatur ꝛ̃ fratrem? & puto q̃ sic, tam in criminali causa quàm in ciuili: quia d. l. lege Iul. solum priuilegiat nolentes testificari: volentes aũt repellit: qẽt ibi sentit Bar. nam solum inter parentes & filios reperitur iure cautũ, vt ẽt volentes non admittantur: vt d. l. parentes. & intellige volentes q̃n sunt à patre inducti: nam si se offerrent, essent suspecti. vt legi. & no. in l. quæ omnia. ff. de proc. & in l. vxori. §. 1. ff. de fal. vide quod dixi in ca. 2. de testi. Aut quæritur nũquid frater admittatur pro fratre in ipsius fauorem. & distinguo inter causam ciuilem, & criminalem, vt primo casu admittatur: sed credetur plus vel minus fm quantitatem affectionis: sic intellige gl. 3. q. 5. c. 1. & c. in literis. de testi. nam nullo iure in totum repellitur. In secundo casu non admittitur: quia agitur de maiori præiudicio in quo testes debent esse omninò integri. & idem vt in aliis consanguineis & domesticis. & sic loquitur d. c. 1. & facit 14. q. 2. super prudentia: Puto tñ, q̃ in defectum alio rum admittantur f saltem ad faciendum indicium. vt perueniatur ad torturam. ar. in ca. si. de test. cog. & in c. cum dilectus. & quod ibi no. de ele. & in his casib. puto fratrem cogendum dicere testimonium pro fratre: quia priuilegium est vt non cõpellarur aduersus fratrem. vt d. l. lege Iul. quod cessat, cum agitur de ipsius fauore. ar. in d. l. quæ fauore. C. de le. & in c. & si necesse ꝛ̃. de do. inter vir. & vxo. Ex his patet, q̃ hoc ca. non ꝛ̃ dicit dictis iurib. licet Spe. vbi ꝛ̃. voluerit saluare per viã specialitatis. f. quod speciale sit in causa hæresis & ita sentit hic etiam gl. nam nulla est specialitas. cum hic non fuerit compulsus dicere testimonium, ꝛ̃ fratrem: imò in ipsius fauorem ipsum purgauit: & in primo dicto non per viam testimonij: nec inuitus dixit fratrẽ eodem verbo laborare. puto. q̃ vbi esset necesse. compelleretur frater ꝛ̃ fratrem in causam hæresis: non per ipsum. c. sed per c. in fidei fauorem. de hæ. li. 6. ¶ Gl. in ver. purgauit. colligit primò standum ei, q̃quis prius dixit, siue in iudicio, siue extra sed hoc simpliciter non colligitur

a ¶ Odiosis. Adde gl. sin. in cl. j. ver. facere. de vsur. q̃ sin. dicit q̃ si fiat statutum de nouo q̃ nullus fenerator, nullꝰ vsurarius possit capere pro vsura præter duos denarios pro libra: illa dictio ꝑter, nõ inclu dit, nec ponit q̃ possit capere illos duos denarios, q̃ a est mã odiosa. Quam gl. all. Bal. pro no. in mille locis, in aut. ad hanc. C. de vsu. in l. Gallus. §. ille casus. ff. de li. & posthu. §. qui iniuria rũ. l. si eum. ff. si quis cau. Et adde Bar. in l. actione. C. de transa. & ibi Mod. ponunt, an & q̃n hæc dictio, ꝑter, stet exceptiuè, & q̃n argumentatiuè. Sequtur Ang. q̃si. 293. inc. q̃n in vltimis voluntatib. Et de nã ipsius dictionis, Præter, vide ẽt tex. in auth. hoc amplius. quẽ ibi pondrat Bart. C. de fideic. latè per Albe. in Dictionario suo, ĩ ver. ꝑter. & latè ẽt per Ludo. Ro. p̃si. 328. inci. pñs ꝓsultatio in plura quæsita diuiditur. Quid aũt in dictione, vltrà. an includat vel excludat, vide Car. in c. vltrà tertiã. de test. ponit Bart. in l. 5. de do. præl. Bal. in d. §. q̃ iniuriarũ. Ang. consi. 180. Ange. de Aret. in §. cum autẽ. institu. de adopt.

¶ Adde de dictione, Præter, Old. cõsi. 49. & ibi vide de multis aliis dictionibus, an stent exclusiuè, vel inclusiuè.

Anto. Fran.

¶ De dictiõe, Præter a & similib. dictionib. an stẽt exceptiuè, vl exclusiuè, vide Bar. in l. 1. in fi. ff. de pig. act. & in l. Seio. §. vxori. ff. de ann. leg. vide Bal. in c. j. §. fed & res, per quos fiat inue. in vsi. fen. & vide In. in c. dudũ. 2. de ele. vbi dicit, q̃ in dispensationib. non includit, sed remouet vitium obiectionis. Et vide Bar. ĩ d. l. Seio. §. vxori. de ann. le. vbi dicit q̃ est dictio exclusiua. Et vide Bal. in l. si ita legatum. in pr. de le. j. & l. ita. de do. prele. vbi dicit, q̃ si legãtur centũ præter do- colligitur ex text. quia, vt ꝛ̃. dixi, multæ præsumptiones concurrebant hic, q̃ prius verũ dixerat: sed de materia dic, vt latius dixi in c. per tuas. de prob. & ca. cum in tua. ꝛ̃. de testi. Secnndò gl. hic colligit q̃ vna præsumptio præponderat alteri. ¶ Op. in contrarium de c. cùm inter R. de ele. vbi inuicem se elidunt: * *cõtrer* soluitur quòd aut sunt paris potentiæ, & vna non præponderat alteri: vt in contrario. & sic inuicem se tollunt: si altera præponderat, illa prævalet. Aut autem ex quibus præsumptiones oriuntur, vt hic. & facit quod & quando sint paris potentiæ, vel altera præpõderet, discernet discretus iudex ex varietate factorum. no. c. transmissæ. qui fi. sint legi. & per Io. An. in ca. pe. ꝛ̃. de cri. fal. ¶ Gl. pe. op. de l. 2. C. de hęr. vbi ex leui argumento quis probatur hæreticus. Sol. q̃ ibi sufficit leue argumentum quo ad facultatem inquirendi cõtra eum: vt non habeatur pro conuicto. Vel dic fm doct. q̃ ibi appellatur leue argumentum. q̃ de facili potest probari: vt puta quia apertè erret in articulis fidei: vel non vult iurare, dicens hoc esse peccatum: vt in c. excõmunicamus. ꝛ̃. de hær. ¶ Secundò gl. opp. de c. dixit dominus. 32. q. 1. Et sol. vt in ea. & dic de materia, vt dixi in d. c. quanto. ꝛ̃. Et not. gl. q̃ contra violentam præsumptionem admittitur probatio in contrarium: vt probatur in iurib. al. in ea. & c. fi. de præsb. non bap. ¶ Vlt. gl. quærit † quare ab isto non exigitur iuramentũ sicut exigitur regulariter in purgatione præstanda. ꝛ̃. de purg. ca. quoties. Respondet vt in ea. Sed aduerte: quia dictum gl. procedit si dictio, præter, stat exclusiuè. sed communiter doct. tenent, q̃ stat inclusiuè: vt sic vltrà cautionẽ teneatur iurare, & hoc plus placet. Nec ob. motiua gl. quia hoc iramentum est oneris, & non honoris: & sic nõ inspicitur, q̃ aliàs deieraverit: vt c. cùm in ecclesiis. de maio. & obe. ¶ † Et de hac dictione, præter, vide quod no. in c. dudum. 2. de ele. & c. decet. ad fi. de imm. ec. li. 6. & per Ioan. de Lig. in cle. 2. de pœ. & plenius per Pau. in cle. 1. de sum. Tri. & fid. cath. & per Arc. in c. Ebron. 13. q. 2. Item frustra fuisset hic facta mentio de iuramento si dictio, præter, non includeret, cum non oportuisset excipere id, quod non includebatur. Nam exceptio debet esse de contentis sub regula: vt no. sub ru. de reg. iu. Et vt dicit Bar. in l. Seio. §. vxori. ff. de an. leg. vbi cunq; dictio, præter, ponitur inter res, quarum vna non continetur sub re liqua, stat inclusiuè: ue frustra videatur apposita. & videtur probari per illum tex. secùs si vna comprehẽditur sub altrera, vt si ponitur inter genus & speciem, nisi aliud dicamus in quasi tunc regulariter excludat. dic tamen plenius de ipsius natura, vt no. in iurib. præal. ¶ Vltrà glo. quæro, hic fuit compromissum in delegatos retẽta potestate delegata: quid si non fuisset hæc potestas reseruata, nunqd expirasset compromissum. Inno. hic q̃ non: nihil allegat. ¶ Not. hoc dictum † quòd per compromissum simpliciter factum non expirat iurisdictio delegata super illa re. ego allego clem. quandiu. de appel. & in auth. si talemen. C. de temp. app. & quod not. per glo. & Io. An. in c. significantib. de of. del. per Pau. in 2d. cle. quandiu. ¶ Quid econtra † an expiret compromissum, si fiat ad iudicem ordinarium vel delegatum? dic quòd sic: sed pœna committitur vt l. si quis rem. ff. de arbi. Item si itur ad alios arbitros. l. sed & si in. seruum. in fine. & in duabus. sequentibus. ff. eo. Et est ratio diuersitatis, quia potestas arbitrorum est voluntaria. & habetur ab homine: potestas verò iudicum est necessaria. l. inter stipulantem. §. si stichum. ff. de ver. obl. & in ea. intellexisse. de iu. & habetur à lege, vel à principe: meritò facilius tollitur prima quam secunda. & vide in hoc, quod latius dicam in c. ad petitionem. de acc. & vide per Spec. in tit. de arb. §. finitur. in fi. ¶ Vltimo quæro, pone 13 † quòd isti delegati pronuntiassent, vt arbitri: sed pars reliqua noluisset stare dicto eorum, & petiissent procedi per eos tanquam delegatos, quod fieri potest vt ꝛ̃. dictum est: nunquid potuissent pronuntiare contrariũ eius, quod sententiauerunt, vt arbitri? videtur, quòd non. arg. c. per tuas. de proba. Item non potest quis suam sentẽtiam rescindere. C. de sent. rescin. non pos. per totum. dic con b trarium, quia nũc pronuntiant vt iudices: b & tunc pronuntiauerunt vt arbitri. item videmus, quòd ex noua causa appellationis re tractatur sententia. in c. cum Ioannes. de fid. instr. & in l. per hanc. C. de temp. app. & idem iudex à quo appellatum est, quandoque audit causam appellationis cum alio, vt si appellatur ab Archiepiscopo ad cõcilium prouinciale, cui præsit ipse Archiepiscopus. vt in c. multis. 16. di. not. gl. in c. à collatione. de app. lib. 6. & facit in simili. ille tex. in l. 1. §. fed * si præses. ff. quando app. sit. & hoc tenent *communiter* doct. & pro hoc vide quod not. in c. cum inter canonicos. de ele. in glo. in ver. & etiam confirmauit. vbi concludit: quòd prælatus eligens vt arbiter seu compromissarius, potest postea ex noui ter gestis illam electionem infirmare, vt iudex: quod no. An. autem potuissent isti simul procedere vt arbitri & iudices? dic vt no. in ea. cum ex officij. de præsc. & ea. nisi essent. de præb. hic non sunt alia.

CAP. XV.

1 *Inquisitio nõ est facienda propter infamiam à malcuolis ortam, nisi de fama vequiratur.*

Cum in iuuentute, ¶ Non præsumitur inconstinens tinuit, maximè si est literatus. h. d. Diuiditur in quinque partes. In prima præmittit exordium circa excusationem episcopi. In secunda, ibi: licet. ponit delationem ipsius. In tertia, ibi: quia tamen, ponit delationis repulsionem, & causam. In quarta, ibi: sed vt, ponit inquisitionis commissionem. In quinta, ibi. qui nobis inquisitorum relationem. ¶ No. præsumendum pro illis qui iudicio principis seu populi dignitatem seu honorem adepti sunt, nam præsumptio est prima fronte, quòd eorum virtutibus exigentibus honorem adepti sunt. Pro hoc vide bo. text. 61. dist. miramur. prope fin. hinc gl. colligit ibi argumentum, quòd electus præsumitur melior aliis: vide ad idem 100. dist. ca. contra morem. vbi dicitur, moribus indecori pallio decorari non debent. ¶ Aduerte tamen, quia præsumptio ista oritur ex eo, quòd promotor seu honoris delator fasumptio ista oritur ex eo, quòd promotor seu honoris delator fasumptio est prima fronte, quòd eorum virtutibus exigentibus honorem adepti sunt. Pro hoc vide bo. text. 61. dist. miramur. prope fin

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶Infamiam. Vide quæ scribit Fel. in c. veniens. 1. §. de testi. vbi tradit de fama, quæ habet ortum ab inhonestis personis, an probet? vide eundem Fel. in c. inquisitionis. §. quæsitum. versic. secundò nota ex tex. §. de acc. vbi dicit, quòd de infamia orta à maleuolis non est curandum.

b ¶Quia sic. Adde quod voluit Bald. in consil. 26. 1. libr. vbi consuluit, quòd narrans pontificis se studere in iure ciuili, de a colligit, quòd propter infamiam à maleuolis ortam non est inquisitio facienda, vel purgatio indicenda. debet enim intelligi de solenni inquisitione, quæ fit super veritate criminis: secùs in occulta indagatione credulitatis & famæ, vt probatur secundùm Io. Andr. hic, quod benè not. Item dic, quòd etiam solennis inquisitio fieri debet super veritate, quando infamia à maleuolis orta est apud bonos & graues tanta, quòd generat scandalum. vt not. glo. in ca. cum dilecti. de purg. canon. in ver. apud bonos. quam sic intelligo. & sic concord. cum glo. in d. c. qualiter & quando. 2. vbi plenè dixi.

CAP. XVI.

natura inter homines quandam cognationem constituit, propter quam hominem homini insidiari nefas est. l. vt vim ff. de iustit. & iur. ¶†Not. argu. quòd propter infamiam ortam à maleuolis non debet superior mouere ad inquirendum. de quo per gl. in c. qualiter & quando. 2. de accu. & ibi plenè dico. ¶Oppo. & videtur quòd litera sit contraria sibi: nam primò dicit, quòd non vult moueri ex maligna delatione: tamen mouetur in eo, quod committit inquisitionem episcopo. Aurien. soluendo dicit, quòd Papa noluit moueri ad inquirendum de veritate criminis: sed commisit inquisitionem super infamia quæ est præparatoria inquisitionis fiendæ super veritate. Et hic etiam not. q. ex denunciatione facta per non idoneum, potest iudex moueri ad inquisitionem faciendam super tali infamia: qđ satis sentit hic Io. Andr. & probatur clarè per istum text. & secundùm prædicta limita hic glo. penul. quæ

Omne expressum, quo tacito, gratia non fuisset obtenta saltem ita faciliter reddit literas uitiosas.
Scholaris præsumitur, facilius impetrare rescriptum, quàm alius.
1 Rector ecclesiæ potest compelli ut recipiat clericum.
2 Ecclesia collegiata non potest compelli ut recipiat aliquem in fratrem, si facultates ecclesiæ non sunt sufficientes.
3 Exceptio peremptoria potest opponi in uim dilatoriæ contra rescriptum gratiosum.
4 Imperator non tenetur probare omnia contenta in rescripto si habet intentionem fundatam iuris præsumptione.
5 Idoneitas extrinseca an præsumatur: & si non præsumatur cui incombit onus, illam probandi.
6 Si Papa nominet quem clericum in collatione beneficij, non est sufficiens probatio clericatus.
7 Quando aliquis opponuntur contra rescriptum, uel contra gratiam, cui incombit onus probandi.
8 Si impetrans non exprimit uerum ualorem beneficij gratia est ipso iure nulla: & ipse tenetur probare ualorem.
9 Si fuit exceptum de insufficientia facultatum alicuius ecclesiæ, cui incombit onus probandi.
10 Fundans se super negatiua, debet illam probare.
11 Executor ad beneficia potest assumere partes iudicis.
12 Executor quo casu tenetur sumere partes iudicis.
13 An coram executore sit lis contestanda.
14 An & quando sit appellandum à processu executorum ad beneficia.
15 An teneat collatio si clausula apposita in rescripto non uerificatur.
16 An conferens beneficium scienter indigno, collatio teneat.

Dudum. ¶Is pro quo beneficiando scribitur cum clausula, cum idoneus præsumatur. hoc dicit. Prima pars quærelam. Secunda dat iudicem. ibi causam. ¶†Primò not. quòd quanodoq; in rescripto fit mentio, quòd impetrans sit scholaris: an autem vitietur b rescriptum si impetrans non est scholaris? credo quòd sic: c quia facilius obtinetur gratia hac qualitate expressa. Facit quod no. Inn. in ca. cum in cunctis. de elect. & omnę expressum, quo tacito gratia non fuisset obtenta, saltem ita faciliter reddit literas vitiosas: vt in c. postulasti. & quod ibi not. Host. de rescrip. Facit quod not. Spe. de rescrip. præsenta. §. ratione autem impetrantis. versi. sed vbi scribitur 2 pro Scholari. ¶†Secundò not. quòd etiam in ecclesia non tamen collegiata potest constitui beneficium pro clerico super reditibus ipsius ecclesiæ. Ad hoc, ca. conquerente. de cler. non resid. quòd sic potest intelligi, vel dic sic, not. quòd rector ecclesiæ potest compelli ad recipiendum aliquem in clericum, & in fratrem, licet pro eo non sit specificatum in ecclesia: sed oportet sibi prouidere de reditibus ecclesiæ: nam in hac ecclesia non erat beneficium pro clerico: nec erat collegiata, vt colligitur, ibi facultates ecclesiæ, &c. Ex hoc singu. no. quòd rector ecclesiæ non solum debet habere clericum: iuxta c. vt quisque. cle. de vit. & hon. cle. sed etiam potest compelli vt illum suscipiat in titulum ecclesiæ suæ, vel sic censeatur vbi beneficiatus. & quamquam hoc c. loquatur in Papa: idem tamen puto dicendum in episcopo. arg. c. extirpandæ. in fi. & quod ibi dico de præb. & facit quod not. in ca. exposuisti. de præb. & in c. postulasti. de iurepar. & hoc not. †Si autem vis intelligere, quòd hæc ecclesia fuerat instituta, vt esset collegita: quod innuit illud verbum positum in text. ibi: in clericum & in fratrem, &c. tunc no. collige, quòd prælatus ecclesiæ non tenetur aliquem recipere in canonicum, & in fratrem, seu in clericum, si facultates ecclesiæ non sufficiunt, quia clerci non sunt etiam in ecclesiis collegiatis instituendi vltrà facultates ecclesiæ. vt in ca. 1. de instit. & in c. vno. de stat. reg. lib. 6. & sic ipse solus capiet totum. & hoc pnto procedere, si bona sunt communia: si autem præbendæ essent distinctæ, nõ video quo modo posset iste excipere contra impetrantem, cum illi sit imputandum si minus sufficiens beneficium impetrat. vt in cap. clericus. victum. & quod ibi not. 91. dist. Hic autem bona erant communia vt pater ibi. facultates, &c. & sic agebatur de præiudicio ipsius recto- 4 ris cum minus sufficiat, quòd in plures distribuendum, vt in c. cum M. de constit. ¶†Quartò not. quòd exceptio peremptoria contra rescriptum gratiosum potest opponi in vim dilatoriæ. & hoc probat ibi: declinans examen, &c. quod tenet hic Host. licet aliud sentiat Inno. sed primum verius. & est ratio, quia surreptio vitiat rescriptum ex quo datur iurisdictio: potest ergo opponi peremptoriè, quatenus opponitur ad gratiam. potest excipi dilatoriè, quatenus opponitur contra defectum iurisdictionis. & de hoc per Inno. & alios. de rescr. constitutus. ¶†No. & tenemenți hoc dictum meum, & quasi nouum: quòd impetrator non tenetur probare & verificare omnia contenta in rescripto. etiamsi videantur expressa in forma conditionis. si pro illis habet intentionem fundatam iuris præsumptione: sed onus probandi contrarium incombit neganti: vt hic singu. probatur. & sic limita not. per Ioan. And. in c. 1. de li. contest. lib. 6. ¶Not. vltimò, quòd quilibet præsumitur idoneus etiam ad beneficium obtinendum. Facit 1. q. 1. sicut Christus. & respectu beneficij obtinendi, intelligo dummodo sit clericus: aliàs non est idoneus, vt in ca. 2. & in c. ex literis. de institu. sed respectu bonitatis 5 d intrinsecæ quilibet præsumitur bonus etiam si sit laicus: secùndum Host. vt in d. ca. sicut. Facit quod not. Dyn. in regu. semel malus. lib. 6. 6 ¶†Sed aduerte, quia fortiter nunc oppo. contra istum text. idoneitas est duplex. Quædam intrinseca cum qua homo nascitur: puta quod si castus, sobrius, &c. hæc præsumitur maximè post baptismum. d. cap. sicut. Quædam est idoneitas extrinseca, vt quod quis sciat cantare, legere, & similia quæ spectant ad clericum. & ista nõ præsumitur: imò si opponitur contra aliquem defectus scientiæ: subiicitur ille examini: vt est tex. cum glo. 1. in ca. si fortè. de elect. li. 6. Item verbum idoneitas, verificatur in ætate, vt in c. super inordinata. de præb. Item vt non habeat quis plura beneficia. vt in ca. is cui. eo. tit. lib. 6. malè ergò dicit tex. quòd iste prima facie est præsumendus idoneus: nisi contrarium probetur. Sol. do, Anto. tacitè vi detur respondere huic contrario, dicens, quòd ex quo aduersarius opponit debet probare: quia cum actum impetrationis iste exercuit, præsumendus est idoneus. Item hic fuit facta collatio per Papam vel alium: & sic status collationis eum releuat ab onere probandi. Item fuit hic oppositum contra literas de non idoneitate: vnde præsumptio idoneitatis in hoc fuit, ne impediatur processus sufficiens ad aggrauadum partem onere probandi. Et sic ponit tres sol. quarum vltima est multum diuersa à duabus præcedentibus: tamen nulla mihi placet. Prima non valet: quia peractum impetrationis non debet præsumi idoneus, cum Papa expresè mandat in- 7 quiri si est idoneus. †Ad idem, quod ponit Io. Andr. in regul. non licet actori. de reg. iur. lib. 6. vbi dicit, quòd si etiam Papa nominet quem clericum in collatione beneficij, non tamen est sufficiens probatio pro clericatu: si vendicando beneficium allegat se clericum vel aliter agendo. pro hoc extrauag. Bonifa. quæ incip. iniunctæ. de ele. Nec secunda sol. sua procedit: quia si Papa contulisset non mandasset inquiri si sit idoneus, cum ante collationem eum examinasset. arg. ca. quando episcopus. 24. dist. Item præsupposito, quòd non examinasset, satis est, quòd nunc mandet eum examinari per illam clausulam, si est idoneus; ergò non præsumpsit eum idoneum. Tertia etiam sol. non procedit: quia Papa committit causam in totum: & sic etiam quò ad merita: & discernit, vt virtute illius clausulæ non arcetur iste ad probandum se idoneum. Item hæc tertia sol. nimis restringit tex. & est quasi contra duos præcedentes. quare ego dicerem quòd text. iste in fin. debeat intelligi de

idoneita

idoneitate intrinseca. & sic videtur intelligere glo. in d. cap. si fortè. Nam idoneitas extrinseca non præsumitur. In hac autem intrinseca cui incombat onus probandi, dico, q̃ aut tertius se opponit & ille habet probare: vt c. 1. & c. vt circa. de ele. li. 6. & c. cum dilectus. c. ti. & c. tam literis. de testi. cum multis simi. Ratio, quia excipiens in excipiendo sit actor. l. 1. de excep. Aut nemo se opponit: & tunc is qui habet prouidere, seu electionem confirmare, debet de omnibus inquirere etiam de his quæ præsumuntur ratione bonitatis intrinsecæ. vt c. cum dilectus. & c. cum nobis. de ele. & c. nihil. c. tit. & 78. di. c. quid est. & sit hæc inquisitio etiam si infamia nõ præcedat, cum agatur ad pœnam imponendam. vt no. in iurib. præall. & not. 8 In. in c. 1. de postu. præla. †Prædicta videntur de mente Io. Andr. in regu. infamibus. de re. iu. lib. 6. in mercu. & hæc procedunt respectu eorum, quæ opponuntur in personam. Quandoque aliqua opponuntur contra rescriptum, seu gratiam, & cui incumbat onus probandi. recurre ad no. per Io. An. in d. c. de lit. contest. li. 6. vbi videtur post alios velle, quod in expressis incumbat onus probandi impetranti, qui habet probare ea quæ narrauit in rescripto. In tacitis verò probat opponens, quia in excipiendo efficitur actor: vt §. dixi. & 9 faciunt hæc ad quæstionem quotidianam. †Quidam impetrauit beneficium Sancti Martini, & narrauit, q̃ ipsius reditus centum florenos non excederent. Oppo. quòd valet plus: quæritur de duobus. Primò, præsupposito valoris excessu, nunquid ex hoc capite gratia a sit nulla. Secundò, cui incombat onus probandi: præsupposito q̃ habeat nocere. & videtur primò, quòd non debeat nocere, ex quo constat de corpore beneficii. arg. eorum quæ no. in ca. significauit. de rescrip. & sic non obst. c. cui de non. de præb. li. 6. loquitur enim de impetratione generaliter facta. Sed hoc non obstante contrab rium teneas. dic enim, q̃ si non expresserit verum valorem, gratia est ipso iure nulla & onus probandi, quod non valeat vltrà expressionem, incumbit impetranti, cum sit pars gratiæ suæ. & sic consuluerunt Gasp. & Io. de Fan. vt hic refert d. Car. sed ego attego do. de Rot. deci. 272. vbi hoc expresè tenent: & plus dicunt: quòd Vrbanus Papa 6. ordinauit vt quisque teneatur facere mẽtionem de valore beneficij, quod impetrat, & etiam obtentorum, & aliter gratia facta non valeat. & est ratio primi: quia citius mouetur Papa ad concedendum beneficium modici valoris quàm magni, & exprimens minorem valorem, videtur fraudulenter fecisse, vt citius Papa induceretur ad concedendum, non immeritò gratia inficitur. vt d. cap. postulasti. de rescrip. Quid autem si in literis sit mentio de valore impersonaliter: vt quia dicitur, tantam summam, vt asseritur non excedit, &c. Dicit hic d. Ant. quòd quædam decisio Rotæ habet falsitatem non vitiare, quasi hoc non referatur ad impetrantem. cõtrarium tenet ipse: quia debet intelligi quod per impetrantem illud fuit assertum. Ego dicerem, quòd aut priora verba erant concepta in personam impetrantis: vt quia dicebatur, pro parte talis nobis fuit insinuatum, quòd tale beneficium vacauit tãto tempore, &c. cuius reditus, vt asseritur, valorem centum florenorum non excedunt: & tunc non debet intelligi, quòd per impetrantem illud fuerit simpliciter assertum: sed quòd impetrans dixit illud ab aliis asseri: & eo casu sufficiat impetranti probare, quòd ita asseretur. nam in generali sermone non intelligitur persona loquens. vt in auth. si quando. C. de constit. pecu. & in c. petitio. de iuriis. Aut omnia verba rescripti loquuntur vniformiter: & tunc debet intelligi, quòd per impetrantem fuit facta relatio: intelligitur enim clausula si preces veritate nitantur in ca. 2. de rescrip. & sic oportet impetrantem expressa probare. & hoc not. & vide quæ dico in d. c. po 10 stulasti. & c. ad aures. co. tit. ¶†Expediam primò glossam Ber consequenter gl. Inno. satis not. & quotidianam. ¶Glo. 1. in principio est satis clara. & §. latius expedita. In secunda parte quærit, hic fuit exceptum de insufficientia facultatum, cui incumbit onus probandi, an rectori quod facultates non sufficiant, an impetrati quod sufficiant? Respondet quod rectori, quia ecclesia præsumitur sufficiens. In contrarium allegat l. ex persona. C. de prob. vbi dicitur, q̃ qui dicit alium esse soluendo, debet probare, saltem quòd aliquando fuerit soluendo, quo probato præsumitur in futurum esse soluendo. Ioan. And. dicit: quòd aut constat de præcedenti statu ecclesiæ: & iuxta illum statum præsumitur ecclesiam esse soluendo, & asserenti contrarium incumbit onus probandi, arg. in c. ex parte. de concess. præb. in fi. de rescrip. c. 1. li. 6. & quod not. in c. vno. vt ecclesia. benefi. in fin. Si verò non constat de præcedenti statu, debet præsumi quod saltem sufficiat pro duobus. arg. in c. quisque. de vit. & honesta. cler. & c. nemo. de consec. dist. 1. & dicens minus, vel vltra, habet probare secundum eum. quod placet do. Anto. nisi ecclesia sit collegiata: tunc enim cum ad minus requirantur tres l. Neratius. ff. de verb. sig. præsumendum est sufficere pro tribus. Hoc dictum est satis æquum: nec credo, quod aliter intellexerit Io. An. Sed an illud sit verum de iure canonico, vt tres ad minus requirantur ad esse collegij, remitto te ad glo. cap. 1. 10. q. 1. & plenè dico in c. 50. de elect. Ad prædicta vide etiam glo. in clem. ne in agro. de

stat. regula. §. ad hæc. in ver. seruitutis. quæ dicit sufficere si rector ecclesiæ tenet clericum seruitorem, & tale quid sufficit rectori, & vni seruitori, q̃ non sufficeret duobus sociis. & videtur dictum ea. vt quisque, intelligere in seruitore & non in socio: & sic doctrina sua hic non esset bona: cum iste debeat recipi in clericũ, & in fratrem. Sed illa gl. procederet, vbi aliàs redditus non sufficerent: sed à principio ecclesia debet esse sufficiens pro clerico idoneo, vt saris colligitur ex d. ca. vt quisque. & ea. nemo. & sic tenet dictum Io. And. hic, 11 vide quod dixi d. cap. vt quisque. ¶†Glo. vltima in prin. est facilis postea oppo. videtur enim quòd neganti impetrantem idoneum, non incumbit onus probandi: cum negatiua sit improbabilis. glo. remittit de hoc ad not. in cap. bonæ. de elect. Aduerte, nam glossa sentit illam oppositionem propter opinionem quorundam dicentium, quòd negatiua transfert onus probandi in aduersarium, in cuius personam resolutur in affirmatiuam: quod tamen est falsum quia fundans se super negatiua, habet illam probare: vt probatur in ca. 1. de confess. lib. 6. no. Ioan. And. in regula. sine possessione. de reg. iur. libr. 6. in mercu. & not. in d. cap. bonæ. & si est negatiua mera, poterit facere positiones, vt in d. ca. 1. de quo dicendum ibi. Secundò glossæ. q̃nerit, quomodo probabitur iste non idoneus? & respondet satis benè. & vide in d. cap. si fortè. & quod §. dixi. ¶Nunc venio ad difficilem gl. in. quam voluit ad præuiora verba reducere. Ioan. And. in clem. vnica. de offi. deleg. in glo. sua do. Anto. eam valdè ampliauit. Ego clarius reliquis profequor tria. Primò, quia hic sumus in materia executorum, quæro nunquid executor ad beneficia possit assumere partes iudicis: an debeat procedere extraiudicialiter. Secundò, an saltem aliquo casu teneatur procedere iudicialiter. Tertiò, nunquid valeat prouisio per eum facta, nõ verificatis 12 requisitis in rescripto. ¶†Venio ad primum in quo Innoc. in effectu concludit, quòd suus executor sit datus cum clausula importante monitionem, siue conditionem. exemplum primæ, si est idoneus. exemplum secundæ, si est doctor, vel similis, semper potest assumere partes iudicis, si vult, quòd sic citare illos quorum interest se potest, vel iudiciali ter inquirere de veritate, & idoneitate istius, recipiendo testes, & alias probationes. Ratio, quia commissa prouisione videntur omnia sibi commissa per quæ peruenitur ad illam. de offi. deleg. præterea. & ca. prudentiam.

& ff. de procur. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Item cum ipse delegans potuisset sic procedere. ergò & ipse delegatus, qui fungitur vice ipsius. de offic. deleg. super eo. & l. 1. ff. de offic. eius cui mandata est iurisd. quinimò plus dicit Inno. quòd etiam si sine clausula executor deputetur, nihilominus potest assumere partes iudicis: quia semper subintelligitur illa clausula, si est idoneus. vt no. in ca. cum adeò. de rescrip. & cap. causam. de elect. & sic transit eum eo do. Anto. hic. Sed tu attende, quia Inno. in hoc vltimo sentit contrarium in c. ad disloquendum. de despon impube. ibi enim dicit, quòd si executor datus est simpliciter ad conferendum, non habet cognitionem: vnde si velit admittere exceptiones, posset dicere is, cui prouisio est facienda, non spectat ad te: quia tantum est executor. Idem videtur sentire Inno. in c. de cætero. de re iud. vbi dicit, quòd executor datus ad conferendam præbendam, si vacat, habet tantum cognitionem in cognoscendo an vacet: sed constito, quòd vacet, remanet purus executor. & sic sentit, quod si datur simpliciter, nullam habet cognitionem. sed glo. not. in ca. pastoralis. §. quia verò. de offi. deleg. dicit not. executorem datum ad conferendum esse mistum, nec requirit appositionem clausulæ. & sic concordat cum dicto Innoc. hic. plus hoc mihi placet, quod c probo ratione. executor merus est ille, qui deputatur post negotium plenè discussum, ita quod non restat nisi actualis executio. vt in l. executorem. de execut. rei iudicatæ, & iste meritò nullam habet potestatem. exemplo in nuncio, qui committitur executio sententiæ. vt in l. si vt proponis. C. eod. per Bar. in l. à diuo Pio. ff. de re iudica. dico plene in c. de cætero. J eod. tit. Iste ergò executor qui datur ad prouidendum, nil ad compellendum, est deputatus negotio prius non discusso: imò intelligitur clausula, si est idoneus: vt suprà dixi. ergò non potest dici iudex merus executor, ergò tacitè iudex seu superior prouisionem committendo videtur committere etiam iurisdictionem circa illam, & pro tanto dicitur executor, & non iudex: quia non deputatur inter contendentes: nec principaliter ad actum iudicialem, sed ad actum qui extraiudicialiter exerce-

a ¶Gratia sit nulla. An debet exprimi valor beneficii, vide Petr. in cle. 1. de concess. præbend. Andr. Barbat.

* Sebast. Sap.

b ¶Veum valorem. Vide Card. in consi. 34. incip. M. 382. die 10. mensis Iulij. & Rotam de cisi. 41. in cip. nota, secundùm op. aliquorum. in antiquis. cum alle. latè per Fel. in c. ad aures. versi. de expressione valoris. §. de rescr.

Sebast. Sap.

c ¶Executor merus. Quis dicatur executor merus, & quis executor mistus, latè tradit Fel. in c. de cætero. in princ. J. de re iudic. vbi plura in materia executorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a * Sebastia. Sapia. ¶ Venio. Vide Rotam decisi. 258. incip. si in forma communi. & Card. in consi. 76. incip. reuerende pater.

b ¶ An executor. De hac materia vide etiam per Innoc. in c. ad dissoluendum. infrà, de spon. impube. per eundem in ca. 1. de concess. præbend. lib. 6. circa principium. & per eundem in cap. de cætero. de re iudicata. Anto. in cap. cum nostris. de concession. præbend. per Paul. in clement. 1. de conceff. præben. per Inno. in c. vltimo. de transla. & aliqui perb

to: vt j. dicam. ¶ Venio nunc ad secundum articulum, an executor b teneatur assumere partes iudicis falsem aliquibus casibus? In. 13

eundem in cap. dudum. el 2. de elect. & etiam in ca. inter dilectos. de excess. prælato. per Bartol. inl. 2. C. quando prouo. non est necesse. per Io. And. in c. capitulum. de refer. per gl. in cap. pastoralis. §. quia verò. de offi. deleg. per glo. in c. sint quorum. ver. ab executore. 2. q. 6. per gl. plenè ca. & si non cognitio. 25. q. 2. Et vide Imol. post Lapum in clem. 1. de re iudicat. vbi dicit, quòd licet executor non admittat exceptiones, tamen tenetur admittere exceptionem notoriam. Et vide Arch. in cap. quatuor. 12. qõ. 2. vbi dicit quod si Papa mandat executori dicendo hoc modo, Conferas vel assignes beneficium tali clerico, si reperieris eum idoneum, potest conferre beneficium: nullo vocato, nec aliqua informatione habita: secùs dicit, si Papa mandasset per hæc ba, prouideas, vel prouideri facias, & ibi etiam dicit quod eo casu procederet, nullo vocato, si ille cuius ius lædirur, posteà compareat auditur: & si ius habeat cassabitur quod factum est. Et vide Archidiaconum in ca. dudum. 23. quæst. 2. vbi dicit, quod si Papa mandat alicui executori hoc modo, Mandamus tibi, vt assignes præbendam illi, si fuerit idoneus, vel dignus, vel si volnerit residere, Quod cum istæ clausulæ sonent ad instructionem, & monitionem, tenet quod ipse facit: sed si læditur ius litigatoris, est appellandum. & allegat Vincen. cap. mandatum. de rescript. quem dicit ita tenere. Et dicit etiam quod de hac materia notat Innocen. hic, & vide Archidiaco. in cap. 1. 21. q. 1. vbi dicit, quòd si Papa dat facultatem episcopo deputandi in sua ecclesia vnum clericum, quem ad hoc idoneum esse putauerit, non poterit in ecclesia illa deputare clericum, qui habeat sufficiens beneficium. Adde quod not. Ioan. Andr. in cap. accepimus. de ætat, & qualitate. vbi ponit an executor possit mittere in possessionem non oblato libello. Et eum allegat Baldus in l. final. ff. de constitu. princip. Item an verba, quæ quotidie continentur in literis apostolicis. quas dirigit ad executores, videlicet, si tibi constiterit indubitanter conditionem, vel monitionem: vide per Bartolum in l. non dubium. C. de legibus. Item quando Papa scribit, si tibi constiterit: vtrum possit deferri iuramentum in supplementum probationis: vide Bal. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. vbi tenet quòd non. Item

ri consueuit: nec est verisimile quod voluerit esse merum, cum posset alteri fieri præiudicium, & collatio posset fieri indigno, negotio prius plenè non discusso, seu examinato: vt j. dicam. ¶ Venio nunc ad secundum

re partes iudicis falsem aliquibus casibus? In. noc. hic multum variauit, & in effectu ponit hic tres op. ¶ Prima, quòd non teneatur, siue sit datus sine clausula: siue cum clausula sapiente monitionem seu instructionem: vt est illa, si est idoneus: siue sapiente conditionem. fundamentum huius opinio. est, quia actus conferendi est extraiudicialis: ergò satis est, quòd ad instructionem suam se informet extra iudicium de contentis in literis. Item quia delegatus extraiudicialiter potuit set procedere, & plus videtur velle In. quòd nõ teneatur iste executor ante prouisionem admittere exceptiones alterius partis pro interesse suo comparentis, nisi opponatur de defectu potestatis; puta, quod referiptum sit nullum: oportet enim quòd primò constet de potestate argum l. cedere diem. ff. de verbo. sign. secus vbi non contenderetur de fundamento iurisdictionis. argum. cap. constitutus. j. de appella. ¶ Secunda opinio est, vt distinguatur inter clausulam sonantem in monitionem, & clausulam sapientem cõditionem: vt primo casu non teneatur adhibere causæ cognitionem. Secundo casu sub distinguit. quia si alteri fit præiudicium, puta, episcopo vel capitulo, ad quos pertinebat collatio: & tunc debet proedere partibus vocatis, & cum causæ cognitione, aliàs non teneret prouisio. Aut non fit alteri præiudicium, & potest procedere sine causæ cognitione: quia videtur hoc casu sibi mandatum tanquam bono viro: prouisio tamen erit nulla conditione non purificata. ¶ In tertia opinione videtur Innocen. residere in prima opinione, cum quadam tamen limitatione: vt semper possit executor procedere extraiudicialiter partibus etiam non vocatis nisi tria concurrant. Primò, quod clausula apposita sapiat conditionem. Secundo, q inferta sit per verba sapientia cognitionem iudicialem, vt puta, si tibi constiterit, quòd sit magister in theologia. Tertiò, quòd alteri irrogetur præiudicium. nam si nulli fit præiudicium, videtur commissum vt sibi constet tanquam bono viro. & cum hac opinione videtur transire gloss. in dicta clemen. 1.

addde Oldr. consi. 227. Item an sit differentia, si in literis apostolicis dicatur, Si eum vitæ laudabilis esse reperies, vel si dicatur, Si prædictus clericus esset vitæ laudabilis: vide Oldra. consi. suo 41. Et adde Anto. in ca. ex parte. de constitu. Bal. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. publi. versi. venio ad secundam. vbi ponit de illa forma,

de offic. deleg. Sed idem Innocen. clarius locutus est in capit. proposuit. de concessione præbend. in versicul. executorem. Ibi enim ponit in hac materia duas opiniones: & expressè eligit alteram, Primò enim dicit, q executor datus ad prouidendum est purus, & merus executor: ita quod nullam habet iurisdictionem, nec debet citare partes nisi in literis hoc caueatur. tunc enim est seruanda forma mandati. de rescriptis. cap. cum dilecta. vnde plus videtur secundum eum: q si comparet quis, qui vult aliquid dicere in personam eius, cui est facienda prouisio, non debet eum audire: quia purus & merus executor est, & nullam habet iurisdictionem. allegat notata in capitu. de cætero. de re iudica. & idem dicit: si velit hunc executorem recusare, quòd non est audiendus. de officio delegati. cap. nouit. potest tamen secundum eum opponi de rescriptis. ca. surreptione. quia ob hanc causam reuocaretur quicquid fecisset, etiam post executionem. Refert tamen ibi alios tenere: & fortè benè secundum eum: quòd licet iste executor nullum vocare teneatur: si tamen aliquis comparear, qui velit aliquid dicere in persona, debet audiri. argument. j. de accusationibus. ca. accedens. quia iste executor habet iurisdictionem. sed Innocentius approbat ibi primum dictum, dicens, quòd de stricto iure magis potest sustineri. & clarius loquitur ibi post aliquas lineas, dicens se fateri q si omissa cognitione summaria, & repulsis contradictoriis exequatur mãdatum, quòd valet: quia est merus executor ad implendum mandatum. Item quia summaria cognitio non est semper de necessitate: neque de substantialibus executionis mandati: fatetur tamen quòd in compulsione est necessaria causæ cognitio. & sic contradicit Innocentius his quæ dixi §. in 1. articu. §. secundum eum. Sed in d. ca. ad dissoluendum, prope finem, sentit aliam opinionem, dicens: quòd executor ad prouidendum simpliciter deputatus non debet admittere exceptiones cõtra personam cui fienda est prouisio: quia nõ est iudex, nec in forma iudicij procedere debet: secùs dicit si est datus cum clausula illa, si est idoneus: vel vt aliter compellat, tunc oppositam exceptionem vel denuntiationem debet admittere, & appellari potest ab eo, & cassaretur quicquid faceret post talem appelationem, si probatio fuerit oblata, j.

vbi Anton. not. de rescriptis, dominus de Rota decisione 35. Item si executor ad vnam in aliquo assumpsit partes iudicis, posteà in reliquis vt merus excutor, an teneat eius processus, Antonium, in dicto capitulo, cum contingat. de rescriptis. Abbatem post Innocentium, capitulo, Quintauallis. de iureiurando. Item de quæstione hic posita per Antonium, Innocentium, vide Baldum, in sua margarita Innocentij, in verbo, Prouisor. Lapum allegatione decimaquinta, in ordine meo. circa finem. Item adde Archidiaconum in capitulo, offertur. circa principium tertia quæstione tertia. vbi dicit, quod executor propriè ad beneficia aliquas exceptiones debet admittere, vt in capitulo. constituta. de rescriptis. Et dicit de hoc dicendum vt notat Compostellanus in capitulo, capitulum. in glossa. quia omnes. de rescriptis. Item in hac materia vide Petr. de Ancharono in consil. 386. Item quando Papa scribit, si tibi constiterit, vtrum possit deferri iuramentum in supplementum probationis vide singulariter per Bal. in l. in bonæ fidei. C. de rebus credi. vbi tenet, q non. Item adde Ol. consi. 227. Item vide omnino quæ multum eleganter in hac mã scribit Bal. l. neq; natales. C. de proba. ¶ Adde an executor teneatur assumere partes iudicis, Petrum de Ancha. consi. 125. Abbat. consi. 34. Lap. alleg. 15. & 61.

de appel

* Sebast. Sapia.

a ¶ Cognitionem. Vide Car. in cle. 1. in 2. q. de pcess. pb. & cl. j. in 3. no. de of. dele.

b ¶ Si qs auctoritate. rescripti. petit sibi prouideri de bñficio. rescriptũ sufficit p libello. Et vide Ant. in d. c. pterea. de dil. vbi dicit, q in bñficialib. citatio cum assertione rescripti, a habet vim libelli. Et ibi ẽt dicit, q in causis summariis, & breuioribus. in quib. non requiritur libellus, sed sufficit qualisqua lis petitio iuxta clẽ. sæpe. de ver. sig. illa citatio cũ inserrtõe rescripti delegatorij, q fecit delegatus, hẽt vim libelli. nam delegatus in citatione dẽt inserere tenorem rescripti delegatorij, aut consuetudo obseruat & hñ in l. 2. ff. si qs in ius voc. nõ ier. q bñ no. Et idem dicit, Inn. in c. dudũ. §. de ele. gl. sua ī ver. ptestatione, ts Arch. in c. offeratur. 3. q. 3. ¶ Adde, q in citatione sit inserendus tenor delegatiõis. Ange. cons. 39.

Sebast. Sap.

c ¶ Vocatis vocandis. quo dẽat pcede re executor q est datus cũ clãvocatis vocandis. vide Card. in pclã dñs noster Papa. & pclã 94. inc. nobiles viri. quẽ refert Fede. in c. de cætero. versũ. qd de clã. j. de re iu.

de ap. interposita. aſr locutus est In. 1. c. de cætero. de re iu. vbi dr, q qdã est executio, p ptem era, & pro parte missa. vt si mãdatur alicui. vt Titio prouideat de tali prẽbenda si vacat: nam cõditionem habet in hoc si vacat sed postq̃ ꝛstiterit, q vacat, non habet amplius conditionem, ideò si aliquis vellet obiicere in personam aut iudicis, aut illius cui fienda est prouisio non est audiendus fm eum. Adducit no. in d. c. proposuit. & 2. q. 2. c. dicenti. §. & si non cognitio. & de resc. cum dilecta. & sic vt sentire ibi Inn. per hæc verba si bene pon deretur, si dicatur simpliciter nullam habet cognitionem, a si autem dicatur cũ aliqua clausula habet cognitionem, quatenus venit purificanda illa clausula, & non aliter, & hæc multum differunt à præcedentib. Aliquid de materia tetigit idem In. in c. si. de transl. epi. vbi dicit, q si cui mandatur iurisdictio, vt alicui prouideat, si est idoneus extraiudicium se informet de idoneitate, nec credit necessarium q huiusmodi executor debeat aliquem vocare ad sciendum, si velit dicere, illud pro quo scribitur non esse idoneum, licet anteq̃ prouideat, debeat examinare an sit idoneus vel ne, vt not. §. d post. præla. in c. i. de concess. præb. li. 6. & c. cũ olim. j. de priu. vt limitare omnia præ dicta. dicit. n. q licet executor cui scriptum est, vt præbendam cõferat, & in possessionem inducat, & dictorum ppescat, posset præbendam conferre non vocatis his quorum interest: tñ nullo modo debet auferre possessionem alicui. prius non vocato, & convicto possessore, nec etiam aliàs statum possessionis mutare. C. si p vim vel alio mo. l. fi. nisi primò collationem fecisset vocatis partib. & cum causæ cognitione in danda possessione: qa tunc datio possessionis est executio collationis primo factæ cum causæ cognitione: nec est vis fm eum in commissione Papæ, siue rñ dicatur, conferas, siue adiiciatur, & in possessionem inducas: quia semper possessionem dare potest. i. c. significasti. de of. del. & idem quo ad præmissa, vt velle Io. An. in ad. Spe. in ti. de pe. & pos. §. fi ad fi. facit quod leg. & no. in c. licet episcopus. de præb. li. 6. & c. ordinarii. de of. del. li. 6. hæc dicta Inn. in hac materia, in diuersis locis sparsa, ex quibus potes colligere difficultatem huius passus. Host. in c. ꝓposuit. præall. tenet executorem datum ẽt simplr ad prouidendum arctari ad admittẽdas legitimas exceptiones, cum sit executor mistus: & in talib. literis semper intelligitur clausula, si idoneus fuerit. de resc. cum adeo. & no. hic q legitimae exceptiones sunt sem per admittendæ: licet pcisè scribatur. de off. del. ex parte. 2. & sic tenet secundam opin. q ibi recitat Inn. q §. retuli. Clarius adhuc loqtur idem Host. in c. de cætero. pal. vbi referẽs dicta Inn. dicit, illa ibi dicta mira & noua, aut quod ipse non intelligit, excludens certum esse, q cum Papa scribit pro aliquo beneficiãdo admittuntur exceptiones propositæ, & q beneficiandum, & q rescriptũ, & q executorẽ, vt patere dr: vt in eo, q de le. & no. §. de resc. ad aures. & c. cũ adeo. & c. postulasti. & c. si proponente. & in multis aliis iurib. & §. de of. del. pastoralis. §. si verò. Posset tñ saluari illud dictum Inn. fm eum, si sic intellexit quando Papa certo iudici, & pro certa persona & de certa præbenda præcisè, & ex certa scientia scribit exprimens sufficienter in sua litera, quòd non vult q hoc mandatum suum aliquam exceptionem admitti. Dicit tamen, q vix in hoc casu saluabitur, cum Papa dicat, q nec se, nec anteceſſores suos credat hoc expressisse, vt leg. & no. in d. c. ex parte. 2. de of. del. Dicit etiam, q dictum Inn. posset saluari q̃n Papa, vel alius alicui sibi noto beneficium vacans confert, quem etiam mandat per aliquem executorem in possessionem induci. talis enim executio nõ habet prima facie exceptionem admittere. de quo dicit dicẽdum vt no. in c. cum ecclesiasticæ. de exce. & c. accedens. de ac. Io. An. etiã fuit varius. Nam in c. capitulum S. crucis. de reser. tranſuit cum Compost. qui dixit Inno. mandasse seruari, q si ante prouisionem executor vult admittere exceptiones oppositas contra rescriptum, vel

personam assumendo partes cognitoris, possit, quasi videatur sibi mandare: quòd si audiat aliquid, quæ ipsum moueant, cognoscat si velit de his, vel negotium remittat ad superiorem. de re iu. de cætero. & §. de resc. si quando. de fal. super eo. sed si repulsis legitimis exceptionib. a pelletur, & nihilominus prouideat executor. dicit quod probata exceptionum varietate cassabitur collatio: aliàs nõ cassabitur: etiam si appellans se obtulerit probaturum, cum oblatio sit extraiudicialis, ex quo executor cognitionem nõ assumpsit & in extraiudicialib. non proficit oblatio: vt no. in c. cum inter. de elect. & c. interposita. de ap. Nec ob. secundum eum. de ap. dilecto. quia ibi per confessionem partis constabat de veritate exceptionis, vel ibi de executoris compulsione, qui sine causæ cognitione non compellit. Hic loquimur de prouisore: quæ verba nota, quia faciunt ad multa. Sed idem Io. An. in c. dudum. 2. de elect. post Inno. dicit, quòd si quis auctoritate rescripti petit sibi prouideri de beneficio, non est sibi necessaria litis contestatio: quia his qui scribitur, potius est executor quàm cognitor. §. de offi. dele. super quæstionum. §. porrò. sed exceptiones legitimas debet admittere: vt §. de rescript. cum adeò. & ca. constitutus. & c. capitulum. nihil enim potest petere impetrans, quam id quod in rescripto continetur, b nec ex alia causa. & ideò rescriptum sufficit pro libello. b argum §. de dila. præterea. & contradictio est pro responsione. tutius tamen est secundum eum, vt aliqua petitio offeratur, & lis contestetur. argum. in d. c. dudum. & ca. vno. de lit. contest. & hoc etiam voluit Inno. in d. c. dudum. quæ verba not. Alia verba posuit post Compostel. in c. mandatum. de rescriptis. vbi dicit, quod si est rescriptum vt compellat, vel vt prouideat, instandum est apud executorem, vt exequatur mandatum, vel conferendo si ad hoc habet mandatum, vel mandando capitulo, vt illum recipiat, & si capitulum opponit legitimam exceptionem, quare non teneatur recipere, audietur. de appel. dilecto. & de elect. cum inter canonicos. si autem nullam legitimam proponit, vel proponit, sed non probat, tunc executor sine litis conte. compellit. videtur tamen fm eum quod vbi partes iudicis assumpsit executor, sit ferenda diffinitiua, quæ sine lit. contest. peti non debet. potest etiam peti ab executore, quod pronuntiet se ad executionem. mãdati, vel compellionem capituli oppositis non obstantibus debere procedere, quæ verba etiam no. quia instruunt in modo procedendi coram executore. Clarius loquitur idem Io. An. in c. accepimus. de æta. & qual. in ver. per exceptiones. nam per illum rex. dicit. q quando scribitur pro aliquo bñficiãdo, nõ est necesse q̃ his ꝛtestetur, nec q libellus detur in scriptis: sed sufficit q impetrans dicat executori supplieo exequamini mãdatũ vobis iniunctũ, & si nihil opponatur, procedat fm formam mãdati. de resc. cũ dilecta. & c. si qñ. & idẽ. si frivola exceptio opponatur de pb. dilectus. 3. de pcess. pb. c. cũ nostris. Si verò aliquod rõabile opponat, illud examinabit, & executio suspendet. §. de resc. ꝛstitut. & de ap. dilecto. sed sup exceptione opposita prius q testes recipiãt, erit lis ꝛt. fm eũ. all. c. veniẽs. de renũ. & remittit ad plenè no. in sum. §. & qñ. sub. §. de dilatoriis. ver. pe. & vlt. & sic vult in loco simplr q exceptiones sunt admittẽdæ. & lis ꝛtestẽda sup his. vide eundẽ Io. An. ī ti. de pe. & pos. 2. fi. in ad. mag. vbi format q. Papa mãdauit executori. q si ꝛstaret, A. tenuisse duo curata, q decr. execrabilis. Io. 21. q alterũ pferat B. imperrãti. executor, pceſſit illo A. possessore nõ vocato: & postq̃ ꝛstitit sibi de facto ꝛtulit impetratori. bñficiũ de quo in rescripto. ac illũ induxit in possessorẽ: possessor appellauit, & petiit ab oĩa se restitui ad possessionẽ cũ fuerit de facto spoliatus iuxta no. in c. querente. de of. or. q ritur qd iuris: nã opponebat q executor poterat, pcedere parte non vocata, per ea q ponit hic In. sed Io. An. determinat illũ primò restituendum: qa executor nõ poterat recipere probationes parte non vocata. Nec ob. no. hic, qa pcedunt cũ gratia est facta: sed in q. nostra gratia erit fienda prius cõstito. q ille teneret bñficia, q exua. execrabilis. sed fi poterat ꝛstare, illo non vocato, cũ ageretur de facto suo. Idem fm eũ, pſuppositiro, q fuisset merus executor factæ gratiæ, non tñ debebat impetrantẽ ꝛducere in possessionẽ possessore non vocato: cũ posset sibi ius cõpetere. hoc. n. non licet ordinario collatori: vt in c. licet epõs. de pb. li. 6. fortius nec delegato: cũ ordinaria potestas sit fauorabilior: vt c. j. & ibi per gl. de resc. lib. 6. ar. in c. fi. de re iud. & vide ibi latius per eum. & hæc bene no. quia multum limitant hic no. per Inn. Habes nunc dicta antiquorum in vnum collecta, quæ sparsa ingerunt difficultatem. do. Ant. in effectu clarè eum recitando distinguit inter executorem ad prouidendum, & executorem ad compellendum. Primo casu si in literis est clã, vocatis vocãdis: vel q debeat citare partes, & tunc est clarũ q tenet citare: vt velle Inn. in d. c. ꝓposuit. quinimò plus dãt doct. de Ro. seu collector decisionũ. q taliter de putatus vt iudex potius q executor. de quo vide p eos, deci. 337. & sic hẽbit pcedere in loco vbi deputat fuit p c. statutũ §. in nullo. de resc. li. 6. de quo per Gul. de Mon. Laud. de resc. cle. j. & vide vd. de Ro. 363. dec. Ant in literis hoc nõ cauetur, & tunc aut simpliciter sine aliqua clã purificãda mandatur prouisio. & dicit se credere qd

c

debeat

Universidad de Deusto
Biblioteca

* Sebast. Sapia.

a ¶ Merus executor. Vide tñ Lud. Ro. ꝑ. 51 inci. attentis his. & Fel. in d. c. de cætero. verſ. ſeda ꝓclusio.

Sebast. Sap.

b ¶ An executor. ad de q executor q cæpit procedere vt mistus, ꝑt desistere & ꝓcedere vt merus. vt tradit Fel. ī c. cū dinē. ver. & dicit Pe. de Anc. s. de reſcr. Et quas exceptiones debet admittere executor merus & quas mistus, tradit Fel. ī c. pastoralis. §. quia verò. gl. in ver. & ſi ſciat. s. de offi. deleg.

Ant. Franc.

c ¶ Circa hoc de mero executore, puta, nuncio, dicas, q non cognoſcit de nullita te ſuę q habet exeq nec debett aliq̄ exceptionem admittere, vt ꝑ Bar. & doct. in l. à diuo Pio. ff. de re iu. di. & ꝑ Bal. in l. & ſi non cognitio. C. ſi ꝛ ius vel vti. pu. & hr ꝑ d. Ant. in c. de cæte ro. de re iu. & ꝑ Car. in cle. i. §. pe. in 5 q. de fo. cōpe. vbi dicit, q nō admittit ẽt exceptionē nul' itatis. & vide Host. in c. ad cō ſultationē, vbi ẽt per Inn. de re iu. & Arc. in c. ſicut. 2. q. 1. & vi de ꝑ Spe. in ti. de exe. ſen. §. fina. verſi. ſi, vbi ẽt dicit, q ſi admitte ret exceptionē, poſſet ab eo appellari. Tñ dicit Car. ī loco ꝓal. q talis executor ẽt merus, ꝑt admittere exceptionē ſump. litatis, non vt ꝓnun ciet, ſed vt inſtruat ſe & ſi viderit verā exceptionem. ſupersedeat. Quod ẽt voluit Card. in c. paſtoralis. 3. §. qa verò. de offi. deleg. ſubdit tamen q ſi de tali exceptiõe nullitatis fuiſſet co-

debeat admittere exceptiones per quas arguitur ſuæ ptātis defectus. & hoc voluit In. in plurib. locis ſuperius all. aliàs ãt exceptiones de iure deberent admittere: ſed hoc nō admittit ſtylus curiæ, vt dicit Cōpoſt. vbi s. Vocare ãt partes non arctatur, ſm eum, nec aſſumere partes iudicis anteq̄ opponatur, vt voluit Inn. in locis præal. Aut fuit deputatus cū cl'a, & tunc aut cū cl'a ſonante in monitionem, & non arctat aſſumere partes iudicis. putat tñ, q licet de iure non teneatur citare, tamē exceptiones legitimas tenetur admittere, ſaltem vt ſuperiori referat, ſed dicit, quòd practica hoc non admittit: vt dicit Compo. in d. c. capitulum. Aut ſonat in conditionem: & tunc ſi non tangitur præiudicium tertij, putat idem quod in præcedenti mēbro. Si aũt tangitur præjudicium tertij, vocandus eſt ille cuius intereſt, & debet partes iudicis aſſumere de iure & ſic tenet ſcdam opi. In. hic. nec placet ſibi dria illa In. an dicatur, ſi tibi ꝓſiterit & c. vel ſimp'r. ſi eſt de tali vita & c. nam illud verbū ꝓſiterit ꝑt referri ad ſui cognitionem. Idē dicit. f. q debet citare partē, q̄ſ opponitur cl'a quæ debet purificari quo ad aliud anteq̄ ꝓferat vt no. Io. An. in ad. Spe. loco præal. vt puta ſi ꝓſiterit q talis poſſidet duo bñficia curata, &c. & dic, q hoc mēbrum includebatur ſub ꝓcedenti: cum hæc cl'a ſonet in 2ditionem, & venit ꝓiudiciū alterius. Secūdo caſu prin cipali. f. in executore ad 2pellendū, dicit, q aut deputatur ad 2pellēdum hñtes ptātem 2ferendi, & tunc ex quo ꝑcessit ꝓuiſio, nulla admittitur exceptio. de ap. ꝓſtitutus. de accu. acceden. licet poſſit ſi velit, ſaltē vt referat. & ſic ꝑt intelligi ſm eū, q no Host. in d. c. de cætero, ſed certè nimis gñaliter in hoc loqtur, cū poſſit opponi exceptiones de qb. in c. accedēs. ī. de ac. Itē 2 reſcriptū omittit ẽt mēbrum. ſq̄ſ fuit deputatus ad 2pellēdū ordinariū ad 2ferendum, quo caſu dic, q debent admitti exceptiones legitimæ: vt voluerūt In. & Io. An. in plurib. locis præal. Aut eſt deputatus ad 2pellendū poſſeſſorem beneficij, & tunc dicit, q tenet citare & iudicis partes aſſumere. ar. in d. c. licet eps. & no. Inn. & Io. An. vbi s. Hec. pcedit q̄n deputatur executor ad 2pellendū reſpectu iuris de nouo ꝛcreati in literis. Si aũt datur ad ius creatum ante literas. vt in forma c. cū ſcdm Apoſtolū. de præb. refert duas opi. Prima, q eſt iudex, & non executor, ita q oportet q procedat vt iudex, & exceptiones admittat: vt ẽt eſſe tex. in c. accepimus. de æta. & qua. & all. In. & Io. An. ibi, ſed certè illa decr. hoc non probat: imò potius probat oppoſitum, dum dicit, q mandat illos examinari, ſi ſint idonei. Itē nō dicit, q debeat citare eꝑm, ſed admittere exceptiones illi', ſi quas fortè voluerit opponere, nec In. nec Io. An. hoc ſentiūt In. oppoſitū: nam loquitur Io. An. vt s. dixi ſumēdo gñal'r ar. ex tex. illo ad alios executores. Secunda eſt opi. p̄cedenti ꝓxia, q̄ ſentiunt d. de R. o. 392. dec. & all. Pau. in cle. j. de de 2ceſ. ꝑb. dicunt. n. q ex quo præceſſit examinatio in ordinatione, nō vſ datus vt iudex, ſed vt executor. & purificationem gratiæ habebit facere ſe in formādo eẋiudicialiter, vt bonus vir. ẽt in abſentia impetrantis: qa cū aliàs fuerit examinatus, nō exigitur ptia. ſed fiet eẋiudicialis inq̄ſitio de morib. & vita, vbi fuit q̄uerſatus. de ele. li. 6. ſi poſtq̄. & hæc opi. mihi placet, & vſ text. in d. c. accepimus. maximè in eo q dicit, q ex ſuper abundāti mandat inq̄ſitorū. Hæc poſſem tacere, cū tanta ſint ſparſa, & ſatis fatigatus in collligendo & fideliter recitādo aliorū dictaſ n̄ ne cupiētib, & affectātib. iudiciū meum deſit: clarè & bſ dico. q q̄dā ſunt caſus in qb. clarū eſt, q non ꝑt iudicis partes ſumere, & quidā ſunt in qb. tenetur. R emanent aliq dubij in qb. dicā quod mihi vī. Primus caſus, q̄ſ delegans non hēbat iuriſdictionem: non. n. potuit ꝓmittere, quod non hēbat: qa nemo dat quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. & c. q tod aũt. de iurepa. quod ſentit hic Inn. poſt pr. Ex quo infero, q̄ iſti inferiores hñtes de iure ſpeciali cognitionem ſine iuriſdōe. non ꝑt nec per ſe, nec per ſuos 2miſſarios partes iudicis aſſumere ſed extraiudicialiter ad eorum inſtructionem poterūt informatio nem ſumere, ſicut faciunt arbitri & arbitratores, etiam ſi in commiſſione dicatur, ſi tibi 2ſtiterit, & c. nā ꝑt illa verba referri & veri ficari in extraiudiciali inſtructione. text. eſt not. in c. cum cōtingat. de reſcr. Secundus caſus, q̄ſ ſuperior delegans prius cognouit plenè de iurib. partium etiam reſpectu executionis fiendæ, & ſimpliciter mandat, vt conferat & inducat in poſſeſſionem: talis enim eſt merus executor[a], & nullā exceptionem debet admittere. l. executorem. & l. ſi vt proponis. C. de exec. rei iud. no. in l. à diuo Pio. ff. de re iu. & d. c. de cætero. Tertius caſus, q̄ſ ſuperior prouidit, ſeu prouideri mandat alicui ex certa ſcienti. ā, remouendo apertè oēs exceptiones & reſeruando ſibi cognitionem. ar. eorum quæ no. in d. c. ex parte. de of. del. & per Host. in d. c. de cetero. & in hoc eſt diligenter aduertenda forma mandati. arg. de priui porrò. In his. n. caſib. & ſimilib. ſi qui poſſent occurrere, executor eſt oīnò merus. & dr̄ merus, qa non habet miſturam iuriſdictionis. & in iſtis non habet locum gl. in d. c. paſtoralis. Caſus verò in quib. debet aſſumere partes iudicis, ſunt iſti. Primus, ſi in literis mandatur vt citet aduerſarium, vel apponitur clauſula, vocatis vocandis & c. vt s. dixi. & benè facit c. exhibita. & quod ibi no, de iud. Secūdus caſus, q̄ſ vult dare poſſeſſionem, q̄ alius obtinet. Debet. n. illū vocare ꝛtuncunq; ſimpl'r ſeri batur qa non eſt de intentione pritcipis vt qs remoueatur à poſſeſſione ſine cauſæ cognitione. l. ſi, C. ſi. per vim vel alio mo. 3. q. 9. caueant. & c. omnia. & tenent doct. in locis præal. & probatur in d. c. licet eps. de præb. li. 6. Tertius caſus, ſi executor fuit datus cum cl'a, q̄ę venit purificnnda ex facto tertij, de cuius ꝓiudicio agitur: tūc. n. tacitè vī mandata cognitio, qa cauſarum merita partium aſſertione panduntur. in c. tū ex literis. de in inte. reſti. & d. l. ſi. & hoc eſt, q voluit Io. An. in ad. Quartus caſus, q̄ſ executor datur ad 2pellendū ordinariū collatorem, vt conferat: debet. n. eum monere & citare vt 2ferat, & ſi ille opponit exceptiones legitimas, audiēdus eſt: vt eſt caſus cum ibi no. in c. accepimus. in fi. de ætа. & qua. & c. capitulum, & c. ꝓſtitutus. de reſcr. volunt doct. in locis præal. nō. n. debet quis impugnari, & defenſio negligi, ꝛ c. cum inter. de excep. In his eīn & ſimilib. caſib. executor dr̄ miſtus: qa habet cum executione iniunctā miſturam iuriſdōis: quia ex quo ſuperior prius nō cognouit de iure executionis fiendæ, vſ ſuo 2miſſario ẽt iuriſdōem dediſſe. ar. c. ex literis. de of. dele. & d. c. accepimus. & 2 5. q. 2. dicenti. § & ſi non cognitio. Non autem appellatur iudex, quia iuriſdictio hic datur acceſſorię ad miniſterium exercendum, quod ex ſui natura eſt extraiudiciale, nec deputatur inter partes contendentes: ſed qa acceſſorię habet iuriſdictionem, & ratione prædicta tractatur ipſi' materia. vt in c. ſuper eo. de offi. deleg. ad denotandum quod habet iuriſdictionem delegatam vt innuit ibi gloſſ. & in cap. tibi qui. de reſcript. lib. 6. Ex his habes fundamentum huius materiæ. ¶ Extra prædictos caſus remaner dubietas, an executor [b] poſſit aſſumere, vel non, partes iudicis, & an teneatur exceptiones admittere: vbi eligit viam meri executoris. Et in hoc concluderem, quod ſi vult poteſt iudicis partes aſſumere[c]: etiam ſi fuit datus ſimpliciter, per ea quæ dixi s. in 1. artic. Si autem vult procedere extraiudicialiter dico. quòd etiam poteſt: quia cum actus de ſui natura ſit extraiudicialis, poteſt à principio procedere, vt vult, ſicut ille, qui habet duas vias poteſt eligere à principio q̄ am vult: vt nota. in ſimili in c. Quintauallis. de iureiurand. & c. vt quis duas. de elect. li. 6. quod dico procedere, etiam ſi ſit oppoſita clauſula ſonans in conditionem, per verſic. ſi conſtiterit. quia cum hæc verba poſſint referri ad extraiudicialem inſtructionem, vt in d. c. cum cōtingat. nō debet per hæc verba alterari natura negotij: nam ſi teneretur à principio citare eſſet potius iudex quam executor: nec curo de præiudicio alterius extrinſeco vt puta, quia ad epiſcopum pertinebat collatio, vt ſi ſuperior potuiſſet extra iudicium ſe informare, vtrum is pro quo mandat, ſit de tali loco vel magiſter, & c. ſic poterit & iſte: ſed vbi ageretur de iure alterius, tunc bene fateor, vt s. dixi, quòd ille ſit vocandus: puta, ſi diceretur in literis ſi conſtiterit epiſcopum fuiſſe negligentem in conferendo, & c. vel ſi conſtiterit, q talis teneat duas eccleſias curatas, & c. nam hoc caſu tacitè videtur mandata cognitio: quia cauſarum merita partium, & c. vt s. dixi. ſed ſi comparetis, qui prætendit aliquod præiudicium: fateor quòd debent audiri; & tunc debet aſſumere partes iudicis, vt in d. c. accepimus. in fi. & c. cum adeò. & c. ſi quando de reſcript. ctm multis ſimilibus. probatur ratione, ex quo ſuperior non cognouit de iure executionis, videtur hoc mandaſſe ſuo commiſſario. arg. in d. l. à diuo Pio. & probatur hoc in fi. vbi poteſt presbyter iſte in ſe aſſumere onus probandi iſtum impetrantem non eſſe idoneum, & debet audiri, & ſic illlud dictum Compoſt. in c. capitulum. non vſ generaliter procedere. nam ad hoc habet iuriſdōnem, miſtam, vt ibi expediat, aſſumat cognitionem, q ſaris vſ expedire vbi quis pro ſuo præiudicio ſe opponit. ar. opt. in d. c. ex parte. 2. de of. del. & c. ſuper eo. c. ti. & l. i. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loc. pub. Sed dubium eſt, quid ſi quis ſe opponat non ex præiudicio priuato, ſed publico, vt quia comparet tertius & dicit illum non eſſe idoneum, nunqd debeat audiri? Et hoc caſu fortè poſſet procedere dictum Compo. vt executor non teneatur eum audire cum ſit executor extraiudicialis, ſed agat poſtmodum ille per viā denuntiationis vel accuſationis: ſicut nec committens ordinariò tenebatur admittere: vt no. In. in c. ad diſſoluendum. de deſp. imp. ſed de mero iure ꝓrium puto verum: licet. n. fatear ordinarium poſſe, non tñ eius delegatum: qa in dubio debemus credere ordinarium noluiſſe, quod indigno fieret prouiſio. arg. in l. ſi procurator. ff. de cōd. indebi. & maximè q̄ſ expreſſit illā clauſulam ſi eſt idoneus. Item ſicut in confirmatione admittitur excipiēs ꝛ electum pro intereſſe publico. iuxta tñ no. in c. ſuper his. de acc. ita in prouiſionis actu cùm ꝓuiſio habet vim electionis & 2firmationis. iuxta not. in c. cū olim. de cau. poſ. & propr. & preſumendum eſt, q ſuperior voluerit potiꝰ is à prīcipio oc currere. q̄ poſt cauſam vulneratam remediū quærere, iuxta 2ſilium l. ſi. C. in quib. cau. in integ. reſt. non eſt neceſ. ¶ † Ex his infero incidenter. ad dtas qq. Prima eſt, an coram executore ſit fienda litis ꝓteſtatio. vidiſtis ſ. varias opi. ſatis credo. q vbi executor[a] proceſſit cum 2ctoribꝰ. ſit fienda litis ꝓteſtatio: quia talis 2dictio habet vim cuiuſdam petitionis. vt no. in c. ſuper eo. de elect. hoc dico ſaluo eo, q hodie hr̄ in cle. diſpendioſam. de iud. ſecus vbi præceſſit ſine 2dictore. & hoc ſatis ſenſit Io. And. in d. c. accepimus. ¶ † Secunda quæſtio, an & q̄ſ ſit appellandum & an neceſſe ſit apellare à proceſſu executorum ad beneficia? Et in hoc ꝛcludo cum In. & doct. hic. quod aut proceſſit ſine cauſæ cognitione: & tunc ſi non fuit appellatū infrà decēdiū, poterit nihilominùs obiici poſt: quia actus extraiudiciales non tranſeunt in rem iudicatam: poſſet tñ quis ī. decēdium appellare, ſi ſentire ſe grauatum: vt in c. concertationi. de ap. li. 6. ad idem c. conſtitutus. 2. e. tit. Si autem proceſſit cum cauſæ cognitione, puta inquirendo de meritis perſonæ, & aliis in reſcriptis ꝓtemptis: tūc neceſſe eſt, vt hi quib. infertur præiudicium appellent ī. decēdium: vlterius aũt nō ſunt audiendi. de ele. cum dilectus. & c. ſi. de ele. lib. 6. q̄ ꝑt intelligi ſm Io. And. ſiue fuerint abſentes, ſiue præſentes ẽt non vocati: ex quo cū primo ſciuerunt factam prouiſionem infra decenduim non appellauerunt. ff. que ſen. ſine ap. reſcin. l. i. §. item cū ex edicto. quod intelligo, niſi à principio fuiſſent ſpecialiter vocandi: nam tunc proceſſus eſſet nullus. 3. q. 9. caueant. & dixi s. poſt Io. An. in ad. Spe. Si verò vocati fuiſſent vt ꝓtumaces: tunc non audirentur appellantes. 2. q. 6. c. ei qui. § fin. tunc etiam quorum. & 24. q. 3. de illicita. An aũt per viam denūtiationis, vel accuſationis audiri poſſit qs tunc ꝓparens vide per Fed. ꝛſ. 23. & 87. & quod dico in c. cū olim. de cau. poſ. & propr. Vnum tñ quo ad prædicta no. q vbi ꝑditio eſt notoria, ordo non eſt ſeruādus ſm Inn. pro quo alle. c. q̄n. de fil. presby. & c. ad noſtram. de iurei. & in l. i. C. qui & aduer. quos. iuncta gl. dicit tñ In. q hoc ipſum dēt exprimere vel in relatione, vel in interlocutoria, vt ſi verū eſt non ſit ei vlterius ꝛdicendi facultas niſi appelletur. 2. q. 6. biduum. hoc vltimū puto cautum, ſed non neceſſārium, p ea quę no. idem Inn. in c. tua. in fi. de coha. cle. & mul. pro hoc c. 2. 24. diſt.

16 ¶ † Venio nunc ad vlt. art. ſan teneat collatio, ſi clauſula appoſita in reſcripto, non ve-

a

b c

gnitum: & de ea pro nuntiatum, ẽt ſi ſit notoria non debet illā admittere, neq; ſuperſedere. Qđ etiā voluit Abb. in d. c. de cætero. de re iu. & de q b. exceptionib. poſſit executor cognoſcere, vltra ea. quę di cit Inn. in d. c. de cætero. & in c. ad diſſoluendū. de deſp. imp. vide Bar. in l. pe. in fi. ff. de 2feſ. dicas, tñ, q executor exequens ſniam latā in cā criminali à iudice incō petēte, ſi hoc eſt notoriū, punitur vt per Bal. in l. in criminali. C. de iuriſ. om. iu. dicas tñ q executor ſi tenetur ſeruare ordinem iuris: ſm Inn. ī c. ex rōe. de ap. & c. ad petitionem. de ac. & hr̄ per Bal. in l. j. C. de iur. & fac. & ig. & per d. Car. in cle. i. §. pe. de fo. 2pe. & no. Bal. in l. a ſi. 103. q. C. de 3hen. emp. & hr̄ per Ar. in c. ſtatutum. li. 6.

Sebast. Sap.

a ¶ Vbi executor. Vide Fel. in c. cām quæ. 1 ver. non obſtāte. col latione. s. de reſcr.

b ¶ Meritò ſubditur. Iſtam ꝓtinuationem reprehendit Pe. hic: qa nimis reſtringit iſtum ti. ibi tractatur principꝰ de iuſo p̄ſtito ſup actu vel ꝛctu: vide hic p eum. Itē qa ꝓtinuatio eſt ī gñe. ſed debet fieri ad proxima. l. 2. ff. de ſta. ho. ergò debet fieri ad ti. de præſump. Bal. hic dicit, Viſo de præſumptionib. ſed qa iuſm̄ præſumitur verum, ideò videndū eſt de iureiur. poſſet ſic ſummari iudicio meo: viſo de ſpecieb. probationis, vt de te ſte, inſtrīs, & pſumptionib. ſed qa iuſm̄ eſt ſpecies probationis, qa ex delatione eius fertur ſniā: vt l. non erit. §. dato. ff. e. c. ſi ī. c. cum ſi. iō ſeq tur de iureiu. vel ſic: de probatione ordinaria, videndū eſt de ꝓbatiōe ſubſidiaria. Sed vbi deficit probatio ordinaria, ꝛrrim[a] ad iuſm̄, vt eſt gl. in c. ſi verò. de ſen. exc. inſt. de act. §. alie. cū ſi. Ergò & iſta eſt rō, quare ponitur poſt p̄cedentes. ti. qa eſt remediū extraor

rificatur. Iun. hic concludit, q aut erat clauſula ſapiens monitionem & inſtructionem, vt illa, ſi eſt idoneus: & tenet collatio, licet in veritate non ſit idoneus: quia cum illa clauſula intelligatur ipſo iure, ſi exprimatur, nō dat nouam formam mandato. ad hoc. cap. ſignificaſti. & q. ibi no. de ele. & l. 3. ff. de leg. j. vide in ſimili no. dictum. In. c. prudentiam. de of. del. vbi dicit, q ſi exprimatur clauſula ꝓcernens inſtructionem circa merita cauſæ quæ alias intelligebatur, nō dat nouam formam mandato. Hinc dicit, q ſit executor pro executione mandati excōicaret ꝛdictores, tenet excōicatio, qa iuriſdictionē habet. Si verò clauſula ſapiebat ꝛdictionem: tūc niſi prius verificetur collatio non tenet: quia cū daret nouā formā mandato, non licet commiſſario egredi formā reſcripti: q ſi fecerit actus eſt ipſo iure nullus, neq; tenet excōicatio ab eo lata. d. c. cum dilecta. de reſcr. & ca. 17 venerabili. de q̄. del. Nō ſm eum habet ptātem anteq̄ purificetur condition: vt l. credere diē. ff. de ver. ſig. Primum tñ dictum vſ Inn. hic limitare, niſi collatio fiat ſcienter indigno. Et no. hoc dictum ſing. ſentit enim, q collatio facta ſcienter indigno per executorem, eſt ipſo iure nulla: quod clarius tenet idem Inn. loquens expreſsè in commiſſario Papę, in c. inter dilectos. de excel. præla. Ibi tñ loquitur de collatione facta ſcienter notoriè idigno. Hic aũt nullam mētionem fecit de qualitate notorietatis. In ꝓrium fecit dictū Cōpoſt. recitatum & non impugnatum per Io. An. in c. capitulum. de reſcr. vbi dicit, q collatio facta criminoſo, non eſt ipſo iure nulla, ſed annullanda. all. ho. tex. in d. c. inter dilectos. Ego in hoc eſſem in opi. ſingulari, diſtinguerem. n. ſic, q aut collatio fit incapaci: puta laico, fœminæ, infanti vſ ſimili, iuxta no. per Inn. in c. cum noſtris. de conceſ. præb. non tenet collatio, quia Papa per verba generalia non Intendebat ſecum diſpenſare, cum ignoraret defectum. l. Barbari'. ff. de of. præto. & quod no. in c. 2. de ſchiſ. Aut fit capaci, licet aliàs indigno, quia minori, iuxta ætatem regſtam à canonib. vel aliàs indigno, ea in dignitate, quę reddit ipſam collationem ipſo inre nullam. iuxta ea quæ habentur & no. in c. cum in cunctis. de ele. in fi. iuncto c. q̄ q̄. in fi. e. ti. li. 6. & tunc licet collatio ordinarij, vel ipſius commiſſarij ſit ipſo Iure nulla. vt dictis in rib. iuncto c. ſi compromiſſarius. e. ti. li. 6. ſecus puto per collationem factam per commiſſarium Papæ, quia iura inducentia nullitatem ſunt pœnalia, & loquuntur in ordinariis: & ideò non debēt extendi ad Papam, vel ad ſuum commiſſarium. l. princeps. ff. de ll. & c. innotuit. de ele. hoc. n. nullo iure cauetur & pœnæ non debent extendi ad caſus non expreſſos. de pœ. di. j. pœnæ. no. gl. in c. fi. de iurep. p hoc gl. no. in cle. ſi de beneficio. de præb. in ver. ēpi. quæ dicit, q licet executor differat conferre bñficium vacans ī. ſex menſes: non per hoc perdit poteſtatem conferendi. nam c. 2. de conceſ. preb. loqtur in ordinario. Idem ergò dicendum in propoſito, q̄ſ ꝓtulit indigno. Fateor tñ, q pp indignitatē ille poterit priuari, ſeu collatio caſſari, vide ad hoc d. c. inter dilectos. quæ no. Nec ob. ſi dicatur. q Papa mandauit conferri, ſi eſt idoneus, quia vt s. dixi, illa clauſula ſapit monitionem. & non conditionem.

¶ De iureiurando. Rub.

1 *Quid ſit iuramentum, ſacramentum, & iuſiurandum.*

2 *Super quo eſt iurandum.*

a ¶ Quia in defectum probationum recurritur ad iuramentum. ī. e. c. ſi. s. de proc. ex iniuſtatione. Ideò poſt tractatum de probationib. tam in ſpecie, q̄ in genere, meritò ſubdiuiditur[b] hæc rubr. Eſt enim. b c iuramentum[c] maximum litium expediendarum remedium. l. j. ff. & ſi Chriſtus. vide ad materiam gl. 22. q. 1. in ſum. quæ ponit quid ſit iuramentum quid iurare: quæ fuit cauſa inſtitutionis iuramēti item formā iurandi & pœnam periurii, ꝓſequamur hic primū, ne ædificemus ſine fundamēto. Nā ignorantis principiis op: ignorare ea q̄ ſequuntur. 3. q. 1. cū Paulus. gl. ꝑal. d't. q iurare eſt aliqd Deo teſte dicere: iuſm eſt vox ipſius ſurātis, vel actus ipſe vel ipſū qđ iuratur.

Hoſt in

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Firmata. Ponderandum dicit sacræ rei. ga Iacobus in sua canonica dicit: Nolite iurare neq; per cœlū neq; per terrā. & nunc qualiter præstatur iurm sine attestatione rei sacræ. Item in veteri testō pstabat iurm: Viuit aīa mea. & sic sine attestatione rei sacræ. A. Bar.

b ¶ Religione. Itē pondera, ga apud Liuiū de scdo bello Punico, in

pr. scribit, tactis scripturis iurandū. Ecce qualiter sine vera religione pstatur iurm a Facit c. mouet te. 22 q. 1. Sed qd si reperiř qd Titius iurauit, an b pſumař tactis scripturis ad sancta Dei Euāgelia: Io. de Im. pſ. 86 cōcludit, q̄fic. & idem dixit si notarius iurauit. &c.

Ant. Franc. ¶ Super qua mā sit præstandū iurm, & de forma, ſm q̄ dēat iurare: dicas ſi referre ſup qua mā iureť, dūmō iureť. Ideò dicit Bar. in l. qui p ſalutē. ff. de iureui. & Bal. in aut. sacra puberū. C. si aduer. ven. q. v3 iurm pstitū per Euāgelia, corporaliř tactis q̄buscūq; scripturis, aut ēt ipſis Euangeliis. vt in auth. vt oēs obe. iu. puin. §. j. & hř per Io. And. in c. vt circa. de ele. li. 2 6. ſi nouel. & per Spe. in ti. de iura. dela. §. j. Et vide Bal. in c. 2. in ti. qd sit inue. & c. itē sera. de pa. iu. fir. in v-ſi. feu. Et vide Cy. & Bal. in l. testiū. in j. q. & in l. iusiurādi. post * ra cōiter exigunt corporale iurm. 3. q. 9 hortamur. de ele. vt circa. ii. 6. & d. cle. i. cum multis ſi. Hinc dicit Ang. no. in c. mouet. 22. q. 1. q̄tò. id per quod iuratur magis sanctum eſt, tantò magis eſt pœnale periuriū. & no. In. in d. c. & ſi Christus. & hoc qa vř magis ꝓtemnere in transgreſſione. Hine eſt, q̄ q̄nq; iurať per Deum omnipotentem, & quatuor sancta Euangelia. vt in c. quoties cordis. 1. q. 7. q̄nq; ſuper altari, q̄nq; ſuper sanctorum reliquiis. vt c. habemus. 22. q. 1. Item scias, q̄ vbi diſpoſitio pro ſolennitate actus requirit iura c mentū corporale, ſeu cū tactura non eſt iuri satisfactum ex ſolo verbali iuro: dvt dicit gl. no. in c. vt circa. præal. De fide aūt qualř multipliciter ſummatur, vide bo. gl. ī d. c. mouet d de Caſt. in l. 3. §. iurari. ff. de iureiu. v bi ēt dicit, q̄ iurans ſimpli citer intelligitur iurare per Euangelia: vel ſecundum Bar. in d. l. qui per ſalutem intelligitur iurare per Deum. Et adde quod iuramentum non preſtatur ſine verbis, ab eo, qui loqui poteſt. Secus autem ſi præſtetur à muto, quia ſufficit iurari per ſigna: vt per Alex. in l. j. in prin. & in §. 1. ff. de verb. obli. & in l. qui iuraſſe. in prin. poſt doctores omnes ibi. ff. de iureiur. & per Paul. de Caſt. & Roma. in l. 3. ff. de iureiur. & per do. Anto. in c. cum apud. de ſpon. De multiplicitate autem forma iuramenti præſtandi per iudæum, habetur per Bart. in l. iuſiurandum. in § ait prætor. in fin. ff. de iureiur. Et vide quæ habentur in c. mouet. 22. q. 1. hic alleg. & in c. qui ſtudet. 1. q. 1. Et vide Specul. in tit. de iura. cal. in §. reſtat. ver. penult. Et adde, quòd iuramentum iudæi per Euangelia vel per Ieſum Chriſtum non valet, ſecundum Bar. in l. ait prætor. in §. iurari. & ibi per Alex. de iureiur. & in l. ſpadonem. in § item autem. ff. de excu. tuto. Hæc etiam valet ſi iuret per virginem. Cogitur tamen ſeruare tale iuramētum: nec peccat Chriſtianus qui taliter illud recipiat à iudæo, ſecundum Bar. & Alex. in j. conſtitutione digeſtorum, in prin. & habetur per Ang. in aurhen. iuſiurandum. quod præſtatur ab his. in §. j. Et adde etiam quòd iuramentum teſtis ſcriptum in actis præſumitur tactis ſcripturis, & ſolenniter, quando fuit præſtitum parte præſente, & iudice deferente: vt per Ioan. And. in addi. Specul. in tit. de teſte. in §. ſequitur ver. & nota. & per do. Anto. in c. fraternitatis. de teſtibus. & per Abba. in c. tuis. co. tit. & per Bald. in l. iuſiurandi. C. de teſti. & in c. j. & in §. 1. quid ſit inue. in vſi. feu. & per Alex. in l. nam & poſtea. in §. j. & in l. idem eſt. ff. de iureiur. Et adde quòd iuramentum præſtitū per illa verba: Deus ſit mihi teſtis: valet & obligat, per tex. in auth. quib. mo. naura effi. leg. in §. quoniā. & per Ale. poſt Roma. in l. 3. in §. dato. in fi. de iurei. Et adde, quòd iuramētum epiſcopi fit per ſolam propoſitionem libri Euangelici abſque tactu ſcripturarum. c. fi. de iura. cal. c. teſtium. §. epiſcopus non flagitatur. 11. q. 1. & plenè per Spec. in tit. de iura. cal. in §. penult. & per Card. in cle. 1. in §. porrò. prælleg. Et ſub qua forma iuret Abbas, vide in c. ne Dei. de ſimo. Et in c. nullus. hoc eod. ti. & per Card. quia nō contingit. de rel. do. Et ſub qua forma iurent clerici non beneficiati. vide in cap. cùm in eccleſiis. de maio. & obed. Et de forma iuramēti præſtandi per tutorem. & curatorem, vide gloſſ. & Card. in cle. quia contingit. in §. ille. & per Spec. in tit. de tuto. in §. j.

c ¶ De iureiuran. Tu pondera, quia ideò dicit de iureiurand. quia adhuc non eſt præſtitum, vnde loquitur de iuramento adhuc nō producto in eſſe: & ſic loqꝰ tur ī genere. & benè quia omnis noſtra cognitio. ĩcipit à genere poſtea venit ad indiuidua. l. j. ff. ſi cer. pe. l. j. ff. de iuſt. & iur.

Philoſophus in j. Ethic. And. Barb.

d ¶ Verbali iuro. Pondera, quia §. ſed neq;. plenè loquitur de auctoritate Iacobi in ſua canonica, dum dicit, Nolite iurare & c. ſic loqꝰ tur de iuro verbali, & non corporali: tñ realiter & formaľ reqrit verba, vt ibi decidit tex. Cū aūt debeat deferri muto, ꝑt dici, vt dicit gl. in l. cùm notiſſimi. C. de pſcr. 30. an. q̄ req runtur verba in matrimonio ꝑhendo in valentib. loqui, ita dicamus in iuro. And. Barba.

e ¶ Ad relaxationem iuri. Pōdera, ſi dici poſſit, q̄ de facto ſiat iſta relaxatio ex eo, qa iſtud iurm erat nullū, qa præſtitum ꝑ ius diuinū ius nāle, ī canonicū: qa iurauit ſoluere vſuras. Et ideò Bal. hic dicit q̄ ſi iuraſſet ſoluere vſuras, expreſsè nō valuiſſet iurm. Ideò dico, q̄ emanauit de facto iſta relaxatio. Faciat ſimile de c. graue. de of. ordi. ibi per te ipſum relaxes. Sī opponitur de c. debitores. ĵ. e. dic, q̄ non fuit expreſſum de vſuris ſoluendis: nec eſt abſurdū q̄ ponantur verba de facto. vt patet in c. accedens. cum ſi. vt lit. non cōteſt. vide c. Quintanallis. vbi verbum reuoces, intelligitur de facto. An. Barba.

f ¶ Obligatio. Pondera c. ſequens, vbi dicitur, diſtringi vinculo iuramenti: quia probatur quòd officio iudicis compellitur, & non actio ad obſeruantiam iuramenti. And. Barba.

nullam

Et an magis aſtringat iurm, q̄ fiedei interpoſitio, dico plenè in d. c. ad aures. quod me. cau. vide Arch. in c. j. de ſepul. li. 6.

CAP. I.

1 *Ex iuramento ſuper uſuris ſoluendis præſtito obligatio ſaltem ſecundaria acquiritur parti ſuſcipienti.*
2 *Ex puro iuramento oritur parti ſuſcipienti obligatio ſaltem naturalis.*
3 *Iuramentum continens turpitudinem ex parte ſuſcipientis tantum eſt obligatorium.*
4 *Si ille in cuius fauorem iuratur obligationem remittit, non indiget iurans alia abſolutione.*
5 *Iudex ex officio ſuo poteſt occurrere peccato futuro.*
6 *Quæ remedia competant quando quis iurauit ſimpliciter ſoluere uſuras:*
7 *An remedium quòd creditores compellantur remittere iuramentum ſit ſubſidiarium.*
8 *Quæ remedia competant iuranti ſoluere uſuras, & nullā queſtionem mouere.*
9 *Quæ remedia competant quando uſuræ ſunt ſolutæ: & qui iurauit non repetere, & nullā queſtionem mouere.*
10 *Nunquid in abſolutione à iuramento ſit cieanda pars.*
11 *Filij legitimi ſuccedunt una cum legitimis ex alia uxore poſteà natis, & ſic nota. quòd legitimatio non uitiatur per ſuperuenientiam filiorum.*
12 *Vbi iuramentum nullidat contractum, ſublato iuramento non proteritur reſcinditur contractus.*
13 *An abſolutio teneat parte non citata.*
14 *Quid ſequitur appellatione diffinitiue eccleſiaſtice.*

Ex adminiſtrationis.

¶ Creditores pellūť relaxare iurm de vſuris ſibi ſoluēdis. h. d. quo ad literam, ſed quo ad intellectum gſalius ſic. Agi poteſt ad relaxationem iuramenti, cuius implementū. turpitudinem continet ex parte ſuſcipiētis. & eſt caſus not

¶ Caſus literalis. Per verba tex. lucidè appa- 1 ret, ideò per Bar. aliàs non exprimit. ¶ †† No. j. q̄ iuramento præſtito ſuper vſuris ſoluendis obligatio ſaltem ſecundaria acquiritur parti ſuſcipienti: cuius ꝫrium tenuit d. Ant. in c. debitores. ĵ. co. ſed ꝫ eum iudicio meo eſt caſus hic. Nam ſi nulla obligatio acquireretur parti, non ꝑpelleretur ad relaxatio- e nem iuri: nam relaxatio præſupponit vinculum. ĵ. de ſpon. imp. ad diſſoluendum. & l. decem. ff. de ver. ob. nec eſſet iſte iurans tut' ex relaxatione ſolius partis, cum nemo dare poſſit quod nō habet. 1. q. 7. Albertum. & c. 2 quod autem de iure patronatus, ¶ †† Not. 2. ex hoc, & ex text. quòd ex puro iuramento oritur parti ſuſcipienti obligatio ſaltem naturalis. non enim hic ponderatur pactum f præcedens, præſuppoſito quod præceſſiſſet

Sebaſt. Sap. a ¶ Licet iurm. Vide ſpe. ī ti. de leg. §. nūc oſtēdendū. ver. hoc quoq;. & Car. in cle. 1. in 13. q. de iureiur. Bal. in aut. qeis. C. de nup. & l. j. C. de pact. vbi ſentit, q̄ ēt pres pūt tacitè remittere tale iuramentum.

Sebaſt. Sap. b ¶ Quintū remediū 3 Vide Lau. de Rodul. in tra. de vſu. q. 123. & Old. ꝑ. 218. inci. ex ordine videatur. vbi tangit, an ſi perať creditorē cogi ad relaxādū ſimōi iurm ſuper vſuris poſſit iudex abſoluere illum qui iurauit in contumaciam creditoris,

nullam obligationem induxiſſet. ĵ. e. debitores. ſolum ergò iuramentum fuit hic obligatorium. quod videtur contra Bar. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ. vbi dicit, quòd ex iuramento extraiudiciali nulla obligatio etiam naturalis parti acquiritur, per illum texr. ſed licet fortè procedere poſſit de iure ciuili, ſecūs de iure canonico arg. opt. hic. & quia iurans parti intendit illi promittere, licet ad confirmationem adducat religionem iuramenti. & de hoc aliquid dicetur. ĵ. eod. cūm contingat. Habet enim iuramentum pactū intercluſum. ¶ †† Not. 3. quòd iuramentum continens turpitudinem, & peccatum ex parte ſuſcipientis eſt obligatoriū. ſatis enim eſt, quòd ex parte præſtantis turpitudinem non continet, aliàs non valeret, vt in cap. ſi verò. ĵ. e. 22. q. 4. per totum. Ex quo infero, quòd promittens ſoluere vſuras non peccat concor. ĵ. e. debitores. ſed tu hoc limita & reſtringe. prout no Inn. in c. ſuper eo. ĵ. de vſu.

¶ Not. 4. iudicem eccleſiaſticum habere iuriſdictionem in laicos ratione iuramenti non ſolùm quando agitur ad obſeruantiam ipſius. in c. ſi. de foro comp. li. 6. & in c. nouit. de iud. ſed etiam vt compellat ſuſcipientes ad relaxationem, quod 4 turpiter receperunt. ¶ †† No. vltimo. quòd licet iuramentum ſit principaliter obliger Deo. ĵ. e. debitores. tamen ſi ille, in cuius fauorem iuratur obligationem remittit, non indiget iurans alia abſolutione: quia Deus etiam videtur remittere, cum ad vtilitatem alterius iuramentum receperit. ad idem de ſpon. c. 2. ſecùs ſi principaliter iuraretur contemplatione Dei. Nam tunc etiam Papa non remittit ſine cauſa, vt dicetur. ĵ. e. quāto. Et videtur mirabile, quòd Deus recipiat iuramentum in fauorem ſacinoroſi hominis: cum Pſal. dicat: Odiſti omnes qui operantur iniquitatem. & lex ciuilis dicat, q̄ nemo ex improbitate ſua debet actionē conſequi. l. itaque ſullo. ff. de fur. Sol. poteſt dici, quòd Deus non conſiderat vtilitatem ſuſcipientis, ſed religionem, & promiſſionem iurantis. ex quo enim aſſumpſit religionem iuramenti ad implementum promiſſionis, quam poteſt ſine ſuo peccato exequi, debet ob Dei reuerentiam exequi. ſed ſi ſuſcipiens remittit iuramētum. etiam Deus remittit: quia per iuramentum non intendebat placere Deo: ſed ſatisfacere

5 proximo. ¶ †† Venio ad gl. op. contra tex. videtur enim. quòd credi tores non debeant compelli ad relaxationem iuramenti. cum obligatio quæſita eis ſit de iure naturali, quæ per principem tolli non debet. in cle. paſtoralis. de re iudi. per Inno. in c. quæ eccleſiarum. de conſti. Gl. j. metu contrarij, vt arbitror, dicit, quòd hoc facit eccleſia ratione peccati, quia ſine eorum peccato non poteſt iuramentum adimpleri. Ex hac ſolutione no. quòd index ex officio ſuo poteſt occurrere peccato futuro, & impedire ne fiat. facit quod legi. & no. in c. ex literis. & in c. 2. de ſpon. Item poteſt compellere laicū ad reſtituendam rem, quam ſine ſuo peccato retinere non poteſt. ¶ Gloſ. ſubſequenter quæritur, quid ſi debitor ſoluiſſet vſuras, & iuraſſet non reperere? Reſpondet dando duo remedia. Primum, vt debitor denunciet hoc eccleſiæ: quia ille ſtat in peccato, & ſic indirectè compellitur reſtituere vſuras officio iudicis. Secundum vt petat abſolutionem huiuſmodi iuramenti, & poſtea poterit repetere, nec violat iuramentum petendo relaxationem iuramēti, licet per relaxationem perueniatur poſtmodum ad repetitionem. & hoc ideò, quia cum hoc iuramentum ſit odioſum, non debet extendi, ſed in propriis terminis obſeruari. ar. ho. in c. ad audientiam. quod met. cau. facit quod not. Inno. in c. ſuper hoc. de renun. Ponit tertium remedium in caſu quo vſuræ non eſſent ſolutæ, vt compellatur deſiſtere creditor officio iudicis ab exactione illarum. c. tuas. ĵ. de vſur. ¶ Sed vt pleniùs quàm alibi habeas hāc materiam hic vtilem & quotidianam ſimul collectā, diſtinguo principaliter in duo membra, & in quolibet ponam duos caſus ꝫtingentes. Aut enim vſuræ nondum ſunt ſolutæ, aut ſic. Primo caſu, aut iurauit quis ſimpliciter ſoluere vſuras: aut iurauit ſoluere, & nullam quæſtionem & querimoniam mouere, nec iudici denuntiare. In ſecundo caſu, quando vſuræ ſunt ſolutæ: aut iurauit debitor ſimpliciter non re-

6 petere. aut iurauit non repetere. & nullam quæſtionem, ſeu querimoniam facere, nec iudici denuntiare. ¶ † Venio ad primum caſum primi membri, ſ. quando ſimpliciter iurauit ſoluere, in quo dico multa remedia competere iuranti Primum facile eſt, ſcilicet, vt ſoluat, & ſic adimpleat iuramentum, & poſtea repetat: vt ĵ. e. debitores. Secundum remedium, vt petat creditorem compelli ad relaxationem iuramenti, vt hic. ſed hoc remedium dico competere, ſi non inſtat terminus ſolutionis fiendæ. Nam ſi non poſſet fieri hæc compulſio quominus interim incideret in periurium, nō

debet iſte audiri: ſed debet prius ſoluere. ad hoc ratio c. debitores. ĵ. e. & hoc ibi apertè ſentiunt Io. An. & Vin. & idem confirmat Io. And. in addi. Spec. eo. tit. ſuper rubr. in vlti. q. Idem dico, quòd vbi lapſus eſſet terminus ſolutionis fiendæ, & ſic incidiſſet in periurium: non enim debet audiri volens attentare remedium huius c. quia ſic ſtaret interim in peccato quod ſi peccata tantò ſunt grauiora, quantò diutiùs inſelicem animam detinent alligaram. in c. fi. de conſue. & hoc apertè ſentit Fede. conſil. 289. Tertium remedium eſt, vt debitor petat abſolutionem ab epiſcopo: nam epiſcopus poteſt abſoluere à iuramento turpiter ſuſcepto: vt not. Inno. eleganter in d. c. debitores. præalleg. & in c. ad aures. quod me. cau. facit c. j. & quod ibi no. de voto. vbi diſpenſat ex cauſa ſuper voto; quod eſt de iure diuino. ſicut iuramentum: vt ca. licet. & c. magnæ. 7 de vo quod tene menti. ¶ †† Sed dubium eſt, nunquid prætermiſſo remedio huius capit. poſſet attentari hoc remedium abſolutionis petendæ, an verò ſit iſtud ſubſidiarium remodium? Inno. in c. debitores. videtur velle, quòd prius ſint creditores compellendi iuxta formam huius c. & ſi ſic nō poſſunt induci, tunc epiſcopus ex cauſa abſoluit à iuramentis etiam licitis. vt in c. nos ſanctorum. & c. iuratos. 15. q. 6. & refert hic dom. Anto. ſic vidiſſe aliàs conſultum: ſed ipſe dicit, licet hoc ſit vrbanius. ar. in l. quidam Iberus. ff. de ſer. vrb. præd. non tamen neceſſarium eſt: quia iſta ſunt duo remedia æque principalia. ĵ. e. c. ſi verò. & ĩ. quod met. cau. Ab. in cap. ad aures. Sed reperio Io. An. in d. ad. li. ſenſiſſe oppoſitum ſequendo dictum Inn. præalleg. ſed mihi plus placet dictum d. Anto. nam ſi epiſcopus abſoluit principaliter, quando iuramentum eſt metu præſtitum, nec eſt neceſſe recurrere prius ad iuramenta ſuſcipientis. vt d. c. ſi verò. & not. Inno. in d. c. ad aures. ergò fortiùs in caſu noſtro, nam ex his quæ fiunt per metum obligatio etiam primaria acquiritur parti. vt no. plenè in c. Abbas. præalleg. & nihilominùs epiſcopus principaliter abſoluit, conſtito de iuſto metu, ergò fortiùs poterit in caſu noſtro, in quo ex promiſſione nihil acquiritur parti. vt d. c. debitores. & iuramentum principaliter dirigitur in Deum, vt ibi patet. ergò congruentius adhuc videtur, quòd epiſcopus qui eſt Dei vicarius in ſua diœceſi abſoluat: vt in c. mulier. 33. q. 5. Item vbicunq; reperiuntur à iure duo prodita remedia, videntur æquè principaliter competere, nec vnum eſt ſubſidiarium ad reliquum. vt l. quoties ff. de act. & obli. Nec obſt. ſi dicatur, quòd cap. ſi verò. loquitur in Papa, quia in hoc recitat factum. nam. cum epiſcopus poſſit abſoluere, vt ſ. dixi. ergò procedit etiam in epiſcopo. An autem in abſolutionis actu debeat epiſcopus vocare partem aduerſam, dicam infrà. Item intelligo, quòd hoc remedium competat, intelligendo, vt ſ. dixi in præcedenti remedio: quando ſcilicet antequam terminus ſolutionis fiendæ immineat actus abſolutionis poſſet expediri per ſupradictam rationem. & prædictum remedium abſolutionis apertè ſenſit gloſſ. in d. c. debitores. in verb. cogendi. Quartum remedium ſatis notabile, ſi veritate fulcitur, eſt, vt debitor conuentus ratione iuramenti, excipiat, quòd non debet cogi ad obſeruantiam iuramenti, cum ipſe creditor teneatur propter ſuam turpitudinem illud relaxare. & ſic illud ſibi relaxari petit, & quòd hoc fieri poſſit, videtur velle Fede. conſil. 264. alleg. not. per gloſſ. in ca. paſtoralis. de cau. poſſ. & proprie. in gloſ. penult. & facit, quia per viam exceptionis poteſt peti reſtitutio in integrum. l. nam & poſtea. §. minor. ff. de iureiurand. & hanc ſententiam ſequitur hic do. Anto. ſed contra hanc opinio. adduco ea, quæ in præcedentibus membris dixi. & dixit Feder. conſil. 289. vbi in fin. dicit, quòd petens abſolui à iuramento debet præuenire terminum ſolutionis faciendæ. non enim debet audiri poſt terminum. cùm inciderit in periurium: quia fruſtra auxilium legis inuocat, &c. de vſu. quia fruſtra. Facit quod not. Ioan. And. ĵ. eod. debitores. vbi vult, quòd inſtante termino ſolutionis fiendæ, non poteſt peti relaxatio iuramenti, ne interim incidat in periurium: ideò in præmiſſo articulo ſic dicerem, quòd aut lapſus eſt terminus antequam conueniatur debitor, etiam tunc non poteſt prædicto modo excipere, nec perſeueret in periurio, ſed debet ſoluere, & poſtea repetere. argum. ĵ. eod. cap. debitores. Aut terminus non eſt lapſus, ſed mora committitur ex ſola interpellatione, iuxta l. ſciendum. & l. mora. ff. de vſur. & poſt appellationem non poterit ſupradicto modo excipere, ne incidat in periurium ratione prædicta. Reſtat ergo dicere, quod ſolum poterit ſic excipere antequam conſtituatur in mora ſoluendi, & quod poſſit liquere de turpitudine recipientis iuramentum antequam inſtet terminus adimplendi iuramentum, b per prædicta. & hæc puto veriſſima. Quintum remedium b eſt, vt iudex ex officio ſuo compellat creditorem deſiſtere ab exactione vſurarum: vt in capit. tuas. infrà de vſur. & hoc remedium procedit, quando iurans non conſtituereturin mora ſine interpellatione creditorum. Nam aliàs non eſſet tutum: quia dies interpella 8 ret pro homine in c. portuit de loc. ¶ †† Venio ad ſecundum caſum quando ſcilicet iurauit ſoluere, & nullam quæſtionem mouere & c. dico, quòd iſte habet primū remedium, ſ. ſoluendi, & poſtea re

potendi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶ Iste denuntians. Vide Lau. de Rodul. in pal. tra. de vsur. q. 126. & Cald. in ti. de ac. pf. 5. inc. denũtiat ecclesiæ.
Sebast. Sap.
b ¶ Cõpellitur satisfacere. Vid Ale. pf. 224. inci. visa facti narratione. in 2. vo.
Sebast. Sap.
c ¶ In tanta varietate. Vide circa hãc q. plura p Lau. de Rodul. in pal. tra. de vsu. q. 131. & per d. Fran. Cur. pf. 47. inci. in facti ptingẽtia. ver. aggrediendo. & Iaf. in l. nec q c. §. vbi de cretum. ver. octauo fallit. ff. de offi. pcon. & & leg. & Ale pf. 224. 1c. visa facti narratione. ver. pterea. 1 2. vo. d ¶ Poterit absolui. Pondera, qa in odiũ recipiẽtis iurm ptingit vt eo non citato possit absolui. arg. c. ex tenore. de resc. & licet inferat illi piudiciũ, imputet sibi, qa ex parte sua illud cõtingit: qa noluit ad iudiciũ vocari. And. Barba.
e ¶ Corruere. Not. ꝫ hoc, qa resoluta cã, resoluitur effect?: qa eo ipso, q remouet iurm ꝫctus est null?, nec' dr factũ legitiẽ. And. Barba.
f ¶ L. ex facto. Adi stud rnde, q habuit o initium legitimum. And. Barba.

petendi: nam non iurauit non repetere. & hoc iuramentum est stricte intelligendum ar. c. ad aures. quod me. cau. Secũdum remedium, vt denuntiet ecclesiæ. Nam nullum iuramentum obligare pt, quin possit qs denuntiare criminosum ecclesiẽ: vt in c. quem admodum. in fi. j. e. & no. gl. in c. ad nostram. 2. j. e. & c. veniens. de reg. & c. auctoritatem. 15. q. 6. debet tũ denuntiãs se fundare super salute proximi, & non principaliter super interesse suo: qa tunc obstaret illi iurm: vt not. Host. in d. c. quemadmodum. Dicit tñ hic d. Ant. q dupliciter pt venire iste denuntians: a scilicet per viam denuntiationis Euangeliæ, vel iudicialis & tunc habet seruare formam monitionis, de qua in c. nouit. de iud. & 2. q. 1. si peccauerit. Item per viam cuiusdã intimationis, vt iudex auisatus instet circa correctionem peccati, & in hac non creditur monitionem necessariam. mihi alleg. sed ego alle. bo. tex. in c. præterea. 2. de spon. vbi casus de hac intimatione q fit iudici ad peccatum obuiandum sine aliqua monitione, facit c. tertio loco. de præsump. sed primum dictum d. Ant. vt habeat hoc casu locum de nuntiatio iudicialis, miki non placet: quia illa fundatur magis super interesse proprio, q̃ super salute proximi. Tertium remedium vt petat debitor absolutionem a iudice absq; eo, q faciat citari creditorem. & hoc remedium sentit Io. An. in prædi. addi. in fi. dicens, q per eam non detrahitur multum iuri aduersarij, simile in liberto, qui petiit veniam a iudice. vt possit agere ꝫ patronum. l. quique. in pr. ff. de in ius voc. sed hoc mihi non placet ex duplici capite. Primò, quia satis exponit querelam de aduersario, proponendo. q illicitè cum astrinxit iuramento. Secundò, quia non pt negari quin ex relaxatione iuri, fiat præiudicium creditori. ar. in c. fi. de foro ppe. lib. 6. ergò non debet fieri absolutio eo non vocato, & vocari non pt quin aduersarius incidat in periurium exponendo querelam ꝫ illum. & facit quod j. in fi. dicã. Quartum remedium vt iudex ex officio suo compellat creditores relaxare hoc iuramentum, vt hic: vel cõpellat eos desistere ab exactione. in c. tuas. j. de vsu. ¶ † Venio ad secũdum principale mẽbrum, qñ. s. vsuræ sunt solutæ. Et primus casus fuit, qñ iurauit non repetere. & dico q conpetunt tria remedia principalia. Primum, vt petat absolutionem huius iuramenti. ar. in c. si vero. j. e. & declara. vt dixi in præcedenti membro. Secundum vt petat creditorem compelli ad ipsius relaxationem vt hic. Tertium, vt denuntiet hoc indici. Potest addi quartum, vt iudex ex officio compellat ad restituendum: vt est casus in d. c. tuas. & declara hæc omnia secundum prædicta. Secundus casus, qñ soluit & iurauit nõ repetere, nec vllam querimoniam facere, nec denuntiare, dic, q habet remedium denuntiandi: intelligẽdo vt s. dixi in alio membro. Item iudex ex officio potest creditorem compellere ad restituendum. & declara vt dixi in secundo casu primi membri. ¶ † Nunc extra gl. quæro, qa s. dixi iurantem soluere vsuras, vel solutas non repetere, posse petere relaxationem seu absolutionem iurĩ nñgd in hac absolutione debeat creditor vocari? Io. An. latè p̃sequitur in ad. prædi. in vlti. q. & tãdem ꝯcludit, q qñq; iurm est temerarium, & ex parte iurantis. & tunc non requiritur partis vocatio, vt in c. constitutis. 1. de test. pro hoc quia tunc potius requiritur denuntiatio, q non sit ligatus, q̃ intelligo hoc qñ manifestè constat iuramentum non ligare: nam in notoriis non est opus venire ad iudicium: vt in c. quoniam. de fil. presby. si autem posset dubitari, tunc puto adnersarium, cui iuramentum fuit præstitum, vocandũ quia cum sua interest ne relaxetur, ergò debet vocari. 3. q. 9. omnia. & c. caueant. de cau. pos. & propr. c. 1. & l. de vnoquoque. ff. de re iu. Si verò iuramentum non fuit temerarium ex parte præstantis: vt in casib. præmissis: tunc dicit, q sine agatur, vt absoluatur ab obligatione ꝫctus, quem dicit vsurarium: siue petat absolutionem à iuramento de vsuris intra certum tempus soluendis præstito: siue de solutione non repetenda. semper est pars aduersa vocanda, nisi taliter iurasset, q vocari non posset, quin incideret in periurium: puta sm eum si iurauit illum in iudicio non vocare vel denũtiare: tunc enim poterit absolui creditore non vocato. Hic. n. non detrahitur iuri partis, sicut cum libertus petit veniam vt possit vocare deminum in ius. l. quique. ff. de in ius voc. hæc sunt verba sua. & subdit, q procedetur in hoc articulo secundum formam cle. dispẽdiosam. de iud. Idem. s. q pars sit vocanda. fentit Io. And. post V in. in c, debitores. præal. & fed. cons. 289. vbi dicit, q petens absolutionem à iuramento prætendens ꝫctum vsurarium, debet parte vocata, probare saltem semiplenè ꝫctum fore fœneratitium & valebit hæc semiplena probatio ad obtinendum duntaxat absolutionem à iuro: sed postmodum, vt pronuntietur ꝫctus vsurarius, q portet cpleneb fiat, probatio, nec illa semiplena faciet fidem in hoc iudicio, cum ad aliud agatur nunc. vt in c. veniens. 2. de testi. & pius dicit, q iudex ecclesiasticus nõ debet facere inhibitoriam iudici seculari, ne procedat ad executionẽ ꝫctus qui prima fronte non apparet vsurarius nisi parte vocata, sicut iudex ad quẽ, non inhibet iudici à quo, nisi vocatis partib. vt c. Romana. §. si verò. de ap. li. 6. dicit & ibi, q pendente quæstione, an debeat absolui à iuro, nõ debet fieri inhibitio iudici seculari: quia coram iudice seculari agitur de executione instrumẽti, & coram ecclesiastico agitur de facto absolutionis. & sic cessat c. tuam. de or. cog. Et subiicitur etiam ibi not. verbũ, q postquam quis incidit in periurium: qa nõ satisfecit in termino prout iurauit, nõ auditur petens absolutionem. sed appelliturb satisfacere: quia frustra legis auxilium inuocat &c. de vsur. quia frustra. sed respectu principalis quæstionis refert d. Ant. j. e. debitores. se audiuisse Paul. & Cal. consuluisse, q aut petitur absolutio à iuramento firmante ꝫctum, & debet pars citari, cùm ex hoc contingat rescissio ꝫctus: & sic agitur de præiudicio partis aut illud iuramentum non firmat ꝫctum sed petitur absolutio, vt aperiatur via ad rescindendum ꝫctum, & non est necesse partem vocari: quia non præiudicatur parti. & quia hæc absolutio est potius pœnitentialis q̃ iudicialis. d. Ant, dicit se putare, q aut iuramentum non est obligatorium ex parte iurantis & non requiritur vocatio partis, vt s. dixi. fm Io. An. Aut est obligatorium ex parte iurantis, sed continet turpitudinem ex parte recipientis: & tunc aut non est tanta turpitudo quin sibi acquiratur secundaria obligatio: & debet pars vocari ratione sui interesse: & maximè hoc procedit secundum eum, si iuramentum firmat ꝫctum, cum ex absolutione sequatur rescissio contractus: secùs dicit. vbi tanta turpitudo versatur ex parte recipientis, quod nulla obligatio ex iuramento sibi acquiritur, nec ꝫctus firmatur iuramento. Nam hoc casu cùm nullum interesse possit prætendere, cùm obligatio acquiratur soli Deo, non est necesse illum vocari: satis enim est, q absolutio fiat per illũ, qui tenet in hoc casu locum Dei. Ponit exemplum in iuro de vsuris soluendis, vel non repetendis præstito: nullum. n. ius agendi nascitur ex hoc parti sm eum: licet vt quilibet alius possit iudici intimare, q iuram speccat non obseruando iurm. Et subiicit no. verbum, q præsupposito q pars sit vocanda, tñ tenet absolutio ca non vocata, sicut dr in absolutione ab excõicatione: vt no, in c. qua fronte. de ap. Item dicit sibi non placere præmissum dictum Fed. quatenùs dixit illum, qui incidit in periurium nõ posse petere absolutionem, qa iurans erat obligatus ad duo. f. ad soluendum in termino, & ad soluẽdum simpliciter. de dol. & contu. cum dilecti. & l. Celsius. ff. de arb, quia si nõ soluit in termino incidit in periurium: sed quatenùs remanet obligatus post terminum pt petere absolutionem. d. Car. in d. c. debitores. simpliciter tenuit cum Io. An. & Fed. vt in absolutione sit pars vocanda. cum agatur de ipsius præiudicio. & sic dicit se sæpius consuluisse. Quid dđm in tanta varietate? certè multa ex prdictis mihi nõ placent. & primò illud dictũ Io. An. in ad. prdicta, quatenùs dixit, q si quis iurauit non vocare aduersariũ, nec denuntiare, q poterit absolui d absente parte: cùm non possit vocari vel denuntiari sine periurio: nam hoc est falsum respectu denuntiationis, cùm, vt s. dixi, nullũ iurm possit ligare ad nõ denuntiandũ, cũ sit ꝫ præceptum Euangelicũ: si peccauerit in re frater tuus. &c. Itẽ negari non pt q̃n parti inferatur piudiciũ ex hac absolutione, cũ sine ea non poterat in iudicio molestari per aduersariũ, ergò dẽt vocari ante absolutionem, vt suũ ius defendat: vt in c. i. de cau. pos. & ppr. cùm aliis superius all. Secundò non placet dictũ Pau. & Cal. q nos seqtur d. Ant. in d. c. debitores. in eo, q sentiunt ꝫctũ rescindi, si tollitur iurm q firmauerat contractum. nam cum contractus ex iuterpositione iuramenti habuerit suam firmitatem, non debet corruere, e licet nunc cesset causa confirmans, ex quo non superuenit causa annullans: vt probatur in regula, factum legitimè. de regul. iur. libro. 6.
11 ¶ † Facit quod not. Bartol. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. vbi post Ray. de Forli. concludit, quòd si habens filios naturales tantum, fecit eos legitimari, vt sibi succederent, licet postea duxerit vxorẽ: & ex ea habuerit filios legitimos, nihilominùs legitimati succederẽt vna cum legitimis & naturalibus: quia ex quo actus legitimationis est completus, & consummatus, non debet irritari, licet peruenerit ad eum casum à quo non potuit habere principium, vt dicta regula, factum legitimè. & sic non sufficit à modo, quòd

a ¶ Tex. hic. Pondera bene. qa si verbũ relatiue intelligitur d dicto. vt d. c. graue. de of. or. nõ pbatur hic dictũ Abb. & sic nõ ob. iste rex. dicto d. Ant. And. Barba.
b ¶ In periurio. Pondera, qa pt ẽpsit iurm ideò debet puniri de ptempti: & sic non audietur. And. Bar.
c ¶ Vocata parte. Ade Ol. pf. 186. Pet. de Anc. pf. 196. Paul. de Cast. pf. 216. in prio impssis. Cal. pf. 7. hoc eod. titulo.
* Sebast. Sapia.
c ¶ Vocata parte. Vide Ale. pf. o 1. inc. visis, ac mihi transmissis. 1 2. vo. & pf. 9. inc. pstantissimè doctor. in 4. vol. & l. 4. § ꝺẽnatum. ff. de re iu. & in l. Titia. § fi. ff. solu. ma. & Are. pf. 33. inc. cõsultatio pmissa. & pf. 20. inc. in quest. & d. Fran. Cur. in præal. cons. 44.
d ¶ Intelligitur. Pondera verbũ distingui qa probatur, q non oritur actio ex iuro, sed iudicis offõ. An. Barba.

quòd cessat causa ꝓcessionis priuilegij. quod 12 est not. † Hoc idem in propriis terminis vt voluisse d. Ang. de Peru. in quadam disp. inc. domina Catharina: vbi inter cætera dicit, magnam esse dfiam an ꝫctus cõualidetur iuro, an verò iurans sit tantum astrictus ad obseruantiam iuramenti? vbi. n. ꝫctus iuramento firmatur, licet quis absoluatur à iuramento, non propterea potest venire ꝫ contractum: quia ꝫctus de se est validus pp interpositionem iuramenti. & absolutio hoc solum operatur vt ꝫ ueniens non incidat in periurium, non autem annullat ꝫctum: vnde nullus dicat sm eum, q minor qui iurauit super ꝫctu, aut maior qui iurauit, & est deceptus vltra dimidiam iusti pretij si absoluitur à iuramento per superiorem, possit ppea venire contra ꝫctum: quia ꝫctus est validus & irreuocabilis. Si autem iuramentum nõ validat ꝫctum sed solum obligat personaliter ad non contraueniendũ immediatè, cùm est absolutus potest venire ꝫ ꝫctum, non enim obst. iuramentum, quia restituit ab absolutus per superiorem: non ꝫctus quia nullus. vnde qui iurauit se soluturum vsuras, aut non venire ꝫ ꝫctum pignoratitium conceptum in forma venditionis immediatæ, cùm est absolutus prosequi potest ius suum: quia tale iuramentum nõ firmauit promissionem, sed solum obligauit. cum ad non veniendum ꝫ. quod est bene no. & de hac materia an & qñ iuramentum valider ꝫctum, dicam plenè. j. e. cũ cõtingat. Concludo ergò ꝫ prædictam opi. q vbi iuramentum validat ꝫctum. sublato iuramento nõ propterea rescinditur ꝫctus. Tertiò non placet opi. d. Anto. inquantum vult, q ex iuramento præstito super vsuris soluendis, vel non solutis non repetendis, obligatio non oriatur parti etiam secunda- a ria. Nam ꝫ hoc vt tex. hic vt latius s. in prin. dixi. Item video, q iuramentum vi extortum obligat parti. vt j. e. si verò, & s. quod me. cau. in c. abbas. & c. ad audientiam. cùm si. ergò fortiùs in casu nostro, vbi iuramentum fuit sponte præstitũ: Deus enim tenet istud vinculum pp obligationem quæsitã parti. quod patet ex eo, quia parte remittente Deus remittit sine alia absolu- 13 tione, vt hic. ¶ † Quartò non placet indistinctè dictum d. Ant. inq tum dixit, q præsupposito, q pars deberet vocari, tñ si non vocatur, valet absolutio: dico. n. q aut clarissimè constat iuramentum continere turpitudinem ex parte suscipientis & non erit opus partem vocare in absolutionis actu: vnde tenebit absolutio parte non vocata. ar. in c. cum olim. de re iu. & j. latius dicam. & hoc casu poterit saluari opi. d. Ant. aut actus super quo iuramentum fuit præstitum non apparet prima fronte vitiosus, & non tenebit absolutio parte non vocata. Ratio apertissima est, qa à iuramento parti præstito non absoluit eps: imò nec Papa sine causa cum Deus recepe- rit obligationem in fauorem partis: vt no. gl. in c. quanto. j. e. & In. in c. cum inter P. de renun. ante ergò, q sibi constet causam subesse, non habet potestatem absoluendi præsupposito q subsit: qa ignorat id. quod est fundamentum suæ potestatis: vt no. Bar. in l. 2. ff. de iud. & l. multum. ff. de ꝺi. & dem. facit, quod le. & no. in c. ex parte Astensis. j. de ꝓcess. præb. nec pt sibi de cousa constare, parte non vocata: qa causarum merita partium assertione pãduntur. l. fi. C. si per vim vel alio modo. & c. tum literis. de in integ. resti. Aliud est in absolutione ab excommunicatione. pura illa semper pendet à voluntate excommunicatorum. valet. n. semper siue iusta siue iniusta sit excommunicatio: vt patet ĩ c. venerabilib. §. vbi autem. de sen. exc. li. 6. & hæc no. quia sæpe accidunt, & puto verissima. Quintò non placet reprobatio. d. An. ad dictum Fed. dum dicit, q pars incidit in periculum, qa non soluit in termino, non auditur petẽs absolutionem: nam puto hoc dictum satis æquum. Nec ob ratio d. An. imò potius facit pro: nam si post terminum remanet obligatus, & sic b perseueret in periuro: ergò debet ꝓpelli, q̃ citius pt. vt ab illo peccato se absolnat, & iurm adimpleat, vt hic. s. n. compellitur instante termino vt soluat. vt hic: fortiùs debet compelli post terminũ. tum in odium sui, vt à peccato liberetur: tum vt non perseueret in peccato: vt s. dixi. puto tñ, qsi petendo absolutionem non perseueraret in peccato. q posset petere absolutionem, etiam post terminum, licet inciderit in periurium semel ꝯueniendo. exemplum in eo qui per metum rem vendidit, & iurauit non ꝯuenire: licet enim de facto ꝯuenerit, & sic inciderit in periurium, nihilominùs potc rit petere absolutionem postea vt sit licitum sit sibi venire contra venditionem. Hoc. n. casu cessat perseuerantia in peccato: imponi sibi tũ debet pœnitentia de periuro: & in hoc casu posset saluari dictum d. Ant. ¶ His aũt sic discussis venio ad principalem quæstionem. in qua breuiter pone hanc ꝓclusionem, q vbi vnq; iuramentum est obligatorium ex parte iurantis, & aliquam vtilitatem ꝓtinet ex parte recipientis, nunq̃ debet reuocari nisi vocata parte. c Ratio huius ꝓclusionis est, qa ex quo per absolutionis actum diudicium irrogat parti in eo, q sibi vtilitas adimitur: debet pars vocari: quia nihil debet fieri in præiudicium absentis. in c. i. de cau. pos. & propr. & c. inter quatuor. de ma. & obe. 3. q. 9. caueãt. & c. omnia. ff. de re iud. l. de vnoquoq;. & l. fi. C. si per vim vel alio modo. partis aũt recipiẽtis vt quasi sp interesse: qa vtile est habere partem vinculatam iuro: cum multa iurm operetur, & saltẽ accumulet forum foro. in c. fi de fo. ꝓ. li. 6. & quod ibi no. facit l. cũ pater. §. filius matrem. ff. de le. 2. & quod ibi: not. Item absolutio non debet fieri nisi causa cognita. vt no. Inn. in c. ad aures quod me. cau. & Spe. in ti. de leg §. nunc ostendendum. ver. 24. & se. nam vt s. dixi. nõ potest eps absoluere cãm non assistente, sed causæ cognitio adhiberi non pt parte non vocata. l. in causæ. §. causa cognita. & quod ibi not. ff. de mino. d. c. tum ex literis. de in integr. rest. & l. fi. C. si per vim vel alio modo. & si alter fit absolutio non valet, per ea quæ s. dixi. Hæc puto vera, nisi notorie constet iuramentum cõtinere turpitudinem ex parte recipiẽtis, ita quod certum sit parti absenti in hoc nullam defensionem competere. nam tunc puto absolutionem valere parte non vocata. nam si hoc casu valeret sententia super principali, vbi agitur de maiori præiudicio, fortiùs valebit absolutio, vbi nõ agitur de tanto præiudicio. ad hoc c. bona. §. ꝫ vers leg. de elc. & c. quanto. & quod ibi no. Inn. de transl. epi. c. venerabilem. de ele. cùm olim. de re. iud. & quod leg. & not. in l. 2. ff. de admi. re. ad ci. parti. & pro hoc optimè facit præall. c. tuas. de vsu. vbi mandatur iudici, vt vsurarios recipientes iuramenta super vsuris sibi soluendis, vel solutis non repetendis, debeat compellere ante solutionem ab earũ exactione desistere, & post solutionem illas restituere. Si ergò quæstio iramenti est coram eo, & notoriè constat de illius turpitudine, potest absoluere ab illo iuramẽto absque eo, q vocet partem. & pro hoc bo. tex. in c. proxi. Et per hoc infero ad intellectum cadebitores. j. eo. vbi compellitur iurans soluere. Debet enim intelligi, quando non constat, quòd iurauit soluere vsuras, vt quia contractus erat sub forma licita conceptus, non poterat constare ante finem termini, vel propter absentiam partis vel quia terminus instabat, vel procedit quando pars nõ curabat petere absolutionem, vt ibi sentit gl & quòd s. dixi, iurantem posse petere absolutionem & relaxationem iuramenti, procedit non solum in terminis huius c. quando iurauit soluere vsuras. sed idem vbicunque pars turpiter recepit iuramentum. vt patet in c. proxi. & c. si verò. no. Inno. in c. ad aures. quod met. cau. latiùs per Fede. consil. 274. præallegat. quod est no. Habes nunc expeditum hunc vtilem & quotidianum 14 articul. ¶ † Venio nunc ad gloss. in verbo, districtione. quæ quærit, quid comprehendatur hic appellatione districtionis ecclesiasticæ? Respondet, quòd suspensio vel excommunicatio per cap. quærenti. de verbo. signifi. sed gl. debuisset addere etiam interdictum, cum de his tribus fit mentio in illo cap. vel dic aliter, quòd illud cap. loquitur de censura ecclesiastica. sed tex. iste loquitur de districtione, quæ magis congruè refertur ad pœnam temporalem: censura verò ad spiritualem: licet quandoque capiantur pro eodem. ¶ Vl- e timò gloss. quærit qua potestate isti compellent creditores ad relaxanda hæc iuramenta. Respondet dupliciter. Primò, quòd vt delegati. Secundò, quòd vt ordinarij. & tene hoc vltimum. ad hoc, d. c. tuas. & quod not. Innoc. d. ca. debitores. ordinarij ergò hoc faciant iure proprio. sed prima expositio gloss. fuit facta quia olim in subscriptione decebatur, omnibus Christianis: & sic videbatur quod deberent facere vt delegati: sed hodie illa suprascriptio fuit remota ad denotandum quod ordinarij hoc faciant iure proprio. facit quod legitur & notatur in c. 1. de voto. & c. ordinarij. de offi. ordina. libro sexto.

CAP. II.

1 *Absolutio peti potest à iuramento quod continet turpitudinem ex parte exigentis, licet non ucrgat in dispendium salutis iurantis.*
2 *Iuramentum an sit obligatorium quãdo interponitur super rebus iurantis metu.*
3 *In relaxatione & absolutione à iuramento, quis est comptens iudex.*
4 *An iuramentum prælati præiudicet ecclesiæ: & an prælatus obligetur.*

Peruenit. ¶ Legitur duob. modis. Primò iuramentum fuit præstitum super reb. ecclesiæ: & fm hũc intellectũ h. d. Non. valet iuramentum pstitum à prælato de non repetendis reb. ecclesiæ. Secundo mõ intelligitur d q fuit præstitum sup rebus propriis

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sit obligatoriũ. Vt q nunq̃ Deus accepteꝛ iuſm præſtitum ꝫ voluntatẽ: qa Deus reſpicit voluntatem, & nõ factum. c. cum voluntate. de ſen. exc. 3 2. q. 5. c. ꝓpoſito. And. Barb.

Sebaſt. Sap.

b ¶ Petit abſolutio. Hoc intellige verũ, q̃ eſt talis metus, q debuiſſet cadere in ꝓſtantẽ virũ, vt declarat Abb. in c. cũ dilecti. S. quod met. cau. c ¶ Et ibi vide Panſali. in aut. ſacſa. C. ſi aduer. ven. vbi dicit, q licet iuſm extortum metu, ſit nullũ de iure ciuili. vt in d. aut. tñ de iure canonico nõ ꝑt ſperni ꝓpria auctoritate: ſed peti debet abſolutio ita no. ſ. t. ad audientiam. quod me. cau. vbi eſt tex. tenet Inn. i c. venerabilis. & ele. & c. ad aures. q me. cau. Archi. in c. 2. de pact. i 6. Pau. de Caſt. in d. aut. vbi tam in leui actu. q̃ repu. ꝓſtituit nãlem dſiam inter iuſm interpoſitũ per vim & interpoſitum per metũ attento iure canonico.

¶ Adde Ang. ꝓſ. 215 Cald. ꝓſ. q̃ met. cau. melius Aret. cõſ. 14. d ¶ Super reb. eccleſiæ. Adde Fran. Aret. conſ. 14.

c ¶ Infringere votũ. Pondera, qa nõ facit ad ti. de iureiur. vnde debuiſſet poti⁹ poni in ti. de voto. Ponde ra ẽt, qa licet in principio apponat verbũ. Propoſitũ tñ in fi. ñ replicat. niſi verbũ, promiſſum, Pondera ẽt, qa vtitur illo verbo ẽt quaſi ſi tu iuraſti. & aliꝰ nõ iurauit, tu potes venire ꝫ. And. Barba.

Sebaſt. Sap.

¶ Infringere votũ. Vide Ab. in c. ſcripturæ ꝫ. de vot. & Rich. 14. ſen. di. 38. q. 8. art. 2. & S. Th. 2. 2. q. 88. artic. vltimo.

§. nunc oſtendendum. ver. 24. & ſe. facit c. venerabilem. de elect. aut agitur, vt turpiter recipiens cogatur relaxare iuſm, & poterit hanc ꝓpulſionem facere iudex etiam ſecularis: vt no. Fed. conſ. 263. in fi. hoc puto verum: q̃ſi non dubitabitur de turpitudine recipientis: ſi cut. n. compellitur ad obſeruantiam. c. licet. ſ. c. ti. li. 6. melius facit c. fi. de fo. comp. li. 6. & Io. An. in nouel. facit etiam quod no. Feder. conſ. 255. in fi. ita ꝑt ad relaxationem: ſed ſi dubitatur de viribus iuris tũe debet adiri iudex eccleſiaſticus: vt in d. c venerabilem. Quis ãt ſit in hoc competens iudex, an. ſ. iudex rei, vel actoris, vide quod dixi in c. ſi quis ꝫ clericum. in pr. de ſo. comp. ¶ †Venio ad ſm princi

ꝓpriis, & tunc ſumma ſic. A iuramento meticuloſo ſit abſolutio. per iudicem eccleſiaſticum. Comn. unis diuiſio. ſecunda ibi, cognita. ¶ Caſus ſ. illis. Comes Arnulphus ſpoliauit eꝝm Laodicen. reb. eccleſię ſuæ & ꝯpulit ipſum iurare q̃ non repeteret ſic ablata, peruenit hoc ad d Papam. ipſe hoc audito valde doluit, dicens, q̃ per illud iuſm nullo modo fuit obligatus vel aſtrictꝰ tñ ad cautelam ipſum abſoluit quod taliter coactus iurauit. B. ¶ †No. j. ¶ 13 iuſm poſſit ſeruari ſine tñ interitu ſalutis eternæ ex pte iurantis: ex quo tamen ꝫtinet turpitudinem ex parte exigentis, poteſt directa via peti abſolutio à ſuperiore, nec exigitur, vt prius cogatur recipiens iuſm illud relaxare. facit ad ea, quæ dixi ſ. in c. proxi. ¶ No. 2. q̃ vbi ſuperiori cõſtat de turpitudine recipientis iuſm non eſt neceſſe vt in abſolutionis actu vocetur aduerſarius: quod latius dixi ſ. c. proxi. alia veniunt examinanda cũ gl. ¶ Op. vſ. n. iſte tex. ſibi ꝓrius Nam primò dicit iſtum eꝝm non ponit gl. 2. in principio: qui tñ communiter non tenetur, Secundus intellectus, q̃ metus non impedit vires iramenti: vt in cap. ſi vero. ſ. eo. & c. ad aures. & d. c. ad audientiam. quod me. cau. ideò neceſſaria hic fuit abſolutio. & dum tex. dicit, q̃ nõ poterat adſtringi iuramento. dic in effectu quominùs poſſit obtineri abſolutio. Tertiꝰ intellectus, quod iuſm fuit hic interpoſitum ſuper reb. eccleſiæ: ideò ipſo iure nullum: & tunc verbum abſoluimus, ſtat impropriè, vt in gl. Aduerte, quia hic ſunt duo examinanda. Primum, nunquid iuſm metu extortum ſit obligato rium ⁊ ſup reb. priuatis ipſius iurãtis ꝓtirũ. Secũdũ qd ſi ſup reb. eccleſiæ in dãnum ipſius eccleſiæ † Ad primum *cõiter* tenetur, q̃ iuſm ſit obligatorium: quia metus non excludit conſenſum: vt in c. meritò. 15. q. 1. & l. ſi nulier. ff. quod me. cau. no. plenè per gl. in c. abbas. quod met. cau. & c. auctoritatem. 15. q. 7. & idem ibi Arc. poteſt tñ peti abſolutio à iuramento: vt hic. & in c. ſi vero ¢ ſ. e. & d. c. auctoritatem. & dicit hic Inn. no. verbum q̃ ꝫ proprium iuſm non datur reſtitutio in integrum, ſed abſolutio tantum. Contra iuramentum verò ab alio præſtitum, bene datur reſtitutio in integrum, vbi cauſa exigit: vt in l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiu. * & idem doct. *communiter* hic. gl. tamen in d. c. auctoritatem. videtur velle, q̃ iuramentum metu extortum poſſit reſcindi per exceptionem, vel actionem. quod met. cau. per to ti. quod me. cau. Mihi plus placet primum dictum per iſta iura ſuperius all. cùm. n. obligatio ſit de eo quæſita, oportet q̃ remittat̃ per eum, qui tenet vices Dei, & non per actionem quod me. cau. ¶ †Et aduerte, aut. n. agitur vt quis abſoluatur à iuramento & tunc oportetur adeat̃ iudex eccleſiaſticus. ad hoc quod no. Inn. ſ. e. debitores. & Spe. in ti. de le. ver. 24. & ſe. facit c. venerabilem. de elect. aut agitur, vt turpiter recipiens cogatur relaxare iuſm, & poterit hanc ꝓpulſionem facere iudex etiam ſecularis: vt no. Fed. conſ. 263. in fi. hoc puto verum: q̃ſi non dubitabitur de turpitudine recipientis: ſi cut. n. compellitur ad obſeruantiam. c. licet. ſ. c. ti. li. 6. melius facit c. fi. de fo. comp. li. 6. & Io. An. in nouel. facit etiam quod no. Feder. conſ. 255. in fi. ita ꝑt ad relaxationem: ſed ſi dubitatur de viribus iuris tũe debet adiri iudex eccleſiaſticus: vt in d. c venerabilem. Quis ãt ſit in hoc competens iudex, an. ſ. iudex rei, vel actoris, vide quod dixi in c. ſi quis ꝫ clericum. in pr. de ſo. comp. ¶ †Venio ad ſm princi

pale membrum, q̃ iuſm fuit præſtitum per prælatum ſuper re d bus eccleſiæ. Inn. velle vſ, q̃ ſit etiam obligatorium: diſtinguit: tñ q̃ aut per violẽtiam quis iurauit in damnum, & abſoluitur vt illas repetere poſſit: vt hic & ꝫ. e. ſi verò. & c. verum, quæ iura intelliguntur generaliter ſiue reb. ꝓpriis, ſiue reb. eccleſiæ quis ſpolietur. Si verò iurauit ſine violentia & dolo: & tunc dicit, q̃ ſuperior vel faciet abſolui prælatum: qui iurauit vel dabit curatorem bonis, vel prouidebit aliter, prout melius poterit: vt eccleſia res ſuas recuperet, vt iurans non veniat directè ꝫ iuramentum. ar. ff. de neg. geſt. l. at qui natura. §. cum me abſente. & ꝫ. e. debitores. Si autem per aliũ res eccleſiæ recuperari non poſſunt, q̃ per inrantem: tunc etiam eidem dabitur licentia repetendi quia iuſm hoc caſu non poteſt obſeruari ſine interitu ſalutis illius qui iurauit. ꝫ. e. ſi verò. & c. tua. Hoſt. vſ velle, quòd talia iuſa non ligant, quæ ſiunt in damnum eccleſiæ, ſed potius ſunt periuria. ꝫ. e. ſicut noſtris. videtur tamẽ ſe reſtringere in vltimo caſu In. q̃ſ. per alium non poſſunt res eccleſiæ recuperari. Io. An. ex ſuo ſummario vſ velle. quòd iuramentum tale nõ ſit obligatorium: ſed aliter ipſe diſtinxit in c. cũ veniſſent. de inſtit. ibi enim dicit, q̃ aut alienans bona eccleſiæ iurauit nõ ꝫuenire. aut nullum iuramentum præſtitit. primo caſu ſubdiſtinguit: aut in cõfirmatione iurauit non alienare, & ſtatur priori iuramento. vt in c. intellecto. ꝫ. e. aut primò non iurauit: & tunc debet iuramentum obſeruare, vt d c. cum veniſſent. ſi verò in alienatione non iurauit non contrauenire: & tunc ꝫ illam licitè poteſt venire: & ſic intelligit c. ſi quis presbyterorum. de re. cc. non alie, & 3 5. q. 9. quod qs, Hoſt. ibi videtur velle iuramentum ſeuandum, quando aliter poteſt eccleſiæ conſuli. vt d. c. cum veniſſent. aliàs ſecùs. vt in d. c. ſicut. ꝫ. e. d. Anto. dicit ſe putare, quòd ſi in alienatione tangitur præiudicium ſolius prælati (quia ſeparabile eſt præiudicium prælati à præiudicio eccleſiæ) iuramentum obliget: vt in d. c. cum veniſſent. ſed ſi non eſt ſeparabile à præiudicio eccleſiæ, non vſ quòd ſeruari poſſit abſque animæ periculo, ideò illum non repellit. nihil aliud indu cit. Ego dico, quòd de hac ſua diſtinctione eſt gl. or. in d. c. cum veniſſent. in ver. obiiciebatur. Item adduco gl. no. in c. j. de in inte. reſt. li. 6. quæ dicit, quod eccleſia in petenda reſtitutione aduerſus ꝯtũ eccleſiæ damnoſum eſt magis pruilegiata quam minor: quia ſi minor iurauit non ꝫuenire, non poteſt petere reſtitutionem in integrum: vt in aut. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. ven. Si autem prælatus iurauit non repetere vel ꝫuenire, ſic iurando deierauit, & eccleſia eodem petente, vel alio, ex iudicis officio reſtituitur. 3 5. q. 9. quod quis. & ca. ſicut. ꝫ. e. cum ſi. & ſic illa gl. non diſtinguit, an poſſit per alium conſuli vel non: nec requirit abſolutionem, vt idem poſſit ꝫuenire. & per hæc dico. & per rntionem q̃ ꝫ. ſubiiciam, nullum iuramentum ligare prælatum in damnum ipſius eccleſiæ. pro bo ratione, iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis. ꝫ. e. quanto. ſed ſi iſtud ligaret, bene eſſet vinculum iniquitatis: qa illa quærer at rem illicitam obſeruandam. ꝫ c cum quidam. & c. ſicut. ꝫ. e. Item per iuſm non poteſt ſc quis ſubtrahere ab onere publico in c. ſi diligenti. de fo. comp. ſed hoc eſt onus publicum. quod incũbit prælato circa defenſionem iurinm eccleſiæ. 43. diſt. ſi rector. & melius in d. c. ſi quis presbyterorum. ergò &c. & multùm benè facit d. c. ſi qs presbyterorum. nam ibi punitur alienator, niſi ſibi per celerẽ repetitionẽ ꝓſpexerit: qũo ergò per iuſm ſuum ꝑt ſe liberare à præcepto iuris: facit l. legatus. & quod ibi no. ff. de of. præſi.

CAP. III.

1 *An licitum ſit commutare votum de bono in melius ſine ſuperioris licentia.*
2 *An in commutatione promiſſi iurati requiratur ſuperioris auctoritas.*
3 *Quando me obligaui ſub certa conditione, uel ſub ſpe aliquid conſequendi, ſi mihi non ſeruatur fides, ago non teneor alteri ſeruare.*
4 *Doctor qui promiſit legere ſub certo ſalario, ſi ſibi non ſoluitur ſalarium, poteſt non legere: & ſi non legit, an illo tempore debeat habere ſalarium.*

Peruenit ii. ¶ Non deierat qui iuramenti implementum in melius commutat. hoc dicit primò. Non aſtringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, ſi ab alia parte non impletur, cuius reſpectu præbuit iuramentum. duo ſunt dicta. ſecuudum ibi, nec tu. ¶ Caſus literalis. Rex Francorum promiſit Angliæ vel alicui alij præſtare conſilium vel auxilium ſibi aduerſus ſuos: ſimili modo Rex Angliæ promiſit Regi Franciæ præſtare iuramento interpoſito vel interpoſitione fidei ſuper hoc præſtitæ. Rex Angliæ non ſeruauit Regi Franciæ quod promiſit: dubitauit Rex Franciæ an teneretur ſibi ſeruare promiſſum? Reſpondet Papa, quòd non dicitur mutare propoſitum aut promiſſum qui in melius illud commutat, nec tenetur illi Regi ad propoſitũ ſeruandum: ſi conſtat eum non paruiſſe ꝓditioni etiam ſi iuſm interueniſſet in illa promiſſione, vel fides hineinde data fuerit. B. er. 1 ¶ † Antequam alia attingã quæro de intellectu literæ in vtroq; dicto. Sol. Inn. vſ intelligere primum dictum in vouẽte, vt nõ dicat e infringere votũ ſi in melius illud ꝓmutat. intelligit tñ, q̃ fiat ꝓmutatio

¶ An liceat ꝓmutare votũ in melius vi ꝓpria auctoritate. beatũ Tho. in 4. q. 98. ar. gl. in ver. rediamet. in c. presbyter. 82. dist.

Ant. Franc.

a ¶ An qs ꝓpria auctoritate poſſit venire ꝫ ꝓtoprium iuramentũ, vel commutare votũ in melius. vide Io. An. ti. j. ꝫ. de vot. & Arc. in c. 2. 3 2. q. 8. Bal. ti Marga. ſuper Inn. in ver. votũ. In. in c. 2. de re li. do. Et q̃q̃d fit, putarem nũq̃ licere ꝓpria auctoritate venire ꝫ votum, vel iuramentum, ꝑſuppoſita validitate voti, & iuſati. Fateor. n. q̃ ſi iuſm eſſet metũ, vel minis. vel ꝓ violentiã, aut dolo extortũ, illud nõ obligaret ad obſeruãtiã: vt in regula non eſt obligatoriũ. de reg. iur. li. 6. & ibi per Io. An. plenè in Mere. & in aut. quod eis. & ibi per Bar. & Bal. C. de nup. & ꝓ Bar. in l. ſi qs ꝓ eo. ff. de fideiuſ. & l. ſi C. de pact. & ꝓ Bal. in ti. de pac. conſtan. in §. item ſacra. tñ quia diſpenſatio in voto ſeu commutatio, nõ dẽt fieri ſine cã. iuxta ea, q̃ hñr per gl. in c. non eſt de voto & ẽt debet adhiberi cogni d tio qualitatis, & cõditionis vouẽtis, & in iuſo ẽt dẽt adhiberi cognitio an obliger vel nõ obliger, iuxta ea q hñr ī c. debitores. & in ca. cũ ꝫtingat. hoc e. ti. puto tutius eſſe adire ſuperiorẽ, qui habeat de hoc cognoſcere, & diſpenſare, vel relaxare, aut ei videbitur, ꝑſidetatis his. q̃ ſunt in tali diſpenſatione, & relaxatione ꝓſideranda: qa aliàs nõ eſſet diſpenſatio, ve ꝓtuma e tio, ſed potiꝰ diſſipatio, vel tranſgreſſio, vt dixit gl. in d. c. nõ eſt. de voto.

b ¶ Adiꝰ ſupioraũt Pondera, qa imò ille tex. declarat: qa ꝑt propria auctoritate facere.

And. Barb.

c ¶ Petita licẽtia. Põdera ẽt, qa vſ q̃ ꝓpria auctoritate põt

g non ꝫ qa ſic liberaret ſe propria auctoritate ab obligatione & ꝓrium reſtringeret nimis. c. j. de voto ſed ſi vellet temporale obſequiũ commutare in perpetuam religionis obſeruantiam, tunc puto q̃ poterit. & ſic loqtur d. c. ſcripture. & huius dicti duplex eſt ratio primò fauore religionis. ſecundò quia impẽdit pro temporali obſequio perpetuum Deo ſeruitium. q̃ non contingit, q̃ſi ſimpliciter commutat in maius bonum, & minus ex hoc of fenditur iuris regula. Secundo caſu q̃ſi iuramentum ſeu promiſſum concernit vtilitatem priuatam, dico, q̃ ſine illius cui fuit prę ſtitum conſenſu commutari etiam in melius non poreſt nec prodeſt in hoc ſuperioris auctoritas. Ad hoc, quod no. ꝫ. e. quanto. & Inn. in ca. cum inter. P. de renun. ſentiꝛ Io. An. in regula, in malis. de re iu. in mercu. pro quo facit, quia debitor non ꝑt vnam rem ẽt meliorem pro alia ſoluere iuuito creditore: re. vt in l. 2. ff. ſi cert. pet. & inſti. qui. mo. tol. ob. in prin. & per hoc eſt expedita prima 3 pars c. ¶ † Venio ad ſecundam partem c. & quæro de intellectu ipſius. Sol. dic. vt ſentiũt doct. q̃ ꝑt intelligi q̃ſ quis ſe obligauit ſub certa conditione, vel reſpectu alicuius rei conſequendę tacitè vel expreſſe. exemplum obligaui me tibi ſeruire in bello ratione feudi. quod mihi conceſſiſti: certè ſi aufers mihi feudum non teneor tibi ad ſeruitium. arg. in c. j. de feu. & de loca. potuit. vel promiſi te non expelliere de domo tibi conceſſa p me, in emphyteuſim. certè tacitè ſubintelligitur, ſi ſolueris. mihi canonem: alias ſi non ſoluis poſſum te expellere: qa tu non ſeruas id ratione cuius facta fuit promiſſio. l. 3 ro. §. inter locatorem. ff. loca. & ꝓ prædictis eſt illa iuris regula. frangenti fidem fides franga tur eidem: vt in regula, fruſtraſibi fidem. de re. iu. li. 6. hæc ẽt procedunt in promiſſione h inratab, vt hic eadem ratione Hoſt. ponebat caſum in eo qui iurauit alicui ſeruire, vſque ad tempus, ꝑ certo ſalario ſibi quolibet mẽſe ſoluendo ceſſatum fuit in ſolutione: quæ rebatur an ſine metu periurij poſſet iſte à ſeruitio deſiſtere, & religionem intrare? Reſpõdetur, q̃ ſic, dupliciratione ſm eum. & per hoc ſentit. q̃ prin. & ſi c. ponãt vnum & idẽ factum, & licẽt hoc poſſet admitti: tñ de modico deſeruiret prima ratio c. quia ꝑt iſte venire ꝫ promiſſionem ſm hanc caſus poſitionem ẽt non facta cõmutatione in melius. 4 ¶ † Et no. ex hoc, & ex tex. q̃ doctori qui ꝓ miſit legere pro certó ſalario ſibi ſoluando certis temporib. licitè deſiſtit à lectura. ſi ſibi nõ ſatisfit in tpe ſm promiſſionẽ tpe obligationis factã. & hoc habeo pro indubitato cum non poſſit conductor agere cõtra eũ, niſi adimpleat contractum ex parte ſua arg. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. & l. ædiles. in ſi. ff. de edi. edic. & d. regula, fruſtra ſibi fidem. Sed dubitandum eſt, an tempore quo non legit ex defectu ſolutionis non factæ poſſit petere ſalarium. & videtur q̃ non. quia ipſe non adimpleuit ꝫctum ꝓ parte ſua, pro hoc iura proximè alle ga. & maximè facit d. l. ædiles in ſi. per quem tex. audiui ita determinaſſe Alb. de roſa. Ego hoc admitterem, quando potuit adimplere ꝫctum, & non adimpleuit. nam tunc videtur voluiſſe recedere à ꝫctu. nam poterat agere ꝫ conductorem actione locati: & ſic cõ ſequi ſalarium. ſi autem non legit, quia propter pecuniæ defectum non potuit ſtare in loco: ſatis puto, q̃ poterit agere ad intereſſe, ex quo per eum non ſtetit, pro hoc bo. tex. in l. ſi in lege. §. colonus. ff. locati. Ad idem, l. qui operas. eo. ti. ¶ Sed ꝫ prædicta & ꝫ text. opp. videtur enim q̃ nõ ſeruanti fidẽ, ſit fides ſeruanda. vt in c. noli æſtimare. 23. q. 1. vbi dicitur, q̃ hoſti eſt fides ſeruanda. Ad idẽ, c. q. Deo patri. 33. q. 5. vbi dicitur q̃ ſi maritus & vxor promiſerunt cõtinẽtiam: licet alter non ſeruet, reliquus tamen ſeruare tenetur. Facit etiam. c. innocens. 22. q. 4. vbi fides fuit ſeruata illi, qui fraudulenter illam accepit. So. De his tribus canonibus gl. opponit, & ſoluit vt in ea patet. Sed tu dic clarius quandoq; enim duæ obligationes reſpectiuantur adinuicem vt promiſi tibi certum quid qa tu pro venire ꝫ iuſm ſi ſibi nõ ſeruantur q̃ta. fic dẽt pariformiter intelligi. Ergo idem erit in voto, ex quo ita loquitur hic tex. in voto, ſecundùm Inn. And. Barb.

d ¶ Obligeẽt qs Deo, Pondera bñ, qa nos ſumus in ti. de iurei. ergò dẽt intelligi de propoſito iurato. & ſic exꝓſſo. An. Barb.

e ¶ Allego Inn. Pondera bñ. ga hic loqt q̃ſ qs nõ admittit ꝓmiſſum, tũc ꝑt eõ mutare in meli⁹. ſed q̃ſ adimplet vſ ſec⁹. Põdera bñ An. Bar. ſ ¶ Maioris boni. Tu pondera ca. qui bona agunt vbi peccat g agit bonũ, & deliberat facere meliora. ſi ñ facit. An. Bar. g ¶ Quod non. Pondera in rubr C. q admittit. vbi dſ. q̃ Poteſtas iurãs ſeruare ſtatutũ. ſi poſtea illud ſtatutum efficiat ini quum: poſſe venire ꝫ ſtatutum auctoritate ꝓpria An. Barb.

h ¶ Iurata. Et iſte eſt vnus caſus, in quo licitum eſt ſibi ipſi ꝓpria auctoritate remittere iuſm. De quib. vide Mod. ī c. venerabilẽ ẽ ele. & Abb. in c. ſi verò, ver. tertio cum iuratur & c. ꝫ. eo.

Sebaſt. Sap.

i ¶ Quod doct. g Cõtrariũ voluit Bal. in l. j. per illũ text. C. de aduo. fiſ. q̃ qualiter ꝓedat declarat Fel. in c. qa. ſide magi. vbi dicit, ꝓ nõ ꝑt doctor diſſidere, niſi pateretur tale incommodum ex nõ ſoluti one, q̃ nõ poterit ī inſiſtere lecturæ. Et ita ſtelligit. Ab. hic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Item ad dictam regulam, Frangenti fidem, &c. nō procedere in treuga qa licet vnus fregisset treugam, nō tñ est licitum alteri. Ita dñt Inn. Io. An. & Im. hic. Istud idē voluit Io. An. in add. Spe. in ti. de treu. & pace. sup rub. in pr. & ibidē refert Arc. ita tenere in c. illi. 24. q. 3. p tex. in c. inter verba. 11 q. 3. Istud idē voluit Ang. & Im. in l. si ex legati causa. ff. de verb. obl. vbi dñt, q istud ꝓcedit potius de ꝓsuetudine, q̄ de iure. Bar. in l. quētio nū. ff. de pact. vbi dicit, q fides nō est ſer uāda hoſt. à priuato ſed bñ. à duce belli, vel ab alia publica p ſona quōd no. Dicit tñ ibi Fulg. q armigeri nr̄i tpis seruant ꝓriū. Et adē tex. not. in l. nā & Seruius. in prin. vbi gl. no. ff. de neg. geſt. & ibi Ang. dt illū tex. esse ſin. in iure. & idē dicit Bal. in ca. ex rescripto. ī. c. Et aduerte diligen ter, qđ talis dux belli tenet ſeruare fidē ſeu fiduciā, q̄ dedit, nedū in ſuo territo rio, ſed ēt extra vbi cunq;. Et ita Bart. in 3. illicitas §. ne potē tiores. ff. de of. præſi. & ibi Albe. & Ang. not. ꝓ ſ. 3 14. inc. ma gnifici do. Antiani.

Ant. Franc.

¶ An treuga debeat ſeruari illam rūpēti vel frangenti: dicas, q ſeruari dēt: imò ſe a cūdo offendēs inci- b
dit ī pœnā treugæ ru ptæ, q̄uis alter prius ruperit. Ita Ange. & Bal. in l. cū ꝓponas. C. de pac. & vid Ale. ī l. ſemel mora. ff. ſo. matr. & in l. q ſeruū. ff. de ver. obl. Et adđ, q index pōt cogere priuatos ad treugā 4
faciendā: vt in l. æqſ 3
ſimū. & ibi p Ale. in apo. ff. de vſu. fru. Et no. quod dixit Bal. in ri. de pace Conſtā. in §. vaſalli. in princi. q treuga magis acce dit guerræ, q̄ paci. Item treuga ēt finꝫ ta de neceſſitate dēt fieri diffidatio, alias primus erumpēs in bellum vel inuadēs territoriū alteri⁹ ho die dr̄ latro: vt no. vo luit Bal. in d. §. vaſal li. in fi. de pac. Cōſt. Et adde q dux belli, gerens bellū noīe a lieno, licet nō poſſit facere pacē cū hoſti bus, tamē ꝑt facere treugā, ſm Bart. in l. puērionū. ff. de pact.

Sed Ang. & Pau. de Ca. ibidem dicunt hoc nō esse verū, niſi habeat ſpiritualē mandatum à dño. ſeu principe, cuius nomine bellum ge rit: ar. l. mādato generali. ff. de proc. & l. qui Romanæ. in §. Callipa- chus. ff. de verb. obl. De quo per Spe. in ti. de treu. & pa. in §. j. in ver. hoc quoq;. & in ti. de proc. in §. j. in ver. 22. & vide Ale. in d. l. cōuen tionum. Et ibi ēt traditur, an talis capitaneus belli poſſit facere ſe curitatem bannito, vel hoſti, abſque ſpeciali mandato dñi. An aūt fides hoſti ſit ſeruanda ēt ponit in d. l. quentionum. Et dicas quod à priuato nō est ſerū da, ſed à duce belli ſic. De quo ēt p. Bar. in l. fi. ff. ad le. Iul. ma. & vide Pau. de Ca. ī ꝓſ. 32. & Ale. in l. j. ff. de le. vbi ponit: quæ pacta ſint hoſti ſeruanda.

Sebaſt. Sap.

b ¶ Promiſſa. Quando hoſti fides ſit ſer uanda, vide Gemi. in c. cupiētes. in pr. de elec. in 6. Et q̄ ſit ſeruanda q̄n est pro miſſa ad certū actū, ꝓbat tex. in l. nam & Seruius. in prin. ff. de aliter diſtinguētem in l. quētionum. vbi mod. ff. de pact. & in l. j. ff. ad le. Iul. maieſt. vbi diſtingit. an fue rit ꝓmiſſa à publica ꝑſona, vel à priuata, vt ibi per eum.

c ¶ Sācto Petro. Adde, an epūs. q est exē ptus teneť iurare fi delitatē metropoli tano, ſi iurauit Papę. Fran. Are. conſ. 151. d ¶ Membri appella tione qd ꝓhenda tur: vide Bald. in c. j. de no. for. fide. & in aut. ſed nouo. C. de ſer. fu. & in l. reos C. de acc. u. ī l. data opera. C. q. ac. Io. đ Ana. ī c. cū ex iniūcto. de hære. & Bal. in l. ſi fu gi. C. de ſer. fugi. vbi ponit, q̄ūo ꝓhenda đ debilitatū mem brum & Bal. in l. ſ de ædi. edic. & vide nouiſſimos in ca. in quibuſdā. de pœnis. vbi dñt, q ſi quis eſt dānatus ad mutila tionē mēbri, intelli gitur de manu. Adđ Bar. conſ. inc. an digi tus ſit membrum.

Ant. Franc.

¶ Quidveniat appel latione mēbri, vide R. o. in l. j. vltra hic al le. ff. ne q̄s eum q̄ in ius voc. eſt vi. exi. & vide tex. in auth. vt nulli. iudicium. in §. quia verò Et ideo in ſtatuto faciēte men tionem de mēbro, debemus intelligere de manu. De quo plenè per Alex. poſt Bar. in l. 2. ff. de pub. iudi. vbi poſt Bal. & Imo. dicit, q membrum dicitur illud, quod ha bet propriam operationem in corpore. Et vide Ang. Are. in tracta. maleſi. in ver. membrum. in prin. & vide Bal. in l. data opera. C. quō

a ¶ Item ad dictam regulam, Frangenti fidem, &c. nō procedere in treuga qa licet vnus fregiſſet treugam, nō tñ est licitum alteri. Ita dñt Inn. Io. An. & Im. hic. Iſtud idē voluit Io. An. in add. Spe. in ti. de treu. & pace. ſup rub. in pr. & ibidē refert Arc. ita tenere in c. illi. 24. q. 3. p tex. in c. inter verba. 11 q. 3. Iſtud idē voluit Ang. & Im. in l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb. obl. vbi dñt, q iſtud ꝓcedit potius de ꝓſuetudine, q̄ de iure. Bar. in l. quētio nū. ff. de pact. vbi dicit, q fides nō eſt ſer uāda hoſt. à priuato ſed bñ. à duce belli, vel ab alia publica p ſona quōd no. Dicit tñ ibi Fulg. q armigeri nr̄i tpis ſeruant ꝓriū. Et adđ tex. not. in l. nā & Seruius. in prin. vbi gl. no. ff. de neg. geſt. & ibi Ang. dt illū tex. eſſe ſin. in iure. & idē dicit Bal. in ca. ex reſcripto. ī. c. Et aduerte diligen ter, qđ talis dux belli tenet ſeruare fidē ſeu fiduciā, q̄ dedit, nedū in ſuo territo rio, ſed ēt extra vbi cunq;. Et ita Bart. in 3. illicitas §. ne potē tiores. ff. de of. præſi. & ibi Albe. & Ang. not. ꝓ ſ. 3 14. inc. ma gnifici do. Antiani.

Ant. Franc.

¶ An treuga debeat ſeruari illam rūpēti vel frangenti: dicas, q ſeruari dēt: imò ſe a cūdo offendēs inci- b
dit ī pœnā treugæ ru ptæ, q̄uis alter prius ruperit. Ita Ange. & Bal. in l. cū ꝓponas. C. de pac. & vid Ale. ī l. ſemel mora. ff. ſo. matr. & in l. q ſeruū. ff. de ver. obl. Et adđ, q index pōt cogere priuatos ad treugā 4
faciendā: vt in l. æqſ 3
ſimū. & ibi p Ale. in apo. ff. de vſu. fru. Et no. quod dixit Bal. in ri. de pace Conſtā. in §. vaſalli. in princi. q treuga magis acce dit guerræ, q̄ paci. Item treuga ēt finꝫ ta de neceſſitate dēt fieri diffidatio, alias primus erumpēs in bellum vel inuadēs territoriū alteri⁹ ho die dr̄ latro: vt no. vo luit Bal. in d. §. vaſal li. in fi. de pac. Cōſt. Et adde q dux belli, gerens bellū noīe a lieno, licet nō poſſit facere pacē cū hoſti bus, tamē ꝑt facere treugā, ſm Bart. in l. puērionū. ff. de pact.

Sed Ang. & Pau. de Ca. ibidem dicunt hoc nō esse verū, niſi habeat ſpiritualē mandatum à dño. ſeu principe, cuius nomine bellum ge rit: ar. l. mādato generali. ff. de proc. & l. qui Romanæ. in §. Callipa- chus. ff. de verb. obl. De quo per Spe. in ti. de treu. & pa. in §. j. in ver. hoc quoq;. & in ti. de proc. in §. j. in ver. 22. & vide Ale. in d. l. cōuen tionum. Et ibi ēt traditur, an talis capitaneus belli poſſit facere ſe curitatem bannito, vel hoſti, abſque ſpeciali mandato dñi. An aūt fides hoſti ſit ſeruanda ēt ponit in d. l. quentionum. Et dicas quod à priuato nō est ſerū da, ſed à duce belli ſic. De quo ēt p. Bar. in l. fi. ff. ad le. Iul. ma. & vide Pau. de Ca. ī ꝓſ. 32. & Ale. in l. j. ff. de le. vbi ponit: quæ pacta ſint hoſti ſeruanda.

Sebaſt. Sap.

b ¶ Promiſſa. Quando hoſti fides ſit ſer uanda, vide Gemi. in c. cupiētes. in pr. de elec. in 6. Et q̄ ſit ſeruanda q̄n est pro miſſa ad certū actū, ꝓbat tex. in l. nam & Seruius. in prin. ff. de aliter diſtinguētem in l. quētionum. vbi mod. ff. de pact. & in l. j. ff. ad le. Iul. maieſt. vbi diſtingit. an fue rit ꝓmiſſa à publica ꝑſona, vel à priuata, vt ibi per eum.

c ¶ Sācto Petro. Adde, an epūs. q est exē ptus teneť iurare fi delitatē metropoli tano, ſi iurauit Papę. Fran. Are. conſ. 151. d ¶ Membri appella tione qd ꝓhenda tur: vide Bald. in c. j. de no. for. fide. & in aut. ſed nouo. C. de ſer. fu. & in l. reos C. de acc. u. ī l. data opera. C. q. ac. Io. đ Ana. ī c. cū ex iniūcto. de hære. & Bal. in l. ſi fu gi. C. de ſer. fugi. vbi ponit, q̄ūo ꝓhenda đ debilitatū mem brum & Bal. in l. ſ de ædi. edic. & vide nouiſſimos in ca. in quibuſdā. de pœnis. vbi dñt, q ſi quis eſt dānatus ad mutila tionē mēbri, intelli gitur de manu. Adđ Bar. conſ. inc. an digi tus ſit membrum.

Ant. Franc.

¶ Quidveniat appel latione mēbri, vide R. o. in l. j. vltra hic al le. ff. ne q̄s eum q̄ in ius voc. eſt vi. exi. & vide tex. in auth. vt nulli. iudicium. in §. quia verò Et ideo in ſtatuto faciēte men tionem de mēbro, debemus intelligere de manu. De quo plenè per Alex. poſt Bar. in l. 2. ff. de pub. iudi. vbi poſt Bal. & Imo. dicit, q membrum dicitur illud, quod ha bet propriam operationem in corpore. Et vide Ang. Are. in tracta. maleſi. in ver. membrum. in prin. & vide Bal. in l. data opera. C. quō

accuſare non poſ. & in l. reos. C. de acc. vbi ponunt. quid de digito & qđ de barba, & de labiis: an ſint mēbra, & an mutilatio membri ſit meri imperii, & an æq̄ paretur mortiſ & de aliis circa hmōi ma teriā vide gl. & Bar. in l. 2. C. de of. eius, q vi. altre. ge. & in aut. ſed no uo iure. hi. all. & vide Bar. in l. Imperator. ta. 2. ff. de ſta. ho. vbi inter reliqua dicit, q mē brū nō ſit mutilari a mulieri ſpōnati, niſi poſt partū. Et adde ēt, q pp modicū er rorē ꝓmiſſum in pœ na pecuniaria nō ſo luta intra terminū, ēt ſtante ſtatuto de hoc loquēte nō dēt mutilari mēbrū. fm Bal. in l. q̄uis. & ibi p Raph. & Im. ff. đ ꝓdi. & demō. Et adde, q illud mēbrū dēt mu tilari ſtante ſtatuto cū quo q̄s principa liter deliq̄t: puta, ſcri ptori, manus, curſo ri, pes teſti falſario l̄ gua. ita Bal. no. ī l. 3. ī pr. C. de ſer. fug. vbi tñ dr̄, q hodie muti latur ſola man⁹, niſi ꝓſuetudo ſit ī ꝓriū.

Sebaſt. Sap.

a ¶ Qđ digitus. Vide Bar. Bal. & alios in l. nō ſunt liberi. ff. de ſta. homi. vbi gl. ſen tit q digitus nō eſt membrum, ſed offi cium membri.

b Seb. Sa. ¶ Vid Ro. in ſin. 499. inc. curia lis de Florentia. Ab. b in c. cum nō liceat. & cap. ſciſcitatus. §. de reſcr. Car. in cle. j. ī 10. q. đ æra. & qual. c ¶ Ad materiā ſalui cōductus, vide Bar. in l. j. C. de naufra. li. 11. p illum tex. Bar. in l. is. q̄ reus ff. đ pu bli. iud. Et an intelli gāt pro vna vice tm̄ data ſecuritas, vide ipſum Abb. Panor. in c. ſi. de treu. & pa. Et vide, qđ not. in c. ſtatutū. §. j. de reſcri.

Et q̄n ꝓceditur ſecurias alicui cū ſocijs, q ꝓhendātur, & an ꝓpre hēdātur Indęi: vide no. p Bal. in l. ſpadonē. §. iā aūt. ff. de excu. tu. per Ang. in d. l. vtimur. de ſepul. vio. Et adde, q inferior à principe non ꝑt dare ſaluū ꝓductū veniendi & reuertendi, tex. eſt in l. relegati. ff. de pœnis. ad fi. & in §. neq; aūt homicidas, iuncta gl. in aut. de man. prin. Bar. in l. non omnes. §. fi. ff. de re mili. Voluit plus Bal. ſing. in c. j. §. ſacra. de pa. iura. fir. q̄ ſaluus ꝓductus ꝓceſſus ab inferiore ab Im peratore, & firmatus iuſo. non eſt ſeruandus. Et tñ Bar. in d. l. is qui reus. ad fi. & ibi eum ſequens ſmo. tenet, q̄ iudex ꝑt dare ſaluū. con ductum reo accuſato vt veniat ad ſe defendēdum. Idē tenet Ang. in qu. p eum diſputata inc. Bononien. q̄uis ꝓrium, & malē tenuerit Bald. in l. reos. C. de accu. Limita tamen ſin. Bald. in l. ſed & ſi hac. §. ſed ſi ꝓpœnā. ff. de in ius vo. pillū tex. q̄ ſaluuſcōductus p iudicē ꝑt ꝓcedi reo: vt veniat ad ſe defendēdū, nō aūt poſſet ꝓcedi actori vel accuſatori, vt veniat ad agēdū vel ad accuſandū, vt ibi pleni⁹ p eū, qđ nō. no. in c. ſi. ſi. de re iud. Sed quō ꝓcedit hæc in iudice. ſi ſolus Im perator, vel papa ꝑt ſaluum ꝓductū ꝓcedere? Poſſet fortè dici, q̄ pri mo adducta ꝓcedant, q̄n q̄s fuiſſet exbānitus ab ipſo Imperatore, vel Papa: tunc inferior ab eo non ꝑt ſibi dare ſiduciam, ſeu ſaluum conductum: alias ſic. Ita procedant dicta per Bar. in iudice.

¶ Adde an ſaluusconductus datus pro vtveniendo, intelligatur pro redeundo. Ale. conſ. 46. li. 2.

An. Fran. ¶ Ad iſtā materiā de ſaluocōductu, & primò an intelliga- tur ꝓ vna vice tm̄. Dicas q̄ ſic. Ita Bar. in l. dotis. ff. de in. do. & in l. j. in 3. q. ff. ad le. Iul. Ma. & vide Gemi. in c. j. ig §. ille verò. in 2. no. de ſi li. ſſb. li. 6. p l. bonæ. §. hoc ſermone. ff. de ver. ſig. & vide Ale. in cōſi. 15. in 4. parte ꝑ. Quod intellige verū, niſi ſaluuſcōductus eſſet dat⁹ ad certū tp̄s: qa tūc durāte tpe poſſet q̄s pluries venire. Ita Ale. in d. l. j. ff. ad le. Iul. maieſ. vbi dr̄ hāc mām eſſe hoc modo limitā da p l. cū in annos. ff. q mod. vſuf. amit. Et ita tenet Cuma. in l. ſi mihi & Titio. ff. đ ver. obl. p no. p Bar. & Ang. in l. vtimur. ff. de ſepl. vio. & per Io. Cal. in q. ſua inc. ex octo ſtudētib. Et ad illud, q̄ dr̄, q ſaluuſcōductus datus ꝓ veniēdo, ſtelligit ēt ꝓ redeundo: vide Bart. in l. fi. C. de dig. li. 12. & p d. Ab. in c. qa diuerſitatē đ cōce. pb. & hſ p Bart. in aut. habita C. ne fil. ꝓ pa. & vide Ale. in ꝑſi. 46. in 2. parte. Et adde, q ſaluuſcōduc⁹ ī fi dēt ſeruari cō mittētib. deliđ⁹ in loco ſalui cōductus: vt gl. in aut. de mā da. prin. in §. neq;. in i. gl. & per Bar. in l. il licitas. ī fi. in §. ne po tētiores. ff. de of. ꝑſi. Quod adeò verū eſt vt dixerit Bal. in 6 i tē ſacra. đ pa. iur. fir. q̄ iudex ēt ſecuritatē iurans bannito, ñ teneť illā ſeruare de nouo đ linquēti, ita vidi aliàs ſeruari Pa duæ de quodā bānito. cui fuerat factus ſaluuſcōduc⁹ ꝓ ho mi. p quo erat bāni r⁹, & veniēs expēdit ſcięter falſas mone tas. ꝓmittēdo nouū đlictū: q fuit captus & ñ obſt. ſaluo ꝓduc tu puni⁹. Et adđ ēt q ſaluuſcōduc⁹ cō ceſſus Titio & ſocio ꝓdeſt ēt ſocio Iudæo. Ad q̄ vid vltra hic all. Ang. Il. vtimur. ff. de ſe pul. vio. & in l. j. ff. ad le. Iul. maie. vbi dixit, q licet talis ſaluuſcōduc⁹ ꝓhēdat & Iudæū: q ēt voluit Ang. in ſuo ꝓſinc dar⁹ eſt ſaluuſcōductus, nō tñ ꝓhendit. Saracenos. Et ad ꝓdicta vide gl. in c. no li æſtimare. 23. q. 1. q̄ dixit, q ſaluuſcōductus nō extēdit ad futura delicta. Et vide Ro. in l. 3. in §. ſi q̄s ſeruū. ff. de acq. poſ. Ange. Are. in tracta. maleſi. in ver. fama publica. in ver. quinto q̄ritur, vbi ponit, an & q̄n hñs ſaluū ꝓductū poſſit capi. Et adde, q ſaluuſcōductus cō ceſſus alicuit de eundo & redeūdo ſecurè, ꝓhendit ēt nuntium. Ita Bal. in aut. habita. C. ne fi. ꝓ pa. in 2. no. Ita ēt Bart. ibidē in fi. An aūt ſaluuſcōductus expiret morte ꝓcedentis, Bal. in l. i. C. de poſtu. dixit, q̄ ſic. Sed Bar. in l. vxorē. in §. Sæuola. ff. de le. 3. & in l. poſt đo tem. ff. ſol. mat. poſt Cy. in l. fi. C. de act. emp. vī tenere ꝓrium: quia moriendo quis dr̄ velle perſeuerare in priori volūtate, niſi expreſ sè reuocet. Ita Bar. in l. more. in prin. ff. de iuriſdi. om. iu. & in l. pe. ff. ſi cert. pe. Et adde ēt, q ſaluo conductui hoſtis, nō teneť quis cre dere. c ex tranſmiſſa. de reſt. ſpo. no. in c. accedens. vt lit. non conte. vbi ēt per Abb. quia vbi eſt iuſtus timor perſonæ, nō ſufficit ſaluus conductus. Et vide Alex. in l. is qui reus. ff. de pub. iudi. & vide Phil. Fran. in c. ex parte. de ap. Et adde, q ſaluuſcōductus ꝓceſſus ad bene placitum, intelligitur eſt perpetuus. Ita Bart. in l. cente ſimis. in §. ſi ita ſtipulatus fuero. ff. de ver. obl. & ibi per Ale. vbi adie. plures con cor. & facit tex. in l. iuriſperitos. ff. de excu. tuto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶ Securitas. Vide Fel. in ca. 2. ver. tenet & menti. §. de treu. & pace.
b ¶ Apostolorū. Vide tñ qđ dixit Spec. in ti. de leg. §. nūc ostendendum. in fi.
c ¶ Censet. Illud, qđ dr, Vbi Papa, ibi Roma: hēt locū in materia larga: secus in stricta: vt no. Do. in c. j. dechismaticis in 6. Itē vide An. inc. fi. de fo. ppe. & hic. vers. qd cōprehendatur. Sed fortè melius est dicere, ibi esse curiā Romanā, vbi est audiētia Papæ, licet Papa ibi non sit: per tex. I cle. ne Roma. ver. eo. tñ adiectio. de ele. Itē vide Do. in c. vbi periculū. §. j. de ele. in 6. Itē vide Bal. in l. scripta de p̄ci. Impe. offe. vbi dr, qd vbi est Papa, ibi est cōis patria. Et all. In. in c. exposuit đ dila.
Sebast. Sap.
d ¶ Nociuo. Faciūt no per Bart. in l. j. ff. de his, q̄ sunt sui, vel alie. iu. vbi dr, q̄ confirmatio priuilegiorū intelligitur de iustis nō ār de iniustis. cū multis all. p Fel. in c. 2. ver. leges insertæ. §. de resc. vbi ēt vult q̄ confirmō priuilegio tū intelligr de nociuis alteri. vt ibi p cū.
Sebast. Sap.
e ¶ Simplex cleric⁹. Vide Abb. in c. legebatur. & in c. cū i ecclesiis. §. de maio. & obe.
Sebast. Sap.
f ¶ Debitores. Limita hunc tex. vt colligit ex no. p Bal. in c. j. §. c. Et declarat An. Sicu. in rep. l. cū acutissimi. C. de fideic. ¶ Vide Host. in summa. de iureiu. §. quōcessat. ver. nā & si iuro vsuras. soluere: & vide Bal. in auth. ad hoc. C. de vsu. Itē ad de, q̄ licet iusm de p̄standis vsuris liget vt hic dr, tñ iusm d seruādo statutū permittēs p̄stationē vsurarū, nō ligat sm Bal. in l. eos. §. super his. C. de vsuris.
Ant. Franc.
¶ An iurans vsuras soluere, ēt ex cā voluptuosa, teneat ad obseruatiā iusti? Absque dubio credo

veniendi, vr̄ data securitas redeundi. nō em̄ securè venit, qui turè redire non p̄t, quod tenet Bart. in l. vtimur. ff. de sepul. vio. facit, qđ ipse no. in l. si cui. ff. ex quib. eau. ma. & l. j. ff. ad le. Iul. maie. & ibi format quæstionem, nunquid videatur data securitas a semel dūtaxat veniendi an pluries? dic vt ibi. ¶ No. q. cp̄i teneantur subuenire legaris apostolicæ sedi in suis necessitatib. quæro de quo legato intelligitur iste tex. fol. dicit Host. q̄ tam de generali q̄ de speciali, ēt si simplex nuntius sit. de resci. ad audientiā. de cens. c. cum instantia.
6 ¶ † Ex vltimo articulo no. q̄ episcopi tenentur singulis annis visitare apostolorū limina, aut personaliter, aut per nuntium. tex. tñ in c. iuxta 93. di. vr̄ limitare istum: dicit. n. q̄ episcopi, qui immediatè subsunt Papæ, debent omni occasione remota si propinqui sunt, personaliter visitare limina apostolorum, si remoti sunt, tunc visitabunt per chirographum: posset tamen dici, q̄ iusm non astringit, nisi prout hic dr, quia non debet extendi iusm, in c. pe. j. eo. sed c. illud procedit sine iuramento. Quæro qd intelligitur hic appellatione liminum. Io. An. dicit, q̄ curia romana: nam vbi est Papa, ibi intelligunt esse limina apostolorum: ipse. n. fungitur au
b ctoritate ipsorum apostolorum. b nō enim p̄t iste tex. intelligi de apostolis mortuis per id quod sequitur in tex. ibi, nisi eorum absol
c uat licentia. ¶ Ex hoc no. q̄ ibi cōsetur ⟨Roma, vbi est Papa, non tñ debet Papa sine causa trāsferre sedem de ciuitate romana: vt in c. fundamenta. de elect. li. 6. & ibi no. Io. An. & facit tex. in c. quamuis, 21. dist. ¶ Secundò quæro qualiter visitabit quis per nuntium? Dicunt doct. q̄ mittet nuntium cum literis patentib. s. tatum suæ ecclesiæ continentib. An autē teneatur pecuniam mittere ad Papam, seu curiam. dicunt doct. q̄ non nisi sit aliàs debita, vel nisi ecclesia Romana egeat tunc. n. est illi subueniēdum: quia fidelitatis debitum hoc importat: vt patet de feudis. c. j. & d. c. de forma. Item Papa est dñs oīm, & vicarius Christi, in ca. cuncta per mūdum. 9. q. 3. & de transl. epi. c. 2. Item cum in tali casu necessitatis sit subueniendum nuntiis apostolicis, vt in præcedēti. arti. & inferiorib. ordinariis. vt in c. cum apostolus. de cens. fortius Papæ subueniendum est. de ele. licet. in fi. sm Host. facit, quod ipse Host. no. in c. 2. de dec. & quod lc. & no. in cle. 2. eo. tit. ¶ Ex fine literæ no. vnum modum iurandi ex quo no. iuramentum præstari, licet nō exprimatur verbum iuro sicut quidā voluerūt quod non est necessarium. vt hic vides, & j. e. & si
2 Christus. An aūt eps præstet hoc iusm corporaliter? Io. An. hic, q̄ sic per illud verbum hæc. Generaliter autem an & q̄ episcopus in iurando teneatur tangere: dixi plenè in casin. de iur. calum. An autem episcopus iuret alia capitula vltra ista? Io. Ant. addit duo primum habetur in c. 2. de feu. secundum in c. vt super. de re. ecc. non alie. ¶ Venio ad gl. & no. primò tertiam. in eo quod vult hoc. c. de bere cōiungi cum ca. de forma: ita vt vnum suppleatur per aliud cum ambo tractent de forma iuramēti fidelitatis. & arguebat Vin. per ea quæ dicuntur in hac gl. vasallum non posse testificari pro dño. de quo vide in Spe. de test. §. j. ver. sed nunquid vasallus. & ea que no. in ca. accedens. 2. vt li. non conte. ¶ † Gl. 4. restingit tex. ad concilium honestum. Inhonestum autem p̄t revelare ei, qui p̄t prodesse & nō obesse. ar. in c. hoc vr̄ alle. in gl. dicit Host. se nescire, q̄ gl. intendat cum Papæ concilium presumendum sit honestum. sed ego miror de Host. q̄ habuerit dictum glo. pro inconuenienti, cum Papa nedum possit peccare ex fragilitate humana. 1. q. 7. nos si

incompetenter. sed ēt possit esse hæreticus. vt in c. si Papa. 40. di. Et ideo ego no. gl. sin. q̄ malum cōcilium non tenetur prælatus seu vasallus celare, ita, q̄ iusm ad hunc casum nō extenditur, facit c. j. e. ti. li. 6. & debet revelare ei, qui p̄t prodesse & non obesse. & facit hoc gl. q̄ si iurauit nō revelare secretum mihi per tē dicendum, q̄ dēt intelligi de honesto, & non de alteri nociuo. d & q̄ tunc possum revelare, sed nō tñ omnib. sed illi qui p̄t prodesse & non obesse vt puta sacerdoti qui admoneat illum, vel oret pro illo ar. in d. ca. hoc vr̄. quod benè no. & pro hoc vide text. iuncta gl. fi. in c. verū. 13. dist. in ver. 2tagione.
8 ¶ † Vltimo no. gl. in versi. saluo. quæ vult, q̄ prælatus non debet iuuare etiam Papam contra armis. I. An. dicit, hoc esse verum in persona propria. 23. q. 8. c. j. & c. seq. & petere dicit. j. de voto. ex multa. §. de clericis. renet tamen sm eum: mittere vel ducere militiam. de dila. c. fi. Item potest hortari ad pugnam milites. vt in c. hortatu. & c. igitur. 23. q. 8. sm eū. quæ verba not. & vide ad prædicta bo. gl. in c. sciscitaris. 7. q. j. quæ dicit, q̄ in nullo casu licet clericis pugnare si possunt euadere. 50. dist. de his clericis. possunt tamen alios hortari ad pugnam iusta. & etiam interesse. d. c. igitur. & c. pridem. ea causa & quæstione. Aduerte fateor quæ prædicta sunt non intercueniente Papæ licentia: quia clericatus reddit clericos inhabiles ad pugnandum etiam cum infidelibus: vt in d. c. ex multa nisi pro defensione propriæ persone. vt in cle. si furiosus. de homici. Sed ego moueo dubium, nunquid cum Papæ licentia possint clerici vti armis etiam offendibilibus? & dico, q̄ sic, si est bellum iustum, hoc enim est clericis prohibitum ex sola ordinatione ecclesiæ: Papa tamen non deberet facere propter errorem sine magna causa. hæc est aperta sententia Io. Cald. in c. petitio. de homici. vbi late prosequitur. Facit, quod no. Host. in c. sicut dignum de homi. vbi tenet Papam posse dispensare cū homicida voluntario: quia irregularitas est de iure positiuo quod etiam sensit Inn. c. ad audientiam. eo. ti. Facit c. is qui. de sent. excom. li. 6. latius hanc materiam examino. in c. clerici arma. de vi. & honest. cler. vbi videas & ibi tracto generaliter an, & quando liceat clericis, arma mouere tam pro se quam pro alio.

CAP. V.

2 *Pronome : suus quandoque denotat iurisdictionem.*
3 *Simplex clericus tunc iurat obedire quando suspectus de inobedientia.*

Nullus. Non tenetur clericus episcopo suo obedientiæ iuramentum præstare, nisi ratione administrationis sibi concessæ. h. d. ¶ Casus literalis. ex text. verbis cuique apparet: ideò
1 Ber. eum non ponit ¶ † Not. ibi clericos suos: q̄ hoc pronomen suus, non semper denotat dominium. Hic enim denotat iurisdictionem, & quandam potestatem. Ad idem. c. si tibi absenti de præben. li. 6. & de hoc in l. Quintus Mutius. ff. de auro & argent. leg. per Bart. in proœ. ff. no. ii. per gl. in c. j. de postu. præla. Secundò, nota vnum casum in quo licitè iuratur. f. pro obedientia præstanda: alios
2 casus vide in gl. quam no. & vide gl. 2. q. 5. c. j. ¶ † Glo. 2. opp. de ca. quanquam. 22. di. vbi clerici præstant episcopo iuramentum obedientiæ. Respondet, q̄ loquitur de illis quibus committitur rerū ecclesiasticarum administratio: istud verò de clericis simpl. citer. Ad hoc c. legebatur. de maio. & obe. Ego do solennem limitatio-
e nē ad istū tex. q̄ c. istud procedit, qñ simplex clericus non est suspectus de inobedientia. nec n. data suspicione, p̄t compelli ad iurādum. pro hoc bo. tex. in ca. cum in ecclesiis. de mai. & obe. & d. c. legebatur. in fi. pōderata ipsius ratione, & qđ voluit gl. nō. in d. c. §§.

CAP. VI.

1 *Ex simplici promissione de soluendis usuris non nascitur obligatio etiam naturalis.*
2 *An iuramentum accessorium uideat si non uidet id super quo est interpositum iuramentum.*
3 *Inter iuramentum & simplicem loquelam inualida est differentia, secus si loquela est ualida.*
4 *An ei qui iurauit soluere usuras prosit regula: ceui damus actionem &c. & regula dolo facis &c.*
5 *In soluente usuras presumitur animus donandi: & in eo non habet locum regula, cuius contrarium: nec regula aui. Sc soluit &c.*

f **Debitores.** ¶ Qui se obligauit ad vsuras soluendas, soluere non cogitur, nisi iurauerit quo casu cogitur sed repetit. tria sunt dicta: secundum ibi si verò. tertium ibi: & cum &c. ¶ Casus literalis. Aliqs promisit soluere vsuras cum vsuræ prohibitæ sint iure canonico & diuino quærebatur vtrum ille sit cōpellendus ad eas soluendas & respondit q̄ non debet compelli ad hoc. si verò iurauit soluere tūc pp iusm dēt
a ¶ Non nascit. Vide Bal. in l. j. C. de pdi. ind. & in l. eos. §. j. de vsuris. & in l. j. C. de vsu. & in l. data opera. C. q. acc. nō pos. & in l. a
tur 4 obligatio ēt nālis. hoc colligo ex eo, qa promittēs non cogitur soluere: nā si natura lis esset orta, cogeretur rōne pacti. vt in ca. j. de pac. sicut cogit in casu iusti. Probo alia rō ne, qa vbicunq; lex resistit p̄hentib. nō nasci tur obligatio ēt naturalis. vt in l. cū lex. ff. de fideiuss. & ibi plenè p Bar. q̄ p̄cedit, ēt si alteri p̄henti tm̄ resistat, vt ibi no. Bar. & hoc p̄ bat aperte nā lex nō resistit recipienti ad vsu rā, ex quo necessitatus facit vt no. Inn. in ca. sup eo. de vsu. sed ipsi mutuāti. in c. psuluit. e. ti. & tñ nulla obligatio nascitur. vt hic patet.
f ¶ Not. 2. ar. opt. q̄ vbi turpitudo vertatur ex parte recipientis obligationē, & non ex parte se obligantis, promissio seu pactū nō obligat sine iuso: secus cum iuso: & sic habes qa sum in quo ecclesia facit dām inter p̄missionem & iusm. de quo j. latius. ¶ No. ibi cogendi sunt dño, q̄ iusm principaliter dirigitur in Deum: & ei acquiritur principalis obligatio, licet effectus cōcernat vtilitatem priuatam. ¶ No. vlt. q̄ soluens. vsuras non vr̄ habere animum donandi. alias nō posset repetere. l. campanus. ff. de oper. li. de quo ali-
2 quid j. ¶ † Venio ad gl. op. obligatio hic nō p̄hitur sed iuramentum tenet: & sic valet ac
b cessorium principali, c̄ 3 c. si diligenti. de fo. 2p. & regula. accessorium. de reg iur. li. 6. & l. nō dubium. C. de leg. cum multis simi lib. fol. gl. j. sentit hoc 3rjū, sed soluit. Io. An. dicit, p̄ in pactis præter legem valet regulari ter accessorium sine principali. vnde 2mitti rur pœna apposita, licet nō valeat actus prin cipalis vt no. in l. pacta q̄ 2. C. de pact. & in d. regula, accessorium hoc tñ nō soluit 3rium qa stipulatio vsurarū est 3 legem diuinā & canonicam. j. de vsu. per totum & sic ēt accessorium deberet corruere. iuxta theoricā gl. de quib. §. Host. reddit hāc diuersitatis tō nem, p̄ iusm potius iurans obligatur Deo, q̄ homini: & iō alias vanum & irritū solidat adiectio iuramenti. 22. q. 1. c. 1 & c. hēmus. q. d. per p̄missionē obligatio acquiritur homini, quæ hic impeditur ex prohibitione legis pp turpitudinem 3hentis: sed iusm dirigitur in Deum, apud quē nulla reperitur turpitudo vel prohibitio: & hæc solutio sic declarata est satis bona. Ex qua solutione infertur, q̄ dbi cā annullās principale non 2currit cū accessorio annullato principali nō annullatur accessorium ad hoc insta. de inuti. stip. §. si quis alium quæ verba no. ¶ † Sed 3 prædicta opp. Deus non facit dām inter simplicem loquelam, & iusm. 22. q. 5. iuramenti. si cui ergo quis 2pellitur ad obseruantiā iusti vt hic ita debet 2pelli ad obseruantiam promissionis seu pacti. d. c. iusti. & ca. j. de pact. & 23. di. c. Psalmista. fol. dicunt Gof. & Host. q̄ licet Deus non facit dām ecclesia tñ facit vnde plus peccat transgressor iuramenti: qđ patet ex maiori pœnitentia. 24. q. 1. ca. no
afferamus. simile in voto solenni. & simplici j. qui cleri vel vot. rursus. & ca. psuluit & Io. An. dicit in vtroque casu prædicto dicendū q̄ 2paratio fit in genere, non in determinata quantitate reatus: vult dicere, q̄ loquela simplex & iuramentum æquiparātur in ge
nere: qa. f. vterq; peccat c & ex transgressione quilibet est dignus pœne æternā iuxta illud Sapien. 1. Os quod mentitur occidit animā, & transumpriuè in d. c. iuramenti. tñ in quātitate plus peccat transgrediens iuramentū quam simplicem promissionē: vt probatur in c. mouet. & c. habemus. 22. q. 1. & in ca. j. e. cā & q. & hoc originaliter voluit gl. i d. c. iu

Tit. De iureiurand. c. debitores. 131

ramenti. & c. pe. j. eo. Sed certè istæ sol. non placent, quod casum huius c. nā si Deus non facit dām, nec ecclesia facere decet quia iudicium ecclesiæ debet se cōformare inquantum potest cum iudicio Dei: vt in ca. vt nostrum vt eccl. benefi. & c. à nobis. 2. de sen. ex cō. nec etiam procedit. dictum Io. And. hic quia si iste promisit vsuras peccaret in non adimplendo promissionem, & compellere tur promissionē seruare. vt in c. j. de pac. nec habetur respectus ad peccatum alterius satis enim est, q̄ sine peccato iste posset suam promissionem adimplere, sicut obseruatur hic in adimplendo iuramentum, in quo nō cōsideratur, q̄ alter magis peccat, & graua
f tur in reciendo vsuras. sed potius cōsideratur, & habetur respectus ad iurantem, sm̄ non peccet: quia minus malum est vt vnus peccet. quam duo: nec dēt quis committere peccatum etiam minimū, vt alter euitet maius: vt dicit gl. no. in c. quod autem ait. 14. di. Dic ergò clarius & melius: & illa auctoritas præall. Deus non facit differentiam &c. procedit quando iuramenti & simplicis promissionis datur validitas fed in casu nostro simplex promissio est nulla, propter turpitudinem recipientis iuramentum verò valet: qa Deus turpiter non recipit, nec iurans pecca uit, vt s. latius dixi & hæc breuis sol. sufficit
4 no. eam ¶ † Gl. 2. procedit multum inuolutè immiscendo quartor. 3ria, quæ veniunt ad diuersos effectus. & scias q̄ prima duo ve niunt 3 creditorem in fauorem debitoris re liqua e3. Capio prima duo, vr̄. n. q̄ iurans nō debet cogi ad soluendum: quia cum habeat actionem ad vsuras repetendas vt hic: ergò fortius habet exceptionem, ne compellatur soluere per regulam iuris cui damus actionē fortius exceptionem. vt in l. inuitus. ff. de reiur. & in regula qui ad agendum. de regu. iuli. 6. Item & secundo vbicunque petit. qui re stituere tenetur, potest repelli per exceptiode dolo: quia dolosè agit qui petit quod statim restituturus est: vt l. dolo. ff. de doli excep. & in regula, dolo facit de regu. iur. li. 6. sed iste vsurarius tenetur postea restituere: ergò potest nunc repelli modo prædicto. & hæc sunt in fauorem debitoris contra eundem. q̄ non audiatur postmodum repetendo. Gl. arguit primò sic: aut iste debitor solui debitum & non auditur repetens, vt l. Iulianus. ff. de condi. inde. & c. fi. de sol. aut soluit indebitum, & ēt non debet audiri: quia cum sciat indebitum: & soluit videtur donare. l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. & no. in d. c. fi. Item & secundò qui sic soluit. vt statim repetat, non videtur soluere. vt in l. qui sic soluit. ff. de solu. ergò iste repetendo non videtur à iuramento absolutus: & sic iuramentum debet obstare repetitioni & sic repetere non potest & sic silent duo prima 3ria, quæ fundātur super iure repetendi. & per hoc habes clarè mentem gloss. vsque ad ver. ad hoc dicas. vbi glo. respondet, non ad omnia contraria: sed duntaxat ad illud de solutione indebiti scienter facta. Dicit. n. fatendum, q̄ si vsuræ sunt indebitæ. & tanquā indebitæ possunt repeti. ¶ Nec ob. q̄ scienter soluerit quia non animo donandi, sed ratione iuramenti fecit: ideo excusatur. sicut illæ, qui metu ducitur: & hoc voluit gl. vsque ad ver. & sicut. ¶ Antequam expediamus illam particulam examinemus contraria. s. forma
g ta. Ad primum de regula, cui damus g &c. R ñ. Gof. hoc c. procedere, quando creditor non agit, sed compellitur officio iudicis: & sic non habet locum exceptio quasi contrarium procederet, vbi creditor ageret: & sic vult Gof. tacitè. q̄ contra agentem potest ille, qui iurauit excipere. & sic. intelle xerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqui finem istius gl. dum dicit, ꝙ debitor compellitur soluere ni si petat iuramentum relaxari. d. Ant. videtur distinguere inter modes excipiendi Aut. n. excipit de contractu vsurario petendo absolutionem, vel relaxationem iuramenti, & auditur per id, quod no. Fed. conf. 264. Aut simpliciter excipit contractum esse vsurarium vel quòd habet actionem ad repetendum: & nō debet audiri. Nec ob. regula præall. cui damus actionem &c. procedit. n. quando nihil subest magis repellens exceptionem quam actionem. Hic autē subest iuramentum quod obstat exceptioni: sed non repetitioni. hæc est bona sol. & no. eam pro limitatione ad illam regulam. & vide aliam no. quam ponit Inn. in c. inter dilectos. de excep. præla. sed primum membrum distinctionis non placet indistinctē: sed oportet ꝙ excipiat petendo relaxationem vel absolutionem antequam constituatur in mora. nam excipiendo instāte termino incideret in periurium: quod est contra mentem huius decr. Item si dictum suum procederet indistinctē, istud capitulum esset quasi sine effectu cum quilibet excuperet petendo absolutionem: ideò dic vt plenius dixi §. c. i. vbi expediui magnam partem materiæ huius. c. Alij vt refert Gof. dixerunt dictum contrarium procedere, quando creditor directē agereret: sed c. istud procedit creditore denūciante per iurium debitoris hoc tñ sibi non placet quia creditor debet repelli à denuntiādo, ratione sui criminis, cū sit infamis, saltem infamia canonica. & quia bonozelo non denuntiat, nec charitatiue mouetur. ꝯ. de simo. licet heli. Videamus latius in quib. casib. posset praticari dispositio huius c. Aut. n. iudex videns hunc debitorem in præcipitio deierandi vult ex officio suo eum compellere ad soluēdum & potest nec ille potest excipere nec absolutionē petere nisi infra terminum solutionis faciendæ possit constare contractum esse fœneratitium: vt sentit hic Inn. & latius dixi §. c. j. & hoc casu clare procedit dispositio huius c. Aut creditor denuntiat peccatū debitoris: ita ꝙ agit denuntiatione euangelica fundans se principaliter super salute proximi. & dicit Gof. ꝙ non debet creditor audiri quia non bonozelo venit. Ego dico dictum Gof. procedere quando notoriè contractum constaret esse vsurarium tunc. n. ille repelleretur à denuntiando, ratione criminis, & maximè, quia infamis esset non solum infamia canonica sed etiam ciuili vt in l. improbū fœnus. & quod ibi no. Bal. C. ex quib. cau. irro. infa. & 3. q. 7. c. infames. §. porro. Item iudex officio suo compelleret hūc creditorem ad relaxandum iuramentum: vt in c. i. §. eo. & si vult relaxare potest ipse absoluere: vt hic no. Inn. vel ipse absoluet principaliter, fm ea, quæ dixi in c. j. §. eo. Item posset compellere creditorem vt desistat ab exactione: vt in c. tuas. ꝯ. de vsur. Si autem contractus non appareret vsurarius, tūc posset creditor venire ad denūtiandum peccatum illius in si obseruādo iuramentum: & sic secūdo mō posset intelligi iste tex tertio modo posset intelligi iste tex. & practicari, creditore directē agente. Sed primo videamus, vtrum possit directē agere? dico sic ꝙ aut ꝯctus non apparet vsurarius quia fortè malitiosè fuit conceptus sub forma depositi, vel mutui gratuiti, sed plus fuit scriptum q̄ receptum fuit: & tunc dico. ꝙ optimè practicari potest hæc litera. Non. n. debet debitor admitti ad excipiendū ne incidat in periurium. Debuisset. n. esse vigilans per prius, anteq̄ instaret terminus. & impetrare relaxationem iuramenti, iuxta ea quæ dixi in d. ca. 1. nec habet hic locum officium iudicis: tum quia non constat de turpitudine conctus, tum quia interim debitor incideret in periurium, & sic propter timorem periurij non habet locum regula, cui damus actionem, &c. nec regula, dolo facit. Aut ꝯctus apertè apparet vsurarius: & videtur, ꝙ tunc non possit creditor agere: non. n. agit vigore promissionis: quia nulla est vt in prin. c. non vigore iuramenti: quia fm opi. d. An. actio seu obligatio nō acquiritur parti pp suam turpitudinē: & sine actione nemo experitur l. si pupilli. §. videamus ff. de neg. gest. hic aūt deficit obligatio quæ est mr actionis. l. licet. §. ea obligatio. ff. de proc. sed vt dixi in d. c. j. credo ꝙ hæc opi. d. An. in hoc nō sit vera & ꝯrium sentit hic gl. dum innuit creditorem posse agere pro vsuris soluendis, vbi intenit iuramentum, quare dico, ꝙ saltem secunda obligatio acquiritur parti vt dixi in d. ca. j. ratione cuius iste potest agere. nam ex quo ius præcipit aliqd fieri [a] datur actio saltem ex illa l. ff. de ꝯdi. ex le. l. vna. & pro hoc adduco c. tuas. sæpe alle. ꝯ. de vsu. vbi dr ꝙ iudex debet compellere creditores qui receperunt iusta, vt desistant ab exactione: ergò præsupponit, quòd actio competit alias frustra fieret compulsio. & hoc casu etiam posset practicari hoc c. qñ. s. creditor aparuit instante termino: ita ꝙ ex illa dilatione ille incurreret periurium debet enim iudex exigere vt potius admittat istum cum cum peccato, quam cum repellendo, patiatur aliū incidere in periurium. Item si ille creditor comparuit postq̄ debitor incidit in periurium non. n. debet iudex pati illū stare in periurio, nec debet illum absoluere: tum quia non petit tum quia non est dignus hoc remedio ex quo legem cōtempsit incidēdo in periurium iuxta ea quæ dixi in d. c. j. † Ex prædictis habes vltra alios varios modos practicandi hoc c. & remanent soluta prima duo ꝯria quæ veniebant ꝯ secundam partem. ¶ Veniamus nūc ad alia duo ꝯria q̄ militāt ꝯ tertiam partem c. ī qua permittitur repetitio post solutionem. Gl. ista vt s. vidistis, rñdet ad primum, ꝙ timor iuri excludit pſumptionem dotationis. Hof. & Io. An. videntur hoc dictū impugnare nā ex hoc sequeret, ꝙ ſis q̄ ſi iurauit. soluit vsuras, non posſit repetere cum in solutione cessat timor iuri: quod tñ est falsum fm eos. Nil allegant ad hoc. sed pro hoc facit tex. in c. ad nfam. de emp. & ven. & c. illo vos. de pig. & clarius de vsur. quia frustra. & in c. Michael. Dicunt ergò Inn. Hoſt. ꝙ hic admittit repetitio scientia indebiti non obstante, in fauorē seruātis iuramentum, vel promissum, & odium creditoris Item fm Hof. leges ꝯriæ loquūtur de solutione, q̄ nō improbatur à lege de quo per eum in sum. de vsur. §. fi. ver. sed qūo. Item & tertio fm eūdē hoc est spāle in vsura, vt repetat nō obstante, ꝙ scienter soluit indebitum, & hoc pp periculū animæ ipsius recipientis. Quartam solutionem ponit d. Ant. dicēs ꝙ aut interuenit iurm & tunc indubio excludit pſumptio donationis pp timorem periurij: vt hic Aut interuenit simplex promissio, & tunc si pstat, ꝙ voluit donare, & casus est clarus, ꝙ cessat repetitio Aut pstat de ꝯrio & tūc datur repetitio sed si sumus in dubio dicit adhuc dandā repetitionē: ga ex qua præcessit cā, præsumitur, ꝙ voluerit satisfacere promissioni saltē naturali, & non donare. & p hoc vr velle d. An. ꝙ in simili promissione vsurarum oritur obligatio naturalis quod puto falsum cum lex resistat: vt s. dixi. Dico ergò, ꝙ præsumptio donationis hic excluditur: quia aut à principio soluit & necessitatus fecit cupiditate ꝙsequendi pecuniā mutuò aut ex postfacto & vr voluisse vt parceret pudori suo nec notaret de fractione promissionis apud vulgusar. op. in l. Quiutus Mutius. ff. ma. & in c. tua. ꝯ. e. cum ibi no. Nemo. n. est ita supinus q̄libet er soluat vsuras. l. cum de indebito. ff. d prob. ¶ No. tñ ex gl. & ex prædictis, ꝙ vsuræ repetuntur ex quasi ꝯctu per ꝓdictionem indebiti. de hoc remitto ad gl. & doc. in d. c. Michael. & p gl. 16. q. 6. si epm, p Spe. in ti. de act. & peti. §. 2. ver. quod aūt dixi. vbi ꝙsului ꝙ repetens se non arctet ad ꝓdictionem indebiti die vt in d. c. tua nos. ¶ Ad vltimū ꝯriū de l. qui sic soluit. gl. hic non rñdet: sed Hoſt. dicit, ꝙ qñ pp iurm sol uitur vsura, ius non intendit vere, soluised potius numerari: ita ꝙ ex sola numeratione iuris interpretatione satisfacit iuramēto. Ad hoc. insti. quib. mod. tol. obli. in prin. Vel. dic clarius qa l. qui sic soluit, loquitur in obligatione à iure nō improbata. hoc aūt à iure improbatur. nec potest creditor retinere sine peccato. vnde satis est vt interueniat numeratio ad satisfactionem iuri: vt sic consulatur debitori, & creditori. Vel dic, vt' forte voluit gl. ista soluere in veri. vel sic, ꝙ iste putare soluit ratione iuri: nec apposuit pactum de re petendo, seu restituendo: sed alio iure repetat, s. ga soluit indebitū: & qa ille peccat retinendo sine iusta cā & ꝯ legē diuinā & humanā. ¶ Nunc venio ad vltimam particulam glo. in ver. & sic habet: quæ sentit oppositum de c. j. §. c. vbi iurans non compellitur soluere sed creditor compellitur relaxare iuramētum Gl. rñdet ꝙ debitor habet vtrunq; remedium: nam si vult petere absolutionem audietur vt ibi sed si non petit & cogitur soluere habet remedium reperendi: vt hic in fi. sed certè fm hoc vana esset huius ea. dispositio: cum quilibet pt se petere absolui ideò dic vt latè dixi in c. j. §. eo. Per prę dicta habes clarè tria dicta huius c. quare. s. nulla nascitur obligatio ex promissione vsurarum. Item quare compellitur iste adimplere iuramentum. Item & tertio de ire repetendi.

CAP. VII.

1 *Absolutus ab excommunicatione an teneatur præstare cautionem iuratoriam. vel fideiussoriam.*
2 *Fructus rei pignoratæ non computantur in sortem quando debitor iurauit non molestare: nisi prius sortem solucrit.*
3 *Promittens soluere cum iuramento si conuenſat. non est periurus.*
4 *An isti debitores de quibus in capitulo nostro ex violentia illata cadant à iure eorum.*

Ad nostram. Si debitor creditori iurauit rē pignoratā ñ repetere, nisi prius debitum soluat, iuramētum seruare cōpellitur, sic summat Io. An. sed hæc summatio nulla m dubitationem ptinet: sed fortè pp varietatē lec. summauit lc. An. ita gñaliter iō sūmo sic, Debitor q iurauit creditori nullū gravamē sup re pignorata inferre, donec soluerit debitum, nō auditur repetens pignus volendo ꝑpensare fructus in sortem, sed dēt prius debitum integraliter soluere & demū rem cū fructib. inde percēptis exposcere: & est notabilis casus. Cōis diuisio. secūda ibi: ideoq; ¶ Casus literalis. Quidā P. nomine quādā pecuniæ summam mutuauit quibusdam hoīb. recipiendo ab eis qualdam possessiones & reditus in pignore, pstitoiuro ab eis qipsi. P. sup illis nullū gravamē inferrēt donec sibi pecuniam soluerent. Et anteq̄ de possessionib. & reditib. illis sortem suam deduxisset: cœperunt illum coram archiepiscopo molestare: ita ꝙ p archiepm dictus P. fuit excōicatus: vnde super his ꝙestus fuit do. Papę: & ipse mandat eidem archiepo & eius cōiudicib. quatenus recepta sufficienti cautione ab ipso P. quòd eorum debeat stare mandato, ipsum absoluant: postmodum ꝓpellant creditores. si est ita: vt possessiones & reditus p dicto eidem P. restituant: qa ꝯ iuramentum suum venerunt nec sibi molestiam inferant vel. gravamen donec pecunia fuerit restituta: cum autem fuerit restituta sicut iurauerunt compellāt dictum P. vt q̄cqd vltra sortem recipit deductis expensis restituat eis: quod si nō fecerit excōicent illum B. ¶ No. ꝙ licitè capit qs in pignore possessiones. & reditus. Et no. ꝙ verbum possessio, quandoque capitur pro proprietate rei, & non pro nuda possessione. concor. c. qñ. frequenter. §. quod si super reb. vt lite non cont. ¶ No. ꝙ creditor deducit ante oīa expensas quas fecit in re pignorata: & ꝙ fructus, dē solum id quod supereſt deductis expensis. l. j. C. de fru. & lit. expen. & l. fructus. ff. sol. ma. ¶ No. ꝙ vbi est contentio de obseruantia iuramēti, vel de fructib. in sortem computandis, pt audiri iudex eccl'asticus inter laicos. ¶ No. fm *communem* a intellectum & tene sp̄ menti, ꝙ iuramentum est obseruādum forma specifica nec sufficit illud adimplere in effectu patet hoc quia iurans prius soluere, tenetur actualiter soluere, nec sufficit compensare: q̄q̄ postquam sit ficta solutio l. si peculium. §. j. ff. de statu. libe. de quo ꝯ. latius. ¶ No. quē posse compelli per ecclesiasticum iudicem ad restituendum q̄cqd percepit ex re pignorata, quanq̄ ꝯctus pignoratitius non præcesserit: quasi videatur re ipsa vsuras comittere retinendo sibi fructus vel reditus occasione mutui præcedentis. ¶ No. vltimò ex fine literæ, ꝙ absolutus ab exaōicatione cum solennitate debita de parendo mandato iudicis non reincidit ipso facto in excōicationē q̄q̄ mandato vt promisit non pareat: sed opus est vt de nouo in illā reducatur. Ad idē c. quæstioni. de app. Fallit in casib. contentis in c. eos. de sen. exc. li. 6. ¶ Venio ad gl. & primò: ga hic Papa mādat recipi ī absolutionis actu sufficientē cautionē: ḡro qualis dēt esse hęc cautio? gl. ꝙ pignoratitia seu fideiussoria ex quo hic adducitur qualitas sufficientiæ. ¶ † Sed ꝯ hoc, & ꝯ text. oppo. vr. cñ, ꝙ nulla cautio erat hic præstanda: qa vbi excōicatio est iniusta debet relaxari sine aliquo gravamine. vt in c. j. de sent. excō. li. 6. & c. sacro. de sed. exc. sed hic fuit iniusta, cum nō tenerent creditores restituere res pignoratas ante solutionem sortis. Sol. Hoſt. ꝙ contraria procedunt quando nulla causa exprimitur in sententia vel exprimitur manifestè falsa, vel iniusta, vel quando non fuit seruatus ordo vt in d. ca. sacro. sed in casu nostro ordo fuit, seruatus & causa expressa, quæ non fuit iniusta vel falsa sed dubia: ga debitores dicebant de fructibus satisfactum, creditores autem negabant: vnde quia non constabat adhuc de veritate fit absolutio. & ratione dubietatis debet præstari sufficiens cautio. Et sic no. fm Io. An. ꝙ licet pro dubia causa non fit qs excommunicandus: lata tamen sententia tenet. b *simile. 2. q. 6. 6. biduum.* Vel potest dici secundo, fm Hoſt. ꝙ sufficiens cautio vocat hic iuratoria, & non pignoratitia, vel fideiuſ soria: prout dicit gl. quia obstante iuramento ante solutionem pecuniæ, non poterat de fructibus quæstio referri: & pro hoc indu cit finem c. vbi non mandat creditorem istū distringi per cautionem pignoratitiam, vel fideiussoriam sed solum eum reducendum in primam sententiam. Certè vr raque solu. Hoſt. videtur mihi falsa. Prima. n. est apertissimè contra tex. in d. c. sacro. §. caueant. vbi dicitur, ꝙ absque manifesta & rationabili causa non est excommunicatio proferenda: quod si contra factum fuerit, est talis sententia sine aliquo grauamine renocanda. Ad idem, c. nemo episcopus. 2. q. 1. & gaue. 2. 1. q. 3. sed hæc causa erat dubia fm opi. Hoſt. ergò sine aliqua cautione erat relaxanda. Secunda solutio non procedit ex eo, quia si non poterat referri quæstio fructuum ante solutionem ergo excommunicatio fuit iniusta: & per consequens sine grauamine relaxanda, ita vt iuramentum præstari non debeat Inn. dicit ꝙ iste fuit excommunicatus pro contumacia: & hoc fuit iustum: & idcirco non absoluitur nisi præstita cautione & iuramento: fatetur tamen ꝙ sententia restitutionis rerum fuit iniusta: & idem contra ipsam mandatur ꝙ res creditorib. restituantur. Hoc dictum nō placet Hoſt. quia aut iste fuit excommunicatus pro contumacia commissa in non parendo sententiæ restitutionis rerum: & excōmunicatio fuit iniusta, cum non teneretur parere illi sententiæ, vt iniustæ: & sic per consequens non fuit contumax: ergò sine cautio ne venit absoluendus. Aut fuit excommunicatus pro contumacia commissa in non comparendo, & adhuc iniustè hic agitur contra eum, cum deberet sufficere iuratoria cautio. ꝯ. de verb. sig. ex parte & c. cum olim. & sic non potest dictum Inn. saluari: nisi dicatur fm Hoſt. ꝙ creditor violenter restitit debitori in occupatione rerum, quæ fiebant iudicis auctoritate modum excedēdo, & monitus noluit satisfacere: propter quod iuste fuit excommunicatus: & ratione huius offensæ saltem dubiæ, cauere debuit. vel secundùm eum iste fuit excommunicatus propter contumaciam, & propter expēsas de quib. ante omnia cauendum fuit. de iudi. c. j. hæ. duæ vltimæ sol. satis sunt veræ in se, licet non multum conueniant literæ. Dico etiam ꝙ sol. Inn. potest satis sustineri: quia excommunicatus ꝓ contumacia in non comparendo coram iudice, non debet absolui sine sufficienti cautione: nec sufficit iuratoria: vt est text. iuncta gl. no. in c. qua fronte. de appel. Facit tex. in c. j. de do. & contu. li. 6. Do. Ant. dicit se putare, ꝙ iste ideo absoluitur cum cautione: quia sententia fuit lata ex causa probabiliter dubia in iure, ex quo petebatur vt fructus compensarentur in sortem vt parebit ex his quæ dicam in seq. glo, & maximè quia retractato grauamine sententiæ restabat aliquid implendum ex parte creditoris. vt patet in si. ca. Hæc sol. licet videatur applaudere literæ non tamen puto eam veram, quia probabilis error licet habeat excusare iudicem, vt nō cōdemnetur excommunicato ad interesse: non tamen aggrauat excommunicatum, quia insons est, vt præstet cautionem de parendo: cum illa exigatur propter præsumptionem inobedientiæ cautam ex culpa contracta in excommunicatione & hæc satis colliguntur in c. sacro. Illa ergo Inn. solutio iurata, vt s. magis videtur iuri consona, vt dicamus istum fuisse excommunicatum propter cō tumaciam commissam in non comparendo iudicio moto ob causam in tex. cōtentam. & hęc sola solutio suffecisset, sed vt antiquorum dicta non transeant indiscussa instat plus ꝙ oportuit ¶ † Opp. secundò, & videtur ꝙ non teneatur debitor soluere prius integrā sortem: sed ꝙ possit computare fructus [d] in sortem vt in c. 1. & 2. ꝯ. de vsū. cuius contrarium innuit hæc litera. Sol. Ex gl. 3. elicIuntur duo intellectus. Primus vt litera intelligatur cum suppletione. s. vt sors prius soluatur verè, vel per computationem fructuum, vt ī ꝯrio. In hoc tamen gl. non persistit, sed transit ad secundum intellectum vt speciale sit hoc propter iuramentum præstitum de non molestando, donec fuerit satisfactum. vnde oportet ꝙ prius soluatur vera sors & postea quicquid inde potuit creditor percipere, repetatur. Gl. habuit in hoc bonum intellect. sed non ponit bonum exemplum. Nam vt dicit hic Io. An. & bene si iurasset debitor nō molestare, nisi prius satisfecerit, [e] nō procederet dispositio vel decisio litere: quia ex quo se satisfactum esset de fructibus non dicere tur venire contra iuramētum, vnde potuisset iustè repetere pignora. Dicit ergò Io. An. ꝙ ex forma iuramenti requirebatur numeratio pecuniæ, & solutio. q. d. non sufficere ꝙ ex fructibus satisfiat. & dicit post Boati. ꝙ cum hic non fuerit iuratum de vsuris soluendis non est locus petitioni relaxationis iuramenti: de quo s. eo. ca. j. Et hunc intellectum apertè sentit Inn. hic in fi. dicens: ꝙ etiam si creditor ageret reperendo pecuniam, non posset debitor fructus cōpensare, cum iurauit non molestare, nisi prius sortem solueret non computatis fructibus Hoc. n. actum erat inter eos & hic intellect' [*] *communiter* tenetur fm quem elicitur. vt dixi in vno no. ꝙ iuramentum debet impleri in forma specifica [f] nec sufficit ꝙ in effectu impleatur. Aduerte, aut fructus persunt & in dubio nou potest opponi compensatio per debitorem si creditor paratus est sibi eos reddere soluto sibi debito duplici ratione. Primò quia de specie ad quantitatem non fit compensatio. vt not. in ca. fi. de depo. & hoc alio modo voluerunt Inn. & quidam alij intelligere tex istum: sed non est bonus intellectus iudicio meo: quia secūdum hoc frustra ponderaretur hoc iuramētum. Dictum tamen est verum in se. Secunda ratio quare non posset opponi compensatio, est, quia fructus rei pignoratæ non consumpti sunt in causa pignoris sicut

Sebast. Sap.
a ¶ Sedm cōm. Vide laf. ī l. si pecuniā, ver. ipse ea. gl. ff. de cō di. ob cau. vbi ponit ꝙ qñ interuenit iuramentū, dēt ꝓmissum pcise obseruari. b ¶ Tenet sīla. Tu pondera, qa vr ꝙ in dubio debuit fauere reo. c. ex lris. de ꝓba. & sic nō excōica re. And. Barb. c ¶ Aliqd implendū Tu pondera. qa hic dr pp hoc fuit excōicatus quasi velit dicere, pp illd pactū vi debat ꝯct' vsura ri' vr qa erat vsurarius creditor. An. Barba. d ¶ Not. hic qūo intelligat, ꝙ dr, ꝙ fructus pignoris ꝓputā tur. & vide Ant. hic a & casus, in quib. fallit hæc regula enumerantur in c. ꝙque ſtus. de vsu. per gl. & doct. & p gl. 14. q. 3. in summa & an i sortē ꝓputentur nō solū fructus percepti, sed dēt q pcipi potuerunt, vide Abb. post doct. in c. de vsu. e ¶ Pri' satisfecerit. Facit dr̄iam Io. An. inter verbū. Soluere, & Satisfacere. Idē dixit Pe. ī c. si pp. d re scrip. li. 6. & in repe. Tu pondera qa hic iurauit soluere pecuniam. And. Barb.

Ant. Franc.

¶ An iurans soluere possit aliter satisfacere absq; periurio? putarē ꝙ inuito creditore hoc facere ñ possit: qa satisfacere quis tenet, sicut voluerit creditor: vt p Spe. in tit. de obli. & solu. in §. 6. ver. quid si lata. & hr p Bal. in l. p diuersas. C. mād. Et ideo dicebat Bal. in l. j. ff. qui satisf. cog. ꝙ satisfacere nō dr, ꝙ dat fideiussorē, p auth. si qñ. C. de ꝓsti. pec. & per l. promiſſor. 2. §. pstituto. ff. c. ti. Et adde, ꝙ qui credit creditori actiōes nō dr satisfacere, vel b soluere: vt est gl. o. in l. legauit, ī fi. ff. de li. le. vide Alex. in l. in causæ. ff. de procur. ſ ¶ Est passus dubius & disputabilis multū: & idē tenēt Inn. And. But. ī c. veniēs. ꝯ. e. & ibidē p ipsum mer Abba. vbi satis plenè examinat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶ Cõtrarium. Opi. Bar. sequitur Abb. in c. cum dilectus §. de ordi. cog. & Io. de Imo. in l. Iulianus j. ff. de cõdit & dem. & Io. Fab. in §. in bonæfidei. Instit. de actioni, ꝓrũ firmat Bal. in ca. quæ in necessarium. §. de ꝓstit. & vide Iac. in l. si pecuniam. ff. de condi. ob cau. Maria Soci. a in c. querelam. ī. eo.
b ¶ Quantitatẽ debitã. Pondera, quia pactum de non molestando, intelligitur de facto, & non de iure: vt per Bal. in l. j. C. de his, quæ pœnę nõ. ideò non vr actũ ꝙ non ꝙsentur fructus. And. Barba.
c ¶ Obligatorij. Vide c. ad audientiam. quod me. cau. vbi vritur verbo grauissimo. vidꝫ l. metum. ff. quod me. cau. in verbo, in cõstãtissimo homine. And. Barb.

Sebast. Sap.
d ¶ Renuntiatio. Vide Rotã decis. 374. inc. fuit dubitatum. Io. de Im. in c. ad aures. §. quod me. cau. & Ab. in c. 2. §. de restitu. spol.
e ¶ Metu resigna. Põdera si ñ tenet resignatio metu facta quia nulla est ipso iure: ergò non est opꝰ intẽtare vtilem, vel directam actionem quod me. cauſ. Qd sit nulla, patet ꝑ cle. 2. de pœnis & per c. ad audiẽtiam quod me. cau. in verbo carere, & ratio quia in ꝺhendo matrimonio spirituali requiritur libertas. ca. vbi periculũ. §. cęterũ. & elect. li. 6. ergò in eo dissoluẽdo, &c. An. Barba.

ipsa res principalis l. quamuis, in fin. & quod ibi no. gl. C. in quib. cau. pig. ta. cõtra. Aut fructus non supersunt quia cõsumpti: & sic creditor obligatur in quantitate, vel recipit ꝙ titatem ex re pignorata: & tunc non interuenięte iuramento de quo hic, in dubio est fienda compensatio: & sic debet intelligi. c. j. & 2. de vsuris. & ac. cum contra de pig. Aut interuenit iuramentum de non inquietando, nisi priꝰ soluatur debitum: & hic casus est dubius doctores nostri *communiter* sequuntur quod prædixi vt non habeat locum cõpensatio: vt sic iuramẽtum impleatur in forma specifica. ¶ †Sed contrarium a reperio sensisse Bar. in l. amplius. ff. rem ratam haberi vbi ponit talem quæstionem. Quidam promisit tibi soluere certam quãtitatem & hoc iurauit: postea compensat tecum: nunquid per hoc sit periurus? videtur tex. innuere, ꝙ sic, cõtrarium ipse determiuat: mouetur ga dicta seu conditiones debẽt impleri in forma specifica, sicut iuramentum. vt in l. qui hæred. in prin. & l. Mæuius. ff. de condi. & demonstrat. sed iussus dare seu soluere implet conditionem compensando: vt l. si peculiũ. §. j. ff. de statu libe. ergò &c. præterea. si ego impedior iusta de causa facere quod promisi, non sum periurus vt l. fin. ff. qui satisdare cogan. & c. significante de pigno. sed si ego nõ soluo, qñ tu debes mihi reddere ego impedior a te: quia ideo tibi non soluo: quia tu mihi non soluis: vnde quasi facto tuo impeditus non debeo esse periurus hanc rationẽ facit tex. in l. 3. circa prin. verſ. Itẽ queritur. ff. de statu lib. qnid dicẽdum: potest dici, quòd ante factum esset sequenda opi. Io. Andr. & Inn. sed post factum, vt quis excusetur à periurio, sequenda est opin. Bart. quæ procedit generaliter: quandò quis tuetur soluere. sed opin. nostrorum doct. procedit in casu huius. ac. quando. ſ. tempore traditi pignoris interuenit hoc iuramentum de non molestando ante solutionem sortis: nam tacitè videtur actum vt fructus non compensentur ante solutionem, alias nihil operaretur iuramẽtum: quia de iure est vt supra dixi: vt ante compensationem fructuum non fiat cõpensatio, & hoc casu puto. quòd posset peti absolutio à iuramento, licet aliter sensęrit Io. An. post Boarium. Nam licet hoc nõ sit vsurarium tamẽ turpiter tenet istum vinculatum iuramento: cũ sine aliqua iusta causa recusęt compensare quantitatem debitã *b* ratione fructuum consumptorum: & posset attentari hoc esse vsurarium cum velit interim percipere vtilitatem huius pecuniæ, contra illud euangelicum, Mutuum dãtes, & nihil inde sperantes. De vsuris. consuluit. & per hoc habes intellectum huius c. omissis quibuſdam aliis secturis quæ magis inuoluunt quam declarent. ¶ †Oppo. 3. & videtur, ꝙ debitores isti debuissent ex violentia illata cadere à iure eorum. vt l. si quis intantam. C. vnde vi. & 16. q. 1. placuit gl. fi. ponit quatuor solutiones. Prima, quòd in causis ecclesiasticis rigor ille non seruat. sed certè hæc solutio est falsa: tum quia cã non erat hic ecclesiastica, nec rõne rerum nec personarum: tum quia etiam inter personas ecclesiasticas dum agitur de earum iure priuato pœna illorum iurium habet locum: vt patet in capitulo. cum qui. de præbend. libr. sexto. Secunda solutio, quòd hic non fuit actum ad hoc. & hæc est satis bona. Nam pœna illorum iurium non committitur ipso facto: vt in eis nota. Tertia solutio, quod isti debitores excusantur: quia auctoritate iudicis istum creditorem expulerunt. hæc solutio mihi non placet: quia auctoritas iniustè impensa non excusat. de hoc vide per Bar. in l. iustè. si quis dicet. ff. de acqui. posse. & vide quod dixi in c. conquærente. de restit. spo. Quarta solutio quòde de hoc cognoscere inter laicos, non spectat ad Papam & hoc placet.

CAP. VIII.

1 *Renuntians beneficio per metum non indiget alia collatione.*
2 *Iuramentum non est seruandum quando sit in interitu salutis ęterne uel corporalis ser-*
uari non potest.
3 *An iuramentum tendens in dispendium salutis sit seruandum. & qualiter dicatur tendere in dispendium.*
4 *Iuramentum, quòd nunquam erit episcopus uel clericus, an sit obligatorium.*
5 *An valeat iuramentum quod quis præstat de non fideiubendo pro aliquo.*
6 *An eleemosyna sit in præcepto.*
7 *An iuramentum & confessio facta calore iracundię, valeat.*
8 *Is qui iurauit redire ad carcerem. debet seruare iuramentum.*
9 *Iuramentum metu extortum an obligat. & in foro pœnitentiali. & in foro fori.*
10 *Iuramentum metu extortum an obligat contra uenientem ad peccatum mortale, aut ad ueniale.*

Si verò. Si iuramentum per metum extortum seruari potest sine interitu salutis ęternæ, seruandum est. Ecclesia tamen Roma. consueuit à tali iuramento absoluere. Communis diuisio. Secunda ibi: tibi. ¶ Casus literalis. Aliquis per metum grauissimum compulsus fuit renuntiare beneficium suum iuramento interposito de eodem vltra ius non repetẽdo: & sic ille compulsor retinuit sibi beneficium illud: quæritur quis illorum beneficiũ illud debet habere, an neuter? Respondet Papa, ꝙ non est tutum alicui venire contra iuramentum suum, nisi illud tale sit quod seruari non possit sine periculo animæ, nec Papa vult alicui dare materiam ꝺ iuramentum suum veniendi ne auctor periurij videatur. tñ in Romana ecclesia à plurib. Romanis pontificib. factum est ꝙ clerici qui coacti beneficium suum abiurauerunt de iuramento absolutionis beneficium meruerunt & ad coarcendam iniquitatẽ illorum qui illos iurare compulserant. permissi sunt eadem beneficia obtinere. B. ¶ No. primò regulam ad quam all. quotidie iste test. ꝙ iuramentum quod seruari nõ potest sine interitu salutis ęternæ nõ
c est obligatorium: ita quòd propria auctoritate potest iurans contrauenire: & dic, quòd non solum potest sed imo etiam debet. 22. q. 4. quasi pet totum. A contrario collige: quòd vbi seruari potest sine interitu salutis ęternæ, est seruandum. quod tamen falsum est: vt in regula, non est obligatorium. de reg. iur. li. 6. & ibi bo. gl. & clarius patebit ex infra dicendis. non. n. valet arg. à cõtrario sensu, vbi contrarium reperitur expressum. ī. de sen. exc. à nobis. 2. ¶ Not. se-
d cundò, quòd valet renuntiatio d beneficij metu facta, ad hoc vide quod leg. & no: in c. super hoc de renun. & per domi. de R. rot. decis. 362. & in c. solitæ. de restit. spol. & quod ibi dixi. ¶ Nota, quòd à iuramento turpiter recepto potest ecclesia absoluere nec est necesse quòd is qui turpiter recepit, moneatur primò ad illud relaxendum Ad hoc. quod plene dixi in c. 1 §. eod. & licet hoc dicatur de ecclesia Romana, tamen idem intelligas de episcopo: vt not. Innocen. in cap. ad aures quod metus causa. &c. debitores. §. eo. & de Roma. ecclesia dicitur causa exempli, seu quia sic factum esse reperiebatur. ¶ †Nota vltimò, argu. opt. quòd renuntians beneficio per metum non indiget noua collatione: sed per actionem quod metus causa restituitur in pristinum statum facta absolutione à iuramento: & credo quod dupliciter potest metum passus agere. Primò intentãdo vtilem actionem in rem: quia per resignarionem metu factam solum perditur directa actio, vt est tex. notabilis in l. metum. §. volenti. & l. si mulier in fi. quod metus causa. Item secundò, per actionem personalem quod metus per ꝺ omnia debent reduci ad statum pristinum: vt in iurib. præall. Ad hoc adduco istum tex. & c. audientiam. & c. Abb. quod me. cau. vbi sine noua collatione restitutus fuit renuncians ad beneficii metu resignatũ. ¶ Sed ꝺ prædicta facit tex. iste in ver. permissi. quod verbum denotat dispẽsationem. Sol. Gof. vt arbitror metu ꝺrij, exponit pmissi, i. dimissi. quia fm eum post absolutionẽ non requiritur aliqua dispẽsatio: sed ius cõ est quod hic dicitur. & hoc saris placet, & apertè probatur per dictum c. abbas. & ca. ad audientiam. Inn. videtur intelligere istum tex. de permissione. quæ sequitur ex solutione iuri: quasi permissio fuerit in eo, quod superior præstitit auctoritatem solutionis actu. D. An. dicit, ꝙ si teneatur opi. ꝙ renuntiatio meticulosa quasi habens in se annexam voluntatem excludat ius beneficij, quod renũtiauit: oportet, ꝙ vltra absolutionem permittatur ibidem celebrare. & remittit ad nota. in d. ca. abbas. Ego dico, vt §. dixi, quòd licet
e renuntians perdat ius, & directam actionem, remanet tamen sibi vtilis per quam potest sine noua collatione repetere beneficium metu resignatum e: vt aper probatur in d. c. ad audientiam. Item dico, ꝙ per actionem quod me. cau. omnia reducuntur in statum pristinum. vt in d. §. volenti. & quod ibi no. Bart. ¶ Opp. secundò contra tex. de c. ad audientiam. præalle. vbi sine absolutione iuramenti fuit ille auditus: quia licet iurauerit resignare, non tñ iurauit non repetere. Sol. intelligas, ꝙ hic nonlꝰ iurauit resignare: sed etiam nõ repetere: aliàs, ꝓcederet ꝺrium. cum tunc non veniret contra iuramentum repetendo. & hoc credo voluisse hic gl. fi. quæ per hæc re-
2 manet declarata. ¶ †Opp. tertio. videtur enim quòd licet non vergat in interitũ salutis ęternæ sp̃ritualis: nihilominus iuramẽtum non est seruandum cum possit vergere in perditionẽ vitæ corporalis. vt in c. fi. 22. q. 4. Sol. gl. 2. fatetur ꝺrij. & sic ad tex. dẽt subaudi
ri per

Sebast. Sapia.
a ¶ In priorẽ exitum. Qñ iusm vergat in priorẽ exitum declarat Bal. l. si qs ad declinandam. C. de episco. & cleri.
b ¶ Nunꝙ erit clericus. Quid sigs iurauit accipere aliquã in vxorẽ, & ea relicta intret religionẽ, ansit phoc periurus? Dic qđ nõ. Text. est no. in c. ex publico. & cõ tuer. cõiu. & ī c. 13 de reg. Bñ facit illud, qđ tenet Host. in Sum. suia, in tit. de obl. ad ratio. in §. siquis obligeť. in versi. nunqd ergò ptãs. Et vide circa prædicta textũ so lennẽ. in c. beatus. 22. q. 2.
Zacharias.
c ¶ Sunt seruãda. Casus est de hoc ī l. si. ff. ad municip. cũ modificatione de qua ibi quẽ ad hoc alleg. Ro. sin. 402. incip. quid si vnus iurat. §. retuli & secutus sum post istũ & alios, quos alle. ī c. ex pte. nu. 2. in apo. in ver. piurij. §. de reſeri. & ī c. cũ inter. nu. 13. in ver. litigare. §. de renun.
Sebast. Sapia.
d ¶ Decidit qstio. Super hac gõne cõsuluit Oldra. in cons. 90. inci. quædam iurauit.
e ¶ Fideiubendo istã qõnẽ ponit ẽt ipse Ab. in hoc capitulo. si verò. & ī disputatione sua incip. stante statuto. ver. & faciũt ẽt not. per Pet. de Anch. in c. cũ C. laicº. & d. Ant. in c. cũ quidã. ī. eo. Et vide de hac qõ. 2ſ. Old. 2ſ. 90. inci. qđã iurauit. Et quod istud iusm, saltẽ in anti quo, ñ teneat qua ſmutriẽs peccatũ, adduco quod no. Arch. in c. sicut. n. 11. qu. 1. vbi dicit, ꝙ laicus tenetur fi deiubere pro pro-a ximo suo: qđ nisi faciat, peccat. Et qđ licet nõ teneatur de iure scripto ciuili, vel canonico, tenet tñ de iure nãli, & ad hoc

recipiet feudum à tali dño, vel quod nõ recipiet mutuũ, vel qđ simile: certè si res venit ad casum, in quo non potest aliter viuere nisi veniat ꝺ iusm non tenetur illud obseruare: ratio ga si à principio fuisset iste casus, iusm fuisset temerarium, & ideo potest propria autoritate ꝺuenire fm eum, quod est no. Quarto, cùm iuramentum excludit opus ex necessitate faciẽdum, vt qñ iurat quis, ꝙ nil ex charitate dabit tali, vel quod nõ colet Deum: non. n. est verisimile, ꝙ Deus recipiat talia iuracum ipse mandat opera charitatis exerceri: & iusm non dẽt esse iniquitatis vinculum. ī. c. quanto. † Quinto cùm excludit opus de genere bonorum vt
4 cum qs iurat, ꝙ nunꝙ erit eps vel clericus, vel monachus. In ꝺrium tñ facit tex. in c. archidiaconum alias incip. Florentinum 35. dist. vbi vr valere iusm, vt non accedat, seu promoueatur ad episcopatum. Idẽ sentit gl. in cap. innocẽs. 22. q. 4. in verbo. argumentum est hic. Idẽ no. Hug. 20. q. 3. in prin. vbi dicit ꝙ si quis iurat, ꝙ
b nunquã erit clericus, b vel regularis talia iura
c sunt seruanda. c & generaliter, fm eum, oſa iuramenta. quib. iuratur aliquid. quod nec mortale est, nec veniale. Idẽ videtur sentire Gra. in §. fin. 22. q. 4. sed Archi. post Ray. sentit ꝺrium in d. c. si aliquid. & in c. innocens. dicens: ꝙ tale iusm considerantur in d. c. archidiaconum, nõ ꝙ sit obligatorium, sed quia mortaliter peccat temerè iurãdo. Nam duæ sunt spẽs iniustitiæ, ſ. facere malum. & declinare à bono vnde sicut non obligat iusm ad faciendum malum: ita videtur, ꝙ non obligat ad declinãdum à bono: cùm nullasit vtilitas in obseruatione huius iuramenti. Præterea cùm Dñs ꝑsulat opera perfectionis, ꝺrius quodãmodo esset, si vellet, ꝙ occasione talis iusi abstineretur à bono. Nec obst. dictum Gra. quia fm Arch. non dicit ꝙ huiusmodi iuramenta sint obligatoria, sed ꝙ non prohibentur obseruari: hoc vltimum mihi nõ placet cum vult ꝺuenire pp bonum publicum, primum placet, cum nititur propter bonũ priuatum, ſ. vt præsit, & non prosit. Ad
5 hoc, c. qui ęparum. 8. q. 1. † Sextò ďr vergere in peiorem exitum, cùm excludit opus indifferens pia intentione pro Deo, aut proximo faciendum. vt si quis iurat vt non loquatur Martino, vel ꝙ non intrabit domum eius. vel quid simile. non. n. tenetur iurans ad obseruantiam talis iusi, si vult ꝺrium facere pia intentione propter Deũ vel salutẽ proximi. & de hoc vide quod not. ī. e. cum quidã. Ex his decidit
d quæstio d an valeat iuramentum quod quis
e ꝙ nunqe præstat de non fideinbendo e pro alio? Lauren. tenuit ꝙ sic quia sicut potest quis iurare pro vtilitate proximi ita pro vtilitate propria. vt recitat Archi. in c. non est cõtra. 22. q. 1. & Ioan. And. in c. fi. de foro compe. lib. 6. sed idem Ioan. An. latiùs hoc assũmit in addi. Spec. eod. tit. super rubri. & ibi concludit, quòd si salus proximi periclitaretur, nisi fideiu
beret, non tenetur ad obseruantiam talis iuramenti quia iuramentum non extenditur ad hunc casum incogitatum, & si cogitaret hunc casum, iuramentum fuit temerarium & sic non obseruandum. Simile habetur in c. 1. eod. tit. libr. 6. Ego hoc dictum habeo pro indubitato, quia in tanta necessitate tenetur quilibet subuenire proximo. 86. distin. pasce. 84. distin. capitulo primo, & secundo, & 44. distin. c. scimus. vnde non potuit per iuramentũ suum se subtrahere ab hoc onere. arg. in c. si diligẽti. de foro. comp. & plus ego sentio, quòd tale iuramentum non obliget, vbicunque proximus verè indiget tali fideiussione: licet non periclitetur salus propria: quia tenemur ex præcepto Dei diligere proximos sicut nosmetipsos: de pœni. dist. 2. c. charitas. §. proximos. Ideò tenemur eis subuenire in ipsorum necessitatibus. ergo per iuramentum nostrum nõ possumus nos subtrahere ab hac pietate ex necessitate fienda, vt in d. c. si diligenti. & hoc procedit tenendo, quòd teneamur subuenire proximo in suis necessitatibus ex præcepto. † Sed si volumus tenere opi. Beati Tho. secũda secundæ. q. 32. art. 5. vbi examinans istũ
f articulũ, an eleemosyna f sit in præcepto. dicit duo ꝑsideranda, vnũ ex parte dantis: aliud ex parte recipientis. Ex parte dantis dicit cõsiderandum

pt cogi. & ꝙ iusm de non fideiubendo nõ obliget, qñ ille, pro quo fideiubet, esset in discrimine, nisi pro eo fideiubeat, tenet Roma. in l. non solũ. §. morte. ff. de ope. no. nun. Et alleg Io. An. in addi. Spe. in rubr. de iureiurã. & facit, qđ no. Bar. ind. §. morte. de illo, qui fuit præstatus, ꝙ si cõtingeret eũ fideiubere, non intendebat obligari, & qđ nõ volebat qđ valeret fideiussio.
Anto. Fran.
e ¶ An iurans nõ fideiubere pro ꝓximo, debeat illud seruare, dicas, ꝙ ñ quia videtur esse ꝺ ius naturale, & diuinum præceptũ, vbi dilectio proximi, sicut Dei, mandatur. & ideo non obligat. Ad quod vide Spec. in tit. q fil. sint legi. in vers. sed pone qdã. Et ideò tale iusm nõ vr obligatorium vt in regu. nõ est obligatorium. de reg. iur. in 6. & in ca. 1. de iureiur. eo. lib. Et quibus casib. iuramentũ sit licitũ de iure canonico, vide gl. ī c. nullus. hoc e tit. & in specie. De hoc vide nota per doc. in c. fi. de foro ꝺpe. li. 6.
Sebast. Sapia.
f ¶ An eleemosyna. Vide Car. Alex. in c. non satis. 86. distin. & Fel. in c. j. dist. aliqd per eundem in cap. 1. §. de offi. iudi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Opera pietatis. Pōdera, quia non est declinare à bono, sed à perfecto. Vnde quilibet potest declinare. sinō contemnat. Andr. Barba. Sebast. Sapia.

b ¶ Calore iracundiæ. Vide Roma. in singu. 508. incipien. volo cōmendare. l. quicquid calore. vēr. tertiò principaliter queritur, & Feli. in ca. Matheus. ĵ. de simonia. Zacharias.

c ¶ Obliget ipso iure. Adde Roma. sing. suo. 395. incipiens. scias. quod c. 1.[a] de iureiuran.

cùm ipse dixit. Si vis & da pauperibus: vt habetur in euangelio si tamen quis non obseruat, non peccat, vt dixit Gra. in d. c. fi. & idem per omnia puto, quādo quis iurauit non mutare pecuniam eadem ratione. & hoc not. quia possunt decidi multæ quæstiones. & vide ad proximum dictum, quod no. Ioan. And. in c. 2. de fo. vbi dicit, ꝙ si ecclesia habet pecuniam superfluam, illam rectè mutuat. cùm enim teneatur de superfluo facere eleemonysam 12. q. 2. aurum. 16. q. 1. c. fi. fortius tenetur mutuare indigentib. Nunc habes ex prædictis multipliciter limitatam illam regulam positam in tex. vt dicamus iuramentum non esse obseruādum, si vergat in interitum salutis æternę: vt hic. Idem si salutis corporalis, vel si vergit in peiorem exitum. Idem dicas si est cōtra bonos mores naturales, vt puta si præbet occasionem delinquendi: vt in c. quemadmodum. ĵ. eo. & in regula, nō est obligatorium. de reg. iu. lib. 6. & ibi videbis multa exempla in glo. Secus si est contra bonos mores ciuiles: vt in ca. cum contingat. ĵ. eo. & d. c. 2. de pac. lib. 6. † Adde aliam notabilem limitationē, quā sentit Ioan. And. ĵ. eo. sicut ex literis. ſ. cum temerariè, & calore iracundiæ[b] quis iurauit, quasi non videatur habere consensum iuramentis, sicut in simili dicit gl. not. in cōfessione in c. ex literis. de diuort. do. Ant. in d. c. sicut. dicit, se putare, ꝙ si calor iracundiæ fuit tantus, ꝙ illud deliberatè non fecisset, iuramentum non est obligatorium: quia hæc voluntas non est discreta: vel si est, de facili est per episcopum commutanda. de quo per Ray. in sum. eodem. circa princ. &

2 hoc placet & credo, ꝙ hoc idem voluit Io. And. ¶ † Quid autem de eo qui iurauit redire ad carcerem? dicit, ꝙ tenetur obseruare. etiam si subsit periculum mortis: dummodo carcer non sit iniustus: de quo vide gl. no. in cle. pastoralis. de re iud. in ver. violentā. & per Io. And. in addi. Spe. in tit. super rub. Facit, quod no. Bart. in l. relegati. ff. de pœnis. Extra hos casus iuramentū regulariter est obseruandum. licet sit temerarium: nam temerariū est qñ necessitas non impellit ad iurandum: tamen nihilominus est obseruandum: vt gl. no. in c. archidiaconum. alias florentinum, præal. no. Arc. in d. c. animaduertendum. ¶ Gl. 3. colligit arg. ex tex. ꝙ iuramentū metu extortum obligat. † Op. in contrarium de c. abbas. & in ca. 1. cū

9 si. quod me. causa. Soluit ponendo tres opi. prima ꝙ nō est obligatorium. secunda distinguit, an habuerit animū obligandi se, & obligatur, an verò defuerit animus se obligandi, & non obligatur. Tertia opi. quā dicit gl. communior, est, vt obliget, dummodo seruatū non vergat in peiorem exitum, vt hic probari videtur. Et in fi. videtur gl. velle facere differentiam inter iuramentum assertorium, & promissorium. Et dicit, ꝙ assertorium dicitur cū est de pñti vel de præterito: & istud non debet præstari ℨ veritatem per quencunq; metum grauissimū: quia potius debet omnia mala pati, &c. quod metus causa. sacris. Promissoriū de futuro, cùm quis promittit se aliquid facturum vel dicturum. & istud indubiè non est seruandū, cum seruari non potest sine peccato. si aūt cessat peccatum in obseruantia. sunt opi. vt ℨ. vidisti. Nūquid metus impediat obligationem. & gl. tenet, ꝙ obligatorium: vt hic Io. And. & ĵ. e. verum & in c. ad audientiam. quod met. causa. videtur velle ꝙ prædicta secunda opi. posita in gl. habeat locum in foro pœnitentiali vbi de omnib. creditur ꝓfitenti. de homi. significasti. vnde si non habuit animum se obligandi: sed solum voluit tēpus redimere, & euadere, nō obligatur apud Deum. qui solum respicit cor. 14. q. 5. si quid inueniſti:

sed in foro iudiciali sibi non creditur: vt in c. tua. de sponsa. no. Inn. ĵ. eo. veniens. vnde hoc casu ecclesia in reuerentia iuris statuit, vt debeat obseruari ac si obligaret: quasi velit in hoc ostēdere fortitudinem iuramenti: vt hic, & dicto c. verum. & idem tenet ibi Host. Idē, ſ. ꝙ obliget in foro iudiciali, tenet Cald. & refert B. Tho. hanc opi. tenere. secunda secundæ qu. 79. arti. 7. & videtur sentire, ꝙ obligetiā in foro cōscientiæ: quod intelligo sm distinctionē præcedētem. hanc etiam opinionem tenet gl. in c. autoritatem. 15. q. 6. Dicit tamen, ꝙ licet iuramentum metu extortum obligat ipso iure, c datur tamen exceptio, vel actio quod me. causa. ad rescindendū. ff. quod metus causa. per totum, & no. hoc vltimum. sed Arch. dicit ibi, & melius, ꝙ licet habeat exceptionem quod me. cau. & de iure possit agentem repellere: nō tñ potest ea vti sine peccato: si tamen velit ea vti, repellitur agens, & ille vtens est absoluendus à iudice.

10 Hoc vltimum ego intelligerē sm ea, quæ dixi in c. 1. ℨ. eo. ¶ † Sed dubium est: nunquid iuramētum metu extortum obligat ℨueniētem ad mortale, an solum ad veniale. tex. in c. verum. ĵ. e. videtur ꝙ tantum ad veniale. & satis hoc sentit ibi gl. Io. Cald. sentit hic, qđ ad mortale. & ad c. verum. ſ. cæterum. respondit tripliciter. primò qđ loquitur post absolutionem. hæc tñ solutio nō placet ibi Io. And. secundò respondet, ꝙ procedit in foro iudiciali: secus in foro pœnitentiali. tertiò ꝙ tex. ibi solum dicit ℨuenientem non puniendum pro mortali: non aūt dicit, qđ non peccat mortaliter. Arch. in c. habemus. 22. q. 1. post B. Th tenet, ꝙ obliget ad mortale. Dicit enim ꝙ periurium ex suo genere est mortale peccatum: quia importat contemptum Dei: nec excusatur à peccato mortali, non implens qđ coactus iurauit. sed gl. in c. vnum. ſ. alias ea demum. 25. dist. in fi ne clarè non aperit intentum suum: sed referendo finem ad principium videtur sentire ꝙ obliget solum ad veniale, per illud c. verū. & sic intellexit eam ibi Io. de Forli. vt ibi recitat Archi. Ego cōplectendum huinc articulum & præcedentem distinguo sic, ꝙ aut iste metum passus non habuit animum se obligādi, & nō indiget quo ad Deum absolutione: qa Deus recipit iusm prout ex corde proce dit: vt in c. humanæ aures. 22. q. 5. peccauit tñ iurando: quia assum pſit nomen Dei sine effectu: erit tñ peccatum veniale. & forte hoc procedit solùm in homine perfecto sed in alio nullum erat peccatum, cū excusetur rōne metus. & pro hoc qđ habetur in simili in c. neqs. 22. q. 2. Aut habuit animū se obligandi: & tunc puto, ꝙ ℨueniendo peccat mortaliter: quia affuit ꝓsensus, sed rōne metus non punieturita acriter, sicut si ℨ iusm liberè præstitutum. ar. in d. c. sacris. 2. q. 1. c. in primis. Et crederem. ꝙ vbi cōstaret de hoc, ſ. ꝙ habuit animum se obligādi: deberet puniri pro mortali: licet nō ita acriter. & sic restringo c. verum. ſ. cæterū. ĵ. eo. Aut iſumus in dubio, vtrū, ſ. habuit animum se obligādi, vel nō, & dico: qđ propriè loquitur d. c. verum. nam in dubio præsumēdum esset, quòd nō haberet animum se obligādi. arg. in c. super hoc de renuntia. & l. cùm de indebito. ff. de proba. & ita sentit Io. An. post Host. in d. c. verū. & in c. ad audientiam. quod metus cā. sed quia posset accidere ℨrium: itē ne ecclesia sic daret mām deierandi, voluit, quòd in dubio obseruare tur tale iusm, quasi voluerit se obligare: sed post factum respectu pœnæ, quæ est restringenda, præsumitur in mitiorem partem, vt non puniatur tanq̄ pro mortali: tum in odium metum inferentis: tum quia ex quo ecclesia procedit ex præsumptione. dēr in pœna infligēda temperare sniam: vt no. Inn. in c. quia verisimile. de præsum. & hunc puto verū intellectū illius c. per quem saluatur dictū B. Tho. Arch. & aliorū. Et ex his pōt reddi rō de qua alias dubitaui, quare votum metu factū nō est obligatoriū vt no. in c. abbas. præalle. sed iusm sic. cùm sit quoddam votū, & iudicetur à pari. vt no. in c. debitores. & in c. 1. ℨ eo. dico. n. ꝙ, vt ℨ. dixi, iusm non debet esse obligatoriū: si non habuit animum obligandi: & sic deberet præsumi: sed ecclesia aliter statuit ne detur materia allegandi metū, & sic deierandi, cùm frequenter iuramentum interueniat in actibus hominū, & vt habeatur in maiori reuerentia, debet peti absolutio: quæ ratio cessat in voto, quod rarò emittitur.

CAP. IX.

1 *Monachus an obligetur naturaliter, & cum consensu abbatis, an obligetur ciuiliter.*
2 *Fideiussor clerici potest conueniri coram iudice seculari.*
3 *Interdictum latum pro pecuniario debito est nullum.*
4 *Totus conuentus an possit subtrahi pro utilitate monasterij.*
5 *Abbas an possit uni concedere aut perpetuò stet extra monasterium.*
6 *Abbas an possit concedere uni monacho, ut seruiat uni prælato.*
7 *Laici an possint dari in obsides.*
8 *An & quando monachi clerici possint dari in obsides.*
9 *Iuramentum tollit beneficium Velleiani.*
10 *Promittens factum alienum cum iuramento, obligatur, ac si se obligasset curaturum & facturum.*

a Ex rescripto. a Monachi qui pro debito monasterij iurāt stare in hostagio: & fideiussores, qui iurauerunt creditorem indemnem seruare, iuramenta seruare cogūtur. ¶ Com

a ¶ Ex rescripto. Romanus in l. sciendū. ff. de ver. ob. dicit in hac decre. esse singulare casum, ꝑ dicto Arch. in c. quis. de pac. in 6. & Ioā. And. in c. cum causam. de emp. & ven. videlicet, ꝙ quando in ℨctu interuenit iuramentum, non requiritur certificatio priuilegij. Ant. Fran. ¶ An in renūtiatione iurata requiratur certificatio iuris renūtiati, vide do

cto. moder. in l. fi. in ſ. idem quæsit. ff. de condict. indebi. in l. 2. eo. ritu. & adde, ꝙ talis renūtiatio iurata ꝑ defunctum afficit tē hæredē, vt ibi per docto. dicas etiā. ꝙ renuptians priuilegio, non videt renuntiare iuri cōmuni: vt ĵ. l. milles. in ſ. sexaginta. ff. d adulte. & habetur per Bal. in l. sed & si quis. in ſ. quæsitum. ff. si quis cautio. & adde glos. in cle. dudū. de sepu. & gl. in c. cum nō deceat. de elec. lib. 6. quę dicunt, ꝙ renuntiatio oīm statutorū, vel beneficiorū nō se extendit ad statuta. & de* huiusmodi certione facienda, 1 ēt cum inſo, an sit necessaria, viā no. in l. quamuis. C. ad Velleia. & vide gl. in l. fi. in ſ. pen. ff. e. ti. & adde per Bar. in l. patroni. in ſ. Iulianus. & ibi Alexan. ff. de iureiurā. & vide Ant. in c. si diligenti. de foro. comp. & adde Bal. in l. 1. in fi. C. ne vxor pro marito.

b ¶ Seculari. Idem tenet Anto. hic in ver. quæro an side iussores laici, & c. Laicus, qui fideiussit pro clerico, potest conueniri coram iudice seculari. Idem tenet expressē Archi. in c. te quidem in 11. q. 1. & allegat. Spe. in loco hic per d. Ant. & ipsum allegato. Benè facit gl. in ver. fideiussorib. ſ. fi. Insti. de repli. quæ dicit quod exceptio, quæ competit principali, ratione personæ, non competit fideiussori. Sed priuilegium. quod habet clericus, vt non conueniatur coram laico, ei competit ratione personæ: ergo non transibit in fideiussorem. Quid ecōtra, si clericus fideiussit pro laico coram iudice laico, an prærextu illius sententiæ possit ℨ clericum fieri executio, vide per Pet. de Ancha. in c. ea quæ. de regu. iur. in 6. in 21. qu. circa fi. & quid si duo fideiubeant pro aliquo quorum vnus est clericus, alius est laicus, corā quo debebunt conueniri? Bar. in l. præcipimus. ſ. eodem obseruando. C. de appel. dicit, ꝙ etiam laicus hoc casu debebit conueniri coram iudice ecclesiastico.

Ant. Fran. ¶ An exceptio competens principali, competat etiam fideiussori: vide Bal. in l. exceptionem, & in l. tam mandatori. ff. de except. & in l. 2. C. de nō nu. pecu. & vide Bar. in l. si ea lege. C. de vsu. recipiendi. & in l. 1. in fi. vbi per Bal. C. de fideiuss. mino. vbi inter reliqua dicūt, ꝙ fideiussor ꝑt excipere de nō numerata pecunia reo ēt inuito

¶ Communis diuisio. secunda ibi: ideoque. & pone casum in terminis. Quidā abbas pro vtilitate monasterij certam quātitatem pecuniæ recepit mutuò, à quodam P. & conuentū fuit inter eos, vt certis loco & tēpore solueretur dicta pecunia per abbatem dicto P. & pro hac conuentione obseruanda, quoslā ex suis monachis obsides dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt. Irem promisit dictus abbas, ꝙ si illi monachi dati pro obsidib. aliquo casu deficerent, alios in eorum loco surrogaret: insuper si fidem monachi nō seruarent. abbas. dedit fideiussores, quēdam nobilem virū & eius vxorem: qui sub iureiurando etiam se obligauerunt: deniq; omnib. deficientib. in dicta ꝙuentione obseruanda: Iste P. creditor cōquestus est Papæ qui mandauit, vt habetur in litera. in ver. ideoq; mandamus, &c. ¶ No. abbatem posse pro vtilitate monasterij aliquos ex monachis tenere extra monasterium etiā dando eos in obsides. ¶ Not. 2. quòd clerici ēt religiosi possunt pro vtilitate ecclesiæ se obligare ad standum in hostagio: & est hostagium conuentio iurata, vel aliàs obnoxia, astringēs quem ad non exeūdum de certo loco donec fuerit principali conuentioni satisfactum. & est sm Host. *citer* vulgare linguæ latinæ, maximè in Francia, Lombardia, & Prouincia: & vti mur hodie hoc cōmuniter in Italia. ¶ † Not. 3. ꝙ monachus potest pro vtilitate monasterij se obligare personaliter etiam cum iuramento. Ex hoc tex. colligit Host. arg. imò dicit expressum pro naturali obligatione actionem dari. Nam monachi non poterant obligari ciuiliter, sed naturaliter tantum. Aduerte de dicto principali. dic vt plenè not. in ca. 1. de pac. sed quo ad alia, credo dictum Host. hic nō colligi: quia monachi se obligauerunt cum consensu abbatis. & pro vtilitate monasterij. & sic puto, ꝙ etiam ciuiliter fuerunt obligati cùm eorum consensus & voluntas dependeat à voluntate abbatis: vt in c. si religiosus. de elec. lib. 6. puto etiam quod sine consensu abbatis monachus non obligetur etiam naturaliter: quia ius resistit huic obligationi: vt in c. non dicatis. 12. q. 1. & c. 2. de testamen. lib. 6. ergo nulla oritur obligatio: vt in l. cùm lex. & ibi per Bar. ff. de fideiusso. quod not. secus dico in seruo. Ille. n. obligatur naturaliter: vt in l. naturaliter. ff. de condi. inde. & hoc ideo quia ius ciuile nō resistit. Sed nec assistit. Hinc fortedixit tex. no. in c. multos. 54. dist. seruitutem istam spiritualem ꝙ est in monacho, strictiorem fore seruitute humana. & facit ad hoc, quia seruus non renuntiat propriè volūtati, sed monachus sic

ita ꝙ 13 debitor ꝑpareat agnoscēdo debitū, & ꝑfitēdo pecuniā sibi fuisse numeratā, ꝑt fideiussor opponere exceptionē nō numeratæ pecuniæ. qđ tñ intelligit Bal. verū in l. tā mādatori. & ll. si cui. C. de nō nu. pec. si debitor est ꝓup. fœcus si est diues. & ibi ēt dicit, ꝙ pōt excipere eo casu, quo ℨct⁹ est vsurarius, si ēt principalis ꝑfitear ℨctū esse verum, & prædicta ſtellige vera, ēt si qs fideiussit rogatus: vt l. si mulier. ĵ. fi. ff. ad Vell. & vide Bald. in l. si mulier. ff. sol. ma. vbi dicit, ꝙ fideiussor ꝑt opponere exceptionē cōpetētē reo prīncipali, ĵ ipse reus ēt oppōnere nō pōt & vide Ro. in sing. suis, in verbo, exceptiones q̄. & vide Spe. in tit. de accusa. in ſ. 6. versi. item q̄rit. & in tit. de fideiuss. & not. dicit tū Bal. in auth. habita. C. ne fil. ꝓ patre. ꝙ fideiussor scholaris nō gaudet priuilegio scholaris. & vide Bart. in l. fi. C. ad maced. vbi dicit, quòd fideiussor filiusfamiliās iuuatur bñficio macedoniani, nisi pf habuerit ratum mutuū factū filiofamilias. de quo ēt per Bar. in l. sed & si pater familias. in ſ. non solū ff. ad mace. & no. in l. si alius pro muliere. ff. quę res pigno. obliga. pro & ad materiā vide q̄ habētur tī l. si cū in ſ. j. ff. si qs cā. & Bald. in l. constitutionib. C. de vsuris & in l. si quis posturā. & in l. vbicunque. de fideiuss. & an fideiussor cōueniat inforo suo, vꝫ in foro fui principalis dicas, ꝙ quenit in suo foro, nisi renuntiauerit priuilegio fori: ga tunc poterit conueniri in loco ℨctus, si ibi repertus fuit, vel si ibi promisit se repsentare, vel soluere, iuxta materiā l. hæres absens. ff. de iud. & c. Romana. ſ. ℨhentes. de fo. compe. libr. 6. & vide Bal. in l. cùm Archimedorā. C. vt in posſlega. qñ ex duob obligatis vnus est clericus, & alter laicus, corā quo iudice debeant conueniri? dicas, qñ promissio est diuidua quilibet ꝙenitur in suo foro: aliàs ꝙenient in foro clerici: vt per Bar. in l. præcipimus. C. de app. quia magis dignum attrahit ad se minus dignum, vt in c. aqua. de consec. eccl. vel alta. cum simi. Sebast. Sapi. c ¶ Tota terra. Vide Gemi. in c. si sententia. de sen. excom. in 6. & Cal. in tract. de ecclesiastico interdicto. in 2. membro. q. 16. Archi. in c sicut domini vestimentum. 16. q. 7.

Sebast. Sapi. d ¶ Pro necessitate. Vide Abb. in c. quanto. ℨ. de of. or. & Cardi. in cle. 1. 6. ex præmissa. de supplen. negligē. prælatorū. vbi dicit, ꝙ quando abbas dedit licentiam cum causa, ꝙ monach⁹ sict extra clausſtrum, non potest talem licētiam reuocare esſne causa ex quo limitatur di. Inn. in cinſiuuante. ĵ. qui cleri. vel vouen. vbi dicit, ꝙ abbas non potest se obligare ꝙ monachum non reuocabit: hoc. n. debet intelligi, quando causa subesset reuocandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Vnū casum in quo liber homo est nexus pignori, vide in l. senatus §. fi. ff. de le. j.

b ¶ Obsidem. An liberi hoīes pñt dari obsides & de hoc vide Bald. vbi pon⁹ Bar. verba in l. ob æs. C. de act. & Bal. in extraua. de pa. con stan. in gl. 1. in ver. damna. & per Bal. in d l. 2. C. de pa. qui fi distra.

Anto. Franciscus.

¶ Circa hoc, qd hic d obside an da ri possit liber ho- 5 mo: dicas, q hō liber ñ pt dari p ob side, p qualibet cā priuata, sed bñ pōt dari pro cā publica. Ita Bal. ī l. ob æs C. de actio. & obl. & in l. ob æs. C. de præd. mino. & an possit dari filius p patre, vide q habēt in auth. imo. C. de act. & obli. & per Alex. post Bal. in l. 1. ff. j ius yo. vt eāt. & adde, qd obses dat⁹ sine ꝓsensu superioris, habentis ius ī eo, pt revoca- 6 ri, qa dari ñ potuit. Ita Bald. ī l. 2. C. de pa. qui fi. dis. vbi ēt dixit, q obsides nō tenent seruire ei, cui dati sunt. nec pñt locari, vel pignorari, nec ētiam 7 se revocare ī liber tatē, si ꝓsenserūt se dari, p obside. & ad de, q clericus non pt per eūm dari ob ses, ꝓfiducia treugæ, vt est gl. reputa ta sing. in c. vt pridem 23. q. 8. q alle gat ēt, p sing. Ro. a in suis sing. in ver. treuga. & versi. nū qd ēps. vbi ēt dicit q nec monachus pt dari obses p Ab batē, nisi cū autoritate Papæ.

c ¶ Dubitari. tu pō dera ẓ oēs: qa d. c. 2. de pignorib. dicit, q liber hō nō pōt detineri, ergò ꝓfundiē oīs doctri na doctorū. Pōdera, qa iste tex. log⁹ in monacho, q est seruus monasterij & subditus sub iu go Abbatis, & tñ regniē iurm: ergo liber hō sic pote- rit. Itē qahic agit d fauore monaste rij, & sic fauore pu blico, vt dixit Bal. & Sal. in l. ob æs. C. de act. & ob. pōdera ēt, quia hic liber hō nō pōt facere quentionem vt sit seruus. l. 2. ff. d libe. homi. ex hi. ergo nō pōt facere pactū vt detineatur. Pondera, quia gi prohibitiuæ non pt renūciari, gl. in l. 1. C. de fideiuss. de den. Sed c. 2. prohibet ergo pondera. qa per istud pactū vī dari iūtisdictio de offi. ordi. li. 6. & ex. c. ex parte. j. de verb. sign. & in c. 2. de iurepatro. vbi bo. tex. sed ꝓ leui cā nō esset fiendū. & sic ꝓcedit dictū Host. ¶ † Secundò no. Abbatē nō posse ꝓcedere vni monacho, vt in ppetuū stet ex clausturū. In ꝓrium adduco c. insinuante. qui cleric. vel vouent. & qd ibi no. Inn. vbi dicit. q licet Abbas non possit se ad hoc obligare. arg. c. cū ad monasteriū. ver. nec alicui. de statu. regu. tñ pt ꝓcedere mo nacho, vt stet in certo loco ex monasterium. in d. c. insinuante. Nā vt dicit abbas in c. cum illorum. de sent. exc. vbicunq; fuerit monachus dummō sit sub obedientia Abbatis, semp fingitur esse in claustro. sed pro dicto Hosti. addu co tex. no. in c. monachum 20. q. 4. vbi dr q ēt pp necessitatē infirmitatis nō licet monachis relicta ꝓgregatione eligere sibi cellulas solitarias ex septa monasterij pōt dici q d sine causa, vel leui, nō potest Abbas hoc cōcedere: sed ex causa vrgēti & probabili hoc poterit. Facit qd notat idē Inn. in c. porrectum. de regularibus.

¶ † No. 3. Abbatem posse ꝓcedere monacho, vt sit in seruitio alicuius plati vel alterius magnatis. Pro hoc ego allego. c. cum pastoris. 2. q. 7. vbi est tex. not. q bās monachum posse esse ep̄i cubicularium. & ibi gl. examinat an ep̄s inuito Abbate possit illum habere, & facit hoc ad id qd superius dixi. Nā ibi deputatur ad seruitium ep̄i sine temporis prefinitione. & vide qd no. Inn. in c. cùm I. & A. prealle ga. ¶ † Secū 7 dò hæc gl. j. principaliter op. Vī. n. q liberi homines non possunt obsides dari. de pig. c. 2. & l. qui filios. C. q res pigno. ob. possunt. in quibus patet qd liber homo nō pōt dari in pignus, & qui recepit, punitur. vt in auth. vt nul. iudi. §. qa verò. In ꝓrium arguit gl. Nā iura videntur hoc permittere, vt in c. vt pridem. & hobsides allega. in gl. Solu. gl. tripliciter. Primò, q liber homo non potest detineri, vt ius constituatur in eo, tanquā in pignore, a nisi in casu in l. 2. C. de pact. qui fil. distra. sed benè pōt teneri nuda detentione, vt fiat q cōuenit inter partes. & pro hac Solu. facit ſm Io. Andr. quia q̄nq; tenetur res pro ea pecunia, pro qua obligata non fuit. vt in l. vna. C. etiam ob chiro. pecu. pigno. act. po. Sed d̄o Bal. in gl. q hic narratur factum, quasi dicat ius hic nō poni. Tertia Solu. q pro pecunia obligari non pt, sed pro pacto ineundæ pacis, vel consimili, sic: vt hic, & c. exposita. de arbi. gl. 1. o. q. 2. c. eam. n. §. hoc ius, in verbo, cōfata. Tenet primam solutionē: eā tñ restringēdo per hanc vltimā, vt pro pecunia non possit ita restringi. c. vt pridem. 23. q. 8. & videtur ibi vel le, qd inuiti retineri possunt isti dati obsides. quod tñ dicit non procedere in clericis, quia clericus non pōt renuntiare beneficio can. si qs fuadente. vt in c. contingit. 2. de sen. excō. & ad c. istud, dicit: q autoritate Papæ pro necessitate ecclesiæ hoc fuit factū, sed certe hoc est diuinare ad istum tex. & potius colligitur ꝓrium Inn. primò ponit solu. glo. postea dicit, q obsides vocat eos, qui iurant, q non recedent de certo loco, quousq; ab eis fuerit satisfactū: nā si detinerentur inuiti, essent excōicati detento res. 17. q. 4. si quis suadente, etiamsi de eorū voluntate detinerentur. d. c. cōtingit. & idem sentit Host. Io. And. distinguit modum tenendi: si enim clericus promisit ostagium in castro vel palatio, & ne dicatur fractor fidei si ibi sponte manet pudori suo parcens cessat excōicatio 8 li. 6. ¶ † Venio ad ſm membrū, videlicet q de monachis. & puto q tā in eis, q̄ in clericis secularib. q solus papa possit eos dare obsides, vt ꝓ priè sortiantē nām obsidum, de quo s. ar. in c. cuncta per mundū. & c. p principalē. 9. qu. 3. & sic ꝓcedit gl. in d. c. vt pridē. Aut dant nō vt ꝓpriè sint obsides, sed vt stēt ī certo loco & c. vt s. & puto, q abbas poterit monachū suū deputare pro necessitate vel vtilitate monasterij ēt inuitum: qa monachus nō pt Abbati resistere, cum voluntas sua dependeat à voluntate Abbatis vt in iurib. præall. ex qua rōne puto, q eū detinentes ēt inuitū, dummō sit de voluntate Abbatis, nō sint excōicati. ar. c. vt famę de sen. exc. sed inuito Abbate nō poterit retineri: tū quia hēt bñficiū canonis, si qs suadēte. & facit c. nuper. j. de sen. exc. tum qa esset q̄dā spēs seruituris teneri hominē multū. vt s. dixi ī laicis. Si autem interueniat iuramētū, seruā, qd s. dixi priuato hōi, qa ex quo detinetur per vim, ergo nō valet tale pactū. C. de priua. Car. l. 1. Item carcer non solùm est locus arctus, sed vna ciuitas. vt per Ang. in l. si à bonæ fidei. ff. de rei ven. ergo non valet huiusmodi pactio. And. Barba.

Antonius Franciscus. ¶ Circa hoc, quod hic dr de libero homine, si verò teneturin compedib. vel in carcere in uitus, vt fugere non possit, tunc est locus pœnæ. D. Ant. nil dicit hic d suo, sed sola recitatione fuit ꝓtentus. sed, pfect⁹ articulus iste nō est clarificatus p precedētia. ¶ Vñ cū q̄rit, an liber homo possit dari in obsidem, b facio tria mē- b bra. aut q̄ritur de laicis, aut de monachis, aut de clericis secularib. Primo casu dico, quod ab imperatore suis hostib. & ꝓ possunt dari. & isti obsides hoc casu sunt quasi serui: vñ non possunt testari sine licētia principis, vt l. l. obsides. & quod ibi no. ff. de testa. Idē puto de aliis principib. habentib. iura principis, seu ius indicendi bellū. Ad hoc, qd in simili no. Bar. ff. de publ. iudi. in l. infamē. & isti, ꝓprie dicūt obsides veri. Aut q̄rit, nunqd possint dari ab inferiorib. & gl. in l. 2. C. de Pa. qui fi. distra. dixit, q non. licet fateatur de facto vsurpatum ꝓrium. & idē do. Azo in summa de test. Bart. in l. obsides nō eligit, sed remittit ad istum text. Ego credo q non possunt dari, vt sint propriè obsides: vt sic perdant quodammodo libertatem: qa immutare statum hominis est solius principis. arg. l. 1. §. de qua. ff. de postu. & fortè hoc voluit In. hic. dum dixit, q hic vocant obsides, qui iurāt qd recedant & c. q. d. istos nō esse propriè obsides. Aut dantur, vt non recedant de loco, donec fiat, qd inter partes cōuenit, ita q aliter nō alteratur istorum status: & pt probabiliter dubitari. & credo q si nō interuenit iurm, non possint ſaltē inter priuatos de iure dari: quia vi detur quædā species seruitutis: nam video qd obligatus ad factū præcisè non ꝓpellitur, cum videatur quedā species seruitutis. vt l. & not. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de ver. obl. l. si quis ab alio. ff. de re iud. Facit ēt qd nota. in l. cū tale. ff. de condi. & dem. sed succedit obligatio ad interesse: vt in iurib. præalle. not. Igitur fortius dicēdum in casu nro, vt nō valeat hęc obligatio quatenus teneaf stare, & nō recedere de certo loco. Itē hoc vī quidā carcer priuatus, quē iura miro mō detestanf. vt l. j. C. de priua. car. Et ad iura q̄ videnf aliud velle, est dicendum, q narrant factum, & non ponunt ius, sal tē inter priuatas personas: sed si interuenit iurameurū, puto, q is qui iurauit, pt compelli ad obseruationē ipsius, vt stet in loco donec fiat. qd conuenit, nō tñ alr debet detineri inuitus. & sic intelligitur ista tex. Nō. n. credere valere iurm, vt possit inuitus detineri: qa esset ꝓ bonos mores, ꝓ c. non est obligatorium. de re iud. 8 li. 6. ¶ † Venio ad ſm membrū, videlicet q de monachis. & puto q tā in eis, q̄ in clericis secularib. q solus papa possit eos dare obsides, vt ꝓ priè sortiantē nām obsidum, de quo s. ar. in c. cuncta per mundū. & c. p principalē. 9. qu. 3. & sic ꝓcedit gl. in d. c. vt pridē. Aut dant nō vt ꝓpriè sint obsides, sed vt stēt ī certo loco & c. vt s. & puto, q abbas poterit monachū suū deputare pro necessitate vel vtilitate monasterij ēt inuitum: qa monachus nō pt Abbati resistere, cum voluntas sua dependeat à voluntate Abbatis vt in iurib. præall. ex qua rōne puto, q eū detinentes ēt inuitū, dummō sit de voluntate Abbatis, nō sint excōicati. ar. c. vt famę de sen. exc. sed inuito Abbate nō poterit retineri: tū quia hēt bñficiū canonis, si qs suadēte. & facit c. nuper. j. de sen. exc. tum qa esset q̄dā spēs seruituris teneri hominē multū. vt s. dixi ī laicis. Si autem interueniat iuramētū, seruā, qd s. dixi

officio erit estimatio præstanda, & ad illam fiet condemnatio, vt per Specul. in titu. de obli. & sol. in §. quarto, in versi. ad vlteriora.

in laicis

Sebast. Sapia.

a ¶ Vigore iuramenti. Vide Alex. in consilio 42. in vers. optimè facit & in consil. 94. in 1. vol. & in consil. 9 222. inci visa facti narratione. in 2. vol. Imol. in cap. cum cōtingat. j. eo. vbi dicunt, q iuramentum habet vim certiorationis. Nā ad hoc quòd mulier possit renuntiare Velaleiano, oportet q sit certiorata. si autem iuramēto potest renuntiare: ergo iuramentum habet vim certiorationis. Et ad hoc iste tex. reputatur singularis. Vide Alexan. in l. sciendum. ff. de verbo. obl. & Corse. in repet. rubricę huius tit. in 13. priuilegio. & Ant. Bauer. in tracta. de virtute iuramenti. in 2. in 17. effectu. & Ias. in auth. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. & in d. l. sciēdum. & bdom. Fran. Cur. in consil. 44. incip. super contingētia.

b ¶ Alienū. Nota sing. limitationē ad regulā. §. siquis alium. Inst. de inuti. stipu. cum si. ex nor. effectu iuramenti. Et idem tenet Ang. de Aret. in d. §. si quis aliū. in 6. fallentia. & in 1 §. versa vice. ī. e. ti. 2 Ias. in §. item si qs in 9. effectu iura- 3 menti. in fi. Inst. de act. quamuis refe- 4 rat Io. Fa. in d. §. si quis tenere cōtra 5 riū: quòd promisso, seu stipulatio facti alieni iurata non teneat de iure ciuili. per l. non dubium. C. de legib. vbi dicit esse clarum, & expedi tum, quamuis de iurecanonico. ſm eum, sub dubio tamen forte, sit secus. per istū rex. & vide quæ addidi in c. quāto. ī. e. tit. Antonius Franci. ¶ Ad istud depromittente factum alienum cum pœna interposito iuramēto, quòd vanimum. 14. q. 5. si quid inuenisti. vide de hoc quod dicetur. ī. eo. breui. ¶ † No. 2. q periurium 1 est remotione beneficij dignum, & colligitur intelligendo, q iste clericus habeat hanc ecclesiam in titulum: sed si habeat ad pensionem re spectu fructuū, & erat vicarius tpalis, tūc istud nō colligit, sed primū dictū est verū. Imò plus dico, q pp periurium pt quis deponi ab ordine & bñficio: vt probatur in c. cū non ab hoīe. de iu. Facit c. si quis epūs. 50. dist. & in detestatione huius criminis, vide bo. tex. in c. fi. 22. q. 1. & ibi gl. tractat cui sit maior penitentia impo nenda, homicidæ, adultero, vel periuro. ibi videas. ¶ Opp. Vī. n. q iste clericus non fuit obligatus ex illo iuro eo quod sine autoritate epi non potuit ecclesiā constituere censualē: vt in c. prohibemus. & c. præterea. & c. significauit. de censi. nec ligat iurm ꝓ ius publicum præstitum. de foro compe. c. si diligenti. Sol. c. istud potest intelligi dupliciter, vt sentit gl. fi. & doc. primò q ecclesia ista erat annexa prębendæ il lius canonici ad sustētationē illius: iuxta ea q habētur in c. extirpandæ. §. qui verò. & c. expo fuisti. de præb. secundò potest intelligi, q iste clericus erat vicarius temporalis & cōductor fructuum illius ecclesiæ, & præstitit iurm de soluendo: vt patet in litera: & quilibet intellectus est bonus: primus tñ melior: cum litera dicat, quod debebat soluere nomine ecclesiæ.

2 ¶ † Opp. videtur. n. q sola cessatio biennij sufficiebat ad priuandum istum clericū sine delicto piurij. vt in c. potuit. & c. pp. ī. de loca. Sol. glo. prima fatetur ꝓrium: tu dic, hoc procedere ſm illum intellectum habentem, q iste erat cōductor & vicarius tpalis: sed intelligēdo q erat rector vel vicarius ꝓpetuus, sola cessatio solutionis cēsus seu pēsionis nō sufficit ad priuationē. Ad hoc, c. constitutus & qd notat ibi, de religio. domi. idcò forte pōderatur hic piurium. & hunc intellectū puto veriorē. Nā ſm primū non oportebat adire Papā. cū ipso iure cecidisset à locatione, vt in dictis iurib. Itē iste potuisset istū remouere à vicaria tpali ad libitū. vt ī c. ad hæc. de offi. vica. & sic frustra respectu remotionis ab eccl'a ſm primū intellectū ponderaf periurii. ¶ Gl. 2. quærit, quare periuri non merentur ecclesias regere? R ūdet, quia sunt infames, & infamib. portæ dignitatis, &c. Ex hac gl. & ex gl. c. puenit. ī. d fideiuss. qdā tenuerunt, q piuri indistinctē sunt infames, ſm canones, sed certe hoc nō dicit gl. imò relata ad tex. nō posset melius dicere: cū. n. iste clericus venerit ꝓ ꝓmissionem iuratā, fuit stātim infamis, nō solū infamia canonica: sed ēt de iure ciuili: nec respectu iuris canonici tātū, sed ēt de iure ciuili: vt in l. si qs maior. C. d trāsa. ſm cōem intellectū, qui ibi traditur. de quo dixi satis plenè in ca. testimonium. s. de testi. dic vt ibi.

3 ¶ † Sed ego quero vltra gl. nunqd infamia priuet quem ipso facto titulo sui beneficij, & aliis dignitatib. seu honorib. Ego semper de hac dubitaui. D. Card. videtur tacitè hic sentire, q nō. dicit enim hoc casu quod periurium d nō priuat ipso facto quem beneficio suo: licet collatio facta periuro non teneat: vt not. Fed. cons. 48. adducit ipse no. per Inn. in c. cū nostris. de concess. præben. sed certè Inno. ibi nil specificè dicit de periuro. sed apertè hoc sentit iudicio meo in c. inter dilectos. de excc. prælatorum. post prin. vbi dicit, q petenti beneficium suū non potest opponi exceptio periurii, vel adulterij, vel alterius criminis, qd non inducit priuationem ipso facto: non tñ loquitur de quolibet periurio: Nā posset intelligi de periurio qd non infamat infamia ciuili: vt ſi venit ꝓ iuramētum assertorium, iuxta ea quæ no. Arch. in c. autoritatē. 15. q. 6. & dixi in d. c. testimoniū. tū qcq d sentiat, nihil adducit ad hoc probandum. Sed in ꝓrium ego adduco text. no. in l. 2. §. miles. ff. de his qui not. infam. vbi apertè

leat talis promissio, vide Ang. in l. inter stipulātem. vbi etiam per Alex. ff. de verb. ob. & in l. stipulatio ista, in §. alteri. per Alex. post Rom. & adde quòd valet etiam promissio facti alieni qñ simul ꝓmittitur factum ꝓprium videlicet quando quis promittit se facturum, & curaturū, quòd alius faciet vt per Bart. in l. qui autem. in §. si quis. in fi. ff. de consti. pecu. & vide Bald. in rub. C. de consti. pecu. Et adde etiam quòd in sponsalibus, & matrimoniis promissio facti alieni simpliciter facta, semper in dubio præsumit esse cū clausula se facturum, & curaturū. Ita Bal. in l. fi. C. de spon. & in l. fin. C. de non nu. pecu. Et idem dicas, si ꝓ mittatur factum alienū in quibuscunque spiritualibus, quia semper intelligitur cum clausula, se facturum, & curaturū: & valet ꝓmissio, etiam sine pœna, & iuramento: secundùm Anto. & Abb. in cap. literis. el 2. in 1. no. de sponsali. & ibi dicit Abbas, quòd promittens dare filiā Titij in vxorem alteri. intelligitur promittere, quòd curabit iuxta posse & valet ꝓ missio. Quod etiā voluit Sali. in l. fi. C. de non nu. pec.

Sebast. Sapia.

c ¶ Adimplens. Quod necessitas excusat, multa ad ducit Feli. hic, & Ias. in l. principalibus. ff. si cer. pet. & Feli. in ca. cùm in ecclesiæ. ī. d. simo. And. Siculus in extrauag. ī. de feriis.

Sebast. Sapia.

d ¶ Vide Gem. in c. studeat. 50. dist. & ī c. quo iure. 8. dist. Io. de Ana. in in c. inquisitionis in prin. ī. de a cus. Ab. ī c. significte. e. ti.

videtu r

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Homicida. Sed mihi vr, q̃ sit ipso iure priuatus. Ad hoc all. tex. istū, dū dicit, remouētes, denotat priuationē esse factā à iure, sed importat, executionē īfieri ab hoīe. Allego c ex tuæ. de cle. nō resi. in simili. & adduco in sīl c. fi. de postu. & qd̄ ibi no. Ant. & tex. in c. ex lris. de exce. p̃la. in ver. amouētes vbi verbū, Amouētes, importat, priuatum esse à iure. Et p̃dera, q̃ a inc. se. dr̃ p̃rium in verbo, Excludat. Dic, q̃ ibi fuit temerariū iurm. Et p̃dera, q̃ a l. c. cū nō ob hoīe. de iudi. nō īponit ipso iure pœna depositiōis piuro: ergò multo minus hic. Rn. q̃ ibi agit de maiori pœna, hic de minori. Itē hic agit de fauore ecclesiæ, vt nō regat a per piurū. Ponder. q̃ gl. hic sentit q̃ requiritur sententia. And. Barb. b ¶Ver. q̃relā. Nota de ver. Querelā. q̃ dixī c. q̃relā. de ele. Et sic p̃dera, q̃ a mō opponēdi, gl. sentit, q̃ ver bū, q̃rela, īportat cāmciuilē, fd̄ imō soluendi īsert, q̃ importat cām criminalem. Et dicit Car. q̃ est sin. inq̃t. q̃ importet cām criminalem. Sed ego allego aliā in ca. Maximian⁹. 81. dis. Et vr̃ dicendū hoc modo, vc 3. q̃ verbū equocū positum in libello, at tenditur penes cōclusionē: vt colligit ex his, q̃ remisib ad Lud. R. o. in l. viro. ff. sol. ma. qa libellus attendit penes p̃clonē, vt l c. ex parte. de resc. in casu nō ita ēt Papa condēnauit, priuando ab ecclesia vr̃ q̃ istud fuit petitū. ar. c. l. 3 Heli. 4 de simo. quo casu vbi petit naturalis pœna delicti impo* ni, vr̃ agi de crimine ciuiliter. Casus est sin. in c. p tuas. de simo. naturalis pœna periurij est deponere, vt in c. cum non ab homine de iud. Sed hic fuit expulsus ab ecclesia: ergò non fuit imposita naturalis pœna delicti, & sic videtur intentasse casum criminalem ciuiliter. And. Barb.

A. Fr. ¶Circa hoc, qd̄ hic dr̃ de q̃rela. dicas, q̃ q̃rela simplr̃ nō ē actio, Ita Bar. in l. nā posteā. in §. fi minor. ff. de iureiu. Imo dr̃ eē remedii subsidiarū. vt ibi. & no. Bar. in l. maximū vitiū. in 2. no. C. de lib. p̃teri. Et alibi dr̃. q̃ est accusatio, fm Bal. in l. certū. C. vñ cog. Bart. tñ in l. posthumus in §. fi q̃s. ff. de inof. tes. dicit, & nec est actio, nec exceptio, nec accusatio, sd̄ officiū iudicis. vt ibi pgl. ī verbo successionē. Et de mō formādi libellū, vbi q̃rela intētaē. vid Sp. in ti. de li. cōe. ī §. nūc videdū. I ver. sī nūqd ī q̃rela. & ī ti. de test. ī §. 1. ī ver. ī q̃rela. & ī ver. sed q̃re. Et vid̄ Bal. īl. nā & is in §. huius. in prin. ff. de inof. tes. & ī l. qui repudiantis. in §. 1. circa prin. c. ti. de inof. tes. Qñq; tñ capiē pro in integrū restōne, qñq; p applone, & nullitate, & iō qd̄ inporret cognoscīē ex medio concludēdi. fm Bar. in l. 3. C. quō, & qñ iudex. c Seb. Sap. ¶Fidei violatæ. Vide Rotam decis. 152. inci. item no. & decisi. 435. incipien. vtrum violator fidei. Alex. in l. si quis maior. & ibi Moder. repet. in 10. no. C. de trā sa. & Alex. in l. 3. §. iurari. ff. de iureiu. & Corse. in repe. rub. huius ti. 17. q. d ¶ Extendi. Et p hac opi. facere vr̃ illud dictum Ioā. Fab. in §. item si qs postulāre. Insti. de actionib. vbi q̃rit, nunquid quemad modū ex iurō ori tur actio & exceptio, aliq̃ actio in factum, aliquādoactio ex p̃cto, si iurm est formiter p̃stitū. l. actori. C. de re cre. cū sī. nūquid eodē mō ex simplici, pmissione p fidem oriatur actio & exceptio, sicut si esset iuratum? Determinat tādē, q̃ nō: q̃. fm eū. iura multū pō derant iurm. ergò nō sufficit sola p̃missio p fidem. sed hic fundamēto rndeo, q̃ non est verū: q̃ iura ita pō derant iurm, & actualem præstationem iurī, sicut dicit Io. Fab.

Paret, nam si iuramentum sit remīsum, & sic nō sit p̃stitū, q̃uis actual'r iurm non sit secutum, ita tñ oritur actio, & exceptio daī. sicut si actualiter fuisset iuratū. l. nam posteā. §. i. & l. remittit. ff. de iureiu. Ergo non est verū, q̃ ad hoc vt oriatur actio & exceptio, lexpōde ret ipsum iurm. Nec est verū fundamentū Car. dū dicit, q̃ex quo hec pœna priuationis nō reperitur inflicta ꝑ violatorem fidei, nō dēt ad eū extēdi: quia dico, q̃ imò est extendenda, quia vbicunq; tractatur de dispositione iurī illa dispositio censeē fauorabilis, & consequēter extendēda, fm Ancon. c. fi. in 1. fallen. de consue. Pet. de Anch. & Imo. in c. q̃uis. de pac. in 6. no. expresse Gem in c. 1. de temp. ordi. per illum tex. & d. Alex. in l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiu. Item facit. quia quotiescunq; agitur de delicto puniendo, illa non est materia odiosa. sed debet extēdi, sicut materia merè fauorabilis. Istā regulā tradit Bar. in l. quemadmodum. circa mediū. per vnam gl. ibi. C. de agri. & censi. lib. 11. Idē expresse dicit Pa. de Ca. in l. bona fides. per illum tex. ff. de posti. ergo sicut ratione periurij potest quis priuari beneficio, idem erit ratione fidei violatæ, quia cū ista materia sit merè fauorabilis, vt delicta puniantur, & non odiosa, debet extendi.

Theorica

Theorica verò domi. Catdina. est apertè cōtra c. ego N. in fin. ꝭ. eo. vbi nō exprimitur verbum iuro & tamen est iuramentum ad idē c. & ti Christus. vbi ponuntur multę formæ iurandi absque verbo iuro, & vide bonam gl. 22. q. 1. in summa. & per hoc etiam dico. dicta illorum qui volunt indistinctè facere differentiam inter iuramentum. & fidei præstationem nō procedere: nā sic dicendo: sic Deus me adiuuet est iuramētum: vt in d. c. ego N. vel est is est mihi Deus &c. vt dicto c. & si Christus. multo fortius debet dici iuramētum si dico: promitto per fidem meā, vel per Deum, pro hoc facit diffinitio iuramenti, quam posui §. super rubrica. nam hoc casu adhibetur ipse Deus, seu eius fides ad confirmationem simplicis assertionis. non. n. debent esse euangelica in maiori reuerentia, q̃ ipse Deus, seu ipsius fides: imò per euangelicum iuratur per respectum ad ipsum Deum: quamobrem puto q̃ omnis fidei præstatio est iurm: sed non econtra. vnde fidei præstatio propriè est, quādo quis inter ponit fidem suam: vt quia dicit, promitto per fidem meā, vel per Deū. Iurm verò generaliter est. quando simplici assertioni interponitur vinculum religionis & sic possunt intelligi multa iura, quæ ponunt ista vt diuersa, vt in c. peruenit. de fideiusso. & c. querelam. ne præla. vi. su. & c. 2. de spon. Et per hoc infero ad dubium principale, nunquid violator fidei veniat priuandus beneficio: & puto q̃ sic: quia periurium cōmittit vt supra probatū est. & iura volunt qd̄ pro periurio quis priuetur: vt hic, & d. c. non ab homine. nec est verum fundamentū tenentiū ꝑiam sententiā: ſ. q̃ minus peccat violator fidei: quia dico posse contingere qd̄ magis peccaret. a qui ꝑ iurium tanto grauius est, quanto sanctius est id, super quo iuratur, vt in d. c. mouet. & no. Inn. in d. c. & si Christus. sed posset contingere qd̄ iurm esset præstitum per aliē creaturā, quo casu non est dubium, fidem interpositam, esse magis sanctā. Item iura non ponderant quantitatē delicti: cùm q̃nque minus, q̃nq; plus delinquatur: vt ꝭ. dixi: sed simpliciter attenditur periurium, q̃d est grauissimum peccatum, maximè in clerico: vr̃. n. non obseruans, Deum contemnere. & ideò gl. no. dixit in c. 2. de spon. fidei præstationem & iuramentum æquipollere: idem voluit gl. in c. fi. ne præla. vi. su. & in c. constitutus. de transla. ī Collec. aliud ibi senserit, dicēs, q̃ violator fidei non est infamis, sicut violator iuramenti. quod puto falsum. * pe prædicta. Facit c. tua. ꝭ. eo. vbi secundum cōm lectu. probatur qd̄ pro periurio clericus vitari nō potest quo ad vulgi opi. licet in veritate non sit periurus: quia iuramentum non erat licitum, imponitur pœna priuationis beneficij, ergo fortius hæc pœna imponēda est vbi violauit fidem legitimè præstitam.

CAP. XI.

1 *Rector ecclesiæ non potest se obligare ad soluendum censum, uel ad augendum solitū.*
2 *Periurus ratione certi beneficij priuatur omnib. beneficiis. (nem. uel deponatur.*
3 *An rpo temerario iuramento priuetur quis beneficio, uel inhabilitetur ad promotio-*
Qualiter pccat transgrediens licitum iuramentum: uel temerè iurans.
5 *Forma iuramenti quod præstatur à clerico episcopi.*

Tua nos. Si præsentatus iurat præsentanti de antiquo censu augendo, & postea contrariū iurat instituēti, valet secundum & non primum: tamen ab ecclesia remouetur. Cōis diuisio. secūda ibi, tuæ ꝓitur. Casus literalis. Monachi seu viri religiosi habent aliquando presentationem in ecclesiis à quib. certamper cipiunt pensionem: cùm ipsi eligunt clericos ad eas dem ecclesias, constringunt eos iuramento ad maiorem, pensionem cùm verò episcopi eos instituūt, iurant, q̃ pensionem annuam non augebūt quæritur hic quod iuramentum sit seruandum? Respondet Papa, quòd cùm posterius iuramentum ratione & autoritate Lateranē. cōcilij iuuatur: ideò primo præiudicat, qd̄ de cupiditate processit: ve 1 runtamē iustum est: vt clerici illi pro periurio quod vitare nō possunt, ab ecclesiis perpetuò remoueantur. ¶ †No. primò rectorem ecclesiæ non posse se obligare ad soluendum censum, ad augendū præstari solitum de reditib. ecclesiæ etiam in vita sua: quod videtur clarius probari ꝭ. de censi. præterea. in fi. nam hoc posset esse ecclesiæ damnosum in futurum argu. c. peruenit. de arbit & no. quod ēt 2 patrono sponte soluere nomine census non pōt. ¶ †No. fm casū not. q̃ constituens sc inter iuramenta contraria tanq̃ periurus, est perpetuò ab omni officio remouendus. Et no. bñ ex hoc, & ex fine literæ quod rōne periurij etiam ꝓmissi respectu certi beneficij priuatur quis non solum ipso beneficio, sed etiā omnib. aliis, & inhabilitatur perpetuò ad beneficium suscipiendum. Et no. bñ hoc, pce dere etiam si sit tale periurium, quod infamiam non irroget: nam periurij, de quo hic, ñ irrogabat infamiam, q̃a non est ꝓprie piurij vt dicam statim cum gloss. & pro hoc facit ca. cum nō ab homine. de iudiciis. vbi simpliciter pro periurio statuit pœna depositionis. ¶Opp. & vr̃ q̃ iste clericus non cōmiserit periurium, cum propriè periurium sit transgressio liciti iuramenti. vbi autem quis transgreditur iuramentum illicitum, non incidit in periurij: imò meretur transgrediendo, licet peccauerit iurando, vt probatur 22. qu. 4. per totum. & in c. quanto. ꝭ. eo. quod autē primum iuramentū fuerit illicitum, patet ex no. in 1. gl. & secūda. Solu. gl. 2. metu cōtrarij, exponit ver. pro periurio, i. pro temerario iuramento, & no. illam expo 3 sitionē. † Sed tūc fortitet opp. vltra alios: pro temerario iuramēto non dēt quis priuari beneficio: imò qd̄ plus est, non inhabilitatur ad promotionē. vt in c. sicut, ꝭ. eo. not. gl. in c. Florentinū. 85. dist. & 22. q. 4. diffinitio, & specificè vr̃ probari quoad casum nostrū in c. significauit. & c. grauis. ꝭ. de censi. in quib, clericus præstans temerè tale iuramentū de soluendo cēsum præsentatori, fuit absolutus à tali iuro, imposita pœnitentia pro temeritate iurandi. Sol. quidā sensērunt, q̃ rōne simoniæ istę clericus priuatur. arg. c. cùm clerici. ꝭ. de pac. qd̄ nihil est, cū litera hic se fundat super periurio. Alij dixerunt, q̃ primum iuramentum potest esse licitū respectu clerici iurātis: valuisset enim superioris postmodū interueniente cōsensu, ideò nō debuit propria autoritate ꝙuenire, iurando ꝓrium. Hoc etiā nō placet: tum quia non valuit tale iurm, etiā quo ad se per d. c. significauit. & c. grauius. cum simili. tum quia non iurauit ꝓrium sponte: sed ex præcepto superioris: vt patet in tex. Ideo ego soluo aliter & sic. Qñq; quis promittit, vel iurat, fol uere, vel augere cēsum: vt præsentēt ad eccl'ā ita qd̄ promittit temporale pro spirituali cōsequēdo: & tūc rōne simoniæ priuatur beneficio: b ita loquitur c. cùm clerici. de pac. Qñque nō promisit seu iurauit soluere ex pacto: sed simpliciter, ita quod cessat simonia: & tūc aut præstitit solum iurm: & non dēt priuari licet ꝙueniat: quia non peccat in ꝙueniendo: sed prius peccauit temerè iurādo. Aut postea c iurauit ꝓrium: & sic ſcienter constituit se inter duo iuramenta contraria. & habet locum pœna huius c. vt iste priuetur tanquam periurus. licet in veritate nō sit piurus. & hoc ió qa quo ad se & quo ad vulgi opinionē nō pōt euadere piurij. & hoc sentit hic Inn. q̃ dixit, q̃ iste erat pplexus inter duo iura cōtraria: vt ſi vnū seruabat, alterū seruare nō poterat. sentit etiā Io. And. dū exponit tex. q̃ iste nō poterat vitare piurium fm fatuā opi. quorūdā, vel propter suā erroneam cōscientiā. Et ex his habes casum sing. in quo quis priuatur beneficiis pp 4 rū intellectū huius c. ¶ †Sed ò principaliter gl. tangit incidenter & inuoluté, qualiter peccat trangrediens licitū iurm, vel temerè iurās: & capiendo mētē. facit tres casus. Primus casus, cū qs iurat licitū. & scienter trāsgreditur, & talis peccet mortaliter: vt ꝭ. e. querelā. & vi & de bō. tex. ī c. illeq. 22. q. 5. Sed, cū qs iurat falsum, credēs illud fore verū, & iste nullū pecca tū incurrit: vt ī c. homines. 22. q. 2. Io. An. post Tācre. dicit hoc verū, si adhibuit oēm diligētiā. al's est veniale: vel si fuit in culpa, mortale. Tertius casus, qñ qs iurauit illicitū, quo casu aut iurauit ex deliberatione, & proposito, & peccauit mortaliter ī iurādo. ꝭ. c. sicut. Aut ioco sa leuitate vel incautè. & est veniale. 15. dis. vnū seruabat. al's ea demū. Vel ꝑt intelligi gl. vt ponat ī hoc vltimo duos casus: primus, qñ scienter iurauit illicitū, & peccat mortaliter. sed s qñ iurauit indiscretè, vt qa invanū assum psit iurm iocosè, vel leuitate quadā: & hoc casu peccat venialiter. & facit pro hoc, §. al's ea demū. in fi. & ibi gl. Sed aduerte latius post B. Th. & Archi. in c. habemus. 22. qu. 1. Aut, n. qs trāsgredit iurm licitū scienter, & peccat mortaliter, etiā si iocosè vel indeliberatè iurauerit qa periurij respicit Dei contemptum, qui quidem ꝑceptus non vitat, licet iocosè qs iuret: quia non debet nomen Dei iocosè assumere, cùm sit vnū de decē præceptis diuinis, Non assumes nomē Dei in vanū, &c. Qñq; 3 ¶ Magis peccaret. Tu pōdera: qa est tex. in ca. ex rescripto. ꝭ. eo. ibi, fidem præstiterunt. & postea dicitur, Adimpleant sicut iurauerunt: ecce, qualiter fidei p̃statio est iurm. An. B. Ant. Fran.

¶Fides est seruanda codē mō, sicut iurm: aliàs ꝓmittitur periurium, & ī curritur infamia, fm Spe. in ti. de arbit. in §. qua'r ver, sed idem est. & in versi. sequit. inver. sed pone. Et vide Io. And. in ca. 1. de sepult. lib. 6. in Nouella. & vide gl. in c. peruenit, de fideiu. & habetur per Io. And. in ca. cùm tpe. de arbit. Et vide Ale. in §. dato. in fi. ff. de iureiur. vbi dicit, idem esse ēt si promissio est facta sub periculo animæ: qa obligat sicut iurm: rūpens tñ iurm magis punitur q̃ rūpēs simplicem fidē: Vide An. in c. querelam vbi ēt per Abb. ne præla. vi. su. & in c. ad aures. q̃ metus cauet. vide Arc. in ca. iuramenti. 22. quæstione 5.

b ¶Priùatur beneficio. Tu ponderа tex. cū dicit, Ex cupiditate processit. & postea dixit Pro periurio, qd̄ vitare, nō ꝑt. Vñ vr̃, qd̄ fuit verū iuramētū simoniacū; & sic non solum fuit temerarium qualificatum. And. Barba. Sebast. Sapia.

c ¶Iurauit ꝓrium, Nunqd autem qñ qs primò iurauit vnum, postea iurat cōtrarium, primum iuramentū debeat seruari, tradit per scribētes in l. duob. §. idem Pompo. ff. de iureiur. & per Feli. in c. cum M. Ferrariensis. ver. & pro hac fallentia ꝭ. de constitutioni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Sebast. Sapia. In dignitate. Vide Card. in cle. 2. in 5. quæstio. de vita & honesta. clerico.
b Seb. Sapia. ¶ Contemptus. Quomodo aũt cognoscatur contemptus, declarat Feli. hic, & latius in c. 2. versi. vltimò. circa prædicta. s. de maio. & obe. & in c. j. versi. alius casus est. s. de constitu.
c ¶ Quam laicus.

Põdera, qa religiosus est dignior laico, vel clerico, iuxta not. per gl. in c. à subdiacono. 93. distin. & maiorẽ gratiã habuit à Deo, qa vocatus ad pfectionem: ergò ca-5 dẽs, magis peccat, per istũ tex. Fateor tamen, q facilius resurgit: non sequitur, ergo facilius peccat, seu leuius. Vñ pone, q licet ĩcõtinẽti moriatur credendũ est tñ, q Deus nõ patietur illũ mori in pctõ. Et pondera, qa in eõ male loquit, qa dicit ꝫ hũc tex. q dicit, q grauius punietur. Et põdera. qa Io. An. loquitur ex eo, quia eps dr religiotissimus. l. nulli. l. cum clericis. C. de episcopo & cle. dr sanctissimus, vt ſ aut. d sanct. epis. & tñ grauius punitur: ergo, &c. And. Barba.
d ¶ Vide text. in l. aut fctã. ff. de pen. Salic. ĩl. seruos. C. ad legem Iul. de vi publi. vbi arguit contra communẽ doctrinam, Andr. Barba, Sebast. Sapia.
e ¶ An publicè. Vide Abb. in ca. sane. ĩ. de celebra. miſ. ſaſin. §. ſequẽs. ver.* ex maleficiis. Insti. de act. in l. ſi gs id, quod. in 3. no. ff. de iurisd. om. iud. And. Sicu. in consil. 47. incip. ſcribitur præclarè. in 1. vol.
f ¶ In l. 3. Et ibi per Bal. & alios, & vid gloſſ. & ibi Bal. C. de interdic. matri. qui volunt, quòd nunquam excuſetur mulier, vel rustice, faciẽtes actũ clam. Et quando dicatur aliquid clam, vel occultè factũ, vide Bald. in l. 2. C. de his, qui ex publi. rõn, lib. 10. & in l. 1. in fi. de prædi. curial. eo. lj. Et q magis puniatur, vide Bar. in l. j. §. generaliter. ff. vi bo. rap. Anto. Fran. ¶ Licet rusticus & mulier æquiparentur in multis, & excuſentur quoad iuris ignorantiam. l. 2. in fin. ff. de iure fiſci. l. 1. in fi. ff. de eden. vt habetur per Ant. & Imo. in c. 2. de consti. tamen nũ quam excuſantur in facto clandestino: quia ſemper præſumitur ꝫ eos. Pro quo vide Alex. plenè in l. cum de indebito. ff. de proba. Et qñ quid dicatur fieri clã, vide Bar. in l. fi. ff. de ritu nup. & in l. 2. versi. & ſic nota. C. de his, qui ex publi. rationib. lib. 10. & vide cũdẽ Bar. in l. prohibere. ff. qd vi aut clam, & in l. clam poſſidere. ff. de acquir. poſſ. & in l. non intelligitur. in §. tacita. ff. de iur. fiſc. & vide Bar. in l. poſt contractum. ff. de don. Ale. in l. 2. §. fi. poſt Bar. ff. vi bon. rapt.
a ¶ Ad qõnem. Vide Bal. in d. l. nemo. vbi aliter loqtur. Et pondera: quia licet publicè ꝫ hat, vr q non erit ex eo excusãtus: qa ista qõ vr esse qñ ꝫ hit in loco, vbi ignoratur q est monachus, iuxta not. in l. Barbarius. ff. de offi. prætо. & quod not. Bald. in l. qui. ℈. C. de incc. nupt. quo casu non videtur facere ex errore, ſed ex eo, quia credit occultũ cum esse monachũ: ideò ſaris dicitur esse in dolo. And. Barba.
b ¶ De hac q. vide Bart. in l. 3. C. de ſum. Tri. & Mod. in c. a abolendã. de hær.

Zacharias.

c ¶ Pœna ignominioſa nobilibus. Dic hoc esse verum ex consuetudine Italicæ: ex Gallica verò ſecũs, vt per Ia. Rebuf. in l. quilibet, & inapoſtil. C. de decurio. lib. 10.
d ¶ Casus in quib. iuramentum non obligat, vide per Bald. in l. ſi quis ad excludendam. C. de iurei. vbi inter alia dicit, q iuramentum non obligat, qñ est exclusiuum pietatis, vel ſi iurauit non loqui. Vide etiam Bal. in c. 1. §. item ſacramenta. in tit. de pace. iur. fir. & not. 35. di. c. 1.
e ¶ Ad cautelam. Põdera, quia text. dicit, absoluẽdi sunt: quo 6 casu non venit absolutio ad cautelam, niſi à iure exprimatur gl. in c. capitulũ. de resc. ergò ñ valet ſo. gl. Andr. Barba.
f ¶ Bonũ aſpectum. Non benè loquitur An. qa tex. iste dicit, q est illicitum tale iurm. & est ꝫ rõnem: ergò loquitur in casu certo. And. Barba
g ¶ Ad cautelã. Sed' pondera, qa ſi tale iuramentũ est illicitũ, ꝫ rõnem, nõ requiritur absolutio, ẽt ad cautelã. And. Barba.
h ¶ De absolutione. Põdera, qa filius tenetur alere patrẽ rõne nãli. l. ſi quis à libertis. §. ſi vult parẽs. ff. de li. ag. Et ſic istud iurm est ꝫ nãlem rõnem: ergò nullo mõ ligat. Ad qd ergò ne cessaria ẽ absolutio? Et do nouum intell. h ad tex. q in quantum dicit, Absoluendi ſunt, intelligitur quo ad primũ modũ iurandi: e a iurauit nõ loq patri. Istud ꝑt ſe hꝫ ad bonum & malum: ideò istud iurm ligauit: opus est ergò, q absoluatur, ar. ca. iuuenis. de spõ. Quòd quod aut tractamus de cã delicti: aut de effectu. ſi de cã, quæ est dolus, aut ꝫstat de dolo & non facit driam inter clam & palam: aut dubitatur, & tunc ſi tractamus de his, q̃ sunt in gñe prohibitorum nõ est dria, quia ſp præſumitur dolus. l. 1. C. de ſic. & c. 1. de præſum. & quod ibi not. aut logmur de his, q̃ sunt in gñe permiſſorum: in ſpecie tñ sunt prohibita, vt mrimonium, & tunc aut sunt clam, & pſumitur dolus, aut palam, & nõ pſumitur 4 dolus, ſed error. l. ſi. ff. de ritu nup. ¶ † Et hæc ma Tri. & Mod. in c. a faciunt ad q. a quæ fuit de facto. Quidam frater profeſſus b exiuit ordinẽ & accepit vxorẽ: q̃rebatur an inq̃ſitor hæreticæ pranitatis poſſet de hoc cognoſcere. But. dicebat p prædicta, q aut accepit vxorem clam, & pſumitur in dolo nõ in errore: ideò inq̃ſitor nõ poterat cognoſcere: aut accepit palã, & nõ præſumitur in dolo, ſed errore. & q putet ſibi licere, & q̃ error in fide, & ſic cognitio ptinebit ad inquiſitoem. quod no. Prædicta, q eedunt cum ꝑsideratur delictũ ex parte cauſæ. ſi aũt ꝑsideratur ex parte effectus. & tunc peius est emittere delictũ palam, q occultè. Ad hoc, d. l. 3. C. de ſum. Tri. & d. c. præcipuè. & ſaciunt hæc ad mãm ſ. tactam. Quis aũt magis mereatur ex eodem gñe boni, an religioſus, an laicus. vide gl, no. in cle. ſi dñm. de reliq. & ven. ſan. vbi ꝓcluditur, q religioſus. † Quo ad ſecundum memb. gl. vide in ſimili quod le. & not. in l. desertorẽ. ff. de re mil. & l. capi m. 6. 1. & ſ. ſerui cæſi. ff. de pe. vbi patet, q pro eo dem delicto nõ imponitur pœna ita ignominioſa nobilib. c militib. & aliis viris honeſtioribus, ſicut vilib. & ribaldis. & facit pro ꝓſuetudine hodierna vt viles tñ furca ſuſpendãtur, vt no. Bar. in d. l. desertorem. & q dicantur ignobiles, vide bo. gl. in c. q ꝫ eccleſię pacem. 24. q. 1. & l. ne qs. C. de dig. li. 12. & per Bart. plenius in l. j. et i. ¶ † Venio ad ſecundam partem decre. & op. vr enim, q non sit neceſſaria abſolutio ab iſto iuſo: cum illicitum iura mentum dnõ obliget ne ſit vinculum iniquitatis. 22. q. 4. inter cætera. So. glo. 2. metu ꝫrij e intelligit, quod hic fit abſoluti ad cautelã. e Inn. refert quoſdam dicere, q taliter iurans non dẽt loqui patri, donec per ſuperiorem fuerit abſolutus: quia tale iurm ꝑt obſervari aſq; detrimento ſalutis æternæ. ſuperior tñ ꝑt & debet relaxare, quo facto liberè põt loqui. Do. Ant. dicit ſe credere, q inquantum iurm dirigitur ad non loquendum patri ex indignatione: vel quia non velit ꝑbere offiñ charitatis, nõ sit obligatorium. nõ eget abſolutione: qa militat ꝫ charitatem. Idem dicit, ſi iurm ſic præſtaretur de alio cõſanguineo, vel extraneo: qa debet fratri ſuo, quam citius ꝑt reconciliari. Si verò tale iurm fuerit præſtitum ex aliqua iuſta cauſa, vt qa fortè locutiones iſtius erant corruptibiles, iurm eſſet obligatorium, & nõ abſolueretur: in dubio tñ tale iurm non habet bonum aſpectum. f & quia poſſet eſſe obligatoriũ, fit abſolutio: vt hic fm eum. & ſic vr intelligere iſtum tex. in caſu dubij. ſed certè ꝫ eum apertè facit hæc litera, quæ aſſertiuè dicit hoc iurm eſſe illicitũ, & ꝫrium rationi, & mandat iſti imponi pœnitentiam de eo, q malè iurauerat. vnde placet mihi intel. gl. q absolutio fit hic ad cautelã. g vel intellige d absolutiõe h facti, nc taliter

iurans notetur de facto de trãſgreſſione iura i menti: & q tale iurm ex indignatiõe præſtitum non liget. benè facit c. qui ſacramento. 22. q. 4. & de pœ. diſt. 2. c. charitatis. 2. §. item proximos. & generaliter quot modis iuramentum dicatur illicitum, dixi in c. ſi verò. ſ. e. & qui poſſunt à iuramento abſoluere, not. in c. 1. & c. debitores. ſ. eo. & ℈. eo. quanto.

CAP. XIII.

1 *Abbas uel prior depoſitus ab Abbatia uel prioratu rema net monachus.*
2 *Iuramentum emanatum calore iracundiæ non obligat.*
3 *Clericus abiurans claustrum nunquã ſibi præiudicet.*

Sicut ex literis. Nõ valet iurm monachi clauſtrũ abiurantis. & ſibi de hoc grauis pœna imponitur. Cõis diuiſio. ſecunda ibi: nõ demus. ¶ Casus literalis. Prior cuiuſdam monaſterij iracũdiæ calore ꝫmotus iurauit q in clauſtro eiuſdem monaſterij in quo profeſſionem facit, de cætero cum G. monacho nõ moraretur. Abbas ſuus dubitando ſuper hoc, ꝑſuluit Papã: & ipſe rñdit q non licuit illi monacho teneriã facere iurm ꝫ fidẽ ſuæ profeſſionis & ſuæ ſtabilitatis propoſitum: vnde mandat eidem Abbati, vt talem pœnitentiam ſibi iniungat, q abi illius exemplo deterriti ſimilia facere pertimeſcant: & in clauſtro, q abiurare nõ potuit, ſtabilitate perpetua ſuam pœ 1 nitentiã agat. B. ¶ † No. ibi: prior iuncto tex. & ibi monacho ſupradicto, q licet monachus efficiatur prior, non tñ per hoc deſinit eſſe monachus. k facit ca. fi. de ſimo. & quod ibi no. Ex quo ꝑt colligi ar. q prior vel abbas retinet ius monachatus: & ſic licet renũtiet vel deponatur ab abbatia vel prioratu, remanet nihilominus monachus monaſterij. Cõtrarium tñ ſentit Io. An. in c. cum ad monaſterium. de ſtat. mon. & idem Fede. qui latius proſequitur conſ. 19. & per Io. de Lig. in cle. ne in agro. de ſta. reg. ſed d. Ant. tenet primũ in d. c. cum ad monaſterium, quod plus placet de æquitate, & plenius dic vt ibi not. Secundò no. ibi: cum fidem, &c. q non valet iuramentum monachi ꝫ ſuam profeſſionem: & ſic arguo non valere iuramentum ꝫ votum: & est ratio, quia hoc non depẽdet à voluntate iurantis. vnde iuramentum ñ poſſet 2 ſeruari ſine diſpẽdio ſalutis æternę. ¶ † Not. 3. pœnitentiam iniungendam ei qui temerè iurauit illicitum, nec excuſatur propter calo 1 rem iracundiæ. l Ex quo infertur q calor iracundiæ non excuſat à peccato: quod no. Pu- m to tñ, q minuit culpam, m licet eam totaliter non excludat. arg. 2. q. 3. c. ſi quem §. nota. tandum. ad fi. & l. vna. C. quis imp. mal. l. omne delictum. §. qui ſe. ff. de re mili. facit c. inebriauerunt. 15. q. 1. & vide gl. no. in c. ex literis. de diuor. quæ dicit confeſſionem factam calore iracundiæ non præiudicare niſi detur perſeuerantia. Et facit hoc ad q. ſeq. nunquid iuramentum aliàs licitum, obliget, ſi emanauit calore iracundiæ? Io. An. ſentit hic q nõ. Dicit enim, q iuramentum de quo hic, non iſtum etiam ſi non fuiſſet profeſſus ex quo, ſic temerariè iurauit, & calore iracundiæ. Secus dicit, ſi ex causa, & cum deliberatione iuraſſet: puta, quòd nũnquam intraret domum talis mulieris quam turpiter adamauit: licet ſit à talib. iuramentis abſtinendum:

ratore, qui est clemens. vide glo. in l. 2. C. ad l. iul. maie. vbi nõ tenet iurm præſtitum calore iracundiæ. Et ẽt pondera, quia monachus debet eſſe manſuetus, & non iracundus. l. ſi quis in hoc genus. C. d

5 *Quis iuramentum de non loquendo, uel de non præſtando officium charitatis, ſit obligatorium.*

Cum quidam. Epiſcopi de periurio grauius, quàm alij ſunt puniẽdi. hoc primò. Illiciũ est iuramentum de non præbendo ſubſidium coniunctò. hoc ſecundò. & ſunt duo dicta per ſe patentia. ¶ Casus literalis. Quidam epiſcopi de Sardinia receperunt à quibuſdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem: & iurauerunt illam ad certum terminum perſoluere quod facere contemperunt. quæritur, quid ſit iſtis epiſcopis faciendum pro eo quod contra iuramentum venerint? Reſpõdet Papa, q in ipſos tanto grauius est indicandũ, quanto maiori dignitate præcellunt: & quia eorum exemplo alij ad ſimilia prouocantur. Illi quidem iurauerunt non loqui patri, ſorori, vel fratri, nec aliquod ſubſidium impartiri eiſdem. Dicitur, q iſti ab iſto illicito iuramento ſunt abſoluendi ininuncta eis pœnitentia pro eo quod male iurauerunt. Ber. ¶ No. primò duo. rõne quorum maior pœnitẽtia imponitur pro delicto. Primò, ſi delinquens est in dignitate a & tanto maior imponitur, quantò in maiori dignitate est poſitus. vide bo. tex. in Papa. in c. aliorum. 9. q. 3. Secundò, ex corruptione proximi pp malum exemplum: vt puta, quia peccatũ est palam cõmiſſum, & tanto grauius ex hoc est puniendus, quãtò plures exemplo malæ vitæ corrupit. vnde Greg. Scire debent prælati, q̃ ſi peruerſa vnquã perpetrant tot mortib. digni ſunt, quot ad ſuos ſubditos perditionis exempla tranſmittunt, vt legitur in c. precipuè 11. q. 3.
1 ¶ No. ex ſecunda parte non valere iuramentum ꝫ officium pietatis, charitatis, & propinquitatis. rationem ꝫ. videbis. ¶ † Oppo. contra tex. in eo, quòd innuit dignitatem delinquentis aggrauare peccatum. Videtur. n. q acrius ſit puniendus ignobilis, q̃ in dignitate poſitus. vt in l. 2. C. vt nemo pri. 24. 1. q. qui contra eccleſiæ pacem. Sol. glo. in hoc inſtat, & tandem videtur concludere, q aut quæritur de quantitate peccati quo ad pœnitentiam imponendam in foro conſcientiæ: aut quo ad pœnam fori contentioſi. Primo caſu non conſideratur immediatè dignitas delinquentis, ſed quantitas
b contemptus. b vnde ſicut quanto quis magis ſeipſum affligit, tantò magis est iuſtus. 7. q. 1. c. aduerſitas. §. cum ergo. ita quãtò magis contemnit, tanto magis peccat. vnde poſſibile est quod in eadem ſpecie peccati magis delinqueret ruſticus, q̃ magnus prælatus qui minus contẽpſit: ſed in dubio, vbi non cõſtat de contẽptu, maior præſumitꝫ magis cõtemnere: quia vr magis Deo in gratus: & ſic ratione præſumptionis magis punitur. & ſic fm glo. dignitas non aggrauat delictum, ſed magis ipſum delinquentẽ rõne præſumptionis: & ſic intelligatur tex. iſte. Idem not. gl. in c. homo chriſtianus. 40. diſt. Sed o membro, ſ. quo ad forum contentioſum, dicit quod in pœna pecuniaria plus punitur nobilis, & in dignitate poſitus: ſed in corporali magis punitur priuatus. & ignobilis. & ſic reducit gl. ad concordan. & iura, pro & contra in ea allega. & hoc vlt. firmat Hoſt. in c. ea quæ. de ſtatu regu. vide tu ad primum membrum qd no. Io. And. poſt Beatũ Tho. in c. accuſatus. de hære. lib. 6. vbi concludit, q in eodem genere peccati minus peccat religioſus, quã laicus, c niſi in tribus caſibus. Primus, cum peccat contra votum religionis: puta fornicando contra promiſſionẽ continentiæ. Secundus, cùm excedit per contemptũ: quia videtur magis ingratus, cũ ex Dei beneficio eſſet, q ductus ad perfectionis ſtatum. Facit, quod habetur in aut. de mona. in prin. & in c. ſi, 47. diſt. Tertius, cùm peccat publicè, ita quod præbet aliis ſcandalum: nam tunc tenetur ẽt de delicto aliorũ. de voto. magnæ. & d. c. præcipuè. Extra prædictos caſus leuius peccat religioſus, & hoc pp merita præcedentia & ſequentia. iuxta illud Pſal. Si ceciderit iuſtus non collidetur: quia dñs ſupponit manum ſuam. Hinc Hiero. vt habetur de pœni. diſt. 3. Septies in die cadit iuſtus, & reſurgit: & ſic licet iuſtus cadat, non tñ perdit nomen iuſti ex quo per bona opera illicò reſurgit. Ex quo infero ad q. gl. q poſitus in dignitate vt eps leuius delinquit q̃ inferior, cùm dicatur religioſiſſimus. vt in c. ex multa. de vo. & ſic in ſtatu perfectionis. in c. licet. de regu. & in c. niſi cum pridem. de renuntia. niſi peccet contra votum emiſſum in receptione ordinis, vel ex contemptu, vel publicè in ſcandalum aliorum: rationib. præall. & in trib. caſib. præalle. vel eorum altero, aggrauatur peccatum ex dignitate: & ſic pt rectè intelligi iſte tex. & c. homo Chriſtianus: præalle. aliàs ſecus: vt in d. c. ſepties. & in dubio præſumitur magis contenere. vt hic in gl. & in d. c. homo Chriſtianus. & q̃ ibi no. de multis circunſtantiis aggrauantib. delictum, vide bo. tex. d cum gl. in c.
2 1. de pœn. diſt. 5. ¶ † Et per hoc põt determinari q. gl. in c. ſi. 14. q. ſi. & tangit gl. in d. c. 1. vtrum magis peccet cum muliere pulchra, quã cum deformi? credo per prædicta, q primò debeat attendi maior contẽptus: & in dubio magis excuſatur qui delinquit cũ pulchra, quia magis præſumitur tentatus. facit de pœniten. diſt. 2. ſciendũ.
3 ¶ † Item faciunt hæc ad aliam q. quis magis grauetur de peccatis, an peccans occultè, an publicè. e de qua vide gl. in c. de homine. de cele. miſ. & in c. nemo. 22. quæſt. 4. & in c. clericus ſolus. 81. diſtinct.
f Iacob. But. ſubtilius diſtinguit in lege 3. f C. de ſum. trini. vbi dicit, quòd aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

epi. & cle. vnde videtur distinguendum in personis. An. Bar. a ¶ Formatũ. Pondera, q̃ ad c. sunt qui opes. nõ loqtur in calore, sed loqtur ī tumultuarjo mẽtis impulsu, & sic in quadã incauta deliberatione. Andr. Barba.

Anto. Fran. a ibi ꝓrium formatum 4 de c. sunt qui opes. 17. q. 4. quod videtur probare ꝓrium, dicit gl. illam procedere, qñ est talis & tanta turbatio, q̃ sapit quandam mentis alienationem. & ex multo furore: aliàs votum non impeditur: quia ea quæ in se bona sunt, non indigent de liberatione: & sic intelligit d. c. sunt qui opes. vbi valet donatio ecclesiæ facta tumultuario mentis affectu. & sic idem erit dicendum in iuro: cum procedant à pari. vt no. ℟. e. c. 1. & ca. debitores. Sed in ꝓrium adduco dicta Beati Th. 2. 2. q. 87. art. 1. quæ recitat Io. An. in c. literaturam. de vo. qui not. dixit tria esse necessaria in voto: primò deliberatio. secundò propositum volũtatis, tertiò promissio. & satis benè facit c. literaturam. & c. nuptiarum. in prin. 27. q. 1. ergò idem in iuro, quod principaliter dirigitur in Deum. Deus enim respicit cor. vt ea. si quid inuenisti. 14. q. 5 & vult militem voluntarium. 1 5. q. 1. non est. Item video q̃ confessio non præiudicat calore iracundiæ facta: vt ℟. dixi. fortius nec iuramentum: quare concluderem iurm non obligare ex abrupto factum: quia non habet in se consensum. Ad hoc, quod no. In. in d. c. literaturam. ad cautelam tñ poterit peti absolutio quæ de facili est indulgenda. ¶ † Secundò principaliter quæro: Iste monachus abiuratit clausttum, nunquid saltem præiudicauit sibi? videtur q̃ sic. ar. c. ex transmissa. de renun. & c. quod in dubiis. vbi patet, q̃ renuntians beneficio in manib. non sui superioris, sibi præiudicat: licet nõ valeat in præiudicium sui superioris. ita videtur dicendũ hic, vt iurm præiudicet ipsi monacho: non autem monasterio, quin possit eum repetere. & hanc opi. tenuerunt quidam. sed Inn. & Host. ꝓrium. nec ob. iura superius al. loquũtur enim in clericis secularib. qui sine ecclesiis esse pñt: monachi verò non pñt, nec debent viuere sine claustro. 16. q. 1. placuit. & c. si cupis. vel dic melius ecclesiæ cõferuntur clericis secularib. aliqñ propter vtilitatẽ pro priam. vt habeant vnde viuant. de preb. cum ℟m Apostolum. Aliqñ propter vtilitatem ipsius & bonum publicum: ideò si illas abiurant. valet iurm quatenus eorũ vtilitati prætudicet. ar. c. ad Apostolicam. de reg. sed monachus tenetur stare in claustro ob propriã professionem quam fecit: promisit. n. stabilitatem loci: & de hac professione facit mentionem hæc litera: à qua quidem obligatione non potuit se per proprium iurm absolue re. ar. de fo. ꝓ. si diligenti. & per hanc sol. soluitur ꝓrium, q̃ formari posset de c. ex rescripto. ℟. e. & c. cum pastoralis. 2. q. 7. & de multis aliis iurib. in quib. patet, q̃ monachi qñq; stant extra claustrum licitè: nam procedunt quando interuenit superioris auctoritas: sed ipse propria auctoritate hoc nõ posset. nam vt no. In. in c. fi. de renun. monachus notaretur apostasia si non esset sub obedientia superioris. facit l. sicut, C. de act. & oblig.

3 *Iuramentum non ligat hæredes iurantis, & sic obligatio circa ſpiritualia non transmittitur ad hæredes.*
4 *Promiſſio obedientiæ facta per unum prælatum obligat alios ſucceſſores pro quibus promiſit.*

Veritatis. Vasallus qui iurauit ꝑlato, q̃ successorib. iurare non cogitur. In prima decisa cõsultatio. In secunda rñsio: ibi rñdemus. ¶ Casus literalis. Clemẽs Pa. 3. indulsit Guilielmo regi Siciliæ vt ipse ſ̃ teneretur sibi præstare iurm fidelitatis pro regno Siciliæ: ita tñ q̃ per hoc non fieret sibi vel successorib. suis in ꝓiudicium, quominus sibi vel successorib. suis, hæredes sui fidelitatem facere tenerentur. Super ista indulgẽtia q̃ mota fuit in præsentia regis, vtrum singulis successorib. Clementis, hæredes regis deberent præstare fidelitatem? duo cardinales legati apostolicæ sedis indulgentiam illam sic interpretati fuerunt, q̃ hæredes regis tenebantur præstare fidelitatem dño Pape Cleti. & successorib. suis per iurm: quo præstito alij iurare postmodum minimè ꝑpellantur. ꝓsultus fuit Papa super illa interpretatione: & ipse rñdit, vt hæredes regis postquam sic iurauerunt, successorib. suis iurare non ꝑpellantur: tñ ita tenentur seruare eis fidelitatem ac si iurassent. B. ¶ † No. pr. q̃ quotidie alleg. hinc dr̃, q̃ qui verum dicit, nõ laborat. & no. q̃ simplicitas ꝺ mendatur: alibi reprobtur: vnde repellit à promotione. 39. dist. Petrus. So. simplicitas ꝓria dolo ꝺmendatur, vt hic. & in c. si cupis. 16. q. 1. & dr̃ tunc simplicitas quasi sine plica seu mixtura. illa verò quæ est discretionis ꝓria, reprobatur, vt in ꝓrio & dr̃ tunc simplicitas quasi sine mixtura discretionis. & ita no. in d. ca. Petrus. & ca. si cupis. ¶ No. 2. q̃ Papa nñs iura imperij in loco licite recipit à subditis iurꝫ homagij. & fidelitatis. facit cle. pastoralis. de re iud. & cle. ne Romani. de cle. vide bo. tex. cum gl. ca. tibi dño. 63. di. ¶ Item no. ex tex. iuncta gl. q̃ regnum Siciliæ est de tpali iurisdõne ecclesiæ. vñ rex iurat Papæ homagium & fidelitatem: & proꝺria inter homagium & fidelitatem vide bo. gl. in d. cle. pastoralis. in versi. ligius. & ad primum d. vide bo. tex. ibi. & c. ad apostolicæ. de re iu. li. 6. ¶ † Op. dr̃ in text. q̃ si vasallus iurauit Papæ fidelitatem, non tenetur iurm itere in personam successoris. vnde ob. c. lõgin quitate. 2. q. 2. vbi dr̃, q̃ liberti tenentur professionem status sui facere successori, nõ obquòd eam fecerint prædecessori. Ad idem, l. imperialem. §. præterea. de prohi. feu. alie. in li. feu. vbi dr̃, q̃ si maior 14. an. sua incuria vel negligentia innestituram non petit à dño in frà annum & diem perdit feudum, & reddit ad dñm. So. gl. si so. hoc ꝓrium dupliciter. primò. q̃ hoc c. continetur in hoc ꝑalem indulgentiam, sed hoc respectu hæredum nõ colligitur ex litera. ideò transit ad secundam so. q̃ vbi quis iurauit dño, & successoribus. non ꝑellitur iterum iurare successorib. quia ex parte iurantis iurm est perpetuum. & sic intelligatur hoc c. Sentit gl. secùs esse si simpliciter fuisset iuratum dño. ¶ Extra gl. doc. hic multum instant. sed tandem in eandẽ sñam in effectu incidunt. Ex dictis enim Phi. Gof. & Host. hæc distinctio elicitur, q̃ aut quis iuranit alicui & successoribus, & tunc non cogitur amplius iurare: licet teneatur sẽ recognoscere libertum, seu vasallum, seu subditum. & de hac recognitione loquitur c. longinquitate. al. pro ꝓrio. & hoc ne longinquitate temporis pereat memoria originis. Aut nullam mentionem fecit de successorib. in iuramento, sed simpliciter iurauit personnliter: & tunc iurare cogitur cuilibet successori, & sic intelligatur d. l. imperialem. ¶ Contra hanc *communem* theoricam facit iste tex. in eo. q̃ dicit si iuratum est vobis, vel alicui successori, &c. & sic sufficit iuramentum esse præstitum sine commemoratione successorũ: ideò dicerem sic, q̃ aut in iuramento facta est mentio de successorib. & seruanda ꝺ. dictum est. Aut simpliciter fuit præstitum, & tunc aut præstitum sub nomine proprio vel fuit appositum aliquod verbum Põdera: quia iste tex. nõ probat id, ad q̃ al legatur, videlicet, q̃ iurm præstitũ per ꝺfunctũ non transeat ad hæredem quo ad vinculũ spũale: & ẽt quò ad forũ: primò, quia hic dr̃ q̃ fuit in dultũ regi, q̃ non teneretur iurare: dr̃, q̃ hæredes tenentur iurare. ergò ſequtur, q̃ si iurasset, nõ tenerẽtur iurare. vñ sufficeret q̃ rex iurasset, & sic à ꝓrio sensu hic probatur ꝓrium: & q̃ sit transitorium, quò ad vinculum facit sermo testantis, qui est proprius sermo hæredis. in aut. de iureiu. amori. præstit. ergò iurm testãtis est primum iurm hæredis. Item vitiũ ꝺfuncti trãsit in successorem. vt c. qa. de iud. Bar. in l. ex diuer. fo. ff. de rei ven. Vnde fateor, q̃ si testator fuit periurus, q̃ periurium non transit in hæredem, qa si nitur mortuo testante: sed si hæres non vult implere quod ꝺfunctus iurauit. q̃ iurm respiciat hæredem ꝺfuncti, dico, q̃ eius hæres qui nõ vult implere, incidit in periurium. Et si dicatur, q̃ ipse non iurauit, dico, q̃ satis est q̃ iurauerit ipse ꝺfunctus, quia adeundo videtur quasi cõtrahere cum ipso defuncto, vt impleat id q̃ ipse ꝺfunctus debuit. Et vide Abb. in c. fi. de fo. ꝑpet. vbi al. Ab. antiquum tenuisse, q̃ transeat in hæredem quò ad periurium, & quò ad forum. Rñdeo ad text. illum ꝺdum dicit à se. q̃ satis dr̃ à se, cum dicit, à defuncto. per aut. de iureiu. à mori. præstito. Vide quæ dixi recollectis. And. Barb.

CAP. XIIII.

1 *Simplicitas ſine dolo commendatur: contraria diſcretioni reprobatur.*
2 *Iurare alicui & ſucceſſoribus, uel iurare alicui tantum ex preſſo nomine proprio: uel non. ne dignitatibus an teneatur ſucceſſoribus iurare.*

Zacharias. a ¶ Successorem iurantis. Tu dic, q̃ iuramentum afficit hæredem quò ad validitatem ℣ctus, non autem quò ad reatum periurij. Ita no. Ang. in aut. de iureiu. à morien. præstit. 1. §. Bal. in l. 2. C. plus vale. q̃ agit. Pau. de Ca. cõsi. 65. & consil. 307. Et idem est in iuramento populi, qui semper est idẽ, & tñ successores iurantium non ligantur periurio. Ita multum no. voluit Car. in cle. 1. §. nos. q. 3. de iureiu.

Anto. Fran. ¶ Circa hoc, an iuramentum afficiat successorem, & trauseat in eum, vide Bal. in l. 2. C. de fri. & lit. exp. 3 vbi sin. dicit, q̃si quis iurat obseruare con a in hæredem vel successorem iurantis? a Sol. tractũ, vel aliquid fa * Host. & cõiter doctor. dicunt, q̃ non, etiam si cere per se, & successores suos, & hæredes, iurm non obligat hæredes & successores, nisi quo ad obseruantiam ℣ctus qui transit in hæredes: vt ti. C. vt ab hæ. b & ℣ hæ. & in ti. de hę. act. non autem obligat ad periurium, & c illius pœnam.

b ¶ Voluntatem patris. Põdera, quia spiritualia sunt magis penetrabilia. Nec obstat c. 1. de desp. imp. quia loquitur in matrimonio, & in actu necessario. sed ti. hæreditarius est actus voluntarius. And. B.

Sebast. Sap. c ¶ Filius. aduerte tñ, q̃ licet iuramentum non transeat in hæredem quo ad reatum periurij, transit tamẽ quo ad robur cõtractus, qñ interponitur sup aliquo transitorio ad hæredem: vt no. Bal. in l. fi. C. de pact. Declarat Corsi. in repe. rub. huius ti tu. in 21. priuilegio. Quod iurm trãseat in hæredem, tenet Pau. de Ca. in consi. 167. inc. visis & consideratis omnib. & in consi. 13. in 2. parte, secundum nouissimam impressionẽ. & Angelus in consi. 236. incipiente ea themate. & actis. & Oldra. in consilio 251. incipiente factum tale est.

tanquam canonicus: si non sum amplius canonicus, non astringor iurꝫ. ar. d. c. venerabilem. in c. cum inter P. & quod ibi no. de renun. & tenet Fede. consi. 264. Quæro, an dispositio huius c. vendicet sibi locum in promissione obedientiæ. tex. in c. olim. ī. de rest. ſpo. videtur velle, q̃ non. vbi innuitur, quem posse promittere obedientiam pro sẽ & successorib. & aliis fratrib. So. ille tex. prima frõte hoc innuere videtur: sed per istum & rationes superius al. oportet illum restringere, vt * ibi dicunt *cõiter* doct. assérentes, q̃ promissio obedientię facta per vnum etiam prælatum alios non obligat, nisi de ipsorum mandato promittatur, sicut nec votum nec iuramentum: sed dicitur sic ibi præstari pro aliis in signum, q̃ alij debent obedire. vnde dñt, q̃ quilibet successens, illam obedientiam facere tenetur, sed nõ cuilibet successori, vt hic. Dñt etiam, q̃ si alii, pro quibus etiam iuratur, sciunt hanc obedientiam à suo prælato præstari, vel eorum procuratore, & si hoc patiuntur, obligantur efficaciter ex iuramento vel obedientia sic præstita. C. de iur. ea. l. 1. & 2. quod est not. facit quod in simili not. Inno. in ca. ex parte decani. de rescriptis.

CAP. XV.

1 *Iuramentum metu mortis uel rerum omiſſione interpoſitum, eſt obligatorium quo ad eccleſiam militantem.*
2 *Iuramentum uano metu interpoſitum an ſit obligatorium?*
3 *Diſpoſitio huius c. an habeat locum in omni coactione.*

Verum. A iuramento per metum extorto ecclesia soletab soluere, & eius transgressores, vt peccantes mortaliter non puniantur. Prima pars ponit qõnem & ipsius respõsionem. secunda responsionis illationem ibi: cæterum. ¶ Casus literalis. Inuiti & compulsi fuerunt iurare pro vita & reb. suis seruandis. quærebatur, an isti indigeant absolutione, an ipso iure sint absoluti. Respon. Pa. q̃ nihil dicit aliud quam antecessores sui dixerunt, qui taliter iurantes absoluerunt, verumtñ vt auferatur materia deierandi non est eis dicendum vt iurm non seruent: sed si nõ ea seruauerint non sunt pp hoc tanquam pro mortali crimine puniendi seu tanquam pro directo periurio. B. ¶ † No. 1. q̃ iurm metu mortis vel rerum amissionis præstitum est obligatorium, saltem quo ad ecclesiam militantem, quę non iudicat de occultis An. f. iurans habuerit se obligandi aĩum: aũt liget quò ad Deum. dic vt plenè dixi ī. 3. co. si verò. ¶ † No. 2. q̃ iurm turpiter receptum: vt puta, per metum, pt per superiorem remitti, nec est necesse vt recipiens ꝑpellat prius remittere: sed pt recta via adiri superior, vt ab illo tanquam turpiter recepto absoluat: & sic vr̃ via ordinaria de quo plenè dixi in ca. 1. ℟. e. & licet dicatur hic de absolutione facta per Papam, idem tñ est de eꝑo, iuxta no. per In. in c. debitores. ℟. e. sed hic factum narrat. ¶ No. q̃ exemplis principis ſiudicare possumus. Ad hoc, c. in causis, ī. de re iu. & 20. di. c. fi. ¶ No. q̃ transgrediens iurm meticulosè præstitum, non punitur tanquam pro mortali. An aũt peccet mortaliter sunt opi. dic vt plenè dixi in d. c. fi verò. vbi examinaui intellect. huius c. ¶ † Quæro primò an procedat tex. in omni coactione? So. dantur duæ limitationes. Prima, vt procedat in coactione additionali, non in absoluta, quia tunc non obligaret iurm: & sic non egeret absolutione, nam vis absoluta non habet consensum: & homo potius tunc dicitur pati, quam agere, q̃ met. cauſ. de bapt. maiores. 50. di. presbyteros. fm Gof. Dictum est verum in se, sed dicit Io. And. se non videre qñ quis possit eogi absolutè iurare verbaliter, cum nõ possit quis ꝑpelli præcisè ad loquendum. vnde philosophus qui secundus vocabatur, qui pp casum matris plus loqui nolebat, Adriano scripsit in tabula, Vocis meæ proferendæ nulla tibi ptãs est. Et Boe. de consolat. narrat, q̃ cum tyrannus quidam hominem liberum suppliciis putaret inducere, vt proderet socios coniurationis ille linguam suam momordit atq; abscidit: & in os tyranni fæuientis abiecit. Secundam limitationem sentit gl. hæc 2. dicens, tex. non procedere intercedente vano metu. Nam tunc non absolueretur iurans: sed necesse haberet stare iuramento. ar. in l. mẽtum. ff. q̃ me. cau. vbi patet q̃ nõ excusat nisi metus q̃ caderet in constantẽ. Host. tenet contrarium dicens, quòd etiam si metus fuit improbabilis, fiet absolutio in eodem cogentium, ne ex dolo suo alij reportent damnum, & ipsi commodum. & hoc mihi placet. Nam etiam de iure ciuili subuenitur metum passo ex iudicis officio: licet non fuerit atrox: vt l. fi. ff. quod met. cau. Ita no. gl. & Bar. in l. interpositas. C. de transact. Nec obstant d. l. metum & similes: quia procedunt respectu edicti. quod met. cau. non autem respectu officij iudicis, de quo etiam vide bo. gl. in c. pe. quod met. cau. in verꝫ neque metum. Item satis est quod quis turpiter iuramentum receperit. arg. ca. 1. ℟. e. Vltimò quæro, an finis literæ intelligatur, quando nulla interuenit absolutio. Io. An. quod sic, licet quidam contra, sed ru tene primum, quod etiam sentit gl. pe. Si enim interuenerit absolutio non

Sebast. Sap. d ¶ Exemplis princi. Idem est ī exemplis virorum magnæ auctoritatis fm Balin l. nemo. C. de sen. & interlo. Vide quãdo exemplis sit iudicandum per Car. Ale. in c. sanè. 9. di. Ant. & Ia. in ca. cum inter. ℟. de re iudica.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Iuris reipublicæ Tu ponderatim, q hic fuit iniuria vocis, vt apparet in verbo, quitia. & sic non fuit illata corpori: puta, apponere manum ꝑ alium, etiam si pœnæstant in arbitrio iudicis. cõsidera ta qualitate personę ideò non probatur hoc d. Host. in specie, nec d. Vincẽ. sed potius probatur dictũ Host. habendo respectum ad personam, maximè, quia dicit, q graues inimicitiæ ortæ fuerint: sed ꝑhaps concordari per dictum Bar. in l. 1. §. vsque adeò. ff. de iniur. Andr. Barba.

b ¶Vtrum iurm dubiũ interpretari debeat ꝟm intentionẽ iurantis, vel eius cui iuratur. Et de hoc vide glo. ord. §. quæratur. 12. q. 5. & per B. Th. in 2. 2. q. 99. ar. 8. in fi. vbi cõcludit, q aut iurans adhibuit dolum: & intelligitur ꝟm intentionem eius, cui iuratur. Aut nõ adhibuit: & intelligitur ꝟm intentionem iurãtis. Et vide per gl. in aut. iusiurãdum. de præb. ab his. in princ. in ver. quatuor Euangelia.

Anto. Fran.

¶Circa hoc, an iuramẽtum intelligatur ꝟm intentionem iurantis, vel quõ, vltrà hic q. l. vide Bal. in c. j. §. item scia. de pa. iur. in vsi. feu. & Cęp. in ru. ff. de ver. si in 7. q. 6. pr. vbi dr, q si sit conclusio, q in foro animę interpretatur ꝟm intentionem iurantis: in foro aũt cõscientioso ꝟm intẽtionem deferẽtis. Et vide Card. in cle. 1. in §. fi. 16. q. de iureiur. & eundem ibidem j. q. vbi dicit, q iurm est obligatio animæ iurantis ad aliquid assẽrendum, faciendum vel seruandum, Deũ vocando in testem. Et dicit etiam, q deferens iurm alicui, quem credit iuraturum falsum, magis peccat, quã ipse perjurus. Ad quod vide gl. not. in ca. ille, qui. cum c. seq. 22. q. 5. & vide etiam Bald. in l. fi. C. de non nu. pec. a vbi refert Io. An. hic imponitur aliqua pœnitentia ſ. eo. si verò.

CAP. XVI.

1 *Nunquid pars iniuriata posſit ignoscere gratis parti iniurianti.*

2 *Quando agitur de crimine criminaliter non potest compromitti: secus ſi agatur ciuiliter.*

3 *Promittens stare mandato alicuius, uidetur illum elegisſe ut bonum virum & amicabilem compositorem.*

4 *Iuramentum in foro pœnitentiali interpretatur ſecundum intentionem iurantis: ſed in foro iudiciali interpretatur ſecundum ius.*

5 *Clericus qui ſe obligauit stare mandato episcopi, ſi episcopus præceperit, quod renuntiet beneficio, & quòd non appellet, potest appellare: & non est opus ut petat relaxationem à iuramento.*

6 *Per ſecundum iuramentum non tollitur promiſſum alteri factum ſolenniter.*

7 *Obligans ſe iuramento ad factum, compellitur præcisè, nec ſuccedit obligatio ad interesſe.*

8 *Iurans ſeruare laudum intelligitur iurare de ſoluenda re laudata uel de ſoluenda pœna.*

9 *In obligationibus facti an ſuccedat obligatio ad interesſe quando factum potest adimpleri.*

Veniens. Siis, cuius mandato stare iuraui, aliquid mihi præcipit ꝟ iuramentum de me prius licitè factum illud seruare nõ teneor. h. d. inhærendo verbis literæ. sed ꝑ aliter inreliqui: & patebit ex ff. decendis. In prima parte ponitur querela impetrantis In secunda prouisio. ibi, verũ. ¶ Causa literalis. Quidam Venetus, nomine Aianus habuit verba cum M. Maurieñ. quitia in terſe inferendo: propterquille Alanus graues inimicitias dicitur incurrisſe. quidam amici vtriuſq; partis volentes eos reducere ad concordiã, ſuggesſerunt illi A. vt in ſatisfactionẽ iniuriarum inraret stare mandatis H. & S. & M. conſanguineorum ipſius M. Ille non credens, ſe tale quid feciſſe, propter q aliquod graue deberet ſibi imponi, iurauit stare mandatis illorum: ipſi præceperunt ei ſub debito iuramenti, q nunquam curiam intraret: niſi q omnes gḣaliter vocarentur: iſte recepto tam iniquo mandato, acceſſit ad Papam exponens ſibi prædicta. adiiciens, q erat conſiliarius ducis & plurib. eccleſiis quarum erat aduocatus iuramento tenebatur iure ſuo ad eſſe, & nullo modo taliter iuraſſet ſi mandatum ſic contrarium præſciuiſſet. vnde ſuper hoc ſcribit Papa illis trib. ciuibus Venetis, dicens, q ipſe ſuper hoc ſcribit Patriarchæ Grãdenſi, vt ſi mandatum illud priori iuramento licitè facto repugnet, ipſum auctoritate Papæ denuntiet non ſeruandum B. ¶ †Not. q ſuper ſatisfactione iniuriæ poſſunt partes componendo iurare de ſtandando mandato tertij. Item de ſtando mãdato offenſi. vt ff. c. quintaualliis. pro hoc, quia ſolum agitur de partium præiudicio: vnde gratis poteſt pars alteri ignoſcere: vt in ca. ſi illic. 23. q. 4. Hinc dicit Host. hic no. verbum, q quantumcunque ſit iniuria, iudex debet eſſe contentus de ſatisfactione, de qua contentatur iniuriam paſſus. Nam per nudum pactum remittitur iniuria. ff. de pact. ſi tibi decem. §. 1. de pig. act. ſi rem. Vin. tñ & In. ſentiunt aliter: dñt enim hic hoc iuramentum ſufficere pro ſatisfactione, niſi tanta ſit iniuria, quod fuerit maiori pœna punienda, q nod arbitrio diſcreti iudicis eſt relinquendum. & hoc dictum ego approbo: pro quo allego caſum in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de pub. vbi patet, quod de eo, quod eſt contra priuatum, oritur reipublicæ ius agẽdi ad vindictam: vndelicet pars poſſit remittere, quatenus tangit præiudicium proprium, non tamen in preiudicium iuris reipublicæ. a quæſiti. & vide ad hoc quotidianam quæſtionem quam ponit Bar. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. facit ca. 1. & ca. crimina. de collu. dete. & quod ibi notat. &

2 hoc not. ¶ †Secundò nota, quòd licet vbi agitur de crimine criminaliter, non poſſit cõpromitti in priuatum: de quo tamen dic, vt in ca. pen. §. 1. de in integ. reſt. & l. non diſtinguemus. §. Iulianus. ff. de arbitr. ſecùs tamen, vbi agitur de crimine ciuiliter. vt hic. & l. qd ergò. §. ex compromiſſo. ff. de his qui not. in fa. facit c. quintaualliis. præalle. & ca. literas. de præſum. ¶ Tertiò no. practicam præcipiendi ei, qui tenetur obedire virtute iuramenti: nam præcipitur ſub iuramenti debito. concor. ff. c. prox. ¶ Not. vltimò, quòd iuramentum generaliter præſtitum de parendo alicuius mandato, non eſt ita interpretandum, vt comprehendat omnia quæ ex verborum generalitate poſſet comprehendere. non enim debet extendi ad aliquod contrarium priori iuramento alteri præſtito: vt hic in fin. nec veriſimiliter eſt cogitatum, vt colligitur ex narratione facti, de quo ff. latius. vnde dicit hic gl. 1. quam no. quod debet intelligi de ideoneo mandato. arg. c. ad cauſam. 1. de elect. vt ſit rationabile & honeſtum, quod mandatur ſecundum Host. quod benè no. pro iſtis iuramentis generaliter præſtitis de ſtando mandato ſeu arbitramento alicuius. de quo aliquid ff. ꝟ per hoc ſit expe-

3 ditum prin. gl. 1. ¶ †Oppo. contra hoc, & contra tex. videtur enim q ſtandum ſit dicto iſtorum etiam ſi ſit iniquum: vt l. diem. §. ſtari. ff. de arbitr. Reſpondet gl. 1. q iſti non fuerunt meri arbitri, de quibus loquitur contrarium: ſed arbitratores & amicabiles compoſitores, quorum laudum reduci poteſt ad arbitrium boni viri. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſoc. quod placet Hoſtien. & dicit hoc probari in tex. in eo quod iurauit iſte ſtare mandato, & non ſententiæ. ¶ Not. benè ex hoc dicto iuncto textu, quod ſi promiſſo ſtare mandato alicuius, videor illum elegiſſe, vt bonum virum & amicabilem compoſitorem: non autem vt arbitrum. Sed ego tunc vltrà alios opp. ſi ergò iſti fuerunt arbitratores, quare Papa non reduxit iſtorum laudum ad aliquam moderationem, ſed ſimpliciter mandatum pronuntiauit non tenere. puto poſſe dici: quòd totum mandatum fuit iniquum, & ſic non erat aliquid reducibile: & ſecundũ hoc not. benè ad hoc iſtum tex. quod vbi iudex aditus ſuper iniquitate laudi reperit totum iniquum, poteſt ſimpliciter illud pronuntiare non tenere, vel annullare nec aliquid eſſe. nec in aliquo partem condemnare, vt Papa fecit hic. Puto tamen, quòd iudex poſſet condemnare legitimè, prout arbitratores potuiſſent, cum ſuccedat in locum illorũ. & ſic poteſt facere, quod illi facere debuiſſent: ſicut dicimus in iudice appellationis, vt in ca. Raynutius. & c. Raynaldus. de teſta. & fortè hic non fuit aliquis qui hoc peteret. nec conſtitit Papæ, quid iſte debuiſſet pari pro illa offenſa, maximè cũ

4 alternatim conuitia ſibi intulerunt. ¶ †Glo. 2. primò colligit arg. iuramentum fore interpretandum ſecundum intentionem iurantis, b ſed ſtatim op. & remittit ad c. ex literis. de ſpon. ſed dic, q hoc arſolum colligitur ex narratione partis: ſed ex diffinitione Papæ, poteſt colligi arg. contrarium: cum Papa fundet ſe ſuper iuramento contrario prius præſtito: de quo pars nullam fecerat mentionem. & de hoc tu bo. gl. i c. quæritur. 22. q. 5. & aliquid ſtatim dicam. Sed glo. tranſit ad aliam quæſtionem in ſecunda parte, & quærit nunquid virtute huius generalis iuramenti potuiſſet ſibi præcipere, vt cederet bonis, vel vt ei daret bona ſua? Et reſpondet, quòd nõ: quia non extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum. Debet enim iuramentum generale ciuili modo intelligi quod benè no. ¶ Ex dictis Inno. poteſt colligi hæc diſtinctio: quod aut iuramẽtum fuerit generaliter præſtitum de parendo mandato alicuius. Aut ſpecificè & determinatè. ſed oritur ex poſtfacto dubitatio ſuper ipſius intellectu & interpretatione. Primo caſu dicit, quod iuramentum non extenditur, niſi ad ea de quibus cogitatum eſt, vel debuit meritò cogitari. ff. eod. quintaualliis. ff. de deci. ex multiplici. cum ſimi. Refert alios dicere & non malè ſecundum eum, non ſufficere ſi iurans dicat, non cogitaui quod hæc mihi præciperes, dummodo pęna non excedat culpam: imò omnia poteſt præcipere quatenus culpa patitur, niſi ſit contra ius. ff. eo. quintaualliis. vel contraria primo iuramento vt hic. vel niſi eſſet tale, quod ſecundum communem reputationem nunquam iuraſſet, ſi credidiſſet hoc ſibi mandari. argu. ca. petitio. ff. eo. & C. quæ res pig. ob. poſſ. l. 1. in fine. ff. de pign. l. obligatione generali. & not. benè hoc vltimum. ¶ Secundò membro principali dicit, quòd in conſilio animæ ſuæ ſecundum intentionem iurantis eſt interpretandum: ſed in iudicio recipit interpretationem ꝟm ius. ff. eo. venientes. quod eſt no. & ſemper hoc allegatur, quod iuramentum recipit interpretationem ꝟm ius in iudicio contentioſo: ſed in pœnitentiali ꝟm intentionem iurantis. Qualiter autem iudex interpretabitur ꝟm ius, vide gl. no. in d. § quæritur. 22. q. 5. & in c. ex literis. ff. de ſpon. & reſpectu fori pœnitentialis, vt conſideretur intentio iurantis. vide h. o. tex. cum ibi no. in c. tua. de ſpon. facit c. ſignificaſti. de h. o. & per hoc determinatur quæſtio ſe

a * Sebaſt. Sapia. ¶ Appellare. de multis clauſulis, quę intelliguntur in iuramento, vide per Bal. in l. fi. C. de non nu. pec. & per Lud. Ro. in l. fin. ff. qui ſatisd. cog. vbi etiam Iaſ. & per Ang. de Arc. in §. æquè. inſtitu. de exceptio.

b * Sebaſt. Sap. ¶ Primò promiſi. De hac quæſtione vide Io. de Im. in c. cum contingat. ff. c. quem refert & ſe- 5 quitur Iaſo. in l. quoties. verſi. nunc vltrà regulam, & fallẽtias. C. de rei ven. vide Fe a li. ĩ c. cum ſuper. ver. no. & ſ. de of. dele. & Iaſ. in §. item ſi quis poſtulãte. inſt. de act.

* Sebaſt. Sap.

c ¶ Licet iuramentum. Vide ĩ l. ſi pecuniam. ff. de condi. ob cau. Et ibi etiã tradit an iuramẽtum intelligatur ſm naturam illius obligationis ſuper qua interponitur. De quo ẽr vide 6 per eundem Iaſ. in l. ſi conuenerit. ff. de iur. om. iu. & in l. ſi in ſulam. ff. de verb. ob. & Dec. poſt alios in c. 1. ſ. de iu. & Ale. in conſ. 42. ver. ſecũdo, quia tranſactio. in 1. vol. Alex. in l. nemo poteſt. vbi Iaſo. ff. de legat. 1.

d ¶ Et hanc opinionem, q iuramentũ neque de iure ciuili, neque de iure canonico obliget quem præcisè ad factum, tenuit Ant. ſibi contrarius in 1. de iud. tenent Inn. & Anto. in c. per tuas. de arb. Io. de Imol. ſibi contrarius l. 2. §. ſi quis. ff. de don. Pet. de Ancha. in c. fi. ne prælat. vi. fu. & ibidem Io. de Ana. & Fulgor. in l. ſi pecuniam. ff. de condit. cauſa da. Et pro hac ſententia vltrà motiuum, q faciſte hic in hoc ver. membrum ſecundũ &c. cui rñdet ff. ver. nec obſtat. facit ſm Pe. de Anc. d. c. fi. & Io. de Ana. ibi. Nam ille qui promittit factum, promittit duo: vnum expreſsè, aliud tacitè. nam promittit facere: iſtud eſt expreſſum, & ſi nõ faciat, promittit intereſſe: iſtud eſt tacitum. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. ff. de ver. ob. in in ver. Celſius. & l. ſi quis ab alio. §. fi. ff. de re iu. Et in electione eius eſt q ex duob. iſtis impleat, vt dictis iurib. Sed iurm ẽt de iure ciuili ſi apponatur, recipit tacitas conditiones ſm ꝟctum præcedentem. c. quemadmodum. de iurei. l. fi. cum gl. ff. de li. cau. Ergò qui promiſit factum, & iurauit, cum intelligatur duo promiſiſſe, expreſſum vnũ, & tacitum aliud: ſi interponitur iurm, non eſt verum dicere, q præciſè obligetur ad factum. ſed aut ad intereſſe, aut ad factum. Ad hoc fundamentum, q ſatis vrget, rñdetur in forma, q iurm interpoſitum ſuper ꝟctu debet ſortiri naturam ꝟctus primordialem, & nõ nam accidentalem, quæ ex mora ꝟtingat. Gl. eſt no. in l. certi condictio. in pr. in gl. 2. in fi. ff. ſi cer. pe. Probatur in l. item veniunt. §. cùm prædiximus. ff. de pet. hæ. tunc ſic. Si promittatur factum, tunc obligatur ad factum: ſed eo caſu q non faciat, benè ꝑ moram ſuccedit obligatio ad intereſſe: ergò iurm interpoſitum intelligitur ſm naturam primordialem ꝟctus, non autem accidentalem, quæ ſuccedit ex mora. Tertiò pro iſta opi. mouetur Ant. in d. ca. 1. per illud q ibi volunt Canoniſtæ. In. Host. & Io. An. vbi volunt, q ſi ſit factum ꝑ promiſſum in arbitrum, & ſit iuratum ſtare ſniæ arbitri ꝙ cludunt tñ, q tale iurm non obliget præcisè. Sed huic fundamento eſt facile rñdere per tex. no. in l. ſi libertus iurauerit. ff. de operis libertus iurauerit ſtare arbitrio vel patroni, vel alterius, intelligitur, ſi ꝙ quum fuerit arbitratus. Sed iſtud non poteſt conuenire in terminis noſtris. Quartò mouetur Im. in d. §. ſed ſi quis. & Fulg. in d. l. pecuniam. quia iurm de iure ciuili, nõ eſt modus inducẽdi obligationem, niſi in liberto. l. vt iu riſiurandi. iu. p. ff. de ope. lib. Si ergò quis promiſit factum, & iurauit, q̃o iurm ꝑt de iure ciuili obligare præcisè ad factũ? Ad hoc rñde primò prout rñ. Ful. in d. l. ſi pecuniam. q̃ veriſſimum eſt, q iurm de iure ciuili non inducit obligationem: ſi iſte, qui promiſit factum, & iurauit, neceſſitatur præciſè ſa cere virtute iuri: nõ q̃ iurm obligetur de iure ciui. ſed qa aliàs incidit in piurium, & efficitur infamis. l. ſi quis maior. ff. d. tran ſac. l. Lucius. ff. de his qui not. infa. Vel aliter rñde, & plenius, q iurm in terminis noſtris non inducit obligationẽ, ſed inductã bñ qualificat. Nã pone, per ſtipulationẽ promiſi facere ædificiũ, & iurau: certè virtute obligationis ſum obligat facere ædificiũ: tñ in obligationib. facti ſi cogor ꝑciſè facere: qa iurm nõ inducit obligationẽ, ſed bñ qualificat. Et ſic ĩ termino noſtris non inducit obligationẽ, ſed inductã benè qualificat. Concludo ergò, q hæc eſt vera ꝙclu ſio: q tam de iure ci. quàm canonico, in obligationib. facti, iurm ſimpliciter interpoſitum obligat præciſè ad factum. Et hæc ſniã eſſet renenda ꝑſulendo, & iudicando: quamuis articulus ſit varius, & diſputando poſſet vtraq; pars teneri. Et iſtam opi. tenet primò gloſſella in ver. neceſſe habeas. in d. l. ſi pecuniam. quam ad hoc no. Bald. ibi, & in l. 1. C. de ſen. quæ pro eo, q in ter. in verſi. nunc quæro de aliquib. in l. ſed & hæ. §. procurator. ff. de proc. & in prælud. iis feu. & cum illa gl. tenent In. & Ant. de Bu. hic. Idem tenent Io. An. Host. & Imo. in c. per tuas. de arb. Idem tenet In. in c. 1. de iud. tenet Ludo. & magis cõiter Mod. in d. l. ſtipulationes. & Matheſi. in ſuis no. dictis, in no. 55. Et facit in primis trita regula canoniſtarum, q iurm, quod poteſt ſpecificè ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, ſeruandum eſt, quamuis damno ſum: & damnum infert. c. cum ꝑtingat. de iurei. c. 2. de pact. in 6. Secundò, facit tex. in cad noſtram. 1. de iurei. Tertiò, facit l. cum pater. §. filius matrem. ff. de le. 2. De quo vide ff. in c. quanto. ver. ex hoc patet. cum his, quæ ibi addidi. Quartò, iſta pars optimè ſuadetur per text. ſing. in l. fideicommiſſa. §. fi. ff. de leg. 3. vbi ſi teſtator grauauit hæredem, quod faceret opus reipublicæ: dicit ibi tex. q præciſè tenetur facere & non poſſet ſoluendo intereſſe liberari. Siue ergò dicamus quod illud ibi ſit fauore vltimæ voluntatis, ſiue fauore reipublicæ cui opus debet fieri. Quod iuramentum obliget ad factum, eſt longè maior fauor

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuramenti, quam rei publicę. anima. n. eũ ctis reb. præferenda est. l. sancimus. C. de sacrosancti. Quintò, pro ista sententia est melior text. de iure, in c. fi. ne præla. vi. fu. & ibi Anto. ad hoc no. illum tex. Confirmatur ista pars: iura mẽtum, & ista æqui parantur. l. 2. & l. sed & si possessori. §. fi cũ de hæreditate. ff. de iurei. Sed sic est, q; si in ista quis fuerit cõdemnatus ad factũ, virtute istæ obligatur ad factum, & nõ posset soluẽdo interesse liberari: vt est gl. in l. qui restituere. in vers. q̃dẽnandus. ff. de rei ven. & ibi Bal. & * Ang. ad hoc not. illã glo. Si ergò ista obligat præcisè ad factũ, multò magis iusm. Et ista pars est magis cõiter approbata: & vltrà doct. præall. tenentes istam partẽ. Ad hoc, q; istam partem tenet Im. in c. 2. de pig. Ro. in d. l. stipulationes. ī pr. Bal. in d. l. j. & Sali. Alex. in d. l. stipulationes. & in consi. 179.

Anto. Fran.

¶ Vtrum iusm obliget iurantem præcisè ad factum. licet multa hic dicantur, existimo q; præcisè non obliget: quia in obligationib. facti, inest obligatio successoria ad interesse, ne quis obligãdo se ad factum præcisum videatur se obligare ad seruitutem quandam: vt plenè traditur in l. stipulationes non diuiduntur. ver. Celsus. vbi propriamẽ. de ver. obl. Iusm autẽ habet vim clausulæ, vt actus valeat eo mõ, quo valere põt. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de le. 2. hĩ per l. ar. & doct. in l. si quis maior. C. de tranſact. & l. 1. §. si quis simpliciter. & ibi plenè per Alex. ff. de ver. ob. Si ergò obligatio facti non tenet respectu ipsius facti deducti in obligationem, sed tñ respectu obligationis sue cessiuè interesse: ergò iusm interpositũ super facto operatur obligationem in interesse. Putarem tñ, ponitur in obligationib. facti, debet interpretari ſm nãm illius obligationis, vt q; faciat factum, vel soluat interesse. In hac satis dubia quæstio. Ego putarem quem obligari præcisè ad factum, si illud adimplere pt, dummodò non sit q̃ bonos mores: siue promissio sit iurata, siue simplex: & loquor de iure diuino & canonico. Moueor per d. c. 1. & c. qualiter. de pact. & præal. c. iuramenti. & illud psalmistæ. Quæ procedunt de labiis meis. non faciam irrita. 23. dist. psalmista. facit ea. licet. de vo. & de spon. ex literis. 1. & j. e. & si Christus. & j. c. prox. & bo. text. in c. nouit. de iud. Nec obst. si dicatur, q; de natura ipsius obligationis facti est, vt sufficiat dare interesse. ga hoc primò posset negari etiam de iure ciui. Sunt enim in hoc multæ opi. adeò vt multi non paruæ auctoritatis tenuerint q; si quis potest adimplere factum, tenetur præcisè ad illud: sed si culpa sua non potest adimplere, vt post moram inutile esset alteri parti factum adimplere: tunc succedit obligatio ad interesse vt no. in d. l. stipulationes non diuiduntur. & l. si quis ab alio. in fi. ff. de re iu. Sed tenendo aliã opi. quæ videtur magis communis, & eam sequitur Bar. in d. l. stipulationes. q; in obligatione facti causata ex conuentione partium, sufficiat soluere interesse: ad hoc dico. q; non procedet de iure canonico, vel diuino. Ratio, ga fundamentum illius opi. est, quoniam. stipulatio fuit inuenta à iure ciuili, vt quis stipularetur q; sua interesset: satis est ergò, q; habeat suum interesse, ita dicit Bar. in d. l. stipulationes. & sic illa opi. fundatur super natura stipulationis: sed de iure diuino & canonico alia est ratio, propter quam quis tenetur adimplere promissum, maximè iuratum, ne. incurrat peccatum veniendo contra promissionem suam, & decipiat sic proximum: vt in d. c. 1. & c. qualiter. de pact. Item iuramentum tendit in Deum. in c. debitores. §. e. & tenetur quis ex dispositione legis diuinæ reddere suã iuramenta domino. d. ea. & si Christus. Nam & ipse Bar. vult, q; vbi obligatio descendit à lege, compellit quis præcisè ad factum. arg. in l. qui liberos. ff. de ritu nup. cum si. Item si à testatore, idem: nisi induceat speciem seruitutis. l. Titio. §. Titio. ff. de cond. & demon. idem ergò debemus dicere in obligatione causata ex conuentione partium, cũ iura diuina & canonica mandant illam simpliciter obseruari. Nec ob. c. per tuas. de arb. vbi videtur, q; promittens stare sententiæ arbitri præcisè non cogitur, sed sufficit præstare interesse, vel pœnam soluere, vt ibi. & in c. dilecti. e. ti. Potest enim responderi, q; ibi præcisè & determinatè se non obligauit ad certum quid: sed in genere, vt staret laudo dicendo. vnde ne arbiter possit ad libitum lædere, iura statuerunt, vt soluere pœnam sufficiat, vel interesse: quia vt dixi, non interuenit purus consensus super laudis: videmus enim, q; post homologationem, non competit aliquod remedium. l. pen. C. de arbi. & d. ca per tuas. per quod puto, quod si compromittẽs aliquo modo cogitasset, quòd arbiter postmodum pronuntiauit, & habuit animum se obligandi ad illius obseruantiam, q; sine peccato non posset retrocedere. ar. d. c. iuramenti. cessat enim hoc casu ratio præmissa: & per hoc concludo cum præall. opin. Host. quod sine sequatur iuramentum generale, vt i terminis huius c. siue speciale, vt in exemplo d. Ant. nunquam tollitur præcedens contraria promissio. videtur enim enim iuramentum temerarium contra promissionem suam. ar. d. c. iuramenti. & bo. text. in c. ex literis. & ca. sicut. §. eo. & ipsemet Inno. contrarium videtur sentire. vt in c. sicut. de spon. vbi dicit, q; si primò contraxi sponsalia cum vna sine iuramento. deinde contraxi cum alia cum iuramento: valent priora licet sine iuramento, quasi non valeat iuramentum cõtra promissionem alteri factam. & ad istum tex. dicit, q; narrat factum. nam iste obligauerat se istis ecclesiis per iuramentum. vnde expone textu ex promisso, scilicet iurato. & hoc colligitur ex responsione Papæ, qui simpliciter fũdat se super priori iuramento, nec mandat conditionaliter inquiri si iurauit. & sic habes hanc vtilem materiam declaratam, & decisionem ad multas alias consimiles quæstiones. Et faciunt hæc ad aliam quæstionem. Quidam filiusfa. vel clericus iurauit non exire districtum Senensem sine licentia credito ris. demum reuocatur per patrem vel episcopum: nunquid licentia non obtenta posſit in a de recedere: vide a Io. An. in regu. in malis: de reg. iur. li. 6. in mercu. & Fede. consi. 196.

CAP. XVII.

1 *Appellatio non suspendit obligationem purè quæsitam.*
2 *Religio si appellantes à præcepto superioris non euadunt notam transgressionis obedientiæ.*
3 *Qui petunt sententiam arbitri reduci ad arbitrium boni uiri non obstante iuramento. an sint periuri.*
4 *Periurium impeditur ex difficultate. & an difficultas impediat obligationem.*
5 *Qui iurauit ecclesiam defendere. an teneatur defendere sine requisitione.*
6 *Promittens defendere ecclesiam an teneatur si ecclesia ei fidem non seruat.*
7 *Promittens defendere ecclesiam, si ecclesia uel prælatus sibi auferat salarium. an teneatur defendere.*
8 *Promittens iuuare ecclesiam an teneatur contra conscientiam.*

Breui sciscitatus, ecclesiam defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, periurus est nec eum defendit appellatio. & secunda ibi: respondemus. ¶ Casus literalis. Aliquis iurauit defendere ac seruare pro posse suo iura aliquius ecclesiæ. Ecclesia requirit ipsum necessitate imminente sub debito iuramenti: ipse appellat, quæritur, vtrum incurrat periurium si ecclesiam non defendat, an prætextu appellationis à periurio excusetur? Respondet Papa, quòd in hoc articulo appellatio non excusat illum à periurio: imò periurij reatum incurrit nisi difficultas siue necessitas ipsum excuset: propter quæ non possit ecclesiæ subuenire. Ber. ¶ Nota practicam percipiendi, ei, qui iurauit obedire: præcipitur enim sub iuramenti debito. concord. §. eod. ca. prox. ¶ Secundò no. quòd non obediens secundum iuramentum proprium incidit 1 eoipso in periurium, nec requiritur aliqua sententia. ¶ †Primò no. quòd appellatio etiam secundum ista tempora non suspendit obligationem purè quæsitam: & hodie hæc decre. non habet dubium, cũ appellatio etiam extraiudicialis nihil valeat, nisi sit rationabilis. j. de ap. vt debitus. & ca. 1. eod. tit. libr. 6. & oportet, quòd exprimat causam, vt ibi. Sol. Olim dubitabatur ex eo, quia omnis appellatio quæ non erat manifestè frustratoria, deuoluebat causam ad superiorem. 2. q. 6. ad Romanam. & not. in cap. vt debitus. & per glo. in d. ca. ad Romanam. Sed ratio decidendi in contrarium fuit duplex secundum Goffr. Prima, quia per appellationem non potest impediri quod perpetuo edicto fieri præcipitur. ff. de ap. non recip. l. vlt. 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua. sed perpetuo edicto præcipitur ne in vanum nomen Dei assumatur. ¶ Item ne violetur iuramentum. j. e. & si Christus. & 22. q. 5. quacunque. Secunda ratio, quia licet secundum ista tempora appellatio sine expressione causæ eximeret à iu- 2 risdictione, non tamen ab obligatione: vt ẽ dixi. ¶ †Et ex hoc. & ex tex. not. contra religiosos appellantes: vt plurimum sine causa legitima à precepto superioris. Non enim euadunt notam transgressio 3 nis obedientiæ, vel iuramenti, si prius iurauerunt. ¶ †Item etiam optimè facit iste tex. contra istos qui appellant, seu petunt laudum reduci ad arbitrium boni viri sine causa legitima, non obstante iuramento præstito de stando laudo. Si enim postea declaratur laudum non reducendum, patet eos esse periuros, nisi probabilis error eos excuset. arg. cap. sacro. de sent. excommu. videte quod dico. j. eodem. quintauallis. ¶ Vltimò no. iuncta gl. 1. quòd sicut difficultas excusat à periurio: sic & necessitas. §. e. querelam. & l. fin. ff. qui satisd. cog. ¶ †Sed q̃ hoc op. de. l. continuus actus. §. illud quoq;. ff. de 4 ver. ob. So. gl. 1. resp. q; difficultas b iuper dit periurium committi, sed non liberat à pœna conuentionali: vt in q̃rio Damasus in sua 3. q. dicit, q; si impedimentum prouenit ex casu, non committitur pœna, secus si per hominem. ff. ad l. 3. proinde. ad materiam, quod no.

per D.

in gl. 2. §. de 2st. Mod. in l. si quis maior. C. a de transa. vbi tradũt, q; difficultas excusat à periurio. Ale. consi. 192. inc. perspectis. j. vo. & Carolũ Ruin. in rep. l. 4. §. Cato. circa 9. op. Bar. ff. de verbo. ob. Mod. in l. 2. §. fi. ff. si quis caut. post Pau. de Ca. & alios.

a ¶ Et ibi vide Paul. de Ca. circa finem.

b ¶ Substitutum. Ade, q; imò, si aduocatus offert se auxiliaturum fouentẽ iniustiam tenetur ad interesse parti: vt tradit Fel. in c. tua nos. j. de homic. & ibi quid si consuluit astrictus.

b ¶ Substitutum. Si aduocat⁹ iurauit aduocare pro duab. ecclesiis, & illæ duæ ad inuicem litigãt, dẽt iuuare primã. Vide tñ latiùs de ista q. per Io. An. in reg. p̃ct⁹. in Merc. 1. q. Et facit ī simili quod no. In. in ca. cũ iamdudum. de præb. & vide Pau. de Cas. in l. in operis. ff. locat. vbi idem tenet quod Ant. hic & optimè facit, quod no. Spe. in ti. de feud. §. quoniam. ver. duodecimo, quæritur. vbi dicit, q; q̃n quis habet duo feuda à diuersis hominib. & illi inuicem præliantur, debet vasallus psonaliter iuuare dominum, qui primò concessit feudum & illum qui concessit secundò, per substitutum. Et de q. hic posita per Ant. vide etiam per Bal. hic.

Sebast. Cap.

b ¶ Difficultas. Quo modo difficultas excuset, vide Fel. in. ca. quæ in ecclesiarum.

Tertius, si eum remordet conscientia de iniustitia causæ. Dicit tñ gl. q; hoc casu, licet aduocatus debeat sequi suam conscientiam, ec clesia tñ habebit eum pro periuro ex quo non defendit ecclesiam, vt promisit. ar. c. literas. de reit. spo. Aduerte primò circa primum ca sum: si enim ecclesia promisit sibi aliqua in suis necessitatib. postea non seruauit: non videtur iste casus in effectu differre à secundo. ri deò tunc dicendum vt super eo dicam, si verò glo. intellexit de side tacitè præstita, ſm quosdam, qui dñt, q; sicut vasallus tenetur adiuuare dominum in necessitatib. ita & dominus vasallum. Ad hoc q̃ leg. & no. in c. de forma. 22. q. 5. quasi velit gl. q; ecclesia etiam vltrà expressè promissa teneatur subuenire isti, qui iurauit defendere ec clesiam in suis necessitatib. certè gl. non benè diceret: satis enim est dominum teneri in his quæ expressè promisit. ar. in l. sicut. C. de ac. & ob. & fortè ob hoc voluit Gul. Naso hic: q; vasallus tenetur iuua re dominum: licet dominus non inuenerit vasallum: ratio quia vasallus tenetur domino per iuramentum: sed dominus tenetur vasallo ex vrbanitate: & nulla pœna est non facienti id, ad quod solum quis tenetur ex vrbanitate: vt no. C. de pig. cred. & l. ciuile. C. de fur.

7 & j. de loc. potuit. & hoc circa primum casum. ¶ †Venio ad secundum, in quo gl. dicit, q; ecclesia illi subtraxit salarium p̃suetum, &c. Host. & Io. An. dicunt d. gl. procedere, qñ tota ecclesia delinquit in subtrahendo sibi salarium: secùs si solus prælatus, aliàs agat q̃ prælatum, & iuuet ecclesiam. ar. in reg. delictum. de re. iu. li. 6. nisi iste sub conditione iurasset. f. si sibi salarium solueretur. S. c. peruenit. quasi velit, q; hoc vltimo casu sufficiat ad non defendendum, q; salarium sibi non soluitur. No. benè ex hoc dicto, q; factum solius prælati sufficit vt deficiat conditio: non autem vt contractus modalis soluatur modo per ipsum prælatum non seruato: & de hoc vide quod no. in d. c. peruenit. & c. verum. j. de cond. ap. Et ratio diuersitatis potest esse: quia vt contractus conditionalis dissoluatur, satis est conditionem non fuisse adimpletam, etiam si sine culpa hoc contingat: vt l. in illa stipulatione si calendis. ff. de ver. ob. & quod no. Bar. in d. l. si decesserit. sed q; dissoluatur propter modum non seruatum. exigitur mora: vt in d. cap. verum. sed factum solius prælati non facit

8 ecclesiam esse in mora. ar. 16. q. 6. si episcopum. ¶ †Venio ad tertiũ casum in quo gl. vult, q; ꝑ conscientiam, non tenetur iste iuuare ecclesiam: sed ecclesia habebit eum pro periuro. Hoc vltimum non placet Host. quia sic daretur materia cuiq; per iusm astricto ad adiuuandum ecclesiam auferendo beneficium seu salarium deputatum ꝑ c. satis peruersum. 56. di. S. e. querelam. & sic iste pateretur damnũ: vnde deberet præmium ꝑsequi, ꝑ c. sanè. de renun. Nec ob. ſm eum iura quæ al. gl. quia loquuntur in matrimonio, vbi timetur collusio de eo qui cog. ꝓsan. vxo. suæ. super eo & in quo vertitur periculum incontinentiæ nec in eo pt per alium licitè deseruire: secùs in offõ aduocationis, q; per alium expediri pt. C. de iud. l. rem non nouam. Dabit ergò iste subst itutum bonum, q; salua cõscientia facere poterit. ar. ff. de ne. ge. at qui natura. §. si cum me absente. & l. prætor. ff. de iu. om. iu. & si non posset alium ꝓuenire, non habebitur statim pro periuro: sed ꝓsiderabitur arbitrio boni viri, ponderata qualitate personæ aduocati & causæ, an hoc faciat fraudulenter: & si apparet fraus, procedatur ꝑ eum: si bona fides absoluatur, arg. de resc. cũ contingat. in dubio verò relinquatur ꝓscientiæ suæ. ar. j. e. mulieri. & 1. q. 7. sancimus. Et certè hæc tria membra vltima sufficiẽssent in hoc art. præmissis resecatis. nam si apparet de bona fide, nõ tenetur

c dare substitutum e cum promissio gñalis non se extendat ad istum casum, vt defendat malam, & iniquam cãm. ar. l. rem non nouam. C. de iu. & in c. 1. li. 6. de const. & l. si procurator. ff. de cond. ind. ideò dixit d. Ant. & benè, q; si certum est ecclesiam fouere bonam cãm, procedit d. gl. si certum est, q; fouet iniustitiam non erit periurus, nec reputabitur pro periurio si est dubium, ex quo constat eum nõ defendisse, cum fundata sit intentio ecclesiæ allegantis periurium habebitur pro periuro, nisi ostendat bonam causam esse iniustam: nec curabimus de sola conscientia ipsius: & credo, q; in hoc casu dubiè loquatur gl. nostra. facit c. inquisitionem. de sen. excom.

CAP. XVIII.

1 *Princeps non potest componere de damnis subditis datis, non requisito eorũ consensu.*
2 *Iuramentum si non potest seruari in forma specifica, debet seruari eo modo quo potest.*
3 *Iurans uerum qui credebat falsum, est periurus.*
4 *Falsarius monetæ qua pœna puniatur.*
5 *Expendens falsam monetam scienter, qua pœna puniatur.*
6 *Inferiori à principe an licitum sit eudere monetam.*
7 *Si in lege fit mentio de pœna capitis simpliciter: intelligitur de pœna deportationis.*
8 *Nunquid Papa uel episcopus possit absoluere à iuramento.*
9 *An inferibens nomen alterius in moneta incurrat falsum.*
10 *An credatur inscriptionibus librorum, monumentorum, & inscriptionibus columnarum.*
11 *Quod modis Princeps uel alius habens ius cudendi monetam, dicatur eam fraudare.*
12 *Debitor an teneatur soluere id quod ualebat moneta tempore contractus qua moneta fuit reprobata uel deteriorata.*
13 *Si in testamento relinquitur pecunia attenditur ualor monetæ quæ erat tpe testamenti*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anto. Fran. a ¶ Circa hoc, an iuramentum de nō relaxādo secreta se extendat ad illicita: vide glo. in l. eos. C. de fur. & In. c. clericus. hoc e. ti. vbi cōcludit, q̄ iurans obseruare statuta nō obligatur ad illicita, & vide Bal. ī l. nec patronus. C. de op. li. vbi dicit, * q̄ iusm nūquam tra hitur ad illicita, vt in re. non est obligatorium. de re. iu. li. 6. & vide gl. & doc. in c. j. de iurei. in 6. & gl. in l. non vīr. §. qui iussu. ff. de re. iu. & habetur per Bar. in l. si sub ditione. ff. de cond. inst. & per Bal. in aut. habita, in 2. q. C. in fi. pro pa. imò dixit ibi Bal. in 4. q. q̄ iusm in statutis illicitis dēt relaxari p episcopū.

* Sebast. Sap.

b ¶ Quia iusm. Vide Math. in no. 56. inci. no. hanc reg. & Ale. cons. 31. vo. cōs. 53. 3. vo. Cors. in rep. ru. huius ti. in 32. priui. Ias. in l. 1. §. si quis ita. ver. iuxta prædicta ḡ rit Bar. ff. de verb. ob. Felin. in ca. cum super. ī. de offi. dele.

c ¶ Nota. Vnum no. effectum iuramenti vide per Bald. in l. si quis maior. circa fi. vbi ēt per Bart. C. de transa. Et vide Bar. in l. si quis. in prin. testamenti. ad fi. ff. de leg. 3. & l. 2. C. de le. & ī l. omnes populi. in 3. q. pr. ff. de iu. & iu. & l. si quis pro eo. ver. 7. cū seq. ff. d fideiuss. & 3 l. j. §. si quis ita. circa fi. ff. de ver. ob. & in l. eam quam vel septimus casus. C. d fideicō. Ange. in l. hīc qui. C. de fideiuss. Bar. in l. si maritus. C. de inof. test. & l. 11. ad ṗrium eius. ṗhic df. C. com. vide Bar. & Ang. in l. sed si quis. §. quæsitū. ff. si quis cau. Io. An. & alios in c. j. de cō. Bal. in c. j. de ṗtr. feu. apud par. ter. Imo. in c. cum ṗtingat. de iurei. & pro parte affirmatiua huius art. idē renet Pe. de Anch. in ca. licet mulieres. de iureiu. in 6. Item aduerte, q̄ ille tex. in d. §. filius matrem. pro bat sin. q̄ iusm in testamento minus solenni præstitū, facit

1 4 *In statutis, mandatis, & gratiis, an attendatur moneta, quæ currebat tempore statutiquæ currit post conditum statutum.*

1 5 *Mutuum vel depositum pecuniarum an debeat restitui in eadem forma & materia vel, an possit restitui in diuersa forma vel in diuersa materia.*

Quanto. Princeps qui iurauit certam seruare monetam, si sciebat illam legitimo pondere fundatam. pœnitere debet de iuramento, quod fuit illicitum: & ideò nō seruandum: si verò ignorabat, tunc iuramentum seruet si illam facit restaurari. * sic *communiter* sum natur Sed ego summo generalius comprehendendo etiam vltimum d. c. & sic iurans scienter illicitum, non indiget absolutione: sed tenetur illud non seruare: si verò iurauit ignoranter, debet illud obseruare: si aliquid licito modo est obseruabile. si autem iurauit licitum, q̄ putabat illicitum debet obseruare iuramentum: sed de anno deprauato aget pœnitentiam. h. d. Primò consultatio. secundò respōsio, ibi: super quo. in' quo tria membra distinguit. secundum ibi: si verò. tertiū ibi. veruntamen. ¶ Casus literalis. ¶ Quidam consiliarij regis Aragoniæ, imò potius deceptores induxerunt ipsum, vt iuraret irrequisito assensu populi vt que ad certum tempus patris sui conseruare monetam: quæ circa mortem eius legitimo pondere fuerat diminuta: ita q̄ graue scandalum in populo ortum erat. Hoc intellecto rex quod indiscretè fecerat reuocare, & volebat satisfacere populo: vnde petiit absolui ab huiusmodi iuramento. Papa scribit eidem dicens, q̄ in casu isto non tam est absolutio necessaria quàm interpretatio adhibēda: cum enim iuramentum illud fecit aut credebat monetam illam falsam aut legitimam. Si falsam iuramentum fuit illicitum: & ideò non seruandum. & pro eo debet illi pœn tentia indici. Si verò credebat legitimam, iuramentum licitum fuit, & ideò seruandum. Et Papa cōsuluit illi vt moneta illa reprobata quæ diminuta fuerat legitimo pondere. alia moneta cudatur nomine patris sui & illam reducat ad legitimum statum, quem habuerat tempore patris meliorem: & sic iuramentum seruabit. Veruntamen si credebat monetam diminutam quando iuramentum illud præstitit & sua eum conscientia remordet, cōsitea tur peccatum suum, & pro illicito iuramento pœnitentiam agat. B. ¶ Not. 1. q̄ si consiliarij principis vel ciuitatis non rectè consulunt, perdunt nomen consiliariorum, a & appellantur deceptores, & hoc ideò quia officium consiliariorum est iustè consulere. vnde ex consilio fraudulento, quis tenetur. de quo in reg. nullus ex consilio. de re. iu. li. 6. & in c. sicut dignum. §. qui verò. de ho. ¶ No. 2. quem debere venire contra factum propriū indiscretè & gestum, debet tamen discretè contrauenire. quod intellige, vt no. in c. qualiter & quando. 1. de acc. & magnæ sapientiæ est, &c. 22. q. 4. magnæ. ¶ No. 3. q̄ ab illicito iuramento non est absolutio necessaria. Ratio, quia absolutio præsupponit vinculum de de spon. impu. ad dissoluendum. & l. decem. ff. de ver. ob. sed iuramentum illicitum non ligat. 22. q. 4. quasi per totum. & est ratio: quia iuramentum non debet esse iniquitatis vinculum. i. non debet ligare ad iniquitatem. 1 a cum præstetur principaliter Deo, vt ca. debitores. c. Deus non vult vinculare quem ad iniquitatem. de hoc ī. latius. ¶ Not. 4. ibi, irrequisito, &c. q̄ princeps non debet aliquid agere in præiudicium populi ipsorum assen su non requisito. fm Ioan An. & ad hoc c. ad hæc. de of. Arc. quod no. & facit tex. iste in 2. fm Host q̄ princeps per sē non potest componere de dānis populo datis ratione guerræ. de quo remittit ad summam de pœ. §. fi. ver. sed pone quod guerra. Ex his no. principem non posse disponere ad libitum de substantia subditorum. pro quo facit quod not. Inn. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & Legistæ in l. ñ. C. si contra ius vel vti. pu. ¶ Nō. in ver. si verò. & tene menti, q̄ si iuramentū seruari non potest in forma ṗcisica debet seruari eo modo quo potest, nam vt hic vides iste rex iurauit seruare monetam patris sui, & intellexit de præsenti: tamen si illa reperitur fraudata, tenetur facere aliam monetam cudi sub nomine patris sui, vt sic seruet iuramentum eo modo, quo potest. Ex hoc patet, q̄ iuramentum b habet vim clausulæ si non e valet quod ago, vt ago, valeat vt valere potest. concor. ca. ad nostram. 3. j. c. & l. cū pater. §. filius matrem. ff. de le. 2. & vide quod dixi §. eo. ad nostram. & per hoc patet text. ibi, vsquequaque debere exponi, id est eo modo quo potest. ¶ ✝ Vltimò no. in ver. veruntamen, intelligendo, quod ponat tertium casum, vt videtur placere Io. Cal. & communiter sequentibus, vt sic intelligatur, quando credebat monetam fraudatam sed non erat: & placet mihi iste intellectus, vt sic differat à præcedentibus, q̄ iurans licitum, quod credit illicitum, peccat. Per quod dicit Io. Cald. quod iurans verum, quod credit falsum, est periurus quò ad Deum. Idem dicit in eo. q̄ credit venire contra iuramentum, & non venit: vt si credebat iuramento non esse satisfactum. cui tamen erat satisfactum. quod satis placet, quia Deus respicit animum hominis, & non factum. 14. q. 5. si quid inueniſti, & de pœn. di. 1. c. præterea. & c. si cui. ¶ ✝ Venio ad glo. & quia hic tractatur de falsa mon ta. quæro, qua pœna punitur falsarius? Respondeo assumendo membra gl. i. declarando q̄ aut falsat quis monetam principis, intellige, de noua eam adulterando, & comburi debet. l. 2. C. de fal. mo. Aut falsat monetam ciuitatis, seu alterius inferioris ab Imperatore, & capite punitur: & sic intelligit gl. l. 1. C. eo. Aut non fabricat monetam de nouo, sed fabricatam radit, ſminuendo, vel tingit: puta, monetam æream, vt appareat aurea, & punitur vltimo supplicio. vel datur ad bestias, ſm conditionem personę. vt l. quicunq;. ff. de fal. & no. gl. quia per hanc di. aperit intel. illarum trium legum, & hunc intel. sequitur Bart. ni d. l. quicunq;. & gl. in l. 2. præal. Alij vt lac. de Aret. in d. l. 2. dicunt, q̄ falsans auream monetam principis comburitur. & sic intelligitur illa l. 2. Aut erat moneta ære contaminata, & procedit l. 1. & vterque intel. est bonus. Demum gl. ponit tria specialia in hoc crimine: adde & quartum, quia accusatori præstatur impunitas, & quilibet falsarium c pere potest. vt d. l. 1. ¶ ✝ Extra gl. quæro, quid de eo, qui scienter expendit falsam monetam? So. videtur quòd teneatur pœna legis Corneliæ de falsis, quæ regulariter est deportatio, & omnium bonorum publicatio. seruus verò vltimo supplicio afficitur. de quo dicendum vt in l. 1. in fine. ff. de fal. & quod talis expenditor teneatur hac pœna, videtur text. in l. hac lege. ff. ad leg. Cornel. de fal. sed Bartol. ibi dicit, hoc procedere, quando expendit nummos plumbeos vel stanneos, quia de eis tantum fecit mentionem illa l. aliàs debet puniri pœna extraordinaria. argum. in l. saccularii. ff. de extraord. crimi. & sic dicit se multos defendisse à pœna legis Cornel. de fal. quod est no. etiam in materia extentionis. ¶ ✝ Quæro secundò, quia gl. facit mentionem de moneta ciuitatis, nūquid liceat inferiori à principe, vel Imperatore cudere monetam. videtur q̄ nō p tex. l. i. & 2. C. de fal. mo. gl. hoc tangit in d. l. 2. & dubitare videtur: tamen rīdere videtur, vt non liceat sine concessione principis. & hoc sequuntur ibi Bar. Pet. & Cyn. intellige, nisi ciuitas vel princeps inferior, hoc præscripsisset per tantum tempus, de cuius initio non extaret memoria: vt in c. super quibusdam. de verb. sign. facit quod no. Bar. in l. vectigalia. ff. de pub. vel nisi esset talis, qui præscripsisset iura imperij: vt not. in simili Inno. in c. cum P. tabellio. de fide instrumentorum. & in l. infamem. ff. de publ. iudic. per Barto. & sic salua istum textum, pro quo vide notata in capitulo, Adrianus. 2. 63. distinctio. quæ dicit, reges Hispaniæ non subiacere imperio qui regnum à faucibus hostium eruerunt, de quo in capitulo, 7 per venerabilem, qui filij sint legitimi. ¶ ✝ Tertiò quæro, quia suprà dixi falsarium monetæ inferioris à principe, vel monetæ æreæ ipsius principis, secundum alium intellectum debere capite puniri: nunquid debeat intelligi de pœna mortis? So. Gof. & Host. refert Io. Cremonen. defendisse quendam qui falsauerat monetam ciuitatis Bon

Sebast. Sap.

a ¶ Super absolutione iuramenti. Vide Fel. latè in c. 2. versi. extra gl. tractant hic j. de ṗsonſa.

b ¶ An Papa possit absoluere à iuro ivi. * de Bald. in l. ſi. §. fi. C. de bo. quæ lib. & Cy. in l. fin. C. ſi 3 ius vel 8 vti. publ. Item adde a Papa hic, q̄ eps ṗt soluere b à iuro per metū extorto: debet tū princeps aduertere, an c fuerit talis metus, q̄ cadar in cōstantem virū. hoc est dictum Inn. in c. ad aures. q̄ me. cau. Et sequitur ibi Ant. & Ab. Item adde hic, q̄ Papa nō ṗt dispēsare cum valallo p̄iuro circa iuramentum, q̄ interpositum ṗ dño suo. Ita dicit Bal. ī c. j. cir. pr. de for. fide. Et ita dicit Ioan. An. in nouella. in c. 2. de renū. an autem inferior à Papa possit interpta ri iuſm in causis nō arduis ponit & sequitur Ab. in dispositione ſua. inc. ſtante ſtatuto.

Ant. Franc.

¶ Vtrū remissio iuramenti: & q̄ſ sit licitum, vel non seruādum pertineat ad Papam declarare ca. ad audientiā. de cle. non resi. c. venerabilem. §. pe. de elc. & vide Spe. in ti. de le. §. j. ver. 24. in pr. Et adde q̄ iuſm præstitum ī fauorem Dei, non ṗtermitti etiam per Papam, sed præstitū ī fanorem hominis, sic: vt per d. Card. in cle. j. §. nos autem. in 4. q. de iurei. Et adde q̄ licet iuſm remittatur, non tū vī remiſſum id, q̄ virtute iuſi veniret explicandum: vt est gl. in l. quæ sub ṗdicto. in pr. & §. quoties. ff. de ṗdi. inſtit. & vide Pau. de Caſt. ṗſ. 160. c ¶ Potest absoluere. Vide tex. opt. in l. ſi hominem. ff. man. And. Bar.

Zacharias.

d ¶ Nec seipsum. Tu adde hanc q. ventilatam, & decisam per d istum, & ea quæ posſi in apo. ad eum, in c. ſi inter. n. 9. ī vers. dispēſare. ſ. de renūt. & ibi quæ ſit causa e dispensandi.

C. ſi contra ius vel vti. publi. Aut subest iusta causa, & tunc Papa potest à iuramento absoluere: vt c. ſi verò. ſ. e. & est iusta causa, ſi furpitudinem continet ex parte recipientis vt ibi, vel pp̄ ſcandalum euitandum, vt hic no. gl. & Inn. in d. c. ve uerabilem. vel maior vrilitas imminet in cōmutatione, ſicut dicimus in voto. vt no. Inn. in c. debitores. ſ. c. vel subest aliqua aſia iusta causa. 15. q. 6. nos ſanctorum. & c. auctoritatem. quinimò etiam ep̄s poterit his casib. absoluere. ſicut & votum cōmutare: vt no. dicit Inn. in c. debitores. Hæc tamen erit dſia inter Papam & episcopum: q̄nia in factis magnarum personarum, vel multum dubiis debet recurri ad Papam. ſic potest intelligi c. venerabilem. ſed in aliis poterit ēt episcopus respectu ſuæ dioc̄esis: ſed Papa respectu totius orbis. ſic no. Spe. in ti. de leg. §. nunc ostendendum. ver. 24. ibi tū ſentit quod ſine commutatione nō potest episcopus dare licentiam contraueniendi, q̄ ego non admitto, quando subest alia causa iuſta. ar. in d. c. ſi verò. cum ſi. Alius autē prælatus citra episcopum qui non habet episcopalem iurisdictionem, non puto q̄ possit absoluere à iuramēto, ſicut nec in voto diſpenſare potest, vt no. in c. j. de vo. lib. 6. Aut iuramētum respicit principaliter commodum hominis: & tunc ſine causa Papa remittere non ṗt. ſed cum causa ſic: vt no. Spe. in d. ver. hoc quoq;. Arc. in d. c. auctoritatem. Is tū de cuius commodo agitur remittere ṗt. vt c. 1. de iureiu. & c. ſignificanit. de cenſi. & c. 2. de ſpon. & ibi per Io. An. quod procedit etiam ſi iuſm concernit vtilitatem vtriuſq; ẓhentium: vt quia aliqui iurant ſibi adinuicem ali quid facere vt in d. c. 2. ſecus puto, vbi quis ſimpliciter iuraret ad commodū ſuum: nam non poterit ſibi remittere iuſm, ne auctorizet in facto proprio, nec alius poterit remittere ſine causa: vt ſentit Spe. in d. §. hoc quoq;. Adde ad prædicta no. dictum In. in d. c. venerabilem. vbi dicit, q̄ nō ſolum in temerariis iuramentis, ſed etiam in licitis. licet ẓuenire ſine auctoritate ſuperioris vrgente neceſſitate, ſi non potest haberi ſuperior à quo petatur absolutio. 11. q. 3. &c. anteceſſor. & idē dicit ſi fortè magna vtilitas ſpūalis hoc exigat. Hoc vltimum non placet ibi Host. q̄ non debet committi periurium pp̄ bonum ſpirituale ẓtingens. ar. c. ſicut non ſunt. 32. q. 4. & c. ſuper eo. de vſu. ſed ſaluando Inn. posſet dici iudicio meo, q̄ non ẓmittitur periurium, ſi ẓmutatur iuſm in maius bonum. c. peruenit. ſ. e. debet tū haberi auctoritas ſuperioris, ſi haberi ṗr: vt d. c. venerabilē. & prædicta no.

9 benè. ¶ ✝ Op. in eo, q̄ Papa mandat cudi monetā ſub noīe patris, ſi iſte rex credebat tpe iuſi monetā esse legitimā, & reperitur de frau data: nam ex hoc vī tex. ẓmittere falſum. ſicut n. in moneta tria de ſubſtantia req̄runtur, ſmā metalica, quantitas ponderis, & publica forma. ff. de ẓh. emp. l. 1. ita & in quolibet iſtorū ẓmittitur falſitas. Sol. gl. quæ est in ver. noīe. q̄ iuſcriptioni monetæ fides non adhibetur & c. q. d. falſitatem ẓmitti in ſcriptura. quę probat: non aūt in illa quæ fidem non facit. not. benè hoc dictum: q̄ facit ad multa. ſed mihi hęc ſolutio non ſatisfecit ſimpliciter intellecta: q̄a imò in ſcriptio fit in moneta ad probandum publicā formam, & auctorē ipſius monetæ: vnde Chriſtus in Euāgelio interrogauit, cuius eſſet ſuperſcriptio illius monetæ: & cū fuiſſet reſpōſum, q̄ Cæſaris: dixit reddite ergò quę ſunt Cæſaris Cæſari & c. Gof. ſoluebat obiectionē ,peedere ſi iſte rex fecisſet cudi monetā ſub noīe patris: ſed hoc nō faciebat, ſed ſolū vtebatur veteri. hoc ēt nō ſatifacit literæ: vt patet ibi, cudatur. & c. Host. dicit, q̄ iura ẓria non habēt locum in moneta ſed in inſtris ſic: nam dummō nō falſificetur moneta, nec alteri prē iudicetur, non refert an cudatur ſub noīe patris vel filij vel quæ figura ponatur, vt hic dicit patere: ſed certè ſatis falſificatur, ex quo inſcribitur nomen illius qui non fuit auctor. de his quæ ſi. à prælato. quanto. dic ergò formalius: quòd iſtud fiebat ab habente potestatem ſine alicuius præiudicio ad bonum finem: ſcilicet vt ſeruaret

10 iuramentum eo modo quo fieri poterat. ¶ ✝ Huic tamen glo. postea oppo. de cap. ſanè. & non ſoluit. ibi enim innuitur: quòd inſcri ptioni libri ſtatur. per quem text. colligit ibi gloſſ. argumen. quòd ſi in aliquo lapide vel columna inueniatur ſcriptura tales eſt ei adhi benda. & facit ille tex. in ẓriū tenēdo dictū gl. q̄ inſcriptio monetæ

non

* Sebast. Sapia.

d ¶ Seipsum. Vide Abb. in c. proposuit. j. de ẓcef. præben. & Dec. in c. porrecta. ver. circa primum. j. de ẓfir. vti. vel inutil. Fel. in c. conſtitutus. verſi. generaliter autem. ſ. de reſcr.

e ¶ No. gl. Pondera, q̄ non vī vera gl. c. non est. q̄a forus eccleſiæ debet adaptari foro Dei. c. j. vt ec. benefi ſed forus Dei requirit causam legitimā: ergò & fortius eccleſia. Ītē erit dare causam, vt quis perdat animam, ſi vale let in foro eccleſiæ, & non in foro poli: quia talis absolutio est deceptoria animarum: ergo nō debet valere. An. Barb.

Ant. Franc.

¶ An dispensatio Papæ ſine causa valeat dicas, q̄ſi est facta ad inſtantiam potentis vel volentis, nō est dispēſatus tutus ī foro conſciētiæ. p gl. in c. non est. de vot. hic al. & vide d. Card. in cle. 2. & 11. q. j. de pœn. & remiſ. Et vbi & quib. casib. ṗt diſpenſare, vide Spe. in ti. de diſpen. §. nūc breuiter. & ī §. nunc oſtēdendum. & vide per Bal. ī l. reſcripta. C. de preci. Imp. offf.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a ¶ Moneta. vid Bar. ll 2. §. mutui datio. ff. si cer. pe. vbi dicit, q̃ de iure pecunia eā tam vtilitatē debet p̃stare in forma, q̃tā in mā: tñ de q̃suetudine est secus pp expensas quæ fiunt in cudendo. Et idem dicit Bar. in l. diuortio. §. ob donatiões. ff. sol. matr. Et hanc q̃suetudinem totus mund⁹ obseruat. fm a Bald. in l. libera. C. de sen. & iterlo. om. iu. b ¶ Vide de hac q. Bal. in l. acceptā. 17. q. C. de vsu. in l. si qs argentū. C. de do. cir ca. med. l. illud. ad fi. C. de sacrosā. eccl. & l. qcūq;. ad fi. C. de ser fu. & l. 2. C. cō. del. & Sal. in l. fi. & auth. ibi posita. C. si cer. pe. Io An. in ti. de instr. edi. §. porrō. ī fi. Et quod in mā no. Bal. ī l. volūtas. C. de fideic. vbi si aliqs se ꝓfiteretur habisse 100. libras, an intelligat de grossis vel minutis. Et istis adde Bal. in l. fi. C. de nō nu. pec. Et de hac mutatione monetę q̃tūs inspicitur, vide no. p Dyn. in l. vxori fuæ in pr. ff. de leg. 3.

c ¶ Illius vsum. vide Bar. in l. qđ te. si cert. pet. Practicā Pap. in forma libel. in actio ne hypotecaria, in ver. relaxādū. & Fran Cur. in tract. de mo d ¶ Adde, q̃ hoc idē tenuit Bal. ī d. l. vxorem. & Lud. Ro. & Abb. in l. cum quid. si. cer. pe. & vide glo. in l. pe. de fun. instru. quæ voluit quod in legatis vniuersalib. attenditur tps mortis testatoris: sed in legatis particularib. attenditur tps con- 12 netæ, & competit solum principi. ¶ † Vlte diti testī. Be. Fortze. b

non probat Io. And. dicit q̃ ibi non assertiuè sed sub dubio fortè dicit per descriptionem libri de ipsius auctore ꝓstare. & facit 16. dist. c. j. & c. elementis. sed tu de his dic, vt dixi in 11 c. causam. de prob. ¶ † Nūne gl. declaratis at tingam aliqua circa materiam monetæ. Et primò quæro, quot modis princeps, seu habens ius cudendi monetam dī eam fraudare? Inno. ponit duos modos. Primus, q̃n certum pondus pro quolibet denario à principio ordinatum diminuitur de mādato principis mandantis illam sic diminutam poſea recipi, ac si primi ponderis esset. secundus, cū ab initio cudit moneta multò minoris pondēris, vel valoris, q̃ esse deberet deductis impensis. Vult. n. Inn. q̃ moneta a in forma debet enim tantum valere: quantum valet in materia deductis tamen expesis, quas auctoritatem præstans de suo facere non tenetur: ex officio enim non debet habere dānum. ff. ex quib. cau. ma. l. j. & c. cum non deceat. de regul. iu. li. 6. imo Inn. plus credit, q̃ si princeps indiget, poterit inde sentire aliquale lucrum, vt sic minus valeret, q̃ valet in materia etiam deductis expēsis, cum ipse ex officio det auctoritatem monetæ. hoc verum, nisi sparegetur extra regnum, quasi cū damno nō subditorum hoc facere non possit. Creditur etiam Inn. quòd in primo casu possit princeps cum consensu populi diminuere monetam: quia quilibet potest renuntiare iuri suo. 7. q. 1. quòd periculosum. Et dicit sufficere consensum maioris partis magnatum regni: quia negotium regni: reputatur negotium vniuersitatis. argu. in l. 2. C. de iura. cal. & facit quod ipsemet Innoc. not. in c. fi. de maio. & obe. sed ego de hoc dubito, cum tractetur de præiudicio singulorum. ar. eorum quæ no. in c. cum omnes. de consti. & C. quæ sit long. consue. super rub. fatetur tamen Inn. consensum populi non sufficere, quando illa peccunia esset expendenda extra regnum: & ideò Host. ar. in l. fi. ff. de iuris. om. iu. de ꝓsti. quæ in ecclesiarum. & c. ecclesia. sed circa dictum præcedens dicit Bar. in l. 2. §. mutui. ff. si cer. pe. & l. Paulus. de solu. quòd pecunia debet tantum valere, quantū valet materia: expensę autem debent fieri de communi. vt l. j. ff. de ꝓhen. empt. fatetur tñ, quod de cōsuetudine seruatur ꝓrium: & dic quod seruatur dictum Inn. tam in expensis. quàm in modico lucro. Host. addit tertium modum fraudendi extrinsecus: vt quia princeps bonam monetam reprobat & æquiualentem vel minus valentem suscipit, ad hoc vt reprobat bonum forum habeat, & illam conflari faciat & cudi. & in summa dic, vt prædixi, q̃ sicut in moneta sunt tria: ita circa quodlibet potest committi falsitas: sed hoc vltimum dictum Host. concernit vsum mo

b riusdispositionis seu contractus debiti currebat certa moneta: cursu temporis. illa moneta est deteriorata seu diminuta: quæritur nunquid solutio debeat fieri fm æstimationem antiquam vel put currit & maximè si reperitur noua melior? hāc q. satis succincte tetigit gl. ī c. olim. de censi. & c. 43 ignoret. 3 3. q. 4. plenius per Host. hic & Pau. in cle. 2. de deci. per Cy. & Odof. in l. in minorum C. in qui. cau. in inte. rest. non est necessaria. per Bar. in l. Paulus. aliàs incipit creditor. ff. de sol. per Spe. ti. de sol. § nūc aliqua. versi. pone. & ibi per Ioan. And. in ad. & d. Anto. satis plenè hic. Sed expediendo materiam clarè & clausiùs considerandum est, quòd duobus modis principaliter potest pecunia seu moneta deteriorari, seu minui scilicet respectu cursus: quia stante eadem bonitate intrinseca non valet tātum sicut valere solebat. Item ex defectu pecuniæ: quia est diminuta in pondere: vt quia fuit tonsa circuncirca. & per longum vsum est facta exosa: vt puta erat de ære. & insuper habebat de argento quod ex longo vsu corruit. Primo casu distingue quòd aut moneta est respectu cursus in totum reprobata: vt

c puta, quia princeps interdixit in totum illius vsum: & tunc si debitor non fuit in mora. tenuit Pet. & sequitur Cy. in d. l. in minorum. quòd potest solui de antiqua: quia satis est mutuum restitui in eadem specie & bonitate eadem intrinseca: vt l. cùm quid. ff. si cert. pet. Contrarium tenuerunt Iac. & Odof. & sequitur Bar. in d. l. Paulus. & d. Anto. hic, & *communiter* hoc tenetur: licet Host. hic videatur sentire primum dictum: sed tu tene præcedens arg. in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pi. act. Nec obstat motiuum tenentium contrarium, quia non est verum, quòd moneta ista reprobata habeat eandem bonitatem intrinsecam: cum moneta magis consideretur respectu cursus, quam respectu materiæ. Ad hoc bonus text. in c. ciciens. 89. distinctio. deber ergò solui secundum æstimationem antiquam. & de hoc videtur tex. in c. olim. & ita tenet Spe. & Io. And. vbi §. Aut non est in totum reprobata, sed tantum alterata in valore: quia non valet tantum, sicut valere solebat: & subdistingue, aut hæc alteratio contingit in perpetuum: vt quia princeps interdixit ne tantum valeret, forte propter lucrum vt possit recolligere pecuniam, & facere conflari, & de nouo cudi. & tenet hic Host. quòd damnum pertinet ad creditorem, ex quo debitor non fuit in mora, nec in aliqua culpa. & idem Iac. de Are. & Bar. in d. l. Paulus. quia pecunia ista habet suam bonitatem intrinsecam. sed Odof. in d. l. in minorum. & d. Anto. hic, tenent oppositum: scilicet, quòd debeat solui ad æstimationem antiquæ monetæ, ratione suprædicta: quia bonitas pecuniæ est respectu vsus principaliter, ideò debet in illa bonitate fieri restitutio. d. l. cum quid. ff. si cer. pe. Item si in totum vsus pecuniæ esset reprobatus, deberetur æstimatio, vt in præcedenti membro dictum est. ergò idem si in parte est diminuta. argum. l. quæ de dota. ff. de rei ven. & c. pastoralis. §. item cum in totum. de offi. deleg. præterea. hoc probari videtur in c. olim. de censi. præall. & hoc mihi placet, ne iste creditor ex suo beneficio damnum sentiat. Secundo casu, quando alteratio non est in perpetuum, sed ad tempus, sicut contingit quotidie vnum florenum magis valere vno die quàm alio', ita quod crescit & decrescit valor secundum tempora communiter tenetur hanc variationem non debere attendi. arg. opti. in l. pretia rerum. in fi. ff. ad l. Fal. sicut enim creditor vellet, vt sibi solueretur, si plus nunc valeret: ita debet recipere eandem monetam si minus valet: cum speretur augmentum. sic voluit Bar. in d. l. Paulus. & alii in d. l. in minorum. quod est satis æquū. puto tamen, quòd si non esset spes quod de proximo haberet augmentum, quòd deberet haberi ratio ad æstimationem quæ erat tempore mutui: quia verum est dicere, quòd hodie nō habet illam bonitatem respectu cursus, quam tunc habeat: & sic militat ratio præcedens: maximè quia potest esse, quòd nunquam crescret. ar. in l. iurisperitos. in princ. ff. de excusa. tuto. & eius quod not. glos. in cle. 2. de reseri. ¶ Venio ad secundum casum principalem, scilicet, * quando ex defectu ipsius monetæ contingit deterioratio: & *communiter* tenetur per cano. & legistas, quòd damnum pertinet ad debitorem: quia moneta non habet suam bonitatem intrinsecā, quàm habebat tempore cōtractus mutui: vt d. l. cùm quid. Item scias præ dicta procedere etiam si debitor non fuit in mora: si autem fuit in mora, tunc secundum omnes, omne periculum spectat ad ipsum debitorem. Debet enim reddere secundum æstimationem, quæ erat tempore quo debebat soluere, nisi fuisset temporalis & mēranea. vt §. dixi. pro hoc l. vinum. & quod ibi no. ff. si cer. pe. hoc tamen limitauit Bar. vbi §. quando contingit in pecunia grossa: secus si in minuta: mouetur. quia grossa æstimatur per minutam. & non è contra: nam vnus denarius non potest æstimari per solidum argenteum, vel aureum. & ideò cum illa minuta nō capiat æstimationem non possumus dicere, quòd debeat attendi æstimatio, quę erat tempore moræ ꝓtæ, vel postea vsque ad tempus solutionis, sicut in aliis specieb. cauetur in d. l. vinum. Hæc ratio Bar. non videtur multum placere d. Ant. hic: q̃a secundum eum, sicut grossa æstimat minutam, ita minuta æstimat grossam, si fortè minuta aliquid affert vtilitatis. Nam sicut pro paruis emitur florenus: ita pro floreno possent emi parui, si aliqua necessitas hoc impellat. & hoc plus placet quam dictum Bartol. quod solum consistit in subtilitate: licet enim vnus denarius non possit æstimari, tamen plures simul sic. vnde dicerem, quòd hæc pecunia reprobatur in totum, & non ꝓt de ea solui. d. §. si reprobos. idem puto in alio damno, ꝓtingente post moram, dum modo directè ipsa deterioratio cōtingat ipsam monetam paruam: vt quia fuit decretum vt duo valerēt solum vnum de nouis: hæc omnia procedunt quando pecunia est

13 debita ratione contractus. ¶ † Quid d autem si ex testamento vt d quia tempore testamenti plus vel minus valebat moneta q̃ hodie veleat, & intellige de perpetua alteratione. & dic quòd debet attendi valor existens tempore testamenti: quia de eo videtur testator sensisse, vt in l. vxorem. §. testamento. ff. de le. 3. & l. fi. in pr. ff. de aur. & ar. leg. tenet Io. An. iu ad. Spe. in d. §. nunc aliqua. ver. sed pone. & ita consuluit Old. vt recitat d. Pe. de Anch. in d. c. olim. Idem dixit Old. in præcepto arbitrorum. & eadem ratione idem dic in iudice condemnante in certa quantitate.

¶ † Quid

a ¶ Aduerte ad id, q̃ 14 ¶ † Quid a aũt in statuto: pone, cauetur q̃ voluit Bal. in l. illud. a pro tali delicto soluantur 10. libræ: vel quod C. de s. san. cc. vbi voluit, q̃ quoties tot libræ dentur officiali: demum alteratur tractatur de adhibitione solennitatis. q̃ at moneta perpetuò. dicit no. Spe in loco. prætendaē valor monal. q̃ debet solui de pecunia current: quia de tæ, q̃ currebat tpe tali vī statutum sensisse. vnde mutata pecuc̄oditi statuti & no. nia vī mutatum statutum. ar. c. translato. de Et hanc opi. Ab. cōconsti. de quo ego multum dubito. Quid. n. probat per hoc fundamētū validum est si tempore statuti florenus valebat lognè argm̃ ab vltimis volq̃ hodie, dicemus ne quod debeat solui luntatib. ad statuta ita modicum, cum statutum voluerit menBart. in l. i. C. de his q surare pœnam delicti, q̃ fieri debet, vt in c. vtindi. sed in vltima non afferamus. 24. q. 1. & l. respiciendum. ff. voluntate, attēditur de pœ. & idem dico in salario constituto oftps facti testamenti. ficiali. & casus iudicio meo vī in p̃rimo in d. eodem modo in statutis. Et hanc opi. se- c. olim. de censi. Nec ob. cle. 2. de deci. vbi so cutus est idē Bal. l. 2. lutio fit de pecunia currenti, quia ibi non alC. cōia del. & Bal. in teratur dispositio. nam solum ibi dī, q̃ si ali l. si tibi pecunia. ff. si cui cōceditur decima beneficiorum, potest cer. pe. Ber. Fortze. solui de pecunia currenti: non. n. est vis. de

Ant. Franc. qua solua ē dūmodo soluatur decima. Quid

¶ Ad hoc quod tps aũt in mandato seu gratia facta per aliquem debeat attendi circa dominum, vt puta, quia conceſsit precings valorem monetæ soluēdæ, si forsan mo pibus alicui ceutum florenos annuatim super certa sit mutata, vel tis redditib. demū alteratur perpetuò valor decreuerit in valore floreni? dicit hic d. Ant. q̃ si ignorabat prinmedio tpe inter pro ceps valorem monetę, debet intelligi, quod missionem & solu fiat solutio de moneta current quod dicit tionem, vide Bar. in tenere glo. & Gul. de monte Lau. in d. cle. 2. l. cum certum. ff. de hoc satis placet dum ponderat ignorantiam au. & arg. leg. & vide principis: alias puto secus. arg. in d. c. olim. & Bart. ī l. acceptam. in in d. l. fi. ff. de aur. & arg. leg. & per hæc habes 17. q. C. de vsu. vbi fa hunc articulum satis plenè & clarè præ cæcit mentionem q̃n teris expeditū. ¶ † Vltimo hic subiicio vnā moneta d crescit iusq. quotidianam. Mutuaui b tibi centum in fu superioris, vel a auro, nunqd tenear recipere in argento, vel lio modo. & vid tex. in pecunia minura, vel è ē. mutuaui tibi in ar & Bart. in l. 2. de vet. gento: an possis soluere in auro me inuito, numis. pote. li. 11. & vel etiam in eadem materia, sed alterius for vide spe. in ti. de obl. mæ? puta mutuaui florenos Senenses, vis re& sol. §. nunc aliqua. stituere florenos Florentinos in eodem va ver. fi. & ibi Bal in ad. lore. Dic concludendo mentem Bart. in d. l. & vide omninò do. Paulus. q̃ aut mutuaui centum libras in flo Car. in cle. 2. in 12. & renis: & tunc satis est restui centum libras ēt 13. q. de deci. vbi di in alia moneta: quia videor æstimando illos cit, q̃ si currunt du florenos pro centum lib. illos sic vendid sse æ monetæ, p̃t debitor sicut dicimus in dote. cum traditur æstimasoluere 10. de qua ve ta. l. cum dotem. C. de iur. dor. & idem dic in lit. Et vide Old. p. c. 13 depositio. Aut fuit dictum, mutuo vel depovbi dicit, q̃ inspicitur tps obligationis, vel sñæ, & non tps solutionis. Itē dicit inspici tempus ꝓditi testamēti. in legato pecuniæ & non tps mortis testatoris. & vide Old. p. c. 31. & p. c. 249. vbi dicit, q̃ inspicitur tps obligationis. Et vide Abb. in c. olim de cēsi. Et adde, q̃ moneta atti qua, quæ non expenditur, venit appellatione argenti, & nō monetæ: vt per Bar. in l. quintus. §. j. ff. de aur. & arg. leg.

Sebast. Sap.

b ¶ Mutuaui. Vide Mod. in l. 2. §. mutui datio. ff. si cer. pet. & Ias. in l. quæ extrinsecus. ff. de ver. obliga. 1

nit. Et vide Abb. in c. olim de cēsi. Et adde, q̃ moneta attingit quotidie vnum florenum magis valere vno die quàm alio', ita quod crescit & decrescit valor secundum tempora communiter tenetur hanc variationem non debere attendi. arg. opti. in l. pretia rerum. in fi. ff. ad l. Fal. sicut enim creditor vellet, vt sibi solueretur, si plus nunc valeret: ita debet recipere eandem monetam si minus valet: cum speretur augmentum. sic voluit Bar. in d. l. Paulus. & alii in d. l. in minorum. quod est satis æquū. puto tamen, quòd si non esset spes quod de proximo haberet augmentum, quòd deberet haberi ratio ad æstimationem quæ erat tempore mutui: quia verum est dicere, quòd hodie nō habet illam bonitatem respectu cursus, quam tunc habeat: & sic militat ratio præcedens: maximè quia potest esse, quòd nunquam crescret. ar. in l. iurisperitos. in princ. ff. de excusa. tuto. & eius quod not. glos. in cle. 2. de reseri. ¶ Venio ad secundum casum principalem, scilicet, * quando ex defectu ipsius monetæ contingit deterioratio: & *communiter* tenetur per cano. & legistas, quòd damnum pertinet ad debitorem: quia moneta non habet suam bonitatem intrinsecā, quàm habebat tempore cōtractus mutui: vt d. l. cùm quid. Item scias præ dicta procedere etiam si debitor non fuit in mora: si autem fuit in mora, tunc secundum omnes, omne periculum spectat ad ipsum debitorem. Debet enim reddere secundum æstimationem, quæ erat tempore quo debebat soluere, nisi fuisset temporalis & mēranea. vt §. dixi. pro hoc l. vinum. & quod ibi no. ff. si cer. pe. hoc tamen limitauit Bar. vbi §. quando contingit in pecunia grossa: secus si in minuta: mouetur. quia grossa æstimatur per minutam. & non è contra: nam vnus denarius non potest æstimari per solidum argenteum, vel aureum. & ideò cum illa minuta nō capiat æstimationem non possumus dicere, quòd debeat attendi æstimatio, quę erat tempore moræ ꝓtæ, vel postea vsque ad tempus solutionis, sicut in aliis specieb. cauetur in d. l. vinum. Hæc ratio Bar. non videtur multum placere d. Ant. hic: q̃a secundum eum, sicut grossa æstimat minutam, ita minuta æstimat grossam, si fortè minuta aliquid affert vtilitatis. Nam sicut pro paruis emitur florenus: ita pro floreno possent emi parui, si aliqua necessitas hoc impellat. & hoc plus placet quam dictum Bartol. quod solum consistit in subtilitate: licet enim vnus denarius non possit æstimari, tamen plures simul sic. vnde dicerem, quòd hæc pecunia reprobatur in totum, & non ꝓt de ea solui. d. §. si reprobos. idem puto in alio damno, ꝓtingente post moram, dum modo directè ipsa deterioratio cōtingat ipsam monetam paruam: vt quia fuit decretum vt duo valerēt solum vnum de nouis: hæc omnia procedunt quando pecunia est debita ratione contractus. ¶ † Quid d autem si ex testamento vt quia tempore testamenti plus vel minus valebat moneta q̃ hodie veleat, & intellige de perpetua alteratione. & dic quòd debet attendi valor existens tempore testamenti: quia de eo videtur testator sensisse, vt in l. vxorem. §. testamento. ff. de le. 3. & l. fi. in pr. ff. de aur. & ar. leg. tenet Io. An. iu ad. Spe. in d. §. nunc aliqua. ver. sed pone. & ita consuluit Old. vt recitat d. Pe. de Anch. in d. c. olim. Idem dixit Old. in præcepto arbitrorum. & eadem ratione idem dic in iudice condemnante in certa quantitate.

¶ † Quid

tuere in præiudicium præeminentiæ superioris.

2 *Iuramentum non obligat iurantem in præiudicium iuris superioris dummodo iuret super re pertinente ad superiorem.*

3 *Clericus iurans non exire unum districtum, nisi satisfacto suo creditori: an teneatur parere mandato superioris eū reuocandis.*

4 *Episcopus nō potest statuere quòd ab interlocutoria non appelletur.*

5 *Populus potest statuendo, vel per uiam consuetudinis tollere tempus datum iudicatis actionib. personalibus.*

6 *Appellatio an extinguat iudicatum an suspendat.*

Venientes, iudices, qui iurant ī certum tempus sñas exeq, hoc non ob. appellationib. ab eis interiectis deferre tenentur h. d. vel aliter & generaliter. Non valet iurm præstitum in præiudicium iuris superioris. Diuiditur in 4. In j. reprehensio consulum. In 2. ibi, verum ipsorum excusatio. In 3. ibi, q̃a verò. ipsorum excusationis reprobatio. & q̃nale mādatum. In 4. ibi, cùm igitur mandatum speciale & ꝓminatio non parentis. ¶ Casus literalis. Quidam ciuis Tudertinus S. nomine ꝙuentus fuit ab aduersario suo coram iudicē ciuitatis super quibusdam possessionib. Iudex auditis meritis cāe ꝙdemnauit ipsum ad restōem rerum petitarum: ab illa sñia appellauit ad dñm Papam: ꝙsules ciuitatis nō ob. appellatione sñiam illam executioni mandarūt inducentes actorem in possessione rerum de quib. qō vertebatur. super hoc appellans cōquestus fuit d. Papæ cui subest illa ciuitas quo ad tpalem iurisdictionem: vnde ipse consulib. & populo Tudertino mandauit vt possessionem ipsam restituant appellanti: alioquin nouerint, q̃ ipse mandauit Nucerino epo vt eos ad id ecclesiastica censura ꝓpellat cuius negotij occasione ꝑmittit. Papa quę procedūt dicens, q̃ ipse tenetur humiliter & deuotè appl'onib. ad sedē Ap'licam interpositis deferre: ga ēt leges seculares post sñam bñficium appl'onis nō denegant grauatis: sed ipsi sñas appl'one suspensas exequuntur cōsules Tudertini super hoc se excusabant in pña Papæ dicentis, q̃ cū aliqui vocantur ad officiū ꝓsulatus iurant q̃ super pecuniis iudicabūt fm ꝙsuetudinem ciuitatis: & j. 28. dies sñas exequentur: vnde saluo hmōi iuro non potūt deferre appl'onib. Sed ꝑ istam excusationem dicit Papa, q̃ iudices non minus fm ll. q̃ ꝙsules vestri fm ꝙsuetudinem vestræ ciuitatis iudicare iaraueruūt, & ideò sicut iudices possent grauare subditos ꝑ legem: & sic ꝙsules isti pñt ꝑ ꝙsuetudinem suos subditos grauare: vnde ꝑcidit eis quatenùs appl'onib. ad sedē apo. interpositis deferent humiliter & deuotè, cùm iufm illud eos excusare nō possit in quo ius superioris intelligitur exceptū Ber. ¶ No. i. iuncta gl. 5. quod in terris subditis tpaliter ecclesiæ appellatur à secularib. iudicib. ad Papam omisso alio medio, de quo in c. si duob. de ap. ¶ † No. 2. q̃ ciuitates recognoscentes superiorem non pñt appl'onem tollere, ēnec super ea aliquid statuere in præiudiciū præeminentiæ superioris. ergò l. oēs populi. ff. de iu. & in. quæ dat licentiā subditis statuendi, debet intelligi dummodo non statuāt ꝑ ius. & ꝑeminentiā supioris: de quo vide ibi latius per Bar. & aliquid ad mām tetigi in c. quod clerscius, de fo. compe. Si verò ciuitas non recognoscit superiorem: potest tollere appellationem sicut princeps. l. j. ff. à qui. ap. non li. tenet Bar. in d. l. oēs populi. Intellige, in tpalib. nam in ꝙsualib. nemo pt præscribere ꝑ suprematā potestatem Papæ: vt no. dicit Inn. in c. bonæ. 2. de post. prela. facit c. nulla. 93. di. Quid autem si in ciuitate non est prouisum de iudice appellationis, vel mortuus est, ad quem debeat tunc appellari. si ciuitas nō recognoscit superiorē: vide Bar. in l. vbi absunt. ff. de tut. & cu. da. ab his. ¶ No. q̃ iudices dēnt iurare, vt iudicēt fm ll. & vt in aut. iusiurand

post Bar. ibi. & Bart. ī l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. matr. & pra. Pap. in præall. forma libelli ī actione hypothe. in vers. relaxandum.

Zacharias.

c ¶ Non pñt appōnem tollere. adde istum, & q̃ ibi notarii in apo. ad ipsum. 1c. sup eo. not. 4. vers. cēa appellatione remota. de of. dele. & c. j. n. j. in apof. in ver. per solum principē. §. de rescr. vbi legat⁹ de latere non ꝑt. de quo per Ale. p. l. 107. vol. 4.

Sebast. Sap.

c ¶ Tollere. Vide Cuc telam, q̃ ex his colligit Bal. & refert Bar. Veron. ī cautella incip. vidistis. in c. venientes.

d ¶ An Iudex debeat iudicare fm ll. vī fm ꝑscientiam: & q̃ fm legem tūn. est tex. 4. dist. in istis. Et de hoc an iudicādū sit fm allega. & ꝓbata: an verò fm cōscientiam. vide plures. gl. in sti. quib. mo. tu. fi. in pr. super versi. ex habitu & gl. versi. iudicio. §. si minus. in sti. de act. gl. in l. illicitas. §. veritas. ff. de of. pñs. gl. pe. in ver. atrox. in l. 2. ff. de fer. & ibi, Ang. & ibi ēt gl. no. declarat, q̃n aliquid dicatur esse notum iudici: quia est q̃n ꝑsumptio ꝑtā ex actis? & ferē Azo ita rñdisse ꝑtāi Bononiæ. & gl. in l. si irruptionc. §. fi. in gl. fi. ff. fi. reg. & glo. fi. in l. 2. ff. de in li iu. gl. no. in l. C. qui & ad. quos. & gl. in ver. testificatione. in l. lex q̃ tutores. C. de admi. tu. vide ēt gl. ī ver. sciēs. l. bonorū. C. q. adm. per gl. & Mod. no. q̃ latè disputat. & examinat in c. 1. in gl. in ver. canones. cir. me. extra de of. or. & ibi plenè per Mo. & gl. in c. iudicet. 3. q. 7. & in aut. de man. princ. §. sit tibi quoq;. & gl. in c. 2. de post. præla.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast Sap.
a ¶ Nandato superioris. Vide Fed. de Sen. ꝑs. 1. 91. inci. qõ talis ẽit, ſcholaris clericꝰ. & Paul. de Caſtr. in l. in opis. ff. loc. cũ all. per Ias. in l. ñ. ver. iſta rõ facit. ff. qui ſatisd. cog. vbi refert hanc q. ⁊ gitiſſe de facto in perſona Gul. de Cu. Bononiæ. & per Fel. in c. ꝓſtitutus. ver. auctoritas Papæ eſt excepta. ſ. de reſcr. vbi plura.
b ¶ Ita ꝓprie diſtinguit Bal. in rub. C. de ap. & ſed Bar. in d. l. j. in fi. ad Tur. indiſtincte ꝓcludit, ꝙ extinguit & d hoc ẽt vide Bar. in l. j. ff. e. de ap. in pr. Et quod appellatio non extinguat, ſed ſolũ ſuſpẽdat, tenet Arc. in ⁊. anteriorũ. 2. q. 6. pro quo alle. hũc tex. & c. cũ inter de re iudi. & c. ſæpe. ver. quod ſi. de ap. in 6. & tex. in d. c. anteriorum. ⁊. illud. verſ. Orientalis. & vide Arch. 2. q. 6. placuit cir. pr. vbi dicit, ꝙ appellatio extĩguit ꝓnuntiatũ, eo, ꝙ ex illa ſnĩa ñ oritꝰ actio in factũ cũ nõdum trãſiuerit in rem iu. ſed qd ñ penitus extinguit: ga eo adhuc appellationẽ nõ ꝓ- 4 ſequente, ſnĩa poſſet verti in rẽ in. & alle. l. furti. ff. de his q no. inf. ſed ſuper hoc vide pulchrã diſtinctionẽ Bal. hic. & p Bart. in d. l. furti. in princ. ver. circa ſm., & per iſtũ in rub. j. de app. & tex. in c. paſtoralis. ⁊. ꝓſtare. d of. del.
Ant. Franc.
¶ An apꝰo extĩguat vel ſuſpẽdat ꝓnuntiata. vide Bar. in l. ta le pactũ. ⁊. q ꝓuocauit. ff. de pac. in repe. vbi dicit, ꝙ quatenꝰ reſpicit tps pns, extinguit, ſed quatenꝰ reſpicit tps futurũ, ſuſpẽdit. & vide Bal. in l. i. C. ne ex deli. de fun. vbi dicit, ꝙ non oĩno extinguit, ſed remanent q̃da reliquiæ ſnĩæ latæ. & vide Fel. ĩ l. ſed & ſi q. ⁊. interdũ. ff. de vſuf. vbi dr Bal. ibi dixiſſe in voce ꝙ ſi 2 ſideratur aptitudo, apellatio ſuſpẽdit: ſi 2 ſideret actꝰ rũpit ſnĩam. & vide Bal. ĩ l. mino

iuſiurand. quod præſtatur ab his. Ex quo infertur, quod ſecundum cõſcientiam quam habent, vt Dens vel homo iudicare non pñt: de quo in c. paſtoralis. ⁊. quia verò. de of. del.
2 ¶ †No. id, ad quod quotidie allegat iſte tex. quia iuramentum non obligat ſubditum ſurantem in præiudicium iuris ſeu auctoritatis ſuperioris, & ſic videtur ſuperiorẽ poſſe impartiri ſubdito facultatem veniendi contra proprium iuramentum: ſed tu intellige in iuramento præſtito in materia pertinente ad ſuperiorem, vt hic: aliàs ſecùs: vt dixi ⁊.
3 proxi. c. & facit ad quæſtionem. ¶ † Clericus iurauit in ſtudio exiſtens non exire diſtrictũ Senenſem antequam ſuo creditori eſſet ſatisfactum. Ante ſolutionem reuocatur ex iuſta cauſa per ſuum epiſcopum: quæritur, nunquid iuramento non obſtante teneatur parere mãdato ſuperioris? Et videtur quòd ſic: quia non potuit iſte clericus in præiudicium iuris & auctoritatis ſuperioris ſe obligare: vt hic. & ita poſt multa ꝓcludit Io. An. in regula in malis, de reg. iur. li. 6. in merc. niſi de licentia ſuperioris ſeu epiſcopi fuiſſet in ſtudio, & ꝓ neceſſitate ſtudij contraxit. vide tur enim tunc ſe obligaſſe cum licentia epiſcopi, qui dedit licentiam: quia vno cõceſſo omnia videntur conceſſa ſine quib. illud ex plicari non poteſt: vt c. prætereà, & c. pruden tiam. de of. del. & l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procur. & ibidem per omnia concludit idem in patre reuocante filium, qui prædicto modo iurauerat: & ego idem putarem in quolibet ſubdito: nã ciuitas ſeu princeps poteſt percipere ſubdito vt non exeat diſtrictum, vel vt non vadat ad certa loca. l. fi. & quod ibi no. ff. de decr. ab or. fa. & l. mercatores. C. de de commer. & merc. non ergò potuit ſubditus ſe obligare ad manendum extra, in præiudicium illius iuris ſuperioris, niſi ſuperior prius expreſsè vel tacitè deciſſet licentiam, quod benè notabis pro doctoribꝫ, Forenſib. qui ſine ſui ſuperioris licentia promittunt legere ad certum tempus extra natale proprium. ¶ † Præterea per hunc rext. determinatur quæſtio, an epiſcopus poſſit appellari, niſi in caſib. in quib. iura ciuilia appellationem admittunt? Et dicendum, quòd non: ga non licet epiſcopo violare ius ſuperioris, & ⁊ canones ſtatuere: de quo plenè per Io. An. in c. fi. de ap. li. 6. & c. vlt. de off. arch. & per d. de Ro. dec. 76. & vide reſpectu laicorum, quod no. Io. An. in ad. Spe. in ti. de
5 ap. ⁊. nunc tractemus. iuxta prin. ¶ † Vltimò op. & videtur, quòd ex alio capite non valebat ſtatutum iſtorum diſponẽs, vt j. 28, dies iudicata mandarentur executioni: nam contemnatis in actione perſonali dantur quatuor menſes, vt in c. quod ad conſuitationẽ. de re iu. quod quidem tempus licet cauſa cognita poſſit abbreuiari ff. de re iudi. l. 2. non tñ ſine cauſa. alias quod deeſt, ſuppletur à lege. ff. de re iu. l. 4. ⁊. ſi quis. ſed per iſtam conſuetudinem ſeu ſtatutum reſtringebatur tps indiſtincte in omni tali cauſa, etiam ſi nulla cauſa ſubeſſet, ergò talis conſueaudo vel ſtatutum non debebat valere. Sol. Hoſ. fatetur contrarium: ſed ſm Hoſt. Papa non reproba uit ex iſto capite. ſed ex alio, de quo ĩ litera. mihi non placet dictum Goffr. licet. n. iudex non potuiſſet ſine cauſa reſtringere, ẽt per viam ſtatuti ratione predicta, & per ea quæ no. Bal. in l. omnes populi. ff. de iu. & iur. populus tamen benè potuiſſet hoc inducere in ipſorum præiudicium per viam ſtatuti vel conſuetudinis. ar. in d. l. omnes populi. cùm per hoc nullum fiat præiudium ſuperioris, ſed duntaxat ipſis litigantib. ¶ Venio ad glo. ſatis breues & faciles. Et quæro quare appel

latiõne pendente ſententia non poteſt executiõi mandari? gl. pe. reſpondet, ꝙ per appellationem extinguitur pronuntiatum. l. j. ff. ad Turp. & eidem videtur velle tex. in l. 2.
6 ff. de pœ. ¶ † No. gl. in eo, quòd dicit pronuntiatum extingui per appellationem. Io. An. dicit, ꝙ imò ſuſpenditur; vt patet hic in tex. d. Ant. dicit, ꝙ extinguitur de præſenti: ſed
b inſpectoᵇ exitu futuro ſuſpenditur: vt no. in d. l. 1. Sed contra hoc facit c. fi. de ſeq. poſ. & fru. intelligendo, vt ibi dixi. & dic vt ibi. & vi de per Arch. de ap. non ſolum. li. 6. ¶ In gl. fi. in fi. dic, vt habetur in capit. non ſolum. de appel. lib. 6.

CAP. XX.

1 *Vſuræ non ſolùm coram iudice eccleſiaſtico, ſed etiam coram ſeculari poſſunt repeti.*
2 *Quomodo debeant citari teſtes quando ignorantur perſonæ teſtium.*
3 *Iudex ex officio poteſt prouidere quando debitores iurãt non repetere uſuras.*
4 *Iudex ubicunque æquitas ſuggerit, eſt parꝫ nõ poteſt agere, poteſt ex officio prouidere parti.*
5 *Iudex ex officio an poſſit inquirere de aliquo impedimento canonico inter coniuges.*
6 *Iudex ex officio poteſt inquirere de de iurib. principis.*
7 *Iudex regulariter ex officio non inquirit de crimine, cum agitur ad pœnam temporalem.*
8 *Super iurib. eccleſiæ iudex poteſt procedere ex officio, & ita etiam in actu pio.*
9 *Super iurib. ſingularium perſonarum non proceditur inquirendo, niſi ſint miſerabiles perſonæ.*
10 *Citatio facta parte non petente non valet.*
11 *Iuramentum nunquid ſit remiſſum debitorib. per illa uerba teſtatoris: ut heredes reſtituerent uſuras qui probarent, &c.*
12 *Emanato edicto, ut qui nouerit ueritatem compareat ad teſtimonium proferendum, poterunt debitores comparere iuramento non obſtante.*
13 *In proceſſu contra uſurarium admittuntur in teſtes debitores qui ſoluerunt uſuras, non tamen ad faciendam ylenam fidem.*

Ad noſtram. ¶ Per iudicis officium ſubuenitur illi, qui propter iuramentum vſuras repetere non poteſt. ita ſommat Io. An. Equidem procedit hoc ſummarium ſm vnum intellectum ſatis clarum, ſed ſecũdum alium notabiliorem ſummo ſic. Iurans vſuras non repetere: poteſt iuramento non obſtante ex noua cauſa repetere. Primò narrat factum. ſecundò prouidet, ibi, mãdamus. ¶ Caſus literalis. Quidam ciues Piſani, l. & G. cui dam vſurario P. nomine, multas vſuras ſoluerunt iuramento inter poſito quod nec per ſe nec per alios dictas vſuras repeterent: vel apud eccleſiaſticum iudicem, vel etiam ſecularem ſuper his deponerent q. creditor poſtmodùm condidit teſtamentum in quo præcepit hæredib. ſuis vt omnib. qui probarent ſe dediſſe vſuras eidem ipſas eis reſtituerent: ſed dicti l. & G. non audebant petere vſuras pp huiuſmodi iuramentum; hæredes non ſatisfaciebant eiſdem, peruenit hoc ad notitiam d. Papæ. vnde mandat Piſano. archiepiſcopo quatenus ſub pœna excommunicationis publicè in eccleſia proponat, vt qui ſuper hoc veritatem nouerint procedant ad teſtimonium proferendum: & ſi conſtiterit de præmiſſis compellat hæredes illius per cenſuram vt vſuras quas pater illorum ex prædictis recepit, reſtituant vniuerſis. Ber. ¶ Not. j. quon iuramentum de vſuris ſolutis non repetendis non operatur remiſſionem vſurarum: præſumitur enim tale iuramentum extortum. argum. c. ſuper hoc.
1 de renunt. ¶ † Not. ibi, ſecularem. argum. quòd nedum coram eccleſiaſtico, ſed etiam coram ſeculari iudicæ vſuræ repeti poſſunt.
c ſed Ioan. And. dicit hoc non probari hic, quia ſunt verba partis c & remittit ad no. per Archi. in c. quid dicam. 14. q. 4. & ad gloſ. in cle. diſpendioſam. de iudi. ego remitto ad plenius per me tractata. ⁊. de
2 foro competen. cum ſit generale. ¶ † Not. bonam practicam citandi teſtes quando ignorantur perſonæ, vt fiat generale præceptum ſub excõicationis pœna: vt qui ſuper tali facto nouerint veritatem compareant ad teſtimonium proferendum. Et quanquam iſte rext. loquatur in materia peccati, idem tamen puto dicendum
d vbicunque teſtes compelli poſſunt: d quia tunc tacere veritatem eſt peccatum mortale. in capit. quiſquis. 11. quæſt. 3. in capit. 1. de cri. fal. de quo vide, quod dixi in c. j. & fi. de teſt. cog. & tenementi hanc vtilem practicã. Et ex hoc & ex tex. no qd ratione teſtimoni

ferendi poteſt laicus compelli à iudice eccleſiaſtico: & credo quod etiam in cauſa vertẽte coram iudice ſeculari poterit iudex eccleſiaſticus ad requiſitionem iudicis ſecularis, hanc ſententiam excommunicationis generaliter & in ſpecie ferre a ſi perſonæ ſciunt, quia ſicut iudex ſecularis impendit auxilium iudici eccleſiaſtico, ira è contra debet facere eccleſiaſticus. 96. diſtinctio. cùm ad vermm. facit quod not. Inn. in c. licet ex ſuſcepto. de foro comp. & 13. q. 2. c. quan quam. ¶ Vltimò no. caſum in quo iudex eccleſiaſticus procedit ex officio ad inquirendum ſuper veritate, infamia non præcedente. Contra hoc op. de c. qualiter, & quando. 2. de acc. Sol. dic ſecundum Hoſt. quòd iſtud eſt ſpeciale, vbi agitur de correctione peccatorum. vel vbi imminet periculum animarum. ad idem c. vnicum. vt ec. benefi. de cler. peregr. c. fi. de preb. graue. cum ſim. ſecus vbi fieret inquiſitio contra ſubditum ad delictũ puniendum: vt in contrario. & vide per eundem Hoſt. in c. vnico. quod no. Vide aliam limitationem, quam ponit Inn. in c. i. de poſt. præla. vbi dicit, quod in inquiſitione quæ fit generaliter, & non de certo crimine non requiritur infamia præcedens: vt ibi: Idem dic
b in inquiſitione generali, b perſonarum: vt in c. j. de of. or & l. congruit. ff. de of. præſi. & ex iſto tex. ſumpta occaſione tractat hic Inno. in quib. caſib. ſit iudici permiſſa inquiſitio, & in quib. prohibita. quæ materia melius & cõgruentius expeditur in c. qualiter & quando præal. & per Bar. ĩ l. 2. ⁊. ſi publico. ff. de adul. & l. 4. ⁊. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe. Sed vt non deſinit hæc verba Inno. c. quæ ſolent multum allegari, & vt intelligas cum effectu. illa hic ſubiicio. Ponit enim aliquos caſus in quib. iudex ex officio ſuo poteſt procedere, & aliquos prohibitos. Primus, de conceſſis eſt, vbi agitur de reſtitutione vſurarũ, quas debitores iurauerunt non repetere, vt ex quo pars impeditur agere, poſſit iudex ex
c officio ſuo prouidere c ſecus dicit, vbi pars non ſic liganit ſe ex iuramento: quia non de ber iudex ſic procedere ad vtilitatem priua tam, ex quo pars poteſt agere. & non petit. Fatetur tamen poſtea, quòd epiſcopus contra eum, quem ſuſpectum habet, poteſt inqrere de vſuris ſicut & de aliis criminib. nõ ad priuatum intereſſe alicuius paiuatæ perſonæ, ſed pœnitentiam imponendam: & ſic loquitur. de of. ord. c. j. dicit tñ Hoſt. ꝙ tunc per conſequentiam verſatur priuatum intereſſe, quia fructuoſam pœnitentiã agere nõ ẽt, niſi reſtituat alienum. 14. q. 6. c. i. de vſuris. cum tu. ¶ † No. quòd per hoc vt ſentire Inn. quòd in primo caſu, quando iurauit non re petere, poteſt iudex principaliter procedere ad vtilitatem priuatam: & pro hoc induco
d talem rationem, vbicunque æquitas ſuggerit & pars non poteſt agere, poteſt iudex ex officio prouidere parti. l. planè. ff. de pe. hær. no. Bar. in l. i. ff. quod vi aut clã. facit l. Quintus Mutius. in fi. ff. de annu. le. & ad hoc facit iſte tex. quem no. Nam Papa videtur hic mo ueri non ſolum ob ſalutem animę defuncti, ſed etiam ob vtilitatem iſtorum, qui iurauerunt non repetere. ¶ † Secundus caſus non
5 dubitabilis eſt, ſm Inn. quando epiſcopus in quirere vult de conſanguinitate inter coniuges. de diuor. porrò. ⁊. q. 6. ſi duo. Et idem generaliter poteſt dici ſecundum eum vbicunq; vult inquiquirere de alio impedimento canonico. Eadem enim eſt ratio ſecundũ Hoſt. ergò idem ius. pro hoc. c. i. & c. ſignificauit. de of. or. & quòd hoc poſſit in contrahendo, eſt expreſſum. in c. fi. de clande. deſp. ſed ſidem dicendum in contractu, ex quo non agitur ad pœnam, ſed ad peccatum

euitandum, vt not. ⁊. & per Innocen. in d. c
6 j. de poſtu. præal. ¶ † Tertius. caſus, cum vult inquirere de iurib. principis. C. de bo. va. l. pe. & vlt. lib. 10. de quo remittit Hoſt. ad c. cum dilecta. ver. nolentes. de confir. vti. vel inuti. Reſpectu verò prohibitionis poſſunt elici
7 tres regulæ ex dictis Inn. ¶ † Prima, quòd regulariter de crimine non inquirit ex officio ſed tu inrellige, quando procedere vult ad
e pœnam, non præcedente infamia: e aliàs ſecus: vt in d. c. qualiter & quando. & expedias hanc regulam melius, vt ibi no. per Bar. in d.
8 ⁊. ſi publico. ¶ † Secunda regula, quòd ſuper iurib. eccleſiæ non eſt procedẽdum ſemper per inquiſitionem. ſed ſeruato ordine iuris, ſcilicet, oblato libello nomine eccleſiæ, & aliis rite obſeruatis. Faretur tamen, quòd Papa poſſit ex officio ſuper illis procedere de plenitudine poteſtatis: & ſic videtur intelligere c. cum olim. de teſti. Sed aduerte: quia idem In. aliter videtur dicere. vel ſaltem hoc limitat in c. quoniam. ⁊. ſunt & alij. vt lite nõ conteſt. Dicit enim quòd ratione ex exceſſus poteſt index ex officio ſuo procedere ſuper iurib. eccleſiæ occupatis, vel malè detentis. all. d. c. cum olim. & illum ⁊. ſunt & alii. & de acc. qualiter & quando. prælleg. cum ſi, dictum ergò ſuum hic oporter intelligere quando iudex vult procedere ſuper iuribus eccleſiæ non occupatis vel malè detentis: ita quod euitatur exceſſus: & vide circa hoc quod notat idem Innoc. in c. epiſcopi. de reb. eccle. non alie. ſed mihi plus placet vt indiſtinctè poſſit iudex procedere ex officio ſuper iuribus eccleſiæ: quia ad vtilitatem publi
f cam iudex procedit ex officio. l. congruit. f ff. de offic. præſid. & in auth. vt nul iudi. ⁊. i. & ⁊. quoniam. no. Bart. in l. a. ⁊. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. ſed ins publicum conſiſtit in ſacris faciendo-
9 tibus, & magiſtratibus. l. diſt. ius publicum. l. 1. ff. de iu. & iu. Item ſi poteſt procedere ex officio ſuper iuribus principis temporalis: vt ⁊. ſecundum Innoc. Fortius idem eſt permittendum ſuper iuribus
g principis æterni. g Nam bona eccleſiæ ſunt Dei. in c. cum ex eo. de elect. lib. 6. Dixi in c. cum ſuper. de cauſa poſſeſ. & proprie. pro quo
h facit quod habetur in auth. de eccle. tit. ⁊. ſi quis ædificationem. h vbi tam eccleſiaſticus quam ſecularis iudex ex officio procedit in actu pio. quinimò etiam ad vtilitatem priuatam poteſt & debet tu dex procedere, quando agitur de miſerabilibus perſonis, & actu pio: vt in l. nec quicquam. ⁊. aduocatos. ff. de offi. procon. not. Bart.
9 in d. ⁊. hoc autem iudicium. quod not. ¶ † Tertia regula, quod ſuper iuribus ſingularium perſonarum non eſt procedendum inquirendo, vel extra ordinem, ſed libello oblato, & ſeruato iuris ordine, quod etiam ſequitur Ioan. And. in c. fi. de foro competenti. li. 6.
10 vbi hoc approbat, etiam ſi factum allegetur notorium. ¶ † Ego ad hoc allego l. ad peremptorium. ff. de iud. & l. properandum. ⁊. 1. C. eod. & authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. vbi patet, quòd iudex non debet citare abſentem niſi parte petente: & ſi aliter citet, non valet citatio: ĩ vt dixi in c. i. ⁊. de iudi. & not. Bartol. in dicta l. ad peremptorum. hoc intellige verum, niſi cauſa ſit miſerabilium perſonarum, quæ non poſſunt ſe iuuare. vt in c. 2. 87. diſtin. not. Bartol. in d. ⁊. hoc autem iudicium. & Ioan. And. poſt Hoſtien. in c. 2. de reſtit. ſpol. vbi dicit, quòd in reſtitutione miſerabilis perſonæ ſpoliatæ poteſt index procedere inquirendo. argumen ibi.
11 ¶ † Quæro, nunquid per illa verba teſtatoris, vt reſtituerent omnibus qui probarent & c. videtur iſtis debitoribus remiſſum iuramentum. gloſſ. in verbo, omnibus, finaliter concludit, quod ſic: quia in teſtamentis debemus facere largam interpretationem. ca. cum dilecti. de donatio. & l. in teſtamentis. ff. de regulis iuris. & ſic
k iure legati poterunt petere vſuras k ſoluras. Hanc opinionem ſequuntur Goffr. & Hoſtien. & Dominus Antonius. nec obſt. ſecundum Goffr. ſi dicatur legatum inutile. ex quo legatur: quod debẽtur: vt inſti de leg. ⁊. de contrario, quia non eſt ex toto inutile. Aut enim pecunia non erat ſoluta, & videtur legaſſe liberationem reſpectu promiſſionis. & iuramenti. ff. de libe. leg. l. 3. Aut erat ſoluta. & intelligitur legaſſe exceptionis remiſſionem. l. ſi creditor. eo. tit. vnde non obſtante iuramenti exceptione poterunt repetere vſuras: nam pars in cuius vtilitatem iuratur poteſt iuramentum remittere: vt in cap. i. ſuprà eodem. & c. ſecundo. de ſpon. & quod ibi not. per Ioan. And. Nec ob. quòd textus dicat, quod repetere non attentabant, & c. quia ſine cauſa timebant ſecundum eum, forte rãti ſubtili reuerentia iuramenti. C. de fide inſtrumen. l. fina. & de ſimo. & ſi quæſtiones. Et dicatur reſtatorem nihil iſtis reliquiſſe cum tantum loqueretur ſuis hæredibus: quia vt dicit
d. Ant

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Liberal'r vsuras. Istud nō est versitili le, q liberal'r remiserint vsuras.l.fi.§.si fœnerator.ff.qd̄ me cau. Et l; istud dicat Car.q̄ iste ficulpat tū ipse ꝓsuluit ꝺrtū. vt hic refert, & faciat gl.in l.si quenerit.ff. de pig.act. pondera ēt qa ex quo astrinxit eos per iurm vt non repetant,vf, q nulla liberalitas cadere ꝑt.' And.Barba.

b ¶ No.hæc verba. Vide Bal.in l.distantib.C.de test.& quæ ibi dixi. And.Barba.

Sebast Sap.

b ¶ Hæc verba. Idē tenet Bal.Fed.de Se. & Lau.de Rodul.in locis alle.q d.Ale. a ꝑs.72. inci. inspecto diligenter processu. in 1.vol.

indebito.ff.de prob. Aut non remiserant saltem liberaliter:& tunc cum testator sit obligatus quo ad Deum ad illas restituendas,debe mus indubio interpretari,quòd istas legauerit, cum nō debeamus præsumere eum suæ salutis decessisse immemorem. 1.quæ. 7.sanci mus.facit c.fi.de sepul.& hoc expedit saluti animæ suæ.facit q̄d no. in c.vno.de scru.Verba enim dubia debent intelligi ciuiliter secun dum subiectam materiam.ff.de leg.j.si seruus plurium.& 11.quæst. 3.rogo.Ad hanc distinctionem facit quod no.Io.An.in addi.Spec. in ti.de vsu.vbi inter cætera dicit notabile verbū, quod si debitor remisit vsuras,an valeat remissio coniecturando per indicia,an fue rit liberaliter facta.an verò in fraudem.ar.in c.2.de renū.li.6.An au tem p illa verba testatoris posita in tex.vel similia ,pbetur testatorem fuisse vsurarium:dic quod non,cum simpliciter fateatur non se vsurarium,de quo vide no,per Fed.cons.62.arg.in l.si non designata.C.de fal.cau.adie.leg.& c.si Papa.de priui.li.6.Si autem vis te nere opi.Inn.& quæras de alio remedio repetendi,vel posito quod testator nihil dixerit: dic, vt in gl.2.& in ista in fi.quàm notabis.& plenius dixi in c.1.s.eo.¶ Op.contra tex.in eo quod Papa mandat testes recipi lite non contest.contra tit.s.vt lite non contest. Sed gl.vlt.dat tres solutiones.Prima, quòd hic procedebatur per viam inquisitionis. Secunda,quod Papa voluit extra ordinem procedi: sed hodie dic,vt in clem.dispendiosam.de iudi.vbi dicitur,quòd in causa vsurarum potest procedi simpliciter &c.Tertia sol.quod hic agebatur de executione vltimarum voluntatum.& no.benè hanc sol.& procedit secūdum intellectum, quòd hic fuit facta remissio in testamēto.Et ex ea notabis,quòd super executione vltimarum voluntatum potest procedi ex officio inquisitionis,quod indubiè procedit in piis causis.de testa.tua.& in aut.de ec tit.§.si quis ædifi-
12 cationem.¶ † Vlt.extra gl.quæro,hic fit edictum generale, vt qui super eo nouerit veritatem compareat ad testimonium proferendum,nunquid isti debitores poterunt ad hoc comparere iuramen to non obstante? Hos.dicit,quòd sic:quia hoc non est contra iurm, præsupposito quòd nō fuisset remissum:quinimò si ad hoc voluisset se astringere, ñ valuisset iurm tāq̄ temerariū. 11.q.3.qsqs.de cri. fal.c.j.Licet enim non faciant probationem, posset tamen eis iura
b mentum deferri.alle.de test.c.in omni.& j.c.ii.¶ No. hoc verba. b licet sunt aliquantulum dubia:sed intelligo,quòd non faciant probationem plenam, cum agatur de eorum commodo: tamen admittentur iudice procedente per inquisitionem ad aliqualem fidem faciendam,cum agatur principaliter ad satisfaciendum ani-
13 mæ defuncti.ar.d.c.in omni. ¶ † Ex hoc habes, quòd in processu generali contra vsurarium admittuntur debitores, qui soluerunt vsuras in testes:non tamen ad plenam fidem faciendam:de quo vide quod no.Fede.cons.17. Quid autem si debitor qui iurauit non repetere,denuntiat:an possit in causa denuntiationis testes producere:Pe.quod sic:cùm istud sit accessorium ad ipsam denuntiationem, quod placet.tenetur enim dicere ecclesiæ cum effectu.pro hoc bonus tex.in c.plerumque.2.q.7.

CAP. XXI.

1 *Generale dictum generaliter debet intelligi,ubi est eadem ratio .secus ubi diuersa.*
2 *Dictio quasi,denotat tacitam imperfectam.*
3 *Iurans per metum obseruare id,ad quod tenebatur de iure,si contrauenit,incidit in per iurium:sed potest petere absolutionem à tali iuramento.*
4 *In notoriis,an requiratur citatio uel sententia.*
5 *Iudex potest iudicare de eo,quod est sibi notum ut notorium,& extra indicium.*
6 *Notorié excommunicatus in una prouincia, si in alia gerat officium publicum gesta cum eo sunt nulla.*
7 *Si iudex prōcessit tanq̄ in super notorio:& sibi uo constabat: au processus uale ct.*
8 *An iudex in notoriis & summariis possit inuitis partib.uel consentientib.procedere iuris ordine seruato:& an possit iuramento se astringere ad hoc.*

Ad nostram ¶ Iudex qui iurauit in omni causa iudiciarium ordinem seruare,in notoriis subtilitatem ordinis iudiciarij nō seruabit.vel generaliùs summo sic.Iurm generale debet ita intelligi,si fieri ꝑt vt non obuiet iur: aliàs tanq̄ temerarium non obligat ꝑ iuris observantiam. Diuiditur.Nam in prima parte recitat tenorem iurī.In secunda ibi,nos illud.dupl'r in terpretatur,& secunda interpretatio.ibi,q̄q̄.Et vt clarius habeas intellectum, pone sic casum.Archiepūs Neapolitanus quasi per extor sionem fortè ad instātiam sui capituli vel populi prætitit q̄naliter iurm,vt in omni causa obserauret ordinem iudiciarium: processū tpis,cum occurrerent facta notoria,dubitauit,an deberet in eis ordinem iudiciarium obseruare? Papa,super hoc consultus interpretatus ast hoc iurm dupliciter. Primo vt non extendatur ad causas notorias: sed intelligatur secundū subiectā mām,s.vt in causis nō notoriis obseruetur ordo iudiciarius: in notoriis verò nō seruetur per omnia:qa ordo in notoriis est.vt per omnia nō seruetur.iuxta illud vulgatum.In extraordinariis ordo est ordinem nō seruari.Secundò dicit,posse intellgi vt referatur ad causas in quib.ordo iudiciarius est seruandus. Dicit.n.q̄ si iste archiepūs habuit in animo vt ordinem iudiciarium in omni casu pariter seruaret:& sic cessāt præ dicta interpretatio,tale iurm cū sit ꝑ canonicas sanctiones potius est dm periurium,nec aliqua ratione seruādum. ¶ No.j.q̄ iurm ꝑ canonem prædictum in fauorem publicum non ligat.facit c.si diligenti.de fo.ppe.& s.e.sicut.¶ No.2.q̄iurm generale debet restringi,& intelligi fm subiectam mām,& reduci ad terminos iuris cōis q̄tum fieri ꝑt.facit c.i.c.ti.li.6.¶ No.ibi,non per omnia &c.q̄ ordo iudiciarius non vī ex toto in notoriis sublatus. facit ad id, quod no.hic in gl.2.¶ No.q̄ ordo q̄nq; consistit in non seruando ordinem solitum. ¶ No.q̄ tela iudicij ꝑt dici ordo in eo, quod inordinatè procedit:nam q̄nq; religio appellatur ordo: qa debet esse ordinata & approbata,vt le.& no.in c.2.qui cle.vel vo. Q̄nq; appella tur ordo caracter, qui imprimitur in ordinatione clerici.de quo
3 vide.32.di.in sum. ¶ † Vlt.no.q̄ dictum generale non semper generaliter intelligitur,quod procedit, q̄n non est eadem ratio omnium contentorum sub generali: alias secùs:& sic reducas ad concordiam iura.all.in gl.fi.quæ per hoc remanent declarata. ¶ Opp.& vī ex quo per extorsionem hoc iurm fuerat præstitum.non debebat ligare saltem effectualiter.ar.s.e.fi verò.& c.verum.Sol.gl.j.dicit,q̄ ob hoc videbatur non tenere:sed aliter non soluit ꝺrium: dic tu simpliciter,primò fm Io.An,q̄ hic nō fuit vera extorsio: secus in ꝺriis,facit de ele.quorundam.li.6.in pr.& cōstitutio Io.execrabi-
2 lis.in pr.hic tex.dicit quasi. ¶ † Ex quo no.q̄ quasi, diminuit & rē imperfectam significat vt no.in l.infacto.ff.de condi.& demon.vbi tex.iuncta gl.& in l.in personam.§.qui pecuniam.ff.de pact.vide gl. in c.parochianos.de deci.& c.prout.de do.& contu. vnde exponit tex.Inn.quasi per extorsionem, id est, ꝑ consilium vel desiderium tuum:non tamen fuit vera extorsio secundum eum. Secundò potest dici,q̄ præsupposito,q̄ verè fuisset extortum per metum,nihil ominus ligat donec sequatur absolutio per superiorem vt in ꝺriis
3 & dic,vt ibi plenius notatum fuit. † Sed hic aduerte ad vnam quæstionem vltra ibi tactam,pone,quòd per metum quis obligauit se per iuramentum ad id ad quod aliàs tenebatur de iure communi: nunquid tale iuramentum liget vt ꝑueniens incidat in periurium doct.hic instant,sed in dubio tene quod sic.Nam si tale iuramentū obligat ad indifferentia:vt in d.c.si verò.fortius ad id, quod est fm ius.Dicit tamen hic Io.An.quòd per superiorem poterit à tali iuramento absolui.quo bene no.Ex quo habes,quòd licet quis sit obligatus ad aliquid faciendum de iure communi: tamen si per metū iurat illud facere:potest petere absolutionem,ne fortè contrauenies incidat in periurium,vbi alias non incideret, & sic extendas c.si verò.s.e.ti.nam iniuria sibi irrogatur in eo quod illaquearur iuramento,ad iuris obseruantiam. vt in c.legebatur.de ma.& obed.
4 ¶ † Op.2.in eo quod tex.dicit,in notoriis ordinem iuris nō seruandum:quia imò seruari debet.2.q.1. Deus omnipotens & c.porrò. de diuor.Solu.glo.2.supplendo ad literam quod non est ordo seruandus.f.ex toto,sed in parte sic.Debet.n.fieri citatio, & sententia ferri:vt in ꝺriis.de hac materia dic,vt plenissimè no.in c.vestra.& c. tua.de cohabita.clerico.& mulier.Dom.Antonius dicit hic,quòd citatio exigitur, licet non peremptoria:de sentent ia dic,quòd exigitur, sed non cum solennitate, vel scriptura.dic quod respectu citatio

Sebast.Sap.

a ¶ Præsumptiones. Vide Bal.in l.excusatorem.C. de excep. rei iu. Bal.& sal.in l. addditos.C. de app. Bal.in l.raptores.C. de epis.& cle.Fel.ī c.a cū nō ab homine.s. de iu.Ro.ꝑ.483.īc. dubitāt primo ad fi.

Sebast.Sap.

b ¶ Quæro.vide Fel. in c.cū ordinē.versi. quarta declaratio.s. de reser.vbi tradit,q̄ nō dr notoriū.q̄ nō est notoriū iudici.

c ¶ Ad hoc facit.q̄ vult gl.no.in cle.sæpe.in gl.fi.ff.de verb. sig.& Im.q̄ l; cā ordinaria nō possit de ꝑsensu partiū fieri sūmaria: vt est gl.in c. de causis.de of.dele. tū secus est.ē quersq. qa cā summaria posset effici ordinaria,p istā rā'am:qa res de facili reuertiť ad nām suā,hic videmus .q̄ l;aliàs ī correctoriis nō fiat extrentio,ne dū ex idētitate rōis, sed nec ēt ex maiori tate,fm veras & cō munes spectiones,que tradunť in aut. quas actiōes.C.de sacrof. ec.nō tū in correcto riis sp licita est extē sio qū reditu rad ius cōe,&ad nām suam quasi mā tunc sit fauorabilis : & qa res de facili reuertiť ad nām suā.ita dr gl.Io lennis & melior de iure in c.statū.ī ver. numerandū.de ꝓbē. in 6. Ant.in c.olim. tbi.de ver.ſi. Ale.Im. in l.si ꝑstante.in pr. ff.sol.matr.

6 de iur.om.iu. ¶ † Et facit hæc gl.ad quæstionem,pone quem notorie fortè excommunicatū in vna prouincia:in alia verò, vbi gessit officium publicum, hoc erat occultum, nunquid tenebunt gesta habito respectu ad proninciam,vbi geruntur:vel nullo considerato quòd semel iste fuit notoriè excōicatus facit hæc gl. q̄ debent tenere.Idē tenet Pau.de Lea.& refert Io.An.sic sibi respondisse ita recitat d.Ant.in c.sciscitatus de reser.qui tamen opponit de dicto Io.An.in c.inquisitioni.de sen.exc.Mihi placet primum dictum,q̄ ꝓbo.ar.l.Barbarius.ff.de of.prætо.& l.2.C.de sen.& 3.q.7.infamis. §.tria.ver.verum. Nam in illis iurib.dī fraus est a seruo tolerato ratione publici officii:& profecto verisimiliter credendum est, quod in eorum partib.notorium erat illos esse seruos. Item ratio communis erroris prodicit, licet in alia prouincia factum sit notorium. Est.n.probabilis ignorantia respectu eorum quæ gerūtur extra prouinciam.ī.qui ma.ac.po.in c.fi.in aut.vt fa.no.const. Ad dictum Io.An.in d.c.inquisitioni,dico, q̄ non ob.qui solum dicit, q̄ notoriè excōicatus in vna prouincia,ꝑt tanquam notorius vitari in alia per scientes:licet ibi non sit notorius:& sic loquitur respectu scientium.sed respectu ignorantium potius sentit oppositum.

7 & hæc nor. ¶ † Sed circa hoc quæro,pone,q̄ factum erat notoriū
a non tū constabat iudici & nihilominus processit tanq̄ super notorio,nunquid teneat processus?gl.hoc non aperit:potius tū vī senti re,q̄ non,in eo,q̄dicit iudicem debere hoc casu procedere tanquā super occulto,vel præmittere cās cognitionem,an factum sit no torium:sed Inn.in c.tua.in fi.de coha.cler.& mul.tenet ꝺrium.ego sic distinguerem,q̄ aut qualitas notorietatis erat fundamentū iurisdictionis.Pone exemplum in c.j.de of.del.li.6.& in c.accusatus. §.fine.de hær.li.6.& tunc processus à iudice ignorante notorium, est nullus.ar.l.quæro.ff.de eo qui pro tut.& c.ex parte Alten sis.& quod ibi no.de ꝓcessu ꝓb.ad hoc theorica Bar.in l.2.ff.de iud.& l. multum.ff.de ꝺi.& dem.& Inn.in c.cum ꝺrin gat.q̄ si iudex mulctauit ꝓtumacem de contumacia prius sibi non ꝓstito, non valet sententia.& idem tenet in l.finita.§.Iuli.ff.de dam.infe.quod no.Aut qualitas notorietatis non erat fundamentum iurisdōis,sed solum præstabat facultatem respectu ordinis iudiciarij non observandi.& valet processus.& hoc casu ꝓcedat opi. Inn.Ratio est, qa error non est in fundamento, sed in quibuslam accidētalib,ad hoc l.2.ff.de iurisdom.iud.vbi t; finia.; iudex ignoret iurisdictionem suam esse prorogatā.ad idem quod no.Bar.ibi in d. l.2.& & l.si is ad quem.ff.de acq.hær.& ideò bona cautela est,vt iudex sp per suam interlocutoriam pronuntiet factum esse notoriū: & postea procedat tanq̄ super notorio: & valebit hæc ,pnuntiatio in trī:qa etiam si factum non esset notorium,valebit tū processus ordine non seruato.ad hoc quod le.& no.in cle.pastoralis.in gl.in ver.declarato.de re iu.facit q̄d in simili no.In.in c.2.de dil. ¶ Op vī enim iurm esse licitum, ēt si extendatur ad causas notorias: qa in eis ꝑt iudex ad cautelam iudiciarij ordinem obseruare. vt in c.bo-
8 næ.de ele. ¶ † Gl.in ver.reqrit soluit,& benè,q̄ iurm indifferenter præstitū ex duplici capite vī iniquum.primo, qa læderetur nimiū ius actoris cui inneberet onus ,pbandi:secundò,qa læderetur disciplina iudicialis,cū nō posset puniri notoria,nisi ,pbarētur. Ad c. bonæ.resp.vt patet in ea.vnde sæpe crimina remanent impunita.ꝺ c.vt famæ.de sen exc.& sic tale iurm inducerer periculū salutis.arg. 12.q.2.cū denotissimam.fm Io.An.ego larius in hac mā sic distin guo:q̄ aut iudex in causis summariis,non tū notoriis, vult procedere iudiciario ordine seruato,& ꝑt,ēt pertinentib.ꝺ iectis,quia hoc subiicitur abitrio suo, vt in cle.dispendiosam.de iu.& ibi per gl.Non tū puto eum se posse ad hoc infrō ligare:qa licet hoc possit ex libero arbitrio,non tū posset se necessitare: cum q̄nq; qualitas tpis aliud suadeat:nec debet posse à se abdicare facultatem à iure sibi ob bonum publicum ꝓcessum.simile in testē, qui nō ꝓpellitur in cā criminali & tū illicitum est iurm de non testificando. vt in c. ꝑstitutus.de test.& hoc intelligo,quo ad causas de quib.in d cle.dispendiosam.sed in aliis causis,quæ sui nā sunt summariæ,quas tertigi in c.j.de lib.obl.non puto,q̄ iudex inuitis partib possit procedere plenariè.ad hoc 11.q.1.si qs cū clerico.& in aut.de mā.prin.§.si
b tibi. Aut vult iudex ,pcedere in notoriis iuris ordine seruato:& si partes ꝓsentiunt,ꝑt:qa res b de facili redit ad nām suā.3 s.di.ab exordio.facit tex.d.cle.dispendiosam.in fi.& vide ibi bo.gl. Aut inuitis partib.& puto,q̄ non possit:quia læderetur ius actoris, vt dicitur hic in gl.& benè facit d.cle.sæpe in fi.neutro tamen casu poterit iudex se astringere iuramento: vt hic: per rationes prædictas & per hoc poterit dari alius intellectus ad c.bonæ.q̄tod ibi pars consensit: vnde sponte actor testes produxit.& de intellectu illius ca. dic vt ibi plenè notatur.

CAP. XXII.

1 *Si soluens uni sponte quod alteri est debitum,non liberatur.*
2 *Protestatio non euentat id,quod indebitè fit.*
3 *Iuramentum subditi de præstando obedientiam illicui non debet,est illicitum.*
4 *Quis potest esse uasallus plurium.*
5 *Iurans fidelitatem pro syndicatu archiepiscopo.an sit feudo priuandus.*
6 *Ex solutione alteri facta.an auocatur debitum,*
7 *Recipiens debitum alterius.an teneatur fieri.*
8 *Debitor an possit soluere creditori creditoris,ita ut sequatur liberatio.*

Ea te. ¶ Qui iurauit cui non debuit:cui deberet,iurare compellitur.vel summa generaliùs sic: Si vnum iuramētum vni debitum alteri præstatur,illicitum est.& eo non obstante cui debetur,præstādum est. Primo ponit exordium. Secundò narrationem ibi.sanè. Tertiò concludit.ibi,cum igitur. ¶ Casus literalis. Dominus Papa mādauit archiepiscopo Furitano quatenus nomine R.o. Ec.iuramentum fidelitatis exigeret & reciperet à iudice Carolitano pro ipso iudicatu.iudex ille requisitus noluit iuramentum illud exhibere, asserens: q̄ illud præstiterat Pisano archiepiscopo saluo Ec.R.o.honore.Papa hoc intelligens scribit super hoc iudici supra dicto,dicens, q̄ non remittit debitum,sed augetur: cum alicui soluitur,quod alij est præstandum. Sed cum iuramentum illud Eccl. R.o.dictus iudex præstare teneatur: si iuramentum iam præstitum contrarium reputet illi,quod domino Papæ præstare tenetur: primum illicitum est,& illo non obstante illud præstare debet: quod ab eo peritur.Si verò primum iuramentum non est contrarium præstando iuramento,illud sine mora præstare debet Ber.

¶ † No.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Et vide Alb. in c. 1 par. sta. q. 3 5. al's 3 3. ic. sed qd si qs dicat. Et idē dicit Bart. distinguens super hoc in l. q̄ oīa. ff. de proc. in pr. sequtur Ale. in l. turpia. ff. de leg. j. & l. fi. ff. quod q. iur. Addo ēt ipsū Pau. q idē tenet in c. cū te. de re iud. q̄uis ꝫriū teneat 2 Spe. in ti. de aduo. §. iam nūc. ver. hoc tñ caueat. Et pondera dū dē hic. Nā verbū iniuriosum p̄cedens vel subsequēs, pōdet verbū subsequēs. nam vī velle, q̄ indistinctē siue protestatio p̄cedat, deinde sequatur verbū iniuriosum, vel ē̄ idem 3 iuris sit vt teneat. sed inuenio q̄ Bar. in repert. in verſ. iniuria. tenet, q̄ si ꝓtestatio p̄cederet, deinde seq̄retur verbū iniurioſum, q̄ non teneret: vt si dicerē saluo honore tuo, vel salua reuerētia tua: & essem excusatus. sed nō puto, q̄ hæc litatio sit vera. Primò p̄r'am, q̄ hēt q̄ in his, quæ vno ꝓtextu fiunt, ſi est dare prius, nec posterius. i. nec. n. ff. de sol. iūcta doctr. Bart. in fi. in l. 2. §. hæc. ver. 5 ba. ff. de vul. & pu. Secundò p̄r'am q̄ hēt, q̄ quotiescunq; protestatio, siue p̄cedēs siue subsequens, est ꝫria actui, qui geritur, nihil releuat: vt probatur in c. solicitudinem. j. de ap. sed iniuria est ꝫria, ꝓtestationi, siue ipsa protestatio p̄cedat, siue subsequat: ergò nihil releuat. Et ita vī mihi velle hic Pan. ibi, precedēs, vel subsequēs & c. vt ſ. dixi.

Sebast. Sap.

b ¶ Salua reuerētia vīa. Vide Iaſ. in l. vt vim. ff. de iu. & iu. vbi dī, q̄ ꝑt dari libellus iniuriarū ei, q̄ dī, Tu mētiris, salua reuerentia. Et subdit, q̄ non liceret replicare, imò tu mentiris: vt ibi per eum.

Sebast. Sap.

c ¶ Eo inuito. Vide Bar. idē tenentē in l. non solū. §. fi. in fi. ff. sol. matr. & Bal. in l. j. C. de except.

¶ † Not. q̄ soluens vni, quod alteri est debitum non liberatur. Hoc intellige, quando ſpōte soluit, secus autem si compulsus iniuria ipſius creditoris vel aliter ſine iniuria debitoris: tunc. n. ſaltem habet exceptionem ꝫ verum creditorem, ar. opt. in l. nouiſſimè. ff. quod cum fal. tu. de quo vide plenè per Bar. in tra. de tyranno. & aliquid per In. in c. nihil. de ele. facit l. ſi merces. §. culpæ. ff. loca. quod no. facit enim pro iſtis qui ſoluunt aliorum credita tyrannis vel intruſis prælatis. de quo plenè per Bar. in loco. præal. ¶ † No. 2. q̄ protestatio non excusat id quod indebitè fit. & hoc q. vī ꝫria facto. de ap. ſolicitudinē. Hoc facit fm Hoſt. ꝫ quendam officialem, q̄ fecit hominem ſuſpendi, ſaluo iure ſuo. Item facit fm Mod. vt non minus teneatur de iniu- a ria, q̄ dixit, ſalua reuerentia veſtra, vos mentimini per gulam: nam verbum iniuriosum præcedens vel subsequens declarat quod ſi habet animū ſaluandi ſibi honorē. Ad hoc, l. ſi non quitū. C. de iniu. & l. ſi quis extraneus. ff. de ac. hæ. & ibi hoc not. Bar. poſt Dy. quod no. ¶ † Not. ibi illicitum. & tene menti, q̄ ſi ſubditus iurat obediētiam, & fidelitatem ei, cui nō debet in præiudicium ſuperioris, ſeu domini, tale iurm est illicitum: & hoc quia non potest ſeruari ſine ſalutis periculo, cùm non poſſit ſe obligare in præiudicium ſuperioris. ſ. c. venientes. facit c. cum contingat. in fi. ī. e. & in c. 2. de pact. li. 6. & quod no. In. ī c. olim. 3. de reſt. ſpo. ¶ † Op. vī enim quod iuramentum præſtitum archiepiſcopo ſem per ſit illicitum, cum veniat ꝫ ius ſuperiori debitum. arg. c. intellecto. ī. e. Sol. potest intelligi ſecūdum Inn. quando iurasset archiepiſcopo pro alio feudo, ſeu alia iuſta cauſa, & non pro iſto iudicato: tunc enim valet vtrūque iurm. & ſic habes, quòd quis potest eſſe plurib. obligatus ad fidelitatē, ſecus in ligio: potest enim quis eſſe vaſallus plurium: ſed non ligius. de quo vide bo. gl. in cle. paſtora lis. in verbo, homo ligius. de re iu. ¶ † Quā- b ro ſecundò, an iſte qui iurauit archiepiſcopo fidelitatem pro iudicatu ſit priuatus feudo. Hoſt. dicit. quòd ſic: qa quantum in ipſo fuit feudum alienauit recognoſcendo alium in dm̄m, vt in li. feu. de feud. non alien. limpe. & maximè ſi fiat ꝫ pacta iurata. C. de trāſl. ſi qs maior. ſed in ꝫrium facit iſte tex. in eo, quòd Papa exigebat iuramentum ab iſto pro illo iudicato. Reſpondeo dupl'r: primò ſaluādo dictum Hoſti. quòd feudum ex hoc incidit in commiſſum fauore domini: idò potest dominus tolerare illū, ſi vult. ar. in c. potuit. in fi. & quod ibi no. de loc. vel die quia ex iuſta ignorātia iſte fuit excuſatus. & p̄ hoc est text. ſing. in c. vn. de contro. inter do. & emp. feud. & fortè hoc dixit ſaluo honore ſedis 6 Apoſtolicæ. ¶ † Opp. tertiò, videtur enim, q̄ ex ſolutione alteri facta non augeatur debitum cū nulla lege hoc caueatur, ſatis enim est: quòd ſoluatur debitum cuius ſolutione contingit liberatio. l. 2. ff. ſi cer. pe. & inſt. qui. mo. tol. obl. in pr. Sol. gl. 1. & bene, quod debitum augetur ratione difficilioris ſolutionis. vnde ex hoc grauatur ad ſoluendum bis. Et pro hoc infert gl. 2. quod peius ſeu grauiꝰ est latroni, qui partitur ſpolia cum ſocio, q̄ ſi non partiatur. Hoſt. poſt Gof. dicit hoc verum, quando ideò non partiatur, quia penitet de peccato, & intendit vero domino reſtituere: ſecus quando fidem promiſſam ſocio frangit ad ſui commodum & ſic credo debere intelligi tex. cum gl. in c. fi. ad peccatum. 2. 2. q. 4. vbi gl. videtur ꝫria text. & vide quod no. Io. An. ſ. in proœ. ſuper glo. ſiue 7 ſit. ¶ † Quæro hic, dicit text. quod ſoluens alteri non liberatur, ſed nunquid recipiens debitum alterius tenea tur ad aliquid? gl. 2. dicit, q̄ tenetur furti: niſi creditor ratum habeat alle. ff. de fur. l. falſus. §. j. Aduerte, qa gl. generaliter nimis loqtur: nā primò non vī procedere in caſu noſtro: quia in reb. incorporalib. non committitur furtum, ſicut nec in aliis reb. immobilib. vt inſt. de vſuca. §. quod autem. no. gl. in c. dudum. 2. de ele. ſed debet gl. reſtringi ad res mobiles: & quando aliter recepit, ſciens debitum ad alium pertinere, & ſimulauit ſe procuratorem. Sic loqtur l. falſus. vel quando recipit nomine proprio ſine aliqua iuſta cauſa. ſecus autem ſi credebat debitum ad ſe pertinere: tunc enim excuſaretur à furto ſeu rapiña. inſti. vi bo. rap. §. quia tamen. Idem ſi recepit vt negotiorum geſtor. arg. l. pe. ff. de neg. geſt. & l. ſi pupilli. 8 ¶ † Nunquid autem poſſum ſoluere creditori creditoris mei, ita vt contingat liberatio ipſo iure? quæſtio est vtilis & non tacta per canoniſtas. Dico, quòd aut quæritur nunquid creditor meus ex illa ſolutione ſit liberatus: & dico q̄ ſic. etiam ſi eo inuito ſoluiſſem creditori ſuo. vt l. ſoluendo. ff. de neg. geſt. & inſt. qui. mo. obl. in pr. Aut queritur, nunquid ego ſum liberatus à creditore meo? Bar. in l. ſolutum. §. ſolutam. ff. de pig. act. ſic not. diſtinguit, quòd aut ego ſoluo creditori creditoris qui habet me vel bona mea obligata. Pone exemplum, ſi conduxi hoſpitium ab eo, qui conduxerat ab alio: & liberor ipſo iure, vt in d. §. ſolutam. vbi tex. no. nec mirum cum poſſum ab illo cogi ad ſoluendum. vt l. nomen. C. quę res pig. obl. poſ. ideò ſoluendo ēt creditori meo inuito, liberor. l. vtrum. ff. de ꝓſti. pec. Q̄ñq; ille creditor creditoris mei nō habebat me vel bona mea obligata, & tunc aut ideo ego teneor creditori meo: qa ipſe alij tenetur, & poſſum alij ſoluere: vt l. liber homo. ff. de neg. geſt. vbi patet, quòd ſi tu gerendo negotium meum recepiſti pecuniam mutuatam, liberor à te ſoluendo creditori tuo: quia contemplatione mea tu es illi obligatus. Aut cauſa quare creditori meo teneor est oīo ſeparata à prima: & tunc aut ſoluo creditori creditoris, creditore meo volente: & in dubio contingit liberatio. Aut eo inuito, & tunc non ꝓtingit liberatio, vt l. inuito. de ſol. & l. fi. C. de neg. geſt. Aut eo ignorante, & ꝓtingit liberō ope exceptionis. vt l. ſi opera. ff. de do. exc. & ibi bo. gl. Ex his no. dicit Bar. q̄ ſi primus creditor habet inſtrm, in quo continetur obligatio omnium bonorum, & per p̄ns iſte debitor debitoris, ſeu nomen eius ost obligatum, poterit ſoluere illi creditori creditoris: quod est not, vide tamen gl. inſt. qui. mo. tol. obli. in prin. quæ ſentit, quòd cuilibet creditori creditoris poteſt ſolui etiam inuito creditore, & contingit liberatio. ſed primum dictum credo verius per d. l. opera. & tenet etiam gl. ibi. & in d. l. ſolutum. §. ſolutam. & hæc nota.

CAP. XXIII.

1 *Iniurians licitè iurat ſtare mādato iniuriati, pro ſatisfactione iniuriæ & cum agitur de crimine criminaliter non poteſt compromitti.*
2 *In fœminam poteſt compromitti tanquam in arbitricem, non tanquam in arbitram. Fœmina poteſt eſſe arbitratrix, ſed non arbitra.*
3 *Arbitrator an poſſit mandatum renocare.*
4 *Filius hæreticus poteſt à patre ex heredari.*
4 *In omib. caſib. in quib. pater poteſt filium exhæredare, poteſt ei denegare alimenta.*
6 *Filia quam pœnituit luxuriaſſe, debet à patre ali & dotari.*
6 *Quis ſit arbiter, & quis ſit arbitrator.*
8 *An arbitrator poſſit aſſumi ſuper lite decidenda.*
9 *Arbiter procedit ſeruato iuris ordine: arbitrator procedit iuris ordine non ſeruato: coram quo proceditur lite non conte. nec ſententia datur in ſcriptis.*
10 *Arbitrator quis poteſt eſſe in facto proprio: arbiter verò non.* (iudicis.
11 *Arbiter nō iurat nec partes arbitrator verò ſic: & arbitrium iuratum parit officiū*
12 *Arbitrator an poſſit ut ſuſpectus recuſari.*
13 *Monachus an poſſit eſſe arbiter uel arbitrator.*
14 *Iudex ordinarius poteſt eſſe arbitrator, & non arbiter.*
15 *Ex arbitramento an naſcatur actio.*
16 *Arbitramentum an homologetur.*
17 *Quo iure ſententia arbitratoris reducatur ad arbitrium boni uiri.*
18 *Compromiſſum factum in arbitrium, ſoluitur more unius ex compromittentib. ſ ecus ſi compromiſſum ſit factum in arbitratorem.*
19 *Attestationes & confeſſio factæ coram arbitro, faciunt fidem coram iudice: ſecus ſi coram arbitratore.*
20 *Confeſſio facta coram arbitro poteſt reuocari, etiam poſt ſententiam latam: ſecus coram arbitratore.*
21 *Litis cōteſtatio coram arbitro interrumpit præſcriptionem, ſecus cora arbitratore.*
22 *Arbiter non poteſt procedere dieb. feriatis. Inſtantia an currat coram arbitro uel arbitratore.*
23 *Arbiter & arbitrator an ſi ſimel pronuntiauerunt: poſſint mutare ſuā ſententias ſuas.*
24 *Arbiter uel arbitrator an cogantur laudare.*
25 *Arbiter non poteſt ſententiam ferre in eccleſiā: at arbitrator ſic. Diſpoſitio, c. Acceſ de immunitate eccle. li. 6. habet locum in arbitro,*
26 *Arbiter ſeu arbitrator an poſſint extendere manum extra compromiſſum.*
27 *Excommunicatus an poſſit eſſe arbiter & quis dicatur notorié excommunicatus.*
28 *Arbitrator poteſt de bonis unius alteri tradere: arbiter verò ſecus.*
29 *Arbitrium ſi conſtet manifeſtam læſionē & enormē poteſt per ſuperiorē retractari.*
30 *Quæ eſt ratio, quòd ſententia arbitri non reducitur ad arbitrium boni uiri, ſed arbitratoris ſic.*

Promit

a ¶ Quintauallis. adde, q̄ An. in c. ſuper quæſtionem. de offi. de leg. dicit q̄ ſi ex ſtatuto omnes ſententiæ debeant poni in caſtro, nō habet locum in ſententia arbitri.

b ¶ Præcipit illicita. Vide Bal. in c. j. §. j. de lege. Corā. & ī aut. genera liter. C. de epi. & cle. & in l. fi. C. de ꝓhen. cmp. & in l. 4. C. de do. promiſ. & in aut, hæres. C. de ſecund. nup. & 3 1 *Promittens ſtare ſententiæ arbitratoris ſub pœna, uel iuramento non incurrit pœnam, nec peruritur ſi petit q. reducatur ad arbitrium boni uiri.*

in l. hac edictali. e. ti. D. Car. in c. ex poſita. de arbi. vbi ſing. ſr 3 2 *An partes poſſint per pactum renuntiare reductioni ad arbitrium boni uiri.*

loq̄ſ. Et ponderabn in ver. filij. qa hic est 3 3 *Reductio ad arbitriū boni uiri, pro quanta læſione detur.*

caſus q̄ in ꝓmiſ- 3 4 *Petens reductionem ad arbitrium boni viri ſi ſuccumbit*

ſo & ſic in mā ꝓctus maſculinū. ꝺcipit ſe minū: q̄d est ꝫ Arc. in c. ſi qs iuadēte. 17. q. 4. Vtrū aūt laudi- 3 6 *an incidat in pœnam compromiſſi. Reducens ad arbitrium boni uiri, ſi pro parte ſuccumbat & pro parte obtineat: an incidat in pœnam totam, an excuſetur.*

iniquū excuſeſ à pēna ꝓmiſſi. vid Io. d Im. ꝓſ. 5. & ꝓſ. 147. 37 *Si petitur reductio ad decem: & iudex reductionis ſententiauerit in quinque, ſi non uult ſoluere quinque, an incidat in pœnam compromiſſi.*

& in ꝓſſuo 161. vbi poniť ꝓſilij. Flo. & I 38 *Intra quantum tempus arbitrator debeat arbitramētum explicare.*

c ¶ Arbitratrice. Ad uerte tu, qa in arbi- 41 *Bonus uir eſt iudex. & ad quē ſit iudicē iſta reductio.* 39. ꝓſ. 164. & 73. An. B. 40 *A ſententia iudicis reducentis arbitramentum ad æquitatem, non poteſt appellari.*

tratrice in l. in multis. ff. de ſta. homi. vī. 42 *Pendente reductione ad arbitrium boni uiri impeditur executio arbitramenti.*

hoc dictū reſtringere vt non hēat locū 43 *Si eſt compromiſſum tanquam in arbitrum, & in arbitratorem: an ſit arbiter, an arbitror.*

inter ꝫiunctos. & ita debere limitari hūc tex. d. c. dilecti. & l. fi. 44 *Si arbiter aſſumptus modo prædicto, ferat ſententiam: inſtam: an uocat talis ſententia.*

C. de arb. p iſtum all. Ant. Franc. 45 *Arbitrator poteſt procedere ad ſententiam absentib. partibus: arbiter uero non.*

¶ Circa hoc, q̄d hic dī d muliere an poſſ- 46 *Tertius non eligitur ſi duo arbitratores diſcordant.*

ſit eſſe arbitratrix, vi a de Spe. ī ti. del. ī §. 8. ī verſ. item, quòd eſt b mulier vbi dicit q̄ q̄ nec iudex, nec arbitra eſſe ꝑt, ſed arbitratrix ſic. Et vltra li 1 mitationē hic datā p iſtū exiſtimarē ēt poſſe limitari, niſi mulier eſſet ī dignitate ꝓſtituta: qa tūc poſſet iudicare & arbitrari. Nam mulier ſuccedit in dignitatibus: vt per Abb. in c. ſignificauit. de reſcr. & no. in c. dilecti. de arbi. hic all. Et ad d q̄ mulier nō fungitur officiis ciuilib. publicis: vt p Spe. in ti. de ſyndi. in §. q de mulierib. & in tit. de cur. in §. 5. in ver. ſed nūqd mulier. & iō nec poſtulare, nec aduocare ꝑt: vt per Spe. ī ti. de diſp. & all. §. 4. ver. vel illud. vbi ponit de illa Calfurnia, de qua loquitur tex. in l. j. ff. de poſtu. Qā vltimū intellige verū, niſi ꝓ perſonis miſerabilib. ꝓ quib. ꝑt ꝓcurare, & aduocare. c. ſi. ſ. de ꝓcu. 3. q. 7. sūt tā t. C. & adū. duer. iu. l. petitionē. §. licētiā. & vide Bar. in diſp. q̄ habuit beata virgo cum diabolo, q̄ incipit, acceſſit Maſcharon ad omnipoten

Quintauallis.

a Qui iurauit ſtare mandato alicuius, non tenetur parere, ſi præcipit illicita, b vt q̄ filium exhęredet, vel vxorem abiiciat, & est c. famoſum valde pp materiam arbitrorum quæ hic tractatur. Communis diuiſio. ſecun 1 ibi: quocirca. ¶ † No. 1. q̄ pro ſatisfactione in iuriæ licitè iuro ſtare mādato iniuriati. & ſic poſſum validè me ſubijcere iudicio aduerſarij mei: & quanquam pater hoc iuramentū præſtiterit occaſione iniuriæ illatæ per filias tamen eadem ratio est in ipſis filiabus: vt ꝓbatur ſ. e. veniēs. & facit l. ſi libertus. ff. de ope. li. Et ex hoc & ex tex. infero, q̄ licet non poſſit compromitti: cum agitur de crimine criminaliter. vt c. pe. de integ. reſt. & l. nō diſtinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali. ff. de arbi. ſecus tamē est, vbi agitur de crimine ci 2 uiliter, vt hic ¶ † Secundò no. q̄ in fœminā ꝑt compromitti tanquam in arbitratricē: ſecus tamen tāquam in arbitram: quia hoc vltimum est officium virile. cum habeat ꝓcedere iudicialiter vt ꝓbatur in ca. dilecti. de arb. & l. fi. C. de arb. quod intellige niſi fœmina ex dignitate habeat iuriſdictionem: vt quia est regina vel committi ſſa: vt d. c. dilecti. & dic vt ibi no. & p̄ gl. & per Bar. in d. l. fi ¶ Tertio not. quem poſſe ad obſeruantiam arbitramenti ſe obligare per iuramentum. Et no. hoc caſu arbitrator præcipit ſub debito præſtiti iuramenti. Facit c. breui & quod ibi dixi. ſ. c. ¶ Not. 4. quòd arbitrator poteſt pronuntiare ſub conditione, decernendo in futurum, vt patet ibi: ſi quando filiæ &c. Et pro hoc, quia dictum arbitratoris nō est pro priè ſententia ſed potius quidam contract' ſeu tranſactio: vt in auth. vt dif. iud. in princi. iuncta gloſſ. & in auth. ſi verò contigerit. C. de iudi. ¶ Not. quòd in iuramento generali de obediendo vel parendo mandato alicui' non veniunt illicita. Pro hoc, c. veniens. ſ. e. tis Dei pñtiam Et adde, q̄ mulier religioſa cōſtitui ꝑt ꝓcuratrix à Papa vt in c. cū dilecti. de ꝓſt. & vide Car. in cle. 3. in j. opposi. de. pc. d ¶ Cōpromiſſi. Quia qñ ꝓnuntiauit ꝫ formā ꝓmiſſi laudi ſit nullū, ꝑbat Ro. ꝓſ. 115. inc. viſo ꝓmiſſo in fi. & in ꝓſ. 141. inc. eximiè doct. & in conſ. 175. inc. dictum laudum. 3 & c. j. eo. ti. li. 6. ¶ Not. vlt. † quòd arbitramētum continens rem illicitam, & à iure prohibitam, est ipſo iure nullum: vt probatur in fin. ibi, denunties &c. non enim mandat à iuramento abſolui, ſed denuntiat non teneri. is. n. qui denuntiat nil agit. l. hæredes palā. ff. de teſta. Ex hoc infertur, q̄ verbum præce dēs, ibi reuocet, &c. debet intelligi de facto propter opi. vulgarium. Ex quo verbo poteſt argui arbitrorem poſſe ſuum præceptum reuocare: quod poteſt admitti quando ꝓnuntiauit contra formam ꝓmiſſi d vel quando mandatum non tenuit. de quo tamen remitto ad ea quæ leguntur, & notātur in l. dicere. in fine cum duabus ſeq. legib. ff. de arbit. & potes dicere tam in arbitro, q̄ in arbitratore, quod ſi ex toto pronuntiauit ita quòd finitum eſt officium ſuum non poteſt illud reuocare: ſecus in interlocutoria per quam non finitur poteſtas ſua: dic vt in dictis iurib. plenius no. maximè per Bart. Facit c. ſi compromiſſarius. de elect. li. 6. & l. ſi cui. ff. de ſeruitu. & c. in literis. de offi. delega. Iſtæ autem mulieres poſſunt reuocare mandatum, quia hoc concernebat earum perſonas: vnde reuocant tāquam partes. Item mādatum fuit ipſo iure nullum: & reuocatio potius refertur ad factum quam ad ius, vt ſ. dixi. dic tamen de materia vt plenius nota. Bar. in d. l. dicere. cum ſeq. & per Io. An. in ad di. Spe. in ti. de arbi. §. ſequitur. ver. ſed pone. ¶ Contra hoc & contra tex. opp. arbitramētum tenet mero iure quātuncunque ſit iniquū licet poſſit peti reductio ad arbitrium boni viri: vt in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſocio. Sol. intelligo iſtum tex. quando arbitramentum est contra ius, quo caſu est prorſus nullum ſine petitione reductionis: vt in c. examinata. de cōſir. vti. vel inuti. Hoc enim mandatum fuit non ſolum contra ius ciuile, ſed etiam contra ius diuinum & gentium vt ſcilicet filij ſine cauſa ſufficienti ex hæredarentur: & coniunx ſine cauſa fornicationis repelleretur: vt in auth. vt cum de ap. cog. §. aliud quoque capitulum. & in c. 2. de coniu. lepro. ſecus autem, vbi mandatum eſt ſet iniquum, non tamen contra ius: & ita ꝓcedat contrarium ¶ † Opp. ſecundò, & vide 4 tur, quòd ſi etiam mandatum non eſſet contra ius modo prædicto: tamen iuramentum non aſtringebat iſtum Quintauallem: quia iuramentum non extenditur ad veriſimiliter non cogitata, vt in cap. veniens. & quod ibi no. ſ. eo. & quod no. Io. And. in ca. vno. de commo. ſed veriſimiliter in iuramento generaliter præſtito non videtur quis cogitaſſe, vt exhæredet filios, vel vxorem à ſe abiciat: ergò ad hoc non tenebatur. Sol. gl. 2. videtur hic ſtare contrario & bene: & videtur coniungere duas cauſas præmiſſas ſimul: ex ratione illiciti mandati: & quia veriſimiliter hæc nō cogitauit, nec obligabatur Quintauallis ad obſeruantiam iſtius mandati: & hinc ſumpta occaſione enumerat hic gl. cauſas legitimas exhæredationis filiorum: quibus addunt Pet. & Abb. cum filius eſt hæreticus. de hæret. excommunicamus. §. credentes. † Et dicit Io. An. quòd in omnibus caſi- 5 c bus, in quib. pater poteſt filium exhęredare fortius poteſt alimēta denegare. de quo remittit ad Spe. qui fil. ſunt legitimi. verſ. quod ſi ipſa, & ſequen. Idem tenet Bart. in l. diuus.

de Are. in §. fi. Inſti. qui. mo. ius pa. po. ſol. in fi. & Ang. in §. huic autē

Universidad de Deusto
Biblioteca

Insti. de actio. Eodem modo ex omnib. illis causis nedum filius potest exhæredari, nedum alimenta denegari, & dos auferri, & inuitus emancipari: sed etiam, quod est fortius, filius perdit priuilegiū filij, & ideo si pater interficeret filium: qui commisisset in eum aliquam ex illis causis, non tenetur pœna parricidij, sed deberet aut relegari aut deportari: & similiter si filius interficeret patrē, q aliq de septem causis ingratitudinis a erga filiū ꝓmissas, nō incurreret pœnā parricidij, sed pœnā ꝺportatiōis. Ita Bar. in l. diuus. ff. de parricidi. Iaſ. l. i° ciuile est. ff. de inſt. & iure q di cit, ꝙ non meminit se alibi legisse.

Ant. Franc.

¶ Circa hoc an alimenta possint filio denegari ex illis causis, ex quib. ꝑt eū exhæredare, de qb. hic & i §. cās. i aut, vt cū de app. cog. dicas q̄ sic: vt est gl. i. l. si qs à liberis. i §. idē iudex i ver. detulerat. ff. de lib. agn. & vide Bart. i l. si patrē. C. de alē. liber. & i l. diuus. ff. ad le. Pōpe. de parri. Et hoc verū est, ētsi ma b ter peteret cogi patrē alēdū filiū: vt i l. 2. & ibi p Bart. C. de alē. lib. Et adde ꝙ adeò alimēta dentur à patre filiō, q̄d nisi filiꝰ alat & fame pereat, teneat pater lege Cornelia de sicariis: vt est gl. Et Bar. in l. necare. ff. de lib. agn. & cogit pater offō iudicis ad alēdū filiū vt plenè p Bart. i d. l. si qs à liberis. i prin. Nec ꝑt filiꝰ patre viuēte aliq̄d vltra alimēta petere de bōis paternis: vt p Bal. i l. quis. C. d fideic. post. Cy. i l. nō ꝑt ff. de ad uo. Et istud itellige verū, nisi filiꝰ posset laborare, & viuere d suo latere ſm Bar. in l. j. d medicā. vasi. lib. 11. nisi forsan. filius ētartifex, nō posset artē exercere saluo honore: qa tūc pater, quis filiꝰ posset viuere ex labore suo, teneꝫ eū alere: vt p Bar. in l. si qs à liberis. in ver. q̄d si filius. Et vide Ang. in l. j. C. de diuor. fa. apud quē fil. educ. debe. & adde, q̄ si filius haberet aliunde, vñ se posset alere, nō teneꝫ pater eū alere: vt p Bal. in aut. res q̄. C. cōia de leg. Et adde ꝙ filius peccās in corpus suum sicut ꝑt exhæredari, ita ꝑt ēt sibi alimenta denegari: vt per Spe. in ti. q fil. sint legi. in ver. quid si filia. & ibi per Bal. in add. An aūt possit filius inuitus emācipari à patre dicas, ꝙ filius cogit ꝓsentire emācipationi q̄ vult pater facere de eo ex cāv. t qa sit nimis molestus patri, ſm Bal. post Bar. in l. nec quus C. de emā. lib. alias aūt nō: vt p Bal. in l. vt libe ris. C. de col. p tex. in aut. quib. mo. natu. effi. sui. in §. g̃naliter. & hꝰ p Bal. in l. quis. C. de fideic. & p Ale. post Io. de Im. in l. vtrū. ff. de verb. obl. & ꝙ eundē post Bar. in l. quidam cum filio co. ti. & vide Spe. in ti. de offi. ord. in ver. reus vero. & in ti. de pign. in §. 2. in ver. arrogator. Et an eꝫ ꝑter possit cogi à filio emancipare illū, habetur in l. filiusfa. in §. secundū̄m vulgarem. ff. de leg. j. & in l. si cui. ff. de condi. & demon. & in l. non potest ff. de adop. & per Paul. de Ca. in cōs. 61.

a ¶ De peccato. In §. penul. in versi. quid si pœnitentiam egerit. & Ant. hic & Bal. in l. filia. C. de inoffi. testa. vbi Bald. ponit de bona filia, quæ fuit meretrix, si pœnitentiam egerit, & reducatur ad bonā vitam, non poterit exhęredari, nec ei alimenta denegari, tenet Ale. in l. j. ff. solu. matr. Et sic per hoc sunt limitanda omnia dicta ī precedenti additione. Et iste est vnꝰ no. effectus pœnitētiæ, vt ꝑ pœnitiā recupere ret priuilegium filiationis. Adde tamen Bal. in l. i arenam. & in l. si filiam. C. de inoff. testa. vbi dixit, si filia est meretrix, mater non ꝑt eam excludere a querela in officiosi contra suū testamentum, si ipsa mater etiam fuit meretrix.

a ¶ De peccato. Hoc idem decidit Bal. de muliere, quæ fuit meretrix, in l. si filiā nostram. C. de inoff. testa. videlicet ꝙ ex hoc pater eam exhęredare non poterit.

Ant. Franc.

¶ Ad hoc, ꝙ hic dicitur de filia meretrice pœnitētiam agēte, an recuperet iura filiationis, ita ꝙ non possit tunc exhæredari, vel ei alimenta denegari: dicas. ꝙ licet pœnitētia in foro conscientiæ non tollat pœnā legalē, vt per ꝓ do. Vber. in c. z. de emp. & vend. & hꝰ p Bal. i l. placet C. de sac. ec. & per gl. in c. gaudem⁷. de diuor. tū hoc casu talis pœnitētia operatur istū mirabilē effectū. Ad q̄d ēt vide Spe. ī ti. de ꝓpe. iudi. ade. in §. j. in ver. 17. Et pro hoc facit qa filia me retrix, quæ pœnitētia ducta matrimonium ꝓhibit ſm materiam. ca. inter opera. de spōsa. nō ꝑt capi. psonaliter, stāte statuto, ꝙ mulier meretrix possit persona

c liter capi: qa tunc cēsetur esse ꝓ n tens, ſm Bal. & doct. in l. ꝓsenta neū. C. quō & q̄n iudex. & habetur per Io. An. in addi. Spe. in rubr. de iniu. & dam. da. De matre autem meretrice vt non possit filiam ēt meretricē exhæredare, per ea, quæ hīr hic in all. l. in arenā. C. de inoffi. testa. adde quæ habentur & no. in l. viro arq; vxori. ff. sol. ma. vbi paria delicta mutua compensatione tolluntur.

b Sebast. Sap. ¶ In arbitratore. Vide An. in c. cum venissent. ī. de iudi. & in c. cum olim. ī. de præsc. & Old. ꝺ. 156. inc. primū. de quo q̄ritur. Ial. in l. qui iurisdictioni in primis verbis. ff. de iurisd. om. iudi. c Sebast. Sap. ¶ Officiū iudicis. Quod ex modo procedendi cognoscatur quis sit, arbiter. & arbitrator: vide Cuma. in cons. 7. inc. visis compromisso. Et nunquid in dubio actus cēsēatur factus tanquā coram arbitratore, vide Ale. in cons. 13. Fran. Cremen. in sing. 147. inc. commissa est quæstio. Fel. in c. cum ex officij. ī. de præscr. And. Sicul. in c. 2. in i. no. 8. de offi. delc, & in c. volentes. ī. de offi. leg, Are. in l. nemo. potest. ff. de leg. j.

hoc

a ¶ Transactio. Vide Ial. in l. cū trāsegisse. C. de trāsa. vbi post Ang. infer ꝙ ex quo arbitramētū est q̄dā 8 transactio, in eo nō req̄rit̄ scriptura. Vid Ale. in ꝑ. 82. in j. vo. Ial. i l. si sup possessione. C. d trāla. ver. istū tex. vbi plura infert.

a ¶ Trāsactio. Arbitramētū strictè & ꝓ prię nō est trāsactio, & ideò arbitrator ꝑr in totū ꝓdēnare, nullo dato, vel retento. Et vide Ant. in d. ca. si quando. de deleg.

b ¶ Quia suspecti. Vide Bal. in l. aptissimi. C. de iud. And. Barb.

c ¶ Posse recusari. tu pondera, qa si dedit ptātē lædendi enormiter & enormissimè, ita, vt hodie fit, vī ꝙ nō possit recusari vt suspectꝰ, p id, q̄d no. Bal. in l. vēditor. C. de rescin. vēd. quē refert Lud. Ro. in rub. de arbit. A. B. Sebast. Sap.

d ¶ Quia mulier. Vide Ro. in sing. 684. inc. tu audiuisti. vbi ponit vnū casum, in quo mulier ꝑt eē arbitrix. quē dicit, Canonistis incognitū.

e ¶ De mōacho. An & q̄n monachꝰ posʃa est esse arbiter vel arbitrator, vide Im. in cle. & si principalis de resc. & Arch. in d. c. pītium. 16. q. 1. tenet, ꝙ nō possit esse arbiter. & ꝺr de hoc haberi ꝑ Host. in Sūma de arbi. §. sed qs posset esse arbiter in 9 fi. de hoc ēt vide per Im. post Guli. in cle. religiosus. in ver. tractātur hic de ꝓc. An aūt nouitius existēs in ꝓbōne religionis infra annū ꝓbōnis possit esse arbiter. Vide D. in c. bñficiū de reg. li. 6. Itē add Bal. ī d. l. si q ex ꝓsensu. in fi. C. de epis. audi. vbi ꝺt, ꝙ monachus ꝑt esse arbitrator, sed ñ arbiter nisi sit monachus factus epūs. Et ꝙ monachꝰ nō possit esse arbiter tenet Archi. i §. tria. ver. si verò iudex. circa prin. p illū tex. cū monachus dicat̄ seruus. 2. q. 7. Bar. ī l. ñ distinguem⁹. § sacerdotio ff. ꝺ ar. De q̄ ēt ꝑ Bar. ī l. Pedius. §. j. e. tit. & vide ꝺ hoc ēt ꝑ An.

hoc propriè vī velle tex. in d. §. arbitrorum cū duab. ll. seq. & sic limitarem dictum Inn. hic & Bar. in d. §. arbitrorum. & facit ad prædicta, quod no. Spe. in ti. de ar. §. i. ver. arbitrator verò. ¶ †† Et ex prædictis collige aliquas ꝺrias inter arbitrum, & arbitratorē. Prima enim & principalis est, qa arbitrator ſp assumitur circa ꝫctum: arbiter verò assumitur in lite. Ita dixit Ia. de Arc. vt refert Cy. in l. si q ex consensu. C. de epis. aud. Sed istud prima frō te vī ꝫ istum text. vbi arbitrator fuit assumptus non super ꝫctu sed super satisfactione iniuriæ. Item ꝫ l. j. §. inde quæritur. ff. de noui ope. nun. vbi assumitur super lite. & idem & clarius probatur in aut. si verò ꝫtigerit. C. de iudicis & ideò alij dixerunt vt refert Bar. in d. §. arbitrorum. & Inn. hic, ꝙ arbiter est ille, qui habet iudicare de iure ſm ordinem iudiciorum: arbitrator verò est ille q assumitur de iure & de facto Bart. verò in d. §. arbitrorum, dixit, ꝙ si bene aduertātur istorum opiniones. non discordant. Nam qñ assumūtur sup lite, assiumuntur sup ꝫctu scilicet fiēdo, qa arbitramentum est quædā transactio vt no. in aut. vt diff. iu. in prin. vnde ꝺr assumi super ꝫctu transactionis ineundo: vnde in effectu arbitrator sp assumitur super ꝫctu aut scilicet ꝫplendo, qa fuerat à partib. inchoat⁹ vt d. §. pretium. Inst. de emp. & ven. aut super ineundo & perficiendo, vt quando assumitur super lite. vt transigat inter partes. Nec ob. si dicetes, ꝙ ſm hoc nunq̄ poterit arbitra tor assumptus super lite in totum absoluere vel in totum ꝓdemnare, cum arbitramentū sit transactio, vt dictum est, transactio verò nullo dato vel retento non valet. vt in l. trāsactio. C. de trāsa. & c. super eo. S. e. ti. Nam rñ detur ſm Bar. ꝙ transactio est genus ꝓtinens in se omnem modū, per quē receditur à lite, vt probatur in l. 2. ff. de iurei. vbi ꝺr ꝙ iurm delatum in iudicio à parte parti, ꝺr quędam trāsactio. vnde intelligas, ꝙ arbitramētum est quædam transactio a in genere, hoc est q̄ dam quentio per q̄ à lite receditur. Contrarium verò procedat in trāsactione in specie, in qua regritur qaliqd detur vel retineatur. Ex quib. infertur, ꝙ arbitrator assumptus super lite poterit in totum absoluere vel ꝓdēnare. Pro hoc iste text. & §. e. c. veniens. Concludo ergò, ꝙ prima ꝺria principalis est, qa arbiter assumitur super lite, arbitrator super ꝫctu aut perficiendo, vt patet ex prædictis.

b Secunda ꝺria est, qa arbiter eligitur, vt sit loco iudicis, ita vt habeat procedere iuris ordine, d. l. j. & l. si de meis. §. recepisse. vnde non ꝺt procedere dieb. feriatis, sicut nec iudex, vt l. omnes. C. de arb. & plenius dicendū vt in l. si de meis. §. fi. & l. feriatis. ff. e. ꝺt ēt iudicare ſm ius & ñ tollere vni vt det alteri, si cut facere debet iudex: tñ ex iniquitate non restituitur arbitrium: vt l. diem, ꝑferre §. stari. & l. qualē. ff. de arb. nisi interuenerit fraus seu prętium: de quo in l. 2. C. e. arbitror verò, vt S. dixi, assumitur super ꝫctu. vt procedat extra iudicium: est ens ꝓpositor & mediator inter ipsas partes: vnde sicut istæ partes procedunt ad ꝓpositionē extra iudiciales ita, & arbitrator. Hinc dicit notabiliter. hic In. se non facere vim, vtrum iste arbitrator fecerit litem ꝫtestari inter partes, vel si sniam in scriptis pronūtiauerit, vel simpliciter nudo verbo quod sibi visum est, dixit: qa corā eo non est iudicium nec quasi iudicium: sed totum in sua positum est voluntate: & prædictarum solennitatum obseruatio non est nisi coram iudice, vel arbitro: & ita non pōt dici lit. ꝫte, vel snia secundū̄ cum quæ verba bene notabis. Pe. hic. n. dixi in c. præsentata. supra de testi. quod licet arbitrator recipiat testes solenniter non tñ per hoc attestatio-

nes facient fidē corā iudice: qa illa solēnitas per inde hī, ac si non interuenisset rō prædicta: & sic reperiuntur omni casu receptæ fi-
10 ne li. ꝑt. & alio ordine iudiciario. ¶ † Tertia ꝺria colligitur ēt ex prædictis: qa in facto ꝙ prio q̄s non ꝑt esse arbiter: sed arbitrator licī-
11 rōnē s. tetigi. ¶ † Quarta ꝺria qa arbiter nō iurat nec partes dēnt iurare ā obseruātia arbitrij, vt hodie prouisum est de iure ci. auth. decernimus. C. de arb. Sed in arbitratore nō reperitur prohibitum vt hic. & §. eo. veniēs Facit l. hac edictali. C. de secū. nup. & hoc tenuerunt Bar. & Bald. in d. auth. decernimus. Quid aūt sit de iure canonico, certè in arbitratore casus est hic. & §. e. veniēs. in arbitro dic, vt le. & no. in c. 2. de arb. vbi de hoc. Dicit tñ no. Bal. in d. aut. ꝙ licet arbitriū nō pariat actionem, qñ fuit iuratū ꝫ tenorē illius aut. tñ de iure canonico poterit iurās ex officio iudicis ꝙpelli ad illius obseruantiam ar. ca. si vero. S. e. dic vt no. in d. ca. 2. Bar. tñ tenuit ꝫ-
12 rium dicens, ꝙ iurans peccauit in iurando dictum Bal. plus placet. ar. corū q̄ dicam. ī. e. cum ꝫtingat. ¶ † Quinta ꝺria, qa arbiter recusatur vt suspectus. ff. de arb. l. nō distingue mus. §. cum quidam. fecꝰ in arbitratore ſm do. Ant. hic, all. d. §. cùm qdam. & d. §. arbitro rum. & d. §. recepisse. & l. 1. §. & post operis. ff. de noui. oper. nunc. Sed certè illa iura non probant arbitratorē nō posse vt suspectum recusari: licet pro hac diuersitate possit indu ci hęc ratio. dicto arbitri statur omnino me tu pœne sue iniquū siue æquū: vt in d. §. stari. merito ius prouidet, vt possit ante sniam recusari. Intellige, vt no. in d. §. cū qdā, ex cā superueniēte post ꝙpromissum. ar. in ca. insinuate. de offi. deleg. Itē puto in cā prius orta nūc nouiter detecta. vt est gl. no. 1. c. si qs epō rū. §. exceptio. 3. q. 6. In dicto verò arbitratorū est ꝑditum remediū: qa ꝑt peti reductio ad arbitriū boni viri. d. §. arbitrorū. & hic, & ſ. e. veniens. Sed hoc nō ob. mihi illud dictū nō placet. Nā video, ꝙ in iudice est ꝑditū remediū appl'onis & tñ ꝑt an fctū recusari qa piculosum est corā suspecto agere. 3. q. 5. qa suspecti. & de ap. cū ſpāli. Pōt. n. saltē de fctō grauari & Vexari in appellādo & patēdo reductionē ad arbitriū boni viri: id est iudicis & huic grauamini fctī iura volūt obuiare. de arb. puenit. & q̄d ibi no. Itē video ꝙ ꝓcurator ꝑt vt suspectus remoueri. ff. de ꝓc. ī. itē si suspect⁹. licet ꝫ cū possit agi, si male versaret ī officio. ff. mā. p tot. Itē in notoriis iudex recusari ꝑt, ꝙ pena imponēda nō est exꝑssa in iure sed venit imponēda arbitrio iudicis qa in arbitrādo possit grauare
b partē: vt no. Arc. in d. c. qa suspecti: b & Host. & Io. An. in d. c. cū ſpāli de ap. dixi in c. cū veniſſent. de iud. ergo. idē dicēdū in casu nro. Sed licet arbitrator ꝓcedat iuris ordine nō seruato. vt d. §. recepisse: tñ in arbitrādo possit excedere modū & periculosiſſimū est, vt dicto aduersarijseu suspecti se q̄s exponat quare credo ipsum vt suspectū
c posse recusari. c Pro hoc facit, qa tex. in d. §. cū qdā. logē indistincte in arbitro. Sed largo mō appl'one arbitri, venit arbitrator. vt in d. §. arbitrorū & nos nō sum⁹ in mā odiosa vt dēat fieri restrictio, sed fa uorabi. qa recusatio admittī ex quadā æqtate, vt in c. cū inter. ꝺ ex ee. Sed reperi hāc opi. An. fuisse originaliter Guli. de Cu. & Fran. de Are. & ipsemet d. An. in alia parte huius c. refert. Mouet iste, ꝙ à psona arbitratoris anteq̄ arbitretur nō receditur l. si q̄s arbitratu. ff. de ver. obl. & l. fi. C. de ꝫhen. emp. Sed hæc rō mihi nō satisfacit, qa & à psona arbitri nō receditur, vt alius assumatur imo vno deficiē te, ex toto expirat ꝓpromissum, vt in c. vno delegatorum, de offi. de le. & nihilominus ꝑt recusari pp suspicionē, vt in d. §. cum qdā. ergò idē in arbitratore, quinimo in multis casib. ꝑt recedi à persona arbi
13 tratoris. & alius assumi iuxta no. per Bal. in l. si quis arbitratu. prædd leg. quod non est in arbitro. ¶ †† Sexta ꝺria colligitur ex his: quæ dixi in notabilib. quia mulier ꝺ ꝑt esse arbitratrix, sed non arbitra vt hic, iuncta. l. fi. C. de arb. & c. dilecti. eo. ti. rationem diuersitatis. S. dixi. Et ob hoc dixerunt quidā vt no. Spe. & Io. An. in add. in ti. de arbi. §. sequitur ver. quid de simplici. ꝙ idem est dicendum de monacho, e vt non possit esse arbiter, quia non debet esse discęptator forensium negotiorum. 16. q. 1. monachi. & cap. de præsentium. sed arbitrator sic, quia est officium pietatis reducere discordātes ad cōcordiā. vide bo. tex. in ca. iniustum. 11. q. 3. De arbitro idē voluit gl. in l. Pedius. & in l. fi. ff. de arb. & ꝙ possit esse arbitrator, tenet Paul. in cle. 2. de reſcr. requirit tñ licentiam abbatis. & idem dicit ad ho

Universidad de Deusto
Biblioteca

gl. in l. ne in arbitris. §. sin aũt ī verbo sciptũ. C. de arbi. & idẽ dt Pe. de Anc. in c. fi. circa pr. de re iud. li. 6. & ar bitrator nudo verbo & sine scriptis possit ꝓnuntiare tenet Bald. in l. fiver. & no. ꝙ arbitrator. C. de ꝫhen. emp. dicit Bal in d. l. j. C. de sen. ex breui. recit. & ver. porrò arbitratorũ. & ꝙ snia arbitri a sit ferenda in scriptis tenet Arc. in c. statutis. circa prin. 2. q. 1. & all. quod le. & no. in l. cũ antea. C. de arbit. Bar. de Bellen.

¶ An monach⁹ possit esse arbiter vel arbitrator, vide Ab. in cũ ad monasterium de sta. mo. vbi dicit, ꝙ nõ & all. rõnẽ gl. Bart. in l. pedius. hic alle. qa dr̃ esse seruus &c. & idem voluit Bal. in mar. sup. in. in ver. monach⁹. ī versi 13. & hr̃ p Spe. in ti. de arb. in §. 8. & Vid Car. in cle. quenit. d arb. & in cle. religiosus. de ꝓcu. hic all. & vid cũdẽ Car. plene I cle. 2. I 19. q. & 21. de rescr. vbi dicit, ꝙ de licẽtia abbatis poterit nedum esse arbiter, sed ẽt arbitrator, & poterit esse vicarius cpi. vt ibi p eũ in 16. q. De ꝛnuntio aũt crederẽ, ꝙ possit esse, qa nouit, an fa-1 ctã ꝓfessionẽ intra annũ sũt liberi. quis b gaudeãt priuilegio clerici, & dicant reli giosi. vt in ca. nulluꝰ de ele li. 6. & per do. Car. in cle. j. e. ti. & in cle. 2. I 2. q. de priuil. vbi dr̃ ꝙ gaudẽt clericali priuilegio, ẽt quo ad c. si qs suadẽte. 17. q. 4. p c. religioso. de sen. exc. in 6. & ibi ẽt dicit, ꝙ nõ est monachus: vt per d. Car. in cle. j. de priu. vñ cũ sit in libertate sua puto, ꝙ poterit esse & arbiter, & arbitrator, & quo ẽt hr̃ in ꝑ. Vin. Paleoli, qd̃ est in 4. parte. ꝑsi. Ale. post conf. 40.

a ¶ In seruũ. Sed pone ra, l. cũ ꝑ. §. hæreditate. ff. de leg. 2. & & ī l. ex facto. §. si qs. ff. ad treb. vbi deportat⁹ ꝓt eligere: ergò & seruus & monachus poterunt arbitrari. And. Barb.

vt possit esse arbiter, & idem ibi Io. de lig. qa non hẽt velle, vel nolle, licet Ol. non regrat licentiã, vt possit esse arbitrator & idẽ vr̃ vel le Iaco. de Are. vt recitat Io. An. vbi ꝛ. Ipse verò Spe. velle vr̃, ꝙ non possit esse arbiter sine vtilitate monasterij sui, & abbatis imperãte. ar. c. 2. de post. & d. c. monachi. sed arbitrator ꝓt esse ex sola licẽtia abbatis, & hoc mihi placet circa opinionẽ in c. 2. de test. li. 6. nõ em ꝓt esse executor testi, licet actus sit fauorabilis sine sui superioris licentia, ergò nec arbitriũ in se assumere Facit 12. q. 1. nõ dicatis. & vide in simili gl. no. in cle. religiosus. de ꝓcin verbo subꝛtituere Et hãc vltimã opi. Bal. seqtur in l. q ꝑsensu. C. de epi. audi. hoc tene: 14 licet do. An. hic instet. ¶†† Septima dria fm quosdã est, in iudicẽ ordinarium subditi nõ ꝓnt ꝓmittere vt in arbitrũ sed in arbitratorẽ sic. tu de hoc dic, vt plenè no. in l. sed & si seruũ. §. 2. & in c. cũ tpe. de arb. Vbi ista declarãtur & determinantur. ¶ Octaua dria, est fm In. hic in homologatione snię. Nã snia arbitri homologat. i. approbatur taciturnitate. 10. dierũ: vt sic postmodũ decẽ actio & exceptio. l. pen. C. de arb. intelligẽ si sine pœna fuit ꝓmissum: vt ibi no. & in c. p tuas. de arb. dictũ arbitratoris nõ homologat prædicto modo: sed si illud exꝑsse ꝓfirmẽt partes parit exceptionem quasi trasactionis vel pacti: imò fm Host. si æquũ sit ẽt vna parte ꝛdicẽte erit officio iudicis executioni mãdatũ. ar. ff. de re iud. si quenerit. & idẽ si iniquũ sit postq̃ ad æqtatẽ fuerit redactũ. ar. ca. 2. de ar. & ad ibi no. remittit Host. Et aduerte, qa hic sunt duo examinãda. primò, an ꝓ executione arbitramenti detr aliqua actio, & q̃. secũdò an ex taciturnitate tpis homologet arbitramentũ: adeò vt nõ possit peti reductio ad arbitriũ boni viri. & de vtraq; qõe respectu suĩ arbitri nõ est mã nfa: sed plenè tractat in c. p tuas. & in c. dilecti. de arb. & in d. l. pe. C. e. ti. Hic aũt tractaf de snia seu dicto arbitrorũ. ¶ Ex quo ad primã qõnem instat plurimũ hic Inn. sed in effectu ꝛcludit si fuit iuratũ b orit actio in effectũ ex iureiurãdo. Si verò nõ fuit iuratũ stare arbitrio arbitratoris, tunc ex ipsius snia nõ orit actio, nec ꝓpriè dr̃ dictũ eius snia siue arbitriũ: sed potiꝰ q̃dã trãsactio. vt ꝛ. dictũ est: est tñ vtilis arbitratio sine iuro: qa si ꝑsessit stipulatio ageꝫ ex ipsa: vel si sine aliquo ꝛctu electus est arbitrator puta vt arbitret de ꝓtio alicuius rei vẽditæ, tunc ageꝫ ad arbitramẽtũ actiõe ex vẽdito, vel ex alio ꝛctu simili: vt in §. ꝓtiũ Insti. de emp. & vẽ. qd̃ est intelligẽdũ, fm eũ: si incõtinẽti post ꝛctũ vel stipulationẽ pueni de stãdo dicto talis arbitratoris: secus si ex interuallo: tunc. n. ex dicto talis arbitratori nõ datur actio, sed tñ exceptio: sicut nec ex pacto nudo. ff. de pac. l. iuriſgẽtiũ. §. qnto. & seq. ff. si cer. pe. lecta. Host. aũt aliter hic sentit: vt §. dixi. vr̃ eũ velle, ꝙ sufficiat nuda ꝙẽtio, & qd̃ plus est, qhmõi dictũ habeat exceptionẽ ve, executionẽ parat̃. Bar. in d. §. arbitrorũ. Placet dictũ In. respectu stipulationis. Trẽ & qñ sup aliquo ꝛctu arbitrator fuit assumpt⁹ Et ꝙ hoc vltimo adiicit hanc rõnem. Arbitramẽtũ impler ꝛctũ: ergò ex ipso ꝛctu orit actio: vt d. §. arbitrorũ. & l. vl. de ꝛh. em. & l. si qs arbitratu. ff. de ver. obl. & l. si libertus. ff. de ope. li. negat aũt ꝙ ex iuro ꝙerat actio: licet sit ꝓtiũ de arbitramẽto obseruãdo qa fm eũ ex iuro nõ orit actio, niti qñ est decisoriũ litis: vt ipse not. in l. iusiurãdũ ꝙ ex quentione. ff. de iurei. Sed iuꝛm qd̃ apponit in ꝓmisso venit ad ꝑfirmationẽ ꝛctus merito actionẽ nõ ꝓduc. Ex hoc infert, ꝙ snia arbitratoris nõ hẽt paratã executionẽ: sed agendũ est ex stipulatione ꝓposita: vel ex ꝛctu ꝓambulo impleto p arbitramẽtũ: nõ aũt dẽt iudex incõtinenti exeq; vt in l. nimis ꝓpere. C. de execu. rei iud. & l. si cũ nulla. ff. de re iudicer Host. videaf inuere ꝛriũ, vt §. dixi d. An. placet dictũ Bar. de iure ci. sed de iure canonico tenet cũ In. vt ex tali iuro det actio, vel officii iudicis imploratio. Idẽ si nõ est iuratũ vt dicit Host. qa negari nõ ꝓt hic nõ esse cõsensum qa de iure canonico ꝓduc it ius agẽdi, vt no. in c. j. de pact. & p Host. in c. p tuas. de arb. Fatetur tñ, ꝙ tale arbitramẽtũ nõ habet executionẽ paratã. Nec Host. aptè vr̃ hoc velle qa arbitramẽtũ nõ hẽt vim actus iudiciarij: & mihi satis placent hæc dicta. nã iura canonica indistinctè mãdãt iura & pacta seruari ẽt si ꝛctus ꝑcedẽs esset nullus: vt in c. de bitores. §. c. & c. & si Christus. §. e. & j. de pac. c. j. & 2. plenè dixi in e. cũ quisset. de his q & d. c. j. vbi plenè dico de pacto nudo: & de iuramento. Nec ob. si tu opponeres d. c. p tuas. de arbi. vbi agit ad interesse, si arbitriũ fuit homologatũ: qa dico illud ꝓcedere in snia cuius dicto ꝓcisè nõ stat̃ quia à iure fuit illi traditus in effectus alternatiuus: vt, si stet arbitrio, vel soluat pœna vel interesse vbi pœna nõ fuit apposita: & hoc ideò, qa cũ nõ sit a duersus illius iniq̃ snia de remedio, quisum: voluerũt iura refrenare illius ptãtẽ vt ibi no. Inn. Sed in snia arbitratoris hoc non cauetur, qa ꝓuisum est ad remedio reductionis ad ar arbitriũ boni viri, vt in d. §. arbitrorũ. ideò ꝓcisè ꝓt cogi ad 16 ipsius obseruantiã, vt hic & §. e. veniẽs. à ꝛrio qd̃ est notãdũ. ¶†† Ve c nio ad secũdã qõnem, an, ex taciturnitate c tpis homologet arbitramẽtũ: vt sic nõ possit amplius peti reductio ad arbitriũ boni viri. Vidi tis. quid ꝛ. tenuit Inn. Dicit. n. ꝙ nunq̃ homologatur taciturnitate 10. dierum Spe. in ti. de arb. §. sequitur. ver. sed intra qd̃ tps vr̃ dicere, ꝙ ista reductio dẽt fieri intra decẽ dies, sicut in appone, qa ista est qdã appellatio seu appꝰonis spẽs. I. ñ diffinguemus. §. cũ qdã. ff. de arb. & fm hoc nõ ꝓcederet dicta dria inter arbitrũ & arbitratorem. Sed Bar. in d. §. arbitrorũ. n placet hæc opi. qa reductio ad arbitrium boni viri petitur aut iure actionis, aut officio iudicis aut per viam exceptionis. vt ꝛ. subiiciam. sed actionib. vel exceptionib. nõ ꝑscribit̃ tam modico tpe, nec officio iudicis. Ad hoc, l. sicut. C. de præscr. 10. an & l. q̃relã. C. de fal. egeret fm eũ principis declaratione, sed de rigore iuris fm ea, quæ scripta sunt, dicit, ꝙ si per annũ taceat, ꝙ vr̃ arbitramẽtũ approbare, per l. qui se grauatos. C. de cen si. & peræqua. li. 11. si verò intra annum ꝙuestus est aut corã iudice aut extra iudicium, ita ꝙ appareat ex taciturnitate nõ ꝙẽsisse. tũc eo casu quo reductio petitur iure actionis vel officio iudicis quod loco actionis ꝓponitur tunc tanto tpe durat ius petendi ꝛto tpe durat illa actio, qua petitur reductio, sed q̃ officium iudicis ī petitione reductionis proponitur loco exceptionis, ꝓponitur loco exceptionis, durat tunc perpetuo, sicut exceptio. l. purè. §. fi. ff. de doexce. & l. licet. C. de excep. Si verò poterat peti reductio ex officio iudicis principaliter intentato. & nõ loco actionis vt in ꝛctib. stricti iuris: vt ꝛ. patebit: tunc dẽt peti intra annũ hodie qa regula est, qq̃cunq; officium iudicis datur ad rescindendũ id. qd̃ de iure cõi valet vtili anno finitur, vt l. in honorariis. versũ. sed cũ rescissa. ff. de act. & oblig. hæc dicta non placet Fran. de Are. vt refert hic d. Aneum sequendũ Nam dictus ver. sed cum rescissa, loquitur in remedio restitutorio & ꝓtorio, ꝙ solum durat anno: qa rectringisse tã quã ꝓpetens extraordinario modo: sed ista reductionis petitio ꝓpetit ex æquitate ciuili, & iure ꝙsultorũ: vt in d. §. arbitrorũ & materia est fauorabilis qa reductio est integratio deceptionis realis: & purgatio doli. Non ob. l. grauatos. qa ponit causam specialem. loqtur enim de grauamine iniuste adꝛquationis ad cognoscendũ publicas functiones, & venitur ibi ꝛ actum factum ab habente auctoritatẽ de publico. vñ ꝓt esse ibi fauor publicæ vtilitatis: vt post annum quis non audiatur allegans grauamẽ iniustæ adequationis ne illi officiales diu sint in suspenso. Ideo cum ille casus exorbitet non dẽt extendi ad decurtandas actiones exceptiones, vel officii iudicis in alia materia ꝓperentia ꝛ regularem naturam actionum, & exceptionum. Ad hoc l. j. §. meminisse. ff. de ven. inspi. Nam si fieret cus diceremus eadem ratione posset dici ꝙ post x. dies nõ deberet audiri ar. in l. hi qui ad ciuilia. C. de app. Concludunt ergo ipsi ꝙ durat hæc facultas petendi reductionem fm naturam remediorum, quæ

b ¶ Fuit iuratũ. Vide Bar. in l. nemo ꝓt. ff. de le. i. vbi ponit. qñ ex snia arbitri oriat actio. Vide ẽt Ias. in l. arbitro. in quarto intellectu. ff. q̃ sãtã. cog. vbi dicit ꝙ ex snia arbitri nõ orit actio qa ꝑsensus priuatorũ ñ ꝓt dare iurisdictionẽ q̃ rõ procedit ẽt in snia arbitratoris: secus aũt ex est, qñ fieret cõpromissum de licẽtia iudicis: vt ibi per eũ. c ¶ Ex taciturnitate. Adde ad hoc Anto. Corſ. in suo. 276. in ver. taciturnitas. qũ inc. in onerosis de⁹ ꝙ Lanf. in c. qñ ꝛ. §. interlocutore & appellationi. 65. vers. ex quib. omnib. & ibi post. Cels. in ver. qd̃ nõ vbi ad plenũ, & remi. ad saturitatem: dixi ẽt in apost. ad istũ in c. cum dilectus. nu. 16. in ver. ad arbitrium. §. de arbi.

¶ An ꝑsessio facta corã arbitro vel arbitratore faciat, fidẽ corã iudice, vel possit reuocari: dicas, ꝙ ꝑsessio facta corã arbitro, nõ dr̃ ꝑsessio iudicialis, nec habet vim ꝑsessionis factę in iudicio. Ita Bal. in l. pe. in l. C. de arb. tñ Bart. in l. j. in fi. C. de ꝑfe. vr̃ tenere ꝛrium Sed Vide Ale. in ꝑ. 18. in 4. parte ꝑ. vbi dicit, ꝙ qñ snia arbitri, ꝙ esset lata virtute talis ꝑsessionis esset emologata, tunc ꝓcedit opi. Bar. alias dicit procedere ꝛria opinionẽ & vr̃ esse ꝛmẽrẽ An. in c. fi. de ꝑfes. ꝑsessio aũt fẽta corã arbitratore valet vt extrauidicialis: sed facta corã uno ex arbitratorib. non nocet, fm Ale. in vl §. & in ꝑ. 13. in j. parte ꝑ. Et adde ꝙ ꝑsessio iudicialis ꝓt reuocari, ẽt post prẽceptum de soluẽdo factum ꝑsesso, iuxta materiã i. fi debitori. ff. de iud. vt per Bal. in l. nõ fatetur. ff. de ꝑfes. cuius tñ ꝛrium ex ipse dicit in l. error. ī ver. & ex hoc apparet C. de iur. & fa. ig. & istud credo veri⁹.

c ¶ Reuocari. Vtrũ ꝑsessio facta coram arbitro vel arbitratore possit reuocari

Tit. De iureiurand. c. quintauallis. 147

Sebast. Sap.

a ¶ Arbitratoris. Vide Bal. in l. 2. ī j. q. C. de rescin. vẽ. & an 3. q. Bar. in l. Iulian⁹. ff. de condi. indeb.

b ¶ Soluitur morte. Quid aũt si aliqd relinquaf arbitrio alicuius. an talis ptãs arbitrandi transeat ad hæredes, vid Ias. in repe. l. quo min⁹. ff. de flumi.

c ¶ Coram iudice. limita nisi esset redacta ī scriptis ꝑsessio: per id, quod hr̃ in l. iura. C. de oãgro de ser. li. 6. & in ca. fi. de ꝑfes. in 6. in gl Idẽ si qs eam acceptauit, Bal. in l. Gall⁹. §. quidam rectè. ff. de libe. & postu. And. Barb. d ¶ Arbitratore. Vttũ ꝑsessio facta corã arbitratore. faciat fidem in iudicio: vide p Bald. in l. vnica. C. de ꝑfe. Et idẽ dicit do. Ant. in c. præsentata de testib.

¶ An ꝑsessio facta corã arbitro vel arbitratore faciat, fidẽ corã iudice, vel possit reuocari: dicas, ꝙ ꝑsessio facta corã arbitro, nõ dr̃ ꝑsessio iudicialis, nec habet vim ꝑsessionis factę in iudicio. Ita Bal. in l. pe. in l. C. de arb. tñ Bart. in l. j. in fi. C. de ꝑfe. vr̃ tenere ꝛrium Sed Vide Ale. in ꝑ. 18. in 4. parte ꝑ. vbi dicit, ꝙ qñ snia arbitri, ꝙ esset lata virtute talis ꝑsessionis esset emologata, tunc ꝓcedit opi. Bar. alias dicit procedere ꝛria opinionẽ & vr̃ esse ꝛmẽrẽ An. in c. fi. de ꝑfes. ꝑsessio aũt fẽta corã arbitratore valet vt extrauidicialis: sed facta corã uno ex arbitratoribus non nocet, fm Ale. in vl §. & in ꝑ. 13. in j. parte ꝑ. Et adde ꝙ ꝑsessio iudicialis ꝓt reuocari, ẽt post prẽceptum de soluẽdo factum ꝑsesso, iuxta materiã i. fi debitori. ff. de iud. vt per Bal. in l. nõ fatetur. ff. de ꝑfes. cuius tñ ꝛrium ex ipse dicit in l. error. ī ver. & ex hoc apparet C. de iur. & fa. ig. & istud credo veri⁹.

c ¶ Reuocari. Vtrũ ꝑsessio facta coram arbitro vel arbitratore possit reuocari quæ competunt ad eam petendam: vt si cõpetat officium iudicis, expectantur 30. anni. I. sicut. C. de præscr. 30. vel 40. an. Si verò per viam exceptionis, tunc perpetuo. d. l. purè. Si petitur actione ex eo ꝛctu: tunc durabit tanto tpe quanto durat actio: & sic non homologabitur taciturnitate 10. dierum. sicut dicimus in snia arbitri. I mihi plus placet opin. Spe. vt post decem non audiatur Moueor primo per l. pe. C. de arbi. quæ licet loquatur in arbitro, tamen quia arbitrator largo modo ꝓt dici arbiter: vt in d. §. arbitrorum & quia eadem & fortior ratio est in arbitratore, debet esse idem ius. de cenſur. vtil. cum dilecta. ꝙ sit eadem & fortior ratio, patet: quia dictum arbitri non restringebat, sed solum ex ꝙdictione releuabatur: & solum tenebatur ad interesse si stipulatio interesserit: vt no. in d. c. per tuas dictum verò arbitratorum restringitur præcisè, nisi petatur reductio non reclamando: ergò vr̃ fortius cõsentire ſtę & secundò ex non appellatione ius præsumit condemnatum consentire, & facto suo confirmare snĩam in c. ꝙ ad cõsultationem. de re iud. & l. fi. C. de sent. quæ sine cer. q̃ti. ergò à paritate rationis idem est dicendũ in ꝙdemnato per arbitratorem. Fortius. n. ex taciturnitate debet præsumi ꝑsensus in casu nostro q̃ in condemnato per iudicem: quia iudicium à principio & ex postfacto est necessarium. I. inter stipulantem. §. fi chum. de ver obl. & c. intelleximus de iudi. sed arbitramentum est voluntarium: vnde minus ꝓt cõqueri de eo, quem ipsemet sua voluntate eligit vt dicit tex. in causam. de re iud. Si. n. sibi arbitramẽtũ displiceꝫbat, cur tãdiu tacuit vt in simili dicit tex in c. j. de frigi. & male. Idem videmus, ꝙ si aliquis nominatur ad aliquod officium publicũ nisi statim saltem intra 10. dies reclamet postea non auditur vt in l. hi qui ad ciuilia. C. de ap. Nec obstant motiua istorum dictorum. R. ideo cũ vnico verbo procedunt. n. qñ qs directè vel let præscribere ꝛ actionẽ. vel iudicis officiũ vel exceptionẽ: sed in casu nostro ex tacitur nitate non causatur præscriptio sed præsumitur consensus approbatorius: sicut in simili ꝛ dominum non præscribitur libertas nisi spacio 30. an. de quo dicendum vt in l. 2. C. de præscri. Ion. temp. quæ pro libertate tã si seruus alicuius ordinatur, eo præsente & non ꝛdicente præsumitur cõsentire: adeo ꝙ statim perdit dominium: vt in c. si seruus sciente. 54. di. Et ad hoc posset adduci multa similia. & hæc opi. habet magnam æquitatem, vt litium materia auferatur l. quidam æstimauerunt. ff. si cer pe. & c. finem. de dolo & cont. & hanc opi. videtur sentire Fed. licet 17 non multum firmet pedes ꝑ. c. 27 5. ¶†† Nũc incidenter pro declaratione predictorũ quę ritur, quo iure sententia arbitratoris a reducatur ad arbitrium boni viri doct. hic, & in c. 3. de arb. & Spe. e. ti. §. sequitur. ver. sed quo iure dicunt ꝙ officio iudicis. Ad hoc. c. 2. de arb. & c. ex posita. eo. ti. Bar. in d. §. arbitrorũ dicit ꝙ aut loqmur in ꝓtractu strictiuris & tunc agitur per officium iudicis: vt in l. si libertus. ff. de ope. libe. & sic intelligit opinionem prædictorum. Aut sumus in ꝛctib. bonæ fidei, & tunc aut ex eo ꝛctu oritur actio ei, ꝙ vult petere reduci, & petitur actione ex eo ꝛctu: vt d. §. arbitrorum. & in l. vñ si Neruæ. ff. pro soc. Aut ex eius patre nõ oritura-ctio. Exemplum in contractu dotis fuit cõpromissum in aliquem. vt statueret dotem alicui mulieri: qui grauando mulierem iniquè statuit certè ex parte mulieris non oritura ctio ad repetendã dotem constante matrimonio. l. quoties. ff. solu. ma. & tunc recurrit ad iudicis officium. ar. d. l. si libertus. Pro hoc fm eum si mulier conueniretur à viro rigore illius arbitramẽti mulier posset excipere de eius iniquitate: & sic per officium iudicis de quo mercenarium de eius iniquitate cognosceretur: sed vbi cõpetit exceptio, etiam si non conueniatur, potest iudicis officio super illa agi ne ab aduersario inquietetur. l. si contendat. ff. de fideiuſ & l. Aurelius. §. centum. & quod ibi no. ff. de libe. leg. Fran. de Are. vt refert hic do. An. non placet illud dictum Bar. vt in bonæ fidei iudiciis agatur actione ex eo contractu: quia illa actio non extenditur ad incogitata & non comprehẽsa in contractu: quia ibi non est obligatio. q̃ contrahitur ex consensu: ergò nec actio cũ obligatio sit mater actionis. I. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. quare dicit agendum officio iudicis mercenario deseruienti actioni. ar. l. 2. C. de actio. emp. Do. Ant. dicit tenendum quod no. in l. C. de rescin ven. & sic sentit, ꝙ agatur in bonæfidei cõtractibus actione ex eo contractu: sicut tenuit Bar. Nam in l. 2. no. gl. & Bar. ꝙ ad rescindendam vẽditio nem agitur actione ex eo contractu: quod satis mihi placet, per l. exempto. §. fi quis vir ginem. ff. de ac. emp. tene ergò opin. Bart. In hoc tamen non est maxima vis. tenendo, ꝙ ex taciturnitate 10. dierum homologaretur 18 arbitramentum ¶†† Nona differentia, quia compromissum factum in arbitrium soluitb morte b alteri⁹ compromittentium, de arb. c. fi. & l. diem proferre. §. j. ff. eo. vnde nõ transit in hæredes nisi specialiter de eis in cõ promisso caueatur: secus in arbitramento: quia illud est pactum seu transactio quæ trãseunt in hæredes. l. si pactum. ff. de prob. hoc * tenet Host. & *communiter* in d. ca. fi. Spe. in tit. de arbi. §. finitur ver. sed nunquid arbitrator. Tenet ẽt Fran. de Are. in d. l. si quis arbitratu. ff. de ver. obl. etiam si super contractu ineundo fuerit compromissum: quia spes cõditionalis obligationis trãsmittitur ad hæredes Insti. de ver. obl. §. ex conditionali. nisi sit talis quæ personæ cohereat. l. centesimis. ff. de verb. obl. nec videtur quare ꝛctus debeat dissolui, cum sit profectus ex parte vtriusq; ꝛhentium. l. potior. ff. qui po. in pig. ha. Bar. in d. l. si quis arbitratu, distinguit, ꝙ aut arbitrator fuit assumptus super ꝛctu non perfecto & idem in eo ꝙ in arbitro per d. l. diem, ꝑferre. Aut super ꝛctu perfecto, vt super aliquo accessorio. Pone exemplum in §. pretium. Insti. de ꝛhen. emp. & tunc transit in hæredes. l. fundi. ff. de acq. pos. Mihi plus placet indistinctè præcedens opinio per d. §. ex conditionali. Et quia regulariter omnis ꝛctus est transmissibilis in hæredem. l. veteris. C. de ꝛhen. & commit. fi. & in ti. vt actio ab hære. & ꝛ haer. per totum. Quid si alter ex ꝓmittẽtib. bannia tur? Videatur Bar.

19 in d. c. si quis arbitrariu. ¶†† Decima differentia, quia attestationes, & confessio facta, & recepta coram arbitro. faciunt fidem postea c coram iudice: a secus in habitis coram arbitratore d qa coram illo d non est iudicium. nec quasi hoc tamen sunt opi. & dic vt plenius dixi in c. præsentata. §. de test. & c. fi. de ꝑfe. & per Io. An. in add. Spe.

20 in ti. de ꝑfessis. §. nunc videndum. ver. quid de ꝑfessione. ¶†† Vndecima dria colligitur ex no. per Io. An. in d. ver. quid de ꝑfessione. Vbi e vr̃ velle, ꝙ ꝑsessio facta coram arbitro ꝓt revocarie post snĩam, anteq̃ arbitrium sit homologatũ qa ante homologationẽ nõ ꝓt dici finitũ negotiũ: cũ ñ ꝓpetat ex eo actio vl exceptio d. l. pe. C. de arb. & sic dẽt posse revocari: vt in c. fi. de ꝑfes. sed ꝑsessio facta coram arbitratore indistinctè nõ revocat laudo secuto si est validũ qa negotiũ vr̃ finitũ: per transactionẽ vt no. in aut. vt dif. iud. in prin. & §. di

21 xi. ¶ Duodecima dria, †† qa lit. ꝓte. coram arbitro interrumpit præscriptionẽ. l. pe. in fi. C. de arb. sec⁹ in arbitratore: qa corã eo ñ est iudiciũ nec quasi & sic nõ ꝓt esse lit. ꝓte de quo per Io. An. in ad. Spe. in ti. de lit. ꝓte. §. effectus in princ. vbi plenius de hoc & facit quod

22 dixi in d. c. præsentata. ¶†† Tertiadecima dria, qa arbiter non ꝓt procedere dieb. feriatis: vt §. dixi de quo dicendum vt in d. l. si de meis f §. vlt. & l. si feriatis. ff. de arb. sed arbitrator ffic: vt no. Bar. in locis pal. qa arbitramẽtum est qdam trans actio, & ad ꝓcordiam & ad pacem reductio: quod cũ ꝓcernat pietatem, ꝓt explicari dieb. feriatis: vt in c. 3. de feriis. Ego aliter dicerem: ꝙ aut quæritur nunquid gesta corã arbitratore die feriato teneãt: dico ꝙ sic: qa cũ corã eo nõ sit iudiciũ, cessat dispositio. c. j. & fi. de feriis. Facit quod no. in cle. vnica.

Universidad de Deusto
Biblioteca

*Sebast.Sap.
a ¶ Coram arbitro. An corā arbitro sit locus peremptioni instātiæ: Vide Fel. in c. verabilis. ver. corā arbitro. §. de iudi. & ibi quid coram arbitratore.

*Sebast.Sap.
b ¶ Arbiter. Vid R.o. in pl. 55. inc. si volumus dicere Alex. in pl. 124. inc. in cā & lite. in 2. vo. & in cōs. 119. inc. titulus eo. vo. & R.o. c. j. §. fi. ī pl. 403. inc. de dec. An. de Butr. ī pl. inc. visis actis & allegationib. p̄riis & R.o. in cons. 115. inc. viso cōpromisso in prīo dubio.
c ¶ Extendere. Vtrū arbiter vel arbitrator possit extendere a manus suas extra cō promissum, p̄nuntiando super nō petitis, vide Ant. in ca. p̄stitutus. in fi. de reli. do. & in ca. nisi essent. de præb. & Bal. in l. fi. §. li quis. ver. p̄t arbiter. C. communia delega. Et vide Inn. in c. ex parte. circa prin. de arb. vbi dicit, q̄ arbiter p̄t iudicare super cōtiguis 2 3 p̄promisso. Et ideò dicit. q̄ poterit pronuntiare super expēsis, & super fructib⁹, & p̄figere terminū solutiōi, licet hoc nō sit deductū in p̄promisso. p quo ego allego tex. in l. qd tū §. solutioni. ff. d arbi. Item ad hoc q̄ arbiter possit ex cōpromisso ex extendere manus suas, vid An. & Abb. post gl. in c. cum dilectus. de arbi. & vide Ant. in c. causam. de re iu. vbi Bal. ēt dicit q̄ si delegat⁹ excedit formā mādati, valet quod facit, dum tamen sit de cōiunctis formę. Et facit q̄d no. Ant. I rep. c. vera. d̄ choa. cle. & mu. tex. & ibi Bart. in l. si cum tibi. C. de ind. vide An. in c. p̄stitutus. ver. not. q̄ delegatus de app. p illum tex. & facit quod in simili dedicto testis no. Inn. in c. pastoralis. de ex 2 4 ce. Bal. ī l. peremptorias circa fi. vēr. q̄ro, actor. C. sen. re. non poss. Itē facit quod in simili dicimus de procuratore q p̄t fa de offi. dele. Aut quæritur nunquid debeat arbitrator vel possit sine peccato procedere & dico, q̄ aut sperat pax, aut aliquis actus pius: & p̄t: vt in d. c. j. Aut solum sperat ad implementum alicuius p̄actus, & tunc puto secus quia talib. diebus nō debent homines intendere negotiationi, & mercantiis. vt in c. j. præal. Facit optimè c. qualitas. de pe. di. 5. Quid autem si Titius habet arbitrari quantum fuit expensum in tali domo: vel collectū ex tali agro: dicemusue licere huiusmodi intendere certe non cum homines dēnt tunc intendere diuinis. ar, c. licet eo. tit. cum similib. vide ad materiam quod no. Spec. in ti. de arb. §. sequitur. ver. sed nunquid amica bilis compositor. & sequenti. vbi dicit, arbitratorem posse procedere talib. diebus: sed non posse compelli etiam si partes paciscantur ga tale pactum modo prædicto nō præiudicat arbitratori: sed ego intelligo cū imitatione prædictorum. ¶ Quartadecima differentia, quia coram arbitratore non est locus peremptioni instantiæ per lapsum trienij, quia coram eo, vt s. dixi, nō est iudicium vel quasi: & sic cessat dispositio l. properandum. C. de iud. sed coram arbitro 2 multi tenuerunt, q̄ sic: alij aliter: cum non habeat iurisdictionem. de quo vide per Spe. in ti. de arbi. §. differt. ver. j. idem per Bar. in l. si de meis. §. fi. ff. eo. per Io. An. in add. Spe. in loco p̄all. & per Cy. in d. l. properandum. Cy. & Io. An. multis recitatis videntur residere, coram arbitro non sit instantia. Mihi tamen de iure ciuili multum placet cōtraria opinio: quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum l. j. ff. de arb. Et coram eo est quasi iudicium. d. l. si de meis. §. recepisse. facit l. omnes. C. de feriis. & per consequens debet habere locum dispositio. l. properandum. sed de iure canonico vide quod dixi in c. pe. de iud. ¶ † Quintadecima differentia, quia arbiter ex quo semel super toto pronuntiauit, seruando formam compromissi siue benè siue malè, functus est officio suo: vnde non potest amplius mutare sententiam suam: vt leg. & no. in l. di dicere. in fi. cum seq. ff. de arbit. & s. tetigi. In arbitratore verò sunt opiniones. Dicunt enim quidam, cum coram eo non sit iudicium: vt s. dixi: non habet locum, c. in literis. de offi. deleg. Hanc materiam assumit plenè Cyn. post Pet. in l. fi. C. de contrehend. emp. facit etiam ad materiam c. si compromissarius. de ele. li. 6. & not. in c. causam. quæ & c. nosti. de ele. & c. si quis presbyterorum de re. eccle. non alie. Cyn. in d. l. fin. post Pet. sic in effectu concludit, quòd aut arbitrium seu electio apetit mihi iure mero & possum licet malè semel legerim, seu arbitratus fuerim, iterū arbitrari. Ad hoc, l. hæc conditio. ff. de condi. & demon. vbi dicitur, quòd si testator legauit mihi centum, si nupsero: si nupsi inutiliter, possum iterum contrahere, & legatum consequi. Aut competit mihi super iure alieno: & tunc si non seruauit formam possum iterum arbitrari. d. l. quid tamē de arbitris. si verò seruaui formā non possum amplius me intromittere: quia siue benè siue malè, functus sum officio meo: vt in d. c. si compromissarius. Ad istum tex. dic, vt s. dixi. & sic videtur, quòd non sit differentia in hoc inter arbitrum & arbitratorem. Quid aut si fuit dictum in compromisso: vt posset pluries pronuntiare. Dic vt 2 4 no. Bart. in d. l. quid tamen. ¶ † Sextadecima differentia, quia arbiter non cogitur laudare: licet fuscepterit compromissum, nisi ibi sit pœna vel pignora, sed arbitrator sic, si cōpromissum recepit. sic refert do. An. hic modernos tenere in l. fi. C. de contrahen. emp contra glo. ī illius. l. dicit etiam hoc Spec. & Io. An. in ti. de arb. §. sequitur. versū. sed nunquid arbitrator. sed certè Io. And. non sic loquitur. nec Cyn. in d. l. fi. dum reprehendit illam glo. Dicit enim ibi glossf. tam in arbitro quam in arbitratore quòd non coguntur p̄nuntiare: nisi pœna vel pignora de standō sententiæ interuerint. Cyn. verò dicit, quòd gl. nescit quid dicat: quia in vtroque satis est distinguere, an acceptauerint: & compellun tur, alias secus. & idem Io. An. in loco præal. le. quasi, dicat: quòd vterque compellitur, ex quo acceptauit, licet pœna non interuenerit: & benè loquitur. Satis enim est, quòd in teruenerit stipulatio de iure ciuili: vel, quòd arbitrator fuerit assumptus super aliquo cō tractu: vt s. dixi. vel, quòd de iure canonico fuerit simpliciter compromissum de stādo sententiæ, nam tunc sententia non potest esse frustratoria: quia agitur ad interesse respectu arbitri: & respectu arbitrorum potest agi ad ipsius executionem: vt patet ex prædictis. Nec obst. l. non distinguemus §. j. vbi dicitur quòd nisi pœna sit adiecta in compromisso non compellitur arbiter pronuntiare: quia debet intelligi quando nudo verbo fuit compromissum. Nā tunc sententia posset esse frustra de iure ciuili: quia ex nudo pacto non agitur secus aūt si fuisset compromissum, & per stipulationem fuisset promissum de standō sententiæ: Nam tunc arbiter compellitur vt in l. diem proferre. in fi. ff. de arbi & sic intelligit ibi Bart. Quid autem in hoc sentiant Io. An. & canonistæ, dic vt no. per gl. & doct. in c. per tuas. de arbi. quod hic non examino: quia non est materia nostra, nam hic solum intendo tractare materiam arbitratorum & non arbitrorum. Concludo ergo quòd in hoc non sit differentia inter arbitrum & arbitratorē. sed solum debemus distinguere an acceptauerit arbitrator vel non, & hoc no. ¶ † Decimaseptima 5 differentia, quia arbiter non potest sententiam ferre in ecclesia, sicut nec iudex: & lata non tenet. de immu. eccl. decet. li. 6. secus in arbitratore l. fi. C. de feri. ita tenet hic Io. And. secundùm Franc. de Arc. Aduete tamē ad hoc dictum. Primò no. quòd voluit extē dere. c. decet ad arbitros, illud tamē c. loquitur solum in iudice. sed placet mihi vt hēat locum in arbitro, quia arbiter largo modo dicitur iudex. 2 q. 6. à iudicibus iuncto ca. sequen. & l. j. ff. de arbi. & cum illud ca. venerit ad peccatum impediendum: non debet fieri stricta, sed larga interpretatio, vt no. Io. An. in c. ex tenore. qui fil. sint legi. & in c. 2. de dilior. & facit gl. no. in c. sciant cuncti. de elec. li. 6. & in c. fi. eo. ti. & lib. de quo tamen dubitari posset circa nullitatem processus, per id quod no. ibi gl. in d. c. decet. De dicto arbitratorum seu processu indistinctè teneo, quòd valet quia est quidam contractus, vt s. dictū est contractus autem initus in ecclesia non irritatur, per illum tex. vt ibi dicit gl. no. An autem peccet arbitrator ibi procedendo, distinguerem. vt s. dixi in eadem q. an sit sibi licitū procedere die feriata. & dic, vt s. in 14. 26 differentia dixi. ¶ † Decimaoctaua differentia, arbiter b non potest extendere c manus ad res extra compromissum, vt in c. cum dilectus. de arb. & in l. non distinguem⁹ §. fi. ff. eo. sed arbitrator sic, vt no. Spe. in ti. de arb. §. excipitur. ver. sed pone. & facit quod ipse no. eo. ti. §. j. versi. arbitrator verò. Ratio secundùm eum. quia dictum arbitratoris tenet, sine sit æquum. sine iniquum sed per iudicem reducitur ad si quitatem, vt d. §. arbitrorum. Ideo dicit, quòd si coram arbitratore agebamus de certa re, poterit arbitrator illam vni adiudicare, recepta quantitate pecuniæ ab alia parte. & pro hoc dicto videtur tex. in c. nisi. de præb. & sentiunt doct. in ca. constitutus. de reli. do. vbi tex. fm vnum intellectum. Aduerte, nam exemplum Spe. procedit

ce dit de iure. sed dictum suum est nimis largum, vt possit extendere manus ad aliena, de quibus non fuit cogitatum in compromisso vnde in p̄rium facit l. cum Aquiliana. ff. de transa. maximè iūcta l. vnde si Nerue. ff. pro soc. ideo notanter dicit Bar. in l. cum Aquilia na ff. de transa. q̄ si coram arbitratore est contentio de vno fundo, licet compromissum sit generale: non tamen potest arbitrator cō demnare alteram partem vt recipiat illum fundum & det aliam rem de qua non fuit cogitatū: secus autem si vult condemnare in pecunia quia non df alia res: cum omnis res per eam æstimetur. l. j. ff. de p̄hē. emp. Nam & iudex aditus super actione cōi diuidendo, hoc facit vt Insti. de of. iud. §. officium. & l. ad officium. C. cōi diuidun. Per hoc dico, q̄ idem poterit arbiter sicut iudex: vnde cōclu derem, quod in hoc nulla sit differentia inter arbitrum & arbitratorem, ita quod nemo eorum poterit manus extendere ad ea, quę sunt aliena p̄rsus & in cogitata. & sic non ob. c. nisi & no. per doct. in d. c. constitutus qua illa non sunt aliena prorsus à principaliter petito cum in pecunia fuerit facta condemnatio: quod etiam hic 27 sentit do. An. licet non ita clarè. ¶ † Decimanona differentia, excō municatus non potest esse arbiter, sicut nec iudex: de re iud. ad pro bādum. Intellige de notorie excommunicato, & ita affirmat Spe. in ti. de arbi. §. differt. ver. item fm eum & idem Arch. 2. q. 6. à iudicib. super. j. gl. & ita refert Spe. in curia fuisse determinatum de mā dato Papæ in arbirratore sunt opiniones. Bar. sentit, q̄ possit: quia excommunicatus æquiparatur deportatus autem non perdit ea quæ dependēt ex consensu, & sunt de iure gentium. Hoc sentit in l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. & in Lex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. Hanc quæstionem plenè disputat Io. An. in regula dolo de reg. iur. li. 6. in mercu. & tandem concludit in contrariam sententiam, dicens, quod si est notorie excommunicatus, non cadit in eo arbitramentum: quod fit per modum laudi vel sententię. Allegat quod de compromissariis datis ad eligendum le. & not. in c. in causis. de ele. & quod no. Arch. 2. q. à iudicibus, super. j. glo. vbi dicit, quod illa verba arbitratu Titij &c. sicut non cadunt in seruū l. illa. ff. de verb. sig. ita nec in excommunicatum, qui est seruus peccati, & extra communionem ecclesiæ. Facit c. pia. de excep. li. 6. cū si. Quis autem dicatur excommunicatus notorię, habeś gl. not. in cle. j. de sepul. & dic vt ibi. Si verò excommunicatus fuit simplex mediator, & proxeneta, ita quod contractus firmatur ex partium conuentione & non ex pronuntiatione excommunicati: tunc actus tenet: vnde tandem videtur concludere, quod nec in lite nec super contractu potest excommunicatus notorię esse arbiter, vel arbitrator: & si contra fiat non valet arbitrium seu arbitramentū. hanc eandem sententiam sentit Spe. in loco præalle. qui licet non dixerit specificè de arbitratore: tamen hoc satis sensit ex ratione sua, dum dixit. quòd excommunicatus non potest contrahere, per c. cum excōmunicato. 11. q. 3. & videtur hoc per hanc rationem velle Host. in c. veritatis. de do. & contu. vbi firmauit, contractum initum cum excōmunicato esse nullum: & secūdum hoc dictum procederet quod prædixi, sine scrupulo. sed tenendo opi. contrariā f. quòd contractus initus per excommunicatum valet: quā tenuit Inn. & multi alij, vt plene dixi in d. c. veritatis. est maius dubium. & tenet hic do. Ant. opi. Bar. contra Io. An. quia negari non potest secundum eam, quin arbitramentum expediatur per viam contractus: sed contractus initus per excommunicatum, tenet secundū opi. quam, supra tetigi. Fatetur tamen, quòd durante excōmunicatione non potest arbitrator exercere arbitrium inuitis partib. quia non tenetur sibi communicare. Hæc quæstio videtur mihi satis dubia sed potius tenerem cum Ioanne Adrea alleg. bo. tex. in c. post cessionem. de prob. vbi patet, quòd excommunicatus non potest esse procurator: ita quod officium non cadit in eum: vt ibi no. probatur: licet pro facto suo possit esse in iudicio, vt in c. intellexim⁹ tus. de iu. fortius nec officium arbitratoris assumere, cum hoc ea sit habeat arbitrari tanquam bonus vir. sed nō potest dici vir bonus, ex quo perseuerat in excōmunicatione: cum ex hoc reddatur suspectus de hæresi, vt c. fi. de pe. Infamis autem potest esse procurator. Institutio. de ex ce. in fine vnde licet per se possit excommunicatus validè contrahere, fm illam opi. nō tamen assumere hoc officium ciuile inter ar. in d. c. post cessionem. & c. pia. de excep. lj. 6. & fm hoc non erit differentia hoc casu in 28 ter arbitrum & arbitratorem. ¶ † Vigesima differentia est, arbiter debet vnicuique partiū reddere quod sum est: nec debet tollere de iure vnius, vt det alteri idcò dicit lex, arbitrū assumere partes iudicis. l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbit. Fatendum est tamen, quod si malè iudicat statur sententiæ, & imputet sibi, qui talem elegit vt dicit tex. in l. diem, p̄ferre. §. stari. ff. de arbitris. Arbitror verò potest de iure vnius alteri dare pro bono concordiæ ita notabiliter dicit gl. in l. sed & si in seruum. §. si quis iudex. & l. si de meis. §. recepisse. ff. de arb. & hic Inn. Ego ad hoc adduco tex. not. & apertum maximè iuncta gl. in c. nisi. de præb. Nā ibi impossibile erat de iure, quòd vnus haberet titulum in beneficio, alteri deberetur pensio. & tamen pro bono pacis ex potestate arbitraria fuit illud toleratum: quod intelligit Bar. in d. §. recepisse. quando modicè lædit: alias reduceretur ad arbitrium boni viri. vt d. §. arbitrorum. & per hoc puto malè dixisse Bal. in v̄sibus feu. in ti. de lege. Corra. c. 2. vbi inter cætera dixit, quòd si arbitrator ex certa sciētia de alieno largitur. non valet quia non est ei permissum dare de alieno. ff. quòd viclam. l. prohibere. §. planè. imò secundùm eum est species furti: quā dòque de alieno largiri. Hoc dictum est falsum, ex quo facit pro bono pacis & concordiæ: & videtur ad hoc habere mandatum cū modo enormiter non lædatur. vt s. dixi. si autem vis saluare Bal. intellige. quando facit sine causa, vel quando in non modico lædit. Sed dices, quæ est diuersitatis ratio inter arbitrum & arbitratorē? Respondeo, arbiter eligitur loco iudicis, & ideo debet p̄rtramitē & semitam iuris procedere, tribuendo vnicuique quod suum est vt in v̄ribus præalle. & s. in proœ. Gregoriano. in ver. ideò lex prodirur. Arbitrator verò eligitur vt amicabilis compositor, & transigens inter partes: vt in auth. si verò contigerit. C. de iudi. Ex natura verò compositionis & transactionis est, vt possit pro bono pacis de iure vnius dare alteri sine magna alterius læsione. satis. n. lucratur qui à lite recedit l. Lucius. & q̄d ibi not. ff. de Treb. ¶ Vigesima prima differentia, secundùm Inn. hoc dictum arbitratoris, nō mutatur vbi modicè & non grauiter lædit: alle. ff. de ope. lib. l. si libertus. Tu potes allegare, quæ in præcedeti differentia dixi dictum verò arbitri non mutatur, etiam si grauiter lædit, imò si pœna promissa sit agitur ad pœnam C. de arb. l. j. & si non fuit promissa, sed tantum stipulatio interceſſit. agitur ad interesse. ff. de arbit. l. diem proferre. §. fi. & duabus ll. seq. & l. ita demū. No. quòd dicit de stipulatione pro his, quæ s. dixi. & no. in c. per tuas. de arb. Si autem simpliciter compromissum sit, & sententia per partes expresse homologata fuerit, & intra 10. dies nulla pars contradixit: oritur ex sententia actio & exceptio. l. pe. C. de arb. & agitur tunc eōditione ex illa l. secundùm Inn. & not. quia sentit quod arbitrium pœnale nō homologatur taciturnitate 10. dierum. de quo in d. l. pen. & in ea. per tuas. præalle. Vult ergò in effectu Inn. quòd dictum arbitri nō reducatur ad arbitriū boni viri, etiam prætextu læsionis enormis: sed dictum arbitratoris sic: ex quo enormiter lædit: primum pro 29 batur in d. §. stari secundum in præalle. §. arbitrorum. † Et circa primum vide Host. in c. 2. de arbit. qui dixit, quòd si arbitrium con b tinet manifestam iniquitatem, poterit superior ex suo officio illud retractare arg. illius ca. quod est notabile dictum, limitans singulariter illum §. stari. sed ego allego ad hoc ordinariam gl. mēti tenendam 2. q. 6. à iudicibus & idem ibi Arch. Et de hoc ego ramitto ad plenius no. in d. c. 2. quia hic vt dixi, non intendo tractare ma 30 teriam arbitrorum, cum ibi sit specialis titulus. ¶ † Sed. Venio ad ad secundum dictum scilicet respectu arbitratorum, & quæro de ratione istius diuersitatis: quare sententia arbitri fi reducitur ad arbitrium boni viri saltem ad petitionem partis: sed dictum arbitratoris sic Bart. in d. §. arbitrorum, dicit. q̄ ideò quia ex compromisso in arbitrum fit iniuria iudici cuius erat iurisdictio, cum adeatur arbiter, vt procedat iudicialiter, sicut iudex, meritò iudex se nō impedit de iniquitate. Ad hoc, l. litigatores, ff. de arb. sed quando cōpromittitur in arbitratorem tunc nulla iniuria fit iudici cum fiat super contractu: vt s. dixi, qui celebratur ex partium conuentione & non iudicis auctoritate. Sed contra hoc facit l. §. tametsi. ff. de arbi. vbi df, q̄ arbiter, eligitur tanquam bonus vir, & sic videtur elect⁹ vt arbitrator. Sol. dicit ibi gl. notabilis, q̄ arbiter eligitur vt bonus vir præcipuè, hoc est vt ipse sit bonus vir, cuius arbitrio pareatur, ita q̄ non eligitur comparando bonitatem suam ad alterū. sed habetur respectus ad personam suam tātum sed arbitrator eligitur vt bonus vir simpliciter. i. vt dicat id, quod diceret quilibet bonus vir, q̄ si facit meritò recurritur ad arbitrium boni viri, i. iudicis. l. continuus. ff. de ver. ob. fm Bar. in d. l. 3. & quāq̄ ista videantur notabilia tamen mihi ex toto non satisfaciunt: quia non videtur compromittendo irrogare iniuriam iudici, cum hoc fiat lege permittente. C. de adul. Gracchus & 23. q. 4. qui peccat, & c. cum ecclesia. Vulterana. de ele. Item si ista ratio esse sufficiens pari modo iudex non impediret se in compellendo arbitrum ad pronuntiandum, nec in mandando executioni sententiam suam, quod tamen facit vt l. 3. ff. de arb. & l. à diuo Pio. ff. de re iud. Ego dicerem hanc esse rationem, arbiter non eligitur, vt arbitratu suo decidat, sed vt procedat fm ius. d. §. recepisse ideo non potest reduci ad aritrium boni viri quia non habet in eo locum arbitratus appellari autem nō potest: quia ex sententia sua non datur actio iudicati: & sic appellatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Metu pœnæ Ad de Ang. in l. amplio rem. §. fi. in fin. C. de app. vbi dicit, q pars nõ ꝑt renuntiare reductioni ad arbitriũ boni viri. qa daret materiã delinquendi. Itẽ qñ ptes renũtiant reductioni ad arbitriũ boni viri, vi ñ no. q. ꝙ ponit Bart. in l. Iulian⁹. ff. de cõdi. indebi.

Ant. Franc.

¶ An renũtiari possit reductioni ad arbitriũ boni viri, puto opinionẽ apostillantis esse verã, ne videatur ꝓstari materia delictis: imò põt peti reductio ñ obstãte renũtiatione, & marimè qñ dolus intervenisset in ſnĩa arbitri, vel arbitratoris. De quo vide Bal. in l. iubemus. in fin. prin. C. ad Treb. & ĩ l. fi. in vlt. q. C. de ꝺh. emp. Et vide Pau. de Ca. in ꝙ. 77. inc. primò, & ante oĩa. & in ꝙ. 75. inc. qa frustra. vbi ẽt ponit, q talis reductio nõ tollitur ẽt per renũtiationẽ iurata, si lesio sit magna. de quo ꝙ Bar. in l. focietatẽ, in §. arbitrorũ. ff. pro soc. & in i. Titia. in §. Imperator. de leg. 2. l. fi. ff. q satisf. cog. & ꝙ Spe. & Io. An. in ti. de arbi. in §. fi. in ver. itẽ si ꝙpromissum & per Ange. in suo ꝙ. inc. Lud. & per Ro. in rubri. de arb. in ver. sed redeundo. & per Io. Cal. in suo cons. inc. duo litigantes.

b ¶ Renũtiare. Dic, q recta rõ est, qa iudiciũ redditur in iniuitũ. l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verb. ob. ideo succurritur illi p appellationem sed in arbitrũ nemo appellitur, ꝙ promittere: ergò si cõpromittit, puter sibi ex quo voluntariè ꝙpromisit ideo dicimus qñ cõuictus ex statuto ꝙpromisit, ꝑt appellare: vt l. fi. & ibi Bar. C. de indi. cum simi.

Zacharias.

¶ Adde, dũ q̃rit Bar. post istũ: an renũtiatio reductionis ad arbitrium boni viri iuro validetur. & cõclude vt per Paul. de Ca. ꝙ. 84. inc. qa futra. Ang. cons. 303.

non reperit quid suspendat, vt leg. & not. in l. 11. C. de arb. cum ergo non reperiatur competens remediũ standum est sententiæ suæ, & imputandum est ꝙ promittenti, nisi iudex ex officio suo corrigat modo prædicto. Arbitrator autem eligitur, vt arbitratu suo procedat: merito dictum suum teducitur ad arbitrium boni viri vt in d. §. arbitrorum.

1 ¶ †Nunc circa istam reductionem ad arbitrium boni viri, quæro de plurib. Ex primò, quid si quis promisit sub pœna stare dicto arbitratoris, nũquid peti possit ista reductio si arbitrator iniquè pronuntiauit sine metu

a pœnæ? Instat Inno. & tandem concludit, ꝙ non incidit in pœnam, petendo reductionẽ iniqui arbitramenti quia iuramẽtum est fortius quã pœna sed iuramentum non astringit ipsum ad parendum, quousque redactũ sit ad arbitrium boni viri, vt hic patet: restat quod & pœna minus ipsum astringere potest. hoc etiam tenet Host. quando generaliter est iuratum de stando dicto arbitratoris. Idem tenet Spe. in ti. de arbit. §. j. ver. sed pone per istum tex. ꝙ mihi satis placet. Nã verba generalia debent intelligi secundum subiectam materiam. l. quæro. §. inter locatorẽ. ff. loca. & l. si vno. eo. ti. debet ergo pœna & iuramentum intelligi, si enormiter non læserit sic in arbitro no. dicit Inn. in c. per tuas. de arbi. vt iuramentum de stãdo ipsius dicto intelligatur aternatiuè: sc. quod stabit. vel soluet pœnam aut soluet pœnam, aut inter esse, & hoc no. Sed maius dubium est: si specialiter & expressè dictum fuit ꝙ arbitrator possit ius vnius partis in totum vel in partẽ dare alteri: & quod quatuncunque iniquæ pronunttiaret standũ, nihilominus esset dicto arbitratorum: nunquid possit peti reductio ad arbitrium boni viri, maximè si interuenit iuramentum vel pœna. dicit Host. quòd sic: nisi arbitramentum esset ꝺ Deum, quo casu nullo modo esset parendũ: vt not. in d. c. ad aures. de temp. ord. melius in c. dñs. & ca. Iulianus. & c. qui resistit. 11. q. 3. Debẽt partes arbitramentum obseruare, nec possent contrauenire sine metu pœnæ, siue per iurij. si pœna vel iuramentum intervenit: potẽrũt. n. partes in hoc se obligare, & iuri suo

b renuntiare. b Ad hoc, c. j. & 2. de pact. 7. q. 1. quam periculosum. & l. in re mandata. C. mãda. & c. de his. de sepul. Dicit tamen, ꝙ fortè ex æquitate iudex deberet occurrere iniquitati ex officio suo pẽsatis personarum & causę qualitatib. de transã. c. fi. quod verbum est valde notandum. † Et attendæ qa prædictorum decisio depender à quęstione iam multum tria, quæ adhuc subiudice pendet. Nã per quod ora discurrit, tot sententias reportat. videlicet nunquid possint partes à principio renũtiare reductioni ad arbitrium boni

c viri. Et præsupposito, ꝙ valeat renuntiatio seu pactum nunqd extendatur ad omnẽ læsionem, maximè si interuenit iuramentum vel pœnæ appositio: quia longissimum & fastidiosum esset omnes opiniones & motiua narrare maximè cum fiat discursus per multa mẽbra. Ponã primò remissiones: secũdò, ꝓcludam materiã, sub quadã distinctione in ferendo doct. ꝓstantiorũ opiniones. De hac igitur materia videas per Cy. in l. pe. C. de ar. & ibi per multos, & maximè p Bal. & Fed. ꝙ. 220. p Spe. in ti. de arb. §. fi. ver. qd si ꝙpromiſ. & ibi satis p Io. An. disputauit Io. Cald. & disputatio sua incipit litigantes. Tractauit satis prolixè originaliter Dy. in reg. scienti. de reg. iu. li. 6 & Iac. But. in l. si vnus. §. illud. ff. de pact. & in d. l. pe. Gul. in l. si qui ex pœnsu. C. de epi. and. & Aliquid per d. Car. in c. ex posita. de arbi. p d. An. hic & Bar. in d. l. pe. & in l. quero. §. inter locatorem. ff. locati. & plenius in d. §. arbitrorum. & cõcludo sic omnia, quod aut quis absẽte parte & extra iudicium renunriat petitioni huius reductionis, & non valet quia iuris futuri renuntiatio nõ tenet vt l. si ita scriptum. §. i. ff. de leg. 2. no. pienè. in l. i. C. de pact. & c. ex multiplici. de deci. Aut in iudicio vel extra in partis præsentia in quibus casib. tenet iuris futuri renũtiatio: quia habet vim pacti de non petendo, iuxta not. in d. l. i. C. de pact. & maximè per Bart. & per gl. in l. j. ff. de cur. bo. dã. vel obligauit quis se per pactum ad non petẽdum hanc reductionem, & sumus in casu dubij. Dy. in d. regula scienti. loquens in simplici renuntiatione, seu pacto, tenet, ꝙ hoc non obstante poterit ratione magnæ læsionis patere hanc reductionem: quia illud pactum debet intelligi, si vt bonus vir, fuerit arbitratus. ar. in d. l. quero. §. inter locatorem. vbi tex. no. dixit, ꝙ si promisit locttor non expellere inquilinum intelligit si ipse soluerit pensionem. & idẽ per illum tex. ꝙ firmat ibi Bar. & Io. An. in d. reg. scienti. dicens iliud ẽt procedere si inter

d uenissẽt iuramentum seu pœna. idem Bart. in d. §. arbitrorum. dicens, ꝙ iuramentum habet in se illam conditionem, q̃ habet pactum præambulum. f. non venire ꝺ, si æquè fuerit arbitratus. allegat istum tex. & l. fi. C. de non nu. pec. & l. fi. in prin. ad muni opora tur enim illud pactum seu renũciatio respectu modicæ læsionis. Et idem tenet d. An. & vꝺ quasi cõis opi. Item fm Dy. in d. reg. scienti. non valet pactum, qa p illud inuitatur arbiter ad delinquendũ, ꝺ l. quenire. ff. de pac. do. & remittitur dolus futurus, ꝺ l. si vnus. ff. de pact. & idẽ Spe. in loco præall. Contrariũ tñ sentit Fed. in d. ꝙ. 220. dicens, ꝙ pactũ seu renuntiatio iuramẽto vallata stringit ad nõ ꝺueniendum respectu cuiuslibet læsionis. Hoc tñ benè non probat. Iac. But. idẽ sentit ẽt sine iuramento: vt refert Bal. in d. l. pe, Dicit ẽt, ꝙ q cquid dicat Dy. ipse nõ videt quare per pactum nõ possit remitti reductio ad arbitrium boni viri, nisi dolus ex animo processerit. sed vbi læsio interuenit re ipsa, debet pactum valere ex quo ꝑstat de intẽtione partiũ. Bal. dicit *communiter* obseruari qđ nõ obst. quacunq; verborũ cautela ꝓ enormem læsionem, ꝑt peti reductio ad arbitrium boni viri: qa non est verisimile, ꝙ compromittentes senserint ꝙ arbitrator posset eos enormiter lædere. ar. in l. cùm Aquiliana. ff. de trãsa. Ego dicerem, ꝙ aut deceptio interueuit à ꝓposito, & tunc respectu q̃tecunq; læsionis, ꝑt peti reductio non ob. quocunq; pacto: qa sicut expresse non ꝑt renũtiari dolus futurus, ita & fortius nec tacitè, & sub inuolutione verborum. Item si arbitrium retractatur ꝓp dolum. l. 3. C. de ar. & l. ita demũ. ff. eo. fortius arbitramẽtum. & in hoc videntur ꝙuenire

* *cõiter* doct. & dr interueniente dolus ex proposito, qñ sciẽter ꝓ fraudẽ dolũ, vel odium seu gratiã grauauit altera partẽ, Aut deceptio interuenit re ipsa, sine dolo arbitratoris. & tunc si modicè lædit, non fit reductio: vt no. in d. l. si de meis. ꝙ. recepisse. ff. de arbi. & ꝙ. latius dixi ẽt si renuntiatio non interuenisset: vt ꝙ. dixi. & patet in c. nisi. de ꝓb. Aut lædit nõ modicè: & vidistis cõem opi. qđ possit peti reductio: sed mihi nõ placet quia fm hoc illa verba renuntiationis nihil operarentur ꝺ e. si Papa de priui. li. 6. & in c. in his eo. tit. & l. si quando. C. de offi. testa. cum ibi no. Nã sine renuntiatione non potuisset petere rationem modicę læsionis. Dicamus ergò vt verba aliquid operentur, ꝙ ratione magnæ quantitatis non poterit, secus ratione maximè seu enormis læsionis: quia illa in dubio videntur excepta. ar. in l. oẽs. ꝙ. Lucius. ff. de his quæ in fra. credit. nec ob. l. quæro. §. inter locatorem. quia ibi verba aliquid operãtur. vt ibi no. p Bar. sed hic nihil operarentur. Et no. quia dixi, posse peti reductionem, etiam ꝺ deceptio interuenit re ipsa. Pro hoc optimè facit l. si quis cum aliter. ff. de verbor. obligatio. Item quia satis est quod non fecit sicut debuisset facere quilibet bonus vir: vt l. si libertus. ff. de oper. lib. hoc dicit: quia quidam fuerunt in opi. quod nunquam fit reductio, nisi deceptio interueniat ex proposito arbitratoris, sed primum dictum est communis opi. ¶ Vnio ad secundùm membrum distinctionis: aut quis renuntiauit seu fecit pactum de non petendo reductionem etiam prætextu magnæ

rũ. de offi. procon. a sul. & leg. Alex. in consi. 49. in 4. vol. Et ad prædicta an requiratur absolutio? vide Curtiũ. in consil. 66. inci. super præmissa. & in consi. 64. incip. super contingentia. in additionib. a ¶ Et adde Abb. ĩ dispũtatione inci. b ſtãte statuto. Ant. hic. versi. quartus casus. qñ renuntiatio. Dominic. in c. cùm contingat. ꝺ. c. c. Ang. in ꝙ. 170. Et si qs promittit non opponere de iniuria & iniuſtitia, intelligiẽ de ſolita, q̃ ãt, iuris ordine seruato, nõ de insolita, fm Ang. in consi. 185.

Sebast. Sapia.

b Magna quãtitas. Quę dicat magna vel paruaq̃titas: vide Rapha. Comẽ. in consi. 17. incipi. Hieronymus. ad fin. & in consi. 50.

c ¶ Et adde An. in c. proxi. & Abb. in dispũtatiõe sua in cip. ſtante statuto. Bal. in ca. 1. §. inter pares, de lege Cora. in ✠ si. feu. vbi al* legat Ioã. An. in c. humilis, de maio. & obe. & per Bal. ĩ l. & in maiorib. C. de appel. R. o. in re pe. rubr. de arbit. vers. sed pone 11. vbi alle. Io. An. ĩ d. c. humilis. & Bal. ĩ d. c. j. §. inter pares. & Pau. de Cast. ꝙ. 72. ĩcip. primò & ante omnia.

d ¶ De dolo. Nunquid ex enormi lęsione ꝓsumatur dolus, vide Alex. ĩ l. si superstite. C. de dolo. Curtiũ prælleg. consi. 66.

e ¶ Adde Paul. de Cast. consi. 60. incip. viſo pũcto supra scripto, & aliis dequibus in eo fit mentio.

Sebast. Sapia.

f ¶ Ego Vide Ale. in l. si quis arbitratu in fine. ff. de verbor. obl. vbi dicit, ꝙ opi. Abb. reincidit in opi. Bart. qđ an sit verum, dixi in l. 2. C. de rescin. ven. & vide in tractatu d simula. cõtract. ĩ 6. casu prin

magnæ læsionis: & tunc si deceptio interuenit ex ꝓposito: nihilominus potest peti. quia dolus futurus remitti non potest, vt prædixi. Aut re ipsa, & nõ poterit peti respectu magnę quantitatis: quia potuit pars sibi ex pacto præiudicare. l. j. §. si conuenerit. ff. depositi. & in rla ꝺ ctus. & regula, scienti. de reg. iur. libr. 6. Sed respectu maximæ seu enormis læsionis sic: ex quo de tali non fuit ex pressum: quia renuncia tio non debet trahi extra intentionem agentis. l. qui iniuriæ. ff. de furtis. & c. cum volunta te. de sen. exc. Bal. in d. l. pen. & do. An. hic & dicit Bal. ꝙ magna quantitas *b* vel parua dicitur respectu personarum, & causæ. alle. l. cũ filius. §. hæres meus. ff. de lega. secundò vide bonam gl. in c. fi. de re iud. lib. 6. Aut renũtiatiõ seu pactum fuit multum gñale: vt qđ posset arbitrator altè c & bassè in totum, & in partem de iure vnius tollere, & dare alteri, & tunc aut præceptum arbitratoris fuit ꝺ Deum, & nõ ligat, quantuncunq; sit iuratum, vel pœna sit apposita, fm Host. hic, & bñ probauit 11. q. 3. qui resistit & c. fi dñs. Idẽ puto, vbi fit ꝺ ius cõe non remissibile per partes. vt in c. examinata. de arbi. & c. peruenit. eo. ti. & de fo. compe. si diligẽti. Aut est ꝺ ius priuatum ipsius partis: & si deceptio cõtingit ex proposito, & dolo arbitri, põt peti reductio per rõnem supra dictã ita tenet Io. Cal. in sua disp. & Io. An. in addi. prædicta. & Bar. in d. §. arbitrorum. & est cõe dictũ. Aut intercessit sine dolo & valet: ita ꝙ non ꝑt peti reductio. ita tenuit Io. Cal. & Io. An. in addi. prædicta. ita refert fuisse in quadam disputatione conclusum: qa satis hic ꝙstat de intentione renuntiantis seu pacisc̃tis. Sed tu aduertę latius aut. n. sumus certi, qđ non interuenit dolus aut sumus in casu dubij. Primo casu tenuit. do. Pe. de Anch. disputandovt refert in re pe. c. canonũ de ꝙsti. & ꝑt peti reductio ꝑ textu enormissimę lęsionis: qa pars ita sunt dolũ inter

e uenire ex proposito, vel re ipsa. d. l. si qs cum aliter. ff. de ver. ob. & l. 2. ff. de do. excep. Sed *cõis* opinio vi in oppositum. vt sentit Bar. in d. § arbitrorum, & Io. Cal. & Io. An. vbi ꝺ. & do. An. hic. & idem refert tenuisse do. Fran. de arc. Nõ cñ est hic opus coniecturare tacitã voluntatẽ ex quo sumus certi de expressa. vt in c. 2. de re iud. Quisq; n. põt iuri suo renũtiare. de reg. ad apostolicam. & 8. q. j. q̃ periculosum. Et ad l. si quis cum aliter allegatam per d. Pet. rñdeo. ꝙ loquitur qñ quis fuit deceptus ignorãter: sed in casu nostro scienter & appensatè dedit illã amplissimam ptãtem arbitratori: vñ de se con queratur. arg. l. cum mandato. ff. de procura. & ita voluit Host. & Io. An. ĩ c. fi. de maio. & obe. & hæc puto vera, nisi fuisset appositum aliqđ verbum illius ptãtis restrictiuũ, vt puta ꝙ posset altè & bassè, & c. prout sibi videbitur, & placebit. Nam hæc verba videbiẽ & placebit, important arbitrium boni viri, vt l. Thais. §. foro rem. ff. de fideic. liber. l. fidei commissa. §. q̃q. ff. de le. 3. no. in c. 2. de eor. vitia. & idem dicendũ in similib. Ad hoc, qđ no. Bal. ĩ d. c. 2. de le. cor. putat tñ do. An. ꝙ si ex aliqua ĩtima causa fuit arbitrator deceptus, de qua constaret, ꝙ tunc f saltem ex clausula gñali, vel iudicis offo subueniret læso. arg. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. & no. Spe. in ti. de arbi. §. sequitur. ver. quid ergo si proposuisset. & hoc casu puto posse procedere illud notabile dictum Hosti. prælleg. ꝙ in maxima quantitate iudex posset ex offo suo occurrere, vel qñ dubitatur de dolo. d vt in sequenti membro subiiciam. aliàs autẽ nõ video qũo posset se iudex impedire ad vtilitatem priuatam ꝺ pactum expressum. arg. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe. Ipse tñ do. Ant. in alia parte huius c. videtur velle qđ quantuncunque verba sint largè concepta, nihilominus deceptus seu læsus p arbitriũ in tertia pte totiꝰ debiti, ꝑt dicere arbitramẽtũ iniquũ, & petẽr reductionẽ ad arbitriũ boni viri, dico ẽt ñ sp requiri læsionẽ ĩ tertia parte: quia

talia verba in gñe, & effuso sermone prolata, sunt sub confidentia discretionis & amicitiæ arbitrorum: vt captent ipsorum benevolentiam ad non lædendum. Ideo non debet ita lateè intelligi sicut verba sonãt, quia de verbis facilè seruitur. si ergo reperiunt se in hac cõfidẽtia deceptos, debet eis succurri. ar. ꝺ. eo. quãto. & c. veniens. & hic, & si iuratum fuit: quia verba iuramẽti obuiãt, absoluentẽ, vel iudex ex officio suo prouidebit. & sic refert de facto consuluisse. & videtur hæc opinio concordare cum illa opinio. do. Pe. de Anch. Hæc opi habet æquitatẽ, & pro ea optimè facit, c. cùm venissent. de instit. & l. si libertus. ff. de oper. li. Alia tamẽ opinio videtur verior de iuris subtilitate. arg. optimũ in ca. quàm periculosum. 7. q. i. & 5. qu. 5. c. qui ambulat. §. sed aliud. Sed quia notarij ex consuetudine solent apponere alia verba generaliaſatis põt teneri hæc opinio do. An. vt nisi aliter appareat non videtur quis voluisse pati enormen vel saltem enormissimam læsionem. arg. l. cum de indebito. ff. de proba. & facit, quod dicam ꝺ. eo. cum cõting. at. vbi vide, nisi aliud dicatur fauore litium dirimẽdarum. In vltimo membro, f. cum dubitatur de dolo, tunc ratione enormissimæ læsionis potest peti reductio saltem officio iudicis: quia ꝓsumitur dolus in tanta lęsione vt l. Lucius. §. creditor. ff. de his q̃ in frau. credi. tenet Bar. in d. §. arbitrorum. & sic dixit, posse saluari illud dictum Host. Idem do. Ant. & hic. & Fran. de Are. Nã ex

33 facti qualitate præsumitur dolus in c. 2. de renũtiatio. lib. 6. & l. dolum C. de dolo. ¶ † Quæro, s. visum est an, & qñ cõpetat remediũ reductionis facta renuntiatione: nunc quæro, in quib. casib. cõpetit: vt puta quia nulla interuenit renunciatio: vel si interuenit, non impedit reductionem vt in casib. prædictis pro quanta læsione debitur. Solutio, non reperitur in hoc specificè prouisum: ideo insurgunt variæ opi. Prima fuit quorundã, quos recitat Cy. in l. fi. C. de ꝺ hen. emptione. vt oporteat quem esse deceptum vltra dimidiã iusti pretij. sicut in simili habetur in l. 2. C. de rescinden. vendi. & c. cũ dilecti. & c. penul. de emptione & venditio. Quæ opinio placet Cy. & Pet. ideò ponunt ibi secundam opinionem, quod quantuncunque fuerit deceptio, competit hoc remedium: quia iura loquũtur indistinctè. vt dicta l. si libertus. ff. de ope. libertorum, & d. §. arbitrorum. Tertia opinio, ꝙ sicut pro modico non datur restitutio in integrũ. l. fcio. ff. de minori. & in c. 1. de in integrum restitutio: ita nec remedium reductionis. Hanc sentit Specul. in titu. de arbitris. §. sequitur versi. sed quo iure. vꝺ etiã de mente Bar. & gl. in l. si de meis. §. recipisse. & l. fed & si in seruũ. §. si qs iudex. ff. de arbitris. vbi dicit arbitratorẽ posse de iure vnius dare alteri. & Bar. ibi dicit, dummodò modicè aliàs fiat reductio ad arbitriũ boni viri. Quartã opinionem ponit Bar. in d. §. arbitrorũ. vbi distinguit, an arbitrator fuerit assumptus super ꝺctu, an super lite. Primo casu, regrit excessus seu deceptio saltẽ in sexta parte totius. hoc nitiẽ probare p dictũ §. arbitrorũ. iũcta l. vñ si Neruæ. ff. pro socio: vbi dr, ꝙ si vni ex sociis ad iudicauit vnã partẽ, alteri duas, ꝑt peti reductio. Si verò fuit assumptus super lite, nõ dẽt ꝙsiderari simplr læsio, respectu q̃titatis debitæ: sed dẽt ẽt põderari euentus litis, & status cãæ: vt probat in l. Lucius. ff. ad Treb. vbi valet transactio in quarta parte debiti: & sic põ derabitur q̃ritas habito respectu ad q̃titatẽ causæ. & idem firmat in l. 2. C. de rescind. vend. Et ad illã legẽ q̃ in venditione requirit deceptionẽ vltra dimidiã iusti ꝑtij, rñdet, ꝙ loquitur qñ quis læditur in taxatione ꝑtij facta à se: secus in taxatiõe facta ab alio: tũc. n. sufficit excessus in sexta parte: vt dictũ est. ꝺ. Et ꝙ hoc infert ad nota bile dictũ sub dubio forte: ꝙ si aliqs est deceptus in aliquo ꝺctu per ꝓcuratorẽ forte in sexta parte, qđ poterit intẽtare remediũ illius l. 2. C. de rescind. vend. Sed ꝺ procuratorẽ nõ ꝑt hre regressum, argu, ꝑ dictorũ iurisũ. Fran. de Are. transit cũ opinione illarũ gl. vt hic refert dñs Ant. qui in hoc articulo dicit sibi videri, ꝙ textus in d. l. vn de si Neruæ. cũ seq. probat de dimidia: qa loquit qñ vni ex sociis assignauit millesimã, alij duas millesimas. Ego ſ (tantorũ patrũ reuerentia semp salua) dico tex. in d. l. vñ si Neruæ. cum seq. nõ probare nec de sexta parte: vt dixit Bar. nec de dimidia, vt dicit dñs Ant. Ratio est in prõptu, nã ibi fuerũt factæ tres millesimæ: & sic ptes tres uit duas millesimas & sic duas partes: ex quo euidens resultat iniqtas, præsuppositа in sociis paritate. fuit alter deceptus non in dimidia nec in sexta parte debiti: sed solùm in tertia parte portionis debitæ. debebat. n. ex tribus millesimis habere mille & quingenta: ergo fuit solum deceptus in quingentis, quæ sunt tertia pars mille & quingentorum: licẽt esset sexta pars totius quantitatis: sed non potest dicere se in tota illa parte deceptum: quia nõ debebatur sibi toto tum lucrum: sed dimidium. Habito ergo respectu, ad partem sibi debitam fuit solũ deceptus in tertia parte portionis sibi debitę pro bat ergo singulariter ille tex. ꝙ deceptꝰ seu læsus p arbitriũ in tertia pte totiꝰ debiti, ꝑt dicere arbitramẽtũ iniquũ, & petẽr reductionẽ ad arbitriũ boni viri, dico ẽt ñ sp requiri læsionẽ ĩ tertia parte: quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Iusta causa excusat à pena compromissi. Adde ēt si non sit vera. Ita in terminis dicit Io. An. i addi. Spe. in ti. de arbi. §. fin. in ver. itē quid si cōpromissum. & Guido de Suza, quē simp'r refert. Pau. de Cast. in d. l. Iulia. ff. de cōdi. in de. Idē tenēt Bal. & Ang. i l. tres fratres ff. de pactis. & in d. l. qui cū tuto rib. in pr. ff. de trāſ. & i l. fi. C. de arbi. & in l. non solū. ff. de rei vend. Alex. 34 Imo. consi. 174. in cip. oportunè cōſideratothemate. facit auth. oēs. & ibi Bald. C. cōmunia de ſuc.

Sebab. Sapia.

b *Allegat iniquitatē. Vide Raph. Comē. i 2ſi. 30. in cip. ſtāte. ſtatuto ciuitatis Vicē. Anto. in cōſi. 33. Ab. in conſil. 64. in 1. volu. vbi tenet q a i dubio præſumit pro, eq tate laudi.

c ¶Vide Anto. in c. qm̄ 2. de proba.

Sebaſt. Sapia.

d ¶In caſu reductionis. Vide Soc. in l. multa. de condi. & demō. vbi tāgit, an pcedatur corā iudice reductiōis, ſicut corā arbitratore. Vide ēt Ant. in 2ſi. 50. incip. pacto iudicem aditū. in prī. & per totum.

d ¶Reductionis. Vltra q̄tū tps peti debeat reductio ad arbitriū boni viri. Et adde hic i ſimili textū in c. ſi iuſtus metus. de appel. ibi: dūmodo intra tps, & q̄ b ibi notaui Et vide Ant. i c. expoſita, c q̄ arbi. Et vid Old. conſ. 65. textū. in l. cùm ante. verſi. & nota intra decē dies proximos. C. d arb. Et q̄ debeat reclamari itra de 3 cē dies, & nō vltra à laudo, notat Archi. in c. à iudicib. 2. qu. 6. vltra medium. Et allegat c. p tuas. de arbit. Et ita dicit tenēr Hoſti. in c. 2. de arbit. Ego credo, q̄ dū ille tex. non facit in hoc regulā: ſed illud dixit cauſa exempli. & ea quæ dicuntur cauſa exempli, non reſtringunt regulam. vt c. j. & quod ibi no. ne cleri. vel mona. Sed probatur ibi, quod ex euidēti. iniquitate poteſt peti reductio. Qū autem dicatur euidens iniquitas, non credo poſſe dari certam doctrinam, ſed ex variis circunſtantiis, bonus vir, i. iudex arbitrabitur. Nā facilius debet arbitrator induci ad dandum de iurevnius alteri, quando nō poteſt ailter ſequi bona pax, quàm ceſſante hac ratioue pacis cō ſequendæ. Item aliter quando ius eſt dubium, obſcurum, & inuolutū, quàm q̄n eſt clarum. Item aliter q̄n eſt diues, quàm pauper, & ſic de cæteris circūſtantiis. arg. in l. j. ff. de reb. dubiis. & in c. de cauſis. de offi. deleg. & quod not. gl. & in c. ſi. de re iud. lib. 6. & quod ſupra dixi ſm Bal. in alia quæſtione. Pro hoc optimè faciunt ea, quæ dixi circa compoſitionem fiendam in c. j. de mutuis petitio. vbi vide, & hæc notabis.

¶†Vlterius quæro, an petens reductionē ad arbitrium boni viri, & ſuccumbens, quia non probauit iniquitatem euidentem. iuxta ſuperius dicta inciderit in pœnam compromiſſi, cùm promiſerit ſub pœna ſtare arbitramento, & non contrauenire. de hoc per Bar. in d. §. arbitrorū. plenius in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. obl. & adhuc plenius in l. Iulianus. ff. de condi. indeb. & originaliter in hac quæſtione conſuluit Dyn. qui tenuit pœnam commiti, maximè q̄n iurauit non petere reductionē ad arbitrium boni viri. & poſtea petiit, & ſuccubuit. Hoc conſilium etiam refert Io. An. in addi. Spe. in tit. de arbi. §. excipitur. ver. quid ſi compromiſſum. & ibi refert Guli. de cu. hoc limitaſſe, niſi habuerit iuſtam c cauſam petendi reductionē, vt quia probabiliter credebat arbitramentum iniquum. alleg. l. ſi quis forte. ff. de pœnis. e. Ego allego. tex. optimum in oſtacro. de ſen. exc. & quod no. in c. finem. de do. & contu. Sed adde ad hoc duas notabiles limitationes Bar. primā in d. §. duo fratres, vbi dicit, q̄ incidit in pœnam, etiam ſi ſententia, per q̄ fuit declaratum arbitramentum æquum, fuiſſet iniuſta. & hoc per illum §. duo fratres. vbi vi detur tex. in ſimili. Aliam limitationem ponit in d. l. Iulianus. vbi diſtinguit, q̄ aut iudex declarauit arbitramentum æquum, & ſic hac cauſa expreſſa abſoluit reum, & incidit in pœnam. Nec in hac quæſtione pœnæ admittitur pars ad probandum, q̄ arbitramētum fuit iniquū. vt in d. §. duo fratres. & facit gl. notabilis. in d. l. Iulianus. Aut primò fuit reus ſimpliciter abſolutus, vel iudex abſoluit, quia nō fuit probatum iniquum: & tunc in gōne pœnæ poterit de iniquitate probare. Nam per hanc probationem detegitur iniquitas ſententiæ, q̄ tranſit in rem iudicatam. & ſic non obſtabit exceptio rei iudicata. & vide plenius ad materiam, quod not. in d. l. Iulianus. & intellige oīa prædicta cum illa limitatione Guli. & Io. And. Et ex iſtis infertur, q̄ qui allegat iniquitatem b arbitramenti, habet hoc probare. aliàs ſuccumbit: quia præſumitur c pro iuſtitia. l. ab ea parte. ff. de probō. q̄d tenet Io. An. in loco præalleg. & Bar. in d. §. arbitrorum. probabit autem ex antiquis actis, vel nouis probationib. ſicut in cauſa appellationis obſeruatur in c. cum Io. de fi. inſtr. & quod no. in c. in præſentia. de renun. & vide per Fe. in conſil. 275. vbi omninò vide in 5 ſoluitōe. † Sed iſtud dubiū notabile per iſtos. doct. nō tactum eſt. quid ſi pro parte obtinuit, & pro parte ſuccubuit, an incidat in pœnam 6 in totū vel in partem, vel euitet ex toto? † Q d reperi tetigiſſe Bal. in extraneo loco, ſ. in v. ſib. feudo. in tit. de lege Corrad. c. 2. Pone exemplū arbitrator præcedit q̄ darentur decem: iudex in cauſa reductionis ſtatuit de quinq; Bal. tū videtur hæliſtaſſe: quid ſi iſta quinq; non ſoluuntur, nunquid committat pœna compromiſſi, ſaltem pro rata? & finaliter concludit, q̄ nō: ga nunc agitur non ex 2promiſſo, ſed iudicis ſententia. Vnde mutata perſona ſtip'o pœnæ nō 2mittitur. l. cum apud. ff. iudi. Sol. & q̄ ibi no. & ſic ſm eum impune à pœna 2uētionali ſententiæ iudicis non parebitur: qa 2promiſſum ſeu pœna in eo apposita ad perionam iudicis, de quo non fuit cogitatū, ſe nō extēdit. l. in cō promiſſis. ff. de arbi. & dicit hoc placuiſſe Bar. non tñ ſpecificè tāgit q̄nē, q̄ in principio for mani. Et primò dubito de ſua cōcluſione ēt in terminis ſuis: qa iudex aditus in caſu reductio d nis, d ſuccedit in locum primi arbitratoris: vt no. Inn. in c. præſenti. hodie incipit, ſtatutū. de reſcr. li. 6. Bar. in l. j. ff. de lega. 2. ergò eſt eodem iure cenſendus cū primo: niſi dicas, q̄ iſti canones, & prouiſiones penales ſunt ſtricti iuris, vñ non tranſeunt ēt in iudicem appl'onis vt d. l. cùm apud. vnde variaro tribunali, vel ēt noīe iudicis, non habent locū. vt plenè per Bar. in d. l. cùm apud: Potes ergo 2cludere, q̄ aut iudex ſimpliciter 2trimat arbitramentū, & hēt locū pœna ſm diſtinctionē, ſ. in precedēti qōne poſitā. Aut iudex reformat, & tūc pœna ceſſat in reformatis, qa non aditur amplius ex 2promiſſo, ſed ex iudicis ſnīa. Sed quo ad primam, qu. q̄ ego ſ. formaui: nūq deo ipſo, q̄ petiit reductionē toti? ſi tñ p'r & obtinuit in parte, 2mittat pœna in parte? Credo, q̄ non: qa iuſtè petiit reductionē totius arbitramēti. Hoc 2bo per l. vñ ſi Neruæ. cum ſeq. ff. pro ſocio, iūcto §. arbitrorū e prælegato. vide, q̄ in ſimili dixi in c. finē. de do. & 2tu. Sed Bal. hāc q. ſpecificè tāgit l. ſi. C. d arbi. vbi primò diſtinguit, q̄ aut ca p'm in quo fuit læſus, erat ſeparatū ab aliis, & 2mittit pœna in totū, ſecus ſi erat 2nexū vel vnitū: ita, q̄ nō capiebat 2gruā ſeparationē arg. in l. ēt. ff. de mino. poſtea vī velle, q̄ inſolidum 2mittatur pœna, cùm debeat clarè & ſeparatim ſpecificare grauamēn. arg. in l. qui ſo lidum. ff. de leg. 2. hoc vltimum vī mihi ſatis durū, & 2illam l. vñ ſi Neruæ. cum ſeq. vñ indiſtinctè tenerem, q̄ ſupra dixi, vt euitetur pe na: quia cùm arbitramentum ſit quædam tranſactio ſuper toto. vt in auth. ſi verò contigerit. C. de iudi. non poteſt iſte dicere ſe magis grauatum ſuper vno arti. q̄ ſuper alio: ſed grauamen reſultat ex toto compromiſſo ſimul, cum ſit vnica tranſactio, ſeu vnicus 2ctus. Pro hoc, iura ſuperius allegata. Ex his potes inſtrui, nunquid petens reductionem incidat in periurium, ſi iurauit laudū ſeruare: & poſtmodum petiit reductionem, & non obtinuit, ver. ſaltem in parte.

37 ¶†Quæro infra quantum tps debeat arbitrator arbitramentum f explicare? Spe. mouet q̄nem. f in arbitro, non in arbitratore, in ti. de arbi. §. differt. verſi. item quod intra triennium. & refert varias opiniones, nec firmat in aliqua pedes. Ioan. Andr. ibi in addi. videtur ſentire compromiſſum non expirare triennio, ſicut quidam dixerunt per authen. ſi tamē. C. de tempo. appel. & cle. quandiu. de appella. Barto. ſpecificè in arbitratore tangit in l. ſi quis arbitratu. ff. de verborum obligatione, & dicit quòd iſta poteſtas finitur eo no lente arbitrari. vt in l. ſi merces. ff. locati. & in §. pretium. Inſti. de emptio. & vendi. Sed dubium eſt quando dicitur nolle arbitrari: ideò in hoc diſtinguit, quòd aut arbitramentum fuit collatum in alio quem ex contrahentibus, aut in tertium. Primo caſu ſi compromiſſum conſiſtat circa ea quæ ſunt de ſubſtantialibus contractus, vt circa rem ipſam, tunc debet arbitrari intra. 60. dies. vt in l. quod ſi nolit. §. ſi quid ita. ff. de edic. ſi circa aliqua extrinſeca, tunc tenetur arbitrari quam primum poterit. Vt l. hæc venditio. ff. de contrahen. emptio. Secundo caſu quando confertur in tertium, tunc ſi in tra annum non arbitretur, videtur nolle arbitrari. C. cōmunia de lega. l. ſi. §. ſed & ſi quis. nec dicat aliquis ſecundum eum: quòd ibi ſit ſpeciale fauore vltimæ voluntatis: quia in eo ſolum eſt ſpeciale, quod receditur à perſona. Bal. in d. c. 2. de lege Cor. dicit, ſalua reuerentia Bartoli, iura ſuperius allegata, non probare ſuam opinio. Nā in l. quod ſi nolit. erat collatum arbitrium ſuper reſolutione contractus non tanquàm in bonum virum: ſed tanquam in voluntatem eius, cuius arbitrium non poterat reduci ad arbitrium boni viri. Nam ibi dicitur, q̄ ſi res ſit vendita cum pacto, vt ſi diſpliceuerit, redhibeatur: nec ſit diffinitum tempus ad redhibendum: quòd intra 60. dies poteſt redhiberi & non vltra. Item d. l. fi. C. communia. de lega. non probat id ad quod Barto. inducit: quia ibi eſt caſus ſpecialis, vt præfigatur annus quia ſperatur quod electio conuertatur in aduerſarium: ideò ipſe dicit, quod terminus debet ſtatui à iudice. vt ff. de iure delib. ſi curatoris. Item ſine termini prefixione, ex quo labitur tantum tempus intra quod bonus vir fuiſſet arbitratus, expirat compromiſſum, cum in eum fuerit compromiſſum tanquam

allegaret c. p tuas. voluit allegar gl. ibi, q̄ loq̄t de homologatione. Et ad hoc facit quod notat Ang. in l. j. C. de ſent. præfec. p̄tor. Et vide Baldum in l. vñ ſi Neruæ. ff. pro ſocio. vbi poſt Cynum, & alios tenet q̄ iſta facultas durat 30. annos. Bar. de Bellentz.

e ¶Tu vide Bald. in l. eos. §. ne tenēri. C. de appellationibus.

*Sebaſt. Sapia.

f ¶In arbitro. Vide Practic. Papa in forma libelli

compromiſſi. in ver. nec reductio. Lanfrā. de Oria. in tractatu de arbi. i vlt. parte. Alex. in conſi. 95. in 2. vol. Fel. in c. ad conſultationem, ad fi. i. de re iu. Corneū. in conſ. 177. ad fi. in 2. vol. & Soc. in conſ. 200. 2. parte Decium in conſi. 39. dom. Vitalem in tractatu clauſularum.

a ¶Corā quo petī debeat reductio ſententiæ ad arbitriumboni viri. Et de hoc per Bal. in l. pe. C. de arbi. & i l. j. C. vbi & apud quos. & per ēūdē in concluſionib. Spe. in tit. de arbi. & per Pet. de Ancha. in repe. regu. ea, quæ. ver. iuxta prædicta applico. de reg. iur. in 6. Et vtrum excommunicatus poſſit petere reductionem ad arbitrium boni viri, ponit Ant. * in cap. ſignificaue runt circa ānem. de except. & ſi. Et vide Ang in conſ. 218. & Ant. in c. ſi clericus laicū. de foro comperē. & Domi. in c. ſtatutum. in prin. de reſcr. in ſexto, & etiā ſi ſunt plures arbitri, quorum vnus eſt clericus, alius laicus, an debeat peti reductio coram iudice laico, an corā eccleſiaſtico? vide Bald. in l. præcipimus. C. de appellatio. & facit ad hoc, quod notat Bart. in l. Iuriſperitos. §. cū oriū- 3 dus. ff. de excuſa. tuto.

¶Coram quo iudice ſit petēda reductio i caſu, quo hic. Mihi placet deciſio, quòd pro reductione adeatur iudex eccleſia 3 ſticus: quamuis vn' ex arbitris ex priuilegio eccleſiæ quæ trahit reū ad ſuum forū. Ad quod vide Abba.* in ca. expoſita. de arbitris. Magis. n. dignum attrahit ad ſe minus dignū vt in capitul. aqua.

cauſa originali peti t reductionē, debet recurre re ad iudicē rei: ſi ipſe reus petiit, habet recurrere ad iudicem ſuum. Ratio, quia ſiue petatur iure actionis ſiue officio iudicis, ſemper debet adiri iudex rei. quia ſemper actor ſequitur forum rei. in c. cum ſit. de fo. compe. cum hic nō agatur ex compromiſſo: & ſic non eſt adeundus iudex arbitratoris. Si autē reus ipſe petiit, poteſt adire iudicē ſuum: quia quaſi ſuper exceptione ſibi competenti prouocat: & ſic ad iudicem ſuum, qui eſt iudex principalis cauſe, prouocare poteſt. Ad hoc, l. fin. C. de v'ſur. pup. ſm' vnā l. ad idem bo. tex. in lec. cum hi. §. tranſactionem alimentorum. ff. de tranſactio. vbi dicit, quòd ille iudex debet arbitrari, ſuper tranſactione, qui eſt futurus iudex ſuper lite. ad hāc ſententiam adduco c. expoſita. de arb. vbi Papa cognoſcit de arbitramento lato à Duce Venetorum, qui ſibi non ſuberat: partes tamen ſibi ſuberant. Hæc concluſio Bart. placet hic do. Ant. vbi laudum eſſet iuratum, & dubitaret ſi per reductione propter iuramentū: nam tunc debet adiri iudex eccleſiaſticus: vt hic: allego etiam tex. in c. venerabilem. de cle. Item ſi laudum eſſet materia pertinente ad eccleſiam. arg. u. hic. vel ſi euidens nūtriret peccatum. de iudi. nouit. Aduerte latius, omnes conuenire videtur, quòd ad iudicem arbitratoris non ſit recurrendum: cum iſta reductio non ſit propriè appellatio, quod etiam tenet colle. in cap. cum dilectus, de arbi. Sētit Fed. conſilio 275. Sed ego limito, niſi ex forma ſtatuti laudum haberet executionem paratam: tunc enim cum pars conqueratur uatur in cauſa appellationis. 2. quæſtio. ſexta anteriorum. & ca. Roma §. debet. de appell. libro ſexto, ad hoc allego Barto. in l. ſecunda, C. vbi & apud quem. vbi apertiſſimè hoc tenet: ceſſante vero d. l. municipali. licet collect. dicat, quòd petens debeat adire iudicem aduerſarii, tamen mihi placet illa opi. procedens Bar. & facit quod not. ipſe Feder. conſilio ducenteſimotrigeſimoſeptimo, vbi dicit, quòd ſi peritur examinatio teſtium ad perpetuam rei memoriā, debet adiri iudex principalis cauſæ, ſiue petātur à reo, ſiue ab actore, quod plenius dixi in d. capitu. cùm ſit generale & cap. ſi quis cō tra clericum. de foro competen. & tenet Barto. in d. §. arbitratorū, & hoc ratione prædicta. Et quia cauſa naturalis Vincit accidentalem l. qui habet. ff. de tutel. debet ergò conſiderari origo cauſæ. & non id quod nunc accidentaliter petitur. Addo etiam aliam limitationem, quòd vbicunque pro parte eccleſiæ petitur reductio poterit ex ſpeciali priuilegio adire iudicem eccleſiaſticum, ſi allegatur fraus, vel minus legitimus contractus: vt notātur voluit in omni caſu Innocen. in capit. cùm ſit generale. prælleg. & vide quod 4o ibi dixi. ¶†Nunc quæro de notabili & quotidiana quæſtione. ſ. dixi quis eſt iudex competens in iſta reductione ad arbitrium boni b viri: nunc quæro, b an à ſententia iudicis reducentis arbitramentum ad æquitatem poſſit appellari? domi. Anto. refert hic Bald. in d. §. arbitrorum. renuiſſe, quod ſententia iſtius iudicis reducentis non poſſit reduci ad arbitrium boni viri: quia iudex non cognouit vt arbitrator, ſed vt iudex: ſed appellari bene poterit, vt qa iudex fecit. Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. de appel. §. in quibus. verſi. 16. recitat Ruſticanum doctorem antiquum diſputaſſe, & tenuiſſe quod à tali ſententia non appellatur: motus, quia ab arbitramento non appellatur, ergo nec à ſententia iudicis reducētis: quia non cognoſcit vt iudex, ſed vt bonus vir. ff. pro ſocio. ſocietatem. in fine. Surrogatum autem aſſumit naturam eius in cuius locum ſurrogatur. in cap. eccleſia. vt lite penden. ſicut enim quando arbiter cognoſcit loco iudicis, ab eius ſententia appellatur. de offic. delleg. cap. ab arbitris. libro ſexto, & l. apertiſſimi. C. de iudi. & l. arbitro. ff. qui ſatisd. cogn. ita non debet appellari à iudice, qui cognoſcit loco arbitratoris ſeu boni viri. dominus. Anton. ſequitur hic But. ſcilicet vt poſſit appellari: quia in commiſſis ad arbitrium iudicis appellatur, vt not. in capitul. ſuper his. de appellatio. Item quia hic non ſurrogatur iudex in locum arbitratoris per omnia: malefactum, ſicut in ſimili non appellatur ab excommunicatione & tamen appellatur à declaratione excommunicationis. & addicit, quòd facit pro: quia ibi cognoſcunt vt iudices: ideò appellatur: dicit enim quòd ſi teneretur opi. quòd iudex iſte omnia, vt arbitrator, faceret, poſſet ſaltem ipſius ſententia reduci ad arbitrium boni viri. alleg. gloſ. in d. c. ſuper his. & ſic ipſe tranſit in contrariā ſententiā, quod nec appellari poſſit nec reduci ad arbitriū bo

ni viri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Appellari. Vtrū à sñia iudicis arbitrantis possit appellari, vide per Inn. in c. præsenti, a qđ hodie incipit, statutū. de rescr. li. 2. per Bar. in l. 1. in fine de legatis 2. Et vide per Bal. in l. 1. C. ne liceat in vna eademq; causa tertiò pro. & p Baldū in titu. quotem. mi. in c. fi. & in l. 1. ff. de lega. 1. in l. tale pactū. §. q̄uocauit. in vlti. qu. ff. de pac. in l. j. C. de his q̄ pœ. no. & in l. fi. C. de ẽmptio. & p Bald. in l. 1. C. ne lic. in vnaea. cau. ter. pro noc. in c. ad nr̄am. el 2. vers. q̄ro nunquid statutum ciuitatis. s. eo. &c. & Pau. de Cast. in ẋsi. 22. incip. circa primū quæsitū est videndū, &c. Adde q̄ Inn. in c. fi. de feriis. dicit, q̄ in cōmissis arbitrio, nō41 ꝑt appellari. Itē facit, qđ no. Ant. in c. fi. j. eo. vbi dicit, b q̄ qñ pars sponte defert iurm litis decisiuū alteri, q̄ non pōt deferens appellar̄, si ille, cui est delatū per seuerauerit: qa vr̄ cām suā cōmisisse arbitrio iusi aduersarij. Sed ꝟriū in illo articulo dicit. Ant. post Inn. in c. vlti. qđ metus cā. & de ista q̄stione hic posita per istū & per Ant. vide Imo. in cle. 1. ver. nōt. bñ. d iud. vbi alle. Bar. sup hoc in extrauaganti, ad reprimēdū. in ver. hoc edictū. Ad istam quæstionē pōdera gl. in vers. vnū. in l. 3. 42 §. 1. ff. d arbitris. & de hoc vide p Sali. in l. 2 C. de app. & in l. societatē. §. ar bitrorū. ff. pro so- * cio. & Roma. in l. admonendi. ff. de iureiu. & in repet. rubr. ff. de arbi. versiculo, sed an sicut sententia arbitrorum. & Imol. in l. 2. ff. de publi. iudiciis.

b Sebast. Sapia. Ar bitramenti. Vide Bart. Soci. in l. Iulianus. ff. de cond. ni viri. ego adduco Bar. in l. 1. in fi. ff. de lega. 2. vbi hoc apertē tenet. alleg. In. in c. præsenti. de rescr. lib. 6. hodie incipit statutum. vbi vult, q̄ qñ iudex cognoscit vt bonus vir, nō possit appellari, a sicut nec ab ipso arbitratore. Idem vr̄ velle Bal. in l. fi. C. de ẽmption. vbi refert Bart. sic tenuisse ipso audiente. vt in d. l. 1. licet aliqui libri non habeāt. ego tñ habeo in meo. & vidi aliam lecturam illud dictum nō habentem. Itē dicit, q̄ non potest peti reductio ad arbitrium boni viri: vt tenet ibi Bar. Hāc opinionem segtur dñs meus do. Car. Flo. in c. exposita. de arbitris. & refert Bar. de Sali. sic consultus fe. Ego ēt sic ꝟsului in quæstione facti. Nā ex ꝟrio sequeret, q̄ partes inciderent in anfractus iudiciorum quos compromittendo euitare voluerunt. Itē iudex super reductione hēt procedere nō fm merum ius, sed æquitate præhabita: sicut ,,cessisset arbitrator, seu procedere debuisset bonus vir. vt d. §. arbitrorum. & ibi p Bar. ergo nō procedit, vt merus iudex. Itē non debet peti reductio ad arbitriū boni viri: qa sic esset processus in infinitum, ꝟ l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. & qa hoc nullo iure cauetur. Non ob. gl. in d. c. super his. allegata per do. Ant. qa intelligo illā gl. fm gl. ibi præcedentē, s. q̄ debet sententia reduci ad æquitatem, s. per viam appl'onis, qñ iudex processit, vt iudex nō loco arbitratoris. nam loquitur, qñ venit pœna imponenda arbitrio iudicis: & sic loquitur qñ processit vt merus iudex, quo casu appellari potest. vt in l. si qua pœna. iuncta gl. & Bar. ff. de ver. sig. Nos aūt loquimur qñ iudex processit vt bonus arbitrator. Hæc opi. habet æquitatem, vt citò finis litib. imponatur. ¶ † Sed hic annecto dubium notabile: an per petitionem istius reductionis debeat suspēdi executio isti? iuri. c D. Car. in d. c. exposita. de arbitris. tenet, q̄ non. alleg. no. in c. ex literis. de in integ. resti. in gl. supplicauit. & sufficit fm eum, q̄ hoc in re non probatur. Nec obstat si dicatur: q̄ hæc petitio habet vim appellationis. d. l. non distinguemus. §. cū quidā. de arbitris, qa nō per oīa: vt ibi no. nam iudex hoc casu aditur non per viam appellationis, sed per querelā. & hæc differunt. vt in c. concertationi. de appel. li. 6. Ego indistinctè tenerem ꝟrium: qa quo ad effectū differendi executionem habet hæc petitio effectum suspensiuū: & sic vim in hoc appl'onis: vt probatur in d. §. cū quidā. Item iurā. dicūt, q̄ arbitramentum iniquū debeat reduci ad arbitrium boni viri: ergo non dēt executioni mādari ante reductionē: vt clarè probari vr̄ in d. §. arbitrorū. in fi. iuncta l. vñ si Neruæ. cū seq. c. tit. Hoc ēt vr̄ vell. Inn. hic, qui dicit non valere dictū arbitratoris, nisi sit æquum vel ad æqtatem reductū. & idem dicit gl. in ca. cām quæ de electio. ¶ Sed quia suprà tactæ sunt multæ differentiæ inter arbitrū & arbitratorē tam in modo procedendi, q̄ finiendi. Itē habuistis suprà aliquos modos cognoscendi, & discernendi arbitrum & arbitratorem. ¶ † Quæro nūc de aliquib. casib. dubitabilib. & quæro primò, quid si fuit cōpromissum in aliquē tanū in arbitrum, & arbitratorē: erit ne iste arbiter vel arbitrator? Soluit Inn. hic & Bar. in d. §. arbitrorum. & cōiter doc. tenēt, q̄ ex mō procedendi, & pronuntiandi ppendimus vtrū fecerit vt arbiter vel vt arbitrator. arg. eorū, q̄ no. i l. ff. de iudi. & l. cpale. C. de epis. audi. Idē dicit In. si fuit a promissum in aliquē, q̄ possit procedere seruato ordine iudiciario. vel ēt non seruato. Nā illa verba, q̄ possit ,,cedere seruato ordine iudiciario, innuunt. q̄ promittitur in eū, tanū in arbitrū. Alia verò verba, q̄ possit procedere nō seruato ordine iuris, innuunt, q̄ tanū in arbitratorē. Ideò fm eū, si processit seruato ordine iuris, stabit dicto suo ēt iniquo: qa vr̄ ,,cessisse vt arbiter. Si verò ,,cessit iuris ordine non seruato: tūc non valebit dictū suū, nisi sit æquū vel ad æquitatem redactū: quia vr̄ processisse vt arbitrator. ¶ Ego aūt cū reuerentia, hæc dicta non sequor: quia licet possit eligere alterā viam, tñ in non eligendo ꝑt procedere vtraq; autoritate. ita no. In. in habente delegatā, & ordinariā. in c. cum ex officij. de præscri. Ego alle go ad hoc, c. nisi. de præb. vbi simplr̄ probat, q̄ si in aliquē delegatū compromittitur, ille pōt fi in aliquē delegatū compromittitur, ille pōt similes & semel in eadē causa pronuntiare vt arbitrator & vt delegatus. Ita dico. q̄ si compromittitur vt in arbitrum & arbitratorē, vt pari rōne possit procedere & pronuntiare vtraque potestate, si a principio expresè non elegit, et si ꝟ iustitiā. partem in modico læsit, poterit petri reductio: & in dubio ex qualitate facti præsumitur hoc fecisse vt arbitrator: vt probatur in d. c. nisi. Facit l. cum quærit. ff. de sta. ho. & hæ bñ no. quia quotidie accidunt, & puto verissima. Et per hoc determinat̄ alia q̄stio. Ponere tētis terminis, vt §. dictum est: processit cōpromissarius parrim iuris ordine seruato & partī iuris ordine non seruato: vt puta, fecit libellū dari, litē contestari, recepit tñ testes partib. nō vocatis & publicatis: sñam sine scripris dedit. dicit Hos. in hac q̄stione posse dici, q̄ sña non teneat, quasi eligendo ab initio viā iudiciariā, videat̄ alij renuntiasse. arg. de ap. solicitudinē. & de præsum. nonne. Dicit tñ ipse melius esse, vt dicamus sñam valere si æqua sit, alioquin ad arbitrium boni viri redigendam. vt sic interpretemur talem nō arbitrum, sed arbitratorem. Hoc n. est fauorabile vt cessent litigia. & hoc mihi satis placet per prædicta, qa ex quo habuit vtraq; potestatem potuit procedere seruato ordine iudiciario, & non seruato. Ad hoc, vltra p̄dicta optime facit tex. in l. diem proferre. §. siquis litigatorum. ff. de arbi. vbi possunt partes à principio pacisci, vt arbiter pronuntiet in absentia partium: & sicut possunt in arbitro remittere pro parte ordinem iudiciarium, eadem rōne videtur & in toto. vnde licet in iudice hoc fieri non possit, iuxta not. in c. fi. de re iudi. lib. 6. & in c. de causis. de offi. dele. secus tamen in arbitro. Ratio, quia arbiter assumit potestatem à partibus non sic autē iudex, & hoc puto verum, quicquid sentit Bar. post Dy. in d. §. arbitrorū vbi videtur velle, quod postquam elegit viam arbitri, non poterit redire ad viam arbitratoris. illud enim ,,cederet iudicio meo, vbi haberet necesse eligere vnā viam. ar. l. si cui. ff. de ser. secus si potuit 43 procedere vtraque via, nec ꝑficificè procedit à principio. ¶ † Per c hoc etiam potest solui alia quæstio cotidiana. Pone, fuit dictū, quòd compromissarius possit procedere de iure, & de facto, pronuntiare tamen deberet secundùm ius an talis erit arbiter vel arbitrator. Barto. in d. §. arbitrum. dicit, se credere, quòd est arbiter: quia iudex quandoque etiam cognoscit de plano & summariè. l. nec quam. §. de plano. ff. de offic. proconsu & de verbo. signifi. cle. sæpè. Nec obstat secundùm eum, si diceres ordinem iudiciarū non posse remitti. l. 2. §. sed quia veremur. C. de iura. calum. quia illud est verum quando litigat coram iudice qui habet iurisdictionem à superiore: secus si coram arbitro, qui habet potestatem à partib. quod dicit notandum. hoc vltimum mihi placet: vt supra latius dixi. Sed circa primum puto per ea quæ supra dixi, quòd iste erit arbitrator & arbiter in procedendo sed in sententiando est solùm arbiter: vt patet ex potestate sibi tradita. & idem dicendum in aliis similibus 44 quæstionibus. ¶ † Sed circa hoc cadit notabilis quæstio, quid si arbiter assumptus modo prædicto pronuntiat iniustè, nunqd teneat sententia? Bart. in d. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbi. notabiliter dicit, quòd non, quia pronuntiat contra formam cōpromissi. d Fran. de Are. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obli. tenet contrarium: quia exprimitur quod ineat, & sic non dat formam. Item quia nō valet compromissum in arbitro si non remaneret sibi libera potestas valide eligendi, quod vellet. ff. de arbi. l. qualem. Facit ad hoc, quod no. Inno. in c. prudentiam. de offi. delega. & quod no. docto. in c. ex insinuatione. de rescrip Dom. Ant. putat hoc non procedere in arbitro, sed in arbitratore sic, vt tenet Bart. quia ille potest à iure procedere: & sic non inest illud à necessitate sicut in arbitro. Ego in ea. cum dilecta de rescrip. saluo simpliciter illud dictum Barto. quia licet insit de iustitia vt arbiter procedat secundum ius: non tamen de necessitate, nec inest sibi de forma: nūc autem cum exprimitur in eo compromisso, inest de necessitate & de forma: quod non inesset de necessitate parer: quia arbitrium iniustè latum, valet. Vbi autem id quod inest de iustitia exprimitur in forma hominis, inducit necessitatem. vt probatur in cap. cùm dilecta. præalle. iuncta gl. j. Præterea vbi verba possunt aliquid operari, non debent intelligi missi & expirat potestas arbitratoris secùdùm eum. vt in d. §. si qs. 46 a quod not. ¶ † Vltimò nolo hic omittere quæstionem notabilē, a & demōst. de iure, & de facto. s. de q̄stitutio.

c ¶ Sebast. Sapia. Alia quæstio. Vid Abb. in c. cū tpe. s. d arbitris, & Bal. in l. sola. in fine. C. de testib. & l. si nō speciali in fine. C. de testam. cum al legatis per Feli. in c. 1. versū. & si dicatur, procedas.

d ¶ Sebast. Sapia. Contra formam cōpromissi. Vide Alex. in consi. 23. in 5. vol. Are. in cō si. 69. Compost. in cons. 55. inci. duo habentes. ad finē. Aud. Siculū in ca. 2. s. de offi. delega. Feli. latè in c. cām. 2. de re iud. Lāfrā. de Ori. in tractatu de arbi. vers. 7.

Sed in casu nostro possunt verba operari p̄missū effectū. ergo, &c. Non obstat illud motiuum. Frā. qa dico, l. qualē, procedere, qñ datur sibi certa forma pronuntiandi, ita quod aufertur sibi libera potestas. Sed in casu nostro hoc non fit, sed datur sibi libera potestas pronuntiandi secundùm ius, non autem aufertur libera potestas, si id quod inerat de iustitia reducitur in formam hominis. Et ad dictum Inn. respondeq̄ procedit quando id, quod exprimitur, sapit instructionem causæ: secus si dat modum procedendi. & latiùs dixi 45 co in d. c. cum dilecta. ¶ † Vltimò, vt nil boni ad materiam desit, quæro. an arbitrator debeat pronuntiare partib. præsentib. Sol. Cy. in l. fi. C. de contrahen. emp. tenet quod sic, aliter non valebit sentētia fm eum. Mouetur principaliter per l. si quis arbitratu ff. de ver. obl. vbi dicitur: quòd si per te stat quominus compromissarius arbitretur, committitur pœna per partes: aut aliter stare non posset, nisi ipsis absentib. posset arbitrari. Ex quo infertur, quod partib. absentibus non potest pronuntiari. Bart. in d. l. si quis arbitratu. refert quendam solennem aduocatum consuluisse cōtrarium ipse tamē satis prolixè sequitur primam opi. & pro casu alle. l. quod si nolit. §. si quid. ff. de Aedi. edic. Item licet arbitrator non cognoscat iudicialiter inter partes, debet tamen partes interrogare. l. j. ff. vbi pu. educa. de. & ad hoc allegat multa similia. Fran. de Are. quem sequitur hic do. An. dicit, q̄ si partes sunt præsentes in discussione iam facta nō est necessaria vocatio in arbitratore. arg. C. de adulte. l. quamuis indubitati. Et hoc tenet Cyn. post Iaco. de Ra. & Pet. quod plus est in arbitrio in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. Si verò partes non fuerunt adhibitæ in discutione, vel non constat: dicit, quod si partes non requiruntur, nō per hoc laudū erit nullum: quia talis modus procedendi non reperitur statutus à iure ipsis arbitratorib. habent. n. potestatem æquum arbitrandi sine obseruatione alicuius formæ: vnde esse debet in electione ipsorum an hoc velint obseruare. Ad hoc. l. si defuncta. §. fi. ff. de vsuf. Ad hoc, quod in simili dicimus de executorib. in c. fi. de præsum. & in cle. vnica. de offi. dele. De honestate tamen debent partes vocari: & si detrectant venire, non cogitur arbitrator iudicare: quia potest dicere sibi non liquere de causa: & hoc modo poterit stare per non venientem quominus arbitretur. & sic potest intelligi l. si quis arbitratu. Non ob. l. qđ si nolit. quia ibi non dicitur, q̄ in arbitrando requiratur partiū præsentia: sed excusatur quis à contumacia non restituēdi propter absentiam eius cui debet fieri restitutio. Non ob. iura alleg. per Bart. quia loquuntur in actibus iudicialib. vel quasi: sed nos loquimur in actibus merè extraiudicialib. vt in contractibus, qui possunt cōpleri per nuntium, & epistolam. l. consensu. C. de actio. & obli. & facit l. certū. §. si quis. ff. de confes. iuncta l. Publia. ff. deposi. hanc opi. ego sequor & originaliter fuit hæc opini. Guli. de Cu. & in l. episcopale. C. de epis. aud. sequitur Bar. in d. l. si qui ex consensu. & domi. Card. in d. c. exposita. sentit Host. hic in supradicta quæstione, in eo, quod sentit arbitratorem posse testes recipere, & publicare, & sententiam ferre partibus absentibus. Idem sentit iudicio meo In. dū dicit, quòd coram arbitratore non est iudicium. nec quasi: sed totū in sua positum est voluntate. Nam solennitatum obseruatio non est nisi coram iudice. vel arbitro secundùm eum: sed extra iudiciū ad sui instructionem laborat arbitrator ad veritatem inquirēdam. Et pro hac opinione, adducitur vltra prædicta. ff. de lega. l. cùm pater. §. hæreditatem. l. ex facto. §. si quis. ff. ad Treb. vbi deportatus in longinquam prouinciam in remotis partib. arbitratur. Ad idem, c. 2. de arbi. vbi exul, & absens compromisit. Item arbitramentum non est ad instar iudiciorum. sed contractus. vt d. authen. si verò cōtigerit. contractus autem potest purificari etiam partibus absentibus, ex quo dederunt potestatem mediatori. argu. l. 2. ff. de cond. & demon. Facit etiam, quod not. Inn. in c. fi. de trāsl. episco. Sed ad prædicta adde limitationem solennem, quod si arbitrator processit ex abrupto, parte non audita nec requisita, laudum est nullum: & ita allegatum fuit de facto. & etiam pronuntiatum. vt no. refert Bald. in lib. feu. in tit. de inuestit. in mari facta. c. 1. prope. fi. & facit, secundùm eum, d. l. quod si nolit. in fi. & quod no. Inn. & Ioan. Andr. in c. ex ratione. de appel. Pro hoc facit, quia bonus vir debet audire partes, cùm earum assertione causarum merita panduntur. l. fi. C. si per vim vel alio modo. & c. tum ex literis. de in inte. rest. & quod not. Bart. in l. cùm prolatis. ff. de re iudi. & sic posses reducere ad cōcordiam opiniones contrarias. Et quia s. incidenter dixi Ia. de Ra. Pe. & Cy. tenere. in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. valere sententiam arbitri, si partes fuerunt præsentes in discussione causæ, vsq; ad conclusionem. Contrarium puto verum. per l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ff. de arbi. vbi tex. singulariter dicit, quòd non potest pronuntiari partibus absentibus, vel altera earum, etiam data contumacia, nisi fuerit hoc dictum in cōpromisso. quod videtur Bar. habuisse pro indubitato in d. l. si quis arbitratu. & clarius Bal. in d. l. si qui ex consensu. sed ex contumacia committitur pœna compro

46 b quod not. ¶ † Vltimò ad maritum: an obstante iuramento possit redire.

Tua

a & quotidianam, compromissum fuit in duos, & discordant: nunquid iudex possit eligere tertium, seu eos ad electionem tertij compellere. hæc quæstio fuit de facto: & intelligo, de arbitratoribus. Nā de arbitris non est dubium, vt in c. cum speciali. de app. & in l. item si vnus. §. si in duos. ff. de arbi. Bal. in d. c. 1. de inue. in ma. fac. recitat fuisse per quosdam sapientes responsum, q̄ non: b quia arbitratores sunt ad similitudinem proxenetarum. l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbitris. sed certum est, q̄ in proxenetis non est tractandum de electione tertij. & hæc opinio placet ibi Bal. & etiam mihi: qa à persona non arbitrante non receditur. vt l. si. quis arbitratu. ff. de verb. obl. & l. si merces. ff. locca. Nunc ex prædictis sub epilogo per modum tabulæ. vt facilius inuenias materiam, habes viginti & vnam differentias, inter arbitrum & arbitratorem: ex quibus colligitur, maximè ex principio modus cognoscendi, & discernendi arbitrum ab arbitratore. Secūdo principaliter habes multas quæstiones ad materiam. tres habes incidenter post octauam differentiam. Prima est, an pro executione arbitramenti detur aliqua actio, & quæ? Secunda, an ex taciturnitate temporis homologetur arbitramentum, vt sic non possit peti reductio ad arbitrium boni viri? Tertia, quo iure petatur reductio ad arbitrium boni viri? Quarta, quæstio post omnes differentias, quare dictum arbitri non reducit ad arbitrium boni viri, sicut dictum arbitrato ris? Quinta quæstio: nunquid possit peti reductio arbitramenti, si partes promiserunt sub pœna stare dicto arbitratoris: & quid si fuit iuratum? Sexta quæstio: quid si fuit dictum q̄ possit alte & basse arbitrari, & de iure vnius dare alteri in totū, vel etiam in partem: & an valeat renuntiatio seu pactum de non petendo reductionem. Septima quæstio, pro quanta læsione potest peti arbitramentum reduci ad arbitrium boni viri. Octaua quæstio, ab petens reductionem & succumbens incidat in pœnam compromissi, vel periurii, si iurauerat & incidenter tangitur quis habet probare contra arbi tramentum? Nona quæstio, quid si petens pro parte succumbit. & pro parte obtinet: & quid si non seruauit pars arbitramentum per iudicem moderatum, an incidat in pœnam compromissi? Decima quæstio, intra quantum tempus debet arbitrator arbitrari? Vndecima quæstio, quis est iste bonus vir, ad cuius arbitrium recurritur in causa reductiōis: & an sit iudex arbitratoris an actoris vel rei? Duodecima quæstio, an à sententia iudicis reducentis arbitramentum ad æquitatem possit appellari, vel saltem peti, vt reducatur ad arbitrium alterius iudicis? Tertiadecima quæstio est, an per petitionē reductionis suspendatur executio arbitramenti? Quartadecima q̄stio, quid si fuit compromissum, in aliquem, tanquam in arbitrū & arbitratorem: & quid si fuit dictum, quòd possit procedere seruato ordine iudiciario, & nō seruato? Quintadecima quæstio, quid si is in quem fuit cōpromissum modo prædicto, processit partim seruato ordine iudiciario, & partim nō seruato? Sextadecima quæstio, quid si fuit compromissum modo prædicto, vt compromissarius possit procedere de iure & de facto. & pronuntiare de iure tantum, & nunquid hoc casu valeat sententia contra ius, seu iniusta? Decimaseptima quæstio an arbitrator possit pronuntiare, & procedere partibus absentibus? Decimaoctaua & vltima, quæstio, nūquid duobus arbitratoribus discordantibus, debeat deputari tertius? Tractatur etiam in principio c. an arbitrator seu arbiter possit mutare laudum, & latius in 15. differentia, vbi vide. quæstiones verò quę elicīntur ex differentiis supra positis poteris faciliter discurrendo videre.

Sebast. Sapia.

a ¶ Quæstionē notabilem. Vide Frā ci. de Are. in cons. 100. Roma. in singulari. 163. incip. tu habes. i c. inno tuit. & Petr. in c. cùm speciali. ī. de appell. tio.

Zacharias.

b ¶ Quod nō. Tu vide per Barto. & Alexā. in l. item si vnus. §. si in duos. ff. de arbi. Bald. in l. j. in lectura antiqua. C. de his, quę pœnæ no. Io. mo. in rubr. de arbi. li. 6. Io. And. in addi. ad Spe. c. ti. §. seq. & ver. q̄ si taceat.

CAP. XXIIII.

1 *Ex causa continentiæ possunt coniuges licitè separare cohabitationem.*
2 *Iudex ecclesiasticus & secularis est competens iudex ad compellendum coniuges ad cohabitandum.*
3 *Permissum est coniugibus inuicem se dimittere propter fornicationē: & separare matrimonium propter continentiam seruandam.*
4 *Vnus coniugatus non potest ingredi religionem: nisi alius ingrediatur.*
5 *Coniugati nouentes continentiam, si alter labatur, an episcopus debeat eos reintegrare.*
6 *Coniugati nouentes continentiam si se reintegrauerint, proles nata est illegitima.*
7 *Iurans non diuertere: an ex causa possit diuertere, & non incurrere periurium.*
8 *Iurans non redire ad maritum: an obstante iuramento possit redire.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Iuuenes. Faciunt no. ꝙPau. de Ca. & Moder. in l. iustitia. §. iuris preceptа. ff. ꝺ iusti. & iure. vbi dicũt, ꝙ iudex pȯt cogere aliquẽ ꝙ honestè viuat, &, ꝙ dimittat concubinam, qñ habet vxorẽ.

Zacharias.

b ¶ Esset illegiti-1 ma. Ego dicerem, ꝙ non, pȯderatis verbis gl. ĩ cle. j. & ibi Car. de sen. excõ. vbi dicit ꝗuer sos S. Franciſci cõiugatos posse coire, licet sint contenentes & regulã2 seruent. Idem tenet Spe. in ti. de dispu. & alleg. §. post hæc. versi. & ꝸnaliter. vbi dicit votũ inter cõiuges nõ obstare coitui inter eos.

Tua nos, Coniuges abiurare se nõ posſunt, ita ſummatur. Ego ſummo ſic. Ex cauſa leui & temeraria coniuges ẽt quo ad thorũ & mutuã cohabitionem ſe ſeparare nõ pũt, cuia cũ iurã interpoſitione. h. d. In prima ꝙſultatio. In ſecũda rñſio. ſecũda. ibi: nos igitur. ¶ Not. ꝙ diſſolutio nõ dependet ab voluntate ꝙiugũ, ſiue agatur ad diſſolutionẽ quo ad ſubſtantiã vinculi. vt in c. ſuper eo. de eo qui cognouit cõſang. vxo. ſuæ ſiue agatur de diſſolutione reſpectu mutuæ ſeruitutis, & cohabitationis: vt hic. & ĵ. de conuer. coniug. c. cũ ſis. & quaſi per totũ. ¶ †No. 2. ꝙ ex cã cõgnitiã ſeruandæ pñt ꝙiuges licitè ſeparare domiciliũ, & cohabitationẽ. Hoc ĩtellige, niſi ſint iuuenes, & ſuſpecti de incontinẽtia: tunc. n. iudex dẽt ex officio ſuo occurrere. & impedire ſeparationẽ. ar. in c. vxoratus, & c. cũ ſis. de cõuer. cõiuga. & ſentit Hoſt. in c. veniẽs. de regula. ĵ. vbi dicam.

¶ No. 3. ꝙ per iſta verba, moneas, & ĩducas, nõ mandaſ præciſa coactio. Vide, qđ legiſ & notatur. in c. 2. de ſpõſa. ¶ †No. 4. iudicem eccleſiaſticũ poſſe, & debere ꝙpellere ꝙiugẽ ad petitionẽ alterius ꝙiugis ad cohabitandũ mſimoniali ter cũ ſuo ꝙiugali. Et ſic eccleſiaſticus eſt iudex nõ ſolũ vbi agitur de ſubſtãtia vinculi mſimonialis: vt in c. tuã. de ord. cog. & c. lator. q fil. ſint legi. ſed ẽt vbi agitur de integratione mſimonij, quo ad mutuã ſeruitutẽ. & in hoc poſſet ẽt adiri iudex ſecularis. vt in d. c. nõ eſt. de ſpon. & ſic vterq; eſt ꝙpetẽs. Et no. q ẽt eccleſia ꝙpellit vxorẽ, vt redeat ad maritũ, etiã ſi præciſè reſiſtat. Hic tñ ſolũ dr de ꝙpulſione per cenſurã eccleſiaſticã. An aũt poſſit præciſè ꝙpellere, puta p familiã, vide qđ dixi ĩ c. literas. de reſti. ſpo. ¶ †Gl. 1. q rit qua3 re hoc iurm nõ fuit obligatoriũ? Rñdet. qa fuit temerariũ: vt ĩ tex. ſed aduerte, qa ꝙ hoc nõ ſatisfit qõni: nã hoc eſt repetere idipſum, quare, iõ eſt videndũ, quare hoc iurm fuit temerariũ. Ego rñdeo, q iõ, qa ꝙiuges tenenẽ ſibi pp bonũ mſimonij ad mutua ſeruitia, & mutuo debitũ reddendũ: nec l. viro dimittere vxorẽ, niſi ex cã fornicationis, & eꝯ: nec vxori l. dimittere virum ſuũ. 32. q. 7. c. apoſtolus. & in c. oẽs cautiones. Iſti aũt diuiſerant ſe ex quadã leuitate & temeritate: nã, vt patet ex fine literæ, vterq; poſt ſeparationẽ cõmiſit adulteriũ: ſecus tñ eſſet ſi ex honeſta cã hoc feciſſet: puta pp ꝙtinẽtiã ſeruandã. vt in c. qđ Deo pari 33. q. 5. & hoc eſt qđ voluit In. hic, dicẽs, hoc iurm fuiſſe temerariũ, qa nõ fuit ꝓmiſſa cõtinentia, nec aĩo ꝙcepta: qđ intellige, vt ſ. dixi qñ l. nõ eſſent de incõtinentia ſuſpecti, Sed tunc dieres, qũo ꝓter fornicationis cãm vir dimittit vxorem. ſ. c. 2. de conuer. ꝗiug. cũ ſimi. Rſ. q nõ dr dimittere, ſed potiꝰ ex cã honeſta pp Deũ ſeparant cohabitationẽ, vt facilius vacẽt oratioꝰi, & ꝙplationi, & eſt honeſtũ vt hoc faciant autoritate epi, & ſic intellige tex. cũ gl. in c. ſi tu abſtines. 27. q. 2. & vide, qđ ſcripſi in c. 2. de ꝙuer. ꝗiug. nõ eſt tñ hæc autoritas de ſubſtãtia: vt hic. & c. qđ Deo pari. præalle. ¶ Quærit ſcdariò gl. qualr iſti punienẽ pro temerario iuſo. & eſt gl. clara. Inn. hic dicit, q punienẽ pro mortali, vide tu de hoc bo. gl. & qđ dixi in c. tua nos. ſ. eod. ¶ †Opp. & vſ, q vnus non poſſit ſine altero ꝙmorari, niſi vterq; intret religionẽ. vt in c. ad apoſtolicã. de ꝙuer. ꝗiuga. vbi patet, q nõ permittit vni ꝗiugum intrare religionẽ: niſi pariter reliquus ingrediat. Sol. glo. 2. q qdam fatenẽ ꝙrium: ſed ipſa tenet, q ẽt in ſeculo cã ꝙtinẽtiæ pñt diuiſim ꝙmorari, p d. c. qđ Deo pari. Sed ſi alter vellet religionẽ intrare, tũc oportet ẽt alterũ ingredi, vt in ꝙrio. Rõ aũt diuerſitatis poſſet eſſe ſm Hoſt. qa ſi poſſet vnus ꝓfiteri, altero iuuene remanẽte in ſeculo, poſſet abſurdũ hoc ſeq. qa iuuenẽ nõ ꝙtinente, vel ꝓfeſſus educeret de monaſterio, vel alter viueret ſemp in adulterio. Ad hoc, de ꝙuer. ꝗiuga. c. ex parte. 1. & c. placet. vbi verò ambo ſunt in ſeculo, ſi nõ ꝙtinerẽt, nil abſurdũ ſequit, ſed alter cogit alteri adhærere. vt hic. Aduerte bñ. nã ſentit Hoſt. q ſi ꝗiuges ſe ſeparẽt cã ꝙtinẽtiæ, & eã nõ ſeruẽt, debẽt ꝙpelli vt ſimul cohabitẽt, & reddãt ſibi debitũ. Hoc dictũ poſſet ſatis admitti, vbi nõ emiſerũt votũ ꝙtinentiæ: ſed dixerũt ſimplici verbo eꝓo, qđ eã vellẽt ſeruare: & ſic iudicio meo ſeruare. quaſi ſi ꝓmittunt, & nõ ſeruant: non dẽt eꝑs eos pati diuiſim habitare. ¶ †Sed eſt dubiũ, qd ſi vouiſſent ꝙtinẽtiã, & poſtmodũ alter lapſus eſt. 1 ad vlteriũ, an eꝑs dẽt reintegrare ſaltẽ ex officio illud mſimoniũ? Vide de hoc, qđ no. in c. dudũ. de ꝙuer. ꝗiu. ¶ In. vſ ibi velle, q nõ. imò dicit. q ſi illi vouentes cõiungerenẽ carnaliter, ꝑples inde genita eſſet illegitima. b Et idẽ tenet gl. in c. miniſtri. 81. diſt. ſentit ẽt hic In. dũ dicit, q ſi iſti iurallent ſe mutuò non petituros cã ꝙtinentiæ, nõ poſſent ſe vlterius repetere. Sed glo. in c. noſſe. 30. q. 1. & in c. qđ Deo pari. 33. q. 5. dicit, q licet alterũ repetere non poſſit, iudex tñ ex officio ſuo reintegrabit mſimonium. arg. de dtuor. ex literis. Sed certe illud. c. hoc nõ probat. Loquimur. n. in alio caſu vt ibi not. & in oppoſitum multum facit illud c. qđ Deo pari. vbi alter fuit lapſus: & tñ Papa non reſtituit eũ alteri, ſed hortaẽ vt ſeruet continẽtiam. Item alter reportaret commodum de delicto ſuo & volens indirectè repetere coniugẽ, committeret adulteriũ. Sed puto ſatis poſſe diſtingui, q aut altero lapſo, ſi non per hoc vehemens inſurgit ſuſpicio de perſeuerantia in peccato, non debet matrimonium reintegrari: & ſic loquit ca. quod Deo pari. Aut eſt ſuſpicio perſeuerantiæ: vt quia eſt iuuenis & ſuſpectus, & tũc ex officio iudicis reintegrabitur matrimonium. Rõ: qa tale votũ vſ fuiſſe illicitũ: nec debebat à principio emitti, vel ab eccla recipi. ſicut. n. vnus nõ ꝓt intrare religionẽ altero ſuſpecto remanẽte in ſeculo pp timorẽ incontinentiæ: vt in iur. ib. ſ. alle. ita non eſt ꝓmittẽdũ vt voueant. & permaneant in ſeculo: & ſi de facto vouerunt, epiſcopus ex officio ſuo prouidebit: ne maius peccatum inde contingat.

7 quod no. ¶ †In ſcda parte gl. iſta quærit, qd ſi coniuges iurãt nunq̃ diuertere abinicem: nunquid tale iurm omni caſu ſit ſeruandũ? Et primò arguit, & ꝙcludit, q ſi vellent intrare religionem, pñt: quia tunc commutarent iurm in melius. & ſic vſ velle, quod aliter non poſſent abinuicem diuertere obſtante iurꝺo. Ioan. And. dicit, quod ſi iuſta cauſa ſubeſſet, puta cõſanguinitatis, vel aliud perpetuum impedimentum: tunc non obſtante iuramento alter agere poſſet ad diuortium, cùm ſubaudiatur ibi, niſi ex cauſa: quia nec cõtra ius intelligitur iuraſſe. ſ. c. proxi. & c. ad noſtrã. el 3. Aduerte, quia in iſtis exemplis Ioan. And. quæſtio non haberet dubium, cum iuramentum generale ſe non extendat ad caſum nutrientem peccatum ex tacita intentione iurantis: & præſuppoſito quod habuiſſet illũ animum, tale iuramentum, vt illicitum, non ligaret: vt probatur in c. 1. de iureiurand. lib. 6 ¶ Sed dubium eſt, quid ſi oritur cauſa legitima diuortij, quam iurans poſſet remittere, vt puta inductam in fauorem ſuum: vt ſi mulier commiſiſſet fornicationem carnalẽ, vel ſpiritualem. vt ĵ. c. proxi. vel non ſolueret dotem promiſſam. iuxta no. in c. per veſtras. de dote poſt diuor. reſti. vel quid ſimile, q poſſit diuortiũ petere non obſtante tali iuramento generali: videtur botex. in ſimili in l. quæro. §. interlocatorem. ff. loca. vbi dicit, q ſi locator promiſit non expellere inquilinum intelligitur ſi ſoluerit penſionem. & ſic ſi fecerit id, ad quod tenetur ex natura cõtractus. Itẽ ſi promiſi filium non exhæredare: intelligitur niſi cauſam exhæredationis dederit. l. quidam cum filium. ff. de verb. obl. Itemſi promiſi te non offendere, intelligitur niſi cauſam offenſionis commiſeris. l. qui ſeruum. ff. de ver. obl. Et generaliter ſm Bar. ibi. facit ille. §. ad omnes contractus. in quib. vltrò citróque aliquid promittitur, vt quis non teneatur ſeruare, quod promiſit. ſi per aduerſam partẽ omnia ſeruata non ſunt. Facit l. Iulianus. §. offerri. ff. de acti. empti. debet ergò ſm hoc intelligi illud iuramentum de nõ diuertendo: ſi alter legem coniugij ſeruauerit Pro hoc, quia aliter matrimonia non eſſent libera in diſſoluendo ex iuſta cauſa, contra l. libera. C. de inuti. ſti. pro, & contra faciunt ea, quæ dixi ſ. proxi. c. in qu. illa. cum quis iurauit non petere reductionem ad arbitrium boni viri. vbi vide: & pro prima parte optimè facit c. proxi. in prin. ¶ †Gl. pe. quærit, an hæc mulier potuiſſet propria autoritate iuramento non obſtante redire ad virum? & dicit, quòd ſic. Idem tenet Hoſtiẽ. Lan. & Gof. contra dicit Ioan. And. quòd hæc vltima opi. poſſet procedere, quando eſſet dubium: an propter incontinentiam, & ad laſciuiã ſe abiuraſſent, & dicit, quòd apud eum non poſſet cadere dubitatio. Aut enim iurauit propter continentiam, & nondebet redire ſi ne ſuperioris autoritate iuxta ſuperius dicta. Aut propter laſciuiã: & tenetur redire, cùm iuramentum fuit temerarium: vt in litera.

CAP. XXV.

1 *Iurans ducere aliquam in uxorem propter ſuperuenientem fornicationem: eam repellere poteſt. præteritam uerò ei imputare nequit.*

2 *Deformitas ſuperueniens in muliere: quib. caſib. matrimonij impediendi & dirimendi facultatem tribuat.*

1 Quemadmodum. †Is qui iurauit cum muliere cõtrahere propter ſuperueniẽtem fornicationem, vel deformitatẽ, eam repellere poteſt. propter præcedentem non. h. d. primo. Si vir iurauit non accuſare vxorem, temerarium eſt iuramentum: ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc iurauit: denuntiare poterit ſed accuſare non debet. Hoc vltimum non eſt ſine dubio, vt ĵ. patebit. Diuiditur in tres partes principales. ſecũcunda ibi: illud autem tertia ibi: quod ſi. Prima ſubdiuiditur. Nam primò inducit ſimile conſultationi fiendæ. Secundò ſol. ibi: ita ſi quis. Tertiò probat ſolutionem per enitationem abſurditatis: & per rationem, ibi: alioquin. Quartò, reſpondet oppoſitioni iuramenti, ibi: non obſtante. quod reſponſium probat per enitationem abſurditatis ibi: quid ſi poſt. Secunda pars principalis non ſubdiuiditur ſed tertia pars ſic. quia primò ponit caſum. ſecũdò allegat pro negatiua, ibi: cum ſcriptura. tertiò pro affirmatiua, ibi: ſed

2 nunquid. quartò ſoluit. ibi, tutius. ¶ †Caſus literalis. Quidam iurauit ſe ducturum aliquam in vxorem: quę poſt illa ſponſalia ſic ꝺcta fuit fornicata. quæritur an teneatur eam ducere in vxorem prætex tu huius iuramenti? Reſpondet Papa per ſimile & quaſi à maiori, ſi vir iuraſſet mulieri quando contraxit cum illa quod eam ſemper pro legitima teneret: eam non poſſit dimittere pro fornicatione quam ante contractũ matrimonium commiſiſſet. Sed ſi poſt contractum matrimonium & præſtitum iuramentum fornicatur: eã dimittere poſſit non obſtante huiuſmodi iuramento: quia in illo talis conditio ſub intelligebatur ſi illa contra legem matrimonij nõ peccaret. eodem modo ſi aliquis iurauit ſe ducturum aliquam in vxorem non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, vt eã ducere non teneatur: quia in illo iuramento talis dẽt conditio ſubintelligi: ſi illa ꝙtra legẽ deſponſationis nõ venerit. alioquin ſi poſt tale iurm fieret publica meretrix, eã ducere teneat quod eſſet prorſus abſurdum, & hoc probat per locũ à maiori. Si vir poſt ꝺctum matrimonium pp fornicationem dimittere poteſt vxorem, multò fortius ante coniugium celebratum propter fornicationem poteſt non admittere ſponſam: quia turpius ejicitur, quàm non admittitur hoſpes. Nec obſtat iuramentum in aliquo iſtorum caſuum: quia iuramentum illud tale eſt, propter cõditionem intelligendũ, quod poteſt ſeruari & non ſeruari ſine trãſgreſſione iuramenti. Prærerea ſi poſt huiuſmodi iuramentum, mulier fieret leproſa vel paralitica, vel naſum amitteret, vel qcquam turpius ei contingeret, an teneretur eam ducere in vxorem? Reſpõdeo ſi eſſet vxor de præſenti eam dimittere non poſſet: ſi ſponſa de futuro eam ducere non tenetur: quia multa impediunt matrimonium contrahendum quæ non dirimunt iam contractum.

1 *Validum eſt argumentum à ſimili data ſimilitudine in eo ad quod confertur.*
2 *Per iſta uerba: promitto, quòd tenebo te in uxorem, inducitur matrimonium de præſenti.*
3 *Si duo fecerunt pacem, & unus rumpat, primus rumpens poteſt accuſari & non accuſare.*
4 *Fornicatio ſubſequens diſſoluit ſponſalia de futuro, quamuis iuratа.*
5 *Iuramentum poſitum ſuper actu intelligitur cum omnib. conditionib. & limitationibus illius actus.*
6 *Contrahens non poteſt allegare debitorem ſuſpectum propter pauperta tem quæ præceſſit contractum.*
7 *Iurans non accuſare an poſſit denuntiare: & iurans non denuntiare, ſi denuntiat, an in currat periurium.*
8 *Multæ conditiones generales quæ ſubintelliguntur in iuramento.*
9 *Depoſitarius non poteſt opponere compenſationem: ſed deponens ſic.*
10 *Si ſponſa labatur facultatibus, an licitè poſit à ſponſo dimitti.*
11 *Iuramentum contra legem non tenet, ſi iuramentum eſt reprobatum per ius canonicũ.*
12 *Sponſus an poſit dimittere ſponſam de futuro, ſi per uim fornicata eſt.*
13 *Sponſa de præſenti an propter fornicationem ſubſequentem, uel deformitatem poſit dimitti.*
14 *Iurans non accuſare, an obligetur: & quomodo.*
15 *Martius an poſſit exhæ dare uxorem ſuam & inuinculare.*

Sebaſt. Sapia.
a ¶ A ſimili. Vide Abb. & alios in c. tràslato. ĵ. de ꝓſti.
b ¶ Adde Bart. in l. ſi maritus. §. i. ff. ad l. Iul. de adulte. ꝺ facit, l. rei iudicatæ. ff. ſo. mat. vbi aliud eſt, eſſe patrẽ, & aliud haberi ꝙ patre. vide l. 1. C. ꝺ his, q ſub modo. & in l. interdum. §. qui tutelã. ff. de fur. & vide Roma. conſ. 92. Ber. fort.
Sebaſt. Sapia.
c ¶ Turpius. Vide Bar. & alios in l. 1. ff. ſi cert. pe. Fel. in c. qualiter & qñ. 2. ĵ. de accuſa. in c. 2. in fi. ſ. de reſcrip.
d ¶ Er qđ notat ip ſe Abba. in c. cum nõ abhomine. cita

§. Illud autem.

In §. iſto queſtio ponitur, quæ eſt talis. Aliquis iurauit, quòd ſuper nullo crimine accuſaret vxorem. quæritur, an iſtud iuramentum eſſet ſeruandum? Reſpon. Papa, q iuramentum tale temerarium eſt: quia ſi mulier fieret infidelis & nollet cohabitare viro ſine contumelia creatoris: vel vt illum traheret ad mortale peccatum debet ſtatim illam accuſare apud iudicem ſuum, vt eam niſi penitus ſe corrigat, omninò dimittat ſecũdùm canonicas ſanctiones. Sed ſi iurauit expreſsè, quòd eam ſuper adulterio non accuſaret: nunquid debet ſeruari hoc iuramentum? & videtur q non: quia dicit ſcriptura, patronus eſt turpitudinis, qui crimen celat vxoris & in euangelio dicitur, ſi primò & ſecundò correcta non ſe emendat dicendũ eſſet eccleſiæ vt tanquam ethinica & publicana poſtmodum euitetur. Sed contrarium videtur q ſit ſeruandum: quia non ſolùm ſepties ſed ſeptuageſies ſepties dimittendum eſt vxori peccanti. Reſpõdet Papa, quòd in hoc caſu tutius eſt propter iuramentum, vt eam non accuſet ad diuortium celebrandum: ſed denuntiare debet illam ad pœnitentiam peragendam. Ber.

¶ † Not. j. quòd valet argumentum à ſimili, a data ſimilitudine in eo ad quod confertur, licet in aliis illa non ſint omninò ſimilia: vt patet hic in ſimilitudine inducta inter matrimonium contractum & cõtrahendum, quoꝺ no. Facit c. cum dilecta. de cõſir. vti. vel inuti. vide Ioan. And. in c. non poteſt. de præben. lib. 6. vbi hoc firmat. ¶ †No. 2. b argu. quòd per iſta verba, promitto quod tenebo te pro legitima vxore, contrahitur matrimonium de præſenti. de quo vide bonum tex. cũ ibi no. in c. ex parte. ĵ. de ſponſa. & facit, quòd in actib. pendentibus à mera diſpoſitione diſponẽtis, paria ſunt dicere, volo, q Titius habeatur pro tali, vel qđ talis ſit, vt puta, q ſit ciuis, vel quod habeatur pro ciue. de quo per Bar. in l. ſi quis pro empto
3 re. ff. de vſucap. ¶ †Not. 3. & tene menti: q promittens & iurãs ſeruare aliquem contractum, intelligitur ſe obligare inquãtum alius obſeruat pro parte ſuа: aliàs non tenetur ad obſeruantiam. Cõcordat l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. & facit iſte tex. ad ea, quæ dixi ſ. c. proxi. & quod no. Bar. l. cum pater. §. libertus. ff. de legat. 2. vbi per illum tex. dicit, q ſi duo fecerunt pacem, & promiſerunt illam non rumpere. ſi poſtea rumpunt: qui rumpit, ſecundus poteſt accuſare primum, ſed primus non ſm, quia ſecundus non erat obligatus: ex quo primus non ſeruauit pacem. Facit quod ipſe not. in d. §.
4 inter locatorem. & qđ legi. & no. ſ. eo. peruenit. ¶ †No. 4. & menti tenere vos auditores ſeu legentes, q alibi non ita bene probatur, q fornicatio ſubſequens diſſoluit ſponſalia de futuro etiam iurata & licet iſte tex. loquatur in ſponſa fornicante, idem tñ dicendum eſt in ſponſo, qa quo ad iſta non iudicantur ad imparia. vt in c. apoſtolus. 32. q. 7. & ca. cauſa. q. 6. nihil iniqui. & c. indignatur. & ita in facto Senis conſului. & intelligo, q fornicatio diſſoluit ſponſalia, ſ. in fauorem illius, qui non peccauit, ille n. poteſt illam non deſerere: ſed peccans ꝺ legem ſoluitur, alio volente, quia delictum ſuum non debet ei præſtare immunitatem & abſolutionem ꝺctu ſuo. vt in c. 2. de tranſlatio. prælato. Facit, quod in ſimili habetur in c. de illis. el 1. ĵ. de deſpon. impub. ¶ No. ibi, prorſus abſurdum, q valeat arg. à vitatione abſurditatis. concordat c. ex ore. de priui. cum ſimi.
c ¶ Nor. ibi, turpius ejicitur quàm non admittitur hoſpes. q licitè allegamus dicta poetarum, ex quo iuri non contradicunt. Idẽ de prouerbiis probatur in c. & ſi Iudæos. de Iudæ. & quotidie alleg. & iſte tex. q facilius impeditur matrimonium ꝺhendum, quàm diri-
5 matur contractum, qui cle. vel vouen. c. ruſtus. ¶ † Not. in ver. nõ obſtante, & tene menti, quòd iuramentũ appoſitum in aliquo cõtractu recipit omnes conditiones & ſubauditiones ſeu limitationes quas habet ille contractus: & idem dico, ſi apponitur in alia diſpoſitione ſeu obligatione, vt regulẽ ab illa. Pro hoc, l. fi. C. de non nu. pecu. & per Inn, qui hoc tenet in c. per tuas. de arbi. & Bar. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſocio. ſ. eo. dixi in c. quintauallis. li
6 mita tamen ſecundùm no. in c. debitores. ſ. eo. ¶ † Not. quòd turpitudo ſeu deformitas præcedens contractum non poteſt contra contrahentem allegari, ſed ſubſequens ſic. quod ꝓrimè facit, vt ꝺhens non poſſit allegare debitorem ſuſpectum propter paupertatem præcedentem ſeu mores præcedentes. Ad quod facit d rex. in l. ſi creditores. ff. de priuileg. cred. & l. fi. C. de ſponſa. & ibi per Bart. & c. præterea. de teſti. co. & c. fi. de eollu. detegen. Et ex hoc tex. arg. Hoſt. prælatum prætextu criminis promotionem ſuam præcedentis non poſſe repelli. de quo in d. c. præterea. & c. fi. de pur. ca. vbi de
7 hoc. ¶ † No. ex vltima parte, quòd promittens ſeu iurans aliquem non accuſare, poteſt nihilominus illum denunciare ad pœnitentiã peragendam. Et nota ex hoc, & ex tex. finem denuntiationis euangelicæ: ſit enim non vt imponatur pœna, ſed vt eogatur pœnitere: ex quo no. Pe. quòd probato crimine alicuius per denuntiationẽ, ſuperior non priuabit illum vel ſuſpendet eum officio ſuo vel beneficio: ſed ſolum coget pœnitere. niſi in caſibus de quibus in c. in quiſitionis. de accuſa. quod dicit alibi melius non probari. Sed adduco bonum tex. in c. ſuper his. de accuſa. vbi melius & generaliùs probatur. Sed quæro quid ſi quis iurat aliquem non denuntiare. vi de gloſſ. in cap. ad noſtram. 2. ſ. eod. quæ dicit iuramentum non eſſe obligatorium, quod eſt contra præceptum Chriſti, & bonũ charitatis, dictum enim eſt, ſi peccauerit in te frater tuus, & c. de Iudeis. notuit. & 2. quæſtio. 1. ſi peccauerit. & vide quod dixi capitul. 1. ſ. eodem. Dixit tamen notanter Hoſtien. quòd aut iurans vult denuntiare principaliter propter periculum animæ delinquentis, & iuramentum non obſtat: aut mouetur principaliter propter intereſſe proprium, & non poteſt ſine metu periurij, quod ſatis mihi placet. Nam iuramẽtum valet reſpectu intereſſe publici l. ſi vnus. ſ. pacta. ff. de pact. Facit quod dicam ſuper gloſſa. & hoc ſemper notabis.
8 ¶ † Venio ad gloſſ. & notabis gloſſ. ſecunda, quæ in effectu facit tria. Nam primò ponit multas conditiones generales quæ ſubintelliguntur in iuramento, & quarenus dicit, q intelligitur cõditio ſi placet Papæ, intellige, quando præſtatur in materia ſpectante ad

Papam

Universidad de Deusto
Biblioteca

*Sebast. Sapia.
a ¶Vtroque casu. Per hāc rōnem ita cludit Bal. in c.1. §.itē sacra. de pact. iura.fir.nunqd aūt dolus d futuro pos sit remitti, vide Ias. in l. actione, circa. fi. C.d trāsa. vbi ponit an pōt remitti per indirectū, vide ēt And. Sicu. ī c.fi. ff. de donatio. Feli. in c.2. ver. fallit sex tō. ff. de fide instrumentorum.
b ¶ Dolus de futuro per pactū remitti nō pt: secus si esset de preterito. Et adde Ant. versi. opo po. qd pactū nō ex cludit facultatem, &c. qd limitat idē Ant. in c. fraternitatis. de testib. esse verū in dolo vero: ga dolus presumptus de futuro posset p pactum remitti. Et adde gl. not. īl. vbi exigit. ff. de edend. q vult, q minor restituit aduersus dolum presumptū. licet nō restituat ad versus verū dolū. l. 2. C. si mi. se ma. dixe, qd dicit Bar. esse verū in dolo presumpto, de preterito illis. ¶†Nota hoc dictum: nā illud ca. de illis. loquitur qñ iurm fuit prestitum conditionaliter: nos autem hic loquimur qñ simpliciter. sed mulier promisit dare certam rem, vel quātitatem & non potest promissionē adimplere. Sed aduerte, quia dubito etiam in terminis gl. nam ex quo mulier ꝫxit simpliciter sponsalia non promittendo certam dotē, vī promisisse omnia sua bona in dotem: vt legi & nota tur in l. mulier bona. ff. de iure dotium. & per Bar. in l. si constante. ff. solu. matr. ergo si labaē facultatib. & sic non pt oīa quæ habebat dare in dotem, non debet sponsus obligari ad ꝫhēdum: quia deficit cōditio subintellecta, sī res in eodem statu permansit, vt in tex. & in gl. 2. Facit c. per nostras. & qd ibi no. ī. de do. post di
11 uortium rest. qd notatur. ¶†Item aduerte in eo q gl. in 1. parte dicit, q iurm ꝫ leges non ligat, &c. Dicit not. Hosti. hoc verū, vbi iurm re probatur lege canonica. sicut de for. cōp. si diligenti. & ī. c. sicut. simpliciter n. in hoc nō sta tur legi ciuili: quia nec de foro suo est iuramē tum. de iudi. nouit. & de elec. venerabilem. ad fi. in auth, vt clerici apud prop. epi. §. si verò ec clesiasticum. & sic faciat qd statutum laicorū non pōt impedire iuri absolutionem. vide qd
12 dico ī. e. cum contingat. ¶†Quæro, quid si sponsa de futuro fornicetur seu opprimat per violentiā: nunquid sponsus possit eam dimittere: Gl. ista concludit in fine, q sic: & idem Io. An. non. n. fm eum debet cōpelli ꝫhere bigamiam. Secus dicit, si fuisset spōsa de præsenti: vt not. gl. in c. raptor. 27. q. 2. q etiā approbat præcedens dictū gl & facit qd habetur. in c. di scretionē d eo q cog. pſan. vxoris suæ. ¶†Quæro, quid si spōsa de presenti fornicetur, vel inci
5 dat in aliq deformitatē: nunquid à sponso possit ex toto dimitti? Gl. in vers. teneretur, dicit: q non. Intellige, q pp adulterium pōt dimitti Papam. & sic loquitur c. veniens. ŝ. e. vbi plenè dixi: alias secus: vt patet ex notatis. ŝ. e. quāto. Sed ò dicit, q speciales conditiones non intelliguntur nisi exprimātur. Tertiò in fine dicit, q propter cōditiones subintellectas iurm nō dicitur conditionale, sicut nec alia dispositio: intellige etiam si exprimantur. vt in c. significasti. & quod ibi no. de elec. Io. And. addit alias cōdōnes subintellectas. Nā si iuro tibi decem reddere, intelligit, nisi iudex interdicat: intelligo ex legitima causa. de censi. significauit. & ff. qui satisda. cogan. l. fi. vel ius cōmune: quia excōicatus est de quo in c. veritas. de dolo & cōtu. ŝ. eo. debitores. Item qñ pater iurat se daturum alicui filiam suam in vxorem, intelligitur promisisse se facturum, &c. de quo vide quod dixi in c. ex literis. de spon. vbi gl. Item intellige saluo iure alterius, ŝ. eod. veniens. Item sub auditur qd habes, ŝ. eo. quintaualli. Item si iu rauit alicui, ab eo debeo absolui. ŝ. c. quintaual lis. & ī. de sponsalib. c. fecūdo. & vide ad mām per Host. in summa, eo. tit. §. qd species. ¶†In gl. in ver. fortius in fi. dicit Io. An. & melius, qd licèt depositarius non posset obiicere ꝑpensationem: vt in iurib. allegatis. in fi. gl. deponans tñ potest eam obiicere, cū in suum fauorē sit introductum: vt in deposito non fiat ꝑpensatio. arg. in c. ad apostolicam, & c. statuimus. de regula. ¶Opponitur, & videtur, q pp superuenientem deformitatē nō liberetur quis à spō salib. quia iurm est seruandum, ex quo potest seruari sine interitu salutis æternæ. vt in c. sive ro. ŝ. eo. Sol. gl. in verbo, oculos, q ꝫrium procedat, nisi quis liberetur à iuro per existentiā cōditionis subintellectæ: vt hic quod no. pro limitatione illius c. fi. verò. & ibi plenè dixi. Secundò gl. quærit, quid si spōsa liberetur facti tatib. ꝺdic q propter hoc non posset à sponso dimitti. Hoc intelligit verum Io. An. nisi certa quantitas promissa fuisset: & tunc non potest promissionē adimplere. ī. de cōditio. appo. de promissionē adimplere. ī. de cōditio. appo. de illis. ¶†Nota hoc dictum: nā illud ca. de illis. loquitur q iurm fuit prætitum conditionaliter: nos autem hic loquimur q simpliciter. sed mulier promisit dare certam rem, vel quātitatem & non potest promissionē adimplere. Sed aduerte, quia dubito etiam in terminis gl. nam ex quo mulier ꝫxit simpliciter sponsalia non promittendo certam dotē, vī promisisse omnia sua bona in dotem: vt legi & nota tur in l. mulier bona. ff. de iure dotium. & per Bar. in l. si constante. ff. solu. matr. ergo si labaē facultatib. & sic non pt oīa quæ habebat dare in dotem, non debet sponsus obligari ad ꝫhēdum: quia deficit cōditio subintellecta, sī res in eodem statu permansit, vt in tex. & in gl. 2. Facit c. per nostras. & qd ibi no. ī. de do. post di
11 uortium rest. qd notatur. ¶†Item aduerte in eo q gl. in 1. parte dicit, q iurm ꝫ leges non ligat, &c. Dicit not. Hosti. hoc verū, vbi iurm re probatur lege canonica. sicut de for. cōp. si diligenti. & ī. c. sicut. simpliciter n. in hoc nō sta tur legi ciuili: quia nec de foro suo est iuramē tum. de iudi. nouit. & de elec. venerabilem. ad fi. in auth, vt clerici apud prop. epi. §. si verò ec clesiasticum. & sic faciat qd statutum laicorū non pōt impedire iuri absolutionem. vide qd
12 dico ī. e. cum contingat. ¶†Quæro, quid si sponsa de futuro fornicetur seu opprimat per violentiā: nunquid sponsus possit eam dimittere: Gl. ista concludit in fine, q sic: & idem Io. An. non. n. fm eum debet cōpelli ꝫhere bigamiam. Secus dicit, si fuisset spōsa de præsenti: vt not. gl. in c. raptor. 27. q. 2. q etiā approbat præcedens dictū gl & facit qd habetur. in c. di scretionē d eo q cog. pſan. vxoris suæ. ¶†Quæro, quid si spōsa de presenti fornicetur, vel inci
5 dat in aliq deformitatē: nunquid à sponso possit ex toto dimitti? Gl. in vers. teneretur, dicit: q non. Intellige, q pp adulterium pōt dimitti quo ad thorū. l. si vxor. §. diuus. ff. de adul. sed aliis deformitatib. non obstantib. teneī eā duc cere. vt in c. hi qui. 32. q. 2. quod no. ¶Not. ex gl. in ver. quis. q dictio, quis, regulariter aduer satur præcedentib. q. ñ; tñ apponitur causari uè: vt hic. Intellige, vbi subiecta materia hoc
14 expostulat. ¶†Op. & vī, q sicut non valet pactum etiam iuratū de non accusando aliquē de quocunq; crimine: vt hic dī §. illud aūt. eo
a dem modo nō dēt valere, si fit de certo crimine. nā vtroq; casu in
b uitatur quis ad delinquendū, & remittit dolus futurus. b ꝫ l. si vnus. §. illud. & §. pacta. ff. de pac. vbi habes tex. expressum. Ad idē l. cōuenire. ff. de pac. do. Pro sol. capio gl. in verbo, crimine, & in verbo, in hoc casu. & in verbo, desistat. quæ debent ad hoc coniungi, & tangunt hic ꝫrium multum tacitè. & mens gl. est. q circa crimen cōmittendum nō valet pactum & sic loquitur §. illud & l. si vnus. sed circa cōmissum valet. vt hic. & d. §. pacta. & sic videtur intelligere ver. qd si. Aliā sol. sentit in d. gl. in verbo desistat. q pactū de non accusando de certo crimine puta adulterii valet quatenus tangitur interesse priuatum. vt puta, vt non possit accusare ad diuortium celebrandum. sed quatenus tangit publicum, c non valet, vt in ꝫrio. Ex ista solutione infertur, q si iste maritus vellet accusare de adulterio criminaliter, ad vindictam publicā, valet, iuro nō obstante. Adc
uerte. Inn. videtur sentire istas solu. gl. Io. And. post eum recitando, dixit, super verbo, diuortiū, seruandum esse iuramentū in eo quod tangit rem vel iniuriam familiarem: vt est pactum factū de præteri to adulterio non accusando. In his aūt quæ respiciunt animā, seruā dum non est. & ideo potest denunciare adulteriū commissum per quā denuntiationem præcipiet iudex marito, q nō cohabitet vxo ri donec pœniteat: quia non iurauit non cohabitare, sed non accusare. Si aūt vxori adulteræ non pœnitenti cohabitare iurasset: non esset iurm seruādū. arg. 32. q. 1. c. 1. imò si nec per preces nec per de nuntiationem ad pœnitentiā posset obtinere per iudicē vel vxoris consensum, q cessaret ab eius cohabitatione: posset tunc eā accusa re de adulterio, fm cū. & Inno. ¶Attende, ꝫ primam solu. gl. q etiā sentit Inn. vt intelligatur tex. de adulterio iam commisso, multum facit iste tex. inver. qd si expresè q qui venit aduersatiuè ad illū §. tñ. cum ibi loquatur tex. de non accusando de quocunq; crimine cō mittendo: ergo ver. qd si expresè. qui tñ aduersatur præcedentib. ga loquitur de certo crimine debet intelligi de crimine committendo. Item si loqueretur de crimine iam cōmisso, res non fuisset dubia per d. l. si vnus. §. pacta. Itē cessaret arg. literæ, quatenus arguit pactum non valere: quia præberetur libera peccādi facultas, cessat enim hæc ratio in crimine iam commisso, quia respectu cōmitten di iam prompta esset accusatio, ꝫ secundam sol. gl. vt intelligaē nō respectu adulterii committendi, sed quatenus tangitur spāle inter esse: q etiā solutionē non apertè, sed tacitè sentit Inn. facit multum tex. in d. l. si vnus. §. pacta vbi dicit, q non valet à principio vt nō aga tur interdicto vñ vi. Nā licet respectu restōnis versetur vtilitas priuata: tñ quatenus præstatur certo modo impunitas, inuitatur quis ad delinquēdū, quod est ꝫ publicā vtilitatē: vt in c. vt famæ. de sen. exc. & melius in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publi. & vect. Non
c. dubium est, quin vxor fiat liberior ad fornicandū, cum scit se à marito de adulterio saltem respectu diuortij accusari nō posse. Cū ergo hoc iurm sit ꝫ bonos mores valere non dēt, vt in regula, non est obligatorij. de reg. iur. li. 6. Et ob hoc intellectus huius c. visus est semper mihi difficilis & malè per doct. declaratur forte. & propter ista dixit hic Guli. na. q verbū tutius positū in tex. stat comparatiuè: designat. n. q maritus non obstante iuro possit vxorē accusare, sed tutius est vt non accuset. & fortè hæc lec. non esset mala. Facit tñ in ꝫrium: quia in dubiis eligimus quod est tutius. vt in c. iuuenis. de spon. ergo semper erit eligenda istavia vt non fiat accusatio. Concludo sic totā mām: quod aut intelligimus de commisso: & casūs est clarus. d. §. pacta & c. veniens. 1. de accu. Aut de committē do: & tunc respectu accusationis criminalis non valet pactū nec iu ramentū: quia præstat mām peccandi. vt in d. §. illud. & §. pacta. Aut respectu accusationis ciuilis, sad diuortiū celebrandū ad commodum mariti: & est casus dubius. Credo. q simpliciter pactū non valeret: sed si interuenit iurm, est dubiū. ideò litera arguit pro & ꝫ cō cludēs tñ tutius esse, vt non accuset, sed denūtiet: cū per hāc viā pro nidebit circa delictū: & iste obseruabit iurm. & pp hoc daē notabilis limitatio ad d. l. si vnus. & sic magis stringit iurm, ꝫ simplex pactū. arg. c. debitores. ŝ. e. tit. Facit quod not. Io. An. in Spec. de dona. §. 1. ver. quidā actū credo ēt quod poterit accusare criminaliter: ga in hoc versatur commodū priuatū. vt ŝ. dixi. & ideò non sine mini sterio dixit litera, q dēt desistere eā accusare ad diuortiū celebrandum. Et ex his habes clarū intellectū huius c. ¶†Gl. vlti quærit, q d
5 si ista mulier nollet corrigi ad denuntiationem ecclesiæ? Sol. Ioan. Andr. dixit, quòd tunc vir potest eam deserere: quia videtur quasi hæretica. Tan. fuit in contraria opi. vt dicitur in fin. glo. quod non debet

Sebast. Sap.
a ¶Maritus. Quō licitum sit marito castigare vxorem, vide a Ab. in c. cum contingat. ŝ. de for. compe.
Zacharias.
b ¶Per creaturam. Adde Bal. in auth. sacramēta. C. si aduer. ven. Spe. in ti. de iur. dela. in pr. Bar. n. 1. ait prætor. §. iurati. ff. de iureiurand.
Sebast. Sap.
c ¶Adde, quòd sicut magna necessitas excusat. ca. q non est licitum. de reg. iu. ita & magna vtilitas: vt tradit Fel. in ca. vt su per. in pr. ŝ. de testib. cog. & in ca. cum accesissent. ŝ. de cōsti.
Sebast. Sap.
¶In veritate. Vide Bal. in ca. literis. ŝ. de præsum. & Ias. in l. 3. §. iurari. ŝ. de iureiur.
d ¶Sic assero. Codices antiquiores post hæc verba habent,
cedat vlt. opi. gl. aliàs procedat prima opi. per illud, quod ŝ. dixi post In. ¶Vlt. op. gl. prope medium. in eo quod hic denegatur accusatio & permissa est denuntiatio. & sic q si vna via denegatur, alia concē ditur, ꝫ iura al. in gl. de hoc brocardo. vide quod no. gl. in regu. cum quid. li. 6. & dic, q ad alium effectum permittitur hæc denuntiatio, & ad alium denegatur accusatio: nam accusatio denegatur: quia agi tur ad diuortium, denuntiatio permittitur: quia agitur ad pnām.

CAP. XXVI.

1 Verbum necessitas, comprehendit de larga significatione utilitatem.
2 Exceptio iuramenti est exceptio litis finitæ.
3 Ad substantiam iuramenti non est de necessitate verbum, iuro: sed satis est, quod interponat Deum implicitè uel explicitè.
4 Conuersi monasterij non sunt de capitulo, & possunt testificari pro monasterio.
5 Negationes duæ quando faciant affirmationem, & quando negent.
6 An sit licitum iurare per crucem, per eius ꝺelicias, per angelum, & per salutem principis.
7 Ordinarius potest iudicare ultimo die suæ iurisdictionis, si successor non uenit, delegatus uerò indistinctè potest.
8 Iuramentum sine altero ex suis comitibus est seruandum, si est honestum.
9 De dictione Amen, & Kyrie eleison.
10 Modus diuersus iurandi.
11 Quæ sunt simoniaca ipso iure, & quæ per constitutionem ecclesiæ.
12 An indistinctè prohibitum sit iurare, cessante utilitate uel necessitate.
13 An sit peccatum Christiano iurare per alienos deos, & an tale iuramentum sit seruandum.
14 Christianus non peccat recipiendo iuramentum ab infidelibus secundum religionem eorum.
15 Quidam peccat iurans sine causa & iocosè.

Et si Christus. Monachi & conuersi iurare pōt pro testimonio ferendo in causa monasterij sui. Ita cōiter summatur. Sed hæc summatio nimis restringit literam. ideò summo sic. Licitè ex cā necessaria ēt per religiosos iuratur. h. d. Diuiditur in quinq; partes. In prima rñdet auctoritate Euangelicæ, quia videbatur prohibitum iurm, secunda ibi, Iac. resp. auctoritati Apostolicæ. tertia ibi. Ange. probat multis auctoritatib. noui & veteris Testamenti, q licitum est iurare. quarta ibi: quedam. dicit quare simpliciter prohibetur iurm. quinta ibi: licet, dat petentib. licentiam iurādi. ¶Casus literalis. Ad fi. collige casum & causam institutionis huius decre. Ab. & monachi Castellionis habebant causas pro monasterio suo: dubitabant vtrum liceret eis ferre testimonium & iurare pro causis monasterij sui: & videbatur eis, q non deberent iurare. Primò, auctoritate Euangelij dicentis: sit sermo vester, est est: nō non: q amplius est, à malo est. Item Iacobus Apostolus videtur prohibere iurm dum dicit, Ante omnia fratres mei nolite iurare. Do. Pa. consulturus resp. primò auctoritati Euangelij: & eam exponit, dicens, sit sermo vester, est est: non non. Vt affirmatio vel negatio pro cedit ex ore. ita procedat ex corde: quia tñ malitia hominum excrescente, non creditur de facili simplici assertioni vel negationi: ideò adiunxit, q amplius est, à malo est: illud amplius. s. iurm non est ma
lum: sed à malo illius qui non vult credere nisi iuretur: & est pœna illius non culpa. & licet Dñs videatur prohibuisse iurm: non tñ prohibuit iurare per creatorem, sed per creaturam. ne per hmōi iurm transferretur ad creaturam honorificentia creatoris: vnde cum præmiserit, nolite iurare omninò, statim subiunxit, neq; per cælum, neque per Hierosolymam, &c. tñ si iuretur per creaturam seruandum est iurm, dummodò licitum sit q iuretur. Secundò resp. auctoritati Iacobi Apostoli, dicens, q Iacō. non simpliciter prohibuit iurm, sed voluntatem iurandi, dum dicit, Ante omnia fratres nolite iurare omninò, quia nullus debet iurare voluntariè: nisi necessitate instante. & tunc licitè iuratur, dūmodò iurm habeat tres comites, s veritatem, iustitiam, & iudicium: sed prohibuit iurare per creaturam: vnde dicit Apostolus, homines per maiorem suum iurant: ostendens per quem sit iurandum. i. per Deum. Et q iurandum sit in necessitate: ostendit exemplo ꝺngeli, qui iurauit per viuentē in secula seculorum. & exemplo Dñi, qui legitur nō plus dixisse, quam est est: non non, dum dicit in veritate dico vobis. si. n. iurm malum esset, Dñs nō iurasset. Tertiò dī, quia quædam prohibentur: quia per se mala sunt. quædam verò prohibentur ex cā: non quia mala sunt, sed quia si fiant frequenter inde mala sequuntur: sicut vinum per se malum nō est, sed frequenti & incauta potatione luxuria gñatur: vnde dixit Apostolus, Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. & sic iurm per se quidem malum nō est: cum sit ꝑfirmatio veritatis: sed tñ prohibetur ex cā quia ex frequenti & incauta iuratione periurium sæpe ꝓtingit. vnde legitur, vir multum iuranś implebitur iniqtate. sed Paulus ꝺcessit discipulo suo vt ytatur modico vino pp stomachum & frequentes infirmitates. sic certè cū necessitas exigit pro re vera, licita, & honesta, ꝑt securè iurari: ga cessante causa cessat effectus. Vlt. resp. Pa. cōi propositæ: licet. n. sint viri perfecti vt quantuncunq; possint iurm vitare debeant, volenś; indemnitati monasterij prouidere indulget eis ne pp defectum testium monasterium suum sui iuris sustineat læsionem: vt deficientib. aliis testib. possint in causis monasterij veritati testimonium perhibere. B.
¶Not. q nō credere simplici assertioni proximi, procedit ex pœna ꝑti priorum parentum, vñ orta sunt obliuio, ira, incredulitas, & similia. caro. n. tunc corrupta extitit: ex cuius corruptione processit aīæ & corporis infirmitas. de quo vide bo. gl. 15. q. 1. in sum. & tex.
b in c. ita ergò. 22. q. 1. ¶No. 2. nō esse iurandum per creaturam, b sed per creatorem. quidam. n. honor exhibetur illi per quē iuratur, cum assumatur ad ꝑfirmationem actus, qui soli creatori vt ipse solus recognoscatur in supiorem. tribuendus est. Not. tñ, q si de facto iuratur per creaturam, ligat nihilominus tale iurm, ga iurando per creaturam vī habere quendam respectū ad creatorem. vide bo. gl. in ca. quoties. 1. q. 7. in gl. q est super ver. salutem. Ex hoc & ex tex. not. q licet verba legis prohibitiua dirigantur in personā: non tñ per hoc iurm in ꝰrium superinualidatur. ꝰctus. Bart. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuſ. & in auth. ſcfa puberum. C. si aduer. ven. patet ex illis verbis hic, Nolite iurare, &c. & iurans in ꝰrium peccat. quia venit ꝰ præceptum Dei: & nihilominus tenetur ad obseruantiam iurī: ex quo ipsum q iuratur ꝑt seruare sine periculo aīæ. vide q dicam in c. cum
1 ꝓtingat. ī. e. & per Arc. in c. non est ꝰ. 22. q. 1. ¶†No. 3. duo requisita ad hoc vt iurm fiat sine culpa. primò, q ex necessitate iuretur. sec ñdò, q iurm habeat illos tres comites, veritatem, iudicium & iustitiam. ¶Et aduerte, qa verbum necessitatis, capitur hic in tex. latè vt
c ꝓhendat ēt vtilitatem, videtur. n. largo modo necessitatis ad iurandum. q ñ instat vtilitas, & sibi non creditur sine iuro. vnde non solum pp vtilitatem propriam: sed ēt proximi, ꝑt quis licitè iurare, si aliter sibi non creditur: vt probatur in c. ita ergò. 22. q. 1. & ibi bo. gl. & per Arc. in c. non est ꝰ. c. cau. & q. Adde ēt ad prædicta gl. no. in c. Florentinum. 85. di. quæ per istum tex. dicit, omne iurm fore temerarium, cùm ad iurandum non impellit necessitas, quod intelli
2 ge largo modo, vt ŝ. dixi. ¶†No. 4. ibi, omnis controuersiæ, &c. q licitè iuratur vt recedatur à lite: quod est ꝰ illos qui verentur subire iurm à iudice vel à parte delatum. Et infertur ex hoc, q exceptio q causa fuit in iuro finita impedit lit. conte. sicut quælibet alia exceptio litis finitæ: cum iurm debeat esse finis omnis controuersiæ: de quo vide bo. gl. in c. 1. de lit. conte. li. 6. per Bar. in l. cum quæreba tur. ff. iu. so. ¶Not. 5. per quem sit iurandum & quare sit iurandum. Est. n. per solum Deum iurandum, & nunquam per creaturam, nisi in casib. in iure expressis: vt no. dicit hic glo. 4. Est autem iurandum ad finem controuersiæ, intellige, non solum iudicialis, sed etiam extraiudicialis. l. sed & si. §. hæc verba. ff. de pet. hæred. per Bar. in l. amplius. ff. rem ra. ha. vbi patet, q controuersia dicitur ante li. conte. & largo modo ad excusandum iurm dicitur controuersia, q ñ subest necessitas, vel vtilitas, & mihi non creditur sine iuro: vt pater ex prē
d dictis. ¶No. q per ista verba in veritate ꝺdico vobis, & c. iuratur, quasi interponat ipsum Deum, qui est veritas ad confirmationem actus. Pro hoc c. in quadam. de cele. miss. vbi dicitur, q si Christus est veritas: ideò Christus interrogatus à Pilato, quid esset veritas non respondit, ne videretur seipsum iactare: vt ibi not. & de multiplici

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cum quo affirmo scriptor. Ego puto legendum: nam q̃ affirmo, scribo. Aduerte, quia text. Paul. 1. ad Corinth. 15. dicit per gloriam vestrã, vt in subseq. verbis text. ibi: Quæ græca exemplaria manifestissimam iurationẽ esse ostendunt.

Zacharias.

a ¶ Non sunt de capitulo. Adde Ro. sing. 155. inc. fuit à me q̃situm. & quod no. in apost. ad istum. c. ecclesia Sanctæ Mariæ. in ver. vnà cum clericis §. de constit.

* Seba §t. Sap.

b ¶ Geminare. Vide gl. Io. Fab. & Ang. Aret. in §. cunque hoc Deo. in gl. in ver. nec non. in proœ. Instit. c ¶ Duæ negationes faciunt vnã affirmationem. & adde gl. & no. super ea in ver. fu peresse. in d. §. 1. Adde Bal. in l. qui se pris. C. vñ li. vbi dicit, q duæ negationes prolatæ ab hoie grosso non affirmãt. Et adde Bar. in l. j. ff. de cad. pu. vbi per illum tex. dicit q tres negatiões nõ affirmant, sed negant. & idem dt Sal. in d. l. qui se patris. & Ang. in repe. in pr. & Bart. in l. 1. C. de ser. fug. adde, q q̃n duæ negationes affirmãt innctæ cũ affirmatiua, magis affirmant, q̃ affirmaret pura affirmatiua. Hæc puto probari per tex. in c. in noïe dñi. ibi: nõ in euitabili. de testi. iuncto q ibi in fi. no. Anto. dum dicit de veritate, tumacia. & hanc credo fuisse mẽtem Ant. ibi. Item limita rem istam regul. nisi cõis vsus haberet, q duæ negationes nõ inducerent affirmatiuam: quia tunc nõ inducerent affirmatiuam: ar. eius q not. In. in c. cum clamor. in fi. & c. cum cãm 2. de test. Item adde, q de istis duab. negatiis scribit gl. Bart. & Bal. in l. 1. C. de ser. fugi. Bald. & Ro. in l. 1. §. si quis ita. ff. de ver. oblig. declara, vt per Do. in c. q ad nos. in fi. 47. dist. & per Im. l. 1. §. fin. ff. de hæ. instit.

Anto. Fran.

¶ An & q̃ duæ negatiuæ affirmãt, vel negent, vide Bar. ibi, & Bar. in l. duob. ff. de verb. sig. Et vide Card. in cle. 1. de of. del. Et dicas, q duæ negatiuæ simul positæ vim affirmant, nisi profe rãtur à rustico. quia tunc stant in terminis negatiuè. Et fortè magis negant, sm Bal. in l. qui se patris. hic alle. & in l. 1. j. de ser. fug. hic etiam all. & vide gl. & Bar. in l. manifestè. ff. de iurei. & Bal. in l. flumi. num. ff. de dam. in fe. & in l. qui pignoris. ff. de acqui. poss. & in aut. de his, qui ingre. ad app. §. si vero neuter. & in l. 1. §. si quis ita. ff. de ver. ob. & in aut. de hæ. & fal. in §. inordinatum. & vide Bart. in l. 1. ff. de cad. pu. & in l. 1. §. generaliter. ff. de le. prestan. vbi etiam dicit Bar. q tres negatiuæ simul positæ negant, sicut vna: q etiam in d. l. duob. de ver. sig. voluit. & vid Io. An. in add. Spec. in rubr. de suc. ab intesta.

forma iuramenti tam in primitiua ecclesia, quàm in hodierna: vide bo. gl. hic. & 22. q. 1. in sum. ¶ No. q per illa verba, maior per gloriam vestram, &c. Apostolus iurauit, & constat iurm ex illis verbis, per gloriam vestram &c. & est sensus sm Io. An. morior. i. pericula mortis subeo, vel paratus sum mori per gloriam vestram. i. per gloriam æternã ad quam spero, sic assero, nam q̃ affirmo, scribo. ¶ † Ex aliis & ex prædictis infero, q ad substantiam iramenti non est necesse, q exprimatur verbum iuro: sed satis est q ad confirmationem veritatis quis interponat ipsum Deum explicitè vel implicitè. de quo vide vt dixi c. quereIam. §. e. ¶ No. ibi: redde Deo. etiam, q̃ iuramentum tenemur seruare ex præcepto iuris diuini. Ex quo infertur, q Papa non pt̃ sine cã illud relaxare. De quo plenè dixi §. eo. q̃to. ¶ Not. ibi: cum sit confirmatio, &c. q iurm interponitur ad confirmationem veritatis. i. simplicis assertionis. Additur enim simplici assertioni religionis vinculum. vnde vide ad hoc, quod §. dixi super rub. ¶ No. in ver. quæ dam: quare fuit iuramentum cessante necessitate prohibitum. non. n. prohibetur quia in se malum sit, sed propter periurium, q sæpe ex incauta iuratione oritur. Idem dicunt, ne Dei nomen inuanum assumatur. ¶ Not. ibi: modico vino, iuncta gl. q aliqñ indulgendũ est corpori, vt sit promptum ad exercitium virtutis. 43. di. conuiuia. Et not, contra istos, qui propter abstinẽtiam nimiam incurrunt egritudines, incidunt. n. in peccatum nõ modicum: & sm Hiero. offerunt isti rapinam in holocaustum, dum nimia ciborum egestate vel somni penuria corpus suum immodera tè affligunt, quod dominus odio habet. de quo in c. non mediocriter. de conse. di. 5. vbi text. notabilis, ¶ † No. in fi. ibi, vos & conuersi, iuncta suprascriptione in qua loquitur, ab bati & capitulo, quod conuersi monasterij non sunt de capitulo, aliàs frustra dixisset de conuer. de quo vide, quod leg. & no. in ca. eo quod. in fi. de ele. lib. 6. & per Inn. in c. 2. de inst. Et no. q non solum monachi, sed etiam conuersi possunt testificari in causa monasterij. Facit c. nuper. §. de testib. Aduerte tamen, quia tex. dicit deficientibus aliis, & c. & sic videtur innuere, q in defectum duntaxat isti ad mittantur. sed Host. & Petr. simpliciter supplent ad tex. maximè quasi etiam aliis testib. existentib. possint exhibere testimoniũ: nam quãdoq; quis existimat se habere 10. bonos testes: & non habet nisi vnum: quod not. sed vide latius de hoc in Spe. de teste. §. j. ver. nunquid. & plenè dixi in c. super. §. de testi. & dic vt ibi. & ad istum text. potest dici, q ideò Papa dixit deficientib. & c. ne isti iurando venirent cõtra conscientiam. Nam dubitabãt iurare, ideò dixit indulgemus. ¶ † Venio ad gl. & primò op. Videtur enim, quod volens aliquid negare, non debet geminare *b* negatiõnem: quia duæ negationes *c* faciunt vnam affirmationem. vt l. duob. verbis. ff. de ver. obl. cuius cõtrarium innuit ista litera dum dicit, est est: non non. So. colligitur ex gl. 2. & 3. videlicet, q quando duæ negationes referuntur ad idem, faciunt vnam affirmationem, vt in contrario: secùs si referuntur ad diuersa vt hic. fit enim hic geminatio vt vna referatur ad cor: alia ad os. quod no. Idem vbi referuntur ad diuersa in eadem oratione contenta: vt no. in d. l. duob. Item hoc limita, nisi sequatur contrarius & absonus intellectus. tunc enim duæ negationes non faciunt vnã affirmationem: sed vna negatio stat propriè, alia superabundat. plerunq; enim ex abundantia cordis quis geminat negationes: vt colligitur ex no. in l. 2. C. de ser. fug. vbi per Cy. Facit l. fluminum. in prin. ff. de dam. infe. ¶ Sed quid si apponuntur tres negationes concernentes idem, neq; resultat ẽ̃ius seu absonus sensus? dic, q duæ faciunt vnam affirmationem: & tertia stat propriè. l. 1. de hære. inst. ff. no. Bar. in d. l. 1. duob. & hoc no. & menti tene benè. ¶ † Opp. 2. videtur enim, q licitum sit iurare per creaturas, vt per crucem, per euangelium, per ordinem, per salutem principis: vt jn iurib. superius al. in gl. 4. fol. dicunt istæ gl. q non licet iurare. nisi vbi in iure exprimitur. Sed aduerte, quia gl. non reddit rationem, quare in istis liceat iurare, & non in aliis creaturis. dicerẽ, q in istis habetur respectus ad ipsum creatorem: non sic faciliter in aliis. vnde gl. no. in c. quoties. 1. q. 7. dicit, q iurans per salutem principis, videtur iurare per eum cuius iudicio salus principis consistit: & sic iurans nõ peccat. Secùs si habetur respectus ad ipsam creaturam duntaxat, intendens illã inuocare in testimonium, seu ad ẽ̃firmationem actus: tunc. n. honorem Deo debitum, impenderet creaturæ: & fic ẽ̃mitteret idolo latriam. de conse. di. 3. c. perlatum. & ca. venerabiles. vbi tex. cum gl. Per hoc arguit Host. ẽ̃ illos qui plus homines, quàm Deum honorant: dum. n. coram altari transeunt nullam etiam inclinationem & reuerentiam exhibent, & coram dño veniunt quasi idolum colunt in iungendo manus: vtrunque genu flectendo: non solum pileum sed chlamydem, & zonam remouendo, ẽ̃ id quod legitur, Apocalyp. 19. vbi Angelus dixit Beato Ioanni cadere volenti ad pedes ipsius. vide ne feceris: conseruus enim tuus sum. & licet reuerẽtia sit exhibenda superiorib. de ma. & obe. q̃ super his. & c. is qui. & ipsi superiores debent ipsam recipere ne videantur contemni. l. ob seruandum. ff. de offi. præsi. & in c. quando necessitas. 86. dist. hæc tamen idololatria esset corrigenda, & quæ exhibetur. & recipitur, debet exhiberi & recipi iuxta illud verbum Imperatoris Fed. flectentis Papæ qui dixit non tibi, sed Petro. Et dixit, q maximè prælati debent à talib. abstinere ne videantur vt dñinantes in clero, de quo vide bo. tex. cum gl. in c. esto subiectus. 9. 5. di. & in c. episcopus. cum c. seq. e. di. & idem quod ista gl. notauit gl. in c. §. aliqua. 32. q. 1. ¶ Op. 3. in eo, quod in tex dicitur, nolite iurare ominò: & tamen in multis casib. est licitum iurare: vt no. §. eo. nullus. Sol. gl. in ver. ominò dicit q illud verbum ominò, non stat vniuersaliter. sed exponitur ominò. i. ex leui causa. & adducit simile in l. Græcæ. §. illud. ff. de fideiuss. Host. reprehendit glos. quia istud, ominò, stat ibi pro nullo modo, & sic non est simile. ego dico etiam, q hic stat pro nullo modo, nam ista dictio, ominò, non qualificat verbum iurare: sed verba subsequentia, scilicet neque per cælum, neque per terram, neque per caput, vel capillos & c. quasi dicat nolite ominò iurare per creaturam. & tunc stat propriè. ¶ † Opp. q iuramentum interpositum per creaturam non sit seruandum: cum iure etiam diuino prohibeatur. ar. 10. di. c. vides. & l. non dubium. §. de leg. Sol. dicit glo. in ver. seruandum. q ex quo illud, quod iuratur est licitum, seruandũ est iuramentum qualitercunque iuretur. Multa enim fieri prohibentur, quæ si facta sunt, obtinent roboris firmitatem. Et etiam dat simile, iudex vltima die suę iurisdictionis iudicare non debet. l. eum qui. ff. de iu. om. iud. si tamen dicat, sententia tenet. l. meminisse. ff. de offi. procon. Not. benè hoc vltimum pro intellectu illarum legum. & hanc gl. all. Bart. in d. l. eum qui. Sed intellige, q non debet vltima die iudicare. post aduentũ successoris. erubescit enim propter abdicationem iurisdictionis: ante. n. aduentum iurisdictionis successoris licitè iudicat. d. l. meminisse. Item intellige gl. in ordinario: secùs in delegato. nam ille iudicat etiam vltima die iurisdictionis suæ. vt c. consuluit. de of. del. vbi per Io. And. & vide quæ hñr in anth. de admi. §. illud. Sed quò ad principale dictum gl. dic. q nõ est sufficienter rñsum ad ẽ̃rium. Ego dico per legem prohiberi q̃ lex prohibet iurare per creaturam: non q̃ ipsum iurm in se sit malum: sed vt reuerẽtia exhibeatur principaliter ipsi Deo. Si autem ẽ̃ sit valet nihilominus iurm: quia saltem in ẽ̃nam iuratur per creatorem. honor. n. exhibitus creaturæ redundat etiam ẽ̃r in honorem creatoris. Hoc probat hic tex. in ver. quia testante. & sic lex prohibitiua non habet perpetuam & puram cãm prohibitionis, & sic cessat eõrium. facit quod no. gl. in c. tua. de spon. duorum. ¶ Gl. in ver. necessitas. est facilis. & no. eã. & dic vt §. dixi in no. ¶ † Quæro, tex. hic. & clarius in c. animaduertendum. 22. q. 2. dicit, quòd iuramentum debet habe

bet habere tres comites. f. veritatem, iudicium, & iustitiam: aliàs, si aliquid istorum defuerit, potiùs est periurium quàm iurm. Qualiter aũt ista intelligantur. So. glo. in ver. in veritate. cum duab. seq. ad hoc tendunt: & expone sm eas, veritatem. f. conscientiæ, s. q̃ id q̃ iuratur, debet quis putare verum in cõscientia. Non sufficit. n. q̃ in se est verum nisi iurãs credat illud verum: aliàs illicitè & ẽ̃ pscientiam iurat. 22. q. 2 homines. no, gl. in d. c. animaduertendũ. & est text. sm vnum in tel. in ca. quanto. in fi. §. eo. Dicit iudicium. i. discretionem, vel deliberationem: debet. n. iurm esse discretum: & dic, q dicitur discretum ex modo iurandi: & ex causa, propter quam iuratur. Si enim iurat per Deum, & ex causa necessaria, seu vtili, satis est discretum: vt §. dixi. aliàs secus: vt hic probatur in tex. & §. dixi. & est text. 22. q. 4. §. illicitum. cum seq. dic iustitiam. i. quod iustum sit iuretur. vt in c. quanto. §. e. Si. n. ista vel aliquod istorum defuerit, non iuramentum sed periurium est censendum. sm gl. hic. & sunt verba tex. vt d. c. animaduertendum. ¶ Sed ẽ̃ hoc ego fortiter op. Iurm interpositum super creatura non habet in se comitem iudicii: quia non est discretum, cùm sit ẽ̃ præceptum dñi: & tamen præcipitur illud obseruari: vt hic, ergò est iurm, & non periurium. Item si quis discretè nulla necessitate vel vtilitate suadente iurat aliquid, quod in se non est malum, tenetur ad ipsius obseruantiam: vt c. cum quidam, & quod ibi no. §. e. & in d. §. illicitum ergò ad esse iurm non requiritur iudicium. So. dico, q quandoq; iurm est indiscretum ex parte eius quod iuratur: vt quia illud illicitum vergens ad interitum vel dispendium salutis æternæ. & seruari tale non debet. 22. q. 4. per totum. Q̃nque iudiscretum est ex modo iurandi, vel ex causa, vt quia iurat per creaturam, vel sine deliberatione, seu cessante necessitate, vel vtilitate: & tunc dic q iurm obligat, vt hic, & in iurib. superius al. Et ad tex. c. animaduertẽdum, dum dicit, q est potius periurium quam iurm, dic, q non est iurm. Licitum sine peccato: sed est periurium, i. illicitum, & incauta iuratio capitur ibi periurium largo modo pro incauta iuratione, non pro transgressione liciti iurã. Concludo ergò, quia gl. & doct. hic non declarant, q ad hoc vt quis iuret sine pcto, & iurm ex omni sua parte sit licitum debet habere illos tres comites: si tñ aliqnod illorum defuerit dummodo q̃ iuratur sit licitum, & honestum, est seruandum, & iurm est, licet nõ fuerit licitum & peccauerit iurando: non tñ talis semper peccat mortaliter: sed q̃nq; venialiter sm quantitatem culpæ: vt no. Arc. in d. c. animaduertendum. Hoc vt probari hic, & clarius in d. §. illicitũ. & no. in d. c. animaduertendũ. Vide si se in eo qui ẽ̃xit mrimonium ẽ̃ votum castitatis, tenet. n. matrimonij, licet ille peccauerit in ẽ̃hendo: vt c. vno. de vo. & vo. redem. li. 6. ¶ † Quæro, quid est dicere, Amen? gl. in verb. Amen: exponit i. sine defectu, & sm Hug. vt hic refert Io. An. est hæc dictio ꝓposita ab a. q̃ est sine, & mene, q̃ est defectus, vide c. reuera. in fi. de conse. dist. 2. vbi exponitur Amen. i. verũ est. Pro hoc est tex. hic, vbi capitur Amen pro veritate. & in effectu idem est, q̃ sine defectu. Aliqñ exponitur Amen. i. fiat: & sic capitur *communiter* in officiis diuinis: nam clerici rñdent Amen. i. fiat quod petitum est in oratione. Hinc Hiero. ad Marcellam, dicit, q septuaginta interpretes vbi in Hebraicis legitur, Amen, Amen, transtulerunt fiat fiat, & de ver. quod dr kyrie eleyson, dic, q duæ sunt partes. & dicitur kyrie. i. domine: eleyson. i. miserere. vt no. Io. An. in ad di. Spe. in ti. de sen. prol. §. vt autem. ¶ Gl. in ver. testis, ponit formas iurandi in veteri testõ, & tempore gratiæ. f. in primitiua ecclesia post aduẽtum Christi, & in ecclesia hodiernè: ex qua manifestè colligitur, quod §. dixi, videlicet, q ad esse iuramenti non requiritur, q̃ iuretur expresè per verbum iuro. & vide de his pleniorem glo. 22. q. 1. in sum. & in eo quod in fi. dicit gl. hodie iurari per Deum & Euangelium, in ẽ̃rium facit, quod habetur §. in glo. 4. vbi etiam hodie ponuntur alij modi iurandi: Ad idem 2. q. 5. ca. si quis presbyter. Item ex ꝓsuetudine hodierna saltem apud Italicos sufficit tangere quam libet scripturam: vt est gl. no. in cle. 1. §. porrò. de hær. † Ideò quæro, qualiter sit hodie in dubio iurandum? So. dic cõprehendendo' gl. in d. cl. 1. in ver. tacta. & Host. hic q̃ aut ius expresè in illo casu prouidet: puta vt in teste, quod debet iurare tactis euangeliis. & tũc oportet sic iurare: nec sufficit aliam scripturam tangere. 3. q. 9. hortamur. & *ibiter* iuramenta 4 quæ deferuntur iure. à iudice, & partib. ex necessitate præstantur prædicto modo. 1. q. 7. quoties. 11. q. 1. testimonium. de iur. cal. c. pen. & §. c. ego N. Si autem iuraretur aliter licet illud esset iuramentum, & obligaret iurantem: non tamen esset satisfactum iuri, cum pro forma exigat tacturam euãgeliorum. vide bo. glo. in c. vt circa. de ele. li. 6. ego puto hoc verum, nisi consuetudo esset in ẽ̃rium: in c. fi. de consue. Quandoque iuramentum defertur voluntariè à parte parti, & tunc iurandum est sm voluntatem deferentis: intelligendo tamen, q illud sit permissum. l. 3. cum l. seq. ff. eo. ti. Quandoque partes conueuerunt de iurando non expressa certa forma. & dicit hic no. Host. iurandum esse modo prædicto, scilicet super euangeliis, quod placet, vt in dubio videatur actum sm quod iura deferunt *communiter*. arg. ff. de ædil. edi. l. quod si nolit. §. quia assidua. & videtur tex. cum ibi not. per Bar. in l. qui per salutem. ff. e. ti. & vide de materia per Host. in summ. e. ti. §. quomodo. ver. per quod. ¶ † Glo. in ver. mala, ponit vnũ simile ad rem. nam quædam sunt simoniaca ipso iure, vt vendere spiritualia: quædam per constitutionem ecclesiæ, vt dare aliquid pro benedictione nubentium, vel pro baptismo. Ista duo exempla reprobat Io. An. quia certum est, q baptismus est sacramentum. & benedictio nubentium, est sacræ rei signum. & sic per illa confertur & augetur gratia spiritussancti: ergò prohibitum est aliquid dari: quia simoniacũ. Sed fortè indicio meo salvãdo gl. posset dici, q vendere ipsa spualia est simoniacum in se. Nam Simon magus, à quo dicta est simonia, voluit emere gratiam spiritussancti: vt no. 1. q. 1. in sum. sm Arch. sed aliquid pro ipsis dare vel accipere, non tñ animo vendendi vel emendi, sed remunerandi prælatum, nõ est in se simoniacum: sed dicitur simoniacum: quia à iure prohibitum, facit bo. tex. cum gl. 1. q. 1. emendari. & circa hoc cogitabis. quia esset notabilis limitatio ad materiam simoniæ: & vide de materia gl. in c. cùm pridem. de pac. & ca. saluator. 1. q. 3. vbi per glo. ¶ Quæro, quid de tertio exemplo gl. f. cum datur pro ponendis prælatis in sede. Io. An. approbat dictum gl. vt illud sit simoniacum, quia prohibitum. sed considera, quia gl. non aperit an velit intelligere de nuda institutione corporali: an etiam de collatoria tituli. vide circa hoc quæ dixi in c. 1. de sim. & in rep. §. qui verò. de præb. extirpande. ¶ Gl. in ver. sequunt. colligit aliquid prohiberi propter malum. quod inde potest sequi, & oppo. in contrarium de l. fin. ff. qui & à quibus. in. non siunt. vbi dicitur, quod licet stipulari operas, vel mercedem à liberto, licet stipulari non licet simpliciter mercedem. Ad idem l. si vnus. §. illud. ff. de pact. vbi dolus fu turus non potest expresè remitti: & tamen potest pacisci, ne agatur depositi: & sic indirectè remittitur dolus futurus. glo. non soluit. sed dic, quod ad l. si. quod in stipulatione alternatiua non est prohibitum, quod solutio fiat voluntariè, cum optio detur ipsi liberto, vt in regula, in alternatiuis. de reg. iur. li. 6. Ad l. si vnus. dic, quod potest pacisci ne agatur depositi. scilicet respectu doli de præterito. & dic plenius. vt ibi notatur. ¶ Gl. pe. instat an & quando cessante causa cessat effectus: & videtur appellare causam finalẽ propter quam excludendam: causam impulsiuam propter quam habendam. & mens glo. est quod cessante causa finali, cessat effectus: secùs si cessat causa impulsiua. & inuoluit se multum. in hoc tamen dic, vt plenè & clarè no. in c. post translationem. de renun. in glo. in ver. cessante. super ea. ¶ Glo. si. tacitè oppo nit illi de collegio indistinctè admittuntur in casu ecclesiæ ad testificandum, vt in ca. super prudentia. 14. q. 2. & in c. insuper. de testi. ergò si frustra Papa hic dicit, indulgemus. frustra enim indulgetur quod communi iure conceditur. l. 1. C. de Thesau. li. 10. gl. metu contrarij exponit, id est indultum esse ostendimus. Idem In. vel secundum Host. hoc fecit Papa ad saluandas istorum cõscientias, qui aliter se secutos esse non putabant. & facit hæc litera in argu. quod regularis in alia causa quam ecclesiæ, non potest esse testis: aliter tamen dicit Accur. C. de testi. aut. si testis productus dicatur. & plenius in Spe. e. ti. §. 1. ver. item excipitur quod est monachus. & in ver. quid de monachis, dixi in d. c. insuper. ¶ † Extra gl. quæro, an indistinctè sit prohibitum iurare cessante necessitate vel vtilitate? dicit In. q̃ sic: nulla. enim vel mondica est differentia secundum eum, an quis iuret super euangelica vel reliquias, siue dicat tantum promitto hoc in fide mea: quia non solum per creata, sed etiam per increata prohibetur iurari, nisi necessitas vel vtilitas hoc

a ¶ No. hanc doct. q̃ in omnib. iuris, q̃ ex necessitate deferuntur iure, vel à iudice, vel à partib. si nulla est indistincta forma iuri. deest iurari super Euangeliis. adde Ant. hic, ver. item in oĩb. aliis, q̃ à iudice. Bal. in c. 1. §. si. à dño. in ti. quid sit inqe. vbi refert Im. tenere quod in solenni iuramento requiritur tactura euangeliorum: idem Bald. in ca. 1. §. item sacramẽta. de pact. iur. firm. & alle. l. generaliter. §. final. C. de reb. cre. Im. in rep. c. cũ gtin. gat. ver. item inquãtum dixit esse intelligendum. j. c. & Bal. d. c. j. §. si à dño. ti. qd sit inuest. sequtur glo & doct. in d. cle. 1. in ver. tacta. de hære. Et idẽ dicit Bal. l. l. gñaliter. §. fi. C. de re. cre. & al. gl. in d. cl. 1. ẽ̃ ista pondera tex. in l. 1. in vlt. rñ. C. si missa. di. Sed pt̃ rideri, q ibi iurm non præstatur ex necessitate sed voluntate, &c.

¶ Circa hoc de iuro dicas, q iurm soleme dẽt præstari manu tactis corporaliter sacrosanctis Euangeliis, vel et quibusq; scripturis, vt i aut. vt oẽs ob. iu. prouin. §. j. & vide io. an. in c. vt circa. de elec. li. 6. in Noue. & vide Spe. in ti. de iur. dela. per tot. gl. & ar. in cl. j. §. porrò. de hæ. & in cle. j. de iurei. vbi dicit hoc ꝓcedere ẽt Imperatore iurante fidelitatem Papæ: & ibi ẽt dicit, q̃ nõ sufficeret pñtia scripturæ sine tactu. & vide Ale. post Pau. de Ca. in l. 3. §. iurari. ff. de iureiuran.

b ¶ Dolus futurus. Quod dolus de futuro ẽt non possit remitti per indirectũ, tenet Ioã. de Ana. ẽ̃ Dy. ẽ̃ fil. 80. inc. visis & intellectis. & Iaso. l. actione. in fin. C. de transactio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶ Iuramentum. Hoc idē dicit Gem. post Io. An. in c. 1. de sepul. in 6. refert Ias. in l. 3. §. iurari. de iureiurand.

Sebast. Sap.
b ¶ Facto proprio. vide no. per Fel. in c. in super. ver. fallit octauo. de testi. & in ca. cum nuntius. e. ti. & Old. consi. 26. & Ab. in consi. 40. in fin. in in 2. volu. & An. Sic. in consi. 42. vo. 3.

exposcatvt hic. & q̄ met. cau. ca. ad aures. de arbi. ca. peruenit. Item iusm^a est, quādo quis dicit, sub periculo animæ suæ. de frigid. fraternitatis. dicit tamen, quòd maior est contemptus, & maius est peccatum fallere iuramentum factum per increata, vel superiores creaturas, quàm per minus sanctas. pro hoc allego tex. expressum in c. mouet. 22. q. 1. vbi etiam quæritur, quis magis peccet an iurans per creaturas, vel per falsos Deos, & transgrediens: an transgrediens iuramētum factum per Deum. Ratio dubitandi est: quia primus peccauit bis, scilicet iurando & transgrediendo: ipse qui iurat per Deum, peccat solum in transgrediendo: sed dic, quòd istud vnicum peccatum præponderat illis duob.
3 vt ibi. † Ex his deciditur alia quæstio, an sit peccatum Christiano iurare per Deos alienos: & an teneatur illud iuramentum adimplere? Inno. dicit, quòd peccauit in iurando: vt hic, & tenetur adimplere: vt d. c. mouet. Nā qui iurat per creaturam, iurat quodammodo per creatorem: quia creatura est testis creatoris: & creator honoratur in creatura: licet
4 non principaliter. ¶ † Viterius quæritur, an peccet Christianus recipiendo iuramentum ab infidelibus, secundùm religionem ipso-
5 rum? Inn. dicit, quòd non. pro hoc videtur tex. in c. mouet. ¶ † Vltrimò quæritur qualiter peccet iurās sine causa, vel iocosè: vide glo. §. eo. tua. ¶ Not. quod illicitum iuramentum largo modo potest dici periurium, & dic periurium, i. indiscretum & illicitum iuramentum. Non enim capitur hic periurium pro transgressione iuramenti liciti. simile in c. animaduertendum. 22. q. 2. dixi §. c. prox.
2 non enim peccat quis non seruando illicitum iuramentum: sed peccat temerè iurando §. eo. quando. & 22. q. 4. per totum. ¶ † No. vltimò ad vtilitatem ecclesiæ posse fieri inquisitionem etiam nulla præcedente infamia. facit quod no. in l. 4. §. hoc autem iudiciū. ff. de dam. infec. ¶ Sed contra hoc & contra tex. op. videtur enim q̄ non esset hic necessaria inquisitio, cum constaret de delicto ex confessione. So. dicit Io. An. q̄ ipsi ex eo credidit Papa in suum præiudicium: ideò sibi mandat pœnitentiam imponi: sed in præiudicium canonicorum noluit credere, sicut nec debuit: ideò mandat illorum respectu inquiri: & pro hoc al. tex. 6. q. 2. placuit. & c. si tantum. vbi patet ex eo soli non esse credendum in præiudicium subditorum. ¶ † Gl. j. colligit ex tex. q̄ si existens in mortali pctō promo

CAP. XXVII.

1 *Cardinales si ante creationem summi pontificis aliquid statuant & iurent: si unus eorum sit effectus, Papa non tenetur illud seruare: si est contra dignitatem pontificalem.*
2 *Ad utilitatem ecclesiæ, nulla præcedente infamia: potest inquiri.*
3 *Existens in peccato mortali, an debeat remoueri à beneficio. & an temerariè iurans remonendus sit à testimonio, & ab electione.*
4 *Donatio facta per episcopum de bonis suæ mensæ capitulo an valeat, & an præindicet successori.*
5 *Stante statuto, quod mulier non possit contrahere sine consensu duorum propinquorum: non poterunt isti consentire ad eorum commodum.*

Sicut nostris. Iuramentum contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet. Diuiditur in tres partes. In prima ponit iuramentum temerarium. In secunda ponit iurantem, ibi: pro iuratione. In tertia committit inquirenda & retractanda, ibi: quia. ¶ Not. primò argu. quòd vacante ecclesia possunt canonici facere statuta, dummodo non sint cōtra vtilitatem ecclesiæ. an autem durent creato episcopo, vel possint per episcopum reuocari. vide Fede. consi. 16. ¶ Not. 2. ibi, in minoribus ordinibus. argu. secundùm Ioan. And. canonicos non cogendos, vt promoueantur. potest tamen hoc intelligi de minorib. per respectum ad ætatem seu ordinem episcopalem, & sic non colligitur argumētum. & de hoc dicendum. vt legit. & not. in c. quæris. de ætat. & qua-
3 lita. in clem. vt hi qui. eo. tit. ¶ † Nota, quòd iurans ante suam promotionem in præiudicium dignitatis non tenetur ad obseruantiam post promotionem. Isti enim canonici fortè statuerant, quòd quicunque ex illis fieret episcopus seruaret quædam, quæ tendebant in præiudicium ecclesiæ seu pontificalis dignitatis. Ex hoc habes, quid dicendum, cum cardinales ante creationem summi pontificis aliqua statuunt, & promittunt etiam cum iuramento illa seruare, si contingat aliquem eorum promoueri ad summum pontificatum. nam puto iuramentum non astringere: si iuramētum tendit in præiudicium dignitatis pontificalis. arg. hic. ¶ Nota illicitè & temerè iuranti pœnitentiam imponendam: licet non astringatur iuramento: & videtur quòd sit imponenda pœnitentia vnius anni. vt in c. qui sacramento. 22. q. 4. vbi bon. text. cum gl. & vide glo. §. eo. tua. ¶ Not. quod illicitum iuramentum largo modo potest dici periurium, & dic periurium, i. indiscretum & illicitum iuramentum. Non enim capitur hic periurium pro transgressione iuramenti liciti. simile in c. animaduertendum. 22. q. 2. dixi §. c. prox.
2 non enim peccat quis non seruando illicitum iuramentum: sed peccat temerè iurando §. eo. quando. & 22. q. 4. per totum. ¶ † No. vltimò ad vtilitatem ecclesiæ posse fieri inquisitionem etiam nulla præcedente infamia. facit quod no. in l. 4. §. hoc autem iudiciū. ff. de dam. infec. ¶ Sed contra hoc & contra tex. op. videtur enim q̄ non esset hic necessaria inquisitio, cum constaret de delicto ex confessione. So. dicit Io. An. q̄ ipsi ex eo credidit Papa in suum præiudicium: ideò sibi mandat pœnitentiam imponi: sed in præiudicium canonicorum noluit credere, sicut nec debuit: ideò mandat illorum respectu inquiri: & pro hoc al. tex. 6. q. 2. placuit. & c. si tantum. vbi patet ex eo soli non esse credendum in præiudicium subditorum. ¶ † Gl. j. colligit ex tex. q̄ si existens in mortali pctō promouetur: non tñ ex hoc debet remoueri: sed pœnitentia de pctō est tibi imponenda, sicut hic factum fuit. In ꝑtiam arguit de c. quicunque. 31. di. & 24. di. c. vlt. & dist. ex pœnitentib. So. in effectu q̄ leuia peccata non deiiciunt iam promotum, vt hic: secùs in grauib. vt in ꝑiis. hoc enim peccatum temerarij iuramenti est leue, q̄ patet ex hoc, q̄ solum imponitur pœnitentia vnius anni: vt in d. c. qui sacramento. pro aliis autem mortalib. imponitur 7 annor. 33. q. 2. hoc ipsum. & idem tenet In. Quæ aūt crimina inducant depositionem dixi plenissimè in c. at si clerici. de iud. ¶ Et no. ex glo. q̄ temerè iurans peccat mortaliter: & idem sentit hic In. sed tu intellige, qñ iurauit illicitum: vt hic & in d. c. sacramento. secùs si iurasset temerè, id est sine necessitate vel vtilitate, seu iocosè: nam tunc peccaret venialiter. 25. di. c. vnum orarium. §. alias ea demum. no. gl. in c. florentinum. 85. di. An aūt temerarium iuramentum repellat ab electione, vel testimonio, vide gl. in d. ca. florentinum. Tetigi aliquid in c. intimauit. & c. testimonio. ꝭ. de testi. vide ēt no. gl. 22. q. 4. diffinitio quæ concludit, iusm illicitum & temerarium non infamare nec impedire electionem factam, vel faciendam, quatenus dicit de facta, placet, quia tex. est hic: quatenus dicit de facienda credo q̄ma iè dicat, nisi prius peracta pœnitentia. ar. c. fi. de cle. exc. mi. sentit gl. in c. florentinum. §. dicto. Pro opi. tñ illius gl. induco bo. tex. in c. 1. 81. di. vbi graue pctm duntaxat repellit ab electione: sed istud non ꝑt dici graue. vt patet ex impositione pœnitentiæ. Primum d. puto tutius: quia omne mortale ꝑt dici grue: cum priuet vita ætrna. 25. di. aliàs ea demum. Quid de eo, qui iurauit non episcopari. an ex hoc repellatur? Io. An. remittit ad c. archidiaconum. aliàs florentinum. præal. Ego remitto ad d. c. innoces. §. illicitum. 20. q. 4. & plenius dixi in c. si verò. §. c. dic vt ibi. ¶ Glo. 2. colligit, q̄ sede vacante etiam canonici nihil pūt disponere in ipsius præiudicium. vide ca. quia sæpe. de ele. li. 6. iuncta cle. statutum. e. ti. & 12. q. 2. si qua de rebus. ¶ Opp. vī, q̄ ex duplici capite istemet epūs poterat reuocare attentata in damnum ecclesiæ. Primò, per quod commisit. 25. q. 9. & c. si quis presbyterorum. de re. ec. non alie. vbi dicitur. q̄ etiam ipse met, qui indebitè alienauit bona ecclesiæ, potest reuocationem facere, seu bona repetere. Item quia iste iurauit vt canonicus: nunc aūt erat epūs. Pro hoc, c. venerabilem. de ele. ¶ Glo. fi. fatetur ꝑium. Dicit Io. An. hoc verum, si intuitu dignitatis vult venire ꝑ iuramētum: secùs si intuitu personæ: quia tunc necessaria est superioris autoritas. argu. in d. c. venerabilem. Hæc limitatio procedit respectu primi capitis: sed respectu secundi dicit, q̄ etiam si iste iurasset tanquam epūs non tñ astringeret eum iuramentum: quia ex quo iusm est illicitum, & in damnum ecclesiæ non referat an iurauerit. vt canonicus, an vt epūs: quia neutro casu valet iusm ranquam indiscretum & iniustum: vt hic & ca. peruenit. §. c. Sed si iuramentum aliàs fuisset licitum benè refert, an iurasset vt canonicus: an vt epūs. d. ca.
4 venerabilem. tene ergò in hoc gl. ¶ † Vltimò ista litera facit ad quæstionem, an donatio facta per epm capitulo suo de bonis suæ mensæ præiudicet successori, vī q̄ non. arg. hic, vbi factum capituli non præiudicat futuro epō. Iste tamē tex. facit multum à remotis: quia hoc factum fuit illicitum: nec interuenit auctoritas epī: cum iste tunc temporis esset canonicus. Dictum tñ est in se verum: & illud tenet Io. An. & Vin. hic. Mouentur ea ratione: quia capitulum non potuit auctorizare in facto proprio, per ea quæ habentur in simili, in cle. 2. de re. ec. non alie. & ibi gl. format istam quæstionem. & per hanc rationem concludebat hic Ioan. alternatiuè tamen nullam ecclesiam posse aliquid dare ecclesiæ cathedrali auctoritate episco-
* pi. 17. q. 4. quæst. & ita cōiter transeunt hic doct. Hoc vltimum ego puto verum quando vellet donare communi mensæ episcopi, &
b capituli: quia tunc episcopus auctorizaret in facto proprio: b secùs si vellet donare ipsi capitulo, vel ad fabricam ecclesiæ cathedralis: quia tunc epiſcopus non auctorizat. in facto proprio in alienatione quam facit iuxta no. per Io. An. in c. si propter tua debita. de rescri. 6. & in c. vt nostrum. in fi. vt ec. benefi. nec episcopus dicitur consentire in facto proprio: quia in alienatione, quam facit ecclesia inferior, non requiritur nisi auctoritas episcopi. 12. q. 2. abbatib. & capiacuit. not. in c. 1. de his quæ fi. à præl. Sed dubitabile magis est primum dictum Vin. & Io. & vide Host. in c. nouit. de his quæ fi. à prælato. sine con. ca. vbi tenet episcopum indigenti capitulo posse aliqua de pertinentibus ad mensam suam donare: quia non dicitur propriè alienare, cùm omnia remaneant in dominio ecclesiæ. l. vnum ex familia. §. 1. ff. de leg. 2. Sed tene quod valet tantum in vita episcopi. Successor autem potest reuocare: quia cum in alienatione etiam irretractabili requiratur consensus capituli: vt in c. sine exceptione. 12. q. 2. capitulum tamen iure hodierno non potest consentire ad sui commodum: vt est expressum in cle. 2. de reb. ec. non alie. & hoc tenet Spe. & Ioan. And. in Spe. in titu. de fiunt à præla. in vlt. add. sicut nec tutor auctorizat ad sui commodum in factis pu-
5 pilli. l. 1. & l. pupillus. ff. de auct. tut. ¶ † Per quod dixit Bal. in d. l. 1. quod statuto cauetur, quod mulier non possit obligari sine consensu duorum cognatorum. non poterunt isti cognati consentire ad eo

a ¶ In materia istius ca. vide Anc. in repe. cap. canonum statuta. in 6. primo quæsito. ver. quid dices in materia iuramenti. vbi ponit quæstionem vtrum, valeat statutum, q̄ contractus factus à minore etiam cum iuramento non valeat, nisi interueniat certa alia solennitas. alias quæstiones ad materiam: vide ibi. Et adde Io. de Lign. in ca. fi. de fol. versic. sed quæro: vbi dicit, quòd iuramentum interpositū simpliciter super receptione mutui, nō excludit facultatem opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ: vt l. fi. C. de non nu. pec. tamen. si dictum fuerit in iuramento, q̄ non opponet exceptionem non num. pec. non audietur excipiens. Et de illa quæstione, an statutum possit annullare iuramentum, vide Bald. qui tenet, quòd sic, in l. pactum. versicu. quintò quærò. C. de colla. & per eundem Petr. de Anc. in regula possessor. Ant. ī. e. c. & an iuramentum præstitum ab excō. vel municato, Iudæo, vel hæretico, firmet cōtractum aliàs nul lum, secundùm aut. sacramenta puberū. C. si aduer. vend. Vide Bald. in ca. 1. in §. 1 Quoties oritur dubium super iuramento, non debet iudex secularis cognoscere. 17 Donatio facta ultra legitimum modum sine instinuatione, non firmatur iuramento. 18 An iuramentum excludat simulationem contractus. item sacramenta. de 19 Renuntiatio exceptionis, simulationis, uel fictionis non pac. iura. fir. Et adde, quod iuramentum 20 Renuntiatio priuilegij inducti propter fragilitatem perpræstitum super stipulatiõe prolatum, 21 Iurans obseruare id quod fit contra legem uel statutum, habet vim clausulæ, an audiatur petendo absolutionem. rato manēte pacto: 22 Filius familias iurans in renuntiatione Macedoniani, an quia poterit pœna 23 Deceptus ultra dimidium iusti prætij, si iurat an petendo peti, & obseruantia contractus. Text. est 24 Vendens equum uel aliud animal tanquam eum omnibus singu. in l. si quis ma ior. C. de transact. secundùm Bar. de Bel len. hic in ad. de quo vide Bar. ī. d. l. si quis. 25 Iuramentum operatur quod si actus non valet eo modo quo agitur, valeat quo valere potest. dicentem per illum tex. quòd iuramentum habet vim clau sulæ, rato manente pacto. quod limitat Bald. in aut. decerni. 26 Defectus solennitatis an impediat obligationem ex iuramento. 27 Iuramentum non implet defectum solennitatis formalis. 28 Fideiussor si se obligat ad plus quam principalis tenetur. 29 Iuramentum non validat contractum ratione rei fuæ mamus. in 1. no. C. de ar bit. Secùs esset in iu 30 An transactio de alimentis, donatio inter uirum & uxorem & patrem & filium, firmetur iuramento, rameto appositō in compromisso. Veri 31 Iuramentum super stipulatione facta alteri an operetur tas pendet ab intelle obligationem. ctu illius aut. quem 32 Iuramentum an obliget fideiussores debitum, & an firponunt Cano. in ca. met pactum de non credendo.

CAP. XXVIII.

1 *Reuerentia maritalis uel clericalis non facit præsumere metum uel dolum.*
2 *Mulier sine iuramento non obligatur etiam naturaliter uendendo rem dotalem, nec eius fideiussor tenetur de euictione. sed maritus uendens tenetur, & eius fideiussor.*
3 *Iuramentum metu extortum an obliget.*
4 *An valeat & obliget iuramentum contra legem inter positum.*
5 *An ubi requiritur actus geminatus sufficiat unicus cum iuramento.*
6 *Iuramentum est validum factum contra legem humanam super fauore uel odio priuate fundatam.*
7 *Iuramentum temerarium si non est contra bonos mores, & ex eius obseruantia non sequitur peccatum, est seruandum.*
8 *An per iuramentum validetur contractus, de iure ciuili nullus.*
9 *Petita absolutione à iuramento validante contractum uel tum, an statim rescindatur contractus.*
10 *Statutum annullans iuramentum, an valeat, & an obligetur iurans, stante dicto statuto.*
11 *Prodigus an obligetur iuramento. 16.*
12 *Statutum laicorum non valet quod ex aliquo facto uel gesto contractus præsumatur usurarius.*
13 *Contra præsumptionem iuris & de iure admittitur probatio per confessionem partis.*
14 *Sententia post quam transiuit in rem iudicatam, si communicato, Iudæo, stat de eius iniquitate per confessionem partis: pro qua lata fuit, potest reuocari.*
15 *Quoties oritur dubium super iuramento, non debet iudex secularis cognoscere.*
16 *Donatio facta ultra legitimum modum sine instinuatione, non firmatur iuramento.*
17 *An iuramentum excludat simulationem contractus.*
18 *Renuntiatio exceptionis, simulationis, uel fictionis non valet.*
19 *Renuntiatio priuilegij inducti propter fragilitatem personaliter ad tradendum rem, vel interesse, vt in l. rem alienam. ff. de contrah. emp. & hoc teneas omissis variis opinionib. recitatis per*
3 *Io. An. & de But. ¶ † Nota 3, quòd iuramentum dolo vel metu præstitum, non est obligatorium. Aduerte respectu doli, casus est clarus quando fuit talis quod habuit auferre consensum iuxta no. per Io. And. in c. vno. de comm. Sed dubium est respectu metus. per c. verum. & c. si verò. §. c. vbi patet, quod tale iuramentum est obligatorium: licet posset peti absolutio à iura-*
* *mento: vt hic & ibi. & hoc communiter tenetur. & quo ad casum nostrum videtur expressè tenere Arc. in c. 2. de pact. lib. 6. Et multi tenuerunt, hoc dicentes ad istum tex. à contrario, quòd iuramentum metu extortum non obligat: ī. in effectu: quia potest peti absolutio, sed certè hæc est impropriatio: & maximè, quia sic loquitur d. c. 2. & ca. licet. §. c. li. 6. Ideò dicendum & melius: quia aut iuramentum est metu extortum in casu à lege si prohibito, & est obligatorium. & sic loquitur c. verum. & c. si verò. §. c. aut in casu à lege prohibito: & tunc non obligat ipso iure: quia propter legis resistentiam oportet, quod sit sponte præstitum. Et iste est proprius casus istius c. & c. licet. & c. 2. præal. & opt. facit aut. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. vbi dicitur, q̄ nullius est momenti interueniente metu: & est singularis limitatio ad iura in contrarium alle. & hanc*

a Cum contingat, ¶ Non auditur mulier cōtra alienationem rei dotalis cui sponte consensit, & non contrauenire iurauit, sic summatur communiter. Sed ego generaliùs sic summo. Iuramentum præstitum super actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis, licet secundario in fauorem publicum, necessariò est obseruandum, si non vi, nec dolo fuit præstitum, & in alterius præiudicium principaliter non redundat. h. d. multum singulariter considerata medulla capituli. In prima parte ponitur consultatio. In
1 secunda responsio, ibi: nos. ¶ † No. ex princi pio, iuncto fine, quòd mulier consentiens alienationi b factæ per maritum de re dotali, vel donata propter nuptias: idem & fortiùs de re vtriusque communi, non præsumitur vi aut dolo inducta, nisi probetur: vnde reuerentia maritalis duntaxat ipsam non excusat: quod benè notabis. Vnde oportet, q̄ probentur verbera, vel minæ sufficientes ad executiendum iustum timorem. Ad hoc quod no. In. ān c. causam matrimonij. de offi. del. & Bar. in l. ad inuidiam. C. quod me. cau. & vtro bique facit tex. Ad idem c. accedens. de coniuge. coniu. & sic limita, quod leg. & not. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum re. act. non da. Idem dic in clerico consentiente episcopo
2 & similib. personis. ¶ † Not. 2. quòd circunscripto iuramento consensus mulieris super alienatione rei dotalis, vel donationis propter nuptias, nullam obligationem contantem matrimonio inducit. & sic videtur quod etiam naturalis obligatio non oritur. Et nimirum, quia ex cōtractu qui fit lege resistente, nulla oritur obligatio: vt in l. cùm lex. ff. de fideiuss. & quod ibi no. Bar. Lex enim huic alienationi resistit: vt ff. de fund. do. per totū. & in aut. siue à me. C. ad Vell. & per hoc videtur solui quæstio quam ponit hic d. Ant. an fideiussor accedens huic venditioni, tenetur de euictione: & ponit multas opin. & de hoc vide plenè per Barto. in d. l. cùm lex. vbi tandem videtur concludere, quod si mulier vendidit, non tenetur ipsa nec fideiussor. d. l. cùm lex. sed si vendidit maritus, vel alius ipse tenetur, & fideiussor. ar. in l. & si is. C. de pred. mi. sine decre. non alie. Ratio, quia lex non resistit venditioni, & sic actioni personali: sed alienationi, hoc est translationi dominij: vnde vxor non obligatur: quia teneretur ad translationem dominij. l. exempto. de actio. empt. & quod dixi in c. cum Ioannes. de fid. instr. nec fideiussor: quia haberet regressum contra mulierem. Sed alius vendens & fideiussor tenentur: quia nemo prohibetur rem alinam vendere, cum solum obligetur personaliter ad tradendum rem, vel interesse, vt in l. rem alienam. ff. de contrah. emp. & hoc
3 Io. An. & de But. ¶ † Nota 3, quòd iuramentum dolo vel metu præstitum, non est obligatorium. Aduerte respectu doli, casus est clarus quando fuit talis quod habuit auferre consensum iuxta no. per Io. And. in c. vno. de comm. Sed dubium est respectu metus. per c. verum. & c. si verò. §. c. vbi patet, quod tale iuramentum est obligatorium: licet posset peti absolutio à iuramento: vt hic & ibi. & hoc communiter tenetur. & quo ad casum nostrum videtur expressè tenere Arc. in c. 2. de pact. lib. 6. Et multi tenuerunt, hoc dicentes ad istum tex. à contrario, quòd iuramentum metu extortum non obligat: ī. in effectu: quia potest peti absolutio, sed certè hæc est impropriatio: & maximè, quia sic loquitur d. c. 2. & ca. licet. §. c. li. 6. Ideò dicendum & melius: quia aut iuramentum est metu extortum in casu à lege si prohibito, & est obligatorium. & sic loquitur c. verum. & c. si verò. §. c. aut in casu à lege prohibito: & tunc non obligat ipso iure: quia propter legis resistentiam oportet, quod sit sponte præstitum. Et iste est proprius casus istius c. & c. licet. & c. 2. præal. & opt. facit aut. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. vbi dicitur, q̄ nullius est momenti interueniente metu: & est singularis limitatio ad iura in contrarium alle. & hanc

Cum contingat. ¶ Non auditur mulier cōtra alienationem rei dotalis cui sponte consensit, & non contrauenire iurauit, sic summatur communiter. Sed ego generaliùs sic summo. Iuramentum præstitum super actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis, licet secundario in fauorem publicum, necessariò est obseruandum, si non vi, nec dolo fuit præstitum, & in alterius præiudicium principaliter non redundat. h. d. multum singulariter considerata medulla capituli. In prima parte ponitur consultatio. In
1 secunda responsio, ibi: nos. ¶ † No. ex princi pio, iuncto fine, quòd mulier consentiens alienationi b factæ per maritum de re dotali, vel donata propter nuptias: idem & fortiùs de re vtriusque communi, non præsumitur vi aut dolo inducta, nisi probetur: vnde reuerentia maritalis duntaxat ipsam non excusat: quod benè notabis. Vnde oportet, q̄ probentur verbera, vel minæ sufficientes ad executiendum iustum timorem. Ad hoc quod no. In. ān c. causam matrimonij. de offi. del. & Bar. in l. ad inuidiam. C. quod me. cau. & vtro bique facit tex. Ad idem c. accedens. de coniuge. coniu. & sic limita, quod leg. & not. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum re. act. non da. Idem dic in clerico consentiente episcopo
2 & similib. personis. ¶ † Not. 2. quòd circunscripto iuramento consensus mulieris super alienatione rei dotalis, vel donationis propter nuptias, nullam obligationem contantem matrimonio inducit. & sic videtur quod etiam naturalis obligatio non oritur. Et nimirum, quia ex cōtractu qui fit lege resistente, nulla oritur obligatio: vt in l. cùm lex. ff. de fideiuss. & quod ibi no. Bar. Lex enim huic alienationi resistit: vt ff. de fund. do. per totū. & in aut. siue à me. C. ad Vell. & per hoc videtur solui quæstio quam ponit hic d. Ant. an fideiussor accedens huic venditioni, tenetur de euictione: & ponit multas opin. & de hoc vide plenè per Barto. in d. l. cùm lex. vbi tandem videtur concludere, quod si mulier vendidit, non tenetur ipsa nec fideiussor. d. l. cùm lex. sed si vendidit maritus, vel alius ipse tenetur, & fideiussor. ar. in l. & si is. C. de pred. mi. sine decre. non alie. Ratio, quia lex non resistit venditioni, & sic actioni personali: sed alienationi, hoc est translationi dominij: vnde vxor non obligatur: quia teneretur ad translationem dominij. l. exempto. de actio. empt. & quod dixi in c. cum Ioannes. de fid. instr. nec fideiussor: quia haberet regressum contra mulierem. Sed alius vendens & fideiussor tenentur: quia nemo prohibetur rem alinam vendere, cum solum obligetur personaliter ad tradendum rem, vel interesse, vt in l. rem alienam. ff. de contrah. emp. & hoc
3 Io. An. & de But. ¶ † Nota 3, quòd iuramentum dolo vel metu præstitum, non est obligatorium. Aduerte respectu doli, casus est clarus quando fuit talis quod habuit auferre consensum iuxta no. per Io. And. in c. vno. de comm. Sed dubium est respectu metus. per c. verum. & c. si verò. §. c. vbi patet, quod tale iuramentum est obligatorium: licet posset peti absolutio à iuramento: vt hic & ibi. & hoc communiter tenetur. & quo ad casum nostrum videtur expressè tenere Arc. in c. 2. de pact. lib. 6. Et multi tenuerunt, hoc dicentes ad istum tex. à contrario, quòd iuramentum metu extortum non obligat: ī. in effectu: quia potest peti absolutio, sed certè hæc est impropriatio: & maximè, quia sic loquitur d. c. 2. & ca. licet. §. c. li. 6. Ideò dicendum & melius: quia aut iuramentum est metu extortum in casu à lege si prohibito, & est obligatorium. & sic loquitur c. verum. & c. si verò. §. c. aut in casu à lege prohibito: & tunc non obligat ipso iure: quia propter legis resistentiam oportet, quod sit sponte præstitum. Et iste est proprius casus istius c. & c. licet. & c. 2. præal. & opt. facit aut. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. vbi dicitur, q̄ nullius est momenti interueniente metu: & est singularis limitatio ad iura in contrarium alle. & hanc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sab.

a ¶ Istam solutionẽ. Vide Fr. Cur. consi. 16. inc. super premissa narratione. consi. 44. inc. super contingentia. & consi. 66. in ci. dom. Ludouicus.

Sebast. Sap.

b ¶ Propter bonos mores. Vide Ale. in consi. 157. in 2. vo. vbi dicit, q̃ quãdo iuramentum esset cõtra bonos mores de iure naturali, vel induceret peccatum, non est obseruandum.

c ¶ Et idem, quod iuramentum validet contractum. l. commissorię, tenet. Imo. in repet. ver. adde tñ vnam, &c. in referendo Io. in ad. Spec. in tit. de rest. spo. ver. & quia. quia videtur multum restringere quæ hic dicuntur. Sed ipse Im. ibi non sequitur ipsum Io. And. in d. add.

d ¶ Et Bar. hic in l. 1. per gl. ibi. C. ne fideiuss. do. den. & ita cõsuluit consi. inc. quæro quid si statutum. &c. & cum Bart. tenet Angell. in d. l. si quis pro eo. in pr. & consi. 153. inc. d. Catherina quod al. iste vbi fortius cõcludit q̃ qñ statutum prohibet personam minoris, vel mulieris contrahere, & iurat, dum hoc. canon non corrigit legem: sed reducitur ad terminos illius aut. sine à me. Hæc solutio non videtur placere gl. & bñ: quia litera loquitur indistinctè. Item contra hanc solutionem facit text. in c. 2. de pact. lib. 6. vbi text. dicit, quòd omninò debet huiusmodi iuramentum obseruari. Ad idem, c. licet. e. tit. li. 6. vbi text. loquitur indistinctè. & tenet Arc. in d. c. 2. Tertia so. quòd aut lex prohibens habet perpetuam causam prohibitionis, & inuariabilem: vt puta, quia prohibet ea quæ in se turpia sunt: & iuramentum nihil operatur, vt in contrariis. Aut non habet perpetuam causam prohibitionis, vt procedat iste tex. nam prohibitio huius aliena tionis non est perpetua: quia si mulier consentit iterum post biennium etiam sine iuramento tenet alienatio: vt in d. auth. siue à me. Iuramentum
5 hoc igitur habet vim secundi consensus. ¶ †† No. sing. istam so.
a se, ex qna habes, quod vbi ad validitatem actus requiritur geminatus consensus, sufficit vnicus cum iuramento: tamen non satisfacit hæc so. ad tex. nostrum. procedit enim solum respectu donationis propter nuptias: & sic loquitur illa auth. siue à me. non autem respectu fundi dotalis. & quamquam gl. hic in fi. adducat vnum simile. sin pacto legis commissoriæ, q̃ est in pignorib. reprobatum: & tamen si interuenit iuramentum non auditur volens contrauenire: vt c. significante. de pig. attamen in veritate non est simile respectu istius vltimæ solutionis, sed potius ℨ: quia illa prohibitio habet causam perpetuam prohibitionis: & nihilominus iuramentũ in ℨrium est seruandum: sed potest dici simile, respectu huius text. generaliter intelligendo. sicut enim hic valet iuramentũ ℨ legem, ita & ibi: sed per hoc non soluitur formaliter ℨrium, sed est multiplicare inconueniens. Dy. in reg. non est obligatorium. de re. iur. li. 6. Arc. in c. quamuis. de pact. li. 6. & multi alij dicunt, q̃ ℨria procedunt vbi iuramentum interponitur ℨ ius commune. istud c. & d. c. quamuis. & aut. sacramenta puberum, procedunt, vbi iuramentũ interponitur ℨ ius singulare editum fauore certarum personarum.

opinionem reperi tenuisse d. Vin. Mediolan. eximium canonistam. & hanc opin. semper tenui. & sic intellige & limita gl. in d. c. 2. alia non colligo: quia veniunt ℨ. examinanda.

¶ Sed antequam descendam ad gl. formo vnicam opp. contra literam. videtur enim, q̃ respectu donationis propter nuptias frustrà quæritur de validitate iuramenti mulieris: quia soluto matrimonio dos redit ad mulierem, & donatio propter nuptias ad virum: vt c. fi. de do. post di. rest. So. duplex est. Fortè ex forma statuti vel pacti mulier superueniens lucrabatur donationem propter nuptias: ideò volebat nunc venire cõtra illam alienationem. Vel dic, quòd dicebat illam rem sibi obligatam restitutione dotis: & sic agebat hypothecaria, & dicebat alinationem nullam, per illam aut. siue à me. replicabatur de
4 iuramento: & respõ. vt in litera. ¶ †† Nunc attingendo gl. & intrinsecam materiam huius c. op. contra tex. Iuramentum contra legem interpositum est nullum, vt l. non dubium. C. de leg. & c. si diligenti. de for. comper. Sed lex prohibet fundi dotalis, & rei donatæ alienationem, vt suprà dixi. ergò & alienatio & iuramentum nullius sunt momenti. & corrobora contrarium hoc, vt in principio glo. ex qua in effectu colliguntur tres solutiones. Prima, quòd lex ciuilis irritauit talem contractum, considerando id, quod erat vtile & honestum corpori. expedit enim mulieres saluas habere dotes, & c. l. 1. ff. solu. matri. Sed canon hic considerat vtilitatem animæ: anima enim præferenda est corpori, & cunctis rebus. 12. q. 1. præcipimus. Hæc solutio est bona in se, & est sensus: quod licet lex ciuilis resistat huic contractui ob salutem corporum, & cõseruationem patrimonij: lex tamen canonica non vult resistere iuramento, ne propter bona temporalia detur via periuriis. Hæc sol. licet in se sit bona, vt prædixi: non tamen formaliter euacuat cõtrarium, cùm hoc iuramentum sit præstitum contra legem fundatam super bona æquitate. l. 1. ff. solu. ma. Secunda so. quòd aut mulier potest sibi consulere ex aliis bonis mariti vsque ad quantitem dotis: & tunc iuramentum præiudicat mulieri: & ita loquitur hic, aliàs secùs. vt d. aut. siue à me. & secun

Hæc sol. videtur multum colorata, & exquisita. sed in ℨrium facit c. significante. vbi valet iuramentum ℨ ius commune: nam pactum legis commissoriæ, de quo ibi, improbatur non fauore certæ personæ. sed generaliter improbatur, quòd ad omnes. Alij dicũt, q̃ aliud est de iure ciuili, aliud de iure ca. & hæc so. incidit in diem, enim prima: sed non procedit per aut. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. ibi valet iuramentum ℨ legem. Vnde formalius & clarius soluendo contrarium, dico: q̃ quandoque lex aliquid prohibet propter
b bonos mores b conseruandos, & iuramentum in contrarium non valet: vt in reg. non est obligatorium. de re. iur. li. 6. Ratio quia talis lex est fundata super æquitate naturali, quæ est indispensabilis, & in commutabilis, maximè per istum iurantem, cum sit persona priua ta. 5. di. in pr. 8. di. quæ contra mores. & intelligo de bonis moribus naturalib. non autem de ciuilib. tantum, quia omnis lex est fondata super bonis moribus ciuilibus, & æquitate ciuili. 1. dist. consuetudo. Hæc autem æquitas ciuilis est variabilis, in c. non debet. de consang. & affin. Nemo autem dubitat, quin lex, quæ reprobat pactum
c legis commissoriæ in pignoribus, sit fundata super bonis moribus ciuilibus. & tamen iuramentum in contrarium valet: c vt d. c. significante. & in hoc casu potest procedere contrarium. Quandoque lex fundatur super bono publico principaliter, & idem dicendum quod ℨ. quia pactis & iuramentis priuatorum ius publicum remitti non potest. Ratio naturalis, quia quis non potest ei renuntiare, quod pro se non est introductum in c. ad apostolicam. de re. & hoc casu possunt intelligi iura in contrarium all. Ad hoc, l. ius publicũ. ff. de pact. & c. contingit. de sent. excom. Quandoque lex est fundata non super bonis moribus naturalibus nec super publica vtilitate principaliter, sed in odium aliquorum, & tunc cum nulla turpitudo reperitur in iurante, ita quod potest duntaxat cum dispendio rerum temporalium iuramentum ad implere contra legem, obligat iurantem ad implementum. & iste est proprius casus ca. significante. de pign. & facit c. debitores ℨ. e. sed non firmat contractum secundùm Barr. & benè. in d. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. vbi taliter iurans habet omnia remedia competentia ei qui iurat soluere vsuram. potest enim à principio ante solutionem petere absolutionẽ à iuramento, vel instare vt creditor compellatur relaxare iuramentum, vt plenè dixi in c. 1. ℨ. e. vel post solutionem repetere. d. c. debitores. & hoc in odium ipsius creditoris. arg. c. si vero. ℨ. e. & hoc est de mente Bar. in d. l. si quis pro eo. Quandoque lex est fundata principaliter super fauore priuati, licet in consequentiam & secundario sit fundata super publica vtilitate, vt in casu nostro & casu ca. 2. de pactis. lib. 6. & aut. sacramenta puberum. & iuramentum in contrarium obligat iurantem. Et est iste proprius casus c. nostri. & iurium proximè allegatorum. nec hoc casu procedit contrarium. Ratio est hæc, quia cum lex non sit fundata super fauore publico, nec iuramentum cõtineat in se aliquam turpitudinem ex parte iurantis, vel ex parte materiæ, super qua fuit præstitum, non potest lex impedire quominus quis se obliget Deo. Nam iuramentum principaliter dirigitur in Deum, vt in d. c. debitores. & Deus præcepit reddi Deo iuramenta tua. in c. & si Christus. ℨ. e. potest enim lex ad commodum subiectorum impedire obligationem quærendam homini. l. cum lex. ff. de fideiuss. sed non obligationem quærendam Deo, cum lex subiiciatur Deo. Ad hoc, 24. q. 3. si habes. & 11. q. 3. Iulianus. & c. si Dominus. & c. qui resistit. quinimò etiam lex canonica non posset in fauorem priuatum impedire obligationem quærendam Deo. Hoc probo per c. ad apostolicam. de re. non solum enim regula monachorum, sed etiam statutum Gregorij solenniter interdicit, vt ante annum probationis quis non suscipiatur ad professionem, & hoc fauore ingredi volentis & monasterij. vt d. ca. ad apostolicam. 19. q. 3. monasteriis. & nihilominus si antè à fit professio. tenet, quia obligatio quæritur Deo, & respectu Dei potuit iste renuntiare fauori suo, non obstante interdictione legis. Ad idem bo. tex. in similib. in c. qui post votum. de reg. li. 6. Ad idem, c. debitores. ℨ. eo. Lex enim canonica & diuina interdicunt contractum vsurarium. de vsur. super eo. Adde, quod ex tali ꝓtractu nulla oritur obligatio. d. c. debitores. & tamen iuramentum de vsuris soluendis valet, ex quo ex parte iurantis nullum subest peccatum. d. c. debitores. Vnde lex humana nec vult nec potest ex solo fauore priuato, vel odio impedire obligationem quærendam Deo: ex quo nec ex persona iurantis, nec ex parte materiæ reperitur aliqua turpitudo contra bonos mores naturales: seu contra bonum publicum principaliter. ¶ Ex his habes clarum & verum intellectum huius c. aut. 2. & auth. sacramenta puberum. omnia enim veniunt contra eius singulare edictum, fauore hominum. Sed circa intellectum istorũ iurium dubitabatur principaliter de duobus. Primò, an indistinctè valeat iuramentum contra legem humanam fundatam principaliter super fauore priuato seu odio. Secundò, an in casib. in quib. va
6 let, firmetur contractus per iuramentum. ¶ †† Circa primum Bart. fuit in singulari opinione in d. l. si quis pro eo. & authentica sacra-
d menta puberum. & l. Seius & Augerius. ff. ad l. fale. dicens, quòd aut lex

non potest minor a iurans compelli ad obseruantiam iuramenti, nedum in foro ci. sed nec ẽt in foro canonico pp̃ peccatum, quod ex iuramẽto resultat: & credo, q̃ hoc fuerit satis de mente Bart. & dicit Ant. & Ale. in aut. sacramẽta, q̃ ista est cõis opi. & Legistarum & Canonistarum. & al. quam plures docto. ita tenere, maximè Ange. in l. Seius. ff. ad l. falci. & Bal. in pleriſq; locis, qui nihil penit⁹ tangunt. Hoc est verũ: q̃ apud Legistas aut Canonistas, ista sit cõis & vera opin. Et Bart. sequitur istam dist. Pe. de Anc. in c. licet mulieres. de iurei. in 6. & vide hoc latè per Io. de Imol. ver. circa tertium, q̃ difficili⁹. & adde hic * quod no. Inn. in cle. 1. ver. quæro tertiò.

Sebast. Sap.

a ¶ Aut lex. Idem dicit Bar. ℨ. si. inc. quæro dicit statutum. & Ang. ℨ. i. 153. inc. domina Catharina. sed in ℨrium est cõis opi. vt per Mod. in d. aur. sacra puberum. Vide Pau. Ca. in l. legis virtus. ff. de ll. & cl. is cui bonis. ff. d. ver. obli. Vide ẽt aliquid per Fel. in ca. 2. ℨ. de ma. & ob. vbi dicit q̃ tale statutum nõ ꝑt inducere pctũ mortale prout presuppo nit Bar. & sequaces.

b ¶ Idem dicit in ſi. Ale. Im. in l. is cui bonis. ff. de verb. ob. & ad hoc opti. facit, q̃ no. Bart. in l. 1. ver. item opp. volunt. C. de pact. & in termi-
b nis dicit Pau. de Ca. in l. si ꝑstante. §. quoties. ff. fo. ma. & vide Im. hic in rep. Et per hoc clarè tollit̃ fundamentum Bar. ℨ Io cis ℨ. all. q̃ qñ lex vel statutũ præcipit aliquid, q̃ ℨ faciens peccat mortaliter: istud est verũ: qñ præcipit vtilitatem publicã: sed qñ statutum præcipit aliquid q̃ principaliter respicit priuatam vtilitatẽ. hoc casu censetur potius ꝓsilium, quam præceptum: tunc ℨneniens non dr̃ peccare, imò teneturiura-

quòd aut lex non dirigit verba sua ad personam, sed ad contractum: vt quia prohibet alienationem fundi doralis, seu rei donatæ propter nuptias, seu rerum minoris, & iuramentum valet: & in hoc casu intelligit istũ tex. & c. 2. & auth. sacramenta puberum. præalle. sed si lex præciperet personæ, dicendo, q̃ mulier non alienet: vel quod minor nõ vendat: seu quod aliquis non emat: tunc iuramẽtum interpositum in contrarium nullius est momenti. Mouetur, quia sic iurans facit cõtra præceptum legis factæ ab habente potestatem: ergò peccat mortaliter, cum scriptũ sit, qui non obedierit principi, morte moritur. de ma. & obe. c. 2. Iuramentum autem super obseruatione peccati mortalis est nullũ: quia ita demum debet obseruari: si seruatũ non vergit in dispendium salutis eterne. pro hoc adducit dictum Io. An. Host. in ca. licet. e. ti. li. 6. vbi gl. Dicunt enim, q̃ vbi mulier primò, iurans se non alienaturam fundum dotalem: si postèà alienat: & iurat de non contraueniendo, non valet secunda alienatio. & hoc dicit multum notandum propter statuta diuersa quæ sunt per mundum, vt semper inspiciatur an statutum prohibeat personas contrahere ẽm contractum fieri tantum. Ego in hac materia feci solennem disputationem: quæ incipit, stante statuto, &c. & inter cætera attigi hanc differentiam Bar. quæ
* *communiter* non placet canonistis. De ea enim non videtur curasse Fede. de Sen. consi 254. imò omni casu sentit, quòd agens contra legem seu statutum est transgressor legis, & quod iuramentum est obligatorium: licet contrahens secum (quia peccat contrahendo contra legem) teneatur ad relaxationem iuramenti. Hoc tamen vltimum ℨ. plenius discutiam. Hanc etiam differentiam Bar. impugnat hic Ioan. de Lign. & dominus episcopus Vinc. quia quanquam lex prohibeat simpliciter, tamen contrafaciens transgreditur legem. licet verba non dirigantur ad personam d. l. non dubium. nec est verum secundum Io. de Lig. quod quilibet faciens cõtra legem, peccet mortaliter: etiamsi lex sit prohibitiua: nisi sit causa perpetuæ prohibitionis: cùm aliàs lex in casibus permittat, & sic non posset esse mortale: sed circa hoc plenius dico in cap. nam comcupiscentiam. de constit. d. Ant. in effectu Bar. impugnat, concludens: quod si statutum seu lex est fundata principaliter super fauore solius iurantis. iuramentum semper obligat etiam si in consequentias remotas adsit prohibitioni fauor publicus, velut quod liberi procreentur, vel quod ciues diuites maneant, & non pauperentur: quia inquantum præceptum dirigitur ad personam, fauore personæ peceptum
b sapit naturam b consilij. ff. mand. l. 1. & l. cùm pater. §. mandato. ff. lega. 2. & l. Titio. in pr. ff. de condi. & demon. cum similib. Nam præcepta intelliguntur secundùm materiæ subiectæ naturam. 11. q. 3. rogo. Idem voluit d. Petr. de Anch. in sua solenni repetitione c. canonum. de constitu. dicens, hanc distinctionem Bar. esse verbalem: quia statutum annullando contractum, satis videtur prohibere contrahentibus, ne attentent contrahere. c. qui contra iura. de reg. iur. li. 6. Et verba collata in rem cõcernunt potius personas, quàm res. de excess. prælat. tanta. & non refert cum quo quis loquatur. l. cum pater. §. donationis. ff. de leg. 2. vnde concludit iuramentum esse obligatorium, siue lex in prohibitione concernat personam, siue rem. Hanc opinio. semper tenui, & secundùm eam decidi: licet do. Ang. de Perusio in quodam suo consilio quod incipit domina Chaterina, fuit secutus Bar. Moueor primò in sententiam istam: quia si res prohibetur alienari, persona intelligitur prohibita: quia res se ipsam alienare non potest: non enim debet inspici, cũ quo quis loquatur: sed in quem dispositionis effectus dirigitur. vt dicit tex. in l. cum pater. §. donationis. de leg. 2. Sicut enim vno prohibito vendere, aliùs tacitè videtur prohiberi emere propter naturam correlatiuorum: ga v num non potest esse sine reliquo: vt l. 1. C. de cupress. ex luco. lib. 11. no. Bar. in l. pen. C. de indi. vidu. & l. si. de excep. Facit quod not. glo. C. ne fideiuss. do. den. ita re prohibita alienari. & personæ videntur prohibitæ, cùm sine eis non fiat alienatio: lex enim est imposita non verbis, sed rebus, de elect. commissa. lib. 6. Idem in simili, si locus interdicitur, ne in eo celebretur. clerici videntur interdicti in eo loco celebrare, adeò quòd celebrans ibi durante interdicto incurrit irregularitatem: vt in ca. is qui. de sen. excom. lib. 6. & dicuntur violare sententiam interdicti. vt c. 1. de postu. prælat. & despicere Petri claues, & ecclesiasticam lædere potestatem: vt in ca. fi. de excess. præla. Ex quibus patet, quòd inter dicta re inanimata interdictum dirigitur in effectu ad ipsos homines rem interdictam agitantes. ad idem illud cap. 2. de ma. & obe quod allegat Bar. pro se. Nam ibi non fit differentia, an verba legis dirigantur ad personam an ad rem: sed simpliciter dicitur, qui venerit contra decretum episcopi, ab ecclesia eiiciatur. & qui non obedierit principi, morte moriatur. non enim obseruat decretum principis qui alienat rem à principe prohibitam alienari: imò committit contra legem, & præceptum principis: vt patet ex prę dictis. & 11. q. 3. si dominus. & ca. Iulianus. & c. qui resistit. & euidentius probo sic, lex dirigit præceptum ad rem, quod res minoris nõ alienetur sine iudicis decreto. C. de prædiis mino. sine decre. non alien. per totum. tamen si minor alienet sine decreto, dicit lex, q̃ est factum contra legis prohibitionem: vt l. nõ solum. & l. si quidem. & l. ad restituendum. C. e. ti. Hinc est, q̃ nulla oritur obligatio nec naturalis nec ciuilis. vt no. Bal. in d. l. cùm lex. ff. de fideiuss. ergò sequitur, q̃ si minor facit contra legem, peccat mortaliter, sic non teneretur ad obseruantiam iuramenti: quod est falsum: vt in præal. auth. sacramenta puberum. Ad idem, c. 2. de pac. li. 6. vbi dicitur quod lex ciuilis improbat pactum factum à filia, vt dote contenta nullum regressum habeat ad bona paterna: vt habetur in l. pactum. C. de col. & de pact. l. pactum. ergò filia paciscens venit contra ius ciuile, cùm veniat contra vetitum per superiorem. & secundùm opi. Bar. peccaret mortaliter. & non deberet compelli ad obseruantiam iuramenti: quod est falsum: vt in d. c. 2. Ad idem facit op & clarissimè tex. in l. qui contra senatusconsultũ. ff. de fideiuss. vbi dicitur, q̃ mutuans filiofamilias, facit contra senatusconsul. & tamen verba senatusconsulti Macedoniani non diriguntur præcẽptiuè vel prohibitiuè ad personam: sed tantum dicitur q̃ illi non detur actio. l. 1. ff. ad Maced. ergò apertè patet, q̃, ex quo simpliciter aliquid prohibetur ne fiat, satis videtur prohibita persona, ne faciat: & si facit, dicitur facere ℨ legem: & si creditor prohibetur mutuare: ergò filiusfamilias prohibetur accipere: quia dispositum in vno ex correlatiuis, extenditur ad reliquum, vt ℨ. dixi. & tamen si minor accipit, & iurat reddere obligatur ex suo iuramento: vt ipsemet Barto. vult in d. l. si quis pro eo. & Seius & Augerius. ad l. fal. ex quib. videtur concludendum, q̃ istud c. procedat indistinctè: vt ex quo lex aliquid prohibet principaliter fauore personæ iurantis, licet in consequentiam & secundariò in fauorem publicum iuramẽtum in contrarium præstitum, est obseruandum, vt hic & in d. c. 2. & aut. sacramenta puberum. & ita ℨ. summaui, & posset attentari q̃ si iste de cuius fauore principaliter agitur, iurauit contrarinm, non peccat: & si in aliquo peccat iurando, non peccat obseruando: imò peccaret in contraueniendo. Primum, q̃ non peccauerit iurando, probatur, quia cùm lex prohibuerit primum principaliter in fauorem personæ, & eius commodum, non intendit ipsam personam illaqueare ex transgressione ad peccatum, sed potius ipsam priuilegiare, ne, quod statutum est in fauorem & conseruationem rerum temporalium, tendat in damnum & interitum vitæ æternæ: contra l. q̃ fauore. C. de ll. & regulam, q̃ ob gratiam. de reg. iu. li. 6. cuiq; enim licet renuntiare priuilegio suo. C. de pact. l. si quis in conscribendo. & d. c. ad apostolicam. nec ex hoc dicitur in effectu contem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

* Sebast. Sap

a ¶Illicitũ. vide Ale. 2si. 59. in 3. vol. & in consi. 53. versi. Item statutum. in 3. volu. b ¶Hæres iurãtis. An hæres iurãtis possit ꝑuenire. Qñ statutũ infringit ꝺctum in fauorem iurantis: vi de Ale. 2si. 59. 1. vol. vbi dicit, q hæres tenetur obseruare: ga in spũalib. ius naturale positiuo præfertur. Et idem voluit Ale. 2si. 39. in 4. vol. c ¶An statutũ laicorum, vel legis ciuilis possit dare certã formam ꝺctui, & annullare ꝺctum aliàs factũ, ẽt si interueniat iurm: de hoc vide p Bar. & Mod. in auth. sacfa. C. si aduersꝰ vẽ. & Bal. in ca. 1. §. item sacfa. de pa. iu. fir. & 2si. 21. & §. si verò. in fi. Inst. de cu. & c. & si Christus. §. e. ti. vbi dicit, q si statutũ ciuitatis dicat, q nulla mulier ꝑhat sine ꝓsensu duorum propinquorum nõ valebit ꝺctus mulieris sine propiquis, ẽt si interpositum sit iurm. Item de q. hic posita per Ant. vide Bal. in c. ad nostram. 1. §. ver. quæro nunquid statutũ. & per Pet. de Anc. in rep. regu. ea quæ. in 3. q. pr. ad finem. & per Imo. hic in repetitione.

nere principem priuilegiantem, vel cõsulentem, 4. di. deniq. §. hæc & si legib. Ad hoc tex. opt. in l. 1. §. inde quæritur. ff. de no. ope. nunvbi dꝛ, q si post nouum opus nuntiatum, cõueniat quis cum aduersario, vt opus fiat: valet ꝙuentio: nec periculum est, ne pactio priuatorum, iussui ꝓtoris anteposita videatur, quid. n. aliud agebat prætor, quàm hoc, vt cõtrouersias eorum dirimeret, à quib. si sponte recesserunt, debet prætor hoc ratum habere? ¶Ex quib. verbis satis luculenter probatur, q veniens ꝙ ius suum, seu præceptum factum fauore sui, non peccat. Hoc idem & clarius vꝭ probari in d. ca. ad apostolicam. inducendo, vt §. patet, q verba dirigebãtur ad personam, si ꝙ tenet: quia vsꝰ renũtiasse eorum fauori. Item posito q in hoc reperiretur aliquod pctũm: non tñ debet permitti vt veniat ista ꝙ proprium iuramentum: ex quo in eius obseruantia peccatum aliter non nutritur, ne iterum peccet ꝙueniendo: vt apertè probatur in c. & si Christus. §. e. & ca. mouet. 22. q. 1. vbi patet, q præceptum est diuinum, & relatum ad personam, ne quis iuret per creaturam, & tñ dꝛ, q si iuratur: licet iurans peccauerit, nihilominus tenetur ad obseruantiam iurꝭ, ex quo ꝑt obseruari sine peccato, Idem videtur in aliis iuramentis temerariis non habentib. comitem discretionis. Obligant. n. iurantem ex quo pũt obseruari sine peccato: licet temerè iurans peccauerit in iurando: vt probatur in d. ca. & si Christus. iuncto ca. innocens. §. illicitum. 22. † Ex quib. ꝑt dari hæc theorica, q quantũcũq; iurm sit temerarinm, seu illicitum, ex quo tñ non est ꝙ bonos mores naturales, nec in eius obseruantia imminet pctũm, semper est obseruandum. vt probatur in iurib. s̃. al. Iurm enim debet habere tres comites. s. vt omninò sit licitum, non aũt vt sine eis non obliget iurantem: vt plenè dixi §. e. & si Christus. & hec sufficiant quò ad primam q. ¶† Venio ad secundam. san ꝺctus talis firmetur iuꝭo, an solum obligetur ex suo iuꝭo, & non ꝺctu. & est subtilissimus punctus & ẽt magis effectus, ſm Bar. in d. l. si quis pro eo. & Cal. inter vtrunq; casum. Nam si ꝺctus firmatur iuꝭo non licet amplius ꝙuenire per se vel successorem: secùs aũt, si nõ firmatur. Nam hoc casu statim cùm obseruaui, ego possum repetere, cùm sine causa incipiat esse apud creditorem. Itẽ possum à principio petere absolꝺonem à iuꝭo: vt c. 1. & c. debitores. §. e. Item hꝰ iurantis b poterit ꝙuenire: cùm iurm sit personale, & non transeat in hæredem, seu alium successorem. §. e. c. veritatis. Bar. tenet, q hoc casu. s. cùm lex prohibet principaliter fauore personæ, sed fauore reip secundarió iurm firmet ꝺctum: quia iurando licet alienare, vt hic, & in d. aut. sacfa. in gl. super ver. obseruãdo. Antenet ꝺctum non firmari iuꝭo, niſi vbi lex canonica vel ciuilis hoc exprimit: quia potuit lex ex causa prohibere ꝺctum: & sic impedire obligationem nãlem & ciuilem: lex aũt canonica ſm eum nihil dicit de ꝺctu: sed dicit iurm inuiolabiliter obseruandum pp peccatũ: vnde nlhil cogitat, vt ꝺctus validetur. Non ob. absurditates quæ possent sequi ſm illam dꝛiam Bar. & Cal. de qua §. ga ſm eum ex quo nulla sarguiẽt turpitudo ex parte tenẽtis, non hẽt locum d. ca. debitores. Nec ob. si dicatur q ꝺ est turpitudo, ex quo ꝙhitur ꝺ legem: quia ex quo nihil peccat ĩ Deum, licet temerè agat, sufficit si adest pœna nullitatis ꝺctus. Item recipiens iurm non peccat quò ad legem Dei, quæ permittit illũ fauori temporali propter votum renuntiare. Nec obst. q postquam iurm est impletum teneat sine causa; quia cãm habet à iurante respectu secũdariæ obligationis ex iuꝭo, quæ ad Deum

dirigitur. vnde habet ius tenendi. Nec ob. q non transeat iuramentum ad hæredes: quia licet personaliter non obligentur ad periurium: seruare tamen tenentur ne ledant animam defuncti. de sepul. ca. fi. de rap. in literis. Non ob. q cessionarius poterit contrauenire: quia non potetit habens causam lucratiuam: vel vbi cessio fiat cũ fraude: vbi verò habet onerosam, & non apparet fraus, dicit, quod licet contractus non validetur iuramento, surgit tamen obligatio quæ prætendit vinculum in partem super obseruantia contractus: qui produceret obligationem similem, & illius naturæ, cuius est contractus, & obligatio: & proficit omnib. quib. obstaret, & proficeret contractus: & sic firmiter & inuiolabiliter obseruabitur iuramentum: vult ergò in effectu, quod contractus non firmatur iuramento, tamen iuramentum habet illum effectum in retentione rei, quam produceret contractus: vnde putat, q aduersus iuramentum, nisi alia arguatur deceptio, non dabitur remedium. D. Car. dicit tutius tenendum, vt hoc casu contractus firmetur iuramento, & sic vitabuntur prædictæ difficultates. tamen tenendo, quod nõ firmetur, tenet quod hæres non poterit contrauenire: & multo fortius nec ipse iurans post adimplementum. per d. c. 2. vbi dicitur omninò esse seruandum dictum iurm. vnde per illam dictionem. omninò: voluit excludere omnem cõtrauentionem: vt sentit ibi Arc. ad idem tex. in d. aut. sacramenta puberum. in fi. dum dicit, intuiolabiliter. Item facit istud c. & c. licet. ĵ. e. ti. li. 6. vbi nulla fit mentio de deceptione alicuius, sicut fit in casu ca. debitores. §. e. Secùs tñ puto, vbi lex inhibet contractum odio creditoris, vt c. debitores. & c. significante. de pig. vt dixi plenius §. quia in odium ipsius stabo c. debitores. & c. 1. §. eod. titu. licet Fed. in dicto consi. 222. sentiat idem, quod in casu huius c. sed minus benè, per ea quæ §. dixi. ¶† Sed vltrà prædicta ad uerte ad illam difficultatem quæ oritur, an contractus firmetur iuramento, vel ne. Dicit enim Ang. de Peru. in d. cõsi. quòd vbi actus iuramento firmatur: licet quis absoluatur à iuramento, non propterea potest venire contra actum: quia actus est validus de se propter iuramenti interpositionem, & absolutio hoc solum operatur vt contraueniens non incidat in periurium: non autem annullat contractum. vnde nullus diceret ſm eum, q minor qui iurat super contractu aut minor qui iurat, & fuit deceptus vltrà dimidiam iusti prætij, si absoluitur à iuramento per superiorem, possit propterea venire contra actum: quia contractus est aliquis, & irreuocabilis: vbi verò actus non firmatur iuramento: sed solum iurans istrinlis: vbi verò actus non firmatur iuramento: sed solum iurans istrin gitur ad non veniendum cõtra iuramentũ immediatè, cùm est absolutus

solutus non obtinet. non enim obstat iuramentum, quia est absolutus à superiore: non actus: quia nullus. Vnde qui iurat se solutorum vsuras, aut non venire ꝺ actum pignoratitium factum in forma venditionis immediatè cum est absolutus, prosequi potest ius suum: quia tale iuramentum nõ firmat promissionem: sed solum obligat eum ad non contraueniendum. quod est not. dictum. & menti commendandum perpetuò. Sed Io. Cal. & Paul. in quodam consi. videntur sentire contrarium in eo, q dicunt, quod petens absolutionem à iuramento confirmante contractum, debet facere citari partem: quia tractatur de eius præiudicio, cum sublato iuramento sequatur rescissio ꝺctus. sed mihi plus placet hoc dictum Ang. quia vt §. dixi per interpositionem iuramenti lex tollit prohibitionem, & sic contractus remanet validus sine alia ꝓhibitione: non ergò debet rescindi per absolutionem iuramenti: quia ꝺctus assumpsit vires ex consensu partium iuramento vallato: vnde nõ cessat nunc ex toto causa confirmans. ar. C. quando li. ab emp. disc. & ff. per tot. & l. nihil tã naturale. ff. de re. iu. & c. j. e. ti. & hoc teneas vnde meritò dixit tex. in d. aut. inuiolabiliter, &c. & d. c. 2. omninò seruandum & c. quasi de cætero debeat valere vt ꝺctus. In contrarium tamen faciunt multa, quæ sequuntur. Item ſm opi. Ang. inu tilis esset semper hæc absolutio, si contractus postmodum foret irreuocabilis? ꝺ c. fi verò §. e. vbi bonus tex. vnde potest sic distigui quòd aut contractus sustinebatur solo iuramento: & tunc eo sublato dummodo legitimè tollitur ꝺctus: quia tollitur illud vinculum quo solo sustinebatur. ar. opt. l. sticum. §. naturalis. ff. de solu. & c. cum cessante. ĵ. de ap. Aut sustinebatur etiam alio iure: & tunc sublato iuramento datur facultas interpellandi aliud remedium prius competens ad rescissionem contractus. Exemplum, quando quis in ꝺctu fuit deceptus vltra dimidiam iusti pretij, quo casu ꝺctus non est ipso iure nullus: sed sublato iuramento potest agi con dictione. l. 2. C. de rescin. ven: c. pe: s̃. c. cum dilecti. de emp. & vend. vel quando in contractu inito per metum interuenit iuramentũ. 10 sic potest intelligi c. fi verò. præal. & hoc de 2. q. ¶† Nunc ad prædicta applico duo dubia quotidiana, & multum no. q̃ dispũtaui. & & continentur in pœal. disp. & veniũt ad limitationem prædictorum. Hic. n. patet & in iurib. p̃al. valere iuramentum contra legem ciuilem emanantem principaliter in fauorem priuatum: ponendo quòd lex seu statutum irritet etiam iuramentum · vel forma non seruata disponit, quòd contractus habeatur pro ficto & simulato. Ecce, in terminis, statutum disponit nõ valere contractum minoris, vel mulieris sine consensu duorum agnatorum etiam si interponatur iuramentum, vel dicit, quòd talis contractus habeatur ꝓ ficto & simulato, nunquid iuramentum forma statuti non seruata præstitum obliget iurantem? Et ad hos duos articulos multa addu 11 modo veniam ad decisionem. † Et primò præmittam opiniones principaliores quas in materia reperio. Et primò sciendum, q Ia. de Belui. tam in filiofamilias, q in minore prohibito ꝙhere sine certa solennitate: disputat vnam q. quid iuris, si contraxit cum iuramento, non seruata solennitate statuti? & concludit in filiofamilias, q iuramentum dicto casu non dat robur contractui: tum quia est accessorium ad ꝺctum nullum: ergò nihil valet. d. l. non dubium. C. de ll. tum quia contra bonos mores. Nam talis contractus præbet causam delinquendi & parentes depredandi. l. j. ff. ad Macced. & reg. non est obligatorium. pœal. de minore. dicit & idem de iure ciuili: sed de iure canonico dicit, eum obligari per istum tex. & d. c. 2. & incipit quæstio, lege Perusina cauetur. quam etiam recitat Io. An. in addi. Spe. in tit. de senten. pꝛola. § vt autem. ver sed pone. & similiter transit Fed. de Se. consi. 222. tangit primum articulum. sed qñ lex irritat contractum & annulat iuramentum, & loquitur in filiofamilias: & concludit iuramentum valere: quia obligat in casu fortiori. vt in aut. sacfa puberum. & hic, & c. significante. de pig. & d. c. 2. de pact. li. 6. Nec ob. quòd statutum annullet iuramentum: quia hoc non ꝑt facere, cum non pertineat ad forũ suum. sed ecclesiæ: vt in c. venerabilem. de ele. Bar. in l. omnes. populi. ff. de iu. & iu. dicit. quòd aut statutum simpliciter annullat iuramentum non seruata solennitate & non valet. Aut disponit quòd contractu aliter celebrato præsumatur dolus, seu quòd minores dolo præsumantur inducti, & valet. Mouetur, quia statutum præsumere ꝑt dolum: sed iuramentum dolo extortum non valet: vt hic, cum sim. d. Bal. tangit in aut. sacramenta. & dicit, quod etiam si statuta non fingãt dolum & simulationem, tamen si habet rationem & æquitatem, puta, quia malitia illius loci erat multum prompta ad decipiendũ minores: talia statuta annullantia iuramentum valent: nec iuramẽtum est obligatorium. Nam cum habeant æquitatẽ & rationem naturalem, non possunt dici iuri ꝓria. Fatetur tamen bonã esse cautelam quæ in multis locis seruatur, vt ꝺctus ꝙ statuta gesti præsumantur dolo seu metu extorti. sed idem Bal. in l. nõ dubium. C. de le. videtur aliam theoricam tradere: dicit. n. de iure canonico esse dicendum, q interdum iurm tolllit causam prohibitionis iuris fi-

ctione: & tunc seruandum est iurm. verbi gratia, si causa ꝓhibitionis est minor ætas, iurm figat maiorem. & ideò tenet ꝺctus: secus si non tollit causam prohibitionis. Exemplum, statutum prohibet a minorem ꝙhere: qa fingit dolum: certè ſm eum iurm a non tollit cãm doli præsumpti. & ideò nihil operatur iurm. ar. l. si quis inquilinos. ff. de le. 2. tantum ergò iuramentum operatur iu causato q̃tũ operari potestin causa & non plus. Nec obst. secundum eum. ca. 2. de pact. lib. 6. & c. licet. ĵ. eod. titul. & lib. & istud cap. quia in istis causa prohibitioniserat de iustitia positiua, & mutabili, & non de immutabili: & ideò in istis potest iuramentum operari. Illa autem iustitia est mutabilis, cuius transgressio non inducit peccatum de iure diuino. Illa verò est iustitia immutabilis, cuius transgressio inducit peccatum: quia ius diuinum est immutabile, & in hoc fundatur secundum eum regula, non est obligatorium. lib. 6. Hæc sunt vera secundum eum, quando agitur de efficacia iuramenti. re spectu iurantis: sed quando prohibitio concernit alium quam iurantem iuramentum vnius alteri obesse non potest. vt not. C. de bon. quæ libe. l. fi. §. filiis autem. Et ex prædictis breuiter concludit quòd aut iuratur contra ius iurantis: aut contra ius tertij. Primò casu, aut ratio prohibitionis fundatur super æquitate naturali: & non valet iurm: aut fundatur super quadã æqtate positiua: & tunc valet iurm: Tertio casu, nõ valet iurm: quę oĩa dr bene no. ad c. de bitores. resp. q iurm sup vsuris est ꝓbibirum in altero extremo. s. in recipiẽte: sed nõ est ꝓhibitũ in ꝓmittente: & iõ ꝓmittens debet obseruare iurm non in fauore hominis, sed respectu diuini Numinis: quia Deo iurat: potest peti tamen absolutio: vt ibi. & in c. 1. §. eod. tit. hæc Bald. & de hac materia aliquid per eundem in l. fin. C. de non numer. pecu. & in l. pactum quod dotali. C. de colla. & in l. Seius & Augerius. ff. ad l. Falci. domi. Anto. hic tenet iuramentum in casu nostro valere: licet statuta annullentiuramenta, vel prohibeant: quia prohibere iuramentum non spectat ad iudices seculares, nec ad legem ciuilem. vt no. Hosti. in c. quemadmodum. §. eod. vbi dixi. & Fed. vbi s̃. idem dicit, si annullarent instrumenta vel fraudem præsumerent, alia non apparente causa præsumendi, vel si imponerent pœnam veniẽtib. ꝙctum: qa omnia talia ꝓfingi possent ad excludendam in ramentalẽ obligationẽ via in directa, vbi directa fieri nõ ꝑt ꝙ reg. cum qd. li. 6. d. c. q̃to. de pri. Nec ob. ſm eum: quod dr de voto. l. 2. ff. de poll. vbi ius ciuile disponit super voto: qa non valent ll. illæ in q̃tum infringũt votum. ad hoc quod no. gl. in c. mulier. 32. q. 2. & hoc est dictum Fed. in d. consi. 272. Sed ego intelligo secundum no. per In. in c. scripturæ. de vot. Non enim derogatur 12 ex toto illis legib. vt ibi sentit Inn. † Et per hoc putat, q alio extrinsecus nõ apparente, iurm obliget prodigum dum tñ sit ꝓsensus capax: licet aliud voluerit Eede. consi. 30. & b Bar. in l. is cui. ff. de ver. obl. Ad hoc, quia in acquirendo æquiparatur pupillo pubertati proximo. vt no. in d. l. is cui. & ex delicto obligatur: vt ibi no. ergo ex iuramento. de de li. pue. c. 1. & 2. Nec secundum eum obst. q interdicta sit ei administratio: quia per hoc non est ei interdictum iuramentum, nec interdici potuit. Nec obst. quòd lex æquiparet eum furioso, quia non attenditur in hoc æquiparatio legis, & quia totum hoc fit fauore suo. Nec obst. quòd legis resistentia impediat naturalem obligationem. ff. de fideiuss. l. cùm lex. & l. si nõ sortem. §. 1. ff. de condit. inde. ergò pari ratione iuramentum. 22. quæst. 5. iuramenti. quia illud verum, quando illi prohibitioni consonat ius diuinum, vt in vsuris. Item licet possint infringere naturalem obligationem inquantum obligat parti, & etiam iuramentalem quo ad secundariam obligationem, quæ dirigitur in partem, non tamen infringit, nec infringere potest obligationem iuramenti inquantum principaliter dirigitur in Deum: nec in hoc tunc sunt paria simplex loquela, & iuramentum, quia iuramentum principaliter dirigitur in Deum, loquela

Sebast. Sap.

a ¶Iurm. Vꝭ tamen quod imò iurm faciat cessare præsumptionem doli pssum pti, qa per iurm præsumitur deliberata voluntas, & oĩa præsumnt facta ex certa scia. vt per Ale. in rub. ff. de ver. ob. cir. fi. & in 2si. 133 inc. super quæstitis. s. volu. b ¶Et Bart. sed ꝙriũ Bald. in recol. in l. si sciẽs. ff. de ꝙh. em. dicẽs. idẽ tenere Ia. de Are. ĩ l. qui habet. ff. de tut. cuius opin. tenet Ang. & Pau. de Cast. in d. l. is cui. de verb. obl. sequendo Bar. ibi. quẽ sequuntur Ray. & Ang. in l. si qs pro e. in pr. ff. de fideiuss. & Bal. in l. 1. C. de sacrof. ec. ĩ lec. & in fi. §. filii aũt. C. de bo. q̃ lib. ff. de iureiu. & d. c. qui habent. & aut. sacfa. C. si aduer. ven. sed opi. Ant. in hoc passu seqtur hic Im. in sua repe. in 5. mẽbro prin. & Ro. ĩd. l. is cui. & de hoc articulo vide ẽt per Bald. in l. pactũ. C. de col. & melius p eundem distinguẽtem. in l. i. in fi. ff. de cu. fu. Et cũ opi. Bar. in d. l. is cui. transit Pet. de Anch. in c. licet mulieres. de iurei. lib. 6. Et de ista q. in terminis vide Bal. in §. furiosi. ver. sed iuxta pdicta ꝑt esse dubium insti. de cur. & p Bal. ĩ c. ex parte. de ꝓsue. & vide istũ ĵ. in ver. in eo tñ quod Ant. reprobauit. &c.

in par

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.

a In istis spiritualib. hoc dem̃ refert Ale. 2ſ.39.in j.vol.

b ¶ Per Inn. Istud dictum In. ẽt refert ꝓ sin. idem Abb. in d. c. is qui fidem. &c. fi. de ſpon. & c. quãto. de præſum. & in diſpu. ſua inc. ſtante ſtatuto. vbi multũ cõmẽdat hoc dictum In. quod ẽt pro ſin. tenet idem Abb. in c. 2. de pur. vul. & c. fraternitatis. de fri. & ĩ c. ci. ir. me. de cõfir. vti. vel inuti. & in c. cum inter. de re iu di. & ibi vide q̃ circa hoc addidi.

Sebast. Sap.

c ¶ Aut minor. Adde ꝙ indiſtincte ſi minor alienauit ſine decreto iudicis, nõ obſtante iuramẽto, ꝑt ℨuenire. Ita dixit Bal. 2ſ.9. inc. factum in i. parte refert Bauaria Bono. in tract. de virtute iuramenti. in 30. effectu.

d ¶ Biennium. Et ſi eſſet minor. q iuraſſet ſoluere mutuũ ſub ſpe futuræ numerationis, poterit excipere etiam poſt biennium. Ita dicit Bal. in d. l. fi. ĩ fi. C. de nõ nu. pe. quod nota ad limitationem d. aut ſacra puberũ. C. ſi aduer. ven. & ad limitationẽ ti. inſti. de liter. obli. vt iſto caſu minor ꝓ iuſm non reputetur maior, nec ipſi minori currat dicta præſcriptio biẽnij. Et tõ eſt qa cum iſto caſu de 12 ficiat ꝑſenſus, qa eo caſu pecunia non ſit numerata, iuſm nihil operatur. Et ad limitationem d. l. fin. Adde hic ꝙ ſcribit ipſemet Abb. cõſ. 4. verſi. & vtrobiq; bñ facit qđ no. Cy. &c.

Ant. Franc.

¶ Circa iſtum paſſũ an minor accipiens pecuniam mutuo, ſub ſpe futuræ numerationis poſſit opponere exceptionẽ nõ numeratæ pecuniæ ſi iurauit: dicas ꝙ per eum. qui ꝑfectus eſt pecuniã mutuo accepiſſe in inſtr̃o, cum iuro. nõ ꝑt opponi: ſec⁹ ſi eſt ꝑfectus in cõtractu, t cũ iuro: qa ꝑt illi opponere, ſi ſit illi

in partem. vide ergo in effectu concludere d. Ant. quo ad vtrunque articulum, ꝙ iuramentum obliget, & ſic obſeruãdum, niſi qũ lex ſeu ſtatutum præſumit polum ſeu fictionem & habuit legitimam cauſam hoc præſumendi. ſecus ſi hoc facit mero fauore minoris. d. Car. refert hic 2ſuiſſe ſtatutum valere & impedire iuramentum, cum præſumit dolum ſeu aliam iuſtam cauſam: & qa tunc contrahentes ſatis vñr in dolo eſſe. Hæ ſunt principaliores opi. quas in materia reperire potui. & vt habeas rem clariorem, ſubiiciam ꝑ bimembrem diſtinctionem quod mihi in hac materia vſ. Et dico ſic, aut ſtatutum ſine alia præſumptione fraudis prohibet obligationem ſeu alium actum ẽt annulãdo iuſm niſi certa ſolennitate ſeruata: aut præſumit fraudem, deceptionem, dolum, metum vel quid ſimile. Primo caſu, dico iuſm obſeruandum ex quo principaliter fauore ipſius iurantis emanat ſtatutum: vt probatur hic, & in c. 2. & c. licet. & in aut. ſacra puberum. ꝑal. Nec facio vim, an ſtatutum dirigat verba ꝓhibitiua in ꝑſonã au ad rem, vt ſ. pleniſſimè dixi. Hæc pars ſatis ſ. probata eſt in intellectu huius c. Non reſtat reſpondere niſi ad iuſm impugnatum per ſtatutum. dico. n. vt ſ. dixi Satis dictum eſt ſtatutum non poſſe impedire ex mero fauore alicuius obligationem iuramentalem, quę acquiritur Deo: qa inferior nõ ꝑt imponere legem ſuperiori. in cle. ne Romani. de ele. & ſ. latius dixi. Item facit dictum Inn. in c. 2. de reg. vbi dicit, ꝙ in ſpũa a lib. 3 ius nãle præfertur poſitiuo. vnde cõcludit, ꝙ quo ad offerendum filium monaſterio, nõ eſt differentia inter patrem & matrẽ. facit c. ſi annum. de iud. li. 6. vnde cum ℨctus minoris vel mulieris habeat ſuum eſſe fm nãlem æquitatem, & fm ius gentium, & interuenit iuſm, non eſt curãdum de omiſſione ſolennitatis iuris ciuilis. vt probatur in l. j. c. ti. & in d. auth. ſacra puberum. & ad idem facit, quod leg. & no. in l. j. C. de ſacroſ. ec. vbi concluditur, ꝙ in ꝛcernentib. animam attẽdimus ſolum ſolennitatem iurisgentium, & non iuris ciuilis. & no. in c. relatum. de reſti. Nec potuit ius ciuile ſeu ſtatutum reprobare iuſm, ẽt ſi minores erant ſoliti in tali loco. decipi. quicquid dicat Bald. in d. aut. ſacra quia hoc non ſpectat ad legem ciuilem: ſed ad Papam. vt in c. venerabilem. de ele. ad idẽ 96. di. ſi imperator. vbi expreſsè dr, ꝙ iſtis ſpiritualib. ẽt imperator dẽt habere recurſum 22 ad eccleſiam. ¶ Et facit, ꝙ ponit Fed. conſ. 94. vbi dicit, non valere ſtatutum laicorum ꝙ ex aliquo facto ſiue geſto præſumatur ℨctus vſurarius: puta, ſi apparet ſolurio de mi nore quantitate, q̃ continearur in inſtr̃o intelligatur ℨctus vſurarius, & habeat̃ pro plena probatione. Mouetur. qa cognitio, vtrũ debeat cenſeri ℨctus vſurarius, neceſſariò tãgit ſpiritualitatem: ideò non poſſunt laici ſuper hoc ꝓſtituere. c. ſi. de re. ec. nõ alic. & c. eccleſia S. Mariæ. de ꝓſti. & c. tuam. de or. cog. & c. lator. qui ſi. ſint le. facit etiam quod no. Io. An. in c. ſtatutum. de hære. li. 6. vbi ꝑcludit, conſimile ſtatutum non valere etiam reſpectu pœnæ: vt ſi apponatur pœna ℨhenti matrimonium ſine ꝑſenſu parentum. ſic dico in propoſito, ꝙ licet ſtatutum laicorum poſſit prohibere contractum: non tamen poteſt decernere inualiditatem iuramenti ex quo non præſtatur ſuper re turpi: quia nõ eſt de foro ſeculari, ſed eccleſiaſtico. de iudi. nouit. cum aliis ſuperius alle. nec in hoc habet auctoritatem Apoſtolicam imò mitteret falcem in meſſem alienam: nec deceptionem ſeu læſionem minoris curat imperator. vt in d. aut. ſacra puberum. nec Papa in c. 2. de pac. li. 6. & hic. Nam propter fragilitatem ſexus & ætatis multis deceptionib. expoſitam emanauerunt illa iura in fauorem minoris & mulieris. vt ff. de mino. l. 1. & ad Vellei. per totum. & tamen iuramentum in contrarium valet: quia hĩ potius reſpectus ad animam, q̃ ad fauorem rerum temporalium, vt hic & in ſimili. & hoc quod ad primum membrum. ¶ Secundo membro principali, quando ſtatutum non ſeruata ſolennitate præſumit dolum: vel aliam illicitam cauſam, dico, quòd aut nulla apparet ſpecifica & veriſimilis coniectura præſumẽdi fraudem, & non ſufficit, quo ad euacuandum iuramentum: quia non apparente cauſa virgente non decet, nec poteſt impediri obligatio quærenda Deo. arg. 23. q. 1. ſunt quidam. & quod no. Inno. in c. quæ in eccleſiarum. de conſti. & melius. in c. quia plerique. in fi. de immu. eccle. & per legiſtas in l. ã. C. ſi contra ius vel vti. publi. Eſſet eim tale ſtatutum cauſa perfidiæ & periurii: contra l. 1. C. ſi aduer. ven. & iſtum tex. cum ſimi. Aut ſubeſt cauſa præſumendi: vt quia communiter in loco minores decipiebantur, & inducebantur do 10 ad ℨhendum, & ſæpe ſingebantur contra arguendo à communiter accidentib. quod ſiſtus obligatorij ℨ minores. Vnde ſtatutum cet in c. j. de cle. non reſi. vbi per Cal. & Cyn. in l. neq; natales. C. de prob. introduxit quandam ſolennitatem, qua omiſſa præſumitur ſimulatũ contractum, ſiue doloſum: & tunc conſtat in foro animæ per ipſum minorem contractum eſſe verum, & nõ fictum, aut doloſum. & puto ipſum aſtrictum ad obſeruantiam iuramenti: quia in foro animę creditur confitenti in præiudicium ſuum. de hom ſignificaſti. no. in cle. 50. de pœ. & ceſſat ratio ſtatuti: nam ex quo ſtatutum eſt contra obligationem diuinam. ceſſante cauſa ſtatuẽdi, ceſſat diſpoſitio: vt no. ſentit Inn. in c. plerique. de immu. eccle. in ſi. facit. quòd no. gl. in c. non eſt. de voto. Et idem opinor dicendum quo ad forum contentioſum: vt ſi aperto ore poſtmodum confiterur contractum verũ eſſe, & non ſimulatum ſiue doloſum, quòd teneatur ad obſeruan- 13 tiam, cum ceſſat ratio & cauſa ſtatuendi. ¶ + Nam & contra præſumptionem iuris & de iure admittitur probatio in contrarium per confeſſionem eius, de cuius fauore agitur: vt probatur in aut. 14 ſed iam neceſſe. C. de do. ante nup. & c. is qui fidem de ſpon. + Et in b d. c. quia plerique. de immu. ec. per Inn. b vbi ſin. dicit, ꝙ poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam, ſi conſtat de eius iniquitate per commiſſionem partis pro qua lata fuit, debet reuocari: qa ceſſat præſumptio iuſtitiæ, quæ operabatur tranſitum in rem iudicatam: multò ergò fortiùs debet hoc dici in iuramento. quod princi paliter obligat Deo. vt in c. debitores. & c. & ſi Chriſtus. ſ. e. & hoc intelligo, quando confeſſio habet ſuas ſolennitates requiſitas. & p hoc habes bonam practicam in locis vbi ſunt talia ſtatuta, vt facias iurantem interrogari iureiurando, an interceſſerit ſimulatio, c vel dolus. quod bene no. Aut minor ⟨ ſeu mulier allegat fraudem præſumptam per ſtatuta: ſed non dicit contractum icitum: & poterit ſeruari opinio Bart. & Bald. & aliorum: vt iuramentum tunc non ſit obligatorium: quia non tollit præſumptionem ſtatuti legitimè inductam. Ad hoc textus ſingul. in l. final. C. de non nume. pecu. vbi patet, quòd ſimpliciter confitens ſe recepiſſe mutuum: tamen infra biennium d excipere poteſt, confeſſionem emanaſſe ſpe future numerationis, etiam ſi iuramentum à principio fuiſſet interpoſitum: vnde præſumptio iuris non operatur effectum ſuum, etiam ſi interceſſit iuramentum: vdde ſingulariter ibi prohatur. quòd omnis præſumptio, quæ eſt in contractu, vel conditio tacita iutelligatur in iuramento ſuper eo præſtito. quod etiam not ibi Bald. & per Innocent. in ⟨ capit. veniens. ſuprà eodem. & in capit. per tuas. ſuprà de arbi. & ſuprà dixi in capitulo quintauallis. 15 & hoc de ſecundo. ¶ + Vnum tamen non omitto, quòd eſt in hac materia ſingulare: quod in illis caſibus in quibus dixi iuramentum ligare, non debet iudex ſecularis, dicens contrarium, de hoc cognoſcere: quia cum ex rationum & opinionum conflictu reddatur ſaltem probabile dubium de validitate iuramenti non poteſt iudex ſecularis de hoc cognoſcere: ſed debet referre ad iudicem eccleſiaſticum. de ordi. cognitio. capit. tnam. de ſentent. excomm. ſi iudex laicus. libro 6. de iudic. nouit. not. de foro competen. cum ſit generale. & per Ioan. And. cod. tit. c. ſi. lib. 6. & per Bart. in l. Titia. ff. ſolut. matrim. & l. prma. ff. de iuriſdictio. omnium iudic. & videtur apertè probare text. in capit. venerabilem. de elect. quod ſolus Papa de hoc cognoſcat. Ex quo oritur probabile dubium. ſed

ſed Spe. in ti. de leg. §. nunc oſtendendum. ver. item Papa. ſim. dicit. ꝙ etiam inferior à Papa poteſt interpretari iuramentum, quando dubitatur de eius validitate. Ad c venerabilem. reſpondet duplici ter. Primo, ꝙ procedit in negotio arduo, & inter perſonas magnas vel quando vult dare licentiam ℨueniendi ſine permutatione, & commutatione aliqua. & hoc dictum Spe. ſequitur d. Ant. ſ. e. q̃ro. Ego adduco ad hoc dictum Inn. ſ. e. debitores. vbi patet ipſum epiſcopum poſſe ſuper iuramento diſpenſare, & ſic fortius interpretari: quinimò etiam de interpretatione expreſsè ſentit ĩ exemplis per eum ibi poſitis. & per hoc habes deciſionem illorum dubio- 16 rum. ¶ + In eo tamen quod d. Ant. reprobauit opi. Fed. in prodigo plus mihi placet opi. Fed. duplici ratione: quia ex quo erat ſibi interdicta adminiſtratio, iuramentum non poterat habere efficaciã arg. ſ. e. ſicut ex literis. & melius iudex interdicendo adminiſtratio nem tanquam prodigo, vt ex iuſta cauſa præſumere dolũ & fraudem ſecum ℨhentis. ergò iuſm non obligat ratione fraudis præſumptæ. ar. hic & ex ſupradictis. & hanc opi. Fed. ſequitur Bal. in l. j. C. de ſacroſ. ec. dicens, ꝙ ex ℨrio interdicto eſſer fruſtratoria. & hãc 17 opi. dicit etiam tenere ſa. de Are. in l, qui habent. ff. de tute. ¶ + Ex a prædictis poteſt inferri ad deciſionem talis quæſtionis, an donatio facta vltra legitimum modum ſine legitima inſinuatione, ꝙ fir metur iuro: vel ſaltem tale iuſm ſit obſeruãdum? Bal. in l. id quod pauperib. C. de epi. & cle. tenet, ꝙ non: qa ꝓp fraudẽ talis donatio ſine inſinuatione eſt à iure ꝓhibita. vt l. data. C. de do. Vide latius ꝓ Io. An. in ad, Spe. in ti. de inſtr. edi. §. porrò. ver. quod ſi. Nam ibi ſentit ℨrium & poſt multa vſ. ꝛcludere, iuſm ſeruandum, niſi dolo vel metu fuerit præſtitutum: quod plus mihi placet: qa lex ciuilis non præſumitur firmiter dolum in tali donatione: ſed induxit illã prouiſionem, vt vitaretur fraus, quæ poſſet interuenire ſine inſinuatione, vt lex aſtringit. in d. l. data. de do. Emanauit ergò ꝙ uiſio illa, vt ſubueniret de deceptionib. primatorum. ergò valet iuſm in ℨrio qa quis præſumitur informatus veniens ad iuſm. facit c. 2. de pact. lib. 6. iuncto eo, quod not. Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ. Ad idem c. iſtud. & c. licet. e. ti. li. 6. & aut. ſacra puberum. C. ſi aduer. vẽ. ꝓp vitandam deceptionem & læſionem fuit introductum, vt in ℨctu minoris interueniret auctoritas tutoris, ſeu præſidis. C. de præmin. ſine de. non alie. per totum. iuncta l. j. ff. de mino. & tñ iuſm à minore præſtitum ſupplet defectum omnium ſolemnitatum. vt in d. aut. ſacramenta puberum. Præterea rarò contingit, ꝙ in donatione præſcripti à minore facta interueniat dolus. ergo durum eſt indiſtinctè impediri iuramento obligationem.

18 **Additio.** Nicolai Abb. ¶ + Annecto nunc aliud dubiũ quotidianum & difficile: quod etiam diſputaui. Pone retentis ſupradictis terminis, ꝙ is q iurat ſeruare ℨctum, maximè ſi iurat omnia & ſingula fore vera, vult probare ſimulationẽ verã ℨctus: & ſic ℨuenire inſtr̃o iurato: nunquid poſſit non petita prius abſolutione à iuro? & hanc q. ſatis arduã vidi in facto: & ꝙ debeat audiri, probatur ſic. Iuſm obligat iurantem ex intentione ipſius iurantis. 22. q. 5. humanæ aures. & §. ſi ergò. & §. ex his. & ſ. c. quarto. ſed qui ſimulatè ℨhit, in veritate nihil agit, qa deficit ibi ſubſtantia ℨctus. ſ. ꝓſenſus: vnde perinde eſt ac ſi nihil fuiſſet actũ: vt l. emptor. de emp. & ven. l. ſi ancillam. cum ſeq. C. de ℨh. em. ergò ex iuro ſup eo præſtito non obligatur. Pro hoc tex. in d. l. ſi. C. de nõ num. pec. 19 inducendo. vt ſ. induxi & qđ no. Inn. in d. c. per tuas. de arb. + Secundo ad idem inducitur, qa no. Bar. in l. nemo. ff. de le. j. & in illa q. an renuntiatio exceptionis, ſimulationis, & fictionis valeat? & ꝑcludit, ꝙ non: qa inter eos actũ eſt, ꝙ ℨctus ſit ſimulatus: & ſic deficit in ſubſtantia: & ſic non eſt ℨctus. l. imaginaria. ff. de re iu. & l. ſimulatè. ff. de ritu nup. & ſi renuntiatio fictionis in eodẽ ℨctu facta valeret: idem eſſet dicere, ꝙ eſſet ſimulatus, & non ſimulatus, qđ eſſe non debet. ar. l. nemo. præal. & c. cũ ſuper. de of. del. & c. ſolitudinem. de ap. vna. n. & eadẽ res non debet parere ℨrios affectus. de bap. maiores. Præterea fm eũ, qa ſicut ℨctus ipſe fuit ſimulatus, ita renuntiatio fuit ſimulata: ergò nõ eſt renuntiatio: opponitur ergò excep- 20 tio, ꝙ ℨctus totus fuit ſimulatus quicquid ꝓtinetur in illo inſtr̃o fuit ſimulatũ. ¶ + Ad idem qđ no. Cy. in l. ſi ex cautione. b C. de nõ num. pec. vbi ꝛcludit non valere renuntiationem exce. non num. pec. in eodẽ inſtr̃o factam: qa ſicut inducitur ad ꝓſtrendũ, ſic ad renuntiandũ. ar. l. ſi muliet. C. ad Vellei. & idẽ dic in omni priuilegio indulto alicui ꝓp eius fragilitatem: aliàs de facili tolleretur prouiſio legis fm eũ: nec ꝑt replicari, ꝙ eſt renuntiatũ exceptioni ſimulationis: qa ola iſta fuerunt ſimulata: ſecus tñ fm eum. Bar. ſi talis ſimulatio vel renuntiatio fieret ex interuallo. ar. in l. 2. C. qđ me. cau. Ita dico in propoſito, ꝙ ex quo actum fuit, vt ℨctus eſſet ſimulatus ergò iuſm. & quicquid ſecutus eſt incontinenti fuit ſimulatum. Non ergò eſt dñm, ꝙ voluerunt valere, & non valere incontinenti. ar. in l. non ad ea. ff. de ꝓdi. & dem. non. n. præſumitur qs velle incontinenti recedere à propoſito ſuo: & ibi & in c. maiores. de bap. Ter- tio induco c. tua. de ſpon. vbi patet. qẽt in matrimonio ꝙ eſt fauorabile, & in multis priuilegiatum. de 2di. ap. c. ſi. ſimulatio ẽt ex vna c parte quod plus eſt, & doloſa c & deceptoria impedit vires matrimonii: ex quo conſtare poteſt de ſimulatione. ergo idem & fortiꝰ in caſu noſtro. In ℨrium facit quia ſimulatè ℨhens & recipiẽs iuramentum à ℨhente de non veniendo ℨ, intendit iurantem illa quærere, vt ſaltem ℨ apparentiam & aſpectum ℨctus non veniat, ne detegatur vitium ſimulationis. arg. in c. illo vos. de pig. & c. ad noſtra. de cmp, & ven. & iſte etiam intendebat ſe ad hoc obligare: ergò non debet audiri allegando ſimulationem: quia detegit vitium ℨctus ℨ intentionem ipſorum ℨhentium: quod eſſe non debet ſtante iuramento. arg. in c. quacunque arte. 22. q. 5. Item & ſecundò allegans turpitudinem ſuam non eſt audiendus. maximè in elusionem rerum ſpiritualium. de 2ceſ. præb. cum ſuper. de do inter dilectos. plenè per Bat. in l. poſt mortem. ff. de adop. Sed iſte allegãdo quod ſimulatè iurauerit, allegat turpitudinẽ ſuam: videlicet. ꝙ Dei nomẽ, & eius religionem in vanũ & deceptorie aſſumpſerit. 22. q. 5. quacunq;. ergò non eſt audiendus, maximè cum iurauerit oĩa in ℨctu contenta eſſe vera: nam allegat proprium periurium allegando ſimulationem: & ſic non eſt audiendus. arg. c. cum in poſitionib. ℨ. e. ti. li. 6. multa alia adduxi in d. diſp. ſed cauſa breuitatis omitto. Retuli. n. prædicta, vt appareat difficultas q. nunc veniendo ad ſolutionẽ ſcienđ, ꝙ reperitur gl. d in l. emptio d ne. C. plus va. ꝙ agi. firmans iuſm nõ ob. ꝙ poſſit opponi de ſimulatione, quaſi actũ ſit ℨ legẽ. C. de ll. l. nõ dubiũ. & l. ſi ancillã. C. de ℨh. em. ex qua gl. colligit ibi Cy. ꝙ pœna adiecta ſimulato ℨctui ex ℨuentione nõ ꝓmittitur: ꝙ dicit ꝑ cludubio eſt verũ, cũ in locũ reprobati ℨctus verè agitur alius ſimulatus. d. Ang. de Peru. in d. ſ. inc. dña Catherina, vſ ſentire ſimpliciter, ꝙ quando iuratum eſt ſub ℨctu ſimulato debet prius peti abſolutio. loquitur tamen. quando vnus ℨctus ſimulatur loco alterius. Dicit. n. ꝙ qui iurauit, ſe ſoluturum vſuras. aut non venire ℨ ℨctum pignoratitium: factum in forma venditionis immediatè, cũ eſt abſolutus proſequi poteſt ius ſuum: qa tale iuſm nõ firmat promiſſionem. Idem ſentit Fed. 2ſ. 279. d. Ant. log. tur hic multum intricatè. & vix poteſt elici perfectus ſenſus. ¶ Sed expediendo omnia clarè, procedam per enumerationem caſuum, qui poſſunt in mã ꝓtingere. ¶ Primus caſus eſt, quando interceſſit ſimulatio ex parte vtriuſque ℨhentis, & actum fuit inter partes, vt tam ℨctus q̃ iuſm eſſent ſimulata, & interceſſit ſimulatio ex iuſta cauſa: puta: ꝓp iuſtũ timorem, vel debitor anxius inueniendi mutuum concepit pignus in forma venditionis, vt creditor lucraretur fructus: & tunc ſiue ſubrogaretur in locum alterius contractus, ſiue non: iuramentum non obligat, qa deficit conſenſus, & fuit iſta cauſa ſimulandi. ad hoc c. i. quod me. cau. l. fi. C. de non nu. pecun. ¶ Secundus caſus, quando interueniunt omnia quæ ponuntur in præcedenti caſu: ſed cauſa ſimulandi fuit iniuſta, & prava, puta, vt fraudaret gabella, finxerunt talium contractum & iurauerunt, vel ad deceptionem alterius: & tunc eſt maius dubium e Sed dico hoc caſu aduertẽdum ad formam iurandi: e aut enim iurat ſingula contenta in inſtrumento eſſe vera: & tunc incontinenti fuit periurus: licet in mente concepe ret illã eſſe falſam: quia ſimulatio intẽtionis ex iniuſta cauſa non excuſat: vt not. in capit. quod interrogaſti. 27. diſtinct. ſicut. contingit in illo qui prece vel pretio corruptus depoſuit falſum. de crimi. fal. cap. primo. vnde non debet audiri allegans ſimulationem cum fateatur turpitudinem ſuam, ſcilicet, periurium proprium. dicto capit. inter dilectos. cum ſimilib. Si verò iurauit non venire contra illum contractum, quem ſimulabat & tunc puto, quòd licet grauiter peccet quo ad Deum aſſumendo religionem iuſi in vnum, maximè ad deceptionem alterius:

Sebast. Sap.

a ¶ Poteſt inferri. de hoc art. vide Ale. 2ſ. 4. inc. circa j. in 1. vol. b ¶ In l. ex cautione. Adde Bar. ĩ l. fi. ff. ad Velle. quod nullet de iure nõ ꝓt renuntiare Velleiano, cũ ſit introductum ꝓp fragilitatẽ, tñ dicit Bart. ꝙ de conſuetudine ſeruat, ꝙ poſſit renuntiare, non de iure. plenè diſputat per Lu. Ro. & Mod. in l. ſciẽdum. ff. de verb. obl.

c ¶ Doloſa. hoc verum, qñ tanta ſimulatio, ſeu dol⁹ interueniſſet ꝙ remotiſſet 2ſ cſum: aliàs ma trimonium dolosè ℨctũ valet, & tenet nec ꝑt reſcidi: vt eſt gl. no. & ibi idem Panor. in c. cũ dilect⁹. qđ me. cau. & hoc dicit ibi, Im. in ſpecie. ꝙ ſi aliqua mulier dolosè induxit aliquẽ, vt ſecũ ℨheret matrimonii ſimulans, aſſerens dolosè, eſſe multũ diuitẽ oſtendendo multas pecunias, q̃ nõ erãt ſuæ, quia in veritate nihil habet, ſi ℨhit matrimoniũ habebit vires nec talis dol⁹ vitiat matrimoniũ.

Sebaſt. Sap.

d ¶ Reperiẽ. gl. Illa gl. eſt cõiter approbata, vt atteſtat Ale. & Iaſi d. l. nemo ꝑt. in j. le. ff. de le. 1. Ange. Are. inſt. de exce. in pr. & Bar. Vero. in tra. de ſimula. ℨctũ in 7. præſump.

Sebaſt. Sap.

e ¶ Formã iurandi. Vide Ale. in l. Scius & Augerius. ff. ad l. Fal. & 2ſ. 56. inc. viſo themarc. in 2. vol. & 2ſ. 132. inci. viſo inſtrumento. c. vol.

tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶Iurm. Iurm importat cram, si non valet q̃ ago vt ago, & c. Idē dt ff. i ver. ad vnum tñ dicit aduer tendum, &c.

b ¶Exceptionem. Idem no. Io. de Lig. in c. fi. de Sol. ver. sed quæro.

Ant. Ftanc.

c ¶Ad ludū. Circa hoc, an ludens teneatur ex ℨctu, vel ex mutuo sibi facto in ludo à sciente: vide Bald. in l. fi. filio. §. j. ff. qua. re. ac. non da. hic al. vbi dicit, q̃ nō tenet, si scienter fuit factū mutuū. Qd̄ et voluit Bar. in l. is, cui bonis. de ver. obl. & vide Spe. in ti. de ac. & sol. in pr. & ibi per Io. An. in ad. secus ât si mutuās vel ℨhens ignorauit illū velle ludere. l. verū. §. pen. ff. de minor. ga tunc posset repetere nisi mutuans esset collusor. & vide plenè per Im. in l. fi. q̃s cum sciret. ff. pro emp: & vide Im. in c. pe. de vi. & ho. cle. Fr adde, q̃ iusori, sicut prodigo & furioso, pt interdici administratio bonorū. Ita Bart. in l. ea lege. C. d̄ ꝑdi. ob cau. & vide Bal. in aut. q̃ locū. C. de col. vbi dixit, q̃ ludens p̃sumitur dilapidare bona & df malè vti sua bona. & q̃s ludus sit, p̃hibitus, & q̃s p̃missus, vide gl. in l. j. C. d̄ spect. li. 11. & c. cum docerē, de vi. & ho. cler. & in aut. alearū vsus. C. d̄ reli. & sum. fu. & in aut. interdicimus. C. de epis. & cle. & ꝓcludo, q̃ oīs ludus in quo versat̄ fortuna, vel ingeniū & fortuna, est, phibitus: sec' si ingenium tñ, vt est lud' scaco rum, q̃ est permissus clericis, vt est gl. 12. c. pe. de vi. & ho. cle. & vide In. in c. lator. de hære. & Abb. & Im. post Io. An. in c. clerici. de vi. & ho. cle. vbi dñt, q̃ clericis nō est p̃missus, ne cessent à diuinis. Im. dixit Im. in d. c. clerici. q̃t laicis est prohibitus ex cā auaritiæ in foro ℨscientiæ, sed q̃ ludus in se est permissus, nō tenetur restituere qd̄ vicit vt datur pauperib. ī ludo tñ si transgreditur nō incidit in periurium: quia non affuit intentio se obligandi: vnde respectu Dei non exigitur absolutio. ar. d. c. tua. de spon. & quod no. glo. in c. tuarum. de priuil. & Archi. in d. c. quod interrogasti. sed quo ad forum contentiosum compellitur iste seruare iuramentum, quatenus venit in sui præiudicium, & non imminet animæ periculum: quia non debuit confundere ordinem rerum maximè spiritualium, & abuti iuramento, maximè ad alterius deceptionē: vnde non debet audiri hanc turpitudinem allegans. ad hoc d. c. quod interrogasti. & q̃ ibi no. & per glo. in d. c. tua. ¶Tertius casus, quando simulatio ℨctus interueniat ex parte vtriusq;, & iuramentum fuit præstitum sup tali ℨctu, & actum fuit tacitè vel expressè, vt non veniret ℨ apparentem ℨctum: sed in veritate cōseruaretur ℨctus verus. puta pignoratitius: & tunc absq; dubio non potest contrauenire non petita absolutione. & hoc casu intelligo dictum Ang. & Fed. hoc enim iuramentum secundum intētionem vtriusque obligat. vt non detegatur simulatio vt reseruetur vertus ℨractus pignoratitius. forte vt sub isto velamine accipiat fructus loco vsuræ: vnde perinde est, ac si iurasset soluere vsuras: quo casu non licet ℨuenire non petita absolutione: vt in c. 1. & c. debitores. ℨ. eo. Et iste casus, iudicio meo non habet dubiū, quando ꝑstat, q̃ iuramentum ad hoc fuit interpositum, vt ℨctus simulat' seruetur quo ad apparentiam, & sic vt nō detegatur simulatio. Sed dubium est, quid si iuramentum fuit simpliciter præstitum, & non apparet quid senserit cōtrahentes circa iuramentum. & no. de hoc in seq. casu. ¶Quartus casus, quando contractus fuit simulatus & iuramentum fuit super eo præstitum, & quan quam possit cōstare de simulatione contractus, non tamen constat de simulatione iuramenti. Et hunc casum reputo dubium: puto tamen dicendum, q̃ quo ad talem obseruantiam ℨctus simulati, non obligatur ex iuramento: quia non est præsumendum, q̃ incontinenti ex interpositione iuramenti voluerit ℨctum valerere, de quo actum erat vt non teneret nisi ex interuallo iurasset: vt in simili dixi post Bar. ℨ. in ar. Sed quo ad obseruantiam ℨctus in apparenti donec seruetur, quod tacitè fuit inter contrahētes actū puto in foro animæ standum intentioni iurantis: per ea quæ no. Inn. in c. veniens. ℨ. eo. facit c. significasti. de hom. In foro verò contentioso, vbi fit interpretatio secundum ius & ex variis circunstantiis: vt no. Inno. in d. c. venientes. arbitror iuramentum ligare: quia debemus præsumere, q̃ noluerit abuti iuramento. argu. c. estote. ℨ. de reg. iur. Item iuramentum habet vim clausulæ, si non valet quod ago, vt ago, valeat vt valere potest. ī c. ad nostram. 3. ℨ. eo. & in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de le. 2. & vtrobiq; benè facit qd̄ not. Cy. in d. l. si ex cautione. C. de non nu. pe. vbi concludit, q̃ iurans non opponere exceptionem b nō numeratę pecuniæ, obligatur licet simplex renuntiatio non valeat. ergò in proposito si iuramentum non obligat ad talem obseruantiam ℨctus simulati propter ℨdictionem, quæ inde orietur, saltem obliget quo ad obseruātiam apparētis ℨctus, & maximè, q̃a hoc tenere tuti' est & verisimilius. Et hunc casum no. ga contingit quotidie. & prædictum casum intelligo, quando ex iusta causa & non ad decipiendum tertiū facta fuit simulatio, aliàs seruetur, qd̄ ℨ. dixi. Item nisi aliæ circunstantiæ suadeant oppositum. Quintus casus, quando simulatio est de vno ℨctu ad alium ℨctum, qui nō potest seruari sine interitu animæ: vel est contra bonos mores, puta: agitur ℨctus simoniacus, sed aliud concipitur, & iuratur: & tunc ex tali iuramento non tenetur, nec ad obseruantiam talis ℨctus, nec quo ad apparentiam, ex quo in obseruatione imminet peccatum. licet enim peccauerit tunc iurando: non tñ peccat ℨueniendo. vt 22. q. 4. per totum. facit c. fi. de pac. ¶Sextus & vltimus casus est, quando simulatio interuenit ex parte iurantis tantum, vt quia gerebat aliud in corde, aliud in ore: vel vsus est verbis duplicib. calli- dè iurando. & tunc intelligatur ſm intentionem recipientis, & sic Deus vī recipere: vt est text. 22. q. 5. quacunq;. art. & §. ex his oīb. ex prædictis remanet clarè dubium. ℨ. forma 22tum, decima. ¶+Consequenter subiicio q. quotidianam, & valde vtilem. nunqd in casu huius c. & fi. vbi iurm astringit ℨ ll. vel statuti dispōem interpositū audiatur petēs ab illo se absolui. Hunc etiam arti. dispu tauit in themate præal. & omissis. ar. que formaui ad vtranq; partem solū inferā solutionē. Et primò sciendū est, q̃ Fe. de Se. d. ꝓ. 222. formās punctū quasi in terminis nostris, q̃ statuto ciuitatis cauebatur, q̃ certa ꝓfessio seu promissio facta à filiofa. sine ꝛsensu patris, non valet ipso iure, & si iuratū fuerit & q̃dem filiusfa. hoc non ob. promisit & iurauit ꝛclusit iurm fore obligatorium. sed qa iurm recipiens fecit ℨ formam statuti ciuitatis ex causa edicti. cui obtēperare debuerat, & nō ℨuenire. 8. di. quæ ℨ. & 11. q. 3. q̃ resistit. nec ex transgressione debet reportare commodum: sed potius puniti: quia potest compelli ad relaxandum iurm: nec in hoc venit iurās ℨ iuramentum. imò petendo relaxationem iuramenti fatetur se esse obligatum iurō: sicut accidit in eo. qui fatetur se iurasse soluere vsuras, qui obligatur iuramento, & tñ potest petere relaxationē iurī. ℨ. c. 1. sicut ergò ibi recipiens iurm super re illicita quo ad se, cogitur relaxare iurm: ita hic ſm eum iurm erat illicitū ex parte recipientis propter prohibitionem legis municipalis, cui debet obtemperare. Idem vī tenere hic Vin. dicēs, q̃ in termino huius c. iurm obligat mulierem ad obseruantiam ℨctꝰ licet debet instare vt absoluatur. ℨrium tenet Arc. in c. ſquis. de pac. li. 6. per verbum omninò, ibi positum. d. Ant. hic. aliter sentit, dicit enim, q̃ si non arguitur aliqua deceptio, quæ non habet in se dolū annexū, saltem præsumptū ꝓpetit remediū ℨ iurm per q̃cunq; verba loquatur statim. Sed vbi deceptio argueretur ex ℨctu, tunc haberet remedia si deceptio esset enormis. ad hoc, q̃no. gl. ℨ. c. veniēs. cum iurib. ibi alle. & hoc quia enormis præsumitur dolus & subest causa sic præsumēdi. vt l. omnes. §. Lucius. ff. de his quæ in frau. cre. & l. qui testm. de prob. & quod ibi no. & idem dicit, si ℨctus fieret cum verisimiliter consumpturo. vbi hoc constaret euidentia facti: quia notoriè esset prodigus, vel sibi vt prodigo bonis esset interdictum: quia hic aliqualis esset turpitudo ex parte contrahentis qui materia dat consumpturo ad proprium cōsumendum: & lex ex causa legitima fraudem in talem præsumit. vt ff. pro emp. l. si qs cum sciret. & ff. de minor. l. quod si minor. §. fin. & ff. mand. l. si verò non remunerandi. §. si adolescens. Idem dicit, si mutuaret vel contraheret cum parato ad ludum vel corrupto notoriè in actu ludi, & in vanitatibus mulierum: tunc enim foret remedium aduersus huiusmodi iuramenta: per iura superius alleg. & hæc verba satis placent: vt infrà latiùs dicam. Domi. Petr. de Ancha. in dicta repetiti. capitul. canonum. de constitu. apertè non exprimit quid sentiat in casu quo minor seu iurans non esset læsus: sed attingit casum in quo interuenit deceptio. & concludit illud quod domi. Anto. Et quia est casus quotidianus, recitabo prius verba sua. Format enim punctum super quo cōsuluit in hac ciuitate Senatum. cauetur enim hic statuto: quòd nullus contractus finis & quietationis, si fieret per minorem 25. annis valeat, nec de eo ius reddatur, nisi intercederet solennitas certa. Hoc statuto præmisso ℨcontingit quòd patruus tradidit nuptui neptem suam, dans sibi in dotem quingentos: & ipsa neptis minor renuntiauit dicto patruo omni iuri sibi competenti in paterna hæreditate, valebat plus in quadruplum, & iurauit non contrauenire, quærebatur, an esset aliquod remediū rescissium huius ℨctus finis & quietationis? & ꝓsuluit ipse ꝓpoterit peti absolutio iurī. ℨ. si re relaxatio. ad hoc prīo inducebat regul

a ¶Iniquitate. Et idē concludit ipse Pe. de Anc. ī c. q̃uis. de pac. ī 6. & in disp. sua inc. cum C. laicus.

Sebast. Sap.

b ¶Voluntas. Qd̄, vbi deficit cōsensus iurm nihil operetur notat Bar. in l. fed & si quis. §. quæsitum. circa fi. vbi Mod. ff. si quis cau. Ale. in l. j. §. si quis ita. ff. de ver. obli. And. Sic. ꝑ. 44. inci. sempiterna dignum memoria. in 2. vol. & cōs. 51. inci. scribit luculēter. eo. vol. Fran. Cur. cōs. 3.

c ¶Macedoniano vi de Im. hic in rep. ver. ꝓ prædicta ēt potest inferri. & ver. & adde inquantum dixit, q̃ q̃ filius. tutus bene ficio Macedoniano. regulam, q̃ iuramentum non debet esse iniqui tatis vinculum. cap. inter cætera. 22. q. 4. quod verbum iniquitatis multum ponderabat. Item iuramentum debet habere tres comites: veritatem, iudicium, & iustitiam. in c. auimaduertēdū. 22. c. q. 2. & si Christus. superius alleg. In q. autem prædicta euidens patet iniquitas: vt cum po modico quis renunciat hæreditati paternæ, & ita alterum contingit locupletari. Paria. n. sunt in dispositione dolum adesse ex proposito, vel re ipse vt in l. si quis cum aliter. ff. de ver. ob. & l. 2. ff. de. do. except. Hic. n. inhærebat dolus re ipsa saltem propter graue damnum: nedum enim vsque ad quadruplum, sed etiam vltra dimidiā veræ æstimationis iura subueniunt deceptis, etiam maiorib. l. 2. C. de rescin. ven. & c. cum dilecti. de emp. & ven. In casu autē proposito est cum enormi deceptione coniuncta minor ætas, & sextus fragilitas: quib. iura multipliciter subueniunt, & medentur propter naturalem æquitatem, & deceptionem verisimilem tam in ℨhendo, q̃ in solennitatib. adhibendis. l. j. ff. de mino. Ex qualita te aūt personarū. & ipsius facti arguitur ℨhēs cū tali sua neptæ de dolo. ad hoc l. 1. & q̃ ibi no. ff. de do. exc. Rōe ergò euidētis iniquitatis & doli saltem re ipsa inhærētis illi renuntiationi, videbatur ſm eum iurm relaxandū sicut cū per metū q̃s renunciat bonis suis cū iuro. ℨ. c. si verò. Paria sunt ista, quoad resīsionem ℨctus, dolus & metus. c. abbas. pe. q̃d me. cau. ad hoc ēt adducit præal. dictū Vin. Si eū in casu huius c. ꝑt mulier petere absolutionem: ergò multo fortius in casu ꝓposito, vbi cōcurrūt sexus frāgilitas & minor ætas, & enormis læsio. & ēt reuerentia q̃ puella seu fœmina debet habere ad patruū suum, in cuius dñio, & i cuius gubernatione remanserat post mortem patris. ad hoc l. j. §. q̃ onerāde. ff. qua. re. ac. non da. & q̃ no. 22. q. 4. vnusq̃sq;. & ſm prædicta dicit debere limitari. aut. sacra puberū. vt non habeat locum in casib. in quib. non ꝑ ℨctus seu distractus argui de euidenti iniquitate, & dolo re ipsa ex pīcuis indiciis. l. dolū. C. de dolo. hæc sunt sua verba quæ satis placent, ideò scriatim recitaui. Et aduertendum, q̃a in q̃tum ℨ. recitaui. Et aduertēdum, q̃a in q̃tum ℨ. recitani opi. Vin. vī eā approbare: & ꝑ ℨns sentire, q̃ ēt nulla data lęsione, ex quo ℨxit ℨ legē, ꝑt petere absolutionē & idē sentit ēt recitando præal. dictū Fed. & cū eo transeundo. Sed quatenus dixit aut. sacra puberū limitanda, q̃n dctus nō ꝑt argui de euidenti iniq tate & c. apertè sentit, q̃ in casu illius auth. non ꝓpetit absolutio: aliàs non esset limitatio, & ꝑ ℨns vī idem sentire in casu huius c. vt non ꝓpetat absolutio, non data enormi læsione in ℨctu. & sic vī recedere à Vin. & vide quasi ꝑsimilē q. per Fed. ꝑ. 119. Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuſ. satis sentit, tenet non apertè, q̃ ex solo ℨctu ℨ legē non ꝓpetit absolutio. Dicit. n. primò, q̃n ℨctus reprobatur odio erectionis, non firmatur iurō, sed ipsum iurm est seruandum: ꝓpetit tñ absolutio. sed q̃n ℨctus reprobatur fauore debitoris tunc dicit, q̃ firmat iurō: & tūc nihil dicit de absolutione. vnde sentit, q̃ hoc casu non ꝓpetit absolutio. ¶Ego aūt ad totalem mām euacuandā procedā per casuum enumerationem, sicut feci in præcedenti q. & primò ponā casus minus dubitabiles. ¶Primus ergò casus sit, q̃n iurm ex omni parte est licitum, tam. ℨ. ex parte iurantis. q̃ ēt recipientis, q̃ ex parte mām, super qua ꝑstatur: & tunc absolutio non est imponenda, sed ꝓpellendus est iurans ad eius obseruationē ℨ. c. & si Christus. & c. ad nostrā j. quinimò nulla causa intrinseca apparēte ēt Papa à tali iurō absoluere non posset. de quo tñ dicendū, vt plenè dixi in c. q̃to. & c. j. & c. debitores. ℨ. c. ¶Secundus casus, q̃n iurm ex parte iurantis ꝑt seruari sine interitu salutis æternæ, seu dispendio: & tunc nulla ꝓpetit absolutio: peccatum. n. fuit in iurādo, non in ℨueniendo. ℨ. c. quanto. & 22. q. 4. per totum. ¶Tertius casus, q̃n per partem iurm ꝑt seruari sine interitu seu dispendio salutis æternę: sed est ℨ bonos mores, tunc etiam nulla requiritur absolutio: vt in regula, non est obligatorium. de reg. iur. lib. 6. & intellige de bonis morib. naturalib. vt ℨ. dixi. ¶Quartus casus est, q̃n iurm processit calore iracundiæ: posset tñ seruari sine dispendio animæ. & de hoc die, vt dixi ℨ. in c. sicut ex literis. ¶Quintus casus, q̃n iurm est à principio sup mā indifferenti: sed postea deuenit ad casum de quo si cogitasset à principio, non fuisset licitū, seu non iurasset. & tunc non dicit Arc. in d. c. animaduertendum. 22. q. 2. q̃ ꝑt propria auctoritate ℨuenire: nec requiritur absolutio. Puta, si iurāti non negotiari: vel non recipere feudum à tali domino, & deuenit casus q̃ nisi negotiator sim vel recipiam feudum, aliter viuere non possum. & vide de hoc quod plenè dixi in c. præalle. ver. si verò. ℨ. ¶Sextus casus, quando iurm fuit dolo aduersarij extortum, & tunc cō sidera, q̃ si ℨctus super quo præstatur, est à lege reprobatus fauore iurantis, tale iuramentum non est obligatorium. Casus est hic à contrario literæ, vt ℨ. dixi in vltimo no. nam text. hic in c. 2. de pact. lib. 6. & c. licet. ℨ. e ti. & li. & in aut. sacramenta puberum. communiter excipiū casum in quo dolus interuenit, & idem quando interuenit metus. ex qno enim talia iuramenta sunt ℨ legem, non ligāt nisi sint omninò voluntaria: quod sentit etiam Bar. in d. auth. sacramenta puberum. in fi. fateor tutius esse, quod his casib. petatur absolutio, vt sentiunt multi doct. Sed primum verius & notabilius. Si verò iuramentum non venit ℨ dispositum à iure, & interuenit dolus, & tunc subdistingue, quod aut tantus est dolus, q̃ excludit mentem iurantis: vt puta quia cessante dolo nullo modo se obligasset, & iuramentum non ligat: & potest contrauenire nulla petita absolutione. arg. optimum in l. tres fratres. ff. de pac. & in l. si soror. C. de coll. & quod no. Io. And. in c. j. de commo. & sic intelligo Fed. cons. 196. vbi expressè hoc sentit ponendo terminos in mino re. 25. anno. quæ seducta à fratrib. hæreditati paternæ renuntiauit, quæ valebat longè plusquam quòd habuit in dotem: quod est notandum pro limitatione c. 2. de pac. lib. 6. vt non procedat, quando dolus dedit causam contractui. Nam vbi dolus, ibi excluditur voluntas. b l. j. ff. de dolo. & iuramentum non obligat vltra intentionem iurantis. vt in c. veniens. & c. quintauallis. ℨ. eodem. Sed vbi dolus non excludit consensum: vt quia non dat contractui causam: & tunc exhigitur absolutio, quæ debet præstari non obstante aduersarij contradictione propter eius turpitudinem & dolum. Et idem intelligo vbi interuenit metus. vt requiratur absolutio, quæ debet impendi sine difficultate in odium aduersarij metum inferentis. ℨ. eod. c. si verò. & c. verum. & dic vt ibi plenius dixi. ¶Sptimus casus, quando iuramentum continet turpitudinem ex parte recipientis, & maximè concurrente turpitudinem etiam ex parte materiæ super qua præstetur: sed ex parte iurantis nullum imminet peccatum: & tunc iuramentum obligat: sed potest peti absolutio non obstante contradictione aduersarij. & iste est proprius casus. 22 cap. 1. & c. debitores. ℨ. eodem. ¶+Et per istum casum potest decidi quid dicendum in filiofamilias renuntiante Macedoniano, c & iurante non contrauenire. Bartol. in dicta l. si quis pro eo, decidit secundum casum prædictum, vt iuramentum obliget: sed competat absolutio. Ioan. Andre. post Iacob. de Belui. plus sentit in addit. Specul. in titul. de senten. prola. §. vt autem. versic. sed pone, scilicet quòd tale iuramentum non teneat: quia contra bonos mores est. Domi. Anto. hic dicit, quòd si lex esset in loco, vbi frequentatur quod filiifamilias inducantur ad parentes occidendos, quòd talia iuramenta turpiter præstita, & contra bonos mores non obligarent iurantem, saltem respectu secundariæ obligationis quæ diritur in partem: & antequam solueret, posset peti absolutio: quia inquantum creditor peteret, turpiter peteret, vbi autem essemus * in loco, in quo *communiter* non inducerentur ad tantum malum, vt in Christianis hodie, qui talia valde abhorrent, tunc iuramentum obligaret nec posset peti absolurio. Ad hoc, quòd not. Inno. in capit. quia plerique. in fine. de immunit. eccle. & hanc opinio. vt turiorem fui secutus in dicta disp. sed de iuris subtilitate alia opi. quam Ia. de Belui. & Io. An. sentiunt in loco præall. videtur verior, quia negari non potest quin filiifa. inducantur ex hoc ad depredandum parentes, vel alios, vt habeant vnde satisfaciant, nè cogantur stare in carceribus rel credere bonis, vnde si bene ponderetur. l. 1. ff. ad Macedo. illa prouisio emanauit non solum in odium creditoris: sed principalius ad comprehendendam libidinem peccantiū & sic propter bonum publicum corporis & animæ, contra quod iuramentum priuatorum nullum est. de foro comp. c. ſſ diligenti. & c. contingit. ℨ. de senten. ex comm. & d. l. ius publicumu. Item iuramentum reprobatur non solum, quando in se continet peccatum, sed etiam si potest esse occasio peccati. arg. c. cum ab omni. de vita & hone. cleric. & c. nam concupiſcentiam. de consti. facit c. ſi cut ex literis. ℨ. eo. ¶Octauus casus, est quando nulla alia turpitudo reperitur in iuramento: nisi quia est præstitum contra legem. & in hoc distinguo. Aut enim lex resistit in fauorem reipublicę. principaliter: & non est necessaria absolutio: quia iuramentum non valuit vt in c. si diligenti. de foro compe. Aut principaliter in fauorem iurantis, licet secundario in fauorem publicum vt in muliere & in minore: & tunc sumus propriè in casu cap. nostri. & ca. 2. de pact. libr. 6. & in authen. sacramenta puberum. & puto, quod absolutio sit deneganda. Primò facit ad hoc regula generalis, quod iuramentum est obseruandum, vbi potest obseruari sine periculo animæ. ℨ. capit. si verò. cum simi. Item hic nulla reperitur turpitu. Nam ex quo lex prouidet fauore personæ, & talis persona iurando renuntiat fauori suo: vt suprà dixi. nulla reperitur turpitudo in contrahente: nam lex Dei non habet pro turpi, vt seruetur iuramentum: nec ex parte ℨhētis potest argui dolus, vel alia aliqua deceptio nec de se materia est turpis. argu. opti. in simili. in c. ad Apostolicam. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶Si iurm. Vide Andre. Sic. ꝙ. 4. inc. præ clarè scripsit. 12. vo. Quid aũt si iurat minor nõ venire ꝫ, quacunq; rõe, vel causa an possit ꝫuenire ob enormẽ læsionẽ: vide Ale. ꝙ. 42 1. vol. & Franc. Cur. ꝙ. 44. & cons. 66.
b ¶ Rõne minoris ætatis. Facit, ꝙ dicit Bal. in l. fi. §. filiis aũt. C. de bo. quæ lib. cit. pr. vbi dicit, pone, ꝙ filius fa. alienat rem in qua pater hꝫ vsum fructũ & iurat nõ ꝫuenire? & ꝺ̃t, ꝙ sic ꝫctus istius filijfamilias tunc non solum est nullus rõe minoris ætatis: sed alias: qa filius familias, ẽt si sit maior, nõ ꝑt alienare res. in quib. pater habet. vsum fructũ, & sic ꝫctus est null' alia rõe ꝙ minoris ætatis: imo plus crederem, ẽt si iuraret non ꝫuenire rõe minoris ætatis, vel alia quauis rõe, adhuc si valeret, pp iudiciũ patris, cui detur vsus fructus. ar. l. cũ filiusfamilias. ff. ꝺ̃ rest. Itẽ facit, ꝙ decidit Bal. in cap. i. §. item scra. de pa. iu. fir. ī ver. pone adultus concessit feudum &c.
Sebast. Sap.
b ¶Ratione minoris ætatis. vide Ias in l. sciẽdũ. ff. de ver. ob. vbi dicit cõem opi. esse, ꝙ minor iurans nõ venire ꝫ, rõe minoris ætatis, ꝑt alia de cã ꝫuenire. & idẽ ꝺ̃t in aut. sacra pubes rũ. C. si aduer. vẽa.
c ¶In facto. & istam opi. Ant. refert. & sequitur Ale. de Im. ꝙ. 221. inc. viso pũcto, & instr̃is. & ī l. stipl'o hoc modo ꝓcepta. ff. de ver. obl. vbi ꝺ̃t, ꝙ ista opi. est æqua, & sustẽtabilis. Io. de Im. hic in c. quintauallis. e. & c. quis. de pac. & l. q superstitis. de ac. her. multũ dubitauit, an hęc opin. sit vera pp illud ꝙ tenent gl. or. approbatæ. cõiter gl. in c. pe. de emp. & ven. & gl. in l. 2. C. de resc. ven. in istis locis tenent, ꝙ si aat vẽditiõ cita dimidiã iusti ꝑtij: quo casu interuenit deceptio reipsa, nõ
regu. vt s̃. induxit inducendo in alia q. & sic sum⁹ extra terminos c. debitores. & c. j. & c. verum. & c. si verò s̃ e. Ibienim reperitur ꝑitudo ex parte recipientis: & peccatum, & materia est prohibita: quia in se mala. de vsu. super eo. quæ omnia cessant in casu nostro: & si qua culpa reperitur, satis punitur in retractatione actus, iuramento non obstante. nec videtur dictum Fede. probabile. vt fiat absolutio ex eo: quia contractum est ꝫ legẽ vel statutum. Nam si hoc esset verum, de facili euacuaretur dispositio huius c. & auth. sacramenta puberum. & c. 2. præal. & in casibus similib. petẽdo absolutionẽ à iuramento: nec est verisimile, quòd in aliquo istorũ iurium, quæ emanauerunt ita solẽniter, nulla fuisset facta mentio de absolutione, sicut fit in c. verum. & c. super eo. c. si verò. cum si. Similiter non placet dictum Vinc. & Arch. & videtur hic casus ꝫ eos, intelligẽdo secundum communem intellectum, videlicet, ꝙ etiam in casu huius c. iuramentum metu extortum est obligatorium. sed procedit hoc arg. à contrario sensu, habito respectu ad effectum: quia hoc casu fiet absolutio. vt s̃. eo. si verò. si ergò sponte est præstitum, non debet impendi absolutio: quia aliàs non esset differentia, an sponte an metu præstaretur. Nec ob. si dicatur quòd turpitudo hæc repetitur ex parte recipiẽtis in eo, quòd ꝫ legem seu statutum cõtraxit, quia vt s̃. dixi, ex quo lex seu statutum dispositum fauore personæ principaliter contrahendo, & iurando, renuntiat suo fauori: & sic nulla turpitudo maximè respectu Dei, & in actu spirituali vbi reputatur maior & discretus. de iud. c. si annũ. lib. 6. & per hoc c. & simi. in quib. excipitur nisi interueniat dolus &c. ergò ex solo ꝫctu ꝫ legem edito fauore personæ non præsumitur dolus. ¶Nonus casus est† quando rextentis supradictis rerminis: vt quia statuto seu lege resistente contrahitur & datur læsio vltra dimidiam iusti pretij statuto non resistente: vt in casu c. cum dilecti. de em. & ven. l. 2. C. de rescin. ven. nunquid tunc poterit pe
23 mitur dolus. ¶Nonus casus est† quando re
tentis supradictis rerminis: vt quia statuto
seu lege resistente contrahitur & datur læsio
vltra dimidiam iusti pretij statuto non resi-
stente: vt in casu c. cum dilecti. de em. & ven.
l. 2. C. de rescin. ven. nunquid tunc poterit pe
ti absolutio à iuramento & dico ꝙ aut læsio
est modica. & dicendum, ꝙ non: qa pro modica læsione iura non currant dando speciale remedium. ad hoc c. abbas. quod me. cau. & c. frequens. de rest. spo. lib. 6. & c. j. cum ibi no. de in integ. rest. & d. l. 2. cum si. Aut læsio
a fuit enormis: & tunc si iuramẽtum⁹ fuit simpliciter præstitum de non veniendo ꝫ, audietur allegando enormem læsionem: quia in tali enormi læsione præsumitur dolus. d. l. omnes. §. Lucius. ff. de his quæ in frau. credi. & l. qui testamentum. ff. de prob. Non enim præsumitur iurans hunc casum cogitasse. ar. eorum quę no. s̃. c. c. veniens. & c. quintauallis. Item quia iura communiter excipiunt dolum à talib. iusis: sed paria sunt, ꝙ dolus interueniat ex proposito vel re ipsa. l. si quis cum aliter. ff. ds ver. obli. Item turpitudo reperitur nunc ex parte recipientis, & hæc videntur vera, non solum si verba vel iuramenta ipsius sint indefinita, sed etiam si sint generalia: vt quia iurauit non venire contra vlla ratione vel causa. Debent. n. hæc verba intelligi ciuiliter, & excipi ab illis graues læsiones. ar. opt. in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & in l. Aurelio. §. i. ff. de lib. le. Si autem verba sunt magis specifica, & lata: ita ꝙ apertè videantur excludere remedia: vt quia iurauit non venire ꝫ, etiam ratione enormis læsionis: & tunc si verba concludunt ad vnũ; duntaxat remedium, & non aliud, vt quia iura-
b uit non venire ꝫ ratione minoris ætatis⁹ illud solum remedium videtur exclusum, & non aliud: vnde poterit contrauenire tanquam maior. ad hoc vide gl. in c. pe. de emp. & ven. & C. de resc. ven. l. 2 & vtrobiq; p do. Si verò ꝓcludunt ad omnia remedia, vt qa iurat nõ venire ꝫ, nulla ratione: neq; tanquã minor, neq; vt maior: & tunc renet d. Ant. ꝙ iurm excludit maiorem, & ꝫctus remanebit validus, ex quo aliter à iure nõ impugnatur. Idem tenet in minori, quo ad hoc, sleuem læsionem: sed quo ad enormem, putat non valere ꝫctum, & iurm. sed poterit petere absolutionem à iuso in casu enormi, & etiam enormissimæ læsionis ꝫtunc̃q: dicat, & in iuso specificet, ꝙ non veniet ꝫ ꝫctum rõne enormissimæ lęsionis: licet Bar. & alij teneãt ꝫrium d. l. 2. quòd dicit etiam procedere si minor dixisset, ꝙ totũ illud, ꝙ plus valet dat & donare intẽdit ꝫhenti secũ, vt multories ponitur in ꝫctu: qa non est sine dolo & fraude, qui ꝫhit nedũ cũ ꝓsumpturo, sed cũ actu male ꝓsumente. ff. pro em. l. si qs cũ sciret. & l. si verò non remunerandi. § si adolescens. ff. man. & l. 2. ff. qua. re. ac. nõ. da. Vnde cũ fraus sit ex parte recipientis, canonica iura nõ assistunt talib. iuris & hoc putat verũ, ẽt si minor iurauit oĩa & singula vera esse, & illud verũ esse pretiũ rei, qa ꝓstito de opposito, talia ꝑt revocari. ī. e. cũ ī positionib. li. 6. & ꝙ ibi no. qa iurm censetur sic præstitũ sub ꝛfidentia. ꝙ illud sit verũ pretiũ, de quo est cõuentũ: vnde ꝓstito de ꝛrio, non est periurus: l; taliter iurauerit. s̃. e. quẽ admodũ. & 22. q. 2. c. B. Paulus. cũ §. fe. Et sic ẽt in facto esse ꝓsistisse in cã cuiusdã puellæ, quæ fuit inducta, vt sic iuraret: maximè qa talia verba sæpe apponũt notarij ex se ipsis, & aliqs sub inuolutione verborũ obripiũtut iuꝛa talia à minorib. & maximè fœminis q̃ non intelligũt, ꝙ agant. & hæc sunt satis exquisita, & omni ætati ꝑsona. Sed in eo, ꝙ distinguit inter minorẽ & maiorẽ nõ ex toto placet: puto ẽt, ꝙ maior poterit ꝫuenire: ꝫtunc̃q: illa verba latè fuerit ꝓcepta lesiõe data saltẽ enormissi
* ma: qa notarii solẽt hodie cõiter apponere illa verba ad maiorẽ vali
ditatẽ ꝫctus: ꝫhentes tũ putant illud esse verum pretium rei, nec in
aliquo decipi. Vnde sicut posset ꝫuenire saltẽ petẽdo absolutionẽ
vbi interuenit dolus ex ꝓposito. ar. d. l. creditor. ita q̃n̄ dolus interuenit re ipsa, ꝺ̃. l. si qs cũ aliter. de ver. ob. & hoc verũ, nisi ex aliqbus
circũstantiis appareat ꝫhentem verè voluisse, in illud quo fuit læsus, donare & sic ꝑt intelligi l. si qs donationis cã. ff. de ꝫh. em. In dubio. n. ꝫtunc̃q: illa verba fuerũt latè ꝓcepta nõ presumã aũm do
24 hæc verba valet. n. ar. à cõiter accidentib. vt s̃. dixi. † & ad predicta
d optimè facit dictũ Spe. in ti. de em. & ven. §. nunc videndũ. ver. qd si
videns equũ vbi ponit q.ᵈ de illo, ꝙ vendidit equũ dolentẽ in spatu
la: nõ tñ ostendentẽ dolorẽ, q̃n̄ erat calefactus in eundo, dicendo,
do tibi istũ equũ, ꝑ strabone, ꝙ gibboso, dolentẽ spatulã. & hñtem
oẽs maculas: nec volo ex aliquo teneri. & dicit Spe. ꝙ nihilominus
tenetur: ex quo aliàs specificè non, ꝓpalauit defectũ: nam emptor
fuit deceptus, videns, ꝙ falsũratẽ dixerat in aliis expressis, & credit
verisimiliter eũ falsum dicere de morbo spatuloso tũc latente. Sic
dico ad ꝓpositũ, cũ notarij & ꝫhentes soleãt ad cautelã ponere ver
ba valde latè excludẽtia oĩa remedia, non vꝫ iste ꝑ illa verba gnalia
voluisse enormissimã pati læsionẽ: sed potius fnisse passũ illaverba
apponi ad seruãdũ ꝓsuetudinẽ notariorũ gnalẽ. facit l. cũ de indebito. de ꝓb. & c. cũ venissent. de insti. & idẽ vꝫ sensisse. d. Ant. ī c. quin
tauallis. s̃. e. vbi ꝺ̃t se de facto ꝓsuluisse, ꝙ ꝫtũc̃q: verba latè ꝓcipiantur in ꝑsona arbitrorũ: vt puta, ꝙ posset de iure vnius dare alteri in
totũ, vel ī partẽ, ꝙ nihilomin⁹ enormiter decept⁹ poterit ꝫuenire,
l; nõ appareret de dolo ex ꝓposito, sed tñ re ipsa: qa talia verba ser
mone effuso emanata, vñr ꝓlata sub quadã ꝛfidentia ꝑsonæ, & amicitiæ arbitrorũ: vt captẽt amicitiã & bñuolentiã arbitrorũ ad non
lædendũ. & idẽ tenuit disputãdo d. Pe. de Anc. vt dixi s̃. c. quintaual
lis. & aliquatenùs sentit ibi Host. l; multi ꝫ: & ibi plenè dixi. Vnde
hoc non est sine dubio. ¶Ex his habes quintũ casum, q̃n̄ iurm fuit
interpositũ ꝫ legẽ, ꝙ identẽ ꝫ deceptionẽ. Quatuor collige ex his,
quæ dixi s̃. in pr. in discutione intellelle ctus huius c. ¶Decimus ca
sus q̃n̄ turpitudo reperiretur ex parte recipienti is iurm: ita ꝙ locus
est petitioni absolutionis, sed iurans antẽ q̃ absolueretur incidit in
periuriũ, dubitatur nũc nunq̃ possit petere absolutionẽ, sicut potuit à principio. & est quotidianus casus cũ multi ꝫueniãt. & postq̃
excipit ꝫ eos ꝺ̃ iuso, ipsi petũt absolutionẽ. & dic ꝺ̃ hoc vi s̃. dixi c. j.

¶Vndeci

Sebast. Sap.
a ¶Iurm. vide Fel. in c. cũ super. ver. no. ẽt §. de of. del. Ias. in l. 1. §. si qs ita. ver. vlt. circa istã q. ff. de ver. ob.
b ¶ Testũ. Iurm in testõ non solenni in
terpositũ hꝫ vim cl'e
codicillaris. Et idem
dicit hic Im. in repe.
& Bar. in l. si qs, pe
ff. de fideiu. & l. si qs.
in pr. ante si. pr. ff. de
le. 3. & l. eam q̃. in 6.
casũ. C. de fideicõ. & Ias. in §. item si quis.
instit. de actio.
c ¶Pactũ. An pactũ
sup futura succes
sione firmetur iuro: vi
de dom. in c. quis. de
pact. in 6. & gl. rela
tã ad rex. ver. illicitũ
in c. venerabilem. de a
ele. & Bar. ī d. l. pactũ.
ꝙ dotali. C. de pact.
& gl. in l. si qñ. C. de
inof. test. & l. pactũ. b
C. de col. vbi Bal. s̃.
op. Bar. in l. si qs pro
eo. in j. mẽb. ff. de fi
ius. & l. si. ver. sed ò q̃
ro. C. de pac. Et an te
neat iurm de futura
successione? dic q̃n̄.
de quo vidᵗ Io. de Li
ẽ. nulla. de ꝓcess. ꝑb.
d ¶Donõe. An do
natio. inter virũ &
vxorẽ valideꝫ iuro,
vide ꝙ eundẽ Ab. in
c. fi. de do. inter vi. &
vx. & ꝙ ibi no. & Im.
hic ī re. ver. circa ter
tiñ. an valeat donõ.
e ¶Cõtrariũ. Et idẽ
t; Imo. hic. & ista est
melior ꝓõem Bar.
qa hic nõ est, phibi
tũ, ꝙ si ꝫ bonos mo
res, ꝺ̃ qa ꝺ̃ facili, ꝙ ali
q̃ ꝑti qs renũtiaret
alimentis futuris: &
hoc pr̃cipiꝫ nõ ten
dit ad fauorẽ publi
cũ, ergò ꝺ̃ valere re
nũtiatio. cũ iuro: q̃.
tuis Ful. d. l. cũ hi. sed ꝙ
ibi Bar. alij non tan
gunt. Et idẽ Ful. in l.
q̃ fidẽ. in pr. ff. de trãs
fac. & per illum tex.
ꝙ iuncta gl. & idem
tenet Bal. in l. pactũ.
ꝙ dotali. in vlt. q. C.
de colla. motus, qa
iurm, per quod quis
incidit ī periculum
mortis, vel in diseri
men vitæ, non valet
nec est seruandum:
prout est istud iura
mentum, per quod
renantiatur alimen
tis de futuro.
Sepast. Sap.
¶Contrarium. vide
Ale. in l. si constante.
§. quoties. ff. sol. ma-

¶Vndecimus casus & vlt. est, ꝙ iurat non re
petere, ne absolutionem repetere: ne ali
quam querimoniam super his deponere. &
hunc plenè tetigi in c. 1. s̃. e. dic vt ibi. & per
hæc habes clarè materiam huius absolutionis. Item habes quinque casus in quib. iurm
apponitur ꝫ legem. Primus, q̃n̄ lex versatur
circa bonos mores. Secundus, q̃n̄ circa vtili
tatem publicam. Tertius, q̃n̄ lex prohibet a-
liquid in odium alicuius. Quartus q̃n̄ pro-
hibet fauore ipsius iurantis principaliter. sed
secundariò in fauorem publicum. Quintus
q̃n̄, puidet aduersus deceptiones: vt in casu
c. cum dilecti. de cmp. & ven. & l. 2. C. de resc.
ven. & l. pactum. C. de pact. & quid in eis di
cendum. Sunt & alij casus quòs prosequitur
Bart. in d. l. si quis pro eo. Et sit sextus q̃n̄ ali-
quid prohibetur rõe solennitatis ꝓbatoriæ:
quo casu Bar. dicit iurm non conualidare a-
ctum, si talis solennitas deficit: quia istæ so-
lennitates sunt ad publicam vtilitatem intro
ductæ: nec pñt pactis, nec iuramentis tolli.
d. l. ius publicum. ff. de pac. & in d. c. si diligen
25 ti. & l. nemo potest. ff. de le. 1. ¶† Ad vnũ tũ
in c. venerabilem. de a
dicit aduertendum, ꝙ iurm a interpositum
ele. & Bar. ī d. l. pactũ.
super aliquo actu importat idem, ac si dice-
ret, ꝙ si non valet isto modo quo agitur, va
leat omni modo, quo valere potest. Et ideò
si super testamento b iuratur: & ibi nõ est so-
lennis numerus testium, perinde est ac si di
ceret, ꝙ si non valet iure testamenti, valeat
iure codicillorum. l. cum pater. §. filius ma-
26 trem. ff. de le. 2. quod † dicit nor. d. An. dicit
se putare, ꝙ nisi solennitas fundetur omni-
nò super publica vtilitate. eius defectus non
impedit obligationem iuramenti. Ex emplũ
in ꝫctib in quib. datur solenniras in fauorem
mulierum vel minorum. Item dicit illud di
ctum Bar. non procedere cẽ in illis in quibus
solennitas inuenta esset ad publicam vtilita-
tem, si iuramentum non obseruatum lædc-
ret animam, vt in legatis ad pias causas. Non
puto per hæc dicta quæstioni sufficienter fo
re responsum. Et vt clarius pateat, ponatur
exemplum in hac solennitate probatoria.
Dicit statutum, ꝙ nullũ instrumentum pro-
bet sufficienter. nisi fuerint rogati duo nota-
rij: nunc proceditur instr̃m iuratum, de
quo fuit rogatus vnus duntaxat notarius.
nunquid faciat fidem: certè dico, ꝙ in casib.
in quib. valet statutum, non faciat fidem: qa
sicut non probat ꝫctum, ita nec iurm. arg. in
in l. fi. C. de non num. pec. Sed si aliter consta
ret de iurame-nto, puta per testes, compel-
lendus est iurans seruare iuramentum. Item
deficientib. probationib. tenetur in foro ani
mæ: quia statutum nõ annullat obligationẽ
in fauorem publicum: sed probationem. fa-
tis ergò est, ꝙ de facto aliter constet. facit, ꝙ
not. in c. ficut. de prob. Nec distinguo, an in
fauorem publicum, an priuatum statutum
prouideat: qa idem iuris est, ex quo non po-
test fieri probatio sufficiens de iuro. An aũt
in concernentib. piam causam, habeat locũ
tale statutum, remitto ad not. in c. relatum.
ꝙ dotali. in vlt. q. C.
27 de testa. & l. j. C. de sacros. ec. † Septimus ca-
sus, quando aliquid ꝓhibetur ratione defec-
tus solẽnitatis formalis. Exemplũ in stipu-
latione, in qua debent interuenire verba ex
vtraq; parte, si ex alia parte non resp. non va-
let. vt l. j. §. j. ff. de ver. obl. Nunc dubitatur, ꝙd
si interueniat iurm dicit Bart. in d. l. si quis, ꝙ
go. quod nõ firmatur, ꝙ sit stipulatio, prout
agebatur: qa deficit forma, quæ dat esse rei,
tamen valebit vt pactum vestitum: quia iu-
ramentum habet vim clausulæ, si non valet
28 quod ago, vt ago, & c. quod no. † Et per h. d.
ꝙ licet fideiussor non teneatur, quando in-
tercessit in duriorem cãm: vel q̃n̄ promisit
aliquid aliud. l. Græcæ. ff. de fideiuss. tñ si inter
cessit iurm, non tenetur vt fideiussor: qa de-
ficit forma fideiussionis: sed vt principalis, ꝙ
missor, q̃n̄ iurando vult omninò teneri me
liori modo, quo ꝑt. h. d. procedere, nisi defe-
ctus sit circa ꝛsensum: nam: tunc si cõsensus
deficit totaliter, vel limitatur certo modo,
eodem modo intell'r iurm: non. n. s̃. e extendit nisi quatenus est ꝛsensum. d. l. vl. C. de nõ
nu. pe. & l. fi. ff. qui sat. co. & l. si libertus. ff. de
29 op. li. † Octauus casus, q̃n̄ ꝫctus prohibetur
ratione rei seu materiæ super qua ꝫctus fit:
vt si ꝫhitur super re, cuius non est commer-
cium. tunc putat Bar. ꝙ non validetur iuro:
quia vꝫ acernere impossibile de iure, vel de
facto l. apud Iulianum. in fi. ff. de le. j. & l. inter
stipulantem. §. sacram. ff. de ver. ob. facit reg.
nemo. de re. iu. li. 6. & quod no. Dy. in reg. se-
30 mel Deo, in 6. † Nonus casus, q̃n̄ aliquid pro
hibetur ꝑ alias subditorum vtilitates. Exẽ-
plum in l. cum hi. ff. de trãsa. vbi prohibetur
transactio super alimentis. & l. pactum. C. de
c pac. vbi prohibetur pactum, ꝙ per quod quis
renuntiat successioni future: ẽt his casib. pu-
tat Bart. in d. l. si quis pro eod. ꝙ actus de iure
can. firmetur iuro. vt d. c. 2. de pact. li. 6. quia
hæc non sunt prohibita, quia ꝫ bonos mo-
res aut vtilitatem publicam: sed vt prouide-
retur vtilitatib. subditorum: quia de facili, ꝙ
modico remitteretur illud ius futurũ. Idem
d putat in donatione, ᵈ quæ prohibetur inter
virũ & vxorem. & hoc dicit tenere Gul. de
Cu. in l. fed & si possessori. §. itẽ si iurauero. ff.
de iurei. Idẽ tenet Fed. de Se. ꝙ. 137. vbi ple-
nè vide: & vꝫ velle, ꝙ firmetur iuro. d. Ant. te
net, iurm valere, sed non ꝙ firmare donatio-
nem, tu de hoc dic, vt s̃. plenè dixi. vide Io. de
Lig. in cle. Romani. ī. e. vbi idẽ tenet. Sed ad
uerte quatenus dicit Bar. valere iurm super
transactione alimentorum, ꝙ rium tenet in
d. l. cum hi qui. ī pr. Idem sentit in l. de his. ff.
de transac. q̃n̄ fit transactio nõ visis verbis
e testamenti. Contrarium tenet hic d. Ant. &
melius, qa vtroq; casu principalis vtilitas est
priuatorũ. facit l. j. & quod ibi no C. de pact.
An aũt donatio facta filiofa. per patrem, ꝙ firmetur iuro. vide per Bal. in l. 2. C. de do. & ꝙ
in simili no. Io. An. in ad. Spe. in ti. de te. §. r.
versi. sed pone, filius. vbi quærit, an donatio
facta patri per filium existentem in prãte va-
leat interposito iuro? vide tam in patre, q̃ in
filio, per Bar. in l. frater à fratre. ff. de ꝺi. inde.
31 & tex. & gl. in l. 2. C. de inof. do. † Decimus,
& vltimus casus, q̃n̄ iurm interponitur in a-
ctu, cui lex nõ assistit, nec expresse reprobat.
f Exemplum in stipulatione f alteri facta. inst.
de ver. obl. §. alteri. vel in pacto nudo de iure
ciuili. Bar. putat, ꝙ de iure canonico ꝙuntio
validetur sicut pœnalis stipulatio super eo
apposita. d. §. alteri. aduerte, q̃n̄ præcessit pa-
ctum non dubito de iure canonico per c. 1.
de pact. & plenius de iuramento extraiudi-
ciali, q̃n̄ nõ est ꝫ legem: an ex eo detur actio
no. in c. venissent. de insti. dic vt ibi, & etiam
respectu iuris ciuilis. Ponit d. Ant. vnum no-
tabile, & singulare dictum, dicens, ꝙ vbicun
que præcedit obligatio nãlis iurm super illa
præstitum etiam de iure ciuili inducit obli-
gationem: per tex. in l. iusiurand. ff. de ope. li-
ber. ad idem l. j. §. debitum. ff. de consti. pecu.
Sed ego dubito in stipulatione alteri facta,
an confirmetur iuro, de quo vide bo. gl. in c.
quoties. 1. q. 7. & posset dici, ꝙ vbi oritur nã-
lis, ꝙ firmetur: aliàs secùs, q̃n̄ sit. colligitur ex
no. in l. stipulatio ista. §. si quis insulam. ff. de
ver. ob. & l. j. ff. de pact. vide quod plenè dico
super, ꝙæ. huius lib. vbi tango, an de iure ca-
32 nonico. quis possit alteri stipulari. ¶† Ex pre
dictis reuocatur in dubium, an valeat pactũ
g cũ iuro firmatũ de ñ cedẽdo bonis, g vide Fe.
ꝙ. 60. ī tẽ an iurm obliget fideiussores dotiũ
matrim. & in consi.
11. incip. viso. 2. vol.
cũ allegatis per Ias.
in l. si. de his. ver. no.
reg. ff. de transa.
f ¶Stipulatione. Et
ꝙ stipulatio alteri fa
cta validetur iura-
mento, vltra Anto.
hic. ver. sextus casus.
quando lex non resi
stit, & c. Idem tenet
Bal. in §. si quis alii. in
fi. insti. de inuti. stip.
An. in c. licet mulie-
res. de iurciu. libr. 6.
& per Anto. supr. in
prœmio Gregor.
vbi tenet, ex stipula
tiõe altari facta pos-
sit agi, si sit interpo-
situm iuramentum.
Quod tenet Bart. in
l. si quis pro eo. in 6.
membro. ff. de fidei-
iuꝺ. & Im. hic, dicens
ad hoc esse glo. sing.
in d. c. quoties. Et i-
dem tenet Bal. in au
then. sacramenta. C.
si aduer. ven. & in l.
pactum. in 9. q. C. de
colla. & in rub. C. res
ĩter alios acta. & Pe.
de Anch. in clem. de
iureiu. & in clem. 1.
in princip. de vsu &
Rom. in l. stip ulatio
ista. §. si stipuler. de
verbo. oblig. Bart. in
l. cum quis decedẽs.
§. codicillis. de le. 3.
prædicta intellige,
de iure canonico: nã
de iure ciuili non vi-
detur. posse agi ex ta
li stipulatione, ẽt in-
ramento vallata per
text. in l. certum. §. si
quis absente. in ver.
quia nec qui iurat.
ff. de contes. Et vide
Bald. in l. quod pro-
curator ex re. ff. de
procur. Imo. in repe.
huius c. ponit versi.
octauũ membrũ est.
g ¶ Cedẽdo bonis, Vide Ant. in vers. ex
hoc patet, &c. Et an
valeat iurm de non
cedendo bonis, vide
d. de Ro. in nouis. de
cis. 102. inc. vtrũ pos
sit renuntiari. & in
ant. dec. 102. inc. irẽ
no. qñ̄ aliquos. &
plenè ꝑ Im. hic in re
peti. Cõtrariam par
tem vꝫ tenuisse idẽ
Ant. hic. versi. ex his
deciditur. videlicet,
ꝙ valeat iuramentũ
de non cedendo bo
nis. vide Abb. hic in
quæstione, ex his de
cidiť an valeat, &c.

Bar. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sap.
a ¶Bellum mouẽs. Vide Bal. ī c.j. de mi. vasa. q ptu. est. Ale. in l. fi. qd in bello. ff. de ca. postli. reue. Mod. in l. ex. hoc iure. ff. de iust. & iur.
b ¶Vide Et idē not. ipsemet Pan. ī c. sanè qa. s. de of. delē.

Ant. Franc.
¶Circa istam mām absolutionis, relaxationis, vel interpretationis, aut dispẽsationis iuri putārem turius esse, q̄ nunq̄ debeat quis ꝫuenire iuſo, inconsulto Papa vel ecclesiastico superiore, ad quem spectat cognoscere de iuſo: an sit licitū vel non, seruandum vel non? & hēc illud interpretari, & decla- 1
rat, an debeat seruari 2
vel non: vt c. ad audientiam. de cle. nō resi. & c. venerabilē. 4
§. pe. de ele. & c. verū. in c. q̄to. & c. intelle 6
cto. hoc e. ti. & p. Sp. Iti de le. §. 6. ver. 24. 7
Et istud credo magis tutum: de quo ēt vide in solenni rep. Ant. Rose. qui mirabiliter commentauit istum textum.

Sebast. Sap.
9 ¶Carcerem. Vide Abb. in c. j. s. de test. cog. gl. in cle. pastoralis. ver. per violentiam. de re. iu. Iaſ. in rep. l. admonendi. ī mā fuge. ff. de iure.

Bar. in d. l. si quis pro eo, dicit, q̄ non: qa præceptum dirigitur ad personam d. Ant. tenet istud dictum, sed alia ratione, s. quia ꝫ bonos mores, cùm notetur quædam perfidia, & difidentia inter cōiuges, certè posset attentari ri ꝫrium: quia non sunt boni mores naturales: sed ciuiles, vt s. dixi. Nam ꝓcedit hoc ex quadam ęquitate posītiua. quę est variabilis: nā sicut adueniente paupertate vxor sibi cōsulit. vt in c. per vestras. de do. post di. rest. ita & à principio vſ, q̄ posſit sibi ꝑsulere: quia melius est ante tps occurrere: q̄ post causam vulneratam remedium quærere. l. fi. C. in q. cau. in inte. rest. non est necesse. vnde posset hodie lex statuere ꝫriū. Ita quod quis per iuſm posset renuntiare huic fauori: maximè arg. l. j. ff. sol. ma. & hic. Et hæc sufficiant pro complemento huius profundissimæ materiæ.
¶In gl. fi. intelligo gl. fm doct. quando directè fieret in præiudicium filiorum: tunc eſn non valeret: puta, quia bona essent obligata ex testamēto aui, vel aliter: secus si indirectè: nam semper præiudicat filiis: quia aliàs succeſſiſſent in re illa, si non fuisset alienata. & vide quod no. gl. in c. 2. de pact. lib. 6.

CAP. XXIX.

1 Ecclesiastica potestas fracte habet iurisdictionem in laicos.
2 Iudex ecclesiasticus compellit laicum relaxare iuramentū turpiter receptum in omni materia.
3 Propter delictū dominiꝑōt sua terra subiici interdicto.
4 Iuramentum de reducendo ad carcerem, an sit obligatorium.
5 Iurās an obligetur, si non cōsentiat ille cui fit iuramentū.
6 Si duo inuicem iurant, & alter iuste impediatur adimplere: secundò iurans non obligatur.
7 Bellum propriè sumptum quid sit & bona mobilia statim efficiuntur capientium. sed postea assignantur duci belli, ut ea distribuat. immobilia verò publicantur.
8 Non recognoscens superiorem potest iudicere bellum, & hodie inter Christianos non obseruatur ius captiuitatis & postliminij.
9 Recognoscens superiorem si iuste mouet bellum contra subditos, potest cognoscere quod subditi capiantur, & bona eorum, & ipsi capti dicuntur potius obsides, non captiui.
10 Mouens bellum iuste contra non subditos ut puta, pro defensione sua, uel rerum suarum, potest persequere & interficere cum moderamine inculpatæ tutelæ.
11 Imperator an iuste dośit iudicere bellum contra Papā.
12 Papa iuste potest priuare imperatorem, & alios reges.
13 Indubio an bellum dr̄e sumatur iustum uel iniustum.
14 Si aufero rem meam ab aliquo, an detur illi, à quo abstuli, actio ubi bonorum raptorum.
15 Licitum est mihi furto recuperare rem meam, si aliter illam recuperare non possum: non tamen per mendacium.
16 Vocati ad bellum iustum uel iniustum an agere possint contra uocantem ad damna & expensas.
17 Mandans tenetur de casu fortuito, de quo uerisimiliter erat cogitandum. (uocatos.
18 Vocans ad bellum, an possit agere ui bonorum raptorum contra illos, qui spoliauerunt
19 An uasalli seu milites uocati teneantur ire ad bellum.

Sicut & infra, ¶Fides etiam iurata seruanda non est ei, qui fidem frangit. Ego comprehendendo totum text. summo sic: Mouens bellum iniusſum compelliturresti tuere quæ per violentiam occupauit, & eos absoluere à quibus indebitè iuramenta extorsit. Hoc primò vsque ad versic. iuramentum. abinde vsque ad fin. secundum verum intellectum. hoc dicit. Non astringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit si ab alia parte non impletur, cuius respectu præbuit iuramentum. & vt patet ex prædictis sunt duæ partes. secunda ibi, iuramentum.
¶Et pone sic casum literalem. Quidā Henricus iniustè mouit bellum contra quemdam Io. in quo multa eius bona per violentiam occupauit: ac eum captum fortè ad iurandum induxit vt bona sic occupata non repeteret. vel secundum alium intellectum relaxauit, cum iuramento de reducendo ad vincula, & hoc fuit primum iuramentum de quo tex. in princ. loquitur. demum præstitit aliud iuramentum: de quo in fine literæ, & non apparet super quo: sed fortè secundum Hostien. iste Io. promisit Henrico centum libras, si ipsum non offenderet: & ille licet promiserit. & iurauerit fortè non offendere dictum Io. nihilominus eum offendit: quibus peractis iste Io. fuit conquestus Papæ, petens super omnibus de oportuno remedio sibi prouideri: Papa commisit causam quibusdam: quibus mandat respectu primi iuramenti, vt habetur in litera in princ. Respectu secundi respondet quid iuris: vt in versi. iuramentum. & sic clara est litera. ¶No. j. ex parte priori, quòd bellum
a meuens* tenetur restituere omnia occupata: quod procedit quando iniustè mouit bellum, vt in litera. in versicu. iniuste. aliàs si iustè fecit, non tenetur ad restitutionem: secundum Hostien. sed facit sua quæ occupauit. 23. quæst. 5. dicat & nota. 1. distin. ius gentium.
1 & infrà latius dicam. ¶†No. 2. ecclesiam habere iurisdictionem in laicos ratione pacis fractæ & posse directè inuasorem compellere ad restitutionem. Nam si benè ponderabis hanc literam, non fuit hic processum per viam denuntiationis cum nulla præcesſit monitio: sed via directa per viam querelæ fuit aditus Papa, cum super relaxatione iuramenti, quàm super restitutione inuasorum, quod singul. notabis pro intellectu capitul. nouit. de iudic. in ver. licet. & duplex potest esse huius dicti ratio. Prima, quia hoc dictū non poterat esse nō notorium in loco, ratione cuius Papa iurisdictionem exercet in laicos: vt dixi in d. c. nouit. Secunda, quia rumpendo pacem venit quis dicere contra principale præceptum Dei, meritò ipsius vi-
2 carius cognoscit, iuxta no. in cap. cum sit generale. de foro compe. ¶Not. 3. & tene menti, † quod iudex ecclesiasticus compesſit laicum relaxare iuramentum ab eo turpiter receptum nedum in materia vſuraria. vt in c. 1. s. eodem. sed etiam aliàs qualitercunque turpitudo repellitur ex quo ex parte recipientis non potest seruari sine dispendio salutis æternæ. Ex hoc & ex tex. infero, quòd etiam iuramentum turpiter receptum, obligat partem saltem secundario, aliter non posſet relaxari saltem à parte. nam absolutio præsuppo-
3 nit vinculum. l. decem. ff. de verbo. obliga. & c. ad dissoluendum. de despon. impube. facit ad ea, quæ s. dixi. in c. 1. ¶†Not. 4. quod propter delictum domini persęuerantis in contumacia, potest sua terra subiici interdicto, donec ille satisfecerit. & sic not. quod non est speciale in matrimonio id, quod habetur in c. non est. infra de spon
b sali. Ad hoc vide b bonam gloss. 24. q. 4. in summa. & 1. q. 3. in sum.
4 ¶†No. intelligendo, quòd iste præstitit iuramentum redeundi ad carcerem: quòd tale iuramentum est obligatorium. quod intelligo, quando bellum esset iustum, tunc enim peccaret non redeundo vel fugiendo carcerem. & vt not. gloss. 1. distinct. iusgentium. &
c & per Bartol. in l. relegati. ff. de pœnis, secus vbi detentio esset iniuriosa: & timeretur tunc de periculo personæ: quia tunc iuramentum non posſet seruari sine periculo salutis corporalis. 12. quæ. 2. §. fin. & no. s. eodem. si verò. vide gloss. ing. in e. pastoralis. de re iudic. in ver. per violentiam. & quod not. Io. And. super rubr. huius tit. in addit. Spec. & sic limita dicta doct. hic. Vnde oportet tunc intelligere istum text. quòd hæc absolutio fit ad cautelam, scilicet quo ad opinionem vulgarium. argum. s. eod. tua. vel quod hic non
5 erat timor personæ, sed rerum. ¶† No. ex secunda parte, ibi: si de assessu, quòd per iuramentum vel pactum nullus obligatur, nisi cō sentiat ille, cui fit iuramentum. quod dicit Pe. esse notādum. quod putat verum. do. Anto. nisi ratificet postea. Item hoc verum, quo ad obligationes partis: sed quo ad obligationem quæ dirigitur in Deum satis obligatur in absentia: per no. s. eod. debitores. & c. cum contingat. ego dico sic, quòd aut quis iurauit principaliter in fauorem Dei, id est, intendens principaliter Deo placere: & non requiritur alterius consensus. Nam Deus vbicunque præsens est: vnde constito de iuramento compellitur ad obseruantiam. s. e. c. & si Christus. in ver. licet. facit, quod no. Innocen. in c. ex parte de censi. Aut iurauit intendens principaliter placere parti: & tunc Deus recipit: sed ad commodum partis, licet absentis: & quia primaria obligatio dirigitur in Deum. s. eodem. debitores. verum si pars non curat de implemento, nec etiam Deus. in c. 2. & quod ibi no. de despon. & hoc respectu exigitur consensus partis. Sed non puto hunc esse intellectum huius capituli, quia consensus partis hic ponderatur ad inferendum: istum Io. non esse obligatum, si altera pars neglexerit seruare, quod promisit, sed credo quod ponderatur respectu tacitè conditionis, scilicet si ille H. obseruaret, quod promisit: quasi dicat si assensu vtriusque partis quisque iurauit respectu eus quod erat per alium implendum, non teneatur iste Ioan. implere,
6 si ille H. negligit obseruare, quod promisit. ¶†Sed quæro, hic dicitur illum Ioan. non obligari ex secundo iuramento, si ille H. negligit obseruare &c. quid si ñ negligit, sed necessitas vel aliud iusſum impedimentum eum excusat? Solu. dicit Hostien. secus esse. allegs. eodem. breui. & cap. querelam. sed certè illa iura non faciunt ad propositum nostrum. probāt enim solum quòd impedimentum excusat quo ad hoc, vt iurans non incidat in periurium, non obser uando quod iurauit: sed quod alia pars teneatur ad obseruantiam iuramenti, ex quo respectiuè iurauit, illa iura non probant: nec dictum est verum: quia iste videtur tacitè sub conditione iurare: scitum est verum: quia iste videtur tacitè sub conditione iurare: scilicet, si alter impleret quod iurauit, quod tenet hic do. Anto. & adducit not. in c. fina. de condi. appo. ego adduco text. cum ibi no, in l. si vno. §. item cū quidam. ff. de loc. vbi patet, quòd ex casu contin-

gente in personam illius qui locat operas suas salarium nō debetur. Ad idem, l. 1. C. de re mil. li. 12. & l. scio. ff. de annu le. & facit, qd no. Bar. in l. diem functo. ff. de of. assess. & l. in rebus. ff. commo. & l. si cum dotem. §. finautem. ff. sol. ma. ¶Secundò q̄ro, quid si iste H. nollet istū absoluere iuramento? dicit Host. q̄ ecclesia absoluet. vt in c. si verò. s. eod. vel hat prius compulsio, de qua in litera tu dic, vt plenè dixi s. c. 1. ¶Gl. 1. extende & declara vt s. dixi in vno not. Materiam glo. 2. statim reassumam: & dic vt dicam statim. Ad contrarium gl. fi. dixit Io. An. quòd ibi fides data fuit Deo: hic autem homini. Declaratu latius, vt dixi s. eo. ca. 2. vbi declaratur se-
d cunda pars huius ca. ¶†Nunc restat expedire quædam not. dicta Inn. hic, & in ca. olim. el 1. de restit. spol. quæ hic reseruaui: tum vt materia non esset sparsa: tum quia illud c. sa tis est oneratum sua materia intrinseca. & dicta hæc concernunt materiam belli. de quo etiam per doct. in c. pro humani. de hom. li. 6. dicam satis concluſiuè: quia materia de se longa est. Et primò quæro, quia hic mandatur inquiri si iniustè iste Henri. mouit bellū, quod dicatur bellum iusſtum vel iniusſtum. Sol. de hoc vide gl. 23. q. 2. in summa. vbi ponuntur quinq; species iniusſtitiæ. Host. in d. c. j. de hom. li. 6. & Io. An. post eum ponit septem, vbi vide. Sed tu expediendo ln. hic, & in d. c. olim. breuiter dicas, q̄ duplex est bellum: quoddā proprium, quoddam improprium. Bellum proprium est, quod autorita te iuris seu principis superiorem non recognoſcentis indicitur: vt est imperator: & ma
ximè Papa* fm Host. 23. q. 2. ca. 1. ff. de cap. & * postlim. reuer. in l. hostes. & ff. de ver. ſig. hostes. Papa autem nulli subest. de iud. nouit. & de ele. licet. in fin. & 9. q. 3. cunčta per mundum. & pro hoc quod Papa ex causa possit indicere bellum ꝫ laicos Christianos, vide ī c. pro humani. de hom. li. 6. vbi ratione delicti exponit bona laicorum quibuſcunque. Item inducit seruitutem vt in c. ita quorundam. de Iudæ. & 15. q. vlt. cùm multæ. cum fi. & in istis præsertim duobus consiſtit proprium bellum: vt. s. capti efficiantur serui, & bona efficiantur capientium. Ex his sequitur tertium. s. ius postliminij. de quo ī l. postliminium, & l. si quid bello. & l. hostes. ff. de cap. & est intelligendum q̄ bona efficiuntur capientium à principio: tamen debent post ea assignari duci belli, vt ea distribuat inter pugnatores fm eorum merita: & ita seruatur de facto. Sic intellige, quod leg. & no. in d. c. dicat. 23. q. 5. l. si quid bello. præal. & per Bar. ibi: qui hoc tenet. & idem gl. in d. c. dicat. Et quid si postliminium, vide tu cano. gl. 1. dist. iusgentium. & intellige p̄dicta de bonis mobilib. Nā immobilia ñ efficiunt capientium, sed publicantur: vt le. & no. in l. si capti uus. §. j. ff. de cap. & p Bar. in d. l. si q̄ de bello. Ite prædicti effectus sequuntur etiam ex parte illorū qui mouent bellū ꝫ Romanum pontificem in d. l. hostes. Ita q̄ ꝓpriū bellum est,

a * Sebast. Sap. ¶Papa. Quando bellum iusſtum possit mouere autoritate ecclesiæ, ponit Fel. in c. excommunicamus. ī. de hær.
b * Sebast. Sap. ¶Prædicti effectus. Quomodo hoc possit procedere, cum ex vna parte oporteat, q̄ bellum sit illicitum, declarat Iaſ. ī l. ex hoc iure. ff. de iu. & iu. in gl. j. & ibi etiam tangit, q̄ bellum dicatur iusſtum: de quo latè per diuum Thomam 2. 2. q. 40. art. i. & p Io. Fab. & alios in §. fi ab hostib. inſt. quib. mo. ius pa. po. sol. & Io. de Lign. in tract. suo de bello.
c ¶Quod sic. Et idē dicit Rul. l. ex hoc iu re. ff. de iu. & iu. in re ge Aragonum, & in rege Francorum, q̄ non recognoſcunt imperium. c. per venerabilem. q̄ fil. sint le. & dicit, q̄ dum es 7
set in conſ. Constantiæ, q̄ eorum legati publicè ꝓtestati sūt se venisse tanq̄ fideles Christiani, nō qa recognoſcerent imperium. Ad idē, qd ꝫ non regnoſcentes Imperium possunt mouere bellū, sicut imperator: vid Old. cō. 70. Et scias q̄ dux Mediolani in plenitudi nē potestatis, sicut Imperator fm Ang. in conſ. 217. inci. in cā accusationis. & d eo, & de eius suprema potestate, vide a Pau. de Ca. cōſ. 225. inc. ad primum, pro pe fin. 2 filij. Eodem modo Veneti sunt ī quasi possessione libertatis quam præſcripserunt ꝫ Imperium fm Bart. in d. l. hostes. Bal. in rub. ff. de rer. di. l. sanè. ff. de iniur. & ibi Ray. expreſsè ponit exemplum d gulfo Venetorum: Angel. conſ. 289. inc. thema tale est. Dicit Alberic. de Ros. in l. j. C. de sum. tri. se vidiſſe priuilegium libertatis, & exemptionis. Venetorum bullatū bulla aurea, & refert. Ia. Alua. in c. j. in pr. qs dicatur dux, vel comes. & an alius quā Imperator possit in dicere bellum? Ponit Spe. in ti. de 1. & 2. decret. §. 11. circa medium. Item vltra prædicta, quæ bella dicantur licita, & quando & quib. liceat bel lū indicere, vide Bal. & Alb. d. l. ex hoc. & Bal. in l. j. in pr. C. de cad. tol. Ang. in q. inc. renouata guerra. circa pr. & Io. de Lig. in tract. de bello. Item scias, quod cunque bellum de mundo nunquam esse licitum nisi diffidatio præcedat. inquit Io. An. in c. p humani. de hom. in 6. Nou. quem refert & sequitur Bal. in l. 2. C. de seru. & aqua. & in l. si manumissori. de obse. pa. fil. præ. Quid autem in duello, quod inter duos fit: vnquid de iure sit licitum & concedi, possit, habe-

tur in c. ex tuarum. de purg. can. & in c. j. & 2. de pur. vul. & c. j. cle. pug. in duel. aliqud per gl. in cle. pastoralis. in pr. & ibi Car. in 5. q. de re iu. ponit Io. de Ana. in rub. in c. j. in d. ti. de cle. pug. & ibi no. ponit Spe. in ti. de acc. in ver. quid si. & seq.

Ant. Fr. ¶Circa istud, qd hic dr̄e de Venetis, dicas, q̄ Bar. dicit in d. l. hostes. d populo Romano, q̄ ex præscriptione acquisiuerūt libertatem. & vide Bal. in l. j. ff. de rer. di. vbi dicit, q̄ sunt dñi maris Adriatici, & littorum eius, licet in genere, nō in specie: qa littora sunt ciuitatum adiacentiū litori. & vide Bal. in l. pe. C. de cōd. inſcr. & Bart. in l. quominus. in 2. q. de flu. & Sal. in l. 3. C. de nau. fœno. adde q̄ ciuitas in mari, vel vicina mari, hēt dominium & iurisdōem in mari vſq; ad centū milliaria, vt dicit Bar. in trac. Tiberia. in 2. part. in tract. insula. in pr. & vide Bar. Cæpo. in tract. d fer. ruſt. præ. in tit. de mari. & eundem in l. eum qui vectigal. ff. de verb. sig.

Anto Franc.
¶Per quem possit dici bellum vide q̄ notantur in c. olim. 3. de restī. spol. & per Alc. in hostes. pof Bar. ff. de cap. & postli. reuer. & ī l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. vbi declarat, q̄ sint bella licita, & q̄ non & an alius quā princeps, possit bellum ī dicere. & vide Ol. ar. in consil. 77. & vide do. Card. in cle. 1. de sepult. & vide Bar. in l. si quid bello. ff. de capti. & per gl. in ca. 1. 23. q. 1. adde, q̄ bellum cōtra infideles est licitum. secundū Bar. in l. 1. C. de paga. & vide Inn. in ca. qd super his. de voto.

Ant. Fran.
¶An, & quando, & à quo possit indici duellum, vide Spe. in ti. de accu. in §. 6. 1 ver. quod si. & seq. & vide Alexan. post Bartol. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. & quibus casibus permittatur de iure canonico vide Bal. in ca. 1. de pa. tenen. in vſi. feudo. & adde quòd duello non debēt interesse clerici, qui sunt irregulares, si faueant alteri ex partib. vide Car. in cle. 1. in §. porro. de sta. mona. & Ba. in l. ius postliminii. C. de pos. vbi dicit, q̄ duellum non dicitur illicitum quando id permittit consuetudo generalis.
d ¶Vide Bal. in l. 1. C. de sacrof. eccl. in 14. q. eo. modo capti in bello ciuili nunquam efficiuntur serui capientium, secundum Bal. in l. j. in princ. C. de cadu. tollen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Cõpensatur. Põdera, quia in ꝟrium est text. in l. 1. ff. de alea. vbi si rapina fecerint inter se, cõpetit actio vi bono rap. l 3 f. dignissimi. And. Bar.
b ¶ §. si debitorem. Istud est ꝟ l. si quis in tantam. C. vñ vi. Nõ obstat. §. si debitorẽ. quia loquitur l alio casu. And. Barb.

Zacharias.

c ¶ Furto subtrahere. Ego puto opi. Inno. de qua hic, nõ esse veram per ea quæ no. Bar. ī l. si ex stipulatiõe. Ale. post Bar. ī l. eum qui. ff. de fur. vbi tenent Imol. & alij doct. qd hoc casu teneat actione furti vt fur & prædo.
d ¶ Licet mentiri. Mentiri istud vt ꝟ l. cùm pater. §. Ttio fratri. ff. de leg. 2. vbi cũ dolo põt quis excludere alium. And. Barba.

* Sebast. Sapia.

d ¶ Licet mẽtiri. Ex hoc Bar. inuehitur ꝙ aduocatum mẽtiendo pro clientulo, vel pro fideiussore. ī l. & eleganter. §. fi. ff. de dolo. & ibi etiam Bal. inuehitur ꝙ Cardinales, qui dicunt aliquem esse idoneũ ad beneficiũ, cũ sit indignus: Quod autẽ sit licitum furari rẽ suam, tenet Fel. in c. 2. j. de sponsali. in c. qm. j. de simo.

no. de sen. exe. lib. 6. possunt tñ interesse bello sed non pugnate propriis manib. sed clamare possunt. Pugnare & capite: sed caueãt ne dicant, occidite: vt no. in ca. significasti. el 2. de homi. & ca. ex literis. de excess. præla. de quo vide bo. gl. in c. sciscitaris. 7. q. 1. & quod leg. & no. in c. ex multa. de voto. & 23. qu. 8. hortat & c. igitur. & si clerici sunt nõ habẽtes iurisdictionẽ: tunc dic, vt dixi in laicis nõ habentib. iurisdictionẽ, vt liceat se & bona defendere etiam iniiciendo manus in clericos: sed cum moderamine inculpatæ tutelæ de quo plenè leg. & no. in præal. c. olim. non tamen debet pro defensione rerum procedere ad decisionem vel alia sæua. vt in c. suscepimus. de hom. de quo dicendum. vt no. in c. olim. Quando autem bellum non indicitur à principe, nondicitur propriè bellum
11 fm In. & bene, sed potius defensio. ¶ † Sed circa dicta quæro, dixi s. proprè bellũ indici ex imperatoris edicto: quid si imperator mouit bellum nunc ꝙ Papam nunquid dicitur iustum: & pone in terminis quos ponunt Io. An. & Host. in d. ca. olim. Imperator iniquus & peccator, monitus se non corrigit, sed peiora ꝑmittit, & tãdẽ excõicat ꝑ Papã, & oĩa ꝓtẽnit: mouẽs tandẽ bellũ & indicẽs pp hoc ꝙ eccl'iam, diceturne iustũ bellũ ex parte ipsius, cum ab imperatore sit indictũ: Et primò fm illos, q dicunt duas hẽ iurisdictiones. s. t. palem & spiritualẽ, sic adeò ꝓcederet, vt vna nõ subsit alteri: & qnihil ad ecclesiam de tpali. b. oportet fateri q sic. fꝫ absit hoc fm Io. An. & Host. à fidelium cordib. Imperator. n. ex officio est aduocatus ecclesię: vnde non debet eam impugnare, sed potius à malignorum oppressionib. liberare. d na. ex libe. ven. c. vno. & adde bo. text. in cle. Romani. ꝙ. eo. tit. quinimò tanta pertinacia fm eos vix carere potest labe hæreticæ prauitatis. Ad hoc quod not. ꝙ. de hær. excõicamus. & in tãta iniquitate ẽt si Papa in tẽporalib. esset inferior, fieret superior, pp peccatũ ipsius. ar. 40. dist. multi. in fi. tñ certum est q papa est superior. vñ ipsum electũ examinat, approbat, & improbat. de elec. venerabilem. & circa hoc vide qd plenè dixi in c. nouit. de iudi. Et finaliter in hac qõne cõcludit tale bellũ esse iniustũ, & qd in hoc casu ꝙ iniquũ principẽ tenent oẽs fideles & catholi-a
ci ecclesiæ adherere: quo, ẽt si vasalli imperij sunt, põt papa ex hac cã absoluere ab obseruantia ꝓstiti iuri super fidelitate: vt patet. 15.
12 q. 6, nos sanctorum. & c. iuratos. cũ si. ¶ † Ego amplꝰ dico sic. ſ. Papa potest ex cã ardua priuare Imperatorẽ, & alios reges: & ꝙeos in dicere bellũ publicũ: vt no. in d. c. venerabilem. de ele. & c. nouit. de iud. & 15. q. 6. alius. & in c. pro humani. de homi. lib. 6. & not. glos. iuncto fex. in c. ad apostolicæ. de re iud. lib. 6. & doct. in c. ex gestis. de cleri. non resi. & hodie optimè facit, quod habeẽ in extraua gat. Bonifacij quæ incipit, vnam sanctã. Potest. n. Papa ex cã ardua iurisdictionẽ in tpalib. quã à Deo suscepit in habitu deducere ad actũ ꝙ quoscunq; vt plenè dixi in d. c. nouit. vbi videas. Itẽ dico, q non eo ipso qd imperator vel Papa indicit bellũ ꝙ aliquẽ etiã inferiorẽ df iustum. Nã & ipsi peccare possunt 40. dist. si Papa. & 9. q. 3. aliorũ. & d. c. ad apostolicæ, & cle. pastoralis. de re iud. Habent. n. summi principes à Deo potestatem pascẽdi, & rectè iudicandi subditos, non autem delinquendi, seu opprimendi. 40. dis. ca. 1. & d. c. alius. oportet ergo q subsit legitima & naturalis cã: vt puta, quia sunt contumaces & rebelles ecclesiæ, seu imperio. Posset tamen admitti vt in dubio præsumatur legitima causa in principe: iuxta no. per legistas in l. prescriptione. & in l. si. C. si ꝙ ius vel vti. publ. & per aliquos in c. quę in ecclesiarum. de consti. Puto etiã, q ex causa legitima nõ posset Imperator indicere bellum contra personam Papæ: non dico contra ecclesiam: vt si Papa esset hæreticus & non posset iudicari per ecclesiam vel schismaticus, vel alias incorrigibilis & ecclesia non habeat qd faciat, de quo remitto ad ea quæ habẽt ī c. principes. & c. regũ. 23. q. 5. & in c. in nomine dñi. 23. dist. & c. nec licuit. 16. dist. & ad hoc no. in c. cũ nõ ab homine. de iud. & in c. nõ
13 vos. & c. de ligurib. 23. q. 5. & vide gl. ī c. tua. de deci. ¶ † Ex his infero ad aliam qõnem, an in dubio bellũ præsumaꝫ iniustum, vel iustũ facit iste text. q iustũ: qa dicit, si constiterit, q iniustè mouerit, &c.

& sic onus probandi incumbit asserenti illud iniustum. Host. hic tenet ꝙrium dicens q regulariter omne bellum præsumitur iniustum & damnatum. C. de gla. l. 1. lib. 10. & de pur. ca. 1. & 2. cum suis concord. ad istum tex. respondet dupliciter primò, q verbum constiterit, poterit referri ad verbum iniustè & tunc dicit constare de iniustitia, eo ipso q non constat contrarium allega. in simili. C. qui mili. non pos. l. super seruis. lib. 12. Ex quo not. q istud verbum, si ꝙ constiterit, positum in aliqua dispositione non immutat ipsius nãm: sed satis dicitur constare ex quo ius cõe fundat intentionem agentis in illo casu. Secundò hoc verbum si constiterit, potest referri ad verbum mouerit. & tunc tex. non facit vt bellum præsumatur iustum. & est tunc sensus literæ: si constiterit q H. mouerit bellum ꝙ Io. nam facta non præsumuntur. de offi. del. cg. cum iure. & fm Host. hic, cum quæritur de restitutione damnorum datorum in bello debet quæri quis fuerit bellum mouens: quasi illi sit imputandum totum commissum in illo conflictu. C. de vi pub. vel pri. l. quoniã multa facinora. ff. ad leg. Aquil. si ex plagis. §. 1. & ideò in litera Papa mandat inquiri, si iste mouit bellum. Dic tu hoc procedere respectu restitutionis dãnorũ. sed respectu eorũ q fuerũt occupata in bello distingue vt s. in q. præce. dixi. Item dico primum d. Host. procedere in bello indicto à recognoscẽte superiorem vt tunc in dubio præsumatur iniustum: si aũt fuit indictum à supremo principe, puta ꝙrium, vt dixi s. in 2. q. per ea, quæ no. in d. l. si. & l. præscriptione
14 C. si ꝙ ius vel vti. pu. ¶ † Quærtò principaliter quæro: pone quod tu tenes equum meũ: & qa mihi repetenti denegas, aufero tibi aliqui violenter: nunquid dabitur tibi actio vi bo. rap. ꝙ meò vi prime q sic. arg. in l. extat. ff. quod me. causa. Sed in ꝙrium facit, quia adeo delinquis tu, qui qd meũ est mihi reddere denegas, sicut & ego, qui te spolio: quia nõ multũ interest iniustè detinere, vel inuadere aliquem vt in c. sæpè. de restit. spol. Et dici Ange. q si quid inuenisti, & nõ reddisti, rapuisti. 14. q. 5. si quid inuenisti. Ergò vt, quod si in hoc casu agis ꝙ me obstat tibi exceptio paris criminis, vt dictũ est. Sol. dicit Inn. hæc delicta esse circa diuersa: ideo non compensantur. Item quamuis inuadere & detinere alienum, parificentur: hoc verũ ī foro animæ: vt dicitur in d. c. sæpè. secus in foro iudiciali, in illo. n. non punitur detinens ex sola detentione: nec etiã cogitur restituere rem alienam, nisi probanti intentionem suam. l. fi. C. de rei vend. Inuadens verò ex ipsa inuasione punitur & restituere tenetur. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & 16. q. 6. c. 1. Sed is, qui detinet in contentioso foro potius negligensvel culpabilis iudicandus est, quàm de linquens: is verò qui inuadit, verè deliquens & criminosus est. De culpa autem siue negligentia non admittitur compensatio ad delictum, quod cuipæ præponderat. ff. ad legẽ Aqui. l. si ex plagis. §. 1. fm Host. & fm Inn. exceptio culpæ non impedit prosecutionẽ actionis de dolo vel de crimine ff. sol. mat. si mora. Alij dicũt, & melius fm Inn. q qñ spoliatus suum spoliatorem spoliat: & si vtrique contra alterum actio vi, bo. rapto. & etiam iniuriarum cõperat, ob stat tamen alteutri exceptio compensationis in quantum alterius spolium vel iniuria poterit æstimari. Sic n. intelligitur, q dolus cũ dolo cõpẽsatur. a & q paria crimina mutua compensatione tollantur. de adul. c. pe. & v li. ff. de dolo, si duo. adeo quòd non solum pecunia compensatur. sed etiam redditio coningalis debiti, vt in iurib. præalle. quo autem ad pœnas temporales seu ad spirituales, si ue etiam pecuniarias, quæ in applicantur fisco nulla fit compensatio: imò qui delinquunt, debent luere pœnas suas: vt patet. C. de modo mul. per totum. & no. in d. c. intelleximus. de adul. quæ verba no. Et primum dictum dico procedere, quando quis potest res suas recuperare per iudicem. alias autẽ in defectum iudicis, potest dominus rem suam etiam violenter, si aliter facere non potest, recuperare. arg. l. nullus. C. de Iudæ. & l. ait prætor. §. si debitorẽ. bff. de his q in frau. cre. no. Inno. in d. c. olim: & Bar. in d. §. si debitorẽ. &
15 gl. 1. dist. iuste tũ. ¶ † Dicit ẽt notabiliter Inno. in d. c. olim. q si rem meã non possum aliter recuperare, licitum est mihi illã furto subtrahere c dũtũ aliter à detentore iniusto scãdalũ nõ oriat. nõ tñ
13 eam recuperare per fraudem seu mẽdacium. Et no. hoc vltimũ facit, quia non licet mentiri d etiam propter salutem alterius. 22. q. 2. ne quis, & c. super eo. de vsuris. Et sic limitat gl. no. in c. cupientes. de e-
16 le. lib. 6. in ver. malignantũ. ¶ † Quinto quæro an vocati ad bellũ iustũ vel iniustũ agere possint ꝙ vocãtẽ ad expẽsas & dãna q. ꝓpter hoc passi sunt? Sol. Host. & Inn. latè hic prosequuntur. Cõcluso eo rum est, q si bellum erat iniustum, non habent occasionem mandati, vel aliam ꝙ mandantem seu vocantem: quia in re turpi non ꝙhitur obligatio. Insti. manda. §. illud quoque. & ff. eo. l. si remunerãdi. §. rei turpis. Aut erat bellum iustum, & tunc habent actionem mandati contra vocantem, nisi causa pietatis vel humanitatis, siue parentelæ hoc faciat. arg. ff. de neg. gest. l. Nesennius. 23. q. 3. non inferenda. & c. si qñ. vel nisi ad hoc ex debito teneantur. 11. q. 3. si dominus. & c. Iulianus. & no. bene istos casus. De istis, qui tenent ex debito, dicit Inn. q excusantur si inimici, damnum dederint, nisi notoriè esset bellum iniustũ: vt in d. c. Iulianus quia in dubio obedire tenentur.

Sebasti. Sapia.

a ¶ Vocari. Vide Bal. & alios. in c. 1. quib. mod. feudũ amittatur. & in c. 1. de ꝓhi. feu. alienatione. per Fede. vbi dicit q vasalli fe-qui tenetur dominũ, etiam si foueat cãm iniustã.
b ¶ Nimis. de verbo, vsurpauerit, in tex. posito, vide d. Ant. in ver. not. de verbo vsurpare, quod denotat vitium, &c. aliquando tamẽ sumitur in bonam partem vt est bonus text. in l. si. solennib. C. de fi. instr. sicut dicimus de verbo, occupare, de quo est gl. ordi. in c. generali. de elec. 6. & vide Arch. in c. prędia. 12. q. 2. vbi dicit, q verbũ vsurpare aliquando sumitur pro re illicita, vt ibi: aliquãdo sumitur ꝓ frequẽti vsu, vt le. 2. ff. de vsu. & vide Arch. ī c. priuilegium. l. j. q. 3. vbi dicit, q verbum, abuti, & verbum vsurpare, summuntur in bonã partem. adv num quodque allegat iura. & est differẽtia inter verbum, vsurpare. & occupare. vt l. naturaliter. ff. d vsuc. quod not. ad practicam.
¶ De hoc verbo, vsurpare, quid significet, dicas, q vsurpatio est interruptio vsucapionis ex frequenti vsu. Vt in l. 2. ff. de vsucap. & dicas, q licet verbum vsurparevt plurimũca piatur in malã partem, tamẽ quãdo que etiam in bonã, vt hic per ist. & vide do. Car. in cle. 1. in prin. & in
17 14. q. de deci. vbi dicit, q vsurpare & detinere, differunt: nam detẽtio refertur ẽt ad ea, quæ cum aliquo titulo detinẽtur, saltẽ colorato, vt
19 ibi latè per eum. a

Sebast. Sapia.

c ¶ Possessores. Vide Bar. in l. p hãc actiõẽ ff. de rei vẽ. vbi declara qũo Impator dicatur dõs totius Mũdi. tenentur. 11. q. 3. quid ergo. 23. q. 1. quid culpat. Aduerte intelligo. n. q isti, q ita tenẽtur etiã in dubio excusantur. Nã & alij excusantur si certum est, bellum esse iustum: vt in c. dilecto. de sent. excom. lib. 6. & quod not. gl. 23. q. 8. in sum. & Inn. in d. c. si verò de sen. excõmu. quasi in dubio isti non excusarentur, ex quo ex debito non tenebantur. ar. c. iuuenis. de spõsa. & quod no. gl. in c. vno de scru. & sic intelligo hoc dictum Inno. sed subditi in dubio excusantur: quia tenẽtur obedire.
18 d. c. qui culpatur. Dicit etiam Inn. quod vocati, qui non tenebantur, possunt agere cõtra vocantem actione mandati: etiam ad dãna quæ contingunt casu fortuito, dummodo verisimiliter cõtingere potuissent, quasi vocãs hoc debuit cogitare à principio. & sic dicit intelligendam l. inter causas. §. non omnia, & §. impendia. ff. manda. secus vbi damna cõtigissent ex casu fortuito qui verisimiliter non fuit cogitatus. vt d. §. non omnia. q sunt verba valde notanda: maximè in materia fideiussionis: licet sit secus in commoda to: quia commodatarius non tenetur de casu fortuito: vt in ca. vno. de commo. sed hoc contingit ex natura mandati: quia mandatarius regulariter agit ad omnia impendia. cũ non intendat facere de suo beneficium d. §. impendia. & de fideiusso. in c. peruenit. & c. constitutus. & circa hoc latius inst at hic Inno. quod s. dixi in vltimo summario & intelligo prædicta in eo qui gratis suscipit mandatum. nam si aliquid mercedis recipit, non dicitur mandatarius, sed locator. Mãdatum. n. debet esse gratuitum: vt in le. 1. ff. manda. Vnde puto, q isti, qui veniũt pretio seu mercede ad bellum, vt sunt hodie stipẽdiarij, nõ possunt agere ad damna quæ contingunt si ne culpa saltem leui, mandatarij. arg. in l. cõtractus. ff. de reg. iu. Nam ibi contractus perficitur gratia vtriusq; sed mandatum explicatur gratia mandantis tantum. Et circa prędicta Inn. format aliam quæstionem notabilem de eo qui mandauit alicui, vt faceret sibi aliquod ædificiũ in insula circundata mari, propter quod mãdatarius ex casu naufragij incurrit multa damna: nõquid possit cõtra mandantem agere? & in hoc multum instat. tandem concludit, q potest: dummodò casus talis sit, quem non incurrisset, si mãdatum non habuisset. arg. l. si pecunia. ff. de condict. ob caus. Mihi videtur hoc dictum contra d. §. non omnia. vbi dicitur, q vbi mandatarius fuit spoliatus in vita latronib. nõ agit contra mandãtem: ideò placet mihi plus distinctio facta s. aut verisimiliter, aut nõ, & c. videtur sentire Io. An. in regula damnum. de
18 reg. iu. in merc. ¶ † Sexto quæritur, ex quo mandator tenetur vocatis pro damnis: vt s. dictum est, nunquid vocans possit agere vi bono. rap. contra illos qui vocatos per eum spoliauerunt: Inn. concludit, q non: quia res oblatæ non erat de bonis suis, nec erat ipse detentor. Ad hoc. l. 2. §. in hac actione. ff. vi. bo. rapt. sed ipsi homines spoliati singuli agere possunt. In his autem casib. & similib. dat Inn. bonum consilium: vt mandator satisfaciat spoliatis: sed ante satisfactionem cedi fibi faciat actiones: sic enim agere poterit cõtra spoliatores. C. manda. l. pen. & fi. post solutionem autem non prodest facta cessio, nisi de ipsa facienda antea conueniret. vt ff. de sol. l. Modestinus. quod no. ¶ † Vltimò hic quæro an vasalli seu milites vocati a tenentur ire ad bellũ? dicit Inn. q de iure est, q vasalli, licèt teneantur esse in consilio, & auxilio, q dominus non lædatur. 22. q. 5. de forma non tamen milites debẽt ire cum armis in seruitio domini: nec aduocati tenentur ꝓ eo aduocare. vel alia seruitia ei exhibere, niti ex pactis ad hoc teneantur ad munera perso nalia cum sumptu, vel sine sumptu, vel nisi in casib. qui ponuntur in vsib. feud. vel nisi consuetudine debeantur: Hæc sunt verba formalia Inn. satis generalia & obscura: & in eadem forma hic recitata per doct. de materia Io. And. remittit ad not. in ca. 1. de feu. & ad sum. Host. eod. ti. §. quid sit fidelitas: & ibi specificè non tangitur de militib. & aliis subditis. Ego sic dicerem, q sub vno domino quidam sunt vasalli propriè: vt puta tenentes ab eo feuda: Quidã sunt vasalli impropriè: vt quia sunt dũtaxat subditi, rõe originis vel domicilij: nil tñ tenent ab eo, sed subiiciuntur ratione nudi exercitij iurisdictionis. Accedat ad hàc distinctionem, quod not. Bar. in l. 1. de iudiciis. & melius in l. 1. §. & post operis. in fi. de noui ope. nunciat. vbi hanc distinctionem in alia materia sentit, & vide quod no. Host. in c. proxima, vbi dicit, q non eo ipso quod quis habet possessionem intra. aliquam prouinciam, tenetur domino ad fidelitatẽ præstandam: quia res non præsumuntur feudales nisi probẽtur: qd latius ibi dicam. Quidam sunt milites veri, vt illi qui iurant ea, quæ ponuntur pet gl. 1. in l. pen. ff. ex quib. cau. ma. & inter cætera non euitare. mortem pro republica: & isti olim habebant salaria de publico. Quidam. n. sunt missi milites non veri: sed tantum respectu honoris, qui ista non promittunt, sed viuunt, vt alij ciues de quib. per Cyn. in l. 1. C. de iuris & facti ignorã. His præmissis distinguere sic: q aut dominus vult alios pro libito voluntatis inuadere nõ fauore reipublicæ: & non tenẽtur ex debito aliqui eum sequi ad bellãdum etiam si fiat vasalli arg. c. de forma. 22. q. 5. nisi aliud habeat cõsuetudo vel pactum. & sic potest intelligi quod dicit Inn de militib. Potest. n. de militib. generaliter intelligi. i. de militantib. seu aptis ad pugnam. Aut dominus inuaditur: & tunc si timor est subitaneus & improuisus, credo, q omnes apti ad pugnam seu custodiam teneantur fauore reipublicæ: nam & clerici hoc casu tenentur ad custodiam. vt in c. peruenit. & quod ibi notatur de immũn. ec. facit 23. q. 8. omni timore. & c. si nulla. Aut non talis timor subest: & tunc puto, q vasalli propriè dicti, tenẽtur per d. c. de forma. Item de militib. propriè sumptis d. l. pen. alios verò non puto compellendos: dummodò dominus sufficiat de per se ex reditib. quos habet a laico. Nam propter hoc honorãt dominum in reditib. gabellis & similib. vt eos necessitatis tempore dominus defendat, argu. 23. q. 5. principes. & c. regum. Si autem non sufficiat per se: tunc puto omnes teneri pro salute domini & patrię d. c. si nulla. & c. omni timore. & hæc sufficiant. Abbas.

CAP. XXX.

1 *Clerici tunc præstant iurauentum laicis quando ab eis habent feudum.*
2 *Concessio generalis totius prouinciæ facta ab imperatore uni: non præiudicat habenti castrum in illa prouincia ex concessione imperatoris uel præscriptione.*
Ius canonicum potest dici ius diuinum.

b Nimis. b Clerici non habentes temporalia à laicis non tenentur eis præstare iuramenta fidelitatis. primò ponit factum reprehensibile. cui secundò prouidet ibi: quia. ¶ Casus literalis loco ponit illud, quod sequitur, per Bernar. s. Clerici iuramentum fidelitatis seruare non debent, cum nihil temporale teneant
1 ab eis: quia seruus suo domino stat, aut cadit. B. ¶ † Quæro primò, quid si clerici tenent temporalia à laicis: nunquid tunc tenẽtur eis præstare iuramenta fidelitatis? Sol. text. hic à contrario, videtur. q sic, & sentit gl. 1. dicens, q tunc in illis temporalib. clerici essent inferiores de maior. & obe. c. solitæ. Aduerte, non intelligas hoc ruditer in omnib. temporalib. qualitercunque à cleticis possessis: qa esset contra c. nouerint. 10. q. 1. sed intelligas in temporalibus quæ tenentur in feudum à laicis: ita, q laici sunt dñi feudorum, & hoc videtur iudicio meo velle litera, ibi: obtinentes ab eis, &c. non ergo sufficit, q obtineant temporalia in prouincia laicorũ, nisi obtineant ab eis. & hoc voluit Inn. in c. solitæ de maiori. & obe. sic intelige hic tex. Hoc etiam videtur velle Host. hic dicens, q non hoc ipso, q aliquis renet temporalia intra regnum. vel prouinciam alicuius, debet illi fidelitatem, nisi ipsa se habere in feudum recognoscat: qa nõ præsumitur feudatarius nisi probetur. Nã à primæuo iure omnis persona & omnis terra libera erat. 1. dist. ius autem gentium. Et facit autoritas Genesis, quam ponit gl. in c. quanquam de censi. lib. 6. per quam patet quò non omnis res temporalis est feudalis. Et not. hoc dictum: quia loquitur non solum in reb. temporalibus possessis à clericis sed etiam à laicis quibuscunque. & facit quod s. dixi in c. proximo. hoc etiam voluit Inn. etiam respectu infidelium, & vt ipsi sine peccato possideant ex dispositione iuris naturalis & gentium: vt pulchrè per eum videre poteris in c. quod sup his. de voto. Ex quib. collige, q reges & alij domini terrarum non fundant intentionem suam super singularib. reb. & possessionib. ipsarum prouinciarum seu terrarum: nec super vtili nec super direc to dominio. vnde illarum rerum possessores c non possunt dici respectu illarum vasalli. Nec obstat si opponatur de c. omnes basilicæ. 16. qu. 7. vbi dicitur, q oẽs ecclesiæ existentes in diœcesi sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Seruare iurm. Tu pondera, quia istud iurm emanauit ad finem litiū & etiā tenebatur iurare vt non consparet p̄ principem. vt in c. si quis laicus. 22. q. 5.

Andr. Barba.

b ¶ Tenebantur. Faciat, quod dixit Bar. ī l. j. C. de sum. tri. q̄ statuta laicorum honesta ligāt clericos. An. Barb.

c ¶ Non excusāt. Pondera, quia p̄sidera̅ qualitate extorquētis induc it iustum metū. c. cū inter R. senio rem. de elect. & l. j. C. si rector prouinciæ. And. Barba.

sub potestate ep̄i: quia subsunt, quo ad iurisdictionem, nō ā quo ad dn̄ium. Nam bona spiritualia non sunt ī alicuius dn̄io in c. si. de regul. iur. & insti. de rerum diuisio. §. nullius. & ita potest dici ſm Host. quo ad bona tēporalia vt quo ad iurisdictionē subsint dn̄is loco rum. & idem videtur in incolis, & sic p̄t intelligi. ff. ad Muni. l. incola. & ff. de cēsi. forma. §. si vires. & ff. de publi. l. imperatores. & C. vbi in rem ac. l. si. ff. de offi præfect. vrbis. l. 1. §. cūvrbem. non autē subsunt quoad dn̄iū directum vel aliam seruitutem, nisi probet impositam vel annexa. j. de censi. licet. facit 10. q. 3. quia cognouimus. & 28. q. 2. Elutheri⁹. & consi. sequenti. hæc vera secundum Host. vt dominus prouinciæ habeat ius in tota p̄uincia, nisi aliquis præscripserit omne ius in aliqua ciuitate vel castro intra prouiciā, maximè si nomine alterius superioris hoc possedit & præscribit. argu. de præscr. cùm ex officij: potest. n. tale castrū cum territorio ad alium dn̄m pertinere: & sic facere pe se territorium à prouincia. ar. ff. de verb. sign. l. pupillus. §. territorium. & j. deverb. sign. c. cùm in partib. ff. de verb. signi. l. fi. Tu vide, quod ī simili no. Io. An. in c. si ep̄s. & de offi. ordi. li. 6. & quod dixi in c. cùm contingat. de foro compe. de eo qui præscripsit iurisdictionem ep̄alem in certa parte diœcesis. & dic, vt ibi. Et not. hic dict. Host. Sed quatenus dicit istum præscribere omnem iurisdictionem in castro, maximè si possidet nomine alteri⁹ videturvelle per istam dictionem, maximè, q̄ nomine suo posset præscribere contra superiorem. Ego dicerem, q̄ iste, qui vult præscribere, erat aliàs subditus domini prouinciæ, tunc licet possit p̄scribere iurisdictionem in castro: non tamen potest præscribere quo ad personam suā nisi passiuè: iuxta ea quę leguntur & notāt. j. de præscrip. cum non liceat. & facit, quod dixi post Host. in cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi, quia non potest esse acephalus: nec seipsum præscribere facit quod no. gl. in c. nulla. 93. di. secus autem si non erat subditus. Quam autem iurisdictionem de iure communi habeat in se prouincia, ciuitas: vel castrum: vide pulchrè per Barto. in l. prima. ff. de damn. infect. vide de castro, quod dixi in c. cùm ad sedē. de restit. spol. vnde autem dicitur iurm fidelitatis, cum omne iurm contineat in se fidem: & quid ꝓ tineat in se: vide per To. de Ligna. in cle. Romani. j. eo. ti. & 22. q. 5.

2 de forma. ¶ †Sed circa prædicta quęro: pone q̄ aliquod castrum vel ex prescriptione vel ex imperatoris concessione pertinet ad aliquem, possimodum imperator concessit totam prouinciā alicui, intra quam situm est illud castrum: nūquid fit isti præiudiciū circa castrum? Host. dicit q̄ non: quia id facere intelligitur sine alterius præiudicio. ff. ne quid in loco publico. l. 2. §. si quis à principe. facit optimè c. super eo. de offi. deleg. quod maximè procedit ſm Host. qñ vterque habet ab imperatore. nam tantum valet speciale, quoad quędam: quantum generale quo ad multa, de offi. legati. ſtuduisti. & ff. pro soc. §. renuntiare l. actione. imò generaliter ꝑcies derogat generi. j. de regu. iur. lib 6. Secundò quæro princi paliter, nunquid clericis à clericis sit hoc iurm præstandum? gl. 2. dicit q̄ non. Tu de hoc dic, vt notatur in regu. fi. j. de regu. iur. & ī c. nullus. §. c. & c. tua. ¶ Gl. fi. est ī se clara. & facit ad propositū hęc autoritas, iungendo q̄ dicebatur in j. parte ipsius autoritatis vbi dicitur: Tu quis es, qui alienum iudicas seruum? seruus suo domino stat, & c. quasi dicat, cùm clerici non subsint laicis non debent

3 præstare hæc iura fidelitatis. ¶ †Nunc extra gl. oppo. p̄ princip. in eo quod dicitur, istos laicos nimis detrahere de iure diuino. nam nullum ius diuinum prohibet apertè hæc iura præstari laicis. Solmeru vt arbitror p̄rij. Host. exponit ius diuinum pro ecclesiastico vel canonico. per quod colligit hic ius canonicū esse diuinum. remittit ad no. in c. 1. de iuram. calū. sumptum. n. est ex diuinis scripturis. j. de accu. qualiter & quando. 2. in ptincī. & ius, quod Papa vicarius Dei promulgat, ipse Deus promulgasse videtur facit c. 2. de rranslatio. episc. Nec obst. etiam secundum eum, q̄ leges sunt per ora ꝓncipum promulgatæ diuinitus. l. fi. C. de prēscr. long. tē po. & 16. q. 3. in fi. quia illud procedit largo modo, sed strictè de solo papa est intelligendum, quia solus est Christi vicarius generalis ſm eum. ¶ Sed contra hoc oppo. de ca. non debet de consangui. & affi. vbi constitutiones etiam totius concilij dicūtur leges humanæ: hinc est, q̄ possunt pro tempore reuocari: vt hic: sed ius diuinum est immutabile. 5. dist. in princ. Item modica sunt in iure canoni. quæ sunt extracta ex nouo & veteri testamēto. maximè respectu huius compilationis, sexti, & clemētinarū. Idcò ego intelligerem istum tex. propriè vt loquatur de ipso mero iure diuino. Nam clerici eximuntur à iurisdictione laicorum de iure diuino. vt in c. si imperator. iuncta gl. 96. dist. no. Inn. in c. 2. de maiorita. & obedien. facit gl. in c. quanquam. de censi. lib. 6. meritò isti detrahebant iuri diuino exquirentes hæc iura à clericis & à nō subditis.

CAP. XXXI.

1 *Iuramentum clerici præstitum laico in dependentib. à potestate sua, est obligatorium.*
2 *Conspiratio quid sit.*
3 *Iuramentum extortum an obliget.*
4 *Generale iuramentum de non essendo contra aliquem, an excindatur ad causas suas consanguineorum, ecclesiæ sue vel patrie suæ.*

Petitio vestra. Qui iurat non esse contra aliquē, potest ī causis propriis & ecclesiæ suæ, esse p̄ eū.

* Ita cōiter summatur. Et procedit hæc summatio ſm intellectum gl. sed habito respectu ad gl. Inn. ſummo sic: Qui timens conspiratione, iurat de non essendo p̄ eum, potest tali iurō non obstante in ꝓpriis & ecclesiæ suæ causis stare p̄ eū. Sed limita hæc duo summaria vt j. dicam. Cōis diuisio. secunda ibi: interpretatione. ¶ Casus literalis. Antiochena ecclesia vacante princeps Antiochenus timēs conspirationes contra ipsum iurm extorsit à canonicis Antiochenis quod non essent canonici de cætero contra ipsum canonici habebant postmodum causas p̄ ipsum pro ecclesia Antiochena. & etiam proprias quæ siuerunt à do. Papa, qualiter super hoc sibi & ecclesię prouiderent propter iurm prædictum: Papa interpretatur iuramentum prædictum, canonicos illos nō teneri huiusmodi iurō quominus liberè stare possint contra ipsum principem pro defendis iurib. & honorib ecclesiæ suæ: & pro suis propriis coercēdo se à machinatione solūmodò, per quam princeps deberet incurrere lę sionem p̄sonę vel amissionē sui principatus. B. ¶ †No. 1. q̄ licet clericus ſ debeat p̄stare, laico iurm fidelitatis. s. c. prox. nec in manib. suis aliter iurare sine sui superioris lcīa. 22. q. 5. nullus. & quo tñ dicit plenè dixi inin c. j. de iu. ca. tñ si illud p̄stat in depēdentib. à ptāte sua, tale iurm est obligatoriū: q̄ tene menti. Ex quo no. q̄ transgrediens mandatum iuris in iurando: tenetur nihilominus seruare iuramentum, a si illud seruare potest sine animæ dispendio. & facit p̄ Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. vt dixi in c. cùm contingat. s. c. ¶ Not. 2. quod iurm de non essendo contra aliquem est obligatorium. ¶ † No. vlti. ex fine literæ secundum Abb. quod conspiratio est proprie confœderatio facta in præiudicium pe. sonæ alicuius, vel ipsius dignitatis. sed tu dic hoc procedere in conspiratione illicitam: nam conspiratio quandoque est licita: de quo vide per Inn. in c. cum I. & A. de re iud. & quod ibi dicam. ¶ Oppo. videtur enim quòd hoc iurm nō sit obligatorium, cùm fuerit metu extortum:

3 vt innuit litera. & ad hoc s. c. eo. cum contingat. † Glo. j. in effectu sotūt dupliciter. Primò, q̄ hic alsegabatur extorsio, sed de ea non cōstabat. Secundo, q̄ iurm extortum non obligat quo ad negocia ꝓpria, vel ecclesię, vt in litera patet. sed vt nullam conspirationem faciant cōtra statum principis sic, vnde ad hoc de honestate & ex debito tenebantur. b ideò non curādum de extorsione. & sic arguit iuramentum pro parte valere, & pro parte non. Aduerte, quia glo. nihil boni dicit. vnde dico, q̄ text. potest intelligi dupliciter.

Primò, quòd loquatur de extortione per importunas præces: &

c tunc talis extorsio non excusatur. c ſuprà, eodem. ad nostram 3. & credo, q̄ de tali extorsione loquatur text. iste. quia de metu nulla sit mentio in litera. Secundò potest intelligi. quòd fuit extortum per metum, qui cadit in constantem, & tunc respectu iurium proprium esset obligatorium, licet posset peti absolutio. vt in capit. si verò ſuprà, eodem, sed in tex. nostro non requiritur quo ad negocia ꝓpria vel ecclesiæ aliqua absolutio rōe metus sed quia iuramentum istud non extendebatur ad hunc casum: vt patet in interpretatione Papæ. & ex his quæ infra dicam. Sed quo ad machinationem non fiendam, vel respectu causarum extranearum, iuramentum ligat, vt in litera, & ī d. c. si verò. & puto quòd licet aliàs respectu machinationis non fiendę isti tenentur ex debito iuris, tamen ex quo iurarunt per metum, possent petere absolutionem à iuramento, quia tale iuramentum aggrauat factum eorum. ne ex contrauentione incidant in periurīū, ad quod aliàs non essent astricti. & hoc videtur in simili sentire Ioan. And. in d. c. ad nostram. & vide quod

4 ibi dixi, hic tamen non petebatur absolutio. ¶ †Sed contra prædicta & contra tex opp. videtur enim, quòd ex quo iuramētum fuit generaliter prætium. generaliter debuit intelligi. vt in c. soliтæ. de maior. & obed. & c. si Romanorum. 19. dist. Sol. colligitur ex gl. fi. in generali sermone persona loquens intelligitur excepta. Item in qualibet alia persona, q̄ debet adiuuari. & ꝓmoueri sicut persona propria, vt est ecclesia ipsius loquētis seu iurantis. Item propria patria. vt in gl. ex qua elicitur prima lect. secundum quam summam vt promittens seu iurans, q̄ non erit contra aliquem, non potest esse contra

* Sebast. Sap.

a ¶ Iuramentum. Vide Iaſ. in l. si conuenerit. ff. de iur. omniu. & quæ conditiones ſubintelligātur in iuramento ponit Ang. Are. in §. æquè Iustī. d. exceptionib.

b ¶ Quod fama. De hoc vide Iaſ. in rep. l. admonendi. ff. eo.

c ¶ In ſpiritualibus causis. Et hoc succedit loco iuramenti calumniæ. Ita not.

esse p̄ illum ēt in iudicio nisi pro negotiis ꝓpriis: vel ecclesiæ suæ vel patriæ. Et in eo qd gl. dicit de patria, videtur extendere text. sed latis p̄t dici propria ex quo est patriæ suæ. ar. 23. q. 8. si nulla. & c. omni. & secundum hūc intellectū exponit text. ibi pro specialib. vestris. ſ. iurib. Pe. expōit magis largè: videlicet i. personis coniunctis: vt sit sensus, q̄ ēt pro personis coniunctis potuerunt esse p̄ illum principem. all. c. 3. de posthumis. C. de excus. tutorū. l. humanitatis. Abbas sequēdo hunc intellectum exponit adhuc magis largè, ſ. pro amicis. Inn. verò ponit alium intellectū intelligendo tex. magis strictè, dicit, n. q̄ Papa interpretatur hic strictè iurm pp verba precedentia. nam timore cōspirationis hoc iurm fuit interpositum: & ideo non debet extendi ad causas proprias vel ecclesiæ. secus autem si generaliter ageretur vt in nullo negotio esset p̄ ipsum: tunc enim in negotiis ecclesiæ nō tenetur iuramentum seruare. s. c. 2. sed in propriis dēt obtinere absolutionē, si iust⁹ metus interuenit, vel alia cā iusta quare fuerit iurm ex tortum: vt no. s. quod me. cau. ad aures. secūdum Inn. & sic vult Inn. vt persona loquens non intelligatur excepta qñ iuramentum fuit generaliter prætitum, ex nō apparet extrinsecus de causa restringendi. q̄ lectura est prorsus ꝓria precedenti. D. Ant. transit simpliciter eundem recitando. Ego autem sic distinguerem quod aut verba precedentia & materia subiecta p̄t dare intellectum ad generaliter prætitum iurm, & fiat interpretatio larga & stricta ſm precedentia. sic intellige hic In. & in c. veniens. s. eo. precedentia. n. informant sequentia, & e p̄ per sequentia quandoq; declarantur precedentia: vt in l. si seruus plurium. §. si. & l. qui filiab. ff. de leg. j. & l. numis. de leg. 3. & c. fedes. de rescr. & l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino, triti. & oleo leg. Et ideo si prætiti iuramentum timenti ꝑspirationem, q̄ non ero p̄ eum, non vr actum vt in iudicio vel

a extra pro rebus meis, vel ecclesiæ non sim p̄ eum. iurm a enim generale non extenditur ad verisimiliter non cogitata s. eo. veniens, & c. quintauallis. Si autem prætiti iurm de nō essendo p̄ te: eo quia in iudicio tecum egeram, & inimicitia ꝓximus: tunc procedit ēt lectu In. vt videatur actum vt ēt in causis propriis non sim p̄ te: ea hoc vr actum pp precedentia: vnde tunc necessaria est absolutio si interuenit metus, vel alia rationabilis causa: vt dicit Inn. & limitat rem ego hoc dictum respectu eorum quæ inter nos erant agenda de præterito. Nam respectu eorum, que de nouo accidunt, non puto iurm generale obligare. ar. in eo quod leg. & no. & in c. num inter. j. de renun. per Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. & in l. quæro. §. inter locatorē. ff. loca. Facit l. si vnus. §. illud de pact. nam in tali iuro generali debet intelligi condi. si res in eodem statu permanserit. s. c. quemadmodum. & quod ibi no. Si enim sum⁹ in dubio, quia non apparet de precedentib. vel p̄t ad vtranq; partem deduci: tunc profecto casus est dubius: sed credo faciendā interpratationem hic p̄tentam. Ratio duplex. Prima, quia in dubio non debet quis præsumi, q̄ ius suum voluit negligere: esset enim quædam donatio, q̄ iura in dubio non præsumunt. l. cum de indebito. ff. de prob. c. super hoc. de renū. & quod no. gl. no. in l. cum quid. ff. si cer. pe. Facit optimè. tex. cum gl. in auth. si quā. C. de consti. pecunia & l. qui insulam. §. fi. ff. loca. Secunda ratio, quia in dubio dēt fieri interpretatio p̄ stipulantem. l. quicquid astringendæ. ff. de verobli. & regula, p̄ eum. de reg. iur. lib. 6. sicut in simili dicimus in eo qui promisit emptorem defendere de iure & de facto p̄ omnē persōnam. Illud enim verbum, de facto, restringitur secundum quam naturā p̄ctus, de qua no. in l. fi. C. de act. emp. & per Bar. in l. stipulatio ista ff. de ver. obl. & sic limita omnia p̄dicta. Nō tñ placet in hoc casu opi. Pet. & Ab. vt veniant causæ ꝓiunctorum & amicorum. quia esset nimis restringere iurm: sed illæ causæ ꝓduntaxat quæ verisimiliter videntur includi in iuramento generali, vt quia ad eas hēt affectionem iurans tanquam ad proprias. ar. C. quæ res pig. ob. pos. l. i. & ca. veniens. & ca. quintauallis. s. eo. ita vt possint dici speciales, prout tex. exigit: sed sic posset persona esse coniuncta cognatione vel amicitia, maxima vt ēt illorū cāæ excludāt: sicut in simili no. in c. nonnulli. & c. ex parte decani. de rescr. & l. sed & hæ. ff. de proc. & l. exigendi. C. eo. ¶ Vltimò glo. ista in fi. opponit de multis iurib. in quibus persona loquens includitur in generali prolatione verborum: sed dico, quod non potest dari certa inuariata doctrina: sed secundum varietatem casuum vario modo decisio sequitur.

CAP. XXXII.

1 *Debitor agens ad relaxationem pignorum, quasi sit satisfactum sorti ex fructibus pignorum, habet probare quantitatem sortis & fructuum.*
2 *Fama in minus se habet quam notorium.*
3 *Fama etiam diuulgatissima non facit plenam probationem.*
4 *In causa usurarum & in causa in qua imminet peccatum, deficientibus aliis probationibus & eminentibus indiciis, potest iudex deferre iuramentum de veritate dicenda.*
5 *In omni causa indirecte mediantibus positionibus hodie potest exigi à parte iuramentum de veritate dicenda.*
6 *Si probetur conrahentem esse usurarium & per famam probetur quosdam suos contractus usurarios, est locus delationi iuramenti in defectum.*
7 *Iuramentum indefectum de vtriusque repetēti usuras qui probabit aduersarium suum fuisse usurarum ante & post, & tempore contractus.*
8 *Si per iuramentum de veritate non potest de vera sorte siquere, iudex ex coniecturis iudicabit.*
9 *Debitor repetens usuras ad probandū quod creditor ipsas receperit, an sufficiat probare quòd creditor sit usurarius, & quod tanto tempore duraverit obligatio.*
10 *In iuramento de calumnia respondetur per verbum credo, & non credo: in iuramento veritatis per verbum scio, & nescio.*
11 *Confessio de credulitate æquè præiudicat sicut confessio de veritate.*
12 *Respondens per verbum non credit non incidit in periurium, licet probetur contrarium: secus si respondet de veritate.*

Ex literis. Si iudex in principio causæ iuramentum de veritate à partibus non exigit, in processu illud exigere poterit. h. d. & sic communiter summatur. Sed hoc Summarium licet sit verum in se non tamen colligitur ex litera, in qua non pōderatur, quod à principio non fuerat exactum. Secundo modo secundùm alium intellectum summatur sic, Cum agitur de vsuris, & probationes deficiunt, si fama est pro petente in supplementum probationis, exigitur iuramentum. Hæc lectura est notabilis, & potest esse vera in se, sed nō agruit huic literæ quæ nō loquitur de iuramento litis decisiuo, sed de veritate dicenda quæ in se multum differūt: vt j. patebit. Ego inherendo verbis ſę summo sic, Cū agit de vsuris, potest iudex in qualibet parte litis ex officio suo deficiē tibus probationibus exigere à partibus iuramentum de veritate dicenda: & idem puto eadem ratione in qualibet causa, in qua imminet peccatum: vt j. dicam. In prima parte ponitur consultatio. In secunda respōsio mandatum continens, ibi nec igitur. ¶ Casus literalis. Quidam G. nomine impetrauit literas super restitutione vsurarum contra E. Archidiaconum, & magistrum G. canonicum Tullen. Iudices lite contestata receperūt testes productos ab ipso G. per quos non potuit constare de quantitate sortis: sed de obligatione pignoris benè constitit: & per famam quasi notorium habebatur quod ex quadam terra ipsius G. pignori obligata predicto E. fortem suam & amplius idem ded uxisset: vnde videbatur iudici bus quòd iuramentum de veritate dicenda exigeretur à partibus: vt per iuramentum constaret de sorte. Significauerunt hoc domino Papæ ne ex defectu huius iuramenti succumbat iustitia si veritas occulteretur. Mandat Papa, quatenus compellant partes per cen

1 suras ecclesiæ ad præstandum huiusmodi iuramentum. B. ¶ †No. primò tex. optimum, quòd debitor agens ad relaxationem pignorum quasi sit satisfactum sorti ex fructibus pignoris habet probare quantitatem sortis & fructuum perceptorum & sic non creditur sibi asserenti pignoratum pro certa quantitate: quia debet probare id totum, quod ex causa suæ intentionis. simile. in l. 2. C. commo. & quod ibi no. Ego in tali dubio vbi debitor non potest veram sortem probare: consulerem vt agat rei vendicatione, & si creditor excipiat de pignore habebit ipse, p̄bare verā sortem, cum sit fundamentum suæ exceptionis. l. 1. ff. de except. & in l. in exceptionibus. ff. de proba. ¶ †No. ibi: quasi notorium. quòd fama in minus se habet, quam notorium, & nimirum quia fama sæpè fallit, non sic notorium, quod ita se exhibet, vt nulla possit ratione tergiuersatione celari, & de vtroque dic, vt notatur in c. vestra. de coha. cler. & mul.

3 ¶ †Not. tertiò. & tene menti, quòd fama b etiam diuulgatissima non facit plenam probationem etiā cum agitur de vsuris: seu fructibus computandis in sortem. Facit c. cum in diœcesi. & quod ibi no. de vsu. nam hic fama inducebat quasi notorium quod erat ex fructibus satisfactū parti, & tñ nō sufficit ad probationem. & vide quod de fama plenè dixi in c. veniens. s. de testi. Et no. quod dictio quasi diminuit significatum eius, cui adiicitur. vide quod not. plenè in c. prout. de dolo & contu. vbi tetigi. ¶ No. vltimò, quod iuramentum de veritate dicenda potest exigi etiam in fine causæ, licet ergò debeat secundùm ordinē iuris præstari in principio, tamen non est ille ordo subſtantificus, vt hic, & clarius probatur tā in isto,

4 quam in iuro calūniæ: vt inc. i. de iur. calū. li. 6. ¶ †Nunc intro materiam c. hic non satis iudicio meo declaratam per doct. & primò quæro in quibus causis præstatur istud iurm veritatis? Respon-

c det gl. i. quòd solum in spiritualibus causis c s. de ele. dudum, in talibus non iuratur de calumnia. Aduerte, quia per hoc videtur sentire gl. quòd causa vsurarum sit spiritualis. sed aliter dicit j. gl. fi. cod est quasi spiritualis cum sit ecclesiastica. & pondera rationem ipsi⁹ vult enim, quod omnis ecclesiastica causa, id est ecclesiastici fori, possit dici quasi spiritualis. Gl. in c. si annum. de iud. li. 6. videtur. dicere, eam esse spiritualem. sed Io. An. ibi in nouella, sentit, quod statim dicam, scilicet q̄d est spiritualis largè. i. ecclesiastici fori. de iudi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inno. in c. literas. ℣. de iur. cal. Item præ
statur in causis cri-
minalib. no. doct. in
c. cũ dilecti. ℣. de ac-
cu. & Bal. in sua Mar
ga. ver. iuſm. Aduer
te tn, ꝙ tale iuſm
hoc casu nõ dẽt iu-
dex extorquere, qñ
scit reũ ꝑmisisse deli
ctũ. Ita ꝓ In. & doct. ī
c. clericos. ℣. de co-
hab. cle. & mulie.

¶ An iuſm calũniæ
sit præstandũ in cri-
minalib: dicas qđ de
iure cõi est præstan-
dũ: sed de ꝙsuetudi-
ne iurat accusator
accusationẽ verã. &
illã ñ fore produc-
tã ão calũniandi: reus
verò parens iurat de
veritate dicenda tã-
mmõ: vt ꝓ gl. Cv.
Bar. & doct. in l. i. C.
de iura. calũ. & vide
Spe. in tit. de iur. cal.
in §. 2. Et vide gl. in
c. i. & in c. 2. de iurei.
Et an tale iuſm ꝑsta
tur in cã spũali, vide
glo. in c. Ifas. de iura.
cal. & gl. in c. cũ dile
ctus. de ele. q dñt, ꝙ
non ꝑstat in cã spũa
li: tñ Bar. tenet ↄriũ
in l. 2. in 3. q. C. de iu
ra. cal. ꝓ ca. 2. de iura.
calum, in 6.

b ¶ Semiplenã ꝓbõ
nẽ. Qã fama cũ alig
bus adminiculis fa-
ciat plenã ꝓbõnem
& ꝙbet quẽ esse vsu
rariũ, tenet d. Ab. in
ꝓ. 81. inc. ex thema
te. in 2. vo. & ñ liquid
qñ ẽ fama, possit de
ferri iuſm, vide Ful. ī
ꝓ. 145. inc. qñ plu-
rimæ. Et, ꝙ famaad-
iuuet ad ꝓbãdũ ali-
quem vsurariũ, vide
eũdẽ Ful. in ꝓ. 138.
inc. visis præcepto.

* b Probõnẽ. Qũo
ꝙbet quẽ esse vsu-
rariũ. & vtrũ ꝙbetur
vsurarius p instrũa-
ria. qñ reperiũtur
in eius capsã, vid gl.
in verbo, eorũdẽ li-
berorũ. in c. si fortè.
24. q. 2. Bar. de Bell.

cle. 2. Et si diceres, q ergò fuit ratio dubitan
di hic, ex quo ex natura causæ præstari debe
bat iuramentum de veritate dicenda? Collige
respõsionẽ ex gl. fi. in fi. quæ dicit, ꝙ dubi
tatur ex eo. quod non fuit præstitũ in prin
cipio litis, sicut debet, & respondetur quod
sic. quia non est de substantia vt præstetur in
principio. ¶ Ex his colligitur prima lectu. ad
* istum tex. quam tenent *cõiter* doct. sed mihi
hæc lect. visa est in ꝓportionabilis ad tex. &
fundari ex falsa ratione. litera enim hic non
faciebat dubitationẽ: quia in principio non
fuerat præstitum. sed quia res aliter probari
non poterat. Item fundatur super falsæ ratio
ne, quia sequitur ex ratione gl. ꝙ omnis cau
sa ecclesiastici fori debet tractari vt spiritua-
lis: & sic debet iurari semper de veritate dicẽ
da: quod est contra literas de iura. cal. iũcto
toto titulo. Nam in toto illo titulo manda-
tur iurari de calumnia. & solum excipiũtur
causæ merè spirituales: vt patet in exemplis
positis in d. ca. literas. quod c. cum deuiet à
reg. iuris, debet restringi, & solum seruari in
propriis terminis, alias in foro ecclesiastico
superfuisset titulus de iura. cal. Vnde dico, ꝙ
in causa vsuraria, cum illa non sit merè spiri
tualis, nec annexa sed solum agitur indirectè
de peccato: non debebat regulariter iurari
de veritate dicenda. Et hæc fuit ratio dubitã
di hic. Sed Papa hic mandat illud præstari li
mitatiuè, sed deficientibus aliis probationi-
bus nẽ occultata veritatẽ iusticia, pereat, &
peccatum vsurarum pullulet. & sic ponitur
hic decisio nona, vt colligitur ex verbo mã-
damus. non. n. dixit respondemus. simile no.
in verbo volumus. in cle. vna. de offi. iudi. in
gl. fi. Erit enim intellectus huius ca. quod in
causa, vsurarũ, vel alia in qua imminet peri-
culum animarum, licet ex natura causæ non
sit præstandum iuſm de veritate. ex quo nõ
est spiritualis: iuxta no. hic in principio gl. &
in c. i. de iur. cal. li. 6. tamen deficientib. aliis
probationib. & eminentibus aliquibus præ
sumptionibus potest iu dex ex officio exige
re iuramentum de veritate dicenda. & est
5 hæc notabilis & nona lectu. † Hodie autem
consuetdo introduxit modum faciendi posi
tiones in qualibet causa, ad quas cogit pars
respõdere de veritate, vt in c. 2. de test. li. 6. &
no. in ca. dudum. 2. de ele. & in cle. sæpè. & de
ver. sig. & in c. 2. de concess. li. 6. & l. 2. C. de iu
ra. cal. & sic in qualibet causa potest indire-
ctè pars exigere à parte hoc iuramentum, de
veritate dicenda. Hoc tamen iuramentum
de veritate potest exigi à principio. d. c. 1. &
postea possunt fieri positiones d. ca. dudum
¶ Alia est lectu ad istum text. vt præmisi, ꝙ
loquatur in iuramento deferendo in supple
mentum probationis de quo. ℣. eo. c. fi. pote
rat hic deferri: quia fama faciebat semiplenã
b probationem. b de quo vide, quod plenè di
xi in c. veniens. de test. Iste intell. põt esse ve-
rus vt dixi in d. c. veniens. vbi tractaui plenè
de effectu famæ. sed quoad tex. nostrum nõ
placet: quia hic loquitur de iuramento nõ
litis decisiuo: sed de veritate dicenda. ista e-
nim differunt inter se: nam post iuramẽtum
litis decisiuum, nihil aliud quæritur, s. eo. ca. & si Christus. & l. 1. C.
eo. sed post iuramentum de veritate remanet saluum ius cuilibet
parti: quia istud defertur non ad decisionem litis, sed vt clarius ha
beatur veritas. vt in c. 2. de test. li. 6. & d. c. literas. Item secundũ hũc
intellectum hæc decretalis esset de indubio. Nam de iure decisum est,
an & quando sit deferendum iuramentum tum in supplemẽtum
probationis. vt ℣. eo. c. fi. & si loqueretur de tali iuramento, Papa re
spond. sub conditione seu limitatione. scilicet cõsideratis qualita-
tibus personarum & causæ: dixisset actori an reo fuisset deferen-
dum. prout facit ℣. c. fi. tene ergo lectu. quam præmisi. quilibet ta-
3 men istarum trium est vera in se, intelligendo, vt supra. ¶ † Et cir-
ca hanc lectuam applico hic duas quæstiones quotidianas ¶ Pri-
ma, Titius fecit contractum cum Sempronio, & quia pecunia nõ
fuit soluta in primo termino renouauit contractum de pluri. &
iterum de pluri. in fine secundi termini posĩ mortem Titii reperiit
tur instrumenta cancelata: & probatur per testes, quod Titius erat
vsurarius, & quod fama erat illos cõtractus vsurarios esse: & quod
sic illi testes credebãt: quærebatur, nunquid esset locus delationi
iuramenti? Io. Andr. in ca. 2. de vsur. li. 6. refert Io. de Deo, tenuisse
7 quod sic: consideratis tñ his, quæ no. ℣. eo. in c. fi. quod no. ¶ † Secũ
da quæstio est, an repetendo vsuras sufficiat probare illum esse vsu
rarium ante contractum & tempore contractus, & post contra-
ctum, & quod consueuit velle habere instrumentum de duplo, vt
sic saltem sit locus delationi iuramenti. Archi. in d. c. 2. determinat
quod non. sed Io. And. ibi, dicit hoc dictum non recipi in scholis,
8 & in iudiciis reprobari. quod no. ¶ † Et pro hoc facit. Nam ex con
suetudine hominis præsumitur qualitas facti. de pigno. illo vos. &
l. qui semisses ff. de vsur. & c. & si quæstio. de simo. Vnde saltem ex
istis debet redundare semiplena probatio, vt sic sit locus delatio-
ni iuramenti: sed hoc intelligo seruata distinctione, de qua ℣. eo. c.
fi. Quid enim si iste, cui dicit nunc gratis mutuasse, est amicissim⁹
vel proxima consanguinitatis vel affinitatis linea coniunctus: cer-
tè non est verisimilis præsumptio quod contractus sit vsurarius ex
circunstantiis. ergo iudex arbitrabitur an sit ei iuramentum defe-
9 rendum. ¶ † Circa præcedentem intellectum quæro, quid si per
iuramentum istud de veritate non potest de vera forte liquere: vt
quia creditor dicit de centum: debitor de decem? Solu. dicit Hos-
tien. considerandum verum præcium rei, & consuetudinem
creditorum: vtsi consueuit velle pignus ad valentiam dupli
ciusquod mutuat: & sic sua subtilitate iudex veritatem inquirenda
causam decidat. ar. ff. de pigno. actio. l. si seruos in fi. & l. qui semis
ses. præall. vel secundum eum his consideratis & fama vtriusque isti
vel illi, vsque ad certam quantitatem. de qua sibi videbitur, defe-
rat iutamentum, ℣. ea. fi. omnibus his deficientibus oportet reum
absolui. ℣. eo. c. fi. ¶ Item faciunt hæc ad aliam quæstionem quoti-
dianam: quidam repetit vsuras, quas soluit Titio: probat de sortè
& de tempore quo durauit obligatio: item quod ille est solitus fe
nerari ad tot, pone quatuor denarios pro libra sed de solutione vsu
rarum probare non potest: quæritur, an ex præsumptione debeat
condemnari pro tempore quo durauit obligatio ad summã quã
ostendit ratio quatuor denariorum pro libra. Io. And. dicit, quod
sic: & dicit hoc multories seruatum fuisse in foro Bonoñ. ecclesiæ
ad quod faciunt iura superius allegata. in quibus dicitur attenden
dam fore hominis consuetudinem: vt ff. de prob. si chirographum
& C. de apost. pu. quicunque li. 10. Iac. de Are. vt recitat Cyn. in l. 1.
C. de proba. tenet contrarium. dicit. n. probandam solutionem pe-
cuniæ, factam ex tali causa sicut probanoum est ipsum creditorẽ
tantum de fructibus percepisse. Allegat istam decret. & c. ad nostrã.
el. i. s. eo. Io. And. inhærens opinioni suæ dicit quod quantitas per-
ceptionis fructuum ñ sic venit præsumptiuè, sicut quantitas vsura
rum etiam ī supradictis terminis & dicit, quòd hodie forsam per li
bros ratio. num decidentur prædicta, per cle. vnicam. eo. tit. & cum
hoc dicto transeunt hic communiter doct. modern. Ego dubito,
quæ istarum opi. præualeat. nam contra Io. Andr. facit, quia causa
vsurarum habet in se annexum crimen: ideò iudex ecclesiasticus
cognoscit. vt no. 16. q. 6. fi episcopum. & infamiam, iuxta ea quæ
no. in c. infames. §. porrò. 3. q. 8. & l. improbum fœnus. C. ex quibus
cau. Ideò videtur, quòd ex solis præsumptionibus non sit in tanta
causa iudicandum, maxime cum non sit violentæ Vt enim dixi su
pra, potuit aliis. mutuare sub vsuris: sed isti non, quia erat amicus,
vel alias sibi seruiuerat, & sic non probat hoc esse, quod ab hoc cõ-
tingit abesse. c. 2. de transla. episc. & l. neque natales. C. de prob. Qui
nimò posset dubitari, nunquid sit locus delationi iuramenti. per
ea quæ no. in c. tam literis de test. Facit ad prædicta, quod no. Inno.
in c. quia verisimile. de præsump. Posset temen admitti per ea quæ
supra dixi, & per c. cum in diœcesi. de vsu. & in hoc dubio recurrat
ad iuramenum, seruatis ramen his, quæ no. & habentur in d. c. fi. &
10 sic concordarem has opiniones. ¶ † Quæro qualiter respondere-
tur per iuramentum istud de veritate? Sol. dicit gl. 1. quod per ver-
bum scio, vel nescio: sed in iuramento calumniæ respondetur per
11 verbum credo, vel non credo. † Dicit tamen singulariter gl. fi. quod
æquè præiudicat confessio de credulitate, sicut de veritate. Intelli-
ge tu de facto proprio non alieno. vt c. licet de prob. & c. cum cau
12 sam. de test. † Item dic, quod si respondetur per verbum, non cre-
dit: non incidit in periurium: licet postea probetur contrarium
secus in iuramento de veritate. arg. in c. cum in positionibus. ℣. eo.
ti. li. 6. & vide latius per Fede. consil. 23. in fi. & idem, quod glo. ista
tenet Spe. in ti. de posi. ver. hoc tamen. & Cy. in l. 2. §. quod obserua
ri. C. de iura. cal. Dicit enim Inn. hic quo ad primam partem glo. ꝙ
in iuramento de veritate respõdet non solum, de eo, quod scit, sed
etiam de eo, quod non vidit si indubitatam habet de eo notitiam.
ex ꝓlum de Christo, Constantino, & Iustiniano imperatorib. Di-
cit tamen Io. And. Arch. dixisse, quòd hæc non sunt verba Inn. Sed
certè

a ¶ Intellecto. Pro
huius decr. itellectu
vide Old. in cõs. 94.
& 95. & Bald. in sua
Matg. Inn. in ver. iu-
ramentum, in 24. q.
qui all. Inn. in c. dile-
cto. de præbendis.
b ¶ Et Bar. in l. prohi
bere. §. fi. ff. quod vi
aut clam.

* Sebast. Sap.

c ¶ In præiudicium
regni. An rex possit
alienare ciuitates sui
regni, vide Card. in
in consi. 138. inc. ad 1
quendam. latè ꝓ Fel.
in c. ad audientiam. 2
ver. d aliis verò prin
cipib. ℣. de præscrip.
& per Ias. in l. debi 3
torum pactionibus 4
circa fi. C. de pact. &
in præiudi. feudo.
d ¶ Modica. Idẽ deci
dit ipsemet Abbas. 7
in ca. vt super circa
medium. ℣. de reb. 8
eccl. non alie. q res 9
modica seu modicę
vtilitatis, non inclu 10
ditur sub iuramen-
to prælati iurantisñ a
alienare immobilia
Romano pontificẽ
inconsulto. Et idem
decidunt Io. de Im.
& Pet. de Anch. in d.
c. vt super Tangitur
per Io. And. in d. reg.
qui tacet in Mercu.
Facit qđ vult Ang. §.
hoc ẽt. in fin. in aut.
de alie. & emph. q di
spositio 1ª §. vnde
simitur aut. hoc ius
porrectum. C. de sa-
crosc. eccl. & 12. q. 2.
non procedit in pre
lato alienante rem
immobilem paruã
ecclesiæ per text. in
d. c. turrulas. 12. q. 2.
& sequitur Panor. in
d. c. vt super & in ca.
olim. 2. in 2. not. de
restit. spo. Et hæc fa-
ciunt ad limitatio-
nem. c. i. qui feu. da.
poss. vbi est text. in 1
prin. à contrario sen
sit: quod prælatus ec
clesiæ nõ potest res
ecclesiæ infeudare
de nouo, quãdo nõ
est antiqua consue-
tudo infeudẽdi. Fal-
lit, quando esset res 2
ecclesiæ parua pnta
vna vineola, vel præ
diolum: tũc licet ñ
sit consuetudo, pos-
set tamen prælatus
infeudare, vel cõce-
dere in ẽphyteusim. 3
ẽfirmant ꝓdicta in l.
j. §. sed sciendum. ibi
proinde lenis febri-
cula. & ibi: vel vul-

certè Inn. hanc sententiam expresè etiam
firmat & latius sequitur in c. fi. de iur. cal. vbi
etiam Io. An. & Host. tangunt & vide, quod
ibi dixi. & in c. literas. co. ti. Secus est in teste
secundùm Inno. ibi, & hic: quia testis habet
deponere de his, non solum quæ nouitt,
seu indubitatam habet notitiam: sed etiam
de his, quæ acta & gesta sunt in præsentia ip-
sius. l. testium. C. de testi. & optimè ꝓbatur
3. q. 9. ca. testes Alia dicta glo. sunt clara: ideo
specialiter non prosequor. Et in eo quod vl
tima gl. dicit nõ esse malum, vt in causis spi-
ritualibus iuretur simul de calumnia & de
veritate dicenda: dic hodie, vt habetur in c.
j. de iuramento calumniæ. li. 6. Abbas.

CAP XXXIIII

1 R reges non possunt facere alienationem de bonis & iuri-
bus regni.
Vt administrator ecclesiasticus: ita & positus in dignita-
te seculari potest revocare alienationem à se factam de
rebus dignitatis.
3 Rex tempore coronationis iurat nõ alienare bona regni.
4 Si rex non iurauit non alienare: sed post alienationem iu-
rauit non revocare iuramentum non est obligatorium.
5 Reges fiunt per successionem non per electionem.
6 An donatio facta per constantinum valeat.
7 Quod dicitur, quòd imperator & rex prohibentur aliena
nare: intelligitur de magna alienatione: non de modica.
8 Iuramentum contra iuramentum an valeat.
9 Prælatus iurans non alienare bona ecclesiæ inconsulto
Papa, si alienat, tenet alienatio.
10 Iurans non alienare, si locauit per centum annos an effi-
ciatur perjurus.

Intellecto. a Si is, q præest, iurauit nõ
alienare: non valet aliena-
tio, quam postea fecit ét si iurat non contra
uenire: sic communiter summatur. Sed hęc
summario nimis restringit literã, quæ fun-
dat se non solum super iuramento: sed etiã
super iuris debito: vt ℣. latius dicetur: ideò
summo sic. Si positus in dignitate, alienat bo
na dignitatis non valet alienatio: & ipsemet
reuocare debet non obstante iuramento de
non reuocando: maximè si prius iurat non
alienare. Hoc dicit secũdum verum intel Po
nit primò factum corrigendum. Secundò
corrigi mandat ibi, nos submittens causam
mandati, ibi: quia. ¶ Casus literalis. Rex Vn-
gariæ fecit quasdam, alienationes in præiu-
dicium regni sui & contra honorem regis
iuramento interpositi de ipsis non reuocan
dis significatum hoc fuit domino Papæ: vn
de scribit archiepiscopo Collocens. & eius
suffraganeo & eidem regi super hoc vt alie-
nationes prædictas studeant reuocare non
obstante illo iuramento: quia in coronatio
ne sua iurauit iura regni sui & honorem illi-
bata seruare: vnde illicitum fuit iuramentũ
ab eo præstitum de non reuocandis homi-
nibus & ideo non seruandum. B-
¶ † No. 1. regem non posse alienationem fa
cere de bonis & iurib. regni: bona enim sunt
dignitatis, & non propria ipsius regis: licet
ipse habeat iurisdictionem & administratio
nem ipsius. Hinc est quod regnum, vel comi
tatus seu alia dignitas non diuiditur post
mortem regis etiam inter filios defuncti: vt
legi. & no. in ca. licet voto. & de hoc aliquid
℣. ¶ † No. 2. quòd sicut administrator eccle-
siasticus potest reuocare alienationem, quã
ipsemet indebitè fecit de iuribus dignitatis,
& administrationis suæ: vt in c. fi quis presby
terorum. de re. eccl. non alie. ita & positus in
dignitate seculari, quinimo nedum potest,
sed debet: vt hic. & 12. q. 2. non liceat. 35. q.
9. quod quis commisit. ¶ † No. 3. quòd rex
coronatur: & tempore coronationis iurat,
non alienare bona regni. Ex quo infer, quod
Rex non merus dominus iurium regni: sed
potius ꝓpositus, & administrator. simile in

in episcopo cum consecratur: vt hiç in prin.
gl. Item tempore coronationis rex iniungi-
tur de qua in unctione in ca. vnicò. de sacra.
4 vnctio. ¶ † Quæro, quid si iste rex non iurasſ-
set prius, sed facta alienatione iurauit non re
uocare? Solu. iste text. prima fronte videtur
velle, ꝙ tunc non posset contrauenire: cum
non reperiatur hoc iuramentum alteri esse
contrarium: & sic cessat ratio literæ. & hoc
idem videtur velle gl. in prin. dum arguit vl
timum iuramentum de non reuocando es-
se illicitum quia est contrarium primo lici
to: quia si vnum conrrariorum est bonum,
& licitum, reliquum malum est & illicitum
32. di. hospitio lum Sed contrarium firmiter
est tenendum: quia vt §. dixi, bona regni nõ
sunt propria ipsius regis: sed dignitatis rega
lis. Hinc est, quod gl. not. in c. Moyses. 8. q. 1.
arguit per illum text. regem eligendum per
electionem, sicut imperatorem. 93. di. legi-
5 mus licet gl. arguat contrarium. 7. q. 1. deni-
que. & 34. q. 1. c. fi. † De consuetudine surua
tur hoc vltimum: & ita probatur in d. c. licet
de voto, dicit tamen notabiliter Inno. in c.
grandi. de supplen. neg. præla. li. 6. in prin. spe
ciare esse in regno, quòd reges non possunt
priuare nedum filios, sed neque fratres, nec
alios consanguineos ex stirpe paterna descẽ
dentes à regno sola voluntate: licet Papa vel
alius superior possit ipsum primare ex causa.
6 d. c. licet. de voto. ¶ † Hinc, quod fortius est
disputatur de veribus donationis sanctæ ec-
clesiæ per Constantinum: quia secundùm
omnes imperator nõ potest ad libitum alie
nare iura imperij: licet habeaẽ inter secula-
res principes supremam potestatem. Et te-
* netur *cõiter* quod imperator non possit alie-
nare in graue præiudicium imperij, licet va-
luerit donatio facta ecclesiæ: quia illa supe-
rior: & non est propriè alienatio: cum Papa
habeat saltem in habitu à Deo iurisdictio-
nem in temporalib. de qua qõne plenè per
b Bart. b in prooemio digestorum. per Io. de
Lig. in cle. Romani. eo. ti. Si ergò imperator
non potest, fortius nec rex. 7. q. 1. & in apib.
& 96. dist. si imperator. Iuramentum ergò
de non reuocando alienationem indebitè
factam, est illicitum: quia cõtra ius commu-
ne: & tẽdit in alterius dignitatis præiudiciũ:
ergò non seruandum. s. eo. cum contingat.
in fi. & c. 2. de pactis. li. 6. & c. sicut nostris. s.
eod. nam iuramentum non debet esse vin-
culum iniquitatis. s. eo quanto & 22. q. 2. a-
nimaduertendum & hoc videtur velle glo.
nostra in medio. in ver. huiusmodi enim iu-
ramenta & c. vsque ad si. Non obstat iste tex.
à contrario in eo quod ponderat primum
iuramentum: quia si bene ponderetur, mo-
uetur per duas rationes, quarum quælibet g
se est sufficiens. Prima quia in præiudicium
regni & ꝫ honorem regis alienare non pote
rat: vnde ex hoc tenebatur reuocare. Vnde
posito quod cessat vna ratio, non cessat per
hoc iuris dispositio Inst. de nup. §. affinitatis
Hanc partem succinctè sentit hic d. Ant. per
gl. in ver. liberam. in c. 2. de sup. neg. præla. li.
6. Sed ego firmiter teneo per istum text. ea
quę superius dixi, & facit c. si diligenti de fo.
comp. vbi dr, non valere iuſm in præiudiciũ
iuris publici. facit c. fin s. e. Et reducendo gl.
nostra ad pcordiam. dic, ꝙ prima pars funda
tur super ratione iuris: & de facto tollit excu
sationem de non reuocando. Secunda pars
fundatur sup alia rõe text. s. quod de iure in
7 præiudicium digitatis alienare non poterat.
¶ † Et quod dixi regem vel imperatorem nõ posse alienare in præ
c iudicium regni: c intelligit notabiliter hic Inn. de alienatione per
ꝫ læditur grauiter dignitas regalis. non enim per hoc interdicitur
omnis donatio. vel alienatio: quod benè notabis. nam propium re-
gum & principum est donare in c. 1. de don. & idem tenet Io. An. in

nusculum modicũ. de ædili. edi. per quæ
dicit ibi Alberi. de
Rosa. qstatutum lo
quens in vulnere, ñ
habet locum in vul
nusculo, Et text. ibi
hoc dicit expresse, &
Bal. in l. fi. C. de ædi.
actio. dicit per illum
tex. quod statutum
loquens de vulnere,
nõ intelligit de mo
dica scissura, seos ti-
catura. idem Bal. in
ca. cum adeò. s. de re
scrip. & An. in l. si pi-
gnore. §. furem ff. de
furt. & in l. extat. ff.
quod met. causa. Lu
do. Roma. in l. i. §. fi.
ff. ad Sillania. Sic cõ
stitutio penalis pro
effusione sanguinis
non intelligitur de
modica seu minima
fu. Bal. in d. c. adeò.
Bal. & Imo in d. l. se-
natus. §. Marcellus,
& Bal. ī d. l. fi. facit c.
cum illorum. in fine
de sent. excom. Et i-
ta tenet Panorm. in
c. proposuisti. de co-
secra. ecc. vel altaris
vbi infert ad statuta
disponentia. de effu
sione modici san-
guinis. Confirmo e-
tiam per illud, quod
vult gl. in ver. faculi-
tatẽ. in §. hinc nobis
auth. de hære. & fal.
per quam gl. infert
ibi Ange. quòd si sta
tutum disponat, ꝙ
nullus possidens a-
pothecã possit per-
sonaliter capi, si quis
possideat vilissimã
apothecam, poterit
personaliter capi,
non obstante statu-
to. Facit etiam secũ
dum eundem Ang.
in d. §. hinc nobis.
quod vult glo. nota
bi. in l. sciendum. in
princ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prin. in glo. prima. circa medium. ff. qui satisda. cogan. approbatam per omnes ibi quod possidens aliquem vilem cespitem terræ non euitat satisdationem, quam euitant possidentes immobilia. Et ibi dem dicit Bal. q idem esset, si possideret aliquam domuneulam. Et est sing. gl in l. si de fideiuf. §. fi. ff. qui satisda cog. Confirmo per illud, quod vult gl. in verbo, & in §. sed & si quis in aut. vt hi, q obli. se perhi. &c. & Ang. ibi & gl. not. in aut. minoris. in gl. t. in prin. C. qui da. tu. pof. & ibi Bal. & Sal. quod debitor & creditor q non pñt esse tutores, remouẽtur à tutela. non remouebũtur pro modico debito, vel credito nec pro modica ꝓmutatione vel vili possessione, Cõfirmo per id quod dicit Bald. in auth. sed iã necesse. C. de don. ꝓp nuptias. q licet debitor possit iudicari supectus ꝓpter præparationem fugæ, istud fallit in debito paruo. Facit et quod vult Bal. ĩ aut. præterea. in vlt. q. C. vnde vir & vxor: dũ quærit an illa auth. disponens super cessione dotis non exigentibus literis habeat locum in dote parua. De quo ꝑ Sal. & alios modern. ibi Pau. & Ludo. in l. diuortio in prin. ff. sol. matr. Facit et quod dñt doc. reprobãdo Bar. in rub. ff. sol. ma. qđ paucæ mẽbranæ seu chartę nõ faciũt cẽseri volumẽ esse aut maius, si adiciãtur, aut minus si volumini detrahantur ar. in l. j. §. fed sciẽdũ. ver. vitiũ. ff. de qđi. edic. & glo. in d. auth. minoris. Et ita Ale. in d. rubr. solu. matr. Facit etiam tex. in l. senatus. §. Marcell⁹. ff. de leg. 1. secundũ intellectũ. Imo. quẽ ibi sequitur Ale. de Imo. vbi prohibitio de qua in l. cætera. §. j. ff. de le. j. nõ hẽt locum in domuncula Facit et quod de cabana dicit Bal. in c. si duo fratres. j. & duo. 10 §. tertio loco. ver. qd ergò. in fi. ¶†Quid aũt fra. de nouo. benefi. a si iurans nõ alienare, locauit p cẽtũ annos a nunqd erit periurus? Pro & ꝑ facit qđ no. gl. in cle. 1. de reb. ecc. nõ alie. Ibi tñ finaliter gl. ea in princ. C. si man. ita fue. alie. vbi dicit non attendi dilapidationem nisi sit inordinata ad suspicionem. id est, quò raliter dilapidet quòd timere debeat de suo credito. ¶ Adde gloss. singu. in ca. quicunque 16. q. 7. quæ vult, quòd ille, qui dat modicam dotem ecclesiæ vel altari non efficitur patronus. Et vide Ias. in l. sciendum. ff. qui satisd. cogan. qui ponit ferè omnes prædictos casus. Et in aut. præterea. C. vnde vir & vxor. Bæ. Fert.

d. c. grandi. & facit quod ibi no. gl. & idẽ die in prælato, qui iurat non alienare inconsulto Papa. non enim debet intelligi de modica alienatione: quia iuramentum non extenditur verisimiliter non cogitata. supra. e. veniens. & de istis modicis non vſ cogitatum: cũ sint exclusa à solennitate debita. 12. q. 2. turrrulas. & ita determinat Fed. ꝑ. 204. & sic iunge cum hoc dicto Inn. & no. ¶†Verius aduerte: allegatur *communiter* iste text. quod alienatio facta contra iuramentum non tenet etiam si sit iurata. vnde gl. notabilis in c. licet. j. e. li. 6. per istum tex. dicit, quòd si mulier iurat nõ alienare bona dotalia vel sibi donata propter nuptias sine legali solẽnitate, si postea alienat, & iurat non contrauenire non valet alienatio: quia vltimum iuramentum fuit primo licito cõtrarium. ¶Sed contra hoc ego opp. de c. sicut de spõ. vbi valet iurametum contra iuramentum. & dicit Inn. in c. dilecto de præbend. quod si iurauj non alienare librum, si postea alienẽ, valet alienatio, licet sim periurus. Ad idem, quod no. Io. And. in regula, quod semel placuit. de re. iu. li. 6. & 13. q. 2. c. vnaquæq;. vbi concluditur, quod licet quis iurauerit non mutare testamentum, tamen si mutat, tenet secũdum: licet testator sit periurus. quia nullibi reperitur, quod actus gestus contra iuramentum nõ valeat. Contrarium vſ difficile, & hic per aliquem nõ tactum. Ego dico sic, q qñq; actus dispositio dependet à mera voluntate, seu facultate iurantis: & tunc prodit ꝓrium vt valet alienatio etiam non iurata, ꝑ iuramentum prius præstitum, licet iurans sit periurus. Qñque actus dispositio non depẽdet à mera facultate iurãtis: vt qa interdicitur à lege fauore ipsius iurãtis. Exẽplum in muliere & minore in c. cum cõtingat. §. c. & in aut. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. & tunc actus etiam iuratus ꝑ primum iuſm non valet. sic intelligo gl. d. c. licet. Ratio, qa actus sine iuramento erat ipso iure nullus, obstãte prohibitione legis, ratio aũt iuſi sustinieri non ꝑt, quia iam obligauerat se Deo per prius in cõtratium. & sic fm fuit illicitum. Idem & fotius qñ actus prohibetur ratione publicæ vtilitatis. tunc enim secundum iuſm nõ valet ꝑ primum duplici ratione. Prima quia est illicitum: cũ sit ꝓriũ primo licito. Secunda qa tendit in præiudiciũ alterius: vt supra dixi. & iste est proprius casus huius c. ¶†Et per hoc potest decidere qõnem notabilem, q̃ ponit Gas. de Cal. §. e. cũ ꝓtingat. prælatus iurauit nõ alienare bona ecclesiæ, incõsulto. Papa *cõiter* hodie iurat, demũ alienat ꝑ iuſm, an teneat alienatio? & ꝓcludit ipse ꝑ iulẽdo in qõe facti, qsic, ita q rõe iuſi solius non venit reuocãda: qa regl̃r tenet actus ꝑ iuſm ex quo lex aliter nõ resistit: vt supra declarauj. & tenet ẽt Arch. in c. si à sede. de pb. li. 6. & Spe. de emp. & vẽ. in c. si iurans nõ alienare, locauit p cẽtũ annos nunqd erit periurus? Pro & ꝑ facit qđ no. gl. in cle. 1. de reb. ecc. nõ alie. Ibi tñ finaliter gl.

Ant. Fran. ¶ Circa istam materiam, an si lex vel statutum loquatur de aliqua re, vel de vno facto, intelligat de modico, & re parua. vide quæ hñr in c. ad aures. de re. ec. nõ alie. & ideo pro minima læsione non datur restitutio in integrum. l. scio. ff. de in int. rest. l. in reb. in §. possunt. ff. ꝫ mo. Et hoc verũ in his, q̃ sunt ꝫ ius cõe: secus in his quę sunt secundum ius cõe. per l. si proretarium. ff. de dã. infect. & no. Bart. in d. l. scio. Et ideo etiã pro minimo grauamine põt interponi appellatio ca. de appellationibus. & ibi per doct. de appella. Et vide in ea. pen. in ver. minimũ. de resc. & proptera dixit Spe. in ti. de rescrip. presen. in §. 6. in ver. quæ dicantur. q̃mo dicum incrementũ non valet mouere iudicem. Et idem in ri. de iur. cal. in §. 2. ĩ ver. q. dsi causa. vbi dicit q modicitas causæ facit omtti solẽnitatem iuris. Et dicit etiam in ti. de locatione. in §. 6. in versi. vt autẽ. qđ gra modici damni non receditur à iure. Et ꝓ hoc facit. quod testes in modico varij, non possunt dici varij: vt per Ant. post gl. in c. 2. de reg. & per Ale. in l. eos de fal. & in l. in insulam. in §. fructus. ff. solu. ma. quia variatio in modico non facit testem esse varium. Et quãdo quid dicatur modicum, vel paruum dicas hoc relinqui arbitrio iudicis, qui ꝑsiderata qualitate personarum, & vtẽs circunstantiis, habet hoc arbitri: vt p gl. in l. hactenus de vsufru. & per glo. 2. q. 6. in §. Ianteriorum & 12. qõ. 2. terrulas. Et vide gl. & Bar. ĩ l. sed & si susceperit. §. j. ff. de iud. vbi habetur q si rex, vel magnus princeps. daret etiã duo millia, diceret etiam modicum da re. Et vide Spe. in tit. de iura. dela. in vers. non igitur.

* Sebast. Sap.

a ¶ Per centum annos. Quæ locatio dicatur alienatio vide per Ange. in consil. 184. inci. ex forma & serie dictorum instrumentorum. in vltimo dubio. & Ias. in l. ma numissiones. ver. 2. principaliter. ff. de iusti. & iure.

b Sebast Sapia. ¶ Qualitates materiæ. Vide Oldra. in consilio 228. incip. cum mulier. & Franc. Cur. in consilio primo. & in consilio 3. inc. & si subtilissimè.

c ¶ Mulier. Pro intellectu huius tex. vide Host. in Sũma eo. ti. in rub. de asser. iura. §. & super quibus. versi. quid de causa monachationis. Casus

Sebast. Sapia.

a ¶ Quæstio notabilis. Vide Bar. in l. ara rit⁹. in vers. vltimò quæro. ff. de qõ. Ias. ĩ repe. l. admonendi. ver. secũdo principaliter ex cõclusione glo. nostræ. ff. de iureiur.

b ¶ In causa mẽrimoniali. Et qđnõ possit hoc casu deferri iuramentũ in supplementũ, tenet Dñic. 2 in c. 1. in prin. per illum tex. de proc. lib. 6. Et q non, tenet ẽt Bal. ĩ l. in bonæfidei. ver. itẽ in causis matrimonialib. C. de re. cre. de quo vide ꝫ. c. fi. Et adde, q in causa matrimoniali ꝑt 4 deferri iuſm à parte parti. secũdum Ant. ind. c. fi. ver. aduerte tamen. ꝫ. eo. Quod crederem esse verũ, 5 quãdo vitium est p partes remissibile: aliàs non Itẽ de q̃. hic posita vide p Archi. in c. si quis ꝑsbyter. circa prin. 2. q. 5. De hoc etiam vide per Azo. in Sum. C. de re. cre. circa mediũ vbi tenet, q possit d ferri iuſm in cã matrimoniali. Et hoc ponit in ver. in causa monachationis. Nã Archi. in d. c. siqs presbyter. cira prin. arguit ꝑ & ꝫ remittit: sed ipse idem Archi. in c. viduas autẽ velare, 27. q. 1. qđ est palea. vbi cõcludit q melius & tutius ẽ q ei deferat iuſm, q 6 matrimoniũ asserit esse ꝫctum. & ita dicit tenere Host. ĩ sũ. §. super quib. ver. qd de causa monacha-nationis. Et hoc dicitb se credere esse verũ. Vide Pau. de Cast. in l. 3. §. quæcunque. ff. de jureiu. & ibi Ale. Imo. Bal. in l. ĩ bonæ fidei. Bar. ĩ d. l. admonendi.

¶ Casus literalis. Mulier q̃dã petebat quẽdã ĩ virũ, q̃ ĩ iure pstito iurõ asseruit, q ille in eã matrimonialiter ꝫsenserat p verba de ꝑsenti: vir hoc negabat, cũ mulier ñ hr̃et al's, pbationes vir fuit ab eius impetione absolut⁹ quæritur, vtrũ iudex debeat ei dare licentiam cũ alio ꝫhendi? Rñdit papa, q non: ne actor per iurij videatur: nec debet ei prohibere: ne si forte falsum iurauit, matrimonium impediret: sed est suę conscientiæ relinquẽda. B. ¶†No. 1. q licet matrimonium sit res multum favorabilis. vt in c. ex literis. ꝫ. de pign. & c. fi. de re iudi. cum si. non tamen intantũ vt super eius ꝫctu stetur soliuiuro alterius asserentis ꝫctum. ¶†No. 2. q̃ periurium non impedit ꝫhi matrimoniũ, sicut nec excõiatio: vt leg. & no. in c. significasti. de eo qui dux. in ma. & crimina impendientia matrimonium, vide per gl. in c. 2. ꝫ. de pœ. & re. & qđ ibi no. ¶†Tertiò no. iuncta gl. fi. q vbi ꝫ currunt duæ præsumptiones, quarum vna alteri non præponderat, sed sunt paris potẽtiæ, inuicem se colligũt. Simile in c. literas. de præsump. †No. q regulariter debet ecclesia ꝓhibere, ne quis veniat ꝫ propriũ iuſm. ꝫ. de spon. c. ex literis. 2. Probatur. n. hoc per locũ à speciali. ¶ No. vlti. q vbi agitur de dubio peccato. quis relinquendus est conscięntię suę. ¶†Gl. j. diuiditur in duas partes, in prima quæritur, an vir iste fuerit legitimè absolutus? & rñdet quod sic: quia actore non ꝓbante reus debet absolui vt in iurib. allegatis in ea. Sed ꝫ hoc ego oppo. sic. post iuſm delatum parti nihil amplius debet queri: qa habet vim transactionis. l. 1. & 2. ff. eo. & l. 1. C. e. & tex. in c. & si Christus. ꝫ. c. dicit, q omnis ꝫtrouersiæ finis est iuſm: sed ista mulier in iudicio iurauit istum virum ꝫxisse secum matrimoniũ: ergo debet sibi adiudicari: cũ actio sibi cõpetat ex iuſo. l. actori. C. eo. & l. si duo §. Marcellus. ff. eo. Sol. dic ꝫrium ꝓcedere si iuramentũ fuisset delatũ huic mulieri in supplementum probationis: sed text. loquit̃ de alieno iuſo. forte. n. exegit iudex iuramentum de veritate dicenda. ꝫ. c. ex literis. & confessio facta vigore talis iuſi ꝓiudicare potest cõfitẽti, nõ aũt prodesse: quia regulariter non valet ꝫfessio ad proprium cõmodum confitentis. 14. q. 2. in prin. vel loquitur fm Io. An. de cõfessione mulieris facta ĩ positionib. suis quas suo posuit sacramento iuxta c. cũ in positionib. ꝫ. eo. ti. li. 6. ¶†Venio nunc competenti ordine ad 2. partẽ gl. pone, n. q mulier habuisset vnum bonũ testem. nunquid fuisset sibi deferendum iuſm in supplementum probationis. & est ista qõ notabilis 4 & difficilis, in effectu ꝫsistẽs, nunqui ĩ causa matrimoniali b sit locus delationi iuramenti in supplementum probationis? Gl. 1. arguit q sic, per iura generalia: sed finaliter ꝓcludit oppositum: quia hæc cã est ardua, cũ agatur quasi de statu hominis, cũp hoc seruitus ꝫstituaꝫ in ipso. & no. benè hãc rationẽ: pro qua facit c. nõ debet. de cõsan. & affi. & c. omnes causationes. 32. q. 7. Idem vſ sentire gl. iuris ciuilis in l. 3. §. quæcũque. ff. eo. tl. Hæc opi. vſ ẽt placere Abb. hic, qui rñdet ad c. attestatiões. ꝫ. de despon. impu. vbi fuit in cã matrimoniali delatum iuſm, qđ ibi non defertur super principali actione: sed super articulo postea orienti: super quo magna erat præsumptio ꝫ reum. ſ. q cõsensisset post ætatem: vel fm eũ ibi actrix habebat præsumptionem pro se: hic nõ. Et in hac vltima solutione videtur inclinare in ꝫriam opi. huius gl. Io. An. dicit, q illa decre. solum vult, q si præsumptio est ꝫ reum qui venit absoluendus in causa matrimoniali, nõ absoluẽtur nisi iuret ad excludẽdam illam præsumptionem: quasi velit dicere & bene, q ibi non loquitur de iurõ in supplementum probationis: sed de iurõ purgationis, quod defertur reo, antequam absoluatur, vt sic purget præsumptionem ortam ꝫ eum. Vnde per illud iuſm nullum fit præiudiciũ matrimonio, nec actori, sed est favorabile eis: cum aliter veniret purè absoluendus, actore non probante. Aliter tamen Io. An. non declarat in hac qõ. mentẽ suam. Host. hic, & ꝫ. eo. c. fi. & idem Philip. tenent contra opi. gl. dicentes, q in omni causa matrimoniali potest deferre iuramentum. consideratis tamen circunstãtiis. Ponit ipse Host. exemplũ in muliere honesta, potenti, & diuite, q̃ petit aliquẽ in virum sibi inferiorem, vel æqualẽ qui sæpius de stupro illam solicitauerat, & probat per vnum testem omni exceptione maiorem, q ille desponsauit eam p verba de præsenti. adducit de sepult. ex par. de testa. super eo 2. fatetur tamẽ ipse Host. & idem Phi. q in causis matrimonialib. & similib. in quib. vertitur periculum aĩæ, sicut est ibi speciale, vt nõ trãsear ĩ rẽ iud. sic oportet ibi speciale fateri, quod si apparet decepta ecclesia, retractabitur qđ est factum ratione iuramẽti delati. arg. ꝫ. de frigid. fraternitatis. & C. eo. l. 1. quod est speciale ꝫ legem. ff. eo. l. non erit. §. dato. Sit rõ, qa in talib. nec lex prævalet nec consuetudo. ſ. d consue. c. fi. per quæ patet etiã in mairimonio posse iuramẽtũ deferri, ita tñ quod legitimo matrimonio nullo modo præiudicati possit, nec salus animæ impediri quoties s de ipsius periculo cõstaret. & sic transit Io. An. cũ hac opi. Et vſ hic sentire, q possit deferri cum limitatione prædicta. Bar. post Butr. in d. l. 3. §. quacunque, dicit, q statim pro matrimonio potest deferri, vt iuret pro matrimonio: quia hic nullum periculum est, cum videatur de nouo ꝫhere sub cõditione si ille iurauit: sed stanti ꝫ matrimonium non est deferendum: qa non dependet illius dissolutio à facultate partiũ. & sic vſ sentire Bar. per rationem suam hoc procedere in iuſo iudiciali quod defertur à parte parti. In necessario. n. qđ deferr à iudice non procederet primum d. Bar. cum illud deferat parte altera non consentiente. l. admonendi. ff. c. Item secundum dictum Bar. non fundat bona ratione: quia licet iuſm deferatur stanti ꝫ matrimonium: nõ tñ p hoc dissolueretur ꝫiugiũ: imò q̃cũq; cõstaret de ꝫ rio reintegraretur matrimoniũ, p c. ꝫsanguinei. & c. lator. de re iu. & ſ. dixi fm Host. ꝫ opi. Bar. vſ tex. in d. c. attestationes. & eo modo tollitur ratio gl. in d. l. 3. q̃ videt velle q ideò iuſm non est deferendum in hac causa: quia amplius non posset quæri de legitimitate matrimonij obstante iuſo: quod est falsum: qa si fnia non obstat, fortius nec iuſm. Do. Ant. ꝫ. eo. ea. fi. dicit, q iuſm purgationis vbi non est probatũ, deferri põt: vt in c. attestationes. de despon. impu. iuſm verò necessarium potest reo deferri, qui venit al's absolutẽ. d. c. a. attestationes. Sed certè nõ differt hoc à præcedenti articulo: quia istud nõ põt dici iuſm purgatiõis ex quo defertur reo: nõ. n. defertur sibi in supplementum probationis, cum reus nõ habeat probare sed vt purget præsumptionem ꝫ eũ ortam. Actori aũt semiplenè probanti non est fm eũ deferendum iuſm necessariũ: sed voluntarium põt deferri inquantum iurans stat pro matrimonio: qa partes possunt sibi præiudicare. sed necessariũ non est deferendum: qa causa est ardua non o b. qđ posset retractari: qa forte non potuerunt haberi probationes ac retractandum. Hæc sunt q̃ ĩ diuersis locis scripta reperio, per quę mihi non vr ad plenũ huic articulo quotidiano satisfactum. ¶ Ego ꝓhendo clarè oẽs casus, dico sic, q aut ñ ꝫstat de mrmonio: vt qa de ipsi⁹ ꝫctu disputaẽ aut ꝫstat si disputaẽ d aliquo impedimẽto ipsi⁹: puta de ꝫsanguinitate. Primo casu aut actor plenè ꝓbat & nõ est curãdũ de iuſo: vt ĩ c. sicut. de ꝓb. Aut nihil ꝓbat: & idẽ, qa reus venit sine quolibet iuramento absoluendus. ꝫ. eo. c. fi. Sentit Io. And. in c. 1. de clã. despon. vſ tñ tex. in c. 2. eo. ti. Aut probat aliquid, sed minus q̃ semiplenè. & tunc non actori, sed reo deferendum est iuramentũ purgationis: & iste est proprius casus c. attestationes. prę alleg. Nã ibi est nisi ad copulã erat orta præsumptio, quod post ætatem legitimam puer consenserat in mulierem. facit qđ no. in c. fi. Actori aurem non est deferẽdum, qa nõ habet semiplenã pro se vt no. in d. c. fi. & loquor de iuramento necessario, quod ſ. defertur à iudice parti. Quod aũt in voluntario iudiciali, quod ſ. defertur à parte parti, dico qđ indubiè actor potest deferre reo, quia sine illo venit absoluẽdus, ex quo plenè non probat. Reus potest deferre actori, si sibi tñ præiudicat, nã sicut posset de nouo ꝫhere, ita posset deferre iuramentum actori. licet semiplenè, vel nisi ꝓbet, vt in opi. Bar. Aut semiplenè actor ꝓbat, & hic est casus magis dubitabilis, in quo sic distinguo, q̃ aut quærit de iuramento voluntario aut necessario. Primum potest deferri reo, cum veniat absoluendus ex quo plenè non constat de matrimonio. est. n. hoc favorabile matrimonio. d. c. attestationes. Actori autem potest deferri, si reus sibi soli præiudicat ratione prædicta. sec⁹ aut̃ si ꝓiudicaret alteri matrimonio, de quo ꝫstaret: qa non posset transigere tunc, & sic nec iuramentũ deferre, in prædicium alterius matrimonij. iuxta no. in d. c. 2. de clã. desp. Sed m. ſ. iuramentum necessariũ indubiè potest deferri reo. d. c. attestationes. quia actor non potest conqueri ex quo sũam intentionẽ plenè probare non potest, nec per hoc iuramentum præiudicatur iuri suo, quia quandocunque constiterit de contrario, retractabitur attentatum ratione iuramenti, vt ſ. dixi, facit l. admonendi. ff. eo. An ãt actori possit deferri, est satis dubium propter arduitatẽ cæ. Ego indubiè crederem per tex. c. fin. ꝫ. eo. iuncta l. 3. §. quacunque.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Iuramẽtũ, & ita ẽt in spẽ dicũt. Paul. de Cast. & Ale. in d. l. 3. ĩ prin. ff. eo. allegãtes idẽ velle Io. An. in c. fi ỹ. eo. facit illd qđ no. dicit Bal. in l. 1 bonæ fidei. ver. tertiò inspicitur q̃titas rerũ. q̃ licet ĩ causis feudalib. gã magnæ sunt, nõ deferatur istudiuſm necessariũ tũ bñ deferr̃ possessori, gã possessio aliquid adiungit semi-7 plenæ ꝓbationi, & hæc diligẽter nota, gã faciũt ad limitationẽ eorũ, q̃ notãt ꝑ ipsum met Abb. & doc. in c. fi. in prin. ỹ. eo. q̃in causis famosis, & criminalib. ẽt ciuiliter motis, non deferturistud iuſm, & Idẽ in cæteris causis magnis & arduis est verũ, nisi cẽt plus quã semiplenè ꝓbatũ, vt gã vltra semiplenã ꝓbationẽ aliqd esset adductũ. vt quia ꝓduxisset quis duos testes quorum vn⁹ nõ esset oĩnò integer. vel adesset aliqua alia ꝓsumptio: tunc si sit ꝓsona honesta, posset iudex ꝺ̃ ferre iuſm necessariũ ĩ ꝺictis causis. & idẽ dicit Sali. in l. ad monẽdi. ff. eo. & Lu. Ro. per rex. d. §. i. c. fi. ỹ. eod. & idẽ t3 ibi Ale. Imo. & in l. 3. c. ti. & consi. 263. inci. viso processũ vtriusq; cauſæ.

b Sebast. Sap. ¶ Vide Lapũ alleg. 86. ver. ꝺ tertio autẽ. Iaſ. in re pe. l. ad monẽdi. ver. ſcꝺ ò principaliter. ff. ꝺ iureiu. vbi dicit, gl. in c. vidua ỹ. de reg. tenẽtẽ, q̃ deferatur iuſm ĩ cã monachationis. cõiter reprobari. Vide ẽt Abb. in c. cũcãm ỹ. derapto.

Sebast. Sap.

c ¶ Habes casum. A liũ casum ponit Bal. in auth. iubemus. circa mediũ C. de iudi. in l. 1. verſ. sed pone minor. C. de confeſ. Rom. in consũ. 291. inci. vt ꝓposita. circa medium. & in l. si verò. §. de viro. l. 31. Falentia. ff. sol. ma. vbi dicunt, q̃ in crimina lib. qs potest venire ꝺ̃ confeſſionẽ suam, etiam iuratam.

d ¶ Approbauit. Nota, q̃ confeſſio facta ẽt prealleg. hoc fore relinquendum discreti iudicis arbitrio, vt q̃ideraris, oĩb. qualit. tib. & circũstãtiis psonarũ & cãe, deferat vel nõ deferat. Quid em̃ si actor est optimẽ vitæ, petit puellã se inferiore vel æqualẽ, & h3 ꝺ̃ actum probatissimũ testẽ, vel forte hẽt duos testes, quorum vnus nõ est oĩnò integer, & sic hẽt plus q̃ semiplenã probationem, certè satis potest ad iuſm 4 recurrit. Nã nullus tex. dixit iuſm nõ deferendũ in cã arduaſed iudex potest inspectis personarũ cãe circũstantiis deferre illud actori. ỹ. e. c. fi. §. 1. pòt ergò, semper, quando circũstãtiæ & qualitates personarum suadet. Optimè facit qđ habeẽ in simili in ca. cũ causã. de rapto. & est gl. in hoc notabilis in c. vidua. de reg. ¶ †Venio ad 5m membrũ principale, quando constat de matrimonio sed disputaẽ de aliquo impedimẽto, & distingue ferè p oĩa, vt dixi in præcedẽti membro, eo saluo, q̃ stans pro matrimonio non possit deferre iuſm stantim ꝺ̃ matrimoniũ. Ratio, gã sicut non posset exp̃ssè trã sigere ꝺ̃ matrimoniũ, vt in c. fi. detransa. & c. super eo. de eo q cog. cõsangui. ita nec tacitè deferendo iuſm. & in hoc casu posset saluari illa opi. Bar. non. n. est recedendũ à matrimonio, nisi per veras probatiões seu plenas de impedimẽto de testa. c. licet ex quadãm. ĩ fi. An aũt iudex possit deferre in quo nõ cadit timor colluſiõis. arg. c. nisi. de præb. dico arbitrarium prout s̃. dixit in præcedenti articulo. Facit d. c. licet. vbi probationes de q̃ãn guinitate non sunt necessario cõcludentes, & tñ dissoluitur mr̃imonium de quo ꝓstabat. Credo tñ, q̃ nisi ꝑsumptiones, ꝑ asserẽte impedimẽtum: sint multũ vrgentes, nõ dẽt iudex ꝓcedere ad delationẽ iuri, prõnẽ d. c. licet. in fi. & per hoc habes hunc articulũ clarissimè diffinitũ. ¶ †Et ex his p̃t decidi similis q̃stio, b an in cã monachationis sit locus huic delationi iuri? gl. in d. l. 3. §. quacũq; tenet, q̃ non propter arduitatem causæ. Alij, vt refert Io. An. ỹ. eo. c. fi. dicunt posse deferri. Sed si esset iuſm voluntariũ vl̃ iudiciale, necessaria erit superioris autoritas, sicut in alienationib. rerum. 12. q. 2. sine exceptione. 10. qu. 2. hoc ius. secus in iuſo necessario. Ad hoc. ff. de re. eo. l. 3. §. itẽ q̃rit. & hæc sunt verba Cy. in l. in bonæ fidei. C. eo. ti. sed Cy. in ad ditio. dixit moderniores tenere iuſm nõ deferendum in causa monachationis: quia vinculum autoritate Dei impreſſum non potest per inferiorem tolli & hæc sibi placent. Sed certè hæc ratio tollit̃ per ea q̃ dixi in p̃cedenti articulo. Bar. in d. l. 3. & d. Ant. dicũt sicut s̃. dixi: ĩ causa m̃rimoniali. Ego dico latiꝰ p oĩa vt s̃. dixi qa in hac causa q̃st eaḍẽ rõ q̃ ĩ cã m̃rimoniali, & vide gl. no. ĩ d. c. vidua; de reg. q̃ vult posse deferri. Sed reduco illam ad distinctionem. quam s̃. feci in præcedenti q. & vide, quod leg. & not. in ca. cum cã. de rap. † Gl. 2. est clara vsque ad verſi. lau. ibi, tacitè op. de l. naturaliter. §. nihil. ff. de acq. poss. vbi ille qui vendicare incepit rem potest redire ad interdictũ vti poſ. nõ obſt. ỹrietate, q̃ ex hac vicissitudine oritur. gl. soluit sed non multum clare dic, q̃ vbi nulla est ỹrietas. Potest. n. qæis agere rei vendicatione prætextu detentionis. iuxta ea q̃ hñr & notãtur in l. officiũ, de rei ven. & c. examinata s̃. de iudi. iter dicto aũt, vti possidetis, potest nũc agere rõne possessionis ciuilis. & dic plenius de intellectu illius le i, vt dixi in c. pastoralis. & c. cũ dilectus. de c. u. poſ. & proprie, hæc aũt mulier non pot st excusari à cõtrarietate, cùm de facto proprio agens prius iurauit secum illo viro cõtraxisse. nunc autem petendo licentiã cum alio ꝺ̃hendi, dicit prorsus oppositum, nam si verũ iurauit, non potest ꝺ̃here cum alio, quia matrimonium primum legitimè ꝺ̃ctum non dissoluitur ex eo qđ alius transiuit alia vota sed per mortem nãlẽ dũtaxat. 3. 2. q. 7. c. 1. & 2. ideò quia ecclesia dubitat an verũan falsum iurauit, assumit viam media, vt hic dicit̃. † Sed tunc fortiter oppo. ex quo hæc mulier iurauit, non debet admitti volens venire ꝺ̃ cõfeſſionem propriã, maximè iuratã: quia qđ quisq; dilucidavoce & c. de, pba. per tuas. & l. generaliter. C. de nõ nu. pec. Solu. potest duplicitер colligi ex dictis Inn. licet ipse non formet hanc oppositionem. primò, quia istud est ſpeciale in matrimonio propter periculum, qđ esset, si cõtinere cogeretur, vel aliter, & plus sibi placet quod post sniam licet ꝺ̃ suam ꝑfeſſiõem venire. de quo remittit ad no. ỹ. de excep. cum venerabilis. intellige hanc ſolutionem, q̃n p sniam fuit confeſſio reprobata, vt hiç, & ita videtur demẽte Inn. vt aperte ipse ponit ĩ d. ca. cum venerabilis. ante. n. reprobationem vel si esset ſm eam pronunciatum, non liceret ꝺ̃ eam venire, vt in ỹrio, nisi prout no. in c. fi. de ꝑfeſ. & in c. cum venerabilis. Et hãc solutionẽ no. ſingulariter, quia habes casum c in quo licet venire ꝺ̃ ꝑfeſſionem etiam iurata. Et est ratio. nã ex quo iudex illam non recepit, nec pars approbauit. d nõ põt super illa se fundare, & cogere partem ad obseruantiam. vt in regula ex eo. de reg. iur. lib. 6. & in c. cùm olim. de censi. vide ad mãm qđ no. gl. 30. q. 5. c. si quis. §. his ita. & C. auth. qui po. in pign. ha. item si possessor, & quod no. Spe. in tit. de excep. §. viſo. & inci. in causa, & litevertente in ter prouidum mercatorem, & c. Nã ex notatis hic per istũ ĩ hoc ver. & est ratio- & c. vl̃ q̃ prædicta de cisio Sal. si vera, & p cedat, ẽt si talis confeſſio facta ĩ iudicio præsente parte esset urata.

i

CAP. XXXV.

1 *Iuramentum an extendatur ad actus futuros.*
2 *Iuramentum est ſtricti iuris: & ſtrictè interpretatur propter periculum animæ.*
3 *Iuramentum non extenditur ad alia ex conuentione partiũ, quam ad ea ſuper quæ fuit interpoſitum.*
4 *Iudex uel notarius ex licentia eis data possunt extendere inſtrumentũ, non tamen poſſunt addere iuramentum uel ſtipulationem.*
5 *Reſpectu quantitatis reatus magis peccat qui uenit contra iuramentum, quàm qui uenit contra ſimplicem loquelam.*

Clericus. Qui iurauit seruare statuta edita, & postea per illud iuramentum non iurando, promisit seruare edenda, seu postea edita, non tenetur ex iuramento ad nouiter edita. h. d. secundum verum verum intellectum, primò ponitur quæstio. secundò solutio. ibi, licet. ¶ Casus literalis. Aliquis clericus iurauit ſe seruaturum statuta edita in ecclesia iuramento taliter præstito promisit per idem iuramentum statutum, quod postmodum factum fuit in ecclesia fideliter obseruare. quærebatur, vtrum teneretur ad obseruationem illius statuti per iuramentum illius prius factum? Respon. pa. quòd ex promiſſione ſua tenetur seruare quod promisit ſed nõ ex debito præſtiti iuramenti. B. ¶ No. j. clericum licitè iurare de seruandis statutis ecclesiæ ſuæ. Idem videtur dicendum de epiſcopo. arg. 8. q. 3. Artaldus. Quid autem ſi in volumine ſtatutorum reperiuntur aliqua illicita? dic vt habetur in c. j. e. ti. lib. 6. No. 2. q. iuramentum de seruandis statutis ecclesiæ refertur ad ſtatuta ſubſiſtentia ſm tempus iuramenti, & non ad ſtatuta postea edita. Ita colligit hoc dom. Ant. quod non colligitur ex litera, nec est verum, quoniam hic reſtrinxit ſe, iurans ad ſtatuta edita vt patet in text. ibi: edita. meritò iuſm non extendebatur ad postea edenda, ar. in c.

Sebaſt. Sap.

a ¶ Ad futura. Vide Iaſ. ĩ l. ſub prætextu. verſ. ỹ principaleм reg. C. de transa. vbi dicit, q̃ licet iuſm habeat mirabilẽ effectum, quod vbi requiritur ſpãlis q̃ſensus, & ſi ſufficit gñalis, cum iuſm hẽat vim ſpãlis q̃ſensus, tñ non extenditur, niſi ad ea, de quibus partes cogitarunt.

b * Seb. Sa. ¶ Sapiẽs. Vide Car. in cõſ. 60. Fel. in c. ex literis. s̃. de fi. inſt. Ale. in l. 2. §. in fideiuſſorem. ff. qui satiſ. cog.

b ¶ Quid possit addere sapiens, q̃n inſtm est ad q̃ſilium ſapientis extẽdẽdũ. An. Fr. ¶ Circa hoc, q̃n reſtm est extendendum ad q̃ſilium ſapientis, vel inſtm relcuandum ad eius consilium, qd possit addere, & vtrum in teſtõ possit addere illa verba, iure inſtõnis, vl̃ cl'am c odicillarem, vel cl'am derogatoriam, vltra Bar. hic alleg. in lect. Ab. in l. illa inſtõ. ff. de hæ. inſt. vide Bal. in l. captatorias. ĩ 5. op. C. de teſt. mi. & ĩ l. j. C. de manu. vin. Bar. in l. j. in §. ſi plures. ff. de exerc. Arc. in c. j. ne ſed. vac. li. 6. c ¶ Adde d. Ant. hic in vltimis verbis, & quod no. in e. quere lam. ſuper vltima gl. s̃. eod. titu.

1 Iuramentum an extendatur ad actus futuros.

a ¶ Ad futura. Vide Iaſ. ĩ l. ſub prætextu. verſ. ỹ principaleм reg. C. de transa. vbi dicit, q̃ licet iuſm habeat mirabilẽ effectum, quod vbi requiritur ſpãlis q̃ſensus, & ſi ſufficit gñalis, cum iuſm hẽat vim ſpãlis q̃ſensus, tñ non extenditur, niſi ad ea, de quibus partes cogitarunt.

b * Seb. Sa. ¶ Sapiẽs. Vide Car. in cõſ. 60. Fel. in c. ex literis. s̃. de fi. inſt. Ale. in l. 2. §. in fideiuſſorem. ff. qui satiſ. cog.

b ¶ Quid possit addere sapiens, q̃n inſtm est ad q̃ſilium ſapientis extẽdẽdũ. An. Fr. ¶ Circa hoc, q̃n reſtm est extendendum ad q̃ſilium ſapientis, vel inſtm relcuandum ad eius consilium, qd possit addere, & vtrum in teſtõ possit addere illa verba, iure inſtõnis, vl̃ cl'am c odicillarem, vel cl'am derogatoriam, vltra Bar. hic alleg. in lect. Ab. in l. illa inſtõ. ff. de hæ. inſt. vide Bal. in l. captatorias. ĩ 5. op. C. de teſt. mi. & ĩ l. j. C. de manu. vin. Bar. in l. j. in §. ſi plures. ff. de exerc. Arc. in c. j. ne ſed. vac. li. 6. c ¶ Adde d. Ant. hic in vltimis verbis, & quod no. in e. quere lam. ſuper vltima gl. s̃. eod. titu.

2 Iuramentum eſt ſtricti iuris: & ſtrictè interpretatur propter periculum animæ.

ratio ỹ. ſubiicietur. ¶ †Op. & vſ, q̃ iuſm dẽt extendi ad edita & ad edenda. per l. ſi. C. quæres pig. ob. poſ. vbi dr̃, q̃ ſi quis obligat bona ſua, videtur obligare nedum præſentia, ſed ẽt futura. Sol. gl. ſentit hic ỹrium, & dicit, q̃ ſessio facta ad obligãdum, ẽtin iudicio & in præſentia partis, requiritur q̃ exp̃ſſè acceptet̃ partẽ: al's talis p̃feſſio nihil p̃iudicat. Secus est incõfeſſione liberatoria, in qua ſufficit ſola præſentia partis. l. tale. ĩ prin. ff. de pact. Et p̃dicta deciſionẽ Sali. ſequit Ale. cõſi. 476. inci. in ſuperiori themate. & in cõſil. 405. inci. in cã appellationis. & no. in cõſi. 463. inci in causa, & litevertente in ter prouidum mercatorem, & c. Nã ex notatis hic per istũ ĩ hoc ver. & est ratio- & c. vl̃ q̃ prædicta de cisio Sal. si vera, & p cedat, ẽt si talis confeſſio facta ĩ iudicio præsente parte esset urata.

i

3 Iuramentum non extenditur ad alia ex conuentione partiũ, quam ad ea ſuper quæ fuit interpoſitum.

4 Iudex uel notarius ex licentia eis data possunt extendere inſtrumentũ, non tamen poſſunt addere iuramentum uel ſtipulationem.

5 Reſpectu quantitatis reatus magis peccat qui uenit contra iuramentum, quàm qui uenit contra ſimplicem loquelam.

tatis. quaſi iuſm non extendatur ex ſimplici q̃ſensu. sed exigitur ex preſſa iuratio quaſi forma iurandi ſit de ſubſtantia: vt hic melius q̃ 4 alibi no. probatur. ¶ †Per hoc ẽt dixit abbas hic, q̃ ſi quis asſerit aliquid domino per ſacr̃m, quod prius fecit. nõ est periut⁹: licet ſit illud falſum. quod intelligit Io. An. & benè qñ ad hoc primum iuramẽtum non extendebatur alias secus. Et per hoc ẽt notanter dicit d. Ant. q̃ ſi detur licentia notario vel iudici, vt extenda inſtm prout vult, q̃ non possit ibi addere iuramenrum vel ſtipulationem, ſi formaliter non intercesſit: qa non possunt hæc ſimplici q̃ſensu ſupplerі, cum habeant certam formam. quod no. Et generaliter quid possit addere sapiens b, qñ inſtm est ad consilium ſapientis extendendum, remitto ad Bar. in l. ex ea parte. ff. de ver. ob. & latius in l. illa in ſtitutio. ff. de hær. inſt. Ego ẽtum ad principalem oppositionem, s̃. factã, diſtinguo ſic, quod aut is qui primò iurauit, agit nunc extẽdere illud iuramentum ad obſeruantiam alterius actus, non ãt de nouo iurare: vt qa dicit, Volo teneri virtute primi iuramenti, vel promitto per primum iuſm, & non ſit extenſio ratione prædicta: nec ẽt tenetur ex nouo iuſo: quia hoc nõ intendit, & hoc iudicio meo voluit ista litera, ibi, quod promiſit, & c. non aũt dicit, q̃ iurauit. qđ facit apertè ꝺ̃ Cal. & ita ſentit Arch. in d. ca. ne quis. & gl. noſtra hic. Cùm ergo iuſm dirigatur in Deum. s̃. e. debitores. & c. & ſi Chriſt⁹. oportet, q̃ ſe Deo obliget directè. qđ nõ fit, q̃n agit ſolum iuſm extendere, nec ꝑfirmat promiſſum p religionem Deo debitam sicut debet facere iuſm. s̃. e. & ſi Chriſtus. Aut intendit nunc iurare adhibendo primum iuramentum, & p̃ hoc q̃ſiderari dupliciter. Vno modo, q̃ intendat iurare per primum iuramentum, sicut per rem ſpiritualem: vt quia dicit, iuro per primum iuſm: sicut ſi diceret. iuro per euangelia, vel per ſanctum Pet. & hoc casu procederet dictũ Cald. ſcꝺo modo p̃ q̃ſiderari, q̃ intendat per relationem ad primũ iuſm exprimere formam prioris iuri: vt ſi dicat, iuro per primum, id est ſm formam ibi expreſſam: & tunc ẽt credo, q̃ obligetur ex nouo iuſo, non q̃ extendatur ad antiquum nã video ẽt, q̃ vbi req ritur notabilis expreſſio, non refert an exprimatur noĩatim, an per relationem ad aliud, vt patet in ſnia, qñ iudex dicit, q̃ demno vel absoluo, prout in actis continetur. vt no, in c. pe. de iudi. Vel qñ refert ſe ad certũ inſtm. vt no. ĩn in c. 2. de lib. ob. Facit tex. l. pe. C. de ſen. q̃ ſine cer. quan. & quod le. & no. in c. cum venerabilis. de exc. & de rel. do. cum venerabilis. & præcipuè ꝓcedunt p̃dicta, eo attento, q̃ per iuſm principalis obligatio, acquiritur Deo. d. c. debitores. & ca. & ſi Chriſtus, qui non reſpicit ad verborũ formã & corticẽ, ſed ad mentem ſe obligare volentis. 14. q. 5. ſi qđ inuenisti. ſicut in voto no. in c. literaturam. ỹ. de vot. & per Inn. in c. ex parte. de cenſi. & c. porrectum. de reg. Et per hoc ꝓeluꝺo in hac mã. q̃ ſi p̃t q̃ſtare quo quo modo in foro aiæ vel iudiciali, q̃ iſte intendebat nouiter iurare obligabitur ex iuſo. ar. s̃. e. & ſi Chriſtus. & ĩ dubio ſatis vſ voluiſſe iurare, ſi expreſſit verbum, iuro, vel q̃ſimile. & ſic limita oĩa prædicta. ¶ †Vlt. opp. vſ. n. q̃ hæc indagatio literæ & p̃dictorum ſit q̃ſi 5 milis & ſuperflua: qa cum certum ſit, iſtum clericũ obligari ex promiſſione, non refert an ẽt tenеatur ex iuſo: quia intef iuſm & ſimplicem loquelam Deus non facit dr̃iam. vt c. iuramenti. 22. q. 5. ſol. gl. noſtra tacitè ſentit, & ſoluit, q̃ reſpectu obſeruantiæ nõ est diffeгenria: quia pariter obligant: vt in ỹrium. Sed in ỹuentione est differentia: qa maior pœnitentia imponitur ei: q̃ venit ꝺ̃ iuramentũ, & c. q̃ ſolutionem no. Io. An. dicit hãc æqparationem ꝓcedere quo c ad genus, non quo ad determinatam quantitatem reatus. Dic clarius q̃ Deus non facit inter iſta differentia, ſ. quo ad interitum ſalutis: quia vterq; peccat mortaliter. iuxta illud: Os quod mentitur, occidit animam. Sap. j. & d. c. iuramenti ratione cuius quiſq; meretur priuari, & priuatus est gratia Dei, & vita æterna. 22. diſ. c. vnum. §. alias ea demum. ſed reſpectu quantitatis reatus magis peccat, qui venit ꝺ̃ iuramentum: & ideo maiori pœna afficitur. Ratio, quia iſte magis contemnit Deum, qui firmauit promiſſum ſuum per iuſm, & transgreſſus est 22. q. 1. mouet. & de iudi. cum non ab homine & c. nonit. & s̃. eo. quereꝛa. Ideò iuramentum adiicit maius vinculum de conſan. & affi. ſuper eo. & c. præterea. 2. de ſpon. & tantò, maius, quantò id, ſuper quo præſtatur, est ſanctius. d. c. mouet. dixi. s̃. eo. & ſi Chriſtus. & l. ſi quis maior. C. de transſ. quæ nor.

CAP. XXXVI.

1 *Quid operatur iuramentum iudiciale neceſſarium: & iudiciale ſimplex: & quid uoluntarium.*
2 *Ex quolibet iuramẽto licito naſcitur actio ac iure canonico: dummodo materia ad hoc ſit apta.*
3 *Ex iuramento extraiudiciali an competat actio ſi eſt litis deciſſuum de iure ciuili.*
4 *Quando defertur iuramentum iudiciale, neceſſe habet pars uel iurare uel referre ſi iuſſa eſt à iudice aut iurare aut referre: ſecus ſi non eſt iuſſa.*
5 *Quæ ſit iuſta cauſa recuſandi iuramentum iudiciale uel neceſſarium.*
6 *Reus poteſt recuſare iuramentum, ſi actor nil probauit.*
7 *An poſt iuramentum præſtitum poſſit recedi per nouas probationes in contrarium repertas.*

vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi uertitur periculum animæ non remissibile per partes, iuramentum indiciale retractatur per nouas probationes.
9 *Quando petitur legatum: ex non apparente testamento defertur iuramentum potest à tali iuramento recedi: si postea reperiatur testamentum.*
10 *An per nouos testes possit recedi à iuramento iudiciali.*
11 *An possit appellari à sententia lata uigore iuramenti iudicialis.*
12 *Ratio quare in actionib famosis non est licitum iuramentum referre.*
13 *Nunquid in actionib famosis & aliis criminib licitũ sit deferre iuramẽtũ indistincte.*
14 *Dato quod reus possit in criminalib inrare, an actor incurrat pœnam talionis, uel pœnam Turpilliani.*
15 *Fama publica excusat accusatorem à calumnia.*

a ¶Et adde aliud ge nº: qa quoddam est iuramentum implicitum, quoddam explicitum, & q̃ interea, sit differẽtia, vide per Im. in c. cùm cõtingat. s. eod.
b ¶Et qa iudex necessitatur deferre, vt no. per istum in §. fanè. j. c. in 4. no. & ibi no. in 2. additio.
Sebast. Sap.
c ¶Producaf actio. Vide Iaf. in aut. sacramenta puberum. in j. no. C. si aduer. ven. & adde casum, ĩ quo ẽt de iure ci. iuramẽtum obligatorium producit actionem q̃n iuratum fuit ab vtraq; parte: vt ga iurauit tibi dare decẽ, & tu iurasti mihi dare decem: quem casum ponit Cremen sing. 109. inc. ex iuramento.
d ¶Hũc articulum an iuramentum habeat executionem examinat Iaf. inst. de act. in §. item si quis. vbi concludit cum a Bar. in d. l. 2. q̃ sic. & propterea laudat, q̃ in fine cuiuslibet in b strumẽti semper apponatur iuramentum eo modo, de quo ibi per eum.
Sebast. Sap.
e ¶ Nihil probauit. An reus cogatur suscipere iuramẽtum, q̃n actor non probauit: vide Pau. de Ca. in l. manifestæ turpi tudinis. ff. de iureiu. & multa pro, & q̃. p Iaf. in rep. l. admonẽdi. eo. tit. vbi dicit q̃ magis communis est quod reus cogat.

Iuramentum.

Hoc capitulũ hẽt principaliter duas partes. Secũda est in §. fanè. Et primò legam istud principium, quod communiter non summatur: sed pro iuuenib. summo sic, Iuramentum litis decisorium à iudice delatum sine iusta cã, recusari nõ pt. delatũ verò à parte licitè recusatur, & refertur: in actione tñ famosa non licet reo referre. Diuiditur hoc principium in tres partes. Prima tractat de iuramento necessario, quod. s. defertur à iudice parti. Secũda de iudiciali, quod. s. defertur à parte parti. Tertia tractat de relatione non fienda per reum in actione famosa. Secũda ibi, quamuis. tertia ibi, nec licẽat. ¶Causus literalis. Aliqui litigabant coram iudice: iudex deferebat iuramentum alteri parti loco ptobationis: quæritur, an istud iuramentum sit de necessitate præstandum? Resp. Papa, q̃ iuramentum hoc recusari non pt nisi iusta de cã. qua allegata & ostensa illud præstare non cogitur: sed si vna pars defert iuramentũ alteri parti in iudicio, illud iuramentum licitè pt recusari vel referri. Si verò aliquis conueniatur actione famosa: tunc nõ est licitum referre huiusmodi iuramẽtum.
B. ¶†Not. hic aliter non colligo: quia esset replicare iam dicta in summario & statim dicẽda Sed pro declaratione ipsius totius materiæ oppo. videtur enim litera sibiipsi ꝓria. Nam primò dicit, iuramentum nõ posse recusari. Secundò dicit oppositum. sol. dic vt ĩ principio gl. i. quam melius ordinãdo & clarius & latius materiam expediendo, dic sic, q̃ quoad propositum nostrum, iuramentum est duplex: quoddam iudiciale: quoddã extraiudiciale. Primum duplex, q̃ quoddã quod defertur à iudice parti, q̃ appellatur necessarium: quia b sine iusta causa recusari non pt: vt hic in pr. iuncta suprascriptione. & in l. generaliter. C. de non nu. pec. Appellatur istud etiam litis decisorium, seu declaratorium: quia præstatur ad litis decisionem, vt in l. 2. & l. admonendi. & l. manifestè. cum §. ff. c. & in c. si Christus. s. e. Et hoc iuramentum producit actionem, etiam de iure ci. vt in l. actori. C. e. ti. & l. si duo patroni. §. Marcellus. ff. e. & dic vt ibi. Aliud quod defertur à parte parti. istud stat in nomine sui generis: & appellatur iudiciale: & istud recusari pt, & referri, vt in secunda parte huius principij. quod an sit verum indistinctè vt recusari possit, dicã j. latius & istud etiam iuramentum producit actionem, vt dictis legib. Secundum principale, s. extraiudiciale, appellatur voluntariũ: quia voluntate & ex conuentione partium suscipitur: nec est necesse referre vt statim dicam in iudiciali. & de isto non tractatur hic secundùm gl. sed die. q̃ ñ tractatur explicitè sed implicitè fit mentio à ꝓrio sensu, ibi: quod in iudicio &c. q. d. si est extraiudiciale nõ potest referri, nec etiam deferri, nisi ex ipsarum partium cõuentione. & dic quod istud extraiudiciale est multiplex: quoddam asserto rium, de quo dixi s. eo. si verò quoddam obligationis introductorium, vt quando per iuramentum aliquid promitto: quoddam cõfirmatorium exemplum in c. cùm contingat. s. e. & c. 2. de pact. li.
2 6. in aut. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. ¶† An autẽ ex quo
c libet istorum producatur actio, nõ est propriè materia nostra. De iure cano. puto q̃ ex quolibet iuramento licito producatur actio dummodo materia sit ad hoc apta: quia ius diuinum & canonicũ mandãt iuramenta seruari. s. e. & si Christus. & c. cùm contingat. & c. debitores. cum si. ergò ꝑpetit ius agendi. l. statuas. ff. de ac. re. do. l. vna. ff. de cond. ex le. no. gl. in c. cum liberum. de sepul. & c. si cano nici. de of. or. li. 6. & de hoc artic. plenè per doct. & in c. cùm venissent. de in st. vbi plenissimè dico. ¶†Sed de iure ci. Bar. fuit in singulari opi. in l. 2. ff. e. Dicit enim, q̃ si iusm assertorium est litis decisorium, licet extra iudicium præstetur, competit actio, & haber exe
d cutionem ꝑparatam. Exemplum: si extra iudicium aliqs detulit alteri iuramentum super aliquo ꝺcto, seu ꝓtrouersia, & ille iurauit q̃ dictum fuit visum aliquib. legistis durum, & mihi nunq̃ placuit qa iura ciuilia dantia in hoc actionem, loquuntur de iuramento iudicialiter præstito: vt innuitur in l. actori. C. e. o. facit tex. in l. si duo patroni ff. eo. Et ratio, quam ponit Bar. in l. 4. §. si ex conuentione ff. de re de iud. De iuramento obligationis introductorio tenuit Bar. q̃ non competit ius agendi. per l. si quispro eo. ff. de fideiuss. vbi ponit hoc dictum. vide in hoc quod dixi s. eo. cùm cõtingat. De ꝓfirmatorio dic etiam vt dixi. ¶†Sed contra prædicta & ꝑ tex. fortius op
4 po. videtur. n. q̃ iuramentum iudiciale non possit recusari, nisi saltem referatur deferenti: aliter recusans sine causa debet condemnari vt confessus. vt in l. manifestè ff. e. vbi dicitur, q̃ manifestè turpitudinis & confessionis est non iurare: vel nolle referre iusiurandum. Ad idem l. delata. C. eo. & l. Iusiurandum & ad pecunias. §. ait prætor. ff. eo. vbi quasi idem habetur. Sol. ex 2. par. huius glo. potest colligi duplex sol. prima, quòd contrarium loquitur, quando pars suscepit iuramentum sibi delatum à parte: tunc enim habet necesse iurare aut referre. Hæc solu. nimis illa iura restringit quæ loquũtur indistinctè. secunda est, q̃ iure antiquo procedit contrarium hodie vero secus: vt hic & l. generaliter. C. eo. Et hanc solu. sentit etiam gl. in d. §. ait prætor. quæ dicit hoc iuramentum iudiciale hodie posse recusari. per d. l. generaliter. Hæc sol. mihi non placet, tum quia euitanda est iurium correctio. vt in cap. cùm expediat. de ele. lib. 6. tum quia non est verisimile, q̃ l. delata, posita in eo. ti. corrigatur per l. generaliter: ibidem sequentem. Ad quod. n. fuisset ibi posita l. delata: Io. An. ponit tertiam solu. vt contraria iura intelligãtur quando sine causa vult quis recusare. l. generaliter. & hoc c loquatur quando ex causa: & sic illa iura cõtraria non corriguntur per ista, sed glossantur & declarantur. & hanc solutionem tenet hic do. Ant. licet mentionem nonfaciat de Io. An. & Bar. in l. generaliter. C. eo. respondendo ibi ad contraria. Hæc sol. ab olim mihi non placuit ad istũ tex. Nam si diligenter ponderetur, probat. q̃ etiam sine causa possit hoc iusm delatum à parte recusari. cùm. n. loquens à principio de necessario, quod defertur à iudice, dicat sine causa, iusta recusari non posse, post modum aduersatiuè veniat. Ver. quãuis in quo videtur, q̃ delatum à parte, parti, potest licitè recusari, debet intelligi, vt possit recusari sine causa: quia alias nonveniret aduersatiuè ad præcedentia. nam dictio quanuis, est præcedentium aduersatiua regulariter. vt no. in c. quemadmodum s. eo. in glo. in ver. teneretur. & fortè ob hoc quidam moderniores legistæ dant quartũ intellectum ad istum text. dicentes, q̃ dictio, quanuis ponitur hic aduersatiuè in hoc, q̃ iuramentum necessarium non potest sine iusta causa recusari etiam referendo. sed iudiciale potest recusari dũmodo referatur. & sic tex. ibi. ac referri, debet intelligi secundũ eos dummodo deferatur. Iste tellectus videtur satis coloratus: sed im propriat litera dum exponit ellam dictionem, ac, conditionaliter. Nam ista dictio, ac, ponitur copulatiuè, vt sit sensus, q̃ iudiciale pt recusari & referri. Mihi placet quintus intellectus quem in duob. verbis sentit hic Host & latius Bar. licet non faciat mentionem de Host. in d. l. manifestæ. vt dicamus, quod iuramentum iudiciale q̃ à parte parti defertur, possit liberè sine causa recusari, etiam non referendo: vt probatur hic, & in d. l. generaliter. §. sin autem. Rõ, quia pars non potest necessitare partem ad iurandum, vel ad referendũ. argumẽto eorum quæ dixi in c. prout. de dolo & cont. sed si iudex approbat iuramentum delatum à parte, iubendo vt iuret, tunc teneretur pars iurare vel referre, & sic propriè loquitur tex. in d. l. generaliter. §. sin autem. Et hoc casu procedunt contraria superius allegata. & hunc intellectum etiam sentit gl. in d. l. delata. & in d. l. generaliter. & in l. in bonæ fidei. C. eo. in ver. per iudicem. Etiam facit quod no. Insti. de fideicom. hære. §. fi. in gl. in ver. habere. Fateor tñ, q̃ lectu. Io. An. & Bartol. in d. l. generaliter. est vera in se, vt ex causa possit iuramentum recusari etiam per iudicem approbatum: non ob. l. manifestæ. & Cy. per dictam l. generaliter. sed non est simpliciter vera in se, vt cessante approbatione iudicis, non possit recusari
5 sine causa per supradicta. ¶†Circa prædicta quæritur quæ possit esse iusta causa recusandi iuramentum necessarium vel iudiciale à iudice approbatum? Die, q̃ multiplex, vt puta si is cui defertur nõ est benè informatus de materia: arg. in l. Marcellus. §. 1. ff. rerum amo. vel est talis mã. super qua non potest cõueniri, vel actor plenè probauit. s. de probat. c. sicut & multos consimiles casus vide per Bar.
6 in d. l. manifestæ. ¶†An autẽ ex parte rei sit causa legitima recusan
e di: quia actor nihil probauit, e dico q̃ sic. Hoc sentit Io. And. hic in duplici

a ¶Et idem ibi determinãt Old. Ludo. & Abb. vbi quærunt, Pone, actor fecit citari reum coram iudice, & petit cẽtum ex cã mutui, & dicit, ego nolo litigare, volo stare iuſo ipsius rei, nũquid ſibi imputauerim iſta cautum? Dicit reus, ſi vis aliquid, offeras libellũ, quo oblato tibi rñdebo: dicit actor, nolo offerre libellũ, volo, q̃ ſine casu iudicij decidatur
hæc q̃ſtio, q̃ aut tu iures aut referas: an teneatur reus aut iurare, aut refertre, aut ſoluere? Determinant ſingulariter: q̃ actor priº dẽt offerre libellũ & poſtea ſi dẽferat iuſm, quòd tunc cogitur aut iurare, aut referr. & ita dicunt debere intelligi, & declarari d. §. ait prætor. Mouẽtur per regulam. l. 1. cũ gl. ff. de eden. per auath. offeratur. C. de litis. conteſt. in quib. iurib. cauef q̃ in omni cauſa requiritur quod offerat libellus. Adde Pau. de Caſtr. in l. iudices. circa fi. C. de iudi. vbi q̃d licet iudex ex officio poſſit interrogare partem q̃cunq; ſibividebit pro eruẽda veritate. l. vbicunque. ff. de interrog. 7 act. tñſi pars faciat tibi vnum interrogatoriumcirca merita cauſæ, nõ teneris rñdere: puta ſumus coram iudice, dico debes mihi centũ: rñdevtrum ſit verum, necne: dicit Paul. q̃ pars non tenetur rñdere, niſi interrogatorium fieret circa præparatoria iudiciorũ, ſed poteſt dicer, Amice facias poſitiones, vel capitula: & tũc rñdebo tibi. Et dicit Paul. in practica, iſtud facere honorẽ, & q̃ ipſe obtinuit, vide Bar. in l. 1. ĩ prin. ff. de interr. act. & in l. 1. C. de cõſeſ. & in l. fin. §. quod obſeruari. C. de iura. calum.
b ¶Et cũ Bar. tenet etiam Imol. hic, vbi etiam ipſe reprehendit An. Idem etiam tenet Ang. & Ro. in l. admonẽdi. ff. de iureiur. & rñdent duo bus fundamentis, quib. mouetur. An. & primò ad fundamẽtũ, q̃d facit per c. veniens. rñdet ipſe Lud. aliter q̃ rñdeat hic iſte: Nã dicit, q̃ d. c. veniens, loquitur q̃n primũ iudiciũ, in quo facta fuit probatio ſemiplena, erat ſummariũ. Vſi cũ regulariter ꝓbõnes factæ in ſummario iudicio, nõ proſint, neq; noceant in ordinario caſu c. cũ ſuper. vbi no. de re iudi. meritò ibi ſemiplena probatio facta in ſummario iudicio nõ abſtulit ius plenè, pbandi in ordinario: ſed nos loquimur, q̃n ſemiplena probõ per teſtes fuit facta in ordinario iudicio. Igitur, &c. Ad aliud fundamẽtũ Ant. q̃d refert hic iſte, ibi, quia prima, &c. & nõ rñdet ipſe Lu. & vt elarius habeas reſpõſionẽ, Dic ex quo nõ fuit omninò integra probatio, retractari pt ſententia ex quo contrarium reperitur clarè probari per nouos teſtes. Nã ſi nõ obſtat ſnĩa probationi fiendæ per teſtes, certe etiam non obſtabit publicatio. c. licet cauſam. de proba. cum ſi. Reſponder ipſe Lu. vbi ſupra, q̃ ſnĩa non obſtabit productioni fiẽdæ per inſtfa: ſed ipſa ſententia ẽmul cum publicatione teſtium bene impedit probationẽ
p nouos teſtes, per regulam aut. at qui ſemel. C. de probat. cũ ſi. q̃ hẽt, q̃ timore ſubornationis publicatio ĩ vna cã, impedit teſtes, ꝑduci ĩ alia, qa ſubornationis timor ceſſat ſi in ſtrumẽta producantur. Sed renendo cũ Ant. ꝺ Bart. pt rñderi. q̃ noui teſtes hoc caſu admittũt ad reprobationẽ aliorũ teſtiũ: q̃d fieri pt. vt not. Albe. in d. auth. at qui ſemel. facit l. ſi qui teſtiũ. C. de teſtib. ita dicit Albe. ĩ d. l. admonẽdi. inver ſi. itẽ q̃ro. qa hic dr, nouis reptis inſtfis, &c. vbi concludit ꝺ Bar. ibi, q̃ ſi obſtãte. q̃d teſtes fuerint antea publicati ĩ inſtãtia præcedẽti: tñ poterũt noui teſtes ꝑduci ad retractationẽ talis ſnĩc: motus, vt dixi, primò, qa tales teſtes ꝑducunt ad reprobationem aliorũ teſtium: ergo admittendi, vt dixi. Itẽ quia eſt noua inſtantia: ergo noui teſtes, & noue probõnes admittendæ. l. phãc. in prin. C. de rẽpo. appe. Et iſta opi. ꝺ Bart. placet Iaſ. in repetitio. d. l. admonendi. verſ. 5. & vlt. quærit Bar. &c. in fi. motus vltra prædicta: quia nihil poteſt imputari parti, cùm tales teſtes ſint nouiter reperti: & ſic ceſſat timor ſubornationis: & conſequẽter prædicta regula auth. at qui ſemel. q̃ ita limitari debet. Et hoc cõfirmat ex eo quod no. tradit Bar. in d. auth.
10 uiter repertis. ¶††Hinc Bart. ibi in fi. format qõnem, an per nouos teſtes poſſit pariter recedi. & poſt gl. ibi diſtinguit, q̃ q̃dã ſunt cãæ in quib. nõ admittitur reprobatio per teſtes. vt l. gñaliter. C. de non nu. pe. & in iſtis nõ eſt dubiũ. Quædam ſunt cãæ, in quib. admittit reprobatio per teſtes. vt in d. l. generaliter. & tunc ſi quidẽ fuerũt in prima cã examinati, & publicati teſtes: non poterũt produci impediente publicatione. Si aũt teſtes non fuerũt examinati, pñt de nouo produci eadem rõne qua inſtfa: quia appl'one inſtforum veniunt teſtes. vt l. j. ff. de ſi. inſtr. & c. peruenit. de teſt. cog. D. Ant. dicit ſe putare q̃ indiſtincte admittantur teſtes nõ obſtante publicatione: quia prima non fuit omninò integra probatio. vſi retractari põt ſnĩa ex quo clarè poteſt probari ꝓrium per teſtes. Mihi plus placet dictum Bar. b Moueor tali rõne, ſi ante ſnĩam latam publicatis atteſtationib. voluiſſet actor vel reus teſtes ꝑducere ſuper eodẽ articulo, vl' directè ꝓrio, ſi fuiſſet admiſſus pp timorẽ ſubornationis. de teſt. cle. 2. ergò fortius ſi dẽt admitti poſtſnĩa, cũ adiiciat vinculũ. Nec ob. c. veniẽs. q̃ teſti. qa logt q̃n ad aliud nũc agitur, q̃ primo. Nec ob. ſi dicatur, q̃ appl'one inſtforũ veniũt teſtes: qa illud c ex lata, & nõ ex ꝓpria ſignificatione verborũ. vt dixi in d. c. pueniit. q̃ qdẽ lata interꝓtatio nõ dẽt fieri hoc caſu, in quo recederetur à regulis iuris: ſed dẽnt verba ſumi ꝓpriè. arg. c. ſtatutum. de elec. li. 6. & in l. q̃ ꝺ. ff. de legi. Sed in alio caſu, ſ. q̃n ſi obſtat publicatio, ſi intãtũ recedit à iure. meritò ex paritate rõnis pt fieri illa larga interpretatio. arg. in c. cũ dilecta. §. de cõfir. vti. vel inuti. vbi bon. text. ſic limita
11 gl. iſtã. & hoc no. ¶††Supra viſum eſt, an deciſio facta ꝓtextu iuſi ſit retractabilis ex poſt facto: nũc q̃ro, vtrũ poſſit appellari à principio anteq̃ ſnĩa lata vigore iuſi trãſeat in rẽ iudicatã. Hæc q̃ſtio, ꝓ parte expedit in d. l. gñaliter. C. eo. & ꝓclude, q̃ aut lis decidit vigore iuſi neceſſarij, & pt appellari ſicut ab illa ſnĩa. d. l. admonendi. aut vigore iuſi iudicialis: & tũc is, q̃ tulit appellat' nõpt, ſi alter iurauit: qa vſ ſuo ꝙſẽſu trãſactũ. d. l. gñal'r. aut is, cui fuit
ſtes examinari in ordinario? dicas, hoc dependere ab arbitrio iudicis, qui habebit conſiderare an ſubſit timor ſubornationis, vel ne: vt plenè per doct. in c. fraternitatis. & in c. ſeries. de teſti. & in l. fi. C. de teſtib. Et adde, quòd probatio ſummaria ſufficit actori, ſi reus nihil opponit: vt per Bal. in l. 1. C. vt in poſſ. leg. in ver. ſed quæro. Et in quibus cauſis ſufficiat ſummaria probatio, vide Bal. in l. 2. C. ad Carbon. & per Bar. in l. 1. circa prin. C. quorum bono. vbi dicunt q̃ valet, etiam in cauſa filiationis, & poteſt fieri etiam per coniunctos. Et vide Bal. in l. 2. C. de teſta. mili. & in l. 2. C. quãdo ſit. vel priua. vbi dicit, quòd probatio ſummaria ſufficit in iudicio præparatorio alterius iudicij,

primo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sapia.

a ¶In actionibus. famosis. Vide Alex. in consi. 66. incip. viso processu causæ vertentis. in 1. vol. & in l. 3. in prin. ff. de iure iur. & Iaſ. in repeti. l. admonendi. verſ. ex iſta concluſione. & verſi. tertio ex prædicta concluſione.

b ¶In cauſis famoſis non defertur iuramentum neceſſarium. Adde, q idem tenet hic Io. And. & Imol. & Spec. in tit. de iura. dela. in prin. verſ. vt autem, cum verſi. ſeq. Sali. in l. in bonæ fidei. C. eo. Sali. & Lud. Roma. in conſi. 33. in l. admonendi. ff. eo. & Alex.* Imo. in l. 3. ī prin. ff. eo. Limita tamē vt nota. in c. mulieri. ſ. eo. in addi. quæ incipit. & ita.

primò delatum, retulit alteri deferenti, & ille non vult iurare, & fertur ſententia contra eum. nec poteſt appellare, qa ex quo à principio, deferendo elegit deciſionem per iuramentum, non debet ſibi illud relatum recuſare. dicta l. generaliter. qđ ego intelligo verum, niſi ex iuſta cauſa recuſaret. Pone exemplum, quia in arca paterna aliquis reperit inſtrumentum debiti, quod faciebat ſemiplenam probationem, & non valens aliter probare, detulit iuramentum reo: ille refert ſibi certè licitè illud recuſat, ne cogatur anceps ſubire periurium, cùm ſit de facto alterius. l. Marcellus. ſ. i. ff. rerum amotarum. Si verò is cui refertur, iurat, eſt dubium nunquid. referēs poſſit appellare? Pla. tene quòd ſic. ſed Io. & Azo cōtra mouentur, quia omnis relator eſt delator, ſed delator non poteſt appellare. d. l. generaliter. ergo nec relator. Sed pro opi. Pla. facit. quia delator ſponte detulit ſed relator non. Nam tenebatur ad alterum duorū, ſcilicet, aut iurare, aut referre. Cōſtat autem plus ſubueniri neceſſariò agenti, quam voluntariò, de offi. deleg. ab arbitris. lib. 6. & qđ ibi no. in gl. & hoc *cōmunius* approbatur ſecū dùm Io. And. & no. in d. l. generaliter. & videtur hæc ſequi d. Ant. Ego limitarē hanc opi. per ea quæ ſuperius dixi. Aut enim iudex iuramentum non approbauerat. & tunc cum referens illud fecerit voluntariè, nō poterit appellare: aut iudex approbauit, & mandauit vt iuraret: & tunc ſecus per rationem prædictam. & hæc opi. eſt indubitanter vera, tenendo lectu. quam ſupra tenui: quia motiua tūc militant, aut is cui defertur iuramentum, recuſat iurare, non obſtāte approbatione ſeu mādato iudicis, nec refert, & debet referri ſententia contra eum: poteſt tamen appellare, ſed niſi corā iudice appellationis probet iuſtam cauſam recuſationis, iudex ad quem cō firmabit ſententiam, vt probatur in d. l. generaliter, debet tamen iudex à quo, ante condemnationem pronunciare illum habendum pro confeſſo. arg. in l. manifeſtæ. præalleg. iuncta l. eius qui delatorem. ff. de iu. fiſ. & hoc not. in d. l. manifeſtæ, & l. eius. vbi de hoc vi-

12 deas. ¶†Venio nunc ad ver. nec liceat. & quæro de ratione quare in actionib. famoſis non liceat referre iuſiurādū ſicut in aliis actionib. Triplex ratio ſolet aſſignari. vt no. in d. l. Marcellus. Prima ratio quia lex defert iuramentum: nam in multis caſib. lex defert iuramentum in iſtis famoſis: & multos enumerat gl. in l. præſenti. ſ. ſi cubi. C. de his qui ad eccl. confu. vide in Spe. de offi. iudi. ſ. vlt. ver. 6. hæc ſolutio non eſt bona: quia vt colligitur hic, hoc habet locum etiam in iuramento delato ab homine. Loquitur enim iſte text. in iuramento delato ab homine: cùm verſic. nec liceat. veniat continuatiuè ad præcedentia. Sic debet intelligi in eo caſu cum præcedentibus iuxta ea quæ habentur. & no. in c. maiores. de bap. in ſ. cæterum. Secunda ratio redditur in odium criminis. Hoc etiam mihi non ſatisfacit: quia antequā probetur delictum, potius eſt præſumendum pro reo, quàm pro actore. vt in c. eſtote. ī. de re iudi. & in c. ſi. de præſumptio. & iura ſunt promptioraad abſoluendum, quā ad condemnādum. de proba. ex literalis. Facit quod no. gl. in c. clerici. 81. di. Tertia ratio & *communiter* communior eſt, quia conuentus melius præſumitur ſcire veritatem, quam actor ſeu accuſator. Nā ſi tu ſubtraxiſti mihi rem meam clam, & defero tibi ſuper hoc iuramentum, ſi tu referres mihi, non poſſem cùm bona conſcientia iurare: ſed tu qui es informatus de facto tuo, debes ſubire iuramētū. Et ideò dicit Bar. in l. iuſiurandum & ad pecunias. ſ. ait prætor. ff. e. & in l. lex Corn. ſ. hac lege ff. de iniur. q ſi actio famoſa eſt ī talis qua accuſator ſeu actor poteſt eſſe ita informatus, ſicut reus, poteſt iuramentum referre: vt ſi accuſo te quod intuleris mihi iniuriam. & tenet hoc do. Anto. licet non alleg. & Bar. & ſatis placet mihi hoc. Nam ex ratione coniecturata legis poſſumus & debemus leges reſtringere & ampliare ad limites rationis, vt not. in l. non dubium. C. de legib. & per Cy. & per Bar. in l. item queritur. ſ. qui impleto. ff. loca. Ex hac ratione infero ad limitationem notabilem omnium prædictorum, vt tunc liceat ei cui primo iuramentum defertur illud referre, quando deferens eſt, vel veriſimiliter eſſe debet informatus, ſicut is cui defertur, aī r autē lex eſſet impoſita verbis & nō reb. ꝫc. commiſſa. de electio ſi lib. 6. quilibet. n. de facili referret illi, quem ſcir non eſſe informatum ad iurandū, vt ſic releuetur ab one-

13 re iurandi. ¶†Nunc circa prædicta, & circa tex. quæro an in actio-

a nib. famoſis a & aliis criminib. non famoſis poſſit deferri indiſtinctè iurā? Iſte tex. facit, q ſic. non. n. poſſet referri niſi prius fuiſſet delatum. ſuper quo variæ ſunt opi. recitabo principaliores. Spe. in tit. de iura. dela. ſ. i. ver. vt autem. dicit, tam in criminalib. quam in ciuil. famoſis iurm neceſſarium non eſſe à iudice deferēdum in ſupplementum probationis: quia in iſtis requiruntur probationes luce clariores. l. ſciant cuncti. C. de probat. 2. q. 8. ſciāt. ſed iuramentū à parte parti deferri poteſt, etiam ſi ſit talis cauſa in qua non poſſit tranſigi: quia in delatione iuramenti non vī confiteri, ſicut in tranſactione, ſed potius negare. ¶Secunda eſt opi. Accur. in l. in bonæ ſi dei. C. eod. qui vt refert. Ioan. And. hic tenet, q deferri poteſt, mihi tamen non vī, quòd hoc teneat, niſi fortè tacitè dando reſpōſum ad l. maritus. ff. de quæſtio. Sed ipſemet Accur. in l. maritus. ſimpliciter tenet in criminalib. iuramentum non deferri. ſed in l. 3. ſ. quacūque. ff. eo. tenet diſtinctionem, quā ſ. dixi tenere Spe. vt à parte poſſit deferri. ſed à iudice non. ¶Tertia opi. diſtinguit, an agatur crimi naliter an pecunialiter: vt primo caſu non deferatur: ſecundo ſic. pro vltimo facit, ff. de iniu. l. lex Cornelia. ſ. hac lege. ſed ꝫ hoc vltimum apertiſſimè tenet glo. in c. tam literis ſ. de teſti. vbi per illum tex. dicit, q vbi agitur de crimine etiam ciuiliter, non defertur iuramentum in ſupplemētum probationis: ſed ſi reus eſſet infamatus, deberet ſe purgare, quaſi velit dicere, q iuramentum purgationis poſſit reo deferri ad purgandam præſumptionem contra eum ortam ex probatione actoris non plena, qđ quidam plenius tenuerūt hic per c. 2. de iura. calum. & ī. de purga. c. per totum. & C. de pœna iud. qui malè iud. in auth. nouo iure. ¶Quarta eſt opi. Hoſt. hic. & ſ. e. mulieri. dicentis, in omni cauſa iuramētum deferri, in reali, per ſonali, pœnali, vel ciuili: etiamſi agatur de conditione vel iniuria p ſonæ, vel an mulier ſit prægnans: vel an debeat fieri miſſio in poſſ. vel non: vel alia quacunque cauſa. d. l. 3. & l. iuſiurandum & ad pecunias. ff. eod. ¶Quinta eſt opi. do. Anto. hic: qui primò proſequitur in criminalib. ſecundò in famoſis. In primo dicit voluntarium & iudiciale poſſe deferri etiam ſi deferatur actori, quia reus deferens videtur confiteri, ſi ille iuret. & per illam dictionem, etiam, ſentire videtur, quòd etiam reo poteſt per actorem deferri. Neceſſarium aūt, ſi agitur de crimine ciuiliter deferri pōt, vbi cauſa eſt leuis. qū autē dicaſ leuis, patebit ex his quæ dicam ī. in ſ. ſane. Idem ſm eū ſi autē dicaſ leuis, patebit ex his quæ dicam ī. in ſ. ſane. Idem ſm eū ſi agatur criminaliter & pecuniariter. Si verò agatur criminaliter, & non pecuniariter: poteſt deferri reo, contra quē eſt ſemiplenè probatum. & appellatur ſacramētum purgationis: vt hic patet. & ī. de purg. cano. per totum. & in auth. nouo iure. C. de pœna iudi. qui malè iudica. & hoc verum, vbi actor ſemiplenè probat: ſi autem plenè reus ſemiplenè defenſionem, putat iuramentum non deferēdum, etiam reo: quia eſſet iuramentum non purgationis: ſed probationis: actori autem nō defertur neceſſarium in defectum ſemiplenę probationis: tum quia cauſa eſt ardua: tum quia requiruntur probationes luce clariores. & hoc dicit But. In ſecundis autem ſ. famoſis, b dicit ſacramentum neceſſarium non deferri: quia cauſa eſt ardua, & probationes requirunt luce clariores & ſic tranſit. Sed ego reperio Bar. hanc quæſtionem tetigiſſe in d. l. 3. ſ. quacunque. & l. eum qui. ſ. in popularib. ff. eod. & pleniùs quā alibi, in l. maritus. ff. de quæſtioni. vbi ponit vltra prædicta ſuā opinionem, quæ erit ſexta in ordine prædictarum: Dicit enim, quòd aut agitur de crimine ciuiliter, aut criminaliter. Primo caſu, ſi quidem eſt actio priuata, locus eſt delationi iuramenti. alleg. d. l. 3. & l. ſi duo patroni. ſ. Iulianus. ff. eo. Si verò agatur actione populari, remittit ad nota. ind. l. eum qui. ſ. in popularib. & ibi plenè per eum. Secundo caſu, cum agitur criminaliter, aut loquimur de iuramento deferēdo à parte, aut de iuramento deferendo à iudice. primo caſu ſi quidem accuſa bitur de aliquo iudicio publico, non eſt locus delationi iuramenti ante lit. conteſt. quia negotium adhuc non eſt proprium ipſius accuſantis. vt l. ſi cui. ff. de verbo. ſigni. Idem dicit poſt litem conteſta. ratio ſm eum eſt: quia ſi reus in lite conteſtata fuerat confeſſus nō poteſt ſibi deferri iurm ad abſolutionem: quia eſſet actor in manifeſta calumnia, d. l. eum qui. ſ. in popularib. Si autem negauerat, eſt veriſimile quod iterum negabit. vt l. ſi cui. ff. de accuſatio. ideo deferendo ſibi iuramentum vī calumniari. Præterea, in iudicio publico, quis vī nomine publico accuſare & crimen publicū agere. Sed ille qui agit cauſam alienam. non poteſt deferre iuſiurandum, niſi ei ſpecialiter ſit mandatum, vt in l. iuſiurandum qđ ex conuentione. ſ. fi. & l. tutor. ff. eo. & c. qui ad agēdum de procu. lib. 6. Præterea ſm eum: ſi quis poſſet reo deferre iuramentum, tota materia Turpilliani eſſet deſtructa: quia daretur licentia accuſatori deferēdi iuramentum reo, & deſiſtendi impunè: quod tamen fieri non poteſt de abolitione. & hoc vltimum vī etiam ſentire Cy. in l. in bonę ſi dei. C. eo. allega. in l. ſi. C. de abolitio. & idem, qđ ſ. dixi: vt actor non poſſit deferre reo, ſentit Bar. in dicta l. eum qui. ſ. in popularib. ſi agatur de crimine ad vtilitatem fiſci, eiſdem rationibus. ¶An autem reus poſſit deferre actori ad condemnationem: vt quia dicit, volo eſſe condemnatus, ſi actor iurabit, ſunt opinio. inter Guli. de Cug. qui tenuit, quòd non: quia in criminalibus debent eſſe probationes luce clariores. dicta lege ſciant cuncti. & Iaco. Butr. qui tenuit

a ¶Idem tenet ipſe Abb. in c. ſi. in 1. no. ad fi. ſ. quod metus cauſ. namdī ibi, & in l. ſi qñ. C. vnde vi. qđ violentia debet plenè probari, ēt ſi ciuiliter agatur ad damnū, vel intereſſe. Dicit ibi Pan. q vbi age reī de modico, aut leui p iudicio, ſi violentia eſſet ſemiplena probata per vnū teſtem, poſſet deferri iurm in ſupplemē tum probōnis. Idē tenet Anto. de But. hic. & qđ imò in cauſa criminali, ēt ciuili ter mota, non ſit locus huic iurō neceſſario, vltra gl. q̄ addu cit hic, & Ani bi. ſ. đ teſt. idem tenet Anch. in c. 1. in 3. no. de teſtib. in 6. limita. tñ ex mente iſtius in c. mulieri. ſ. eo. in ver. quid enim ſi actor, &c. & ibidē notaui.

Ant. Fran.

¶Circa probationē violentiæ, dicas illā poſſe probari per ina ſtſm, ſm Io. An. in c. cùm ad ſedē, de reſt. ſpo. Quod intellige verū, ſi inſtſm ſit cō fectum de volunta te vtriuſq; partis: al's non: vt per Io. And. in regu. ratum de re gu. iur. li. 6. & p Alex. in l. ī ſenatus. ī prin. ff. ad Turp. Et an pre ſumatur ex dignita-b te, & potētia alicu⁹ vide Bar. in l. ad inui diā. & ibi ēt per Alexā. C. qđ met. cā. & ī l. ſi donationis. e. tit. Et adde, q violentia probata per duos te ſtes, prævalet violē tię probate ęti per multos teſtes: vt per In. in c. ſuper hoc. ſ. de renun. & Bal. in l. nec quicq̄ in ſ. profi ciſci. ff. de offic. procon. & leg. & p Bald. in tract. ſchiſ.

b ¶Et ideo aduertē dū eſt ex legib. quas alle. Bart. in d. l. mari tus. q poſſet dici, q Bar. nō loqī in iuſo neceſſario, prout in tellexit iſte, ſed loqtur in iuſo volunta rio, & iudiciali, put etiā rñdet hic iſte ad l. 3. q̄ allegat Bart. nā dictū doc. eſt intelligendum ſm leges, quas allegāt, vt dicit ipſemet Bart. in l. nō ſolum. ſ. ſi liberatio nis. ff. de liberatione legata.

*Sebaſt. Sapiā.

c ¶Satis cōe. Et ita cōirer tenet, vt p Alexā. in 2ſi. 15. incip. viſo. proceſſu inquiſitionis formatæ. in j. volu. vide Card. in c. tuę. de procura. in c. cognoſcentes. in 6. oppo. ſ. de conſtitutionibus.

d ¶Item quia probationes tāquā euidentes ſufficerēt ad condemnandū, puta qa ſunt violentę, in criminalib. nō ſuf ficerent. Idem tenet Abb. in ca. 2. de præſump. & Anto. in c. ḡro. e. tit. Hoſt. & In. in c. quia veriſimile. eo. tit. Bald. in l. fi. C. de proba. Lud. Ro. ī l. 1. ſ. ſi qs in villa. ff. ad Sillania. Ale. Imo. in conſi. 1⁰. incip. viſo proceſſu inquiſitionis formatæ per poreſtatem patmæ, &c. Itē in criminalibus nō creditur teſtibus non aſſignātib. ſufficientem cām dicti ſui, licet nō interrogati. Ita not. Salic. in d. l. fi. & Alex. in palle conſi. Et q non dēferat iſtud iurm ne ceſſariū in crimina lib. eſt cōis & vera opi. q̄ tenent cōiter gl. & doc. in l. 3. ff. e. in ver. agatur. glo. & Bar. ī l. maritus. ff. de q. & gl. hic in ver. famoſa. & gl. fi. in c. cū ſint partium. de reg. iur. in 6 & gl. 2. in c. tam literis. de teſtib. Hoſti. in ſum. huius tit. ſ. vt ſuper ver. qđ ſi criminaliter Arc. in c. ſi qs presbyter. 2. qu. 5. Spe. in tit. de iura. dela. in princ. in ver. vt aūt plenius ī ſtruaris. Bar. in l. fi. ff. de in lit. iu. & in l. cū qui. ſ. in popularib. ff. e. Bal. in l. iudices. in opp. C. đ iudiciis. licet ꝫriū & malè. reuerit gl. 2. in l. 2. & in l. In bonæ fidei. C. eo. & idē Bal. ſibi ꝫrius in l. qui accuſare. C. de eden.

d ximè capitaliter, requiritur clara confeſſio. l. j. ff. de quæſtio, vel probationes apertiſſimæ, vt ipſe reus vix negare audeat. vt in l. qui ſententiam. C. de pœnis. Neutrum autem contingit in caſu noſtro. Ad idem etiam facit l. non tantū. ff. de appella. vbi dicitur, q in cauſa corporali, poteſt quilibet appellare etiam reo inuito, quaſi non poſſit conſentire iniuſtæ condemnationi: ita in propoſito, ex quo iſte directè non confitetur crimen, videtur, q non poſſit ſe ſubiicere dicto vnius, & maximè aduerſarij. & ſic forte opi. Gul. de Cug. eſt verior, licet ipſe non moueatur bonis rōnibus. Vltimum dictum Bart. quod eſt ſatis

c commune, c placet, vt vbi agatur de crimine criminaliter, non ſit per iudicem deferendum iuramentū actori in ſupplementū probationum adduco rationem, quia in crimi-

d nalibus d debent eſſe teſtes omninò ſine ſuſpicione, vt ēt aliquatenus domeſtici repellā tur, qui aliàs admitterentur in ciuili. b. vt probatur. 14. q. 2. c. ſuper prudētia. & legi. & no. 3. q. 5. c. 1. Ergò fortius ipſe accuſator nō debet admitti ad faciendum aliquem gradum probōnis: tum quia preſumitur inimicus. de reſt. ſpol. item cùm quis. 2. q. 7. ſiquis. tum qa de facili iuraret ꝫ reum, vt euitaret pœnam calumniæ. & hæc ſufficiant de hoc articulo.

4 ¶†Et per hoc determinatur quæſtio, q̄ ponit Cy. in d. l. in bonæ fidei. & do. Ant. hic, videlicet præſuppoſito: q actor poſſit reo in iſtis criminalib. deferre iuſiurandum, vtrum ex hoc incidat actor in talionem: de quo plenè legi. & no. in c. ſuper his. ꝫ. de accuſ. & no. in d. l. Athletas. ſ. calūniator. ff. de his qui no. infa. & intellige eo caſu, quo reus iuraverit illud crimē non commiſiſſe. & vī primo, q ſic, per id qđ habetur. 2. q. 3. qui nō probauerit. & in l. fi. C. de accu. ꝫriū tenet hic Ioā. An. arg. ff. de iureiti. l. eū qui, in prin. & C. de pluspeti. l. vna. & de præben. ſi beneficia. lib. 6. do. Ant. limitat hoc in iuramento volūtario, & iudiciali, à parte delato. & in hoc caſu, p priè loquitur Io. And. In neceſſario autem actor non releuabitur ab illa pœna. ſecundùm eū, niſi dicatur ſemiplenā probationem dediſſe iuſtam cauſam litigandi vel infamiam pręcedentem. ī. de calum. ca. 2. & quod ibi not. de elec. cum dilecti. Dico, quòd licet in priori caſu euitet pœnam talionis, non tamen cui tat pœnam Turpillia. quæ eſt quinque libra rum auri. Non enim poteſt negari, quin deferendo iuramentum reo, deſiſtat ab accuſatione, quo caſu incidit in Turpillianum. l. ab accuſatione. ff. ad Turpil. Vbi dicitur, q deſiſtere vī, qui componit cū aduerſario pœna verò Turpilliani nō eſt ſimilitudo ſupplicij, ſicut pœna talionis ſed pecuniaria cum infamia. De quo dic. vt legitur & not. in l. præua ricationis cum l. ſeq. ff. de præuarica. ad prædicta facit qđ no. Bar. in l. tranſigere. C. de trā ſac. vbi vult, q tranſigens ſuper crimine licet euitet pœnam calumniæ, non tñ pœnā Turpilliani. Ita dicendum in caſu nſo, cùm ex delatione & ſuſceptione iuſi fiat quædam tranſactio. vt l. 2. ff. eo. Si verò iudex detulit iuſm reo, quia actor fecit quicquid potuit, & nō probauit, dic q ex hoc non excuſatur actor à pœna calumniæ, niſi aliis apertiſſimis do-

5 cumentis excuſetur: vt dicit bo. tex. in c. 1. de electio. libr. 6. in fi-

ne. †Et dic, q fama publica quæ erat tempore accuſationis cōtra accuſatum, eſt legitima cauſa credendi: & excuſat accuſatorem à falſitate & calumnia. vt nota, dicit Bartol. in lege 2. C. ſi ſeruus vel lib. ad decurionatum aſpi. libr. 10. argu. l. 1. C. de teſta. & facit c. infamis. ſ. veruntamen. 3. q. 7. eſt enim hoc euidentiſſimum documentum: & idem de ſemiplena probatione & ſimilibus. & hæc no.

1 *Iuramentum non defertur reo, quando actor nil probauit.*
2 *Reus non tenetur aliquid probare ad abſolutionem conſequendam.*
3 *Iudex habet neceſſe deferre iuramentum neceſſarium.*
4 *Verbum oportet, denotat neceſſitatem.* 5 *An purgationes ſint arbitrariæ.*
6 *Quando dicatur actorem nil probaſſe.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sebast. Sapia.

a ¶ Debet absolui. An reus debeat absolui ipso reo nõ petente, vide Bar. in l. 1. versi. ẽro qd si nõ dico. ff. d excep. Modo in l. qui accusare. C. de edendo.

b ¶ Et vide ibi gl. po nentem aliquos casus, ĩ quib. fallit hæc regula. & ibidẽ per Pan. Inn. & alios no. Spe. in §. probare. in ver. nũc ad propositum. de pbatio. vbi ponit fallentias præ dictæ Regulæ, quib. adde Iac. But. Bal. & Salice. ĩ d. l. accusare.

c ¶ Et dicit ibi Paul. de Cast. q̃ ista est cõmunis opin. Et ex hoc habes, q̃ dicitur iurẽ necessariũ tam ex parte iudicis, qui necessitatur deferre, q̃ partis, q̃ necessitatur subijt, nec posset referre: vt ẽ. c. c. ĩ pri. Intellige tñ verũ, iu dicẽ necessitari, si petatur, à parte, ẽm eũdẽ Bar. in d. l. admonendi. Et hoc p istũ tex. in fi. Et quis mul tiin hoc ẽdicãt. Bar. tñ vera, & cõis est cũ Bar. q̃ requiratur ex presse, & q̃ petatur à parte, nec iudex ex officio posset deferre, & formã petitionis huius iurĩ vide pa Sal. ibi in d. l. admo bnendi. & in d. l. in bona fidei. in §. q. Et idẽ dicas in iuro in litẽ q̃ iudex necessitaret il lud deferre: put no. Rapha. Iul. & Alexã. ĩ l. numis. ff. de in litem iurãn. per illum tex. in ver. non oportet. Intellige cõcurrentib. requisitis notatis per Bart. in l. in actionib. in eo. ti. de in lit. iurã. Sed ex cã bñ posset iudex non referre. l. videamus. §. de ferre. in eo. ti. sicut etiã in isto iuro necessario, q̃ ex cã p̃t iudex nõ deferre.

*Sebast. Sapia.

d ¶ Põt appellari. Vide ad hoc Fel. in c. ex ceptionem. ĩ. de ex-c ceptiõ. vbi tãgit q̃n possit appellari ex eo q̃ iudex nõ vult impartiri officium suum in arbitrariis.

e ¶ Et illam decisionẽ Inn. refert, & sequitur Spe. in §. nũc videdẽ. ver. illud adit. in tit. de sniã. & cum

1 Quando dicatur plenè probatum.
2 An semper recurrendum sit ad iuramentum dato aliquo gradu probationis.
3 Cui deferendum sit iuramentum in defectum, ſ. an actori an reo.
4 An iuramentum sit deferendum quando actor plenè probauit, & reus semiplene, & cui sit deferendum.
5 Vnus testis facit semiplenam probationem.
6 Casus in quibus, unus testis non facit semiplenam probationem.
7 Dom: stica scriptura & fuga rei faciunt semiplenam probationem.
8 Dicta testium & sententia inter alias personas faciunt semiplenam probationem,
9 An pars debeat petere ut hoc iuramẽtum sibi deferatur.

Sane. Quia supra dixerat de iuramento deferendo à iudice & parte, ne aliquis crederet hoc iuramentum indistinctè posse deferri, subiicit hunc §. in quo ponit notabilem & solennem limitationẽ & hoc intendit, Actore nihil probante, reus est absque omni onere absoluẽdus. si verò præstim ptio est pro eo, defertur reo iuramentũ, vel ipsi actori, consideratis personarum & causę circunstãtiis. Et potest diuidi in duas partes. In prima ponit regulam. In secunda eius determinationem, ibi: præsumptione. ¶ Casus literalis Dicitur, quod si actor omninò deficit in probatione reus debet absolui quamuis nil probet: sed si præsumptio sit pro actore, reo potest deferri iuramentum ad tollendam illam præsumptionem & suam innocentiam ostendendam. & hoc est verum, nisi iudex consideratis circunstantiis personarum & causæ videat iuramentum illud deferendum actori. Ber. ¶ †No. ibi, & si nihil, &c. q̃ actor nil probans nõ potest reo inuito deferre iurm: sed debet pùrè reu absolui. Hoc probat illud verbũ, & si nihil &c. Nam vt faciat ad titulum, debet intelligi etiam de iuramento. de quo plenius dixi ẽ. eod. c. in prin.

¶ †Secundò not. q̃ reus non tenetur aliqd probare ad absolutionem consequendam, sed actore non probante debet absolui. a cõcordat c. vnicum. b vt eccl. beneficia. & l. qui accusare. C. de eden. & l. fi. de rei vend. & 6. q. 5. c. fi. ¶ No. tertiò iuncta gl. fi. quòd vnus testis dicitur facere præsumptionem. & vide bo. tex. in c. super eo. §. 1. ẽ. de testi. vbi dicitur, q̃ facit præsumptionem non modicam. & est ille bo. tex. maximè ad infra dicẽda. ¶ † Quarto no. quòd iuramentum non est de necessitate deferendum reo, vel actori etiam præsumptione faciente pro actore, sed iudex habet hoc arbitrari consideratis circunstantiis causæ, & personarũ: & pro hoc facit, verbũ, potest, positum in tex. Nam non quicquid iudicis potestati relinquitur, iuris necessitati subiicitur. l. nõ quicquid. ff. de iudi. & c. cõsuluit. de offi. delig. & hoc voluit Host. hic, q̃ videtur consuluisse hoc fore arbitrarium nedum in cui deferendo: sed etiam an deferat? Dicit Ioan. Andr. quòd quidam habentes in l. in bonæfidei. C. eo. literam, oportet, tenent contrarium, sed ipse dicit se habere verbum, potest. & sic concordat huic, & sic videtur transire cum opi. Hostien. sed doc. iuris ciuilis in d. l. in bonæ fidei. & Bar. in d. l. admonẽdi. e tenent contrarium: quia text. ibi dicit, oporter: & ideò si iudex ñ defert. vbi ad hoc concurrunt necessaria, potest appellari à secundùm eos, quod mihi satis placet. Nam si cut potest appellari, quando defert habenti iusta causam non iurandi. l. generaliter. C. eo. ita quando non vult deferre suggerẽre legitima causa, & vidi in aliquibus libris, q̃ tex. in d. l. in bonæ fidei, dicit, quòd propter probationum inopiam, litem causa cognita per iusiurandum decidi oportet, & sic indu-

4 cit necessitatem. ¶ †Et no. ex hoc dicto doctorum, quòd verbum, oportet. induxit necessitatem. Facit 8. q. 1. c. oportet. ad istũ tex. dico, quòd dat arbitrium in deferendo reo, nisi ẽ, sideratis circunstantiis, &c. & sic in specto fine loquitur de arbitrio, in cui deferen
5 do. ¶ †Item debet reduci iste tex. ad terminos illius l. in bonæfidei. D. Ant. dicit ſibi placere opi. legistarum in iuramẽto necessario: opi. verò canonistarum procedit in sacramẽto purgationis, quia in causa criminali purgationes sunt arbitrariæ hoc vltimum non est verum: quia licet purgationes sint arbitrariæ respectu numeri compurgatorum: non tamen respectu purgationis indicendæ. vbi causa suggerit. sic loquitur c. omnibus. 2. q. 5. facit c. 2. de purg. ca. & c. inter. & 2. q. 5. presbyter si à plebe. ¶ Oppo. contra tex. videtur enim quòd nunquam sit locus delationi iuramẽti. aut enim actor plenè probat, & reus debet condemnari. ẽ. de probat. c. sicut: aut non probat, & reus debet absolui. l. qui accusare. C. de eden. gl. fi. tacitè sentit contrariũ, & non formaliter respondet. tu dic arg. non procedere: quia fit à partibus non sufficiẽter enumeratis. Dic enim, quòd aut actor plenè probat: & debet obtinere. aut nihil probat, & reus absoluitur etiam sine iuramẽto. Aut aliquid probat seu est aliqua pro eo præsumptio, & recurritur ad iuramentum vt hic. & in d. l. admonendi. & l. in bonæ fidei. & ita in eis nota. & sic suppleas primam partem glo.

6 ¶ †Circa quam primò quæro, quando dicatur actor nihil probasse ad hoc vt reus possit diffinitiuè absolui. Respondeo, vt notanter dicit Barto. in d. l. admonendi. quandoque enim iurisdictio iudicis aut instãtia causæ habet terminum præfixum à lege, & tunc ad hoc, quòd dicatur actorem nihil probasse ad effectum vt possit sequi absolutio diffinitiuè est nec esse, q̃ ei sit statutus terminus ad probandũ: q̃a si statutus habet vim termini peremptorij dati ad probandum: ita quod si actor infra terminum nil probauerit, reus debet absolui. & de hoc dicit esse casum in l. si de meis §. fi. ff. de arbi. iuncta gl. super verbo, siqueres. Allegat etiam Inn.c in d. c. super eo. 2. de appel. Hoc vltimũ esset
c vàlde singulare: sed nõ puto verũ: aut saltẽ magnã restrictionẽ exposcit. & primò respectu arbitrorum põt procedere q̃ncũq; data absentia partium, non potest arbiter pronunciare nisi fuerit in cõpromisso dictum, vt d. l. diem proferre. §. si quis litigatorũ. ff. de arbitr. sed committitur pœna compromissi. vt ibi. & in l. 2. C. de arb.
f & ibi per Bar. Item oportet, quòd lis sit contest. aliàs non valeret sententia diffinitiua maximè in iudice delegato vt per totum rituẽ lum, vt lit. non contestat. oportet ergo, quòd dictum Barto. restringatur, & intelligatur, quando seruus fuit ordo iudiciarius. & corã arbitro partes sunt præsentes tempore pronunciationis. Vnde terminus appositus ab homine operatur solùm g vt habeat vim terg minus peremptorij dati ad probandum: non autem supplet defectũ mini peremptorij dati ad probandum: non autem supplet defectũ aliarum solennitatum. & sic intellige omnia allegata per Barto. &
7 Innocent. ¶ †Secundò quæritur, quando dicitur plenè probatũ? Sol. Barto. multum instat in d. l. admonendi, & vide quod dixi in capitulo tertio loco. de proba. in fin. & in sum. dic. quòd tunc est plenè probatum quando iudex ex his, quæ sibi ostensa sunt, est adductus ad fidem & credulitatem eius quod intenditur. ff. de testi. l. ad fidem. & de proba. l. quinquaginta. in fin. & qualiter adducatur ad istam fidem & credulitatem, non potest dari certa doctrina. quia quandoque: adducitur per testes, quandoque per præsumptiones, quandoque per confessionem. & partim per præsumptionem. de successio. ab intest. capitu. fin. ẽ. de probatio. cap. cum causam. & vide, quod dixit ibi, & in l. 3. §. ideoque. ff. de testib. ¶ Ex his potest elici quando dicitur semiplenè probatum. vel minus quam semiplenè. vel magis. Nam dicitur semiplenè, minus, vel magis, habito reẽ. vel magis. Nam dicitur semiplenè, minus, vel magis, habito reẽ. spectu ad extremum gradum probationis, scilicet. ipsam fidem &
8 credulitatem. ¶ †Tertiò quæro, nunquid semper sit recurrẽdum ad iuramentum dato aliquo gradu probationis? dic, quòd sic, cauta tamen cognita, vt dicit text. in dicta l. bonæfidei. Posset enim esta leuissimum iudicium pro actore, vt non esset locus huic iuramento. & fortè ob hoc dicit textus hic, potest ad ostendendam, & c. non enim hîc determinat qualis debet esse præsumptio, sed in genere loquitur. q̃ præsumptione faciẽte pro actore potest deferri iurm. præsumptionis aũt infinitæ sunt species, vt no. ẽ. de præsum. probationum in opiam, litem causa cognita per iusiurandum decidi oportet, & sic indu-

Bart. tenet Angel. & Alex. Imo in d. l. admonendi. vbi vide. & per Mathesi. limitantem dupliciter. no. 19.

f ¶ Et ita ẽt declarat, qđ ad litis contestationẽ, Paul. de Cast. in d. l. admonẽdi. ff. eo.
g ¶ Imò aliud operat: q̃a ẽt habet vim termini peremptorij ad audiẽdã sniam & ideo iudex in vltima die termini poterit reũ diffinitiuè absoluere, actore aliter peremptoriè nõ citato. Ita Bal. in auth. ei qui. in ver. quæro nũquid absens in vltima die, &c. C. de tempo. appe. & vide eũ in l. qui ante. ff. de ver. obl. sequit Paul. de Cast. in d. l. admonendi. Facit qđ not. gl. in cle. 1. de appel. & per Bart. in l. item illa in prin. ff. de consti. pecu.

Sebast. Sap.

a ¶ Sed nũc quæro. De hoc articul. vide Bal. ĩ c. j. q. testes sint necessa. ad pbãdam nouam inuestituraˉ. in vſi. feu. & Ang. in dispu. ſua inc. hastẽsis miles. vbi dicunt, q̃ est arbitrariũ iudici, cui velit iurm de-9 ferre, an actori, an a retur b iusiurandum actori. ſan reo, p̃supposito q̃ actor habeat ad minus semiplenam, p sc̃: Sol. hæc glo. ſi. in 2. par. ſua attingit tacitè hoc dubium, & clarè non decidit, sed dicit, q̃ quandoque reo, quandoque actori: videtur tamen magis velle quod reo regulariter sed actori, si visum fuerit iudici, & habeat, p sẽvnam bonam præsumptionem, vel vnum bonum testem, & quantitas non sit magna: & sic sentit quod supra dixi: videlicet, nõ de quod supra dixi: videlicet, non deferendum actori nisi habeat pro se ad min. semiplenã probationem, sed reo sic: quia sibi deferetur non ad cõplẽdam probationem, sed ad purgandam illam præsumptionẽ, & sic non est necesse q̃ concurrat semiplena, sed sufficit qualiscunque virgens, ne remaneat suspicio c eum. Et in principali qõne, cui ſ. sit deferẽdum, quot capita tot reperiuntur sententię Host. clarè non eligit, sed vſ velle quod reo, nisi esset vilis & consueuisset deierare, vel ne sciret veritatem quia ex facto alieno litigat. tunc n. esset deferẽdum actori, si habet vnũ bonum testem pro sc̃, & est bonæ famæ, & cã non est magna. & dicit causam magnam, vel paruam ex qualitate personarum, & regionum. & sic intelligit tex. dum dicit iurm deferendum reo nisi consideratis circunstãtiis deferat actori. & hanc opinio. sentiũt gl. *citer* iuris ciuilis: vt no. in l. admonendi. & ĩ l. bonæfidei. præalle. Abb. refert hic Odo. dixisse, deferendum ei pro quo facit semiplena præsumptio cuius virtute defertur, vt aliquid sibi prõsit arg. ff. de leg. j. si quando. Ad istum tex. dicit, quod proceditquando reus est honestior, & melius nouit veritatem. Dicit etiam. quod si actor semiplenè probauit intentionem, & reus semiplenè defensionẽ adhuc deferetur reo, dato quod in omnib. fi paritas: quia reus est fauorabilior, & iura sunt promptiora ad absoluendum, quã ad demnandum, & c. de prob. ex literis. & idem Gul. in Spe. de iura. dela. ad lib. ver. quid si actor. vbi etiam recitat super hoc quatuor opi. Cy. in d. l. in bonæ fidei. Dicit doct. tenere quatuor, atttendenda in præeligendo. ſ. cui deferatur, primò attendenda est conditio p sone, secundò, natura causarum. tertiò, quãtitas rerum: quartò, qualitas factorum. Condition personæ attenditur circa legalitarem, vt legaliori deferatur. legalitas autem ista 2 fideratur ex origine, & rerum accidentia. Ex origine personę quia si est natus ex bonis & d legalib: parentib. p̃sumitur bonus legalis. vt ff. de Aedil. edi. quod si nolit. §. qui mãcipia. melius facit l. si qs. C. ad le. Iul. maie. & 6. q. 1. verũ. §. si qs cũ militib. iuxta illud: Sæpè solet filius similis esse patri. Ex rerum acciden tia, vt ex diuitiis, vel paupertatib. nam pauperes facilius deierãt q̃ diuites. ff. de testi. l. 3. & 3. q. 3. §. testes. §. testiũ fides. quod p̃cedit in diuitiis iustè acq̃sitis. Si aũt q̃ritæ sint p vsurariã prauitatẽ, vel rapinã, non est sic p̃sumẽdũ: q̃a sicut dãnauit aĩã suã in acquirẽdo, sic est nũc p̃sumẽdũ, q̃ deieraret vt obtineret ĩ cã ar. c. femel mal. de reg. iu. lib. 6. Sc̃o principaliter, attenditur nã causarum, vtrũ sint criminales vel ciuiles exigentes perij: cuã, p bationem. de his dixi ẽ. co. in 1. part. Tertio, semiplenam, non p̃t deferri iuramentum actori. Ratio est in prompru, quia ipse actor maximè in cã propria non p̃t facere vltra semiplenam: & sic non p̃t resultare plena probatio. quod ẽt sentit Bar. in d. l. in bonę fidei. sed tunc si videbitur iudici, deferetur iurm reo ad purgandum illam præsumptionem, vt hic, & pro hoc, c. tã literis. de testi. & d. le. in bonæfidei. vbi generaliter dicitur, q̃ propter probationem inopiam recurritur ad iusurandum. ¶ † Sed nunc quæro a cui deferatur iurm. ſan reo, p̃supposito q̃ actor habeat ad minus semiplenam, p sc̃: Sol. hæc glo. ſi. in 2. par. ſua attingit tacitè hoc dubium, & clarè non decidit, sed dicit, q̃ quandoque reo, quandoque actori: videtur tamen magis velle quod reo regulariter sed actori, si visum fuerit iudici, & habeat, p sẽvnam bonam præsumptionem, vel vnum bonum testem, & quantitas non sit magna: & sic sentit quod supra dixi: videlicet, nõ de quod supra dixi: videlicet, non deferendum actori nisi habeat pro se ad min. semiplenã probationem, sed reo sic: quia sibi deferetur non ad cõplẽdam probationem, sed ad purgandam illam præsumptionẽ, & sic non est necesse q̃ concurrat semiplena, sed sufficit qualiscunque virgens, ne remaneat suspicio c eum. Et in principali qõne, cui ſ. sit deferẽdum, quot capita tot reperiuntur sententię Host. clarè non eligit, sed vſ velle quod reo, nisi esset vilis & consueuisset deierare, vel ne sciret veritatem quia ex facto alieno litigat. tunc n. esset deferẽdum actori, si habet vnũ bonum testem pro sc̃, & est bonæ famæ, & cã non est magna. & dicit causam magnam, vel paruam ex qualitate personarum, & regionum. & sic intelligit tex. dum dicit iurm deferendum reo nisi consideratis circunstãtiis deferat actori. & hanc opinio. sentiũt gl. *citer* iuris ciuilis: vt no. in l. admonendi. & ĩ l. bonæfidei. præalle. Abb. refert hic Odo. dixisse, deferendum ei pro quo facit semiplena præsumptio cuius virtute defertur, vt aliquid sibi prõsit arg. ff. de leg. j. si quando. Ad istum tex. dicit, quod proceditquando reus est honestior, & melius nouit veritatem. Dicit etiam. quod si actor semiplenè probauit intentionem, & reus semiplenè defensionẽ adhuc deferetur reo, dato quod in omnib. fi paritas: quia reus est fauorabilior, & iura sunt promptiora ad absoluendum, quã ad demnandum, & c. de prob. ex literis. & idem Gul. in Spe. de iura. dela. ad lib. ver. quid si actor. vbi etiam recitat super hoc quatuor opi. Cy. in d. l. in bonæ fidei. Dicit doct. tenere quatuor, atttendenda in præeligendo. ſ. cui deferatur, primò attendenda est conditio p sone, secundò, natura causarum. tertiò, quãtitas rerum: quartò, qualitas factorum. Condition personæ attenditur circa legalitarem, vt legaliori deferatur. legalitas autem ista 2 fideratur ex origine, & rerum accidentia. Ex origine personę quia si est natus ex bonis & d legalib: parentib. p̃sumitur bonus legalis. vt ff. de Aedil. edi. quod si nolit. §. qui mãcipia. melius facit l. si qs. C. ad le. Iul. maie. & 6. q. 1. verũ. §. si qs cũ militib. iuxta illud: Sæpè solet filius similis esse patri. Ex rerum acciden tia, vt ex diuitiis, vel paupertatib. nam pauperes facilius deierãt q̃ diuites. ff. de testi. l. 3. & 3. q. 3. §. testes. §. testiũ fides. quod p̃cedit in diuitiis iustè acq̃sitis. Si aũt q̃ritæ sint p vsurariã prauitatẽ, vel rapinã, non est sic p̃sumẽdũ: q̃a sicut dãnauit aĩã suã in acquirẽdo, sic est nũc p̃sumẽdũ, q̃ deieraret vt obtineret ĩ cã ar. c. femel mal. de reg. iu. lib. 6. Sc̃o principaliter, attenditur nã causarum, vtrũ sint criminales vel ciuiles exigentes perij: cuã, p bationem. de his dixi ẽ. co. in 1. part. Tertio, attenditur quantitas rerum, vt si magna sit res quę petitur, op̃ est maiorib. indiciis. Magnitudo autem, vel prauitas rerum attendẽda est secundùm cum ex additione personarum litigantium, ex diuersitate locorum. Nam in quibusdam locis res vilis reputatur preciosa & cara. 93. di. legimus. Quartò, dẽt attendi qualitas factorum, vt magis scienti factum referatur iuramẽtum q̃ ignoranti. ff. ad Vel. q̃q̃. & l. Marcellus. ĩ. j. ff. rer. amo. Si verò oĩa hæc sunt hincinde æqualia cui sit deferendũ? Refert ipse quoſcã dicere, q̃ aut vnus petit q̃ sibi deferatur: & alter nõ: & tũc nõ petenti est deferendũ: q̃a ille q̃ ingerit se est suspect. ff. de, pcura. l. q̃ oĩa. §. 1. Aut vter que seingerit vel neuter, & tũc actori dicũr referendum qui laborauit in probando semiplenè. Hæc rõ nõ placet Cy. q̃a nõ esthęc renũciatio faciẽda. Nã sit actor nihil probasset q̃ tũcunq; laborasset, nulli deferet iurm refert alios dicere reo esse deferendũ, q̃a fauorabilior: & q̃ actori nõ sit referẽdũ, vſ, q̃a nemo est testis idone. in cã, ppria. 4. q. 3. ind. c. si testes. §. omnib. vſi Azo habuit, p absurdo ex hac rõne vt ipsi actori deferat. Rẽfert ẽt Cy. canonistas dicere, q̃ reo sit deferẽdũ Refert vltimò Pe. quem ipse sequitur: tenere vt omnib. existentib. partib. actori sit deferendum, & nõ reo, ꝓbat hoc ratione: quia iurm est deferendum ei, de quo verisimile est quod minus facile peieret. arg. in l. 2. C. de iud. vi. tol. facit cap. clericos. de cohab. cleri. & mulie. sed magis est verisimile, q̃ deieraret reus q̃ actor: quia grauius est perdere, q̃ non acquirere. l. si sponsus. §. si maritus. ff. de do. inter vi. & vxo. Bar. in d. l. admonendi, dicit, q̃ aut actor habet pro se tantum, q̃ facit suspicionem, non præsumptionẽ vel semiplenam probationem: & tunc nunq̃ sibi defertur iurm: q̃a iurm suũ nõ perficeret, pbationem, vt ẽ. dixi. sed isto casu defertur reo ad purgationem sui. Allegat istũ tex. & hoc prodest actori: quia admittitur etiam post sententiam ex nouis instrumẽtis. d. l. admonendi. & dixi ẽ. in 1. part. Idem dicit in reo si actor plenè probasset intentionem suam: & reus probasset solutionem per aliquod indicium leue. nõ. n. defertur iuramentum ipsi reo quia nõ perficeret probationem suam sed defertur actori eadem ratione qua supra. Si verò actor haberet semiplenam probationem tunc si quidem actor nescit veritatem per veram conscientiã quæ habetur per sensum, posito quod sciret per firmam credulitatem, & non deferretur ei iuramentum, quod videtur tenere gl. in d. l. in bonæ fidei. Ratio, quia hoc procederet etiã in extraneo teste, cùm habeat deponere de his q̃ percepit suo sensu. l. testium. C. de testi. & 3. q. 9. c. testes. multò fortius in facto proprio, & hoc casu defertur reo. si verò actor haberet perfectam scientiam de eo quod quæritur: vt quia agit de mutuo de se facto: & tũc si quidem ipse est vilis d persona. vel aliàs in famis, tunc non deferetur sibi iuramentum eadem ratione: quia etiam si esset et raneus testis huius conditionis non perficeret probationem. & sic defertur reo iuramentum. Idem dicit econtra si reus probasset defensionem suam semiplenè, & actor probasset intentionem suam plenè non defertur iuramentum reo eo casu, quo supra dixi non deferendum actori. sed si omnia ista cessant, quia causa nõ est magna, & actor scit plenè veritatem, & est p̃sona honesta si habet pro se vnum testem defertur sibi iuramentum & perficiet probationem. & idem econtra si reus semiplenè probasset defensionem suam, tunc sibi defertur iuramentum secũdum illam regulam: in ore duorum, scilicet dicentis & testis adhibiti stat omne verbum: per quam regulam respondet ad illud absurdum Azo. videlicet qđ quis non debet esse testis in cã ppria. Hoc

enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Adde q̄ cum ista doctr. simpliciter trāseunt Ful. in d. l. admonēdi. Paul. de Ca. & Bal. in c. 2. de prob dicēs, istud ibi no. probari in illo tex. si subtr liter intelr. Ita ēt tenet Bal. in l. in bonæ fidei, ad finē in vl. q. & ibi Sal. 16. q. & Ant. de bu. hic, vbi dicit, q̄ ista est cōmunis opi. & Ale. Im. q. 276. Adde tex. c. post electionem. & ibi An. de bu. & c. cùm super. de p̄cess. præb. & tex. c. vt no. itrum. & quę ibi no. Ant. de off. arc. Bar. i l. i. in pr. p illum text. ff. de ventr. insp. per Ant. in c. fi. no. vl. de de suc. ab inte. facit, quod no. Bal. in l. vbi pactū. C. de trāsa. in q. de nō soluente collectam. & quod not. Bal. in l. imperator. ff. de sta. ho. allegādo gl. in l. j. C. q & ad quos. Facit ēt, q̄d dicit Bal. i c. j. §. sacramenta. de confue. re ēti feu. Confirma p illud, quod no, dicit Sal. in l. si qui adulterij. per illum tex. C. d adul. quod si fundata intentione actoris exceptiones rei, & replicationes inter se ꝺdicunt, nihilominus ferenda est sīa pro actore. quia adhuc manet fundata intētio sua. Sed aliter vī tenere Bal. in d. l. admonendi. vers. quæro quid si actor probat per duos testes. vbi in hac q. q̄si actor p duos testes probauit, & reus p vnum: resp. quod si tales ꝓbationes sint ꝰdictoriæ ab origine, sicut verū, & falsum: tunc p̄fertur ꝓbatio actoris plena. Sed si sunt ex postfacto, vt quia actor ꝓbauit per duos testes intentionem suam, reus ātem per vnum testē ꝓbauit pcm̄ fidei de non petendo, tūc dicit, q̄d in hoc sunt opi. doct. in d. l. in bonæ fidei. Sed ipse dicit indistinctè tenere, validiorem ꝓbationē vincere, & minus validā nihil operari, ēt in eligendo. q̄d ē ꝰ do. p̄al. remittit, tñ se ad ea, q̄ dixit in d. l. in bonæ fidei.

b ¶ Et ibi etiam. Bal. in fi. & illam gl. in d. l. fi. reputat sin. Ang. in l. fi. circa fi. prin. ff. quod me. cau. Et adde Bal. in c. j. §. sacramentum. de consuet. rec. feu. & in specie idem dicit Pau. de Ca. in l. admonendi. ff. e. Et vide Ang. in aut. de test. imperf. in pr. vbi ponderat esse aliam gl. q̄ vnus testis non probat indicium ad factum sed duo. & idem Ang. in l. fi. de codi. vbi ponderat de hoc esse aliam gl. Bal. in l. si quis ex argentariis. §. j. vers. quid enī. ff. de eden. & in l. fi. in prin. in prima lect. ff. quod met. cā. & in l. 2. in prin. ff. de excu. tu. & in d. l. admonendi. ff. eod.

enim non est absurdum ſm eum. nam decr. ſ. de re iu. nouit. refert verba domini in euāgelio dicētis, Si peccauerit in te frater tuus, &c. in qua quidem autoritate innuitur, vt vnus testis sufficiat cum dicēte. & clarius hoc hr̄ in c. in oī. de testi. quod Bar. nō all. & illud ius diuinum alternatiuè loquens interpretatur ius ciuile ſm eum, quod in causis grauib. & magnis requiruntur duo testes, cum dicēte. in causis non magnis, vbi non possunt haberi aliæ probationes, sufficit vnus testis cū dicente. in d. l. in bonæ fidei. Causa tñ cognita vt ibi, & in causæ cognitione versātur q̄cquid ſ. dictum est. Io. an. tenet potius, ꝓ reo, per hanc decretalem, quæ præscriptione ēt faciēte pro actore, defert potius reo. & quia succumbere opprobriosius est actori q̄ prouocauit: ideò de periurio plus est suspectus. & per hoc tollit motiua Pe. & Cy. Idem vult d. Ant. alia ratione: dicit n. q̄ si actor semiplenè probauit, reus deberet ex iuris regula absolui: quia actore non probante, &c. C. de eden. & l. qui accusare. & c. vt nostrum. vt ec. benef. Vñ actor releuatur, & reus grauatur: ga purè non absoluitur, meritò debet reus i hoc releuari, vt sibi & non actori deferatur iurm per hāc rationem. Idem refert, si actor si actor plusq̄ semiplenè probauit. vt hic. ar. ad prædicta i l. eum q. ff. e. si verò actor plenè probasset & reus semiplenè defensionē: tūc ſm eum deferendum, est sibi actori, prędicta rōne: quia deberet de iure reus ꝺdemnari, ex quo plenè ſ. ꝓbat defensionem suā, & actor plenè ꝓbat intentionem suā. Et ſm hāc opi. dicit, q̄ nunq̄ qs reperitur testis in facto proprio. Non ob. c. in oī. & c. nouit. qa loquunt in mā peccati, & denunciationis. Quidā alij tenuerunt oppositum cum opi. Bar. vt actori sit deferēdum, p c. fi. de test. li. 6. vbi solū dr de actore. Ego ꝙndero, nō posse negari qn i cā ꝓpria attētis circūstantiis personarum & cāæ, qs q̄nq; testificetur, vt hic in fi. & in d. c. fi. & expressius in c. ex insinuatione. de ꝓc. vbi fuit iurm delatum actori in causa reuocationis, ꝓcuratoris, p̄q̄ qdem reuocationem oīa gesta veniebant annullāda: & sic optimè ꝓcedit ꝙsideratio Bar. Dico tñ illud indistinctè non admittendum: sed placet prima frōte. q̄ iurm deferatur reo, nisi ꝙsideratis circūstantiis personarum & cāæ iudex arbitretur deferendum actori: vt quia actor melius scit veritatem. & sic ꝓcedit dictum c. ex insinuatione. vī est legalior, &c. vt ſ. dixi i opi. Host. Probatur aprissimè hoc hic, non cauillando literam: nec ob. c. fi. de testi. li. 6. qa loquit negatiuè. dicens, non deferendum indistinctè actori. sed ꝙsideratis circunstantiis, &c. & sic in effectu ꝓuidet vt hic, & fecit mentionem de actore, & non de reo: quia iudex ibi deferebat indistinctè appellari eum fouendo qa cām ad eum detulerat. vnde Papa illū reprehendit in hoc, vt ibi no. Io. an. in nouel. q cqd tñ hic & alibi scribitur, hoc tñ vī arbitrariū: & rarò ꝓtingere p̄t, quod oīa vtriusq; sint pa

ria. ¶ † Sed quia ſ. incidenter tetigi an iurm sit deferēdum eo casu, quo actor plenè probauit intentionem, & reus semiplenè defensionem: q̄ro, an hoc sit verū indistinctè? Sol. quando ex cōiectura vel indiciis surgit plena probatio, requiruntur tot testes ad illud, quot requirūtur ad negotium principale: sed quando per indicium nō insurgit plena probatio, tunc vnus testis directò probans factum, facit indicium, aliàs autem requiruntur duo testes. Ad quod vide In. i c. sicut. de simo. & Bal. in const. suo in ci. an mādatari?, &c.

c ¶ Quod est quando nulla exceptio nulla macula impingi potest. gl. in verbo idoneos. in §. itē verborum. Insti. de ꝛūti. p̄tipul. & gl. in ver. maiores. in c. 1. vbi doct. de consangui. & affi.

d ¶ Idem tenet Ant. hic, Bal. in c. 2. de proba. Sali. in l. in bonę fidei. C. eo. & ibi Ang. & idem Angel. in lege admonendi. ff. e. Bene facit Bal. in c. 1. §. sacramentum. de consue. recti feu. Et hanc decisionē Bart. in d. l. admonendi. & gl. & doct. hic, sequitur. Alex. Imo. in cō sil. 13. incip. ex his, quæ in themate narrata sunt difficultas reducitur, &c. & in consilio 18. incip. viso processu causę vertis inter Antoni. & in consilio 22. incip. viso puncto. & in dubijs in consi. 264. incipi. viso processu vtriusque causæ. Ad de textum in c. accusatores. tertia quæstione quinta, glossa no. in §. cogitandum in verbo testes. circa finem & in auth. de monast.

Sebast. Sapia.

e ¶ Multum amicus Vide Alex. in consili. centesimo secundo, ad fin. in quinto volumine, & in consilio centesimo decimo tertio, in secundo volu. & in consilio 133. in 1. volu. & in consili. 90. in 2. vol. Aretin. in consil. 71. Alexand. in consilio 32. in primo volum. vbi vult quòd non deferatur iuramentum propter vnum testem, qui plenè tamen narrauit factum & nō assignauit rationem dicti sui. & quando testis est colonuss producentis, vide etiam Decium in consil. 15.

Ad hoc

a ¶ Et idem tenet Ant. hic & Bal. in l. in bonæ fidei. C. e. & ibi Sal. & Bar. in d. l. admonendi ff. e. & cum ipso tenēt ibi Ang. Ful. Paul. de Cast. Ale. Bal. in l. de quib. ff. de ll. vbi tenet, quòd vnus testis non sufficiat, vt sit locus iuramēto in supplementum probationis ad probandum cōsuetudinem, vel notorium, cùm verisimiliter debeant esse multi. Vltra istas quatuor fallentias in quib. vnus testis nō facit semiplenā probationē, Aliam vide per Bal. in c. j. §. a sacramentum. de cō sue. rec. feu. quando testis deponit super b eo, quod est remotum à natura cōtractus: facit idem Bal. in c. j. §. fin. super illū text. quid sit inuesti. 13 vbi dicit quòd cùm pacta extranea non præsumantur, vnus testis de eis deponens non probaret semiplenè. Aliam etiam fallentiam vide per Bal. in d. §. sacramentum. si testis etiam non assignat rationem dicti sui, tunc non facit semi 14 plenam probatio- c nem: refert & seq. Lu. Rom. in d. l. admonendi. in 6. & 10. fallentia. & in repe. rub. ff. de arb. sequitur simpliciter Ale. Im: in d. l. admonendi. Facit Iac. but. Bal. in l. presbyteri. circa fi. C. de epi. & cle. sequitur Lu. Rom. in d. rep. ru. & in l. 1. in prin. ff. de ope. no. nun. Bal. in l. de quib. in repet. ff. de leg. quod ad hoc quod no. gl. in l. etiam matris. de probat. Item hoc verum secundum Bar. nisi circa idem possent verisimiliter haberi plures testes: vt puta, cùm aliquid est probatum p famam. a Est enim præsumptio contra producentem, & contra testem, si solum producitur vnus testis super ea. Item procedit illud dictū, nisi testis deficiat aliquatenus in dicto, vel quia requirantur vltra duos. Nam tunc & in similib. casib. vnus non faceret semiplenam probationē. Ex his pores instrui super multis limitationib. similib. quas hic breuitatis causa omitto. ¶ † Vlterius quæritur, ex quibus præter depositionem testis, resultat semiplena probatio? Solu. hoc esset valdè longum & magis laboriosum, quàm subtile. & circa hoc vide multa quæ ponit Bar. in d. l. admonendi. & l. fi. ff. de quæst. gl. in d. l. admonendi, & d. l. in bonæ fidei, ponit ex emplum in domestica scriptura, & in fuga rei. De primo videtur, quod dixi plenè in c. 2. de fid. instru. De secundo in c. veritatis. de dol. & contu. de vtroque per Bar. in d. l. admonendi. Io. And. hic simpliciter approbat tunc non facit semi 14 gl. Accur. ¶ † Vnum no. dictum ponit Bar. in d. l. admonendi. inter alia. Dicit enim, q̄ dicta testium recepta & examinata inter alias personas faciunt semiplenam probationem: sicut dicimus de sententia, quod limita, si modo illi testes de nouo examinari nō

d possunt: aliàs est parti imputandum. d arg. in l. fi. C. de testi. & c. præsentata. eo. tit. & vide 15 quod dixi in c. veniens. 2. de test. ¶ Quæro, vtrum pars possit vel debeat petere, vt hoc iuramētum sibi deferatur? Bar. in d. l. admonendi. dicit quod sic. per l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. inf. vbi dicit, quòd iudex non teneatur impendere officium ad commodum partis non petentis & dicit, quòd hoc petere possit vsque ad conclusionem in causa. & sic dicit seruare consuetudinem. Ego puto, quòd sine qualibet petitione potest iudex, & debet hoc iuramentum deferre per tex. in d. l. in bonæ fidei. vers. oportet. & facit hic tex. ver. potest. & in fi. ver. videat, quinimò ex petitione videtur par aliquantulum suspecta. Si enim extraneus testis se ingerēdo redderetur suspectus, vt dixi in c. 2. de testi. fortius pars. Pro hoc, quod dixi in aliis quæstionib. Itē oritur euidens præsumptio, quòd pro se iurabit, ex quo illud petit, & ideo sibi vt suspecto non esset deferendum iuramentū, sed fortius alteri parti non petenti vt quidam dixerunt: vt refert Cy. vbi ſ. Sed nec ob. si dicatur iudicem non teneri impendere officium suum nō petenti. quia satis est partē à principio petiisse iustiam. Iudex aūt debet cuncta rimari: & modis omnib. laborare ad veritatē habēdā. 30. q. 5. iudicātē. C. de testi. nullus, &c. Nic. Abb. eden. Ale. Im. in rep. l. fæpè. ff. de re iu. dicit, q̄ non videtur absq; dubio. Adde etiam Pan. in d. c. quāuis. vbi reputat hoc dictū bene no. tamen dixit relinquendum arbitrio iudicantis: vt ibi latius p eum.

Anto. Franc.

¶ An vnus testis sufficiat ad probandū, consuetudinem esse eum iuramento: dicas vt plenè traditur in d. l. de quibus. Adde tamen, quòd si vnus doctor solēnis attestaretur de consuetudine, eius dictū probaret consuetudinem. vt per Ab. in c. ex publico. de conuer. coniug.

Sebast. Sap.

b ¶ Nisi testis. Vide Bartho. Veron. in c. 203. & Alexan. in const. 3 2. in 1. vol.

Sebast. Sap.

c ¶ Notabile dictū. De veritate huius dicti vide per Ale. in l. sæpè. ff. de re iu. & in l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. & Fr. de Are. cōs. 164.

d ¶ Idem tenet Ant. de bu. hic, & Im. An. in c. quamuis. de reiud. Ang. in l. 2. ff. de

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Del Cisne de Apolo.

inmunente andan estos Laberynthos en molde, y de mano no quiero poner exemplo deste artificio.

Y a Laberyntho ingenioso y lindo es el que le haze de versos de arte mayor, los quales, como ya diximos, se hazen de redondillos menores. El artificio, pues esta en leyendo de como redondillos menores hazen copla y letrilla, y leyendo de dos en dos, como van señalados, que hazen verso de arte mayor hagan tambien copla. Pero en sentido contrario del que tenian leyendo de como redondillos menores, y estos se pueden tambien leer al derechos. *Cerva.* Dad por exemplo vn exemplo para que lo podamos entender. *Zoyl.* Aun con todo esso plegue a Dios lo entendamos.

Tocado tu tienes,
Como de laboroſa,
en tanto ſe anide,
la triſte amargura,
viene recogida
ſuelle dulçura,
la hiel amargoſa.
en tu no contienes,
El alma preciosa,
Cria y mantienes,
tu has deſtruydo,
el triſte peſcado,
por triſta venido,
el ſiglo dorado,
la vida eſtinguiſte.
a dar jamas bienes,

P 2

Del Cisne de Apolo.

Y ninguna otra cosa quisieron significar los fabuladores, en fingir que el Cisne auia sido Rey. Sino el oficio del Poeta que es de Rey, pues como tal premia al bueno, y al malo castiga. Y no solo en esto imita al Rey. Pero tambien a Dios, que esto haze con infinita justicia, y misericordia, y esto es parte de prueua de lo que dixe en la diffinicion del Poeta, que le llegaua mucho al diuino artificio. *Zoyl.* Epilogamad Caruallo que le ha dicho, que no pudeya dezir mas, pues ha dado al Poeta el officio de lector de la Iglesia, y de Predicador de Reyes, y de Dios, que de aqui arriba no ay passar.

Las partes inferiores çabullendo,
el Cisne ſignifica los prouechos,
que los Poetas cauſan reprehendiendo,
las torpezas del hombre y malos hechos,
premio y honra a lo veſtido,
y el Poeta con ſu

Dialogo tercero

guo, porque la Sebylla Tiburtina, que de proprio nombre se llamo Albunea, Verdad y Fal. Prof. En las primeras letras de cierros versos que hizo prophetizando la venida de Christo dezia. Iesus Christus Dei Filius Saluator, cuias como refiere San Augustin, Libro 18. de Ciuita. Dei in oracolo. Y el antiquissimo Ennio y Platon, fueron tambien en estas letras, della hize tambien mencion Tullio Principe de los Oradores, hizo diuinar. Ven. Esto es tambien muy antiguo este modo de escreuir, y en Cordoua ay vna piedra antigua de el sepulcro de Santa Eugenia, y vnos versos que tienen por epitaphio dizen en las primeras letras el nombre desta gloriosa virgen. Y por auer tantos exemplos, y tan comunes, no quiero poner ninguno. *Carua.* Essas letras no las podremos imprimir bien poner a fin de medio de los versos. *Lect.* Si por cierto, y aun por estas en circulo, o en forma de cruz, o de vandera, o alpabeto de ellas, y despues ychichendo los vacios de la composturas que quisieres, como para *Dialogo tercero*

Del Cisne de Apolo. 118

Cygnus in augeris pauris gratissimus
ales,
Cisne el Cisne para marineros,
muy agradable en todos los agueros,

Y assi como el blanco Cisne en mojado
llir la cabeça y cuello, significa el prospero
viaje de las naues, Assi el Poeta leuantando
con albanças leuantadas las virtudes, es
anuncio de felicissimo successo a los que
las siguieren. Porque en leuar el Cisne las
partes inferiores metidas en la agua, y las
altas y cuello leuantado, significa la alabança
de las virtudes, y el vituperio de los vicios
con el Poeta, cantando prouecho en la
Republica, y conociendo esto los Gentiles, antiguamente dieron este proprio officio de alabar y vituperar a los Poetas. Y conociendo la Iglesia, que ninguna republica podia permanecer sin este officio, lo dio a los Predicadores, como nota Durando Rationali libr. 1. cap. 3. cuyo officio notan los Predicadores: Mirad como los *Poetas tenian y dexaron el officio de los Predicadores.* Tambien

Del Cisne de Apolo. 119

Dialogo segundo

dada con intricados artificios
de muchas maneras, los quales
dia a los buenos Poetas, otros
Griffos, finen estos para hazer
y artificiosas composturas.
todo esso nos dezid de algunos
ca, para que dellos veganos en
elo. mas. *Lect.* De redondillas te
ynde de quartillas, y en cada co-
quartillas, y en cada quartilla
os. Y si quieres hazer cinco co-
cinco quintillas cada columbie
glada. *Carua.* Esso no me parece
cha dificultad. *Lect.* Assi es,
cos que esto, pero han de yr
serte si de tal manera, q
de todas las coplas ha
sentido, y los segun-
lo proprio.
ales, a
que los lea
cada, de
do, ya
arauno

Cisne. No parece por
riedad de poeſia
muy ſuaue

Poetas tenian y dexaron el officio de los
Predicadores. Tambien

Universidad de Deusto
Biblioteca